BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
26 B
24

~~VIIII Ee 91 f 2~~

13-16. A. 27

SVMMA

D. GOFFREDI TRANENSIS,

I. C. CLARISS.

IN TIT. DECRETALIVM omnibus vtilis & neceſſaria.

A D. Io. Baptiſta Ziletto Veneto erroribus ſumma diligentia emendata.

Cum eiuſdem Argumentis, ac copioſiſsimo Indice, tam principalium quàm emergentium quæſtionum nouiſſime adiecto.

VIRTVTI SIC CEDIT INVIDIA.

VENETIIS,

Ad candentis Salamandræ inſigne.

M. D. LXIIII.

Ad Lectorem.

EXIERVNT in lucem elegantia & valde neceſſaria opera Do. Goffredi de Trano Iurium interpretis veriſsimi: tam rudibus quàm prouectis potiſsimum in iure pontificio militantibus cõuenientiſsima. Hic enim reperies quicquid alibi ſparſim quæris. Hic vias inuenies luminoſas quibus priſcos eliminabis errores: & reprobas opiniones veterum confutabis. Hic iudices animarum ſalubria quærent conſilia. Et ex quibus cauſis irregularitas diſpenſabilis vel indiſpenſabilis Incurratur. inuenient & per quos valeat diſpenſari. qualiter conſideratis criminibus et circunſtantijs peccatorum adhibeãtur remedia conſcientijs ſauciatis. Hic prælati: & alij forenſes iudices inſtruentur quomodo pro tribunali oporteat ſedere. Et vt celerius huius operis ſentiat commodum cultor aſsiduus poteſt ictu oculi Repertorium diſcurrere, in quo omnes principales et emergentes quæſtiones & quæ cognitu digna ſunt complectuntur. Et quicquid ſibi deſiderauerit erit inuentu facillimum. Vale.

INCIPIT SVMMA SVPER TIT. DECRETALIVM COMPILATA A MAGISTRO GOFFREDO DE TRANO, DOMINI PAPAE SVBDIACONO ET CAPELLANO.

GLOSARVM diuerſitas intelligẽtiam textus nonnunquam obtenebrat. et dum per eas. infra, & ſupra, diſcurritur ſtudẽtis diſtrahitur animus. hebetatur ingenium, & quaſi labirintum lector ingreſſus, & piſcis intra rethia prouolutus laqueos uidet undique. latus pertimeſcit utrunque & quo diuertat ignorat, ut qui prius incertus fuerat incertior relinquatur. Idcirco ego Goſredus de Trano domini Papæ ſubdiaconus & capellanus tam frequẽtibus quàm deuotis ſcholarium precibus exhortatus, ac officialium Romanæ Curiæ inſtantia prouocatus. ad cõmunem utilitatem & eorum maximè qui Iuris Canonici ſunt alumni. quorũ profectum libenter proſequor & amplector. Super rubricis Decretalium ſummam aggredior. de illius auxilio ſperans qui dat affluenter & non improperat. qui dixit. Aperi os tuum & ego adimplebo illud. A quo omnis modus locutionis poetice et quælibet decore pronunciationis ueritas ſumpſit exordium. In quo omnis ratio ſupernæ ſciẽtiæ uel terrenæ creaturæ conſiſtit. utpotè qui earum caput auctor eſt & origo. In eo enim perfecta uirtus & ſapientia inuenitur. In hoc igitur opere plenè inuenies quidquid alibi ſparſim quæris. In hoc in ſuis tractatibus omnia decidentur. Et tã rudes in Iure Canonico quã prouecti potiſſime tenentes cathedras magiſtrales uias inuenient luminoſas. per quas data copia diſſerendi errores eliminabunt antiquos, & reprobas opiniones ueterum confutabunt. Hic iudices animarum ſalubria quęrent conſilia. Hic ſub certis rubricis inuenient ex quibus cauſis irregularitas diſpenſabilis uel indiſpenſabilis incurratur. & per quos ualeat diſpenſari. Qualiter conſideratis criminibus & circunſtantijs peccatorum adhibeantur remedia conſcientijs ſauciatis. Hic Prælati & alij forenſes iudices inſtruentur quomodo pro tribunali oporteat iudicare. Verum quia nouum & ab alijs intemptatum aſſumo. & rude opus limam correctionis expoſcit. ſi quid dixero in hoc quod uideatur ueritati contrarium. petitorum correctioni ſubijcio & expono. Nam ſi quid aliter ſapitis hoc uobis dominus reuelauit. & qualis ego ſum in ſcriptis aliorum. tales alios uolo intellectores eſſe meorũ.

Summarium

1 *Decretalium noua conſtitutio quare & à quo facta fuerit.*
2 *Rubrica hæc prima ponitur de Summa Trinitate & fide Catholica, & quare.*
3 *Sancta Trinitas cur ſumma uocetur.*
4 *Trinitas quare ſic dicatur.*
5 *Fides catholica quæ ſit.*
6 *Diſputare publicè non licet de fide catholica cum hominibus alienæ cõmunionis.*

DE SVMMA TRINITATE & fide catholica. Rub.

POst procemium in quo breui
1 ter edocemur† quare hæc noua cõ
pilatio facta ſit. veteri diſſoluta ua
let quia diuerſæ cõſtitutiones & decre
tales epiſtolę ſummorum pontificum in
diuerſa ſparſæ uolumina quarum aliquę
propter nimiam ſimilitudinem, & quæ-
dã propter contrarietatẽ. nonnullæ etiã
ob ſui prolixitatẽ confuſionem induce
re uidebantur. aliquæ vero uagabantur
extra uolumina ſupradicta. quæ tanquã
incertæ frequẽter in iudicijs vacillabãt,
Et ideò Gregorius Papa nonus piæ me
moriæ ad utilitatem publicam in unum
uolumen reſecatis ſuperfluis mandauit
redigi. adiectis ſuis conſtitutionibus p
quas nõnulla quæ in prioribus erant du
bia declarantur. ut in eodem prooemio
continetur. ¶ Ponitur prima rubrica de
Summa Trini. & fide catho. nec ſine mi
2 niſterio ponitur primo loco† ipſa enim
eſt uniuerſorum principiũ. ut infra ca-
pitu. primo in princi. ab eo elementa &
eorum diſpoſitio producta ſunt in orbẽ
terrarum ut. C. de ue. iur. enu. l. j in prin.
Hæc ſancta Trinitas primam per moy-
ſen & alios prophetas doctrinam præ-
buit humano generi ſalutarẽ. ut infra. c.
j. § hæc ſancta. Et licet de hac materia
non humano ore loquendum ſit ſed di-
uino. de conſe. diſt. ij. in Chriſto patri.
Aliqua tamen ſub cõpendio uideamus.
3 Et primo † cur ſumma dicatur & quidẽ
quia maior eſt prior eſt omnibus rebus
4 ut ſuperius dictum eſt. † Trinitas dicitur
eo, quod licet una ſit ſubſtantia eſſentia
ſeu natura diuina. Eſt tamen pater qui
generat, filius qui gignitur, & ſpirituſ-
ſanctus qui ꝓcedit. ut diſtinctiones ſint
in pſonis & unitas ĩ natura. Nã licet a-
lius ſit pater, alius filius, alius ſpirituſ-
ſanctus. non tñ aliud. Sed id qđ eſt pater
eſt & filius idem & omnino eſt & ſpiri
5 tuſſanctus. ut infra eo. c. damnamus. † Fi
des autem catholica hæc eſt quę in ſym
bolo continetur. quam romana tenet ec
cleſia. ut xxiiij. q. ij. j. hæc eſt fides quam
firmetur credere & ſimpliciter confite-
ri debemus. ut infra eod. c. j in princi. &
6 xxiij. di. qui epiſcopus † de qua turbis
adunatis publicè diſputare non licet. ut.
7 C. eod. ti. l. nemo, in princ. † Sollicitì
enim eſſe debemus ut margaritas no-
ſtras ante porcos non mittamus. ut. xj.
q. iij. nolite recedere. §. nolite mittere.
Et ne de ſecretioribus diuinæ ſenẽtiæ
omnibus proloquamur. ut. xliij di. in mã
datis, nec magiſtris canonum & cuſtodi
bus fas eſt inire certamen. cum homini
bus alienæ communionis. ut, xxiiij. q. iij.
Cum quibus, in fi. quod intellige cum
quis publicè de fide contẽdit, & ex hoc
tumultus & per fidei occaſionẽ querẽs:
ut dicit lex præal. nemo Aliter in fide
inſtruendi ſunt ſimplices. ut. x. q. j. pla-
cuit, & hæretici confutandi. ut. xix. di. ſe
cũdum, de con. diſ. ij. In Chriſto pater,
& in plerisq; capitulis in eadem di. poſi
tis. & C. de epiſcopus, & cler. l. quoniã.
Non ſolum autem uirgines & continen
tes uerum etiam coniugati per fidem re
ctam & operationem bonam deo placẽ
tes ad eternam merentur beatitudinem
peruenire. ut infra c. firmiter, in fi. Vio-
latores autem fidei in æternum peribũt
ſaluis pœnis temporalibus quæ talibus
imponuntur ut dicemus. infra de hære.

Summarium

1 *Ius naturale quando proditum ſit.*
2 *Sacerdotio tranſlato neceſſe eſt ut legis tranſlatio*

tranſlatio fiat.
3 *Decreta & conſtitutiones quis ediderit.*
4 *Iuris precepta que ſint.*
5 *Conſtitutio uerbum quid propriè dicatur.*
6 *Conſtitutio qualis eſſe debeat.*
7 *Conſtitutio quid ſit, & quid conſuetudo.*
8 *Conſtitutio à quibus fieri poſsit. & nu. 9. cum ſeq.*
9 *Populus Romanus an poſsit hodie legem condere.*
10 *Senatus an legem condere poſsit.*
11 *Papæ auctoritas in concilijs excepta intelligitur*
12 *Conſtitutionum cauſa que ſit.*
13 *Conſtitutionum quatuor ſunt uirtutes.*
14 *Conſtitutionibus qualiter derogetur.*
15 *Iura omnia ſunt in pectore Papæ uel Principis.*
16 *Factorum labore memoriam, & in nullo peccare, diuinitatis eſt potius quàm humanitatis.*
17 *Canon poſterior ordine corrigitur per priorem.*
18 *Temporum ſucceſſus non ordo ſcripturæ in legibus & decretalibus attenditur.*
19 *Conſtitutio quando liget.*
20 *Pœna non ſeruantium conſtitutiones canonicas que ſit.*
21 *Conſtitutiones canonicas interpretantur qui eas faciunt.*
22 *Res inter quoſdam iudicata alijs non præiudicat.*

DE CONSTITVTIONIBUS. Rub.

1 POSTQVAM† Deus formauit
hominem ad imaginem & ſimili-
tudinē ſuam. ut. xxiij. q. v. hæc ima
go. & in ætate uirili, ut de pæni. di. ij. §.
Romanos prodijt cum eo ius natura-
le. Illud enim incæpit ab exordio ratio
2 nabilis creaturæ. ut. v. di. in prin. † Demū
lex uetus data eſt per Moyſen & pro-
phetas poſt modum tranſlato ſacerdo-
tio lex noua ſucceſſit. ut infra. e. c. tranſ
lato. Sed quia hominum creſcente ma-
litia effrenata cupiditas quotidie noua
litigia generabat. ut ſupra in proœmio,
ita ut plura eſſent negocia quam uoca-
3 bula. ut. ff. de præſcri. uer. l. natura. † San
cti patres decreta & cōſtitutiones ſum
mi Pontifices ediderūt ut ſub iuris regu
lis homines coartati diſcant honeſte ui
uere, Alterum non lædere, ius ſuum cui
4 q; tribuere. † hæc enim, ſunt præcepta iu
ris ut. ff. de iuſticia & iure l. iuſticia. §. iu
5 ris præcepta. † Et licet hoc uerbum con
ſtitutio ad omnes Decretales omneſq;
leges ualeat prorogari. Nam aliâs reſtri
cto uocabulo conſtitutiones dicūt prin
cipum leges populi romani & edicta
prætorum. In hac tamen Rubrica tra-
ctatur ſpecialiter de quibuſdam conſti-
tutionibus quæ dici poſſunt conſtitutio
nes conſtitutionum. quia ſub Rubrica
iſta tractatur de alijs ſtatutis canonicis
obſeruandis. ut infra. eo. ti. c. j. Et de ui
& poteſtate aliarum conſtitutionum.
Omnis enim conſtitutio cum editur fu
turis dat formam negocijs, & præteri-
ta diſpendijs non commendat. ut infra.
eo. c. ij. qui poſſunt in rebus eccleſiaſti-
cis conſtituere quis non layci. ut. infra
eo. ti. quæ in eccleſiarū. & . c. eccleſia. &
6 xcvj. di. bene quidem. † Quod conſtitu-
tio debet eſſe clara nihil ambiguum cō
tinens uel obſcurum. ut infra. eo. c. ulti.
iiij di. erit. infra de uerb. ſigni. abbate.
Nihil eſt adeò conſtitutionum & legū
proprium ſicut claritas ut in autent. de
teſt. imperfe. §. nos igitur, colla. viij. ¶ Vi
dendum eſt igitur quid ſit conſtitutio.
unde dicatur. quis poſſit facere conſtitu
tionem. quæ cauſa ſit conſtituendi. Quæ
uirtutes conſtitutionum & qualiter con
ſtitutionibus derogetur, quando conſti
tutio incipit arctare. & quæ ſit pœna nō
7 obſeruātium. ¶ Conſtitutio† eſt ius ſcri
ptum. j. di. §. cum itaq; Sicut conſuetu-
do eſt ius non ſcriptum moribus uten-
tium approbatum. ut ea. di. Conſuetu-
do. Nam ex non ſcripto ius uenit ut in-
ſti. de iure natu. gen. & ciui. §. ex nō ſcri
pto. & ergo cōpetēter poſt iſtum tracta
tum ſequitur tractatus de conſuetudine.
¶ Dicitur cōſtitutio, quaſi commune ſta
8 tutum ¶ † Nam Papa cum fratribus ſuis.
& exte-

& cæteri prelati cum capitulis & cano-
nicis ſuis cōſtitutiones facere poſſunt.
ut infra de ſent. excom. inter alia infra
de his quę fi.a prela.per totum.¶ Poteſt
& legatus conſtitutionem facere. vt in-
fra de uerbo.ſigni.ex parte. infra de lo-
ca.& conduc. Ex reſcripto. infra de con
ſang. & aff. quod dilectio. infra de offi.
le.c.vj. ¶Item & capitulū circa ea quæ
ad ipſum ſpectant ut infra.e.c.Cum ac-
ceſſiſſent,& c. Cum inferatur. Poteſt &
aliud collegium approbatum. ut infra
e.c.ex litteris. Itē ſynodus prouincialis.
ut.xvj.di.'qđ dicitis. Sinodus epiſcopa-
lis.ut.xviij.di.de concilijs.& c.decreui-
mus. ſic & princeps cū ſuis proceribus
conſtitutionem facere poteſt, ut. C. de
le.& con.l.humanū. Et præfectus præto
rio,ut.C.de offi.prefec. preto.l. normā.
Item hi quibus mandat . Imperator. ut
& in prologo inſti. §.cūq; hoc deo pro
picio peractum . & hoc eſt quod alibi
dicitur omnia noſtra facimus quibus a
nobis auctoritas impartitur.ut C.de ue.
iur.enu.l.j.§ cumq; .&.§.ſed neq; .¶Itē
9 populus romanus † etiam legem hodie
uel. conſtitutionem condere poteſt. ut
patet ex deſcriptione legis ut inſti. de
iure na.gen.& ciui.§. lex eſt licet dica-
tur poteſtas in principem tranſlata. ut
C. de uet. iure enu.l.j. §. & hoc etiam
dicitur enim translata.j. conceſſa non
quòd omnis populus a ſe abdicauit po-
teſtatem & ſic dicitur transferri iuriſdi-
tio a delegante in delegatum .ut .ff. de
offi.eius cui man.eſt iuriſ.l.j.§.qui man-
datum nam & ſi olim poteſtatem con-
dendi legem populus in principem trā
ſtuliſſet tamen poſtea reuocauit.ut.ff.de
or.iu.l.ij.§. ex actis. §. quod ad magi-
10 ſtratus. & l. cum placuiſſet.¶† Item ſe-
natus legem condere poteſt ut .ff.de le.
& ſe. con.l. non.l. non ambigitur . Nec
ob.quod alias dicitur ſoli principi licet
condere leges.ut.C.eo.ti.l.ult. quia ſu-
periores de quibus dictū eſt quòd poſ-
ſint condere legem principis auctori-
tate condere intelliguntur .Sic & in Pa
pa dicendum eſt ut legati . prelati . ca-
pitula & concilia auctoritate ipſius fa-
11 cere conſtitutiones intelliguntur † Vn
de & in concilijs excepta intelligitur
auctoritas domini Papæ ut ifra de elec.
ſignificaſti. xvij.di. per totum. iij. q.vj.
dudum.&.c. peregina. ix.q.ij. cuncta.&
c.ſaluo.& ita uidimus quod ſit conſtitu-
tio.unde dicatur.& quis conſtitutionem
12 facere poteſt. ¶ Cauſa † uero conſti-
tutionum eſt ut appetitus noxius ſub iu
ris regulis limitetur.ut ſupra in prohæ-
mio & ut humana coerceatur audacia,
tutaque ſit inter improbos innocentia.
ut.iiij.d.facere. ¶ Virtutes autem con-
13 ſtitutionum † ſunt quattuor. Omnis
enim conſtitutio aut præcipit ut ſtatu-
ta canonica obſeruari. ut infra eo.c.j.ut
clerici regulare propoſitum & honeſtū
habitum deferentes continenter & ca-
ſtè uiuere ſtudeant.ut infra.de ui. & ho.
cle.c.deus qui.&.c. ut clericorum . Aut
prohibet ut clericos ſecularibus nego-
cijs immiſceri . ut infra ne cle. uel mo.&
infra ne prælati. uices ſuas per totum,&
idem in omnibus edictis prohibitorijs,
aut permittit ut uir fortis præmium pe-
tat.ut.iiij. di. omnis lex xxiij.q.j.milita
re. Item minora permittit ut maiora
uitentur.ut.xiij.di. nerui. Aut punit ſce
lera & delicta infrà de pæ.per totum un
de uerſus . Quattuor ex uerbis uirtutes
collige leges . Permittit punit,imperat
atque uetat. Conſilia uerò quæ in iure
inueniuntur uoluntatis ſunt nō neceſ-
ſitatis.ut. xxviij. di.ſic enim neque & c.
iam nunc. xiiij.q.j. quòd præcipitur. ff.
de re.uen.l.is qui deſtinauit.& ideo non
adijcitur quintum membrum nam hoc
continetur ſub illo membro permittit,
qui enim conſulit ſatis permittit. ¶De
14 rogatur enim† conſtitutioni priori per
poſteriorem.ut infrà de cogna.ſpi.c j.ff.
de le.& con. nō eſt nouum etiam ſi nul
la in poſteriori mentio habeatur, licet
ſecus ſit in reſcriptis ut infra de reſcri-
ptis c. Cæterum . & c. ex parte . Et
eſt ratio diuerſitatis quia in legibus &
conſtitutionibus continentur iura .
15 † Omnia autem iura ſunt in pecto-
re

re Papæ uel Principis. ut C. de te-
ſta. l. omnium. Et ideo cum princeps
condit legem poſteriorem quaſi ex cer-
ta ſcientia faciat memor prioris tolli-
tur prior. Sed in reſcriptis continentur
16 facta † factorum autem omnium habe
re memoriam & in nullo peccare, diui
nitatis eſt potius quàm humanitatis. ut
C. de ue. iu. enu. l. j. §. ſi quod autem. un-
de non præſumitur quòd papa conſcius
primi reſcripti concedat ſecundum. &
hoc intelligo in priore & in poſterio-
re ſecundum tempora non ſecundum
ordinem ſcripturæ. nam decre. infra de
nia. & ob. ſtatuimus poſterior eſt in or-
dine ſcripturæ illa decre. infra hic. eo.
ti. quoniam. & tamen quæ prior eſt or-
dine non tempore interpretatur poſte-
17 riorem ordine. † Sic et alias canon po
ſterior ordine corrigitur per priorem.
ut xxx. q. iij. poſt ſuſceptum. & c. ſuper
18 quibus, † unde in legibus & decretali-
bus non ordo ſcripturæ ſed temporum
ſucceſſus attenditur. Nam lex. C. quæ
confirmat Codicem factum & conſum
matum poſt Codicem edita eſt & tamé
in princ. C. poſita eſt, ut. C. de iuſticia.
Co. confir. l. una. ſic & lex quæ eſt in C.
de ſacra. cal. l. j. facit mentionem de le-
ge poſterius edita. C. de iudi. l. rem non
nouam. ſic lex. C. de col. illam facit men
tionem de lege poſterius edita. C. de
ſuis & legi. hære. ſi defunctus, nec enim
ordo ſcripturæ inſpiciendus eſt. ut. ff. de
ſolu. l. nec enim quàmuis lex alibi dica
tur primis pro loco ponendis. poſterio-
re ſecundis. ut. C. de no. C. confir. l. una.
19 ¶ Incipit auté † conſtitutio arctare poſt
duos menſes poſtquam inſinuata & pu-
blicata fuerit. ut in autent. ut factæ no.
conſti. in tub. & in prin. l. coll. v. infrà ne
cle uel mo. c. ult. & ſic intelligo. xvj. di.
quod dicitis. xij. q. ij. qui & humanis an
te hoc tempus ignorantes non litigan
tur ut e. c. cognoſcentes. lxxvij. di. pro-
poſuiſti. ¶ Reſtat uidere de pœna non
ſeruantium conſtitutiones canonicas.
20 † Et eſt ſciendum quòd ſi quis eas non
habet arguédus eſt de neglectu. qui ha
bet & qui nó ſeruat corripiendus eſt de
temeritate, ut xx. diſtin. ſi decreta. Sed
ſi in cótemptum Romanæ eccleſiæ quis
non ſeruet. hæreticus eſt cenſendus. ut
xx. diſ. de libellis in 6. Saluis alijs pœ-
nis qui per ſingula iura ſingulariter im-
21 ponuntur non obſeruantibus eas. † Vnú
non omitto quòd omnes illi qui conſti
tutiones condere poſſunt eas interpre-
tãtur. ut ſcilicet de ſen. ex inter alia. C.
e. ti. l. ul. infrà de ſequeſtra. c. j. C. de le-
ga. l. j. Item conſuetudo. ut. ff. eo. ti. ſi de
interpretatione, & l. minimè infra de có
ſue. Cum dilectus & hæc interpretatio
eſt generalis & neceſſaria. ſed non in
ſcriptis redigenda. eo quod dicitur ius
non ſcriptum. ut. ff. e. ti. l. de quibus. §. j.
Interpretatur magiſter. ut C. de profeſ-
ſo. qui in conſtan. ci. l. j. quàmuis eius in
terpretatio non ſit neceſſaria. quia nul-
lius addictus iurare in uerba magiſtri.
Interpretatur iudex, ut. ff. de legi. & có.
l. nam ut ait. quæ interpretatio & ſi ſit
neceſſaria & in ſcriptis redigenda non
22 tamé eſt generalis † quia res inter quoſ
dam iudicata alijs non præiudicat. ut. C.
quibus res iudi. non no. l. j. & ij. Aliquã
do minor interpretatur mandatum ma
ioris. ut infrà de poſt. ad hoc.

Summarium

1 *Reſcripta quando uim conſtitutionis habeant*
2 *Reſcriptum quid ſit.*
3 *Reſcripta an faciant ius.*
4 *Reſcriptum quis poßit concedere.*
5 *Reſcriptum à quo poßit impetrari.*
6 *Reſcriptorum ius atque poteſtas quæ ſit.*
7 *Quos Deus coniunxit homo non ſeparet, quomodo intelligatur.*
8 *Bigamus an promoueri poßit.*
9 *Ordinandus ſine crimine eſſe debet.*
10 *Papa eſt maior Paulo in adminiſtratione.*

11 *Papa eſt loco Petri & Chriſti uicarius.*
12 *Temporale quando pro ſpirituale dari poſſit*
13 *Principis auctoritas teſtamentum non ſolenne ualidat.*
14 *Et facit ex nudo pacto dari actionem.*
15 *Reſcripta iuri contraria ſunt abycienda.*
16 *Pontificem una epiſtola multa tollere iura non eſt uerisſimile.*
17 *Papa quando ſit conſulendus.*
18 *Reſcriptum contra conſuetudinem non ualet*
19 *Reſcripta damnoſa fiſco, uel utilitati publicæ ſunt reycienda.*
20 *Reſcriptum modicam uel leuem leſionem continens, ualet.*
21 *Damna modica tolerantur.*
22 *Modica deceptio eſt tolerabilis*
23 *Reſcriptum enormem leſionem inducens, & in totum alterius ius abſorbens, non ualet.*
24 *Reſcriptum denegandum eſt, ubicunque denegatur petitio.*
25 *Reſcriptum qualiter tollatur.*
26 *Intellectus ad.c.* Cæterum, *& .c. ex parte infra eod.*
27 *Reſcriptis duobus impetratis cum dubitatur de prioritate & poſterioritate, quid ſit agendum.*
28 *Reſcriptum primum generale quando elidatur per poſterius ſpeciale. Et quid ſi utrunque eſt ſpeciale. nu. 29.*
30 *Literas diuerſas ſi diuerſi impetrant, ſuper diuerſis & contra diuerſos, an talis diuerſitas noceat.*
31 *Reſcriptum ab appellato impetratum infra tempus appellationi præfixum non tenet*
32 *Reſcriptum ab excommunicato impetratum eliditur.*
33 *Reſcriptum lite pendente obtentum non ualet.*
34 *Reſcriptum tollitur ex uitio uiſibili & inuiſibili.*
Reſcriptorum uitia quædam uiſibilia & quædam inuiſibilia.
35 *Literæ impetratæ ſeriem facti non continentes an ualeant. Et quid ſi non contineant litem eſſe motam, & ſi non fiat mentio de diſpenſatione, nu. 36.*
37 *Ratio quare in reſcriptis requiritur mentio in ſecundo ut primum tollatur, non autem requiritur in legibus uel teſtamentis. & nu. 40.*
38 *Princeps omnia iura in pectore habet.*
39 *Factorum omnium habere memoriam, & in nullo peccare diuinitatis potius eſt quàm humanitatis.*
41 *Iudex exceptionem peremptoriam aptam ad litem conteſtandam conuerſam ad dilatoriam contra reſcriptum admittere non debet in uim dilatoriæ.*
42 *Intellectus ad. c. per ueſtras, infra de dona. inter uir. & uxor.*
43 *Reſcriptum an & quando elidat ſuggeſtio falſitatis, uel ſuppreſſio ueritatis.*
44 *Reſcriptum impetratum per alium ſine mandato domini an elidatur.*
45 *Canonicus an poſſit ſine mandato pro eccleſia ſua impetrare reſcriptum.*
46 *Reſcripta an ſint ſtricti iuris, ut ad alias res uel perſonas non extendantur.*
47 *Reſcriptum à quo interpretetur de dubio ſuper eo contingente.*
48 *Reſcriptorum auctoritas per quantum tempus duret. & nu. 49.*
49 *Imperfecta uoluntas per ſe non tollit ſolenne teſtamentum præcedens, ſed cum decennio tollit.*
50 *Priuilegia an ſint perpetua.*
51 *Intellectus ad. c. ſi de terra, & .c. accedentibus de priuileg.*
52 *Generalia reſcripta quæ ſint.*
53 *Speciale reſcriptum quid ſit.*
54 *Iuriſdictionem quæ literæ conferant.*
55 *Iudex à ſuperiore delegatus, niſi fuerit petitus, recuſari poteſt.*
56 *Reſcripta quæ cōferant merā executionē.*
57 *Mandati fines quando dicantur excedi.*
58 *Intellectus l. ſi ut proponis C. de executio. rei iudi. & l. ſi prætor. ff. de iudici.*
59 *Reſcripta quare contineant ius cōmune.*
60 *Reſcripta quæ gratiam ſpecialem contineant.*
61 *Diſcedere à iure communi quæ faciant.*
62 *Impetrantes reſcripta per ſuggeſtionem falſitatis, & ueritatis ſuppreſſionem, quibus pœnis ſit puniendi.*

De

¶DE RESCRIPTIS.
Rubrica.

DICTVM eſt ſupra de conſti.
1 † Sed quia reſcripta quo ad illos quibus & inter quos conceduntur uim conſtitutionum habent. Ideo ſubſequenter de reſcriptis ſubijciamus. ¶ Videamus ergo quid ſit reſcriptũ. Quis concedere poſſit. Quis reſcriptum impetrare. Super quibus rebus. Quæ uis ac poteſtas eorum. Qualiter reſcriptum elidatur. Quis reſcripta interpretetur, ſi ſuper eo dubitare contingat. Quanto tempore durat eorum auctoritas. Quæ reſcripta ſint generalia. Quæ ſpecialia, Quæ iuriſditionem conferunt. & quæ meram executionem. Quæ ius commune continent. Et quæ gratiam ſpecialẽ. Et quæ pœna debeatur his qui reſcripta impetrãt per ſuggeſtionem falſitatis, & ueritatis ſuppreſ
2 ſionem. ¶ Reſcripta † Papæ uel Principis ſunt mandata quæ ad inſtantiam alicuius uel aliquorum ſeu proprio motu, uel ex relationibus abſentium, uel ex ſuggeſtione præſentium, uel ad conſultationem facit, uel cum aliquid alicui uel aliquibus corpori uel collegio uniuerſitati uel ciuitati mandatur
3 ſeu indulgetur. † Talia enim ius faciũt non generale ſed ſpeciale in negocijs & inter perſonas, in quibus & inter quas promulgata ſunt. ut. C. de legi. &
4 conſtitu. l. ij. ¶ Reſcriptum† concedere poteſt in eccleſiaſticis Papa. In ſecula-
5 ribus Imperator. ¶ † Quicunque nomine ſuo poteſt agere, poteſt & reſcriptũ per procuratorem impetrare, dummodo ſuper hoc habeat mandatum ſpeciale, ut infrà e. c. nonnulli. ¶ De uiri-
6 bus autem † reſcriptorum ſciendum eſt quòd aut reſcriptum eſt ſecundum ius, aut præter ius aut contra ius. Si eſt ſecũdum ius uim conſtitutionis habet. Talis enim eſt decret epiſtola. & in cauſis diffiniendis auctoritatem habet. ut xix. di. per totum. Si præter ius ſimiliter ut conſtitutionis habet & arctat illos quos dirigitur: Nam & ſi uix ferendum iugum à ſancta Roma. ſede imponitur pia tamẽ deuotione tollerandum eſt, ut xix. di. in memoriam. Aut is cui mandatum dirigitur rationabilẽ cauſam aſſignet quare quod mandatur adimplere non poſſit. ut infrà eo. c. ſi quando. Si contra ius, & forte contra dictum Dei, Apoſtolorum, uel Euangeliſtarum aliquid prodeat omninò reſpuitur. ut xxv. q. j. ſũt quidam. quia necdum minor in maiorem ſed par in parem non habet imperium. ff. de arb. l. nã & ff. ad trebel l. ille à quo §. tempeſtiuum. eorum tamen dicta uel ſtatuta poteſt Papa modificare unde il-
7 lud. † Quos Deus coniunxit homo non ſeparet ſic modificatur per ſummum pontificem, coniunxit conſenſu animorum & carnis commercio alias primum interueniat non ſecundum. ſeparantur per ingreſſum religionis. ut infrà de cõuerſio. coniuga. uerum & c. Ex publico. non ſic ſi alter coniugum uelit remanere in domo propria ut. eo. ti. ex parte tua, in ſi. Item modificatur & aliter illud uerbum quos deus coniunxit homo non ſeparet ſcilicet uiolenter ſine lege & abſque ratione. Sic modificat Iſidorus xxiij. q. ij. Quos deus coniun-
8 xit. Sic † modificatur dictum Apoſto. oportet ordinandum eſſe unius uxoris uirum ut xxvj. di. in prin. & c. j. ſcilicet ad ſacros ordines. ut infrà de big. ſuper eo. Nec. ob. quod dicitur. xxxiiij. di. lector, ubi ex diſpenſatione ad ſubdiaconatum bigamus promouetur quia illud intelligitur ſecundum ſtatutũ primitiuæ eccleſiæ quando ſubdiaconatus non erat ſacer ordo. ut xxxij. di. Eos. & lx. di. nullus. hodie ſecus ut infrà de ſeruis non ordi. miramur infrà de tempore ordina. A multis quamuis dicatur Lucium Papam diſpenſaſſe cum Panormitano Archiepiſcopo, qui bigamus erat. Sed Nicholaus furioſus ſcripſit non ſine furore quòd ſi ex diſpenſatione bigamus ordinaretur non reciperet caracterẽ ſicut nec aſinus. Sed hoc non approbo per id quod legitur. l. di.

9 quicunque. Item Apoſtolus dicit † ordi
naudus ſine crimine eſſe. ut. xxxv. di.
per tot. Sed hoc modificatur per ſum-
mos pontifices, qui ordinauerunt. etiã
per epiſcopos diſpenſari poſſe in crimi
ne adulterij & in minoribus. ut infrà de
iudi. At ſi clerici. Sed certè hæc nõ ſunt
contra Apoſtolum, quia Apoſtolus nõ
10 prohibuit diſpenſari. † Vel dic quòd
Papa eſt maior paulo in adminiſtratio
11 ne ut xx. di. § j. Nam † Papa eſt loco Pe
tri. ut xxiij. q. j. quoniam uetus & ſic fit
uicarius Ieſu Chriſti. ut infra de tran
ſla. prælat. c. inter corporalia infra ne
eccle. bene. ſine dimi. confe. ut noſtrum
Petrus aũt in adminiſtratiõe maior fuit
paulo ut ij. q. vij. puto xxj. di. in nouo.
ſic & mandatum domini de dandis de-
cimis quod habetur. xvj. q. j. reuertimi
ni. modificatur per ſummos pontifices
qui ſuper hoc quibuſdam immunitatẽ
indulgent. ut infra de deci. Ex parte.
qui ſtatuerunt ſuper decimis amicabi-
liter poſſe componi. ut infra de decimis
ſuggeſtum &. c. Ex multiplici infra de
tranſac. Statuimus. &. c. de cætero in-
fra de confirm. uti. uel inuti. uenera-
biles ſic & modificatur illud uerbum
domini. In ore duorum & c. ut ij. q. iiij.
in prin. infra de teſta. relatum. nam ex-
ponitur negatiuè id eſt non paucorũ. ut
12 infra de teſtibus. † licet ſic & ſtatutũ
ueteris teſtamẽti de nõ dãdis tẽporali
bus pro ſpiritualibus modificatur, quia
poteſt quis dare de redimẽdo uexatio-
nem. ut infra de ſymo. Mattheus. Item
poteſt dari temporale pro ſpirituali ex
prouiſione ſuperioris. ut infra de pa-
ctis. Cum pridem infra de præben. niſi.
quaſi ſuperioris auctoritas uitium pur-
get. ut. ff. de his qui no. infa l. furt. §. qui
iuſſu infra de tranſac. ſtatuimus &. c. ue
13 niens, Sicut † auctoritas principis mi-
nus ſolenne teſtamentum facit ſolen-
14 ne ut. C, de teſta. l. omnium. † quæ fa-
cit ex nudo pacto dari actionem. ut. ff.
de pac. l. legitimæ qui mutat ſubſtãtia-
lia, ut. C. communia de le. l. ij. C. de
15 rei uxori ac. l. una. † Si autem con-
tra ius poſitiuum aliquod reſcriptum e-
manat abijciendum eſt. ut. xxv. q. ij. re-
ſcripta C. de præcipi. impera. offe l. re-
ſcripta. Nec enim ratione reſcripti re-
cedendum eſt a iure cõmuni ut infra de
æta. & qua. Eam te. niſi expreſſe in re-
in reſcripto contineatur, non obſtante
conſtitutione uel iure tali. ut. ff. de le.
iij. l. ſi quis in prin. infra de offi. dele. ſu-
16 per quæſtionum, † aliàs non eſt ueriſimi
le ſummum Pontificem una epiſtola
multa uelle tollere iura. ut infra de elec.
Eccleſia ueſtra C. de inoffi. teſt. l. ſi quã
17 do. † Sed ſi ſuper iure aliqua dubitatio
oriatur Papa conſulendus eſt ut infra
de fide inſtru. paſtoralis. & in hoc poſſet
poni exemplum infra de conceſſi. præ-
ben. dilectus, de qua probabiliter dubi-
tatur an ſit reuocata per aliam decre. po
ſteriorem tempore non ordine infra de
18 elec. ne pro defectu. † Sed ſi reſcriptum
ſit contra conſuetudinem præualet con
ſuetudo. nam præualet iuri ſi ſit ratio-
nabilis & præſcripta. ut infra de cõſue-
19 c. ul. & ut dicemus in ti. illo. Item † ſi
reſcriptum ſit contra fiſcum uel contra
publicam utilitatem reſpuitur prima
iuſſio & expectatur ſecunda. ut C. de pre
ci. impera. of. l. nec dãnoſa. & in auc. ut
nulli iudi. § & hæc quoque iubemus. &
de man. principium §. deinde. ſi uero eõ
20 tra ius priuati. diſtinguitur. Aut † in le-
uem & modicam læſionem; ut ſi Papa
mandet in ſuo reſcripto quòd non ad
miſſis dilatorijs exceptionibus proceda
tur in principali, uel ſi mandet actionẽ
ſeu petitionem alicuius differri, ut cum
indulget cruce ſignatis non conuenire
tempore crucis, tale reſcriptum ualet.
ut C. de præci. impera. offe. l. quotiens.
21 & l. reſcripta. † nam modica damna to-
lerantur. ar. xij. q. ij. terrulas. & c. ſi quos
de ſeruis. &. c. bonæ rei. & infra de his
quæ fi. a præ. ſine conſen. ca. c. paſtora-
22 lis. ff. de in inte. reſti. l. ſcio. † Sic & dece
ptio modica tolleratur ut ff. de mino. l.
in cauſæ. § Idem Pompo. magna uerò
reſcinditur. ut C. de reſcin. uen. l. rẽ ma-
23 ioris. Cæterum † ſi reſcriptum enormẽ
alicui

alicui læſionem inducat & in totum ius
eius abſorbeat non ualet,ut in prædicta
l.quoti.& infra de deci.ſuggeſtum infra
de dona. Apoſtolicæ infra de uerb. ſig.
quid per nouale ff.ne quid in loco pub.
l.ij. §. ſiquis a princi. ff. ne quid in flu.
pub.l.j.§.ſunt qui putant,eo ſaluo quòd
ex delicto auferuntur omnia bona, ut
C.de bonis dam. per totum infra de iu-
dæis & ſara. ad liberandam infra de hæ
ræ.uergẽtis infra ne cle.uel mo. relatũ,
alias non eſt ueriſimile quòd Papa uel
Imperator improbam indulgeat actio-
nem,ut C.de peti.bo.ſub.l.j. lib.x. ff. de
24 mino.deniq; in prin.†. Vbicunq;.n. de
negatur petitio denegandum eſt reſcri-
ptum,ut C.ſi nup.& reſcripto.pe.l.ij.ni
ſi forte aliquid ſit quod proſit impetran
ti & nulli obſit.ff. de ſena. l. nuptæ.uel
cui princeps ſine exemplo ſubuenit, ut
inſti.de iure naturali gen.& ciui.§. Sed
& quod principi placuit,ut.xxv.q.ij.re-
25 ſcriptũ. ¶ Tollitur reſcriptũ † ſi per ſug
geſtionem falſitatis uel rei ſuppreſſio-
nem fuerit impetratum & ſcienter uel
ignoranter. Sed per talem qua non in
teruenientε literæ non fuiſſent obten-
tæ,ut infra eo.ti.ſuper literis etiam ſi re
ſcriptum ſit conſentaneum iuri,ut.xxv.
q.ij. & ſi legibus C. ſi contra ius uel uti.
pu.& ſi legibus. Et eodem modo tolli-
tur ſi per mendatium iuris obtineatur,
ut.xxv.q.ij.pręſcriptio & C.ſi cõtra ius
uel uti.pu. præſcriptum. ſi quis ſuggerẽs
principi eſſe de iure quod non eſt impe
tra,quamuis non ſit ueriſimile principẽ
in hoc falli, ut C. de teſta.l. omnium.
Tollitur reſcriptum primum per poſte
rius faciendo mentionem de ipſo pri-
mo, & tunc ipſo iure. ut infra de off de
le.c.literis.& c.paſtoralis.§.præterea,in
fi.ſi uerò in poſteriori non fiat mentio
de priori tollitur poſterius per primũ.
ſed non ipſo iure ſed ope exceptionis.
& eſt ratio diuerſitatis, quia in primo
caſu certi ſumus de uoluntate principis
uel Papæ quòd uoluerit primum tolli,
cum in ſecundo de ipſo fecerit mentio-
26 nem. ¶ In † ſecundo autem caſu cum in
uno de altero mentio non habetur, de
uoluntate principis ignoramus quod il
lorum uoluerit præualere, & ideo requi
rimus opem exceptionis ex primo con
tra ſecundum, & ſic intelligimus infra
eo.c.Cæterum.&.c.ex parte. Huic opi-
nioni non ob. decreta. præalle.de offi.
deleg.Ex literis, in qua dicitur quòd pri
mi iudices habuerunt iuriſditionem cũ
in ſecundis literis non fiat mentio de
primis,ſed intelligo ibi exceptum fuiſ-
ſe contra ſecundas. Et ſic reſpondeo ad
decre. Cæterum, quod enim ibi dicit
quòd ſecundæ literæ non facientes mẽ
tionem de primis nullam obtinent fir-
mitatem,uerum eſſe intelligo ſi excipia
tur ex primis, ſed moueberis & dices
nonne abſurdum eſt quod primi iudices
ex primis literis & ſecundi ex ſecundis
iuriſditionem habeant in eodem nego
cio,& inter eaſdem perſonas. Reſpon-
deo contra contingit ratione dubitatio
nis,ut infra eo.c.paſtoralis.& c.cum cõ
tingat, ſicut & alia fiunt ratione dubita
tionis,ut infra de appella.Si duobus &
c.Cum parati.ff.de iudi.l.ſi quis ex alie-
na,& eodem modo intellige tolli reſcri
ptum per exceptionem ut in ſuperiori
caſu quando impetratur reſcriptum per
mendacium, nam & tunc reſcriptum ta
liter impetratum confert iuriſditionem.
Ita ut ſi excipiatur de uitio literarum ſu
per hoc emergenti exceptione iudex co
gnoſcet,ut infra de ap.ſuper eo.§. ſi au-
tem. xxv.q.ij & ſi non cognitio C.ſi cõ
tra ius uel uti.pub l. & ſi non cognitio.
& per ſententiam ſua decernet quòd
impetrator careat impetratis ſeruata ta
men diſtinctione quæ habetur infra eo.
ſuper literis,& ſi nimia mentientis im-
probitas inuenitur ſeueritati ſubijciat
iudicantis,ut.xxv.q.ij.& ſi legibus. C.ſi
contra ius uel uti.pu. l. & ſi legibus.ſed
Tan. ſcripſit quòd ſecundæ literæ non
facientes mentionem de primis ipſo
iure non ualent,& hanc opinionem fun
dauit ex uerbo quodam quod erat in de
cretali infra eo. ti. cæterum, ſecundum
ueteram compilationem, ita enim con

tinebatur in ea, nec ſecundę literæ de iure obtinent alicuius roboris firmitatem, exponebat ipſe, id eſt, ipſo iure, ſed compilator huius uoluminis ex induſtria ſicut puto amouit illud uerbum de iure quod materiam præſtabat erroris. Confunditur autem Tan. opinio infra eo. ſi autem &c. c. plerunque. nam ſi ego impetrem reſcriptum primum & tu ſecundum non facta mentione de primo & ego malicioſè uel negligenter non utor meo reſcripto infra annum computandum à tempore tui reſcripti, uteris tuo, ſine metu exceptionis quod non fieret ſi ſecundum impetratum, non habita mentione de primo eſſet nullum ipſo iure. ¶ Item ſi auctoritate ſecundarum literarum non facientium mentionem de primis per ſecundos iudices procedatur niſi excipiatur de primo proceſſu & ſententia lata per primos iudices ualet ſecunda ſententia, ut infra de ſen. &
27 de re iudi. inter monaſterium, † ubi autem dubitatur de duobus reſcriptis quod ſit primum quòd ſit poſterius, utpote quia eadem eſt data utriuſque, ſi impetrata à diuerſis ſuper diuerſis, ſed ad eoſdem iudices tunc ſuperior conſulatur, ut infra de offi. deleg. ſanè, ſi uerò diuerſa fuerint obtenta reſcripta à diuerſis & ad diuerſos iudices, ſed ſuper eodem negotio, & dubitatur, quod ſit prius & quod ſit poſterius, tunc ſeruanda eſt doct. illarum decreta. infra c. paſtoralis. & c. Cum contingat. ¶ Item elidi-
28 tur † primum reſcriptum generale per poſterius ſpeciale etiam ſi in ſpeciali de generali nulla mentio haberetur. in eo tamen quod in ſpeciali ſpecialiter continetur, ut infra eo. cap. paſtoralis. Vbi autem utrunq; reſcriptū eſt ſpeciale ſed unum eſt ſuper certo & aliud ſuper incerto. requiritur in ſecundo mentio de priori, ut infra de off. dele. ex pte ¶ Itē
29 tolluntur reſcripta † ſi ab eodem duo paria fuerint impetrata quorum poſterius mentionem de priori non facit, ſi ad diuerſos iudices obtenta ſint cauſa uexandi reum coram diuerſis. nunc coram iſtis. nunc coram illis. ſecus ſi hoc ſiat ad cautelam ne alterum amittatur; uel ne iudices unius interim moriatur uno tamen impetrato uti intendit, ut infra eo. ti. Ex tenore. & C. de aſſer. tol. lē. l. j. §. ul. ſed ſi duo reſcripta eiuſdem tenoris impetrentur ad eoſdem iudices. tunc nullum eſt uitium. unum enim eſſe uidetur. ut. ff. de teſta. l. unum. ff. de his quæ in teſta. dele. l. ul. & ff. de bono. poſſeſ. ſecundum ta. l. j. §. ij. & ideo conſuetudo curiæ habeat frequentius duplicare litteras propter pericula uiarum. Vbi uerò quis impetrat diuerſas litteras ad diuerſos contra diuerſos talis diuerſitas nihil obeſt ſed ſi contra eundē talis diuerſitas obeſt in perſonalibus actionibus quæ commodius coram eodē uel eiſdem iudicibus poterant expediri, ut infra eo. ti. c. ult. & ff. de quibus re.
30 ad eūdē iudi. eatur. ¶ Item † ſi diuerſi impetrant diuerſas litteras ſuper diuerſis & contra diuerſos. hæc diuerſitas nihil ob eſt. & idem ſi contra eundem. eo ſaluo quod ſi plures impetrant diuerſas literas ſuper diuerſis beneficijs contra eādem eccleſiam unus illorum obtinebit quæ prius ad executores literas reportabit, ut infra eo. ti. capitulum quia intelligo cum Papa non intendit grauare eccleſiam in receptione duorum, ut infra eo. ti. capitulum quam intentionem Papæ colligo ex forma litterarum, ut ſi in litteris cōtineatur. ſi pro alio uel alijs ibidem non ſcripſimus, ut infra eod. ti. mandatum, uel ſic niſi pro alio per nos ueſtra eccleſia ſit grauata, ut infra eo. c. litteris. c. cæterum. ſi hæc uel ſimilia eccleſia cui ſcribitur ſit grauata in receptione alicuius uel aliorum de mandato domini Papæ non tamen competit exceptio. nam & ſi graue quid apponatur ab eccleſia Ro. ferēdum eſt. ut xviij. di. in memoriam. uel ſaltem excuſan-
31 dum, ut infra eo. ti. ſi quando. † Item eliditur reſcriptum ſi ab appellato fuerit impetratum infra tempus appellationi præfixum, ut infra de appel. Sepe & c. oblatæ. infra de confir. uti. uel inuti.

bonæ

31 bonæ memoriæ.† Item eliditur ſi ab ex
communicato fuerit impetratum, ut in
fra de eta. & qua. c. cum bone. infra de
proba. poſt ceſſionem infra de procu.c.
33 ult. Item† eliditur reſcriptum obtẽtum
lite pendente, ut infra ut lite pen.c.j.ij.
& ulti.nam lite pendente ſupplicare nõ
licet niſi in caſibus. ut. C. ut lite pen. l.
ij. in auten. in medio li. non expec. ſa-
cras iuſ.§. ſuper hoc colla. viij. ¶ Itẽ tol
34 litur† reſcriptũ ex uitio uiſibili & inuiſibi
li, intelligibili tamen. Vitia enim reſcri
ptorum quædam ſunt uiſibilia, quædam
inuiſibilia ſed itelligibilia. Viſibilia ſunt
quæ arguto ingenio, perſpicaci oculo
cerni poſſunt de quibus.ponuntur ſe-
ptem exempla infra de crimine fal. li-
cet. Inuiſibilia ſed intelligibilia ſunt, ut
ſuggeſtio falſitatis et ſuppreſſio uerita-
35 tis. de quibus dictum eſt ſupra.† Item cũ
litteræ impetrantur non continentes ſe
riem facti. ut infra de coha. cle.& mu. ſu
per eo. et cauſam facti. ut infra eo. ti. di-
lectus infra de ſen. excõ. cum pro cauſa
36 Item† cum non continent litem eſſe mo
tam & pendere, ut infra ut lite pen. c.
dilectus filius. Item ſi nõ fiat mentio de
diſpenſatione, ut infra de filijs presby.
ex tua. de compoſitione, ut infra de de-
ci. ex multiplici. de ſtatuto, ut infra eo.
conſtitutus. de priuilegio, ut infra eo.
ti. cum ordinem de ſententia, ut infra de
ſen.& re iudi. inter monaſterium. Vn-
de uerſus ſi priuilegium ſi diſpenſatio
pactum. Vel ſi reſcriptum ſententia hu-
ue ſtatutum. Finis tolletur niſi mentio
37 factam probetur ¶ Sed quæritur† quæ ſit
ratio quare in reſcriptis requiritur men
tio in ſecundo ut primũ tollatur non au
tem requiritur in legibus uel teſtis. Lex
enim poſterior tollit priorem & ſi nul
lam de priori habeat mentionem ut ff.
dele. et ſena. conſul. l. non eſt nouum. Si
militer & ultima uolũtas ſeruanda eſt.
ut. xiij. q. ij. ultimo. Reſpon. In legibus
38 continentur iura. † Omnia autem iura
in pectore principis ſunt. ut. C. de teſta.
l. omnium, unde cum legem condit po-
ſteriorem, quaſi ex certa ſcientia me-
mor prioris tollitur prior. In reſcriptis
39 uerò continentur facta† factorum autem
omnium hẽre memoriam & in nullo
peccare diuinitatis eſt potius quam hu
manitatis. ut. C. de uete. iu. enu l. ii. §.
ſi quid autem, nec perſumitur Papa ex
certa cõſciẽtia indulgere ſecũdũ reſcri
ptum poſt primum ſine cauſa, ſi prioris
immemor eſt, ut infra de off. dele. Ex
40 parte.† In teſtis autem illa eſt ratione li
bertas ſupremi iudicij reſtringatur. ut.
ff. pro ſocio. l. cum duobus. §. idem re-
ſpondit nihil enim ita hominibus debe
tur ſicut ut ultimæ uoluntatis liber ſit
ſtillus. ut. C. de ſac. ſac. ec. l. j. Hoc tamẽ
fallit in teſtamento inter liberos quod
per ſecundum diſpoſitionem non tolli-
tur niſi teſtator in ſecundo teſtamento
declaret primum teſtamentum nolle ua
lere. ut. C. de teſta. in auten. hoc inter
liberos. Item fallit cum quis in primo
teſtamento interdixit ſibi licentia ite-
rum teſtandi, nam hoc teſtamentum nõ
tollitur niſi in ſecundo de priori men-
tio habeatur. ut. ff. dele. iij. l. ſiquis in
41 prin. † Vnum non omitto quod ſi quis
exceptionem peremptoriam & aptam
ad litem conteſtandam, conuertat ad
dilatoriam contra reſcriptum iudex eã
admittere non debet in uim dilatoriæ,
ſed dicet proponenti ut eam proponat
in propria ui. Nam alias quælibet perẽ-
ptoria poſſet reduci ad dilatoriã, & hoc
42 rediculum eſſet.† Sed uidetur obſtare in
fra de dona. inter vi. & ux. per ueſtras,
ubi exceptio rei iudicatæ quæ eſt perẽ-
ptoria reducitur ad dilatoriam contra
reſcriptum. Sed dic quod ibi non propo
nebatur exceptio rei iudicatæ ſed exce-
ptio dilatoria cõtra reſcriptum. eo quod
in ipſo non fiebat mentio de proceſſu,
ut infra de ſen. & re iud. inter monaſte
43 rium. ¶ Aliquando ſuggeſtio † falſita-
tis, uel ſuppreſſio ueritatis ex ſimpli-
citate proueniens non elidit reſcriptũ,
Sed impedit formam. Et tunc datus iu
dex pro tenore ueritatis non pro de-
precantis affirmatione cognoſcere de-
bet. ut infra e. ſuper litteris. xxv. q. ij. præ
ſcriptione.

ſcriptione C. ſi contra ius uel uti. pu.l.
præſcriptione. Aliquãdo ſufficit aliqua
narratorum in literis eſſe uera dummo
do eorum reſcriptum competat cõclu-
ſio literarum. ut infra de iudi. Exhibita.
& ſecundum hoc intelligo infra de præ
ben. Cum iam dudum infra de ap. ſi-
gnificauit ſecus ſi nõ competent. ut in-
fra eo. titu. olim. in fi. ¶ Eliditur reſcri-
44 ptum † ſi per alium ſine mandato domi-
ni impetratur. ut infra eo. ti. nonnulli.
exceptio hodie ſecundum obſeruatam
conſuetudinem locum habet in audien-
tia literatũ non in iudicio negotiorum.
Sed oppenes ex illa dec. infra eo. ti. ex
parte. in fi. ſed illa loquitur in procura-
tore reuocato cuius interpretationem
ratam dominus non habebat. ſecus ſi is
cuius nomine impetratur. & ſine man-
dato ratam habebat impetrationẽ. Põt
aũt quis impetrare pro alio ſine manda
to, ſi ſit de illis perſonis a quibus nõ ex
igitur de iure mandatũ. ut in decre. illis
nonnulli. & c. ex parte. Quæ autem ſint
illæ perſonæ. legitur. ff. de procura. l. ſed
45 & hæc perſonæ ¶ Sed nunquid † cano
nicus impetrabit pro eccleſia ſua ſine
mandato. non puto. Nunquid pro ca-
nonico. uidetur cum quaſi quædã pro-
ximitas ſpiritualis ſit inter eos. quæ ma
ior eſt carnali. ut xxx. q. iij cap. j. & ſecũ
do nam et inter ſocios uinculum frater-
nitatis eſſe uidetur. ut. ff. pro ſocio. l. ue-
rum. in prin. & miles admittitur procu
rator. pro commilitionibus ſuis. ut. ff.
de procur. l. non ſolum. §. ueterani. pu-
to tamen contra & ſto legi quæ loqui-
tur de proximitate carnali diſtinguens
46 gradus cognationis. † Item reſcripta
ſunt ſtricti iuris. ut ad alias res uel per-
ſonas non extendantur. ut infra de off.
del. Cum olim. niſi in literis ſit clauſula
generalis ut infra eo. ti. paſtoralis. Sed
& tunc hæredes illorum qui tunc uoca-
ri poterant non uocantur. ut eo. ti. ſigni
ficauit. Sunt & aliæ plures exceptiones
ad elidenda reſcripta quas per ſe notare
poteſt quilibet ſtudioſus. ¶ Nũc uidea-
mus de interpretatione reſcriptorum.

47 † Et eſt ſciendũ quòd quilibet iudex li-
teras de beneficio pleniſſimè debet in-
terpretari ut infra de dona. Cum dile-
ctus. ff. de conſtit. prin. l. beneficia. Sed
ſi iudex aliquis malicioſè interpretetur
infamis efficitur. ut C. de le. & conſti. l.
ij. Et ad ſuperiorem pro interpretatio-
ne recurendum eſt. ut infra de uerb. ſig.
olim & cap. cum in partibus & c. cum
olim & c. tua. & c. tranſmiſiſſæ. Saluo
eo quod de priuilegijs domini papæ di
citur de quibus non licet alicui iudica-
re. ut infra de confir. uti. uel inuti. c. j. &
ij. & ut ibi de hac materia plenius dice
48 mus. ¶ Durat † autem reſcriptorum
auctoritas per decennium ſi impetran-
tes copiã iudicum habuerint & negle-
xerint uti. nam infra illud tempus quã-
doque poterunt experiri. ut. C. de di-
uer. reſcri. l. falſo. Alij autem docto-
res dixerunt quòd ſi quis impetret re-
ſcriptum & infra annum cum copiam
iudicum habuit non utatur. perit re-
ſcriptum lapſu anni. ut infra. e. tit. ſi au-
tem. & ca. plerumque qui ſic dicunt aſ-
ſerunt de plano legem illam falſo fore
correctam. Sed quia promptum eſt iu-
ra iuribus concordare. ut. C. inoff. do-
na. l. una. ſic legem & decret. ad concor-
diam reduco. legẽ intelligo ut cũ poſt
primum reſcriptum ſecundum nõ fue-
rit impetratum. decre. illas intelligo
cum impetro primum reſcriptum tu im-
petras ſecundum non facta mentione
de primo agis ex ſecundo. excipere nõ
poſſum ex primo ſuper eodẽ negocio
ad alios iudices obtento ſi illo fraudu-
lenter & negligenter infra annum ab
impetratione tui ſecundi uti omiſerim.
ſic loquitur illa decre. ſed hunc caſum
lex illa non conſiderauit & ſi hæc opi-
nio placeat dic ut ſuperius dictum eſt.
quòd annus iſte incipit currere a tem-
pore ſecundi reſcripti. quod tali ratio-
ne probabis. Annus per ſe ſiue ſecundo
reſcripto non tollit primum reſcriptũ
ut dictum eſt. nec ſecũdum reſcriptum
per ſe ſufficit ad tollendum primum cũ
de eo non faciat mentionem. Eſt igi-

tur utrumq; neceſſarium. & ſecundum
reſcriptum impetrari & annum cedere
& ſic ambo cõiuncta primum perimat
iuxta illud.& ſi nõ pro ſint ſingula mul
ta iuuant, & ad hoc habes optimum ſi
49 mile † quia imperfecta uoluntas per ſe
non tollit ſolenne teſtamentum pre-
cedens. ſed cum decennio tollit.ut.C.
de teſtamen.l. ſancimus doctores tamẽ
multi dicunt primum reſcriptum nullo
alio impetrato ſuper eodem negocio
50 tolli per lapſum anni.† Priuilegia ue-
rò ſunt perpetua quia ſunt priuatæ le-
ges.ut iiij. di. priuilegia infra de uerb.
ſignl.abbate ſcilicet in perpetuum du-
ratura ſi ad excipiendum concedantur,
quia ſi nunquàm agitur nunquàm exci-
pitur ex priuilegijs & ſic perpetuò du-
rant,& proptereà dictum eſt.quæ tem-
poralia ſunt ad agendum perpetua ſunt
ad excipiendum. ut.ff.de doli.excep.l.
pure.§.ulti. inſti. de excep. C.e.ti.l.ſi
pactum.Si uerò aliquando agatur & nõ
excipiatur ex priuilegio fit præiudiciũ
quo ad illum actum in quo omittitur
exceptio.ut. C. de epiſco.& clẽ.in aut.
presbiter. C. de excuſa. tu. li uolunta-
51 rie.† Sed ſi tanto tempore contra priui
legium petatur nec priuilegiatus utatur
exceptione ut ueriſimile ſit priuilegio
renunciatum. tunc in totum tollitur pri
uilegium.ut pote ſpatio.xxx.uel xl.an-
norum, & idem puto in tempore cite-
riori & ſic intelligo infra de priuil.ſi de
terra &.c. Accedentibus. & hoc locum
habet in priuilegio conceſſo ad expe-
diendum. ut cum conceditur immuni-
tas decimarum ſoluendarum. ſed ſi de-
tur priuilegium ad agendum ut pote ad
decimas quas nunquam quis percepe-
rat exigendas tanto tempore durat pri-
uilegium quanto tempore durat actio.
quia non eſt ueriſimile Papam uel prin
cipem qui priuilegium concedit muta-
re uelle naturam actionis. ut infra de
elec. eccleſia.C.de inoff.te.l.ſi quando.
Sed ſi priuilegium concedatur ad factũ
ſcilicet ut liceat aliquid facere puta ut
alicui capitulo canonicos & præbẽdas
reducere ad certũ numerum uel ut ali-
quis nundinas faciat. tunc tale reſcri-
ptum ſiue priuilegium durat uſque ad
decẽnium ut liceat hoc fieri quod per-
mittitur.ut.ff. de nundi.l.j. Si uero Pa-
pa ſtatuat in aliqua eccleſia certum nu
merum canonicorum & ſuper iam in-
dulto uel ſtatuto ab alijs etiam per Pa
pam confirmato, literæ concedantur,
huiuſmodi priuilegio derogatur per u-
nicum contrarium actum. ut ſupra de
conſti. Cum acceſſiſſet infra de præbẽ.
pro illorũ infra de his quæ ſi.a ma.par.
ca.Ex ore. xi.q.iij.priuilegium.C.de iu,
re do. imple. l.ij.C.de pac.int.empt.&.
52 uen.l. commiſſorie. ¶Generalia † ſunt
reſcripta illa in quibus generales ſeu in
diffinitæ clauſulæ continentur ſcilicet
cũ dicitur talis & talis. quidã alij iniu-
riãtur eidẽ uel ſic ſuper decimis poſſeſ-
ſionibus & rebus alijs quo caſu reſcri-
pta ad maiores & digniores perſonas
uel ad maiora negotia exp̄ſſis nõ exten
dunt ut.infra e.c.ſedes Apoſtolica.& c.
paſt. itẽ ſi põat clauſula illa cõtradictor.
&c.Itẽ ſi illa a moto ide &c.Itẽ illa uo-
catis &c.tales.n.&cõſimiles clauſulæ:fa
ciũt generale reſcriptũ. Itẽ cũ literæ di
ri.oẽs ut ĩfra.de pe.& re.cũ ex eo.¶Spã
53 le reſcriptũ† eſt qđ inter certos dirigi
tur & ſup certis & exp̄ſſis rebus ſeu ne
gocijs ſiue clauſula generali. ut ĩfra.co.
ti.c.j.&c.paſt.Et tale reſcriptũ nõ.extẽ
ditur ad alias res uel pſonas.ut infra.de
offi.de le.cũ olim.&. ca.p.&.g.ſic & pri
uilegium perſonã non trãſgredit.ut in-
fra.de auc. & uſu.pal.c ij.ĩfra de off. de
le.qm̃ abba.ff. quib.mo.uſufru.amit.l.ſi
uſuf.vij.q.iij. petiſti.inſti.de iur.na.gẽ.
& ciui.§. Sed quod principi.ff. de iudi.
l.ſed & ſi reſtituatur. ff. de reg. iur.l. &
priuilegia. ij.q. vj.§. diffinitiua. in uer.
qñdoq;. non ob. ĩfra.de iud.c.Quia gu.
nã ibi agit per primas literas.ſed ſecun
darum non ob.exceptio. infra de off.de
le.quoniam.cum ſit commiſſio expreſ
ſo nomine dignitatis. ibi. enim tran-
ſeunt literæ ad ſucceſſorem. qui ſucce-
dit primo in onere ut inf.de off.or.pa-

ſtoralis. Item non ob. de offi. dele.c. j. ubi iuriſditio ex literis ſpecialibus extenditur ad alios. Nam ille caſus ſpecialis eſt ut extendatur iuriſditio ad illos qui proceſſum iudicum impediunt, ut infra de off dele. ex literis. Sed de prorogatione iuriſditionis non proſequor hic amplius quia notabo infra de off. de
54 le. ¶Iuriſditionem conferunt † omnes illæ litteræ in quibus cauſæ cognitio demandatur. quod ex forma colligitur literarum: ut cum in literis continetur ſi eſt ita. ſi præmiſſis ueritatis ſuffragatur cognita ueritate. iuſticia mediante ſicut de iure fuerit. quod canonicè quòd iuſtum, ut promiſit, ut tenetur prout in inſtrumento inde confecto uel literis continetur & talis iudex cui negociū à principe committitur ſub aliqua de his formis poteſt in figura iudicij procedere, poteſt & alij uel alijs cauſam committere totam uel partem. ut infra de off. deleg.cum te. principium medium uel finem. cognitionem. executionem utitur.de offi. dele.ſuper queſtionum † ta-
55 lis poteſt recuſari ex cauſa niſi fuerit iudex petitus, ut infra de offi.dele.cum olim magiſter iij.q.iij § ſpecium, in auc. offeratur.iiij. q. iij § Item in criminali. in uer.ſi quis teſtibus, ſed tunc poterit recuſari ex noua cauſa, ut infra de off.
56 dele. inſinuante. ¶Executoriæ † literæ ſunt per quas ſine aliqua iudiciali cognitione factum ſeu miniſterium delegatur, ut infra de offi.dele.c. ulti.talis non eſt iudex ſed auditor uel excuſator, ut infra de offi.deleg. ſuper queſtionum. § porro, & ſic poſſit recuſari niſi de partium recipiatur uel detur aſſenſu, ut in decre. ſuper quæſtionum.§. nos autem. &.§.porro, à tali appellari non poteſt niſi fines mandati excedat ut in eadē ſuper quæſtionum. & infra de appel. nouit.ij.q.vj §.diffinitiua, in uerbo, ab executore.C.quo.appel.non reci.l. ab exe-
57 cutore. † Fines autem mandati excedit cum aliud uel aliter exequitur quod mādatur, uel cum exequendo mandatum præter commiſſum iniuriam infert, nā & tunc poteſt ab iniuria appellari, ut C.de appel.l.ſi quis prouocatione, talis cum non ſit iudex ut dictum eſt nec ei ſit iuriſditio, ſed executio de mandata, ut infra de offi.deleg.c.ulti. alteri delegare non poteſt, quia ex iuriſditione procedit iudicis dandi poteſtas, ut ff.de iuriſd.om iu.l.iij. & quia cum miniſteriū committitur induſtria eligitur perſona li, & ideo à perſona recedi non debet, ut infra de offi.dele.c.ult.C.de cadu.tol. l.una.ff.de ſolu.l.inter artifices, talis in exequendo partes iudicis non aſſumat, ut C.de execu.rei iudi.l. ſi ut proponis, nec ob.xxv.q. ij. & ſi non cognitio. & C.ſi contra ius uel uti.pub.l.& ſi non cognitio, lex enim illa loquitur in mixto executore, ſuperior in mero, miſcetur autem executioni iuriſditio per literas clauſulas uel conſimiles quas ſuperius
58 aſsignaui, ſed dices. † Nonne executor audire debet exceptiones legitimas quantumcunq; ſibi præciſè, & abſolutè ſcribatur, ut infra de offi. deleg.ex parte, &.c. ſi quando infra de crimi.fal. ſuper eo. Reſpondeo. Audire debet ſummatim & ſi conſtiterit ueras eſſe non pronunciabit, & ſic loquitur.l. illa ſi ut proponis, ſic loquitur alia lex. ff.de iudi.l.ſi prætor, ſed ſuſpendet executionem, ut C.ſi ex fal.inſtru. l. iudicati executio ſolet ſuſpendi, nec exequetur, ut infra de crimi. fal.ſi ſuper eo.& inſtabit apud cōmittentem ut ipſum ab executione mādati abſoluat, ut infra de offi.dele.paſtoralis.§.quia uero, uel ut differatur mandatum ipſius donec idem ſuperior uel alius cui hoc competat de ueritate cognoſcat, ut infra de offi. dele.ſi quando.
59 ¶Continent † ius commune literæ in quibus mandatur quod conſonat iuri, & equitati, & maximè cum illæ literæ continent iuris determinationes, puta partibus conuocatis uel uocatis quæ fuerint euocandi.quod iuſtum uel canonicum &c. Item iuſtitia mediante uel prout de iure fuerit &c. uel alias conſimiles clauſulas. ¶ Gratiam continent
60 † literæ illæ quæ continent diſpenſationem

pionem, pœnæ, debitæ remiſſionem, &
in quibus ob fauorem uel utilitatẽ ſeus
neceſſitatem receditur a iure communi.
61 † Tria enim ſunt quæ faciunt à iure cõ
muni diſcedi, neceſſitas utilitas, & eui-
dens meritorum prærogatiua, ut.j.q.ij.
talis infra de elec. innotuit. ¶ Reſtat
62 † uidere de pœnis impetrantium literas
per ſurreptionem. Et eſt ſciendũ quòd
condemnandi ſunt ad expenſas quas al
tera pars fecit in ea re & circa ipſum
iter, ut infra eod.ti. Cæterum in fi. C.de
his qui accu.poſ. l. qui crimen. & aliàs
ſeueritati ſubiaceant iudicantium, ut
xxv.q.ij.& ſi non cognitio. Et ſi contra
ius uel. uti.pu.l.& ſi non cognitio, nam
& per legem Corne. de fal. puniri poſ-
ſunt, ut.ff.ad le.cor. de fal.ſi quis irrepſe
rit non ergo iudices metuant ſi non ef-
fectum mancipant quæ mandantur. Nã
ſecundum imaginem ueritatis procede
re debent & legum ueritati, ac iudicia-
li uigore per omnia ſatisfacere ut. C.de
ap.l.ul.in fi. Quædam enim cõditiones
tacit in reſcriptis intelliguntur & ſine
expreſſione aliqua ſunt ſeruandæ ut il
la ſi preces ueritate nitantur, ut infra
eodem tit. Ex parte, ſi quis idoneus uel
aliqua idonea fuerit, ut infra de elec.
Cauſam. ff. de mune. & hono. l. grada-
tim in ſi j. Repon. Item cum quis nata-
libus reſtituitur, ſub intelligitur hæc
conditio, ſi is qui reſtituitur ex ingenua
natus ſit, nam ſi ex ancilla per talem re
ſtitutionem nihil agitur, ut. ff. de na.
teſt.l.j. Item in conceſſione uiæ tacite
intelligitur hæc conditio ut is cui con-
ceditur, ciuiliter utatur ut. ff. de ſerui.l.ſi
cui. Item in generali mandato patris
quærendo ſponſum filiæ ſuæ hic ſubin-
telligitur ut perſona ſponſi patri oſten-
datur nec prius nuptiæ fiant, ut. ff. de ri-
tu nup.l.generali.

Summarium

1 *Conſuetudo quid ſit.*
2 *Conſuetudo unde dicatur.*
3 *Conſuetudo qualiter, & quot actibus indu catur. & nu.4.*
5 *Poſſeſſio uel quaſi per unum actum inducitur.*
6 *Poſſeſſio uel quaſi unico actu acquiritur uel perditur.*
7 *Conſuetudo tollit ius in loco in quo ea uiget, dummodo ſit rationabilis.*
8 *Conſuetudo in contradictorio iudicio non inducitur, ſed firmatur.*
9 *Conſuetudo quando uincat legem.*
10 *Intellectus ad. l. iij. §. Diuus. ff. de ſepul. uiola.*
11 *Conſuetudo ſpecialis quæ ſit.*
12 *Conſuetudo quæ generalis dicatur.*
13 *Conſuetudo quando aliam tollat.*
14 *Conſuetudo contra ius naturale nullo tempore conualeſcit.*
15 *Conſuetudines malè adinuentæ nullo tempore confirmantur.*
16 *Conſuetudines in grauamen eccleſiarum inductæ non ſunt ſeruandæ, ſed reuocandæ.*
17 *Conſuetudo iuri & priuilegio contraria ad concordiam reducitur.*

¶ DE CONSVETVDINE.
Rubrica.

DIximus de iure ſcripto, nũc
dicamus de iure non ſcripto, ſci
licet de conſuetudine. ¶ Videa-
mus igitur quid ſit conſuetudo & unde
dicatur, qualiter & ex quot actibus in-
ducatur conſuetudo, quæ conſuetudo
præiudicet iuri. qui ſit ſpecialis & gene-
ralis. Et an una conſuetudo tollat aliam
1 contrariam. ¶ Conſuetudo † eſt quoddã
ius moribus, id eſt, aſſiduis actibus ho-
minum inſtitutum, quod pro lege ſuſci-
pitur cum deficit lex, ut. j. di. conſuetu-
do, quæ enim in ſcriptis redacta eſt uo-
catur lex uel conſtitutio, quæ autem in
ſcriptis non eſt retinet ſuum nomen cõ
ſuetudo, ut in. j. di. §. cum ergo & propte
rea alibi dicitur. Conſtat autem ius no-
ſtrum quo utimur ex ſcripto & non ſcri
pto, ut inſti. de iure na. gen. & ciui. §. con
2 ſtat. † Dicitur autem conſuetudo quod

in communi eſt uſu.ut j.di. conſuetudo.
3 † Inducitur autem conſuetudo cum po
pulus incipit aliquid obſeruare ea men
te ut de cetero ſit conſuetudo, uel ut di-
cunt alij cùm expreſsè placet populo a-
liquid obſeruari pro conſuetudine in fu
turum. aliâs uerò non eo ipſo quod ali-
quid ſit ius conſuetudinarium iudicetur.
4 ar.ff. de itinere actuque. l. ul. † Inducit
conſuetudinem binus actus. ut. xxv.
q.ij.ita nos.C.de epiſcopali audi.l.iij.in
5 fi. ſicut & binus actus uel † Trinus in-
ducit poſſeſſionem uel quaſi.ut infra de
cauſa poſſeſ. & proprie. c. cùm eccleſia
ſuttina.&.c.ulti.C. de fidei cõmiſ. l.j.li
6 cet † & unico actu acquiratur uel perda
tur poſſeſſio uel quaſi. C. de ſerui. & a-
qua. l. cum talis ſupra de conſti. Cum.
7 M. infra de præben. pro illorum † talis
conſuetudo ſic inducta ut ſuperius di-
ctum eſt tollit ius in loco in quo cõſue-
tudo uiget dummodo ſit rationabilis.
ut.ff. de le. & ſena. conſul. l.de quibus.
Talis legem interpretatur. ut.ff.eo.ti.l.
ſi de interpretatione infra eo.ti. cum di
lectus quia non refert an ſcriptura uel
ratione conſiſtat.ut.j di.conſuetudo.Ta
lis pro lege ſuſcipitur cum deficit lex ut
ſuperius dictum eſt ex tali ius uenit ut
inſti. de iure na. gen. & ciui. §. ex non
ſcripto.Cæterum ſi non ſit rationabilis
ſecus:ut.ff.dele.& ſe.con.l. quod non ra
tione. nam in rebus nouis conſtituen-
dis euidens debet eſſe utilitas. ne rece-
datur ab eo iure quod diu æquum uiſum
eſt ut.ff.de conſti.prin.l. in rebus, ſed ſi
de tali conſuetudine dubitetur una par-
tium aſſerente fore conſuetudinem alte
ra hoc negante, & pronunciatum fue-
rit eſſe conſuetudinem,dicitur obtinere
in contradictorio iudicio, ut infra de
8 uerbo.ſigni. Abbate ſane † unde in con-
tradictorio iudicio non dicitur conſue-
tudo induci ſed firmari.ut.ff.dele. & ſe.
con.l.cum de conſuetudine.quamuis in
decre.abbate, in allegatione ſua dicatur
induci. Cæterum ſi non ſit inducta con
ſuetudo ſed per quandam aſſuefactio-
nem & obſeruantiam hominum ſi non
ſit ad quadragenariam præſcriptionem
ſecundum canones inducta non uincit
ius. & ſic loquuntur illa iura.infra eo.tit
conſuetudinis. xi. di. conſuetudinis. C.
quæ ſit longa conſue. l. conſuetudinis,
nec perit ius,ut infra de elec. Cumana i
fra de cauſa poſſeſ. & proprie.c. cum ec
cleſia. Sed ſi ad præſcriptionem ſit pro-
ducta & apertius uincit legem, ut infra
9 eo.ti.c. ulti.† Sed ſi tanto tempore fue-
rit obſeruata conſuetudo ut non ſit in
memoria hominum quando inceperit,
uincit legem.ut ff. de aqua plu. arcen.l.
j.in fi. ff. de aqua quoti.& æſti.l.hoc iu-
re.§.ductus aquæ.Item illa quam roma.
eccle. obſeruat & præcipit obſeruari.ut
xj.di.nolite.de conſe. di.j.baſilicas.& il
la quam quis in præiudicium ſuum in-
ducit:ut. ff. communia prædiorum. l. ſi
uenditor.§.ſi conſtat. ſed tunc magis ua
let ratione pacti quam conſuetudinis
10 † nec ob.ff. de ſep.uio.l.iij §.diuus. quia
lex illa loquitur quando præcedit con-
ſuetudo & ſequitur lex ſecundum quod
Accur.eam legit & pũctat. quamuis Pla
cen.aliter intelligeret ipſam. & quod di
xi præſcribi conſuetudinem hoc intel-
ligo cum inducitur circa illud quod præ
ſcriptibile eſt. aliâs ſecus. ut infra de
pſcrip.Cauſam,&.c.cũ nõ liceat, ¶Spe-
11 ciales † cõſuetudines ſunt quæ in certis
locis uigorem & obſeruantiam habent.
xij.diſ. ſcit ſancta. &.c.nouit.¶Genera-
12 lis eſt † conſuetudo quæ generaliter ob
ſeruatur ut in præal.c.xi. di. nolite, de
conſe.di.j. baſilicas. xi. diſ. eccleſiarum
13 &.c.palam. † Tollit autem conſuetudo
poſterior conſuetudinem priorem,ut in
fra de cogna. ſpũ.c.j. ſicut dixi in con-
ſtitutionibus ſupra de conſti.§. de roga
tur. & hoc uerum eſt ſi in eodem muni-
cipio diuerſæ conſuetudines diuerſis tẽ
poribus oriantur. nam ſi diuerſis locis ſe
cus.ut.xij.di.ſcit ſancta. nec enim diuer
ſæ aliquorum cõſuetudines aliorum de
bent contrario more ſubuerti.ut.xij.di.
illud. In ſumma notandum eſt quod
14 † cõſuetudo contra ius naturale nullo tẽ
pore conualeſcit. ut.xxxij.q.vij.flagitia

† unde

15 † unde malè adinuentæ conſuetudines
nullo tempore confirmantur. ut in au-
té. ut nulli. iudi. §. j. quia in hoc caſu quã
to conſuetudo diuturnior tanto pericu
loſior & pernicioſior, ut infra de ſymo.
c. non ſatis. & infra eo. ti. c. ul. xxiiij. q. j
16 ſchiſma † Itẽ conſuetudines in grauamẽ
eccleſiarũ inductæ ſeruari non debent.
ſed reuocari, ut infra eo. c. j. ſicut & con-
ſtitutiones. ut ſupra de conſti. cum om-
nis. & c. quæ in eccleſiarum, & c. ex par
te. & infra eo. ti. ad noſtrãm. & c. quan-
to. & c. Cum uenerabilis. & c. ex parte.
17 Item † ſicut iura iuribus ad concordiã
redueuntur. ut. C. de inoffi. do. l. uua. ſic
& conſuetudo iuri & priuilegio contra
ria reducitur ad concordiam per inter-
pretationem, ut infra eo. titu. Cum di-
lectus.

Summarium

1 *Parum eſt iura eſſe, niſi ſint qui iura re-
gant.*
2 *Poſtulatio quid ſit.*
3 *Poſtulari quis debeat, & qualiter, &
per quos poſtulatio fiat. nu. 4. & 5.*
6 *Poſtulationis effectus quid ſit.*
7 *Ius quod per poſtulationem acquiratur. &
nu. 10.*
8 *Superior ad concedendam diſpenſationem
tenetur ex cauſa.*
9 *Superior admittere debet poſtulationem,
& ſi non admiſerit iniuria fit poſtulato.*
11 *Nominato in ſcrutinio nullum ius acqui-
ritur ante publicationem.*
12 *Diſpenſatio quando petatur per nomi-
nationem.*
13 *Poſtulantes indignum quando priuentur
poteſtate poſtulandi.*

DE POSTVLATIONE PRAE-
latorum. Rub.

DIXIMVS ſupra de iure ſcri-
1 pto & non ſcripto. Sed † quia
parum eſt iura eſſe niſi ſint qui
regant iura. id eſt, iuris miniſtri. ut. ff. de
origi. iuris. l. ij. §. poſt originem. ideò
ſubſequenter de his uidẽdum eſt. & quia
frequenter per poſtulationem. frequen
ter per electionẽ miniſtri iuris, hoc eſt
prælati eccleſiarum aſſumuntur uiden-
dum eſt prius de poſtulatione quam de
electione. ¶ Videamus igitur quid ſit
poſtulatio. quis debeat poſtulari qui ua-
lent poſtulare. qualiter fieri debeat po
ſtulatio. & per quos, quis ſit effectus po-
ſtulationis. & quid iuris acquiratur per
2 poſtulationem. ¶ Poſtulatio † eſt gra-
tiæ petitio, ut cum ex gratia petitur a-
liquem ineligibilem licenter eligi. hic
enim non tam ex iuſticia quam ex gra-
tia mouetur, ut infra eo. ti. bonæ me-
3 moriæ in prin. bonæ. ¶ Poſtulandus † eſt
clericus diœceſis alienæ uel laicus unde
cunque ut. lxx. di. primatus. Sed laicus
eiuſdem diœceſis ut. lxi. di. oſius. ſed lai-
cus poſtulatur à Papa, cum ſit ineligi-
bilis. ut. lxi. di. per totum infra de. elec.
cum ad noſtram. & c. officij clericus a-
lienus nõ eſt ineligibilis in ſua diœceſi
unde poſtulandus eſt à ſuo prælato ut
eum concedat. lxxj. di. fraternitatem.
lxxxv. di. archi. floren. lviij. diſ. literas.
lxxxvi. di. dilectiõs. lxiij. di. c. j. & ij. ideò
autẽ de tali ſit poſtulatio quia dum ido-
neus in eccleſia in qua facienda eſt ele-
ctio inuenitur. de ea eſt eligendus. ut.
xxiij. diſ. In nomine domini. lxj. di. nul-
4 lus inuitus. ¶ Sed † quia in fauorem cuiuſ
libet congregationis inductum eſt ut
de ſe eligat ſi in ea idoneus inuenitur
de ea eſt eligẽdus. ut. xxiij. di. In nomi-
ne domini &. lxi. di. nec emeritis. &
c. nullus. poteſt congregatio huic iu
ri fauorabili renunciare. & alium de
eligere uel poſtulare. tota uel maior
pars congregationis ipſius. quanuis in
ea aliquis dignus exiſtat. ut infra tit.
proxi. Vinconenſis. & c. cum inter dile
ctos. Sed ſi is à quo poſtulatur nollit
concedere poſtulatum uel electum cõ-
pelletur per ſuperiorem. ut. vij. q. j. om
nis qui gemebat. ix. q. ij. nunc uero in-
fra de iure patro. nullus. ¶ Item poſtu-
latur habens defectum ordinum. æta-
tis uel natiuitatis. ut hic neceſſaria eſt
omnino modo poſtulatio. nam ſi omiſ-

ſa poſtulatione eligatur cum ſit ineligibilis propter uitium ſeu defectum nō ualet electio. debuit. enim per poſtulationem peti diſpenſatio uel gratia circa defectum. ut infra titu. proximo innotuit. ¶ Item poſtulatur aliquis alteri eccleſiæ matrimonialiter alligatus quia ineligibilis eſt, q͂a ligatus habet alias quibus ſatagit uoſitare, ut infra eo. titu. cap. ulti. & in tali neceſſaria eſt poſtulatio, ut infra eod. titu. bonæ me. in ſecunda bonæ. & ſi per electionem procedatur non ualet electio, ut infra eod. ti. cap. ult. quia alteri alligatus eſt ſicut dixi. nec debet ab ea ſeparari & iungi alij niſi per diſpenſationem ex cauſa neceſſitatis uel utilitatis, ut infra ti. proxi in cauſis in fi. & vij. q. j. omnis qui. ¶ Poſ-
5 ſint † poſtulare illi ad quos ſpectat electio, ut infra eod. titu. per totum & infra titu. proxi. innouit. ¶ Feri debet poſtulatio in concordia, cum enim per poſtulationem gratia requiratur concordia & communiter eſt petenda, ut infra eo. ti. bonæ me. ij. prima bonæ alias. Rom. eccl. noli conſueuit poſtulationem recipere in diſcordia & diuiſione. poſſet ſi quidem uellet admittere poſtulationem facta a maiori & ſaniori parte capitu. minori parte neminem eligēte ne fieret alicui iniuria. nā in hoc & in alijs generaliter præualet quod fit a maiori & ſaniori parte capituli. ut infra de his quæ fi. a ma. parte ca. per totum & x. q. ij. hoc ius porrectum. lxv. di. c. j. & ij. & iij. ¶ Item capitulum poteſt renūciare iuri pro ſe introducto ut de eligat quandiu idoneus inueniatur ut ſuperius dictum eſt. Sed minori parte aliquem dignū de gremio eccleſiæ eligēte, tunc ut præualeat poſtulatio oportet ut duæ partes conueniant in poſtulando, ut infra. ti. prox. ſcriptum. ¶ Effectus poſtu-
6 lationis ‡ eſt hic quia poſtulatione admiſſa habilitatus eſt eligi poſtulatus. ut infra. ti. prox. innotuit, in fi. hunc tamen ordinem licet a iure procedat nō ſeruat Romana curia. Nam ſi ab ea aliquis poſtuletur poſtulatione admiſſa non ſequitur electio. ſed approbatio poſtulationis & poſtulatio pro electione & confirmatione, habetur & ſimile infra ti. proxi. cum inter canonicos, & hoc ideo facit ut euitetur circuitus qui uitandi ſunt. ut. ff. de condi. indebi. l. dominus &. ut uitetur diſcordia eccleſiarum ut alias infra ti. proxi. nihil. ¶ Re-
7 ſtat uidere † quod uis acquiratur per poſtulationem. Et uidetur quòd nullum ut infra eo. ti. poſtulationem. Ad quod ita reſpondeo uerum eſt quod nullum ius acquiratur per quod agere ualeat poſtulatus: non enim ex poſtulatione facta & nondum a ſuperiore admiſſa aliqua datur actio poſtulato. ex gratia. enim procedit ut poſtulatio admittatur ut in prima bonæ ergo ad hoc ut admittatur actio non competit. ar. ad hoc. ff. de adimen. leg. l. rem legatam. & ff. de euic. l. ad res donatas. uerunta mē & ſi poſtulato uel poſtulantibus nō detur actio ſicut dictum eſt. ſi tamē poſtulatio fiat in concordia & de digno. ex debito incumbit ſuperiori ipſam admittere & ſi non admiſerit iniuriam facit poſtulantibus & poſtulato. ſicut & præſentatus petere non poteſt per actionem ſe inſtitui. quia ius non habet in re, & quia ſine iuris offenſa & præſentati iniuria poteſt præſentator laicus uariare & alium præſentare ut infra de iure patro. cum aduocatur. Vnde antequam a prælato fuerit approbatum & ratum non eſt quod a patrono fuerit inchoatum. ut infra de iure pa. quod autem conſulis. Et tamen offendit prælatus ſi primo præſentatum, & dignum non inſtituit. Vnde non admiſſus agit contra illum qui ipſum reſpuit ut enim prouideat in beneficio competenti. ut infra de iure patro. paſtoralis ſicut & alias diximus quòd diſpenſa-
8 tio nō ex iure. ſed ex gratia petitur. † & tamen ad eam concedendam ſuperior tenetur ex cauſa. ut. l. di. ponderet & c. domino ſancto &. c. ſi quis diaconos. ſic & ad eleemoſinā pauperi contra diuitem actio non datur. & tamen di ues

ad

ad dandam eam tenetur.iuxta illud da-
te eleemoſinam &c. ſic & patronus de
gratia admittitur repræſentans. ut.xvi.
q.ij. ſiquis epiſcoporum, ut infra de iu-
re patr. quoniam, & infra de pœnis in
quibuſdam & tamen iniuria fit ei ſi non
admittatur. & ſi præſentatus ab eo non
inſtituatur. ut. ff. de aqua quoti. & æſti.
l.j.§ pe. &. ff. qui ſatiſ. cog.l. ſi uerò in
fi. Vel dici poteſt quod per poſtulatio-
nem non ſubſcriptam nec præſentatam
nullum ius acquiritur poſtulato. & ſic
loquitur illa poſtulationem. Si autem
fuerit ſubſcripta & præſentata ſecus. ut
in.cap. bonæ. in ſecunda bonæ. ne alias
illudatur ſuperiori. ut in uerſi ſi. enim
ideò acquiritur hoc ius poſtulato ſi po-
ſtulatio facta fuerit canonicè in con-
cordia & de digno. quia & poſtulantes
antequam poſtulatio comprobetur uel
reſpuatur a poſtulatione reſilire non
poſſunt ne alias illudatur ſuperiori ut
dictum eſt. ¶ Item quia ſuperior de-
9 bet † eam admittere & ſi non ad miſe-
rit iniuria fit poſtulato. non tamen ta-
lis & tanta ut ex ea agi poſſit ſicut & a-
lias iniuriam facit iudicio & reueren-
diſſimæ ſynodi ſi quis ſemel iudicata ac
recte diſpoſita reuoluere & in publico
diſputare contendit. ut. C. de epiſ.au.
l.iij in princ. non tamen talem & tan-
tam ut ex ea agi poſſit. ut.C. de appel.
10 l.& in maioribus.¶ Et nota † quod po-
ſtulato acquiritur hoc ius quod dictum
eſt.electo ius petendi confirmationem.
ut infra de acu. ſuper his, præſentato
acquiritur hoc ius ut ſi ſolus a uero pa
trono nec uariante fuerit præſentatus
petere poteſt ſe inſtitui & ſi is ad quem
ſpectat collatio non inſtituat. implo-
rare poteſt ſuperioris officium. ut di-
xi circa princ. huius titu. Sed ſi patro-
nus uariet & alium repræſentet & epi-
ſcopum illum inſtituat aget primus con
tra epiſcopum ut ei prouideat ut ſupe-
rius dictum eſt. Si uerò inſtituat alium
à non patrono præſentatum. aget pri-
mus contra inſtitutum ut a moueatur
& ipſe inſtituatur, ut infra de ſen. & re
iudi. Cum Bertoldus. Nominato au-
tem ſi ſolenniter nominetur per capi-
tulum alicuius eccleſiæ uacantis petijt
prouideri à Papa eccleſia nominat duos
uel tres & ponit in uoluntate Papæ. ut
præeligat unum ex illis acquiritur hoc
ius ſicut puto ut pendente nomina-
tione illa non poſſunt nominantes à
nominatione reſilire, ne aliàs Papæ ui-
deatur illudi. ſicut in poſtulatione no-
taui per decre. infra eod.titu.bonæ me.
in prima bonæ. & quod ius acquiratur
nominato eſt ar.xvj. q. ult. contra ſan-
ctorum ij.q.vj.§.diffinitiua in uer.nomi
nationes.lxxxv.di.archi.de Florẽti.Ce-
terũ ſi nominatio non ſit ſolẽnis.ſed ca
nonici contra uel circa formam aliquẽ
eligendi nominãt aliquos uel aliquem
ſic dicendo talis eſſet bonus prælatus,
uel talis, ex hac nominatione nullum
ius acquiritur, ut infra titu.proxi.quod
11 ſicut. in prin. ¶ Item † nominat omni
ſcrutinio nullum ius acquiritur ante pu
blicationem ſecus poſt, ut infra titu.
12 proxi. publicato. ¶ In ſumma † notan-
dum eſt quod aliquando per nominatio
nem petitur diſpenſatio ut cum poſtu-
latur irregularis ex deli. uel defectu na
talium ordinum uel annorum. ¶ Item
cũ poſtulatur alteri eccleſiæ alligatus,
ut infra titu. proxi. in cauſis. in fi. Ali-
quando petitur licentiæ datio ut cum
poſtulatur clericus alienus. ut in prin.
huius titu. notaui. ¶ Sciendum eſt e-
13 tiam † ut ſicut ſcienter eligentes indi-
gnum priuantur poteſtate eligendi, ut
infra ti.proxi. cũ in cunctis.ſic & poſtu
lãtes,ut infra eo.c.j.&.ij.& infra ti. pro
xi.bonæ me. & c.ſcriptum.quod intelli-
go cum poſtulatur indignus uel irre-
gularis ex crimine. ſecus ſi ex defectu
& ſic intelligo finem huius decre. ſcri-
ptum eſt.

Summarium

1 *Electio quid ſit, & quid hæc dictio ſigni-*
ficet.
2 *Eligere qui poſſint.*
3 *Matrimoniũ ſpirituale fortior eſt carnali.*

Eligi

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

4 Eligi quis poßit.
5 Eligi infra quod tempus debeat.
6 Electionis duæ ſunt formæ.
7 Scrutinium in electione per quot de collegio fieri debeat.
8 Ad cõpromiſſum nullus inuitus cõpellitur.
9 Electio per ſcrutinium qualiter fiat.
10 Ad electionem qui ſunt uocandi, & quomodò.
11 Mox fieri quando quid dicatur.
12 Actus contrarius cum intercedit, uitiatur id quod in contextu fieri debet.
13 Papa qualiter eligatur.
14 Electio per quotam digentium partem fieri debeat.
15 Electiones epiſcoporum ubi fieri debeant.
16 Electio prima an & quando præſtet impedimentum ſecundæ.
17 Electores quando ab electione reſilire poßint. & nu. 31. 32. 33. & 34.
18 Eligendi dignitas uel indignitas quando inſpicienda.
19 Abſentes qui uocari debent, ad electionem uocati, non uenientes, an per aliquot tempus ſint expectandi.
20 Electione facta quid fieri debeat.
21 Matrimonium ſpirituale eſt inchoatum ante confirmationem non tamen eſt ratum.
22 Confirmatio prælati infra epiſcopatum ad epiſcopum ſpectat.
23 Epiſcoporum confirmatio ſpectat ad metropolitanum.
24 Archiepiſcoporũ cõfirmatio ad quẽ ſpectet.
25 Confirmatio patriarcharum ſpectat ad Papam.
26 Papa ab epiſcopo Hoſtienſe conſecratur, habet.
27 Is ad quem ſpectat confirmatio, & electionis, & electi examinationem.
28 Scrutinium quotuplex ſit.
29 Electus quid acquirat per confirmationẽ.
30 Res eccleſiæ an in iudicium deduci poßint per prælatũ electum ſed non confirmatũ.
35 Poſtulatio ſi de aliquo fuerit facta et non admiſſa, iterum in eccleſia eadem, & eadem ordinatione poſtulari non debet.
36 Pœna non canonicè eli entium quæ ſit.
37 Sacramentũ fidelitatis exigitur ab electo cõfirmato et ſecõſecrato, & q̃ ſit forma.

¶ DE ELECTIONE, ET ELEcti poteſtate. Rub.

DICTVM eſt ſupra de poſtulatione, ſed quia poſtulatio præambula eſt electioni, nã ad hoc fit poſtulatio ut ſublato impedimẽto poſtulatus qui ante ineligibilis erat fiat abilis & legitimus ad eligendum. Propterea poſt rubricam de poſtulatione ponitur rubrica de electione. ¶ Videamus igitur quid ſit electio, qui poſſunt eligere quis poſſit eligi, infra quod tempus debeat eligi, quæ forma electionis, ad quẽ ſpectat electionis confirmatio quod ius ex electio, proueniat. An eligentes poſſunt ab electione reſilire, & quæ ſit pœna non canonice eligentium. ¶ Ele-
1 ctio † eſt alicuius perſonæ ad dignitatem uocatio quáuis aliàs uerbum eligere ad multa ſe habeat, nam dicitur quis eligi in poſtulandum, ut eod. tit. in cauſis, & infra de renun. poſt tranſlationem. Dicitur quis eligi in canonicum ut infra eo. ti. cum eccleſia uulterana, & infra de præben. dilecto, dicuntur eligi arbitri, ut infra e. in cauſis, ut infra de fo. compe. ſi quis contra. & infra de appel. Cum ſpiritualis, ſed in his etiam & in ſimilibus debet fieri electio laxato uocabulo ſicut & dicuntur poma eligi in caniſtro, hic autem ſtrictè ſignificàt uerbum eligere ut ſuperius di-
2 ctum eſt. ¶ Electio † ſpectat ad collegium clericorum etiam ſi duo uel tres in collegio fuerint, ut infra eo. ti. c. j. & ſupra de conſuetudi. cum dilectus infra de cauſa poſſeſ. & proprie, cum eccleſia. lxiij. diſ. Adrianus. & .c. noſce. & .§. ex his. xvj. q. ult. c. ult. Sed ſi clerici nõ ſunt in eccleſia ut collegium uel ut corpus ſed ut ſingulares, tunc ſuperior prouidebit per ſe uel præſentante patrono ſi eccleſia patronum habet, ut de iure patrona. paſtoralis, hoc igitur eſt regulare ut ad collegium cuiuſlibet eccleſiæ ſpectet electio, licet plerunque ex conſuetudine uel ex priuilegio alie-

ni

ni uocentur infra.eo.c.cumana.& infra
de cauſa poſſeſſio. & proprieta.cum ec
cleſia.ſupra ti.proxi. bonæ me.in ſecū
da bonæ ſupra de conſue. cum dilectus.
& infra de iure pa. nobis, uocantur ali-
quando religioſi ex honeſtate nō ex de
bito.ut xxiij. di. in domine domini.
lxxix. di.c.j. uocatur populus nō ad e-
ligendum ſed ad conſentiendum. ut
lxiij.di.§. Econ. & c.ſequentibus uocan
tur & principes ut ab oppreſſionibus
defendāt.ut lxiij.di.§.principi.¶ Aliquā
do tamē illi ad quos ſpectat electio nō
poſſunt eligere excōmunicatione im-
pediente ut infra de appel. conſtitutis.
quod intelligo in excōicatione maiori.
ſecus in minori. ut infra de clem. excō
mi.ca.ul. nec ob.infra eo.ti.illa. non e-
nim aſſerit defectum eſſe in electione
ex eo quòd interfuit canonicus excom
municatus excommunicatione mino-
ri ſed poſitiuè loquitur ſi quis ex eo fuiſ
ſet defectus, cùm re uera nullus fuiſſet
defectus Et eſt ratio quare excommu-
nicati excommunicatione minori non
impediantur eligere quia tantum à per
ceptione ſacramentorum excluduntur.
ut infra de excep. à nobis, & infra de
ſen.excō. ſi quē. iij. q.iiij. Engeltrudā.
Ab eligendo autem & ab his quæ iuriſ
ditionis ſunt non excluduntur.ut infra
de. cle.excom.c.ult. Sed inſtabis ratio-
ne per electionem eligentium & con-
ſenſum electi contrahitur matrimoniū
ſpūale ſicut infra de transla.præla.c.li-
cet.&.c.inter corporalia infra eo. ti.cū
3 inter in canonicos. † Matrimonium
etiam ſpirituale fortius eſt carnali. ut
in eadem dec.inter corporalia. Sed ma
trimon. eſt magnum ſacramentum in
Chriſto. & eccleſia. ut infra de biga.
debitum. Igitur excommunicati mino
ri excommunicatione non ſunt admit-
tendi ad electionem. Ad quod, reſpon-
deo per electionem non proprie con-
trahitur matrimo. ſed initiatur.ut dicit
illa lex.uel aliter. Matrimonium carna
le eſt ſacrum quia in eo inueniuntur il
la ſignificata quæ notātur in decre.de-
bitum non in matrimo. ſpirituali. nam
in matrimo.carnali per bigamiam rece
ditur a ſignificatis quod i ſpirituali ma
trimo. nō inuenitur alias translatus de
una eccleſia ad aliam bigamus cenſere
tur. ¶ Item eligere non poſſunt ſuſpen
ſi ut ſupra de cōſue. cum dilectus infra
de excep. Apoſtolicè nec miretis quòd
aliud in excommunicatis excommuni
catione minori & aliud in ſuſpēſis quia
ſuſpenſi non poſſunt beneficia conſe-
qui ut infra de æta.& qua.or.præſi.cum
bonæ me. nec ipſi alijs conferre ualent
ut infra de conceſ.præ.c.quia diuerſita-
tem.Suſpenſi contrahunt irregularita-
tem celebrando ut infra de cle. ex apo
ſtolicæ,ſecus in excommunicatis excō
municatione minori ut infra de cle. ex
ſi celebrat. Item eligere non poſſunt in
terdicti infra eo.ti.cum inter. Reſpon.
ſeniorem. ¶ Item illi quibus inter di-
citur eligere ſuperioris licentia. ut in-
fra eo.tit.c. ulti. ¶ Item illi qui in ea-
dem uocatione in eligendo peccauerūt
ſciēter eligendo indignum. ut infra eo.
tit.cum in cunctis.&.c.innotuit,in fi. &
c.bonæ me quo caſu ſunt ipſo iure eli-
gēdi poteſtate priuati. & idem eſt ſi pec
catur in poſtulando ut infra.e.o. tit.ſcri
ptum. ¶ Item ſi peccatum eſt in forma.
& propterea eligentes per ſententiam
priuati ſunt poteſtate eligendi. ut in-
fra eo.quia propter diuerſas. ¶ Eligi po
4 teſt † qui de legitimo matrimonio ſit na
tus. qui etiam in uita & ſcientia com-
mendabilis demonſtratur & qui. xxx.
annum ætatis exegerit.ut infra eod. tit.
cum in cunctis. dummodo non ſit ex-
communicatus maiori uel minori excō
municatione. ut infra de cle.ex mi. c. ſi
celebrat. ¶ Item nec ſuſpenſus. ut ſu-
pra de conſue.cum dilectus. ¶ Item nec
interdicti & qui non ſeruant interdictū
ut ſupra de poſtu. c.j. & dūmodo enim
canones non obſtant ut in decre. cum
in cunctis.§. hoc ſane. ¶ Item eligi
5 † debet infra tres menſes.ut.l.diſt.poſt-
quam lxiij.di.obeūtibus. ulterius enim
non debet uacare cathedralis uel regu-
laris

laris eccleſia,ut infra eo.ti.ne pro defe-
ctu,& in hoc hodie exequata eſt condi
ctio epiſcopalium eccleſiarum & mino
rum in quibus per electionem facienda
eſt inſtitutio. Nam ſecundum uetera iu
ra epiſcopales eccleſiæ, & maiores uaca
re non potuerant ultra tres menſes,mi
nores ultra ſex, ut infra de æta.& qua.
Eam te infra ut lite non conte. quoniã
frequenter infra de cle. nõ reſi. Ex tuæ.
Conſecratio epiſcoporum & maiorum
ultra alios tres menſes differri non de-
bet.ut.c.di.quoniam. & quod dico dari
alios tres menſes benigna interpretatio
ne receptum eſt . ut.lxxv. di.§. tempus.
Si infra tres menſes non fuit facta ele-
ctio iuſto impedimento ceſſante ad pro
ximum ſuperiorem poteſtas deuolui-
tur prouidẽdi, ut in illa, ne pro defectu,
nec obſtat illa dilectus infra de conceſ.
præ.quæ dicit quòd in epiſcopalibus ec
cleſijs nõ ad proximum ſuperiorem ſed
ad Papam poteſtas deuoluitur, nam illã
hodie puto ſore correctam,hoc tempus
quod datur ad eligendum utile eſt, quia
non cedit impeditis ut patet per illam
decre.ne pro defectu,ſimile aliàs de cõ
ceſ.præben. uel ec.non ua. Quoniam &
infra de ſup. neg.præ.licet, lapſus enim
ipſius temporis non ceſſantibus officere non poteſt,ut.C.de inoffi. teſta.l.con
tra. Item ſimile aliàs de reſcriptis. Si au
tem,&.c.plerunque.ij.q.vj.§.biduum.ff.
de diuer.& tem.præſcrip.l.j.ff.de re.du-
bi.l.cum ſex. &.ff. quando de pe.act.eſt
anna.l.j.§.annus. Continuum autem eſt
illud tempus quod continuò currit, ſiue
quis poſſit experiri ſiue non,ut eſt uide
re in act.de dolo.l.ult. ſimiliter in reci-
ſoria.ut.C.de tempo.in inte.reſti, l.ulti.
Si uero infra alios tres non fuerit petit
conſecratio. epiſcopus metropolitani
ſui iudicio cedat. quod tempus ſimili-
ter negligentibus cedit.ut.c.di. Quoniã
infra de tranſla.præla.Inter corporalia.
Et quod dixi in epiſcopis reſpectu me-
tropolitani idem puto in metropolita-
no reſpectu ſuorum ſuperiorum. ¶ For-
6 mæ electionis † duæ ſunt per ſcrutiniũ
& compromiſſum. quod enim de inſpi
ratione dicitur non eſt forma immo eſt
exceptio à forma, ut infra eo. tit. quia
propter diuerſas. Sunt & quædam alia
circa formas quæ tamen non ſunt de
formis ut illa præſentibus omnibus qui
dicunt uolunt & poſſunt commodè in-
tereſſe, ubi ergo ſit contra formas ele-
ctio eſt ipſo iure nulla ut in eadem de-
creta. quia propter diuerſas, & infra
eodem titu. cum poſt petitam. Cuma-
na &.c. congregatio. cum autem con-
tra ea quæ non ſunt de formis ſit tunc
electio non eſt ipſo. iure nulla ſed eſt an
nullanda per exceptionem, ut infra eo
dem titu.quod ſicut ſupra de poſtul.bo-
næ memoriæ. in ſecunda. Et eſt ratio
ne iura illa quæ dicunt electionem non
eſſe ipſo iure nullam ſed annullandam
propter contemptum. niſi contempti
conſentiant ut dicunt iura præallega.
collantur ipſo uerbo quod ponitur in
illa decreta. quia propter diuerſas ſci-
licet aliter facta electio non ualeat &c.
Quod non eſt intentionis domini Pa-
pæ uel principis quòd uno uerbo tollat
multa iura magnis laboribus condita,
ut infra eod. titu. eccleſia ueſtra.C. de
inoffi.teſta.l.ſi quando. Sed his omni-
bus ob.infra eodem titu. Auditis,ubi ui
detur quod electio celebrata aliquibus
contemptis ſit nulla ipſo iure. Sed tu
dicas quòd non ideò nulla eſt propter
contemptum ſed quia in impetu cele-
brata eſt & poſt appellationem legiti-
7 mam alias legitimè interiectam.¶†Scru
tinium fieri debet per tres de colle-
gio non plures neque pauciores nec
aliunde niſi de collegio, poſſunt au-
tem canonici uices committere ali-
quibus uiris idoneis non curo quot &
an ſint de collegio an non. ¶ Sed cir-
ca hoc quæri conſueuit quid ſi plures
uel pauciores ſint ſcrutatores: Re-
ſpondeo ſi uerba decreta. obſeruare
uelimus non ualet quod agitur, ſed
circa hoc curia contrarium obſeruat.
¶ Item quid ſi clerici uni de colle-
gio uel aliunde uices committant &
ille

ille prouideat eccleſiæ uiduatæ. Reſpondeo ſecundum alia iura ualet quod actũ eſt, ut infra eod. titu. cauſam. Cum inter canonicos infra de renun. poſt tranſlationem, ſecundum uerba illius decre. quia propter, non ualet quæ dicit aliquibus iuris. ¶ Item quæritur quid ſi clerici uel canonici diſſentiunt circa formas maior ac ſenior pars conſentiat in uiam compendij. ſ. in uiam compromiſſi. pauci uerò conſentiant in uiam ſcrutinij, tenet curia & obſeruat ut præualeat contradictio paucorum, & hoc tali ratione, uia ſcrutinij eſt uia ordinaria per quam cuilibet ſaluum eſt in quem uult dirigere uotum ſuum, ſecus in compromiſſo contingit per quod plerunque ꝓ uidetur de perſona, de qua prius nec credituni eſt nec ſperatum infra eod. titu. Cum dilectus filius archi. Morinen. cũ inuitus nullus ſit dandus epiſcopus. ut. lxj. diſt. nullus.
8 ¶ † Item an compromiſſum nullus inuitus compellitur. ff. de arbi. l. ſed & ſi. §. ſi quis iudex. iij. q. vij. §. tria in uerſi. quis uero iudex. ¶ Sed quãuis placere debeat quod curia ſeruat, tamen de rigore iuris contrarium ſuadetur. nam lex illa loquitur in compromiſſo quod pœna uallatur, ad quod graue eſſet aliquem inuitum arctari decre. autem illa quia propter, non loquitur in compromiſſo, ſed commiſſo, ſic enim dicit, uel ſaltem aliquibus uices ſuas committant. Vnde improprie dicimus procedi per uiam commiſſi, potius debet dici per uiam compromiſſi uel cõmiſſionis, & ideo non obſtante lege illa quæ non accedit, dici poſſet ꝙ in hoc paucorum contradictio non præualeat ſed ſuccumbat, hoc enim generale eſt in cunctis actibus eccleſiæ, ut obtineat ſententia plurimorum, ut infra de his quæ fi. a ma. parte capi. per totum. lxv. di. c. j. ¶ Sed uidetur hodie labor in electionibus duplicatus, olim enim labor erat in eligendo prælatum, hodie & in hoc & in ſcrutatoribus eligendis, imò certè labor eſt diminutus & uia electionis ſatis aperta, nam facta publicatione uotorum & collatione ſecuta, dummodo nollent homines malignari certum eſt & expeditum quis ſit eligendus, quia is in quem maior & ſanior pars conſentit. ¶ Sed ſi partes conſentiunt ſint equales. Et tunc etiam eligendus eſt is qui dignior eſſe uidetur. Nam pars illa quæ in ſcrutinio nominat digniorem in meliori zelo conſiſtit. propterea ſi non maior numero ſanior tamen eſſe cenſetur, quia zelus conſideratur ex duobus ſcilicet ex auctoritate eligentium & dignitate electi, ut infra eo. titu. eccleſia. Sed ſi tam ex parte conſentientium quam ex parte eorum in quos conſentitur concurrant omnia quod raro contingit, & ideo ad hunc caſum iura trahi non debent. ut. ff. de le. & ſe. con. l. nam ad ea. dici poſſet quòd in tali caſu eſſet iterum ad ſcrutinium recurrendum & noua ordinatione procedendum, ut. lxxix. diſtin. ſi duo uel deberet ſuperiori totum ſcrutinium præſentari ut ſuperior per gratificationem alterum præopter. ar. infra de iure pa. cum autem aduocatus. ff. de reli. & ſump. fu. l. ulti.
9 ¶ † Ad electionem autem per ſcrutinium hoc ordine peruenitur, nam quilibet interrogatus à ſcrutatoribus ſigillatim & ſecreto uotum ſuum exponet in certam conſentiendo perſonam uotis ergo omnium redactis in ſcriptis facta publicatione & collatione ſecuta numeri ad numerum, zeli ad zelum, & meriti ad meritum, ut infra eo. titu. in generali patebit quæ pars ſit maior & ſanior, non reſpectu partium aliarum, ſed reſpectu capituli totius, ut in decre. eo. Et tunc maior pars dicet minori, cum maior & ſanior pars in talem conſentiat ipſe eſt eligendus. unde ſi placet ipſum communiter eligamus, ſi acquieuerint: tunc is qui maiorem uocem habet in capitulo ſurgens dicet, ego pro toto capitulo eligo talem, & omnes accceptabunt.

ptabunt. Si autem non acquieuerint
tunc is qui maiorem uocem habet in-
ter illos qui maiorem & ſaniorem
partem conſtituunt dicet. ego pro me
& pro illis qui mecum conſentiunt eli
go talem, & illi dicunt placet nobis,
ſic fit electio in communi aliter ſi qui
libet ſingulariter diceret ego eligo ta-
lem, uel conſentio in talem iam tot
eſſent electiones quot eſſent electo-
res ar. ff. de uerb. obli. l. Scire. & l. quod
dicitur. ff. de dona. l. ſenatus cenſuit, uel
id quod factum eſt in ſcrutinio repeti ui
detur in eligendo hæc forma ſcrutinij
locum habet in eccleſijs epiſcopalibus,
& maioribus, & in minoribus: puta in
archipresbyteralibus, & in præpoſitu-
ris, & in plebanatibus. tales enim ec-
cleſiæ per mortem ſuorum prælatorum
uiduari cenſentur. ſecus ſi agatur de
archydiacono, archypresbytero, uel
præpoſito maioris eccleſiæ: quia per
mortem talium eccleſiæ non uiduan-
tur quandiu epiſcopi ſponſi earum ui-
uunt, unde in electionibus illarum per
ſonarum locum non habet forma con-
cilij ſicut dictum eſt. Sed quod dixi
in præpoſituris & alijs perſonalibus
qui non conſiſtunt in cathedralibus ec
cleſijs locum habere formam concilij
uerum eſt ſed non in omnibus. Quid
enim ſi aliqua ex talibus eccleſijs mo-
dicum collegium habebat, puta trium
uel quatuor forma ſcrutinij non pote-
rat obſeruari, & ideò procedetur ſecun
dum morem antiquum, & ita intelligo
infra eod. titu. cap. j. ¶Sed nunquid ſcru
tatores dicent uota ſua in ſcrutinio &
conſenſus ſic, nam in conſtitutione con
cilij dicitur is eligatur in quem omnes
&c. hoc nunquam accideret ſi ſcrutato-
res in aliquem non conſentirent duo au
tem tertium ſcrutabuntur. ¶Ad electio
10 nem † uocandi ſunt omnes qui debent
uolunt & poſſunt commode intereſſe,
& qui in prouincia eadem conſiſtunt in
decre. quia propter, & infra eodem titu
lo coram, uocabuntur autem per literas

uel per nuncium, illi uerò qui manent
in ciuitate uocabuntur per campanam,
ut infra eodem titulo in cauſis, prouin-
ciam autem non intelligas talem & tan
tam ut dicit canon. v. q. iij. ſcitote. nam
multæ prouintiæ diffuſæ ſunt & mora
in electionibus periculoſa eſt, ut infra
eodem titulo. Cum inter. & infra eodē
titulo ne pro defectu, hic ergo intelli-
go prouinciam illam quæ per ſe prouin
cia appellatur ut lombardiam, tuſciam,
campaniam, inſpecta magis nuncupa-
tione uulgari quam iuris interpretatio
ne ſicut de dictis dicimus, ut no. ſupra
de reſcriptis. nonnulli. ¶Et eſt ſcien-
dum quòd poſt conſenſus adhibitos in
ſcrutinio mox fieri debet publicatio in
communi & poſt publicationem & col
lationem electio. ut in conſtitu. quia
propter. & infra eodem titulo. Cum
poſt, uerūtamen non omne quod dif-
ferendi cauſa fit, moræ annumeratur,
ut. ff. de uſu. l. ſciendum. ¶ Item non de
bemus præcipitare concilia noſtra in
tempore indigemus ut aliquid matu-
11 rius agamus. ut, l. di. ponderet, † un-
de mox intelligo fieri ſi non diuerta-
tur ad alios actus, ut. ff. ad. l. Iul. de adul.
l. quod ait. ff. de teſt. l. hæredes palam, in
fine. ff. ad tertul. ſena. conſul. l. ij. § confe
ſtim, ita tamen ut nec moratoria cun-
ctatione, nec præcipiti feſtinatione, tam
publicatio quam collatio & electio fiat,
ut ff. de admini. tuto. l. tutor qui reperto
rium. § j. in fine. ff. ad le. falci. l. j. §. non ſo
12 lum. ¶ † Quid ergo ſi poſt publicationē
cum appareat plures in ſcrutinio nomi
natos & diſcordiæ ianua ſit aperta, di-
uertant aliqui ad angulum eccleſiæ cū
aliquibus conferentes & quærētes quo
modo ad electionem uniformiter & cō
corditer ueniatur, uel illi de parte ma-
iori moneant illos qui ſunt de parte mi
nori ut à ſua nominatione deſiſtant, &
illum eligant in quem maior & ſanior
pars capituli conſentit, ut forte miſſa ce
lebretur ad honorē ſpiritusſancti, ut pax
& cōcordia inſpiretur, nū quid ex hoc ui
tioſa

tioſa erit electio. Sed abſit ut uirtutes in uitia conuertamus.ut.xi. q. iij.ue qui dicitis. Sicut nec econuerſo uitia non ſunt conuertenda in uirtutes ut. xl. di. ſepe.et ideo circa hoc lex cautè procedit quæ dicit tunc uitiari id quod in contextu fieri debet cum actus contrarius intercedit.ut. ff. de duobus reis l. duos. §. ultimo.ut cum actum contrarium intelligamus omnem actum impertinen

13 tem. ¶ Et notabis† quod circa electionem Summi Pontificis non habet hæc forma locum de qua ſuperius dictum eſt. ſed illa quæ habetur infra eodem.licet. Is enim in uniuerſali eccleſia Romanus pontifex habeatur, qui à duobus partibus cardinalium electus fuerit & receptus.ut ibi dicit duas partes quidem intelligunt computato electo, ut infra eodem titulo cum in iure. Alij autem aſſerunt quod illud tantum in com

14 promiſſo obtineat. ¶ †In ſcrutinio due partes eſſe debent eligentes ut dicit illa. licet non computato electo. Sed certè etiam idem uidetur in electione decurionum. ut. ff. decre. ab or.fa.l.iij. ff. quod cuiuſque uui.l.nulli. &. ff. de decur. l. nominationes. Sed ſi uerè inſpicias illas leges. non debes dicere quod duæ partes eligere debeant decurionem. ſed adeſſe. Veruntamen cardinales quando uolunt renunciant illi conſtitutioni & agunt ut præualeat electio quæ à pluribus fuerit celebrata. ¶ Item

15 ſciendum eſt quod† electiones epiſcoporum maxime in eccleſijs cathedralibus ſunt celebrandæ ſi fieri poteſt, ut infra eodem quod ſicut.&.c.cum terra.ar. infra de appella.qua fronte,alioquin nedum extra eccleſiam imò extra ciuitatem fieri poſſunt.ut.xxiij.diſtin in nomine domini. et. lxiiij. diſtin. quanto.

16 ¶ † Item ſciendum eſt quod ſecunda electione facta prima non ceſſata. non ualet.ſcilicet ut cũ dubiũ ſit de effectu prioris, ut infra eodem titulo conſiderauimus &.c. auditis. Cæterum ſi ſit liquidum & euidenter apparens primam ipſo iure nullam. utpote de manifeſtè ineligibili,ut infra eodem titulo. uenerabilem.&.c. Vinconienſis. ¶ Item cum à ſuſpenſo & de ſuſpenſis ab excommunicatis uel de excommunicato electio celebratur. ut ſupra de conſuetu. Cum dilectus infra de appella. conſtitutis. tunc prima non præſtat impedimentum ſecundæ & hæc locum habent cum duæ electiones fiunt non continuè nec in concurſu.ſed una prius & ex interuallo alia. Cæterum ſi fiant quaſi in contextu uel concurſu una poſt aliam non habet locum hæc exceptio ex prima contra ſecundam. quia ſecũda celebrata eſt prima non caſſata. ſed habet locum conſideratio comparationis numeri ad numerum, & auctoritatis ad autoritatem, & zeli ad zelum. ut illa quæ his collatis inuenta fuerit à maiori parte capituli celebrata alteri præferatur infra eodem titulo.dudũ. & in.c. in ge-

17 neſi. ¶ Item ſciendum eſt quod † electores ab electione reſilire non poſſunt electu conſentiente uel conſentire uolente, ut infra eod. titulo. cum inter canones. Sicut & alias hærede delibcrante & inuentarium conſcribente nulla erit licentia creditoribus uel legatarijs ſeu fideicommiſſarijs eum inquietare uel ad iudicium uocare. uel res hæreditarias uendicare. ut. C. de iure deli. l. ulti. §. donec. ¶ Item cum à diuerſis partibus electio celebratur aliquando numerus unius partis præfertur auctoritati alterius partis aliquando auctoritas numero, ut infra eodem titulo. dudum. ff. de pac. l. maiorem.C.qui bonis cedere poſſunt. l. ulti. Aliquando exceſſus numeri ex una parte cum auctoritate partis alterius præeminente comparatur. ut. xix. diſtin. in canonicis.in quo dicendum eſt quod ſi multum excedat præfertur auctoritati. ut in. c. dudum. & iufra de appella. conſtitutis. ſi autem modicum excedat ſuccumbit numerus & præfertur auctoritas.ut infra de teſtibus.in noſtra præſentia. In quot autem numerus excedere debeat ut præferatur uel ut ſuc-

cumbat uel ut æquiparetur auctorita-
ti. non inuenio determinatum in iure.
& ideo relinquo arbitrio iudicantis.
ut. ff. de iure deli.l.j. ff. de teſtibus ſcio
18 quæſitum. ¶ Item notandum eſt quod
in electionibus cum quæritur. An di-
gna ſit perſona quæ eligitur. An in
digna. tempus electionis inſpicitur, ut
infra eodem titulo. dudum in prima.
& infra de ætate & qualitate ordi. Cum
bonæ. &. infra de cleri. ex. mi. poſtula.
nec obſtat infra eodem. Auditis. ubi in-
ſpecto poſteriori tempore electio con-
ualeſcit. nam illud locum habet cum
electioni hoc ſolum deeſt. ſcilicet con-
ſenſus uel contemptus aliquorum. quo
caſu illorum accedente conſenſu non
inſpecto tempore electionis ſed con-
ſenſus poſtmodum accedentis electio
manet ualida. ſublata exceptione de
contemptu. ut ſupra de poſtulationibus.
bonæ memoriæ. in ſecunda infra eo-
dem titulo. quam ſicut. §. ſi autem.
19 ¶ Sed quæritur † quid ſi abſentes qui
uocari debuerunt uocati non ueniant.
nunquid expectandi ſunt donec ue-
niant ſi. uocari reſponderint ſe uentu-
ros? uidetur quòd expectari debent
uſque propè finem trium menſium. ar.
infra de offi. delega. conſuluit. C. de
iudici. l. properandum. ſecunda quæ-
ſtione ſexta. in auten. appellatore. in-
fra de appella. oblatæ. ff. de uer. obli-
ga. inſulam. Sed certè cum mora in e-
lectionibus ſit damnoſa, ut infra eo-
dem titulo. Cum inter uniuerſas. in-
fra ut lite non conteſta. quoniam fre-
quenter. durum eſt canonicos ſic arcta-
ri ut præallega. decre. conſuluit. ff. ſi
quis cautio. l. ſecunda. in fine. unde pu-
to quod ſi uocati non ueniant infra com
petentem terminum eis à uocantibus
præfinitum ulterius expectandi non
ſunt. infra eodem titulo. Cum inter.
20 &.c. Cum nobis olim. ¶ † Facta ele-
ctione fieri debet decre. continens for-
mam ſeriem & proceſſum electionis.
nomina eligentium & electi & ſub ſcri
ptiones eligentium ſingulares & debet
hoc conſcribi manu publica uel priua-
ta quæ ſufficit propter ſubſcriptiones.
ut. C. qui potio. in pigno. habe. l. ſcri-
pturis, uel ſigillo. uel ſigillis auten.
ſigillatum. ut infra de fide inſtrumen. ſi
autenticam ſcripturam. hoc autem de-
cretum & ſi fieri debeat. ut infra eodem
titulo. cap. innotuit. lxi. diſtin. epiſco-
pus. non tamen eſt de ſubſtantia. ut.
xxx. q. v. noſtrates. C. de probatio. l.
Cum res. ¶ Item poſt electionem &
ante confirmationem ſi crimen obijcia
tur electo in modum exceptionis non
eſt neceſſarium opponentem ad extra-
ordinariam penam aſtringi, ut infra
21 de acu. ſuper his. ſecus ſi poſt. † Et eſt
ratio quia ante confirmationem ſpiri-
tuale coniugium eſt inchoatum non
tamen eſt ratum. ut infra de tranſla. li-
cet. nam ante confirmationem non ha-
bet electus iuriſditionem poſtea ſic. ut
infra eodem titulo. noſti. &.c. tranſmiſ-
ſe. ¶ Item ante confirmationem me-
tropolitani ſui iudicio cedit ſecundum
quoſdam. ut infra de tranſla. præla. in-
ter corporalia. poſtea ſecus. & ſi cri-
men obiectum ante confirmationem
probatum fuerit repellitur electus ab
obtinendo. ſi poſt confirmationem &
ante conſecrationem & ſi electus con-
firmatus repellatur ab obtentio: ideſt
ab electione & adminiſtratione ac alijs
quæ per confirmationem quæſiuit &
ab obtinendo ideſt à conſecratione, ta-
men beneficia prius habita non amit-
tit. ut infra de accuſatio. & inquiſit. ſu-
per his & ob. hoc ante conſecrationem
uel ante tempus de conſecrandis epiſco
pis non conferuntur. ut. infra eodem
titulo. Cum in cunctis. ¶ Confirma-
22 tio † prælati infra epiſcopatum ad e-
piſcopum ſpectat. ut. xv. quæſtione ul-
tima nullus. niſi aliquis non inuenia-
tur exemptus. ut ſupra de conſuetudi.
23 Cum uenerabilis. † Epiſcoporum con-
firmatio ſpectat ad metropoli. ut infra
eodem titulo. Cum inter canonicos
infra de tranſla. præla. inter corpora-
lia. lxiiij. diſtin. cap. j. & ulti. niſi aliqui
ſubſint

ſubſint immediatè Romanæ eccleſiæ
24 ut infra.eodem titulo. nihil.in fi. † Ar-
chiepiſcoporum ad primates uel pa-
triarchas qui in hoc & in quibuſdam a-
lijs parem morem & ſimilia priuilegia
habent cum Romana eccleſia. ut.lxv di
ſtin.mos antiquus.&.c. quoniam. infra
de priui. antiquæ. in auten. de eccleſiā-
25 ſti.ci. in prin. † Patriarcharum ad Pa-
26 pam,ut infra eodem titu.ſcriptum.† Pa-
pæ autem conſecratio ad epiſcopum ho
ſtienſem. qui in hoc uicem metropoli-
27 tani obtinet. † Et eſt ſciendum quod is
ad quem ſpectat confirmatio ſpectat &
electionis & electi examinatio. Ita e-
nim confirmari debet electus ſi nihil
eſt quod ipſum impediat infra eo. titu.
poſtquam. Alibi dicitur ſi non inuenia-
tur in eo quæ ineptaxico continetur.ut.
vij.q.j. qualiter. Vnde triplex eſt ſcru-
28 tinium. Vnum quod habetur ante ele-
ctionem de quo ſupra dictum eſt. Aliud
quod habetur ante confirmationem, ut
infra eodem titu.uenerabilem. Tertium
quod habetur ante ordinationem. ut.
xxiij.diſt.manus.xxviij.diſt. de Siracu-
ſanæ.xxiij.diſtinc. qui epiſco. & xxiiij.
diſtinc. quando epiſcopus. ¶ Per con-
29 firmationem † acquirit electus ea quæ
ad adminiſtrationem & iuriſdictionem
pertinent ut infra eodem titu. noſti. &
c. tranſmiſſe. Saluo eo quod dicitur de
prælatis ualde remotis & ultra Italiam
conſtitutis qui ſi in concordia eligan-
tur & fuerint Romanæ eccleſiæ ſubie-
cti immediatè poſſunt in ſpiritualibus
& temporalibus miniſtrare. ut tamen
de rebus eccleſiaſticis nihil penitus a-
lienen. ut infra eodem titulo. nihil. &
30 c. quod ſicut. ¶ † Sed quæritur an rem
eccleſiæ in iudicium deducere poſſit &
uidetur quod non quia in iudicio quaſi
contrahitur:ut.ff.de pecu.l.licet.§.idem
ſcribit. Et abſurdum eſt ei cui aliena-
tio interdicitur permitti actiones exer-
cere:ut. ff. de iure delibe. l. ait prætor.
Sed lex illa loquitur in pupillo delibe-
rante. cui neutrum permittitur. nec a-
lienare. nec actiones exercere nec in
aliquo diminuere res hæreditarias ſine
permiſſu prætoris. ſecus in electo con-
firmato cui generaliter conceditur ad-
miniſtratio temporalium & ſpiritua-
lium rerum. qui poteſt in iudicio age-
re defendere. Item acquiritur per con-
firmationem. quia ſine metu ea omniæ
non poteſt crimen opponi confirmato:
ut infra de accu. ſuper his. ¶ Ab ele-
31 ctione † autem electores reſilire non
poſſunt ſicut nec poſtulantes à poſtula-
tione præſentata: ut ſupra de poſtu. bo-
næ memoriæ in ſecũda.in uer. ſi enim.
Nam electus habet ius petendi confir-
mationem. imò publicato ſcrutinio ua
riare nequeunt electores. ſed ad eligen
dum cogendi ſunt per ſuperiorem ut in
fra eo. titu.publicato.& arg. ad idem in
fra de iure patro.nullus.ix.q.iij.nunc ue
ro. viij.q.ij.Artaldus.ſed hoc intelligo
cum omnes in unum conſentiunt. ſed
cum uota capituli diuiduntur & conſen
tiunt in diuerſos, adhuc dico quod illi
qui ſunt ex parte maiori & ſaniori re-
ſilire non poſſunt. Alij qui ſunt ex par-
te altera poſſunt imò debent.nam is eli
gendus eſt in quem maior &c.ueruntа-
men non intelliguntur uariare. hoc.n.
faciunt iuris auctoritatem:ut.ff. de col-
la bono. l. nonnunquam. ff. de inoffi-
cio. teſtamen. l. Pomponius.§. ſed nec
impuberis. ff. quorum lega. l. j. §. quia
autem. Vel intellige hanc decreta.
publicato. quòd illi qui in ſcrutinio
conſenſerunt non poſſunt uariare & à
ſuis conſenſibus reſilire poſt ſcruti-
nium publicatum ante collationem &
electionem quia ſecundum conſenſus
in ſcrutinio adhibitos in ſcriptis reda-
ctos & publicatos facienda eſt collatio
& electio nullius narratione admiſſa.
32 ¶ † Sed ſancta publicatione ac collatio
ne cum iam apparat quis ſit eligẽdus
is ſcilicet in quem maior & ſanior pars
capit. conſenſit illi quæ ſunt de minori
parte reſilire poſſunt & uariare & adhæ
rere illis q̃ ſunt in parte maiori una cũ
illis eligere:ut no.ſupra eo.§.ad ele. au
tem per ſcrutiniũ hoc ordine uenitur.
¶ † Sed

33 ¶ † Sed quid ſi publicato ſcrutinio appareat quod maior pars decepta eſt eo quod conſenſu ſi ignoranter in hominẽ minus dignum. nunquid illi qui ſunt in parte maiori cũ de iure ſuo diffidãt, poſſunt à ſuis conſenſibus reſilire. uidetur quòd ſic. ut ſupra de poſtula. bonæ memoriæ in ſecunda. Sed tamen ſecus eſt. Nam in hoc caſu puto minorẽ partem ſaniorem eſſe, & ideò illum eligẽdum qui fuerit à parte minori in ſcruti-
34 nio nominatus† Sed quid ſi oẽs in uno ſcrutinio conſentiant & publicatione facta, illum omninò ineptum inueniãt, puto ad nouum ſcrutinium poſſe redire. Sed ſi iam electio ſit facta, uel poſtulatio præſentata fuit ſuperiori, ſecus, ut in prædicta decre. bonæ memoriæ & infra de elec. bonæ. & c. innotuit, nec turberis ex eo quod dicitur in decre. publicato. quòd conſentientes in ſcrutinio cogendi ſunt per ſuperiorem eligere. nam hoc intelligo ſi idoneus ſit is in quem conſenſum eſt. ut infra eod. cauſam. ff. de mu. & ho. l. ut gradatim. in fine primi reſponſi. Sed hoc totum ſine captione intelligas. cum uitium quod detegitur eſt in aperto. tunc enim pœnitere licet. ut. ff. de interrogato. actioni. l. de ætate. §. Celſus. nam qui optauit acetum pro uino, poteſt iterum optare uinum ut. ff. de ope. le. l. ij. argumẽ. ff. de pigno. acti. l. eleganter. §. qui reprobis. & q iurat aliter quàm ei deferẽ iterũ iurare debet ut. ff. de iureiu. l. q per ſaltum. & qui male pronuntiat iterum iudicat. ut. C. de accu. l. iiij. ff. de arbit. l. quid tamen. j. Reſpon. & ar. infra de accuſa. qualiter. Sed in his qui iã elegerunt, uel poſtulauerunt, & poſtulationẽ ſuperiori præſentauerunt aliud obſeruatur, ut ſuperius dictum eſt, meritò uidentur enim officio eorum functi bene uel male ut infra de offic. delega. in literis. ff. de iudic. l. iudex. & l. quod iuſ-
35 ſit. ¶ Et nota † quòd ſi de aliquo facta fuerit poſtulatio & non admiſſa, iterũ in eccleſia eadem & eadem ordinatione poſtulari non debet. ut ſupra de poſtula. gratum. Et idem dico cum alicui cuius electio caſſata fuerit uitio electionis. ut infra eadem. eo. titu. conſiderauimus ſecundum unam lecturam illius decre. præter iſtam ordinationem quæ facienda eſt in uacatione illa. Nam in alia uacatione poteſt idem in eadem eccleſia iterum eligi. ut infra eodem ſuper eo. ubi autem uitio perſonæ reprobatur electio, nec in uacatione illa, nec in illa, nec in alia eccleſia eligi poteſt. ¶ Sed obijcitur cum electiones conſueuerunt caſſari per modum exceptionis. ut infra de accuſ. ſuper his, mirum eſt quomodo exceptio tantam efficaciam habeat contra id quod legitur infra de ord. cog. cũ dilectus infra de excep. denique §. ult. ff. de his qui not. infra. l. lucius. Ad quod Reſpondeo in nullo uacillare debet opinio promouendi ut xxxiij. diſt. laici. eius autem cõditio cuius per modũ exceptionis caſſata fuit electio grauata uidetur ſicut illius qui per exceptionem repellitur à teſtimonio. ut infra de teſt. teſtimonium. & ideo huiuſmodi promotio & in illa eccleſia in qua uitio perſonæ reprobata fuit eius electio, & in alia impeditur. nam infamia facti onerat aliquos apud bonos & graues ut. ff. de obſequi l. honori & a dignitate repellit. ut C. de dig. l. ij. Sed cum alicuius electio caſſatur uitio electionis. tunc quia uitiũ eſt in materia, non imputatur electo. ut. ff. ad. l. Acqui. l. ſi ſeruus. §. ſi calicem. ff. de loca. & conduc. l. Item quæritur. §. ſi gemma. unde incaſſatum non committatur infamia. ut. ff. de re mili. l. qui cum uno. § non omnis. & §. exauthoratus. ff. de his qui nota. infamia. l. ij. §. ignominiæ. ¶ Nunc uidendum eſt de pœna ma-
36 lè eligentium. † Et eſt ſciendum quòd ſi ſcienter eligant indignum ab eccleſiaſticis beneficijs triennio ſunt ſuſpenſi & priuati tunc. id eſt, ea uacatione, uel tunc id eſt prima uice, uel electione occurit facienda poteſtate eligendi. ut infra eodem titulo cum in cunctis. ita ut ſi omnes deliquerint transferatur poteſtas eligendi ad ſuperiorem: ut infra eodem

eodem titu. bonæ memoriæ. &.c. inno-
cuit. Si autem non omnes deliquerint,
ſ. d aliqui de capitulo, tunc poteſtas de-
uoluitur ad alios, qui non deliquerunt:
ut infra eodem titulo. cum Vincon. & ſi
illi ad quos deuoluitur eligant, & eodē
modo deliquerint, ut primi, poteſtas re
dit ad primos, non ad ſuperiorem. ſic in
telligere uoluerunt quidam decre. illā
cum Vincon. dicentes tunc demum de-
uolui ad ſuperiorem ius eligendi, uel
prouidendi, cum omnes pariter, id eſt,
ſimul deliquerint. colligentes hoc ex il-
lo uerbo quod ponitur in decreta. bonæ
memoriæ Maguntinus, in fi. ubi dici-
tur ſi electores pariter deliquiſſent ad
nos deuoluta fuiſſet ordinatio eccleſiæ.
Maguntinen. Sed ego aliter intelligo
decre. illam cum Vincon. ſicut etiā glo
ſaui. Et quod dicitur in decret. bonæ, pa
riter nō intelligo concurſum in tempo
re delinquentium ſed delicti ſimilitudi-
nem. ut ſit ſenſus ſi primi electores de-
liquerint, & ſecundi deliquerint parita-
te delicti non temporis deuoluta eſt or
dinatio &c. Abſurdum enim eſſet dice
re quod nunquam ius eligendi a capi-
tulo exeat niſi canonici diuiſi delique
rint, & quod uitium delinquentiū qua-
ſi purgetur ex delicto aliorum. ut ad pri
mos ius redeat eligendi. illi tamen ad
hoc reſpondebant quod iſte regreſſus
& circulus locum habet uſque ad tres
menſes, qui dantur ad eligendum: ut l.
diſti. poſtquam. lxiij. diſti. obeuntibus.
& quod dixi deuolui ius prouidendi ad
ſuperiorem canonicis eligentibus ſcien
ter indignum. locum habet cum canoni
ci eligūt contra formas. hic ſaluo quod
in primo caſu delinquentes priuati ſūt
ipſo iure. in ſecundo priuandi per ſentē-
tiā: ut patet hæc differentia ex illis de-
creta. ut infra eodem titul. cum in cun-
ctis. &.c. quia propter diuerſas, & nota
quod cum in primo caſu eligentes ſint
à beneficijs ſuis per triennium ſuſpenſi,
durante ſuſpenſione alia beneficia ac-
quirere non poſſunt. ut infra eodem ti-
tulo per inquiſitionem, infra de ætate
37 & qualitate. cū bonæ. † Et eſt ſciendū
quod ab electo cōfirmato & conſecra-
to exigitur ſacramentum fidelitatis: ut
infra eo. titulo ſignificaſti, ſecūdum for
mam quam habes infra de iureiuran. er
go, & idem ſi metropolitanus fuerit, cō
ceditur pallium ad uſum & nomen: ut in
fra de poſtulatio. prælato. bonæ memo
riæ. in fine. in ſecunda. in quo plenitudo
Pontificalis officij confertur. ut infra de
uſu palij. niſi ſcilicet in quinque. in uoca
tione concilij. criſmatis confectione. de
dicatione baſilicarum. ordinatione cle-
ricorum, & epiſcoporum cōſecratione.
ut infra eodem titulo quod ſicut. §. præ-
teream.

Summarium

1 *Translatio quid ſit.*
2 *Transferri qui poſſint, & qui transferen di poteſtatem habeant.* & nu 3. & 4.
3 *Epiſcoporum translatio ad ſolum Papā ſpectat.*
4 *Prælatus an inuitus cogi poſſit tranſire ad dignitatem maiorem.*
5 *Cauſæ transferendi quæ ſint.*
6 *Translatum non ſequuntur honores reales.*

¶ DE TRANSLATIONE Prælatorum. Rubri.

Dictum eſt ſupra de quibuſdā
modis per quos prouideť eccle
ſijs de prælatis. ſed quia plerun
que prouidetur transferendo prælatos
de eccleſijs ad eccleſias. Idcirco ſubijci
tur hic rubrica de translatiòne. prælato
rum. Vel aliter continuabis. Dictum
eſt ſupra de poſtulatio. ſed quia plerun-
que poſtulantur prælati alijs eccleſijs
alligati. ut ſupra. de poſtu. bonæ memo-
riæ in prima & ſecunda. &c. ſi unanimi
ter quos transferri oportet. ideo hic de
trāsla. tractatur. ¶ Videamus igitur quid
ſit translatio. qui poſſunt transferri. ad
quem pertinent poteſtas transferendi.
&

& quæ ſit cauſa transferendi. ¶Tran-
1 ſlatio † eſt de ſede ad ſedem commuta-
tio. unde quod hic appellatur tranſla-
tio alibi appellatur mutatio. ut vij. q.j.
2 mutationes. † Poteſt transferri aliquis
de minori ad maiorem eccleſiam. qui.n.
prouehitur de minori ad maius proue-
hitur. xciij. diſ. legimus. in fin. ff. de mu.
& ho. l. ut gradatim. et maximè obti-
net cum agitur de tranſlatione epiſco-
porum. cum enim epiſcopi transferri
non poſſint de ſedibus ad ſedes niſi per
diſpenſationem. ut not. ſupra de poſtula
tio. facilius diſpenſatur: ut de minori
quis tranſeat, ad maiorem, quàm de pa
ri ad parem, uel de maiori ad minorem.
ut infra eod. tit. c j. & c. licet. Eſt igitur
hoc ſecundum ordinem, ut habens mi-
norem dignitatem transferatur ad ma-
iorem. ut infra eodem capi. j. & vij. q. j.
3 mutationes, Pertinet † autem tranſla-
tio epiſcoporum ad Papam ſolum, ut in-
fra eodem titulo. c. fi. & vij. q. j. mutatio-
nes. & infra eodem titulo inter corpo-
ralia. Aliorum autem prælatorum in-
feriorum ab epiſcopis tranſlationes fie-
ri debent auctoritate epiſcoporum. ut
vij. q. prima epiſcopus de loco. niſi præ
latus is qui transferendus eſt ſub ſit Ro
manæ eccleſiæ immediatè. ut ſupra de
conſue. cum uenerabilis. ¶ Item requiri
tur conſenſus capitulorum ſeu clerico-
rum a quibus, ſunt aliqui transferendi.
eſt. enim quædam alienatio. & ideò cō
ſenſus clericorum eſt requirendus. ut. x.
q. ij. in autent. hoc ius porrectum. xij. q.
ij. ſine exceptione. x. q. ij in. c. ulti. nam
maior eſt alienatio perſonarum quàm
rerum. quia perſonæ precioſiores ſunt
rebus. ut xij. q. j. precipimus, & prius
quærenda eſt perſona quam iuris ratio.
ut. ff. de iure. codic. l. quidam referunt,
& hominum gratia res natura compara
uit. ut inſtit. de re. di. §. in pecudū. & qđ
dico requirendum conſenſum clerico-
rum, locum habet in his prælatis qui
ſub ſunt epiſcopis immediate. ar. lxxj.
diſt. clericos. infra de renun. ad monet.
ſed ſi alijs prælatis medijs ſub ſint ut ab
batibus ſeu præpoſitis, eorum etiam cō
ſenſus eſt requirendus. ut. lviij. di. c. j.
& ix. q. iij. conqueſtus. liiij. di. ca. j. ſed ſi
per alium epiſcopatum clericus uoca-
tus ſit, tunc ſiue habeat medium præla-
tum, ſiue non conſenſus epiſcopi eſt re-
quirendus. ut. lxj. diſ. per totum. lxxxv.
4 diſ. florentinum. ¶ † Sed quid ſi præla
tus aliquis uocatus ad dignitatem maio
rem nolit tranſire dixerunt quidam co
gi non poſſe: quia nemo cogitur creſce
re inuitus ut. lxxiiij. diſ. geſta. ſed ſi ex
cauſa utilitatis uel neceſſitatis petatur
tranſlatio puto fore cogendum. ar. vij.
q. j. omnis qui gemebat. Nec ob. quod di
xi quòd nemo creſcere inuitus compel
litur? quia multa bona conferuntur inui
tis. ut. xliiij. di. & qui emendat. & inuitus
aliquis liberatur ut. ff. de neg. ge. l. ſoluē
do. ff. de ſolu. l. ſolutionē. argu. ad idē. ff.
de lib. cau. l. j. & . ij. ff. de appella. l. non tā
tum. ff. quando appella. ſit. l. iij. §. ulti.
5 ¶ Transferre † autem epiſcopes & ſu-
periores ſolius Papæ eſt ut dictū eſt. nā
hoc & quædam alia ſoli Papæ compe-
tunt, quæ his uerſibus notantur. ¶ Reſti-
tuit Papa, ſolus depoſuit & ipſe. Diui-
dit ac unit, eximit atque probat. articu-
los ſoluit, ſynodumque facit generalē,
Transfert & mutat. non prouocat ul-
lus ab illo. ut hæc ſine gloria proban-
tur per iura. ij. q. vj. Ideo. iij. q. vj. quāuis.
& c. dudū. xvj. q. j. præcipimus. vij. q. j. &
temporis. xvj. quæſtio. j. frater noſter.
xvij. diſtin. regula. xiiij. q. j. quoties. xvij.
diſtin. c. j. ij. & iij. vij. q. j. temporis qua-
litas. c. mutationes. ix. quæſtio. iij. cun-
6 cta. ¶ Tranſlationum † cauſæ duæ ſunt.
utilitas & neceſſitas ut. vij. quæſtio. j.
Omnis qui gemebat & . c. epiſcopus, de
loco qui enim ex altera iſtarum cauſa-
rum transfertur, non tranſit ſed trans-
fertur. ut vij. q. j. mutationes, non mutat
ſed mutat. ut vij. quæſtio. j. ſcias. ¶ Tres
autem ſunt cauſæ tranſitus leuitatis, cu-
piditatis & humilitatis. Cùm quis utili-
tatis cauſa transfertur omnino eximi-
tur & liberat a prima ut ſupra de poſtu.
bonæ memoriæ, in ſecunda, in fi. Vt ni-
hil

hil commune habeat cũ priori. ut. xxj. q. ij. Si quis iam translatus quod intelligo cùm translatus eſt cum effectu: ita ut poſſeſſionem illius habeat ad quam transfertur. ut ſupra titulo proxi. cum in cunctis. Alioqui ſecus. ut xcij. diſtin. ſi quis epiſcopus ordinatus. &.c. ſi quis epiſcopus. &. cap. ſi qui epiſcopi. ſic & ex eo tempore incipit quis poſſe teſtari iure militari cum in numerum militum eſt receptus non cum electus eſt in tyronem.ut.ff. de mili. teſta.l. Ex eo tempore. uel quod uerius puto. cum epiſcopus abſoluitur a uinculo quo priori eccleſiæ tenebatur data ſibi licentia ad alteram tranſeundi antequam ad ſecundam tranſeat. uel ſi non admittatur a ſecunda adhuc dico nihil commune habeat cum priori à qua exemptus eſt. eſt tamen epiſcopus nullum poſſidens epiſcopatum.ut.ff. de bon. poſſ. ex teſta.mili.l.una in ſi. ueruntamen quàmuis poſſeſſionem eccleſiæ non habeat ad quam transfertur dominium, tamen uel ius in ea quæſiuit.ut. ff. de acqu.poſ. l.cum hæredes. ¶ Cum cauſa neceſſitatis quis transfertur idem eſt quod ſupra aliquando enim ex cauſa neceſſitatis fit translatio. ut cum prælatus in ſua eccleſia perſecutionem patitur & hoſtilitatem. Sed & tunc dici poteſt cauſa utilitatis transferri. cum in ſua eccleſia in fructuoſus exiſtat. & ob hoc iſtæ duæ cauſæ plerunque coniunguntur. ut vij. q.j.ſcias ſupra titu. proxi. in cauſis. Si uerò neceſſitatis cauſa non transferatur ſed tranſeat, tunc ceſſante neceſſitate quaſi iure poſtliminij redit ad ſuam eccleſiam ut vij. q.j.poſtoralis. ¶ Tranſit quis de eccleſia ad eccleſiam cauſa leuitatis in quo caſu dixit Hugolinus quòd ſi alteri eccleſiæ adhæreat ſine monitione poteſt priuari prima, niſi prima uoluerit eum repetere. Si aũt adhæſerit alteri, aut habet eccleſiam pro derelicto. aut nõ. Si habet, puta quia contrahit matrimoniũ fit miles. tunc ſine monitione priuatur. & idẽ dixit in alijs. caſibus. ut cũ quis defuerit ab eccleſia per tres ſeptimanas, uel duos mẽſes ſine iuſta cauſa, & abſque licentia ſui epiſcopi in ſtudio uel peregrinatione. In his omnibus dixit poſſe priuari ſine monitione, quaſi in his omnibus eccleſia pro derelicto habeatur. honeſtum tãtum eſſe dicebat ut admoneantur: ut vij.q.j.ſi quis in clero. &.c. ſi quis præsbiter infra de cleri. non reſi. inter quattuor. uerius puto ꝙ in his caſibus & conſimilibus admonendus ſit abſens, ut infra de appel. peruenit infra de ſenten. excom. in audientia infra de cleri. non reſi. Ex parte. & ar.vij.q.j.peruenit infra de cle.non reſi. ex tuæ. nec enim facile præſumendum eſt aliquem habere eccleſiam pro derelicto, forte multis laboribus acquiſitam ut infra de renun. ſuper hoc. nec ex ſola abſentia hoc præſumitur: cum poſſit quis ex iuſta cauſa abeſſe. ut infra ut lite non conteſta. quoniam frequenter. Sed ſi requiſitus nõ inueniatur tunc ꝓcedatur ſecundum illam decre. infra de cle.nõ reſi.ex tuæ. Vbi uerò certum eſſet eccleſiã non habere pro derelicto: ut cùm quis ex ſuperioris licentia ſe abſentat. & ſi ultra moretur qui ſuperiori placeat admonendus eſt, eo. nõ ſine cauſa remouendus. ut.vij. q.j. præſentium. ¶ Item tranſit quis cauſa cupiditatis ſiuæ ambitiouis. & tunc priuandus eſt habita & ambita.ut.vij.q.j.eos. Si quis epiſco.infra eo. ti. quanto ſed eccleſia põt eum repetere ſi uult.ut vij.q.j.non oportet. Sed in hoc opponitur: Nonne hodie perdit primã recipiendo ſecundã: ut infra de præben.de multa. Reſpondeo ꝑdit ſed non perditur. unde ſi eccleſia prima uelit repetere ſuum prælatum ſi ſine reſignatione prioris eccleſiæ & ſine ſuperioris licẽtia tranſiuit ad aliam, bene poteſt, eſt tamen præſumptio canonis quòd eo ipſo quòd quis trãſit ad maiorem uideatur ambitionis cauſa tranſilire. ut vij.q. j. ſi quis epiſcopus. nullus enim tranſit de maiori ad minorẽ. ut infra de cler.non reſi.c.j. ¶ Item tranſit aliquis cã humilitatis. cum quis relicta ſua eccleſia religionẽ ingreditur. Nam licet

in priuatis perſonis, ſufficiat licentia petita & ſi non obtenta, ut infra de regu. licet, eo ꝙ qui ſpiritu dei ducitur non eſt ſub lege. xix. di. dux. in epiſcopis tamen ſecus eſt. ut dicam infra de renun. cæteri uero prælati inferiores epiſcopis & ſi licentiam petere debeant. poſſunt tamen ea non petita intrare. Præter hanc cauſam ſcilicet religionis ſi quis uelit eccleſiam deſerere reſignet in manu prælati, ut infra de renun. admonet. uel in manu Papæ ſi ei ſubeſt immediatè, ut infra eo. c. ult. Alioquin eccleſia poteſt cũ repetere ſi uult. ut vij. q. j. non oportet, uel ipſe ſuperior. ut. vij. q. j. Si qui uerò. &. c. ſi quis presbyter. ipſe autem repetere eccleſiam non ualet. ut. vij. q. j. eos. nam & ſi inutilis ſit renunciatio. habet tamen in ſe tacitum pactum ne petat, ſicut & inutilis acceptatio. ut. C. de pactis. l. ſi unus. §. pe. ff. de accep. l. an inutilis, & hoc uerum eſt in prælaturis iam quæſitis. ſecus in acquirendis, ut infra de his quæ fiunt à maio. par. cap. Ex ore, tunc ſi ex conſcientia criminis dimiſſa prælatura ad uitam monachalem deſcendit, ad prælaturam ſecularem reſurgere de iure non poteſt. Alioquin ſecus. ut vij. q. j. hoc nequaquam infra de renun. poſt tranſlationem. ¶ Vnum au-
6 tem in ſumma † notabis quòd honores reales non ſequuntur tranſlatum: ut ſi primò fuerit palliatus & transferatur ad aliam eccleſiam, quæ dignitatem pallij habeat oportet translatum iterum palliari ſupra de poſtu. bonæ memoriæ. in fi. in ſecunda. quia licet pallium uideatur perſonale adeò ut cum perſona ſepeliatur. ut infra de uſu pallij. ad hæc. tamen gratia & contemplatione loci datur, & ideò reale cenſetur, unde perſona cui conceditur non utitur eo ultra locum. ut infra de uſu pallij, ex tuarum, & ſi palliatus loco renunciet, non retinet uſum pallij, ut infra de renun. ad ſupplicationem, & ſuccedens palliato non utitur eo niſi pallium ei concedatur. Sed iniuria fieret ei ſi pallium non concedatur eidem arg. ad hoc. ff. de aqua quo ti. & æſti. l. j. §. pe.

Summarium

1 *Pallium quid ſit.*
2 *Pallium cui, & ſub qua forma uerborum concedatur. & nu. 4.*
3 *Vtilitas per dignitatem augeri debet.*
4 *Pallio quibus in locis, & temporibus utendum ſit.*
5 *Proconſul ubique proconſularis inſignijs utitur, & uoluntariam iuriſdictionem exercet.*
Item & legatus de latere Papæ.
6 *Mitram & annullum paſtoralem ubique defert quilibet metropolitanus.*

¶ DE VSV PALLII. Rub.

DICTVM eſt ſupra de poſtulatione, de electis, & de tranſlatione. Sed quia per hos modos aſſumptos uti pallio decet, ſi eccleſijs ad quas aſſumuntur dignitas pallij debeatur, ideò poſt illos tractatus ponit rub. de uſu pallij. ¶ Videamus ergo quid ſit pallium, cui concedi debeat, & a quo. Item quibus locis & temporibus
1 utendum ſit pallio. ¶ Pallium † eſt inſigne ornamentum archiepiſcopi, & epiſcopi, ſumptum de corpore Beati Petri, ut ſupra de electio. ſignificaſti. In pallio autem plenitudo pontificalis officij confertur, ut infra eodem titu. niſi. unde ante pallij receptionem eccleſia dicitur uiduata. ut. c. diſt. quoniam: quia ſine pallio quædam expediri non poſſunt. ut ſupra de elec. quod ſicut. §. præterea. in Papa uerò pallium deſignat plenitudinem poteſtatis. ut infra eodem titu. ad honorem.
2 ¶ † Conceditur pallium archiepiſcopis & epiſcopis aliquibus ex ſpeciali gratia. ut infra de præſcrip. cum in iuuentute. Conceditur pallium ſummus pontifex abcui prælato in curia exiſtenti, uel eius nuncio, uel mittit illud per apo-

apocriſarios Roma. eccleſi. ut ſupra de
elect.ſignificaſti.c.diſtin.c.pallium.& c.
3 ſcriptorum Pallium †conceditur for-
titer poſtulanti. ut.c.diſtinctione. pri-
ſca.ſicut & literæ dimiſſoriæ. ut.ij.qu.
vj.poſt appellationem. ſicut & pecca-
torum remiſſio. ut de pœniten.diſtinc.
j. importuna. ¶ Conceditur autem
pallium his uerbis. Ad honorem Dei
omnipotentis & beatæ Mariæ uirgi-
nis, & Beatorum Apoſtolorum Petri
& Pauli. domini Papæ Gregorij &
Roma.eccle.necnon eccleſiæ tibi com-
miſſæ tradimus tibi pallium de cor-
pore Beati Petri ſumptum. plenitudi-
nem ualet pontificalis officij ut uta-
ris eo inter eccleſiam tuam certis die-
bus qui exprimuntur in priuilegiis ab
apoſtolica ſede conceſſis. Conceditur
iuranti. ut ſupra de electio. ſignifica-
ſti.c.diſti.optatum.cum augmento ho-
noris pallij creſcere debet cura paſto-
ralis ſollicitudinis. ut ornatu ueſtium
actionum ornamenta conueniant. ut.c.
4 diſtinctione omnis. † Augeri enim
debet utilitas per dignitatem.ff.de iu-
di.l.ſi longius.in fin.ff. de donatio.l.fi-
liusfami.ff.de uſu.& ha.plenum.ff.de de
leg.j.l. ſi ſeruus plurium.ff. de iudi. l.
ſed & ſi ſuſceperit.§.primo.& argum.in
fra de offi. de le.ſane.xxiiij. q.j.qui con
tra pacem. ij.q. viij. quiſquis. Sed dum
decorari pallio uolumus, forſan mo-
ribus indecori.ut.c.diſtinct.contra mo-
5 rem. ¶ Summus pontifex †utitur pal-
lio ſemper & ubique. Alij autem præ-
lati nec ſemper nec ubique quia ille
in plenitudine poteſtatis illi in par-
tem ſollicitudinis ſunt aſſumpti: ut in-
fra eo. ti. ad honorem. Vnde illi in ſua
eccleſia.i.in qualibet eccleſia ſuæ prouin
ciæ ſi ſit metropolitanus uel ſuę dio.ſi ſit
epiſcopus utitur pallio & certis diebus
qui in priuilegio ſuæ eccleſiæ continen
tur.ut infra eodem.c.j.& c. ad honorem
&.c.ultimo. Aliquando ex ſpirituali cō
ceſſione licet alicui extra ſuam prouin-
ciam ut diœce. uti pallio pro miſſarum
ſolennitatibus, pro conſecrandis ſuffra
ganeis, & clericis ordinandis, dūmodo
fiant de permiſſione illius in cuius diœ
ce.celebratur.ut infra eodem tit.ex tua
rum.& c.cum ſis. ſed licet ita ſit de iure
communi quòd quis uti non poteſt pal
lio niſi in ſua prouincia uel diœceſi ut
dictum eſt ſicut ſerica ueſte utendum
non eſt niſi in cena. ut.ff. de uſufru.l.ſed
& ſi quidem.§. ſed & ſi ueſtimentorum.
uidetur tamen quodam argu. legali nō
eſſe abſonum ſi palliati utantur pallijs
6 extra ſuas diœceſ. Nam †proconſul ſuis
utitur inſignijs ubique poſtquam urbē
egreditur. ut. ff.de offi.procon.l.j.Sed il
lud contingit ratione mittentis, mitti-
tur enim a principe.& ideo tanquā per-
ueniat ad prouinciam ſibi decretam uti
tur inſignijs & exercet ea quæ ſunt uo-
luntariæ iuriſditionis. ut.ff.de offi.pro-
con. l. ij. ſicut & legatus domini Papæ
qui dicitur de latere ipſius.ut infra.de of
fi.leg. quòd translationem.& c.excom-
municatis & infra de ſenten. excom-
7 municatis ad eminentiā. † Mitrā aūt &
annulū paſtoralem defert quilibet me-
tropolitanus ubiq; in miſſa priuata. nā
& flamines ubique pilium portabant.
ut xxj.diſtinc. cleros.in eis enim non ſi-
gnificatur plenitudo officij ſicut in pal-
lio. ¶ In ſumma notandum eſt quòd
pallium dandum eſt cum cōceſſione no
ui priuilegij & renouatione antiqui. ut.
c.diſtin.c.antepenul.& ultimo.

Summarium

1 *Renunciatio quid ſit, & quis renunciare poſſit.*
2 *Renunciari quibus poſſit.*
3 *Clericus an fori priuilegio renunciare ualeat, & nu. 5.*
4 *Clericus à quo ordinem recipit, & iudiciū recipere debet.*
6 *Renunciationis effectus qui ſint.*
7 *Renunciare non compellitur quis inuitus.*
8 *Remittens dare intelligitur.*
9 *Renunciando beneficio in quo caſu quis efficiatur ſimoniacus.*

DE RENVNCIATIONE. Rub.

QVIA ea quæ poſtulationibus, electionibus, & translationibus acquiruntur plerunque renunciatione perduntur, ideò poſt tractatus illos ſubijcitur rubrica de renunciatione. ¶ Videamus ergo quid ſit renunciatio, quis poſſet renunciare, cui facienda ſit renunciatio, quæ poſſint renunciari, quis ſit effectus renunciationis, & an ad renunciandum quis compellatur inuitus. & an poſt renunciationem poteſt renuncians penitere.
1 ¶ Renunciatio† eſt propriè rei uel iuris ſpōtanea refutatio. ¶ Poteſt renunciare is ad quem pertinet quod renunciatur. Generaliter enim quilibet poteſt renunciare rei ſue uel proprio iuri. ut probatur. infra per multa iura. & vij. q. j. quam periculoſum. C. de pac. l. ſi quis in conſcribendo infra de foro competen. ſi diligenti. infra de regu. ad apoſtolicam. Sunt tamen quidam quibus libera non eſt reſignandi poteſtas: ut prælati qui ligatas habent alas quibus ſatagunt uolitare ut liberum non habeat abſque ſuperioris permiſſione uolatum. ut infra eodem titulo. literas. & c. niſi, quorum cauſa renunciandi examinanda eſt. ut infra eodem titulo. niſi. Et eſt ratio quia prælatura non datur alicui propter ipſum ſolum, ſed propter alios, non ut præſit ſed ut proſit. ut prima quæſtione. j §. ecce cum honore. viij. quæſtione prima qui epiſcopatum. & quia in prælatura ſalus communis agitur & lucriſactio animarum. iuxta quod Apoſtolus ait de ſeipſo. Cum eſſem liber ex omnibus omnium me ſeruum feci ut plures deo lucrifacerem. ut. xxviij. quæſtione prima. iam nunc unde dicit ſe plus cæteris laboraſſe. ut infra eodem titulo. niſi. §. quippe. & xxiij. quæſtione. iiij. quis non poteſt. ¶ Renunciare non poſſunt furioſi & ſui incompotes niſi habeant dilucida interualla in quibus renunciare ualent. ut. vij. quæſtione prima quamuis triſte, & tunc renunciationis cauſa per ſuperiorem inquira-
2 tur. ¶ Renunciatur† his quæ ſunt iuris priuati: ut patet per iura ſuperius allega. ut. ff. de edili. edicto. l. quare. §. ſi uero dotor. infra de priuile. ſi de terra. & c. accedentibus. ff. de pactis. l. paciſci. ff. de minoribus l. iudex. ff. de ferijs. l. prima. à qui. appel. non lie. l. j. C. de tempo. appel. l. ultima. in fi. & in multis alijs iuribus quæ quilibet curioſus per ſe notare poteſt. ſed iuri publico uel interdicto in fauorem omnium non poteſt. ut. ff. de pact. l. ius publicum. infra de ſenten. excommunica. contingit infra de foro competen. ſi diligenti, uel aliter iuri fauorabili tantum pōt renunciari. iuri uerò fauorabili & odioſo ſicut eſt illud de quo loquitur c. ſi diligenti. & c. contingit. non poteſt illud enim ius quod clericis indulgetur de foro & priuilegio illius decre. xvij. q. iij. ſiquis ſuadente. inductum eſt in fauorem clericorum & in odium laicorum qui oppidò infeſti ſunt clericis. ut. ij. q. vij. laicos. Et ſimile alias quia auxilio uelleyani renunciatur ut. ff. ad uell. l. ul. C. quando mu. tu. oſt. fun. aut. mater. ſed Macedoniano non poteſt unde & poſt ſententiam datur ex eo exceptio. ff. ad Macedo. l. tamen. Et eſt ratio quia Velleyanum eſt fauorabile tantum, id eſt, in fauorem mulierum inductum. Macedonianum eſt inductū in fauorem filiorū familiàs, & in odium creditorum: ut. ff. de conditi. indebi. l. qui exceptionem. uel aliàs non poteſt quis renunciare iuri ſuo cum ex ſua renunciatione etiam iuri alterius præiudiciū generetur, † un-
3 de clericus non poteſt renunciare foro, quia ex hoc præiudicaretur epiſcopo. ut. xi. q. j. clericum. iij. q. vj. non liceat. à
4 †quo enim clericus ordinem recipit. & iudicium recipere debet. ut. ix. q. ij. nullus primas forenſes & penitentiales. ut de pe. di. vj. placuit. infra de pæ. & re. om-
5 nis. ¶ Præterea † ſi ſic clerici fori priuilegio

priuilegio renunciare poſſent, iam cle-
rici de uno epiſcopatu poſſent ſibi con-
ſtituere alium iudicem in alio epiſcopa
tu. ut . ff. de iud.l. in eo. modo clericus
non poteſt renunciare priuilegio toti
collegio indulto clericali. xvij.q. iiij. Si
quis ſuadente. nam & ſi actionem iniu-
riarum remittere poſſet·ut. xxiij.q. iiij.
c. ſi illic. iniuriam tamen facta ordini
abolere non poteſt.unde eo remittente
actionem ſuam ei qui manus uiolentas
in eum iniecit temere. excommunica-
tio durat:ut in decre.contingit.Quidam
tamen dicunt quod clericus & ſi fori
priuilegio renunciare non poſſit ex-
preſſe,tacitè tamen poteſt arg.ff de pro
cu.l.filiuſſa. §. ueterani. C. de iura. ca-
lum.l.ij quod non puto uerum.Item re-
nunciare non poteſt quis per quæ deo
& homini obligamur:ut uotis,pollicita
tionibus,iuramentis,conuentionibus et
promiſſis & per hoc matrimonio renun
ciari non poteſt, quamuis iuri exigendi
debitũ renũciari poſſit.ut infra de con-
uer.cõiuga . quidã intrauit. Renunciari
debet eccleſijs,beneficijs,& præbendis
apud eũ à quo hic recipiũtur:ut infra e.
ti.admonet. xviij.q.ij.abbas, põt ut in-
de fiat curæ priuatio unde dat̃ in aut.de
defenſo.ci.§.nõ habẽte alioquin ſi quis
in conſulto ſuo epiſcopo dimittat eccle
ſiam quãuis eccleſia abſoluatur ab ipſo
ut infra eo.ti. quod in dubijs. &. vij.q.i.
eos.ut ipſe eam repetere non poſſit.re-
peti tamẽ poteſt ipſe ab ipſa eccleſia.ut
no.ſupra in ſumma de tranſla.præl.§.ul.
& hæc uera ſunt niſi habẽs eccleſiã trã
ſeat ad religionẽ. tũc enim ualet ingreſ
ſus , nec reuocari poteſt ab eccleſia uel
epõ, quo inconſulto trãſiuit,quãuis licẽ
tiã petere debuiſſet, ualet tamẽ igreſſus
petita & nõ obtenta uel nulla petita:ut
infra de regula licet.xix.di.duæ. Sed a-
liud eſt in epiſcopatu quẽ etiã religionis
cauſa deſerere non licet , & hoc ideo,
quia maior fructus ineſſe creditur curæ
paſtorali quã uitæ contẽplatiuæ:ut infra
eo.ti.niſi.§.ul.qđ intelligo cũ ita res ge
ritur ſicut noſter iubet Imperator.ut.xl.
di.ante omnia. ¶Effectus renũciationis
6 †eſt ut renũciãs repetere non poſſit qđ
ſemel recũciauit.ut.vii.q.i.quã periculo
ſum.ff.de ædi.edi.l.quæritur.§. ſi uend
tor.C.de iureiu. l. ſi quis iuſiurandum·
xxiii.q.iiij. ſi illic.ff. de ſucceſſo. edi.l.i.
§.q ſemel.xvij.q.ij.Gõſaldus.xviij.q.ul
ti.dudum.xxi.q.ii. ſi quis iam trãslatus.
xcii.di.ſiquis epiſcop⁹ uacãs.vii.q.i.hoc
nequaquã.ut.infra eo.ti.poſt translatio
nẽ C.de cõdi.inſer.l. cũ quidã infra de
cau.poſ. & proprie. paſtoralis in aut.de
7 teſtibus.§. quia uero multi.†Renuncia-
re nõ cõpellitur quis inuitus:ut. vii.q.l.
quãuis.debet igitur renũciatio eſſe uo-
lũtaria nõ extorta:ut infra ꝙ me. cauſa
ad audientiã. abſoluta. omnino.n. quis
renũciare debet rei ſpirituali:ut ifra de
offi.de leg.ex ꝑte infra de ſimo.ex inſi-
nuatione , quia nec dari uel remitti uel
renũciari debet aliqd ſpũale pacto uel
cõditione īteruenĩẽte.ut.j. q.ij.quã pio.
8 in fi.† qui.n. remittit intelligit̃ dare:ut
viii.q. iii. talia infra de teſtibus ueniẽs.
ff.de calumnia.l.qiun.etiã. ff. qui infra.
credi.l.in fraudẽ,licet ſit ar.cõtra.ff. eo.
9 ti l.ſi pignus. C.ad uel.l.etiam. ¶†Sed
pone ꝙ renũcietur ſimpliciter & abſo-
lute ſine pacto & ſine conditione uerun
tamẽ hoc renũcians gerit in mẽte ut ex
renunciatione rei ſpiritualis aliquid ſibi
temporale accedat apud diſtrictum iu-
dicem qui ſcrutator eſt cordiũ & cogni
tor ſecretorũ culpabilis iudicatur.ut in-
10 fra de ſimo.tua in fi.† ſola enim uolun-
tas ſimoniacũ facit. ut. i. q.i. qui ſtudet
11 †ſicut & ſpes ſola facit uſurarium ut in-
12 fra de uſur.c.conſuluit.xiii.q.iii.c.i.† uo
lũtas.n.& propoſitum diſtinguunt ma-
leficia.ut infra de ſen.ex. cum uolũtate.
ff.ad le. Cornel. de ſicca. l. diuus . Sed
aliud eſt in prohibitis : quia ſimoniaca
& aliud in ſymoniacis , quia prohibita.
quædam enim prohibentur hodie quia
& olim in ueteri teſta. ſimoniaca erãt:
ut uendere ſpiritualia . in his ſtudioſa
uoluntas inducit ſimoniam . quædam
uerò hodie ſimoniaca iudicantur quia
fieri prohibentur quæ tamẽ in ueteri te
ſtamento

ſtamento nec ſimoniaca nec prohibita inueniuntur ut uedere caſtaldionaiú & aduocatiam ut.j.q.j.ſi quis epiſcopus.dare paſtum uel paſtilum in receptione canonici,ut infra de ſimo. Iacobus,In his & conſimilibus non committitur ſimo-
13 nia ſola uoluntate†Et eſt ſciendú quod ſimonia mentalis ſola pœnitentia abo- letur.ut infra de ſimo.c.ult. ¶Item no-
14 tandum eſt † quod epiſcoporum ceſſio in ſcriptis eſt facienda. ut. vij.q.j. ſicut uir.§. ecce. & c. qualiter.&.c. quamuis
15 ſit triſte.¶Reſtat uidere†an renuncians ualeat pœnitere. Et eſt ſciendum quod ſi quis renunciare intendens uocet ſuperiorem literis ſiue nuncio ut ueniat recipere ceſſionem eius,ſi antequam ſuperior ueniat ille pœniteat reuocatio non nocet.vt infra eod.ti.lectæ.ſicut non nocet uocatio patroni in ius ſine uenia edicti.ut.ff.de in ius uo.l.quamuis, & tunc eſt pœnitentiæ locus ut.ij.q.vj.ſi quis libellos.ff.de condi. cauſa. dan.l. ſi pecuniã.ij.quæſtio.iij.ſi quis iratus. infra de appe.directæ. ff. de interroga. acti.l. de ætate.§.Celſus.& hoc uerú eſt niſi pœnitentia eſſet alteri captioſa.ut. ff. de regu.iur.l.nemo. ut ſi res integra non eſt: ut inſti.mandati.§. recte ſupra de elec. in cauſis.ff.de ceſſio. bo. l. is qui bonis. C. qui bo.ce. poſ.l.ij.puta ſi à ſuperiore petita eſt cedendi licentia & admiſſa.infra eodem ti.quidam. Et ſunt duæ rationes quare tunc non eſt pœnitentiæ locus. Vna ne ſuperiori uideatur ludibriú qui ceſſionem admiſit. ut ſupra de poſtula. bonæ memoriæ in ſecundo. in uer. ſi enim. Alia quia præſumptio iuris eſt quod is qui cedit utilitatem eccleſiæ reſpiciat in cedendo dum ſe inſufficienté recognoſcit.ut infra eodem titulo.c. ulti.uel propriam ſalutem attendit, dum conſcientiam criminis habet. ut. xiij. diſtinc.nerui.& infra eodem.c.niſi.j.reſpon. infra de ſimo. ex inſinuatione. Aliud tamen eſt in ceſſione bonorum ſecundum leges. Nam poſt ceſſionem rebus tamen integris manentibus locus eſt pœnitentiæ. ut. ff. de ceſſio. l. is qui. Sed ibi ceſſant rationes ſuperius aſſignatæ. ¶ In ſumma eſt notandum
16 †quòd renunciari non poteſt rei quam quis ſibi competere ignorat,ut. ff.de inoffi.teſta.l.mater decedens.ff. de acqui. hære.l. is qui. §. ſi quis dubitet,&.l.is qui putat.& ar.ff.quibus ad liber. procla. non licet.l.penul.§. nemini. Item
17 † renunciari rei non poteſt quæ non habetur nec haberi poteſt, ut. ff. de reg. iur. l. Eiuſ. &.l.qui poteſt.ff.de acqui. & om.here.l. nolle. &.l. is qui hæres.j.reſpon.&.l.is qui poteſt.ff. de ſuc.edic.l.j. §.decretalis.& ar.ff.quòd metus cauſa.l.
18 Sed & partus.§.Iulianus,in ſi.†pacto autem remitti, non poteſt quod nondum competit.ut.ff.de pac.l.pactum,repudiari non poteſt niſi interuentu auctoritatis iudicialis.ut.ff.de cur.bo.da.l.prima.

Summarium

1 *Negligentia quid ſit, & qualiter puniatur.*
2 *Negligentia per quem ſuppleri poſsit.*
3 *Negligentia ſiue mora an purgetur.*
4 *Intellectus ad.c.literas,infra eo.tit.*

¶DE SVPPLENDA NEGLIgentia prælatorum. Rub.

DICTVM eſt ſupra de modis per quos aſſumuntur prælati ad dignitates & prælaturas. Sed quia in prælaturis perſunctoriè & adulatoriè res aguntur: ut. xl. diſtin. ante omnia. & quod negligitur ſupplendú eſt. quod autem omittitur obſtaturandum.ideo hic ſubijcitur rubrica de ſup. nego.præla. ¶ Videamus igitur quid ſit negligentia, qualiter puniatur, per quê ſuppleri poſsit quod omittitur, & an
1 mora purgetur. ¶ Negligentia † eſt eius quod fieri debet & poteſt omiſſio. Punitur autem negligentia quia poteſtas exequendi quod negligenter omittitur trãsfertur ad alium, ut infra eo.ti. licet.

licet. &.c.literas, ſupra de elec. ne pro
defectu infra de conceſ. præ. nulla.&.c.
poſtulaſti. aliquando in confuſionem ne
gligẽtis benedicere nõ benedictus pro
benedicto habetur ita ut liceat abbati
non benedicto aliquem benedicere. ut
infra eodem titu.c.j. Nec ob. lxix. diſt.
quoniam.ubi dicitur quòd ita demum li
cet abbbati manum imponere ſi eidem
manus impoſitio facta fuerit ab epiſco
po ſecundum morem præficiendorum
abbatum, nam illud intelligo de ma-
nu ordinatoria, modo non ordinatus nõ
imponere poteſt ut ibi.munus autem be
nedictionis quod pro profeſſis impen-
ditur licet ei præſtare ut hic quod in fa
uorem religionis eſt inuentum, ſicut &
illud ut non baptizatus baptizet. ut.
xxxij.diſtin.c.præter. §.uerum ¶ Negli-
gentia prælatorum diuerſimodè puni-
tur in iure ſecundum diuerſitatem &
qualitatem eorum quæ negliguntur. un
de aliquando inuenio leuem pœnã im-
poni pro neglectu. ſcilicet excommuni
cationem duorũ menſium.ut.i.q.j.quic
quid.aliquando grauem.ſcilicet pęnam
depoſitionis. ut. lxxxj. diſtinc. dictum
lxxxvj.diſtin.c.j.ix. quæſtio.iij. placuit.
c.di.quoniam.ſupra de tranſla.præla.in-
ter corporalia infra de ſtatu. mo.c.ij.§.
qui uerò peculium. C. de offi. præfec.
ori.l.ſi quos.ff.de cuſto. & exhi.re.l. car
ceri.&.l.milites. Sed diſtingui poteſt in
ter modicam negligentiam & magnã.
ut iura poſteriora locum habeant in ne
gligentia magna quæ culpam ſapit. ut.
ff. de uerb. ſignifica.l. magis, priora ue-
rò in modica. uel dici poſſet quod iura
poſteriora locum habeant cum quis mo
nitus adhuc negligit ut monitio negli-
gentiam aggrauet & pœnam grauio-
rem inducat. ut infra de cle. ex. uel de-
po.miniſ.c.ij.infra de ſenten.excom.in
ti.mauit.&.c.contingit. xij. quæſtio. ij.
indigne.xi.q.j.petimus. ij. quæſtio. vij.
qui nos tãgit.infra de cleri. non reſi. ex
tuæ. ¶ Suppletur † aliquando negligen-
2 tia maioris per minorem ut infra de cõ
ceſ.præ.nulla. &.c. poſtulaſti. ix. q. iij.
Cum ſimus lxxxix.diſtin.uolumus, Ali
quando minoris per maiorem.ut infra
de conceſ præ.dilectus ſupra de elec.ne
pro defectu. & infra eo.titu c.ij. &.c.li-
cet. &.c.ultimo. ¶ Purgatur negligen-
3 tia ſiue mora † in quibuſdam.ſcilicet ut
fieri poſſit poſt tempus quod in tempo-
re faciendum eſt.in quibuſdam uero nõ
purgatur. nam tollitur poteſtas facien-
di. poſt tempus purgatur in canone per
biennium non ſoluto infra de loca. &
conduc. potuit. &.c. propter ſterilita-
tem. Purgatur in reſtituendo eccleſiæ rẽ
alienatam. ut infra de re.ec.non alienã.
ſi quis presbiterorum. Item purgatur in
iudicijs uſque ad lit. conteſta. ubj ante
non intereſt aduerſarij.ut.ff. ſi quis cau.
l.& ſi poſt tres. C.de fideiuſ.ſancimus.j.
de offi.dele. conſuluit. Non purgatur in
pœnalibus obligationibus ĩ quibus mo
ra committitur per diei transfuſionem.
ut.ff. de uerb. obli. l. ſi fundum. &.l, ad
diem.C. de contrahen. & cõ. ſti.l. ma-
gnam. C. de iure emphi.l.ij.ff loca. &
condu.l.quæro.§.inter. Item non purga
tur mora liberti qui ſcripturam ſuæ li-
bertatis infra annum ordinationis noui
pontificis manifeſtare contempſerit. ut
xij.q.ij. longinquitatem. non purgatur
in collatione beneficiorum. nam ſi in-
fra tempus à iure ſtatutum beneficia
non conferantur ab illo ad quem colla
tio ſpectat, poſteà non conferuntur ab
eo, ſed tranſit poteſtas conferendi ad
alium, ut probatur hic infra eo. ti. licet.
Nec ob infra eo. ti. literas. ubi uidetur
quod mora purgatur. quia ibi approba-
tur collatio facta poſt tempus ab illo
qui conferre neglexerat infra tempus,
ſed certè ibi non approbatur ſed de pa-
tientia tolleratur. Prælati igitur cau-
tè inuigilent ut circa executiones ſuo
rum beneficiorum & officiorum dili-
gentes exiſtentes, nec credant ſibi le-
ctionem & orationem ſufficere, ſed ad
opera charitatis manus extendant ut.
lxxxvj.di.fratrem noſtrum.

SVMMA-

Summarium

1 Ordines ſacri quando conferri poſſint, & debent.
2 Virginum conſecratio quando fieri poſſit.
3 Viduas nullus pontificum uelare poteſt.
4 Velum conſecrationis à quo debeat imponi.
5 Velum quotuplex ſit.
6 Velum prælationis etiã elim dabatur abbatiſſa, Tempus an ſit de ſubſtantia ordinum.
7 Ordines ſacros conferre qui poſſint.
8 Sacramenta qui poſſint conferre.
9 Subditus ſciens epiſcopum ſuum hæreticum, uel ſchiſmaticum occultum non præſcium, non debet permittere ſe ab eo ordinari.
10 Sciens epiſcopum ſuum notorium fornicatorem, uel occultum ſimoniacum in ordine, nunquid à tali ordinem recipiat.
11 Subditus ignorans epiſcopum ſuum eſſe ſimoniacum, ſi ab eo ordinetur, an ordinum executionem recipiat.
12 Quid ſi ſciat uel credat epiſcopum ſuum ſimoniacum non ſuo ordine, ſed in collatione ordinum ſeu beneficiorum.
13 Omne quod ſit contra conſcientiam edificat ad gehẽnam, & quo intelligatur.
14 Mala de prælato audiens non facilè credere debet.
15 Simonia in beneficijs inter enormia computatur.
16 Ordinandus qualis eſſe debeat. & nu. 20.21.26.27.29. 30.33. 38.44. 48. 49.50.& 51.
17 Seruus fugitiuus quis dicatur.
18 Fur furti uitium non purgat, licet rem reſtituat.
Nec raptor uitium rapinæ.
19 Delicta quæ non ſinunt aliquem promoueri, quæ ſint.
22 Ebrietas uitanda eſt.
Ebrietas quid faciat.
23 Ebrietas tribus modis dicitur.
Ebrietas quando ſit peccatum mortale.
24 Pœna deſeruienti ebrietati quæ ſit.
25 Voracitas quare uitanda.
26 Epiſcopus ſacram ſcripturam ſcire debet ad ſubditorum animas informandas.
28 Laicus qui omnino ignorat literas, an recipiat caracterem, ſi eum contingerit ordinari.
31 Clerici in ueſtibus debent ſe conformari conſuetudini regionis, & illis cum quibus uiuunt, & quare.
32 Clericorum inceſſus debet eſſe grauis.
33 Clericus hoſpitalis eſſe debet.
34 Eleemoſina etiam excommunicatis danda eſt.
35 Filius an potius ſubuenire debeat patri infideli in extrema neceſſitate, quàm extraneo fideli.
36 Eleemoſina cordis ſine terrena ſubſtantia ſufficit.
37 In eleemoſina corporali quæ ſint conſideranda.
39 Rigor iuſtitiæ quando temperandus.
40 Superior excedens modum in corrigendo, & ſi peccet, tamen non cogitur à ſubditis ueniam poſtulare.
41 Prædicationis ſermo in quibus conſiſtat.
42 Conſideranda circa actum prædicationis.
43 Grammatica in prædicatione exponi non debet.
Nec hæreticis ſecretiora fidei reuelari.
44 Percuſſor an ſit ordinandus.
45 Epiſcopus neminem debet ſuis manibus uerberare.
46 Clerici in quibus caſibus, & per quos uerberandi.
47 Prælati & eccleſiarum rectores qualiter debeant ſe habere. & nu. 51.
48 Litigioſus ex quib. cau. phibẽtur ordinari.
49 Cupiditas eſt omnium malorum radix.
52 Prælatus in eccleſia ſublimior alijs ſedeat, intra domum uerò collegam presbyterorum ſe eſſe agnoſcat.
53 Neophiti qui dicantur, & quare prohibeantur ordinari.
54 Neophiti poſſunt & debent recipere minores ordines, ſed non ſacros.
55 Secularis clericus quare poſſit eſſe epiſcopus regularium non tamen eorum præpoſitus, prior uel abbas.
56 Ordinandorum examinatio per quo fiend

ſienda ſit.
57 Ordines omnes an & quando poſſunt ſimul conferri eidem.
58 Sacri ordines quare die ſabati tantum conferrantur.
59 Ordinatus ſine examinatione an ſit deponendus.
60 Ordinandus ſi tempore ſuæ ordinationis ſuum prodat impedimentum, & nihilominus ordinator non intendens diſpenſare ipſum ordinet, aut detecto poſtea impedimento, ipſe ordinandus ſit deponendus.
61 Epiſcopus à quo conſecrari debeat.

¶DE TEMPORIBVS ORDINATIONUM, & qualitate ordinandorum. Rub.

DICTVM eſt ſupra de promotione prælatorum, nunc tractemus de ordinatione clericorum, & quia ordinationes clericorum fieri debent certis temporibus, & cum ſcrutinio ordinandorum, ideo ſubijcitur hæc rubrica de temporibus ordi. & quali. ordi. ¶ Videamus ergo quibus temporibus ordinationes fieri poſſunt, & per quos, qualis examinatio habenda ſit ordinādorū, & per quos. Itē quot ordines ſimul & eidē cōferri poſſunt. Itē quid iuris ſit ſi quis ſine examinatione ordinatus ſit, uel ſi i ſcrutinio ſuppri
1 mat impedimentum. ¶Sacri ordines † cōferri poſſunt & debent in quatuor temporibus, in ſabbato ſancto, & in ſabbato ante dominicam de paſſione, hoc tamen fallit in ſummo Pontifice qui ſubdiaconatum conferre poteſt quolibet die dominico, ut infra eo. titu. de eo. & c.j. Ad minores autem ordines licitum eſt cuilibet epiſcopo diebus dominicis unum aut duos uel plures dummodo non uideatur generalem ordinationem facere promouere, ut in decre. de eo. In ſabbato autem penthecoſtes non licet ſacros ordines conferre, ſed in ſeptimana ſequenti, ut infra eodem. c.j. nam in illa quatuor tempora celebrantur. ut. lxxvj. diſtin. de ieiunio. & c. ſi au
2 tem. ¶ Conſecratio † uirginum fieri poteſt in die epiphaniæ, aut in albis paſcalibus, id eſt, in tota ſeptimana paſchali. In apoſtolorum natalibus, niſi uirgines magno languore detentæ alijs petant temporibus conſecrari: nam tunc & illis & alijs temporibus poſſunt conſecrari, ſicut de baptiſmo dicitur quòd fieri debet in ſabbato magno, & in ſabbato pentheco. ſed in neceſſitate quolibet tempore baptizari poteſt & debet, ut probantur hæc. xx. q.j. deuotis. de con. di. iiij. uenerabilis. & c. baptizandi. ¶Sed certè quod dicitur prædictis temporibus poſſe ſacrum uelamen imponi exempli gratia dictū eſt, nam & aliis præcipuis & magnis feſtiuitatibus fieri poteſt, quia & diebus dominicis, ut infra eodem titulo cap.i.
3 †Viduas autem nullus pontificum uelare præſumat ut in prædicto. c. deuotis. in ſi. ſed ipſemet uelut ſuſcipiant de altari. ut. xxvii. q.i. uiduas quæ. & capitibus ſuis imponant ſcilicet uelum profeſſionis. ut. xxvii. q.i. uidua quædam. Nec obſtat infra de his quæ ui. me. ue. cauſa ſin. perlatum. ibi enim epiſcopus non impoſuit uelum conſecrationis illi corruptæ ſed imponere ſimulauit, ueſtem autem religioſam recipiat à ſacerdote uidua uel miniſtro. ut. xx. quæſtio. i. uidua, & ſic intelligo infra qui cle. uel uo. conſuluit, quod enim dicitur de manu presbyteri uelum aſſumpſit ſubaudio religionis, quod a presbyteris poteſt aſſumi ut dictum eſt, quod ex eo apparet quia in illa decretali dicitur quòd illa corrupta profeſſa non fuit, breuiter igi
4 tur ſparſa recolligo. † Velum conſecrationis ſolenniter imponitur à ſolo epiſcopo, non ab inferiore, ſoli uirgini nō corruptæ. ſolemnibus diebus ut dictum eſt, non priuatis. uelum autem non dico conſecrationis ſed profeſſionis, quia corrupta non conſecratur quolibet tempore corrupta de altari ſuſcipit & ſibi imponit. Sed ueſtem religionis uirgo uel corrupta à ſacerdote ſuſcipit quandocunque.

docunque. Et quia incipit materia de uelis & de his uariè iura loquuntur.

5 ¶ Sciendum eſt † quadruplex eſſe uelum profeſſionis, prælationis, conſecrationis, & ordinationis. Velum profeſſionis ſuſcipitur à uirgine uel corrupta cum profitetur ſuſcipiatur de altari uel de manu alicuius non multum refert. Sed recipitur in.xij. anno ad minus.ut. xx.q.j c.j.&.q.ij. puella uelum conſecrationis imponitur in.xxv.anno.ut.xx. q.j. placuit.lxxvij. diſtin. placuit.uelum ordinationis eſt quod olim dabatur diaconiſſis. in.xl. anno. ut.xx. q.j. ſanctimoniales. xxvij. q..j. diaconiſſam.

6 †Velum prælationis olim dabatur abbatiſſis in.lx. anno. ut.xx. q.j. iuuenculas. Et quod dixi cæteris temporibus ſacros ordines cõferre debere, ſic intelligendum eſt, ut tempus non ſit de ſubſtantia ordinum, nam & alijs temporibus ſacro ordine collato caracter inſigitur,ut infra eodem titulo.c.ij.&.c. conſultationem: ſicut & certa ætas ordinandorum requiritur in quolibet ſacro ordine.ut.lxxvij diſtinctio. placuit.epiſcopus. in ueteri. tamen ætas non eſt ſubſtantia ordinis, quia & in minori ætate ſacro ordine collato caracter inſigitur quamuis ordinantes à collatione, ordinati ab executione ordinum ſuſpendatur.ut infra eodem titulo.uel non eſt

7 compos. ¶ Ordines conferre† poſſunt epiſcopi diœceſani ſuis clericis. Alij autem epiſcopi clericis alienis diœceſis; ordines conferre non poſſunt niſi fuerint inuitati. ut ad alienas diœceſes accedentes ordinationes celebrent,ut.ix. quæſtio.ij.per totum, uel niſi rogati fuerint per literas commendaticias ut in ſuis diœceſis clericos ordinent alienos; ut lxxij. &.ij.diſtinctio. per totum. In hoc tamen non ſufficiunt literæ archidiaconi, ut infra de offi.archidiaco.ſignificaſti. Si tamen aliquis ordinet clericum alienum ſine literis commendaticijs uel formatis, & epiſcopus eius qui ordinatur ratam habeat ordinationem dummodo aliter canonicè & ſine prauitate aliqua quis fuerit ordinatus recipi poteſt ex indulgentia ad ordinis executionem, ut.ix.q.ij. Lugdunenſis. ¶Ordines conferre poſſunt illi epiſcopi qui ultimam manus impoſitionem, id eſt ordinem epiſcopalem in eccleſia hoc eſt non in hæreſi, uel in ſchiſmate receperunt. Alioquin ſi qui in hæreſi uel in ſchiſmate conſtituti in epiſcopos fuerint ordinati dixerunt antiqui doctores quòd nihil recipiunt per talem ordinationem. & ideò ordines conferunt ſumentes fomentum ſui erroris ex illis canonibus.ix.q.ij c.ij. & iij. & in ſubſidium algantes.j.q. vij. daybertum.xix. diſtin. propter.j. q j. ſi quis confugerit, &.c. ſi quis inquit infra de ſchiſma.c.j. Sed hæc opinio reprobatur j q.vij. conuenientius. Dicas ergo quòd ſiue quis receperit ultimam manus impoſitionem, in eccleſia, & poſtmodum lapſus ſit in hæreſim uel in ſchiſma ſiue in ſchiſmate uel hæreſi fuerit ordinatus & in ea perſiſtat, dummodo in forma eccleſiæ fuerit ordinatus ordinati ab eo & in forma eccleſiæ caracterem recipiunt & ordinem,ſed non ordinis executionem ſiue ſcienter ſiue ignoranter à tali fuerint ordinati. ¶ Sed in hoc differentiam notabis inter ordinatos ab eo qui recipit ultimam manus impoſitionem in eccleſia, & eos qui ordinantur ab illo qui extra eccleſiam ſuſcepit, quia facilius tolerantur primi in executione quam ſecundi, nam primi ſiue ſcienter ſiue ignoranter à tali ordinati fuerint tolerantur ſi aliàs digni ſunt, niſi in quatuor caſibus ſcilicet ſi fuerint iterata unctione maculati, ut.j. quæſtio. vij. ſaluberrimum, id eſt, ſi ſe fecerint in eodem ordine iterum ordinari. Si ſimoniacè uel a tali ſymoniaco in ordine ſe fecerint promoueri, ut.ix.q.j. ab excommunicatis. Item ſi unici hoc eſt ſingularis lauacri, id eſt baptiſmi iacturam fecerint, id eſt ſi ſe fecerint iterum baptizari, ut de con. diſtin.iiij. eos. &.c. qui bis. Item ſi ad ſubuerſio

nem

nem fidei adhæſerint. hæreticis, & in contemptum eccleſiæ ſe ab eis ordinari fecerint. ut. j. quæſtio. vij. conuenientibus. Vnde uerſus. Siue bis ordo datur ſeu baptiſmus repetatur. Siue ut euertatur fidei ſtatus ordo petatur. Vel ſi præſtetur ut utrunque ſi non operetur. Vt diſpenſetur ſpes irrita prorſus habetur. Secundi ſi ſcienter à tali fuerint ordinati nunquam tolerantur, ſi ignoranter & hoc probauerint puta quia pueri erant præſentes uel abſentes quādo ordinator ipſorum fuerat præſciſus. uel fortè fuerat in curia Romana præſciſus rediens mentitus eſt ſe abſolutū. ut infra de ſpon. cum in apoſtolica. ut. vij. quæſtio. j. ordinationes. Hanc totam diſtinctionem intellige in prælato per ſententiam ab eccleſia præſciſo.

8 ¶Hæc igitur ſit fides tua† quòd hæretici excommunicati ſimoniaci in ordine, ſchiſmatici depoſiti, ſuſpenſi uel interdicti uera conferunt ſacramenta, & uerum corpus Chriſti conficiunt, dummodo in forma eccleſiæ gerant. ut. xix. diſt. ſecundum. j. q. j. dominus declarauit. & ca. quòd quidam. de con. di. iiij. oſtenditur. &. c. quomodo. Cæterum ſi in his forma eccleſiæ non ſeruetur nihil agitur, quia extra eccleſiam, id eſt formam eccleſiæ non eſt locus ueri ſacrificij. ut. j. q j. extra catholicam, & tales ordinationes irritæ fore dicuntur, ut infra de ſchiſma. c. j. Sed ſi in forma eccleſiæ fiant ratæ ſunt quo ad caracterem, irritæ quo ad executionem ut. j q j Si quia à ſimoniacis, & ſic etiam intelligi po-

9 teſt ſuperior decre. ¶Sed quid† ſi ſciam epiſcopum meum hæreticum uel ſchiſmaticum occultum per ſententiam non præſciſum, & compellit me ad ordines, nunquid permittam me ordinari ab eo? Reſpondeo non, ſed potius permittam me excommunicari, ut infra de ſen. ex. inquiſitioni. tales enim conferre non poſſunt executiones ordinum quam nō habent, ut. j. q. vij. Daybertom, & pro non dato habetur quod datur ab eo qui dandi poteſtatem non habet, ut ipſra de iure patro. quod autem in ſi. ſicut pro non facto habetur quod fit ab eo qui faciendi poteſtatem non habet. ut ar. ff. de pœnis. l. ij. §. ulti. C. qui pro ſua iuriſ. l. j. C. ſi ante compe. iudi. per totum. & idē dico in prælato quem ſcio ſuſpenſum uel interdictum. Sed oppones nam ſecū dum hoc idem uidetur dicendum in prælato quem ſcio in peccato mortali conſtitutum. nam & ille ſuſpenſus eſt & peccat mortaliter celebrando unde uidetur quòd non habeat ordinum executionē. Ad quod reſpōdeo uerum eſt quòd prælatus in mortali conſtitutus ſuſpenſus eſt quo ad ſe. non quo ad alios. ut in. q. j. ſacerdos. Nam omnis peccator miſſam celebrare poteſt præter ſimoniacum. ut infra de ſimonia. tanta, quod intelligo de officij poteſtate, non de merito uitæ ſaluis alijs expoſitionibus huius uerbi quas faciemus deo dante infra de ſimo. & hoc intelligo de prælato peccatore tolerato non præſciſo alias ſecus. Item hoc intelligo in prælato conſtituto in mortali peccato non enormi ſed mediocri, non tamen notorio de iure uel de facto, nam enormia occulta etiam poſt peractam pœnitētiam & mediocria notoria impediunt executionem quo ad ſe. & quo ad alios. ut ſupra de renuncia. niſi cum pridem. & infra eo. titu. e. ulti.

10 ¶Quid ſi ſciam epiſcopum meum† notorium fornicatorem uel occultū ſimoniacum in ordine, nunquid recipiam ordinem à tali. Hug. dixit quòd ſic quandiu toleratur ar. xxviij. diſt. conſulendū. xv. q. ulti. c. ultimo. Sed eius ſententiam non amplector. nam & iſti ſunt ſuſpenſi quo ad ſe. & quo ad alios. ut. xxxij. diſt. nullus præter hic. &. §. uerum. & maximè ſimoniacus in ordine uitioſum habet caracterem. ut. j. q. j. reperiuntur. & c. quibuſdam narrantibus. à quo nullo modo debeo ordinari, ut. j. q. j. Si quis ſimoniacis infra de ſimonia. per tuas. Hug. tamen intelligebat illud. c. ſi quis in præſciſis, uel cum probare poſſunt cum ſimoniacum quod non placet.

11 †Sed ſi quid ignorem epiſcopum meum

fore ſimoniacum cum ſit in ueritate &
ab eo ordiner. Reſpondeo non recipio
executionem & indigeo diſpenſatione.
& hoc in deteſtationem criminis.ut j.q.
j. ſi qui à ſimoniacis . & licet ita dicam
in ignorante. aliud tamen dico in coa-
cto qui recipit executionẽ. ut.j.q j. Cõ-
ſtat . & eſt ratio quia magis conſtat de
uoluntate coacti quam ignorantis. ut in
fra. de ſimo. ſicut tuis. hoc tamen intel
ligas de coacto conditionaliter.nam ab
ſolutè coactus nõ reciperet caracterem.
ut infra de baptiſmo & eius effec. maio
ris infra de his quæ ui. me. Sacris.l.di.
12 presbyteros.¶ Sed† quid ſi ſciam uel cre
dam epiſcopum meum ſimoniacum nõ
ſuo ordine ſed in collatione ordinum
ſeu beneficiorum . Reſpondeo labora-
bo pro poſſe meo acquirere licentiam
ab ipſo ut liceat ab alio ordinari. quam
ſi non dederit ſed me ad ordines com-
pellat.ſecure ordinabor ab eo quandiu
toleratus fuerit non præciſus & crimen
fuerit occultum ut dictum eſt. Nec ob-
ſtat ſi conſcientia mihi repugnat .quia
erronea eſt. ut xiij.diſti. nerui.xi.q. iij.
cui eſt illata. licet ſit ar. contra.ff de li-
berali cauſa.l.igitur.§.j. nec ob.auctori
13 tas illa. † Omne quod ſit contra con-
ſcientiã ædificat ad gehennã. ut xxviij.
q.j.§.ex his. Nam illud ſic debet intelli
gi omne illud quod fit contra conſcien-
tiam informatam ex præcepto uel pro-
hibitione.uel quod fit contra conſcien-
tiam non erroneam ut dictum eſt. Sed
uidetur manifeſtè obſtare infra de ſimo.
per tuas in ſecunda per tuas . Ad quam
ſic.Reſpondeo monachus ille non co-
gebatur ad ordines aſſumendos ſed quæ
rebat an ab ipſo quẽ talẽ eſſe ſciebat or-
dines aſſumere debet. unde papa in ſua
reſponſione magis conſiderauit factum
ſcilicet difficultatem ortam in con-
ſcĩetia monachi & errorem impreſſum
quàmuis quaſi pro modico habuit papa
monachum illum non promoueri ad or
dines ſuperiores eo quod non in ſubli-
mitate graduũ ſed in amplitudine cha-
ritatis acquiritur regnũ dei ut infra eo.
ti. Ad aures. Sed quia non gradus ele-
gantior ſed uitæ melioris actio cõpro-
batur.ut xxiij.quæſtio iiij. ſicut excellẽ
14 tiam. † Vnum non omitto quòd ſi ma
la audias de prælato tuo nõ ſtatim cre
dere debes . ut xxxiij. diſtin. habuiſſe:
lxxxvj.di.ſi quid uerò. xv.q. vij. ſi quid,
igitur nec enim debes eſſe multum cre-
dulus. ut. ff. quod cum falſo tu. l.j. in ſi.
ff.de eo per quem fac. erit.l.j.§.j. & ar-
gu.infra de in integ.reſt.ex literis. Sed
ſi forte uidebitur alicui quòd mihi ipſi
ſim contrarius. nam ſupra eo. §. quid ſi
ſciam notaui . quòd ſi ſciam epiſcopum
meum in enormi crimine conſtitutum
non permittam me ordinari ab ipſo.
15 † & alibi notaui ſimoniam in beneſi-
cijs inter enormia computari infra de
cu. & inquiſi. inquiſitionis . Ad quod
Reſpondeo ſimonia eſt enorme pecca-
tum reſpectu eius qui per ſimoniam be
neficium acquiſiuit. qui penitentiam a-
gere non poteſt beneficio retento . Vel
dicitur enorme , ideſt , indiſpenſabile,
quia diſpenſari non põt cum ſimoniaco
niſi beneficio reſignato ſicut in ſimonia
co in ordine contingit.ut in eodem de-
cre. dicitur. &. xiij. di. nerui teſticulo-
16 rum.¶ In qualitate† ordinandorum re-
gulas apoſtolicas conſiderari oportet.
Apoſtolus enim ſic ait ad Tytum. O-
portet epiſcopum irreprehenſibilem eſ-
ſe,unius uxoris uirum,ſobrium, pruden-
tem,pudicum,ornatum,hoſpitalem,do
ctorem , non uinolentum , non per-
cuſſorem , ſed modeſtum , non litigio-
ſum,non cupidum, ſuæ domui bene di-
ſpoſitum . Et hæc omnia in his uerſibus
continentur . Primum præcipitur quod
ſit ſine crimine præſul. Monogamus,ſo
brius,prudens, ornatus & hoſpes . Ca-
ſtus decens,non percuſſor, non litigio-
ſus. non cupidus. bene diſpoſitus, non
neophitusue. Talis apoſtolica quod præ
ſit regula iuſſit . Et licet Apoſtolus has
regulas in epiſcopo poſuiſſet.extendun
tur tamẽ per Auguſtinum & Ambroſiũ
ad alios clericos ordinandos. ut lxxxj.
diſt. Apoſtolus. xxxiiij. di. cognoſca-
mus.

mus. & quamuis in his regulis plurima poſſent dici nos tamen aliqua ſummariè in ſingulis proſequamur. ¶ Circa primam regulam ſecundum antiquos tres erant opiniones. Hugol. cum ſuo rigore dicebat quòd qui ſemel peccat mortaliter poſt baptiſmum amplius nō poteſt promoueri uel aliquos actus legitimos exercere. ut xxv. diſtinctione. primum. xlvij. diſtinctione. quoniam prima.q.vij. ſi quis omnem. l. diſtinctione illud. vj. quæſtione. j. qui crimen. viij.
17 quæſtione. j. in ſcripturis. in fine † & Mar.inducebat legem.ff. de ædil.edict. quis ſit fugitiuus. Reſpon.j. nam fugitiuus eſt ſeruus qui ea mēte fugit ut ad dominum non redeat, quamuis poſteà
18 mutato conſilio reuertatur. † Nec ſur purgat uitium furti ſi rem reſtituat. ut. ff.de furtis.l. qui ea mente. nec raptor uitium rapinæ.ut.ff.ui bo. rap.l. ultima. ¶ Alij dicunt quòd poſt quolibet mortale pœnitentia acta quilibet poteſt promoueri.niſi ſit crimen enorme.ut lxxxj. diſtinctione. Apoſtolus. & eſt argumentum ad hoc. l. diſtinctione. ferrum. ff. de ædil. edic. l.quod ita ſeruatum eſt. quia defectus noſtri temporis &c. ut. xxxiiij. diſtinct. fraternitatis. ¶ Tertij dicunt quòd quantumcūque ſit graue delictum, dummodo ſit occultum poſt pænitentiā peractam non impedit promouendum.ut l.diſtinctione de his. Iſtæ opiniones tolluntur unica decre.ut infra eodem titulo. c. ultimo. Nam enorme delictum quantumcunque occultū etiam poſt peractam pœnitentiam promoueri non ſinit. & impedit executionem ordinum ſuſceptorum, mediocre non notorium. de iure uel de facto poſt peractam pœnitentiam ex promoueri permittit & non impedit in ſuſceptis. ſed ante pœnitentiam damnabiliter. in ſuſceptis ordinibus miniſtratur leue delictum ſiue occultum ſiue manifeſtū nec promotum deijcit nec impedit promouendum. Sed in his opus eſt exemplis,
19 † Enormia delicta quæ hoc operatur ut ſuperius dictum eſt ſunt tria homicidiū. ut.l. diſtincti. miror.j.q.vij. ſi quis omnem. de conſe.di.j.c. j. & hæreſis in qua poſt uulnus ſanatum remanet cicatrix. ut.j.q. infra uentum. & ſymonia in ordine.ut infra de acu.inquiſi. Et eſt ratio in homicidio horor ſanguinis. in hæreſi immanitas criminis.in ordine uitium & infectio ordinis. Sed hoc idem operantur mediocria. Sed notoria de iure & de facto ut infra eo.ti.c.ultimo. Dicuntur & quædam alia enormia nō hoc reſpectu ſed alio,ſcilicet quia indiſpenſabilia.ſimonia in beneficio.ut.j.q.j.Egra. & quæſtione ulti. patet. diſpenſatur tamen cum ſimoniacis ſimoniacè promotis ut infra de ſimo. de regularibus &.c. ex inſinuatione.ſupra de elec. Si alicuius.j.q.v. præſentium.Nec obſtat infra de ſimoni. nobis, nam illa alio modo quam lego litera ſonat ut ibi notaui. Itē ſi quis excommunicatus in contemptū clauium celebrauit.ut.xj.q.iij. ſi epiſcopus. Item omne delictum quod ipſo facto inducit infamiam ciuilem.ut iij.q. vj.§. porro. Item infamia deſcendens ex delicto declarato per ſententiam. ij.
20 q.iij.§.hinc colligitur. † Monogamus debet eſſe ordinandus, id eſt,unius uxoris uir.ut. xvj.diſt.ca.j.quod negatiuè oportet intelligi, id eſt, non plurium:ſicut & alias ecōuerſo exponimus in ore duorum uel trium ſtat omne uerbum.id eſt, non paucorum infra de teſtibus in nomine domini & ſimilis expoſitio. x. q.ij. caſella.xxx. q. iiij. æqualiter. &.ff. de legatis.ij.l. cum pater.§. rogo.in caſu tamen neceſſitatis bigamus promouetur uſque ad ſubdiaconatum. hoc tamen intelliges.ut nota.ſupra de reſcrip. §.ſi contra ius. Aſſignantur autem quatuor rationes quare bigamus promouèri non poſſit. una propter defectum ſacramenti, quia non eſt in eo ſacramentum unitatis, quia diuiſit carnem ſuam in plures.xxvj.diſtinc.acutius. Itē propter prærogatiuam ordinum. ut xxvj.diſtinc. una. Item propter ſignum incontinentię. præſumitur enim incontinens qui uxore mortua tranſit ad alteram.ut

lxxx,

lxxx. diſtin propoſuiſti. Itẽ ex eo quòd
nõ habet frontem hortãdi uiduitatẽ qui
frequentator eſt cõiugiorũ.ut.c.una ple
nius dicemus infra de hac materia de bi
21 ga.† Sobrius debet eẽ ordinandus in po
tu & cibo, à crapula & ebrietate maxi-
mè clerici abſtinere debent. ut infra de
22 uita & hone. cleri. A crapula.† Et hoc
propter quinque quia ebrietas cor ag-
grauat & ſenſus clerici ſemper uigere
debet et tenuis eſſe.ut. xxxv.di. in prin-
cipio. Item quia luxurioſa res eſt uinum
& contumelioſa ebrietas ut eadem di-
ſtinctione luxurioſa. Item furioſa.ut in.
c. uenter mero eſtuatuans facile deſpu-
mat in libidinem,ubi ebrietas ibi libido
dominatur & furor. ¶ Itẽ irriſioni expo-
ſita.ut in.c. vj. in uerbo læſa,læſa pietas
dum irridetur ebrietas . & generaliter
quia omnium uiciorum fomes eſt & nu
trix.ut c. ante omnia. xxxv. diſtinctione
Vtere igitur clerice modico uino pro-
pter ſtomachum. nam ex frequenti po-
tatione ſequitur ebrietas. ut infra de iu
23 reiur. & ſi chriſtus. ¶ † Et nota ebrietas
dicitur tribus modis. Vno modo dici-
tur ebrietas pœna & obliuio mentis,&
hæc non eſt peccatum. ut xv. quæſtione.
j. ſane, Secundo modo dicitur actio ſiue
frequens modus bibendi & hæc ut ait
Aug. eſt ueniale peccatum, niſi ſit aſſi-
dua quia hoc ẽ mortale. maximè ſi quis
nouerit uires uini nec aquam admiſceat
ut. xxv. di. criminis. Tertio dicitur quæ-
dam diſpoſitio mentis & ſtudium ad ine
briãdum, & hoc ſemper eſt mortale pec
24 catum. ut xxxv. di. ante omnia.† Pœna
eius qui ebrietati deſeruit ẽ ut ſi admo-
nitus non deſiuat ſi eſt epiſcopus, præſ-
byter, uel diaconus deponatur. ſi ſubdia
conus inferior uel laicus communione
priuetur. ut. xxxv. di. epiſcopus &c. an-
te omnia infra de uita & honeſtate. cle.
A crapula in ſi. & eſt hic caſus in quo
peccatum mortale non inducit depoſi-
tionẽ. & ſimile xlvij. di. epiſcopus. xcij.
diſt. c. ultimo. ſimiliter & in cibo ſobrius
debet eſſe clericus . æqualiter enim e-
brietas & uoracitas prohibentur ut ait
Apoſtolus non in commeſ. & ebrie .
25 ¶ † Vitanda eſt uoracitas propter octo;
quia inter epulas & laſciuias pudicitia
non ſeruatur . & quia ignominia & con
fuſio eſt Chriſtum pauperem & eſurien
tem ſalſis prædicare corporibus, & ieiu
niorum doctrinas rubentes buccas tu-
mentiaque ora proferre. ut xxxv. di. ec-
cleſiæ princeps. & quia abundantia mor
bum facit, moleſtias ingerit, egritudi-
nes generat, exceſſus ciborum conſu-
mit, & computreſcere facit corpus hu-
manum macerat egritudine diuturna,&
tandem morte crudeli conſumit. ut de
26 conſue. di. v. nihil. ¶ Prudens † debet eſ
ſe ordinandus triplici petitia. ſcientia ſa
cræ ſcripturæ. ut xxxvj. di. per totũ. Itẽ
ſecularium ſcripturarum. ut xxxvij. di-
ſtinc. c. legimus. §. ſed contra &. c. tur-
bat. Item ſecularium negociorum. ut.
xxxix. diſtinc. per totum. Sacram autem
ſcripturam ſcire debet ad ſubditorũ ani
mas informandas: ut xxxvj. diſtin. c. iij.
§. ecce &. c. ſi quis uult, & propterea ſta
tutum eſt ut in eccleſijs metropolitanis
teneantur doctores theologiæ. Item ſe
culares ſcientias ſcire debet ut per eas
inſtruatur diſcernere uerum à falſo , &
uiam habeat ad ſcientias pietatis. nõ au
tem addiſcere debet ac delectationem
& uoluptatem . ut xxxvij. diſtinc. tur-
bat, §. cur ergo. & per hoc ſoluitur cõtra
rium multorum in ea. diſtinctio. & pro-
pterea ſtatutum eſt ut in cathedralibus
eccleſijs & minoribus quantum ſuffice-
re poterunt facultates , teneantur ma-
giſtri liberalium artium . de quo dice-
mus. infra titulo de magiſtr. hoc tamen
non intelligas de omnibus artibus li-
beralibus ſed de triuialibus tantum ſci-
licet Gramatica, Dialetica , & Retho-
rica. illæ enim abilitrant ad ſciẽtias pie
tatis ſecus de quadruuialibus . ſcilicet
de arimetica, gometrica, muſica & aſtro
nomia, quæ licet in ſe contineant ueri-
tatẽ, non tamen ducunt ad pietatem, ut
ait Hie. xxxvij. diſtin. ſi quis autem Grã
matica. Item autores gentiliũ legi poſ-
ſunt, & ſcientia triuialis, & ſi quid boni
inue-

inueniatur in eis illud tanquam pro-
prium ſumat autor & ad bonos uſus cõ
uertat, non quia illi ita dixerunt, ſed qa
bonum eſt. ut. xxxvii. diſtinc. turbat &c.
qui de menſa &c. ſi quid ueri. & re-
latum. in fin. hoc enim fecit Paulus cũ
in epiſtola ad Tytum inſeruit illud E-
pygmendis. Cretenſes malæ beſtiæ &
pigri corde. Item in epiſtola ad Co-
rin. ſæpe bonos mores frangunt collo-
quia praua. Hiero. etiam uſus eſt uerſi-
bus Virgi. de con. diſtinctione. v. nun-
quam. & auctoritatibus Galeni & Hi-
pocratis, ut de con. diſtinctione. v. ne ta
les. Item Augu. uerſibus Lucani, ut
xxvi. quæſtione. v. nec mirum, circa
principi. Leges autem & phiſicam poſ-
ſunt audire clerici dummodo non cu-
piditatis uel uoluptatis arg. xxxvi. diſt.
c. legimus. & c. i. aliqua. & c. ideo. & hoc
uerum eſt niſi ſint monachi uel regu-
lares uel ſacerdotes. ſeu habentes per-
ſonatus uel plebanatus. qui ſi audierint
niſi infra ſpacium duorum menſium ab
his deſtiterint. hoc eſt à legibus & phi-
ſica audiendis ipſo iure excommunica-
tionem incurrunt. ut. infra ne cleri. uel
27 mona. ſuper ſpecula. ¶ † Debet etiam
ordinãdus habere peritiam ſecularium
negociorum, quia non ſolum ſpiritua-
lia ſed etiam temporalia ſubditis & ne-
ceſſitatem patientibus miniſtrare de-
bent ut. xxxix. di. per totum. & ſupra de
renunciatio. niſi. lxxxvi. diſtin. fratrem.
28 ¶ Sed † nunquid laicus qui omnino
ignorat literas reciperet caracterem ſi
eum contingeret ordinari. Dicunt qui-
dam quod non quia ſubſtantia ſummi
ſacerdotii ſunt eloquia diuinitus tradi-
ta. ut. xxxviii. diſt. omnes. & arg. xl. di. ſi
cut in uerbo clericatus & ſacerdotium.
Alii dicunt quod eſt uerius quod bene
reciperet caracterem. quia ex quo bapti
zatus eſt ſuſceptibilis cuiuſlibet ſacra-
menti, cum baptiſmus ſit ianua om-
nium ſacramentorum. ut. xxxii. diſtin.
§. uerum, circa. fi. & facit ad hoc. i. q. i.
uentum, in uerbo. ſed dicitur & quod di
citur in illo. c. omnes. referendum eſt ad
executionem ordinis quæ ſine litteris
29 fieri nõ poteſt. ¶ In ſumma nota † quod
ſufficit ut habeat ſcientiam competen-
tem, & ſi non eminentem. ut ſupra de
electi. cum nobis olim. Item propter
ſimplicitatem repellitur quis ab obtinẽ
do. ſed nõ deiicitur ab optẽto, ſed datur
ei coadiutor ut xxxix. di. petrus. vii. q. i.
quia frater ſupra de electio. Cum in cũ
ctis. Item propter illiteraturam poteſt
epiſcopus petere licentiam reſignandi.
ut ſupra de renun. niſi. Sic ſcripſit Rai-
mundus in ſumma ſua in fi. illius rubri
cæ de prudentia ordinandorum. & uide
tur uelle quod remoueri non poſſit epi-
ſcopus propter illiteraturam, ſicut pro-
ximè dixi in ſimplicitate. cum tamen
cõtrarium ſit expreſſum infra de æta. &
quali. in or. præfi. quamuis ignominio-
ſum eſt etiam epiſcopo ſi quærat ab a-
liis doceri, cum ipſe alios docere de-
beat. ut in auten. de ſanctiſ. epiſcop. §. da-
mus. colla. ix. & xxxvi. di. §. ecce. i. q. i.
uiliſſimus. viii. q. i. licet. & argu. ff. de
eden. l. argentarius. §. probibet. imò ta-
lis debet eligi in epiſcopum cuius com-
paratione ceteri greges ducantur. ut.
30 xxv. diſtin. §. nunc autem † Pudicus
debet eſſe ordinandus ut & moribus
& uerbis pudorem ſuum indeſinen-
ter oſtendat, ut in canticis cantico-
rum Genæ ſponſæ. ideſt prædicatores
turturi comparantur propter puden-
tiam. turtur eſt enim animal. ualde
pudicum. unde uerecundos & ueren-
tes facite uobis filios ab omni im-
mundicia ut probantur hæc. xliii. di.
§. i. & xxxii. qõ. iiii. in eo fornicator.
Debet eſſe ordinandus duplici orna-
mento ornatus interiori & exteriori. in
terior conſiſtit in uirtutibus, exterior
autem in quatuor conſiſtit, ſcilicet ci-
bo & potu de quibus ſuperius dictũ eſt.
§. ſobrius, Item in habitu & inceſſu. de
habitu legitur infra de uita & ho. cle.
clerici. xxi. q. iii. per totum. & ſub habi-
tu comprehenditur quod ſtatutum eſt
de coma & barba non nutriendis. ut.
infra de vi. & ho. cl. clericus. qui admo-
dum

dum ſpere caput raſum debet habere.ut xxxiij. di. prohibere. & ſic incedere attonſo capite & patentibus auribus ut. xxxiij.diſtinc. non liceat.Quid autem ſignificet raſio capitis.quid depoſitio capillorum legitur.xii.q.j.duo. ¶ Et nota
31 † quod in ueſtibus clerici conformabunt ſe conſuetudini regionis & illis cum quibus uiuunt ne alijs ſuperſtitioſi & hypocritæ uideantur. ut.iiij.diſtin.erit.xxx.diſtinc. ſi qui uirorum. &. argu. xlj. di.quiſquis ſemper tamen honeſtate ſeruata.ſed aliquando ex cauſa timoris uel alterius neceſſitatis licet habitũ transformari. ut infra de uita & honeſta.cle.clerici officia.xxi.q. iij. epiſcopi.
32 † Inceſſus clerici debet eſſe grauis & moderatus,ut grauitate itineris.mentis maturitatem oſtendat.nam incompoſitio corporis,mentis indicat qualitatem. unde ſaluſtius arguit Catellinam eo ꝙ inceſſus eius modo citus modo tardus erat.ut xlj.diſtinc.in fi. ¶ Debet †etiam
33 ordinandus eſſe hoſpitalis quia ut ait Hieron. domus clericorum omnibus debent eſſe communes.ut. xvi.q.i. quoniam. quia hoc triplici de cauſa quia nõ poteſt clericus eſſe hoſpitalitatis hortator qui hoſpitibus hoſtia claudit. ut. xlij.diſtinc.§.j. Secũdo, quia quietas hoſpitalitatis remuneratur tẽporaliter & æternaliter, iuxta illud Apoſtoli exerce teipſum ad pietatem, nam corporalis quædam exercitatio ad modicũ eſt. pietas autem utilis eſt ad omnia habens promiſſionem uitæ quæ nunc eſt & futuræ. Item Abraham & loth qui erant hoſpitales angelos recipere meruerunt. Sed circa hoſpitalitatem diſcretio eſt habenda. eorum namque qui petunt eleemoſynam. Alij petunt quaſi ex debito, ut prædicatores & prælati. Alij ſimpliciter pro corporis ſuſtentatione. In primo caſu ſubdiſtingue,quia aut ſunt noti aut non. Si ſunt noti & conſtat eos miſſos & inſtitutos ad prædicandum uel ad prælaturam recipiendam. Si uero ſint incogniti, & dubitatur an tale officium ſit eis conceſſum debet hoc examinari an ita ſit. quia circa maiora periculum maius uertitur non enim das tãtum temporalia.ſed accipis ſpiritualia ab eis. in quibus uertitur magnum periculum,ſi ab alio percipiantur quàm ab illo qui dare poteſt. ut.xij.diſti.quieſcamus. ¶ In ſecundo caſu ſcilicet cũ petit pro ſuſtentatione corporis ſimiliter ſubdiſtingue.quia aut potes omnibus abundare. aut non. In primo caſu debes dare omnibus indigẽtibus. Inuitãt nos ad hæc exempla loth & Abrahæ qui, quoniam omnes indifferenter recipiebant, inter omnes & angelos recipere meruerunt. nam ſi non omnes recipiſſent forſitã inter aliquos & angelos repuliſſent. ut in prælega. capitulo quieſcamus.† Danda elee-
34 moſina eſt etiam excommunicatis. ut. xi. quæſtio.iij. quoniam,in fin. & idem dico in quolibet peccatore niſi de cibo ſecurus iuſticiam contemnat, nam in tali caſu. ut dicit Auguſtinus utilius eſurienti panis tollitur: ſi de cibo ſecurus iuſticiam negligat quàm ei panis frangatur ut iniuſtitiæ ſeductus acquieſcat. ut.v. quæſtio.v.non omnis. Sed & ſi iuſticiam negligat & eſuriat ad mortem alendus eſt.ut.lxxxj.diſtinctio.paſce.In ſecundo caſu cum non poteſt omnibus ſufficere dicit Ambro. nouem conſideranda ſunt,fides cauſas, locus, tempus, modus, neceſſitudo ſiue ſanguinis propinquitas ætas.debilitas,& conditio ſiue nobilitas ut exponuntur hæc omnia. lxxxvi. diſtinc.non ſatis. ¶ † Sed pone
35 pater tuus infidelis & extraneus fidelis egeant, non ſufficit prouidere utrique cui magis prouidere teneris. Pe. manducator dixit hanc quæſtionem eſſe tenebroſam aquam in nubibus aeris.Hug. dixit patrem præferendum & hoc ex illa auctoritate, honora patrem tuum & matrem tuam ut ſis longeuus ſuper terram.&.argu.xxx. diſt.c.j. Ioannes autẽ ſcripſit patrem qualemcunque extraneo etiam ſancto præferendum in exibitione neceſſariorum, niſi extraneus magis egeat: quia tunc extraneus præfertur

tur ut in c. paſce. Sed huic opinioni ui-
detur obſtare uerbum Ambro. in canti
cis ſuper locum illum ordinauit in me
dominus charitatem, ait enim multorũ
charitas inordinata eſt, quod enim pri
mum eſt ponunt tertium uel quartum.
Primò diligendus eſt deus, Secundò pa
rentes, inde filij, poſtea domeſtici, qui
ſi boni ſint malis filijs, præponendi
ſunt. Sed hæc auctoritas intelligenda
eſt de effectu dilectionis, non de nutri-
menti exhibitione. magis enim dilige-
re debemus extraneos bonos quam pro
pinquos malos. licet iſtis magis tenea-
mur in neceſſarijs ſubuenire. hanc ſen-
tentiam tenet Ray. & ego aſſentio. Sed
quidam contrariũ dicunt. ſcilicet extra
neum præferendum in exhibitione nu
trimenti allegãtes pro ſe illud. deſudet
eleemoſina i manu tua donec inuenias
iuſtum cui des. Sed hęc auctoritas non
loquitur in eo caſu quem in quæſtione
præmiſi. ſed generaliter quando iuſtis
ſubueniendum eſt. nam & ſi omnibus
miſericordia debeatur, iuſto amplius.
ut in d.c. nõ ſatis, circa principiũ. Item
allegãt illud uerbum domeſticos fidei.
Item illud caſum præſtat natura nõ gra
tia. ut in d. c. non ſatis. Fit & alia diui-
ſio circa eleemoſinam alia enim eſt ex-
terior, alia interior, alia ſpiritualis, alia
corporalis. Prima conſiſtit in tribus ut
dimittas à quo læſus es. ut corrigas de-
linquentem. & in his quæ ad ſalutem
pertinent inſtruas ignorantem. Secun-
da conſiſtit in uno, ut des egenti quic-
quid poteris, ut. xlv. diſt. tria. Item pri-
ma excedit ſecundam in duobus. quia re
mittere delinquenti quando uolueris ti
bi redundat. ſed dare indigenti aliquan
36 do quæris & non inuenis. † Item elee
moſina cordis ſine terrena ſubſtãtia ſuf
ficit illa uerò quæ corporaliter datur ſi
non benigno corde tribuitur omnino
37 non ſufficit. ut. xlv. diſtinc. duæ. † In cor
porali eleemoſina tria ſunt attendenda
ſcilicet ut des ex charitate non ad ua-
nam gloriam, non ad importunitatem
pauperis expellendam. Item ut diſcre-
tis des conſideratis hijs quæ leguntur
lxxxvj. diſtin. non ſatis, Tertio ut des
his quæ non ſubiacent repetitioni uel
38 reſtitutioni. ¶ † Debet ordinandus eſſe
Doctor, cuius doctrina debet conſiſtere
in duobus ualet, in doctrina correctio-
nis. & ſermone prædicationis, nam la-
tratu canum & baculo pastorum lupi ar
cendi ſunt. ut. xliij. diſt. in prin. In diſci-
plina, ut non corrigat ex odio ſed
ex charitate. uera enim iuſtitia compaſ
ſionem habet, falſa dedignationem. ut.
xlv. di. uera. Item cum diſcretione cor
ripiantur tumidi. tolerentur infirmi. &
quod ſeuerius caſtigare neceſſe eſt, ne
ſæuientis plectatur animo, ſed meden-
39 tis. ut. lxxxvj. di. c. ij. † rigor enim iuſti-
tiæ temperandus eſt ex duobus, ex mul
titudine peccantium. ut infra eod. titu.
c. ij. l. diſtin. ut conſtitueretur. j. quæſtio.
vij. quotiens. unde uerſus. Ob populum
multũ crimen pertranſit inultum. unde
tunc diſcretus prælatus incipiet a ſpiri-
tualib. aut ſpiritualibus proximis, ut eo
rum exemplo cætera multitudo franga
tur. ut. xliiij. di. commeſſationes. Item
puniet maiores de uniuerſitate qui a-
lios trahunt ad peccatũ. ut infra de cle.
ex mi. latrones. Item temperatur ri-
gor ex qualitate peccantium. ut infra
de offi. de leg. Sane. & ca. paſtoralis. j. re
ſpon. xlv. di. Cum beatus. ff. de pœ. l. in
ſeruorum. xxiiij. q. j. qui contra pacem.
ij. q. vij. quiſquis. l. di. contumaces infra
de ma. & obe. per tuas. Vnde triplex eſt
iuſtitia. uitæ iuſtitiæ, doctrinæ. prima
nunquam dimittitur alia cauſaliter ſic.
unde uerſus. Eſt uerum uitæ doctrinæ
iuſtitiæque. unum ſemper habet duo
propter ſcandala linque. quia ut ait Au
guſtinus ſiue plectendo ſiue ignoſcen-
do hoc ſolum bene agitur ut uita homi
num corrigatur. ut. xxiij. q. v. prodeſt. ex
duobus autem augetur rigor cum pec-
catum ex auctoritate defenditur. ut de
pœni. diſt. vj. c. j. in fine. Item cum uiſi-
tatum eſt malum & multis craſſantibus
opus eſt exemplo. ut. j. q. j. reperiuntur.
ff. de pœ. l. autem facta. de culpa non

corrigentiũ prælatorum legitur. lxxxj. di. per totum de pœna. lxxxj. diſtin. dictum. xj q. iij. Theugualdum. de magnitudine tam culpæ quàm pœnæ. xxxvij. 40 diſtin. legatum. ¶ Et nota quòd † ſi ſuperior excedat modum in corrigendo & ſi peccet ut. xxiij. q. iiij. qui peccat in ſin non tamen cogitur à ſubditis ueniam poſtulare, ne dum nimia ſeruatur humilitas regendi frangatur auctoritas. ut lxxxvj. diſt. quando, ſæpe enim ex conuerſatione æquali naſcitur contemptus dignitatis. ut. ff. de offi. præſi. l. obſeruandum. debet autem prælatus dignitatem ſuam ingenio ſuo augere ne contemptibilis habeatur. ut. ff. de offi. procon. l. nec quicquam. §. circa. l. di. cap. j. infra de accu. qualiter & quando.

41 ¶ † Conſiſtit autem hæc doctrina in ſermone prædicationis circa quã tria ſunt conſideranda. Primum interius charitas ardens. Secundum exterius uita luces. Tertium ipſe actus prædicationis de primo Apoſtolus ſi linguis hominum loquar & angelorũ charitatem autem non habeam fac. ſum uel es ſo. De ſecundo. Gregorius. cuius uita deſpicitur reſtat ut eius prædicatio contemnantur. ut iij. q. vij. §. porro. in finæ. Ambro. Iudicet ille de alterius errore quæ in ſe non habet quod corrigat. ut in iij. q. vij. in c. iudicet. & Grego. in grauibus peccatis quis poſitus dũ ſuis præmitur peccatis aliena non diluit. ut. c. in grauibus. talis enim dum male uiuit & bene prædicat, deum inſtruit qualiter ipſum punire debeat. ut. xl. diſtinctione, multi. hic à Hieremia comparatur cineri per quem lixiuia doctrinæ tranſiens lauat & non lauatur. ut. lxxxiij. diſtin. § ultimo. & ab Aug. lapideo canali per quẽ aqua doctrinæ tranſit ad aureolas, id eſt, ad corda ſubditorum in quibus aliquãdo facit fructum. ut. j q. j. ſi fuerit. & Papa Nicola. faci ardenti qui ſe ipſam conſumens alijs lucem miniſtrat. ut xv. q. ult. ca ulti. Contra tales prælatos inuehitur Hiero. xxxv. diſtinct. Eccleſiæ princeps, talibus iura minãtur ij. q. vij. ſecuti ſunt. in ſi. xj. quæſt. iij. præcipuè.

42 ¶ † Circa tertium ſcilicet circa actum prædicationis quattuor ſunt attendenda. Tempus, locus, qualitas audientiũ, & qualitas dicendorum. Tempus, ut nõ ſemper loquatur ſed temporibus opportunis. Si enim ſemper plueret terra nũquem germinaret. unde contra tales in Leuitico. Vir qui fluxum ſeminis patitur immundus erit. Item inſta opportunè. dicturus importunè præmiſit opportunè. ut xliij. diſt. ſit rector, in ſi. Locus eſt attendendus quia prædicatio fieri debet in eccleſia uel in alio loco publico & honeſto, non in domibus & in locis priuatis ne ex hoc oriatur ſuſpicio hæreſis. ut xxx. diſt. ſi quis. Item fiducialiter & liberè prædicandum eſt. ut. xj. q. iij. nolite. poſſunt tamen aliqua in locis priuatis & non ſolemniter proponi in modum ſimplicis exhortationis. ut infra de hær. Cum ex iniuncto, circa prin. Item qualitas auditorum & dicendorum conſideranda eſt, nam ſecundũ capacitatem audientium dicenda ſunt alta & plana ut. xliij. diſtin. ſit rector. & viij. q. j. oportet alias ſi non intelligẽtibus alta prædicat percuſſor eſt qui ſermone inutili percutit conſcientias infirmorum. ut xlv. di. ſane percuſſor. nam uitium animi eſt indignis ſecreta uulgare & propterea qui hoc facit, aut ex loquacitate incauta ad adulationem. aut ad ſui iactationem facere uideatur. ut.

43 xliij. diſtin. ca. ultimo. † Item in prædicatione grammatica exponi non debet ut xlvj. diſt. cum multa. nec hæreticis ſecretiora fidei reuelari. ut no. ſupra de sũma trini. & fide catho. §. fides autem.

44 † Percuſſor nõ debet eſſe ordinãdus. ut xlv. di. per totũ. Sed in hoc breuis adhibetur di. Nã duplex eſt percuſſor ſpiritualis, & corporalis. Spiritualis ſit cũ indiſcretus prælatus ſermone inutili corda percutit infirmorũ. ut xlj di. ca. ultimo. Corporalis percuſſio ſit manu uel flagello hæc aliquando ſit ex malitia uel odio, uel ut ueberans magis timeatur. Aliquando ex charitate & cauſa

correctionis. In primo caſu prohibe-
tur eo quòd mortale peccatum, & per
hoc pœnã depoſitionis inducit. ut.xlv.
diſtin.c.j &.c.epiſcopum. In ſecundo ca
ſu omnibus habentibus poteſtatem lici
ta eſt in ſuos ſubditos.ut.xxxv.diſt. ante
45 &.xlv.diſ.cũ beatus.† Fallit hoc in e-
piſcopo qui neminem debet ſuis mani-
bus uerberare.ut.lxxxvj.diſt.non liceat.
poteſt tamen ſubijcere uerberibus de-
linquentes per alium.ut. v.q. v.illi qui.
non tamen per laicum ſed per clericũ,
ſi clericus uerberandus ſit, alioquin &
mandans & uerberans incidunt in excõ
municationem. ut infra de ſen. excom.
46 uniuerſitatis. & uerum eſt † niſi cleri-
cus penitus eſſet icorrigibilis. tũc enim
poſſet per laicum uerberari. ut infra de
ſenten.excom. ut famæ.xvij.diſt. nec li-
cuit laici tamen uiolentia non amplius
ſe extendat quàm exegit rebellio cleri-
corum,ut in illa ut famè. Circa clericos
tamen hęc diſtinctio habenda eſt ut cle
rici in minoribus ordinibus conſtituti,
& pro leuibus culpis uerberibus ſubij-
ciantur.ut.lxv.di.Salomon,conſtituti au
tem in maioribus ordinibus. non niſi
pro maioribus criminibus ut. xxxv. di.
ante.& xlv. di cum beatus. ſed hæc di-
ſtinctio locum habet in clericis ſeculari
bus tantum. Regulares enim ſecundum
regulas eorum ſubijciuntur uerberibus
etiam pro leuibus culpis.ut infra de ap-
pella.reprehẽſibilis. in fi.infra de accu.
& inqui. qualiter, in fine. Caueant ta-
men regulares prælati quòd ex chari-
tate & correctionis cauſa uerberent fra
tres uel cõuerſos per ſe uel per alios re-
gulares ſeu clericos. nam ſi per laicum
& uerberans & mandãs incidunt in ſen
tentiam excõmunicationis & ſic loqui-
tur decre. uniuerſitatis de ſententia ex
47 commu. ¶ Caueãt igitur prælati † & re
ctores eccleſiarum ut correctionibus &
diſciplinis ut ſtateram in manibus ge-
ſtant in utroque penſo. iuſtitiam & mi-
ſericordiam portent. ut iuſto libramine
quædam per ęquitatem corrigant. quæ-
dam uerò per miſerationem indulgeãt.
xlv.diſtinctio.omnes qui.& ex utroque
temperamentum faciant. ut nec uigor
iuſtitiæ ſit rigidus, nec manſuetudo
ſit diſſoluta.ut.xlv. diſtinctio. diſcipli-
na. &.cap. ſunt nanque non eſt enim
conſtantis & recti iudicis breui lachry-
mula atq; ad tempus parata uel uberio
ribus fletibus de facili commoueri.nam
cum uni indulget indigno, ad prola-
pſionis contagium prouocat uniuer-
ſos: facilitas enim ueniæ incentiuum
tribuit delinquendi. ut. xxiij.quæſtio.
iiij. eſt iniuſta .in fi.& ff. de offic. præſi.
l. obſeruandum. & alibi ſi negligenter
quæ male uſurpantur omittimus exceſ-
ſus uiam alijs aperimus.ut.xciij.diſtin.
48 peruenit. † Sequitur non litigioſus.
prohibetur autem litigioſus ordinari
tribus de cauſis. Primum eſt uitium
quod conſiſtit in doctrina prædicatio-
nis ipſius. cum ſit ſuperbus & arrogans,
neſcit humiliter proferre quod docet.
ut xlvj.diſtinct.c.j. nihil enim eſt im-
pudentius arrogantia ruſticorum.ut ea.
di.§.j. Secunda eſt uitium quod attendi
tur circa conuerſationem, quia litigio-
ſus ſolet eſſe adulator proditor, detra-
ctor,maledicus, inuidus.ioculator, ſcur
rilis, & ad ulciſcendam iniuriam faci-
lis.ut.xlvj.diſtinc. §.ecce.&.c.ſequenti-
bus. Tertia cauſa eſt cum ipſe quia ſit li
tigioſus & per cõſequentiam prouocet
alios ad diſcordia.nõ poſſet alios ad cõ
cordiam reuocare quod tamen tenetur
ex officio facere.ut.xc.di.§.j.& per totã
49 di. ¶ † Debet ordinandus eſſe non cu
pidus.ut.xlvj.di.§.j.lxxxv.di. florentin.
duplex eſt aũt huiuſmodi prohibitionis
rõ,prima,quia cupiditas eſt omniũ ma-
lorũ radix.ut xlvij di.§. beatorũ. Secun
da ratio,quia mens excecata cupiditate
non uidet quid expediat. ſemper uidet
aurum redditus cõputat gratius intue-
tur aurum quam ſolem. xlvij. di. ſicut
hi.iij.quæ.v.accuſatores.§. teſtes ſuſpe-
50 cti. ¶ † Sequitur domui ſuæ bene di-
ſpoſitus ſcilicet familiæ ſuæ intelligitur
aũt familiæ ſuæ bene diſpoſitus ſiue be-
ne præpoſitus qui eã regit honeſte exẽ-

plo & uerbo trahendo à uitijs ad uirtu
tes.ut xlviij di.§ neceſſe.huius prohibi
tionis duplex eſt ratio. una quia non
habet frontem reprehendendi alios qui
negligit corrigere ſuos. ut in præalle-
ga.di.§.alia.quia præſumitur uehemen
ter contra eum de crimine negligentiæ,
quia magnum eſt. & magnam pœnam
indueit. ut no. ſupra eod.titu.§. ex duo
bus. ſi tamen familiam ſuam correxe-
rit quantum in ſe fuit. ipſa nihilominus
in ſua malitia permanens, in correpta
remanſit nō imputaretur patrifamiliàs
nec repelletur à promouendo.ut xlviij.
di.non enim. quantumlibet quod ad
nos. præſumitur tamen prima facie cō
tra eū quòd per eum ſteterit donec con
trarium probetur. ut xviij. diſt. perue-
51 nit. ¶ Promotus † autem ad curam ec-
cleſiæ & maximè ad epiſcopatum. de-
bet bene eſſe diſpoſitus eecleſiæ ſuæ. ut
canonici uel clerici canonicè uiuant ob
ſeruantes diuinæ ſcripturæ doctrinam
& documenta ſanctorum patrum nihil
incompoſitè præſumant agere. ut de cō
ſecra. diſtin.v. in omnibus. ut tales ad
miniſterium eligat quæ dignè poſſunt
ſacramenta dominica tractare. ut xxiij.
di.tales. ut ſingula officia ſingulis com-
mittat.lxxx. diſt.ad hæc. ne promiſcuis
actibus rerum turbentur officia. ut C.
de teſta.l. conſulta diualia. Item non
committat tyronibus ſed expertis. ut
xlix.di.ſi officia,ut quatuor fiant portio
nes de redditibus eccleſiæ. ut xij. q. ij.
Vulteranæ quatuor conceſſo. & ſi quid
de portatione fabricæ remanſerit recon
dantur in thecis, ut ſi maior emerſerit
fabricæ ſit ſubſidio quod diuerſi tempo-
ris diligentia potuit cuſtodire. aut cer-
tè ematur poſſeſſio quæ utilitates com-
munes reſpiciat.ut xij.q.ij. nobis.ut nul
lus in eccleſia degens ſit indigens, ſed
omnia neceſſaria ab epiſcopo ſuiſq; mi
niſtris percipiat. ut xii.q.ij. uidentes.ut
precarias eccleſiæ poſſidentes profeſſio
nes faciant ne per retentionem diurnā
præiudicium eccleſiæ afferatur. ut xii.
q.ij. ſæpe ut pro compendio ſuarum re-
rum poſſeſſiones eccleſiæ nullus exco-
lat negligenter.ut xij.q.iiij.quodcunq;.
ut ſic prælati tam cuſtodes chartarum
quam defenſores rerum creditarum ut
præceptum eſt iudicentur. ut xvj.quæſt.
52 j.in canonibus. ¶ Item prælatus † in ec
cleſia ſublimior alijs ſedeat.intra domū
uerò collegam præsbyterorum ſe eſſe
agnoſcat. ut xcv.diſt.epiſcopus in eccle
53 ſia. ¶ † Sequitur non neophitus ue. Vn
de uidendum eſt qui dicantur neophiti.
& quare prohibeantur neophiti ordina
ri. Neophiti dicuntur noui in fide. ut
xlviij.diſtinc. quoniam à neos quod eſt
nouum, & phitos quod eſt fides, inde
neophiti dicuntur noui in religione. ut
xlviij.diſt. ſicut olim. ¶ Cauſa prohibi-
tionis eſt duplex. Vna ne incidant in
ſuperbiam putantes quòd fides catholi
ca ſiue religio multū eis indigeat xlviij.
diſt.§.prohibentur. &.c.quoniam. Alia
cauſa eſt quia neophiti non ſunt exper-
ti ſtatum eccleſiæ uel religionis.& ideò
neſcirent eſſe graues & ſe contemptra
re pro diuerſitate perſonarum ſibi ſubie
ctarum. ut xlviij. diſtinct. ſicut olim.
Graue enim eſt inexpertis hominum
obſequijs ſociari. ut xix. quæſtione iij.
monaſterijs. & ſimile lxj. diſtin.mira-
mur, in fin. ff de ua. mune.l. prætor. §.
ulti. & alibi lex dicit honoris augmen-
tum non obiectione ſed labore ad unū-
quemque conuenit deuenire. ut.C.qui
milit.non poſſ.l. contra. lib. xij. ¶ Sed
nunquid his cauſis ceſſantibus poteſt
neophitus promoueri. Videtur quòd
ſic nam prohibitiones eccleſiæ, pro-
prias habent cauſas, quibus ceſſanti-
bus ceſſant & ipſæ. ut lxj diſtinctione
§. his omnibus. &.c.neophitus.&.infrà
de appell. cum ceſſante. è contra uide-
tur quòd licet cauſæ ceſſent non ta-
men ceſſat prohibitio. ut xix. quæſtio.
ij. duæ xxxij.quæſ.j.dixit. Ad hoc dico
quòd clericus ſecularis quantumcunq;
ſit humilis & inſtructus in regula mo-
nachali uel regulari non poteſt eligi in
abbatem uel rectorem eccleſiæ,regula-
ris niſi profeſſus ſit & expertus aſperi-
tatem

tatem regulæ: non enim ſufficit ſcire ſed neceſſe eſt experiri probari & probare: ut ſupra de elec. cum ad noſtram. &.c. officij. xix. q. iij. monaſterij. imò ſi aliqui non profeſſi ordinem regularem ſint ſiam in abbates aſſumpti, debent ſublato appellationis obſtaculo remoueri. ut ſupra de electio. cum in magiſtrum. &.c. cum cauſam. propter hoc nõ ſufficit Domino beatum Petrum ſcire fragilitatem humanæ conditionis. ſed noluit ipſum in ſeipſo potius experiri, ut diſceret qualiter eſſet alijs miſerandum: ut. l. diſtin. conſiderandum monachus tamen poteſt eligi in epiſcopum. ut lxi. di. bene quod intelligo præmiſſa poſtulatione & admiſſa, alias ſecus. ut xviij diſt. c. j. & ij. Item laicus dummodò literatus poſtulari poteſt in epiſco-
54 pum: ut lxj. diſt. olius. † Item neophitus poteſt & dicunt quidem recipere minores ordines, ſed non ſacros. ut xlviij. diſtin. quoniam &.c. ſicut olim. Alij contra: quòd nec etiam minores donec ſit probatus. ar. xix. quæſt. iij. monaſterius. quod uerius eſt. Nec obſtat his quæ dicta ſunt quod legitur de Nicolao, Seuero, & Ambro. qui neophiti ſunt electi. Illud enim factum eſt inſpiratione diuina. De Nicolao fuit reuelatum cuidam epiſcopo ut in legenda continetur. Seuero inſedit columba ſupra caput. Ambroſio aſſurrexit terra pro cathedra. & ideo non ſunt trahenda ad conſequentiam. alias exemplo Ambroſij poſſet quis eligi ante baptiſmum, quod eſſet
55 abſurdum dicere. † Sed quæritur quare ſecularis clericus poſſit eſſe epiſcopus regularium non tamen eorum præpoſitus, prior, uel abbas. Reſpondeo. propter excellentiam epiſcopalis dignitatis. quaſi epiſcopus ſit religioſior monacho. uel ideò, quia abbates & priores interſunt priuatis diſciplinis monachorũ, epiſcopus non, tanquam qui ignorat ea quæ ſunt regulæ. illud ergo committet alicui monacho. ipſe uero puniet ea qui maiorem diſcuſſionem exigunt & maiorem animaduerſionem. unde circa hoc conſueuit diſtingui ut ſi de exceſſu monachi in figura iudicij agatur epiſcopus pro tribunali cognoſcet & puniet. Si autem de plano tunc abbas uel prior corriget ſecũdum monachales diſciplinas. ut xj. q. j. de perſona. infra de offi. or. quãto. & ar. C. de emen. propinquorum. l. una. C. de pa. poteſtate. l. iij. uel alias prima correctio ſpectat ad Abbatem ſeu priorẽ quia hoc generale eſt quod quilibet prælatus habeat iuriſditionem ſiue ſit Abbas ſiue prior. ut infra de immu. ec. non minus, infra de maior. & obed. Cum in eccleſijs. uerius eſt in his cõſuetudinem attẽdi quæ dat iuriſdictionem ut. C. de emancipa. l. prima. ix. quæſt. iij.
56 conqueſtus. ¶ Nunc uideamus † per quos hæc examinatio ordinandorum facienda ſit. Et eſt ſciendum quod quãuis ſecũdum antiqua iura tempora ſcrutinij epiſcopus eligere debeat de ſuo latere aliquos gnaros diuinæ legis qui examinent ordinandos. ut xxiiij. diſt. quando epiſcopus. hodie tamen hoc uidetur ſpectare ad officium archidiaconi, ut infra de off. archi. Ad hæc. c. ut noſtrum. & facit adhuc. xxij. diſt. pſalmiſta. & præterea ſi indignus præſentetur ad ordines tenetur is qui examinauit & præſentauit. ut liiij. di. ſi ſeruus. tenetur etiã & epiſcopus ordinator. ut infra de æta. & quali. ord. accepimus. nam & poſt examinationẽ archidiaconi, nihilominus ipſe ordinator debet examinare, uel tenetur epiſcopus de facto ſui Archidiaconi ſicut & exercitor nauis de facto ſui magiſtri. ut. ff. de exercito. l. j. §. magiſtrũ. unde & ſi archidiaconus repreſentet aliquem ordinandum ad titulum ſui patrimonij cum nullũ habeat, & hoc archid. non ignoret, epiſcopus autem ignorat: puto quòd ordinatus agere poſſet primo loco cõtra archidiaconum. Nec obſtat ſi de dolo ipſius ordinandi excipiatur ne per hoc mendicare cõpellatur in ignominiam cleri. ut xciij. di. diaconi. Sed ſi archid. non ſit ſoluendo agetur ſecundo loco contra epiſcopum quia in culpa fuit non examinando. ſed archid.

in

in dolo.dolus autem præponderat cul-
pæ.ut.ff.ad.l.Acqui.l.Item ſi obſtetrix.
57 ¶ Ordines † minores poſſunt ſimul
omnes conferri eidem ut infra.de eo
qui.fur.or.ſuſ.cum.h.lator.Et ar.lxxvij.
diſt.quicunque.dum tamen conſuetudo
contraria non impugnet, quæ non ſerua-
ta ſcandalum generet. uel ſecundum a-
lios ſi conſuetudo loci hoc habeat. &
hoc tenet Tan.& ego.Sacri autem ordi-
nes ſinguli & per certas interſticias tem-
porum debent conferri. ut lxxvij. di.in
ſingulis. &.c. quicunque, & licet ple-
runque coniungat quod ordinator con-
tinuet ieiunium à die ſabbati uſque ad
diem dominicum ut illi qui ordinari nõ
potuerunt die ſabbati in ſero ordinen-
tur in die dominico in mane. ut 75.di-
ſtinct. quod à patribus, non tamen in-
telligas ut illi hiidem qui promoti ſunt
in die ſabbati ad aliquos ſacros ordines
poſſint die dominico ad alios promo-
ueri. Sed illi tantum qui die ſabbati
ordinari non potuerunt ut dictum eſt.
cum enim propter continuationem ie-
iunii fingatur ſero diei ſabbati. & ma-
ne diei dominicæ unum diem efficere.
ſi ordinatus in ſabbato ordinaretur in
die dominico. iam bis idem eodem die
ordinaretur, quod eſſet abſurdum. &
de hoc arguitur bononienſis epiſcopus
infra eodem titu.literas. ¶ Sed an ſe-
ro diei ſabbati trahatur ad mane diei
dominicæ. uel mane diei dominicæ ad
ſero diei ſabbati retrahatur dubitaue-
runt antiqui, & adhuc ſub iudice lis eſt.
circa hoc dixerunt quidam quòd mane
trahitur ad ſero. ita ut ſi aliquando
continuato ieiunio mane diei domini-
cæ ordines conſeruantur, in die ſabba-
ti conferri uideantur. Nam iura loquen
tia de ordinationibus dicũt quod in qua-
tuor temporibus & die ſabbati ordi-
nes conferuntur. ut infra eodem titulo.
c.j.&.ij.75. diſtinct.c.ulti.Fallit hoc in
conſecrationibus epiſcoporum quæ in
diebus dominicis fieri debent. ut 75.
diſtinctio. quod die dominico. Item
fallit in minoribus ordinibus & con-
ſecrationibus uirginum quæ in diebus
dominicis conferuntur. ut hic.c.j. Il-
lud uerò.cap.quod die dominico. quod
ualde eſt contra eos qui intelligunt in
conſecrationibus epiſcoporum non in
ordinibus conferendis. & hoc patet
per exempla ibi poſita de apoſtolis qui
tunc conſecrati fuerunt. Hugo. & ſui
ſequaces dicunt die dominico confer-
ri omnes ordines & etiam baptiſmum
de con.di.5.uenerabilis. facit pro ipſis
illud.c.quod die dominico. Item & il-
lud.c.quod à patribus.in uerbo illo. Sed
poſt diem ſabbati &c. Ad quod primi
Reſpondent. poſt diem ſabbati cæptũ
& non finitum. Prima opinio magis
placet quòd die ſabbati ordines confe-
rantur.& quòd mane diei dominicæ tra-
hatur ad ueſperam diei ſabbati conti-
nuatione ieiunij cum contingit mane
diei dominicæ, ordines conferri. nam
ſi uera eſſe opinio Hug. quare neceſſa-
ria eſſet continuatio ieiunij. cum & ſi
in ſero diei ſabbati comedat ordina-
tor in mane diei dominicæ ieiunus inue-
nietur. Vnde ſicut poſſet conſecrare,
eodem modo ſecundum eum & ordina-
re.Teneas ergo quod ſuperius eſt di-
58 ctum. † Et ſi tu quæras quare tantum
die ſabbati ſacri ordines conferantur.
Ratio eſt, quia ſabbatum ſignificat re-
quiem. & qui tranſit ad clericatũ quod
fit irreuocabiliter per aſſumptionem
maiorum ordinum de labore ſeculariũ
negociorum tranſit ad ocium ſceina-
ris clericalis. & ideo hoc fit die ſabba-
ti. quia uero per minores ordines non
obligatur aliquis clericatui quin redi-
re poſſit ad licentiam datam ab apoſto-
lo. ut 28. diſt.de his, in fi. iccircò mi-
nores ordines alio die quam die ſabba-
ti conferuntur, maiores autem non niſi
59 die ſabbati, ut dictum eſt.¶ Reſtat† ui-
dere quid iuris ſit ſi quis ſine examina-
tione fuerit ordinatus uel ſi in ſcrutinio
ſuum ſuppreſſit impedimentum. In pri-
mo enim caſu diſtinguo. Aut enim eſt
ignotus aut notus. Item aut eſt aliàs di
gnus. aut indignus. Si ignotus & alias

dignus. eo tamen ipſo quòd ſine examinatione ſe patitur ordinari ſe fecit indignum & debet deponi. ut 24 diſt. c. ultimo. Si ignotus & indignus tunc duplex cauſa depoſitionis ſubeſt. Vna quia ſine examinatione ſe ordinari permiſit ut dictum eſt. Alia quia cum ſciret ſe indignum debet in ordinatione ſua prodere crimen ſuum uel impedimentum ut. l. di. ex pœnitentibus. Si uerò notus & dignus, tunc in nullo peccatur. Noti enim examinandi non ſunt ut. 24. diſtinct. nullus 47. diſtin. de Petro. 94. diſt. ualde. tamen fallit in conſecratione in qua etiam noti examinantur. ut 24. diſtin. qui epiſcopus. Sed ſi notus & alias indignus in cauſa depoſitionis exiſtit. quia crimen ſuum defectum occultum debuit confiteri. ut ſupra dictum eſt. Sed quod dixi ignotum & dignum ſine examinatione promotum deponi debere. hoc fit uel in odiū ſui qui ſe fecit taliter ordinarij, uel in odium ipſius qui ipſum taliter ordinauit, ad hoc 70. diſtinctio. cap. 1. 16. quæſtio. 7. decreuimus. 21. quæſtio. 2. c. 1. & 1. quæſt. 4. in eccleſia. ubi in odium conſecratoris dicitur eccleſia execrata potius quam conſecrata. Item quod dixi notum & indignum ſine examinatione promotum in cauſa depoſitionis exiſtere, quia crimen ſuum non fuit confeſſus. intelligo de graui crimine ſecus in leui. ut 68. diſtinct. c. 1. Item quod dixi ſupra tales ſic promotos deponi debere intelligo non per ordinatores ſed per ſuperiores. ut infra de cle. coniu. diuerſis fallaciis, in fi. cum & ipſi ordinatores ſint in cauſa depoſitionis, quia ſic ordinauerunt. ut. 1. quæſtio. 1. ſi qui epiſcopi. in autem. quomodo oportet cle. ad ordi. perdu. §. oportet.

60 † Vnum tamen non omitto quòd ſi aliquis tempore ſuæ ordinationis propriū prodat impedimentum. & nihilominus ordinator non intendens diſpenſare ipſum ordinat. detecto poſtea impedimento. ordinatus eſt deponendus & eſt caſus illius decreti. 81. diſtinctio. ſi quis ſine examinatione. ¶ In ſecundo caſu ſcilicet cum aliquis impedimentū ſuum in ordinatione nō prodit. uidetur eſſe in cauſa depoſitionis. nam quilibet in ordinatione ſua impedimentum prodere debet ut 22. di. quum & c. ulti. 81. diſt. c. Tantis. & c. quicunque. 8. q. 3. Artaldus. in ſi. Et eodem modo quilibet tenetur in iure crimen ſuum detegere de quo agitur, ſi fuit ſuper eo interrogatus. ut 11. quæſtio. 3. quiſquis 35. q. 5. uidetur ſi duo. 15. q. ult. c. 1. & pen. quod Hug. putat tam in ordinatione quam in iudicio. Sed in ordinatione dicit ſufficere ſi quis dicat in genere ſe criminoſum & ſic petat diſpenſationem. Sed ſi ſpecialiter pro aliquo crimine fuerit interrogatus reſpondebit ſe penitentiam egiſſe, uel non reſpondebit. nam ſpecialiter interrogare magis uidetur ſuggerētis quam quærentis ut. ff. de quæſtionibus. l. 1. §. qui quæſtionem. Non obſtat ei quod ſuperius dixi quod legitur de pœni. di. 1. §. his auctoritatibus. ubi dicitur non tibi dico ut te prodas in publicum: quia illud loquitur de pœnitente qui non debet in publico ſe prodere. ſecus in examinatione ordinādi. in qua quis ſe prodere debet, niſi enim ſe prodat non poterit ſecum diſpenſari & debet ſe prodere coram pluribus, quia prodere eſt in publico dicere. ut. 2. q. 1. ſi peccauerit. ſicut enim epiſcopus nō poteſt audire cauſam niſi cum clericis ſuis. ut 15. quæſt. 7. epiſcopus. ſic nec ſolus poteſt diſpenſare. qualiter enim quis probabit ſecum diſpenſatum fuiſſe niſi coram pluribus factum fuiſſet ut infra de ſchiſmati. c. fraternitati. Alij dicunt quod nec in iudicio, nec in examinatione ordinādorum tenetur aliquis ſe prodere. quia & deus occultat peccatum de quo aliquis penituit. ut 32. q. 5. Apud Et ſicut licitum eſt alicui redimere ſanguinem ſuum qualitercunque poteſt. ut 2. q. 3. §. notandum. ff. de bonis eorum qui ante ſententiam mor. ſibi conſci. l. j. ſic & honorem ſuum. Circa quod uidetur dicendum quod de occultis peccatis & nō de enor-

de enormibus de quibus acta eſt pœnitentia non tenetur ordinandus in genere uel in ſpem confiteri. non enim eget diſpenſatione.quia illa non deijciunt iã pro motum nec impediunt promouendum ut no. ſuprà.eo.tit.§. circa primam regulam.uel ſiue in ſpecie ſiue in genere quæratur poterit ſic reſpõdere.ſi hoc de quo quæritur cõmiſi. uel aliqua mortalia commiſi pœnitentiam inde egi. Sed quid ſi in ſpecie interrogatus ſuper aliquo mortali reſpondeat ordinandus ſe commiſiſſe & pœnitentiam non egiſſe.nunquid hæc confeſſio præiudicat ordinando. & poſſit inde puniri uidetur quod ſic ut ſupra de elec. per inquiſitionem. & infra. de exceſſis. prælatorum quàm ſit graue. uerius tamen eſt contrarium. ut non præiudicet niſi in hoc ſolo, ut non admittatur ad ordinationem. ut. xxiiij.ij.di.quando. in ſi.& ar.ad hoc.infrà.de excep.Denique.§ ulti.infrà.de ordi.cog.cum dilectus.ff.de his qui no.in

61 fa.l.lucius. ¶ In ſumma † norandum eſt quòd epiſcopus conſecrari debet à metropol. cum tribus uel duobus epiſcopis.ut.infrà.eo.titu. nec epiſcopus infrà. de ſacra un.c.j.in principio uel tres epiſcopi de mandato metropol. hoc poſſunt.ut.lxiiij.di.comprouinciales metropolitanus autem conſecrabitur ab omnibus ſuffraganeis. ſi tamen omnes conuenire poſſunt & fiet conſecratio in ciuitate metropolitana. ut infra eodem titulo.ſi archiepiſcopus.lj. diſt.qui in aliquo,in ſi.lxvj. diſtin.quia. lxvj.di. archiepiſcopus.xlij. diſtin. metropolitano. & idem intelligo in primatibus & patriarchis, ſed quamuis ita ſit de iure. de conſuetudine tamen obtinet. Et ſic hodie ſeruat generalis eccleſia quòd nullus archiepiſcopus, primas uel patriarcha conſecratur.niſi à papa uel alijs de mandato ipſius.& argumen. ad hoc. xxiiij. quæſtione prima. pudenda.

Summarium

1 *Scrutinium quid ſit.*
2 *Scrutinium quando & per quos fieri debeat.*
3 *Scrutinij forma quæ ſit.*
4 *Dignus quilibet præſumitur niſi contrarium probetur.*
5 *Excommunicatus quis in dubio præſumitur.*
6 *Fornicatio potius præſumitur quam matrimonium.*

¶ DE SCRVTINIO IN ORdine faciendo. Rubrica.

Dictus eſt ſupra de ordinandis, ſed quia ordinandi examinandi ſunt, ideo ſubijcitur rubrica de ſcrutinio in ordine fa. ¶ Videamus igitur quid ſit ſcrutinium. quando fieri debeat. Item per quos. Item quæ ſit forma ſcrutinij faciendi. ¶ Et eſt ſciendum

1 quòd † ſcrutinium nihil aliud eſt quàm examinatio. & ideo iura dicunt neminem ſine examinatione ordinari debe-

2 re. ut no. ſuprà. ti.proxi.§.reſtat.† Fieri autem habet ſcrutinium feria quarta ante ipſam ordinationem.ut. xxiiij. diſtin. quando.Per quos autem debeat fieri no.ſuprà.tit. prox. §. nunc uideamus.

3 † Forma ſcrutinij quæ ſit uideamus. Et eſt ſciendum quòd duplex eſt ſcrutiniũ. Vnum quod habetur ante ordinationẽ ut ſuperius dictum eſt. Aliud de quo hic tractatur. Forma primi ſcrutini habetur.xxiiii.diſtin. quando epiſcopus. Forma ſecundi habetur hic nam in Romana curia prior diaconorum. in aliis eccleſiis maiores diaconi ideſt, archidiaconi dicunt. Poſtulat ſancta mater eccleſia hunc ſubdiaconum ad onus diaconatus uel presbiteratus aſſumi & ordinatore interrogante ſi eum nouerit eſſe dignum.Reſpondet diaconus.ut hic dicit. infrà.c.uno.& ex hac decre.illud genera

4 le colligitur. † quemlibet præſumi eſſe dignum niſi probetur contra. ſimile. in frà. de præſum.dudum.ff.de manu. teſtamen.l. teſtamento ſeruos.ff. de leg. ii.l. cum pater.§ rogo.infra.de iudi. cum deputari.ff.de fideicommiſ. liber.l.Thays. §. ſorore. Sed contra præſumitur non idoneus

idoneus niſi probetur idoneus. C. de his qui ueni.eta.impe.l.ij.C. de probatio.l.ij.ff.de magiſtratibus.l.j.§. magi-
5 ſtratibus. † Item in dubio præſumitur quis excommunicatus.ut. infrà. de ſenten.excom. cum deſideres. §. ſecundæ,
6 †& potius præſumitur fornicatio quàm matrimonium.ut xxx.q.v.c. aliter.&.c. noſtrates.Solutio.primum generale eſt & ſecundum caſuale quod in caſibus ſuperioribus locum habet, & maxime in his quibus timetur periculum animæ, ubi præſumimus aliquem fore pagnum. ut de cõ. diſt.iiij.c.paruulos.&.c. nulla. infrà.de bap. & eius effec. c.j. præſumimus eccleſiam non conſecratam. ut de con.di.j.ſolenniter.&.c.eccleſiæ.præſumimus in ordinatum. ut lxviij.di. præsbyteri.&.§.ſe.

Summarium.

1 *Epiſcopus renuncians epiſcopatus an & quando poſſit conferre ordines.*
2 *Minores ordines à quibus conferantur.*
3 *Ordines quot ſunt.*

¶ DE ORDINATIS AB EPIſcopo qui epiſcopatui reſignauit. Rubrica.

IN tractatu, ordinandorum qui præcedit & ſequitur interponitur rubrica de ordinatis ab epiſcopo qui reſignauit epi. uel excommunicato. ¶ In
1 quo † breuiter eſt diſtinguendum an epiſcopus renunciet loco tantum uel loco & dignitati. In primo caſu renuncians epiſcopus remanet. nullius tamen epiſcopatus. & ideo ordines conferre poteſt in ſua quondam diœceſi. & in aliena de conſenſu tamen & uoluntate diœceſani loci. In ſecundo uerò caſu nec minores nec maiores ordines conferre poteſt. Si tamen aliqui minores ordines à talibus receperunt neſcienter tolerantur in illis.& ad maiores licitè promouentur. Sed ſi à talibus ſacros ordines ſcienter receperint executionem officij non habebunt. Si ignoranter niſi craſſa & ſupina fuerit eorum ignorantia cum eis poterit diſpenſari.ut. infrà.eo.ti.c.1. Facilius autem permittitur pontificalia exercere ei qui ceſſit loco tantum, quàm ei qui ceſſit loco & dignitati. Et eſt ratio quia in primo caſu præſumitur quis ceſſiſſe ex debilitate, uel ex alio iuſto impedimento, uel ſaltem contemplationis amore. In ſecundo uero caſu uidetur ex conſcientia criminis reſignare.ut.ſuprà.de renun.poſt tráſlationem. § ulti. quamuis ſex ſunt cauſæ propter quis cedendi licentia poſtulatur. ut. ſuprà.de renun. niſi cum pridem in prin. Toleratur autem ſi ab his qui renunciauerunt dignitati & loco minores ordines conferantur. & eſt ratio quæ hic aſ-
2 ſignatur.† quia minores ordines à non epiſcopis conferuntur ut pſalmiſtatus, hoſtiariatus, & lectoratus. ſcilicet à coepiſcopis olim & ab abbatibus hodie.ut.69.diſt.c.1. Item presbyter confert pſalmiſtatum. ut. 24. di. pſalmiſta. quidam tamen intelligunt illud dictum pſalmiſta non de ordinis collatione ſed de ordinis executionem ſcilicet hoc nõ placet. quia ibi dicitur quòd pſalmiſta poteſt ſumere officium ſola iuſſione præsbyteri non dicit officij executionem. Illi autem qui dicunt ordinem pſalmiſtatus conferri ab epiſcopo, executionem uerò iuſſione presbyteri, mouentur ex eo quod fit in collatione aliorum ordinum. Nam & in alijs ordo confertur ab epiſcopo & in ſignum executionis datur ab eodem epiſcopo aliquid ordinato quod in hoc ordine non ſeruatur. ¶ Scilicet obijcitur. nullus debet ſine titulo ordinari.ut.70.di.c.1.&.2. Sed ſolus epiſcopus confert titulum. ut. 16. q.7.nullus. Ad quod Reſpondeo quia hoc locum habet non in minoribus ordinibus
3 ſed in ſacris. ¶ Et no. † quòd nouẽ ſunt ordines quinq; minores & non ſacri. quattuor autem maiores & ſacri. minores ſunt pſalmiſtatus & hoſtiariatus lectoratus, exorciſtatus & accolitatus, ma-

iores ſunt ſubdiaconatus diaconatus, presbyteratus & epiſcopatus. Alij uerò dicunt.7. eſſe ordines, negant enim pſalmiſtatum & epiſcopatum eſſe ordines, ſumunt hoc ex illo decreto.77.diſtin. illud.Sed quòd pſalmiſtatus ſit ordo. probatur. 34. diſti. pſalmiſta. 21. diſtin. clericos. 32. diſtin. ſeriatum. 82. di. clericum.infrà.de æta. & quali. & or.præ.cum contingat.27.q.1.ſi quis epiſcopus. & ad decretum quod primi pro ſe inducunt ſic rñdent ut quod ibi dicitur primo ſit hoſtiarius illud primo non recipiat præcedentia ſed ſequẽtia.licet alias primus & proximus dicatur quem nemo præcedit. ut infrà. de uer.ſigni.Ioſeph.ff.eo.titu.l.proximus. De epiſcopatu quòd ſit ordo probatur. 77.diſtin.c.1.infrà.de presby. non bapmi. ueniens.21. di.c.cleros.54. diſtin.ſi ſeruus in uerbo epiſcopalis ordo. &c. & quod dixi presbyterum poſſe conferre ordinem pſalmiſtatus intelligo de presbytero parrochiali. ad quem ſpectat cura eccleſiæ & competẽtius in archypresbytero uel plebano. Itẽ intelligo hos poſſe conferre in diebus dominicis & in alijs feſtiuis ſicut in epiſco-
3 po dicitur ſuprà. eo. c.de eo. † Et nota quòd cum his qui ab excommunicatis recipiunt ordines ignoranter poterit diſpenſari per ſuos epiſcopos. ut. infrà. e.titu.c.2. fiet autem hæc diſpenſatio quo ad executionem.excommunicatus enim & ſi caracterem conferat quẽ habet executionem quam non habet conferre non poteſt.1.q.1.gratia. &.c.ſtatuimus.&.q.7.Daybertum.

Summarium

1 *Ordinandorum ætas & qualitas.*
2 *Aetatis defectus repellit ab ordinatione.*
3 *Epiſcopi ubi debeant conſecrari, & ubi metropolitani, primates, & patriarche.*
Papa ab epiſcopo Heſtienſe conſecratur.
4 *Forma ordinandi epiſcopos.*
Sacramenta eccleſiaſtica unitatis ſunt, & diuidi non debent.
5 *Subſtantialia ordinum quæ ſint.*
6 *Miſſa an ſit de ſubſtantia ordinum.*
7 *Promotus aliquo ordine prætermiſſo ordinans alios, an ordines conferat.*
8 *Mulier ordinata caracterem non recipit.*
Mulieribus quæ ſint prohibita.
9 *Clauis poteſtas Apoſtolis tradita fuit.*
10 *Prælatus an poſſit cogere clericos inuitos ad ordines recipiendos.*
11 *Ordinem an recipiat qui coactus ordinatur.*
12 *Quid ſi clericus uult promoueri, & petit ordinari prælato autem renuente.*
13 *Ordinati ab epiſcopo alieno ſine licentia proprii epiſcopi, an recipiant ordinis executionem.*
14 *Eccleſiæ parochialis iura uel regimen cui committi debeant.*
15 *Clericus an plures eccleſias habere poſſit.*

¶ DE AETATE ET QVALItate ordinandorum. Rubrica.

DIctum eſt ſuprà de ordinandis nunc dicendum eſt de preficiendis & quia in præficiendis tria requiruntur.ſ.ætas qualitas & ordo.idcirco ſubijcitur rubrica de æta. & quali.in ordine prefi.¶ In preficiẽdo in epiſcopũ requirit̃ ætas. 30. an. exacta & cõpleta.ut.ſuprà.de elec. Cũ in cũctis, in primo.℞. Scilicet v̄r̄ q̄ ſufficiat inchoata ſcd̄m qd' legitur.ff. de mune.& ho.l.ad rẽ publicã. Sed illud obtinet in ſecularibus dignitatibus uel hoc eſt ſpeciale in epiſcopali dignitate. uel diſtingue breuiter, q̄ quandoq; fauor eſt in cauſa ut in uſucapione. & tunc tẽporis inchoari.ut.ff.de diuer.& tẽpo.præ.l.in uſucapione.quãdoq; odiũ ut in præſcriptione.30.an.& tũc nõ oportet annum impleri.ut.ff.de actioni & ob.l. in omnibus quãdoq;. utrũq; eſt i cauſa fauor & odiũ.& tunc cõputat̃ tempus de momento ad momentũ.ut.ff.de mino.l.3i §.minorem.In præficiendo perſonatu uel eccleſiæ parrochiali requirit̃ ætas 25.annorũ.ut in ea.decre.cũ in cũctis §.infe.

§.inferiora.& in hoc caſu ſufficit ſi quis
ultimum annum attigerit. ut ibi dicit.
Sed obijcitur. qui præficiendi ſunt deca
natui. præpoſituræ archypresbyteratui.
& eccleſijs parrochialibus. præsbyteri
fieri debent. ut infra eodem tit.c.j.&.c.
præterea uel eſſe. ut 60.diſt.c. 1.2.& 3.
ſed præsbyter eſſe uel fieri non poteſt
niſi in 31.anno.ut in ſequentibus appa-
rebit. Ad quod reſpondeo quòd in his
de quibus proximè dictum eſt tempus
ſacerdotij artatum eſt per decre.cum in
cunctis.& ad huiuſmodi perſonatus aſ-
ſumpti in.25.an.poſſint & ad ſacerdo-
tium promoueri. cum illis perſonatibus
& regiminibus eccleſiarum parrochia-
lium onus ſacerdotij ſit annexum. ¶Hic
circa ætates præficiendorũ. & circa æta
tes ordinandorum diſtingue. quia aut
quis ab infantia traditur militiæ clerica
li. aut eſt grandeuus qui poſtulat ordi-
nari. In primo caſu à 7.an. uſque ad 12.
poteſt recipere omnes minores uſq; ad
accolitatum, poſt 12. an.quandocunq;
recipiet accolitatum in 20. an. uel in.
21.recipiat ſubdiaconatũ.in 26.an.dia-
conatum.in 31. præsbyteratũ.ut.77 diſ.
in ſingulis quicunque. &. ca.ſe quamuis
hodie in quibuſdam tempus ſacerdotij
ſit artatum ut ſuperius dictum eſt. ¶In
ſecundo caſu ſcilicet cum grandæuus po
ſtulat ordinari. poteſt recipere ordines
hoc modo.In primis duobus anni poſt-
quam clericus fuerit recipiet omnes mi
nores.in reliquis quinque omnes maio
res ut 77.di.quicunque, diſpenſatiue ta
men propter neceſſitatem eccleſiæ poſ-
ſet laicus grandæuus recipere omnes or
dines infra annum & dimidium.mona-
chus uerò per annum ut. 77. di.mona-
chus. Sed quamuis hæc temporaliter
ſint ſtatuti epiſcopi, tamen noſtri tem-
poris in clericorum multitudine glo-
riãtes pueros ad ſacros ordines promo-
uent, his interſtitijs non ſeruatis. ut ſu-
pra de temp. or.uel non eſt compos.fa-
cit hic nimia epiſcoporum remiſſio qui
pompam multitudinis quærunt & pu-
tant ex hac turba aliquid ſibi dignita-
tis acquiri. aut quibus aliud præſtare nõ
poſſunt ordines largiunt, quod non ta-
men oportet diſtricti ſemper eſſe iudi-
cij ratum eſt omne quod magnum eſt
2 ut 59.diſt.ſi officia. † Et eſt ſciendum ꝙ
propter defectum ætatis repellitur quis
ab ordinatione.ut 77.di.in ueteri, & ab
electione.ut ſupra de electi.cum in cun
ctis. Hos omnes ordines conferre de-
bet epiſcopus de conſilio ſuorum cleri-
corum ut 24.di. epiſcopus maiores con
ferre debet in eccleſia, epiſcopali.ar.77.
di. cap. 1.minores in qualibet eccleſia
ſui epiſcopatus.ar.75.diſt. in palea quũ.
3 † Epiſcopi autem conſecrantur ubi me
tropolitanus elegerit. ut 51.di. c.ulti.in
fin.Metropolitani.primat. s.& patriar-
chæ in ſuis eccleſijs.ut no.ſupra de tem.
or.in fin.quod intelligo. niſi neceſſitas
ali de exigat ar.63. di quanto.23.diſtin.
in nomine domini.Papa conſecratur ab
epiſcopo, Hoſt.qui in hoc uicem metro
pol.obtinet & in ſua eccleſia ſi hoc fie-
ri poteſt alioquin .in quacunq; & extra
urbem.ut 23.diſt.in c. in nomine domi
4 ni.De forma † ordinandi ſeu conſecran
di epiſcopos legitur.23.diſt.epiſcopus.
65.di.ca.1.infra de ſacra unc. cum ueniſ
ſent. De forma ordinandi alios cleri-
cos legitur 24. di. præsbyter cum reli-
quis ca.uſque ad.ca. pſalmiſta. ¶Et eſt
ſciendum quòd ſi contra formam eccle
ſiæ ordinetur nihil agitur. argu. 12. qu.
2.ſine exceptione. 25.quæ.5. aliter de-
bet cõ.diſt.4.reuera.68.diſtin. coepiſco
pi.quod intelligo cum omittitur aliquid
quod eſt de ſubſtantia arg.infra de ſtatu
mona. Cum ad monaſterium in fi.infra
de cõ.appo.c.ul.32.q.2. ſolet quæri.ſub
ſtantialia.n. mutari non poſſunt inſt.de
hæredi quæ ab inteſta.defe.§.minus.ff.
de cap.minu.l. Eas obligationes ſi ergo
unũ de ſubſtantialibus omittatur nõ ua
let quod agitur. ar.38.di.qui ipſis & idẽ
dico ſi diuidatur ſi unus epiſcopus ma-
num imponat & alius epi. uel ſim præſ-
byter benedictionem infundat. ut 23.
di.quorundam.Nam ſacramenta eccle-
ſiaſtica unitatis ſunt & diuidi non de-

 bent

bent ut de con.di.2.quia paſſus.24.q.1.
quia loquitur. Sed hijs obſtare uidetur
quod in eodem decreto quorundam,di-
citur graduum ſacerdotij. uel leuitici or-
dinis quem peruerſe adepti ſunt amit-
tant factum reſpiciunt & non ius & qua
tenus de facto adepti ſunt eatenus de fa
5 cto amittant. Quæ † autem ſint de ſub-
ſtantia ordinum dubitatur credimus ta-
men librum qui ponitur ſuper ceruicē
conſecrandi. ut 23.di.epiſcopus. fore de
ſubſtantia. Item numerum conſecran-
tium.nam metropolitanus cum duobus
epiſcopis ad minus conſecrabit. ut. ſu-
prà.de tempo.or.nec. epiſcopi. infrà.de
ſacra.unc.c.1.in prin. uel tres epiſcopi
ut 64. di.comprouinciales.56.di. porro.
Item quòd unus ordinationem totam
perficiat.nam ſi unus partem ordinatio
nis faciat. & alius aliam partem nihil
agitur ſicut & ſi unus baptizandum im-
mergat & alter proferat uerba, uel ſi u-
nus proferat partem illorum uerborum.
Ego te baptizo. &c & alius aliam par-
tem.ſicut & etiam nihil agitur cum uer
ba canonis diuiduntur. non ſic in his
quæ canonem miſſæ præcedunt uel ſe-
quuntur quæ diuidi poſſunt & per plu-
res expleri.ut.7 q.1.nihil.Scilicet quid
ſi duo epiſcopi ſimul ordinant ita ut u-
terq; manum imponat uterq; omnia
uerba proferat,puto ordinem eundem
conferri ſimul & ab utroq;. Et eodem
modo dico conferri baptiſmum cum
duo ſimul immergunt. & ſimul profe-
runt uerba.ſic dico eandem ſententiam
ſimul & ad pluribus ferri,cum plures iu
dices uel arbitri ſimul pronunciant. ut.
ff.de arbi.l. Item ſi unus.§.Item ſi plu-
res. Vnctionem autem non putamus eſ
ſe de ſubſtantia. & ideo omiſſa ſupple-
tur.ut infrà.de ſac.unc. c.1.in prin. Itē
impoſitionem manus, uel ſi quis pro
chriſmate oleo fuerit delinitus. infrà.
de ſac.nō ite.c.1.quidā tamē dixerūt ꝙ
in ordinatione neceſſaria nō eſt manus
impoſitio cū tactu corporali. ſed ſuffi-
cit ſola manus extēſio. arg.ad hoc.ff.de
acqui.poſ.l.qđ meo,ſed hoc nō placet.
ut.infrà.de ſacra.nō iterā.c. ult.Item tē
pus ordinatiōis & ætas ordinādi nō ſūt
de ſubſtātia.ut.not.ſuprà.de tēpo. or.§.
1.in fi.Itē ꝙ quis ordinet a ſuo epō nō
eſt de ſubſtātia 9.q.2. lugdunē. quòd à
latino nō à græco ordinetur latinus.ut
ſuprà.de tēpo.ord.cū ſecūdū.&.c.quod
tranſlationē.Itē quòd quis ad ſingulos
ordines & ꝑ debitas interſticias tēpo-
rū ordinet.ut.ſuprà.de tempo. or.lite-
ras.Itē dubitatur an ieiuniū ordinātis
& ordināti ſit de ſubſtātia, vř quòd ſic.
ut.75.diſtin.quod à patribus. & idē vř
in alijs ſacramentis, ut non conferātur
non ieiunantibus à pranſis.ut 67.diſt.re
liqui.de conſe. di. 2. liquido. & diſt.4.
ut ieiunij. &.c. ut epiſcopi. & maximè
in ordine hoc dicēdum ui. quòd Pau. &
barnabas apoſtoli ieiunij manus impo
nebāt.ut 75.di.quòd die domini.eo.qđ
ob reuerētiā ſacramentorū eſt inductū.
Hugu.tñ dixit quòd prāſus confert or-
dinē,& prāſus recipit. & idē dicit ī quo
libet alio ſacramento. excepto ſacra-
mento Eucariſtiæ.quod non credit con
fici.niſi ianiū modo à ieiunis, ut de cō.
di.2. liquido. Sed Ber Laueren. & Io.
dicunt contrarium ex eodem decre.
nam ibi dicitur poſt cenam dominus
diſcipulis corpus & ſanguinem ſuum
tradidit. quamuis ibidem ſtatuatur ne
pranſus conferat aut pranſus accipiat.
6 ¶ Item quid de miſſa. † nunquid eſt
de ſubſtantia & ordinum. Reſponſio
dubitatur.& ideo in hoc & in alijs quæ
in ordinationibus obſeruari mandan-
tur nec conſtat an ſint ſubſtantia. uel
de ſolennitatibus. nec per aliqua. iura
inuenitur quòd omiſſa ſuppleri debeāt.
credendum eſt & his omiſſis ordinem
non fieri. & ideo iterandum . nec tunc
intelligitur initerari, quia intelligitur
iteratum quod ambigitur eſſe factum.
ut.infrà.de presbytero nō bap. ueniēs.
66. di.2. presbyteri: de con. di.1.ſolen
7 nitates.¶ Sed quæritur de illo † qui præ
termiſſo aliquo ordine non tamen ſa-
cerdotali promouetur in epiſcopum
an ordinans alios conferat ordines

& eſt dicendum q̄ ſic. dummodo non
conferat illum ordinem quem non ha-
bet, quia tunc nihil ageret. ut 1. q. 1. gra
tis. &. q. 7. Daybertum. de eo autē qui
nullos ordines habens celebrat dice-
mus infra de præsby. non. or. mini.
8 ¶ Quid de muliere † nunquid ſi ordine-
tur recepit caracterem. Repondeo nō
impediente ſexu & conſtitutione eccle
ſiæ. nam mulieres quamuis doctæ ſan-
ctæ ac religioſæ & etiam abbatiſſæ, nec
prædicare, ne benedicere, nec excom-
municare, nec abſoluere, nec pœniten-
tias dare. nec iudicare nec officium ali-
quorum ordinum poſſunt exercere. ut.
23. di. mulier, ſacratas, 33. qu. 5. mulierē
infra de ſen. ex. de monialibus. quàm-
uis abbatiſſis obedientia & reuerentia
debeatur & ipſarū ſalubria monita &
mandata debeant obſeruari. ut infra de
9 ma. & obe. delicta. † Nam licet beatiſſi
ma uirgo dignor & excellētior fuit om
nibus Apoſtolis nō tamen illi, ſed iſtis
dominus claues regni cœlorum com-
miſit. ut infra de pœni. & re. noua. Nec
præmiſſis obſtat quod legitur. 27. qu. 1.
diacomiſſam. &. ca. ſi quis rapuerit iura
enim illa loquuntur de diaconiſſis. non
quæ ordinem diaconalem habeant, ſed
quæ inter alias moniales prærogatiuam
aliquam obtinebāt, forte circa omelias
in matutinis legendas. Item nō obſtat.
32. di. præsbyter, ibi. enim appellatur
præsbytera quia præsbyteralis nō quòd
eſſet ordina. ſed ordinati ſocia. unde in
ſequenti canone appellantur tales fe-
minæ ſeniores iure uel matri curiæ. id-
eſt matronæ, curam habentes eccleſiæ.
ſicut dicūtur matres familias. ¶ Sed quæ
10 ritur † an prælatus poſſit cogere cleri-
cos inuitos ad ordines recipiendos? &
certè quidam canones dicunt non de-
bere aliquem inuitū cogi, ut 24. di. c. 1.
& 2. &. c. ubi. quidam uerò dicunt cō-
trarium ut 64 di. & ſi qui. clerici. & c. pla
cuit. ¶ Item circa modū cogendi etiā
iura uariare uidentur. alicubi enim dici
tur aliquem cogendum per ſubtrationē
beneficij uel dignitatis ut. 74. di. epiſco-
pū. alicubi uerò dicitur quòd minores
maioribus in ordinibus præferantur. ut
ſic maiores in dignitatibus & priores
in tempore uidentes minores & poſte-
riores ad ordines maiores pro motos
honorem quem refugerant appetere co
gantur & quæſtum. ut 74. di. conſueuit.
Prima diſcordia canonum ſic conſue-
uit ad concordiam reuocari, ut iura illa
quæ dicunt inuitum non compelli. lo-
quātur in abſoluta coactione, alia uerò
quæ dicunt inuitum fore cogendum, lo
quantur in coactione conditionali. Se-
cunda diſcordia circa modum cogendi
ſic ſedatur. ut canon ille qui dicit ali-
quem cogendum per ſubtractionem di
gnitatis, locum habeat cum neceſſitas
exigit aliquem ordinari. Alius uerò ca-
non qui dicit ſic inuitos cogi debere ſci
licet ut minores maioribus in ordini-
bus præferantur intelligatur cum utili-
tas exigit aliquem ordinari, ſed hæc ſo
lutio impugnatur per decre. quæ loqui-
tur in utroque caſu ſcilicet neceſſitatis
uel utilitatis alternatiuè. & tamen in u-
troq; caſu inuitum cogi debere per ſub-
tractionem loci & beneficij ut infra eo.
ti. quæris. Ad quod dic diuerſas inueni-
ri circa hoc pœnas in iure. erit autem
in arbitrio prælati per quem modum,
& per quam pœnam compellat. ita ta-
men ut una à principio ſit cōtentus ad
alteram nihilominus proceſſus. ſi hoc
meritori proteruitas contumacis ut in-
fra ut lite non conteſt. quoniam frequē
ter. uel diſtingue plenius cum Raymun
do. quia aliquando uult epiſcopus coge
re clericum ad recipiendum ordinem
annexum beneficio uel dignitati quam
habet, aliquando ad recipiendum ali-
ūm. In primo caſu uidelicet cum ele-
ctum in archidiaconatum uult cogere
ut fiat diaconus. electum in decanum Ar
chipræsbyterum, uel prepoſitum, uel ab
batem, ut fiat præsbyter poteſt per ſub
tractionem illius dignitatis uel benefi-
cij. & app. re. ut 60. di. innouamus ſupra
de elec. cum in cunctis infra. eo. ti. ca. 4.
in fin. Fallit tamen hoc in uno caſu,
ſci-

ſcilicet cùm ſiue culpa ſua poſt electionem & confirmationem, ſed ante ordinem incidit in irregularitatem ar. ad hoc in decre. Cum in cunctis. in uerbo illo ſi canones non obſiſtant. quidam tamen non admittunt hunc caſum per decre. infra eod. cap. 1. in fi. Sed illa intelligitur cum ſua culpa contraxit irregularitatem, hic non obſtant iura quæ illi contraria aſſignant infra de cle. ægro. cap. 1 ff. de ſta ho. l. qui furem. ff. de poſtu. l. 1. §. caſum 60. diſtin. præcepta. In ſecundo caſu cum uult aliquem compellere ad recipiendum ordinem non annexum beneficio uel dignitati. ſubdiſtingue quia aut neceſſitas uel utilitas eccleſiæ exigit aliquos promoueri ad ordinem illum. aut non. In primo caſu iterum ſubdiſtingue: quia aut ille clericus excuſat ſe ratione criminis qđ ſe comiſiſſe proponit. aut ratione alterius impedimenti quod ſe dicit incurriſſe. aut ſola uoluntate. ſi ſe excuſat ratione criminis debet epiſcopus promouere inferiores idoneos ad ordinem & ipſum contradicentem remouere & beneficio quod obtinet in illa eccleſia niſi aliter ſit ualde utilis uel neceſſarius illi eccleſiæ. ut infra eod. titul. quæris, & ſic poteſt intelligi illud cap. 64. diſt. conſuluit. ¶ Si uerò excuſetur ratione alterius impedimenti. puta propter infirmitatem, uel aliud impedimentum temporale uel perpetũ, non proueniens ex delicto ſuo. non eſt cogendus & ſi cogeretur eſſet eius appellatio admittenda. ſicut dicitur in tutore cuius legitima excuſatio non admittitur. ut. ff. quando app. ſit. l. 1. § ſi quis tutor. ſi autem ſola uoluntate clericus ſe excuſet. nullam aliam cauſam prætendens niſi quia non uult, debet compelli app. remota per ſubtractionem officii & beneficij. ut 74. diſtinctio. cap. 3. & 4. & infra eod. titulo quæris. & ubi non exigit utilitas uel neceſſitas eccleſiæ, non debet eos cogere inuitos, & ſi faciat eſt puniendus. ut 74. diſtinct. cap. 1. & 2. & cap. ubi, dicitur autem exigere utilitas eccleſiæ quando eccleſia indiget aliquibus miniſtris, & non ſunt in eccleſia alij idonei præter iſtum quem epiſcopus uult compellere, neceſſitas autem exigit quãdo eccleſia indiget miniſtro & nullus alius eſt idoneus in eccleſia præter iſtum quem epiſcopus uult com
11 pellere. ¶ Circa † hanc diſtinctionem quæritur utrum recipiat caracterem qui coactus ordinatur. Ad hoc dicas quod ſic ſi coactio eſt conditionalis. ar. 84. di. ubi iſta 45. diſt. de iudæis. 1. q. 1. quod quidam. Nam in tali caſu eſt ibi uoluntas ordinati ſaltem indirecta. ut 15. quæſt. 1. meritò. Sed ſi fuerit abſoluta coactio tunc nec caracter infigitur ſicut nec in tali caſu cõfertur baptiſmus. ut infra de bap. & eius effectu. maiores. arg. 1. diſt. præsbyteros infra de his quæ ui. metuſve cauſa ſi. ſacris. Sed nunquid continere tenetur is qui conditionali coactione eſt ordinatus. uidetur quòd ſic ne aliàs uideatur ordo contenni. ar. 45. diſtinctione de iudæis. in fine, quia coacta uoluntas, eſt uoluntas. ut 15. q. 1. meritò. & hæc maximè ſecundum illos qui dicunt uotum continentiæ fore annexum ſacro ordini. ar. 28. diſt. diaconi. 83. diſt. cum in præterito. ¶ Ad hoc dicunt quidam quòd talis continere tenetur, nam licet non debuerit cogi ad ordinem ſuſcipiendum. ſuſceptũ tamen etiam per coactionem ſeruare tenetur per. d. capitulum de iudæis. Io. dicit non teneri ſi metus uel coactio fuit talis quæ poſſet cadere in conſtantem uirum alias ſic. ut infra quod metus cauſa prælatum &. c. cum dilectus filius. Itẽ quia integritas corporis res uoti eſt, non præcepti ſuaderi poteſt imperari non poteſt. ut 32. q. 1. integritas & continentia non debetur niſi uoluntaria. ut diſt. 31. ante triennium. 20. q. 3. præſens. Pone ergo quòd non tenetur continere, quia talis metus interuenit qui poteſt cadere in conſtantem uirum. Nunquid utetur priuilegio clericali. Videtur quòd ſic ſi uelit uiuere clericaliter arg. 32. ſi qui uerò ſunt clerici. quod

credo

credo uerum niſi penitus tranſiret ad
contrarium actum . ut 84. quiquis. Vel
aliter dicas quòd ſi prius habeat uxorē
legitimam poterit illa uti ſine pecca-
to , & ſecundum hoc ſolue præcedentē
quæſtionem, ſi tamen ipſa uellet & ipſe
nollet, non haberet priuilegium, aliàs ſi
ipſa nollet & ipſe uellet quantum in ſe
eſſet . nam tunc haberet priuilegium ſi
uiueret clericaliter ut dictum eſt . arg.
27.q.2.multorum. Si uerò ante non
habebat uxorem legitimam tenetur
præciſè continere . argu. illius.c.de iu-
12 dæis. ¶ Quid ſi † clericus uult promo-
ueri & petit ordinari prælatus autem
non uult. quia forte nouit eum ſecreto
impeditum , ratione criminis non enor
mis. Reſpondeo ſi eſt clericus ſecula-
ris monebit eum ut deſiſtat à tali pro-
poſito . Sed ſi monitus nihilominus in
ſtat, prohiberi non poteſt uel impedi-
ri. ut ſupra de tempo.ordi. cap.ult. non
enormis ideo dixi , quia quod operatur
crimen mediocre manifeſtum hoc ope
ratur crimen enorme occultum ut pro
batur ſupra de tempo. ord.c.ulti. & no
taui eo.ti.§.circa, & idem intelligo cū
prælatus nouit clericum impeditum uel
irregularem ex defectu . puta propter
bigamiam, uel defectū natalium . quia
tunc nec ordinabit nec faciet ordina-
ri . Sed opponitur de corpore Chriſti
quod maius eſt omnibus ſacramentis .
ut de conſe.diſt.2. nihil. & tamen di-
ſpenſator non prohibebat pingues ter
re, id eſt peccatores menſam domini
manducare. ſed exatorem timere mo-
neat . ut de conſe.diſtin. 2. non prohi-
beat.& dominus Iudæ bucellam tradi-
dit, ut de conſe. diſt.2. ſancta.&.c. ſicut
Iudas. ſcilicet die Iouis ſancta cum præ
cedenti die proditionem feciſſe . ut de
conſe. diſtinct.2.liquido . Ad primum
reſpondeo illud locum habet in corpo
re Chriſti ad quod ſuſcipiendum ſola
contritio facit habilem . ut de conſe.di
ſtin. prima quotidie. ſecus in ordine ad
quem nec peracta pœnitentia dignum
facit ſi de crimine enormi agatur. ut in
prædicto. §. Circa nota . Ad ſecundium
ſic. Hoc fecit dominus qui ſuperior eſt
omni iure . cui dici non poteſt cur ita
facis . quod tamen ideo fecit ut nos in-
ſtitueret occultos peccatores per tolle
rantiam . ſubſtinere ut 2. q. j. unius , in
fi. Vel poteſt ad utrunque ſimul reſpon
deri ut dicam aliud in ſacramentis ne-
ceſſitatis , & aliud in ſacramentis di-
gnitatis . ut.1. quæſtio.1.§. ſed notan-
dum . ſic ergo decretalis illa ex litera-
rum, loquitur in clerico ſeculari cuius
peccatum non enorme occultum eſt ,
notum tamen prælato . uel loquitur in
clerico qui petit ordinem ratione be-
neficij uel dignitatis cui eſt ordo anne
xus , ſecus ſi ius petendi non habeat. ut
eodem titulo de tempo. ordi. ad aures.
uel dic quod illa loquitur in regulari
qui contra uoluntatem ſui prælati for-
te ſcientis aliqua ſecreta commiſſa ip-
ſius promoueri non debet regulares
enim fortius ſunt aſtricti ſuis prælatis
quam ſeculares . ut 12. quæſtio.1. non
dicatis. Item pone quòd epiſcopus
uult aliquem compellere ad recipien-
dum ordinem & hoc facit propter o-
dium, & nihilominus hoc exigit utili-
tas eccleſiæ illum ordinari , nunquid
tenetur iſte recipere ordinem . uide-
tur quòd non , quia epiſcopus non po-
teſt ſibi taliter præcipere . ſcilicet pro-
pter odium uel aliam cauſam in hone-
ſtam & ſi compelleret illum uidetur
quòd deberet deponi licet utile eſſet il
lum ordinari. ar.45. di.c.1.&.c. Epiſco-
pum infra eo. titulo tuam. Credo tamē
contrarium quia licet epiſcopus ſic pec
cet præcipiendo iſte tamen debet pare
re ex quo non eſt malum quod præci-
pitur imo iuſtum & utile eccleſiæ 11.
q.3.quid ergo 33. q. 1. quid culpatur,
in fin.33.q.5.manifeſtum. ¶ In ſumma
13 nota † quòd ordinati ab epiſcopo alie-
no ſine licentia proprii epiſcopi non
recipiūt ordinis executionem ut ſupra
de tempo.ord.quòd tranſlationem. qui
autem extra tempora debita ſe fa-
ciūt ordinari debēt deponi.ut ſupra de
temp.

tempo. ordi. ſanè, poteſt tamen proprius epiſcopus cum talibus diſpenſare. ut ſupra de tempo. ord. conſulationem. ¶ De qualitate præficiendorum nō amplius hic proſequor quia de ea tractaui ſupra de temp. ordi. ubi pro ſecutus ſum
14 regulas apoſtolicas.† In ſumma tamen notabis quòd cura uel regimen eccleſiæ parrochialis minori. 25. annis committi non poteſt. ut ſupra de elect. Cum in cunctis. §. inferiora. Nec obſtat infra eodem tit. indecorum. Nam licet prohibeatur committi regimen eccleſiæ parrochialis. infra 14. annum, non ſequitur quòd in 15. poſſet committi, uel ante 25. niſi morum probitas ſuppleret defectū ætatis. ut 77. di. c. ult. C. de proxi. ſacro ſcinio. l. 1. & l. unicuique. uel in illa. cum in cunctis oſtenditur quid de iure communi debeat in illa in decorum a quo anno epiſc. poſſit diſpenſare. ¶ Itē
15 plures † eccleſias clericus habere non debet. ut 21. q. 1. c. 1. & 2. niſi in quinq; caſibus. Primus propter unionem. ut 10. q. 3. unio. infra de reli. do. quia. Secundus propter raritatem clericorum. ut 21. q. 1. cleri. in fi. Tertius cum eccleſia eſt annexa præpendæ uel dignitati. ut infra de præben. Extirpandæ. Quartus ſi quis unam habet intitulatam & aliam commendatam. ut 21. q. qui plures. Quintus cum una dependet ex altera infra eodem ti. Eam te. ¶ Dicitur autem una eccleſia dependere ex altera ſi cut loquitur decre. de reli. do. quia ſicut & duæ arbores uniuntur, ſi iunturam habeāt ſupra terram. ut ff. arbo. fur. ce. l. ſi gemina arbor. & ſi ſic una eccleſia ſubſit alteri licet prælato utrique præeſſe. ita tamen ut in maiori reſideat & in minori ſeruiat per uicarium. ut infra de præben. Extirpandæ. ¶ Item ſi maior eccleſia conſtruat aliquam minorem in proprio fundo. nihil impedit eundem præeſſe utrique. ſcilicet maiori & minori. nam & epiſcopi diſpenſatione unus prælatus diuerſis eccleſiis præeſſe poteſt. ut 70. diſtinctione ſanctorum. ¶ Item nota quòd qui reputatur dignus ad unum ordinem uel honorem, non debet ad alium reputari indignus. ut infra eodem titu. Accipimus 73. diſtinct. geſta. 1. q. 1. Chriſtus. arg. ad illud infra de accuſ. nulli. infra de ſentent. excommunica. in præſentia. ff. de libera. cauſa. l. qui ſciens ff. ad legem Iul. de adulteriis. ſi uxor. in fine. ff. ſoluto matrimonio. l. uiro atque uxore. Sed arg. contra. ff. de ſuſpect. tut. l. 3. §. quæri poteſt 12. diſtinctione nos conſuetudinem 15. q. ultima. c. 1. & ca. Si quis præsbyter 34. diſtinctione locorum & l. diſtinctione quicunque. circa hoc ſic puto fore dicendum quòd ſi ordinator illum quem ad unum ſacrum ordinem ordinauit per ſe examinauit ab illo repellere non poteſt niſi forte poſt quam promotus fuerit reddiderit ſe indignum: ut in decre. accepimus, ſecus autem ſi per alium examinauit. frequentius enim Archidiaconus. examinauit ordinandos. ut not. ſupra de temp. ordi. §. Nunc uideamus.

Summarium

1 *Vnctio quid ſit, qui & à quo inungantur & nume. 2.*
2 *Vnguntur manus ſacerdotis chriſmate cum ordinatur.*
3 *Chriſtianus quilibet bis ungitur ante baptiſmum.*
4 *Vnctiones prædictæ quid ſignificent.*

DE SACRA VNCTIONE. Rubr.

Dictum eſt ſupra de ordinādis, & de præficiendis, ſed quia aliqui ex ordinandis, & aliqui ex his qui præficiendi ſunt dignitatibus inunguntur. ideò ſubiicitur hic rubrica de ſacra unctione. ¶ Videamus igitur quid ſit unctio. qui & à quo inungātur, quid ſignificent unctiones. Item quid operentur.
1 ¶ Et eſt ſciendum † quòd duplex eſt unctio, exterior & interior, per exteriorem uiſibiliter corpus inungitur per interio-

interiorem inuiſibiliter cor inungitur. Exterior ſignat interiorem. interior au tem eſt ſignificatum exterioris & ſignũ inuiſibilis gratiæ quam unctio uiſibilis agit & auget ſi dignè ſumatur. ut hic in 1.reſpon. ¶ Eſt autem unctio quod ipſum uerbum ſonat ut.ff.iudi.ſol.l.iudica tum.¶ Chriſmate quod ex oleo & balſamo conficitur caput & manus epiſco-
2 pi conſecrantur. ¶ Quid † autem ſigni ficet oleum.quid balſamum quid unctio capitis. quid manuum in litera explanã tur. ¶ Vngitur princeps. nam in ueteri teſtamento ungebantur reges.ut 70. di.c. 1. Sed tunc ungebantur in capite. ſed unctio capitis in brachium eſt tran ſlata. unde hodie principes iniunguntur in brachio. humero uel armo. Quid autem hæc ſignificent in litera contine tur. ¶ Et eſt ſciendũ quòd princeps oleo delinitur ut hic.§.refert. Vnguntur manus ſacerdotis chriſmate cũ ordinatur, unde oratio illa conſecrate & ſanctificare digneris domine manus iſtas per iſtam unctionem & per noſtram benedictionem communis eſt & epiſcopis & presbyteris. ut hic, & 16.qu.1.§. hoc idem,circa fi. Inunguntur & reges,ut in
3 fra eo.§.quia uero.† Inungitur quilibet chriſtianus bis ante baptiſmum ſcilicet oleo benedicto. primum an pectore. de inde inter ſcapulas. & bis poſt baptiſmum ſcilicet chriſmate ſancto. primum in uertice. deinde in fronte. Chriſmate autem ſignare munus epiſcopale eſt. ut 25.di.peruenit & præsbyteros. de conſe.di.5.omnes de his manus.& .c.nouiſſi mè: & 68. diſt. quàmuis ſupra de con
4 ſue. quanto. ¶ Quid † autem ſignificent iſtę unctiones ante baptiſmum. & quid illæ quæ fiunt poſt baptiſmum dicitur hic & de con.di.5.ſpiritusſanctus.¶ Vngitur eccleſia cum dedicatur, altare cũ conſecratur,calix autem cum benedicitur.ut infra.eod.§. ungitur & hæc conſe cratio eccleſiæ uel altaris fieri habet cũ miſſa & alijs ſolemnitatibus quæ legun tur de conſe.di.1.c.1.& 2. Sed quod dixi ſupra paruulos his inungi ante baptiſmum, & his poſt baptiſmum. ſed ante baptiſmum oleo, poſt baptiſmum chriſmate, recipit contrarium ex eo ꝙ legitur.11. diſt. eccleſiaſticarum, quod ca. duobus modis obſtare uidetur. Primo quia dicit quod ter inungitur puer. Sed dico quòd ter inungimus quos baptizamus. unde ter inungimus uſque ad baptiſmum,ſemel in ſcapulis,iterum in pectore,& hoc oleo sãcto, tertio in uer tice, & tunc chriſmate & tempore baptiſmi, quarta autem unctio fit poſt baptiſmum in fronte, & illa fit chriſmate. ¶ Secundo uidetur obſtare in eo quod dicit,ter inungimus oleo. cum duæ tan tum primæ unctiones fieri habeant oleo tertio uerò chriſmate. ut dictum eſt. dico illud uerbum oleo quo ad duas primas unctiones ſignificare propriè. quo ad tertiã unctionem quæ fit in uertice impropriè. Nam ponitur oleũ pro chriſmate. ſicut econuerſo chriſma ponitur ꝓ oleo. ut 25.di.illud. Vnctio igi tur principum, patriarcharum,primatum, archiepiſcoporum ſpectat ad ſum mum pontificem, epiſcoporum ad metropolitanos,ſacerdotum,eccleſiæ altaris,& calicis,ac paruulorũ conſignatum poſt baptiſmum reſpicit epiſcopos. Vnctio uerò paruulorum ante baptiſmum ſpectat ad ſimplices ſacerdotes. Quid autem iſtæ unctiones ſignificẽt, & quid operentur. ſatis hic in litera declaratur.

Summarium

1 *Sacramentum quid ſit, quid ſignum,ſacrificium,& miſterium.*
2 *Sacramentorum quot ſpecies ſint.*
3 *Sacramentorum effectus quis ſit*
4 *Sacramentorum quæ ſunt reiterabilia. & quæ non*
5 *Sacramenta quare inſtituta fuere.*
6 *Baptiſmum reiterans qua pœna puniri debeat.*

DE SACRAMENTIS NON iterandis. Rubri.

DICTVM eſt ſupra de ſacramento unctionis: ſed quia quædam ſacramenta iterari non debent, nam per iterationem iniuria fit ſacramentis quaſi primo collata & in forma eccleſiæ nihil ualeant. ut de con. di. 4. oſtenditur. 1. q. 1. quod quidam, ideo ſubijcitur hic rubrica. de ſacra. non ite. ¶ Videndum eſt igitur quid ſit ſacramẽtum. quid ſignum. quid, ſacrificium. & quid miſterium. Secundo, quot ſint ſpecies ſacramenorum. Tertiò, quis ſit eorum effectus. Quartò, quæ ſacramenta poſſunt iterari & quæ non. Quinto, quare ſacramenta fuerint inſtituta. ¶ Quid
1 † autem ſint ſacramentum ſignum. ſacrificium & miſterium. probatur 1. q. 1. de cõ. di. 2. ſacrificium. & c. ſignum. ¶ Spe-
2 cies ſacramentorum ſunt duæ † quædã ſacramẽta ſunt generalia & neceſſaria. quædam ſpecialia & uoluntaria. Generalia & neceſſaria. quædam ſpecialia & uoluntaria. Generalia & neceſſaria ſunt quæ omnes contingũt & omnibus cõueniunt. & ſine quibus uix aut nunquam ſaluus quis eſſe poteſt. Et ſunt quinque baptiſmus. Confirmatio. Euchariſtia. Pœnitentia. & Extrema unctio. Probatur hic. de cõ. diſ. 4. nulla præter baptiſmum. de con. di. 5. ca. 1. & 2. de con. diſti. 2. & ſi non frequentius infra de pœ. & re. omnis utriuſq; de pœ. di. 1 nõ poteſt quis 95. di §. ſed iſtud, primũ eſt introeuntium ut baptiſ. unde ianua dicitur omnium ſacramentorum. ut 32. diſ. §. uerum. ſecundum pugnantium, unde datur ad robur. ut de conſe. diſt. 5. ſpiritusſanctus. tertium eſt progredientium. unde & uiaticum appellatur. ut 26. q. 7. qui recedunt. ſi quis de corpore. de his uerò. de conſe. diſt. 2. Iteratur. Quartum eſt redeũtium, nam redeuntibus datur. unde & ſecunda tabula poſt naufragiũ appellatur. de pœ. di. 1. § ſecunda. Quintum exeuntium. nam tantum exeuntibus de hac uita confertur. Sed magis propriè hic dicitur de baptiſmo quòd ſit neceſſarium quã de alijs quia in quibuſdam ut in pueris nunquã eſt ſalus ſi ne eo. ſed in alijs ſic. ut de conſe. di. 4. nulla, in adultis uerò & diſcretis ſæpe eſt ſalus ſine eo & ſine alijs. non dico ſpretis ſed non receptis. uel poſſet dici quòd nec adultis eſt ſalus ſine baptiſmo. uerum eſt interiore in adultis. ut ro requiritur baptiſmus interior. in pueris ſufficit exterior ablutio. Specialia & uoluntaria ſunt quæ non omnibus qui uiuunt conueniunt, ſed quibuſdam cũ quibus & ſine quibus ſalus eſſe poteſt, & ad quæ nullus compellitur. & eſt ratio. quia & ſine eis & ſalus eſt. & ſunt duo ſcilicet ordo & coniugium. iſtorum ſpecialium & uoluntariorũ quædam ſunt ſacramenta dignitatis. & ideo Gratianus alibi diſtinguit. ſacramenta quædã neceſſitatis, quædam dignitatis. ut. 1. q. 1. §. ſed notandum. dicuntur autem ſacramenta ordinis in plurali, eo quòd plures ſunt ordines, dignitates autem dicũtur. uel quia à dignioribus in eccleſia cõferuntur, hoc eſt epiſcopis. uel quia ad ordines non niſi digni admittuntur. id eſt ſine crimine. ſine infamia. & ſine irregularitate, cum ad alia omnes liberius non admittantur. & eſt ratio. quia alia ſacramenta recipiunt homines propter ſe tantum. ſacramenta uerò ordinum recipiuntur non propter ſe, ſolum ſed propter alios ut. 1. q. 1. §. ecce. cum ad hæc ſacramenta ordinis & matrimonij nullus compellatur, probatur 73 diſtin. ubi iſta 30. quæ. 2. ubi non eſt conſenſus infra de ſpon. Cum locum. Fit & alia diuiſio ſacramentorum. Quædam ſunt in quibus cõfertur gratia. ut. 1. q. 1. quicquid. ut ſunt ſacramẽta ordinis uel neceſſitatis. & quædam ſunt in quibus gratia non confertur ut ſunt matrimonia ſiue cùm contrahuntur & ob hoc in eorum contractu precia interueniũt. ut. 32. qu. 2. honorantur. & conditiones pecuniariæ ut infra de condi. appo. de illis. ſiue cũ cõſumantur. an 32. q. 2. cõnu-
3 bia. ¶ Effectus † ſacramentorũ ẽ ut talia ſint

ſint accipientibus, qualia corde & con-
ſciētia accipiũtur.ut.1.q.1.§. ecce cũ do
minus declarauit.ut de cõſe.diſ.2.& ſan
cta mal. nam non pænitentibus ſacra-
menta dari non debent.ut.95. diſtin.il-
lud.quod intelligo de peccatis manife-
ſtis, nam propter occulta non poſſunt
alicui ſacramenta negari, niſi per amo-
nitionem ſecretam,uel publicè in gene
re factam ut de conſe.diſtin.2.non pro
4 hibeat. † Horum ergo ſeptem ſacra-
mentorum quædam ſunt reiterabilia,
quædam non.tria ſunt quę ſecũdum om
nes iterari nõ poſsũt ſcilicet baptiſmus
ordo & confirmatio. De primis duobus
probatur.1. q.1. quòd quidam, in prin.
Et eſt ratio,quia per reiterationẽ fit iniu
ria ſacramenti.ut in prin.dixi.& proba-
tur.1.q.1.ſacramenta.de tertio uero pro
batur de cõſe.diſ.5.dictũ eſt nobis. &.c.
homine. Alia uerò quattuor reiteran-
tur ut matrimonium. ut 30. qu.1. ape-
riant.&. ca.ſequentibus. Euchariſtia ut
de con. diſ. 2.quottidie. &.ca.ſi non fre
quentius. Pœnitentia non ſolennis, de
pœni. & re. omnes utriuſque ſexus. Nõ
ſolennis ideo dico. quia ſolennis nõ ite
ratur. eſt enim ſacramentalis.ut.l.diſ.in
capite. & ideò non reiterabis. ut.l.diſt.
quamuis, de pœ.diſt.3.quamuis, niſi cõ
traria cõſuetudo alicubi uigeat.ut de pę
ni.di.3.§.ex perſona.Similiter & extre
ma unctio reiteratur,nam cum ſit medi
cina corporis & animæ uidetur quòd
aduenienti morbo apponi poſſit & de-
beat medicina. & hoc probatur 95. di.
illud, quidam tamen dicunt. ꝙ nec iſta
quattuor reiterãtur. nam in ſecundo cõ
iugio benedictio non repetitur. ut infra
de ſecun.nup.uir.autem.Item non eadẽ
hoſtia iterũ benedicitur. & idẽ in oleo
infirmorum. Similiter pœnitentia quæ
cum ſolennitate imponitur non repe-
tit. mouentur aũt ex eo quòd canon di
cit ſimpliciter ſacramentum non itera-
ri. ne per reiterationem iniuria fiat eis
ut de con.diſ.4.in oſtẽditur.¶Si quid igi
tur omiſſum eſt in ordine non eſt iterã-
dum.ſed cautè ſupplendum eſt quod in-
caute fuit prætermiſſum. ut infra e.ti. c.
1. & ult.52.diſtin.ſollicitudo. ¶ Reſtat
5 † videre quare ſacramenta fuerunt in-
ſtituta.Satis enim & ſine eis poterat do
minus ſaluti humani generis prouide-
re. Reſpondeo tribus de cauſis inſti-
tuta fuerunt. propter humiliationem,
eruditionem, & exercitationem.Humi
liationem, ut dum homo rebus ſenſibi
libus & inferioribus ſe reuerenter. ſu-
bijcit. ex hac obedientia magis apud
Deum mereamur. Propter eruditionẽ,
ut per illud quod foris in ſpecie uiſibili
cernitur ad inuiſibilem uirtutem ſacra-
mentorum agnoſcendam erudiamur.
Propter exercitationem, quia homo o-
cioſus eſſe non debet. quia ocium & uo
luptas arma ſint hoſtis antiqui ad miſe-
ras animas captiuandas. ut ſupra de re-
nun.niſi cum pridem.§.uerum. Et alibi
ocia ſi tollas periere cupidinis arcus.
Item alibi. Quare egiſtus quare ſit fa-
ctus adulter. In promptu cauſa eſt deſi-
dioſus erat. Vnde Hiero.facito aliquid
operis ut te inueniat dyabolus occupa-
tum.ut de conſe.di.nunqnam. Proponi-
tur ei utilis et ſalubris exercitatio in ſa-
cramentis per quam uanam & noxiam
ocioſitatem declinet. ¶ In ſumma
6 † notandum eſt quòd pœna iterantis ba
ptiſmum eſt ultimum ſupplicium ſecun
dum leges. ut. C. ne ſanctum baptiſ-
mum ite. l.2.Sed ei qui ſanctitatem ba-
ptiſmi geminat pœna depoſitionis im-
ponitur tanquam indigno ſacerdotio
ut.C.eod. titu.l.1. Illi autem qui ſpon-
te fuerunt iterum baptizati uel condi-
tionaliter coacti, promoueri non poſ-
ſunt. & idem intelligo ſi ignoranter
& poſtea cum ſciuerint ratum habeant.
Item ſi ab hæreticis ſcienter. ut l. di.
confirmandum.1. quæſtio.1.uentum. in
fi.10. quæſtio.7.qui in qualibet.& cap.
conuenientibus. In habitu tamen cle-
ricali debent iſti uiuere & ſic retinebũt
priuilegium clericale. ut 80. diſtin. di-
ctum. de con.diſtin. 1. dictum, qui au-
tem ignoranter ſunt rebaptizati ſicut
frequentius fit de infantibus uel co-

acti abſolute poſſunt promoueri ſecundum quoſdam de iure ſecundum alios quod tutius eſt de diſpenſatione epiſcopi.ut.1.quæſtio.4.placuit.De utriſq; habetur de cõ.di. 4. eos quos contradicit uehementer.de con.di.4.qui bis.ubi dicitur quòd ſi ignoranter aliquis rebaptizatus non indiget penitentia & tunc eſt irregularis & promoueri non poteſt. Sed illud dictum fuit olim in odiũ rebaptizantium uel de magno rigore uel de ignorantia iuris quæ non excuſat in talibus. Et quod dictum eſt in rebaptizato, intelligas in reordinato & confirmato.ar.68. diſt. c. 1. de conſue. di.v.dictum.

Summarium

1 *Clericalis triplex dignitas excellentia, quæ turpibus & infamibus committi non debet.*

2 *Dignitates eccleſiaſticæ an ſpurios admittat. & nume.4 & 5.*

3 *Diſpenſatio fit circa filios ſacerdotum, & circa illegitimè natos: aliquando ipſo iure, aliquando per hominem.*

4 *Filius an poſſit habere eccleſiam quam pater habuit.*

5 *Diſpenſatio de filijs presbyterorum an & quando ſit admiſsibilis.*

6 *Filiatio qualiter probetur ſi quis neget ſe filium ſacerdotis.*

7 *Sacerdos ſi generat filium de uxore legitima, cum qua matrimonium contraxit in laicatu, uel conſtitutus in minoribus ordinibus, an ſit illa filius legitimus.*

8 *Diſpenſatio cum illegitimè nato facta, ut ad clericatum promoueri ualeat, an in ſolis minoribus ordinibus facta uideatur.*

9 *Diſpenſatio facta cum aliquo ut promoueatur ad omnes ordines an extendatur ad dignitates & prælaturas.*

10 *Diſpenſatio facta cum illegitimè nato quoad ordines & beneficium, an extendatur ad perſonatum, uel regimen eccleſiæ parochialis.*

11 *Epiſcopus quare diſpenſat cum committentibus crimina ab adulterio &c. nõ autem cum patientibus defectum.*

12 *Beneficia quæ dicuntur habere curam.*

¶ DE FILIIS PRESBYTERORUM ordinandis uel non. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de ordinandis, ſed quia ordinandi impediuntur uarijs ex cauſis inter quas uitium originis præſtat impedimentũ. ideo uideamus de filijs præsbyterorũ ordinandis uel non. ¶ Videndum eſt igitur qui cauſa prohibitionis. quæ circa tales diſpenſatio adhiberi poſſit. & quis cum eis ualeat diſpenſare. ¶ Cauſa prohibitionis † eſt triplex. dignitas & excellentia clericalis. quæ turpibus & infamibus committi non debet.ut.in frà.de exceſ.præla.inter dilectos. C. de dignita.lib.12.l.neq; famoſis. C. de infa.l.una. propter quàm dignitatem lex diuina prohibuit. ſpurios, manſeres, & huiuſmodi turpes perſonas intrare eccleſiam uſq; in decimam generationem. ut ſuprà. de electio. Innocuit.infrà.qui fi.ſiue legi.per uenerabilem. ¶ Deteſtatio criminis paterni quod plerunq; deteſtatur in filijs & punimus tẽporaliter. ut.6 q.1. uerum. C. ad lege Iul.ma.l.ſi quis cum militibus. infrà.de hære.uergentis. Et eſt ratio q̃a magis puniuntur parentes in filijs quã in ſeipſis.ut.ff.q̃d me. cau.l.illi quidem. ¶ Tertio quia filij ſolent eſſe imitatores paterni uitij.iuxta illud. ſæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri.ut.v.q.1.§. uerũ. 56.di.ſi gens.uel tales non promouentur quaſi maculati & de honeſtati in cõtinentia patrum.ſicut de honeſtatur maritus de incontinentia uxoris.ut.34. di.ſi cuius.32.q 1. in coniugio. ſicut de honeſtaẽ q̃s ex cõtractu ancillæ. ut.34. 2 di.ſi quis uiduã.† Et q̃d dixi ſpurios nõ admitti ad dignitates intelligo eccleſiaſticas.nã ad ſeculares dignitates admittũtur ut.ff.de decu.l.ſpurij.et.l. generaliter.§.ſpurios.Item quod dixi filios puniri pro delictis parentum caſualiter locum

cum habet, alias generaliter cōtrarium obtinet. nullum enim delictum patris innocenti filio pœnæ eſſe debet. ut. ff. de decur. l. 2. §. nullum. ff. de pœnis. l. crimen. 1. q. 4. nullius. ut. infrà. de his quæ fiunt a ma. par. ca. quæſiuit. C. de pœn. l. ſancimus. Item quod dixi filios ſacerdotum promoueri non poſſe. intelligo de filijs in ſacerdotio uel in ſacris ordinibus parentum ſuſceptis. Cæterum ſi quis ex legitimo matrimonio genitus fuerit. quamuis poſtea pater eius ad ſacros ordines promoueatur. & demum ad ſacerdotium & etiam epiſcopatum accedat; filius eius legitimus libere poteſt ad ſacros ordines & dignitates eccleſiaſticas promoueri. in alijs eccleſijs, non in ea in qua pater præfuerit uel præeſt, nam in ea non poteſt niſi ſimplex beneficium obtinere. ut. infrà. eod. titu. ad hoc. canonicatum autem obtinere non poteſt. ut. infrà. eo. ad abolendam. hic obtinet in filio illegitime nato & maximè in ſpurio. ut in litera eiuſdem decre. ad abolendam. Sed magiſter Ray. in ſumma ſua ſcripſit contrarium. Dixit enim quòd legitimus filius ſacerdotis poteſt de iure habere canonicatū in eccleſia in qua præfuit pater uel præeſt. per illam ad hæc. ſed ſpurius ſacerdotis. non: ut in decre. ad abolendam. & quod ibi dicit maximè ſpurius. expoſuit maximè. id eſt tantum. ſed hoc non placet. quia ſpurij nedum in eccleſijs paternis ſed neque in alijs poſſunt canonicari de iure. Vnde exempla illa de ſummis pontificibus ſuſceptis ex ſacerdotibus quæ ponuntur. 56. diſtin. in prin. ſic intelligo. ſ. de his qui in laicali ſtatu uel in minoribus ordinibus parentum ſuſcepti ſunt. quando parentibus ſuis uti uxoribus licebat. ſecus poſt ſacros. ut. 31. di. ante triennium. 32. di. placuit. & c. ſeriatim. in fi. 77. di. epiſcopis. unde ſuſcepti ex legitimis matrimonijs ſed poſt ſacros ordines patrum promoueri non poſſunt. ut. infrà.
3 eo. titu. literas. ¶ Circa filios † ſacerdotum & alios illegitime natos diſpenſatur aliquando ipſo iure aliquando per hominem. Ipſo iure per ingreſſum religionis. ut. infrà. eo. tit. c. 1. Ingreſſus enim religionis tollit ingratitudinem. ut. 19. q. ul. non liceat. & monachatus omnem maculā abſtergit. ut in aut. de mona. in prin. ita tamen ut prælationem nullatenus habeant. ut. infra. c. 1. Quidam tamen dicunt quòd non ipſo iure diſpenſatur cum talibus per ingreſſum religionis ſed prodeſt eis religio ad diſpenſationem facilius obtinendam ar. l. di. ſi ille. 55. di. priſcis. ſicut fauore religionis inductum eſt ut per abſentem diſpenſetur cū religioſo qui ante religionem ordines furtiuè ſuſcepit. ut. infra. de eo qui fur. ordi. ſuſce. cum. h. lator. & cum eo qui ante religionem in excommunicationem ſuſcepit ordinem per ignorantiam iuris. uel per facti obliuionem. ut. infrà. de ſenten. exc. cum illorum. Sed quod primo dixi uerius eſt. Per hominem adhibetur diſpenſatio circa tales & triplex. Aliquando magna. aliquando maior. aliquando maximè. Magna ut ordinetur in eccleſijs alijs à paternis. ar. à contrario ſenſu. infrà. eo. ti. præſentium. maior in paternis media tamen interueniente perſona. ut. infrà. eod. titu. ex tranſmiſſa. maxima ut in paternis admittantur immediate. ut. infrà. eo. titu. ex tua. Sed licet hæc diſtinctio magiſtralis ſit ex antiqua. patitur tamen calumniam, in medio membro. quia decre. ex tranſmiſſa uidetur loqui in filio ſacerdotis legitimo. qui de iure communi admittitur ad illum perſonatum quem pater habuit media interueniente perſona. Saluo nihilominus decreto remanente quòd ſucceſſionē in eccleſia dei hæreditariam deteſtatur. quod locum habet cum media perſona non intercidit. unde nō de diſpenſatione loquitur ſed de iure communi ut dictum eſt. Media autem perſona tollit impedimētū et facit ut liceat alicui habere pſonatū uel eccleſiā quē uel quā pater habuit. q̄a uarietate ſucceſſionis uitiū aboletur. ut. 1. q. 1. cito.

q.1.cito.2.q.1.in primis.ff.de hære. & act. uend.l.uenditor. ¶Et notat † quòd
4 ſiue pater habuit perſonatum filius immediatè habere non poteſt. ut infra eodem titu.quoniam.ſiue pater habuit uicariam filius immediatè habere nõ poteſt ut infra eod.ti. ad extirpandas. Sed ſi pater habuit perſonatum filius uicariam habere non poteſt.ut infra eo.tit. Michael.uel è conuerſo ſi pater habuit perpetuam uicariam filius immediatè perſonatum habere non poteſt. ut infra eod.tit. conſtitutus. Et ratio quia perpetuus uicarius curam habet eccleſiæ cuius uicarius exiſtit. ut infra de offic.uica.ex parte tua. Vnde habens uicariam perpetuam aliam habere non poteſt.ut infra de off.uica.prouideas ſupra de reſcri.poſtulaſti.unde perpetuus uicarius quaſi ius habens in eccleſia. ut infra de inſtru.G.perpetuus. amoueri ſine cauſa non poteſt.ut infra de off.uica. ad hæc ſicut & emphyteuta qui ad non modicum temporis cõductius habet in re.ut.ff.ſi ag. uecti.uel emphy.l.1.& ult. ff.de ſuperficiebus.l.1.§.ꝙ ait. Sunt ergo duæ prohibitiones in hoc tractatu.
5 †Vna de filijs præsbyterorũ nõ promouendis. Alia ꝙ filij non aſſumantur ad ea q̃ patres immediatè habuerunt. Circa primũ impedimentũ diſpenſatur aliquãdo per ingreſſum religionis. aliquãdo per hominẽ diſpenſatur cũ talibus in ſeculo remanentibus.ut infra eo.tit. ueniens.&.c.ex tranſmiſſa.nõ.n.inuenitur prohibitum epiſcopis circa ordines & ſimplicia beneficia cũ talibus diſpenſare.unde intelligitur eis permiſſum.ut infra de ſen.exc.nuper.hodie tamen cũ talibus in dignitatibus & perſonatibus & in beneficijs curam, animarũ habentibus.nõ niſi per ſedem Apoſt.diſpenſatur.ut infra eo.c.ulti.& maximè in epiſcopatu.ut ſupra de elect. innotuit.56. di.apoſt.&.c.cenomaneũ.&.c.quia ſimpliciter. Circa aliud impedimentũ dixerũt quidã & ſcripſit Ray. in ti.hoc ꝙ epiſcopi & archiepiſ.diſpẽſare poſſunt per hanc decre.infra eo.ti.ex tua in quã reſpondetur ad conſultationẽ.loquitur ergo de iure cõmuni. & ſic diſpenſatio quæ per epiſcopum Eboraceũ facta exiſtit de iure proceſſit. Sed ſalua reuerentia dicentium & ſcribẽ.non ſic intelligo,imò ſi hoc modo decre.illa intelligatur multũ erratur. Nã in cõſolatione illius decre.non agitur de diſpẽſatione facienda uel non facienda.ſed de iã facta non reuocanda. fuerat.n. diſpenſatũ cũ aliquibus auctoritate literarũ domini Papæ in quibus generaliter dicebatur poſſe filios in paternis eccleſijs ſuſtineri.quos probatæ uitæ & ſanæ conuerſationis archiepiſcopus idẽ agnoſceret.uel quos longo tẽpore illas tenuiſſe conſtaret.dubitatur autẽ an per literas ſpeciales contra quoſdam ex illis obtẽtas,cum quibus iam fuerat diſpenſatũ, diſpenſatio facta reuocari deberet. & dicitur ibi quòd non. ſic nec ſemel facta remiſſio reuocatur. ut 23. quæſtio. 4. ſi illic. Nam beneficium manſurum eſſe debet. ut in auct.conſti. quæ de dignitatibus.§. illud quoque. colum.7.& deus multiplicat & cumulat ſuæ liberalitatis dona. non reuocat. ut de pœni di.1.quantumlibet. quòd autem non liceat archiepiſcopo uel legato nedum epiſcopo diſpenſare cum filijs in eccleſijs quas patres eorum nullo medio habuerunt. ut infra eodem tit.dilectus nec mireris de hoc. nam talis diſpenſatio eſſet contra apoſtolum ut 8. quæſt. 1.apoſtolica.&.c.ex tranſmiſſa infra eodem quia ſanctuarium dei iure non cõuenit hæreditario poſſideri. ut infra de. inſti.c.ad decorem.Et eſt ſciendũ quòd hæc prohibitio ſecunda de qua dictum eſt in.§.ſunt igitur,locum habet etiam in filijs legitimis clericorum. unde erranerunt illi hodie qui ſcripſerunt ſublatam eſſe diſtinctionem hanc. utrum pater immediatè uel mediatè eccleſiam habuerit proximè uel non proximè in eccleſia miniſtrauit. quia ut dixerunt hodie qualitercunque uaries non licet niſi ſolo roma.Pontifici cum filijs clericorum diſpenſare in perſonantibus dignita-

dignitatibus & in beneficijs curam ani
marum habentibus per decre. infra eo.
titulo cap. ultimo. Sed certe decre. illa
locum habet in filiis clericorũ & alijs
non legitimè natis. Sed in filijs legiti-
mis clericorum locum habet præmiſſa
diſtinctio dum quæritur. an filius poſ-
ſit habere eccleſiam quã pater habuit
oportet autem inquiri an media inter
ceſſerit perſona uel non. ut ſciatur an
prohibitio de ſucceſſione hæreditaria
obſtat uel non obſtat ut ſuperius dictũ
eſt. & probatur infra eo. titu. ad extir-
pandas. De hac ſecunda prohibitione
quæritur an extendatur ad nepotes &
uidetur quod ſic. quia filiorum nomine
nepotes continentur. ut. ff. de uer. ſign. l.
liberorum. ff. ad Mace. l. filium. puto au
tem contrariũ. nam hic de pœna agi-
tur. & ideo ſignificatio filiorum reſtrin
genda eſt non amplianda, nam lex di-
cit quòd ſenator non poteſt ducere in
uxorem filiam illius qui uel quæ artem
ludicram exercuit poteſt tamen ducere
6 neptem. ff. de ri. nup. l. hoc capite. &
ar. 56. diſt. dominus. ¶ Quid † ſi quis ne
get ſe filium ſacerdotis & aſſerat ſe fi-
lium alterius ex legitimo matrimo. ſu-
ſceptum. qualiter hoc probabit cum
difficilis ſit filiationis probatio. ff. de
condit. & demonſtra. l. Lucius. Reſpon
deo probatur filiatio ſi appareat aliquẽ
natum ex his qui matrimonialiter ſunt
coniuncti. nam filius eſt quem nuptiæ
demonſtrant. ut. ff. de in ius uo. l. quia
mater. uel probatur filius ex affectu.
ut infra de præſumpt. afferte. 2. q. 6. ad
romanam. C. de inoffi. teſta. l. ſi iure in-
fra qui fil. ſint leg. tranſmiſſæ. & ſtatur
his coniecturis donec probetur contra
rium. C. de proba. l. non nudis. C. de te-
ſta. l. neque profeſſio. ff. de inoffi. teſt. l.
ſi inſtituta. §. 1. C. de hære. inſti. l. ſi pa-
ter. Quid ſi quis natus ſit de damnato
coitu poſtea pater ducit matrem iſtius
in uxorem. nunquid de iure communi
poterit promoueri tanquam legitimus.
Ad hoc dicas quòd ſi pater potuit illã
habere legitimam uxorem tempore
cõceptionis. quia nullum ſuberat impe
dimentum & poſtea duxit eam legiti-
mam uxorem. legitimatus eſt filius an
tea genitus per ſubſequens matrimo-
nium. & ita ſuccedet in hæreditatem
tanquàm legitimus & ad omnes actus
legitimos admittetur. quod verum cre-
do etiam ſi mater poſt filij natiuitatem
nubat alteri. demum eo mortuo con-
trahat cum patre filij. uel è conuerſo,
pater contrahat cum alia qua mortua
ducit matrem filij. in uxorem & hoc
dico in fauorem prolis per iura infe-
rius allegata. Secus ſi propter impe-
dimentum aliquod non poterat eſſe
matrimonium inter ipſos parentes tem
pore conceptionis. quia tunc licet po-
ſtea ſublato impedimento ducat illam
poſtea in uxorem non legitimabitur
proles. ut. infrà. qui fil. ſint legiti. tanta.
in autem. quib. mod. natu. effi. circa
princi. col. 6. quod tamen in primo ca
ſu dixit talem legitimatum quo ad om
nes actus legitimos excipiunt quidam
dignitatem epiſcopalem ad quàm pro-
moueri non poteſt ſine ſpeciali diſpo-
ſitione domini Papæ Hoc. etiam dixit
Ray. per decre. ſuprà. de electi. inno-
tuit. circa principium ſecundum unam
lecturam. Sed cum illud uerbum quod
olim erat in illa decre. & quod illud in
nuere uidebatur ſecundum unam lectu
ram hodie ſit deciſum. hoc dicere non
placeat. erat enim in textu illius decre
talis talis litera quòd mater electi in-
frà quadriennium à natiuitate ipſius
electi matrimonium non contraxit di-
cebant quidem uerum eſſe cum patre
electi qui uerginitatem matris præri-
puit quaſi furtim contraxit. ergo poſt
quadriennium ut innuit litera illa &
tamen electio illius tanquam illegiti-
me nati caſſatur. Sed cum hodie par-
ticula illa ſit de illa decre. deciſa per
illam decreta. hæc ſententia teneri nõ
poteſt, poſſet tamen per alia iura
iuuari. Nam conſilium requirit quòd
promouendus in epiſcopum ſit de
legittimo matrimonio natus. ut ſuprà
de elec.

de elect. cum in cunctis . Is autem qui
ex damnato coitu naſcitur & ſi poſtmo
dum inter parentes matrim. ſubſequa-
tur non eſt per hoc conſilio ſatisfactũ.
Item diſpenſatio generalis ad epiſcopa
tus uel archiepiſcopatus non ſolet ex-
tendi. ut infra de conceſſ. præben. c. di-
lectus filius . Sed & ſi contrarium dica-
tur non diſplicet ne fauor matrimonij
reſtringatur . ¶ Sed ſi in hoc caſu ſubſit
impedimentum nunquid poteſt per ar
chiepiſcopum diſpenſari . ut ſicut epi-
ſcopus inter ſuos ſubditos diſpenſat ita
& metropolitanus diſpenſet inter ſuos
circa ætatem minorem . ut ſupra de æ-
ta. & qualita. in or. præfi. ca. præterea ,
Item cum filijs ſacerdotum. ut infra eo
dem titulo . ueniens . Cum corpore ui
ciatis . ut infra de cor. uitia . de præs-
bytero . & cum adulterijs & aliis crimi
noſis . ut infra de iudi. At ſi clerici . re-
ſpõdeo quamuis hæc eadem poſſit me
tropolitanus circa ſuos ſubditos. non
tamen hoc poteſt circa illos qui ſunt
promouendi ad dignitatem. epiſcopa-
lem . ſi irregulares uel illegitimi ſint
quoniam epiſcoporum ſeu maiorum
negocia uel iudicia romano ſunt Ponti
fici reſeruata . ut ſupra de tranſ. præla.
inter corporalia. 18. diſt. multis in fin.
7 ¶ Item quid ſi † ſacerdos generet filiũ
de uxore legitima cum qua matrimo-
contraxerat in laicatu uel conſtitutus
in minoribus . nunquid erit legitimus
filius. ſcripſit magiſter Raymund. quod
ſic maxime ſi uxore contradicente uel
ignorante quòd uir ad ſacros ordines
eſt promotus . & hoc dixit duplici ra-
tione fauore prolis . & quia culpa pa-
rentum non debet nocere filijs huiuſ-
modi de matrimo. legitimo natis 28. di
ſtinct. diaconi. 27. quæſtio. 2. multorum
ſed certe hoc non placet . nam decre.
ſcripta eſt in hoc caſu quæ dicit talem
taliter ſuſceptum ex permiſſione in
clericum ordinari . ut infra eodem ti-
tulo. literas. Nec obſtat ſi tu dicas.
iſte natus eſt de uiro & uxore ergo
eſt legitimus . ergo a promotione
non excludendus . quia & ſi uiro &
uxore ſuſceptus ex damnato tamẽ coi-
tu eſt pro creatus , coitus enim ille uio
lat profeſſionem & continentiam or-
dini annexam. ut 28. di. diaconi. 84. di.
Cum in præterito Item non obſtat illa
ratio quòd culpa parentum non debet
filiis obeſſe . nam culpa parentum no-
cet origini filiorum . ut infra de clan.
deſpon. Cum inhibitio . & bona fides
parentum . imò parentis prodeſt. ut in
fra qui fin. ſint legit. Cum inter Ioan-
nem. &. c. ex tenore. debet igitur ſic na-
tus quo ad ordines & dignitates pro
illegitimo reputari . eo quòd de dam-
nato coitu & prohibito procreatus ,
quia cum uir de aſſenſu uxoris ſuæ , ad
ſacros ordines promouetur. ſequeſtra-
to manſionis cubiculo non debent am
plius commiſceri , ut 72. di. epiſcopus,
imò alteri nubere non poteſt uxor poſt
mortem uiri . ut 33. di. ſeriatim, in fine
& 28. diſti. quia ſunt culpe . An autem
in ordinatione mariti ſufficiat conſen-
ſus uxoris uel requiratur conuerſio, di-
cani infra de conuer. coniu. fateor ta-
men quòd cum iſto taliter nato beni-
gnius agendum eſt & facilius diſpen-
ſandum, quam cum alio male nato . Et
quod dixi delictum parentum nocere
filijs quo ad originem uerum eſt. Item
nocet quo ad pœnas temporales. ut no.
ſupra eod. titu, §. deteſtatio. non tamen
nocet quo ad deum . quia filius nõ por
tabit iniquitatem parentum . nec filij
bonitas excuſat malitiam parentum ,
ut 56. diſt. nunquam naſci. Sed malicia
parentum inducit præſumptionem con
tra filios. ut 56. diſt. ſi gens. Angelorum
& è conuerſo malitia filiorum inducit
præſumptionem contra parentes. ut 6.
q. 1. qui crimen. 37. diſt. legant . ¶ Sed
8 quid † ſi diſpenſetur cum aliquo illegi
time nato ut ad clericatum promoueri
ualeat . uidetur in ſolis minoribus or-
dinibus diſpenſatum . ut 34. diſt. le-
ctor. ar. ff. de lega. 3. l. minimis infra de
conſang. & affi. quod dilecto. ſed con-
tra. ff. de conſti. prin. l. ulti. infra de dor
natio.

natio. Cum dilectus. &. ſuprà. de reſcriptis. olim. Præterea nomen clerici quod hic ponitur generale eſt & ſuperius ad omnem ordinem ut. 12. q. 1. dua. puto hoc priuilegium reſtringendum, eo quòd odioſum cum detrahat iuri communi. ut. ff. de li. & poſ. l. cum quidem. infrà. de conſang. & affi. quòd dilecto. ¶ † Item quid ſi diſpenſatur cum

9 aliquo ut promoueatur ad omnes ordines nunquid uidetur diſpenſatum in dignitatibus & prælaturis & in hac quæſtione idem uidetur dicendum quod dictum eſt in præmiſſa. nam cum diſpenſatur cum aliquo in uno. non uidetur in alio diſpenſatum. ut. 12. di. Nos conſuetudinem. Quidam tamen in his & in ſimilibus quæſtionibus diſtinguunt. quia aut per priuilegiũ clerici fit alteri nullum uel modicum præiudicium. & tunc largiſſima facienda eſt interpretatio. dum tamen interpretatio non excedat metas iuriſditionis interpretantis. ſed ſi per priuilegii indulgentiam enorme præiudicium alteri generetur, tunc eſt interpretatio reſtringenda. ut. infrà

10 de priui. porro. &. c. recipimus. ¶ † Itẽ quid ſi cum aliquo illegitimè nato diſpenſatum ſit quo ad ordines & beneficium, nunquid nomine beneficij intelligam perſonatum. uel regimen eccleſiæ parrochialis. Reſpondeo non. ſi ab epiſcopo uel archiepiſcopo diſpenſatio facta fuerit. quibus expreſſe non licet in talibus diſpenſare. ut infrà. eo. ti. c. ultimo. Sed ſi à papa facta fuerit diſpenſatio intelligam nomine beneficij diſpenſatum in præbenda. ut. infrà. de præben. pro illorum. infrà. de æta. & quali. in or. præſi. accepimus. non tamen in eccleſia collegiata in qua per electionem ſolet prouideri de rectore. ut. infrà. de præben. c. ulti. Cæterum ſi quæ eccleſiæ ſunt non collegiatæ & ſine patronis, uel cum patronis & is pro quo ſcribitur fuerit præſentatus. puto tales eccleſias generali uocabulo beneficij comprehendi. & idem intelligo ſi præter diſpenſationẽ ſcribatur pro aliquo ut ei prouideatur in aliquo beneficio competenti. nam talis interpretatio facienda eſt ſicut ſuperius dictum eſt.

11 ¶ Item quare † epiſcopus poteſt diſpenſare cum committentibus crimina ab adulterio. &c. non autem cum patientibus defectum. Reſpondeo facilius aboletur irregularitas proueniens ex crimine quam ex defectu. nam crimen deletur per pœnitentiam. non defectus Vel aliteer nã maior eſt irregularitas proueniens ex uitio originis. quam illa quæ prouenit ex delicto. nam prima prouenit ex natura. ſecunda uerò ex accidenti naturalia uero immutari non poſſunt. ut not. ſupra de æta. & qualita. in ordi. præſi. §. de forma. ¶ Itẽ quæritur de eo quod ſupradictum eſt quòd non licet epiſcopis diſpenſare cum illegitime natis in beneficijs habentibus curam. Quæ beneficia dicuntur habere

12 cura? † Reſpondeo. illa quibus hæc inſunt corrigere interdicere ſuſpendere, excommunicare abſoluere. & quædã alia. ut ſupra de elect. dudum nam hæc medicinalia ſunt animarum. ut 2. q. 1. multi 11. q. 3. cum aliquis 10. q. 1. relata cum ſequentibus capitulis. An autem legitimati ad actus eccleſiaſticos uideantur legitimati ad ſeculares no. infra qui. fi. ſint le.

Summarium.

1 *Seruus an poßit ordinari.*

2 *Quid ſi fuerit ordinatus ſine manumißione, an in ſeruitutem reuocatur.*

3 *Ordinari an poßit quilibet manumißus.*

Liberti eccleſiæ propter operas non præſtitas in ſeruitutem reuocantur.

4 *Prælatus an poßit ſeruum eccleſiæ ſine manumittere.*

5 *Dominus an in ſeruum quem manumittit, poßit ſpirituales operas retinere, & ſi ipſe manumiſſus non facit degradari poßit.*

6 *Dominus quando ſeruum ſuum ordinatum uendicat, ubi cauſa ſit tractanda.*

7 *Seruus alienus conſecratus quare redditur*

 domino,

domino, & non res aliena & conſecrata.

8 *Manumißio quid ſit, & unde originem habuit.*

9 *Manumittere quis poßit.*

10 *Manumißio quot modis fiat.*

11 *Dedititiorum differentia an hodie ſit ſublata, & latinorum.*

12 *Partus ſequitur uentrem quoad ſtatum & libertatem ac ſeruitutem, non quo ad honores familiam.*

¶DE SERVIS NON ORdinandis. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de filijs presbyterorum ordinandis uel non. & ſic actum eſt de impedimento originis Nunc agitur de impedimento conditionis ſeruilis. Seruilis enim conditio clericalem non capit honorem. ut 54. diſ. admittuntur, & propterea ſubſequenter ſubijcitur rubrica de ſeruis non ordinandis & eorum manumiſſione. Videndum eſt igitur circa primam partem rubricæ qualiter ſerui poſſint ordinari. quid ſit ſi ſine manumiſſione fuerint ordinati. qualiter ſerui iudeorum ualeant liberari. Circa ſecundam partem uidendum eſt quid ſit manumiſſio. unde habet originē. quis poſſit manumittere & qualiter. ¶Scien
1 dum † eſt igitur quòd nullus ſeruus ſiue priuati còrporis ſiue eccleſiæ poteſt ordinari niſi prius manumittantur. ut. 54. di. c. 1. 2. & 3 & ratio huius prohibitionis eſt duplex. ſeruilis utilitas. & clericalis dignitas ut in præallega. c. admittuntur. ¶ Si ſine manumiſſione
2 † ſerui fuerint ordinati frequentius reuocantur in ſeruitutem. frequentius ideo dico. quia aliquando ſeruus ordinatus liber efficitur. & ſic non reuocatur. aliquando remanet ſeruus & a domino reuocatur. & propterea diſtingue. Aut ſeruus ordinatur ſciente domino aut ignorante. Si ſciente & non contradicente liber & ingenuus fit. nec diſtinguo in quo ordine fuerit ordinatus: ut. 54. di. ſeruus. Si uerò ignorante domino. ignorantibus etiam ordinatore & præſentatore tunc ordinatus reuocatur in ſeruitutem & redditur domino. ut 54. di. nulli ex antiquis. & hoc eſt uerum ſi fuerit in minoribus ordinibus ordinatus. Subdiaconus autem factus dabit uicariū ſicut & diaconus. cū hodie ſubdiaconatus ſit ſacer ordo licet ſecundum illud. c. ex antiquis reddi domino iuberetur quando non erat ſacer ordo, hodie ſecus. ut. ſuprà. de tempo. or. à multis. infrà. eodem titulo. miramur. Sed ſi uicarium dare non poſſet reddetur domino. tam ſubdiaconus quàm diaconus. Presbyter autem factus in peculio mulctatur uel ſeruiat domino quodāmodo in diuinis obſequijs. ut 54. diſ. ex antiquis. frequens monachus factus euadit iugum ſeruitutis ut. 54. di. ſi ſeruus Cæterum ſi ſciente ordinatore uel præſentatore fuerit ordinatus manet liber in quocunq; fuerit ordine. & præſentator ſeu ordinator debet domino dare duo mancipia. ut. 54. diſtin. ſi ſeruus. ſed eis non habentibus unde ſoluant ordinatus redditur domino ſecundum diſtinctionem ſuperiorem ſecundum quam presbyter non redditur ſed in peculio mulctatur. Diaconus & ſubdiaconus aut uicarium dabunt aut reddentur dominis ſuis minores autem clerici præciſe reddentur dominis. Et nota quòd in caſibus in quibus dominus habet ius repetendi ſeruum ſuum ordinatum. poterit reuocare uſq; ad annum tantum & non ultra. ut 54. di. Si ſeruus ſciente, & computatur ille annus ſecundum Lau. & Ray. quibus aſſentio à tempore ſcientiæ. domini. ar. 17 q. 2. Si quis incognitus. in ſi ſecundum Hug. à tempore ordinationis clerici. ¶ Item nota
3 † quòd non quilibet manumiſſus ordinari poteſt. unde circa manumiſſos ſeu libertos ſic diſtingue. Aut eſt libertus eccleſiæ aut priuati. libertus eccleſiæ poteſt ordinari quamuis eccleſia quæ manumiſit retineat ius patronatus in manu-

manumiſſo quo ad hoc ut non iniurie-
tur eccleſiæ. non accuſet nec teſtifice-
tur in illam . alioquin reuocetur in
ſeruitutem:ut. 12.q.2. diaconi.9.q.1.c.
epiſcopus qui mancipium. 54. di. qui
ex famulis. infrà.eod. c. de famulis. &
quo ad alia in quibus liber eccleſiæ ſpe
cialiter ſunt obnoxij quod in libertis
priuatorum non contingit. nam pro-
pter operas non præſtitas reuocantur
in ſeruitutem liberti eccleſiæ. ut in. c.
diaconi. ſecus in alijs libertis. ut. C.de
liberali cauſa.l.ſolo obſequij. Item a-
liud ſpetiale eſt in his libertis, quia fi-
lij eorum ſunt obnoxij eccleſiæ. ut.12.
q.2.de libertis ſecus in alijs. ut. C. de
liber. & eorum liber.l.1.&.2. Item ter
tium ſpetiale quòd liberti eccleſiæ te-
nentur ſeruire eccleſiæ nulla eis opera
impoſita.ut 12.q.2. diaconi.&.c.liber-
ti.Eſt & quartum ſpetiale ſcilicet quoſ
dam. nam liberti eccleſiæ ordinati in
eccleſia bona collata eis in alios tranſ-
ferre non poſſunt.ut.infrà. eod. titu. de
famulis. Sed contrarium obtinet in li-
bertis priuatorum. ut inſti. de ſucceſ.li
ber.§. Sed noſtra. ſed poſſet responde-
ri ad dec.quæ loquitur in bonis collatis
contemplatione eccleſiæ alias ſecus.ut.
12. q. 3. c.1.&.2. uel loquitur in cleri-
cis non habentibus cognatos aliàs ſe-
cus. ut.12.q.2. epiſcopus qui filios. uel
loquitur in his qui manumiſſi ſunt ea
conditione ut poſt mortem eccleſia pa
trona ſuccedat in totum, alioquin nec
dum res ſed & perſonas. poſſunt etiam
inuita eccleſia quæ manumiſit ad alia
loca transferre.ut.infrà. eo. tit. Eo li-
bentius.libertus autem priuati in quo
ius patronatus retinet manumiſſor pro
moueri non poteſt. ut.54.di. quicunq;.
4 † Et notabis quòd prælatus eccleſiæ
non poteſt manumittere ſeruum eccle-
ſiæ. niſi dederit eccleſiæ duos ſeruos e-
iuſdem meriti & peculij. ut.12.q.2.epi-
ſcopus qui mancipium. An autem ſer-
uus manumiſſus & ordinatus in eccle-
ſia à qua extiterit manumiſſus poſſit ec
cleſiam illam deſerere.& alteri in diui-
nis officijs deſeruire ſtandũ eſt diſtin-
5 ctioni decr.infrà.eo.eo libẽtius. ¶ † Itẽ
cũ priuata perſona manumittit ſeruum
ſuũ ordinãdũ in clericũ pôt hoc in ma-
numiſſionẽ imponere manumiſſo ut ſi
bi dicat horas canonicas, & ſi ſic impo
ſuerit tenetur ad hoc ordinatus quòd ſi
in ſuperbiã elatus non fecerit. poterit
degradari.ut.infra.eo.tit. nullus 54. di.
frequẽs.&.c.quicũq;. Quidam tamẽ ad
dunt de cõſenſu epiſcopi poſſe imponi
aliàs nõ.Nec obſtat ſi opponatur ꝙ in
collatione rei ſacræ uel ſpiritualis con
ditio apponi non debet.quia manumiſ
ſio eſt res ſpũalis uel aliàs & ſi in ordi-
natione hæc apponatur conditio uitiũ
nõ inducit.eo ꝙ eſt circa operas ſpiri-
tuales,unde ipſa conditio intelligitur
ſpiritualis & ſic non eſt uitioſa. ut. ſu-
prà.de elec.ſignificaſti.infrà.eo.eo libẽ
tius.infrà.de pręben.ſignificatum. Qui
dã tamen dixerũt ꝙ ſine aliqua impoſi
tione manumiſſus & ordinatus tenetur
præſtare domino ſuo hoc ſpiritu ale ob
ſequiũ de horis canendis,alioquin po-
terit degradari. nõ tamẽ in ſeruitutem
reuocari.unde clauſula quæ ponebatur
in hac decre.nullus,in fi.ſecũdũ ueterẽ
cõpilationẽ illa ſi & ſeruus fiat domini
ſui ſublata eſt.uiſum eſt enim compila
toribus huius uoluminis abſurdum eſſe
quòd manumiſſus iã in pſbyterũ ordi-
natus propter hãc ingratitudinẽ in ſer
uitutẽ laici reuocetur, ut no.ſuprà.in di
6 ſtinctione.Aut ſeruus.¶ † Sed quid ſi do
minus ſeruũ uẽdicet quẽ dicit ſe inuito
& ignorãte ordinatũ fuiſſe ubi hæc cã
ſtatus agetur.Videtur quòd remitti de
beat ad locũ unde aufugit.ut.C. ubi cã
ſtatus.l.ſi in poſſeſſio. & hoc uerũ eſt ſi
eo tẽpore quando fuit ordinatus erat in
poſſeſſione ſeruitutis,aliàs ſi erat ĩ poſ
ſeſſione libertatis ibi cauſa ſtatus aget
ubi degit qui cõuenitur.ut.C. ubi cau.
ſta.l.3.et hoc autẽ. An ſit fugitiuus an
nõ.an erat in poſſeſſione ſeruitutis aut
libertatis qñ extitit ordinatus agetur
& finiet antequã cã ſtatus initiũ ſumat
ut.ff de libe.cã.l.liberis.§.ulti. &.l. igit

§.ergo poteſt. uerius puto in hoc caſu hanc cauſam de qua agitur de reuocando clerico de ſtatu clericali in ſtatũ ſeruilem in foro eccleſiæ illius in qua eſt clericus ordinatus agi debere. & puto ſyndicum eccleſiæ ei qui conuenitur debere aſſiſtere.cedit enim ad ignorantiam eccleſiæ cũ clericus reuocatur ad ſtatum ſeruilem ſicut cum reuocatur ad curialem vt.51.di.deſignata.& deponẽdus eſt reuocatus antequàm reddatur.
7 ut 54.diſtin.nulli.¶† Item quare ſeruus alienus conſecratus redditur domino & non res aliena & conſecrata.ut 14 q. ul.comperimus. Reſpondeo. quia in rebus inanimatis non perpenditur dolus, ſed in homine ſic.Itẽ quia in rebus inanimatis conſecratis conſecratio eſt in ſuperficie.& ideo nõ debet à manu prophana tractari. Sed in homine eſt anima quæ tangi non poteſt.32.q.7.licite.
¶ Nunc uidendum eſt de ſecunda parte rubricæ.ſ.quid ſit manumiſſio unde habuit originem & quis poſſit manumit-
8 tere & qualiter. ¶ † Manumiſſio eſt libertatis datio. Nam quàm diu quis in ſeruitute eſt manui & poteſtati ſuppoſitus eſt. & manumiſſus liberatus eſt à manu & poteſtate domini. ut inſti.de libertinis.in prin.habuit autẽ manumiſſio ſecundum quoſdam originem à iure gentium.ut cum anteà uno cõmuni nomine omnes homines appellarẽtur. iſto iure tria genera hominum eſſe ceperũt.ſ.liberi & his cõtrariũ ſerui.1.di. Ius autẽ naturale, ius gẽtiũ.12.q.2.cũ redẽptor. Et tertiũ genus libertini qui dixerunt eſſe ſerui. ut iſti. de liberti. in prin. Alij dicunt ꝙ ſeruitus ſumpſit originẽ ab ebrietate Noe.& ita uſ. quod à iure naturali.ut.35.di.ſexto die in uer. non eſſet hodie ſeruitus,ſi ebrietas non
9 fuiſſet.¶ Manumittere poteſt † qui habet adminiſtrationem rerũ ſuarum minor autẽ 20. annorũ poteſt inter uiuos dare libertatẽ.ut.C.qui manu.nõ poſ.l. ſi minor. in ultima uerò uoluntate ex quo teſtari poteſt in 12. anno.& manumittere põt.ut 2.q. 6.§.diffinitiua,i uerbo.Item ſi ſententia contra ius.C.qui ma. non poſ.in aut. Sed nouo iure . Itẽ epiſcopus poteſt manumittere ſeruos eccleſiæ bene meritos,ut.12.ſi quos de ſeruis. poteſt etiam alios non bene meritos.dum tamen det eccleſiæ in compenſatione duos pro uno eiuſdem meriti & peculii.ut.12.q. 2. epiſcopus qui mancipum.Item cauſa miſerationis.ut. 12.q.2.cum redemptor.uel illud intellige in bene meritis.Item abbas poteſt manumittere ſeruũ monaſterij ſed non pleno iure, quia non habet quod compenſet.ut 54.di.abbatis &.§. hac auctoritate.& tamen hoc intelligas cum cõſenſu epiſcopi & monachorũ. ut. 12.q. 2.abbatibus.niſi conſuetudo contraria ſit.ut infrà de his quæ ſi.a præl.c. Et no
10 ſcitur. ¶ † Manumiſſio fit multis modis.ut inſti. de liberti. §. multis modis. die feriato & non feriato.iudice pro tribunali ſedente uel procedẽte, eſt enim uoluntariæ iuriſdictionis manumittere.ſecus in his quæ ſunt cõtentioſæ ut. 3.q 3.§.ſpacium. ¶ In ſumma notan-
11 dum quòd ſublata hodie † eſt differentia dediticiorum qui toto tempore uitæ ſuæ erant ſerui & poſt mortem liberi & latinorum qui è conuerſo in uita ſua erant liberi in morte ſerui omnes enim liberti in manumiſſione ſua conſequebantur perpetuam libertatem. ut inſti. de liberti.§.libertinorum.&.§. ulti. C. de latina.liber.tol.l.1. Item libertus cõmunis manumitti poteſt ab uno dominorum ut cum alij domini conſeruentur indemnes.C.de cõmuni ſeruo ma.l. 1. Item libertus reuocatur in ſeruitutem propter omnes cauſas ingratitudinis propter quas reuocatur donatio. ut in auten. ut liber de cætero.§. illud.
12 collum.6. † Item ſciendum eſt quòd ſi quis naſcitur ex parte liberto & matre ancilla, ſeruus eſt. & ſi è conuerſo ex parte ſeruo & matre libera,liber eſt partus enim quo ad libertatem & ſeruitutem.ſequitur matris conditionem ut.infrà.eo.ti.c.ulti.C.de rei uen.l. partus.ff.de ſta.ho.l.ex nature &.l. cũ legitimæ.

timæ.32.qu.4.liberi. & in tantum hoc uerum eſt.ut ſufficiat in aliquo momen to fuiſſe in libero uêtre ut quis liber naſcatur. ut.ff. de ſta ho.l.& ſeruorum. in honoribus autem muneribus & municipijs partus patrem ſequitur.ut.C.de decu.l.eos,& l.exemplo, & l.nullus ſolius & ff. de ſtatu. ho.l.liberos, & in tantũ hoc uerum eſt ut ſufficiat filium conceptum eſſe ex decurione. quãtum ad hoc ut patris conditionem ſequatur.quàmuis ante ipſius natiuitatem pater eiuſdem deſierit eſſe decurio. ut. ff. de decur.l.2.§. in filijs. ¶Sed ſi quæras in qui bus ſequitur conditionem patris iam à decurionatu uel à ſenatu remoti. Reſpondeo in multis ut in l. ſuperiori.ff.de decuri.l.2. §. filius.ff. de pœ.l. moris.§. & iſte forte.C.de decurio.l. decurioné. & l. decurionum filij.

Summarium

1 *Ratiocinia quæ dicantur.*
2 *Ratiocinia quæ impediant promoueri*
3 *Iurans ſoluere ad certum tempus, ſcribere uel aliud honeſtum opus facere, an antequam faciat quod iurauit poſſit aſſumere ordinem ſacrum, uel religionem intrare.*
4 *Iuramentum non uidat qui in melius illud mutat.*

¶DE OBLIGATIS AD RAtiocinia. Rub.

Dictum eſt ſupra de obnoxijs cõditioni ſeruili. nunc dicamus de obligatis ad ratiocinia ordinandis uel non. Videamus ergo quid ſunt ratiocinia & quæ ratiocinia impediunt aliquem promoueri. ¶Ratiocinia
1 ſunt † rationum redditiones ad quas aliquis obligatur ex adminiſtratione rei publice uel priuate. ¶ Impediunt pro-
2 moueri † ratiocinia, publica uel priuata. Publica ſunt illa quibus obligantur officiales curis ex adminiſtratione aliqua ad rem publicam pertinente. ut.C. de epiſcop. & cle.l.officiales. Priuata ſunt illa quibus obligantur aliqui ex adminiſtratione rerum pertinentium ad priuatos,ut tutores,& curatores, caſtaldiones, uel baliui aliquorum. ¶Circa hæc ratiocinia publica uel priuata quando impediunt promoueri ſic diſtingue. Aut promoueri nolentes perſeuerant in officio. aut non. In primo caſu ſic diſtingue. quia aut perſeuerant in officio ſecularium perſonarum non miſerabilium & tunc non poſſunt. promoueri. ut.21.qu.3.ca.1.& infra ne cle.uel mona.ſecu.ne.ſe.immiſc.ca.1.& 2. Aut officio perſonæ eccleſiaſticæ uel etiam ſecularis ſed miſerabilis & tunc poſſunt promoueri,ſi aliud non impediat ut 86. diſt.peruenit.89.di.iudicatum 16 qu.1. monachi. In ſecundo caſu cum non perſeuerant in officio remaneãt tamen adhuc obligati ex adminiſtratione,ſubdiſtingue. quia aut ſunt obligati reipu.aut perſonæ priuatæ. Si reipublicæ.non debent promoueri ante reddita ratiocinia ut 51.di.præterea.C.de epiſ.& cle.l. officiales.obligati enim reipublicæ ex adminiſtratione arcentur ab honoribus. ſecus ſi alias ſint debitores ex cauſa mutui uel ſimili.ut. ff.de mu & ho. l.reſcript.§. debitores.C. de epi. & cle.l.quiſquis emenſis,Si enim remanent obligati priuatæ perſonæ ſubdiſtingue. Aut in ipſa promotione mouetur eis quæſtio, uel eſt mota,aut non. In primo caſu iterũ ſubdiſtingue,quia aut mouetur quæſtio de perfidia & de dolo. aut de culpa tantum. Si de dolo uel perfidia non debent promoueri ante deciſam litem. ut 81.diſt.tantis.23.di. illud infra de accu. omnipotẽs, & in hoc caſu loquitur hæc decre. debet tamen taxari tempus infra quod quæſtio decidatur.ar. infra qui filij ſunt legi.lator.C.de ingenu.ma.l.diffamari. Si uerò moueatur ſibi quæſtio, uel prius ſit mota de culpa tantum,poſſunt promoueri non obſtante creditoris reclamatione. cum lis poſtea poſſit procedere ſicut prius, & etiam ſub eodem

dem iudice.ut.ff. de iudi. l. ubi & de iuriſd.om.in.l. cum quidam. ¶Si autem non moueatur eis quæſtio nec eſt mota, poſſunt promoueri non obſtante obligatione, niſi magni feſtum eſſet ipſos teneri de dolo. tunc enim poſſet & debet epiſcopus ipſos ex officio ſuo repellere ſicut quoslibet crimonoſos et infames. ut 2. q. 7. alieni. 6. q. 1. infames. ff. de poſtu. l. quos prohibet. Sed et curiales promoueri non poſſunt. quamuis ab adminiſtratione ſint iam liberati. quod inteligo in his qui ſeruant turpia uel inhoneſta exercuerunt. ut milites executores, et apparitores. ut 51. di. c. 1. & 3. 46. di. clericus. de conſe. di. 2. pro dilectione. Curiales autem qui non talia exercent ſed in ciuilibus & pecuniarijs cauſis officium ſuum impediunt. ut tabelliones & aduocati a promorione non excluduntur. ut 61. di. Coſſius. Cæterum ſi in cauſa ſanguinis officium uel miniſterium ſuum præſtant contrahunt irregularitatem. Iudex. aduocatus. procurator tam actoris quam rei. licet Ber. contrarium dixerit in procuratore rei. aſſeſſor. apparitor. notarius. ſententiam ſcribens uel actor. Item ſententiæ dictator omnes iſti contrahunt irregularitatem. ut l. di. aliquantos. & ca. ſi quis poſt ſuſceptos infra ne cle. uel mo. ſententiã.

3 ¶Quæritur † de eo qui iurat ſoluere ad certum tempus. ſcribere. uel aliud honeſtum opus facere antequam faciat quod iurauit poſſet aſſumere ordinem ſacrum uel intrare religionem. & in clerico planum eſt quòd ordines aſſumere poteſt. quia aut nihil habet. et tunc libere poteſt cedere bonis, et inanis eſt actio quam excludit inopia debitoris. ut. ff. de dolo. l. nam his. 14. quæſtio. 6. ſi res & eius periculo nihil eſt qui nihil habet ut. ff. de fur. l. itaque fullo. uel ſi habet non minus remanet poſt ordines obligatus. ſcribere autem uel aliud honeſtum opus poteſt facere poſt ordines ſi ſe ad hoc ante ordines obligauit, dũmodo per hoc non impediatur diuinum officium ut 21. quæſtio. 1. clericus uel alium ſubroget loco ſui. ut. C. de epiſ. & clerici. l. quiſquis cenſibus. & l. in eccleſijs. In eo autem qui uult ingredi monaſterium dico quòd non obſtante tali obligatione intrare poteſt. excuſante ipſum zelo religionis. & afflatu ſancti ſpiritus. ut 19. q. 2. duæ infra. de re. tranſe. ad reli. licet. monaſterium autem tenetur ſatisfacere de his quæ contulit eidem ingreſſus. ut 19. quæſtio. 3. qua mulier. C. de epiſ. & cle. l. Deo nobis. §. 1. Sed & ſi nihil contulit, ſi tamen poſt ingreſſum ipſius monaſterio aliqua quæſiuit ex perſona ipſius, puta per ſucceſſionem hæreditariam, uel alio modo, in tantũ tenetur quãtum illud eſt quod quæſiuit illi cui monachus eſt obligatus ar. 19. quæ. ult. Si qua. Sed ſi non ſatisfaciat nec monachum defendat, patietur miſſionem in poſſeſſionem bonorum illorum. ut. ar. ff. de ea. minu. l. tutelas. Sed ſi libertate. inſti. de acqui. per arroga. in fi. uel monachus in monaſterio faciet quod promiſit, dum tamẽ nõ impediatur obſeruantia regularis: ut in clerico dictum eſt ſupra alias ſecus, ut C. de epiſ. & cle. l. omnis, et l. generaliter. & in authenth. ſed neque uel ſaltẽ. facit per alium quod iurauit. ut. C. de caducis tol. l. una. §. ne autem. C. de epiſco. & cle. l. ad ſimilitudinem. quamuis ſit argu. contra. ff. de ſolu. l. inter artifices. C. de decu. l. nullus qui nexu. infra. de offi. de. le. cap. ul. Non ob. his. 53. diſtin. legem. 54. di. quicunque quia illa intelliguntur de perpetuo obligatis, pura de ſeruis curialibus & conſimilibus. & ex his quæ ſuperius dicta ſunt patet terminatas eſſe quæſtiones illas de poteſtate qui iurauit regimen ciuitatis, de magiſtro qui iurauit regimen ſcholarium per annum, de capellano qui iurauit ſeruire in officio capellaniæ, an iſti poſſint religionem intrare; non enim iuramentum uiolat, qui in melius illud mutat ut infra de iureiuran. peruenit. Sunt autem rationes quare curiales de quibus dictum eſt promoueri non poſſunt. Prima, quia quidẽ

ſunt

ſunt uiles perſonæ & frequenter contra
hunt irregularitatem ex officio ſuo. Se
cunda, quia multum moleſtatur eccleſia
& incommoda multa patitur propter
tales quando reuocantur ſeu repetun-
tur. Tertia ratio eſt quoniam præſumi-
tur contra eos quòd non tranſeant ad
clericatum uno religionis. Sed ut fu-
giant ratiocinia dominorum ſuorum. l.
1. di. c. 1. 2. & 3. 54. di. leg.

Summarium.

1 *Corpore uitiati qui dicantur.*
2 *Debilitatus quis dicatur, & quis mutila-
tus. nu. 2.*
3 *Magnum membrum quod dicatur.*
4 *Mutilatus in membris an ualeat ad clerum
admitti.*
5 *Digitos ſex habens in manu non impeditur
ordinari.*
6 *Oculum unum alio habens groſſiorem, uel
utrunque eminentem, promoueri po-
teſt.*
7 *Promoueri non poteſt, & promotus deij-
citur, qui ſibi manus uiolentas intu
lit.*
8 *Virilia ſibi abſcidens an ſit ordinandus.*

¶DE CORPORE VITIA-
tis. Rubrica.

TRactauimus ſupra de impedimẽ
to originis & obligationis ad ra
tiocinia. Nunc uideamus de im-
pedimento corporis & ideo ſubijcitur
rubrica de corpor. uitia. ¶ Videamus igi
tur qui dicantur corpore uitiati. & qua-
re à promotione repellantur. ¶ Corpo-
1 re † uitiati dicuntur debilitati. uel mu-
tilati; debilitatum appello illũ qui mẽ-
brum habet ſed inefficiat, ut oculum cę
cum. manum aridam, crus confractum
2 † mutilatum appello qui aliquo mem-
bro caret. Mutilantur aliqui in mem-
bris apparentibus. alij in occultis & qui
in apparentibus in magno membro.
3 alij in paruo. † Magnum membrum in-
telligo in quantitate ut manum. in de-
4 core. ut occulum ſiue naſum † mutilatus
in membris non apparentibus per ca-
ſum uiolentiam uel tumorem ægritu-
dinis ordinari poteſt ſed ſponte non
poteſt ut. 55. diſ. ſi quis a medicis. &
ca. qui partem & cap. ſi quis per egri-
tudinem. Mutilatus in magnis & ap-
parentibus membris etiam ſi caſu uel
uiolentia hoc fiat ſeu metu morbi non
promouetur. ut 55. diſti. ſi euangeliſta.
Si uerò in modico, ut pote in parte di-
giti dummodo mutilatio illa non indu
cat deformitatem uel debilitatem po-
teſt promoueri. ut infra eo. tit. cap. 1. et
ult. alias ſecus. ut infra de clerico egro.
5 cap. præsbyterum † Quid ſi quis ha-
beat ſex digitos in manu? Reſpondeo
non impeditur, quia ut ait Offilius de fe
ctus membri uel augmentum non con-
ſideratur ſed uſus impedimenti, ut. ff. de
6 ædi. edi. l. Item Offilius. ¶ † Item quid ſi
quis oculum unum alio habeat groſſio
rem. uel utrunque habeat eminentem.
Reſpondeo. talis non impeditur. quia
nec eſt morboſus. ff de ædi. edic. l. qui
clauum. §. j. Et nota quòd talia impedi
menta inſpectioni oculorum ſuperio-
ris ſubijci debent, quia in talibus ſe-
gnius irritant animos dimiſſa per au-
res. quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fide
libus ut infra eod. titu. cap. 2. ſicut cum
agitur finium regundorum. ut. C. finium
reg. l. 3. ff. eo. titu. l. ſi irruptione. ſicut cũ
agitur de ætate. ut. ff. de minoribus. l.
minor ex aſpectu, ut cum quæritur an
aliqua ſit uirgo uel corrupta. 27. quæ-
ſtio. 1. nec aliqua ſit prægnans uel non
ut. ff. de uentre inſpicien. l. 1. ¶ In ſum-
7 ma ſciendum † eſt quòd qui ſibi manus
uiolentas intulit non promouetur et
promotus deijcitur. Eſt ratio, quia præ
ſumitur ꝙ omne malum in alium ſit
auſurus qui in ſeipſum ita ſæuit. ut. ff.
de ædil. edic. l. cum autem. §. excipi-
tur. qui enim ſibi non pepercit mul-
to minus

tominus parcet alij. ut.ff. de bo. eorum qui mor. ſibi con.l.ultima, qui ſibi non parcit tibi uel mihi quomodo parcet. Eſt & alia ratio in iſto, quia ſui eſt homicida & dei conditioni inimicus ut.l. 5.diſtinctione. ſi quis abſcidit. In illo igitur qui ſibi membrum amputat eſt cauſa irregularitatis ſæuicia. ſiue magnum membrum amputet ſiue paruum. ſi tamen fuerit cauſa inciſionis lãguor. caro ei putrida reſecanda eſt.ut 23.quæſtio.3. reſecandæ. In alijs uero quæ ſine culpa ſua ab alijs uel caſu fortuitu mutilantur eſt cauſa irregularitatis deformitas uel debilitas. quæ autem deformitas uel debilitas irregularitatem cõſtituat eſt in arbitrio ſuperioris. ut infra eodem.titulo capitulo 2. ¶Sed quæ-
8 ritur † de illo qui ſibi uirilia amputatur ut ſit caſtus. Et eſt dicendum quod irregularis eſt tanquam ſui ſit homicida. ut 55.diſtinct.ſi quis abſciderit,&c.ſi quis à medicis. & ideo deponendus. Nec obſt. infra eo.tit. ſignificauit. ibi enim ex gratia & diſpenſatione permittitur ſacerdoti illi miniſtrare in ordinibus inferioribus ſacerdotio. illi enim ſunt enunchi. Hierony. Mihi placent quos caſtrauit non neceſſitas. ſed uoluntas ut 33.quæſtio. 5. tunc ſaluabitur. Nec eſt uerum quod ruſtici dicunt. ut ſi quis à medicis uel ab hoſtibus ſectus ſit,non aliter poſſit miſſam cantare. niſi teſtes ſuos gerat in burſa ſiccos quaſi tunc habeat omnia membra. Sed non curo utrum habeat quis teſtes uirides an ſiccos. quia defectus membri illius nec deformitatem nec debilitatem quantum ad officia diuina inducit.

Summarium

1 *Bigamia quid ſit, & qualiter contrahatur, & quot ſunt ſpecies bigamiæ.*
2 *Bigami quare non poſſint promoueri.*
3 *Caſtitas quare maior exigatur in fœmina quam in muſculo.*
4 *Conſecratio epiſcopi cum ſit maior & dignior quam conſecratio uirginum, quare poteſt conſecrari in epiſcopum, qui non ſolutum uxorem habuit, ſed etiam poſt uxorẽ habuit concubinam.*
5 *Promoueri an poſſit ille, qui aliquam fornicariè deflorauit, & illam poſteà in uxorem duxit.*
6 *Promouendus an ſit, credens cum trahere cum uirgine. qui eam corruptam inuenit.*
7 *Promoueri an poſſit habens unam uxorem quam non cognouit, & illa mortua duxit aliam uirginem & cognoſcit. uel eo cõuerſo. primam cognoſcit ſecundam non.*
8 *Sacerdos non ſit, cuius uxorem conſtat adulterium comiſiſſe.*
9 *Maritus qui uxorem de adulterio accuſauit, & pendente accuſatione, illi petenti reddit debitum, an promoueri prohibeatur.*
10 *Contrahens matrimonium cum uidua, nudatur omni priuilegio eccleſiaſtica dignitatis.*
11 *Diſpenſari an poſſit cum bigamo.*

¶DE BIGAMIS. Rubrica.

AVdiuimus de quibuſdam irregularitatibus. ſed quia inter alias bigamina non nimia reputatur. Icircò hic poſt quoſdam tractatus de irregularitatibus ſubijcitur rubrica de bigamis. Vel aliter continuabis. Dictũ eſt ſupra de quibuſdam irregularitatibus ſiue impedimentis quæ ſine peccato proueniunt. ſed quia bigamia ſine peccato contrahitur. ut 31.q.1. aperiant. deus quòd ſi dormierit. Ideo hic ſupponitur rubr. de bigamia. ¶Videamus igitur quid ſit bigamia. quot ſunt ſpecies bigamiæ, & quare bigamus non poteſt promoueri. Et an cum bigamo ualeat diſpenſari. ¶Bigamia
1 † eſt defectus ex ſecundis nuptijs proueniens. ¶Contrahitur autem bigamia proprio ſumpto uocabulo,cum quis ſucceſſiuè & diuerſis temporibus duas legitimas

timas habet uxores.ut 31.q.1. aperiant. quod intelligo ſi cum utraque matrimonium conſumetur alias ſecus.arg. infra eo.tit. debitum 34. diſt. Valentiniano. Largè autem & impropriè ſumpto uocabulo bigamia multis modis contrahitur. ut cum quis ſimul habet duas uxores.quod ad factum conuenit retorqueri. quia cum neutra matrimonium tenet ſi ſimul contractum eſt cum utraque ut infra eo.tit.nuper in prin.uel tenet tantum cum altera. ut 34. diſt. chriſtiano.31.q.j.quomodo infra de diuor. gaudemus. Item qui habet unam de iure, & ea mortua contrahit cum alia de facto,bigamus reputatur, non propter ſacramenti defectum, cum in ueritate bigamus non exiſtat,ſed propter intentionis affectum cum opere ſubſecuto.ut infra eo. tit.nuper in fin.Itē qui contrahit cum corrupta, ideſt ab alio cognita, ſicut bigamus repellitur. ut 32.diſt.ſeriatim.34. diſt. curandum. & c.præcipimus. Item quicunque habuerit duas uxores ante baptiſmum, ſiue poſt baptiſmum, ſiue unam ante baptiſmum & unam poſt,bigamus eſt. ut 34. diſt. ſi quis uiduam 26. diſt.per totum. Sed in ultimo membro Hierony. aſſerit non contrahi bigamiam. ut 26.diſt. cap.1.Sed illud non tenet ut probatur ſequentia.c.de eiuſdem. & idem dico in eo quæ de facto ducit ſecundam uiuēte prima.Idem in clerico qui ante ſacros ordines habuit unam & poſtea de facto duxit aliam.ut infra eod.titu.c.ulti. Idem in his qui contempta profeſſione præuaricantur promiſſionem de cōtinendo & contrahunt de facto.ut 27.q.
2 j.quot quot. ¶ Quatuor † aūt ſunt rationes propter quas bigami repelluntur à promotione. quas aſſignaui ſupra de tempo. ordi.§. monogamus.Et nota in matrimo.attenditur duplex ſacramentum propter duplicem coniunctionem quæ eſt in eo per carnis copulam conſummato.Prima eſt coniunctio animorum. Secunda corporum. Prima coniunctionem ſignificat, fidelis animæ ad deum.hoc diſſoluitur perſequēs peccatum. ſicut & illa ante carnalem copulam per religionis ingreſſum. ut infra de conuerſi. coniuga. uerum.&.c. ex publico.Secunda ſcilicet coniūctio corporum ſignificat coniunctionem chriſti & eccleſiæ, hoc fuit matrimonium initiatum in prophetis & patriarchis, ratum in tempore gratiæ ſcilicet in natiuitate Chriſti. quando in ſe lapis angularis cœpit ędificare eccleſiam unum de iudæis alterum de gentibus parietem erigens cōſummatum in cruce.uel ratum fuit in cruce conſummabitur in patria. Auguſt. ſuper locum illum nunquid qui dormit non adiiciet ut reſurgat ait. nota quod dicit qui dormit. quia ſicut de latere dormientis Adæ qui erat forma futuri Chriſti aſſumpta eſt coſta de qua formata eſt Aeua. ita dormiuit Chriſtus ſomno mortis, ut de latere dormientis de quo profluxerunt ſanguis & aqua, quæ ſunt noſtræ redemptionis ſacra. formetur ſibi ſponſa eccleſia ut infra de bap. & eius effec.maiores. & infra de cele. miſ. in quadam &.c.Cum Marthæ.§. quæſiuiſti.¶Item in eadem ſecunda cōiunctione ſignificatur coniunctio deitatis & humanitatis facta in utero uirginali. ut 26. diſtinct.acutius.de con.diſtin.2. In Chriſto pater infra eod. ca. debitū. Cum ergo tam coniunctio Chriſti & eccleſiæ,quam unio deitatis & humanitatis unita ſit & reiterabilis meritò ſignificatur in primi matrimonij coniunctione carnali. Sed cum quis tranſit ad ſecundam uxorem, recedit ab unitate, tendens in pluralitatem. & ideò non poterit de cætero ſignificare dictam unitatem & reiterabilem coniunctionem. ubi enim ſignificatum eſt unitū & ſignificans unum eſſe debet. hanc rationem ponit Augu. licet obſcurè 26. diſt.acutius. in fi.& ita contrahitur ir-
3 regularitas bigamiæ. † Sed quæritur quare maior caſtitas exigatur in fœmina quam in uiro. nam maritus corruptæ uel ab alio cognitæ promoueri nō

poteſt.ut 34 diſt. Curandum.&.c. præcipimus.&.c. ſi cuius.& 30.qu.5.qualis. Sed ille qui ante uxorem uel poſt habuit concubinam poteſt promoueri. ut 34. di. fraternitatis dicit Hugu. Vir ſignificat eccleſiam militantem quæ in poteſtate habet ut adulterando & à fide exorbitando recedat à ſuo Chriſto. & ideo non eſt in eo ſacramenti ſignificatio. ut non obſtet quòd carnem ſuam diuiſit in plures. Vxor autem ſignificat Chriſtum qui nunquam eccleſiam ſuã dimiſit. ipſe enim eſt fons proprius cui non communicat alienus . ut infra de regula.& tranſc.licet in fi. Alij dicunt & uerius ſicut puto qđ uir ſignificat Chriſtum qui ſibi copulauit ſynagogam . & poſteà eccleſiam.quæ ſemper uirgo permanſit,ſaltem mente. Vnde dicit Apoſtolus . Deſpondi uos uni uiro uirginẽ caſtam.ut 27.quæ.1. nuptiarum.& ideo exigitur quòd uxor una nõ diuiſerit carnem ſuam in plures. quod ſi fecerit deeſt ſignificatio ſacramenti unitatis.¶ Itẽ
4 quæritur cum† cõſecratio epiſcopi maior ſit & dignior quam conſecratio uirginum . quare poteſt conſecrari in epiſcopum qui non ſolum uxorem habuit. ſed etiam poſt uxorem habuit concubinam ut 33. diſt. habuiſſe 34.diſ.fraternitatis. Sed ſi qua fuit corrupta ante baptiſmum uel poſt.ſponte uel ui.cum peccato uel ſine. non poteſt inter ſacras uirgines conſecrari. ut 26. diſt.acutius.Reſpondeo. Sacra uirgo ſignificat eccleſiã triumphantem , non habentem maculam ſiue rugam . ut de pœ. diſt.1.eccleſia. 21. diſt. quamuis. 32.quæ.4. recurrat. Sed epiſcopus ſignificat eccleſiam militantem in qua ſunt boni & mali uſque ad ultimam ſegregationem , quæ fieri habet in littore hoc eſt in fine ſeculi,ut 26.di. acutius. in fi.2.qu.1.mul-
5 ti circa finem . Item † quid ſi quis defloraucrit aliquam fornicariè.& poſteà ducit illam in uxorem. nunquit poterit promoueri . Dicunt quidam quòd ſic , quia unus unius.nec carnem ſuam diuiſit in plures. & illa eſt unica unici , nec carnem ſuam diuiſit in duas , quòd uidetur ſufficere.ut infra eo.ca.debitum.26. diſt.acutius. & argu. infra qui fil.ſunt legi.tanta . Alij dicunt contra quòd uirgo debet eſſe eo tempore quo contrahitur matrimonium , & ducitur uxor , ad hoc ut uir non fiat irregularis.argu. 32. diſtin.nemo 34.diſt in.curandum &. ca. præcipimus . & uidetur expreſſum. 30. quæſtio.1. qualis, in uerbo uirgo caſta deſponſata in uirginitate. & cum primi exponunt uirgo , ideſt non ab alio cognita quorum opinio celebrior eſt.
6 ¶ Item † quid ſi aliquis credit contrahere cum uirgine & inuenit eam corruptam. Reſpondeo non debet promoueri cum ſit maritus corruptæ. ut 51.diſtin. qui in aliquo. nam in tali caſu non excuſat error. uel uiolentia.ut 32. quæſtio.5 ,ille autem. Lex autem promotionis factum requirit, non uoluntatem.ut
7 15.quæſtio.1. cap ultimo.¶ Item † quid ſi quis habet unam uxorem quam non cognouit. & illa mortua ducit aliam uirginem & cognoſcit, uel econuerſo primam cognoſcit . ſecundam non , nunquid repelletur. Dico quòd non, quia non diuiſit carnem ſuam in plures & ſic non deficit in eo ſacramentum . ut infra eodem titu. debitum . Et idem dicas propter eandem rationem . ſi quis uxorem ducat mulierem ab alio deſpõſatam & traductam , ſed non cognitam quia primus maritus morte preuentus
8 eſt.ut 34. diſtin. cap. ulti. ¶ Item † pone quòd aliquis contraxit cum uirgine & cognouit eam illa poſtmodum cognoſcitur ab alio deinde maritus ignorans hoc cognoſcit illam nunquid efficitur irregularis. Reſpondeo ſic nõ poterit , promoueri . ut 34. diſtin. ſi cuius
9 uxorem. & cap. ſequen. ¶ Item † quid ſi maritus accuſet uxorem de adulterio & pendente accuſatione illa petit debitum . ipſe reddet . quia tenetur ad hoc. cum non debeat ſpoliari poſſeſſione ſui corporis uſque ad ſentẽtiam. ut 21. quæſtio.1. quia res.8. quæſtio.4.nonne. 33.quæſtio. 2. ſeculares. 35. quæſtio.6. mul-

multorum. & forte etiam præcipitur ſi-
bi ab eccleſia reddere debitum. nun-
quid & iſti paratur præiudicium ut pro-
moueri non poſſit? reſpondeo ſic. quia
ut ſupra dixi irregularitas ſæpe contra-
hitur ſolo facto abſque peccato & abſ-
que uoluntate. quidam tamen uolue-
runt dicere contrarium. quòd iſtæ patia
tur & non agat. Item notabis quod in
hoc caſu plus meretur luxuria caſtitate.
caſtitas enim æſti matrimonio. ut 31. di
ſtin. nicena. in fornicatione luxuria. ut
32. quæſtio. 4. in eo. & matrimonij re-
petitio inducit irregularitatem indiſpé
ſabilem. repetitio fornicationis non,
ut infra. eo. ti. quia reſpondeo hoc nó
contingit ratione peccati ſed propter
defectum. non enim peccatur contra
hẽdo ſecundum uel tertium matrimo-
nium ut. 31. qu. 1. aperiant &. ca. quod ſi
dormierit. Sed deeſt ibi ſignaculum ſacra
10 menti. ut infra eo. ti debitum. † Ité no-
tabis quod ubi quis de iure cótrahit cũ
aliqua uidua nudatur omni priuilegio
eccleſiaſticæ dignitatis. ut 84. diſt. quiſ-
quis ſi uerò matrimonium de iure non
teneat non contrahitur bigamia. quia
non eſt uiduæ maritus qui non eſt ſim-
pliciter maritus; unde retinet priuile-
gium clericale. Sed circa ordines cum
eo tanquam bigamo diſpenſari non li-
cet. nó propter ſacramenti defectũ ſed
propter affectum intentionis. cum ope
re ſubſecuto ut infra eo. ti. ca. ulti. unde
cum aliquis contrahit cum illa cũ qua
de iure non poteſt conſiderato opere ſi
ue facto. contrahens efficitur infamis.
& ſi nuptiæ nullum ſortiantur effectũ.
ut. ff. de his qui no. infra. l. quod ergo. §.
2. quandoque tamen magis conſidera-
tur affectus quam affectus uel quam ip-
ſum factum de pœ. diſt. 1. §. hæc autem
uerba infra de cleri. non reſiden. relatũ.
ff. de condi. & demon. l. hæc conditio fi
liæ meæ. quandoque plus factum quam
iuris effectum ut ſuperius dictum eſt. &
probatur infra de conceſ. præben. ut ec.
non ua. literas. ff. de condi. inſti. l. mu-
lier. §. ſi quis ut. infra de ſponſa. iuuenis.

11 ¶Diſpenſari † cum bigamo non poteſt.
ut infra. eo. c. Super eo. & c. ul. hoc enim
eſſet contra Apoſtolum ut dicit illa ſu-
per eo. Sed contra. 34. di. lector. Solutio
dixerunt quidam Papam diſpẽſare poſ
ſe. nec eſt contra Apoſtolum, quia & ſi
prohibuerit bigamum ordinari. non ta
men cum eo prohibuerit diſpenſari. nã
& Apoſtolus prohibuit criminoſum ꝓ-
moueri. ut 25. di. §. nunc autem. & ta-
men cum criminoſis diſpenſatur. ut in-
fra de iudi. at ſi clerici. nec eſt contra
Apoſtolum. ſed præter. uel dic. propriè
non obſtat prohibitio. Pau. quia Papa
maior eſt in adminiſtratione paulo. ut
21. diſ. §. j. Papa enim eſt loco Petri qui
maior fuit Paulo. ut 2. q. 7. puto. 21. diſ.
in nouo. unde dicitur quod Lucius Pa-
pa diſpenſauit cum Archiepiſcopo pa-
normitan. quæ bigamus fuit. uel dic. qđ
in illo. c. lector, dicitur diſpenſari poſſe
in ſubdiaconatu. qui ſecũdum præmit-
tiuam eccleſiam non erat ſacer ordo. ut
32. diſ. eos. 60. di. nullus. hodie ſecus. ut
ſupra de ſeruis non ordinan. miramur.
quid autem circa hoc ſcripſerit Nicho-
laus furioſus nota ſupra de reſcriptis. §.
contra ius.

Summarium.

1 *Peregrini qui dicantur.*
2 *Peregrini an repellantur à ſacramentis.*
3 *Peregrini quare & quando repellantur a promotione.*
4 *Clerici peregrini permittantur ſuos ordines exequi in diœceſi aliena, ſi habent literas teſtimaniales.*
5 *Sigillum capituli uel conuentus fidem facit.*
6 *Clericus peregrinus aſſerens literas teſtimoniales ſuæ canonicæ ordinationis amiſſas, & probans per teſtes ipſam ordinationem, an ſit admiſſibilis.*
7 *Inferior ab epiſcopo ius habens inſtituendi in aliqua eccleſia, peregrinum & ignotum inſtituere non debet.*

¶DE CLERICIS PERE-grinis. Rubr.

INter aliosqui ab ordinibus exclu-
duntur areentur ſunt peregrini.ideo
ſubijcitur hic rubriea de clericis pe
regrinis. ¶ Videamus igitur hic quæ
dicantur peregrini, quare à promotio-
ne repellantur,& quando admittantur.
1 †Peregrini poſsũt hic appellari omnes
qui non ſunt de epiſcopatu ordinantis
ſiue ſint clerici ſiue laici quia tales re-
cipi non debent ab epiſcopo alieno ad
ordines uel dignitates. uel eccleſiaſti-
ca ſacramenta. ut 71. diſt. per totum
& ſpecialiter in.cap.primatus infra de
parochijs. cap.2.&.3.& quod omnes ta
les dicantur extranei eſt arg. 3.quæſt.6.
peregrina.& 6.q.3.c.1.& 2.Sed & inco
læ quorum uita genus origo & irregu-
laritas ſunt ignota epiſcopo. ſimiliter
ab his quæ ſuperius dicta ſunt exclu-
duntur ut 24. diſtinct. quando epiſco-
pus.42.quieſcamus in uerbo ſi enim in
clero.& ar.2. quæſt.7. quærendum. in
uerbo quorum uita & libertas neſcitur.
2 †Repelluntur etiam tales à ſacramen
tis ut de conſecra.diſtinctione.2.tribus
ſi tamen aliquis ſit incola notus ſed in-
dignus & ſua indignitas ſoli epiſcopo
ſit cognita, ab ordinibus excludi non
poteſt. ut ſupra de tempo. ordi. ex tua
rum.nec ſacramantis. ut de conſecra.
3 diſtin.2.non prohibeat. †Repelluntur
autem iſti à promotione duabus de cau
ſis. Vna quia non licet epiſcopo fal-
cem ſuæ iuriſditionis mittere in meſ-
ſem alienam, iudicando uel ordinan-
do ſubditos alienos. ut 71. diſtin. per
totum 6. quæſtio. 3. per totum 9. quæ
ſtio. 2. per totum. Secunda cauſa eſt.
quia tales ſolent eſſe pro magna par-
te criminoſi, infames, excommuni-
cati, uel alias irregulares. Item ſæ-
pe mentiuntur habere ordines cum
non habeant. uel maiores habere
quam habeant. ut xcviij. diſtinctio.
aſros 19. quæſtio. 2. due. ¶ Permit-
4 tuntur † autem clerici peregini ſuos
ordines exequi in dioceſ. alienis ſi ha-
beant literas teſtimoniales ſigillatas.
5.ſigillis epiſcoporum. ut infra eodem
titu.cap.1. 98. diſtin. c. epiſcoporum.
& infra eodem titulo.c. 1. 98. diſtinct.
c.1.&.2. Sed quare tot. cum alias ſuffi-
ciat ſigillum proprij epiſcopi. ut 71. di
ſtin.primatus 19. quæſt.2.duæ.infra de
fide inſtrument.ca.2.de teſtibus cum à
nobis. 11.quæſtio. 3.curæ.&.c. debent
5 † cum ſigillum capituli fidem faciat.
ut infra de ap. ſignificauit. & ſigillum
conuentus.ut infra de proba.3. reſpon.
Vnum ſufficit ſi eſt notum. quinque re
quiruntur ſi ſunt ignota. Sed uidetur
quod mille ignota non ſufficiant. Ad
quod reſpondeo facilius falſatur ſigil-
lum unius epiſcopi quam quinq;. Nam
circa maiorem maius periculum uerti-
tur. ut 42. diſt. quieſcamus. 7. q.1.ca.
ulti.ff.ad Carbo.l 1. §. ſi quis non ab
aliquo. Io. tamen dicit quod niſi ali-
qua cognitio habeatur de ſigillis uel
de eccleſijs quarum ſigilla eſſe dicũtur.
nullatenus eſt credẽdum ſiue ſint quin
que ſiue plura. & hæc omnia uera ſunt
ſi clericus perigrinus & ignotus uelit
publicè officium ſuum exequi uel cele-
brare ſi ſe dicat ſacerdotem. cæterum
in ſecreto & ex deuotione poterit ſuſti-
neri & ſi nullas habeat literas ſuper ſua
ordinatione uel teſtes. ut infra eodem
titu.tuæ Suſtineri ideo dico quia gratia
ſit extraneo ſacerdoti & maximè ligno
to. ſi permittatur in alia diœceſi ce-
lebrare. Nam & prælato ſit gratia ſi
permittatur celebrare in prouincia uel
diœceſi aliena. ut ſupra de uſu pal. ex
tuarum. & maximè ſi permittatur or-
dinare. ut 9. quæſtione ſecunda per to
tum. Item quod ſuperius dictum eſt
quinque ſigilla requiri, locum habet
in ultra marinis & alijs ualde remotis.
ut infra eodem titulo. cap. primo. In
alijs autem clericis non tam remotis
ſufficit ſigillum ſui epiſcopi. ut 72. &
3. diſtinctione per totum. & 71. di-
ſtinctione extraneo. & cap. hortamur.
¶ Quid ſi quis dicat ſe literas ami-
ſiſſe.

6 ſiſſe. † Reſpondeo ſi probauerit per teſtes de ſua canonica ordinatione & de proprij epiſcopi cõmendatione. quia hæc duo in literis contineri debuerunt. puto ipſum admittendum. ut infra eodem titulo inter & cap. tuæ. De commendatione epiſcopi ideo dico quia ſine licentia ſui epiſcopi non dicuntur clerici peregrini. ut de conſecra. di-
7 ſtinctione. 5. non oportet. † Si autem quis inferior ab epiſcopo ius habet inſtituendi in aliqua eccleſia. peregrinum & ignotum inſtituere non debet. ut 71. diſtinctione hortamur. Alioquin talem inſtitutum poteſt epiſcopus amouere. ut infra eodem titulo capitulo ultimo. Dantur autem peregrinantibus literæ dimiſſoriæ uel commendaticiæ. ut infra eodem titulo tuæ. 71. diſtinctione. cap. penultimo. & ultimo. 19. quæſtione 2. duæ. & uocantur literæ dimiſſoriæ uel commendaticiæ. quia per eas dimittuntur & licentiantur peregrinantes. & in eis commendantur. Has literas non faciet epiſcopus niſi poſtulatus ne pateat materia euagandi. ut. lxxij diſtinctione. cap. 1. Has literas archidiaconi concedere non poſſunt. ut infra de offic. archidiac. ſignificaſti.

Summarium

1 *Archidiaconus an primus præſit in eccleſia poſt epiſcopum.*
2 *Archidiaconus an præeſſe debeat archipresbytero.*
3 *Maioritas quotuplex ſit in eccleſia.*
4 *Officium archidiaconi quod ſit.*
5 *Pertinentia ad iuriſdictionem archidiaconi quæ ſint.*
6 *Vicaria perpetua ordinariam iuriſdictionem inducit.*
7 *Cõſuetudo inducit iuriſdictionẽ. & nu. 11.*
8 *Archidiaconus an iuriſdictionem ordinariam uel delegatam habeat.*
9 *Archidiaconus an habeat ius uiſitandi.*
10 *Archidiaconus an in diœceſibus ſuorum ſuffraganeorum uiſitationem faciat.*
11 *Epiſcopus omni anno ſuam diœceſim uiſitare tenetur.*
12 *Archidiaconus an poſſit uiſitare.*
13 *Plebanus an excommunicare poſſit.*
14 *Archidiaconus an habeat concedere ordinandis literas commendatitias.*

¶DE OFFICIO ARCHIDIACONI. Rubr.

Explicato tractatu ordinandorum. de dignitatum officijs ui-
1 deamus. † Et primo de officio archidiaconi. qui primus eſt in eccleſia poſt epiſcopum ut 25. diſt. perlectis & hic in c. 1. Eſt igitur uidendum quid ad officium archidiaconi pertineat. quid ad iuriſdictionem. Sed quod dixi archidiaconum primum poſt epiſcopum recepit calumniam. Nam uidetur quod archi. presbytero ſit inferior. & quaſi diaconi ſunt oculi presbyterorũ. ut 93 di. diaconi eccleſiæ & c. diaconi. qui, inferiores tamen presbyteris ſe eſſe cognoſcãt. ut 93. diſt. ab illo. §. ut igitur ex premiſſis. uſque ad. §. compagis.
2 & c. legimus & c. dominus noſter. † Sed dico quòd archidiaconus præeſt archipresbytero in dignitate. ſed in ordine ſubeſt. Poteſt autem quis diuerſis reſpectibus eſſe altero maior & minor. ut 2. quæſt. 8. quare maior, & æqualis. & 2. q. 7. puto. 17. diſt. multis. ff. quando ap. ſit. l. 1. §. ſed ſi præſis. C. de offi. uica. l. 1. In eo autem in quo quis eſt minor, debet reuerentiam maiori. 33. q. 5. Eſt ordo. 93. diſtin. a ſubdiacono 21. diſt. §. in his omnibus infra de maio. & obe.
3 ſtatuimus. eo ſaluo † quòd maioritas in eccleſia quadruplex eſt ex dignitate & ordine. ut dictum eſt. ex tempore. ut infra de maio. & obe. c. 1. 17. diſt. §. illud & §. uerum. 96. di. bonæ quidem. 75. di. c. ultimo. & ex prærogatiua ordinantis ut infra de maio. & obedien. per tuas. ff. de albo. ſcri. l. ultima. C. de aduoc. diuer. iudi. l. reſtituendæ. in fine. in auten. ut iudices ſine quo ſuffra. §. eos, circa finem & ff. de re iudi. l. quidam conſulebant.

ſulebant. Vnum tamen non omitto.
quòd maior dignitate debet reueren-
tiam minori gerente uicem & locum
maioris.ut 93. diſtinct.c.ul.¶ Pertinent
4 † autem ad officium archidiaconi quæ
hic continentur infra eodem tit.c.2.&
3.&.c.ad hæc ut 25. diſtinct. perlectis.
& quæ diuerſæ conſuetudines pro loco
rum uarietate inducunt, ut ar. ſupra de
conſue.cum olim & infra eodem tit.c.
5 ultimo. ¶ † Ad iuriſditionem uerò ip-
ſius pertinent hæc, corrigit.ut infra ca.
1.audit iurgia. ut 25.diſt.perlectis inſti
tuit.ut 63.di.ſi in plebibus infra de in-
ſtitu.cum ueniſſet infra deoffi.dele. ſu-
per eo.infra de exceſ.præla.ad hæc, in-
fligit pœnas.ut infra de pœ.licet.priuat
beneficijs.ut infra de præben. referen-
te. Percipit obſequia à ſubiectis. ut in-
fra de exceſ. præla. ad hæc. Item habet
perpetuam uicariam, ita & iuriſditioné
6 ordinariam, † nam & perpetua uicaria
ordinariam iuriſditionem inducit. ut.
C.de officio eius qui ui.alterius gerit.
l.1.ſic & perpetua uicaria ius tribuit in
re.ut ſupra de reſcriptis poſtulaſti in-
fra de offi.uic.ad hæc &.c. ex parte in-
fra de fide inſtr.G.perpetuus.Itẽ habet
uiſitationem correctionem & procura
tionem.ut infra eo.tit.c.ultimo.Verun
tamen in his recurritur ad conſuetudi-
nem eccleſiæ.ut ſupra in his quæ ſpe-
ctant ad officium. & probatur infra eo
dem.c.ult.Inſpicitur enim conſuetudo
uicinarum eccleſiarum. ut infra de cen
ſi.ex parte ſupra de conſuetudi.cũ olim.
7 uNam conſuetudo iuriſditionem indu-
cit.ut.C.de eman.li.l.1.& 9.q.3.cõque
ſtus.Quædam tamen inducuntur. & al
legantur contra archidiaconos ad eo-
rum iuriſdictionem debilitandam.nam
archidiaconus curam animarum uel
præbendas conferre non poteſt. 16. q.
7.nullus infra eodem tit.c.cum ſatis. &
c.archidiaconus.Item eſt uicarius ergo
habet delegatam iuriſditionem hinc
eſt quòd ab ipſo non ad epiſcopum ſed
archiepiſcopum appellatur.ut infra de
præben.referente. Itẽ de humilioribus
negocijs cognoſcet.grauiores autẽ ex-
ceſſus denunciet epiſcopo.ut.25.di.per
lectis.ergo eſt pedaneus.ut.C. de peda.
iudi.l.pen. & propter hanc uarietatem
iurium dicimus dum quæritur quæ ſint
illa quæ ad iuriſdictionem archidiaco-
ni ſpectant inſpiciendam conſuetudi-
nem loci uel eccleſiæ.ut.infrà. eo.tit.c.
8 ulti. ¶ Item ſi quæratur † an archidia-
conus habet iuriſditionem ordinariam
uel delegatam reſpondeo ſi per electio
nem aſſumitur quòd uidetur. ut.93. di.
legimus. nam & decani eliguntur ut.ſu
prà.de elec.cum in iure.infrà.de appel.
cõſtitutis,& præpoſiti.ut.ſuprà.de elec.
dudũ in prima.dudũ, infrà.de ap.conſti
tutis.tũc habet ordinariã iuriſditionem
ut in auté.de defen. ciui. §. nos igitur.ſi
autẽ nõ aſſumatur ꝑ electionẽ ſed præ
ter electionẽ præficiatur per epiſcopũ,
ut quædã iura uelle uidẽtur.ut.infrà.de
inſti.cũ ueniſſet.74.di. epiſcoporũ 60.
di.c.1.tũc nõ habet ordinariã ſed dele
gatã.Sed & in hoc puto inſpiciẽdã loci
uel eccleſiæ conſuetudinẽ, utrũ per ele
9 ctionẽ archidiaconus aſſumatur. ¶ † Sed
quod dixi archidiaconum habere ius ui
ſitandi in dubium reuocatur. nam uide
tur hoc ad epiſcopum pertinere. Ad
quod reſpondeo metropolitanus habet
ſuam uiſitationem in prouincia quam
ſingulis annis faciet ſecũdum formam
quam habet infra de accu. ſicut olim.
10 ¶ Sed nunquid † in diœceſibus ſuorum
ſuffraganeorum uiſitationem faciet. Vi
detur quòd ſic ar.12.diſ.de his infra de
cenſibus.cum apoſtolus.10.q.3.cauen-
dum.quod intelligo morientibus epi-
ſcopis uel negligentibus uiſitare. In his
enim caſibus habet metropolitanus iu
riſditionem in ſubiectis ſuffraganeorũ
ſuorum ut dicemus infra de offi. ord.pa
ſtoralis. & idem puto ſi metropolita-
nus uiſitat inquiret ſuper aliquo contin
gente generalem ſtatum totius prouin
11 ciæ.ut 9.q.3 archiepiſcopus. † Habet
& epiſcopus ſuam uiſitationem in ſuã
diœceſi quam faciet omni anno.18.di.
quoniam & pluries in anno ſi neceſſe
fuit. ut

fuit.ut 18.q.2.uiſitandi.&.c.non ſemel.
Et etiam quæ fiunt in concilio prouin
ciali publicabit in ſua ſynodo epiſcopa
li ſingulis annis, ut infra de accuſa. ſi-
cut 18. decreuimus. Habet archidia-
conus ſuam uiſitationem cum epiſco-
pus uiſitare non poteſt. ut infra eodem
cap.1. Et poterit etiam de anno in an-
num uiſitare & frequentius ſi opus fue
rit. ut infra eod.tit.mandamus. Et no-
ta quia quod dixi ſupra de conſuetudi-
ne determinare iuriſditionem archidia
conalem uerum eſt ſi fuerit præſcripta
uel tāto tempore obſeruata, ut eius me
moria non exiſtat.& ſic non obſtat in-
12 fra eodem tit.cum ſatis. ¶Sed † quæri-
tur an archidiaconus poſſet excommu
nicare poſito quòd habeat iuriſdictio-
nē ordinariam. uidetur quòd non.ut in
fra eo.ti.archidiaconi. & quia excōmu
nicatio mucro eſt epiſcopi.ut 16.q.2.ui
ſis.in ſi. Sed contra ſi habet iuriſdictio-
nem poteſt excommunicare ut infra de
offi.delega ex literis, iuriſditio .n. ſine
coertione nulla eſt. ut.ff. de offic.eius
cui man.eſt iuriſ.l.ulti.& in præall.de-
13 cre.præterea. † Plebanus qui minor
eſt archidiacono excommunicat. ut in
fra de offi.ordi. cum ab eccleſiarū imò
& parochialis ſacerdos. ut 2. q. 1. ne-
mo 11.q.3.quomodo 2.q.7.§. cum in-
fra qui fin.ſunt legi.per uenerabilem.
Dico ergo quòd ſi iuriſditionem habet
ordinariā quod euenit ſi ab uniuerſita
te eligatur uel ſi hoc obtineat ex anti-
quā uel approbata conſuetudine poteſt
excommunicare. Nec obſtat infra eo.
tit.archidiaconis quamuis enim ibi di-
catur non uidetur tamē non eſt ita quæ
dam enim aliter ſunt quam prima fa-
cie uideātur.ut infra de ſen.ex.per tuas
in prin.ſupra da elec.cū nobis olim,in
pr.Ad aliud quod opponitur rño.excōi
catio dicitur muro epiſcopi, quia nul-
lus inferior eo excōicare poteſt in ea
ſolēnitate in qua pōt epiſcopus de qua
ſolennitate habetur 6.q.3.debent. ¶In
14 ſumm †notandū eſt quòd ad archidia
conū non ſpectat literas formatas uel
cōmendatitias cōcedere ordinandis.ut
infra e.ti.ſignificaſti.& ſic ad epiſcopū
ſpectet examinare ordinādos,& epiſco
po præſentare.ponere abbates & abba
tiſſas in ſede.ut infra eo.ut noſtrum.

Summarium.

1 *Archipresbyteri officium & in quibus ſpi-*
ritualibus ſit uicarius epiſcopi. & nu.
2.& 4.
3 *Procurator ad negocia, ante lit. conteſt. pōt*
alium procuratorē ſubſtituere, procura
tor uerò ad lites nō niſi poſt lit. conteſt.
4 *Pontificibus infirmantibus, & ſimplices ſa*
cerdotes quæ licita ſunt explere poſſūt.
5 *Archipresbyter an de cauſis matrimoniali*
bus cognoſcere poſſit.
6 *Abbas ius epiſcopale præſcribere poteſt.*

¶DE OFFICIO ARCHI-
presbyteri. Rubri.

QVia poſt archidiaconū archi-
presbyter gradū facit. & ideò
poſt officium archidiaconi ſub
ſequenter tractatur de officio archipre
1 sbyteri. † qui & ſi minor ſit archidia-
cono iuriſditione & adminiſtratione
maior tamen eſt ordine. ut not. ſuprà
tit.proxi.in prin.quæ autem ſpectēt ad
officium archipresbyteri patet in decr.
2 hic ſubiectis.¶Vnum in ſumma†notan
dum eſt quòd cum archipresbyter ſit
uicarius epiſcopi in quibuſdam ſpiritua
libus.ut infra eo.ti.c.miniſterium. in ſi.
alium tamen uicarium dare poteſt ut
ibidem. & 15.diſt.perlectis,in uer.ar-
chipresbyter uerò.quòd in hac iuriſdi-
tione uoluntaria contingit, ſecus in cō
tencioſa in qua iudex iudicem dare nō
poteſt,niſi à principe fuerit datus. ut.
C.de iudi.l.à iudice infra de offic.dele-
3 gat. Super quæſtionum † nec procura.
procuratorem niſi factus fuerit do-
minus litis per conteſta. ut. C. de pro-
cur.l.neque tutores.&.l.ꝗ ſi quis quod
in procuratione ad iudicia locum ha-
bet

bet. aliud in procuratione ad negocia
in qua etiam ante litem conteſta. pro-
curator procuratorem dare poteſt. ut.
ff. man. l. ſi procuratorem. §. 1. ¶ Item
4 † notandum quòd infirmãtibus epiſco
pis ita ut ſacrum miniſterium exequi
non poſſint nedum archipresbyteri de
fectum eorum ſupplere poſſunt. ſed &
ſimplices ſacerdotes quæ licita ſunt ex
pleant. ut. 7. quæſtione. 1. pontifices.
licita reputo. ut cantare miſſam & præ
dicare. 95. diſtin. ecce alia uerò quæ
officium pontificale requirunt, per ui-
cinos epiſcopos ſuppleantur, ut in præ
allegato. c. pontifices. cautela tamen
præhabita & proteſtatione præmiſſa.
quòd rogatus faciat & inuitatus acce-
dat. non iure proprio exequatur. ut. 24.
diſtinctione. presbyter. ar. ſuprà. de po
ſtula. bonæ memo. in ſecunda bonæ.
5 † Notabis etiam quòd ſicut archidiaco
nus cognoſcit de cauſis matrimoniali-
bus. ut. infrà. de reſti. ſpo. literas, ſic &
archipresbyter. ut. infrà. de conſang.
& affi. ex literis. Sed uidetur quòd hoc
ſtare non poſſit. quia cognitio matri-
monialis epiſcopalis eſt. ut. infrà. de ex
ceſ. præla. accidentibus. 35. quæſtione.
6. multorum. matrimonium autem eſt
magnum ſacramentum in eccleſia. ut.
infrà. de ſponſa. c. primo. Archidiaco-
nus uerò nec multo fortius archipresbi
ter de magnis negocijs non cognoſcit.
ſed de iurgijs. ſ. de leuibus quæſtioni-
bus. ut. ſuprà. de offi. archi. ad hoc. ma-
gnas enim cauſas officiales huiuſmodi
ad epiſcopos referunt, ſicut legatus pro
conſulis ad proconſulem. ut. ff. de offi.
procon. l. ſi quid erit. & 25. diſtinctio.
perlectis. quod intelligo uerum eſſe. ni-
ſi huiuſmodi perſonis competat iuriſ-
ditio ſuper cauſis matrimonialibus ex
conceſſione ſpeciali uel conſuetudine
præſcripta. nam & in his caſibus abba-
tibus competere poteſt. ut. infrà. de ex-
6 ceſ. præla. accedẽtibus in fi. † quia abbas
ius epiſcopale præſcribere poteſt. ut. in
frà. de præſcrip. auditis.

Summarium

1 *Primicerius quibus præſit.*
2 *Primicerio abſente, ea. quæ officio ipſius incumbunt is exequitur, qui ei aut ordine aut eruditione proximus eſt.*

¶ DE OFFICIO PRImicerij. Rubrica.

PRimicerius eſt primus in choro,
uel primus in cantu. ſpectant au-
tem ad eius officiũ ea quæ hic ha
bes. ut 15. diſ. perlectis, in uerbo ad pri
1 miceriũ. † Sed quod hic dicit primiceriũ
præeſſe diaconis recipit calumniam ex
eo quod alibi dicitur archi. præeſſe his.
ut. ſuprà. de offi. arch. officiũ. Ad quod
reſpondeo iura uariè loquuntur de hu-
iuſmodi officijs & officialibus. & ideò
determinanda ſunt ſecundum uarieta-
tem diuerſarum cõſuetudinum quæ in
eccleſijs obſeruantur. ut dixi ſuprà. de
offi. archid. ¶ In ſumma notandum
2 † eſt quòd abſente primicerio ea quæ
officio ipſius incumbunt is exequitur
qui ei aut ordine aut eruditione proxi
mus eſt. ut. 25. diſtin. perlectis.

Summarium

1 *Sacriſta idem eſt quod theſaurarius.*
2 *Theſauri cuſtodia quando ad ſacriſtam pertineat.*
3 *Officio ſacriſtæ quæ alia competant.*
4 *Cuſtodis officio quæ pertineant.*
5 *Archidiaconus, archipresbyter & cuſtos. et meliores & ſanctiores ſunt aſſumendi.*
6 *Officia & dignitates melioribus danda ſunt.*

¶ DE OFFICIO SAcriſtæ. Rubrica.

1 SAcriſta † eſt idem quod theſaura
rius. unde qui hic uocatur ſacriſta
alibi uocat̃ theſaurarius. 25. di. per
2 lectis. in fi. † Ad iſtum ſpectat theſauri
cuſtodia ut hic dicitur, ſed hoc uerum
eſt ſecundo loco. nam primo loco ſpe-
ctat

ſtat ad archidiaconum ut.ſuprà.de of-
fici.archid.ea quæ. Competunt & huic
officio quædam alia quæ hic & in. capi
tulo perlectis continetur. ¶ Et notan-
3 dum quod † cuſtos eſt miniſter ſacri-
ſtæ. & ideò in cuſtodia theſauri quæ ad
ſacriſtam ſpectat. ut ſupra titulum pro
ximum miniſterium præſtat.ut hic.c.1.
Item & de luminarijs curam habet
cuſtos.ut infra eodẽ titulo.c.2. in prin.
& nihilominus ſacriſta.ut.ſuprà.eo.tit.
proxi.c.uno. & propterea Iſidorus de
hoc officio nõ curauit.25. di.perlectis.
Nec obſtat quod dicitur.infrà.eo.tit.c.
2.hi tres &c.ſ.archidiaconus archipres
byter, & cuſtos.& ſic omittitur ſacriſta.
nam hoc ideò fit. quia quod officio ſa-
criſtæ incumbit expeditur per miniſte
4 rium cuſtodis.† Per hunc cuſtodem fit
diſtributio oblationum eleemoſinarũ.
decimarũ abſente epiſcopo.ut. infrà. c.
2.nam ſi præſens eſſe per eum fieri de-
beret.ut.12.quæſtio.2.nobis.&.ca. Vul
teranæ. inuenio tamen in caſu quòd ca
nonici ſuo iure capiunt ſuam canonicã
portionẽ.ut.infrà.de teſt.relatum .niſi
epiſcopus hoc ius per indulgentiam ob
tineat ut ſibi liceat canonicis diſtribue
5 re.ut.infrà.de uerb. ſig. cum tibi. † Hij
tres officiales.ſcilicet archidiaconus.ar
chipresbyter & cuſtos. & meliores &
ſanctiores ſunt aſſumendi.ut. infrà. eo.
6 c.2.† quia officia & dignitates meliori
bus dandæ ſunt.ut.8.q. 1. licet. 63. d.c.
ult.infrà.de iure pa.quoniam.ff.ad mu-
nicip.l.honores. 1. ℞. C. de his qui ad
ec.confu.l.præſenti.§. quòd in finibus.
in auten.de ſan.epi.§.2.& §. ſi quis ora
torium. Et ſicut bonis meliores ſic me-
lioribus optimi præferuntur. ut.63. di.
metropolitano.in auten. de monachis.
§. ordinationem.& arg. ad idem. ff. de
uerb.ob.l.ubi autem non apparet.rudi-
bus enim emeriti nouis præferantur
antiqui. ut. 61. di.quid proderit. ſtatui-
mus.&.c.nec emeritis.& c.nullus.prius
ordinati poſterius ordinatis.ut 75.di.c.
ult. ¶ Ad ſolutionem omnium horum
ſic dico. ſi unus tantum de gremio ec-
cleſiæ eligatur non requiruntur hæc
omnia.ſed ſufficit quod non ſit malus.
ut.16.q.ult.monaſterium. Si uerò plu-
res eliguntur. tunc collatio de his om-
nibus habeatur quo ad hoc ut unus alte
ri præferatur ut.ſuprà.de electi. dudũ,
in prima dudum.&.c. cum in concilio.
&.c.eccleſia. Sed ſi de aliena eccleſia
quis eligatur. requiritur quòd ſit opti-
mus.ſicut dicit lex in tutore. qui ſi eli-
gatur de terra de qua oriundus eſt pupil
lus, ſufficit ſi ſit bonus . ſi de aliena ter-
ra oportet ut ſit optimus.ut. ff. de tuto.
& cura.da.ab his.l.diuus. Si uerò minus
idoneus cuſtos datus fuerit denuncian-
te archidiacono per epiſcopum amoue
tur.ut.infrà. eodem titu.c.1. & eſt mira
bile aliquem deijci uel amoueri per de
nunciationem & ſimile.2.q.7.quapro-
pter.infrà.de iureiur. qui telam . infrà.
de fideiuſſo. peruenit. 81. di. Maximia
nus. Sed hoc non uidetur ſtare poſſe.
nam accuſatio inducit depoſitionem.
inquiſitio remotionem denunciatio
correctionem. ut.infrà.de accuſa.ſuper
his. &.c. qualiter & quando. Reſpon-
deo, cuſtos non idoneus & ineptus ad-
miniſtrare delinquit in adminiſtrando.
unde alio modo corrigi non poteſt niſi
remoueatur. & hoc eſt generale quòd
ubicunq; correctio alicuius criminis
aliter puniri non poteſt niſi remoto eo
qui delinquit. etiam ſi denunciatiue a-
gatur neceſſarium eſt eum amoueri. ſi-
cut in iudicio præſentali contingit. ut.
13.di.nerui.infrà.de ſimo. ex tuæ. &. c.
matthæus.in fi.

Summarium

1 *Vicarius quis ſit, & quod ſit Vicarij offi-
cium.nu.6.*
2 *Officiales epiſcoporum an ſint ordinarij uel
delegati.*
3 *Appellari ad quem debent ab officiali epi-
ſcopi.*
4 *Delegatus ab alio quàm à Principe, quali
ter poteſt alteri delegare.*
5 *Appellatur ad epiſcopum à delegato offi-
cialis.*

7 *Per uicarium in quibus caſibus deſeruiri poßit.*
8 *Vicarius quod ius in eccleſia habeat.*
9 *Vicarius habens unam uicariam an aliam habere poßit.*
10 *Vicarius uicarium conſtituere non poteſt. Fallit in archipresbytero.nu. 12.*
11 *Delegatus an poßit delegatum conſtituere.*

¶DE OFFICIO VICARII. Rubrica.

SVperius dictum eſt de his qui.ſer-
uiunt eccleſijs nomine proprio.
hic tractatur de his qui ſeruiũt no
mine alieno. & ideò ſubiicitur hic
rubrica de officio uicarij. ¶ Videa-
mus ergo quis ſit uicarius. quid ſit of-
ficium uicarij in quibus caſibus poſſit
per uicarium deſeruiri. quod ius ha-
beat uicarius in eccleſia in qua ſeruit.
& an poſſit quis plures uicarias habe-
1 re. ¶ Vicarius † eſt qui uices alterius
gerit ſiue in officio non contentioſo.
ut hic & ſupra de offic. archi. cap. 1. &
ſupra de offic. archipresbyteri. cap. 1. in
fin. ſiue in contentioſo. ut. C. de offic. e-
ius qui uicem alterius ge. per totum.
Sed eſt ſciendum quod illi uicarij de
quibus in legibus poſitis in illa rubrica
tractatur non erant legati uel ſubdele
gati ſed ordinarij iudices. nam elige-
bantur ad certum tempus quod erat or
dinarijs præfixum. ut ipſi uices ordina
riorum præſentium & uiuentium ſup-
plerent. & erant & alij qui gerebant
uices mortuorum & abſentium qui ſuf
fecti appellabantur, hij omnia pote-
rant agere quæ pertinent ad iuriſditio
nem præter ultimum ſupplicium. &
membri abſciſſionem. ut. C. eod. tit. l. 2.
& in auc. de coll. §. antequam uerò. Vn
2 de † de officialibus epiſcoporum plerun
que in curia dubitatur an ſit ordinarij
uel delegati. uidentur enim ordinarij
habita ſimilitudine ad uicarios & ſuffe
ctos. qui ſunt ordinarij ſicut dixi. ſed
puto officiales fore delegatos. eo q̃ nõ
eliguntur nec ad certũ tempus inſtituũ
tur. ſed ſicut & quantũ epiſcopi uolunt.
gerunt igitur uices eorum quandiu du
rant mandata deſinunt gerere cũ reuo-
cantur mãdata. ſed ſunt delegati ad uni
uerſitates cauſarum quandiu durat eo-
rum iuriſditio. unde poſſunt alijs dele-
gare eo quòd non eis cauſa committi-
tur ſed iuriſditio, ut. ff. de iudi. l. cũ præ
tor. § iudices quidam tamen dixerunt
eos ordinarios. & de talibus loqui dixe
runt decre. infra de in inte. reſti. cap. in
uerbo, delegati uerò ab ordinarijs qui
adminiſtrationem non habẽt. ſed illud
alio modo debet intelligi & exponi ſi-
3 cut alibi hoc notabo. † Item dubitari cõ
ſueuit ad quem debeat appellari ab of-
ficiali epiſcopi. dixerunt quidam quod
ad archiepiſcopum, quaſi tribunal offi-
cialis ſit ordinarium, ut perinde habea
tur ac ſi ab epiſcopo appelletur. ab epi
ſcopo autem ad archiepiſcopum grada
tim eſt appellandum. ut. C. de appella.
præcipimus, in prin. & in auct. de appel
la. & 1. quæ tempora. §. ultimo. 2. q. 6.
anteriorum. & uidetur hoc expreſſum.
ff. quis & à quo. l. 1. §. ab eo. quamuis cõ
trarium innuat decre. infra eodem de
appell. dilecti filij. allegabatur ad hoc
& quædam ratio, nam ſi ad epiſcopum
appellaretur poſſet iterũ epiſcopus alij
committere. & ſic nunquam perueniret
ad metropolitanũ. & per hoc fiet fraus
iuri ſecundum quod cauſæ deferuntur
ad metropolitanum per appellationẽ.
ut 2. q. 7. metropolit. infra de offi. dele.
ca. 1. Sed puto quod ab officiali. epiſco
pi ad epiſcopum ſit appellandum, nam
a delegato ordinarij ad epiſcopum or-
dinarium appellatur. ut. ff. ſi quis & à
quo. l. ult. Nam hoc generale eſt quòd
à delegato appelletur ad delegantem
ut. C. de appel. l. præcipimus. §. hic ſi ap
pellatio. in autẽ. de ſanctiſ. epiſco. §. ſi
quis contra aliquem. C. qui pro ſua iu-
riſ. l. una. in fi. hoc tamen fallit in autẽ.
de appel. §. ul. C. de appella. l. præcipi-
mus. §. huic ſaluberrimæ. & l. eo caſu.
Et ad obiecta ſuperius ſic reſpondeo.
ad primũ iam reſponſum eſt ſupra quia
officia-

officiales delegati non ſunt ordinarij ad ſecundum ſic.lex illa quis & a quo. §.ab eo,non loquitur in ordinario delegante,ſed in delegato ab alio quam à principe.qui delegatus alteri delegat. quo caſu ſi à ſubdelegato appelletur nõ ad proximum ſed ad primum appellandum eſt delegantem, ſecus ſi delegatus à principe alteri delegauerit. nam tũc non ad principem ſed ad eius appellandum eſt delegatum ut. C. qui pro ſua iuriſditio.l.prima in fine.¶ Sed ſi mouea
3 ris & dicas.†qualiter delegatus ab alio quam à principe poteſt alteri delegare. Reſpondeo poteſt lite conteſta. in procuratore dicimus. C. de procurato. l.neque uel ſi ud uniuerſitatem cauſarũ fuerit delegatus. Ad tertium reſpondeo.Iura quæ dicunt cauſas deferendas ad metropolitanum per appellationem locum habent cum epiſcopus in propria perſona cognoſcat. nec puto aliquam fraudem fieri iuri ſi epiſcopus alii deleget. ſi quis tamen uelit aliam opinionem tenere ut dicat ab officiali epiſcopi ab archiepiſcopum appellandum,poteſt ad iura quæ pro mea opinione induxi taliter reſpondere. Iura ſuperius allegata quæ dicunt à delegato ordinarij ad ordinarium appellandũ locum habent cum ordinarius cauſam ſingularem committit. ubi autem cauſarum uniuerſitatem committit ut in officiali contingit, tunc non ad ordinarium qui delegauit,ſed ad illum appellabitur ad quem appellaretur ab ipſo ordinario.& ſic loqui uidetur.§. ille ab eo.ſcilicet qui committit non cauſam ſingularem ſed iuriſdictionem. id eſt cauſarũ uniuerſitatem. ſed quod prius dixi magis placet. ¶ Item quæritur
5 † à delegato officialis ad quem appellabitur. Reſpondeo ad epiſcopum. & hic eſt caſus quem primo poſui. & ſecundum quem intellexi. §. illum ab eo ſcilicet in delegato ab alio quam à
6 principe alteri delegante. ¶ † Officiũ uicarij eſt ſeruire eccleſiæ & perſonæ. ut infra eodem titulo. c. prouideas, & cum eos cura reſpiciat animarum. ut infra eodem titulo. cap. ultimo. fient ſacerdotes ut ſupra de elect.cum in cunctis ſupra de æta.& qualita.in ordi. præ
7 ſi.§.ſed quare. ¶ Nunc † uidendum eſt in quibus caſibus liceat per uicarium deſeruiri.Et certè cum prælati eccleſiarum ſeu perſonæ debeant eſſe uel fieri ſacerdotes in prædicta decreta. cum in cunctis.§. minora & continuè debeant reſidere. ut infra de cleri. non reſiden. cap. relatum. quibus ſemper offerenda ſunt ſacrificia. ut 31. diſtinctione.ſi laicus. & diurnas ac nocturnas horas canere debeant.ita ut quotidie in officijs ſeptenarius numerus expleatur. infra de celebra. miſ. cap. primo. non uidetur per uicarium licere deſeruire.niſi ex indulgentia ſpeciali competat alicui non reſidere. uel conſuetudo excuſat non reſidentem. uel cum eccleſia dependeat ex præbenda.ut infra de præben.expoſuiſti.& .ca. extirpandæ. uel cum perſona ſine culpa ſua incidit in debilitatem. deformitatem ſeu morborum. ita ut per ſe deſeruire non poſſet. ut ſicut in his caſibus maioribus prælatis dantur coadiutores. ut 7.quæſtione.1.cap 1. ſic & minoribus liceat per uicarium deſeruire. uel cum neceſſaria profectio imminet. ut infra de appella. peruenit, uel uoluntaria utilis tamen & honeſta. ut puta ſtudiorum uel peregrinationis cauſa. cum licentia tamen prælati. ut de conſecr.diſtinctione 5. non oportet.In his enim & conſimilibus cauſis tractatus iſte de uicarijs locum habet.
8 ¶Habet † uicarius hoc ius in eccleſia. quia ſi de aſſenſu prælati fuerit inſtitutus remoueri non poteſt à perſona quæ ipſum inſtituit uel ſucceſſore ipſius. ut infra eodem titulo ad hoc infra de arbi. non ſine. habet curam animarum, ut infra eodem titulo cap.ultimo
9 habet ius in re † & propterea habens unam uicariam aliam habere non poteſt ut infra eodem titulo prouideas.& uicarius in una non poteſt in alia inſtitu

lari uicaria retenta.ut ſupra de reſcrip. poſtulaſtis.Item intitulatus in una non poteſt uicarius effici in alia.ut infra eo. titulo.c.primo . Item agere poteſt & cõ ueniri nomine eccleſiæ ut infra de fide inſtrumen.G. perpetuus, quæ omnia in perpetuo uicario locum habent. Talis enim ſuo nomine poſſidet, ſicut & is qui ad non modicum tempus conducit. ut.ff.ſi ager uecti.uel emphi.l.ultima.in fi.& nihilominus per eum poſſidet perſona.quia is poſſidet cuius nomine poſſidetur infra de reſt. ſpo.cum ueniſſet.

10 ¶†In ſumma notandum eſt quod uicarius uicarium conſtituere non poteſt.ut
11 infra eod. clericos † ſic etiam nec delegatus delegatum niſi a principe datus eſſet.C. de iudic.l. à iudice infra de offi. deleg.ſuper quæſtionum. Nec obſtat infra de ſen. & re iudic. Cum Bertoldus. ibi enim factum recitatur cum dicitur ſubdelegatum alteri,delegaſſe alias obſtaret ut infra de appel. cum cauſam. Sed obſtat.ff.manda.l. ſi procuratorem. §.ſi quis mandauerit. ubi procura. conſtituit procuratorem.ſed illud in procuratore ad negocia. ſecus in procuratore ad iudicia.cui ad hoc licet niſi lite conteſta. ut.C. de procura. l. neque. Item
12 † quod dixi uicarium uicarium dare nõ poſſe fallit in archipresbytero qui cũ ſit uicarius epiſcopi & conſtituit alium uicarium ut not.ſupra de offi.archipreſbyteri in princi.

Summarium.

1 *Delegatus quis ſit.*

2 *Appellatione interpoſita ab executore ſententiæ,quid de fructibus fieri debeat.*

3 *Modus in exequendo quomodo excedatur.*

4 *Executor falſi exceptionẽ admittere debet*

5 *Officium delegati quid ſit.*

6 *Delegatus quam poteſtatem habeat,*
Reſcripta quare ſtricti iuris dicantur.

7 *Iuriſdictio delegata an extẽdatur ad alias perſonas.*

8 *Delegatus committens ſimpliciter, an totũ committere uideatur.*
Verba cum effectu ſunt accipienda.

9 *Iuriſdictio an poſſit reuocari ante quàm eam ſubdelegatus admittat.*

10 *Delegatus an uices ſuas commitere poſſit. & nu.12.*

11 *Delegatus quando poſſit ab eſſe.*

12 *Intellectus ad c.coram infra eo.tit.*

13 *Delegatis pluribus ſi cauſa committatur cũ. illa clauſula quòd ſi non ambo &c. uel quòd ſi non omnes &c. uno ſe excuſante, an alius uel alij procedere poſſint.*

14 *Et an omnes iudicare debeant.*

15 *Et quid ſi duo pronuncient tertio abſente ratum habeute*
Et quid ſi duo pronuncient tertio præſente, & non contradicente,an ualeat ſententia.nu.17.

16 *Delegatus uel ordinarius ſi commiſerit cauſam cum illa clauſula, quòd ſi non ambo &c. uel illa, quòd ſi non omnes &c. an ualeat commiſſio.*

18 *Delegatus à Papa poteſt id committere, quod iuriſdictionis eſt.*
Et quod eſt mixti Imperij.

19 *Delegati iuriſdictio quæ ſit, ex forma commiſſionis apparet.*

20 *Delegatus Papæ poteſt ſententiam ſuam exequi.*

21 *Sententiæ executio in quibus caſibus ſit differenda.*

22 *Iuriſdictio delegati uſque ad quod tempus duret.*

23 *Iuriſdictio delegati quibus modis prorogetur.& nu.32.*

24 *Iuriſdictio delegati quando finiatur. & nu.27*

25 *Mandatum quibus modis expiret.*

26 *Reſcriptum ſecundum impetratum, non faciens mentionem de primo, non ualet.*

28 *Intellectus ad.ca.cum ſpecialis .de appellationi.*

29 *Mandatum quare dicatur reale, & quando in ſucceſſorem transferatur.*

30 *Delegatus non debet iuriſdictionem arctare,& quomodo hoc intelligatur.*

31 *Iudex impetratus an ab impetrante recuſari poſſit.*

32 *Iuriſdictio prorogata an ſit ordinaria uel delegata.*

33 *Cauſa ſi committatur alicui expreſſo dignita-*

gnitatis nomine, & is qui præeſt deponatur, transferatur, ſuſpendatur, ab adminiſtratione, a moueatur uel excommunicetur, an finita ſit iuriſdictio.
34 *Conſeruatores qui dicantur, & quid habeant facere, & an iudices ſint.*
35 *Auditores curiæ qui dicantur.*
36 *Edicta qualiter olim fiebant, & nunc fiant & nu. 37. & 38*
38 *Perpetuatio iuriſdictionis fit per citationẽ*
39 *Ordinarius an poßit cogere hominem non ſuæ iuriſdictionis recipere ſuam commiſſionem.*
40 *Aduocatus non cogitur exercere officium ſuum alibi quàm in foro ſuo.*

¶ DE OFFICIO ET POTEſtate iudicis delegati. Rub.

DIctum eſt ſupra de his qui gerunt uices aliquorum in officijs diuinis, hic autem tractatur de his qui gerunt uices alienas in iuriſdictione contentioſa. & ideo ſubijcitur hic rubrica de officio & poteſtate iudicis delegati. ¶ Videamus ergo quis ſit delegatus. quid ſit officiũ delegati. quæ iuriſdictio. quibus modis prorogatur. & quibus modis finitur iuriſdictio delegati.

1 ¶ Delegatus† eſt is cui, uel à ſummo pōtifice. uel ab ordinario uel a delegato principis cauſa cōmittitur. nam & ſubdelegatus delegatus eſt. dicitur autem ſubdelegatus reſpectu delegati. Item is cui principium cauſæ uel medium committitur, & ſi iudex propriè dici nō poſſet. ut infra eodem titu. ſuper quæſtionum. §. porrò. delegatus tamen eſt cui delegari poteſt principium, medium, uel finis. ut infra eodem titu. ſuper quæſtionum. §. intentionis. Sed & is cui executio uel miniſterium aliquod demandatur delegatus eſt. nam auctoritate delegata exequitur quod mandatur. ut infra eodem titu. cap. ult. §. penul. & ulti. infra de app. nouit. Sed quamuis executor habeat iuriſditionem delegatam. non tamen habet omnia quæ ex iuriſditione procedunt. nam de iuriſditione prouenit iudicis dandi poteſtas. ut. ff. de iuriſdi. om. iudi. l. 3. in fi. quæ ſibi non competit. ut infra eo. titu. cap. ulti. Et eſt ratio. quia in talibus quæ non in cognitione. ſed in miniſterio ſolo conſiſtunt. induſtria perſonalis electa uidetur. & ideo ab ea recedendum non eſt. ut infra eodem ti. c. ulti. in fi. C. de cadu. tol. una. §. ne autem. ff. de ſolu. l. inter artifices. & ſicut hoc ei à iure tollitur ut committere nequeat. ſic et aliud ei datur ut ab illo appellari non poſſit. niſi modum in exequendo excedat. ut infra eod. ti. ſuper quæſtionum. §. nos autem infra. de app. nouitur. ff. de ap. l. ab executore. C. quorum app. non recipi. l. ab executore. niſi partes iudicis aſſumat. ut C. de execu. rei iudi. l. ſi ut proponis, uel niſi dolo aliquid faciat. ut. ff. de neg. ge. l. 3. §. ſi executor, uel niſi executori obijciatur excommunicatio. ut 11. quæſtio. 3. cum excommunicato. uel niſi ſuper eo de quo agatur facta ſit nouatio inter partes. tunc enim executionis ordo mutatur. ut. ff. de re iud. l. 4. §. ſi ex conuentione uel niſi in exequendo tempus quadrimeſtre præueniat executor. ut. C. de excu. rei iud. l. ſi quis prouocatione, uel niſi executor malè interpretatur ſententiam. ut. ff. de ap. l. ab executore. uel niſi obijciatur exceptio per quam contendatur nullum retro fuiſſe iudicium, et eam non admittat. ut infra de procu. in noſtra. C. de procu. licet.

2 † Et nota quòd ubi appellatur ab executore ſententiæ fructus rei ſuper qua iudicatum eſt ſequeſtrandi ſunt et res de qua iudicatum eſt, ſi mobilis fuerit, poſſeſſori retradatur, et idoneo collocetur. redenda eſt ei parti pro qua ſatis cognitor iudicauerit. ſi immobilis fructus in depoſito collocentur iure fundi penes eum qui appellauerit conſtituto. ut. C. quorum appel. non reci. l. ab executione nec intelligas ſicut quidam errantes dixerunt tunc locum habere hanc ſequeſtrationẽ de qua loquitur lex ſuperior. cum perſona poſſidens eſt ſuſpecta per. l. aliam. ff. de app. l. Imperatores. §. ult. Nã certe lex

lex illa imperatores locũ habet cũ poſ ſeſſor à ſnia appellat. tũc attẽdit diſtĩ ctio de ſuſpecto, lex autem illa ab exe cutione, loquitur cũ appellatur ab exe cutore quando indiſtinctè facienda eſt ſequeſtratio.ut ſuperius dictum eſt. Et eſt ratio. quia tantum facit pro me ſen- tentia quòd corá executore petam ip ſam executioni mandari quantum pro
3 te poſſeſſio.¶ † Modum autem in exe- quendo excedi intelligo cum executor mandati fines excedit. i. cum aliud exe quitur quàm quod debet. uel cũ in exe- quendo iniuriam infert. ut. C. de app. l. ſi quis pro curatione. & ſicut in his ca- ſibus quos enumeraui ſuperius appella tur ab. executore. ſic & recuſari poterit ſi meritò ſit ſuſpectus. ut. inf. à eod. ti. ſu per quæſtionum. §. porro, niſi de par- tium detur uel recipiatur aſſenſu ut in §. nos autem & quæ ſuperius ſeminaui locum habent in mero executore. Quis autem ſit merus. quis mixtus dixi. ſu-
4 prà. de reſcriptis. §. executoriæ. † Item quàmuis ſuperius dixerim executorem partes iudicis aſſumere non debere per l. C. de exe. rei. iudi. ſi ut proponis. ex- ceptionem tamẽ falſi admittere debet, & ſi ſummaria cognitione adhibita in- uenerit ſententiam de qua exequenda. mãdatum recepit interuentu falſitatis fuiſſe prolatam, eam nullatenus exequi tur. ut. infrà. de crimi. fal. ſuper eo. ff. de cuſto. & exhi. reo. l. diuus. Sed ſi inuene rit eam latam contra ius litigatoris ni- hilominus exequatur. ut. infrà. e. ti. pa- ſto. §. quia uerò. niſi apud eum qui man dauit ualeat obtinere. ut ipſum exone- ret ab executione mandati. ut. infrà. eo.
5 ti. ſi quando.¶ Officium delegati.† eſt fines mandati diligenter attendere & ſeruare. ut. infrà. eo. ti. ſuper quæſtionũ. ff. de procu. l. ſi procurator. ff. mandati. l. ſi diligenter. & formam mandati ſer- uare deber. ut. ſupra. de reſcrip. cum di- lecta. ff. man. ſi quis pro eo. ut prius ex- pediatur quod prius expediri manda- tur. ut. C. de app. l. 1. C. de rei uendi. l. ordinati. infrà. de cauſa poſſeſſo. & pro prie. cum dilectus, Nec ob. de reſcrip. inter cæteras, in uerbo iudici quodcũq; illud enim locũ habet in mandatis al- ternatiuis. Irẽ Non ob. ſuprà. de reſcrip. cãm quæ. nam illa clauſula quãtum de iure poteritis &c. ex ſui natura intelli- genda & obſeruanda eſt & ante rece- ptionem teſtiũ & poſt. & ideò non tan tum erat intelligenda ubi in ordine re ſcripti ponebatur. ¶ Item officium de legati eſt quædam facere per quę perue nitur ad cõſummationem negocij ſeu mandati, & ſi illa non contineantur in literis commiſſionis. ut. infrà. eo. ti. præ terea, omnia enim commiſſa uidentur ſine quibus mandatum expediri non po teſt, ut ibi. & infrà. eo. ti. prudentiam. §. ſexta. & c. ex literis. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. l. ulti. ff. de iuriſdi. om. iu. l. 2. Item exceptiones legitimas de- bet admittere, & ſi hoc ex forma reſcri pti non habeatur. ut. infrà. eo. ti. ex par- te. & infrà. de iudi. exhibita. ¶ Item of- ficium iudicis ſiue delegati ſiue ordina rij multiplex eſt ante lit. con. & poſt li- tem. ut dicemus infra. de offic. iudi.
6 † Habet autem delegatus poteſtatem inter partes inter quas delegatur, & ſu per eo quod ſibi committitur. ut. infra. e. ti. p. & g. & c. cũ olim abbas. & pro pterea dicunt reſcripta ſtricti iuris. q. a non extendũtur ad alias res uel perſo- nas quã in reſcriptis contineantur. ſicut in compromiſſis dicitur id. enim uenit in compromiſſum de quo actum eſt ut ueniret. ut. ff. de arbi. l. ſi cum dies. §.
7 plenum. ¶ Caſualiter † tamen iuridi- tio delegata extenditur ad alias per- ſonas ut. infra. eod. titu. c. 1. infra. de ſen. ex graue. & infra de alienatio. iud. mu. cauſa fac. c. 1. infra. de iudic. quia V. ſecundum unam lectu. Item ubicun que in reſcripto ponitur clauſula illa, amoto quolibet illicito detentore, ex- tenditur iuriſdictio ad alium cuius no- men in reſcripto non continetur. Item cum in reſcripto ponitur clauſu- la illa quidam alij, uel illa uocatis qui fuerit euocandi. Item cum in reſcri

pt

pto domini Papæ ponitur contra di-
ctores &c. uel ſic moleſtatores. uel ſic ſi
quis auſu temerario &c. uel ſic cõtra ꝑ-
donẽ &c. Itẽ i caſu. infrà i hoc. tit. ſuper
eo. infrà. de teſtibus. ueniẽs. Itẽ ad res a
lias nõ extenditur iuriſdictio delegata
regulariter ut ſuperius dictum eſt niſi
ad acceſſorias. ut. infrà. e. ti. prudẽtiam.
§. ſexta, ad fructus & expenſas qui ue-
niunt officio iudicis ut dicemus. infrà.
de off. iud. Itẽ ad res quæ ſuccedũt in lo
cũ illorum de quibus agitur. ut. infrà.
ut lite pẽ. eccleſia in ſecunda eccleſia. &
cũ reus qui dolo deſit poſſidere ꝓ poſ
ſeſſore habetur. ut. ff. de rei uen. l. ſi qui
petitorio. ff. ad exhiben. l. iuli. C. ad ex-
hibendu. l. ad exhiben. Item cùm con-
tra uiolentum ſit æſtimatio rerum a-
amiſſarũ ut. infrà. de his quæ vi metuſ-
ue cauſa ſi. c. ulti. C. unde ui. l. ſi quãdo.
2. q. 1. in primis. Saluo eo quod dice-
mus. infrà. de iuriſdictione prorogãda
ad res alias uel perſonas, tam in dele-
gato quam in ordinario. Item habet
poteſtatem alteri committendi prin-
cipium medium & finem coniunctim
uel ſeparatim. ut infra eo. ti. ſuper quæ
ſtionum. §. intentionis. & hoc ſi à prin-
cipe fuerit delegatus, ut ibidem &. C.
de iudi. l. à iudice, uni uel pluribus ut in
fra eo. tit. cum te conſulente. Nec ob-
ſtat aũt. ut defuncti ſeu fune. defuncto
§. illud, col. 5. & ſignatur. C. de iudi. ſu-
per. l. à iudice. & incipit ad hæc ſi admi
niſtrator. ibi. n. dicitur quod ordinarius
debet per ſe audire principium, mediũ
& finem. cœtera per conſiliarios expe
dire poteſt. delegatus uerò cauſam per
ſe audiat. nec laboro circa ſolutiones
quæ fieri poſſunt & conſueuerunt. eo
quòd litera iſtius decre. ſuper quæſtio-
num, dicit non obſtante quod dicitur
&c. quæ uerba omninò tollunt auten.
8 illud. † Et nota quod ubi delegatus ſim-
pliciter committit, totum committere
uidetur nec ſibi de iuriſdictione ali-
quid reſeruatur ut infra de iure pa. Ex
literis. infra. de dona. paſtoralis. ff. de
tute. l. 3. infrà. eo. ti. uenerabili. Itẽ po-
ta quòd ubi delegatus totũ committit
deſinit eſſe iudex. ut ſecũdũ quoſdã re-
uocare cõmiſſionẽ nõ poſſit. & ſi ſubde
legatus nõ admittit ſubdelegationẽ. al
legãt ad hoc. infrà. ſuper. quæſtionum.
§. porro. Sed quod ibi dicit trãsfert. in-
telligo cũ effectu ita quòd ſubdelega-
tus admittat tranſlatã, nam uerba cum
effectu ſunt accipẽda. ut de pœ. diſ. 1. §.
hoc autẽ. infrà. de cle. non re. relatũ. ff.
quod quiſq; iu. l. 1. §. hic autẽ. præterea
mandatũ iuriſdictionis ſimile eſt cæte
ris mandatis. ut. ff. de iuriſ. om. iu. l. &
quia. in fi. in cæteris autẽ obtinet ut mã
datum reintegra reuocetur ut inſti. mã
9 da. §. certe. ¶ Puto † igitur reuocari
poſſe iuriſditionem antequàm eam ſub
delegatus admittat. incipiat ea uti im-
mò ſecundum Azo. etiam poſt cum. ſe-
cus ſecundũ iura canonica ut in prædi-
cto. §. porro. infrà. eo. ti. uenerabili. uel
poſſet reſponderi ad. l. illã quòd loqua-
tur in ordinario. aliud autem in delega
to. notabis quòd ubi delegatus totam
iuriſdictionem ſuam in alterum trãsfe-
rat. quàmuis totum transferat, unum
tamen quod ſibi competit non tranſmit
tit. ſ. poteſtatem alteri committendi.
quàmuis ſit in iuriſditione iudicis dan-
di poteſtas. ut. ff. de iuriſd. om. iu. l. 3.
in fi. Et eſt ratio quia illa poteſtas non
habetur ex cõmiſſione ſed ex lege. ut.
C. de iudi. l. à iudice. infrà. eo. tit. paſto-
ralis, in prin. infrà. eo. ti. c. ult. 1. reſpon.
Et quæ ſpetialiter. lege uel ſenatuſcon
ſulto tribuũtur mãdata iuriſditione nõ
tranſeunt. ut ff. de offi. eius cui. man. eſt
iur. l. 1. ¶ Itẽ & aliud nõ tranſibit in ſub
delegatũ ſecundum uetera iura. ſ. ptãs
procedẽdi. ap. re. ut. infrà. ſuꝑ quæſtio
nũ. §. ſi uero duo, præter quã in caſu. in
frà. eo. paſtoralis, in fi. Sed hodie hoc
commune eſt omnibus iudicibus or-
dinarijs delegatis & ſubdelegatis ut
procedant ap. re. ut. infrà. de ap. ut debi
tus honor. Et eſt ratio, quia hæc pote-
ſtas pſonaliter habeatur ex deſcripto
hodie cõiter habetur à iure. ¶ Poteſt
10 delegatus † committere uices ſuas
coiudi-

coniudici ſi coniudicem habeat. ut. in-
frà. eo. titu. quàmuis. nec diſtinguo ſi ſit
à parte altera coniudex electus uel
cõmuniter datus, ut fieri ſolet in curia
romana. ut. infrà. e. ti. c. ult. in princ. Fa-
teor tamẽ quòd ſi tres ſint iudices, u-
nus electus ab una parte, alius ad alte-
ra, tertius datus à curia pro cõmuni, e-
lectus ab una parte male facit ſi cõmit
tat cõiudi. ab altera parte electo ſed cõ
mittat medio uel extraneo. Itẽ medius
malefacit ſi cõmittat alteri ex electis.
ſed uel utriq; cõmittat uel extraneo. ex
hoc tamẽ quòd ſic committit appellari
11 non poteſt† de legatus abeſſe poteſt ſi
coniudices habeat & ſe excuſabit. &
tunc ſiue nolit ſiue non poſſit intereſſe
qui ſe excuſat. reſidui procedere poſſũt
auctoritate clauſulæ quòd ſi non om-
nes &c. Sed cùm poteſt & non uult in
tereſſe & ſe excuſat quaſi nõ poſſit, gra
uiſſime eſt arguendus. eo quòd ſe exo-
nerat. ut. infrà. eo. ti. prudentiam. §. adij
cimus. ibi autẽ ſiue culpa committit ut
non ſit in aliquo arguendus, ubi aliquo
impedimento detinetur is qui commit
tit. ut. infrà. eo. c. ſi pro debilitate. uel cũ
in reſcripto apoſtolico cõtinetur. quòd
ſi non omnes poteritis uel uolueritis in
tereſſe. ut. ſuprà. de reſcriptis. ſciſcitatus.
quod tamen in literis apoſtolicis non
memini me uidiſſe. Fieri autem po-
teſt excuſatio per certum nuncium uel
incertum ſed literatorie deſtinatum,
ſed & ſi aliàs legetimè conſtiterit de
tertij impotentia reſidui procedere poſ
ſunt. ut. infrà. eod. titu. prudentiam. in
princi. Quidam tamen ſcripſerunt
quod & ſi in reſcripto contineatur ſic
quòd ſi omnes intereſſe nequiueritis
&c. duo procedere poſſunt tertio no-
lente uel non ualente intereſſe, & hoc
per d. §. adijcimus. ſed hoc non placet
per decre. ſciſcitatus, quæ reſtringit il-
lam clauſulam ad duplicem impoten-
tiam, iuris & facti. §. autem illum
adijcimus. intelligo cum tertius qui po
teſt. ſed non uult intereſſe, ſe excu-
12 ſat quaſi non poſſet. ¶ † Sed quid ſi

unus ex delegatis laboret impoten-
tia iuris uel facti. ut nullo modo inter-
eſſe poſsit ad præſens, nunquid com-
mittere poteſt? dixerunt quidam quòd
ſic. ſed obſtat eis decre. infra eodem
titulo. coram. Ad quam ita reſpon-
deo. ibi delegatus impediebatur im-
potentia perpetua unde deſierat eſſe
iudex. ut. ff. de uaca. mu. l. prætor.
in princ. ſecus ſi temporali. quia tunc
committere. poſset ut. infra eodem
titul. quàmuis. & ſi pro debilitate.
uel erat impeditus impotentia iu-
ris; ſecus ſi impotentia facti. uel
ideo Ferrarienſis, eum noluit recipere
ſubdelegatum ſui collegæ. quia colle-
ga obtentus erat per ueri ſuppreſſionẽ,
uel falſi ſuggeſtionem, uel ſubdelega-
tus non erat idoneus. & ideo ipſum re-
cipere non tenebatur. ut. ff. pro ſocio
l. idemque. & hoc ſcripſit Io. Lau. autẽ
dixit quod ideò Ferrarienſis. noluit ibi
admittere ſubdelegatum. quia in clau-
ſula quæ in reſcripto continebatur
quòd ſi non ambo &c. tu frater epiſco
pe &c. uidetur electa induſtria perſo-
nalis. ut per ſe compleret epiſcopus
quod mandatur ut inſra eodem titulo
cap. ultimo. C. de caduc. tollend. l. una
§. ut autem. ff. de ſolut. l. inter artifices,
ſed hæc omnia ſi colorem iuris habeãt.
ſubſtantiam tamen non habent: & ideò
mihi non placent. ſed illam ſolam pu-
to ueritatem. quia cum unus ex iudici
bus laboraret impotẽtia iuris uel facti,
ut in propria perſona intereſſe non poſ
ſit. nec committere poterat, ſed auctori
tate clauſulæ quod ſi non ambo &c. re-
fuſa eſt iuriſditio tota in alterum. & pu
to quòd allegatio partis circa clauſulã
illam quòd ſi non ambo &c. uera ſit ſe
cundum ius & eã apptobat finis illius
decre. & non obſtat illa ſi pro debili-
tate, quia loquitur cum uni ſcribitur &
clauſula quod ſi non ambo &c. non po
nitur in reſcripto, quia locum non ha-
bet. non obſtat illa decre. quamuis, quia
non loquitur de laborante aliqua im-
potentia ſed de aliquo modico uel nul

latenus

latenus impedito. tu ergo cum colle ga fueris & committere uolueris no li ſcribere te intereſſe nõ poſſes, quá uis habeas aliquod impedimentum ſed ſimpliciter committas. uel dicas ſic. cum circa quædam negocia priuata & commoditates proprias ſum aliquantulum occupatus, tibi uices meas in tali cauſa committo. Nec obſtat lex quæ dicit eum intelligi facere poſſes, qui commodè facere poteſt. ff. de uerbo. ſignifi. l. nepos. nam illa loquitur cum in contractu hoc agitur tacitè uel expreſſe cum quid com-
13 modè fiat. † Et eſt ſciendum quod ſi pluribus cauſa committitur non cum illa clauſulo quod ſi non ambo. uel quod ſi non omnes. uno ſe excuſante uel impotentia laborante. alius uel alij procedere non poſſunt. ut infra eodem titul. cauſam. &. cap. cum cau-
14 ſam. ¶ † Item omnes iudicare debent. ut in auten. ut iudices non expec. ſacras iuſ. col. 9. & ſimile. ff. de arbi. l. non diſtinguemus. §. cum in plures. Aut enim omnes pronunciabunt, aut nullus ut. ff. de arb. l. non cogendum. §. Item ſi plures. unde uno delegatorum mortuo expirat iuriſditio aliorum ut. infra eódem titu. cap. uno. Sed ſi duo præſente tertio & contradicente pronunciauerint ualet ſententia duorum. ut. ff. de arbi. l. ſicuti tribus. ſecus ſi abſente. quia præſentia illius potuit eos trahere ad ſententiam ſuam. ut. ff. de arbi. l. ſi in tres. Et in hoc caſu plus operatur abſentia ſeu contemptus quàm contradictio, ut in electione. ut. ſuprà. de elec. quod ſicut uenerabilis. bonæ me. ſupra. de poſtulat.
15 in ſecunda bonæ. ¶ † Sed ſi quid ſi duo pronuncient tertio abſente poſtmodum ratum habente. puto ratihabitionem locum non habere in ſententijs. ar. ſupra. de conſue. ad noſtram. & quia ut ſuperius dictum eſt. omnes pronunciare debent & non ſeparatim. & ubi facto eſt opus ratihabitio locum non habet ut. ff. de aucto. tu. l. obligato. §. tutor. inſti. eo. tit. tutor. ¶ Item
16 † quid ſi delegatus uel ordinarius commiſerit cauſam cum illa clauſula, quòd ſi non ambo &c. uel illa quòd ſi non omnes &c. credo quòd ualet commiſſio. nam & compromitti poteſt cum hac edictione. ut. ff. de arbitr. l. non
17 diſtinguemus. §. ſi plures. ¶ † Item quid ſi duo pronuncient tertio præſente & non contradicẽte nec conſentiente ſed tacente. Reſpondeo puto ſententiam ualere. ſufficit enim tertiũ eſſe præſen-
18 tem. ut. ff. de arbi. l. ſi in tres. † Poteſt autem delegatus a Papa id committere quod iuriſdictionis eſt. ut. infra. eod. ti. ſuper quæſtionũ, & quod eſt mixti imperij: ut eſt denunciatio excommunicationis. ut. infra. eo. ti. ex literis. & in poſſeſſionem miſſio. ut. infra. eo. tit. ſi quando. hoc enim mixti imperij eſt. ut. ff. de iuriſdi. om. iudi. l. 3. & ideo demãdatur. ut. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. l. ult. §. poſſeſſio. hodie tamen uidetur competere iure magiſtratus. C. qui admit. ad bo. poſ. l. ul. ¶ Item committit quod meri imperij eſt. ut. infra. eod. ti. uenerabili. hoc tamen ſecundum leges non committitur. ut. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. l. 1. §. qui mandatum. ¶ Quæ
19 † autem ſit iuriſdictio delegati ex forma commiſſionis apparet. ut. infra. de iud. exhibita. infra. de uoto & uo. re. ex multa. ſicut ex forma compromiſſi colligitur iuriſdictio arbitri. ff. de arbi. l. nõ diſtinguemus. §. de officio. ſicut ex forma iudicij ſententiæ, forma dictatur. ut. infra. de accuſa. qualiter. in fi. c. ſuper his. Sed ſi ſimpliciter fuerit cauſa cõmiſſa omnia commiſſa uidẽtur ſine quibus mandatũ expediri non poteſt. ut. infra. eo. tit. præterea. & c. prudẽtiã. §. ſexta & ca. ex literis. ff. de offi. eius cui manda. eſt iuriſdi. l. ulti. ff. de iuriſdi. om. iud. l. 1. unde poteſt excommunicare. in poſſeſſionem mittere. & cõtra eundem utrunq; remedium exercere, ſi hoc meruerit proteruitas contumacis. ut. infra. ut lite non conteſt. quoniam frequẽter. in fi. & ſi cauſa talis fuerit in qua miſſio

N locum

locum habet. ut. infra. ut lite non con-
teſt. tuæ. Poteſt interdicere & ſuſpende
re ſi propter excellẽtiam perſonæ non
ſtatim ad excommunicationem curren
dum eſt. ut. infra. eo. titu. ſanè. Nam in
coertionibus inferendis dignitati defe
rendum eſt & perſonæ. ut. infrà. eo. tit.
paſtoralis. in prin. 24. q. 1. qui contra
pacem. ff. de pœnis. l. in ſeruorum. 2. q.
7. quiſquis. 1. diſt. contumaces. 45. diſ.
cum beatus. infra. de maio. & obed. per
tuas. Nec obſtat quod alibi dicitur.
quòd non ſit habenda acceptio perſo-
narũ. ut infra de iudi. nouit. illud enim
locum habet in iuſticiæ redditione. ſe-
cus autem in pœnis inferendis. ut dictũ
20 eſt. ¶ † Poteſt delegatus Papæ ſentẽtiã
ſuam exequi. ut infrà eo. tit. quærenti.
poteſt & executionem eius ordinario
demandare. ut infrà eo. ti. ſignificaſti. &
c. ſi quando. & c. paſtoralis. §. quia uero
poteſt & per ſubdelegatum. ut infra e.
tit. ex literis. Quidam tamen dixerunt
quòd executio ſententiæ delegati pri
mo loco ſpectat ad ordinarium. arg. 2.
q. 6. quiſquis. ff. de re iudi. l. à diuo Pio.
in prin. ſed lex illa loquitur in delega
to alterius ordinarii. ſecus in delegato
principis. Exequi debet ſtatim delega-
tus ſententiam ſuam in realibus poſt
decendium, ut inſti. de offic. iudicis. §.
j. & idem in criminalibus. ut de pœni.
di. 1. defleat. ff. de uerbo. ſigni. ſi qua
pœna. C. de pœnis. l. eum reis. 2. q. 1. ſi-
21 cut † Hoc tamen fallit in quattuor caſi
bus. Primus eſt cum princeps iuſſerit a-
liquem acrius ſolito puniendum. ut. C.
de pœ. l. ſi uindicari. 11. q. 3. cum apud.
Secundus cum mulier prægnans danna
tur ad mortem. ut. ff. de pœ. l. prægnan-
tis. Tertius cum damnatur ſeruus ratio
ciniis obligatus. ut. C. de bonis præſcri
pto. l. 1. Quartus cum relegato inſula
eſt aſſignanda, ut. 2. q. 7. biduum. In his
caſibus differtur executio ex cauſis quę
per prædicta iura colligi poſſunt. In
perſonalibus autem actionibus differ-
tur executio uſq; ad quadrimeſtre tem
pus quod datur condemnatis. ut. C. de
uſu. re. iud. l. 2. & 3. ff. de iud. l. ſi debi
tori. uidetur tamen quod hoc quadri-
meſtre tempus locum habet in crimi-
nibus. ut. infra. de ſentẽ. & re iudi. quod
ad conſultationem. Nam illa de crimi-
ne loqui uidetur dum dicit de purgatio
ne. & facit mentionem de hoc tempo-
re. purgatio frequentius ſolet indici
propter infamiam ortam ex crimine. ut
infra. de purga. canonica per totum 2.
q. 5. in multis. c. ibi poſitis. licet aliquã
do iudicatur purgatio ex defectu. ut. in-
fra. de purga. cano. accedens. Sed qua-
liter illa decre. quod ad conſultatio-
nem intelligatur dicam infra. de ſentẽ.
22 & re iudi. † Durat autem iuriſditio de-
legati uſq; ad annum à die ſententiæ.
ita ut ſi excommunicauit nolentem pa
rere ſententiæ. eundem parentem ab-
ſoluere poſſit uſq; ad annum, ſicut ob-
ſeruatur in illo qui ante lit. conteſt. con
tumax inuenitur. ut infra eodem titu.
quærenti & ſicut contumax ante lit. cõ
teſta. & ob hoc excommunicatus au-
ditur infra annum excommunicatio-
nis ſuper principali, poſt annum ue-
rò nequaquam. ut 11. quæſt. 3. rurſus &
c. quicunque. Sic & contumax in diffi-
nitiua, & propterea excommunicatus
auditur petens abſolutionem offerens
ſe ſententiæ pariturum, ſed ante lit. cõ
teſta. ideò dicit quia ſi poſt litem con-
teſta. quis contumax eſſet & liqueret
de cauſa non eſt opus excommunicari.
quia poſſet diffinitiuè pronunciari. ut
3. quæſtio. 9. decernimus. C. de iudi.
l. properandum. §. ſin autem. uel ſi non
liqueret miſſio fieret in poſſeſſionem
irreuocabilem. ut. C. quomodo & quã
do iudex. l. conſentaneum. & tunc in
neutro caſu eſſet locus ut contumax au
diretur ſuper excommunicatione uel
miſſione reuocanda. uel ſic ſicut con-
tumax paſſus miſſionem in poſſeſſio-
nem cautionem ponit infra annum &
recuperat poſſeſſionem. ut infra ut lite
non conteſta. quoniam frequenter. ſic
excommunicatus petit abſolutionem,
& iudex delegatus infra annum inter-
ponit

ponit iuriſditionem ſuam & excommu
nicatum abſoluit . poſt annum uerò
ſicut nec recuperatur poſſeſſio per cau
tionem , ſic non impetratur abſolutio
per delegati iuriſditionem quaſi tem-
poralis ſit in hoc & tempore limi-
tata iuriſditio delegati . ¶ Proroga-
23 tur † iuriſditio de tempore ad tempus
ut infra de offic. iudi. delega. de cau-
ſis.ff.de iudi. l.2.§. & ſi iudex de re ad
rem.ff.de iu.l.de qua re .§.1.de perſona
ad perſonam . ut.C.de iuriſdi. omn.iu-
dic. l. 1.ff. de iudi. l. 1. Iſtæ proroga-
tiones fieri habent de conſenſu par-
tium & iudicis.ut.ff.de iudi.l.2. §. ſi iu-
dex. & cum ordinarius eſt iudex de
cuius iuriſditione proroganda agitur.
ut.C.de iuriſdi. om.iudi.l. priuatorum.
delegati uerò iuriſditionem non puto
prorogari poſſe ad res alias ut infra eo
dem titulo cum olim abbas. uel perſo-
nas litigare uolentes ut infra eod. titu.
p.&.g.etiam de conſenſu partium. Sal-
uo eo quod nota ſupra eod.titu.caſuali-
ter. & ſaluo eo quod ad ſucceſſorem
delegati deuoluitur iuriſditio ſi expreſ
ſo nomine dignitatis alicui prælato
fuerit demandata. ut infra eodem titu.
quoniam abbas. Sed his quæ dicta
ſunt obſtat lex.ff.de iudi.l.1.quæ dicit
poſſe prorogari ad perſonas alias iu-
riſditionem eius qui pro tribunali præ
eſt . uel aliam iuriſditionem habet.
& ſic uidetur quòd tam iuriſditio ordi-
narij quam delegati ualeat prorogari.
ſed ſic reſpondeo qui pro tribunali præ
eſt, ideſt ordinariæ iuriſditioni cum ad-
miniſtrationem uel aliam iuriſditionē
habeat .ſ.ſine adminiſtratione uel ordi
nariam. ſed tamen hæc diſtinctio ordi-
nariorum habentium adminiſtrationē
uel non habentiū colligitur infra de in
inte.reſt. Cā. Veruntamen de tempore
ad tēpus prorogari poteſt iuriſditio de
legati.ut infra eo.tit.de cauſis .ff.de iu-
di.l.2.§.ſi iudex.& eodem modo poteſt
prorogari ad rem . non tamen prorſus
aliam puta ad maiorem quantitatem.
ut.ff.de iudi.de qua re, §. 1. cauſa uero
non finita durat iuriſditio tam ordina-
rij quàm delegati. quandiu durat in-
ſtantia iudicij dicam infra de iudi. ¶ Fi-
24 nitur † iuriſdirio delegati multis mo-
dis per lapſum temporis cum infra cer
tum tempus cauſa committitur decidē
da. ut.infrà.eo.tit.de cauſis.&.c.conſul
uit. Finitur per appellationem interpo
ſitam à diffinitiua. Nam is ad quem fue
rit appellatum habet infirmare uel cō
firmare.& ſi confirmauerit executioni
mandabit. ut in aut.de ſanctiſ.epiſ. §.ſi
quis contra aliquem. C.de epiſ.audi. in
aut. ſi quis litigantium. & quia dubium
eſt utrum confirmetur uel infirmetur.
ſententia dicitur medio tempore ſu-
ſpenſa.ut. C.de re.cre.& iu.iur l. gene-
raliter in princ.C.de appel. l. præcipi-
mus.§. hoc ſi. Vnde quod alibi dicitur
extinguitur pronunciatum appellatio-
nis remedio. exponitur, id eſt ſuſpen-
ditur.ut.ff.ad ſena.conſul. Trebel.l.1.in
fi.decre.tamen uelle uidetur quod cum
appellatur ad diffinitiua ſi eam confir-
mari cōtingit. primus iudex habet exe
cutioni mandare. Nam dicit quòd in-
terim dum appellationis merita ple-
nius ſunt diſcuſſa. ſuſpenſa eſt iuriſdi-
tio iudicis à quo fuerat appellatum. ut
neq; per ſe neq; per alios exequatur.
ut.infrà.eo. titu. paſtoralis.§. præterea.
Sed ſi citra diffinitiuam ſententiam fue
rit appellatum ſuſpenditur iuriſdictio
eius à quo fuerat appellatum.nam ſupe
rior ſi inuenerit minus legitimè appel-
latum appellantem in expenſis alteri
parti condemnatum ad prioris iudicis
remittet examen. alioquin ipſe de cau
ſa cognoſcet. ut. infra.de app. ut debi-
tus honor ¶ Per conſultationem autem
ſuſpenditur iuriſdictio non finitur. ut
infra.ti.proxi.licet.C. de appella. l. ex
illo.2.q.1.notum.3.q.6 multum.C.de
rela.l.2. expectari enim debet ſuperio
ris reſponſum. ut. 6. q. 3. denique.
25 ¶ † Item finitur iuriſdictio ſoluto man
dato. ſoluitur autem mandatum morte
mandatoris re integra exiſtente. ut. in
fra eo.ti.licet.&.c. gratum. ff.de iuriſd.

om.iudi.l. & quia.C. manda.l. manda-
tum . niſi in caſu. ff. mandati. l. ſi uerò
non remunerandi. §.ulti. ¶ Item ſolui-
tur mandatum morte mandatarij id-
eſt, eius qui mandatum recepit . ut in-
ſti. manda.§. rectè.ff.eo.titu.l.inter cau-
ſas.in prin.& hoc fallit in caſu infra eo.
ti.quoniam abbas.¶ Item ſoluitur mor
te eius pro quo mandatum dirigitur.ut
ff.quæ ſen.ſine ap.reſcin.l.penul.ff. qui
ſatiſd.coguntur.l.ſi deceſſerit.& hoc ſal
lit.ff.de fideicommiſ.liber.l. cum quaſi.
in prin.¶ Item ſoluitur reuocatione mā
dantis.ut.ff.de iud.l.iudicium. inſtit.mā
da.§.rectè ſupra de elec. in cauſis. Item
ſoluitur per receſſum delegantis ut in-
fra titu. proxi. ca.ulti.ſed quòd dixi mā
datum iuriſdictionis ſola morte manda
toris finire intelligendum uidetur non
ipſo iure ſed ope exceptionis . ut infra
de teſti. cum ueniſſet . ¶ Sed opponitur.
nonne omne mandatum finitur morte
mandatoris re integra exiſtente . ut in-
ſtitu.māda.§. rectè.& mandatum iuriſ-
dictionis.ut infra eo.titu.gratum. &.c.li
cet mandatum etiam iuriſdictionis ſi-
mile eſt cæteris mandatis . ut.ff. de iu-
riſdi. om.iudi.l.& quia in fi.Nec referre
uidetur ſi non excipiatur . nam & ſi ex-
preſsè partes conſentiant ut talis dele-
gatus procedat nullus uidetur conſen-
ſus.ut. C. de iuriſdi. om.iudi.l.priuato-
rum infra de foro compe. ſignificaſti.
Ad quod reſpondeo uerum eſt quòd in
hoc caſu mandatum ſoluitur. Sed nihi-
lominus opus eſt exceptione. ut dictum
eſt. ſicut dicitur quòd ſentētia lata poſt
primam non ualet. ut 2.quæſt.6.§.diffi-
nitiua. ſed uerum eſt ſi excipiatur.ut in-
fra de ſen.& re iudi.inter monaſterium.
26 Sicut etiam dicimus reſcriptum ſecun-
dum impetratum non faciens mentio-
nem de primo non ualet . uerum eſt ſi
excipiatur.ut no.ſupra de reſcrip.§.col-
27 litur. ¶ † Item finitur iuriſditio delega
ti ſententia lata & executioni mandata
ta. ut infra eo.ti.in literis. ff. de re iudi.
l.Paulus. ¶ Item finitur ſi iudex incidat
in impoſſibilitatem iuris uel facti. ſi col-
legas habeat cum clauſulā quòd ſi non
omnes uel quòd ſi non ambo. ut ſupra
de reſcri. ſciſcitatus infra de ſenē. & re
iudi. ad probandum . ¶ Item finitur ſe-
cundum plures recuſato iudice delega-
to. & cauſa recuſationis legitimè coram
arbitris cōprobata & in tantum ut nec
per ſe cognoſcere ualeat recuſatus. nec
cauſam alteri delegare probāt hæc Io.
& Tan.& multi ſequaces per decre. in-
fra de appel. ſecundo requiris, in fi.ubi
dicitur quòd ſi cauſa ſuſpitionis proba-
ta fuerit, cauſæ cognitioni ſuperſedere
tenebitur recuſatus per aliam decre. in
fra de foro competen.licet, quæ ſimili-
ter dicit quòd ſi cauſa ſuſpicionis pro-
bata fuerit , ad te uel ad nos pro iuſticia
recurratur.ſicut ſuperius eſt expreſſum.
Et ſi opponebatur eis decre. infra de ap
p. l.cum ſpeciali.ubi dicitur quòd iudex
recuſatus probata cauſa ſuſpicionis de
recuſatoris aſſenſu perſone idoneæ cō-
mittat negocium. uel ad ſuperiorem re-
ſpondebant illam loqui in ordinario .
qui & ſi fuerit legitimè recuſatus præ-
texu tamen ordinariæ iuriſditionis quā
retinet, poteſt committere uel tranſmit
tere,ſicut dictum eſt. et ſi in propria per
ſona cognoſcere non poſſit propter ſu-
ſpicionem . & eodem modo reſponde-
bant ad alias decre.quæ dicunt iudicem
recuſatum cōmitere poſſe. infra de ap.
ad hæc.ca.cum a te infra de foro com-
pe. ſi quis clericorum . ſed quamuis ſic
ad decre. reſpondeant. ad leges tamen
reſpondere non poſſunt quæ dicunt ex
preſſe delegatos recuſatos poſſe com-
mittere negocium principale. ut. C.de
iudi.l. cum ſpecialis . & l. apertiſſimi .
Vnde in reſpōſione deficiētes omnino
dicebant leges illas fore correctas. ſed
quia promptum eſt iura iuribus concor
28 dare. ut. C. de inoffi.do.l. una. † Dico
illam decre. cum ſpeciali , locum ha-
bere tam in ordinario quam in delega-
to. ut in eo quod loquitur in ordinario
concordet cum decre. ſuperius allega-
tis . In eo autem quòd loquitur in dele-
gato conſonet legibus ſupradictis & ad
decre.

decre. illam ſecundo requiris , ſic re-
ſpondeo cauſæ. cognitioni ſuperſedere
tenetur uerum eſt. ut in propria perſo-
na nō cognoſcat. ſuſpectus enim iudex
eſſe non debet. ut ibidem ſequitur. & 3.
quæſtio. 5. quia ſuſpecti. periculoſum
eſt enim coram ſuſpecto iudice litigare
ut ſupra de excep. cum inter . & hoc ta-
men non negatur recuſatum committe
re poſſe. Ad aliam decre. licet quam al-
legant ſic reſpondeo ad te uel ad nos
pro iuſticia recurratur ſcilicet per ap-
pellationem ſi exceptio recuſationis nō
fuerit admiſſa. & hunc intellectum indi
cat quod ibidem ſequitur ſicut ſuperius
eſt expreſſū hoc enim in ſuperiori par-
te decre. illius exprimitur manifeſte.
quis iudex quando & ex quibus cauſis
poſſit & debeat excuſari dicam infra de.
29 app. & recu. §. recuſatur. ¶ Sed † quæri-
tur quare dicatur mandatum reale cum
ſcribitur alicui expreſſo nomine digni-
tatis. ut infra eo. quoniam abbas. reſpon
deo quia magis uidetur haberi reſpe-
ctus ad dignitatem quam ad perſonam,
ut quicunque præſit illi dignitati man-
datum apoſtolicum exequatur. accedūt
ad hoc. ff. de pac. l. tale §. ulti. ff. de con
di. & demon. l. filiusfami. ff. de annuis
leg. l. annua. §. 1. C. de iu. deleg. l. cum
aliquis, Transfertur autem mandatum
in ſucceſſorem , quia dignitas non perit
decedente perſona. unde imperium im
perpetuū eſt. ut in aut. quomodo opor-
tet. §. ult. col. 1. in auth. de quæſtore. §.
ſi uerò aliquis, col. 6. & hoc uerum eſt
quòd dignitas non perit niſi per eum
qui poteſt depreſſa fuerit uel delata. ut
30 ſupra de conſti. cum acceſſiſſet. † Hoc
autem notandum eſt quòd delegatus
non debet iuriſdictionem ſuam artare.
dando terminum ad id tempus in quo
iuriſdictio ſua expiret ut infra eo. ti. ca.
conſuluit. & ff. ſi quis cauſ. l. 2. l. ſi quis
tamen. ff. de dam. infec. l. cum poſtulaſ-
ſem. in prin. C. de diuiden. tu. l. 2. ¶ Itē
obſeruandum eſt ne is iudex detur quē
altera pars petit. niſi Papa dederit ad ui
tandam uerecundiam petiti. ut. ff. de iu-
dic. l. obſeruandum. quod intelligo cum
utraque pars hoc eſt his qui impetrat
& is contra quem impetratur præſens,
eſt in curia per ſe uel procuratorem . &
ideo impetratio iudicis in audientia lo-
cum habet. Cæterum ſi impetrator tan
tum ſit præſens iudex petitus dari de-
bet. ut. C. de lit. cont. in auth. offeratur.
in auth. de exhiben. & introducē. reis.
§. ſcimus. 3. quæſtio. 3. §. ſpacium. in fi. &
C. quomodo & quando iud. in auth. &
31 conſequenter. † Et eſt ſciendum quòd
is qui iudicem petit ipſum recuſare non
poteſt. ut infra. eod. ti. ſuper quæſtionū.
§. uerum. 3. quæſtio. 3. in auth. offera-
tur. & 4. quæſtio. 3. §. Item in crimina-
li, in uer. ſi quis teſtibus hoc eſt uerum
in iudicio. nam extra iudicium poteſt
is qui impetrauit implorare a ſuperiore
mutari iudicem quem obtinuit eo quòd,
aduerſario ſuſpicio noua poſſet oriri.
fortè propter affinitatem ſeu familiari-
tatem quæ de nouo contracta eſt inter
impetrantem & iudicem , ut infra eo. ti.
inſinuante. ſed in iudicio ſicut dixi re-
cuſare non poteſt. aduerſarius autē poſ-
ſet ex hac noua cauſa interueniente in-
ter impetrantem & iudicem in iudicio
recuſare, ut ff. de procu. l. poſt litem. &
ff. de arb. l. licet. ff. ut in poſſe. lega. l. pla
num. ff. de interrog. actio. l. de ætate.
§. ex cauſa. ¶ Sed quid ſi aduerſa-
rius cui oriri poteſt ſuſpicio conſentiāt
talem iudicem procedere. nunquid im-
petrator poteſt implorare illum mu-
tari. reſpondeo non ut infra. eo. de app.
32 interpoſita. §. ille. ¶ † Quæritur de iu-
riſditione prorogata an ſit ordinaria
uel delegata. Dixerunt quidam quòd or
dinaria eſſet. eo quòd à iure habetur ut
not. ſupra eo. tit. §. prorogatur , & iuriſ-
ditio quæ à iure habetur ordinaria eſt.
ut. ff. de iuriſdi. om. iu. l. & quia. Alij di-
cunt quòd ſit delegata quaſi aſſumat na
turā eius cui adijcitur. res enim quæ ag-
gregatur & quæ unitur aſſumit naturā
rei cui aggregatur & counitur. ut. ff. cō-
munia dele. l. 2. in fi. C. de rei uxo. ac. l.
una. in prin. 16. qu. 1. & temporis qualis
infra

infra de ſtatu.reg.recolentes.in fi. Tertij dicunt iuriſdictionem prorogatam eandem eſſe in numero cum prima. ſicut & præcarium dicitur prorogatũ idẽ cum primo.ut.ff.de præca.l. ſed & ſi manente. ſicut & locatio prorogata eſt eadem.ut.ff. de loca.& condu. Item cum quæritur. §. qui completo. & compromiſſum prorogatum idem eſt. ut. ff. de arbi.l.non ex omnibus.§.ulti.& eadem iuriſdictio proconſulis & legati.ut.ff.de offi. procon.l. meminiſſe, puto quod iuriſditio delegata prorogata eadem ſit
33 cum priori. ¶ Item † quid ſi committatur cauſa alicui expreſſo nomine dignitatis.& is qui præeſt deponatur,transferatur,ſuſpendatur,ab adminiſtratione amoueatur, excommunicetur. & puto in translato finitam eſſe iuriſditionem quo ad translatum, quia translatus nihil commune habet cum eccleſia à qua transfertur.ut 21.q.2. ſi quis iam translatus ſupra de elec.cum in cunctis, cuius contemplatione fit commiſſio, expectabitur ergo ſucceſſor. ut infra eodẽ titu. quoniam abbas. Idem dico in depoſito.depoſitio enim inſtar mortis habetur. Nam in eccleſia depoſitio ultimũ ſupplicium reputatur quod in mortem interpretamur. ut.ff.de pœ.l.ul. ad utrunque caſum translationis & mortis facit lex. C. de peda.iudi.l placuit. In ſuſpenſo non dico impediri iuriſditionem. Intelligo enim ſuſpenſum quo ad iuriſdictionem ordinariam non delegatam. ſuſpẽſus enim retinet prælaturam cuius reſpectu facta eſt commiſſio. & idem dico in remoto ab adminiſtratione. In excommunicato dico quòd impeditur iuriſdictio non finitur. & abſoluto eo procedetur ex ueteri cõmiſſione. ar. 15.qu.7.nos ſanctorum.&.c.iutatos. & maximè ſi cognoſcere incœpit. melius eſt enim tantiſper expectare iudicẽ qui ſemel cognouerit. quam de nouo rem rurſus dijudicandã committere. ut.ff.de
34 uaca.mu.l.ul.in fi. ¶ Item quid † de conſeruatoribus iſtis qui tota die in curia impetrãtur, ex puto ꝙ defendere habẽt à uiolentijs manifeſtis.nã cum ſint meri executores de dubijs non cognoſcẽt. ne partes iudicum ſibi aſſumant. ut. C. de exc.rei iu.l.ſi ut proponis. cæterum ſi de dubijs deberent cognoſcere ut conſeruarent iura & poſſeſſiones impetrantium.iã eſſent iudices generales in omnibus cauſis eorum qui eos impetrauerunt quod eſſet contra ius. ut ſupra de reſcriptis.ad hæc.& ſic curia tenet. Itẽ credi nõ debet ꝙ ſit delegatus. niſi per literas delegationis oſtendat. ut infra eo.ca.cum in iure.& idẽ in legato.ut.C. de man.prin. l.una. Idem in officialibus Cæſarien. uolentibus capere bona alicuius tanquam fiſcalia quibus nõ creditur ſine literis ut.C. de iure fiſci.l.pro
35 hibitum.li. 10. ¶ Quid † de auditoribus curiæ quibus uiua uoce uel per nunciũ cauſæ à ſummo pontiſice committuntur. reſpondeo ſufficiet probari ſic eſſe commiſſum ſcripto uel non ſcripto. ut in auth.ut litigan.iurẽt.§.quia uerò.col. 9.in auth. de litigio §. edicta col 8. Sed quid tenor literarum in acta publica ſit translatus nunquid peracta probabitur iuriſdictio reſpondeo ſic.ut.C. de re iu. l.geſta.C.de teſta. l. publicati. quod intelligo uerum eſſe cum examinatæ literæ ſunt in iudicio præſentibus partibus tam in filo quam in bulla et in ſtilo et demum comprobatis omnibus auctoritate iudiciali trãslatæ ſunt. ut infra de priuile.cum olim eſſemus.in fin. Et eſt notandum quòd quandocunque iudici præciſè ſcribatur rationabiles tamẽ exceptiones debet admittere niſi in reſcripto cõtineatur ꝙ nullæ exceptiones penitus admittantur, ut infra eo.c.ex parte. quia tunc nullæ admitti debent uel ſaltem moratoriæ uel dilatoriæ, nõ deberent admitti, peremptoriæ ſic ut. C. de præci. Impera.offe.l.quoties.uel dici poſſet.quia tunc et dilatoriæ. et peremptoriæ deberent admitti. præter illas de quibus non admittendis in reſcripto ſpecialiter continetur. ut.ff. ſi quis cau. l.ſed et ſi.§. quæ ſint, Hoc tamen fallit in perſonis quæ propter exceſſus notorios

rios & euidentes ſine exceptione uel
excuſatione aliqua condemnãtur. ut
23. diſt. in nomine domini. 2. quæ. 7.
lator. 21. quæſtio. 2. placuit. 27. qu. 2.
ſed homo. C. de decu. l. exemplo.
36 † In ſumma ſciendum eſt quòd olim
proponebãtur edicta, ideſt in aliquo
publico & eminenti uel in albo præ-
toris ſcribebatur. talis ueniat tali die
reſponſurus tali quam ſcripturam le-
gere poterat citatus per ſe uel per a-
lium & certiorari. C. qui accuſa. non
poſ. l. 3. ff. de iur. om. iu. l. ſi quis. id
quod, & per talia edicta citabant ſo-
li ordinarij non delegati. ut in authē.
de exhiben. aut introdu. re. §. ſi uerò
quidem. C. de bo. auth. iud. poſſeſ. in
auth. ei qui iurat. nam & delegati qui
& pedanei dicebantur non citabant
per edicta nec per executores ut qui-
dam dicunt. Sed requirebant per ſe.
ut. C. de iudi. l. ſancimus Sed hoc non
placet nam & arbiter per alium cita-
tur. ff. de arbitris. l. ſed interpellatur
§. arbi. licet hoc uideatur magis eſſe
imperij quam iuriſdictionis. quaſi im-
perioſum uideatur mittere executo-
37 rem. Sed hodie talia † edicta non
ſunt ſed mittuntur edicta in epiſtolis
contenta. quia delegati mittere poſ-
ſunt. ut infra eodem. ca. gratum infra
de dolo & contuma. cap. ultimo ſcili-
cet de eo. qui. mit. in poſ. cauſa re. ſer.
ca. ulti. fiunt citationes & per execu-
tores. ut. C. de præſcrip. 30. uel 40. an.
l. ſicut in rem. & l. cum notiſſimi. fiũt
& per ipſos iudices. ut in auth. de li-
38 tigio. §. omnem. † Per hanc citatio-
nem fit iuriſditionis perpetuatio ut
infra eodem titulo. gratum. & ſi cita-
tus peremptoriè non ueniat iudex po
teſt in eum procedere tãquam in cõ
tumacem. poteſt & gratiam facere cõ
tumaci & ei parcere in præiudiciũ al
terius partis ut infra eo. ti. Conſuluit.
&. C. quomodo & quando iudex. l. 1.
ff. de arbi. l. Si cum dies. §. ſi quis ex li
tigatoribus. nec enim quicquid iudi-
cis poteſtati permittitur iuris neceſſi-
tati ſubijcitur. ut. ff. de iudi. l. non quid
quid, & alibi lex dicit omnibus ma-
giſtratibus conceſſum eſt iuriſdictio
nem ſuam defendere pœnali iudicio,
non dicit indictum uel iniunctum. ut.
ff. ſi quis ius dicen. non ob. l. prima in
princi. & facit ad hoc lex. C. quomo-
do & quando iudex. l. 1. & hæc uera
ſunt quãuis quædã argumenta in con
trarjũ allegẽtur. nã ita debet unus au-
diri, ut alteri præiudicium non fiat. ut
3. qu. 9. ca. ul. Item ita defendendũ eſt
uni perſone ut alteri debitum iuſticiæ
nõ ſubtrahaẽ. ut. C. de ſtatuis & ima.
l. uirtutum, ad idem 2. q. 7. quæritur.
16. quæſtio. 7. decimas. Sed lex quæ-
dam multum obſtare uidetur quæ di-
cit quòd ſi iudex condemnationem
prætermiſerit expenſarũ, de propria
ſubſtantia compellitur reſartire ſcili-
cet ſi non cõdemnauerit contumacẽ.
ut. C. de iud. l. ſancimus. in fine. Sed
lex illa loquitur in actore contuma-
ce. qui poſtmodum ueniens audiri nõ
debet. niſi reo reſtitutis expenſis. ut.
C. quomodo & quãdo iudex. in auth.
qui ſemel. C. de bonis auth. iud. poſ. in
auth. & qui iurat. Sed inſtabit. quare
aliud in actore quã in reo, cũ æquali-
tas in iudicio ſit ſeruãda. ut. C. de fru.
et liti. ex. l. ult. C. de proxi. ſacro ſcri-
nio. l. ſacris. li. 12. Ad quod reſpõdeo
uerum eſt ꝙ actori non debet licere
quod reo non licet. ut. ff. de. reg. iur. l.
non debet. Sed quædã concedunẽ reo
quę non permittuntur actori. nã plu-
res dilationes dantur reo quã actori.
ut. ff. de ſeruis. l. ult. Itẽ ubi obſcura sũt
iura partiũ pro reo pronunciaẽ. ut in-
fra de proba. ex literis infra de fide in
ſtru. inter dilectos. in fi. infra de regu.
iur. eſtote põt delegatus a Papa com
mittere uices ſuas cui uult et cõpelle
re quẽ uult recipere cõmiſſionẽ. nul-
lo perſonarũ cauſarũ habito reſpectu.
ut. C. qui pro ſua iuriſ. l. j. in fi. infra e.
t. paſtoralis. ff. de mune. et hono. l. mu-
nerum. §. iudicandi. dũmodo quod co
mittitur pertineat ad iuriſditionẽ cõ
mittentis.

mittentis.ut.C.qui pro ſua iuri.l.1. in
39 princ. † Ordinarius autem non poteſt
cogere hominem non ſuæ iuriſditionis
recipere ſuam commiſſionem. ut.ff. de
iuriſ. om. iudi. l. ulti. compromiſſum
autem non cogitur quis recipere.ut.ff.
40 de arbi.l.3. † Item aduocatus non co-
gitur exercere officium aduocationis
alibi quam in foro ſuo. ut.C.de aduoca.
diuerſorum iudi.l.ſancimus in fine.

Summarium.

1 *Legatus quis ſit.*
2 *Legatorum triplex genus.*
3 *Legati qui de latere papæ mittuntur, ubi & quando poſſunt abſoluere. Et quid de legatis qui ex ipſius latere non mittuntur.*
4 *Legati officium quid ſit.*
5 *Legatus an poſſit facere concilium.*
6 *Legati quæ beneficia conferre poſſunt.*
7 *Legati iuriſdictio quandiu duret.*
8 *Iuriſdictio delegati quot modis finiatur.*
9 *Legatus qualiter ſe habere debeat in legatione.*
10 *Legatus tranſmiſſus ex latere papæ in quibus excedat legatum, qui priuilegio eccleſiæ ſuæ fungitur legatione.*
11 *Legatus de latere papæ tranſmiſſus. quam prærogatiuam habeat reſpectu alterius legati tranſmiſſi, ſed non de latere tranſmittentis.*

¶DE OFFICIO LEGATI. Rubrica.

QVia officium legati ſimile eſt
officio delegati quamuis illud
ſit latius & generalius. ideò
poſt officium delegati ſequitur hic de
officio legati: ¶ Videamus ergo quis
ſit legatus,quod ſit legati officium,quã
to tempore durat. & qualiter finiatur.
1 ¶Legatus † eſt is cui certa patria uel
prouincia gubernanda committitur ut
infra de ap.nouit.per literas autem fi-
dem de ſua legatione faciet ſi exiga-
2 tur.ut.C.de man. prin.l.una. † Officiũ
legati aliud eſt ante ingreſſum in pro-
uinciam ſibi decretam, aliud poſt in-
greſſum,& aliud poſt egreſſum. Offi-
cium legati ante ingreſſum prouinciæ
in uoluntaria iuriſditione conſiſtit.ſ.in
prædicando. & in abſoluendo excom-
municatos propter manus iniectionẽ
in clericos monachos uel conuerſos.
ut infra eo.ti.quod trãslationem. infrà
de ſentent. excommunicat.ad eminen
tiam.¶Circa hoc tamen triplex genus
3 legatorum diſtingue. † Nam legati
qui de latere domini papæ mittuntur
poſſunt abſoluere homines ſuæ prouin
ciæ & alterius cuiuſcunque in prouin-
cia & extra prouinciam. Legati qui ex
ipſius latere non mittuntur. ut cum pa
pa non cardinalem uel alium officialẽ
curiæ. ſed prælatum aliquem in lega-
tionem mittit. talis non abſoluit niſi
prouinciales & in prouincia conſtitu-
tos.alios etiam prouinciales alibi quã
in prouincia non abſoluunt.Tertij ge-
neris legati qui eccleſiarum ſuarũ præ-
textu legatione funguntur. ut infra eo
dem tit.cap.1.excommunicatos huiuſ-
modi non abſoluunt ut infra eodem ti.
excommunicatis. Primis igitur lega-
tis ex ipſo legationis officio iam hoc
licere incepit. ut in decre. quod tranſ-
lationem. ſic & pro conſulente quam
ingrediatur prouinciam utitur pro con
ſularibus inſignijs & uoluntariam iu-
riſditionẽ non contentioſam exercet.
ut. ff. de offic. pro con.l.1. &.2. Rectè
autem legatus faciet in præmiſſa denũ-
ciatione & per eam partem prouinciæ
intret. per quam alij ingredi conſue-
uerunt ad inſtar pro conſulis ut.ff.de of
ficio proconſu.l.obſeruare. in uer. rectè
& in auté.de adminiſtr.§.illud auté.col
la.7.Item legatus antequam intret pro
uinciam non poteſt iuriſditionem ſuã
in prouinciam demandare. niſi neceſ-
ſitatis cauſa ut ſi moram neceſſariam
in itinere patiatur. ut.ff.de offi.procon.
& legati.l. obſeruare. §. poſt hæc &.§.
ſed ſi antea &.l. aliquando hodie tamẽ
ſemper & indiſtinctè hoc licere uide-
tur. ut

tur. ut in auten. de collat.§. antequam
uero,colla.9.& idem dici poteſt in præ
lato confirmato & in maximè conſe-
crato ad eccleſiam tranſmiſſo antequã
diœceſim ingrediatur. In hac tamen iu
riſditionis de mandatione excipiuntur
ultimum ſupplicium. & membri abſci
ſio.& eodem modo dici poſſet legatum
non poſſe committere cauſam depoſi-
tionis. uel perpetuæ amotionis. Nam
amotus dicitur abſcindi ut infra de ex-
ceſ.præla.grauem, cætera poſſe ante-
quam ingrediatur ut dictum eſt. ¶ In-
greſſus autem prouinciam exercet om-
nia quæ exercet ipſe qui eum tranſmi-
ſit. præterea quæ ſpecialiter ſummo
Pontifici reſeruantur. quæ quibuſdam
uerſibus cõtinentur. reſtituit papa &c.
ut no.ſupra de transla. præla.§. perti-
net auté.ſunt & quædam alia quæ ſibi
papa reſeruat in ſignum priuilegij ſin-
gularis. quæ legatis non competunt:
ut ſententias delegarorum iudicum re-
uocare. ut infra eodem tit. ſtuduiſti re
tractare negocia translata ad ſuperio-
rem per appellationem: ut ſupra de ap
pel.conſtitutis.uel per relationem ut in
fra eod.tit.licet permittere non uacan-
tes. ut infra de præben. dilectus diſpé
ſare in beneficijs curam animarum ha-
bentibus & in perſonantibus ut ſupra
de elect.dudum. ¶ Item diſpenſare cũ
filijs ſacerdotum. ut eccleſias habeant
quas partes eorum ſine medijs habue-
runt.ut ſupra de filijs præsby. dilectus.
4 ¶ Item † officium legati eſt audire cau-
ſas prouinciales quæ ad ipſum referun
tur per appellationem ut inſra eodem
ca.1.&.2.q.6.decreto.an autem ad eũ
per quærelam deferri poſsint negocia
dubitatur. Et eſt certum quod ſi quis
conqueratur de alio Romanæ ſedi im-
mediate ſubiecto. legatus eſt iudex
competens. ut 11.q.1. peruenit aliorũ
uerò cauſæ habentium iudices ordina-
rios in prouincia deferri ad legatum
non debent per quærelam ut uidetur.
ut infra eod. tit peruenit. ſicut nec ad
metropolitanum deferuntur per quere
lam. ut 9.q. 3. conqueſtus. nec ob in-
fra eodem tit.c.1.illa enim loquitur in
eo qui erat ordinarius & legatus priui
legio eccleſiæ ſuæ. unde cum ratione
ordinariæ iuriſditionis cauſæ ad eum
deferri deberent per appellationem ni
hil adderet legationis officium. ſi etiã
per querelam non deferetur. ut ergo
aliquid ex delegatione addatur hoc in
ductum eſt ſicut dixi ar. ad hoc.ff. de
uſu.l.ſi ſtipulatus ff.dele.1.l. ſi quando
quis.in prin.ff. ad municip.l.1.in fi. qui
dam tamen intelligunt illam decre.per
uenit in defenſore non in legato uel in
legato cogente ſubditos prælatorum
conqueri coram ſe ſuis ordinarijs præ
termiſſis & contemptis.conſentiunt au
tem de plano quod ad delegatos defer
ri cauſæ ualeant tam per appellationẽ
quam per querelam omiſſis medijs. &
in hoc hodie conſuetudo concordat. iu
uatur autem conſuetudo unica ratione
quia ratione fungitur uice papæ ad pa-
pam uerò recurritur omiſſis mediis per
querelam.ut infra de foro competen.
c.ult.Et propter hoc Roma dicitur cõ
munis patria.ut.ff.ad municip.l. roma
& per appellationem ſimiliter omiſſis
mediis.ut 2.q.6.ſi quis ueſtrũ&.c.ſequẽ
tibus infra de app.ſi duobus,quod in a-
lijs nõ contingat ut 7.q.6.quiſquis& q.
7.metropolitanæ.9 q.3.cõqueſtus infra
de appel.dilectus. Sed impugnatur ex
decreto peruenit. ¶ Itẽ ex legibus quæ
dicunt cauſas ad principem per quere-
lam non debere deferri omiſſis medijs
ut in auten.de mandatis princi.§.ſit ti-
bi.collatione 3.in auten. ut differen.iu
di.§.ſi quis uerò æſtimans. col 9. Et ad
rationem pro parte aduerſa ſuperius al
legata ſcilicet quod legatus fungitur ui
ce domini papæ poſſet taliter reſpon-
deri. quòd hoc non eſt uerum in his in
quibus propter excellentiam dignita-
tis frãgitur ius commune. ut eſt in que
rela & appellatione per quas cauſæ de
feruntur ad Papam medijs prætermiſ-
ſis. Et nota quod ſiue per appellationẽ
cauſa deferatur ad papam legatus ſe

intromittere non poteſt niſi forte cau
ſam examinet. ut eam magis inſtructā
ad ſuperiorem tranſmittat.ut.infra. de
appel. conſtitutus.ſiue per relationem.
ut.infra.eo.ti. licet. C. de appel. l. ex
eo.& idem ſi per querelam transfera-
tur aliquod negocium ad audientiam
Papæ.ut.2.q.6 quoties & c. anteriorū.
§. ad hoc. & idem eſt in poſtulatione
porrecta ut ſupra. de poſtu. in ſecunda
bonæ. In his enim omnibus expectan-
da eſt ſuperioris iuſsio deciſio eſt reſpō
ſio. ut.3.q 6.multum.2.q.6. dec. C. de
rela.l.2.3.q.6.deniq; ¶ Item officiū le-
gati eſt transferre abbates eccleſiæ,ro-
manæ immediatè ſubiectos.ut. ff.de cō
5 ſue.cum uenerabilis.† Sed nunquid le
gatus concilium facere poteſt.Et uide-
tur quòd ſic particulare non generale.
ut.3.di.§.porro.&.7.diſtin.regula.mul-
ta enim concilia particularia inueniun
tur celebrata ſine pœnitētia domini pa
pæ præſente legato Romanæ ſedis. ut
16.di.6.63 di.c.2.& 1.q.7.conuenienti
bus.Sed Hug.Io.& Lau. ſcripſerunt cō
trariū dicentes legatū Romanæ ec.con
cilium celebrare non poſſe niſi ad hoc
ſpecialiter deſtinet uel niſi hoc ei ſpe-
cialiter cōmittatur. & ſecūdum hæc in
telligūt omnia iura innuentia legatum
concilium facere poſſe. talis enim lega
tus facere poteſt concilium generale.ſi
de generali ei ſpecialiter fuerit inun-
ctū uel particulare ſi de particulari. &
hæc opinio duplici ratione munitur.
Vna quia priuilegiū de concilio cōgre
gādo ſibi romanus pontifex ſpecialiter
reſeruauit.ut. 2.q.6. Ideo, & alia quia
mandata iuriſdictione generali non trā
ſit poteſtas cōcilij faciendi. ut.ff.de offi
cio eius cui mā.eſt iuriſdi.l.2. Sed impu
gnatur unica & urgēti ratione.nam me
tropolitanus & primas faciūt ſua cōci
lia prouincialia & particularia proprio
iure.ut.18.di.c.1.& diſti.12.ſiquis epi-
ſcopus.uocatis ſuffraganeis.ut. 18.di.in
multis.c.ibi poſitis.& infra. de accuſa.
& inquiſi.ſicut olim. & epiſcopus facit
ſuā ſynodū epiſcopalē cū ſuis clericis.
ut.38.di.quādo.& 12.q.2. placuit.&.c.
epiſcopus. nunquid ergo his omnibus
inferior erit legatus. Romanæ , eccle-
ſiæ in poteſtate concilij celebrandi cer
tè non.poterit igitur legatus cōcilium
facere particulare uel prouinciale cum
epiſcopis prouinciæ ſibi decretæ. & in
eo conſtitutiones edere et ſtatuta quæ
perpetua erunt.ut. infra. eodem.c.ulti-
mo. Non obſtat. c. ſuperius alleg. 2.q.
6.ideo,nā illud intelligo in cōcilio ge
nerali uel uniuerſali quod fieri habet
uocatis epiſcopis diuerſarū prouincia-
rū.Similiter nō obſtat lex alleg.ff.de of
ficio eius cui mā.eſt iuriſdi.nā illa loqui
tur in alio cōcilio uel in cōcilio ī quo.ſ.
agitur de auctoritate manumittēdi quæ
non tranſit mandata iuriſdictione a præ
ſide ut ibi dicit. quia nec mandāte præ
ſide alius tutorē dare ut inſti.de Atilia.
tuto.& cura.l.nec mandāte,ſecus ii iu-
bente.ut inſti.de Atilia. tuto.§.ſed hoc
iure. differt enim iuſſus à mandato. ut
C.quod cum eo.l.etiam.&.l.ſi manda-
tor. Iuſſus enim importat neceſſitatē.
ut in auten.ut nullis iudi. §. & hic uero
iubemus.col.9. mandatum. liberam ob
ſequij præſtationem.ut inſti. manda.§.
mandatum. Nam mandatum ex officio
& amicitia traxit originem.ut.ff.man-
da.l.1.§.1. uel loquitur de conſilio uel
concilio in quo agitur de approbanda
uel reprobanda cauſa manumiſſionis
faciendæ à minore.20.annorū.ut inſti.
ex quib. ca. ma. poſ. uel non poſ.§.ea-
6 dem.† Item poſſunt legati conferre be
neficia qui inueniūt uacātia in prouin
cia.& eccleſias uocantes de rectoribus
ordinare ſiue illi ad quos ius pertinet
conferendi iā illud admiſerint.ut.ſupra
de ſupplen.neg.præla.literis.ſiue nōdū
nec impedit legati collationem ius pa
tronatus clerico pertinens clericatus
ratione.quia cum plus iuris habeat in
conferendo prælatus & hoc non impe
diat legatū conferre uolentē quàm pa-
tronus in præſentādo hoc minus impe
diet.ut.infra.eodē ti.dilectus.ſecus autē
ſi ius patronatus ſpectet ad clericum ſi-
ne lai-

ue laicum patrimonij iure . ut. infra.
de iure patro.cū dilectus. Minus enim
poteſt abſorbere legatus ius patrimo-
niale alicuius quàm eccleſiaſticū.Hæc
ob.his quæ dicta ſunt.infra.de appel.c.
1.illa enim decre.nō loquitur in lega-
to transmiſſo ex latere domini papæ.
ſed in eo qui priuilegio eccleſiæ ſuæ
fungitur legatione,qui liberam colla-
tionem non habeat eccleſiarū illarū,in
quibus inſtituēdi ius uel præſentādi ab
alijs poſſidetur tēpore faciēdi alterutrū
7 à iure indulto nondū elapſo.¶ † Durat
autē iuriſditio legatorū quàm diu du-
rat tempus eis á ſuperiore præfixū uel
quandiu non fuerint reuocati.¶ Finitur
8 autem † iuriſditio quattuor modis. Tē-
pore ſi tēpore fuerit legatio limitata re
uocatione.ſed tūc finitur legatio nō iu
riſditio in cauſis iam cæptis quas etiā
poſt reuocationē potuerūt p alios ter-
minare.ut.infra.eod.ti.c.ult.Item mor
te alterutrius.ſ.mittentis uel eius qui
miſſus eſt. Sed in hoc caſu mortuo mit
tente & ſi delegatio finiatur. iuriſdictio
tamen non finitur in negocijs inchoa-
tis. & idem puto cum tempore legatio
terminetur.Nec obſtat.ſupra.tit. proxi
mo conſuluit, illa enim loquitur cum
cauſæ cognitio tempore limitatur : ſe-
cus ubi legatio ut dictum eſt. ¶ Item fi
nitur legatio per egreſſum quod intelli
go cum legatus fines legationis egredi
tur non egreſſurus.nam ſi egreditur ut
ſtatim regrediatur iuriſditio intermit-
titur non finitur.quia nec egredi uide-
tur.ut.ff.de diuor.l. diuortium. ff. de in
rem uerſo.ſi pro parte.§.uerſum.Sed &
ſi per egreſſum legatio finiatur durat ta
men iuriſditio demandata in cauſis iā
ceptis ante egreſſum cæptas autem cau
ſas, & per hoc iuriſditionem perpetuā
intelligo.ſ. per ſolam citationem.ut.in
fra.eo.ti.c.ulti.& ſuprà.titu.proxi.gra-
9 tum.¶ In ſumma † notandum eſt quòd
legatus dum legatione fungitur, inuigi
lare debet nō his quæ ſua ſunt ſed quæ
Ieſu chriſti ſaluti & ædificationi cleri-
cali ac populi inſiſtere . nec in procura
tionibus grauare ſubiectos . ne longi
temporis quæſtum breuis hora conſu-
mat.ut.infra.de cenſibus. cum apoſto-
lus.Prandia ipſius nō ſint enormia, ſed
ſecundum mediocritatem uniuſcuiuſq;
loci.ut.10.q.3.c.ulti. Si agens ut nulla
eccleſia ſeu latus ſe indebite prægraua
ri rationibiliter conqueratur. ut. infra.
de cenſibus cum inſtantia. §. ſanè. pa-
tiatur coniungi. eccleſias in procuran-
do quæ per ſe ſingulariter non ſuffi-
ciunt procurare.ut eo.decre.cum inſtā-
tia.§.ſi uerò.infrà.de præſcrip.acceden
tes. de talibus quidem contributis li-
cet uiuere non de ſymbolis uel conſer
tis. ut.44. di. non oportet. & cap. non
liceat pro. & ut breuiter tranſeam ſi in
Apoſtolorum loco ſunt legati non ſo-
lem ſermonem eorum imitantur. ſed
conuerſationem & abſtinentiam. ut.
35.diſtin.eccleſiæ principes, in fi. Alia
quæ circa materiam iſtam dicenda ui-
dentur.dicam competentius. infra. de
10 cenſibus.¶ Item notandum † eſt quòd
legatus tranſmiſſus ex latere domini
papæ,in quattuor excedit legatum qui
priuilegio eccleſiæ ſuæ fungitur lega-
tione.Primo quia præſente tranſmiſſo
alius ob reuerentiam maioris non exer
cet legationem . ut.infra. capi. uolen-
tes.Secūdò in abſolutione excōmuni-
catorū.ut no.ſupra.eo.ti.§.officiū. Ter
tiò in collatione eccleſiarū uacātiū. ut.
no.ſupra.eo.ti.§. Item poſſunt legati.
Quarto in pcurationibus. Nō enim ita
procuratur ille qui ordinarius eſt & in
domo ſua cōſiſtit ſicut trāſmiſſus. Qua
liter autem ordinarius procurandus ſit
11 dicā.infra.de cenſibus. † Item legatus
qui de latere domini papæ tranſmitti-
tur excedit legatū qui trāſmittitur ſed
nō de latere qui trāſmittentis in uno.ſ.
in abſolutiones excommunicatorū ſut
ſuperius dictū eſt. §. officium. & forte
in alio.quia non inuenio quòd legatus
priuilegio eccleſiæ ſuæ nō exerceat le-
gationem ſuā.niſi præſente legato ex la
tere domini papæ tranſmiſſo. de tali e-
nim loquitur.infra.eo.tit. uolentes.

Summarium.

1 *Iudex ordinarius quis ſit.*
2 *Iuriſdictionem ordinariam confert conſuetudo.*
3 *Iuriſdictionem ordinariam confert Papa uel princeps.*
4 *Qualitates in iudice ordinario cõſiderãda.*
5 *Epiſcopi an ſint ordinarij iudices monachorum.*
6 *Metropolitanus an ſit iudex ordinarius in tota ſua prouincia.*
7 *Epiſcopus an inter ſubditos ſuorum prælatorum in ſua diæceſi ſit ordinarius iudex.*
8 *Prælati uel ordinarij iudicis officium quale ſit.*
9 *Aduocato licet uendere iuſtum patrociniũ, & aßeſſori, iuſtum conſilium.*
10 *Iudex expenſas habere debet, & nu. 11.*
12 *Iudicis ordinarij iuriſdictio circa quæ uerſetur.*
13 *Iuriſdictio iudicis ordinarij qualiter impediatur.*
14 *Iuriſdictio prædicta qualiter finiatur.*
15 *Iudici ordinario ſi ſuperior mandet id faciat, quod alia, ex officio ſuo facere poßet, quando illud exequitur ut delegatus.*
16 *Iuriſdictioni ordinariæ quæ pertineant.*
17 *Diœceſani annuis uicibus ſuas diœceſes uiſitare debent, & pluries ſi neceßitas uel utilitas exigit.*
18 *Abſolutio ab excommunicatione propter iniectionẽ manuum in clericos, cõpetens ordinario, quãdo poßit alteri delegari.*

¶ DE OFFICIO ORDINARII. Rubrica.

DIximus ſupra de officio delegati & legati reſtat dicendum de officio ordinarij. & ideo ſubijcitur hic Rubrica de officio iudicis ordinarij. ¶ Videamus igitur primo quis ſit iudex ordinarius, quod ſit officium iudicis ordinarij. quæ poteſtas. & quibus modis impediatur ordinaria iuriſditio uel finiatur. ¶ Ordinarius iudex
1 † eſt qui à collegio eligitur & à ſuperiore confirmatur. ut electus in epiſcopum, qui per confirmationem ſortitur iuriſditionẽ in omnibus præter ea quæ maiorem diſcuſſionem exquirũt. & munus conſecrationis exquitunt. ut ſupra de electio. tranſmiſſam. Sunt igitur ordinarij prælati eccleſiarum. ut infra eo. ti. cum ab eccleſiarum prælatis. qui à collegijs eliguntur, & à ſuperioribus confirmantur: ut ſupradictum eſt. Hoc enim fallit in duobus caſibus in quibus electus ante confirmationem adminiſtrat & iuriſditionem exercet. In electo in ſummum pontificem qui ſtatim adminiſtrat. & hoc ideo quia ſuperiorem, imò parem non habet ut 23. diſt. in nomine Domini ſupra de elec. licet. Item fallit in electo concorditer ultra Italiam conſtituto & romanæ eccleſiæ immediatè ſubiecto. in quo hæc tria faciunt quod in alijs operatur confirmatio. præter actum alienandi ut ſupra de elect. nihil in fi. & ſecundum hoc intelligo infra de iudi. decernimus. 15. quæſtio 4. c. 1. ſunt ordinarij electi ab uniuerſitatibus uel corporibus laicorum: ut in auten. de defen. ciui. §. nos igitur colla. 4. C. de iuriſ. om. iu. l. ul. ¶ Ordi-
2 nariam † iuriſditionem confert conſuetudo. ut. C. de emancipa l. 1. argu. 9. q. 3. conqueſtus. quod intelligo in conſuetudine præſcripta, uel in ea cuius memoria non exiſtit. ut no. ſupra de offic.
3 archi. circa fin. illius. † Confert etiam ordinariam papa uel princeps qui eſt lex animata. ut in auten. de conſul. in fi. unde quo ad iuriſditionem ordinariã conferendam æquipollent lex animata & inanimata. & ſic intelligo. ff. de de iuriſ. om. iudi. l. & quia. quod uerum eſt cum papa uel princeps non unam uel duas uel. 10. cauſas alicui committit. ſed uniuerſitatem cauſarum. unde camerarium. uicecanzellarium, auditorem contradictarum. & auditorem
4 cameræ ordinarios puto. ¶ † Hæc autẽ in qualitate iudicis ordinarij attendun tur. Conditio. ſexus ætas. diſcretio, fama.

ma. Conditione ſit ſeruus ut.3.q.7.§. tria.Sexus ne ſit fœmina ut 33.q.ul.mulierem. Aetas requiritur. ut ſit maior 20.annis.ut.ff.de arbitris.l. cum lege, uel ad minus 18.ut.ff.de re iudi.l. quidam conſulebant. & hoc locum habet etiam in delegato. ut ſupra de officio delega.cum uiceſimum. Diſcretio. ne careat iudicio,id eſt diſcretione ut 3.q. 7.§. tria. Fama ne ſit criminoſus,id eſt, infamis. ut 3.q.7.infamis.§.tria. Infamia tamen licet faciat ne ordinarius poſſit iudicare de merito uitæ. ſententia tamen infamis iudicis uel criminoſi tenet. nec repelli poteſt ordinarius propter talia à iudicando donec telleratur in officio ſuo.ut 8.q.3.nōne. Sed delegatus poteſt repelli per exceptionem. ut ſupra de reſcript. ſciſcitatus.

5 ¶†De epiſcopis dubitatur an ſint ordinari iudices & immediatè monachorū uel monachi medios habeant.ſ. abbates quibus demum negligentibus iuriſditionem ſuam poſſint in monachos exercere. Et eſt dicendum quod & ſi ad abbates ſpectet clauſtralis correctio. ad epiſcopos tamen pertinet iudicium tribunale.C. de emen. propin. l. una.C. de patria poteſta.l.3.& infra eo.quanto.& 11.q.1.de perſona. C. de epiſ.& cler.in auten.cauſa quæ ſit cum monacho. in auten. apud quos oportet mo.cauſam dicere.§.1.colla.6.uel dici poteſt ꝙ prima correctio monachorū pertineat ad abbates.quia hoc eſt generale,ut quilibet prælatus in ſuos ſubditos ſua iuriſditione utatur.ſiue ſit abbas ſiue ſit prior.ut infra de immuni. ec.nō minus infra de maio.& obe. cum in eccleſijs.Sed eis nō corrigentibus uel fortè cerrigere non ualentibus ſuccedunt epiſcopi.ut infra eo.tit.quanto,nihilominus dico quòd epiſcopi ſunt ordinarij monachorum & ſi habeant medios coadiutores. ¶ Item quæritur etiam de

6 metropolitano † an ſit iudex ordinarius in tota prouincia & quo ad epiſcopos ſuffraganeos & quo ad ſuffraganeorum ſubiectos.Sed habet medios.ſ.epiſcopos per quos quaſi per gradum cauſæ deferuntur ad eum ab audientia ſuffraganeorum ſuorum. quandoque per appellationem quandoq; per querelā uel per alios modos ut 9. q.3.c.2 &.4. Ea uero quæ ſtatum prouinciæ contingunt ad metropolitanum pertinent. ut 9.q.3.archiepiſcopus.Eſt igitur ordinarius competens iudex epiſcoporum ſuffraganeorum. ut 2.q.7.metropolitano 10.q.3.quia cognouimus. In auten. de ſanctiſ.epiſc.§.ſi autem. Eorum autem qui ſuffraganeis ſubſunt eſt iudex ordinarius ſed non competens. niſi in certis caſibus. ut infra eo.ti. paſtoralis, in prin.ſ.in 8.caſibus. Primus eſt cum per appellationem defertur ad eū aliquod negocium. ut infra eo. paſtoralis. Secundus cum per conſulationem. ut 17. diſt.multis. Tertius cum per negligentiam epiſcopi. ut 9.q.3.cum ſimus infra eod.ti. c.ad reprimendum infra de ſentent.exc.per tuas ſupra de offi. delega. prudentiam.§.ſextam. Quartus cū per diſcrepationem in officijs.ut 12.di. de his. Quintus per quæſtionem inter epiſcopum & ſubiectum ipſius. ut ſuperius dictum eſt.Sextus per epiſcopalis eccleſiæ uacationem.ut 11.q. 2.non liceat alicui metropolitano. Septimus per duorum contentioſam electionem. ut 63.di.c.ultimo. Octauus & generalis.ſ.ſi priſca conſuetudo plus ei contulit in antiqua. ut.9.q.3.conqueſtus infra eo.ti.duo. ¶†Sed quæritur an epiſco

7 pus eodem modo ſe habeat circa ſubditos ſuorum prælatorum quos habet ſub ſe in ſua dioceſi. ut cauſæ ſubditorum per illos prælatos medios quaſi per gradum transferantur ad eum ſicut dictum eſt ſupra in metropolitano. reſpectu ſuffraganeorū.Reſpondeo non omnes enim cauſæ clericorum apud epiſcopum quaſi apud maius tribunal tractari debent.ut.ff.de iud.l.iudicium 11. q.3.qui reſiſtit & q.1.de perſona.25.di. perlectis ſupra de offi. archi. cum ſatis in auten.ut clerici apud proprios epiſcopos prius conueniantur coll. 6. ſed

Ioannes

Ioannes & quidam alij dixerunt. ꝙ ſi
prælati inferiores ab epiſcopis per ele
ctionem & confirmationem ſeu per cõ
ſuetudinem habeant ordinariam iuriſ-
ditionem epiſcopus non poteſt cogno
ſcere de cauſis ſubditorum ſuorum niſi
per appellationem uel alio legitimo
modo transferantur ad eum. ut in me-
tropolitano ſuperius dictum eſt. ſed cir-
ca hoc conſuetudinem antiquam & ap
probatam attendo ſicut plerunq; in cõ
ſimilibus dico. Saluo tamẽ eo quod no
taui ſupra de abbatibus circa mona-
8 chos. ¶ Officium prælati † uel ordina
rij iudicis eſt curam habere ſubdito-
rũ. ut 8. q. 1. qui epiſcopatum. ſingulos
pro poſſe iuuare. ſingulos releuare. ut.
8. q. 1. clemens. Item largam manum
habeat neceſſitatem patientibus. cũ cu
rat alienam inopiam ſuam credat. ut.
86. diſtin. fratrem noſtrum. Aulteria &
ſcelera inquirat. & ulciſcatur. ut. infra.
eo. titu. c. 1. ſi fuerint iudieiario ordine
cõprobata. alioquin occultos delinquẽ
tes non nominatim ſed indeterminatè
arguet. ut. infra. eo. ti. ſi ſacerdos. Con-
dolebit eis quos punit. nam uera iuſti-
tia compaſſionem habet. falſa autem
de dignationem. ut. 46. di. uera iuſticia.
46. di. hoc habet proprium. manus ſuas
debet ſeruare mundas. nullumq; cõtin
gere lucrum: ut. in aut. de man. princ. §.
oportet. col. 3. iuxta illud. Si inciderit
te iudice dirige libram. Iudicij. nec fle-
ctat amor. nec munera palpẽt. Munus,
enim à norma recti diſtorquet acumen
iudicis. & terra inuoluit caligne men-
tem. Et alibi. Quod non mortalia co-
gis auri ſacra fames. Immo & qui re-
ctè iudicat & præmium remuneratio-
nis expectat fraudem in deo perpetrat,
quia iuſticiam quàm gratis impartiri
debuit, acceptione pecuniæ uendit. ut.
9 11. q. 3. qui recte † Licet tamen aduo-
cato uendere iuſtũ patrociniũ & aſſeſ-
ſori iuſtũ conſiliũ. ut. 11. q. 3. non licet.
14. q. 5. nõ ſane & ſpe præmiorũ inuitã
dus eſt aſſeſſor. ut. C. de aſſeſſo. l. 1. ſalla
riũ debet habere. ut. ff. de off. aſſeſ. l. diẽ
functo. ¶ Sed de expẽſis iudicũ uidea-
10 mus. † & eſt certũ quòd legati exigunt
ſuas procurationes ut diximus. ſupra. ti.
proxi. Delegati licitè petũt expenſas.
neceſſario minus gratis iudicãt. nam &
teſtibus prouidetẽ in expẽſis. nec ex hoc
minus gratis teſtificãtur. ut. 4. q. 3. §. Itẽ
in criminalibus in uerſi. uẽturis. Nemo
enim tenetur proprijs ſtipẽdijs milita-
re ut. infrà de ſimo. cũ ſit romana. 28.
q. 1. iã nũc, in fine. Munera autẽ prohi-
bẽtur nõ ſumptus ut. 1. q. 1. iudices. Vn-
de licite ſumitur eſculẽtũ & poculẽtũ.
ut. ff. de off. præſi. l. plebiſcito. & modi-
ca encenia nõ ſũt lucra. ita ut neq; oĩa
neq; ſemper neq; nulla. neq; nunquã.
neq; à quolibet neque à nemine acci-
piat. ſed hoc totũ cum moderamine &
diſcretione faciat. ut. ff. de offi. proconſ.
l. non ſolent. §. penul. & ulti. ut litiganti
bus damna. grauia non infligant. ut 10.
11 q. 3. illud. ¶ De ordinario † autem ui-
detur quòd non debeat habere expen-
ſas. cũ certa ſint ei ſtipendia conſtitu-
ta. ut 23. q. 1. militare Immo cum profi
ciſcitur illa expendere debet quæ do-
mi expenderet. ut in aũt. de man. prin.
§. illud. Sit igitur cõtentus his quæ à fi
ſco præſtãtur. ut in auten. iuſiuran. quod
præſta. ab his coll. 2. Certi tamen caſus
ſunt in iure expreſſi in quibus ordina-
rius licitè petit ſumptus, ut in conſecra
tionibus eccleſiarum, & in uiſitationib.
ut infra de ſimo. cũ ſit Romana &. infra
de cenſibus ſopite. & infra de præſcrip.
cũ ex officio, alias nihil petet. niſi quod
à iure expreſſum eſt. ut 18. q. 2. hoc tan
tũ. De conſuetudine tamen tã prælati
quàm priuati cũ pro cauſis commiſſis
proficiſcuntur exigũt oẽs expenſas. nec
contradicit infra de uita & ho. cle. cum
ab omni. Illa. n. non interdicit ſumptus
ſed cõuentionẽ de certa parte litis. quæ
interdicitur procuratori ut. ff. de pact. l.
ſumptus. ff. mã. l. ſalariũ. C. de procu. l.
man. l. ſi contra licitũ. quæ interdicitur
& fideiuſſori promittendi iudicatũ ſol-
ui. ut. ff. mã. l. ſi remunerãdi. §. ult. ¶ Pote
12 ſtas † ordinarij potiſſime circa tria uer
ſatur

ſatir.correctionē.iudiciū & animaduerſionē & his uerbis ſatis cōueniunt uerba canonis. coherce. corripe.excōica. de grada.ut 23.q.4.forte in fin.coherce monendo corripe ſuſpendendo. & habet locū hic ordo cū quis puniēdus eſt pro contumacia. ſecus ſi pro crimine. tunc.n.pena incipit in de gradatione & finitur in excōicatione. ut 81. di. dictu. infra de iudi.cū nō ab hoie, in cōtumacia uero incipit ab excōicatione.& finitur in depoſitione ut 83.di.quorundā & 83 di.honoratus aliis tamen uerbis utitur apoſtolis.Argue.obſecra.increpa.in oī patientia & doctrina. Argue de peccato.obſecra pro iuſtitia ſeruāda increpa timorē diuini iudicis cōminādo. ſed hæc locū habent in occultis peccatis & in iudicio aīæ ut 2 q.j.Si peccauerit, in fine. Debet aūt iudex in correctione beniuolus eſſe ut 45.di.licet. in iudicio iuſtus.ut 3.q.7.iudicet.inanimaduerſione

13 miſericors.ut 45.di.uera. ¶ †Impeditur autem iureditio ordinarij per ſuſpētionē ordinarij ſi ab officio ſuſpēdatur. itē per excōicationē quia ſuſpenſum ab officio intelligo ſuſpenſum ab ordinaria poteſtate.& excōicatus excōicare non poteſt ut 24.q.1. audiuimus. nec alias iudicare.ut infra de ſen.& re iud.ad probandum.Si uerò ordinarius ſit alias in mortali crimine conſtitutus.& ſi de merito uitæ iudicare nō poſſit.ut3.q.7.qui ſine peccato iudicet &.c. ſequētibus de poteſtate tamen iuriſditionis poteſt quandiu fuerit tolleratus iudicare. ut 9. q.4. nonne.In his autē caſibus.impeditur iuriſditio ordinaria uniuerſaliter. In ſpecialibus uerò negocijs impeditur per alios modos præter ſuſpenſionē & excommunicationem.ſ.per appellationem recuſationē & relationem ad ſuperiorē,negocij reuocationem. per alij factam commiſſionē.& per alios modos quis notare poteſt quilibet ſtudioſus.

14 ¶ Finitur autem iuriſditio †ordinaria quo ad perſonam quatuor modis.morte,diſpoſitione, translatione,dignitatis renunciatione.quo ad perſonā, ideò dicit quia uacante eccleſia localiter & caſualiter de conſuetudine reſidet iuriſditio ordinaria penes collegium.ut infra de ma.& obe.cum olim infra de hæ re.ad abolendam 7.q.1.pōtifices & ar. ſupra de conſuetu.cum inter uos. & infra eo.irreſragabili.non tamen in omnibus,quia non in collationibus præbēdarum.ut infra ne ſede ua.illa. bene autē dixi de conſuetudine.nam alias de iure communi ſoli prҿlati qui per electionem aſſumuntur iuriſditionē habent. ut nota ſupra eo.ti.in prin. ¶In ſumma

15 notandum † eſt quod & ſi ſuperior mādet ordinario. ut id faciat quod alias ex officio ſuo facere poſſet ordinatius non ſemper id exequitur ut delegatus ratione mandati.ſed plerunq; ut ordinarius iure ordinariæ poteſtatis. ut infra eo.ti.licet &.c.graue ſæpe.n.ordinarij procurant ſibi mandari ea quæ ipſi ſuo iure facere poſſunt ut cū maiori libertate & excuſatione eadē exequātur ut 11.di.qs neſciat. ¶ Itē ſæpe ſuperior non intendit cōmittere.unde ei cui ſcribitur non imponitur neceſſitas ſuſcipiē dæ cognitionis ſed poteſt ſi uult cognoſcere poteſt etiam alteri delegare.ut.ff. de offi.præſi.l.ſæpe. ſicut & cauſæ appellationū cum remittuntur ad examē priorum iudicum non committuntur. ut infra de appella. ut debitus honor.

16 †Quæ autem ad ordinariam iuriſditionem pertineant legitur infra eo. tit.cō querente.Solent tamen diſtingui duæ leges quibus eccleſiæ ſubſunt epiſcopalis lex iuriſditionis. Lex diœceſana in his conſiſtit.in cathedratico exigendo. Item in tertia uel in quarta oblationum. huic legi ſubſunt omnes eccleſiæ præter monaſteria. ut 11. q.3. cum pro utilitate 10.q.3. inter cætera. 18.q. 2.quam ſit. Capellæ tamē monachorū ſubſunt huic legi.ut infra eo.ti. conquerente. 16.q.2.ſtatuendum niſi monaſteria eſſent exempta cum capellis ſuis ut infra de priuile.quoniam & .c.cum capella.& ar.16.q.2. uiſis infra de capel. mo.eccleſijs.Lex iuriſditionis eſt quod

dam

dam ius ex quo epiſcopus habet conferre omnia ſacramenta. cognoſcere de cauſis, coercere delicta. Huic legi ſubſunt & ſeculares, eccleſiæ & monaſteria.ut.l.diſt.accedens 18. q.2. hoc tantum.16.q.1. interdicimus & eorum capellæ. ut infra eo. conquerente & omnes eccleſiæ ſitæ in diœce.ut 16.quæ.1. omnes baſilicæ. quamuis autem dixerim monaſteria exempta à lege diœceſana.ſeruitia tamẽ quæ ab antiquo præſtare cõſueuerunt præſtabunt. ut 18.q. 2. ſeruitium. & cenſum ſtatutum. ut 18. q.2. Eleutherius. hoc etiam notabis ꝙ licet diſtinguam duas leges diœceſanã & iuriſdictionis frequenter tamen una ponitur pro altera. ut infra de reſcrip. auditis infra de regul. & tranſeunt. ad reli.ex parte infra de in integ.re. auditis, exigit igitur epiſcopus eccleſijs ſiue diœce. præter monaſteria ſicut dictum eſt cathedraticum ſiue ſynodaticum. Vocatur autem cathedraticum eo quòd ob honorem cathedræ ſoluitur. ſynodaticum quia frequenter uenientes ad ſynodum ſoluunt. quantitas cathedratici uel ſynodatici erit de iure duorum ſolidorum. ut x.q.3. placuit infra eo.ti.conquerente. & erunt uſualis monetæ.ut.ff. de legi.l. nummis. uerius puto.ut tam in quantitate quam in qualitate pecuniæ inſpiciatur conſuetudo.

17 ¶ † Diœceſani annuis uicibus ſuas diœceſes uiſitent.ut 10.q.1.decernimus.uel pluries ſi neceſſitas uel utilitas exegerit.ut 18.qu.2. uiſitandi & non ſemel & in uiſitatione ſua faciẽt quod docetur 10.quæ.1.placuit. Sed & ſi uiderint aliquos admonendos poterunt amouere. ut ſupra de reſcri. dilectus ſed cum in monaſterijs officium uiſitationis impẽdunt non introducent ſecum clericos ſeculares niſi duos uel tres. & illos in decenti habitu. ut infra eo.ti.ut iuſta.

18 ¶Item notabis † quòd poteſtatem abſoluendi excommunicatos propter iniectionem manuum in clericos uiolentas qui ex officio competitur ordinario in ſpecialibus caſibus poteſt alteri delegati. ut infra eo.ti.c.ulti. hoc ideo dico quia poteſtas abſoluendi tales ex commiſſione competens altericommitti non poteſt. ut ſupra de officio dele, ca.ulti.

Summarium

1 *Officium iudicis quid ſit. & in quibus locum habeat,*
Et quando actioni deſeruiat,& loco actionis intentetur.nu.2.& 3.
4 *Officium iudicis latiſſimum eſt.*

¶DE OFFICIO IVDICIS Rubrica.

TRactatum eſt ſupra ſingulatiter de officijs dignitatũ. & de off. iudicũ.& quid ad ſingulos pertineat ratione officiorum.quid ratione iuriſdictionis delegatæ uel ordinariæ. hic autem indiſtinctè & indeterminatè tractatur de officio iudicis.nec exprimitur cuius. delegati uel ordinarij. eo qđ quædam de quibus ſub rub. tractatur communia ſunt cuilibet iudici tam delegato quam ordinario. ut dare aduocatum non habẽti ut infra eo.ti.cap. 1. reſtituere leſos quod commune eſt ordinario & delegato ut infra de in inte. reſti.ca. pen.C.ubi & apud quem in inte.reſti.poſtu.l.ult. & propterea ſic ſimpliciter intitulatur Rubr.de officio iudicis.¶Videamus igitur quid ſit officiũ iudicis. in quibus locum habeat. Item quando deſeruiat actioni.& quãdo implorerur & intentetur loco actionis.

1 ¶Officiũ † iudicis eſt poteſtas iudicis a iure ſumpta. Habet autem locum officium iudicis tam in his quæ ante iudicium fiunt ſunt tamen iudicij præparatoria, quam in his quæ in iudicio faciẽda occurũt. ¶Ante iudicium ut habeat publicam perſonam ſi poteſt. aut duos uiros idoneos qui fideliter uniuerſa iudicij acta conſcribant ualet citationes &c. ut infra de proba. quoniam contra falſam. Circa edicta mittenda ad loca in quibus rei moriantur ut infra de appel.

pel.cùm parati infra de dolo & cõtu. cum olim. ſubueniri poſſunt. ut infra qui ma.accu.poſ.relatum. alioquin mittitur ad domos uel eccleſias eorum. ut infra de dolo. & contu.cauſam.ff.de li. agno.l.1.in prin.ff.de dan.infect.l. 3.§. prætor 16.qu.3.§. poteſt in uer.is autẽ infra de dol.& contu.contingit.& c.ulti.infra de cle. non re. ex tuæ denunciabit cognatis & amicis ut abſentem defendãt uel uenire procurent. ff.ex quib. cau. ma.l.ergo.ff. quib. ex ca. in poſſeſ. eat.l.hic autem infra qui fi.ſint le.prælatum. Circa dilationes indulgendas pro cõditione cauſæ temporis uel perſonæ ut his conſideratis iudex ordinẽ edictorum uel compendium moderetur. ut. ff. de iudi.l. nonnunquam. & ut per eas delegati iuriſdictio nimium nõ arctetur.ut ſupra de officio.delega.cõſuluit. Vt principales perſonæ in iudicio comparentes nõ per aduocatos ſed per ſeipſos factum proponant.niſi forte adeo fuerint indiſcreti. ut eorum defectus de iudicis licentia per alios ſuppleatur. ut infra de iudicijs paſtoralis. Vt porrigantur libelli apti & conuenientes rei de qua agitur. alioquin. iudex ex officio ſuo repudiet uel aſſeſſor. ut infra de iud.examinata. ff.ſi meſ.fal. mo. dixe. l.1. § ſin autem. C. ut nemo priua.prædijs ſuis uel alie. titu. impo.l. 2.in fi.&.ff. de aſſeſ. l. 1. uel quod ſine ſcriptis agatur in ſpecialibus caſibus quos notabo infra de libel. obl. Item ut per narrationem actoris & reſponſionem rei fiat conteſt.lit. ut dicam infra de lit. conteſt.ca.1. C.eo. tit.l.una. niſi agatur cauſa denunciationis uel inquiſitionis in quibus nec libellus porrigitur niſi ſit conteſtatio litis. ut dicã infra de accu.inqui.& denun. Item ut iuretur de calumnia & de ueritate dicẽda.ut infra de iuramẽ.calum. Item ut fiant poſitiones partium & interrogationes iudiciales. Item ut patienter audiatur aduocatus. ut.ff.de offi.procon.l.

2 nec quicquam. §. circa. † Vt ſuppleat defectus aduocatorum in iure.ut. C.ut quæ de ſunt aduoc. par.iu. ſup.non autẽ in facto ſuppleat niſi de facto iudici liqueat ut iudici & poſt lit.conteſta. Exẽpla.C.de appel. l. ampliorem. C.de tẽpo.appel.l. 2.§.ultimo. Ideo autem ante lit. conteſ. iudex de facto ſupplere non poteſt. quia ante lit. conte. omnia conſtant iudici. non ut iudici.ſed ut priuato.& ideo dici cõſueuit quod ea quæ ante lit.conteſt. contingunt non pertinent ad officium iudicis. ut. ff. de ædil. edic.l.ædiles.§.itẽ ſciendũ.Fallit in caſu. Nã iudex ex officio ſuo repellit procuratorem militem. etiam aduerſario ſuo tacente.ut. ff. de procura.l. filius.§. ueterani. C. de procu.l.militem.Sed illud contingit propter publicam utilitatem. Nec obſtat his quæ dicta ſunt lex quæ uidetur uelle quod iudex ſuppleat de facto & ante lit.conte. ut. ff. de pet. hære.l.ulti. nam quod ibi dicitur & ſi non excipiatur. exponendũ eſt ſic, id eſt,ſi non habeat locum doli exceptio. ſatis tamen conſuluitur officio iudicis. & ſic intelligo ſuppleri de facto & poſt lit.conteſ.ſupra de conſue.c.ul.infra de ſen.& re iu. cum bertoldus infra de cõceſ.præ.c.ex parte, ſupplet autem iudex & ante ſententiam opponendo aduocatis & quærendo, a partibus. & ſicut melius poteſt uerum inueſtigando. ut 30.q.ulti.c.ult.ſupplet etiam & poſt ſententiam. ut in fructibus. ut.ff. de re

3 iudi.l. Paulus. ¶†Item locum habet iudicis officium in omnibus quæ poſt lit. conteſt. accidunt circa rem petitã uel contingunt. uel ſi fructus ex ea percipiantur, uel damnum in ea detur. ſiue prætium rei petitæ ad poſſeſſorem perueniat uel aliquid loco prætij.quæ poſt lit. conte. accidunt ualdæ pertinent ad officium iudicis. ut.ff.de rei uen.l.non ſolum.& l. Item ſi uerberatum.§.j. &. C. de rei.uen. certum eſt, inſti. de offi. iudi.§. poſt inchoatam. &.§. eo quoq; nomine.ff.de ædi.edic.l.ædiles.§. ſciendum.ff.de aqua plu.ar.l. ſi tertius.§. officium. &.ff. de uſu.l. 2. Idem in dolo uel culpa ſeu negligentia admiſſa poſt

 lit.

lit. conteſt. ſicut multis probatur exemplis.ut.ff.de rei uen.l. qui petitorio. §. 1.¶ Item iudicis officio ſit delatio iuramenti circa quantitatem expenſarum. ut in aut. de iudi.§. oportet, colla.6.in quantitate damnorum. ut. infrà. de his quæ ui. me. ue cauſa fi.c. ult.C.unde ui. l. ſi quando. 2. quæſtione. 1. in primis. ¶ Item ex officio iudicis defertur iuramentum. quandoq; actori, quandoq; reo.inſpectis perſonarum & cauſæ circunſtantijs.ut infrà. de iureiuran.c.ult. de qua materia plenius tractauimus. ¶ Item ut certam ferat ſententiam prout poteſt.ut.ff.de iudi.l.de qua re. & inſtitu.de actio.§. curare.¶ Item ut ſententiam executioni demandet ſi egeat executione.nam ſi in rei uendicatione,pronunciatur pro poſſeſſore contra petitorem abſoluetur poſſeſſor nec eſt opus alia executione.ſi autem contra poſſeſſorem pronunciauerit. iubebit eum rē reſtituere cum fructibus.ut.ff.de rei uē. l.ut ex d uerſo.§ ubi alienum.Sed ſi poſſeſſor neget ſe in præſēti reſtituere poſſe & ſine fruſtatione uidebitur tempus reſtituendi cauſa petere,indulgendum eſt ei.ut tamen caueat de litis æſtimatione cum fideiuſſore , ſi intra tempus quod ei datum eſt nō reſtituat. ut inſti. de offi iudi.§.1. In perſonali autem actione debet pronunciare abſoluendo uel condemnando.ut.C. de ſen.& inter lo.om.iu.l.præſens. Non refert quibus uerbis utatur.nā ſiue dicat abſoluo, ſiue dicat,mihi uidetur ticium nihil debere Seio. Item ſiue dicat condemno in decem,ſiue dicat,præcipio Seium dare decē.uel æquipollentia uerba ualet ſententia.ut.ff.de re iu.l. in ſententia. de arbi. l.quid tamen.§.ſed arbiter.infrà.de uerbo.ſigni.in his.In his igitur & cōſimilibus de quibus exēpli gratia aliqua ſuper litera ipſa notaui.iudicis officiū ante litē cōteſt.actioni deſeruit ſicut mercēnarius & miniſter.& in tali imploratione officij non eſt facienda litis cōteſtatio.eo quòd facta uel facienda eſt in principali cui per implorationem officij deſeruitur.ſicut aliàs dicitur non eſſe faciendā litis cōteſtationem in cauſa appellationis ſi facta eſt in principali. ut.infrà.de appel . per tuas. Aliquando deficiente actione cum nulla competat actio ad hoc quod intenditur imploratur iudicis officium. & tunc ſuccedit loco actionis licet non ſit actio. ut , cum petitur in integrum reſtitutio a maiori uel minori non diſtinguo. ut. ff. de mino.l.quod ſi minor. §. ulti. In hac igitur imploratione officij quæ loco actionis ſuccedit & procedit , ut dictum eſt, erit facienda litis conteſtatio.ut.infrà.eo.ti.c.2.in prin. Item imploratur officium iudicis principaliter ad interponendum cautionem, id eſt , hoc ſolum agitur & petitur ut caueatur.ut cū petat legatarius ſibi caueri de legato præſtando.ut.C. ut in poſ. lega. l. 1. ut cum uicinus petit ſibi caueri de damno infecto ab eo cuius domus minatur ruinam.ut. ff. de damno infecto. l. prætor ait.§.ei.&.l.dies §.hoc autem Incidenter autem agitur de cautione interponenda iudicis officio. ut ecce agebatur rei uen. coram iudice & re ubi capta poſt lit. conteſta. iubet iudex caueri a reo quod non impignorauerit uel non manu miſerit ſi ſeruus uendicabatur.ut. ff.de rei uendi.l.ſi poſt ſuſceptum , uel agitur pigno. acti. iudex incidenter iubet creditorem cauere de dolo. ut.ff.de pigno.act.l.creditor,ubi ergò iudicis officium principaliter intentatur nec de alio agitur niſi de eo quod per officiū iudicis poſtulatur.libellus porrigendus eſt.& litis conteſtatio facienda.ubi autem de aliquo principaliter agitur & incidenter imploratur officiū iudicis ſuper aliquo faciēdo ſuper hoc qđ per officiū petitur,litis cōteſtatio locū nō habet.ut infrà.eo.tit.c.2. & ꝓpterea locū officij imploratio nō habebat.infrà.de appel.ſignificāte. quia cū canonici conueniſſent epiſcopū intelligo porrecto libello.& agerēt cōtra eū petitorio dicētes ꝙ in macellis eorū carnes uēdi deberēt.unde epiſcopus iniurioſe faciebat uendi

uendi in ſuis ut dicebant non poterunt quaſi incidẽter & per officium iudicis poſtulare quod petebant principaliter per libellum.ſ.ius uendendi reduci ad ſtatum antiquum,nec mouet quod dicit ante lit.conteſta. nam idem eſſet & poſt lit.conteſt. & ideo ponitur in litera præſertim. Multa alia exempla poni poſſent in quibus iudicis officium imploratur principaliter tam in ciuilibus quæſtionibus, quàm in extraordinarijs criminibus puniendis. & in quibus incidenter ſiue ante lit.conteſta.ſiue poſt. ſed ſufficiat ſuperiora poſuiſſe cauſa
4 breuis & ſummariæ doctrinæ. † unde alibi dicitur officium iudicis latiſſimũ eſt.ut.ff.de iuriſd.om.iudic.l.j. eo quod ita late patet ut exempla quæ ponenda concurreret numerari non poſſent.

Summarium.

1 *Maioritas quibus ex cauſis inter clericos conſideratur.*
2 *Obedientia in quibus conſiſtat.*
3 *Superiori quando & à quibus ſit obadiendum.*
4 *Subditus an in dubio obedire teneatur ſuperioris mandato.*
5 *Habens duos iudices quorum unus præcipit unum,& alter contrarium, cui magis obedire teneatur.*
6 *Monachus an potius abbati quam epiſcopo obedire debeat. & nu.9.*
7 *Mandato oneroſo ſuperioris an ſit parendum.*
8 *Vxor an peccet mortaliter frangendo uotũ abſtinentiæ,ad mandatum mariti.*
10 *Monachi regulares magis ſunt aſtricti obedire ſuo abbati uel priori, quàm clerici ſeculares ſuo epiſcopo.*

¶ DE MAIORITATE ET obedientia. Rubr.

TRactauimus ſupra de miniſtris. Sed quia miniſtrorũ. quidã ſunt maiores, quidam minores, ad hoc.n. diſpenſationis prouiſio gradus diuerſos & ordines conſtituit eſſe diſtinctos. ut dum reuerentiam minores potioribus exhiberent,& potiores minoribus dilectionem impenderent, uera concordia fieret ex diuerſitate contexio.non enim eccleſia aliàs ſubſiſtere poterat niſi huius magnus eam ordo ſeruaret quod celeſtium malitiarũ exemplar nos inſtruit. quia dum ſunt angeli, ſunt & archangeli in poteſtate & ordine differentes. ut 89. diſtin. ad hoc. & ſicut membrorum uarietas per diuerſa officia & robur corporis ſeruat & pulchritudinem repreſentat. ita uarietas perſonarum per diuerſa nihilominus officia diſtributa & fortitudinẽ & uenuſtatem ſanctæ dei eccleſiæ manifeſtat. ut 89.diſt.c.1. Ideò poſt tractatum miniſtrorum ponitur hic rubrica de maiori. & obedientia. In hac igitur rubrica tractatur de maioritate & minoritate miniſtrorum, & de obedientia maioribus à minoribus impendenda. ¶ Videamus ergo quibus ex cauſis maioritas inter clericos attendatur. & in quibus obedientia conſtat. ¶ Maioritas conſideratur ex quinque cauſis.
1 † Poteſtate ſiue iuriſdictione. ordine. conſecratione. antiquitate, prærogatiua ordinantis. Poteſtate ſuæ iuriſd.qua præeſt archidiaconus archipresbytero. ut ſupra de offi.archid.c.1. Ordine quæ, præeſt presbyter diacono ut 93. diſt. legitimus in fin. diaconus,ſubdiaconus & ſic deinceps. ut 93. diſtinct. à ſubdiacono. & hæc duo membra probantur in cap. lxxxix. diſtinct. ad hoc in fi. Conſecratione quia præeſt epiſcopus presbytero. ut 95.diſt.olim epiſcopus.& epiſcopus cunctis in eccleſia cõſtitutis.ut 25. diſt.perlectis. Antiquitate. ut prior habeatur qui prius fuerit ordinatus.ut infra eod.tit. c.1.75.diſt. ordinationes ſupra de elect.dudum ad audienciam.ff.de albo ſcri.l j. Prærogatiua,ordinantis. ut maior habeatur qui à maiore fuerit ordinatus. ut infra eo. ti. per tuas.ff.de albo ſcrib.l.2. & hæc omnia no.ſupra de offi.arch.in prin.ſed

ibi omiſſum eſt unum membrum ſcilicet conſecrationis quod hic additur.

2 ¶Obedientia † uerò conſiſtit in tribus. in reuerentia.iudicio & præcepto. Reuerentia debetur ei qui præcedit in ordine uel antiquitate ut 93.di.a ſubdiacono.ff. de albo ſcribeu. l.1. Vt minor aſſurgat maiori.nec ſedeat ſtante maiore ut. 93.diſt. non oportet. Vt maior præcedat, minor ſequatur in ſedendo, ſcribendo. ut 17.di.§.ulti 96.diſt.bene quidem.ff. de albo ſcri.l.j. In incedendo. quamuis in hoc conſuetudo Romanæ curiæ contrarium ſeruet. nam minor præcedit & maior ſequitur. Item in conſuetis & honeſtis ſeruitijs faciendis ut infra eo.ti.ſtatuimus ſupra de cõſti. quoniam, fallit in duobus caſibus. ut cum minor ordine & poſterior tempore maior eſt poteſtate uel iuriſdictione. ut archidiaconus. qui & ſi inferior ſit archipræsbytero, tempore, & ordine, maior tamen illo cenſetur, & ei ab illo eſt obediendum.ut 25.diſtin. perlectis. Item fallit cum minor gerit uicem & locum maioris. ut 93. diſtin.ca. ulti. ¶Obedientia iudicij & precepti debetur ei qui præ eſt iuriſdictione uel conſecratione. nã alias ſententia a nõ iudice lata nullius eſt momenti. ut infra de iudi. at ſi clerici.C. ſi a non compe.iudi.per totum. & idem in præcepto ut.7.q.1. quia frater. Virtus autem ſiue efficacia præcepti eſt quòd ſubditus teneatur obedire præcepto prælati ſui ex neceſſitate,aliter peccat mortaliter im mo ariolus & idolatria iudicatur. Obedientia uerò uictimis iure præponitur. quia per uictimas aliena caro.per obedientiam propria caro mactatur.ut 8.q. 1.ſciendum quod intelligo cum ſuperior præcipit licitum & honeſtum.

3 ¶Obediendum † eſt ſuperiori à clericis in omnibus quæ ad diuini cultus obſequium pertinent, uel quæ eccleſiaſticæ utilitatis cura per agere ſuaſerit. ut in prælleg.ca. 7.q.1. quia frater. unde ſi præcipiat ſuperior aliquid contra Deum. non eſt ei obediẽdum.quia tũc Deo magis quam homini obediẽdum eſt. Vnde non ſemper malum eſt non obedire.& obedientia non eſt ſeruanda in rebus illicitis.ut 11.q.3. ſi dominus. Nunquam enim propter obedientiam malum committendum eſt. ſed aliquãdo debet bonum quod agitur intermitti.2.q.3.quid ergo. ¶Sed quid ſi ſubdi-

4 tus † dubitet an ſit licitum uel nõ quod a ſuperiore mandatur. Reſpõdeo in dubio obediat. nam & ſi fortaſſe reum faciat ſuperiore iniquitas imperandi. Innocentem inferiorem oſtẽdit ordo ſeruiendi.ut 23. quæſtio.1. quid culpatur. in.ſi. nec mireris. ſi circa idem mandatum peccet idem præcipiendo. nõ autem inferior obediendo. nam & hoc alias contingit.ut 24. quæ. 5. manifeſta &.c. noluit.& infra de iureiur. debitores. Item & ſi oneroſum ſit quod mandatur obediendum eſt.ut 19. diſtinctione.in memoriã. & ſi in iuſta correctio ſit tolleranda eſt.ut. ca. diſtinctione cõtra morem.& quod dixi in dubio obediendum intelligo niſi dubitatio eſſet craſſa. & ſupina. quæ non excuſaret.ut ſi ſuperior mandet aliquid quod ſit cõtra articulos fidei, contra præcepta & prohibitiones, contra generale ſtatutũ eccleſiæ. In talibus non excuſaret dubitatio. quia nec ignorantia. ut 16.qu. 1. ſi cupis. Qui enim quæ Dei ſunt neſciũt rint à domino neſciuntur. unde ſi quis ignorat ignorabitur. ut 38. diſt.qui ea.

5 ¶Sed pone † quòd aliquis duos habeat iudices, unus præcipiat unum alter contrarium iubeat cui erit magis obediendum uidetur Auguſtinus pro regula tradere quòd maiori ſit obediẽdum. ut 11. q.3.qui reſiſtit. Sed obijcitur de clericis ſubiectis epiſcopo qui magis tenentur obedire epiſcopo. quam metropoli

6 tano.ut 9.qu.2.per totum. † Obijcitur & de monachis qui magis tenẽtur obedire abbati quam epiſcopo. ut 58. diſt. ca.1.& 2. Nec epiſcopus debet relaxare ſententiam excommunicationis latam à plebano. ut ſupra de offic. ordina.cum ab eccleſiarum. Ad quæ reſpõdeo.

deo. Canon ille loquitur quoniam ne-
gotium ſuper quo mandatur translatū
eſt ad ſuperiorem iudicem per appella
tionem. tunc ad eum ſpectat negotium
principale. arg. ſupra de offi deleg. pru-
dentiam. in fine. & ideo maiori eſt obe
diendum. uel loquitur quando minor
habet iuriſdictionē à maiori. & maior
reuocat in eo caſu in quo poteſt. ut. ff.
de iudi. l. iudicium. & arg. ad idem. C.
de offi. recto. prouin. l. potioris. uel ſi be
nè intelligatur litera illius canonis ceſ
ſabunt obiectiones. nam in primo exē
plo loquitur de curatore qui nullam ha
bet iuriſdictionem, & ſi habeat admini
ſtrationem, loquitur de proconſule,
qui habet iuriſdictionē. & ideo ei obe-
diendum. In ſecundo exemplo ponit
de procōſule & principe. Item de prin
cipe & de Deo in quibus caſibus in in-
dubitanter principi contra mandatum
pro conſulis, & deo contra mandatum
principis. eſt parendum. ut 8. di. quæ
7 contra mores. in fin. † Vnum non ob-
mitto quòd mandato ſuperioris onero
ſo eſt parendum. ut 19. in memoriam,
& patientiſſimè tollerāda eſt etiā in-
iuſta correctio. ut. c. di. contra morem.
Et hæc omnia locū habent in duobus
ordinarijs iudicibus. Cæterum ſi duo
ſint dele. contraria alicui mandantes.
tunc locum habet decre. de reſcriptis.
8 cū contingat. ¶ Quid † de uxore an pec-
cet mortaliter frangendo uotum abſti-
nentiæ ad mandatum mariti. cum ma-
iori poteſtati potius parere debeat quā
marito, ut ſuperius dictum eſt. Reſpon
deo. Deo obedit in hoc quòd marito
obedit. quia hoc facit iuris auctorita-
te. ut 33. qu. 5. manifeſtum & c. noluit.
9 ¶ Quid ſi epiſcopus † uelit monachū in
ſtituere prelatum in eccleſia ſeculari.
Abbas nolit. cui magis obediendū eſt.
Reſpondeo abbati. ut 16. q. 1. cum pro
utilitate. & c. monachi. 58. diſ. c. 1. & 2.
Nec obſt. 16. qu. 1. qui uere. quod enim
ibi dicit niſi iubeatur ab epiſcopo. ſup-
pleo cum licentia abbatis. Sed fateor
quòd ſi epiſcopus uelit cauſa neceſſita-
tis ſecundū uetera iura & ſtatutum an-
tiquum eccleſiæ. ut 50. diſt. priſcis. ſiue
hodie cauſa utilitatis. ut in. ca. cum pro
utilitate. cogendus eſt abbas conſenti-
re & monachum licentiare uel ſuperio
rem agendum. ut no. in eo qui poſtula-
tur in epiſcopū. ſi à ſuo prælato non cō
ceditur ſupra de poſtula. circa princip.
¶ Itē ſi epiſcopus uocet monachum ad
ſe ad miniſterium cubiculariatus nun-
quid poteſt inuitum inuito abbate ab-
ſtrahere uidetur quod ſic ut 2. qu. 7. cū
paſtoris. Sed puto cōtrarium, quia hoc
eſt priuilegium ſolius papæ quemlibet
ad ſe uocare clericum uel monachum.
ut 9. qu. 3. per principalem, ſed ſi uocet
ad ſe monachum. & abbas cōtradicat.
monachus debet obedire Papæ ut 8. di
ſtinc. quæ contra mores. & 11. quæ. 3.
qui reſiſtit. ¶ Itē quid ſi prælatus uocet
aliquem religioſum ad ſuum coniun-
ctum ubi religioſus generalia ſtatuta
ſui ordinis obſeruare non poteſt. puta
prælatus frequenter equitat & fratrem
prædicatorem ſecum frequenter equi-
tem ducit, cum ſit de generali ſtatuto
ordinis ut nullus equitet niſi infirmus.
& certè conſulo ut ad caſtrum propriū
reuertatur, nec periculum ſuum expo-
nat commodis alienis. ut 40. diſtinctio
ne. ſicut non ſuo. & idem dico in fratre
minore prælati alicuius camerario con
ſtituto cum ſit de generali ipſorum ſta-
tuto uel denarios non contingant. Sa-
tis enim abſurdum reputo talium ma-
nus ex contractu pecuniæ rubiginoſas
fieri & frequenter inſiſtere calculo ra-
tionum. quem enim ſenſeris aut ſem-
per aut crebro de nummis loquentem
inſtitorem potius habeto quam mona-
chum. ut 16. quæſtione prima ſi cupis.
10 † Et nota quod monachi & regulares
magis ſunt aſtricti obedire ſuo abbati
uel priori tanquā qui renunciauerunt
propriæ uoluntati quam clerici ſecula-
res ſuo epiſcopo. ut 12. qu. 2. nō dicatis.
ſupra de offi. ordi. quanto. Item clerici
ſunt magis aſtricti quam laici. arg. 71.
diſtin. primatus.

SVM

Summarium

1 *Treuga quid ſit, & quid ſit pax.*
Treugarum quot ſpecies ſint.
2 *Fides an ſit ſeruãda eo tempore, quo treuga conuentionalis finitur.*
3 *Treuga canonica quando ſit ſeruanda, & quando bellum ceſſare debeat.*
4 *Treuga canonica quibus perſonis perpetuò debeantur.*
5 *Prælati & maximè epiſcopi tenentur diſcordantes ad concordiam reuocare.*
6 *Epiſcopus propriam iniuriam nõ uindicat.*
7 *Epiſcopus an poſſit iniuriam eccleſiæ remittere.*
8 *Pater iniuriam illatam filio remittere põt.*

DE TREVGA ET PACE. Rubrica.

Quia ad officium iudicis ſpectat pacificare diſcordes. ut. 90. diſtinctione per totum & maximè in capitulo diſcordantes, capitu. diffidẽtes. Ideò poſt tractatum de officio iudicis ponitur rub. de treug. & pace. Videamus igitur quid ſit treuga. quid pax. & quibus temporibus potiſſimè pax & treuga debeant obſeruari.

1 †Treuga eſt ſecuritas præſtita perſonis & rebus ad tempus diſcordia nondum finita. Pax eſt diſcordie finis. Item treugarum duæ ſunt ſpecies. Nam alia conuentionalis alia canonica. Conuentionalis ex conuentione recipit formam. ſicut & contractus ex conuentione legem ideſt formam accipiunt, ut. ff. de poſiti. l. j. §. ſi conueniat. ff. de re iu. l. cõtractus. ſicut ex ultimis uolũtatibus uoluntas eſt lex. ut in auten. de nup. §. di-

2 ſponat colla. 4. †Eo autẽ tempore quod ex conuẽtione finitur etiam hoſti fides ſeruanda eſt. ut 23. q. 1. noli. 22. q 4. Innocens, quod intelligo ſi & infidelis ſeruat fideli alias non. ut infra de iureiur. peruenit. 27. quæſtio. 1. ſed infidelis. C. de trãſac. l. ſi diuerſa pars & l. cum proponis. ff. loca. & conduc. l. quæro. §. interlocatorem. 95. di. eſto ſubiectus licet ſit ar. contrarium. 11. quæſtio. 3. inter uerba in fine. 33. quæſtio. 5 quod Deo.

3 & 22. quæ. 2. utilem. ¶ † Eſt & treuga canonica quæ præter omnem conuentionem certis diebus & temporibus ſeruanda eſt ut infra eo. ti. cap. 1. ¶Sed contra hoc opponitur. aut loquitur de iuſto bello aut de iniuſto. Si de iuſto. a tali etiam his diebus de quibus hæc decre. loquitur ceſſandum non eſt. ut 18. qu. ulti. ſi nulla. Si autem de iniuſto. hoc nullo tempore faciendum. ut. 11. qu. 3. Iulianus. & c. ſi. dominus 23. quæ. 2. c. 1. & 2. Solutio, poteſt hoc intelligi de iuſto bello à quo & ſi nullo tempore ſit ceſſandum. minus tamen ei uacandum eſt his diebus & temporibus de quibus hæc decre. ſupponit & hoc idem innuit illud decretum ſi nulla. cum dicit ſi ineuitabilis urget neceſſitas uel importunitas Item poteſt intelligi & de iniuſto bello. quod ſi nullo tempore ſit faciendum minus tamen his diebus. & temporibus quam alijs. Ad has treugas canonicas obſeruandas tres funiculi colligantur. excommunicato diœceſanorum. confirmatio uicinorum epiſcoporum. & mutuum conſilium & auxilium a coepiſcopis impendendum. ut infra c. 1. & 90. di. præcipimus & c. prælatum. ¶Sed quæritur an epiſcopi conſtituantur tranſgreſſores ſi hoc non ſeruãt. Et poteſt dici quòd nõ eo quòd nõ ſunt hæc moribus utentium approbata

4 ut 4. diſt. §. leges. † Quare autem his diebus & temporibus de quibus loquitur hæc decreta. treugæ canonicæ potius ſint ſeruandæ ſuper litera ipſa notaui. Et eſt ſciendũ quòd certæ ſunt perſonæ quibus perpetuò canonicæ treugæ debentur ut ſunt præsbyteri, monachi. conuerſi. peregrini, mercatores ruſtici euntes & redeuntes & in agricultura exiſtẽtes. Itẽ & animalibus quæ arant ſemina & quæ portant ad agrum. ut infra eod. ti. ca. 2. ¶ Item rompetæ & oratoria uiſitantes. ut 24. quæſtio.

3. ſi quis romi petas, habent autē hoc
priuilegium ruſtici quandiu fuerint in
agricultura ſicut milites donec pugnāt.
ut. C. de reſti. mili. l. ulti. &. G. quibus
non ob. lon. tem. præſcr. l. ul. ſic clerici.
monachi, & conuerſi donec in eccleſijs
canonice ac regulariter uiuunt ut. C. de
epi. & cle. l. generaliter. & ſic legati gau
dent priuilegio donec in legatione cō
ſiſtunt. ut. ff. de iudi. l. 2. §. planè. ſic
animalia quæ ad culturam agri perti-
nent. ut. C. quæ res pigno. ob. poſ. l. pi-
gnorum. In ſumma hoc ſciendum eſt
5 quòd † quilibet prælatus et maximè
epiſcopus prius de plano & abſq; co-
actione poſtmodum autem iuriſdictio-
ne & poteſtate debet diſcordantes ad
concordiam reuocare 90. diſt. c. 1. &
5. q. 2. primates. & litigantes reconci-
liare. ut. ff. de uſur. l. ſi uſuſfructus. §.
æquiſſimum. ff. de offi præſi. l. illicitas
§. ne potentiores. ¶ Sed obijcitur ſi ſic
inter litigantes componatur remane-
bunt crimina impunita quod eſt con-
tra legem. ut ff. ad le. Aquil. l. ita uulne
ratus. ¶ Item expedit crimina nocen-
tium eſſe nota. ut. ff. de iniur. l. eum qui
infrà de collu. c. 1. & 2. ad quod reſpon
deo quod dixi ſuperius locum habet in
cauſis ciuilibus in actione iniuriarum
quàm quilibet remittere poteſt ſi iniu-
ria non contingat eccleſiam. ut. 23. quæ
ſtione. 4. ſi is qui. & ſi ſit facta non fa-
cienda ut. ff. de pac. l. ſi unus. § pacta.
¶ Item hoc intelligo in ciuilibus actio
nibus. eo ſaluo quòd in quibuſdam caſi
bus cōpoſitionis remediū locū non ha
bet. ut. infrà. eo. ti. proximo. c. ulti. Item
hoc intelligo. ubi de crimine ciuiliter
agitur. nā & ſi crimen quis remittere ne
queant poteſt nedū à ciuili actione ſed
ab actione deſiſtere. ut. infrà. de accu. &
inquiſitio. ueniens. quando autē ab accu
ſatione impune poſſit deſiſti & quando
non, & quando crimē in abolitione ue
niat. ſuo loco dicemus. ¶ Itē notandum
6 † quòd epiſcopus propriam iniuriā uin-
dicare non poteſt. ut. 23. quæſtio. 4. in-
ter querelas. Sed eam debet remittere.
quia ei ſanctitas ignoſcendi gloriam
dereliquit. ut. C. de epiſco. & cleri. l. ſi
quis in hoc genus. ſed non facile dimit
tere din. Nam reipublicæ intereſt pœ-
nas facile non dimitti. ne ad maleficia
temerè quiſquam proſiliat. ut. C. de pœ
7 nis. l. ſi operis. ¶ † Quòd autē iniuriam
eccleſiæ poſſit remittere, quibuſdam ar
gumentis ſuaderi poteſt. Nam epiſco-
pus eſt pater eccleſiæ. ut 95. di. eſto, ſed
8 † pater iniuriam illatam filio remitte-
re poteſt. ut. ff. de iniuri. l. ſed ſi unius.
§. filiusfa. Item actio iniuriarum nō eſt
in bonis eccleſiæ antequam intētetur.
& lis ſuper ea conteſtetur. ut. ff. de iniu.
l. iniuriarum actio. unde cum non ſit in
bonis eccleſiæ poteſt eam remittere ſi-
ne cōſenſu capituli. ut. infrà. de his quæ
ſi. à præ. cum in apoſtolica. Sed hoc nō
puto fore uerū. nec obſtant argumenta
ſuperiora. Nam & ſi dicatur epiſcopus
pater eſt tamen eccleſiæ procurator. ut.
infrà. de dona. c. 2. 10. q. 2. caſellas. 12.
q. 1. c. ult. 12. quæſt. 2. ſine exceptione.
In illa cū apoſtolica, fauor religionis at
tenditur. ſumma autem eſt ratio quæ
pro religione facit. ut. ff. de religio. l.
ſunt perſonæ.

Summarium

1 *Pactum quid ſit.*
2 *Pactum unde dicitur.*
3 *Pactorum quot ſpecies ſint,*
4 *Pactorum diuiſiones duæ ſunt.*
5 *Pactorum iures an porrigantur ad alias perſonas.*
6 *Pactorum effectus quis ſit.*
7 *Pactum nudum quod ſit, & quot modis ueſtiatur.*
8 *Pœna non ſeruantis pactum, quæ ſit.*
9 *Pactum omne an ſit ſeruandum.*

¶ DE PACTIS. Rubrica.

EXplicito tractatu ordinādorum
& officiorū. Accedimus, ad præ
paratoria iudiciorum, ſed quia
homines ut iudicia uitēt pacta ineūt &
tranſactio-

tranſactiones. Iccirco de his præmitti-
titur. Er primo de pactis eo quod decẽ
tius & honeſtius gratis à lite diſcetur
quam pecuniæ interuentu. & quia pa-
cta generaliora ſunt quam tranſactio-
nes. Videamus igitur quid ſit pactum
& unde dicatur. quot ſint ſpecies pa-
ctorum. & quot diuiſiones. & ad quos
uires pactorum porrigantur. de quibus
rebus paciſci poſſit. & quis ſit effectus
pactorum. & quæ pœna ſit non ſeruan-
1 tis pactum. ¶ Pactum † eſt duorum plu-
riumve conſenſus in idem ſ. dandũ uel
faciendum. non autem in eodem uero
uel falſo. Nam ſi duo uel plures conſen
tiant in hoc uero ſcilicet Titium eſſe
hominem. uel in hoc falſo Titium eſſe
aſinum. non erit pactum. quia non erit
obligatorium talis enim conſenſus neu
trum alteri obligat. & quia dixi dandũ
uel faciendum. intellige alteri paciſcẽ-
tium ab altero. Quid enim ſi paciſcar
tecum inuito Titio quod Titius det
Seio pactum nullum erit. Sed ſi paciſcar
tecum ut des Titio. pactum erit quan-
doque utile. quandoq; inutile ad agen-
dum. ff. de uerbo. oblig. l. ſtipulatio iſta
§. alteri. & §. ſi ſtipuler. Nec mireris ſi
pactum inutile ad agendum pactum uo
cetur nam ſic à iure uocatur ut. C. eod.
tit. l. debitorum. & l. pacto. & infra eo-
dem ti. cap. ultimo. & per hoc quod di-
xi pactum duorum pluriumve, differt à
pollicitatione, quia pollicitatio eſt ſo-
lius offerentis promiſſio ut. ff. de polli.
l. pactum. promiſſio autem referri po-
teſt nedum ad pollicitationem. ſed ad
nudum pactum. Item ad ſtipulatio-
nem. ut. ff. de ædil. edic. l. ſciendum. §.
2 1. ¶ Dicitur autem † pactum à pactio-
ne. ut. ff. eodem titulo. l. 1. pactio uero
à pace & actu. quaſi pacis actus. Nam
qui paciſcuntur ex diuerſis & contra-
rijs motibus animorum poſt multa ua
ria certamina in unam conſonantem
ſententiam conuenire dicuntur ut. C.
de reſcinden. uendi. l. ſi uoluntate. &
ff. eo. titu. l. 1. §. conuentionis. Et hoc
nomen pactum generale eſt ad omnia
quæ aguntur inter partes cauſa contra
hendæ uel tollendæ obligationis. ſed
nomen conuentionis generaliſſimum
eſt Nam & ſcholares in ſcholis, & cle-
rici in capitulo, & populus in foro con
uenire dicuntur. ut in prædicto. §. con-
uentionis. Vel dicitur pactum à percuſ
ſione palmarum. Veteres enim cum ſe
obligabant palmas percutiebant in ſi-
gnum non uiolande fidei. unde pactum
quæ ſi palmæ ictus. ¶ Pactorum ſpe-
3 cies duæ ſunt. † Quædam in rem. quæ-
dam in perſonam. In rem ſunt quotiẽs
generaliter paciſcor ne petam. In per-
ſonam quotiens ne à perſona petam.
In primo autem in caſu nec ab illo cui
ſit pactum peti poteſt nec ab hæredi-
bus eius ſed nec is qui paciſcitur, nec
eius hæres petere poteſt. In ſecundo
uerò caſu pactum perſonale ad alter-
utrum non pertinet. nec etiam ad hæ-
redem. ut. ff. eod. tit. l. idem. §. pactum.
utrum autem in rem an in perſonam
pactum factum ſit non minus ex uer-
bis quàm ex mente contrahentium æ-
ſtimandum eſt. Plerunq; enim perſo-
na pacto inſeritur non ut perſonale ſit
pactum. ſed ut demonſtraretur cum
quo factum ſit. ut. ff. eod. titu. l. 1. § pa
4 ctorum ¶ Diuiſiones † pactorum ſimi-
liter ſunt duæ. Quædam enim ſunt uti-
lia. quædam inuilia. utilia ſunt ea om-
nia quæ non inutilia. Inutilium uero
exempla multa ponuntur ponam ta-
men de multis aliqua cauſa breuis in-
ſtructionis. ¶ Sunt igitur pacta inuti-
lia ratione perſonarum ut ſi paciſca-
tur furioſus qui nec expreſsè conſenti-
re poteſt ut. ff. de actio. & ob. l. 1. §. fu-
rioſum nec tacitè. ut. ff. loca. & condu.
l. qui ad certum. niſi in caſu. ut. ff. ſolu.
ma. l. 2. §. olim. unde furioſi matrimo.
contrahere non poſſunt. ut. 32. quæſtio
ne. 7. neq; ut. ff. de ſponſa. l. furor. ff.
de ritu nupt. l. oratione. §. furor. nec
etiam ſe ad religionem obligare. ut.
22. q. 1. Conſaldus. infrà. de regula. ſi-
cut tenor. quod intellige in continuo
furioſo, ſecus ſe habeat dilucida inter-
ualla.

nulla.ut 7.quæſtione.1.quamuis.C.qui teſta. fa. poſ. l. furioſus. inſtitu.eodem titulo. §. furioſus. quomodo enim reus cõſtituitur qui neſcit quid faciat.ut 15. quæſtione. 1. aliquantos. Item inutile redditur pactum ratione perſonæ in pupillo qui nondum eſt doli capax. ut ff. de acqu.& ob.l. prima §.furioſum.ff.de noua.l.1.in fi.ff.de condi. inde.l. quod pupillus, uult obligari. ſecus ſi ſibi uelit alium obligare quod poteſt etiam ſi ne tutore.ut.ff. de auc.tu.l.obligari. & idem omnino in prodigo.ut.ff.de uerb. obliga.l.is cui bonis. & idem intelligo ut obligari uel alios ſibi obligare non poſſunt in monachis regularibus & cõ uerſis profeſſis. qui perſonaliter paciſcuntur.ut ar. infra de confit.uti.uel inuti.ad noſtram.&.c. porrecta. ſecus ſi cõ templatione monaſterii cui per tales acquiritur.ut. C.de epiſco.& cle.l.Deo nobis.§.hoc etiam.18.q.2.abbates. 16. q.1. monachi. Itẽ deficiunt pacta & inutilia fiunt ratione perſonarum, ut in uiro & uxore qui ſibi donare non poſſunt ſeu uendere. ut. ff.de dona. inter uir. & uxo.l.1.&.l.ſi ſponſus.§.circa. Item.ratione poteſtatis.ut.C.de contracti.iud. l.1.& idem intelligo in legatis dum legatione funguntur. ne per impreſſionẽ contrahere uideantur in prouincia in qua legationem exercent. ut.C. de his quæ ui me. uel can.fi.l.ſi per impreſſionem. Item inter patrem & filium niſi de caſtrenſi peculio uel quaſi: ut inſti. de inuti.ſti. §. item inutilis.ff. de iudi l. lis nulla, inter ſeruum & dominum.ut. C.de tranſac.l. interpoſitas. Item deficit pactum ſi res quæ in pactum deducitur non exſtet in rerum natura.ut.ff. de contrahen. emp. l. domum, niſi mora præceſſerit.ut ff.de uer.ob.l.inter ſtipulantem.§.pe. Item ſi homo liber, res ſacra uel religioſa deducantur in pactum ut inſti.de inuti.ſti.§.idem iuris. Item ſunt uel fiunt inutilia pacta ex aliis cauſis quæ connumerantur in eo.ti.inſt. de inuti. ſti. Item ceſſat pactum in collatione rerum ſpiritualium.ut.1.quæſt.1. quam pio, cum ſuis concordan. Item ceſſat in rebus prohibitis etiam ſi iuramentum fuerit appoſitum. ut infra de foro compe. Si diligẽti, infra de iu. iur. tua C. de legibus & cõſti.l. non dubiũ. Item ceſſat in his quæ obſeruata uergunt in animæ detrimentum. Item pactum turpe uel rei turpis aut impoſſibilis de iure uel de facto nullam obligationem inducit ut infra eo.titu.ultimo. Sunt & aliæ diuiſiones pactorum quas omitto eo quod ſunt mere legales.

5 ¶Porrigũtur † uires pactorum ad alias perſonas ut probatur hoc.ff.eo.titu.l.ſi tibi.cum legibus ſequentibus uſque ad le. ſi unus. ¶Item pactum prædeceſſoris obligat ſucceſſorem ſicut patris filiũ ſi pactum fuerit in utilitatem eccleſiæ contractum.ut infra de ſolu.ca.1. alias ſecus.ut infra de præca.c.2. ¶Paciſci nõ poſſumus de rebus ſpiritualibus. de prohibitis. & de his quorum non eſt commercium. ut ſuperius dictum eſt intra ſtatu de pacto inutili ratione rei. ¶Effe-

6 ctus † pactorum eſt.ut quod in pactũ deducitur obſeruetur, ut infra eo.c.1.& 3. & quamuis ſecũdum leges ex nudo pacto non oriatur actio.ut.ff. eo. titu.l.iure gẽtium.§.ſed cum nullam.C. de rer. permuta.ex placito permutationis.præter quã in quibuſdam caſibus quos non proſequor cũ ſint prorſus legales,tamẽ ſecundum canones ex nudo pacto & ex ſimplici uerbo aliquis efficaciter obligatur, ita ut detur actio contra eum ut hic in ca. qualiter. 12. qu.2.quicunque ſuffragia.& q. 5.quia Ioannes. Et eſt ratio canonum,quia dum quis uenit contra ſimplex uerbum mortaliter peccat. ut 22.q 1. prædicandum. Et ideo quæ procedunt de labiis meis non faciã irrita. Cor enim loquentis conuenire debet ori quod loquitur. ut 23. di. pſalmi ſta. Nec Deus uult aliquam differentiã fieri inter ſimplex uerbum & iuramen

7 tum.ut 22.quæ.5.iuramenti. ¶† Dicitur autem pactum nudum quod nõ ueſtitur aliquo genere ueſtimenti. Sex autem modis ueſtitur pactum. Re uerbis,

 literis,

literis, conſenſu, contractus cohæren tia, rei interuentu ut inſti. de uerbo. ob-li. &. ff. de pac. l. iuris gentium. §. quin
8 imò & §. ſequentibus. ¶ Pœna † non ſer uantis pactum eſt. ne alius teneatur ſta re pacto. & pœna appoſita committa-tur. ut infra de pœ. conſtitutis infra de iureiuran. peruenit. C. de pactis cũ pro ponas infra de cenſibus. cum olim. C. de tranſac. cum mota. & hoc ſi alius pa ctum ſeruauit. alias neutra partium cõ-mittitur. ut in eadem decre. dicitur. ¶ In
9 ſumma notandum eſt quòd † omne pa-ctum quod ſeruatum nõ exigit animæ detrimentum ſeruãdum eſt. ut dicimus in iuramento. ut infra de iureiuran. ſi ue rò. & 22. quæſtio. 4. ſi aliquid. nec fit in damnum alterius quamuis ſit in dam-num non paciſcentis. ut infra de iureiu ran. cum contingat. Sed obſtat in eod. titu. debitores, ubi pactum de ſoluendis uſuris non ſeruatur. Sed iuramentũ ſer uatur Ad quod reſpondeo. ibi pactũ nõ ſeruatur. non iuris auctoritate ſeu per-miſſione & eodem modo iuramentum ſeruatur per aliam decre. eodem titulo ex adminiſtratione. ¶ Item no. quòd po ſterius pactum præiudicat priori. C. eo. titulo pacta nouiſſima. ar. infra de cenſi bus cum olim.

Summarium

1 *Tranſactio quid ſit.*
2 *Tranſactio unde dicatur.*
Tranſigere qui poſſint.
3 *Tranſactio an in criminalibus locum ha-beat.*
4 *Tranſactio an ceſſet in actionibus famoſis.*
5 *Generali in remiſſione quæ non ueniant, & quæ ueniant.*
6 *Prælatus an tranſigere ualeat cauſa eccle-ſiæ ſine conſenſu capituli & nu. 7*
8 *Tranſigi an poſſit ſi agatur ſuper eccleſia.*
9 *Caſus in quibus tranſactio locum non ha-bet.*
10 *Tranſactionis effectus qui ſint.*

¶ DE TRANSACTIONI-bus. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de pactis in ge-nere. nunc autem tractatur de pactis in ſpecie ſcilicet de tran ſactionibus quæ ſunt quædam pacta. Vi deamus igitur quid ſit trãſactio, Vnde dicatur, quis poſſit tranſigere, de qui-bus rebus. & i quibus rebus ceſſet trãſa ctio, & quis ſit tranſactionis effectus.
1 ¶ Tranſactio † eſt de re dubia & lite in-certa necdum finita non gratuita pa-ctio. Licet autem intelligo præſentem uel futuram. quia & ante litis conteſta. fieri poteſt tranſactio. ut. ff. de cõdi. in-de. l. eleganter. §. ſi quis poſt, Item litẽ exaudio iuſtam ſiue iniuſtam. ut. C. eo-dem titulo. l. 2. Si tamen is qui agit cer tet ſe fouere iuſtã cauſam. alioquin cõ-tra. ut. ff. de condi. indebi. l. in ſumma. cũ diſtinguatur inter inſiſtentẽ ut ſi actor per calumniam inſiſtat nulla fit tranſa ctio. Sed ſi reus per calumniam reſiſtat ualeat tranſactio quo ad eum. ut. C. eo. titulo. l. ſub prætextu licet per aliam uiam hoc eſt per actionem de dolo. uel replicationem doli conſulatur actori, ut ibidem dicitur. quando reus dolo in-duxit actorem ad tranſigendum. Non gratuita ideò dicitur. quia tranſactio nullo dato uel promiſſo uel retento nõ procedit. ut infra eodem titu. ſuper eo. C. eodem titulo l. tranſactio, Non fini-ta uerò dicitur, quia ſi iudicatum eſſet, non appellari poſſet. nec aliquo reme-dio attentari. Nec de ſententia dubi-tatur, ſi fiat tranſactio nulla erit. ut. ff. eodem titulo. l. poſt rem. & de condi. in de. l. eleganter. §. ſi poſt rẽ. Poteſt enim eſſe quòd is qui cõuenitur dicit uerum, eſt me eſſe condemnatum tibi ad decẽ & uerum eſt quòd debeo, ſed ſi uis eſſe contentus quinque dabo tibi inconti-nenti quinque. tunc tranſactio nulla. ſed ſi negaret iudicatum adeò tamen li quida foret probatio ut non ſufficeret negare adhuc idem eſt. ut. C. de pœ-nis.

nis.l. qui ſententiam. ¶Dicitur autem
2 tranſactio † quaſi actionis tranſitio, eo
quòd qui tranſigit tranſit & diſcedit ab
actione . & ita propria dicitur traſigere
is qui agit. ut. C. eodem titulo. l. 2.
¶ Poſſunt autem traſigere domini. re-
rum uel actionum tutores & curatores
habentes liberam adminiſtrationem.
ut.ff. de procurato. l. procurator. præ-
lati eccleſiarum. Item procuratores
habentes ſpeciale mandatum. ut.ff. de
procura.l. mandato.& l. procura.tuto-
rum. Item dati in rem ſuam qui domi-
nis præferuntur. ut. ff. de procurato. l.
procuratore. ¶Poteſt tranſigi in om-
nibus ciuilibus.ut.C. eodem titulo.cau
ſas. non tamen in ſpiritualibus ut infra
eodem titulo. conſtitutus. Poteſt in eis
interuenire amicabilis compoſitio. ut
infra eodem titulo.cap.2.& cap. de ce-
tero infra de decimis,ſuggeſtum. & ca.
ex multiplicij infra de confirma. uti.
uel inuti. uenerabilis niſi dicatur tran-
ſactionem fieri poſſe in ſpiritualibus,
ut detur ſpirituale pro ſpirituali. ſicut
in permutatione dicimus ut infra de
re.permu.cap.ad quæſtiones. uel niſi in
teruenіat ſuperioris auctoritas pro bo-
no pacis. ut infra de præben. niſi & ar.
ff.de his qui no. infa. l.furtim accipe.§.
3 qui iuſſu. †In criminibus autem inter-
uenire poteſt tranſactio in his quæ irro
gant pœna ſanguinis.ut.C.eo.tit.l.trã-
ſigere. 2.quæ.3.§.notandum.in uerſi. in
omnibus. Sed & tunc accuſator inci-
dit in Turpilianum ut. ff.ad Turpi.l.ab
actione.ſed hoc nihil ad reum cui igno
ſcitur ſi quoquomodo ſanguinem ſuũ
redimit.ut.ff. de bo. eorũ qui ante ſen.
mor. ſibi conſciue.l.1. hoc tamen fallit
in adulterio.ut.l.tranſigere.ca.eod.titu.
Sed hodie in adulterio uidetur corre-
ctum ut in auth.ut nulli iudi.§. adulte-
ram uel forte ſpecialiter obtinet in ma
rito,uel uerius ibi non tranſigitur de re
dubia & lite incerta. ſed reconciliatur
coniuncta. In criminibus autem quæ
ſanguinis pœnam non ingerunt tran-
ſactio fieri non põt. ſed gratuita pactio.
ſeu remiſſio ſic.ut ff.de iure fiſci.l.in fi-
ſci & ad le.Iul.de ui.publi.l.qui cœtu.§.
qui uacantem. & idem in adulterio di-
cerem. Si autem data pecunia reus trã
ſigat cum actore tranſactio nulla eſt, &
reus pro confeſſo habetur, ut de præua
ri.l. in omnibus. & in prædicto.§.notã
dum.in uerſi.in omnibus. Et hoc fallit
in crimine falſi. ut. C. eodem titulo. l.
tranſigere.Vnde uerſus.Sanguinis & ca
pitis metuens de crimine pœnam. Trã
ſige ſi placeat non tranſigit ullus adul-
ter. In reliquis nulli liceat niſi crimi-
ne falſi. Dat cenſura tamen noua me-
chonite leuamen. Sed cum ſecundũ
canones nullum crimen irroget pœnã
ſanguinis.ut 23.quæſtione.8.his à qui-
bus infra ne cle.uel mona. ſententiam.
in nullo tranſigitur. Item in alimentis
non tranſigitur ſine præſidis auctorita
te. ut. ff. eodem titulo. l. cum hi uſque
ad.§.qui tranſigit.&. §.ſi prætor.&.C.
eo.titu.l.de alimentis. Item in quæſtio
nibus quæ ex teſtamento proficiſcun-
tur non tranſigitur niſi inſpectis cogni
tiſque uerbis teſtamenti. ut.ff. eodem
4 titu. l. de his. ¶Item ceſſat † tranſa-
ctio in actionibus famoſis deſcenti-
bus ex maleficio. ut in actione furti. ui
bono. rap. iniuriarum.ut. ff. de his qui
no. infa l. furti.§. pactuſue. ſecus eſt in
actionibus famoſis deſcẽdẽtibus ex cõ
tractu, ut in actio. mandati, tutelæ,
& depoſiti. ut. ff. de his qui no. infa. l.
in actionibus. Item ceſſat tranſactio
in iure ſubiectionis. ut infra eodem ti-
tulo. præterea. ſubiectio enim eſt ſpi-
ritualis, & ideo aliquo dato uel pro-
miſſo remitti non, poteſt ſed gratis
poteſt. ut infra de religio. domi. con-
ſtitutus infra de priuile. cum olim. ſed
poteſt epiſcopus in remiſſionem con-
ſtituere cenſum ſibi ſoluendum in re-
cognitione dominij ut infra de cen.
omnis anima. uel ad iudicium perce-
ptæ libertatis ut infra de priuile. reci-
5 pimus. ¶Et notabis † quòd in genera-
lem remiſſionem non uenit iuriſdi-
tio. ut 16.quæſtio.1.uiſis in fine. Item

nec uiſitatio nec procuratio.ut infra de donatio. paſtoralis.infra de cenſi. cum uenerabilis.nec reuerētia.ut.C.de bonis liber.l.ulti. Nec cathedraticum. ut infra de dona. paſtoralis.Quid ergo uenit in generalem remiſſionem ſeu conceſſionem ſiue exemptionem. Reſpondeo.remiſſionum omnium temporaliū ut in prædicta decr. paſtoralis. ¶ Sed
6 quæritur † an prælatus poſſit transigere in cauſa eccleſiæ ſine conſenſu capituli. Reſpondeo non ut infra eod.titu. contingit,ſicut nec alienare ut 12.q.2. ſine exceptione,& 10.quæ.2.§. hoc ius porrectum.Sed agere poteſt cauſam eccleſiæ cum ſit maritus & legitimus adminiſtrator. præſtita tamē ſatiſdatione quòd capitulū ratū habeat: ut uides in marito in cauſa uxoris.ut.C.de procur. l.maritus.uel cum cauſa ſit communis inter prælatum & capitulū.admittetur prælatus ad agendum cū ſatiſfactione de rato,ſicut conſors in cauſa ſui cōſortis.ut.C.de conſor. eiuſdem li.l.2. defendere autē eccleſiam ex ſuo officio tenetur.ſupra de reſcript.edoceri. Sed ad primum opponitur.Prælatus habet liberam & generalem adminiſtrationē ergo tranſigere poteſt.ut.ff. de procu.l. procurator cui.&.l.procurator tutorū. & ꝙ prælatus ſit procurator eccleſiæ probatur infra de don.fraternitatis.12. q.1.c.1.Item tutor tranſigit.ut.ff.de ſuſ tis.l.interdum.§.qui tutelam & prælatus tutor eſt. ut 16.q.1. in canonibus. Item tranſigit adminiſtrator ciuitatis. ut.C.eo.tit.l.preces. & prælatus adminiſtrator eſt ſeu diſpenſator.10.q.2.præcariæ. Ad primam obiectionem reſpon
7 deo.† Prælatus habet generalem adminiſtrationem ſed non liberam. & ideo tranſigere non poteſt.ut.ff.de procur.l. mandato. Vel dic quòd prælatus tranſigere non poteſt alienando rem de qua agitur.plerunq;.n. per tranſactionē fit alienatio.ut.C.de litig.l.ult.& ſecūdū hoc prælatus poteſt agere ſed non alienare.quamuis lex reputet hoc abſurdū. ut.ff.de iure deli.l.ait prætor. Sed illud eſt generale. Fallit tamen in prælato. Item in tutore & procuratore.Item nō obſtat obiectio ſuperius facta de tutore qui trāſigit. nā alio modo requiri.ut conſenſus capituli quam pupilli.Itē nō obſtat ſupior obiectio de præſide. quia
8 præſes habet liberā & generalē. ¶ † Itē quæritur an ſi ſuper eccleſia agatur trāſigi poſſit.Reſpondeo non. ut infra eo. ti. conſtitutus. quod intelligo cum de eccleſia agitur tanquā de titulo ſeu de beneficio eccleſiaſtico.ut infra eo.ti.ſuper eo.Cæterū ſi duo epiſcopi uel duo monaſteria agant de eccleſia contendētes de proprietate illius de proprietate prædij alicuius.ut 16. q.3. inter memoratos.tunc tranſactio locū habet & permutatio dū tamen non detur tēporale pro ſpirituali.ut infra de re.permu.c.ad quæſtiones.¶ In ſumma notandum eſt
9 † ꝙ quædā ſunt in quibus nec cōpoſitio nec diſpenſatio nec tranſactio locū habet.Qūo.n.poſſet fieri per amicabilem cōpoſitionē uel per diſpēſationem ſeu tranſactionē ut uir dimiſſa uxore aliam ſuperinduceret ut monachus exiſtens monachus haberet propriū.ut infra de ſtatu reg.cum ad monaſteriū. ut ſubiectus in ſubiectione perdurās ſuperiori nō obediat in licitis & honeſtis. In his ergo & conſimilibus tranſactio locum non habet.ut infra eo.titu.c.ult. ¶ Effe-
10 ctus † trāſactionis eſt ut omnia inſtrumenta ad cauſam ſpectantia ſuper qua tranſactū eſt,& quicquid aliud quod opē partibus ferre poterat ſit uacuū & oī uirtute caſſatū & ſola tranſactio ualidū perpetuūq; robur obtineat.ut infra eo. t.c.1.¶ Itē ex ea datur exceptio in oi eo quo factū fuerat & tranſactū. unde ſi generalis fuit petitio & generalis tranſactio in oībus obſtabit exceptio. ut. C. eo.ti.l.ſub prætextu &.ff.eo.t.l. non eſt. niſi reus dolo occultauerit ſpeciem de qua deceptus eſt actor. ut.ff.de pact.l. tres. ſi uerò generalis eſt petitio & de ſpecie facta trāſactio nocet exceptio in ea ſpecie tantū. & idē eſt ſi ſpecialis ſit petitio & generalis quātū ad uerbū trā

ſactionis

ſactionis.ut.C.eo.ti.l. ſi de certa &.l. age.&.ff.eo.t.l.cum acquiliana.&.l.qui cũ tutoribus.§.ul.& multo fortius idẽ ſi utrunq; fuit ſpeciale.ut.ff. de pactis.l.ſi unus.§.pacta.& hic eſt effectus tranſactionis ex parte rei. Ex parte uerò actoris non datur actio ex tranſactione, ſcilicet ut id detur uel fiat quòd conuenit dari uel fieri ut recederet à lite. Et eſt ratio quia actori ſupereſt uera actio ad quam redire poteſt.& ſi opponatur exceptio ex tranſactione replicabitur nõ debet ei fides ſeruari qui uult cõtra pacta uerſari.ut.C.eo.ti.l. ſiue apud acta ut.C.de pac.l.cum proponas. infra de iureiuran. peruenit. & ſi actori non ſupereſt uetus actio.detur ei conditio ab cauſam contra reum. ut ſe reponat in priſtinam obligationem. ut.ff.de cond. cauſa da.l.ſi quis accepto. uel datur actori actio ex præſcriptis uerbis ad intereſſe,quia eſt contractus do ut des. ut hic remittere ſit dare.ut.ff.de cond. cauſa da.l.ſi.mulier.& .ff.de iure dot.l.ſi pater &.l.quemadmodũ.§.1.& de præſcr. uerbis.l.ob eam.de dolo autem nõ agit actor, quia non fuit dolo inductus ut tranſigeret. licet ex poſt facto reus dolo fecerit quòd non ſeruauerit fidem.ut ff.de dolo.l.2.§.ſi quis. ſi autem tranſigendo dolo fuiſſet inductus actor ageret de dolo. ut.C.eod.tit. l.actione &.l. ſub prætextu.

Summarium.

1 *Poſtulare quid ſit, & qui poſtulare poſſint.*
2 *Clerici an poſſint poſtulare coram iudice ſeculari & nu. 9.*
3 *Monachi quando poſſint aduocare, & canonici regulares.*
4 *Epiſcopi an poſſint aduocare.*
Sacerdotes an poſtulare poſſint.
5 *Qui à poſtulando repellantur.*
6 *Aduocati non debent aſſumere cauſas deſperatas.*
7 *Aduocatus quando teneatur ſi cauſam amiſerit. & num. 7.*
8 *Aduocatus quæ in ſuis aduocationibus obſeruare teneatur.*

¶DE POSTVLANDO.

Rubrica.

PRæmiſſo tractatu de pactis. & de tranſactionibus ad præparatoria iudiciorum, accedimus & quia litigare uolens indiget poſtulante. ideſt aduocato ſeu patrono, ideò ſubijcitur hic tractatus de poſtulãdo. ¶ Videamus igitur quid ſit poſtulare, & qui poſſint poſtulare, qui & quibus modis repellãtur à poſtulando. Et an clerici pro impẽſis patrocinijs ſallaria percipere poſ-
1 ſint. ¶ Et quidem poſtulare eſt † deſiderium ſuum uel amici ſui in iure apud eum qui iuriſditioni præeſt exponere. uel alterius deſiderio contradicere. ut ff.eo.ti.l.poſtulare & 3.q.7.§.tria. ¶ Poſſunt poſtulare ingenui & libertini habentes peritiam literarum uel experiẽtiam cauſarum.ut.C.eo.ti.l. prouidendum. in prin. C.de iudi.l.certi, & in auten.de iud.in prin. &.1.reſpon. coll.6. Poſtulat autem quis aliquando uolens aliquando à iudice coactus.ut ſupra de offi. iu. e.1.unde & prætor inquit ei qui non habet aduocatum ego dabo. ut.ff. eo.ti.l.1.§.ait prætor. Et eſt ſciendum quòd ſi aduocatus iuſſus à iudice alicui patrocinium denegauerit.cum excuſatione quod nequeat cõprobari careat foro,ideſt,nõ aduocet ut. C.eo.ti.l.pro uidendum & 3.q.7.§.item. dabit inquã iudex aduocatum fœminis, pupillis,debilibus,& his qui ſuæ mentis non ſunt uel qui propter potentiã ſuorum aduerſariorũ aduocatos inuenire nõ poſſunt ut.ff.de.offi.procõſ.l.nec quicquã.§.ul. nec tunc gratis dare debet imò conuentò à parte uel à iudice ſtatuto ſallario. pro facundia aduocati. pro modo litis & fori conſuetudine.dummodo quãtitatẽ debitam non excedat.ut.ff. de ua. & extraor.cog.l.1.§ in honorarijs alijs autem perſonis non puto aduocatum dari poſſe cũ per ſe & ſua pecunia poſſit quilibet aduocatum habere.ff. de rebus eorum qui ſub tu.uel cura.l. magi. §.in

§. in primis, ergo unde illud quod di-
citur ei qui non habet aduocatum ego
dabo ſic exponitur, id eſt, ſi habere non
poteſt. ſicut & in actione aquæ pluuiæ
arcendæ dicitur ſi aqua pluuiæ nocet. id
eſt nocere poterit ut. ff. de ſtatu li. l. La
2 beo. ¶ Repelluntur † ab aduocatione
coram iudice ſeculari Clerici in maio-
ribus ordinibus conſtituti, etiam ſi ec-
cleſiaſtica beneficia non habeant, quia
ſi ſine titulo ſunt ordinati tenetur eis
epiſcopus prouidere. ut. infrà. de præ-
ben. epiſcopus &. c. cum ſecundum apo
ſtolum. Item & in minoribus conſtitu-
ti ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſubſtenten
tur. niſi aduocent pro ſe & pro miſerabi
libus perſonis. ut. infra. eo. ti. c. 1. Si ue-
rò beneficia eccleſiaſtica non habeant
poſſunt aduocare etiam in foro ſecula-
ri. quia iuſta negotiatio non eſt clericis
pauperibus interdicta ut. infra. ne cle.
uel mo. c. 1. Aduocare autem & ſallariū
recipere licitum eſt pro aduocando. ut.
11. q. 3. non licet. ſed in foro eccleſiaſti
3 co licet utriſq;. † Monachi autem &
canonici regulares nec in eccleſiaſtico
foro poſſunt aduocare niſi forte id mo-
naſterij expoſcat utilitas abbate nihilo
minus imperante. ut. infra. eo. c. 2. infra
ne cle. uel mo. non magnopere. &. c. ſu-
per ſpecula. 16 q. 1. alia &. c. placuit. &
4 15. q. 2. c. 1. ¶ Quid de epiſcopis. † Dico
quòd nec in cauſa propria nec in cauſa
eccleſię poſſunt aduocare, ſed aduocatū
habebunt non malæ famæ ſuſpectum.
ut. 5. q. 3. quia epiſcopus. Sacerdotibus
autem non niſi pro ſeipſis. pro eccleſijs
ſuis. pro perſonis coniunctis ac miſera-
bilibus licitū eſt poſtulare. ut. infra. eo.
ti. c. ulti. 14. q. 5. deniq;. & 16. q. 1. te qui
dem. Opprobrium eſt enim ſacerdoti-
bus ſi ſe peritos forenſium cauſarū ue-
lint oſtendere ut. C. de teſta l. conſulta
diualia. C. de epiſ. & cle. l. repetita. ¶ Itē
5 repellitur † quis à poſtulādo quandoq;
iudicis officio. fortè quia aduocati & aſ
ſeſſoris officio ſimul utitur. ut. C. de aſ-
ſeſ. l. ulti. Item repelitur quia iudex ui-
dens ex una parte rudes & nouicios ad-
uocatos. ex altera parte peritos & anti-
quos. uult æquam facere diſtributionē.
& unum dare parti alteri indigenti cui
aduocatus negat ſuum patrocinium. ut.
C. eo. titu. l. prouidendum. & 3. q. 7. §.
tria, in uer. ſin uerò. ¶ Item repellitur
qui pactus eſt de ſallario cum graui dan
no litigatoris & maximè de quotta por
tione litis. ut. C. eo. titu. l. ſi qui aduoca
torum. & 3. q. 7. §. arceantur. Item non
catholicus. ut. C. eo. titu. l. nemo. de
pœni. di. 1. nemo. infra. de hæreti. excō-
municamus. §. præterea. Item repelli-
tur quis per legem. Iuliam repet. ſi pe-
cuniam ob non iudicandum accepit. ut.
ff. ad le. Iul. repe. l. ea. Item prohibetur
quis à iudice, ne apud ſe aduocet, uel
ne in prouincia illa aduocet, uel ne im
perpetuum aduocet, quod ex forma de
creti iudicis apparebit. ut. ff. eo. titu. l.
puto, cum. l. ſe. Item prohibentur ali-
qui poſtulare per edictum prætoris. cu
ius edicti ſunt ordines. qui autem in i-
ſtis ordinibus comprehendantur his
uerſibus continetur. Non cuicunq; da-
tur ut poſtulet. immò uetatur additus
pœnæ ſeruus, puer, actor arenæ. Lumini
bus caſſus. mulier muliebria paſſus. Et
hæc omnia probantur. 3. q. 7. §. tria. &.
ff. eo. ti. l. 1. Pro impenſis autem patro-
cinij clerici ſallaria recipere poſſunt.
ut. 11. q. 3. non licet. nec enim tenentur
proprijs ſtipendijs militare. ut. 13. q. 1.
§. quia uerò. nec de ſuo facere beneficiū
ut. 10. q. 2. præcariæ. Et Greg. dicit. iu-
ſtum nāq; eſt ut illi conſequantur ſtipē
dium qui pro tempore ſuū commoda-
re reperiuntur obſequium. 12. q. 2. cha-
ritatē. Sed contra. 15. q. 2. obſeruandū.
Ad quod reſpōdeo cū Gratiano. quòd
illud decretū loquitur de profeſſis. uel
derogatū eſt ei per cōtrariā cōſuetudi
nē. ¶ Caueāt † autē aduocati ne cauſas
6 deſperatas aſſumāt & ſi forte à princi-
pio aſſumpſerint ignorāter. cū de uitio
cauſæ patuerit ceſſent. & ſallaria iā re-
cepta reſtituant. ut. C. de iudi. l. rem nō
nouā, nā & tutor cauſam defendere de
bet pupilli ſi eſt iuſta. ut. C. de admini-
ſtra. tu.

ſtra.tu.l. ſi bonam. alioquin bonam fidem agnoſcere debet ut.ff. de adminiſtra.tu.l. quoties.§. ſicuti.& idem in fideiuſſore. ut.ff. man.l. quintus & ſi neque aduocatus clientulum ſuum inducat ſcienter ad mouendum uel defendendum cauſam iniquàm tenetur ei ad danna & expenſas. ar. C. de adminiſtra. tu.l. non eſt ignotum. Item tenetur ſi propter ſuam imprudentiam uel negligentiam cauſam amiſerit uel infirmitatem ut.ar. ff. ad le. Acqui. l. idem iuris &.ff. loca. & conduc.l.cum in plures.§.locator.&.ff.de offi.præſi.l.illicitas.§.ſicuti.& multo fortius ſi per infidelitatem & proditionem. Nam tunc maiori pœna dignus eſt. ut. ff. de pœnis.l. ſi quis aliquid.§.non quis inſtrumenta. ff. ad le. Cor.de falſ.l.1.§. is qui. & ff. de extraor.crimi.ſæcularij.§.1.† Item tenetur qualitercunq; ſuo uitio cauſam amiſerit ut.ff.de euict.l.ſi ideo. &. C.de euic.l.emptor.&.ff.de tabu.exhi.l.locũ. §.condẽnatio.ſecus ſi ex qualitate cauſæ uel defectu probationũ. quia uitium eſt materiæ non artificis ut.ff. ad le.Aqui.l.ſi ſeruus ſeruum. §. ſi calicem. & ff.loca.& cond.l.item quæritur.§.ſi gẽ-
8 ma. † Vnde aduocati in ſuis aduocationibus quattuor obſeruare tenentur.Primo ut cauſæ qualitatem examinent. & iuſtam ſi uoluerint aſſumant & iniuſtã repudient ſicut dictum eſt. Secundo ut in aduocando modeſtiam,ueritatem,& legalitatem obſeruent. modeſtiam ut non procaciter nec conuiciando proponant niſi quatenus litium expoſcat utilitas ut.C.eo. tit.l. quoniam. ueritatem ut non mentiantur, uel falſa iura allegant. ſeu falſas rationes non inducant. falſas probationes, cauillationes non utantur. nec dilationes non neceſſarias petent ut.2.q.7.§. tria. in uerſi. ſiquis autem ex litigatoribus.C. de iudi. l. properandum. §. illo proculdubio. legalitatem. ut de contingentibus nihil omittant. ¶ Tertio ut ſallarium petant conueniens pro magnitudine cauſæ & laboris & pro ſui facundia & fori conſuetudine.ut.C.eo.titu. l. quiſquis.3.q. 7. §. tria. in uerſi. apud urbẽ. & argu. 12.q. 2. conceſſo Vulteranę. infrà. de præben.de multa,in fi.in uerbo circa ſublimes tamen & literatas perſonas ut. C.de off. ma.l. nemo,in uerbo ut is gradu cæteros antecedat quem ſtipendia longiora & labor prolixior fecerint anteire & ar.ad idem. 59 di. ſi officia. & 61.di miramur.&.ff.de ua.& extra ord. cogni.l.1.§.in honorarijs.¶ Quarto ut neque a principio conueniant de certa parte litis,uel cum graui danno litigatoris ut ſuperius not.in §. Item repellitur qui pactus eſt.nec poſt cæptam litem, pactum ineant cum eo quem in propria fide receperunt. ut.C.eo.titu.quiſquis.§. præterea.& 3.q.7.§.tria in uerſ. præterea.niſi forte nomine palmarij idem palmæ ſeu uictoriæ caueatur. ſed & poſt peractam cauſam poteſt de ſallario caueri. ut.ff.de ua.& extraor. co-
9 gni.l.1.§. ſi cui.¶ † In ſumma notandũ eſt quòd clerici in criminali cauſa coram iudice ſeculari allegare non poſſunt.ut.51.diſt.aliquantos.23. q.8. his à quibus. niſi ad hoc ut pro reis ſupplicent.ut.14.q. 3.ſi res aliena.23.q.5.c.1. & 2.capitulo.reos.

Summarium

1 *Procurator quis dicatur.*
2 *Differentia quæ ſit inter procuratorem ad iudicia & procuratorem ad negotia.*
3 *Procurator qualiter conſtituatur.*
4 *Mandatum procuratorium ut legaliter fiat quæ requirantur.*
5 *Procuratorem quis conſtituere poſſit. & qui non & nu. 6.& 7.& 8.*
9 *Procurator quando non admittatur.*
10 *Mandatum ſpeciale in quibus negocijs requiritur.*
11 *Procuratores dantur in cauſis ciuilibus. & quando in criminalibus.nu.22.*
12 *Procurator an in cauſa denuntiationis uel in cauſa inquiſitionis interuenire poſſit.*
13 *Procuratorem conſtituere an quis compellatur in cauſis grauibus, & quæ cauſa grauès*

graues ſint. in quibus quis ſi uult poteſt conſtituere procuratorem.
14 *Procuratores an & quando poſſint conſtitui. præſente uel abſente aduerſario, & qui conſtitui poſſint.*
14 *Cautioque & quando a procuratore exigatur, & nu. 16.*
17 *Exceptio contra procuratorem quod non habeat mandatum, poteſt quandocunq; proponi.*
18 *Procuratoris officium quale ſit.*
19 *Procurator appellans an teneatur proſequi appellationem.*
20 *Mandatum procuratorium quãdo finiatur.*
21 *Procurationis effectus quis ſit.*
22 *Cauſas abſentiæ procurator & quilibet alius inhabilis poteſt allegare in criminalibus.*

¶ DE PROCVRATORIBUS. Rubrica.

IN ſuperioribus rubrica dictum eſt de aduocatis qui litigantibus patrocinia præſtant & glorioſæ uocis confiſi munimine laborantium ſpetiæ uitam & poſteros defendunt. ut. C. de aduo. diuer. in l. aduocati. ¶ Sed quia procuratores ſupplent uices & plerunque.defectus litigantium. Ideò ſub ſequenter ſubijcitur hic tractatus de procuratoribus. ¶ Videndum eſt igitur quis dicatur procurator,& qualiter cõſtituatur,quis inſtituat,& quis inſtituatur, & in qua re, quæ & quando exigatur cautio a procuratore qualiter procuratoris officium explicetur. & quis ſit procuratoris effectus.¶ Procurator
1 † eſt is qui negocia aliena mandato ſibi á domino facto gerenda gratuitè ſuſcipit. negocia plura uel unum ut. ff.de ne.ge.l. 3. §. negotia. ff. ui bo.rap.l.2. §.quod air. Ideò autem adijcitur mandato domini ut excludatur tutores curatores. collegia & prælati eccleſiarum qui procuratores conſtituere non poſſunt. ſed ſyndicum uel actorem. ut. ff.e. ti.l. nec ciuitas. C. eo. ti. l. neq; tutores.infrà.ti.proxi. de ſyndico,c. uno niſi forte prælati ſuo nomine non eccleſiarum conueniantur. tunc enim per procuratores agent & defendent. in au tem. de ſanctiſ.epiſ. §. ſi quando. quod autem ibi dicitur cauſam monaſterij agi per procuratorem. impropriè ponitur procurator. ideſt ſyndicus. ſic intelligo.infrà.de iura. cal. cum cauſam. infrà.eo. titu. quia. Vel dici poteſt quòd cauſæ corporum uel collegiorum agantur per procuratores.ſ. cum lite iam cõteſt.ſyndici uel actores conſtituunt pro
2 curatores quod licet. † Et eſt in hoc differentia inter procuratorem ad iudicias & procuratorem ad negotia. nam procurator ad iudicia non conſtituit procuratorem niſi lite conteſta. cum iam dominus litis eſt effectus. ut in l. prælle. §. tutores. niſi ſit procurator in rem ſuam, qui ante lit. conteſta.conſtituere poteſt. ut. C. de dona. l. illam. Sed procurator ad negotia procuratorem inſtituit quandocunq;. ut.ff. man. l.ſi procuratorem.§. 1. Gratuitè autem ideò dicitur in deſcriptione. quia ſi interueniat merces locator dicitur operarum non procurator. & locatio contracta uidebitur non mandatum contrarium porro eſt officio merces. ut.ff. manda.l.1.§.2. Sed ſi procurator mandatum gratis ſuſcipiat & poſtea dominus remunerandi laboris cauſa aliquid ei donauerit nihilominus erit mandati actio.ut.C.eo. titu.l. litem.ff. man.l.r. §. ult.& l.ſi remunerandi in prin. Suſcipit autem ircircò ſubijcitur quia procurator tenetur non ideo quia gerit. ſed quia gerendum ſuſcepit.ur. ff. man. l.ſi
3 remunerandi.§. 1.¶ Conſtituitur † autem procurator mandato generali uel ſpeciali.ut.ff.eo.ti. l. 1. & ff. man. l.ſi re munerandi.§. 1. Sunt tamen quædam perſonæ quæ ſine mandato admittuntur ad agendum.ut.ff. eo.ti. l. ſed & hæ perſonæ. ſicut & ad impetrandum.ut ſu prà. de reſcriptis nonnulli in ſi.quod intelligo in coniunctis cognatione carnali uſq; ad quartum gradum ut. infra. de conſan.& aff. non debet. & arg. C. de epiſ.&

epiſ.& cle.in auten.licentiam. & ſi forte auten .loquatur de gradu legali.¶Poteſt autem conſtitui procurator ad unũ negotium uel plura, ad litem præſenté uel futuram, in diem uel ad diem, uel in perpetuum,purè uel ſub conditione. præſens uel abſens ut .ff.eo.ti.l.1. cum ſequentibus.¶Item ſi conſtituitur unus uel plures ſimul & inſolidum. occupantis conditio melior eſt, ſi uerò diuerſis temporibus. poſteriore dato primus reuocatus uidetur.ut.ff.eod.tit.l. ſi quis eum.§.ult.&.l.pluribus & infra eo.ti.c. non iniuſtè.¶Quid ſi duo dati ſint & in ſolidum,& neuter occupet uel concurrant? dico iudicem eligere poſſe idoneorum. ut.ff.de popula.actio.l.2.ff.de actio.l.ſi plures.ff.de collu. dete.l. ulti. ff.de liberali.cauſa.l.5. &.ff. de libero ho.exhi.l.3.§.hoc interdictũ. niſi unus procurator uelit alteri cedere. ar.ſupra de officio delega. paſtoralis.¶Sed quid ſi duo ſimul conſtituantur non hoc adiecto inſolidum. puteo quod pro parte quilibet poſſit & debeat eam exequi procurationem licet in tutoribus benignè aliud ſit receptũ.ut.ff.de nego. ge. l.cum alicui.&.ff.de adminiſtra.tuto.l. de cæte.§.ult. &.l.Lucius.§.1. Nec obſtat quod legitur.ff. man.l. creditor. §. duobus. quia illud intelligitur cũ inſolidum cuilibet mandatur & eo modo intelligitur.ff.eo.ti.l.qui proprio.§.ult.
4 &.l.qui duos.¶Mandatum † procuratorium legaliter fieri debet . ut infra eod. tit.cap.1.& ut legaliter fiat quatuor cõtinere oportet. Primum ut dirigatur aduerſario.ut.ff.eo.tit.l.ſi procuratorem. nam & mandati reuocatio eidem eſt inſinuanda.ut infra eod.ti.c.mandato,uel ſaltem dirigatur iudici.ut arg. infra eo. ti. mandato. iudici enim facienda eſt ſides.ut.ff.de proba.l.quinquaginta.2.q. 7.plerique.C.de condi.ob. tur. cau.l.1. Secundum nomen inſtituentis & inſtituti. Tertium nomen iudicis coram quo procurator experiri debet. Quartum cauſam in qua ſi tamen coram eodem iudice plures cauſas habeat inſtituens.Sed & ſi quis ita inſcribat.Ego talis inſtituo mihi procuratorem talem in cauſa tali. coram iudice tali. quamuis literæ quæ mandatũ continent non dirigantur aduerſario uel iudici puto ſufficere. ¶ Conſtituit
5 † procuratorem paterfa.filius autem fami. conſtituit quandoque ut ſi habeat peculium caſtrenſe uel quaſi, aduentitium & pater eius ſit abſens, ac patris procurator.ut.ff.eo.titu.l.filius.ff. de in di.l.ſi longius &.ff.de iniu.l.ſed ſi unius §.filio.Item liber homo. Seruus enim non conſtituit procuratorem. niſi ipſe ſit in quaſi poſſeſſione libertatis & moueatur ei quæſtio ſtatus uel ipſe moueat alijs alias cauſas,quia interim pro libero ſe gerit.ut.ff.eod.ti.l.ſeruum.1. & 2. reſponſo.&.ff.de libera.cau.l. ordinata &.C.de aſſertio.tol.l.1.Item maior.25
6 annis, † nam minor non cõſtituit pro ſe ſed cum auctoritate, tutoris uel tutor ſeu procurator dat ei actorem uel poſt litem a ſe conteſta. procuratorem. ut.C.eod.titu.l.neque. Hoc tamen fallit in his quibus minor pro maiore habetur, ut in matrimonio contrahendo in quo minor 25. annis maior. 12. uel 14 pro maiore habetur. ut infra de deſpon.impub.ex literis. unde & per ſe cauſam matrimonialem agere poteſt & procuratorem. ut infra de reſti.ſpo. ex parte. Item in religione aſſumenda ut 20.q.1.illud.Item in ſacro ordine aſſumendo. ut 77. diſtin.c.1.2.& 3.Item cum mortem parentis exequitur. uel cum agit de teſtamento patris . ut 15. q.3.de crimine,in uerſi.Item pupillæ. Item cum agit de recuperanda poſſeſſione.ut. C.qui leg perſo. ha.l.ult.Item cum agit de thoro uiolato ,ut.ff.ad legem Iulia.de adul.l. ſi maritus . §. lex Iuli. Item cum agit de interdicto de libero homine exhibendo, ut.ff.de libero ho. exhi.l.3.§. ſi mulier. Item cum agit de mandato alterius ut.ff. de mino.l.cum mandato. Item cum ſecundũ canones agit contra patrem . ut 2.q.7 quare cum enim pro maiore habeatur

in prædictis, & ad agendum admitte-
tur ſi cauſam de his fieri contingat, &
per conſequens ad procuratorem inſti
tuendum. Conſtituunt prælati in pro-
prijs negociis ut infra eod.ti.c petitio.
In communibus uerò quæ contingunt
ipſos & capitula & conuentus cum ip-
ſorum conſenſu. ut infra eo.ti.c.1.ſicut
è conuerſo infra de iudi.cauſam & hoc
tam in agendo quam in defendẽdo. Et
ſi opponas & dicas prælatus ex ſuo offi
cio tenetur & poteſt defendere eccleſiã
in cauſa communi.ut ſupra de reſcriptis
edoceri.& no.ſupra de tranſa.§. ſed qua
re, ergo poteſt dare procuratorem in
cauſa eadem ſine conſenſu capituli uel
conuentus non inſtabit procurator ad
agendum qui mandatum ſuſcepit tene-
tur & poteſt agere ex ſuo officio. non
tamen poteſt conſtituere procuratorẽ
ante litem conte. ut. C.eo.tit.l.neq;.ff.
manda.ſi procuratorem niſi eſſet datus
in rem ſuam.ut.C.de don.l.illam. ¶ Poſ
ſunt conſtituere non excommunicati.
7 † excõicati.n. nec cõſtituere poſſunt. ut
infra eo.ti.c.ul.nec cõſtitui. ut infra de
proba.poſt ceſſionem.Et ut breuius di-
cam conſtituere poteſt omnis ille qui
non prohibetur. Et.n.edictum de con
ſtituendo procuratorem prohibitoriũ.
8 ut.ff.eo.ti.l.mutus. ¶ Sunt † autem quæ
dam perſonæ quæ in proprijs perſonis
non admittuntur ad agendum. Ad de-
fendendum autem coguntur conſtitue
re procuratores ut excommunicatus ut
infra de iudi.intelleximus. Illuſtris per
ſona. ut.C.eo.quicunq; in autẽ.ibi: ſi-
gnato quod ius.& in auten. ut ab illuſt.
& quæ ſuper illuſtres ſunt. eo quòd ter
ribiles aduerſarij ſunt ut ibi. Itẽ & epi-
ſcopus ut 5.q.3. quia epiſcopus, Quod
contingit triplici ratione. Vna quia ſe
cundũ apoſtolũ.Seruos dei nõ oportet
litigioſos eſſe ut 2.q.7.ſicut ſacerdotes.
Secunda ne cogantur recedere à diui-
nis obſequijs.ut.C.de epiſ.& cler. om-
nis qui.Tertia.quia cauſæ materiã cri-
minibus creare ſolebant.ut.C.de iud.l.
properãdũ.in pr.& quod dixi in epiſco
pis locũ habet in prælatis maioribus &
etiam in minoribus & in collegijs quo
rum ſingula ſingulos ſyndicos habere
dicunt.ut 9.q.3.cum ſimus. & dicemus
9 infra tit.proxi. ¶ Illud autẽ ſciendũ † eſt
quòd ubi is qui inſtituit procuratorem
nouit ueritatẽ negocij procurator autẽ
ignorat. Itẽ dominus iuſtus & legalis
procurator ne quam & perfidus nõ age
tur cauſa per talẽ procuratorẽ.ut.ff. eo.
ti.l.ſi actor.&.C.e.ti.l.ul.& ar. infra de
iur.calum.in pertractandis. ¶ Eſt etiam
10 ſciendũ ꝙ in quibuſdam negocijs † re-
quiritur ſpeciale mãdatũ, ut cũ agitur
de ſuſpitione ut.ff.de procura.l.non ſo-
lum.§.ulti. Item in cauſa reſtitutionis
in integrum ut.ff. de mino.l. illud.§ ſi
talis, In interdicto de liberis deducen-
dis uel exhibendis.ut.ff eo.ti.l. Põpo-
nius,& in literis apoſtolicis impetran-
dis ut ſupra de reſcrip. nonnulli. Item
in iuramento calumniæ uel alio iura-
mento in animam alicuius præſtando.
Item cum petitur abſolutio in forma
iuris in perſonam alterius. aliàs autem
ſecundum regulã ſufficit generale man
datum.ut infra eo.ti. petitio.ff. pro ſo-
cio.l.actione.§. renunciare. ¶ Dantur
11 procuratores in † cauſis ciuilibus; non
autẽ in criminalibus.ut 5.q.3.in crimi-
nalibus.ff.de pub.iudi.l.penult.§. ad cri
men.Fallit hoc in crimine iniuriarum
in quo illuſtris perſona agit & defen-
dit per procuratorem. ut 3.q 9.§.niſi &
ſi criminaliter agatur.C. de iniur.l.ult.
& tunc ſententia cõcipietur in perſona
illuſtris nõ procu.ut in.l. eadẽ ciuiliter
agendo liceret cuilibet agere iniuriarũ
per procuratorẽ.ut.ff.de iniur.l.nõ ſolũ
§.agere. Fallit in cã ingratitudinis qua
patronus libertũ per procuratorẽ accu
ſare poteſt.& ille defendere.ut.ff.e.ti.l.
ſed & ethæ.§.1. Item in popularibus a-
ctionibus non interuenit procurator.
12 ut.ff.eo.tit.l.licet. † Et idem uidetur in
cauſa denunciationis cum & illa ſit po
pularis. ſed ſecus in cauſa inquiſitio-
nis ut infra de ſen. & re iudi. cum I,
& A, Nam & ſi inquiſitio fiat de cri-
mine

mine.nō tamen eſt criminalis pp modum.ut.infrà.eo.ti.tuæ.& maximè cum ſit inquiſitio tam in capite quàm in mē bris ubi de plano inquiritur.ut.infrà.de accuſa.olim.ſed cum ſententia concipi debeat in perſona procuratoris. ut. C. de ſen.& interlo.om. iu.l.1. qualiter in cauſa inquiſitionis cōcipiētur uerba ſē tentiæ,in perſona procuratoris circa re motionem ab adminiſtratione quæ, ex inquiſitione procedit.ut.infrà. de ſimo. licet Hely.Reſpondeo in caſu iſto cōci pietur ſētētia in perſona principali.ſi cut & in crimine iniuriarū.cum illuſtris per procuratorem defendit.ut.C.de iniur.l.ul. ſic fiet in cauſa criminali cum agitur ex defenditur per procuratores. nō enim pronūciabitur matrimoniū in ter procuratores ſed inter principales.
13 & idē puto in cauſa electionis.† In grauibus autē cauſis nō cōpellitur quis cō ſtituere procuratorē. unde ſi citatus ſit quis ut cōpareat & in propria perſona comparere non poſſit.non tenetur & ſi ſic non uenerit quia non potuit nec miſerit quia noluit contumax nō habetur ut.infrà.e.ti.querelā. Sed obijcit uidet ꝙ citatus teneat cōſtituere procuratorē ſi uenire non poſſit.nā poteſtatē intelligitur experiendi habere qui per procuratorē agere poteſt.ut.ff.de diuer. & tēpo.præſcrip.l.1.Rñdeo uerū eſt ſi non agat ſaltem per procuratorem tē pora cedant non tamen ut quis contumax reputetur. Item opponitur ex eo quod legitur.infrà.de dolo & contuma. cum dilectus.infrà.de appella. conſtitutus.in quibus contumax reputatur qui nō miſit ſufficientem procuratorem & agebantur ibi cauſæ electionum. Ad quas reſpondeo decreta. illæ locum habēt cum quis citatur ut compareat per ſe uel per procuratorem aliàs locum habet decreta. querelam. unde illud quod in illis dicitur magis procedit ex forma citationis quàm ex cenſura iuris. Cauſas graues in quibus poteſt quis ſi uelit procuratorem inſtituere ſed non cogitur.puto has & conſimiles, cauſam ſta tus cum quis uendicatur in ſeruum. ut. C.de aſſer.tol.l.una.in prin. 54. diſtinctione frequens,ſecus cum quis proclamat in libertatem.ut.2.q.6. ſi quando. Item ubi agitur ad remotionem. ut.infrà.de accu.qualiter & quando.Item ubi de toto beneficio uel de toto patrimonio ſeu maiori parte ipſius ut.ff. de
14 excuſ. tuto.l.propter litem. † Conſtituitur procurator paterfami. uel filius ut. ff.eo.tit.l.filius. §. ipſe quoq;.infrà. eo.non iniuſte.Itē maior.25.annis non minor.ut.ff.eo.tit.l.minor. ſed ſi minor ſua ſponte interueniat pro abſente ſanctius eſt talem admittere. quam abſentem graui condemnatione afficere ut. C.eo.ti. l.exigendi. quàmuis quod ibi dicitur quidam exaudierint cum minor allegat cauſam abſentiæ nō cauſam cauſæ. Item conſtituitur cōpos mentis non furioſus.ut.ff.eod.ti.l.2.§.furioſus.¶ Itē homo bonæ famæ.non infamis. ut. 3. q.7.c.1.quidam tamen exponūt ibi procurator id eſt,aduocatus, uel intelligūt iſtud in procuratore epiſcopi uel collegij ꝑ id quod legitur. 5.q.3. quia epiſcopus:ſecus in procuratore priuati & hoc propter.l.inſti.de excep.in fin.Sed dici pōt ꝙ aliud ſit ſecūdum leges. & aliud ſecundū canones. ¶ Itē nec ſeruus inſtitui pōt procurator. quia iudicio intereſſe nō pōt.ut.C.de iudi.l.ſeruus. Et uidetur ꝙ circa procuratorē generalis regu-
15 la tradi poſſit † ut quilibet poſſit cōſtitui procurator præſente uel abſente aduerſario niſi certa lege prohibeatur. ut inſti. de his per quos agere poſ. §. ult. ¶ Item & alia ſubijci pōt quòd procurator uolēs tantū & expreſsè cōſentiēs conſtituitur.ut.ff.eo. tit.l. filius. §.inuitus.&.C.eo.ti. inuitus. Sed hæc ultima regula fallit in conſtituente. nam quidam compelluntur cōſtituere procuratorem ut excommunicati conuenti & illuſtres agentes uel reſpondentes in pecuniarijs cauſis. prælati & collegia.ut no.ſuprà.eo.§. ſunt autem quædam perſonæ.¶ Circa cautionē quæ à procura-
16 tore † exigitur ſic breuiter nota. licet

materia ſit diffuſa. nam ſi procurator
datus ſit ad agendum & de mandato
conſtiterit ſine cautione admittitur. ut
ff.eo.tit.l.ſi procuratorem. ſi de manda
to dubitetur tenetur probare mandatũ
uel de rato cauere.ut.C.de procu.l.1.&
idem eſt in actore uniuerſitatis. ut.ff. ꝙ
cuiuſq; uniuer.no.l.itẽ eorum.§.actor.
utrum autem uelit mandatum probare
uel de rato cauere quidã dicunt eſſe in
poteſtate procuratoris.ut.ff.de iure do.
l.plerunq;.C.de cond.inde.l. ſi quis ſer
uum.ff.de dam.inſe.l.inter quos.l.alie-
na.Alii autẽ dicunt eſſe in poteſtate rei
an uelit probari ab illo.quia ſine mãda
to nullus admittitur ad agendum.ut.C.
de proc l.licet.niſi ſit coniuncta perſo-
na.ut.ff.de procu.l.ſed & hæ. quæ perſo
næ poſſunt ſine mandato experiri. ſed
non cõtra mandatum.ut.C.eo.ti.l. exi
gendi.ff.eo.ti.l.Pompo.§.ult. Quæ autẽ
perſonæ & uſq; ad quẽ gradũ ſine man
dato ad agendum admittantur. dixi ſu
pra eo §.conſtituitur.Quidã tamen in-
ter coniunctas perſonas connumerant
clericos.arg.12.q.2.non liceat papa.Et
no.a quòd licet prædictæ perſonæ non
caueant de rato.cauere tamẽ debent de
defendendo.ut.C.de ſatiſd.l. una.ff. de
proc.l.omniũ,hoc in procuratore acto
ris.ſed procurator rei etiã ſi conſtet de
mandato cauere debet iudicatum ſolui.
ut C.de ſatiſ.l.una.ff.de procur.l.ſed &
hæ.§.defendere.inſti.de ſatiſd.§.ſed ho
die.An autẽ procurator actoris habeat
mandatum dubium efficitur ex ſola ne
gatione rei.quælibet enim res efficitur
dubia per negationem.ut.C.quibus ad
liber.procla.non licet.l.ul.C.de acqui.
poſſ.l.nemo.&.ff.de tranſac.l.1.¶Et eſt
16 ſciendum † quod cautio quam exponit
procurator rei.ſ.iudicatum ſolui tria cõ
tinet. ſcilicet defenſionẽ cauſæ facien-
dam.& ſine dolo & quod ipſum uerbũ
ſonat ut.ff.iudi.ſol.l. iudicatũ ſolui pro
hac ſatiſdatione fideiubebit dominus
cum hypotheca rerũ ſuarum pro ipſo
procuratore ſi præſens procuratorẽ cõ
ſtituit ut præſentem intelligas dominũ
& ſi ſit in urbe.& ſi in ortis. & ſi in con
tinẽtibus ædificijs.ut.ff.eo.ti.l.præſens
&.l.qui in foro & .l. & ideo.Si uero pro
curator dominum defendit abſentem
exponitur ab ipſo procuratore cautio.
etiam ſi ſit locupletiſſimus.ut.ff.iudica.
ſolui.l.ad defendendum.inſti.de ſatiſd.
§.ſi uerò aliquis &.ff.eod.tit.l. ſi minor
17 §.ultimo. ¶ †Et nota quod aliquando
excipitur contra procuratorem quod
non habeat mãdatum & hæc exceptio
eſt exceptio falſi. nam falſus eſt procu
rator qui dicit ſe procuratorem cũ non
ſit.ff.de uerbor.ſignifica.l.Paulus.Cum
igitur iudicium nullum & controuer-
ſiæ nullæ ut.ff. de iudi.l. licet. &.ff.rem
ra.habe.l 3.ſupra de offic.delega.cum
olim. ¶ Hanc exceptionem ſi omiſerit
fideiuſſor & ſoluerit non liberat debi-
torem.ff.manda.l.inter cauſas.§. man-
dato.ff.de condi.cauſa da.l.ſi procurato
ri. aliquando excipitur quòd deſierit
eſſe procurator utpote reuocato man-
dato ut infra eo. tit.ex inſinuatione. &
c.in præſentia. quod intelligo ſiue re-
uocetur mandatum ante litem conteſt.
ſiue poſt & ex cauſa. ut .ff.eo.tit.l.ante
litem &.l.poſt litem, cum ſequentibus
cum tali. ſimiliter iudicium nullum. ut
in præmiſſis decre. & ideo hæc exce-
ptio proponi poteſt quandocunque, id
eſt,in qualibet parte iudicij ſi iudicium
dici poteſt. eo ſaluo quòd id quod præ
ceſſit reuocationem mandati uel noti-
tiam iudicis ualet & tenet ut in eod. ti.
mandato. Aliquando excipitur quòd
non poſſit eſſe procurator quia miles.
& hæc exceptio eſt dilatoria.proponi-
tur uſq; ad litis conteſt.ut.ff eo.tit.l. fi-
liusfamilias.§.ueterani. Et hanc exce-
ptionem poteſt omittere ſi fideiuſſor.
ut.ff.manda.l. ſi fideiuſſor. §. quædam.
Aliquando excipitur quòd ſit excõmu
nicatus uel fuerit tempore mandati. ut
infra de proba.poſt ceſſionẽ,& hæc ex
ceptio proponi poteſt quandocunq; &
poſt ſententiã ut infra de ſen.& re iudi.
ad probandũ.& hæc exceptio proprie
non poteſt dici dilatoria quia proponi
poteſt

pōt poſt lit.cōte. peremptoria,quia ppo ni pōt poſt ſentētiā.ut dictū eſt.& idcō anormala appellatur,id eſt,irregularis, quia nec dilatoriarum nec perempto-
18 riarū naturam imitatur.† Officiū procuratoris eſt litem peragere ex quo mā datum ſuſcepit. nam a principio liberum & uoluntarium eſt mandatum recipere.ſed poſtquam ſuſceperit neceſſitatis eſt cōſummare. Vnde uerſus. Spernere mandatum licet & finire neceſſe eſt.ut probatur.ff.eod.titu.l.filius.§.inuitus &.C.eod.ti.l. inuitus. Incumbit etiam procuratori finita cauſa appellare.ut in.l. inuitus. uel ſaltem domino conteſtari ut ſi uelit appellet ut infra eod.tit. non iniuſtè.& hoc uetum eſt niſi iuſta cauſa procuratorē excuſet quare appellare nō poſſit, puta infirmitatis. uel paupertatis. ut .ff. manda.l. ſi procuratorem.§.ſi ignorantes. & tunc denunciabit domino ſuo ſicut dictū eſt, niſi præſens ſit ut.ff.de euic. Herēnius. ¶ Sed obijcitur quomodo procurator poterit excuſari prætextu paupertatis cūm lata ſententia ſufficiat uoce illicò appellare ut.2.q.6. in ſi.ut.ff. de appel. l.2. quæ ergo expenſe requiruntur in dicendo appello.Reſpondeo forte aberat procurator in die ſentētiæ. & ideo opus erat in libello appellare. ut.ff.de appel l.1.in ſi.in quo formando & concipiendo oportet haberi conſiliū quod
19 non ſine expenſis expeditur.¶Sed† nunquid procurator appellans tenetur proſequi appellationem,non ut.C.eod. ti. l.inuitus.C.de appella.l. ſi actor. Nec obſtat lex.ff.an per alium cau.ap.l. una. nam illa loquitur cum quis inſtituitur procurator ſpecialiter ad appellandum & proſequendum. Item non obſtat.ff. eod.ti.l.qui proprio.§. item quæritur. ubi finito negotio principali tenetur procurator ſuſcipere negotium reſtitutorium, quia ibi fuerat procurator ad hoc ſpecialiter conſtitutus. Sed adhuc inſtatur eo quod eadem ſit cauſa appellationis cum principali. ut. C. ne in una eademque cauſa in rubrica. & in.l.1.& 2.quæſtione 6. ſi quis in quacunque lite.ſed puto quòd non ſit eadem, unde nouæ probationes locum habent in cauſa appellationis. ut.C.de appell.l.eos & C.de tempo. appel. per hanc infra de teſtib. fraternitatis. & noua litis conteſtatio.ut in.l. ſi quis in quacunque & infra de appell. interpoſita.§.ul.quod intelligo in articulo appellationis ut ibi, non in principali ſi iam facta eſt coram primis iudicibus.
20 ut infra de appel. per tuas.† His pactis finitur mandatum procuratorium. Itē finitur reuocatione mandantis ſiue re integra reuocetur. ut ſupra de elect. in cauſis, nam hoc generaliter obtinet in quolibet mandato. ut. inſtit. man. §. rectè ſiue re non integra ſed ante lit. conteſta. ut.ff.eodem titu.l. ante litem ſed & poſt litem conteſta. ex cauſa ut.ff.eodem titulo.l. poſt litem cum legibus ſequentibus. Sed ſi procurator in hoc uelit reſiſtere ſi ſolus eſt audiri non debet. quia operas ſuas ingerit inuito niſi ad hoc faciat ut pudorem ſuum defendat, nolens probare falſam eſſe cauſam ſuſpitionis quam dominus prætendit. eatenus igitur eſt audiendus ut extimationem ſuam defendat non ut procuratione uti uelit.Item & is contra quem procurator inſtitutus eſt auditur in hoc. intereſt enim eius diuerſis procuratoribus non impugnari. ut.ff. eodem titulo.l.quæ omnia. Item finitur mandatum renunciatione procuratoris quæ ſit re integra, poſteà uerò non niſi ex cauſa ut eadem intelligas in renūciatione quæ dixi reuocatione. ut .ff. eodem titulo l.imitari & le. Item finitur mandatum morte mandatoris uel mandatarij re integra exiſtente. inſti. man. §. item ſi adhuc. & . C. mand.l. mandatum. ſecus ſi res non ſit integra. ut. C. eod.
21 titulo.l.nulla. ¶ † Effectus procuratoris ſeu procurationis eſt. ut ratum ſit quod cum procuratore geritur ac ſi cum Domino geſtum eſſet ut infra e.t. c.1. niſi poſtmodū appareat procuratorem

rem falſum uel reuocatum ut ſuperius
dictum eſt, uel eum cuius nomine actú
eſt ſeruum fuiſſe. ut. ff. de iudi. l. non ic-
circo. §. cú poſtea. uel aliquid aliud pro
pter quod reddatur iudicium retro nul
22 lum. ¶ In ſumma† notandum eſt ꝙ in
pecuniarijs cauſis procurator interue-
nit. & in criminalibus ſecundum leges
in quibus agitur ad pœnam relegatio-
nis uel minorem. Nam pœna relegatio
nis imponitur abſenti ſicut in pecunia-
rijs cauſis. ut. ff. de pę. l. abſentem. & idé
dico ubi agitur ad remotionem ſcilicet
ut quis ab adminiſtratione remouea-
tur & propterea in cauſa inquiſicionis
admittitur procurator ut dixi ſupra eo.
ti. §. dantur. nec obſtat lex. ff. an per
alium cauſa appella. l. una. quæ dicit
cauſas criminales ex quibus ſequi ſolet
pœna uſque ad relegationem nó poſ-
ſe agi niſi per principales. ná illud ibi
ponitur excluſiue. Sed in præmiſſa. l.
de pœnis ponitur excluſiue. & ſimile.
23 32. di. de illo. ¶ Item notabis† quòd in
criminalibus interuenit procurator. &
minor & fœmina. & qui alias non ad-
mittitur. non ut allegent cauſas prin-
cipales negotij. ſed cauſas abſentiæ ac-
cuſati. ut. ff. eodem ti. l. ſeruum. §. pu-
blice. & l. abſens. & C. de accu. l. reos.

Summarium

1 *Syndicus quis ſit.*
2 *Syndicus unde dicitur.*
3 *Syndicus quis poſſit conſtitui.*
4 *Syndici officium quid ſit.*
5 *Procurator, ſyndicus, œconomus, actor, defenſor & uicedominus in quo inter ſe differant.*

¶ De ſyndico. Rubrica.

TRactauimus de ꝓcuratore quæ agit uel defendit cauſam domini, Nunc tractemus de ſyndico qui agit & defendit cauſam uniuerſitatis. ¶ Videamus igitur quid ſit ſyndicus unde dicatur. quid ſit eius officium. &
in quo inter ſe differát procurator. ſyn-
dicus œconomus, actor, defenſor &
1 uicedominus. ¶ Sindicus † eſt procura-
tor uniuerſitatis ad iudicia conſtitutus.
ut infra eodé ti. c. uno. ff. quod cuiuſq;
2 uniuer. no. l. 1. §. quibus. ¶ Dicitur au-
tem ſyndicus ſingulorum cauſam dicés
ut ex interpretatione nominis patet.
Cui deſeruire debemus. ut. C. de epi-
ſco. & cleri. l. decernimus inſti. qui mo.
teſt. infirma. §. alio quidam. C. de ferijs
l. à nullo. C. de epiſ. & cleri. l. ſi quis ad
declinandam. §. licentia. 16. quæ. 1. ſi cu
3 pis. † Poteſt autem conſtitui ſyndicus
qui non ſit de collegio ut infra eo. ti. c.
uno. Poteſt & de ipſo collegio conſti-
tui. Nam & monachus conſtitui poteſt
qui monachorum cauſas agat & defen
dat abbatis Imperio. ut 16. q. 1. mona-
chi à monaſterio & c. qui uere. & ſi ali-
cubi inuenis cauſam uniuerſitatis agi
per procuratorem expone ibi procura
torem, id eſt ſyndicum uel actorem. ut
ſupra. ti. proxi. quia in cauſis infra de
iu. ca. cum cauſam. in auth. de ſanctiſ.
epiſ. §. ſi quando. ¶ Officium ſyndici
4 † eſt agere uel defendere cauſas præ-
ſentes uel quandocunque emergentes.
ut. ff. quòd cuiuſque uniuer. l. item eo-
rú. §. ſi decuriones. & hoc eſt quod hic
dicitur cóſtitui debere ſyndicum alie-
num à collegio. ſalarij conſtitutio con
ſilium eſt. quod patet ex eo quod hic di
citur in fine. Expedit enim pro paruo
incommodo à ſtrepitu cauſarum ſeruos
Dei eſſe quietos, & hoc conſilium eſt
ſalubre dummodo ſufficiat monaſte-
rium ad ſumptus ſicut alias dicitur una
quæq; eccleſia debet habere ſuú præs-
byterum. ut 22. qu. 2. ſicut, & tamen in-
telligendum eſt ſi ſufficiat ut. 21. qu. 2.
præcipimus, alioquin duæ eccleſiæ uno
præsbytero coniunguntur ut 10. quæ. 3.
unio. Ideo autem dico fore conſilium
quod hic continetur. quia poteſt unus
de collegio agere cauſas monaſterij ab
batis imperio ut ſuperius dictum eſt. &
probatur optimè in auth. de ſancti. epi.
5 §. ſi quádo col. 9. ¶ † Differunt aút inter

ſe

ſe procurator. ſyndicus & reliqui de
quibus ſupra poſitum eſt. ¶ Nam pro-
curator eſt priuatæ perſonæ. ut ſupra ti.
prox. in deſcriptione. Syndicus uniuer
ſitatis: ſiue eccleſiæ ſecularis qui & ab
ipſa uniuerſitate conſtituitur. œcono-
mus uerò eſt is, cui res eccleſiaſtica gu
bernanda mandatur ut. C. de ſacroſan.
ec. l. iubemus in prin. unde œconomus
in rebus eccleſiaſticis tantum & quem
epiſcopi tractatus elegerit. ut. C. de epi.
& cle. l. omnes qui ubicunq;. §. hoc ni-
hilominus Syndicus in rebus & ne-
gotijs cuiuslibet corporis uel collegij.
Actor pro uno ut inſti. de cura. in fi. uel
pro uniuerſitate ſed ad unam cauſam tã
tum. & præſentem & cum decreto ſyn
dicus ad omnes ut. ff. quòd cuiuſque uni
uer. no. l. Item eorum Inter ſyndicum
autem & defenſorem lex non uidetur
facere differentiam. Nam ſyndicum de
fenſorem appellat. ut. ff. de mune. & ho
no. l. munerum. §. defenſores. & ad idẽ.
inſi a eod. ti. ca. 1. in prin. eſt & uicedo-
minus qui adminiſtrat res epiſcopales
ut hoſpitibus & cauſis quæ ueniunt pa
ratus exiſtat. ut 81. diſtin. nolumus.
Sed œconomus adminiſtrat res eccle-
ſiæ ut dictũ eſt & probatur. 89. di. quia
in quibuſdam 16. q. 7. quoniã quibuſ-
dam. 9. q. 3. cum ſimus 88. di. c. 1. 10. qu.
2. hoc ius porrectum. Aliquando œco-
nomus defendit in cauſa. ut in. l. præal-
leg. omnes. qui. § hoc nihilominus.
Sed propriè ad cauſas actor uel ſyndi-
cus ut dictum eſt. Item quandoq; œco-
nomus ponitur in aliqua eccleſia uacã-
te ad percipiendos prouentus & conſer
dos ad opus futuri prælati, & hoc cum
propter diſcordiam patronorum eccle-
ſia ordinari non poteſt. ut ſupra de offi.
ordina. cum nos plerumque.

Summarium

1 *Vis quinque ſunt genera.*
2 *Metus quid ſit, & qualiter diſtinguatur.*
3 *Metus an & quando excuſet.*
Graue damnum quod dicatur.
4 *Comminatio excommunicationis an excuſationem inducat.*
5 *Metu geſta quæ ſint, quæ ipſo iure non ualent.*
6 *Metum paſſas quæ actio detur pro rebus traditis.*

¶ DE HIS QVE VI METVS-ue cauſa fiunt. Rubrica.

DIximus ſupra de his quæ ſpõte
facimus tã circa negocia quã
circa iudicia. Nũc dicamus de
his quæ in uiti agimus & coacti. Et
ideo ſubijcitur hic Rubr. de his quæ ui
metus cauſa fiunt. ¶ Videndum eſt igi-
tur quid ſit metus. qualiter diſtingua-
tur. Item quis metus ſeu quæ actio ex-
cuſet uel irritum faciet quod geritur.
¶ In primis autem notandum eſt quòd
rubr. quæ hic ponitur reſpicit intitula-
tionẽ antiquam quæ ſic ponebatur in
antiquo edicto prætoris. qđ ui metuſ-
ve cauſa factum eſt &c. Vis autem fie-
bat mẽtio propter neceſſitatem impo-
ſitam contrariam uoluntati. ſed poſteà
detracta eſt uis mentio. ideo quia quod
cunque ui atroci ſit id quoque metu fie
ri uidetur. ut. ff. eo. ti. l. 1. ¶ Quinque au-
1 tem † ſunt genera uis. Eſt enim uis cõ-
pulſiua per quam compellitur quis ad
id faciendum quod non faceret ſi eſſet
liberi arbitrij nec compelletur. & ex
hac ui oritur actio quod met. cauſa.
Eſt uis expulſiua quæ inducit interdi-
ctum unde ui. Eſt uis ablatiua, & hæc
inducit interdictum ui bonorũ rapto-
rũ in rebus mobilibus. ut. ff. ui. bo. rap.
§. ſed nedum talia. Eſt uis turbatiua
quæ introducit interdictum uti poſſi-
detis in rebus ſoli. ſed in rebus mobili-
bus interdictum utrobi. cũ duo ſe poſ-
ſidere contendunt. Eſt uis inquietati-
ua, hæc inducit interdictũ quod ui aut
clã. ut ſi quis à me ꝓhibitus uel putãs ſe
prohibendũ quid ĩ eo faciat. ſiue ius fa
ciẽdi habeat ſiue non. ut. ff. ꝙ ui aut clã.

2 l.1.¶ Metus† eſt inſtantis uel futuri pe
riculi cauſa mentis trepidatio.ut.ff. eo.
tit.l. 1. Metum autem accipiendum nō
quemlibet timorem ſed maioris mali.
ut.ff. eod. titu.l. metum. Item non ua-
ni hominis ſed qui in uirum conſtan-
tem cadere poſſet.ut.ff.eod.titu. l.me-
tum.&.infrà.eo. titu. ad audaciam.&.c.
cum dilecti. Et propterea metus diſtin
guitur aut eſt probabilis aut non proba
bilis. Probabilis qui caderet in uirum
animoſum & conſtantem. Improbabi-
lis qui caderet in uirum] puſillanimem
& formidoloſum.ut.ff.eo. titu.l.5.& 6.
Probabilis excuſat & reſcindit quod fa
ctum eſt.eo inſtāte per actionem quod
metus cauſa. Improbabilis nec excuſat
3 nec reſcindit. ¶ Et notandum † quòd
metus damni & amiſſionis rerum excu
ſat. ut infra.eo.abbas. & ſimile.l.di.pre
sbyteros,Sed contra.32.q. 7. omnes ac
cuſationes.ubi damna rei familiaris nō
excuſant. Solutio.graue damnum ex-
cuſat. non graue non excuſat. Graue au
tem damnum appello damnum omniū
rerum uel maioris partis.ar.ff. de excu-
ſa. tu.l. propter litem. Vel melius me-
tus damni excuſat in dato uel promiſ-
ſo ſiue remiſſo. quia & datum repetitur
& promiſſum non ſoluitur, remiſſum
petitur, ſed non excuſat in commiſſo.
non enim ob metum damni debet mor
tale peccatum committi.quia potius de
beremus omnia mala tollerare quā in
peccatum mortale conſentire ut.37.q.
5.ita ne. Cadit autem in conſtantem ui
rum. & per hoc excuſat metus mortis
& cruciatus corporis. Item metus ſtu-
pri & ſeruitutis. ut.ff. quod me.cauſa.l.
iſti quidem.C.eo.ti.l.interpoſitas.infrà
eo.ti. cum dilectus. & ſic intelligo. in-
frà.de ſpon. cum locum. &. c. ueniens.
Et hæc uera ſunt niſi quis ſua culpa ſe
ingerat in hunc metum.ut. ff. eo.tit.l.ſi
mulier.in prin.& l.nec timorem. Inue
nio etiam quòd metus uerborum excu
ſat.ut.ff.de acquir.hære.l.ui. & ui.diſtin.
c.1.Sed quod dixi metum non excuſa-
re in quem quis incidit ſua culpa. reci-
pit contrarium.infra. de ſpon. ueniens.
Ad quod reſpóndeo. metus ex culpa
meticuloſi proueniens non excuſat ſi
ſit legitimus & à iure ſumat initium. Si
autem iniurioſus,id eſt, iniuriam timēs
excuſat. Sed non legitimus ibi erat me
tus de iure enim mori timere poterat
cum in hoc caſu liceat patri occidere
adulterum ſimul & filiam. ut. ff. ad le.
Iul. de adul. l. quod ait. Sed quàmuis
lex hoc dicat canones non admittunt.
ut. 33.q.2. inter hæc. uel prærogatiua
matrimonij de quo ibi tractatur hoc ha
bet, ut metus quàmuis legitimus effica
ciam matrimonij impediat. Sed ſi per
coactione aliquid fiat tunc diſtingui-
tur breuiter.quia aut coactio eſt abſolu
ta. aut conditionalis. Abſoluta. ſ. cum
quis uiolenter trahitur ad quid facien-
dum. quo caſu quis uiolenter trahitur
excuſatur omnino.ut.l. diſt.præsbyte-
ros.1.q.1.conſtat.32.q.5. fere per totū.
15.q.6.ca.1.& ar.de conſe.di.4.eos.l.r.
Conditionalis autem qui metum uel
cruciatum ſeu aliquid graue minatur.&
ſi excuſet à tanto non tamen à toto. ut.
infrà.eo. titu. ſacris. in uerbo culpam
attenuet. Quidam tamen dixerunt inter
iuramenta promiſſoria & aſſertoria. ut
in promiſſorijs metus uel coactio con-
ditionalis excuſet, in aſſertorijs non,
quia potius debemus omnia mala abſti
nere &c. ut.33.q.5.ita ne.11 q.3. quat-
tuor & c. quiſquis.& c.nolite. Permiſſo
ria uocamus illa ſacramenta.ſ.cum quis
iurat de aliquo dandò ſeu faciendo,uel
non dando uel non faciendo.aſſertoria
cum quis aſſerit per uero falſum & ma-
4 ximè contra fidem. ¶ Sed quæritur † an
comminatio excommunicationis excu
ſationem inducat. Et uidetur quòd ſic.
nam continet corporis & animæ detri-
mentum.ut.2.q.1.de manifeſta. 11.q.3.
audi. Item per excommunicationē ſub
uertitur ſtatus alicuius. Tranſit enim de
corpore uel poteſtate eccleſiæ in pote-
ſtatem dyaboli. ut in prædicto. c.audi.
& ideò iuſtus eſt metus.ut.ff.eo.ti.l. iſti
quidem. Item excommunicatio eſt e-

ternæ mortis dánatio ut 11.q.3.neceſſa
rio qui ergo timet excóicationé timet
mortem,timenda eſt igitur ut 11.q.2.c.
1.Sed contra excóicatio medicinalis é
nó mortalis.ut 2.q 1.mulij.Ité ſi eſt in
iuſta uacua eſt de ea non eſt curandum.
ut 11.q.3.cui eſt illata nec ligat dũmo-
do non contemnatur.ut 23.q.3.notan-
dum in ſi.Puto ꝙ metus excóicationis
non excuſet.aut.n.eſt iniuſta, & illa nó
liget quo ad deum.Aut eſt iuſta.& tunc
ſibi imputet qui ſe ita conſtituit. ut me
reatur excommunicari ut.ff.eod.tit.l.ſi
5 mulier.¶Eſt notandum † quòd quædam
fiunt per metum quæ ipſo iure non ua
lent ut contractus matrimonij ut infra
de ſponſa.cum locum & 30.q.2.ubi nó
eſt.Item dotis promiſſio. ut.ff.eo.ti.l.ſi
mulier.§.ſi dos.Item iudicis additio. ut
ff.de iu.l.2.℞. 1.in ſi.Item auctoritatis
præſtatio.ut.ff.de auct. tu.l.2.Item ec-
cleſiaſticæ rei alienatio.ut 15.q.6. c.1.
Item ſententiæ pronúciatio. ut 11.q.3.
iniuſtum. aliàs autem quæ per metum
fiunt tenent.ſed reſcinduntur per actio
nem quod metus cauſa. ſi ſunt perfe-
cta.ſi uerò ſunt imperfecta,tunc per ex
ceptioné.ut.ff.quod metus. cauſa.l. me
tum.§.ſed quod prætor.¶In ſumma no
6 tandum † eſt quòd ſi per metum rem
meam corporalem tradá. poſſum age-
re utili rei uendicatione. & contra me
tum inferentem & contra quemlibet
poſſeſſorem ad quem res peruenit. ſuſ-
ficit enim hoc docere metum illatum à
quocunque nec aſtringor probare quis
metum intulerit. cum metus habeat in
ſe ignorantiam.ideſt iuſte poſſum igno
rare quis metum intulerit. maximè ſi
erat nox. uel dies ſed in multitudine
hominum, ut maleficum comprehen-
dere uel dignoſcere nó potuerim ut.ff.
eod.titu.l.metum.§.uiolenti &.§. licet
enim & .l.ſi cum exceptione.§. in hac.
Vtilis in rem actio ideo datur metum
paſſo & non directa pro rebus traditis.
quia per traditionem deſinit eſſe domi
nus. nam traditionibus & uſucapioni-
bus dominia transferuntur.ut.C. de pa
ctis.l.traditionibus inſti. de rerum di-
ui.§. per traditionem. ſed de æquitate
prætoria fingitur ré in bonis meis per-
manſiſſe. ideò poſſum eam uendicare
ut dictum eſt. Nec obſtat his quia in-
uitus tradidi. quia coacta uoluntas:
uoluntas eſt. ut 15. q. 1. merito. Non
enim uidetur re excluſus quem prætor
reſtituturum pollicetur.ut.ff. de in in-
tegr.reſtitutio.l.nemo. Sed nec uidetur
poſſeſſionem adeptus eſt. ut eam reti-
nere non poſsit.ut.ff.de acquiren. poſ-
ſeſſ.l.non uidebitur. poſſum etiam age-
re actione quod metus cauſa. Et eſt ſcié
dum quòd rei uendicatio nunquam có
petit niſi in ſimplum. Actio uero quod
metus cauſa à principio eſt in ſimplum
& in ſimplum condemnatur reus,ideſt,
in rem ipſam ſi extet. uel in æſtimatio
nem ipſius ſi non extet.cui ſententiæ ſi
pareat is qui metum intulit ſoluendo
liberatur,quod ſi non pareat damnatur
in quadruplum in quadrupletur omne
quod erat ſoluendum in ſimplum. & in
quadruplum contineatur res ſi poteſt
reſtitui uel rei æſtimatio.ut.ff de rei ué.
l. quod ſi poſſeſſor. quod locum habet
ſiue agatur contra metum inferentem
ſiue contra illum ad quem res peruenit
ut.ff.eod.ti.l. ſi cum exceptione.§.1. &
in hac.&.§.quadruplatur &. §. quate-
nus. & ſic circa eandem rem duæ fe-
runtur ſententiæ & utraque diffinitiua.
Sed prima circa rem ipſam reſtituen-
dam quæ diffinitiua eſt. quia negocio
finem imponit.ut.ff.de re iud.l.1. ſecun
da circa rei æſtimationem quadruplan-
dam & poterunt hæc nomina locum
habere ſecundum iura canonica. Nam
ſi animal tuum damnum dederit pote-
ris deliberare dando animal pro noxa,
alioqui ad omnia damna teneris.ut in-
fra de iniuri. & dam. dato. ſi culpa. da-
tur etiam in quadruplum ſecundum iu-
ra canonica. ut 12.quæſt.2.cum deuo-
tiſsimam & cap. in legibus. et ſi per
uiolentiam à domo mea expellar te-
netur uiolentus ad reſtitutionem do-
mus & omnium rerum in uiolentia per

Summarium

1 *Edictum de alienatione iudicij mutãdi cauſa facta quando locum habeat.*

2 *Edictum de litigioſis contractibus, & hoc edictum non concurrunt, ſed diuerſis reſpectibus locum habent.*

3 *Actio ex hoc edicto cui & contra quem & in quantum detur.*

¶DE ALIENATIONE IVdicij mutandi cauſa facta. Rubr.

IN ſuperiori rubrica proſpectum eſt
& prouiſum per in integrum reſtit.
eccleſijs ut ſupra ti.proxi.c.1. Et mi
noribus ut ſupra in.cap.conſtitutus. Et
maioribus. ut ſupra in.c. ex literis. Et
non æquitate proſpicitur hic omnibus
in quorum damnum & præiudicium ali
qui res & poſſeſſiones de quibus agen-
dum eſſe credunt & timent in alios
transferũt cauſa mutandi iudicij. ¶Sur-
gunt autem ex hoc edicto duo ſpecia-
lia beneficia. Vnum quia agitur cõtra
alienantes actione in factũ. ad id quod
intereſt agentium res non fuiſſe tran-
ſlatas. ſaluis nihilominis priſtinis a-
ctionibus aduerſus nouos poſſeſſores
quos potius parat uel paris nouos ad-
uerſarios. ut.ff.eod.ti.l.1. Et aliud quia
literæ commiſſionum contra ueteres
poſſeſſores obtentæ extenduntur ad
nouos. de quibus nullam faciunt men
tionem. ut infra eod.ti.c.1. In titulatur
hic igitur rubrica de alienatione iudi-
1 cij mu. cauſa fac. ¶Vnde uidendum† eſt
quando locum habeat hoc edictum, &
cui, & contra quem & in quantũ detur
actio ex hoc dicto. Habet locum hoc
edictum cum quis credens ſe conue-
niendum ſuper re aliqua actione reali
uel perſonali in rem. tamen ſcripta ut
pote aliquo interdicto. Interdicta.n.li-
cet in rem uideantur concepta ui tamẽ
ipſa perſonalia ſunt. ut.ff. de interdi.l.
1 §.interdicta alienat, rem dolo malo
cauſa mutandi iudicij à ſe. & ſuſcipien
di ab illo in quem transfert poſſeſſio-
nem nec refert an transferat dominiũ
uel nudam poſſeſſionem. ut.ff.eod. tit.
l.non ſolum &.l.ex hoc.§.alienare. Do
lo malo ideo dixi quia ſi alienat rem re
dibendo uenditori. non ut iudicium
euitet ſed alias redibiturus uel ſi ex a-
lia neceſſaria cauſa alienat. locum
non habet edictum. ut.ff.eodem titu-
lo.l.ex hoc, &.ll.ſequentibus. Et idem
dico ſi ideò alienat. quia timet ſibi
moueri quæſtionem & lites execratur.
ut.ff.eodem tit.l.item ſi res.§ ult. Item
locum habet hoc edictum cum aliena-
tio ſit cauſa futuri iudicij mutandi. ut in
l.ex hoc.§. pri. quia ſi iudicium eſſet in
choatum inter petitorem & poſſeſſorẽ
conuentione iudiciaria. aut per præ-
ces principi oblatas & iudici inſinuatas
ac per iudicem aduerſario cognitas. cũ
res eſſet litigioſa. ſi de dominio ipſius
uel quaſi quæſtio erat. tunc commiſſo
uitio litigioſi. locum haberet edictum
de litigioſis. ut.C.de litigio.l.ulti.in au
tem de litigio.in princ.col.7. quia pro-
hibita eſt talis rei alienatio ut ibi. &
11.q.3. quia res, ſed res ſuper qua futu-
rum ſperatur iudicium non prohibetur
alienari ante motam cauſam. Et ideo
iſtud edictum & edictũ de litigioſis cõ
tractibus nõ concurrunt ſed diuerſis re
2 ſpectibus locum habent. ¶Datur † au-
tem actio in factum ex hoc edicto ei.
in cuius fraudem & eluſionem facta eſt
alienatio, & ſuis hæredibus, & contra
hæredes eius ad quem res trãslata eſt.
Et datur infra annum. ut.ff. eo.ti.l.non
ſolum. §. ult.&.ll.ſequentibus. Datur
enim inquam aduerſus eum qui aliena
uit quem ad intereſſe conueniat coram
ordinario. & ut puto coram delegato
per literas contra eum obtentas. ut do-
lus repræſentet eum poſſeſſorem. ut.
ff. de rei uend.l.qui petitorio. C.ad ex
hiben.l.ad exhibendum. in quo inte-
reſſe conſiderabitur quanti intereſt
agentis rem non fuiſſe translatam in
hominem alterius diœceſis forte uel
prouinciæ contra quem illum agere
oportet ad poſſeſſionem aduocandam
per

&.quæ.2.ſine exceptione. 10.q. 2. caſel
las infra de dona. fraternitatē. Et quod
dico conditionem eccleſiæ deteriorem
fieri poſſe per prælatum in omittendo.
uerum eſt legitimo tempore interue-
niente non ſtatim. hoc eſt ſi ex omiſſio
ne prælati. præſcriptio inducatur con-
tra eccleſiam. Aliter ſi prælatus omit-
tat in iudicio legittimam exceptionem
ſeu defenſionem reſtituitur eccleſia ut
infra eodem.c. auditis.&.c. cum uenif-
ſent. niſi ſuper hoc eodem petita eſſet
reſtitutio & denegata.ut infra eod.titu.
c.ult. ¶ Iuuatur etiam minor & eccleſia
in allegationibus omiſſis dum ea quæ
ſunt pro cauſa non allegata uel allega-
ta nō probat.uel ſi ſe proditum ſeu pro
ditam ab aduocatis conqueratur. ut. ff.
eo.tit.l. minor autem.§.1.& l. minor an
nis.25.omiſſis.¶ Item ſuccurritur mino
ri & eccleſiæ ſi ſe negotijs alienis im-
miſcuerit ſine mandato uel ſaltem ne-
ceſſe habet cedere domino negociorū
beneficium reſtitutionis.ut.ff.eo.tit.qđ
ſi minor. Et ut breuiter dicam reſtitui-
tur minor & eccleſia in cōtractibus uel
quaſi contractibus in delictis uel quaſi.
ut ſuper his rubricæ ſpeciales in Codi-
ce ponuntur. & quod dixi reſtitui in cō
tractibus uel quaſi locum habet cum cō
tractus tenet ut pote celebratus in ca-
ſu conceſſo & in forma iuris ut 10 q.2.
hoc ius porrectum. & 12.q. 2. ſine ex-
ceptione. Aliter ſi in caſu non conceſ-
ſo uel non ſecundum formam iuris nul
lus eſt contractus ipſo iure.ut. 10.qu.2.
quia rem homini.& 12. quæ.2. ſine ex-
ceptione. apoſtolicos. alienationes. &
tunc cum ius commune competat. non
eſt neceſſaria in integrum reſtitutio ut.
ff. eo.ti.l.in cauſæ. ¶ Item ſuccurritur ec-
cleſiæ & minori ſi quaſi cōtumax ad iu
dicium non uenit culpa non dolo.ut.ff.
eod.ti.l.minor.ſecus ſi ex dolo ut.ff.de
mino.l.ſi ex cauſa.§.nunc uidendū. tūc
enim non reſtituetur eccleſia, quia nec
minor reſtituitur in delictis atrocibus,
niſi quatenus miſeratio ad minorē pœ
nam iudicem perduxerit ut.ff.e.ti.l.au-
xilium. Quod intelligo cum tota ec-
cleſia delinquit. ut. C. de ſacroſan. ec-
cle.l. iubemus nullam nauem. alias de-
lictum perſonæ &c ut no. ſupra eo.ti.§.
reſtituitur. ¶ Item ſubuenitur & ſi no-
uæ defenſiones appareāt eccleſiæ qui-
bus ante uſa non fuit.ut. C. ſi ſæpius in
inte. reſti. poſtu. l. 2. quamuis de iure
communi prætextu nouorū inſtrumē-
torum lites ſopitæ non debeant inſtau
rari.ut infra de ſen. & re iudi.inter mo-
naſterium.&.C.eo.tit.l.ſub ſpecie.¶ Itē
ſi deferāt iuramentum.ut.ff.de iureiu.l.
nam poſtea.§.ſi minor. Et qualitercun-
que in iudicijs minor uel eccleſia capia
tur ſiue agat uel conueniatur. ut.ff.eod.
tit.l.ait prętor.§.ſed & in iudicis. ¶ Sed
5 dubitatur † an eccleſia uel minor poſſit
petere reſtitutionem a ſententia eo qđ
eccleſia tuta eſt communi iure & com-
muni auxilio, poteſt enim appellare.&
ideò ad extraordinarium auxilium re-
currere nō debet.ut.ff. de mino.l. in cau
ſæ.Sed hæc obiectio in ſententia domi
ni Papæ locum non habet, quoniam ſu
perior non inuenitur ad quem per ap-
pellationum recurſus haberi poſſit. ut
ſuprà de elec. licet in fi.&.9 qu. 3.cun-
cta.Sed ſi inſtes & dicas. poterit ſuppli
cari.ergo reſtitutio ſuperuacua eſt ut ſu
periùs dictum eſt. Reſpondeo utrunq;
remedium ſupplicationis & reſtitutio-
nis eſt extraordinarium auxilium & ea
dem æquitate inductum unde unum re
liquum non excludit. Vt dicitur. aliter
actio de dolo non datur ſi alia compe-
tat eàdem æquitate inducta ut actio qđ
metùs cauſa. quæ & ſi competat. datur
tamen actio de dolo. nam ſi eū qui me
tum fecit & de dolo teneri certum eſt.
ut.ff. quod metus. cauſa.l. ſi cum exce-
ptione.§.eum qui. ¶ Sed nunquid à ſen-
tentijs aliorum poteſt quis petere re-
ſtitutionem. Videtur quòd nō quia po-
teſt appellare, & ſic ad extraordinariū
auxilium non recurret per. l. in cauſæ.
& ſi tempus appellandi exceſſerit reſti
tuetur ad appellandum.ut. C. ſi ſæpius
in integ. reſti. poſtu. l. 1. Reſpondeo,
poteſt

poteſt eccleſia reſtitui a ſententia. Nec
obſtant ſuperiora iura. Nam lex illa in
cauſæ, loquitur cum minor eſt tutus ip
ſo iure. & ideo non debet recurrere ad
auxilium reſtitutionis. Itē alia lex nō
obſtat. loquitur cum minor petijt reſti-
tutionem. & fuit ei denegata iterum pe
tere non poteſt niſi noue defenſiones al
legentur. ſed poterit appetere non po-
teſt niſi nouæ defenſiones allegentur.
ſed poterit appellare. ut infra eod. ti. ca.
ult. & . C. ſi ſæpius in integr. reſti. po-
6 ſtuletur. l. 2. & 3. ¶ † Si tu quæras an ſit
aliud reſtitui a ſententia quam reſtitui
ad appellandum à ſententia. Reſpon-
deo ſic. cum enim reſtitutio ſit à ſenten
tia perinde eſt ac ſi ſententia lata non
eſſet ar. ad hoc infra eo. cum ex literis
ubi dicit. non obſtante ſententia. ſed
ubi fit reſtitutio ad appellandum. ſentē
tia ſalua manet. quamuis poſtea ſuſpen
datur per appellationem. ut. C. de iure-
iuran. l. generaliter, in princi. C. de ap
pella. l. præcipimus §. hoc fin. ſupra de
off. delega. paſtoralis. §. præterea infra
de ſenten. & re iudi. cum inter uos. Li-
cet alibi dicatur extingui pronunciatū
per appellationem. ut. ff. ad ſe. con. Tur
pil. l. 1. §. ulti. Sed exponitur ibi extin-
7 guitur. id eſt, ſuſpenditur. ¶ † Fieri autē
debet reſtitutio iudice ſedente pro tri-
bunali præſēte aduerſario, uocari enim
debent is contra quem petitur reſtitu-
tio alioquin ipſe iure non tenet reſtitu
tio. ut ff. de mino. l. uerum. §. ſciendum
& l. in cauſæ. §. cauſa & . l. etiam ſi pa-
tre. §. ulti. Nā negotiorum merita par-
tium aſſertione panduntur. ut. C. ſi per
uim uel alio modo. l. ulti. Quia & ſi mi
nori uel eccleſiæ pro reſtitutione non
detur actio ſed iudicis officium ut. ff. de
mino. l. quòd ſi minor. §. ul. & . l. illud. §.
1. l. quod ſi de ſpeciali. oportet tamen
libellum porrigi, litis conteſtationem
fieri, & omnia ſolemniter & ritem pro
cedere ut ſupra de offi. iudi. c. ult. in ca-
ſu tamen ſi is contra quem reſtitutio
petitur, uocatus infra triennium non
ueniat reſtitutio indulgetur ut in auth.

ut ſponſali. largi. §. ad hoc. colla. 9. De-
bet etiam eccleſia ſiue minor probare
læſionem ſiue deceptionem non enim
ex hoc ſolo quòd minor eſt quis ſequi
tur quòd ſit deceptus. & idem in eccle-
ſia. ut. ff. de mino. l. non omnia de iure-
iu. l. nam poſtea. §. ſi minor. ¶ Poſſunt
8 † reſtituere iudices delegati à Papa uel
a principe. Item ordinarij. Item dele-
gati ordinariorum habētium admini-
ſtrationem. ſiue cauſæ reſtitutionū fue-
rint ſpecialiter cōmiſſæ huiuſmodi de-
legatis. ſiue alijs cauſis commiſſis corā
eis reſtitutionum inciderint quæſtio-
nes. Item ordinarij non habentes ad-
miniſtrationem, ſed delegati ab eis nō
poſſunt, ſi cauſæ reſtitutionum com-
mittantur eiſdem. ſed ſi alijs cauſis com
miſſis quæſtiones reſtitutionum inci-
dant coram ipſis. & cauſas audire poſ-
ſunt & reſtitutiones indulgere. Et idem
dico in arbitris. nam ſuper reſtitutionis
quæſtione cōpromitti non poteſt. ſed
ſi ſuper alio compromittatur ſuper quo
compromitti poteſt. & coram arbitro
incidat quæſtio reſtitutionis. & audire
& reſtituere poteſt ut infra eo. ti. decre.
cauſam. quæ ſumpta eſt ex lege, ut. C.
ubi & apud quem. l. ulti. Sed certè ſi re-
ctè inſpiciatur lex illa colligitur ex illa
quòd nec delegati ordinariorum non
habentium adminiſtrationem. nec ar-
bitri cognoſcere poſſunt de huiuſmodi
quæſtione etiam incidenter & ſic lege-
bant & intelligebant legem illam do-
mini mei Azo. & Aug. Sed hæc decre.
contrarium dicit & poteſt eſſe huiuſ-
modi decre. ratio quia in incidēti quæ
ſtione etiam minus competens iudex
iuriſditionem ſortitur ut ſupra de offi.
de leg. prudentiam. §. ulti. C. de iudi.
l. quoties. et. C. de ord. iudicio. l. adite.
9 ¶ Dubitatur aūt † qui ſunt ordinarij ad-
miniſtrationem non habentes. ſed fa-
cultatem tantum modo iudicandi. Et
ſecundum iura ciuilia dici poteſt quòd
ſunt illi qui honorem et dignitatē ha-
bent. ſed non adminiſtrationem unde
ratione honoris dignitatis iudicare
poſſunt.

ditarum.& ſi ad uiolentum non peruenerunt.ut.infrà.eo.ti.c.ultiuo. In quadruplatione autem conſiderabitur aut metum paſſus ſiue in re mea ſiue in poſſeſſione mea. nam aliud eſt precium rei & aliud eſt poſſeſſionis.ut.ff. eo. ti. l. ſi mulier. §. qui poſſeſſionem. Dantur igitur metum paſſo hæc duo remedia de quibus ſuperius dictum eſt. ſcilicet utilis rei uendicatio.& actio quod metus cauſa. Datur ad tertium auxilium.ſ. actio de dolo.nam eum qui me tum fecit & de dolo teneri certum eſt. & tollitur una actio per alteram ipſo iure. facta exactione. Electione tollitur exceptio in factum oppoſita.ut.ff. eodem tit.l.ſicut ex cep.§. eum.qui.

Summarim

1 *Reſtitutio in integrum quibus & quando competat.& nu.1.3.& 4.*
3 *Eccleſia læſa an poſſit reſtitui ſicut minor. & nume.4.*
5 *Eccleſia uel minor an reſtitutionem à ſententia petere poſſit.*
6 *Reſtitutio à ſententia an alia ſit quàm reſtitutio ad appellandum.*
7 *Reſtitutio qualiter fieri debeat.*
8 *Reſtituere qui poſſint.& nu.9.*
10 *Iuriſdictio ordinaria quibus conferatur.*
11 *Delegatus an cauſas reſtitutionis audire poſſit.& quid de arbitro.*
12 *Reſtitutio in integrum quid ſit.*

¶ DE RESTITVTIONE in integrum. Rubrica.

DIximus ſupra de reſtitutionibus quæ ratione metus indulgentur maioribus. Nunc uidemus de in integrum reſtitutione quæ tá eccleſijs quàm maioribus ætatis ratiōe donantur. ¶ Videamus itaq; quibus per reſtitutionis auxilium ſuccurratur. Cur quomodo, quando,& à quo poſſit reſtitutio indulgeri.& quid ſit in integrum
1 reſtitut. ¶ Succurritur † per reſtitutionem in integrum minoribus.25.annis. Dicuntur autem minores.25. annis qui nondum compleuerunt.25. annos, facta computatione de momento ad momentū. Non enim ſufficit tetigiſſe ultimū diem ut quis ab hoc auxilio excludatur.ſed oportet pertranſire ultimum momentum.ut cum ſi quis natus ſit in biſexto duo dies computētur pro uno, nam poſterior dies interſcidatur, id eſt, de medio eximitur uel non computatur pro die.ut.ff.eodem titu l.3. §. minorē. & de uerb.ſigni.l.cum biſextus. Cōtingit autem biſextus in ſingulis quadriennijs. Nam annus habet tricētos. & 65. dies.& 6. horas ut.ff. de ſtatu liber.l.cū hæres.§.ſtichus. Illæ autem ſex horæ in quattuor annis faciunt. 14. horas & ſic diem integram. ¶ Item computatio
2 † de momento ad momentum ubi agitur de reſtitutione minores ſit in fauo rem ipſius. Expedit enim minori ſic fieri ſcilicet prorogari tempora reſtitutionis potius quàm artari. Aliquando ob fauorem non ſit computatio de momento ad momentum. ſed ſufficit diē inchoari, ut in uſucapione trienni contingit. Fauor enim eſt poſſeſſoris ſufficere ultimum diem uſucapionis attingi ut completa ſit uſucapio, & hoc propter titulum & bonam fidem. ut. ff de uſucap.l.in uſucapionibus.& .ff.de diuerſis & tempora. præ. l. in uſucapionibus. primo, reſponſo. & idem eſt cum tractatur de libertate præſtanda a minore. 25. annis. ut. ff. ma. l. prima. Item cum tractatur de teſtamentis faciendis a maiore, 14. annis. ut. ff. de teſta. l. in qua ætate, ſic quandoque ob fauorem ſufficit annum inchoari. ut. ff. de mu. & ho. l. ad rem. &, ff. ad Trebel. l. qui filium. & ſupra de elec. cum in cunctis. ſecus in præſcriptione.30.uel.40. annorum quę odioſa eſt ubi requiritur ultimum annum finiri.ut.ff. de actio.& obliga.l.in
3 omnibus. ¶ Succurritur †. & eccleſijs quæ minorum iure cenſentur. ut infra. eodem ti. requiſiuit. Semper enim eccleſia

eccleſia iure minoris debet illæſa ſerua ri,ut ibi dicit,quidam tamen expoſuerunt illud uerbum ſemper,id eſt,in quo libet contractu,reſtringentes illud ſemper,ad quadriennium tantum numerandum a tempore contractus in quo eccleſia læſa eſt poſſe reſtitui & non ultra. Eccleſia enim maior eſt & reſtituitur ſicut minor factus maior. ſ. infra quadriennium numerandum a tempore cōtractus. ut. C.de tem.in integ.reſti.l.ul. Nam ut ibi hæres minor factus maior reſtituitur infra quadriennium in his in quibus fuit captus, tempore minoris ætatis.unde qui ſic dicunt ponunt eccleſiam in 25.anno. Alij autem aliter dicunt & alio modo exponunt illud uerbum ſemper, ſic uidelicet quandocūq; ſine tēporis præfinitione. Vnde ponunt eam in primo die natiuitatis ſuæ, & dicunt eam ſemper in minori ætate cōſiſtere.nec enim creſcit uel decreſcit eius ætas. Tu dicas quòd eccleſia fungitur iure & uice minoris.quod ſic probatur,eccleſia enim cōparatur reipublicæ.ut.C. de ſacroſan.ec. ut inter diuinum. Et respublica comparatur minori.ut infrà.eodem c.requiſiuit. non tamen eſt minor immò maior.ſed reſtituitur ſicut minor ut reſpublica.ut.C. de offi. eius qui uicem alte. gerit.l.1. Si enim minor eſſet ut dictum eſt. non fuiſſet deſponſata ut. 26.di. ſupra. de biga c. debitum. Et puto eccleſiam reſtitui quandocūq; in contractibus ſine temporis præfinitione & in iudicijs etiam poſt ſententiā ut infrà.eo.c.ſuſcitata.&.c.cum ex literis. Sed hoc nō niſi propter graue dānū.ut. ff.de mino.l.ſi ex cā. Et in his duobus differt eccleſia a minore. qui non reſtituitur niſi in minori ætate. Et hoc intelligo eſſe uerum niſi poſt contractū uel poſt ſentētiam cōtra eccleſiā præſcribatur. Nā in tēporibus ut in uſucapione & præſcriptione nō inuenio eccleſiā reſtitui.quāuis inueniam quædā tempora de præſcriptione ſubduci.ut notabo.infra. de præſcrip.præſcribit enim eccleſia & præſcribitur cōtra eā. Et in hoc ſimiliter differt eccleſia a minore qui in tēporibus ipſo iure ſeruatur illæſus præterquā in longiſſima præſcriptione qui quidē currit,ſed minor reſtituit.ut.C.in qui.ca.nō eſt neceſ.in integ.reſti.l.ul. Alij autē dicūt quòd eccleſia reſtituit a 25.annis uſq; ad quadrienniū. ſic & eccleſia recte iure utit minoris hæc enim tempora habet minor ad petendam in integrum reſtitutionē.ut.C.de temp.in inte.reſti.pe.per totum.¶ Item reſtitui

4 tur † maior uel eccleſia ſi lædatur ſiue decipiatur ipſe minor ſiue tutor eius uel curator eius interuenerit legitimus. ut.C.ſi tutor uel cura.interue.l. etiā. Et idem dico in eccleſia ſi prælatus eius, ſyndicus uel æconomus decipiatur. Delictum enim perſonæ non debet redundare in damnum eccleſiæ, ut. 16.q. 6.ſi epiſcopus. ſecus eſt ſi decipiatur ſimplex procurator minoris uel eccleſiæ. tunc enim minori uel eccleſiæ non ſubuenitur niſi procurator ſit non ſoluendo.ut.ff. eod. titu. l.cum mandato.magis enim fuit prouidendum ſuperioribus perſonis quæ gerunt ex neceſſitate quàm procuratori qui ex uoluntate gerit. ¶ Et quod dixi eccleſiam reſtitui ſi prælatus decipiatur. Et eſt ratio quia prælatus conditionem eccleſiæ, deteriorem facere non poteſt. ut. infra cap.1. quod intelligo in faciendo. ſecus in omittendo. ut. 16.q. 3. placuit. infra. de præſcrip. cap. 1. Aliquando tamen poteſt etiam in faciendo conditionem eccleſiæ deteriorem facere. vt pote modicam rem donando.ut.infra. de dona. cæterum 12. q. 2. tertulas. Et idem in quinquageſima & centeſima. ut. infra. de dona. apoſtolicæ. & infra. de his quæ fi.a præla.ſine conſenſu ca. paſtoralis. 12. q. 2. bonæ rei. Et in hoc differt prælatus a procuratore. quia procurator liberam habens & generalem adminiſtrationem non poteſt donare.ut.ff.de procu.l. procurator tutorum.&.l.procurator. cui quāuis aliquotiens prælatus appelletur procurator ut.10.q.2.pcariæ.12.quæ.1. c.ult.

3 *Compromitti an poſſit in cauſa matrimoniali.*

4 *Compromitti debet in imparem numerum, & quare.*

5 *Compromiſſum factum in duos an ualeat.*

6 *Compromiſſum an ualeat, ſi duobus arbitris poteſtas aſſumendi tertium incertum tribuatur.*

7 *Compromitti ſuper quibus cauſis poſſit.*

8 *Arbiter an diebus feriatis pronunciare poſſit. & nu. 11.*

9 *Arbitriorum effectus qui ſint.*

10 *Pœna in compromiſſo appoſita, an poſſit contra portem non ſtante in arbitrio peti.*

11 *Compromiſſum & iudicium in quibus conueniant. & in quibus differant. nu. 12.*

13 *Compromiſſum qualiter finiatur.*

14 *Pœna ſoluta ab eo qui non paret. an peti poſſit & iudicatum.*

¶DE ARBITRIS.

Rubrica.

EXpeditis præparatorijs iudiciorũ ad iudicis ueniamus. Sed quoniam ad inſtar iudiciorum arbitria ſunt redacta. ut. ff. eod. titu. l. 1. Nam arbiter partes iudicis aſſumit. ut. ff. eod. titu. l. ſi de meis. alias Pomponius. §. recepiſſe. Ideo prius de arbitris eſt uidendum. ¶ Videamus igitur quid ſit arbitrium. Item in quot debeat compromitti. quis poſſit eſſe arbiter. de quibus rebus ualeat compromitti. & quis ſit effectus arbitrorum. In quibus differant iudicium & compromiſſum. & qualiter finiatur compromiſ-
1 ſum. ¶ Arbitrium † eſt trinus actus perſonarum ſuper ciuili quæſtione in quaſi iudicio contendentium. Nam & iudex laborare debet ad inueſtigandam ueritatem. ut. 30. q. 5. iudicantem. actor ad intentionem & ad amplicandam cauſam. Reus ad extenuationem ad cauſam diminuendam. ut. 4. q. 4. c. 1. Vel ſic diffinitur arbitrium ſecundum Azo. Arbitrium eſt cauſa in dicendo iure uoluntarie poſita cum certarum perſonarum inter poſitione. ſcilicet arbitri actoris rei. ¶ Arbi-
2 ter, † eſſe poteſt qui non prohibetur à iure ut pura liber homo, paterſami. ſed & filiusfami. arbiter eſſe poteſt. etiam iure patris. ff. eod. titu. l. ſed & filius. & l. quin etiam. Item libertus ſed non ſeruus. ut. ff. eod. titu. l. Pædius. in princip. &. §. in ſeruum. Item non refert an arbiter ſit integræ famæ, uel infamis, ut. 3. q. 7. §. tria, in uerſicu. cognitores. &. ff. eo. tit. l. Pædius. Sed ſecus in iudice. ut. C. de dig. l. neque famoſis. C. de infamibus. l. una lib. 11. & infra. de exceſ. præla. inter dilectos. ¶ Prohibetur autem eſſe arbiter ſeruus. ut dictum eſt. Item mulier. ut. infrà. eo. tit. dilecti. C. eod. tit. l. ultima. quia nec iudicare poſſunt. ut. 3. q. 7 §. tria. ff. de iudi. l. cum prætor. §. 1. & 33. quæſtione. 5. mulierem. hoc tamen fallit in quibuſdam excellentibus fœminis quæ ratione ſuæ excellentiæ & conſuetudinis iuriſdjtione ordinaria & arbitraria utuntur. ut prædicta decreta. infra. eod. titul. dilecti. & aliquoties delegata. ut. 12. q. 2. cum deuotiſſimam. 8. q. 1. uereor. Item in laicum compromitti non poteſt ſuper rebus ſpiritualibus. ut. infra. eod. titu. contingit. quia nec de rebus eccleſiaſticis laici iudicare ualent directè uel etiam incidenter. ut. infra. titul. proxi. decernimus. infra. qui fil. ſint legi. lator. niſi auctoritate ſuperioris ſuſcipiant compromiſſum. ut. infra. eod. titu. per tuas. ſeu iudicium. ut. 32. diſtinct. §. uerum. uel niſi hoc humilitas ſuperioris inducat. ut. 2. q. 7. nos ſi competenter. uel niſi hoc fiat ad tollendam omnem ſuſpicionem contra clericum exortam. ut. 2. q. 5. habet. & c.
3 Ménam. ¶ Et notabis † quòd in cauſa matrimoniali nec in laicum nec in clericum compromitti poteſt ut. ſupra. de in integ. reſtitu. cauſam. Et hoc eſt uerum in cauſa matrimonij carnalis. nam in cauſa matrimonij ſpiritualis compromitti poteſt in clericum. ut infra. eod. titu. ex parte. ſupra. de elec. cum inter dilectos. Item prohibetur compromitti in furioſum ſurdum aut mutum ſeruum. Item minor. 25. annus. ma-

ior autem.20 ſed minor.25. annis poteſt ſumi in arbitrum. ſed reſtituitur ſi temerè auditorium recepit cum intereſſit eius litibus non uexari.ut.ff.eod.titu.l. ſed ſi in ſeruum.§.1.&.l. cum lege.&.ff. de minoribus.l. minoribus.25. annis ſubuenitur. Item prohibetur compromitti in iudicē ordinarium.dicente lege ſi quis iudex ſit: arbitrium recipere eiuſdem rei de qua iudex eſt. in ſe ue compromitti iubere prohibetur lege iulia.& ſi ſententiam dixerit non eſt danda pœnæ perſecutio. ut.ff. eo.ti.l.ſed & ſi in ſeruum.§.1.&.3.qu.8.§. tria uer. ſi quis iudex,& eſt triplex ratio quare in ordinarium compromitti non poſſit. Prima. quia ſi nollet pronunciare non eſſet qui eum cogeret.cum per ordinariū cogi debeat arbiter ad pronunciādum.ut.ff. eo.ti.l.3.Secunda. quia ſi contingeret ſententiam quam ipſe tulerit impugnari timendum eſſet ne eam defenderet animosè.ut.C. de aſſeſ.l. nemo. Tertia, quia lex dicit arbitrum ſimilem eſſe iudici.ut.ff.eo.titu.l.1.&.C.de iudi.l.rem non nouam. ergo eſt alius à iudice. cum inter utrunque ſimilitudo notetur. nihil enim eſt id cui eſt ſimile. & ſecundū hoc intelliges.l.illam ſi quis iudex. ſicut ſonat ut ſint duo dicta ſcilicet quòd iudex non poſſit compromiſſum recipere. nec in ſe compromitti iubere. Contra hanc ſententiam facit conſuetudo, frequenter enim in ordinarios cōpromittitur & ualet quod fit. faciunt & multa iura ad hoc ſupra de electio cauſam.&.cap. cum inter dilectos infra eo. titu dilecti.&.c.cum tē pore.& ca.ex parte. Similiter & in delegatos compromittitur ut infra de præben. niſi infra de præſup. literas infra de rerū permu.exhibita.tu. dicas quòd prohibitio legalis non habet locum ſecundum iura canonica. Vel ſi uelis ſuſtinere legem illam ſi quis iudex. dicas unum eſſe dictum.l.illius & ſit ſenſus.iudex prohibetur recipere compromiſſum iubēdo in ſe compromitti.ut illa uerba in ſe ut compromitti iubere. ſint expoſitio uerborum priorum legis. Quidam tamen dicunt etiam ſecundum leges poſſe in ordinariū compromitti per auth ut diffe.iu.§.ſi uerò contigerit.colla.9. Sed certè auth. illud loquitur in arbitratore. hoc eſt in amicabili compoſitore. Poteſt enim ordinarius per amicabilem compoſitionem diſſoluere quæ dubia ſunt inter partes. ut ibi dicit. ¶Debent † autem compromitti in imparem numerum. quia in numero impari Deus gaudet ſcilicet in unum aut tres.ut infra eo.titu.c.1. Et ideò ſtatutum eſt propter hominum facilitatem ad diſſentiendum.ut.ff. eod.titu.l. item ſi unus.§. principaliter & ſi cōtingeret tres non concordare in eandem ſententiā obtineat ſentētia duorum.ut hic.ca.1.Quod intelligo tertio præſente & contradicente. ſecus ſi abſente. tunc enim ſententia duorum nō tenet.ut.ff. eo.ti. l.ſi in tres & l. ſicuti. ¶Quid ſi duo pronuncient. tertio præſente & tacente. ut nec cōtradicat nec conſentiat. perinde habendum eſt ac ſi contradicat.Sed † quæritur ān ualeat compromiſſum ſi compromittatur in duos. Et uidetur quòd non, nam ſi diſſentiant res ſine exitu futura eſt. Sed certè ſolitum eſt compromitti in duos & ualet compromiſſum. & ſi non conſentiūt, tunc ordinarius uel delegatus qui iuriſdictionem ſibi retinuit poteſt cogere duos certā eligere & tertiam perſonam, ut in d.l.item ſi unus. §. principaliter.& ſupra de offi. deleg. ſuſpicionis. quamuis aliud obſeruetur in duobus iudicibus diſcordātibus ac diuerſas ſententias ferentibus. quia illa ſententia ualebit quæ à ſuperiore confirmabitur.ut. ff. de re iudi.duo iudices infra de re iud.c.ul. ¶†Sed ſi in duos compromittatur ſic ut ſi diſſentiant tertium aſſumant. nec exprimatur is qui eſt aſſumendus. non ualet compromiſſum quia poſſunt in aſſumendo diſſentire. ut in ea l.§. ſi in duos.infra eod.ti.innotuit. Sed contra infra eodem tit. cum à nobis. Ad quod reſponderi poterit quòd ibi actum fuit de certis perſonis aſſumendis quamuis non fuiſſent expreſſæ. Vel illud locum habet in mediatoribus ſeu ordinatoribus aſſumendis: ſecus in arbitris. Vel illud obtinuit ob reuerentiam legati. & ſimile

ſimile infra de accu. & inquiſi. ad petitionem. Vel dic quòd illa eſt ratio quare nõ ualet compromiſſum factum in duos ita ut ſi diſcordes fuerint tertium aſſumant. quia & in aſſumendo poterunt eſſe diſcordes & ſic ſine exitu res futura eſſet. quæ ratio ceſsat cum in unum compromittitur & datur ei poteſtas alium uel alios aſſumendi. & ſic loquitur contraria
7 decre. ¶Poteſt compromitti † ſuper pæcuniarijs cauſis & temporalibus. poteſt et ſuper ſpiritualibus. ut infra eodem titu. non ſanè. cum olim. & ex parte. non tamen in laicum ut infra eod. titu. contingit. Sed in matrimoniali, liberali uel criminali non compromittitur. ut ſupra de in integ. reſti. cauſam. §. in matrimoniali. Et eſt ratio in cauſa matrimoniali excellentia ſacramenti. In liberali uerò fauor libertatis quæ maiores iudices requirit. ut. ff. eod. titu. l. non diſtinguemus. §. de liberali. C. de peda. iudi. l. 2. C. ubi cauſa ſta. l. iam dudum. C. ne inſta. deſec. l. ſi pater. Arbiter autem nõn eſt magnus iudex ſed paruus. unde ipſius ſententia non eſt per omnia ſententia. ut. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. ex compromiſſis. nec & paretur niſi metu pœnæ. ut C. de arb. l. 1. Et hæc eadem ratio locum habet. quare in criminali non cõpromittitur. ut. ff. eo. ti. l. non diſtinguemus. §. Iulianus. & in. l. præallegata quid ergo. §. ex compromiſſo. & ſupra de in integ. reſti. cap. cauſam. Et eſt ſciendum quòd poteſt agi inter partes. ut pronuncietur uno litigatorum præſente & altero abſente. ut. ff. eod. titu. l. diem. §. ſtari. Item ut unus ex arbitris pronunciet abſentibus alijs. ut. ff. eodem titu. l. non diſtinguemus. §. cum in plures. Item agi poteſt ut compromittatur in Titium uel in Seium ſed is cogetur pronunciare in quem litigatores conſenſerunt. ut. ff. eod. ti. l. item ſi unus. §. item Pompo. Itẽ agi poteſt ut certo loco pronuncietur. alioquin ibi pronunciabitur ubi compromiſſum. eſt. ut. ff. eo. ti. l. ſi cum dies §. ſi arbiter. Item agi poteſt ut arbiter pronũciet. quod ſibi uidetur dummodo ei uideatur ſecundum leges. ut in auth. de iudi. §. antepe. Sed ſi actum eſt ut certã ſententiam dicat nullum eſt arbitriũ. ut. ff. eo. l. qualẽ.
8 †Item arbiter feriatis diebus pronũciare nõ põt niſi in tribus caſibus. ſ. prætore cogente ut. ff. eo. ti. l. ſi feriatis. uel de cõſenſu partiũ. nam hoc inuenio in iudice. ff. de iudi. l. ſi feriatis. Item ſi dies compromiſſi ſit exituta. ut. ff. eod. ti. l. ſi de meis. alias Pomp. §. arbiter. Item agi poteſt ut arbiter certo loco pronunciet alioquin ſi certus locus non eſt adiectus in quo pronuncietur. ibi pronunciabitur ubi compromiſſum eſt. ut. ff. eo. ti. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter.
9 ¶Effectus † arbitriorum eſt ut ſententiæ arbitri ſtetur ſiue æqua ſit ſiue iniqua. ut. ff. eo. ti. l. diem. §. ſtari dummodo non ſit contra leges & ſacras conſtitutiones & ſit ſolenniter lata & dolo arbitri careat. Et ſic non ob. C. eo. ti. l. arbitrorum. ff. eo. ti. l. ita demum. Stabitur inquã ſentẽtiæ arbitri metu pœnæ ſi pœna fuit compromiſſum uallatum. quia tunc non emologabitur arbitrium id eſt, non confirmabitur ſententia per ſilentiũ 10. dierum ſi partes nõ contradicãt. nec ſniá trãſit in rẽ iudicatã. ſed ſi ſniæ non ſtetur agetur ex ſtipulatione ad pœnã. ut. C. eo. ti. l. 1. infra eo. ti. per tuas. Sed ſi compromiſſum nõ ſit pœna uallatũ ſed iuramẽto ſecundũ canones ualet. ut infra eo. tit. cũ tẽpore. & cõpelluntur partes ad obſeruãtiã iuramẽti ratione. ut infra e. ti. nõ ſine. Sed ſecundũ leges non tenet. ut. C. e. ti. in auth. decernimus. Si neutrũ interuenit & infra 10. dies contradicat ſniæ. agi põt ad inter eſſe. ut infra e. ti. per tuas. ſi ſimpliciter ſit cõpromiſſum ſniæ ſtari. ut. ff. et. i. l. diẽ. §. ul. Sed ſi nullo remedio cõpromiſſum ualletur. & ſniæ infra. 10. dies nõ fuerit cõtradictũ. emologat arbitriũ ideſt confirmatur ſilentio 10. dierũ tacite uel expreſſe. ſi cõſenſerint manifeſte tũc tranſit in rem iudicatam agitur & excipitur ex ea & mandatur executioni. ut. C. eo. ti. c cum antea infra eo. ti. per tuas. Et quod dico compromiſſum uallari pœna intelligo ſiue pœna nummaria ſiue res alia fuerit uicẽ pœnæ promiſſa. ut. ff. eod.

ti l.litigatores.§. & quod ait. Itē hoc in-
telligo ſiue partes inter ſe pœnā adinui-
cem fuerint ſtipulatæ. ſiue arbitro pœna
fuerit promiſſa. nam tunc arbiter pęnam
exactam præſtare uel actionē cedere cō-
pelletur ei qui ſentētiæ ſtabit, contra eū
qui non ſtabit, quaſi inter partes & arbi-
trū hoc tacitè actū uideatur. & ideo pro
tanto debet haberi.ut.ff. de præſcri.uer.l.
ſi gratuita.§. 1. ſed ſi unus litigatorū pœ-
nam promiſerit. alter non, compromiſ-
ſum non ualet ut.ff.eod.titu. l. ſi de meis.
10 † Sed quid ſi inter litigioſos compromit
tatur & cum pœnæ interpoſitione & al-
tera pars non ſtet arbitrio nunquid altera
pars poteſt petere. Videtur quòd ſic. ut in
fra eo.ti. dilecti.in fi. Nam & alias aucto
ritate iudicis pœna petitur. ut 12.quæ. 2.
epiſcopus qui mancipium.23.di.quanquā
16 q.1. ſtatuimus.12.q 2. cum deuotiſſi-
mam &.c.in legibus.17.q.4.ſi quis contu
max. & c quiſquis. & c. ſi quis domum.
&.c. qui ſubdiaco. Sed contra.12.q.2.fra
ternitas. & quia religioſi nedum pœnam.
ſed forte ſeu capitale petere non debent
cum ſcandalo aliorum.ut.11.q.1. aliud de
pœ. diſ.1. aliud infra de pœnis. ſententia.
Sed puto qđ religioſi pœnā petere poſ-
ſunt. ſiue in pecunia pœna conſiſtat ſiue
in alio. ut.1.qu.7. quotiens ſupra de elec.
cum dilectus. æquum enim eſt ut quis pœ
nam ſuæ cōtumaciæ reportet.ut.ff de col
la. bo.l.2. §. ſi cum duobus ff. de tab.ex-
hiben.l.locum. Puto quòd a quocunque
pœna.exigi poteſt ſiue ſit cōditionalis ſi-
ue ſit à iure inducta. Vel tunc tantum cō-
uentionalis poteſt peti ſecundum Cano-
nes cum petitur loco intereſſe. ut infra de
fideiuſſo.peruenit.&. ca.conſtitutus. ff.de
ac.emp.& uen.l.prædia. Et ſic non obſtat
decretum illud fraternitas. Vel illud lo-
quitur in foro pænitentiali. Pœna uerò
adiecta in fraudem uſurarum ſecundum
utrunque ius peti non poteſt. ut.ff. de act.
& emp. & uēd.l. Iulianus.§.idem Papinia
nus. Vbi autem duæ eccleſiæ incidunt in
pœnam conuentionalem neutra ab alte-
ra petere poteſt. ſed ſit compenſatio. ut
infra de pœ.conſtitutus. ¶Compromiſſū
11 † autē & iudicium habent ſimilia & diſſi
milia Similia ſunt in his. quia in utroque
libellus porrigitur. & in utroque per li-
belli oblationem fit præſcriptionis inter
ruptio.ut. C. eo. ti.l. penul. Item quo ad
iuramentum calumniæ.ut.C. de iura. ca-
lum.l.1.Item quo ad teſtes qui recepti in
uno ualent in alio.ut. C.eod titu.l.penul.
Item in utroque ferenda eſt ſententia in
ſcriptis.ut. C. de ſenten. ex breuicu. reci.
l.una.C. eodē ti. l. penulti. Item in utro-
que fit citatio per nuncium uel epiſtolā.
ut.ff. eodem titulo. l. ſed & interpellatur
§. arbiter. Item tam arbiter quam iudex
pronunciat diebus feriatis. ut.ff. eodem ti
tu. l. ſi feriatis &.ff. de ferijs.l. ſi feriatis.
Item ſi arbiter non ueniat ad locum deſti
natum cognitioni cōpromiſſi cauſa pars
illa quæ non uenit contumax non habe-
tur.ut.ff. eodem titu.l.arbiter. Item ſicut
iudex ſic & arbiter litem ſuam facit ſi ma
lè pronunciat.ut.C.de epiſcopis & cleri-
cis.l.ſi quis in conſcribendo.in fi. ¶Diffe-
12 runt † autem in his quia coram arbitro
locum non habet ſatisdatio de lite proſe
quēda. ſeu deſiſtendo in iudicio, quia pro
his ſufficit pœnæ promiſſio.arg.ad hoc in
authē. de litigioſis. §. ad excludendas.in
fine. quæ coram iudice locum habent. ut.
3.quæſtione. 3. in.c. offeratur.& in ca.qđ
fieri.¶Item reconuentio coram iudice lo
cum habet.ut infra de mutu. petitio.c. 1.
& 2. Sed coram arbitro non. ut infra eo.
titu. cum dilectus, Item iudex poteſt pu-
nire contumacem. ut infra ut lite non cō
teſta. quoniā frequenter. ff. ſi quis ius di-
cen non obten.l. 1. Sed arbiter non, quia
hoc ſolis iudicibus permiſſum eſt.ut.ff.de
iudi.l.2.§.ulti.Nec obſtat lex. ff. eo.ti.nō
ex omnibus, quæ dicit arbitrum poſſe pu
nire contumaciam litigatoris.ibi enim lo
quitur in contumacia commiſſa non in
non ueniendo uel non reſpondendo. ſed
in non ſoluendo quæ per arbitrum ſic pu
nietur. quia deferetur alteri parti iuramē
tum in litem.ff.de app.l.creditor.§.iuſſus.
Vel loquitur lex illa non ex omnibus,
quando hoc in compromiſſo cōuenit de
puniendo contumace. ¶Item in arbitris
mora

mora nõ purgatur ubi dies præfigetur ab homine.ut.ff.eo titu.l.Celſus.ſecus in iudicibus.ut.ff.ſi quis cau.l.& ſi poſt tres.

13 ¶Finitur autem † compromiſſum lapſo tempore in quo exiſtit compromiſſum ut ff.eo.tit.l. ſi cũ dies.§. ſi intra.&.l.ſi quis.§. arbiter. Item ſi unus ex litigatoribus bonis ſuis cedat.ut.ff. eo.tit.l. itẽ ſi unus. Item ſoluitur compromiſſum die, morte, acceptilatione. iudicio, pacto, ut.ff.e.ti l. non diſtinguemus.§. ſumma.&.§ ſequentibus. Et quod dixi de morte intellige iudicis.ut.ff. eod. titu.l. item ſi unus.§.item ſi plures. &.l. arbiter. Morte litigatorum uel litigatoris niſi in compromiſſo hæredum uel hæredis mentio habeatur. ut. ff. 14 eo.ti.l.ſed interpellatur. ¶ † Sed quæritur an pœna ſoluta ab eo qui nõ paret petipeſſet & iudicatum. Reſpondeo nõ duabus rationibus. Primo qui ſic ageret contraria poſtularet. pœna enim petitur quia non paretur. iudicatum uerò quia ſententiæ ſtatur. & ideo tanquam petens contraria non auditur. ut infra de app.ſollicitudinem. C. de furt.l.1 ff.quando appel. ſit.l.2.C. de mu. patrimo.l. profeſſio. Secundo quia ſententia arbitri cum pœna aſſumpti non agitur quia non trãſit in rẽ iudicatam ut ſuperius dictum eſt & probatur.C.eo.ti.l.1.

¶Finitur liber primus. ¶Incipit liber ſecundus.

Summarium

1 *Iudiciorum ſpecies quot ſunt.*
2 *Iudicium unde dicitur, & quæ ſint iudicij partes.*
3 *Iudicium quibus requiſitis conſtituatur.*
4 *Miſſio in poſſeſſionem non fit cùm agitur inter duos de prælatura, licet contra electũ contumacem procedatur. & quare.*
5 *Contumax & quando puniatur in expenſis.*
Miſſus in poſſeſſionem quid iuris conſequatur tum in perſonali quàm in reali. & nu. 5. & 6.
7 *Quæ repentino animo accidunt de facili ueniam merentur.*
8 *Iuramẽtum calumniæ in quibus cauſis præſtari debet.*
9 *Poſitiones quando & à quo fieri debeant.*
10 *Offerens ſe probaturum per teſtes uel inſtrumenta an ad poſitiones redire poßit.*
11 *Interrogationes iudiciales, quando fieri debeant.*
12 *Iudicis officium quale eſſe debeat.*
13 *Sententia quando non ſit ſtatim executioni mittenda.*
14 *Iudicium qualiter finiatur.*
Cauſæ criminales terminari debẽt triennio, cætera uerò triennio. & nu. 15.
16 *Iudex eccleſiaſticus ſupplet defectum iudicis laici. ſed non è contra.*

¶DE IVDICIIS. RVB.

EXPLICITIS quibuſdam iudiciorum præparatorijs. ad tractatum de iudicijs accedamus. ¶Loquitur aũt hæc rubrica de iudicijs in plurali & non de iudicio in ſingulari.qa plura ſunt iudicia.

1 ¶ † Iudiciorum enim. Aliud criminale. Aliud ciuile. Aliud ordinarium. Aliud extraordinarium. Aliud ſpirituale. Aliud temporale. De criminale loquitur infra eo.ca.atſi clerici. &.c.cum non ab homine. De ciuili infra eodem cæterum.& ca. quia.Vu.de ordinario infra eod.c.dilecti & cap. examinata. De extraordinario infra eodem nouit. De ſpirituali infra eodem exhibita. De temporali infra eodẽ uenerabilis. Poteſt & ſeptima ſpecies adijci ut dicatur. Aliud ſpirituali annexum. ut infra eodem quanto. Sed certè non puto neceſſarium hãc ſpeciem addi. Nã cauſa iuriſpatronatus quæ dicitur ſpirituali annexa. uerè ſpiritualis eſt. id eſt, de re ſpirituali. Vnde iuſpatronatus uendi non poteſt. ut infra de iure patrona. quia clerici, niſi cum uniuerſitate tranſeat. ut infra de iure patrona.cum ſecundum. Dicitur autẽ cauſa iuriſpatronatus annexa

annexa ſpirituali propter quoddam acci-
dens iuris patronatus. quia cadit in lai-
cum.& poſſidetur ſeu quaſi poſſidetur ab
eo cum nullum ius ſpirituale poſſidetur a
laico præter iſtud.Et præter ius funeran-
di. ut. ff. de mortuo infe. l. 1. Et præter
ius eligendi ſi ex priuilegio competat.ut.
infra. de iure patrona. nobis. ¶ Videa-
mus igitur quid ſit iudicium. Vnde dica-
tur. Quæ ſunt partes iudicij. quæ ſint ne-
ceſſaria ad conſtituendum iudicium.Qua
liter & quando iudicium perducatur ad
effectum. & qualiter finiatur. Iudicium
deſcribitur. ſicut & ſupra deſcripſimus ar
bitrium in proxima rubrica. eò excepto
quòd iudicium eſt de re ciuili & de cri-
minali. arbitrium autem de ciuili. Item
eo excepto quòd iudicium neceſſario. ar-
bitrium uoluntariè ſubijcitur. ¶ Dici-
2 tur. † autem iudicium quaſi iuriſditio.
prius uero inquiſitio uocabatur. ut. infra.
de uer.ſigni.forus.§.conſtat. Quæ autem
ſint partes iudicij legitur. infra.de proba.
3 quoniam contra falſam. ¶ † Ad conſti-
tuendi iudicium neceſſaria eſt libelli o-
blatio & litis conteſtatio de quibus dice
mus. infra in ſpecialibus rubricis. Item
ad conſtituendum iudicium conſideran-
da eſt perſona illius qui pro iudice reſi-
det: an ſit iudex. & ſi ſit. an ius eum iuri-
ſditionem exercere permittat. Si enim
non ſit iudex coram eo non ordinatur
iudicium, & ſi conſenſus partium inter-
cedat. ut.C. de iuriſdi. om. iudi. l.priua-
torum. Nam pactis priuatorum iuri pu-
blico non derogatur. ut. infra. de foro
compe. ſi diligenti. ff.de pactis. l. ius pu-
blicum. Et ideo dico ſi ſit iudex ſed ius iu
riſditionis eius exercitium non admittat.
Hoc dico propter excommunicatum co-
ram quo iudicium nullum. & ſententia
nulla uel ſaltem annullanda. ut. infra. de
ſen. & re iudi. ad probandum. Hoc di-
co propter iudices ſeculares qui cleri-
cos etiam uolentes & conſentientes iu-
dicare non poſſunt.ut. infra. de foro com
pe. ſi diligenti. & infra. eod. cap. quali-
ter. 11. q. 1. inolita. & cap. placuit. & i-
deo iudicium nullum. ut infra.eodem ti-
tul. at ſi clerici.. Item nec coram hære
tico iudicium conſtituitur. ut. infra de
hæreti. excommunicamus. in uerſi. quod
ſi forte. Item ſunt quidam alij qui iudi-
ces eſſe non poſſunt. & ideò coram eis
non ordinatur iudicium. Legibus enim
prohibentur eſſe iudices infames & tur-
pitudine notati.ut. ff. eodem titu. l. cum
prætor.§. non autem. ff. de ſena. l. 2. C.
ad.le. Iul. repetun. l.ulti. C. de dignita.
l.1.&.2.C.de infa.l.1. &. infra. de exceſ.
præla.inter dilectos. Natura impediun-
tur ſurdus & mutus & perpetuo furioſus.
Moribus ut fæminæ & ſerui ut in l. præ-
dicta cum prætor. ff. de re.iuris.l.2.ſupra.
de arbi.dilecti.&.1.de pæ.& re.noua quæ
dam. 3.q. 7. §. tria. in princ. 33.q. 6.mu-
lierem. Item coram epiſcopo non conſti
tuitur iudicium in diœceſi aliena. ut. 9.q.
2. non inuitati.& c.1. & .2.ff. de iuriſ.om.
iudi.l. extra territorium. Item non con-
ſtituitur iudicium maioris coram iudice
minori. ut.21. di. inferior. ff. de arbi.l. 3.
in fi. & l.4. Immò nec par in parem ha-
bet imperium ut. ff. ad Trebel. l. ille a
quo.§. tempeſtiuum. niſi maior ſubijciat
ſe iudicio minoris.ut.11.q.1.peruenit. &
2.q. 5. mandaſtis.&.c.audiſtis.Vel ſi ma-
ior delinquat in territorio minoris. ut.C.
ubi de crimin.agi.opor. in auten. qua in
prouincia. ¶ Item non conſtituitur iu-
dicium cum quis in ſua cauſa iudicat.
ut. C. ne quis in cauſa ſua iudex ſit uel
ius ſibi dicat. l. una. Nec cauſa filij con-
ſtituitur coram patre. ut. ff. de iuriſ. om.
iu.l. qui iuriſditioni. niſi caſualiter cum
parciſſimè ius pro quibuſdam dicitur.
ut. ff. de offi. præfi. l. ſenatus conſulit.
¶ Item non conſtituitur iudicium coram
uno ex duobus iudicibus delegatis. uel
coram duobus ex tribus. ut. ſuprà. de
of. deleg. cauſam. & cap. cum cauſa. &
cap. prudentiam. in princip. ¶ Item non
conſtituitur iudicium coram eo qui præſi
det auctoritate falſarum literarum ut. in-
fra. de crimi. fal. ſuper eo. ff. de iudi. l. ſi
prætor,uel uerarum.ſ. quæ iam per mor-
tem deligantis re integra expirarunt
ſi de hoc fuerit exceptū. ut. ſupra.de offi.

deleg

deleg. relatum. Item coram legato uel
delegatis ipſius poſt egreſſum de prouin-
cia ut.ſupra de offi.lega.c ulti. & alios ca
ſus poterit ſtudioſus quilibet cogitare u-
bi ex defectu præſidentis non conſti-
tuitur iudicium. ¶ Item ex defectu acto-
ris. ut ſi ſit excommunicatus. ut.infra. de
exceptio. exceptioné. ¶ Item ſi ſit ſeruus
niſi in certis caſibus ut. ff. de iudi. l. uix
certis ex cauſis. ¶ Item ſi monachi ſine
iuſſu ſuorum abbatum ſeu priorum.ut.16.
q.1. monachi. mortua eſt enim in tali-
bus uox eorum.ut.2.q. 7. placuit. &. cap.
nullus. Item ſi minor.25. annis ſine tuto-
rum auctoritate. ut. C. qui legi. perſó.
ha. in iudicio. l.1. &.C. de iudi.l. prope-
randum, in ſi. Item pater & filius gene-
raliter inter ſe agere non poſſunt.ut.ff.eo,
titu.l. lis nulla.¶ Item & defectu rei non
conſtituitur iudicium, ut ſi agatur contra
pupillum indefenſum. ut. ff. de re iud. l.
contumacia. In his igitur & ſimilibus in
quibus defectus fuerit uel ex parte iudicis
uel ex parte actoris uel rei. cum per iſtas
habeat iudicium ordinari non conſtitui-
tur iudicium, ut ſuperius dictum eſt. Nam
in omni negocio hæ perſonæ quæruntur.
iudex actor ſeu accuſator & reus. Sunt
etiam neceſſarij teſtes. ut.infra. de uerb.
ſig. forus. §. in omni. Quod uerum eſt in
omni negocio dubio ne ſit obiectio de
notorio ubi teſtes non ſunt neceſſarij. ut.
ſuprà. de filijs præsbyte. quoniam. nec ac
cuſator ut ſupra. de accu. euidentia.¶ Item
hoc intelligo in omni negocio in figura
iudicij tractando ne ſit obiectio de iudi-
cio inquiſitionis in quo fama habetur
loco actoris uel denunciatoris. ut. in-
fra. de accu. qualiter. Nomine autem
teſtium intelligo triplex genus probatio
nis. teſtium inſtrumentorum & argumen
torum. ut in prædicta decre. forus §.cau-
ſa. Iudicio igitur ritè ordinato ut dictum
eſt ſic perducitur ad effectum. ſi contin-
gat actorem adeſſe, reum uerò abeſſe
citatur per nuncium uel epiſtolam. ut de
hoc plenius no. ſupra. de offi. dele. §. in
ſumma. citatur in quam tribus edictis hoc
eſt tribus uicibus ſeu tribus denunciatio-

nibus uel una pro omnibus peremptoria,
prout iudex ordinem uel compendiú edi
ctorum duxerit moderandum.ut. ff. eo.ti.
l. ad peremptorium. & legibus ſequenti-
bus. 24.q 3. de illicita. C. quomodo & quã
do iudex. l. tres denunciationes. Quæli-
bet autem denunciatio cótinet. 30. dies ut
in auten. de litig. §. omné, colla. 8. C. quo-
modo & quando iudex in auté. qui ſemel,
quidam tamen dixerunt ꝙ cum auten. il
lud loquatur in actore, certè lex uetus. C.
eo. ti. proponebatur. qui dicit quamlibet
citationem continere debet decem dies.
non corrigitur in reo. ſtabit ergo. quod
enim non mutatur quare ſtare prohibe-
tur. ut. C. de teſta. l. ſcimus. Sed putamus
& in reo correctam, ut quod dicit auté. in
actore locum habeat & in reo. quia non
debet licere actori quod reo non licet. ut.
4 ff. de reg. iur. l. non debet. † Poteſt tamen
iudex neceſſitate ingruente peremptoriú
maturare. ut. infra. de appel. c. 1. ſupra de
offi. dele. cóſuluit. & in prædicta. l. ad per
emptorium, cum ſequentibus legibus. Si
non uenerit mittetur actor in poſſeſſio-
nem rei petitæ ſi realiter agebatur. uel in
poſſeſſionem rerum ipſius rei iuxta men
ſuram debiti declarati ſacramento acto-
3 ris ut in auten. de exhiben. §. ſi uerò etiã
quidam iurent colla. 5. & hoc ſi perſona-
liter agatur. ut diſtinguitur hæc materia.
infrà. ut lite non conteſt. quoniam frequẽ
ter. Sed ſi locum non habeat miſſio tunc
in locum miſſionis ſuccedit excommuni-
catio. ſic intelligo. infra. ut lite non con-
teſta. tuæ. Sunt quædam in quibus non
habet locum miſſio, uerbi gratia cum
agitur inter duos de prælatura. licet enim
procedatur contra electum contuma-
cem. ut. infrà. ut. lit. non conteſt. quoniam
frequenter. non tamen alter in poſſeſ-
ſionem mittatur ſi duo de prælatura con-
tendant. ne ſi ex ſecundo decret. poſt-
modum fieret miſſio ageret ut præla-
tus. & ſi forte ius in electione non ha-
beat deciperet fortè animas ſubiectorum,
quod eſſet abſurdum. ut. ſupra. de ele. du-
dum Et idem dico in cauſa matrimonia
li nam in ea timendum eſſet ut miſſus in
poſſeſſionem

poſſeſſionem ex ſecundo decreto.ageret ut maritus. cum in ueritate maritus non ſit. Vbi tamen non de prælatura eccleſiæ. ſed de eccleſia agitur inter duos epiſcopos uel inter duo collegia tanquam de proprietate non de titulo ſicut dictum eſt. & probatur. ut 16.quæſt.3. inter memoratos. locum habet miſſio.infra de eo qui mitti. in poſſeſ. c.1.&.2. Nam & de duabus eccleſijs tanquam de proprietate locum habet permutatio. ut tamen temporale non detur pro ſpirituali uel è conuerſo.ut infra de rerum permu. ad quæſtiones, ſed ſi contumax uenerit infra annum præſtita cautione de iudicio ſiſti. ut in decre. quoniam frequenter.§.in alijs. & infra de eo qui mit. in poſſeſſ. cum ueniſſet.&.C.de bonis auto.iu. po. in auté. & qui iurat ac exhibita ſatisfactione cõgrua expenſarum ut in prædicto.§. in alijs.&.C.de iudi.ſancimus. C.quomodo & quando iudex in autcn. qui ſemel recuperat poſſeſſionem reſtitutis expenſis factis circa inter circa ingreſſum litis & ſallaria aduocatorũ. ut.C.de accu.l. quæ
5 crimen & de iudi.l.ſancimus. † Inuenio etiam contumacem teneri ad expenſas faciendas.ut ſupra de in integ. reſt. auditis. Si non uenerit infra annum fiet miſſio ex ſecundo decreto. De natura primi & ſecundi decreti dicam infra de eo qui mitti. in poſſ. Facta igitur miſſione ex ſecundo decre. non reſtabit reo quæſtio de proprietate.ut in decre. quoniam frequenter.§. in aliis.C.ubi in rem actio l.2.in fi. Fiet enim de poſſeſſore petitor ut.C.quomodo & quando iu.l. conſenta neum infra de dol. & contu. prout in fi. Nam miſſo non daretur in rem actio. cũ poſſideat.ut inſti. de accu.in princ. infra eo.tit.exminata. Vnde quod dicit illa decre. quoniam frequenter aduerſæ parti defenſione legitima reſeruata. exponitur defenſione,id eſt,impugnatione. Et ſimilis expoſitio. 8.di.quo iure defendis, id eſt, uendicas uillas eccleſiæ. Vnde ꝙ ibi dicit de defenſione. alibi dicit allegatione in eadem decre.§.quod ſi ſuper in fi. Et hæc omnia locum cum habent in reali.Sed quid in perſonali uidetur idem. Nam illa decre.quoniam dicit in fi.quod reus paſſus miſſionem ueniens infra annum uel poſt annum audietur. iuxta diſtinctionem in alio caſu ſuperius annotatam.Sed certè nõ uidetur quod ſuperior diſtinctio locum poſſit habere in perſonali ante annum uel poſt annum. Ante annum non,quia in reali miſſus ex primo decreto incipit poſſidere & præſcribere poſſe. habet enim iuſtum titulum. Nam iuſtè poſsidet qui auctoritate prætoris poſsidet. ut.ff. de acquirend.poſs.l. iu ſtè poſsidet.Habet etiam & bonam fidem. credit enim rem petitam ſuam eſſe. & ideo præſcriptio locum habet ut infra de præſcrip.ſi diligenti. quod in hoc prætorio pignore aſsignato pro modo debiti non contingit. ut.ff.qui ſatiſd.cogan.l.ſciendum.§.creditor.ff. de uſuca.l. non ſolum. Item poſt annum non habet auxilia.l.nam in reali poſt annum miſſus in poſſeſsionem poſsidet incommutabiliter & irreuocabiliter. niſi de proprietate ab aduerſa parte conuincatur. ſed in perſonali non eſt ratio quare reus ueniẽs poſt annum non recuperet poſſeſsionem præſtita cautione. & reſtitutis expenſis.
6 † Et eſt ratio iſtarum diuerſitatum ante annum & poſt annum quia in reali dico me ius habere in re unde non eſt mirum ſi incipio poſsidere ac præſcribere. & poſt annum efficiar uerus poſſeſsor. Sed in perſonali nec peto rem illam in cuius poſſeſsionem mittor nec dico me habere ius in illa. Reſpondeo ſimilitudo notari poteſt inter realem & perſonalem ante annum & poſt annum ſic. quia ſicut in reali reus ueniens infra annum recuperat poſſeſsionem præſtita cautione ac reſtitutis expenſis,ſic & in perſonali quãuis inter hæc duo quo ad præſcriptionẽ differentia inueniatur. Item & poſt annũ poteſt ſimilitudo notari. ut ſicut in reali miſsus poſsidet donec aduerſarius probet de proprietate. ſic & in perſonali miſſus in poſſeſsionem poſsidet pignus prætorium. donec de debito liqueat. miſſo probante debitum.Et in hoc differt à rea

li. Vel

li. Vel ſecundum alios paſſo miſsionem non probante indebitum uel ſolutum. Eo enim ipſo quòd reus non probat indebitum uel ſolutum. conſtat de debito, & hoc propter auctoritatem ſecundi decreti. Quod tamen prius dictum eſt magis placet. Si ergo de debito conſtat tenebitur pignus prætoriũ donec ſatisfiat & res commodata tenebitur loco pignoris iuris auctoritate propter expenſas ut ff.de furtis.l.creditoris.§.dominus.ff.cõmodati.l.in rebus.§. ulti. & accedunt ad hoc.ff.de le.1.l.filiusfamilias.§. diui.ff.ſi ſeruitus uendi.l.is cuius.ff.de le.2.l.filiuſfa.§.diui.ff.de no. oper. nunci.l.ſi priuſquam.Sed ſi actor non ueniat reo ueniente.licet ſecundum curſum cauſarum reus abſoluatur ſtatim ab obſeruatione iudicij. tamen ſecundum iura actor citandus eſt tribus edictis uel uno pro omnibus edictis continentibus ſpacium trium menſium. uel forte citatio facienda eſt reo poſtulante, ideſt, ſi poſtulauit. & tũc ſi non uenerit abſoluetur reus ab obſeruatione iudicij cum non ſit de cauſa liquidum.ut.C.de iudi.l.properandum.§.1. & dabitur actori annus infra quẽ ſi cauſam proſequi detractat iudex auditis allegationibus partis præſentis pronunciabit diffinitiua ſi de cauſa liqueat. Si uero infra annum ueniens iterum cauſam deſerat. ab omni cadit actione ipſo iure. ut C. quomodo & quando in auten. qui ſemel. Nec mireris ſi durius agitur in hoc cum actore ut procedatur contra eum ad diffinitiuam lite non conteſta. & ut cadat ab actione ipſo iure. quam cum reo in quo talia non cõtingunt. Nam quicquid fauoris indulgetur actori & reo uidetur conceſſum per regulam illam.ff.de regu. iur.l.non debet.Sed hoc nõ conuertitur. ut.ff.de ferijs.l.ult.2.C.de tempo.in inte. reſt pe.l.ult. Et hæc locum habent cum lis non eſt conteſt. uel quaſi conteſt. Nã ſi ſit quaſi conteſtata ut cum agitur contra inquilinum uel colonum qui nomine poſsidet alieno, qui debet ſtatim dominum in iudicio nominare, dato certo termino infra quem ueniat uel mittat.quod ſi non fecerit ſed in ſua contumatia perdurauerit. lis intelligatur quaſi conteſtata. quantum ad interrumpendam longi temporis præſcriptionem. à die in quo inquilinus conuentus extitit uel colonus Quod contingit propter duo. Et quia colonus fuit conuentus & domino certum tempus aſsignatum ut ueniret uel ſufficiẽtem mitteret reſponſalen. quo neutrum facere procurante iudex eum legitimis edictis euocabit. qui ſi in contumacia ſua permanſerit negocium ſummatim examinans forte recepto uno de teſtibus quos actor producere intendit. uel uiſo inſtrumento per quod probare intendit. uel etiam delato iuramento actori quod non calumnioſè moueat quæſtionem ar. ff.ad exhiben.l.theſaurus.C.de fide inſtr. l.ulti.ſupra de elec.cum dilectus infra de excep. paſtoralis infra de reſti.ſpolia. literas,in auten. de teſtibus.§. quia uero. col.7.infra de teſtibus. in cauſis & c. ſignificauerunt,mittet actorem in poſſeſſionem rei petitæ reſeruata quæſtione proprietatis abſenti. ut in decre. quoniã frequenter.§.quòd ſi ſuper rebus & . C. ubi in rem ac.l.2.Sed obſtat decre. infra de dolo & contuma. prout, nam ibi dicit quòd ſi reus uenire contempſerit. cauſam ut pote lite quæ ingeritur conteſtata diffinitiua ſententia terminetis . Ad quod reſponderi poterit ut dicatur quod ibi utpote eſt ueritatis expreſsiuum. Et ſi mile quaſi modo geniti. Et alibi uidimus gloriam eius gloriam patri unigeniti à patre. Vel eſt ibi ſpeciale in odium ipſius calumnioſi qui toties litem deluſit. ſicut & ſpeciale hic diximus in illo qui interrupto anno litem deſerit. ut. C. quomodo & quando,in auten. qui ſemel. & diximus ſupra hoc in eodem.§. ¶ Si uerò lis ſit uerè conteſtata.quod qualiter fieri habeat dicam infra de litis conteſta.tunc ſi reus contumax fuerit,& liquet de cauſa uel liquere poſsit, procedetur ad diffinitiuam. ut 3.q.9.decernimus.C.de iudi. l.properandum.§.ſinautem & geſtis. ſed ſi liquere non poſſet fiet miſsio in poſſeſsionem quæ non recuperatur per cau-

V tionem

tionem.ut. C. quomodo & quando iudi.
l.conſentaneum. & idem fiet actore per
contumaciam abſente. Nam autem illud
qui ſemel quod in actore loquitur locum
habet lite conteſta. & etiam ſi lis cæpta
non ſit. Hæc omnia locum habent cum
alter litigantium contumax eſt in cauſa
ciuili. Cæterum ſi in criminali reus con-
tumax fuerit excommunicatus. qui ſi in-
fra annum ab excommunicatione non
uenerit in principali negotio non audi-
tur. ſed interpretatione iuris pro conui-
cto habetur. ut 11.q.3.rurſus. Et idem
dico in cauſa ciuili in qua miſſio locum
non habet. ut eod.c. &.q. quicunque. Si
actor non uenerit excommunicatur. ut
5.q.1.quidem. Sed ſi poſtmodum ueniat
& ſi penitere proponat audietur. ut in-
fra de accuſa. licet. & 2. q. 3. ſi aliquem
pœnituerit &. cap. ſi quis iratus. Nam
poſt libelli oblationem licet deſiſtere ſi-
ne pœna ut .ff. ad Turpil.l. quæſitum.ff.
de in ius uo.l.libertus. tenebitur tamen
iniuriarum pro eo quòd infamauit. ut.ff.
de iniuriam.l.item apud Labeonem.§.ſi
quis libellus. Sed ſi poſt litem conteſtã.
contumax fuerit accuſator uel non pro-
bauerit. de calumnia tenetur. ut 2. q. 3.
per totum. niſi iudex inueniat eum pro-
miſſione teſtium deceptum. ut. 2. quæſt.
3. Paulum uel ex temeritate. ſeu calore
7 iracundiæ accuſaſſe. † Temeritas enim
facilitatem ueniæ continet. & inconſul-
tus calor calumniæ uitio caret. Et ob
hoc nullam huic pœnam irrogari opor-
tet. ut 2.q.3.§. notandum in ſi. Partibus
autem ſic in iudicio conſtitutis & ſic or-
dinato iudicio.de perſonis ab actore reo
libellus eſt porrigendus. niſi talis ſit cau
ſa in qua ſine ſcriptis agatur. de quo no-
tabo infra de libel. obla. Fiet etiam con
teſtatio litis. ſi eſt talis naturæ cauſa, ut
in ea locum habeat conteſtatio litis. &
de hoc plenius dicam infra de litis conte.
8 Item † præſtabitur iuramentum de calum
nia ſi non ſit cauſa ſpiritualis. uel ſi ſit
ſpiritualis tunc præſtabitur iuramentum
de ueritate dicenda. ut dicam infra de iu
9 ra.ca. † Fient poſitiones ut ſupra de elec.
dudum infra de lit. conteſt. cap. uno. quæ
fieri debent poſt iuramẽtum.eo quòd fie-
ri habent per iuramentum. Vnde & poſi
tio actoris ſit per ſacramentum. & reſpõ-
ſio rei per ſacramentum. & ex poſitione
actoris ſi contra ſe ponat, actor excludi-
tur, & ex reſponſione rei reus conuinci-
tur & pro confeſſo habetur. Propterea
autem fieri habent poſitiones poſt litem
conteſt. & poſt iuramentum de calumnia
uel de ueritate dicenda. quia loco pro-
bationum ſuccedunt probationes autem
in principali locum non habent niſi lite
conteſt. Vnde cum in locum probatio-
num ſuccedunt & inuentæ ſint ad releua-
tionem oneris probationum. ſciendum
eſt quòd id ſolum uenit in poſitionem
quod uenit in probationem & ideo non
uenit negatiua quæ non poteſt probari.
ut 6.quæſt.5.actor.infra de cauſa poſſ. cũ
eccleſia. Quod uerum eſt directe. ut in-
fra de proba. quoniam, in prin. Et ſic nõ
obſtat infra eodem ti. de proba. ex litte-
ris. &.c. tertio ſupra de renoncia. ſuper
hoc nec poteſt poni. Item ſicut id quod
probatum non releuat probatem pro-
bari non poteſt ut. C. de proba. l. ad
probationem, ſic & id quod poſitum nõ
releuat ponentem poni non poteſt. Itẽ
ſimilia & contraria & impertinentia po-
ni non poſſunt. quia nec probari. Ve-
runtamen cautus & ſubtilis aduocatus
contraria & diuerſa ſimilia ad diſſimi-
lia. impertinentia ad pertinentia redu-
cit mutatis uerbis ſed ſententia retenr-
ta niſi prudentia iudicis prudentiam
10 aduocati præcellat. † Sed quid ſi
pars aliqua offerat ſe probaturam per
teſtes uel inſtrumenta nunquid ad poſi-
tiones redire poteſt. Reſpõdeo non puto
enim cum potuerit reuelari & grauari e-
legerit mos ei gerẽdus eſt. ut. ff. de prob.
l. certa. Et ſibi imputet qui pro nouo be-
neficio uetus grauamen elegit. ut. C. de
11 iure delibe. l. ult. §. ſin autẽ. † Item fient
interrogationes iudiciales quæ locum
habent uſq; ad ſententiam. ut. ff. de inter
12 rogati. acti. l. ubicunq;. † Et ſic iudex per
poſitiones partium & per interrogatio-
nes

nes iudiciales, per probationes, præſumptiones. iudicia & argumenta ueritatem inueſtigabit. ut. 3 . q. ulti. iudicantem. ut tamen iudex non ſuggerere. ſed requirere uideatur. ut. ff. de quæſtionibus. l. 1. §. qui quæſtioni. ¶ Item patienter audiat ad aduocatos differentes hincinde. ut. ff. de offi. pro conſulis. l. nec quicquàm. §. circa. ſic tamen ut non naſcatur contemptio dignitatis. ut. ff. de offi. præſidi. l. obſeruandum. ¶ Facta igitur diſputatione a partibus & concluſione ſecuta iudex communicato concilio peritorum ſententiam dictabit ponderabit & emendabit & ſic in ſcriptis rediget. ut. C. de ſenten. ex. breui. reci. l. 2. in fi. niſi ſit cauſa in qua pronunciandum ſine ſcriptis. quod in quibus caſibus contingat notabo. infra de libel. ob. Et tandem præſentibus partibus uel altera per contumaciam abſente ſententiam recitabit, poſt recitationem non licebit aliquid derrahere. ſed nec addere niſi de fructibus, ſumptibus, & ſimilibus quæ pertinent ad conſequentiam priorum ſtatutorum & hoc eodem die. ut. ff. de re iudi. l. Paulus. Sed ſi pars illa quæ non interfuit recitationi ſententiæ uenerit iudice adhuc pro tribunali ſedente audietur. ut. ff. de in inte. reſti. l. diuus. Sententiam uerò latam non mandabit executioni uſque ad 10. dies eo quòd infra illos poterit appellari. ut. ff. de uerb. ſigni. l. ſi qua pœna, Infra hos autem dies connumerabitur dies ille in quo ſententia recitata eſt. Nam ſecundum antiqua iura ille dies computabitur in biduo uel triduo. in cuius locum ſuccedit dicendum. ut. 2. q. 6. biduum. ¶ Item computabitur in num. 5. dierum ſecundum legem Theodoſianam. ut. 2. q. 6. propter ſuperfluam. Lapſis igitur. 10. diebus non interpoſita
13 appellatione iudex exequi debet † ſententiam in criminali cauſa ſtatim. ut. 2. q. 1. ſicut. &. C. de pœnis. l. cum reis. niſi in quattuor caſibus. Primus eſt cum princeps iracundia motus ſeuerius iudicauit. ut. C. de pœnis. l. ſi iudicari. 11. q. 3. cum apud. Secundus eſt cum ſententia capitalis fertur in mulierem pregnantem differtur executio uſque ad tempus partus ut. ff. de pœnis. l. prægnantis. Tertius cum ſententia fertur in ſeruum ratiociniis obligatum differtur enim ſententia donec domino ratiocinia reddat. ut. C. de bo. preſcrip. l. 1. Quartus cum inſula eſt a principe aſſignanda. ut. 2. q. 6. biduum. In his ergo caſibus iudicibus in modice ſeruientibus freni temperies adhibetur. ut. C. de cuſto. reo. l. 2. Si autem fuerit cauſa ciuilis & actio perſonalis differtur executio uſque ad quattuor menſes. ut ſupra de offi. dele. querenti. ſi actio eſt realis tunc ſtatim ſententia executioni mandatur. ut inſti. de offi. iudi. §. 1. ¶ Verum ſi a diffinitiua fuerit. appellatum iudex patienter admittat, nec putet ſibi iniuriam fieri ut. C. de. appel. l. & in maioribus. Nec debet appellanti conuiciari ut. ff. de app. l. illud ſciēdū. ſed nec iudici appellato. ut. ff. de iniurijs. l. iudici licet talis iniuria per appellationem fieri uideatur iudici à quo fuerit appellatum. ut. C. de epiſc. audien. l. 3. propter quam iudices prouocari ſolent & uelle ulciſci. ſicut & cum recuſantur. ut ſupra. de offic. delega. ſuſpitionis. & pendente appellatione poſſunt recuſari in alijs cauſis ab his qui eos taliter prouocarunt. ut infra. de appel. ad hæc. & cap. propoſuit. & ſic iudicium producitur ad effectum. ¶ Nunc
14 † autem reſtat uidere qualiter iudicium finiatur. Finitur autem iudicium pluribus modis. Tempore. Sententia. Prohibitione. Status mutatione. Tempore ut criminales cauſæ biennio. ut. C. ut intra cert. tem. crimi. cau. termi. per totum. cætere triennio. ut. C. eod. titu. l. properandæ. Sententia quia iudicium finem accipit ex re iudicata. ut. infra. de ſen. & re iud. iurgantium. Prohibitione ac ſtatus mutatione. quia iudicium ſoluitur uetante eo qui iudicare iuſſit. uel eo qui maius imperium in eadem iuriſditione habet. uel ſi ipſe iudex eiuſdem imperij eſſe cæperit. cuius eſt quā iudicare iuſſit. ut. ff. eo. ti. l. iudicium. Sal-

uis his quæ notauimus alias quibus mo-
dis iuriſditio finiatur. ut ſupra de offic.
15 ord.§.finitur. † Et quod dixi criminales
cauſas biennio terminari uerum eſt. ſed
aliquando certiori tempore reſtringun-
tur. ut.C.ut omnes tam ciui. quam mi-
li. l.2. in fin.in auten.ut clerici apud pro
prios epiſcopos. §.ſi tamen, colla.6. C.
de naufr.l.de ſubmerſis, lib.11.C.de do-
lo.l.ult. Sunt etiam quædam ciuiles quæ
uſque ad triennium non perducuntur.
ut.C. de cu.l.generali. lib. 10. C. de æ-
difi. priua.l.ult. in quibuſdam enim mo-
ra periculoſa eſt. ut ſupra de elect. cum
inter infra ut lite non conteſta. quoniam
frequenter. c.diſtinct.quoniam ſupra de
transla.præl.inter corporalia.ff. de dam.
infect.l.1.Sed uidetur quòd lex illa quæ
loquitur de triennio corrigatur per de-
cre.infra eod. titu.uenerabilis, quæ dicit
non obſtare exceptionem de triennio.
Ad quod reſpondeo lex illa non eſt cor-
recta. quia illa excipit cauſas ſpectantes
ad publicam functionem. ſpectat & cau-
ſa eccleſiæ de qua loquitur decre.ad pu-
blicam functionem. eo quòd ius publi-
cum in ſacris & ſacerdotibus conſiſtit. ut
1.diſt.ius publicum. Vel ſicut lex excipit
cauſam fiſci ut in ea locum non habeat
lapſus triennij. ſic decret. excipit cauſam
Chriſti, id eſt eccleſiæ. Vel decret. illa
loquitur cū cauſa protrahitur ultra trien
nium per cauillationes & ſubterfugia rei,
ut in ipſa litera continetur. Si ergo trien
nium tranſeat perit inſtantia iudicij pe-
rit proceſſus. ſed non pereunt geſta re-
dacta in ſcriptis per manum publicam
auctoritate iudicis. ut. C.de re iudica.l.
geſta. in auten.ut fratrum fin.§. illud quo
16 que coll.9. ¶ In ſumma notandum† eſt
quod quamuis deficiente iudice ſecula-
ri ſuccedat eccleſiaſticus.ut infra ti:pro-
xi. cum ſit generale. & cap.licet, in fin.
non tamen hoc conuertitur. ut infra eo-
dem tit. qualiter. Nec ob.auten. ut cle-
rici apud proprios epiſcopos. in princ.
colla.6.& 11.quæſt.1.ſi quis cum clerico.
Nam puto illis iuribus derogatum. Nec
de diuerſitate ſuperioris miretis. Nam
olim omnes cauſæ clericorum & laico-
rum differebantur ad ſacerdotes. ut in-
fra qui fil. ſunt legitimi per uenerabilem
11.q.1.ſacerdotibus. & cap. relatum 2.
q.5.ſi quis præsbyter. Et ideo ſi laicus
redeat ad ſuum primarium forum non
uidetur eius conditio deterior fieri, ſicut
nec dotis conditio fit ſi ad ſuam natu-
ram redeat. ut.ff. de pactis. l.ſi unus.§.
idem dicemus. Sed clericus priuilegia-
tus eſt circa forum & tali priuilegio cui
renunciare non poteſt. ut infra ti. prox.
ſi diligenti.

Summarium

1 *Forum quid ſit, & quid forus. & unde dica-
tur ac ex quibus conſtet.*

2 *Forum quot modis quis ſortiatur, & de iu-
riſditione alterius efficiatur. & num.3.
4.5.6. & 9.*

3 *Contractus & crimen in quo pariſicen-
tur.*

4 *Domicilium quid ſit, & quot modis haberi
poßit, & num.5.*

7 *Cauſæ in quibus iuriſditio pertinet ad iu-
dicem eccleſiaſticum, etiā ſi inter ſecula
res uertantur, uel quamuis ſeculares con
ueniantur.*

8 *Crimina quæ ſint eccleſiaſtica de quibus iu-
dex eccleſiaſticus tam clericos quam lai-
cos punire poteſt.*

10 *Iuri introductio in fauorem alicuius an poßit
renunciari.*

11 *Clericus an foro eccleſiaſtico renunciare, ua-
leat & adire ſecularem & nu.15.*

12 *Diſpoſitio auten. habita.C.de fili pro pat. in
quibus ſcolaribus locum habeat.*

13 *Feudalis quæſtio coram quo agere debeat.*

14 *Priuilegiatus quando eximatur à foro, &
quando non obſtante ſuo priuilegio poßit
conueniri.*

16 *Clericus ut iuriſditionem non ſui iudicis pro
rogare poßit, quæ requirantur.*

17 *Domicilium clerici in quo loco exiſtat.*

18 *Miles delinquens an ad magiſtrum ſuum re-
mitti debeat.*

¶DE FORO COMPETENTI. Rubrica.

QVia rei ad iudicia uocati frequen-
ter de foro excipiunt. ſolet ple-
runq; dubitari quod forum reus
ſic excipiens ſequi debeat. Et ideo poſt
tractatum de iudicijs ſequitur rubrica de
foro cõpetenti. ¶ Videamus igitur quid
ſit forum. unde dicatur. Et ex quibus cau
ſis forum metiamur uel ſortiamur. Et an
quis poſſit proprio foro renunciare & al
1 terius adire. † ¶ Forum eſt idem quod tri-
bunal. Sed forus eſt exercendarum litum
locus a fando dictus. ſiue à Foroneo re-
ge qui primus Grecis legem dedit. ut in-
fra de uerbo. ſig. forus. in princ. & 7. diſt.
moyſes. Conſtat autem forum ex tri-
bus. Ex cauſa, ex lege, ex iudicio ut in ea
dem decre. §. conſtat. Aliquando dici-
tur forum locus in quo ius redditur. ap-
pellatione collata ab eo quod fit in eo
ubi fit. quẽ locum determinare hoc mo-
do poſſumus ubicunque iudex ſalua maie
ſtate in primi ſui, ſaluoq; more maiorum
ius dicere conſtituit ut. ff. de iuſti. & iure
l. penult. ¶ Et fortè locus in quo ius red-
ditur dicitur forum ſimilitudinariè. quia
ſicut forum uocatur locus in quo multi
conueniunt inferentes res uenales. & de
ferentes res emptas. ſic & in foro iudi-
ciali multi ueniunt inferentes lites &
quæſtiones & diffinitiones inde deferen-
2 tes. ¶ Sortimur † forum quatuor mo-
dis uel cauſis quæ ſingulariter in ſingu-
lis attenduntur. ¶ Ratione delicti: quia
delinquens nedum in loco domicilij
ſed ubi reperitur & ubi delinquit pote-
rit conuenıri. C. ubi de crimine agi opor
tet. in auten. qua in prouincia. in auten.
ut nulli iudicium. §. ſi uero quis compre-
henſorum. colla. 9. & 6. quæſt. 3. placuit
& 4. q. 6. c. 1. Item ratione contractus, ut
nomen contractus ponatur pro omni pa-
cto uel quaſi contractu. ut ſi quis geſſerit
alterius negocia uel tutelam. ut. ff. de iu-
di. l. hæres abſens & l. omnem obligatio-
nem. Poterit igitur qui contraxit con-
ueniri & ubi contraxit, & ubi domiciliũ
habet, & ubi facienda eſt ſolutio. ſi alibi
quam ubi contractum eſt, uel ubi do-
micilium quis habet ſoluere conuenit. ff.
de actio. & obligatio. l. contraxiſſe. ff. de
bonis auc. iudi. poſſ. l. 3. & infra eod. titu.
dilecti. Sed hoc uerum eſt ut quidam di-
cunt ſi in loco contractus ut in princ. l. il
lius hæres abſens. Sed putat dominus
meus Azo. idem, & ſi alibi inueniatur la
titandi cauſa. Nam & alibi inuento po-
terit mandari ut ueniat & ad locum con-
tractatus poterit remitti. ſicut & crimi-
nibus obtinet ut in auten. ut nulli iudi. §.
ſi quis uero compræhenſorum, coll. 9. Nã
hæc duo. ſ. contractus puta in loco contra
3 ctus & crimen quo ad legẽ † cõueniendi
parificantur in aũt. ut oẽs obe. iud. §. hæc
conſiderantes col. 5. ſi uero alibi inuenia
tur ꝙ in loco domicili non latitandi cau
ſa citabitur à iudice loci contractus. ſi ci-
tatus non ueniat. iudex loci in quo con-
tractum eſt mittet actorem in poſſeſſio-
nẽ rerũ quas ibi citatus habet. ut in. l. hæ-
res abſens. §. 1. uel ſi ibi non habet tunc
mittet in poſſeſſionẽ rerum quas habet
in loco domicilij, & iudex loci domicilij
4 exequatur ut infra eo. ti. poſtulati. ¶ † Itẽ
ſortitur quis forum ratione domicilij.
Eſt autem domicilium ubi quis ſummam
rerum ſuarum & fortunarum conſtituit.
unde rurſum diſceſſurus non ſit. unde cũ
profectus fuerit peregrinari. uidetur &
ad quẽ cum redierit peregrinari definit.
ut. C. de in col. l. ciues. Poteſt autem quis
duobus locis domicilium habere uel plu
ribus ut cum quis diuerſis locis ſe ita in-
ſtruxerit ut non minus in uno quam in
alio ſe collocaſſe uideatur. ut. ff. ad muni.
l. Labeo & l. aſſumptio. §. iuris prudenti-
bus & l. eius. § Celſus. Poteſt etiã & ſine
domicilio quis eſſe ut ſi relicto domicilio
nauiget uel inter faciet quærens quo ſe
conferat & ubi ſe conſtituat ut in d. l. La
5 beo. & l. eius. §. Celſus. ¶ † Item ſorti-
tur quis forum ratione rei de qua a-
gitur. ut ibi reali actione conuenia-
tur ubi eſt res propter quam agitur.
ut. C. ubi in rem actio. l. ulti. ſupra de
reſcriptis. cap. dilectus filius. I. ſaracenus.

nus. Quod quibuſdam placuit admitere
circa immobilia tantum, lex tamen præ
dicta loquitur indiſtinctè & alia. ff. de iu
di. l. quod legatur. §. ſi autem. Vnum ta-
men notabis quòd ſi agatur actione rea-
li cogitur reus reſpondere ubi domiciliũ
habet. & hoc innuit rubrica. ubi in rem
actio exerceri debeat. Sed ſi agatur ubi
res eſt, poteſt reus ſi uult reſpondere ibi
dem. ſed non cogitur, & hoc innuit ru-
brica ubi in rẽ act. exerceri debeat uel e-
xequeat. Exerceri enim debet neceſſario
ubi reus domiciliũ habet. ſed poteſt ubi
5 reus eſt. ¶ Item domiciliũ † uoco ſiue quis
domum ſiue tabernam ſiue pergulam ſi-
ue horreum uel armarium habet. ut. ff. de
iudi. l. hæres abſens. Ex his igitur quat-
tuor cauſis. ut dictũ eſt forũ ſortitur. quæ
in ſingulis ſingulariter attenduntr. Sed ex
una & uniuerſali conſideratione quæ in
omnibus locum habet ſortitur quis forũ
in curia Romana. eo quòd curia illa com
munis eſt omnibus & eccleſia roma. om
nium eccleſiarum mater eſt & magiſtra.
ut infra eo. cap. ulti. & Roma. communis
patria eſt. ut. ff. ad munici. l. Roma. Quod
uerùm eſt niſi quis habeat ius reuocandi
domum. ut cum aliquis ad curiam uenit
pro aliqua iuſta & neceſſaria cauſa, puta
legationis uel cauſa appellationis exer-
cẽdæ. uel teſtimonij prohibendi, uel cau
ſa promouẽdi poſtulationem uel electio
nem iam factam. nõ ſic ſi quis ueniat pro
priuilegijs uel immunitatibus impetran-
dis uel alijs nouis negocijs ſuis. uel ſuæ
eccleſiæ procurandis, talibus enim non
competit ius reuocandi domum. Sed &
primis quibus ius cõpetit tollitur ſi per-
fecto eo propter quod uenerant uolunta-
riè in curia moram trahant. uel alia ag-
grediantur negotia, uel ſi ibidem contra
xerint. ut. ff. de iud. l. 2. §. legatis. & §. om
6 nes. ¶ † Item ſortitur quis forum ex alijs
cauſis. ut mulier quæ ſortitur forum ma-
riti propter matrimonium. ut. ff. de iuriſd.
om. iu. l. cum quædam puella. ff. de iudic.
l. exigere. Sed aliud in concubina. ut. ff.
ad municip. l. de iure. §. ult. ¶ Item per
manumiſſionem ut. ff. ad municip. l. eius,
in prin. ſed hoc quo ad tutelam locũ ha-
bet non quo ad conuentionem ideſt, ut
manumiſſus ibi conueniatur ubi manu-
miſſus eſt. ¶ Item per natiuitatem & ado
ptionem. ut. ff. eod. titu. l. 1. in prin. Itẽ
ratione militiæ ut. ff. eodem titul. l. muni-
cipes. Item ratione dignitatis ut. C. de
7 incolis. l. ſenatores. lib. 10. ¶ Sunt † au-
tem quædam cauſæ in quibus iuriſditio
pertinet ad iudicem eccleſiaſticum etiã ſi
cauſæ inter ſeculares uertantur. uel quã-
uis ſeculares conueniantur. ut ſunt cau-
ſæ ſeruorum & ruſticorum eccleſiæ. ut
89. di. iudicatum. & 12. quæſtio. 2. eccle-
ſiarum ſeruos. ¶ Item cauſæ pœniten-
tium. ut 11. quæ. 1. aliud de pœni. diſt. 1.
aliud. ¶ Item cauſæ miſerabilium perſo-
narum ut 87. diſt. cap. 1. & 2. Item cum
agitur de feudo eccleſiæ ut infra eod. cap.
uerum. ¶ Item cauſe uiatorum & peregri-
norum. ut 24. quæſt. 3. ſi quis de potenti-
bus. & ca. ſequenti. ¶ Item cum agitur cõ-
tra raptores rerum eccleſiæ ut infra eod.
c. cum ſit. ¶ Item cum agitur cauſa ſpiri-
tualis uel ſpirituali annexa. ut. ſupra tit.
proxi. decernimus. & ca. quanto infra de
deci. quoniam infra de conſangui. & affi-
ni. ex literis. Item propter negligentiã
iudicis ſecularis ut infra e. ti. ex trãſmiſ-
ſa. & ca. ex tenore. ¶ Item ſi ſecularis iu-
dex ſit ſuſpenctus, ut in auten. ut differen.
iudi. §. 1. & 2. & §. penul. col. 9. ¶ Item cũ
uacat imperium. ut infra eo. licet. ¶ Item
ratione temporalis iuriſdictionis quam
habet eccleſia inter ſeculares, uel ratione
cõſuetudinis. ut infra de appel. ſi duobus.
¶ Item in cauſa dotis cum accedit cauſæ
matrimoniali ut infra de dote poſt di-
uor. pe. de prudentia. Item cum agitur de
crimine eccleſiaſtico. ut. 11. q. 1. ſi quis cũ
clerico. in auten. ut clerici apud propri.
epiſcopos. §. ſi quis colum. 6. C. de epi-
ſco. & cle. in authenti. clericus quoque.
8 ¶ † Sunt autem crimina eccleſiaſtica de
quibus iudex eccleſiaſticus punire poteſt
tam clericos quam laicos. ut crimen pe-
riurij. ut ſupra de elec. uenerabilem. Item
crimen hæreſeos ut infra de hæreti. ad
abolendam. & ca. uergentis. Item crimen
uſurarũ

uſurarum ut infra de uſur. cum tu. & cap.
quia in omnibus. Item crimen adulterij
cum agitur ad thori ſeparationem. ut ſu-
pra de procu. tuæ. Item crimen ſimoniæ.
ut infra de ſimo. per totum. In his dire-
ctè iudicia ſpectant ad eccleſiam. In alijs
indirectè. ut ſi agatur de aliquo crimine
per modum denunciationis ut ſupra titu.
proxi. nouit. ſed opponitur fere in omni
bus his criminibus leges puniũt ut. C. de
tranſac. l. ſi quis maior. C. de hæreti. per
totum. C. de epi. & cle. l. ſi quenquam. Ad
quod reſpõdeo. leges docent quas pœnas
eccleſia imponere debeat ſicut econtra-
rió contingit ut 5. q. 6. delatori. Vel le-
ges puniunt poſtquam eccleſia puniuit ut
ita ſit fori accumulatio. & hoc innuit lex
quæ dicit, poſt debitę ultionis acrimo-
niam quæ erga ſacrilegos iure pro men-
da eſt exilio perpetuo deportationis ſub
datur ut. C. de ſacroſan. ec. l. placet in fi.
Sed hoc recipit calumniã ex eo quod le-
gitur ſupra ti. proxi. at ſi clerici quia nõ
debet quis duplici contritione conteri ut
81. diſ. præsbyter aut diaconus. ut. 33. q.
5. quid ergo. Propterea dici poteſt quòd
in criminibus memoratis laici coram ſe
cularibus iudicibus, clerici coram eccle-
ſiaſticis iudicibus impetuntur & puniun-
tur. Veruntamen in ſacrilegio in fauo-
rẽ eccleſiæ inductum eſt ut eccleſia poſ-
ſit conuenire laicos ſacrilegos corã quo-
cunque maluerit iudice. ut infra eod. titu.
cum ſit generale. Vnde propriè & uerè
loquendo crimen eccleſiaſticum dici po-
teſt illud quod eſt crimen ſecundum ec-
cleſiam non ſecundum leges. ut crimen
uſurarum. crimen fornicationis. quod ſe
cundum leges non eſt crimen ut. ff. de cõ
cubi. l. in concubinatu. in fi. hæc crimi-
9 na ſecundum eccleſiam puniuntur. ¶ † Itẽ
ſortitur aliquis forum per appellationẽ.
ut. 3. quæſtio. 6. peregrina. Item per
delegationem. ut 3. quæſtio. 6. unaque-
que. Item per priuilegij conceſſionem.
ut infra eod. titu. dilecti. Item per cauſæ
maioritatem. ut infra de appel. ut debitus
in fin. ut contingit in cauſa fidei. ut 23.
quæſtio. 1. quoties. 2. quæſtio. 6. ſi quis
nos. Item in cauſa dubitabili quę niſi in
concilio expediri non poteſt. ut 17. di-
ſtin. multis. Item in cauſa criminali e-
piſcopi. cum uideatur epiſcopus in cau-
ſa depoſitionis eſſe. ut 3. quæſtio. 6. mul-
tum & cap. quamuis. Nam cauſa crimi-
nalis epiſcopi audiri poteſt ab alijs. ut. 3.
quæſtio. 7. cap. 1. & 2. & 5. quæſtio. 4. cap.
1. & abſolui. ut 6. quæſtio. 4. per totum.
ſed non condemnari. ut 3. quæſtio. 4. duo-
decim. Item per recuſationem. ut ſupra
de off. delega. ſuſpicionis infra de appel
la. cum ſpecialis & ca. 2. infra eodem ti. ſi
quis contra aliquem. & cap. licet. Item
per compromiſſum, ut ſupra de arbi. per
totum. Nunc reſtat uidere an clericus
poſſit renunciare foro. Et eſt certum quod
non poteſt renunciare foro eccleſiaſtico
ut adeat ſeculare infra eo. ſi diligẽti. 11.
quæſtio. 1. inolita & cap. placuit. Nam
hoc ius inductum eſt in fauorem totius
colegij. & ſic tanquam iuri publico re-
nunciari non poteſt. ut. ff. de pactis. l. ius
publicum infra de ſen. excom. cap. con-
tingit. Sed hoc recipit multa contraria.
ut. C. de pac. l. ſi quis in conſcribendo.
7. quæſtio. 1. quam periculoſum. ff. de
ædili. edic. l. quæritur. §. ſi uenditor in-
fra de priuile. ſi de terra. & cap. acceden-
tibus infra de regula. ad apoſtolicam. ff.
de pactis. l. paciſci. ff. de mino. l. ſi iu-
dex. ff. de ferijs. l. 1. ff. à quibus appel.
non licet. l. 1. C. de tempo. appel. l. ult.
in fine. de renunc. per totum per hæc
omnia colligitur quòd quis poteſt re-
10 nunciare iuri ſuo † Ad quæ omnia re-
ſpondeo. iuri introducto in fauorem ali-
cuius renunciari poteſt, in fauorem om-
nium introducto non, poteſt renuncia-
ri. Vel alias iuri fauorabili tantum re-
nunciari poteſt fauorabili & odioſo non
poteſt hoc autem ius inductum eſt in fa-
uorem clericorum & in odium laico-
rum. qui opido infeſti ſunt clericis ut
ſecun. quæſtio. ſeptι. laicos. Et ſimi-
le aliud. quia auxilio Velleyani re-
nunciatur ut. ff. ad Velleya. l. ultima.
C. quando mulier tute. offic. fun. po-
teſt in authenti. mater. Sed ſecus

in

in Macedoniano. Vnde poſt ſententiam datur exceptio ex Macedoniano ut. ff. ad Maced l. tamen ſiue. Et eſt diuerſitatis ratio. quia Velleianum eſt fauorabile tantum. ideſt in fauorem mulierum inductū. Sed Macedonianum in fauorem filiorum familias. & in odium creditorum. ff. de con
11 di. indebi. l. qui exceptionem. † Vel ideò clericus non poteſt renunciare foro. quia ex hoc præiudicaretur epiſcopo ut. 11. q. 1. clericum. 3. q. 6. non liceat. A quo enim ordinem & iudicium recipere debet. ut. 9. q. 2. nullus primas. Iudicium inquàm manifeſtum & ſecretum. ut. de pœni. di. 6. placuit. infrà. de pœni. & re. omnis. Præterea ſi iuri fori clerici renunciare poſſent. iam clerici unius epiſcopatus poſſent ſibi conſtituere iudicem in alio epiſcopatu. ff. de iudi. l. 1. Et eodem modo clericus non poteſt renunciare priuilegio quod toti collegio indulgetur ut. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. Nam & ſi actionem iniuriarum ſibi competentem clericus remittere poſſit. ut. 23. q. 4. ſi is qui. & c. ſi illic iniuriam tamen factam ordini abolere non poteſt. & ideo excommunicatio durat. ut. infra. de ſenten. excom. contigit. Quidam tamen dicunt quòd clericus & ſi foro clericali renunciare non poſſet expreſsè, tacitè tamen poteſt. ut. ff. de procura. l. filiusfamilias. §. ueterani. & C. de iuramen. calum. l. 2. quod non
12 puto uerum. ¶ † Dubitari autem conſueuit de clericis exiſtentibus in ſcolis qui forum adeunt poteſtatis uel iuſticiarij ciuitatis in qua ſtudium uiget cum ſit laicus & hoc fiet ex priuilegio Frederici indulto ſcolaribus in illa conſtitutione quæ incipit. habita, Reſpondeo Illud locum haberi in ſcolaribus laicis qui ex priuilegio habent optionem an uelint conueniri coram epiſcopo, uel coram poteſtate, uel magiſtro. Vel habet locum in ſcolaribus clericis qui ibi proprium non habent epiſcopum. Vnde ſcolares clerici & ciues non habent illam electionem ut poterint eligere poteſtatem ſeu iuſticiarium ciuitatis. uel magiſtrum uel epiſcopum. imò præciſe ab epiſcopo debent iudicari & ab
ipſo ordinari, ut dictum eſt. nec locū ha
13 bet electio de qua dixi. ¶ Et nota † q̄ quæſtio feudalis agitanda eſt coram domino feudi ut. infra. eod. ti. uerum. Quod intelligo uerum cum agitur inter duos uaſallos, nec reuocatur in dubium quin res ſit feudalis illa de qua agitur. ſed dubitatur quis ſit uaſallus, & ad quem pertineat iure feudi. tunc quia intereſt domini feudi quis ſit eius uaſallus. & ad eum cognitio ſpectat. & ſic intelligo illam decre. uerum. & capi. ex teneore. & ſupra. tit. proxi. cæterum. & infra eodem titu. ex tranſmiſſa. Sic loquitur conſtitutio de feudis. §. præterea. ſupra titul. proxi. nouit. Sed ſi quæſtio ſit inter dominum feudi & uaſallum. an uaſallus debeat feudum perdere uel habere. per patres curiæ hæc quæſtio finietur. Si uerò quis ſe aſſerat dominum feudi & petat in dominum recognoſci, poſſeſſor autem negat illum dominum hæc quæſtio coram ordinario loci, non coram illo qui ſe dominum feudi contendit agitanda eſt ne in ſua cauſa ſit iudex. ut. C. ne quis in ſua cauſa iudicet. Sed ſi inter duos uaſallos agatur. non de iure rei: ſed de iure poſſeſſionis. ut pote quis aut ad quem ueniat poſſidentem. tunc coram ordinario loci. uel delegato tractanda eſt hæc quæſtio. non coram domino feudi. & ſic loquitur decre. infrà. eo. c. ex
14 parte. ¶ Item † per priuilegium eximitur quis a foro ut ſuperius dixi. & probatur. 16. q. 1. frater. infra. de priuile. cum capella. ff. de excuſa. mu. l. penul. §. ſi poſt. ff. de excu. tu. l. ſi ſpadonem. §. ſcire. & de alimen. & ciba. lega. l. is cui. Quod intelligo niſi priuilegiatus ſit in priuilegio ſuo præuentus ſaltem per citationem. ut infra eo. titu. propoſuiſti. ff. de iudici. l. ſi quis poſteà. Sed uidetur quòd & ſi priuilegium locum non habeat in præcedentibus, locum tamen obtinet in ſequentibus. ut. ff. de uſur. l. cum quidam. §. ſiſcus. C. de tempo. in integ. reſti. l. ea quæ & in auten. ibi ſignato ſi minor. Sed leges illæ locum habent in rebus diuiſibilibus non in iuriſditione quæ perpetuatur per citationem. ut. ſupra. de offi. delega. gratum, unde ibi iudicium

dicium accipere debet ubi cæptum eſt. ff.
15 de iudi. l. ubi. ¶ In ſumma † notandum
eſt quòd clericus foro eccleſiaſtico renun
ciare non poteſt & adire ſecularem: ut di
ctum eſt ſupra. Sed poteſt renunciare pro
prio & adire alium eccleſiaſticum uolun-
tate ſui ordinarij accedente. ut. infra. eo.
16 ſignificaſti. † Vnde tria requiruntur ad
hoc ut clericus non ſuum iudicem facere
poteſt ſuem. ſ. ut conſentiat in alium ha-
bentem ordinariam iuriſditionem. dele-
gata enim iuriſditio non extenditur ad
alias perſonas quàm in reſcripto commiſ
ſionis continentur. ut ſupra. de offic. de-
leg. cum olim abbas. & cap. P. & G.
præterquàm in ſpecialibus caſibus ut de
hac materia nota. ſupra. de offi. delega.
§. caſualiter. &. § prorogatur. Item ut
conſentiat in perſonam eccleſiaſticam.
ut infra. eod. titu. ſi diligenti. & ca. ſigni
ficaſti. aliter nihil agitur. ut ſupra. titul.
proxi. at ſi clerici. Item oportet ut diœ-
ceſani uoluntas accedat. ut in prædicta.
ſigniacaſti. &. 11. q. 1. clericum nullus. &
3. q. 6. non liceat. Et ſecundum hoc non
obſtant iura illa quæ dicunt aliquem poſ-
ſe ſubijcere iuriſditioni illius qui habet
ordinariam. ut. ff. de iudic. l. 1. & . l. pri-
uatorum. Quia illa in clericis locum non
habent. ut dictum eſt. Et eodem modo
non obſtat arg. a contrario ſenſu. 3. q. 6.
pulſatus. Item non ob. 2. q. 5. mandaſtis.
& cap. auditum. Nam illud facit papa ex
nimia humilitate. nec habet ſuperiorem
cuius conſenſum requirat arg. ſupra. de
17 elec. licet. ¶ † Item quod dixi. ſupra. de
domicilio, ſic intellige. quia ibi intelligi
tur clericus domicilium habere ubi larem
ſibi conſtituit, non ubi eccleſiam habet
uel beneficium. ut. ſupra. de reſcriptis.
dilectus. infra. eod. tit. poſtulaſti. Vnde
ſi contingat clericum delinquere ubi do-
micilium habet. ibi punietur. ſed ſi cri-
men exigit priuationem a beneficio. pro-
nunciabitur a iudice domicilij. mandabi
tur autem executioni ſententia a iudice
loci in quo beneficium uel eccleſia con-
ſiſtit. ut in prædicta decret. poſtulaſti. &
ff. de re iudi. l. à diuo Pio. §. 1. Sed ſi
alibi quàm ubi domicilium habet de-
linquat. tunc diſtinguitur inter graue de-
lictum & leue. ut ſi grauiter deliquerit,
tunc iudex loci in quo deliquitur puniet.
ut. ff. de re mili. l. deſertorem. in princ.
& adeò ut ſi alio ſe contulerit delin-
quens remittatur ad illum. ut in auten.
ut nulli iudi. §. ſi uero quis comprehen-
ſorum. colla. 9. Et hoc prætextu remi-
ſit Chriſtum ad Herodem pylatus. ¶ Itē
18 † remittitur quis honoris cauſa ut cum
miles delinquens remittitur ad magi-
ſtrum militum ſub quo deliquit. ut. ff.
de cuſto. & exhi. reorum. l. de militibus.
Et hoc uerum eſt cum miles leue de-
lictum commiſit. ff. eod. tit. l. non du-
bium eſt, ſecus ſi graue. ut. ff. de accuſa.
l. ulti.

Summarium

1 *Libellus quid ſit. & quotuplex.*
Libellum quis porrigere debet.
2 *Libellus an in omnibus cauſis requiratur.*
3 *Libellus conuentionalis quid continere debeat.*
4 *Actio an ſit exprimenda in libello.*
5 *Reus ab inſtantia iudicij abſoluitur, ſi actio inepta proponitur.*
6 *Iudicium uniuerſale quid ſit, & quid generale.*
7 *Libellus effectus.*
8 *Libellus accuſatoris reuocari poteſt.*
9 *Libellus diem dati libelli continere debet.*
10 *Libellus accuſationis qualiter debeat concipi.*
11 *Reſcriptum incitatorijs literis inſertum quo ad inducias denegandas pro libello habetur.*

¶ DE LIBELLI OBLAtione. Rubrica.

QVia rei ad iudicia uocati ſolent poſtulare libellos ut ſciant quid petatur & qualiter & ſuper quo debeant reſpondere. ideo poſt tractatus de iudi. & de foro cōpe. ſubijcitur hic rubrica de libelli oblatione. ¶ Videamus igitur quid ſit libellus, quis libellum porrigere debeat, in quibus cauſis locum ha-

beat libelli. porrectio, quæ in libello debeant contineri, & de libellorum effectu. ¶ Libellus † eſt paruus liber. id eſt modica ſcriptura. Et eſt duplex libellus. conuentionalis & accuſationis. Primus in ciuilibus. ſecundus in criminalibus locum habet. ¶ Libellum autem porrigit actor. ut. 3. quæſtio. 3. §. ſpatium. & §. libellum. Porrigit inquàm & offert reo. ut in eo. §. ſpatium, in auten. offeratur. C. de lit. cont. porrectus transfertur in acta. ut. infrà. de proba. quoniam contra falſam.

2 ¶ Libellus exigitur † in omni cauſa in qua ordinariè agitur. niſi in quattuor caſibus. Primus eſt, cum cauſa uel lis ſit breuiſſima. & maximè uilium rerum ſeu perſonarum. ut. C. de ſen. ex breuicu. reci. in auten. niſi. Secundus cum epiſcopus cognoſcit inter ſuos familiares, ut in prædicto auten. & 11. q. 1. ſi quis cum clerico. Tertius cum hoc fit ex conſenſu partium. ut. C. de priuil. ſcola. l. quoties, in fin. libro. 12. Quartus cum rector prouinciæ infra quinquaginta dies conuenitur. ut in auten. ut iudices ſine quoquo ſuff. arg. §. neceſſitatem, colla. 2. ¶ Ideò autem dixi ordinariè agitur, ſecus erit, ut in cauſa denunciationis & inquiſitionis. quàmuis in cauſa inquiſitionis capitula ſint edenda uel potius exponenda de quibus fuerit inquirendum. ut infra de accuſ. qualiter & quando. §. debet igitur. Aliàs autem generaliter libellus dandus eſt, ſiue in ciuilibus ut. infrà. eo. cap. 1. ſiue in criminalibus, ut. 2. q. 8. libellorum.

3 ¶ † In libello conuentionali debent contineri hæc. Nomen actoris. nomen rei. & nomen iudicis coram quo agitur. Item res quæ petitur. ut. infra. eod. titu. cap. 2. infra. de appel. ſignificantibus. Cum enim libellus ad hoc detur ut reus delibere, cedat an contendat, ut. 3. q. 3. §. offeratur. quomodo poterit deliberare niſi res quæ petitur exprimatur. Item quomodo ſcire poteſt reus an poſſideat uel non poſſideat rem quæ petitur, & periculoſum eſt ſubire defenſionem eius rei quam forte non poſſidet. ut. ff. de rei uendica. l. is. qui. propterea res exprimenda eſt & indicia rei. ut. ff. de rei uendi. l. in rem. & ſi res quæ petitur ſit immobilis exprimi debent confines. ut. ff. de actio. em pt. & uen. l. Titius. §. ult. & l. prædicta ſi in rem. §. ulti. Item ſpecies & pondus exprimi debent. ut. ff. depoſi. l. 1. §. ſi quis argentum. Cauſa etiam exprimi debet. ut. C. de adop. l. 3. C. de edic. di. Adri.

4 tol. l. ult. ¶ † Sed an actio ſit edenda dubitatur. Et uidetur quod non. ut ſupra. de iudi. dilecti. Nam in iudicijs eccleſiaſticis non eſt rigor huiuſmodi obſeruandus. ut infra. de dolo & contuma. c. 1. Sed contrà. infra. tit. proxi. c. 1. infra depo. grauis. ſuprà. de iudi. examinata. 11. q. 1. experientiæ. Ad quod ſic diſtinguo. Actio aliquando ſignificat formulam uerborum. ut. ff. de furtis. l. ſi ſeruus nauem. ut cum dicitur ago contra talem ad decem actione exempto, uel certi condictione de mutuo. tales actiones, id eſt formulæ uerborum ſublatæ ſunt ſecundum utrunque ius canonicum & ciuile. ut in præal. lega. decre. dilecti. &. C. de formulis & impetra. ſubla. l. una. Aliquando ſignificat cauſam agendi. ut cum dico peto decem. à tali. quia uendidi ei librum. uel quia ei mutuaui. & ſecundum hoc actio ſiue cauſa agendi uel petendi proponenda eſt in iudicio tam eccleſiaſtico quàm ſeculari. Aliquando tamen cauſa petendi exprimenda non eſt, ut cum agitur rei uendicatione. Nam ſi aliquis petat. rem iure dominij uel quaſi, non habet neceſſe dicere cauſam dominij, argu. ff. de except. rei iudi. l. ſi mater. §. 1. & 2. Item modus agendi eſt exprimendus. ut cum ex eadem forma uerborum plures modi agendi reſultant. & ideò exprimendum eſt ad quid agatur. uerbi gratia. ut cum peto rem mihi furtim ſubtractam. dubitari poteſt an agatur actione ad exhibendum, uel rei uendicatione, uel conditione furtiua, uel actione furti. His enim omnibus actionibus agitur pro re furtiua. Et in his omnibus actionibus ſatis competunt illa uerba. Peto rem talem mihi ſubtractam, ſed diuerſi ſunt modi & diuerſos ſortiuntur effectus. ut. ff. de

ff. de condi. fur. l. ſi pro fure. §. 1. & 2. & l. in re furtiua. & ff. de rei uen. l. item ſi uerberatum. §. ulti. Item ſi ago ſic, ago contra talem qui arbores mihi incidit. dubitari poteſt an agatur ex illo edicto arborum furtim cæſarum: an ex lege Aquilia. Et ideò iudex qui curare debet certam ferre ſententiam. ut inſtitu. de accu. §. curare. petere debet exprimi quomodo & ad quid agatur. Aliquando ſignificat ius agendi uel petendi. ut. in ſtitu. de act. in prin. Et ſecundum hoc dicitur. Nemo ſine actione experitur. ut. ff. de ad miniſt. tu. l. quotiens. §. 1. & ff. de nego.
5 geſt. l. ſi pupilli. §. uideamus. † Vnum tamen non omitto quòd ſi actio, id eſt, formula uerborum proponatur & inepta. reus abſoluitur ab inſtantia iudicij. ut ſuprà. de iudi. examinata. & ff. ſi menſor fal. mo. dixe. l. 1. §. 2. Et quæ ſuperius dicta ſunt locum habent ſecundum utrunque ius canonicum & ciuile. Omnia igitur certa debet facere is qui libellum præſentat. quia non licet ei uagari cum diſcrimine alieno. ut. ff. de iniurijs. l. prætor edixit. in prin. Et ſi hæc quæ ſuperius dicta ſunt fuerint ab actore ſeruata, ſaluum eſt reo beneficium deliberationis. Et notandum quòd in uniuerſalibus iudicijs res exprimi non debent in libello neque in ſententia. ſed in executione ſic, ut. ff. de peti. hæred. l. 4. & l. ſi quo tempore. & ff. ſi pars hære. peta. l. 1. §. ult. Et hoc idem obſeruandum puto cum petitur eccleſia cum iuribus & pertinentijs ſuis. ut infra de reſtit. ſpo. cum ad ſedem. in prin. Et cum petitur præbenda cum plenitudine iuris & honoris canonici. ut. in fra. de conceſ. præben. propoſuit. in ſi. Nam in talibus & ſi pertinentia iura & honores in libello & in ſententia non ueniant exprimenda. in executione tamen exprimi oportet. Nam alias executor ſententiam in illis non exequatur, niſi uictor probauerit illa in quibus executionem fieri poſtulat, eſſe de pertinentijs & de iuribus rei in libello petitæ, ut in petitione hæreditatis dictum eſt. ſi tamen actor in libello, uel reus in excipiendo hæc uoluntariè duxerit exprimenda. exprimuntur & in ſententia. ut ſupra. de offi. ordi. conquerente. in-
6 fra de præſcr. audictis. & c. cū olim. † Sunt autem uniuerſalia iudicia hæc petitio hæreditatis, familiæ erciſcundæ. actio ex teſtamento cum uniuerſum petitur. Et ſimilitudinariè. idem poteſt dici in præmiſſis petitionibus, & cum ius epiſcopale uel archidiaconale uendicatur. Sunt & generalia iudicia ut cum agitur actione tutelæ, mandati, pro ſocio, & in talibus ac conſimilibus non ſunt res exprimendæ in libello. ſed in iudicio & in ſententia. ut. C. de iudi. l. licet. ¶ Effe-
7 ctus † libelli eſt facere rem litigioſam. ut. C. de litigio. in auten. ibi ſignato. litigioſa res eſt. & in auten. de litigio. §. primo. colla. 8. & ſecundum hoc intelligo. infra ut lite penden. eccleſia. &. 11. quæſtio. 1. quia res in litigio. ¶ Item perpetuat actiones annales. ut eſt actio iniuriarum ut. C. quando libellus prin. da. li con. fa. l. 1. & 2. Item interruptionem præſcriptionis inducit. Et in tantum hoc uerum eſt ut ſi quis in libello aliquem ſibi obnoxium dixerit, & ſi libellus nullam cauſam contineat, uel fortè contineat unam ſolam omnium actionum, uel obligationum perſonalium, uidetur interruptio facta. ut. C. de annali except. l. ſi ex multis. ¶ Sed oppones. talis libellus ſic generaliter conceptus & ſine cauſæ expreſſione recipiendus non eſt unde tanquam ineptus nihil debet penitus operari. Reſpondeo hoc non ſequitur. Nam & circa libellum ſola executoris conuentio interruptionem inducit. ut. C. de præſcrip. 30. anno. l. ſicut in rem. Leuiter autem fit interruptio in odium. præſcriptionis ut innuit eadem lex ſi ex multis. in fine. ¶ Item libellus obligat porrigentem cauſam ad finem perducere. ut. C. quomodo & quando iud. in authenti. qui ſemel. Aliquando tamen licet porrigenti recuperare libellum. ne iuſſè plenitudinis humanita amputetur. ut. 2. q. 6. §. ſi quis libellos &. C. de appel. l. ſi quis libellos. Quod

intelligo cú nihil incommodi adhuc ſenſerit aduerſarius. ut. ff. de códi. cauſa dá. l. ſi ideo pecuniá. alias non liceret ei pœnitere cum alterius captione. ut. ff. de interroga. ac. l. de ætate. §. ulti. & arg. ff. de
8 reg. iur. l. nemo † Sed & libellus accuſatoris poteſt reuocari. ut. 2. qu. 3. ſi quem pænituerit. & cap. ſi quis iratus. Et poſt libelli oblationem licet deſiſtere ſine pœna. ut. ff. ad Turpil. l. quæſitum. &. ff. de in ius uoc. l. libertus. Tenebitur tamen iniuriarum eo quòd dato libello infamauit illum cui libellum porrexit. ut. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. ſi quis libello. Quod uerum eſt niſi inſcriptio ſit ſecuta libelli porrectionem, tunc enim non poſſet accuſator pænitere niſi ex cauſa. ut. C. de aboli. l. 2. & 2. quæſt. 3. Paulum. & petere abolitionem dummodo reus non ſit paſſus aliquam iniuriam carceris ſeu uinculorum. ut. C. de abolitio. l. ſallaciter. Et ſecundum hoc intelligo de
9 accuſa. licet. ¶ Et nota † quòd in libello continebitur dies dati libelli. ut in auth. offeratur in uerbo quòd non modo ex ipſius reſponſione. ſed ex libelli manifeſtetur ſubſcriptione. Sed ſi ſit libellus accuſationis continebitur in eo nomen iudicis coram quo agitur. accuſatoris & rei crimen de quo agitur. & quandoq; perſona cum qua crimen dicitur eſſe commiſſum. & locus in quo. Item dies inſtitutæ accuſationis. & profeſſio accuſatoris ut 2. q. ul. §. libellorum. Diem autem & horam commiſſi criminis accuſator inuitus comprehendere non tenetur. ſicut hæc omnia quibuſdam uerſibus continentur. Conſule menſe die coram prætore profeſſus. Te deferre reum crimen loca pone ſodalem. Et licet hora dies non mé
10 ſis prætereatur. ¶ Item nota quòd † pro libello habetur reſcriptum in citatorijs literis inſertum quo ad inducias denegádas. ut infra de dilationibns. præterea. & hoc plenius ibi dicam.

Summarium

1 *Reconuentio apud quem, & quando fieri debeat. & nu. 2. & 3.*

3 *Reus non reconueniens congruo tempore an ſaluam habeat quæſtionem in alio iudicio.*

4 *Reconuentio quando ceſſet. & quorum quo iudice fiat & nu. 5.*

5 *Reconueniens uolens reſpondere quando puniatur.*

6 *Conueniens aliquem una actione, an poſſit reconueniri pluribus.*

¶ DE MVTVIS PETITIONIBUS. Rub.

DIctum eſt ſupra de libel. oblatio. ſed quia plerunq; ab utraq; parte porriguntur libelli & mutuæ ſiunt hinc inde petitiones. ideo ſubijcitur hic rub. de mu. pe. ¶ Videamus igitur apud quem fieri debeant, quádo & in quibus caſibus locum habeat reconuentio, & in quibus ceſſet. Et quæ ſit pœna actoris nolentis reſpondere libello reconuétionis. uel mutuæ petitionis. ¶ Reconué-
1 tio † fieri debet apud eundé iudicé apud qué ſit & conuentio. ut infra eodem titu. c. 1. & 2. 3. q. 8. c. 1. C. de ſenten. & interlocuto. om. iudi. l. cum Papinianus. & in auth. & conſequenter. Et ſi ſic in idé iudicium iſtæ duæ quæſtiones mutuæ cócurrant uiciſſim tractandæ ſunt & eadem ſententia terminandæ. Si uero non concurrát. ſed una prior & alia poſterior proponatur. tunc locú habet regula illa qui prius appellat prius agat. ut infra de ordi. cogni. cum dilectus, &. ff. de iudi l. qui prior. Sed quamuis dicam quòd ubi concurrút duæ mutuę petitiones uiciſſim tradendæ ſint, tamen is qui primò ad iudicium proclamat prior erit in omnibus. ut prius fiat conteſtatio litis in cauſa ſua, prius de calumnia ſua iuretur, prius recipiantur probationes, prius in ea ſententia concipiatur & recitetur. Nec obſtat quod dictum eſt quod eadem ſentétia terminetur, quia ueræ duæ ſunt ſententiæ quæ feruntur circa duas quæſtiones ſeſe minimè contingentes, ſed & ſi ſe contingerent, ut cum agitur petitorio & poſſeſſorio à diuerſis partibus etiam circa eandem

dem rem. & adhuc dico fore duas ſenten
tias quæ feruntur. ut infra de cauſa poſ-
ſeſ. & propriè. cum eccleſia. Dicuntur
autem una & eadem ſententia quo ad cõ
textum prolationis quia unico contextu
ambæ feruntur, ſicut plures ſtipulatio-
nes reſpectu plurium rerũ dicuntur una
& eadem ſtipulatio quo ad conceptũ uer
borum.ut.ff.de uerbo. obliga. l. ſi ſtichũ.
§. ſtipulatio. &. ff. de dona. cauſa mor.l.
ſenatus cenſuit.§. ult. unde ſi iudex pro-
nunciaret in cauſa conuentionis & differ
ret pronunciare in cauſa reconuentionis
grauaret partem quæ reconuenit & poſ-
ſet ab eo iuſtè appellari.ut.ff. quæ ſenten
2 tiæ ſine app.re.l.1 §.ul.¶ Debet † autẽ fie
ri reconuentio ſtatim ut dicit auth. illud.
& conſequenter ſcilicet in ipſa litis con-
teſtatione ſiue parum ante uel poſt. quia
quæ incontinenti fiunt ineſſe uidentur.ut
ff.ſi cer. peta.l. lecta.&.C.de pac.l.petẽs.
Vel dici poteſt ut omnino neceſſe ſit fie-
ri reconuentionem a principio & ante li
tis conteſtationem ſi reus credat actorẽ
in aliquo ſibi fore obnoxium propter uer
ba quæ ſunt in corpore auctenticorũ. de
executoribus. colla.7.§.illud. Non enim
ibi dicitur ſtatim. ſed ſic non apud alium
ſed apud eum mox à principio liceat con
uenire. Sed utrunq; approbo ut reus poſ-
ſit reconuenire actorem ſiue à principio
cum actor libellum porrigit, ſiue uſque
ad litem conteſt.& parum poſt, arg. C.de
procu.l. nihil intereſt. & quia principiũ
cauſæ dicitur conteſtatio. ut. C. de iure-
iur. propter cap. l.2.¶ Sed hoc eſt ſciendũ
quandocunque libellus reconuentionis
porrigetur uſque ad lit. conteſt.& parum
poſt ut dictum eſt. reus tamen neceſſe ha
bet reſpondere ad libellum reconuentio
nis lite conteſta. in cauſa conuentionis.
ut infra.eo.tit.cap. 1.¶ Sed quid ſi conue
niam te ad. 10. & tu reconuenias me ad
equum. ego iterum reconueniam te ad bo
uem. nunquid admittetur in ea ultima re
conuentio? Nam quodammodo uideor
te reconuenire reſpectu tuæ præcedentis
reconuentionis. quæ poteſt dici conuen-
tio reſpectu ſubſequentis. ſicut & relator
dicitur delator.ut.C. de rebus credi.& iu
reiu.l. generaliter. Et puto non eſſe ad-
mittendam. ne ſic tuæ petitiones in infi-
nitum procedant. Sed fateor quòd ego a
principio potui uno libello te conuenire
ſuper. 10.& ſuper boue & ſuper omnibus
perſonalibus actionibus. ut.ff. quibus re
bus ad eundem iudi.ea.l.1.&. 2. & ſupra
de reſcriptis. cap. ulti. ¶ Vnum tamen
3 † non omitto quòd ſi reus non reconue-
niat congruo tempore. ſalua eſt ei quæ-
ſtio in alio iudicio. ut in prædicto authen
tico.& prædicto.§. illud. Et quod ſupe-
rius dixi in duabus quæſtionibus locum
habere regulam illam. Qui prior appel-
lat prius obtinet &c. cum utraq; quæſtio
eſt ciuilis & neutra præiudicialis. Item
cum utraque eſt criminalis & neutra ma-
ior. Item cum prima maior eſt quàm ſe-
cunda. Sed & ſi ſecunda ſit maior adhuc
obtinet regula. ſi tamen accuſati nomen
nolentis accuſare accuſatorem receptum
fuerit inter nomina reorum. Nam tunc
prætextu maioris criminis obiecti nõ dif
fertur accuſatio prioris. Ita & ſi quevis
alia exceptio proponatur.ut.ff. ad le. Iul.
de adulte.l. ſi maritus.§. præſcriptiones.
Fallit autem regula cum utraque quere-
la eſt ciuilis.& ſecũda præiudicialis. quia
de libertate uel filiatione. ut inſti. de a-
ctio.§.præiudiciales.ff. de libe. cauſa.l.or
dinata.C. ad le. Iul. de adulte.l. quoniã.
& de ordi. cogni.l.1. &.l. cum hic ſtatus.
Item fallit cum ſecunda eſt criminalis &
prima ciuilis ſed non præiudicialis.ut.C.
de ordi.iudicio.l.ulti.3.q.11.§.aliquãdo.
Item fallit cum utraque eſt criminalis.
ſed ſecunda maior.ut.3. q.11. prius eſt.et
C. qui accu. non poſſeſ. l.1. Item fallit
cum utraque eſt par ſed tamen accuſatus
uult proſequi ſuam iniuriam uel ſuorum
ut ea.cauſa.&.q.ea.neganda.&.C. qui ac
cuſa. non poſſunt.l. negada. Si uerò reus
aliquam actori quæſtionem obijcit ut nõ
ab eo aliquid petat, ſed ut abſoluatur ab
impetitione ipſius. ſemper eſt de exce-
ptione cognoſcendum fundata primo in
tentione actoris. ut.C. de proba.l. exce-
ptum. & de excep. l. ſi quidam infra de
ord

ordi.cogni. cap.1. & ſupra de renuncia. ſuper hæc.C. de præſcrip. longi tempo.
4 l.empror. ¶ Ceſſat † autem reconuentio in actione priuilegiata ut in quæſtione reſtitutoria quæ dedignantis naturæ eſt nec compatitur diſſimilem quæſtionem. ut infra de ordi. cogni.ſuper ſpoliatione. Ceſſat & in præiudicialibus quæ etiam ſecundo loco propoſitæ reijciunt alias quæſtiones ut ſuperius dictum eſt. Ceſſat ubi primo proponitur criminalis ut in præalleg.l.prius eſt. Ceſſat in excommunicatu qui conueniri poteſt non conuenire. ut infra de excep.cum inter. Ceſſat coram arbitro. ut ſupra de arbi. cum
5 dilectius. Et nota † quòd præmiſſa locum habent tam coram ordinario quam coram delegato. Nam & delegatus in cauſa conuentionis & de reconuentione cognoſcere poteſt. ut infra eodem titu. prudentiam. ¶ Pœna nolentis reſpondere reconuenienti eſt ſecundum quoſdam ut conuenienti non reſpondeatur uel præciſè compellendus eſt reſpondere. ut infra eodem titulo. cap. 1. ¶ In
6 ſumma notandum † eſt quòd ſi conueniam te una actione tu poteris me reconuenire pluribus. ut.ff. de procurat.l. omnium. Item ſi conueniam te in decē tu poteris me reconuenire in quantitate maiori. ut. ff. de iuriſdi. omn. iudic.l.ſi idem cum eodem. Et hæc omnia locum habent cum duo unus contra alium agere uolunt. Vbi autem duo pluresue & ex diuerſis cauſis contra aliquem coram ordinario agere uolunt, & diuerſis temporibus ueniant tunc locum habet regula. qui prior appellat prius agat. ut. ff. de iudic. l. qui prior. Si uerò ſimul ueniant & concurrant, tunc aut agere uolunt ciuiliter, aut criminaliter. Si ciuiliter, tunc iudex eliget quem uelit ut gratificationi ſit locus ſicut aliter ff. de religi. & ſump. fu.l. ultima & infra de iure patro. cum aduocatus. Si autem criminaliter iudex debet eligere magis idoneum. ut.ff. de accuſatio.l. ſi plures. Nec obſtat infra de accuſ. licet. Nam & ſi plures ibi detuliſſent à principio tandem nec unus apparuit. Sed & ſi plures apparuiſſent unus eligendus fuiſſet ut ſuperius dictum eſt.

Summarium

1 *Litis conteſtatio quid ſit. & qualiter fiat. & nu 2. & 3.*
3 *Plura ſi in libello ponuntur ad omnia reſpondendum eſt, ut ſit plena litis conteſtatio.*
4 *Litis conteſtatio quid operetur.*

¶DE LITIS CONTESTATIO. Rubrica.

POſt libelli oblationem & poſt mutuas petitiones ſequi debet litis cōteſtatio.& ideò poſt tractatus illos ſubijcitur hic rubrica de litis conteſta. ¶Videamus igitur quid ſit litis conteſta. qualiter fiet. & quid operetur. ¶ Eſt autē
1 † litis conteſtatio hincinde apud iudicem negocij principalis facta narratio per principales perſonas, non per aduocatos, niſi fortè principales adeò fuerint indiſcreti ut eorum defectus per alios de licentia iudicis ſuppleatur ut ſupra de iudici paſtoralis. Sic & ſi fiat interrogatio de facto principalis debet reſpondere.ut.ff.de interro. ac.l.ſi ſine quod locum habet in omnibus interrogationibus quæ fiunt ante lit.conteſt. ut infra de dolo & contu. prout & .ff. de interroga. act.l. 1. locum habet & in poſitionibus quæ fiunt poſt litis conteſt. quia probationum loco ſuccedunt. ut no. ſupra de iudi.§.partibus. per eas autem non fit cōteſtatori ut hic & ſupra de elect. dudum. Item locum habet ſi iudex æquitate motus interroget ſuper facto quod fieri poteſt ante.lit.conteſta.& poſt uſque ad ſententiam.ut.ff.de interroga.ac.l. ubicunq; In his ergo in quibus de facto quæritur quòd principalis reſpondeat ſi ætatem habeat ut de con.di.4.cum pro paruulis. ſic & principalis per ſeipſum præſtat iuramen-

ramentum de calumnia. ut. C. de iura. cal. in auten. principales. Idem eſt in iuramento de ueritate dicenda. Et eſt ratio in his omnibus, quia principalis perſona melius nouit factum quam aduocatus. & ideo ipſe non aduocatus de facto reſpondet. ut. ff. de procurato. l. ſi actor. & C. eo. ti. l. ulti. Hoc autem fallit in quibuſdam caſibus ſupra de iudi. paſtoralis. ut dictum eſt. ff. de procura. l. non ſolum. ℟. 1 Fallit in pupillo qui per alium reſpondet. C. de iura. cal. l. 2. §. quod obſeruari. C. de aucto. præſtan. l. clarum. Fallit in uniuerſitate quæ iurat & reſpondet per alios per quos municipium regitur. ut. ff. de condi. & demonſt. l. municipibus. & ad municipia. l. municeps. Fallit ſupra de iudici. intelleximus 5. q. 3. quia epiſcopus. C. de procurato. l. penul. in auten. ut ab illuſtribus fallit. C. de cura. fu. l. ult.

2 ¶ Conteſtatio † litis facienda eſt poſt libellum porrectum. Nam lit. conteſt. præter hoc indultum habita pro nihilo eſt habenda. ut 3. q. 3. in auten. offeratur niſi ſit cauſa in qua libellus non detur uel de conſenſu partium remittatur ut no. ſupra de libel. obla. §. libellus. ¶ Sed quæritur quare non fit lit. conteſt. per poſitionem actoris & reſponſionem rei, ſicut per libelli oblationem & rei narrationẽ. lex enim imponenda eſt rebus & non uerbis ut. C. de uſu. l. ult. & C. communia de leg. l. 2. in fine. Ad quod reſpondeo. poſitiones inuentæ ſunt, non ad conteſtãdum ſed potius ad probandum & ad releuandum ab anguſtijs teſtium producẽdorum. ut aliàs no. ſupra de iudi. ¶ Sed opponitur ex eo quod legitur infra de dolo & contu. prout, ubi poſt reſponſionẽ proceditur ad diffinitiuam. Sed ibi agitur de reſpondente ad interrogationem. non ad poſitionem. Vel ibi non fuit facta lit. conteſta. ſed quaſi ex illa reſponſione. Vnde ibi dicitur ut pote lite quæ ingeritur conteſtata. quòd autem ibi proceditur ad diffinitiuam ſpeciale eſt in odium illius rei calumnioſi qui totiẽs ſubterfugerat iudicium. Et ſimile. C. quo modo & quando iu. in auten. qui ſemel.

¶ Fit autem conteſtatio litis aliquando uera aliquando non uera ſed quaſi uera ut per narrationem actoris & reſponſionem rei intelligo contradictoriam. ut. C. de iudi. l. rem non nouam. §. patroni. & ſic intelligo. C. eodem titulo. l. una. Fit & quaſi conteſtatio ſcilicet cum agitur actione reali. uocatur colonus uel inquilinus qui detinet nomine abſentis. uocatus nominat dominum. datur tempus ad denunciandum. non uenit in termino dato tunc ex his omnibus quæ procedunt. ſcilicet quia uocatur inquilinus uel colonus. quia auditur nominans dominum abſentem. & quia datur tempus ad denunciandum domino & expectatus in termino non uenit. habetur lis quaſi conteſtata quantum ad interrumpendam longi temporis præſcriptionem ut infra titu. proxi. quoniam frequenter. § quòd ſi ſuper rebus. & C. ubi in rem actio. l. 2. ¶ Sed eſt ſciendum quòd ſi reus reſpondeat in iudicio non ea mente ut litem conteſtetur; uel ut in cauſam procedat ſeu auctori reſiſtat ſed iudici non ut iudici ſed ut amico ſeu familiari negotij qualitatem exponat proteſtans id ſe facere ſine præiudicio ſuo & ſubſequenter proponat aliquam dilatoriam exceptionem per quam declinet iudicium. non intelligitur facta litis conteſtatio eo quod fit à reo narratio. ſaluo iure ſuo. arg. pro hoc. ff. quib. mo. pig. uel hypo. ſol. l. ſi debitor. §. ſi in uenditione. ff. de neg. geſt. l. Neſennius in fi. ff. de reli. & ſump. fu. l. at ſi quis. §. Labeo ait, ſupra quod metus cauſa. c. per latũ 31. q. 2. Lotharius ſupra de in integr. reſtit. cum ueniſſet circa finem licet ar. contrarium ſit ſupra de conſtitutio. cum M. ferre. & infra de appell. ſolicitudinem. & infra de te

3 ſti. præſentium. ¶ Itẽ † nota quod ſi plura in libello ponantur ad omnia reſpondẽdum eſt ut ſit plena litis cõteſtatio. ar. ff. de appell. l. cum in una. ff. de noui operis nuncia. l. de pupillo. §. ſi plurium. 2. quæſtio 3. § notandum, in uerſicu. ſi plura infra de ſenten. excommunic. cum pro cauſa. & c. officij. Sed ſi reus neget omnia

T 7 P

in libel-

in libello contenta. uel ſi ſic reſpondeat ſicut in curia romana fieri conſueuit. nego narrata ut narrantur & dico petita fieri non debere puto plene fieri lit. conteſtatio. quaſi ad omnia ſingulariter ſit reſponſum.ar ff.de uerborum obliga.l.pluribus. in principio.&.l.titio. in fin. ¶ Sed quid ſi peto à te decem & tu confitearis. nunquid dicemus litem eſſe conteſtatã. Et uidetur quod non quia confitens non uidetur ſubire iudicium, ſed dandum eſt ei tempus ad ſoluendum. ut.ff.de lega.1. l.ſi domus.§ in pecunia.ff de iudi.l. ſi debitori. &.ff.iudicandum ſol.l. & iudicatũ ſolui. Et propterea ſuperius dixi fieri cõteſtationem per narrationem actoris & per reſponſionem rei contradictoriam. ut.C.de iudi.l.rem non nouam.§. patroni. ¶ Sed contra poſt confeſſionem rei ſequi habet ſententia. ut.ff. de confeſſ.l. 1. Et ſecundum hoc dicitur in confitentẽ nullæ, ſunt partes iudicis ſcilicet ad examinandum diſcutiendum & pronunciandum.ut.ff.ad legem acqui.l. proinde.§. ulti. Et puto quod ſi quis ad iudicium uocatus non expectans ad libellum de plano confiteatur ſe debere quod petitur nõ fit lit. conteſta. nec ſequi poteſt ſententia ſed mãdatum. ut.ff.quod metus cauſa.l.ul. Si uero poſt libellum porrectum reus confiteatur & conteſtatio facta intelligitur & ſententia ſequi poteſt ut ſu-
4 perius dictum eſt. ¶ Litis † conteſtatio multa operatur. Sed de multis aliqua perſtringamus. Tollit dilatorias exceptiones. ut 3. quæſtione 6.§. exceptio.C. de probatio.l.exceptionem.C. de excep.l.ſi quidam.C. de procurato.l. licet &.ff. de procurato.l. Pompo.§.rati.& infra de ſenten. & re iudicata inter monaſterium.C. de exceptioni. l. pen. & ult. infra de exceptio. paſtoralis. niſi poſtmodum ad illius notitiam aliquid perueniat qui proponit propter quid dilatoria exceptione utatur. ut in eo.c.paſtoralis infra de teſti.præſentium & ſupra de offi.deleg.inſinuatione & infra qui ma. accu.poſſ.conſuluit. ¶ Item tranſmittit cauſam ad hæredem ex delicto defuncti.ut.C.ex delic. defun.l.una. Item litis conteſta. hoc operatur ut fructus poſt litis conteſtationem percepti & expenſæ factæ poſt litis conteſta. ualde contingant officium iudicis ut ff.de ædil.edi.l.ædiles.§.ſciendum. Nã illa per officium iudicis ueniunt.ut inſti. de officio iudi.§.illorum &.§. præterea. Item facit procuratorem dominum litis. ut.C.de procura.l.neque. ¶ Item præſtat uni ex legatarijs poteſtatem optãdi.ut.ff. de leg.1.ſi pluribus. ¶ Item conditionem occupantis meliorem conſtituit. ut ſupra de procu. non iniuſte.ff.eod.titu.l. pluribus. Item in multis iuris articulis inſpicitur tempus lit. conteſt.ut.ff.de nego.geſt. l.litis.ff. de donatio. inter uir. & uxor.l. quod auten. in princ. ¶ Item ante litem conteſtatam non dicitur quis agere ſed agere uelle ut.ff.rem ra.ha.l.amplium.

Summarium.

1 Teſtes quando lite non conteſtata recipiantur, & ad ſententiam diffinitiuam procedatur. & num.2.

3 Contumacia quot modis committatur.

4 Procurans uel impediens ne ad eum citatio ueniat, pro citato, haberi debet.

Contumacia uera quæ ſit, & quæ præſumpta.

5 Mora in iudicijs & compromiſſis purgatur.

6 Actiones mixtæ quæ dicantur, & quæ in eis ſeruari debeant.

7 In interdictis quid ſit ſeruandum.

8 Citatus ad cuius notitiam citatio non peruenit, non comparens, an pro contumace habeatur, & poſſit contra eum ſententia ferri.

9 Iudex contra contumacem, qui ex eius mandato certo die adeſſe debet, nullo emiſſo edicto procedere poteſt.

10 Procuratoris contumacia an & quando domino noceat.

11 Contumax non in iudicio ſed in executione ſi quis fuerit quid iuris.

¶ VT

¶UT LITE NON CONTESTATA non procedatur ad teſtium receptionẽ uel ad diffinitiuam ſententiam. Rubr.

QVia initium cauſæ in litis conteſtationem conſiſtit. ut. C. de iureiu. propter calum.l.2. in princ. ante initium ad ſequentia cauſæ procedi non debet. hoc eſt ad teſtium receptionem & ſententiam diffinitiuam. Et ideò intulatur hæc rubrica ut lite non conteſta. non procedatur ad teſtium recep. uel ſententiam diffinitiuam. ¶ Videamus igitur an hoc in cauſis ſingulis ſit obſeruandum. Et quod ſit officium iudicis contra contumacem ante litem conteſtatem. &
1 poſt litem. ¶ Et eſt ſciendum † quòd regulariter uerum eſt quòd lite non conteſta. non eſt procedendum ad teſtium receptionem. ut. ſ. eodem titu. quoniam in princi. Fallit hoc in quibuſdam caſibus. ut cum de morte teſtium timeatur. uel de abſentia diuturna & ciuiliter eſt agendum. tunc enim ne ueritas occultetur & probationis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur ſenes ualitudinarij & abſfuturi lite non conteſtata, ſunt admittendi, ſiue pars contra quam producitur ſit contumax ſiue abſens ut conueniri non poſſit. Sed ſi is qui produxit non conuenerit aduerſarium infra annum ex quo conueniri poterat uel ſaltem nõ denunciauerit ei quòd. teſtes ſint contra eum recepti. atteſtationes illæ non ualent. ne fortè hoc faciat productor in fraudem ut reus perdat probationem exceptionum quæ ſibi in perſonas teſtium competunt. uel in eo ſuper quo producuntur. ut habetur hoc totum in decre. quoniam in primo reſpon. Et idẽ puto cum lis mota eſt ſed non conteſtata. ¶Sed in cauſa matrimonij carnalis & ſpiritualis cum de fœdere agitur poteſt procedi ad teſtium receptionem & ſententiæ prolationem ſi de cauſa liqueat: ut in eadem decre. quoniam. §. porro. Et iſti duo caſus locum habent cum altera pars contumax eſt ſiue lite iam mota & non conteſtata. ſiue nondum mota & ex ipſa litera colligitur. Item cum agitur de fœdere matrimonij contrahendi. Et in his caſibus is qui producit non artatur conuenire aduerſarium infra annũ uel denunciare ei de atteſtationibus ſic receptis ut in caſibus ſuperioribus. Item hic recipiuntur ſani & ualidi. ibi ſenes & infirmi & abſfuturi. Hic ſtatim publicantur. ibi uſque ad annum conſignantur. Hic ualent poſt annum. ibi non niſi infra annum fiat conuentio uel denunciatio. ¶ Sed quid ſi agatur de matrimonio contracto. & ſeparando. Reſpondeo refert an agatur ad ſeparationem adulterij ratione. Et tunc non lite conteſtata procedi non poteſt ad teſtium receptionem, ut infra eodem tit. cap. 1. in fin. An quia perpetuum ſubeſt impedimentum propter quod matrimonium non ſubſiſtat. Et tunc ſi is contra quem procedendum eſt contumax ſit uerè uel præſumptiuè procedi poteſt lite non conteſta. ad receptionem teſtium & ſententiam diffinitiuam. ut infra qui filii ſunt legi. perlatum. Et idem ſi alter non fuerit contumax ſed uagabundus ut inueniri non poſſint. ut infra qui ma. accu. poſſ. relatum. ſed ſi iuſta de cauſa ſit maritus abſens tunc contra eum procedi nõ debet. ut infra eod. tit. quoniam. §. ſi uerò. Quidam tamen dixerunt illas decreta. perlatum, & relatum, fore correctas per §. ſi uero. Sed uerius puto ſic diſtinguendum eſſe ſicut ſuperius dictum eſt. Ubi uerò agitur de ſpirituali matrimonio iam contracto tene quod dicitur in. §. ſi
2 uerò in princ. ¶ Sunt † & alij caſus ſpeciales quibus ſimiliter procedi poteſt ad receptionem teſtium lite non conteſta. ut cum exceſſiuum inquiſitio imminet facienda, uel cum id quod geſtum eſt petitur publicari ut infra eod. quoniam. §. ſunt & alij infra de teſtibus ſignificauit. & cap. Albericus. Sed magis proprie loquitur ſi in his caſibus dixero abſque litis conteſta. ideo ante litis conteſta. procedi quia in inquiſitione nõ eſt

Y actor

actor uel accuſator, ſed fama loco accuſatoris habetur. & ſi aliquando quis adiuuet inquiſitionem. ut infra de ſentem & re iudica. cum I, & A, nec libellus offertur nec conteſtatio fit. quia totum procedit ex ſuperioris officio. qui ad clamorem deſcendit & inquirit. ut 2. q. 1. deus omnipotens. Et idem eſt ubicunque proceditur ex officio iudicis, ità ut officium iudicis non ſit loco actionis. alioquin ſecus. ut ſupra de offic. iudi. c. ultimo. Item eſt ubi aliquid incidenter proponitur & probatur. Nam & tunc ante litis conteſta. teſtes producuntur ad probandum articulum incidentem. ut infra de teſtibus ueniens infra de appell. ſuper eodem ſupra de foro competent. licet. Idem eſt in cauſa appellationis cum una parte præſente proceditur; quod fieri poteſt. ut. C. de tempo. appel. l. ulti. 2. quæſtio 6. ei qui appellat. Idem cum agitur de ſtatu eccleſiæ ut infra de teſtibus. cum olim. Nam hoc obtinet cum agitur de ſtatu hominis: ut. ff. de fideicommiſſ. liber. l. in fideicommiſſarijs l. hærede. l. apud Iulianum. l. ſi legatario & l. ſi eum. §. pen. Idem eſt in caſibus ſpiritualibus infra de dolo & contu. prout C. quomodo & quando iu. in auten. qui ſemel. Idem ubicunque eccleſia ex officio ſuo procedat. ut infra de conſang. & affi. ex literis infra de teſtibus cum in tua infra de iureiur. ad noſtram 24. q. 2. ſane profertur. Idem in quodam caſu ſpeciali. C. de pœnis. l. ne diu. ¶ Et nota quòd cum iudex uel eccleſia ex officio ſuo procedit. uel cum aliquid quod geſtum eſt petitur publicari. ut in decre. illis ſignificauit. & Albericus, uocari dicunt omnes quos productio teſtium tangit & lædere poteſt ut. ff. de adop. l. nam ita. ff. de mino. l. in cauſæ. §. cauſa. C. ſi ſe ab hæredi. abſtin. auten. ad hæc in auten. ut ſponſali. largitas. §. ad hæc colla. 9. C. ad le. falci. in auten. ſed cum teſtator. C. de aucto. præſtan. l. ulti. ¶ Et no. quòd inter iſtam productionem cum petitur aliquid publicari per teſtes. & illam de qua loquitur decre. quoniam in princ. differentiæ multæ ſunt. Nam in illam producuntur tantum ſenes & ualitudinarij & abſfuturi hic omnes. Illa fit contra contumacem hic contra nullum. Illa cum lis mota eſt uel mouenda. hic cum nec mouetur nec mouenda ſperatur, ſed timetur ne aliqui moueatur. Illam facit actor hanc facit is qui ſe reum futurum timet. cogitat enim quod poterit aliquando ſibi controuerſia fieri. & ideo munit ſe ipſum. In iſta fit publicatio ſtatim, in illa fit conſignatio uſque ad annum. In hac non requiritur conuentio uel denunciatio in illa fit. Item hæc fit præſentibus his qui lædi poſſunt illa abſentibus per contumaciam Hic atteſtationes conuertuntur in publicum inſtrumentum ſed ibi remanet in actis.

3 ¶ Nunc uideamus † quid ſit officium iudicis in contumacem ante litis conteſta. & poſt litem. Et primo uidendum eſt quot modis contumacia committatur Et eſt ſciendum quòd quinque. Primus cum quis citatur tribus edictis uel uno pro omnibus peremptorio, præſentiam ſui facere contemnit ut. ff. de re iudi. l. contumacia 24. quæſt. 3. de illicita infra eod. tit. c. quoniam. §. porro. Secundus cum ueniens iudici non paret. Tertius cum ante tempus diſcedit. ut 2. quæſtio 3. certum eſt. 18. diſtinct. ſi quis autem. Quartus cum ſe malitioſè occultat. Quintus cum impedit ne poſſit ad eum citatio peruenire. ut in prædicto. §. porro. & 5. quæſtio. 1. quidam. ff. de euic. l. ſi dictum. §. ſi præſente. ff. quod ui aut clam

4 l. 1. in fin. §. quòd ſi ui. † pro citato enim debet haberi is, qui procurat uel impe-

5 dit ne ad eum citatio ueniat ut. ff. de reg. iur. l. ad ea. §. ſemper & l. iure ciui. & ff. de cond. & demonſtr. l. iure ciui. & l. quibus diebus. Item ſciendum eſt quod contumacia uera & eſt contumacia præſumpta. Vera eſt cum quis citatus & inuentus nullum habens impedimentum uenire contemnit, uel ueniens iudici non paret, uel contumaciter ante tempus diſcedit. Præſumpta cum quis ſolemniter citatus nec uenit nec mittit procuratorẽ

in termino

In termino conſtituto Sed ſi adhuc iudi-
ce ſedente pro tribunali uenerit, tollitur
illa præſumptio per aliam præſumptio-
nem, præſumitur enim quòd parum au-
diuerit uocem præconis, ut. ff. de in in-
teg. reſti. l. diuus. Nam uox præconis pau
cis innoteſcit. ut. C. quomodo & quando.
in auten. qui ſemel. & propterea iudex ex
pectare poteſt citatum in diem alterum
æquitate ſuadente. ut ſupra. de offi. dele. cõ
5 ſuluit. † Nam in iudicijs & in cõpromiſ-
ſis mora purgatur. ut. ff. ſi quis cau. l. ſi poſt
tres. C. de fideiuſ. l. ſancimus. Vnde ſi con
tingat procedi contra abſentem eo quòd
præſumptiuè contumax habeatur, ſi poſt
modũ ueniens doceat ſe abfuiſſe iuſta de
cauſa reſtituitur ut. ff. &. C. ex quib. cau.
ma. per totum, infra. de ſen. & re iud. cum
bertoldus. Iudex cõtumaciam punire po
teſt. Ideo autem dico poteſt quia nõ ſem
per cogitur ut no. ſupra. de offi. dele §. in
ſumma. puniet autem per miſſionem in
poſſeſſionem ſi locum habeat miſſio. ita
ut in reali mittatur in poſſeſſioné rei pe-
titæ. in perſonali autem pro modo debiti
declarari in libello. ut. C. de epiſco. & cle
ri. in aut. generaliter. Nam & ſi decem in
libello petuntur fiet miſſio in poſſeſſio-
nem rei alicuius ualentis. 1 c. uel aliquan-
tulum plus, quia pignus ſiue prætorium ſi
ue conuentionale plus debet ualere quã
debitum. prius tamen examinato nego-
cio ut. C. de bonis auc. iudi. poſ. in aut. &
qui iurat, & ſummatim ut. ff. ut in poſ. le-
gã. l. ſi is a quo. §. 1, & infrà. eo. ti. quoniã.
§. ſi ſuper. rebus. Nam ad miſſionem iu-
dex feſtin r: non debet. ut. ff. de dãno in-
fec. l. ſi finita. §. ſi forte. Summariam autem
cognitionem intelligo in hoc caſu, forte
recepto uno ex teſtibus quos actor inten
dit producere in principali. uel lectis in-
ſtrumẽtis per quæ actor intentionem ſuã
fundare intendit, uel recepto iuramento
actoris quod non calumnioſe agat, argu-
men. ff. ad exhibendam. l. theſaurus. C. de
fide inſtrumen. l. ultima. ſupra. de elec. cũ
dilectus. Cætera de mittendo, in poſſeſ-
ſionem contra contumacem ante litem
conteſtã: uel poſt in reali uel perſonali
uel quid fieri debeat ſi locum non habet
miſſio, dic ut no. ſupra. de iu. §. iudicio. &
§. ſi actor. & §. ſi uero lis ſit uere conteſ. &
6 §. hæc omnia. ¶ Sed quæritur † quid ob
ſeruari debeat in actionibus mixtis de
quibus dec. quoniam nihil dicit, ſed tan-
tum de realibus & perſonalibus. Sũt enim
quædam actiones mixtæ ut famil. erci-
cun. communi diuidundo, finium regun-
dorum. ut inſtitu. de actio. §. quædam.
Mixtæ ideo dicuntur quia ad res dantur.
& quia in eis ueniunt perſonales præ-
ſtationes. In his ergo hoc ſeruatur circa
miſſionem in poſſeſſionem. quia in quan
tum dantur ad res ſequuntur naturam rea-
lium actionum ut fiat in eis quod in rea-
libus fieri ſolet & debet. In quantum ue-
rò dantur ad perſonales præſtationes na-
turam perſonalium imitentur. & iudex
procedat in eis ut in perſonalibus circa
miſſionem, ut. ff. fami. er. l. item labeo.
7 §. famil. ercis. ¶ Item † quærit quid in in
terdictis debeat obſeruari. Sunt enim per
ſonalia in rem tamen ſcripta. ut. ff. de
interdictis. l. 1, §. ulti. Et puto interdi-
cta imitari naturam realium actionum
circa miſſionem faciendam. Et idem pu-
to in actione quod metus cauſa quæ & ſi
ſit perſonalis ut. ff. quod met. cau. l. me-
tum. §. uolenti. & §. licet. in re tamen ſcri
pta eſt. ut. ff. eod. titu. l. ſi cum exceptio-
ne. §. aliquando. & §. pedius. ¶ Item
8 † quæritur quid ſi edictum, uel citatio nõ
perueniat ad citatum. Videtur quòd cõtu
max non ſit. ut. ff. quæ ſen. ſine ap. non re-
ci. l. 1. §. item cum ex edicto. C. quomodo
ex quando iud. l. ea quæ. & ideo in eum
tanquàm in contumacem procedi non
debet & ſi proceſſum fuerit uidetur quòd
ſententia nulla ſit ut, in lege prædicta. ea
qui &, 3. q. 9. caueant. Alij autẽ dicunt ſuf
ficis ſi diligẽs facta ſit inquiſitio licet ab-
ſens nõ ſit inuentus, ut. infra. de cle. nõ re
ſi. ex tox. infrà. qui ma. ac. poſ. c. relatũ de
nũciatione domini uel eccleſiæ facta. ut.
infra. de do. & contu. uenerabis. infra. de
eo. qui mit. in poſ. cã rei ſeruã. c. ſi aduerſa
rius. ff. de libe. agno. l. 1. in prin. ff. de dã. in
fect. l. 4. §. prætor. 16. q. 3. §. põt, in uerſ. is

autem ſollicitatis conſanguineis & a-
micis infra qui fil. ſunt legi. perlatum. ff.
ex qui. cau. ma. l. ergo. ff. ex quib. cau. in
poſ. ea. l. hæc autem. His enim præmiſ-
ſis abſens præſumitur contumax. unde in
eum tanquam contumacem procedi po-
teſt. ut. C. de iud. l. properandum. §. & ſi
quidem. ff. de euict. l. et ſi dictum. §. ſi præ
ſente. &. l. ſi uero. ff. loca. & con. l. itẽ quæ
ritur. §. exercitu. Et puto hoc quod ſupe-
rius dictum eſt uerius eſſe. Nec obſtat. §.
ille item cum ex edicto. Nam ibi loqui-
tur cum edictum propoſitum non eſt. &
quod ibi ſequitur neque in noticiam per
uenit abſentis ad maiorem exageratio-
nem dictũ intelligo. ſufficiebat enim di-
ci quod neque propoſitum eſt ad oſten-
dendum quod ſentẽtia lata contra abſẽ-
tem nulla ſit. ſed factum exagerans adie
cit neque in noticiam peruenit abſentis.
ſufficeret tamen ſolemniter propoſitum
fuiſſe & ſi ad citati noticiam non ueniret
ſic loquitur lex. C. quomodo & quãdo iu
dex. l. ab eo. C. ſi minor ab hæredi. ſe ab-
ſti. in auth. ſi omnes. C. de iud. l. prope-
randum. §. 2. Item non obſtat canon il-
la caueant, quia loquitur de abſentibus
non per contumaciam ut pote qui nec ci
9 tati fuerunt. † Item quæritur quid ſi iu-
dex mandet parti certo die adeſſe ſi non
adſit nonquid in eum tanquam in contu-
macẽ procedi poteſt nullo miſſo edicto.
reſponſio. ſic. ut. C. quomodo & quando
10 iud. l. ceſſante † Item quæritur quid face
re debeat iudex procuratore contumaciã
committente. reſponſio procedet contra
procuratorem & nihilominus contra do
minum ſi dominus ſciens non purget eã
dem. ut infra eodem tit. ca. 1. in fine. Cæ
terum ſi dominus ignorat cõtumacia ob-
erit ſoli procuratori qui commiſit eam.
& hoc ante litis conte. fuit. ff. ſi quis ius di
centi non ob. l. 1. §. ſi procuratori. ff quod
quiſque iur. l. 3. §. 1. ff. ad le. acquiſ. l. pro
inde. §. 1. Sed contumacia procuratoris
poſt litis cõte. commiſſa nocet domino
etiã ignoranti. ut. ff. de doli exce. l. ſi pro
curator. §. ſi poſt litem. Sed domino da-
bitur actio mandati contra procuratorẽ
ut ſic contumacia ſua ei ſoli ſit damnoſa
futura. ut dicit illa ſi procurator. in ſi. Et
ſic intelligo. ff. de tributo. l. procurato-
ris. Sic etiam in confeſſione procurato-
ris obtinet. Nam ſi procurator in iudi-
cio confiteatur. contra dominum oberit
procuratori confeſſio. ut. ff. de procu. l.
non ſolum, in prin. ſed domino nullum
faciet præiudicium uolẽti probare con-
trarium. ut. ff. de interroga. ac. l. ſi ſine
& l. ſi defenſor. &. ff. de confeſ. l. certum
11 §. ſed an. ¶ Item † quæritur quid ſi ali-
quis non contumax in iudicio ſed in exe
cutione quia non patitur iudicem exequi
ſententiam. reſpondeo. iudex poteſt eum
de contumacia punire. ut ſupra de offi. de
le. ex literis patriarchæ. ff. ſi quis ius di-
centi non obten. l. 1. §. is uidetur ius dicen
ti non obtemperare qui quod extremum
eſt in iudicio non facit. & propterea iu-
riſdictio delegata durat uſque ad execu-
tionem. ut. de off. dele. in literis. & infra
de ſen. & re iudi. quod ad conſultationẽ.

Summarium

1 *Iuramentum calumniæ quid ſit.*
2 *Iuramentũ calumniæ quid continere debeat.*
3 *Iuramentum calumniæ quando ſit præſtãdũ.*
4 *Iuramentum de calumnia & iuramentũ de malicia quot modis inter ſe differunt.*
5 *Iuramentum de ueritate dicenda in quo differat à iuramento de calumnia.*
6 *Iuramentum deciſorium quando deferatur.*
7 *Iuramentum præſtare qui debeant.*
8 *Iuramentum calumniæ in quibus cauſis præſtetur.*
9 *Iuramentum calumniæ an præſtari debeat in cauſis ciuilibus & criminalibus.*
10 *Iuramentum calumniæ ad quid fuit inductum.*
11 *Pœna iurare nolentis quæ ſit.*
12 *Iuramentum calumniæ quare in ſpiritualibus non præſtetur.*

¶ De iuramento calumniæ. Rub.

EGimus ſupra de iudi. & de lit. con-
teſta. ſed quia actione in iudicio e-
dicta & litis cõteſtatione facta ſuc-
cedit

cedit ex ordine iuramentum de calum-
nia. Ideo ſubijcitur hic rubrica de iura-
mento calũ.¶ Videamus igiẽ quid ſit iura
mẽtum calumniæ quæ in ſe capitula cõ-
tineat. quis præſtare debeat hoc iuramẽ
tum. quando præſtetur, & in quibus cau
ſis locum habet huius iuramenti præſta
tio. & quare inductum eſt hoc iuramen-
tum. & quæ ſit pœna iurare nolentis.¶ Iu
1 ramentum † calumniæ eſt cum quis iurat
ſe bona fide & non calumniandi animo
cauſam mouiſſe, uel quòd putans ſe bona
inſtantia uti ad reluctandum eum perue-
nerit. ut. C. eo. ti. l. 2. §. 1. Sed quia poſſi-
bile eſt quòd actor à principio non mo-
uerit cauſam animo calumniandi. nunc
autem tempore iuramenti moueat calũ-
nioſè. arg. ff. de dam. infec. l. qui bona. §.
ſi quis ſtipulaturus. Ideo non ſufficit iu-
rare de præterito ut dicat actor non mo
uiſſe ſed adiciat nec mouere. Et eodem
modo reus adijciat quòd non calumnian
di animo reſiſtat ut probantur hæc. ff. fa.
erciſ. l. inter cohæredes. §. ſi famil. erciſ.
Vnde hoc iuramentum dicitur calumniæ
ſcilicet uitandæ uel nõ committendæ. ut
dicitur ſic iuramentum de malicia uitan-
da uel non committenda. ut ſupra de elec.
cum dilectus, ſicut dicitur alias unuſquiſ-
que habeat ſuam propter fornicationem
ſcilicet uitandam uel non committendã.
Eſt autem calumnia cum quis iniuſtè ſciẽ
ter agit uel defendit. ff. ad Turpil. l. 1. §.
calumniari. & 2. qu. 3. §. notãdum.¶ Cõ
2 tinet † autem iuramentum quædam capi
tula quæ his uerſibus comprehenduntur.
Illud iuretur quòd lis ſibi iuſta uidetur.
Et ſi quæretur uerum ſi non inficietur.
Nil promittetur. nec falſa probatio de-
tur. Vt lis tradetur dilatio nulla petetur.
Hæc capitula colliguntur per uaria iura.
ut. C. eo. tit. l. 1. & 2. & in auth. ibi ſigna-
tõ principales. in auth. ut litigantes, col-
la. 9. in auth. de his qui ingred. ad appel.
§. ulti & pe. colla. 5. ff. famili. ercis. l. inter
cohæredes. §. qui famil. her. ¶ Præſtatur
3 † hoc iuramentum ſtatim lite conteſta. ut
infra eod. ti. cum cauſam. C. eo. titu. §. 1.
ſemel autem præſtatur in tota lite. ut. C.
eo. ti. in auth. hoc ſacramentum in auth.
de his qui ingred. ad ap. Vnde correcta
ſunt illa iura antiqua quæ dicunt pluries
poſſe de columnia iurari. ut. ff. de dam. in
fe. l. qui bona. §. ſi is ſtipulaturus. ff. qui ſa
tiſd. cog. l. de die. §. iubetur. ff. de iure-
iu. l. iuſiurandum. Quidam tamen di-
xerunt quòd auth. quæ prohibet pluries
iurari poſt litem conteſt. non tollit iura
permittẽtia pluries iurari ante litem uel
ſemel ante litem & ſecundo poſt litem.
Sed hęc non placet quare tãtum poſt lit.
conteſt. iuratur de calumnia ſicut dictum
eſt hoc tamẽ fallit in quibuſdam caſibus
inquibus ſecundo de calumnia iuratur. ut
infra de teſti. in cauſis &. ea. pe. in auth.
de teſti. §. quia uerò. colla. 7. quæ aucten
ticæ poſteriores ſunt illa. de his qui in-
gred. ad app. & in alio caſu. C. de fide in
ſtr. l. ul. Verumtamen dici poſſet quòd in
caſibus illis non iuratur de calumnia ſed
4 de malicia. ¶ † Differũt autem hæc duo iu
ramenta in quattuor. quia iuramentum
calumniæ præſtatur poſt litẽ conteſt. iu-
ramentum de malicia ante & poſt, ante
ut ſupra de elec. cum dilectus infra de ex-
cep. paſtoralis infra de reſ. ſpo. litteras,
circa ſi. poſt litem conteſt. ut in præmiſ-
ſis iuribus de teſti. & fide inſtru. Secundò
differunt, quia iuramentum de calumnia
præſtatur ſemel in tota lite uti dictũ eſt.
Sed iuramentum de malicia præſtatur to
ties quoties quis in iudicio aliquid pro-
ponit uel poſtulat fieri ꝙ ex malicia pro
cedere timetur uel præſumatur. Tertio
quia iuramentum de calumnia tantũ mo
do locum habet in prophanis, ſed ſacra-
mentum de malicia locum habet tam in
prophanis quam in ſpiritualibus ut pro-
batur per iura præmiſſa. Quartò, quia per
iuramentum de calumnia prouidetur ne
aliquid fiat calumnioſè in tota lite Sed
per iuramentum de malicia pro uidetur
ne illud quod proponitur uel petitur in
quo ſuſpectus habetur proponens mali-
cioſe proponatur uel petatur. ¶ Eſt & ter
5 tium † iuramentum quod in cauſis eccle-
ſiaſticis frequẽtatur ut eſt iuramẽtum de
ueritate dicenda. Sed & iſtud iuramen-
tum

tum habet ſuas conditiones. Et differt à iuramento calumniæ in tribus. Primo, quia iuramentum de calumnia locum nõ habet in ſpiritualibus cauſis. ut infra eo. literas. ſed in temporalibus & pecuniarijs ut infra eo. ti. cæterum, cum cauſam, &. ca. ulti. Sed iuramentum de ueritate dicenda locum habet in ſpiritualibus. ut ſupra de elec. dudum. ſucceſſit enim in defectum iuramenti de calumnia. Secundo differt. quia in iuramento de calumnia reſpondetur de crudelitate. ut in authẽ. de his qui ingre. ad ap. §. pe. & ul. Sed in hoc iuramento non reſpondetur niſi de ueritate. nam hoc ipſum uerbum ſonat. ut. ff. iudica. ſol. l. iudicatum. & ar. ad idem. ff. de le. 3. l. non ait. Tertio, quia iuramentum de calumnia multa continet capitula quæ iuramenta de ueritate dicenda locum non habent. ¶ Vnum tamen non omitto quòd cùm iuramentum de ueritate dicenda ſucceſſerit in locum iuramẽti de calumnia quia tũc iſtud præſtatur quã do illud locum non habet, putò quòd in tempore imitatur naturam illius ut præſtetur ſtatim poſt litem conte. ar. ad hoc ff. de peti. hære. l. item ueniunt. §. cũ præ diximus. C. communia de le. l. 1. ¶ Eſt & iu-
6 ramentum deciſorium, † quod etiam in cauſis ſpiritualibus defertur reo propter periculum animæ actore non probante. ut infra de deſpon. impu. continebatur, & cap. atteſtationes. Et idem in cauſis non ſpiritualibus, ut. ff. de iureiur. l. admonendi, niſi iudex inſpectis perſonarum & cauſæ circunſtantijs illud actori uiderit deferendum. ut infra de iureiu. c. ult. ſupra de renun. ſuper hoc. ſupra quod metus cauſa. c. ulti. 2. q. 1. in primis. C. unde ui. l. ſi quando in auth. de trien. & ſemis. §. ſtudium. col. 3. ff. de re mili. l. non omnes. §. ſed licet, hoc tamen plenius dicemus
7 infra de iureiur. ¶ Præſtat hoc † iuramẽtum principalis perſonæ ut. C. eod. ti. in auth. principales infra eo. tit. c. ult. Et primo actor & poſteà reus. ut. C. eod. ti. l. 2. Nec obſtat quòd legitur inſt. de pœna temere litigan. quia ibi non ordo iurantiũ ponitur ſed denotantur perſonæ quæ iurant. Iurant tutores & curatores ut. C. eod. ti. l. 2. § quod obſeruari. Et idem dico in his qui præſunt municipis. Nam ipſi uel maior pars ipſorum iurare debent, ut. C. eo. ti. l. 2. §. hoc, &. ff. de condi. & demon. l. municipibus. Licet quidã dixerunt maiorem partem ciuitatis uel ipsã uniuerſitatem iurare debere. ſed hoc difficile eſt. Iurant ſyndici & œconomi qui cauſam omnino non neſciant ut infra eo. ti. pertranctandis. Iurant actores & defenſores uniuerſitatum ut infra eo. ti. cũ cauſam. Iurat procurator datus in rem ſuam. ipſe enim eſt dominus cauſæ, nam ad eum ſpectat commodum uel in commodum. ut. 2. quæſtio. 6. biduum. §. in propria ff. quando app. ſit. l. 1. §. in propria. C. de procu. qui ſtipendia. Iurat episcopus etiam in cauſa eccleſiæ ſi per ſeipſum cauſam agat ut infra eo. ti. cap. ult. propoſitis & non tactis euangelijs. ſicut cum producitur in teſtem ut ibidẽ &. C. de epiſ. & cle. in auth. ſed iudex, præſentia enim euangeliorum terrorem inducit & ſuffragium ueritati impendit, ut. C. de iud. l. rem non nouam. & ſimile. 11. quæſtio. 1. nec honore. & in auth. ut defunc. ſeu funera. §. oportet col. 5. Secus eſt cum episcopus hæreſim abiurat tunc enim tangit corporali tactu euangelia ut. 1. quæ. 7. quotiens cordis oculus.
8 ¶ † Præſtatur hoc iuramentum poſt litis conteſt. ut ſuperius dictum eſt. Præſtatur in oĩbus cauſis tã ciuilibus quã criminalibus dummõ non ſpiritualibus uel ſpiritualibus annexis. Et qđ in criminalibus iuret de calumnia probatur. C. e. ti. l. 1. Nã ita dicit in omnibus cauſis cauſa autem dicitur criminalis. lis pecuniaria. ut. C. de tranſac. l. cauſa uel lites. Item ex eo quod dicit. ſiue propter quicquam aliud. Facit pro hac ſententia. C. de fide inſt. l. ult. & C. de pœna iud. qui ma. iudi. in auth. ibi ſignata nouo iure. C. de authẽ. præſtan. l. clarum. Et hoc dixerunt Bul. Io. Ba. Sed Mar. contra. Nam in criminalibus ſufficit ſi actor puniatur ſimilitudine ſupplicij ut. C. de accuſa. l. ult. & 2. q. 3. c. 1. 2. & 3. & 4. Item lex dicit publica

blica

blica iudicia nec quicquam ſimile habet
cum cæteris iudicijs. ut inſti. de publi-
cis iud. in prin. Jtē in criminalibus quæ
ſanguinis pœnā irrogant licitum eſt ali-
cui ſanguinem ſuum qualitercunque re-
dimere. ut ff. de bonis eorum qui mor.
ſibi conſciue. l. 1. Vnde in criminalibus
aliquando parcitur ei qui calumniam in
gerit. ut. ff. de bonis liberto. l. qui cū ma-
ior. §. ſi pœnis. Item facit pro parte iſta.
C. eo. tit. l. 2. in prin. ubi dicit ſancimus
9 in omnibus litibus &c. † Puto in omni-
bus cauſis ciuilibus & criminalibus iuran
dum eſſe de calumnia. Nec obſtat lex il
la. ff. de bonis eorum &c. timendum eſt
enim ne accuſator probat calumnioſe.
Item non obſtat lex inſti. de publi. iudi.
quia criminalia & ciuilia iudicia in mul
tis habent ſimilitudinem. in libelli obla
tione, in iudicij examinatione, in ſenten
tiæ prolatione. Dicuntur autem non ha
bere quicquam ſimile quo ad finē. quia
in ciuilibus agitur ad aliquid dandū uel
faciendum. In criminalibus uerò ut reus
puniatur. Item non obſtat lex. ff. de bo
nis eorum qui mor. ſibi conſciue. l. 1. quia
illud in tranſactionibus locum habet &
licet in quibuſdam criminibus permitta
10 tur trāſactio nō tamen calumnia. ¶ † In-
ductum eſt hoc iuramentū calumniæ ad
ueritatem elliciendam. ut infra eo. cæte-
rum. Item ut ſacramenti timore litiga-
torum inſtantia compeſcatur ut. C. eo.
ti. l. 1. Item ut propter religionem iura-
menti quis immemor non ſit ſuæ ſolutis.
ut. 1. q. ulti. ſcimus. §. à calumnijs ceſſet
11 ¶ Pœna † iurare nolentis eſt ut actor ca-
dat ab actione inſtituta per iudicātis ſen
tentiam. reus autem pro confeſſo habea
tur & condemnetur in his capitulis quæ
ſunt in narratione compræhenſa. ut in-
fra eo. ti. c. ult. C. eo. ti. l. ul. §. ult. in auth.
12 ut litigan. iurent. §. 1. in fi. ¶ † Quæritur
quare in ſpiritualibus cauſis non iuretur
de calumnia cum in ſpiritualibus perni-
cioſior ſit calumnia quàm in alijs. Nam
circa maiora malus periculum uertitur.
13. di. quieſcamus. 7. q. 2. c. ul. ff. ad carb.
l. 1. §. 2. Reſpondeo iuramentum de ca-
lumnia multa continet, & ad multa artat
iurantem. & in cauſis ſpiritualibus non
eſt rigor huiuſmodi obſeruandus qui in
cauſis alijs obſeruatur, ut infra de dolo
& contu. ca. 1. Et proptereà in locum il-
lius iuramenti multa continētis ſucceſ-
ſit iuramentum de ueritate dicenda, ex
quo nihil aliud prouenit niſi ut ueritas
excutiatur. Item quæritur pone quod a-
gā contra te rei uendicatione, tu ſcis rem
meam eſſe, ſed nihilominus uis reſiſtere
propter actionem de euictione nunquid
ergo iurando de calumnia peccas. Vide
tur quòd ſic quia negas rem meā eſſe &
mentiris. Item iuras quòd putas bona in
ſtantia uti ad reluctandum ueris. & hæc
falſum eſt quia non bona inſtantia relu-
ctaris. Quidam tamen dicunt ꝙ nō pec-
cas ſi ideo hæc facias ut comittatur actio
de euictione, in proceſſu tamen iudicij
confiteberis ueritatem. Non enim uide-
tur dolo facere qui ideò facit ut ſibi ſti-
pulationem de euictione committat ut.
ff. de neg. geſ. l. at qui natura. §. cum me
abſente. ff. de iure iuran. l. ſi quis de liber
tate. ff. de liberali cauſa. l. qui ex liberta
te. Sed licet hoc ſit ſecurum quo ad actio
nem de euictione non tamen eſt ſecurū
quo ad Deum. Et ideo laudo & conſulo
ut poſt libellum porrectum confitearis
ueritatem, nec de calumnia iurabis ex
quo fateberis rem eſſe actoris. & non mi
nus committetur ſtipulatio de euictione.
emptor enim honeſtè defendere debet.
ut. ff. de man. l. idemque. §. generaliter.
& ſuo pudore parcetur ut. ff. de manda. l.
Quintus Mucius. & cauſam fauere ſi eſt
iuſta. ut. ff. de adminiſtra. tu. l. quoties. §.
ſicut. Et ſecundum hoc non obſtat. ff. de
euictio. l. ſi rem. §. ſi duple. ¶ Et his quæ
dicta ſunt de iuramento calumniæ non
obſtat infra eodem titul. c. 1. Illa decre.
corrigitur per ſubſequentes. Nec ob-
ſtat lex cum clerici. C. de epiſco. & cle-
ri nam loquitur in iuramento iudicio
ſiſti.

SVMMA-

Summarium

1 *Dilationes quare dantur.*
2 *Dilationes quæ dantur ad probandum.*
4 *Dilationes quæ dantur ante litis conteſtationem.*
4 *Exceptio recuſationis iudicis, an ſit dilatoria, & ante lit. conſe. proponenda.*
5 *Exceptio recuſatoria prima eſſe debet inter dilatorias, & ea omiſſa proponens alias, ad eam redire non poteſt.*
6 *Dilationes quæ dantur poſt litis conteſtationem.*
7 *Induciæ iudicatoriæ quæ ſunt, & quibus dentur.*
8 *Dilationes reſtitutoriæ.*
9 *Dilationes præparatoriæ.*
10 *Dilatio in ciuilibus.*
11 *Dilatio in criminalibus.*
12 *Dilationes in ciuilibus, quæ dentur. & quæ in criminalibus. & nu. 13.*
14 *Dilationes dantur a iudice ſedente pro tribunali, & qualiter.*

¶ DE DILATIONIbus. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de litis conteſt. & de iura. cal. ſed quia iudicio cœpto & conteſtato. ſolent litigatores inducias poſtulare, quandoq; ad quæſtiones faciendas. quandoq; ad probationes. Idcirco ſubijcitur hic rubr. de dilationibus. ¶ In decretalibus tamen quæ huic rubricæ ſubijciuntur non agitur de dilationibus quæ dantur poſt litem conteſt. ſed quæ dantur ante litem conteſtatam. Nos tamen de utriſq; tractemus.

¶ Videamus igitur quare dilationes dantur. Et quando. Et quoties. Et quantæ.
1 Et qualiter. ¶ Vnde † ſciendum eſt quod Induciæ primæ quæ dantur ante lit. conteſta. & dicuntur citatoriæ, dantur ad ueniendum ad iudicem Nam. infra illas inducias citatus præparabit ſe & ueniet in termino nihilominus poſt terminum. ut. ſupra de officio, delega. conſuluit. Tria autem debent eſſe edicta citatoria quorum ſingula cõtinebunt ſingulos. 20. dies. ut in auten. de litigio. §. omne colla. 8. Sed iudex ordinem edictorum & compendium moderabitur per conſiderationem temporis & perſonarum & cauſę. ut. ff. de iud. l. nonnunquàm, non tamen nulla neceſſitate inſtante peremptorium maturabit. ut. infra. eod. tit. c. 1. & de hoc plenius no. ſupra. de iud. §. iudicio. Igitur & ſi contingerit aliquam dilatoriam iudicij uel ſolutionis ſeu declinatoriam exce-
2 ptionem proponi. † Iudex dabit cõgruas inducias ad probandum. Iudex tamen ad proponendas dilatorias exceptiones certum tempus aſſignet & ſi pars aliqua uelit poſt illud aliquam dilatoriam proponere quam non fuerit proteſtata nullatenus audiatur. niſi fortè de nouo exorta fuerit. uel is qui eam opponit fidem facit iuramento ſe poſtmodum ad illius noticiam perueniſſe. ut. infra. de excep. paſto
3 ralis. † Sunt & aliæ induciæ quæ dantur ante litis conteſt. Et illæ uocantur deliberatoriæ, cum enim citatus uenit ad iudicem, porrigitur ei libellus. oblato & porrecto libello dantur ei induciæ. 20. dierum. in quibus deliberet reus an cedat uel contendat uel iudicem recuſet. & ſic infra illos dies iudex eſt recuſandus. quod fieri poterit & ſi datus ſit fideiuſſor iudicio ſiſti quod patet ex ordine illius auten. 3. q. 3. offeratur. ſicut & poſt iuramentũ de ſtando iuri poteſt nihilominus appellari. ut. infra. de app. ad hæc. Et quod dixi infra. 20. dies debere iudicem recuſari
4 recipit calumniam. † Nam hæc exceptio dilatoria eſt & ideo ante lit. conteſta. proponi poteſt. ut. infra. de ſenten. & re iudica inter monaſterium. Sed licet hoc ſit uerum in alijs exceptionibus dilatorijs. in hac tamen quæ in perſonam iudicis proponitur dico quòd uſq; ad 20. dies computandos a die porrecti libelli opponenda eſt poſt illos autem dies non debet admitti. Nec ideo dicitur hæc exceptio dilatoria quòd uſq; ad lit. conteſta. proponatur. ſed quia ſemper ante lit. conteſta. proponenda eſt. non tamen quandocunq; ſed uſq; ad. 20. dies tantum ut dictum eſt. Item ſi quandocunq; ante lit.

contea ⸗

conteſta. poſſet opponi recuſationis ex-
ceptio quare lex diceret quòd ſi iudex
qui eſt recuſandus ſit abſens is qui recuſa
re intendit proteſtári debet coram alijs
quod habet iudicem ſuſpectum. ut. C. de
iudi.l.cum ſpecialis. hoc non alia de cau-
ſa prouiſum eſt,niſi ut tempus.20.dierum
non cedat. & in corpore auctenticorum
dicitur in medio.20.dierúm hoc eſt,infra.
20. dies licentiam eſſe iudicem recuſare
uel repudiare.Et ſi contingat fieri litis cō
teſta. quæ non ualet adhuc ſunt ſalui illis
dies & licebit infra illos omnia ex inte-
gro fieri. ut in auten.de exhiben.& intro.
5 §.ſcimus, colla.5.† Et nota quòd hæc ex-
ceptio recuſatoria prima debet eſſe inter
dilatorias. unde ſi quis ea omiſſa propo-
nat alias ad eam redire non poteſt. arg.
ff.de iudi.l. ſed ſi ſuſcipit.in prin. Nam &
ſi aliquæ interlocutoriæ,pro ipſo latæ fue
rint iudicem iam approbatum non pote-
rit reprobare niſi ex noua cauſa ut ſupra.
de offi.delega. inſinuante. Sunt & quæ-
dam paternales adiectiones induciarum
quæ dantur ante lit. conteſt.ut.5.q.2.præ
6 ſenti. ¶ Poſt lit. † uerò conteſta. dantur
induciæ præparatoriæ quæ dantur alicui
probare uolenti infra quas præparat ſuas
probationes. Spacium autem iſtarum in-
duciarum moderandum eſt ut lex dicit. 3.
q. 3. §. ſpacium. Et hæc induciæ dantur
tam actori quàm reo. ut. 15. q. 7. ſi ante:
nec facile amplius quàm ſemel. ut. in §.
prædicto ſpacium,&. C.de dila. l. 1. niſi
forte caſus inopinatus emergat. ut. ff. de
fe. l. oratione. ff. de iudi. interdum. Sed
in crimine adulterij nulla datur dilatio
niſi ut perſonæ exhibeantur,uel niſi iudex
ex qualitate negotij motus hoc cauſa co-
gnita permiſerit. ut. ff. de crimine adulte
rij.l. in crimine. Sed induciæ deliberato-
riæ non dantur ei qui reſcriptum impetra
uit ad extraordinarium iudicem, ut ſi di-
cat uolo inducias ſuper formando libello
aduerſario autem dantur.ut.C.eodem ti.
l.ſi quando, & in prædicto. §. ſpacium.in
uer. illo: ei autem. Et quod dico actori
non eſſe dandas inducias uerum eſt niſi
quid inopinatum emergat. ut ſuperius di
ctum eſt.ut ſi ponamus contra reſcriptum
opponi aliquid in quo replicationæ opus
7 ſit de quo non potuit præuidere. † Sunt
& induciæ iudicatoriæ quæ.dantur con-
demnati & ſunt quatuor menſium. ut. in
fra. de ſenten.& re iudi. quod ad conſul-
tationem.& ſupra. de offi. delega. quæ-
renti. Sed hæ locum non habét in crimi
nalibus cauſis in quibus executio non dif
fertur niſi in quattuor caſibus. ut notaui.
ſupra. de iud.§. partibus. ſicut nec deli.be
ratoriæ locum habent in criminalibus
quia reus certus debet eſſe an uelit cri-
men confiteri uel negare, cum ſciat ſe eſ
ſe reum criminis uel innocentem.¶ Sunt
8 † & induciæ reſtitutoriæ quibus hodie
non utimur in cauſis de facto.Olim enim
ſpoliatis uel electis & tandem reſtitutis
dabantur induciæ reſtitutoriæ, infra quas
a iudiciorum ſtrepitu quieſcebant. Et illæ
erant non minores ſex menſium nec ma
iores anno.ut.3.q.3. electis uel uerius e-
rant arbitrarié, ut.ea. cauſa & quæſtio.ſi
9 epiſcopus.¶ Eſt † & ſextum genus indu-
ciarum. quibus hodie ſimiliter non uti-
mur. & illæ locum habent in criminali-
bus cauſis & uocantur præparatoriæ. dan
tur enim accuſato ut infra eas præparet
ſuas defenſiones. Et illæ continent an-
num & dimidium , uel unum,annum,uel
ſex menſes , & dantur poſt litem conteſt.
& ante.ut.3.q.3. de inducijs. &. 5. quæſt.
2. ſi primates. Illud autem ſciendum eſt
10 † quòd in ciuilibus cauſis pro qualibet ne
ceſſaria cauſa única datur dilatio, ut. C.
eodem titu. l. ulti. in fi. & 3. q. 3. §. ſpa-
11 cium.† Sed in criminalibus pro qualibet
neceſſitate dantur tres dilationes reo.
Duæ autem actori. ut. ff. de ferijs. l. ulti.
Et eſt ratio diuerſitatis inter ciuilia & cri
minalia quia ſolennius proceditur in cri
minalibus quàm in ciuilibus ut.ff.de quæ
ſtionibus.l.1.§. diuus. & §. ſi quis ultro.
ff. de pœnis. l. abſentem. ff. de requiren.
reis.l.1.C.de teſtibus.l. ſciant. &. 2. q 8.
12 ſciant. † In ciuilibus igitur prima dilatio
dabitur ſine grandi cauſæ cognitione.
nam eo ipſo quòd prima petitur dilatio
gratia teſtium uel inſtrumentorum dan-

da eſt.niſi euidens appatuerit calumnia.
Secunda uerò danda eſt ita demum ſi is
qui petit probet ſe aliquo caſu impeditũ
fuiſſe quo minus produceret teſtes uel in
ſtrumenta.ut.ff.de ferijs.l.ſi quis.§.pe.&
13 ulti.&.l.ueluti. & l. oratione.† In crimi
nalibus autem cauſis pro quolibet impe
dimento dabuntur duæ dilationes accu-
ſatori. & tres reo. ſine cauſæ cognitione
hoc eſt ſine impedimenti probatione. &
ſic intelligo pro ſingulis cauſis ſingulas
dare dilationes id eſt pro ſingulis impe-
dimentis.ut.ff. de ferijs.l. ultima. ¶Dan
14 dæ † autem ſunt dilationes à iudice ſedẽ
te non procedente, cum cauſæ cognitio-
ne non plenaria, id eſt non de plano ſed,
magis legitimè colligatur ut ſi forte di-
lationis petitio fuerit improbata ſuſce-
pta quæſtio per interlocutoriam dirima-
tur.ut. C. eo.l. a iudice.

Summarium

1 *Feriæ quare ſic dicantur, & quæ feriarum tẽpore ceſſare debeant.*
2 *Feriæ qualiter diſtinguantur.*
Quadrageſimæ tẽpore in criminalibus cauſis ſunt feriæ.
3 *Feriarum tempore quæ cauſæ agi poſſunt.*
4 *Actio ſi peritura eſt, in temporibus quibus agi non poteſt, an poſſit procedi.*
5 *Dies quando incipiat, & finiatur.*

¶De ferijs. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de dilationibus
quæ dantur à iudice . nũc autem
dicamus de dilationibus quæ in
dulgẽtur à iure.& ideò ſubijcitur hic ru-
brica de ferijs. ¶Videamus igitur quare
feriæ dicantur, qualiter diſtinguantur.
quæ tempore feriarum agi poſſint. ¶Fe-
1 riæ autem dicuntur.† quia a forenſibus ne
gocijs immunitatem præſtant. ut.ff. eod.
titu.l. diuus. Et nihilominus præſtant im
munitatem a mercantijs, cùm enim diffi
cile ſit ut inter ementes & uendentes cõ
mertium nõ interueniat peccatum . ut de
pœniten. diſtin. 5. qualitas.& cap.nego-
cium ceſſandum eſt ab his maximè die-
bus ſolemnibus. ut infra eod. titu. cap. 1.
Ceſſandum eſt & a placitis quæ quam-
uis fieri liceat non tamen expedit. ut. 1 1.
quæſtione. 1. aliud de pœniten. diſtin. 1.
§. in euangelio.& cap. aliud. 15.quæſt.3.
placita.&.C. eodem titu.l. omnes. Nul-
lus etiam ad mortem diebus ſolemnibus
duci debet. Nam quamuis non ſit pecca-
tum iudici ſeculari iuſtè hominem occi-
dere.ut.23.quæſ. 5.qui malos.& ca.iudex
& ca. ſi homicidium . quia tamen horri-
dum eſt & miſerabile hominẽ perimi &
quia pœnæ non irrogatæ indignatio ſo-
lam duriciam cõtinet. ut.ff. de ſeruis ex-
por.l. ſeruus in fi.& ideo ob reuerentiam
dierum ſolemnium eſt ab huiuſmodi ab-
ſtinendum . Ceſſandum eſt etiam diebus
ſolemnibus à iuramentis.ut infra eodem
tit.ca.1. hoc ideo quia iuramenta à malo
non credentium ſunt facta ſupra de elec.
ſignificaſti. His etiam diebus ceſſandum
eſt ab omni opere ſeruili ut infra eo. ti.li
cet non.tamen ab operibus pietatis qui-
bus magis inſiſtendum eſt diebus ſolem-
nibus quam priuatis.ut infra de ſtatu. mo
na.cum ad monaſterium.§.in refectorio.
Diebus autem dominicis & alijs præci-
puis feſtiuitatibus ſiue inter paſcha & pẽ
thecoſtẽ genuflexio nequaquam fieri . ut
infra eodem titu.c.2.§.1. Et eſt ratio.quia
dies illi iugi gaudio & continua leticia
peragendi ſunt ut alias.77.diſ. ſcire. ¶Di-
2 ſtinguuntur † autem feriæ quia feriarum
aliæ ſolẽnes,aliæ repentinæ.ſolẽnes aliæ
ſtatuuntur ob honorem Dei aliæ ob ho-
norem principis . aliæ ob honores ciuita
tum. aliæ ob neceſſitates hominum. Ob
honorem Dei.ut ſunt dies illi qui conti-
nentur infra eo. titu. conqueſtus. in qui-
bus dies dominicos computabis . ut infra
eo.titu.c.1.&.2. ¶Dies autem quadrage
ſimales dicuntur ſolẽnes quo ad uacatio-
nem à criminalibus cauſis. ut. C. eod. ti-
tu.l. quadraginta . Quod tamẽ hodie nõ
ſeruatur . Ob honorem ciuitatum ut ſũt
dies natalicij. urbium maximarũ Romæ.
ſcilicet & Cõſtantinopolis.in quibus de-
bent iura differri. quia ab his nata ſunt .
ut. C. eodem titu. l. omnes . Ob neceſ-
ſitates

ſitates hominum ſolennes feriæ ſunt gemini menſes. unus datur gratia meſſium alter gratia uindemiarum. Hi duo menſes conceduntur fructibus decerpendis in æſtate & in autumno ad requiem laboris id eſt ut homines quieſcát à cauſis dũ laborant circa meſſes, & uindemias, & propterea appellatur indulgentior pars anni. quia indulget infirmitati hominum concedentes eis ad uitam neceſſaria. ut ea. l. omnes, iſti duo menſes ſtatuuntur à præſidibus prouinciarum diuerſis temporibus ſecundum diuerſitatem locorũ: Nam in quibuſdam locis tempeſtiuius in quibuſdam tardius finiũtur meſſes & uindemiæ. ut. ff. eodem titu. l. præſides. &
3 de offi. procon. l. ſi in aliam. † Omnibus autem diebus feriatis agi poſſunt ea quæ uoluntariæ iuriſdictionis ſunt ut. C. eod. titu. l. actus. §. in his. Item ea quæ fieri urget neceſſitas uel pietas ſuadet ut infra eod. titu. conqueſtus. Vrget neceſſitas hæc fieri ſcilicet agriculturam, putationem, foſſuram, & mundationem uinearum, quod intelligo cum in alijs diebus hæc non fieri poſſunt, ne occaſione momenti pereat cõmoditas cœleſti prouiſione conceſſa. ut. C. eod. titu. l. omnes. Item quæſtiones latronũ et maximè Iſaurorum in quibus ſummi numinis facillimè ſperatur uenia. per quod multorum ſalus & incolumitas procreatur. ut. C. eo. tit. l. prouinciarum. Item urget neceſſitas appellare. unde quolibet tempore appellatur. ut. C. eod. ti. l. 1. In exercẽda autem appellatione ſimilis eſt obſeruantia ſolennium & repẽtinarum feriarum. quia in neutris appellatio exercetur. ut. C. eod. ti. l. 1. & tamen non computantur omnes dies. ut. C. de tempo. ap. l. 2. §. illud. Pietas uerò ſuadet dati tutores uel curatores pupillis & alijs miſerabilibus perſonis. ut. ff. eo. titu. l. 1. §. ſed excipiuntur. & l. ſequenti. Item pietas ſuadet diſciplinam militarem, & eodem modo ſcholaſticam & clericalem. ut. ff. eod. tit. l. diuus. Item ſuadet ea quæ ad pacem & concordiam pertinent. ut. C. eo. ti. l. ulti.
4 ¶ Et eſt ſciendum † quòd his temporibus in quibus agi non poteſt ſi tamen actio ſit peritura, eatenus proceditur ut litis cõteſt. uel executoris conuentio fiat, ut in prædicto. §. ſed excipiũtur. ¶ In geminis aut mẽſibus qui gratia hominum indulgentur, agi poteſt ex conſenſu partium. quod in diebus ſolẽnibus ſtatutis ob honorem dei. principis, uel ciuitatum non contingit. ut probantur hæc. ff. eo. ti. l. ſi feriatis. &. ff. de arbitris. l. ſi feriatis. C. eo. ti. l. omnes. & infra eo. ti. c. ulti. in fi. Sunt & quædam tempora in quibus à nuptijs abſtinetur. ut infra eo. ti. capellanus. &
5 33. qu. 3 non oportet. ¶ Dies † autem incipit & finitur diuerſis temporibus & horis ſecundum diuerſitatem eorum de quibus agitur. Quo ad feriandum dies incipit à ueſpera & finitur in ſequentem ueſperam. ut infra eo. ti. c. 2. reſpõſo. 1. Quo ad ordinandum dies incipit à ueſpera & finitur in mane ſequenti. ut 75. di. quod à patribus. Quo ad iudicandum incipit in ortus ſolis & finitur in occaſu cum iam iudex honeſtè pro tribunali ſedere non poteſt. ut ſupra de offi. delega. conſuluit in auth. de iud. §. ſedebunt. colla. 6. &. ff. de origine iuris. l. 2. §. & quia. Quo ad ſoluẽdum dies incipit in medietate unius noctis & finitur in medietatem alterius. ut. ff. eo. titu. l. more romano. Et quò ad treugas obſeruandas dies incipit ab ortu ſolis & finitur in occaſu. ut ſupra de treuga & pace. c. 1. Quo ad ieiunandũ ſexta feria incipit poſt cœnam diei Iouis & finitur in mane diei ſabbati & idẽ in alijs diebus ieiuniorum. ut de conſe. diſtin. 3. de eſu.

Summarium

1 *Quæſtiones diuerſæ in idem iudicium deductæ, qualiter debeant ordinari.*
2 *Accuſare unum an plures poſſint.*
3 *Quæſtiones incidentes quæ dicantur, & quæ emergentes, & nu. 4.*
5 *Quæſtiones præiudiciales quæ dicantur.*
6 *Agens contra aliquem de uiolenta ſpoliatione, nunquid teneatur alijs reſpondere?*

7 *Quæſtioni reſtitutoriæ priuilegia.*
8 *Agere & replicare an quis poſſit ex eodem actu.*
Exceptio & potentior quam actio.

¶DE ORDINVM COGNITIONUM. Rubr.

HIc intitulatur Rubrica de ordine cognitionum. Sed melius intitularetur de ordine iudiciorum quæ latior eſt & generalior. Nam in ea tractatur de diuerſitate cauſarum, quæ cauſa alteri præferatur. & quæ cum alia concurrit, & quæ prius & quæ poſterius ſit tractanda: & ſic intitulatur in tertio libro Codicis in quo de iudicijs agitur. Sed ſub rubrica de ordine cognitionum quæritur quid iuris ſit cum quæſtio liberalis proponitur & alia ciuilis uel criminalis. Vnde in 7.li.Codicis in quo de liberalibus cauſis agitur ponitur hæc rubrica de or.cogni. Nos tamen de natura utriuſque rubricæ aliqua ſub breuitate notemus.
1 Qualiter † autem diuerſæ, quæſtiones in idem iudicium deductæ debeant ordinari, & quis ordo in diuerſis quæſtionibus ſeruari debeat uideamus. ¶Et eſt ſciendũ quòd ſi unica quæſtio in iudicio proponatur ab actore contra reum nulla eſt dubitatio, ſi uero plures quæſtiones moueat quis & eodem libello uel diuerſis cõtra unum uel diuerſos, aut omnes quæſtiones ſunt ciuiles. aut criminales. aut quædam ciuiles & quædam criminales. Si omnes ſunt ciuiles, poteſt eas etiã cõtra unum eodem libello & apud eundem iudicem intentare reſpectu tamen diuerſarum rerum, ut no. ſupra de mu.peti.§. debet autem, quod uerum eſt niſi actiones ille ſint contrariæ. ut.C.de furtis.l.1. C.ſi ſeruus exte.ſe. man. emi.l.1.& de pactis inter emp.& uen.l.commiſſoriæ. uel niſi una ſit præambula ut.C.de hære.ac.l. ut debitum.uel niſi una ex ſui natura præcedere habeat aliam ut infra de cau.pol. & proprie paſtoralis. uel niſi electione tollantur.ut.ff.de tribut.l.quod in hæredẽ.§.eligere.&.ff.de lega.2.cum filius.§. uarijs hoc tamen fallit in caſu.ff. quotũ lega.l.1.§.quod autem. uel niſi quæſtiones ſeſe non cõpatiantur.ut.ff.de except. l.fundum &.l.ſed ſi ante &.l.fundi.Si uero quis uelit agere contra plures reſpectu diuerſorum factorum uel reium & ciuiliter poteſt cum non ſit prohibitus. ut ff.de proba.l.ab ea parte. Sed ſi actor agat ciuiliter contra reum, & reus eodem modo contra actorem erunt duæ mutuæ actiones uiciſſim tractandæ ſi neutra ſit præiudicialis & eadem ſententia terminanda ut infra eo.ti.c.cum dilectus. & nihilominus habebit locum regula in proceſſu qui prior appellat prior agat. ut.ff. de iu.l.qui prior.ut not.ſupra de mu.peti. §.debet.Sed ſi congruo tempore non fuerit reconuentio facta, nõ minus rei actio ſalua manet in alio iudicio proponenda. ut. C.de ſen. & interloc. omn. iudic. in auten. & conſequenter in fi. Si uerò plures criminales cauſæ in ſimul apud eundem iudicem moueantur. aut eas mouet idem actor uel accuſator contra unum & eundem reum ex eodem facto uel diuerſis. aut contra plures reos. Si contra unum & ex diuerſis factis.licet cum non ſit probibitum. Si ex eodem facto non licet ut colligitur à contrario ſenſu legis. C. de accu.l.qui de crimine. &.ff.de accuſa. Senatus. Sed ſi moueat contra diuerſos reos poteſt. Vnus quidem ex diuerſis factis. in diuerſis libellis uno & eodem tempore duos accuſare poteſt, uno autem libello non poteſt. ſed tres etiam diuerſis libellis non poteſt. C. quia accuſa. non poſſ.l.cum rationibus. Vel dic quòd nec duos poteſt in diuerſis libellis eodem tempore accuſare niſi ſuam iniuriam proſequatur. ut.ff.de ac.l.hos.§ lege Iulia, & .ff.ad leg. Iul.de adul. inter.§.maritus. Lex autem illa cum rationibus negat de tribus, quia de tribus fuit quæſitum, & eodem modo negaſſet de duobus ſi de duobus quæſitum fuiſſet. De uno autem crimine poteſt quis eodem libello plures accuſare.ut.C.ſi reus uel ac.mor. l.1.ff.ad leg. Iul.de adulte.l. uim paſſam.§.inceſti, quod tamen fallit

in accu-

in accuſatione adulterij. ut.ff.ad leg.Iul.
de adulte.l.uim paſſam.§ duos,& .l.ſi ma
ritus.§.ulti.&.C.eo.tit.l.reoꝝ.¶Sed nun-
2 quid plures † poſſunt unum accuſare.Vi-
detur quòd ſic ut infra de accu. licet, in
prin.Sed uerius eſt quòd non. Cũ enim
plures ſint qui accuſare uelint iudex eli-
gere debet unum qui accuſat. cauſa ſcili-
cet cognita & examinatis accuſatorum
perſonis uel dignitate, uel ex eo quòd
intereſt,uel ætate,uel moribus, uel alia
iuſta cauſa.ut.ff.de accu l. ſi plures. Vbi
uero duo adinuicem ſe accuſant plerun-
que habet locum regula illa qui prior.&
ſic in prima accuſatio procedit & ſecun-
da ſubſiſtit. plerunque præualet ſecunda
& intermittit prima quæ qualiter & ex
quibus caſibus contingatur.not.ſupra de
mu.peti.§.& quod ſuperius dixi. Vbi au-
tem ex una parte proponitur accuſatio
criminalis,& ex alia parte quærela ciui-
lis.ſiue accuſatio prior ſiue poſterior pro
ponatur præiudicat ciuili ſi ciuilis nõ ſit
præiudicialis ut.C.de or.iu.l.ulti.3.q 11.
§.aliquod.Sed ſi ciuili quæſtioni princi-
paliter propoſitæ incidat qõ criminalis.
v g peto à te fundum uel 10. produco in
ſtrumentũ ad probandũ intentionẽ meá.
tu excipis cõtra inſtrumentũ de falſo.uel
ſi quæſtioni criminali incidat qõ ciuilis.
v.g.accuſo te de plagio ꝙ uendidiſti ſer-
uũ meũ,tu dicis illũ fore ſeruum tuũ po-
terunt ſimul huiuſmodi qõnes terminari
ut.C.de or.iudiciorum.l. cũ ciuili. ut ta-
mẽ non intelligas pronunciari in incidẽ
ti ſed eo ipſo ꝙ pronunciatur in principa
li uideatur & in incidẽti pronunciatũ. ut
C.de or.iu.l.1.C.de ord.cog.l.2.ad.l.Iul.
de adul.l.quoniá.& ad.leg.Iul.de plag.l.
præſes infra eo.ti.cũ dilectus circa ſi. &
hoc ſecũdũ Bulg.Nec ob.lex.ff.de mino.
l.intra utile.ibi.n. nõ pronunciatur in in
cidenti qõne ſed ſuper ætate & ſuper reſti
tutione in integrũ rõne ætatis, ut reſti-
tuto liceat intentare ueterem actionem.
Vnde qõ reſtitutionis non incidenter
ſed principaliter mouebatur.Et eodẽ mo
do reſpondetur ad.l.C.ad.le.Cor.de fal.
l.ubi falſi. Vbi crimen incidit, i.propoſi-
tum fuerit non incidenter ſed principali
ter.ut prædixi.Placentinus uerò dicebat
pronunciandũ forè in incidenti per l.ff.
de iudi.de qua re niſi condicio rei uel iu-
dicis impediat.Io.& Azo.diſtinxerunt in
ter incidentes & emergentes ut in incidẽ
tibus non pronuncietur ſed in emergen
3 tibus ſic. † Incidentes autem quæſtiones
dicuntur ueteres defenſiones quæ ante
litem captam competebant reo. Ex his
quæ acta ſunt inter reum & actorem:
ut pactum de non petendo. tranſactio.
& res iudicata & ſimilia. Emergentes
uerò qõnes dicũtur quæ proponuntur ex
his quæ in lite emergunt ut cũ quæritur
an iudex ſit cõpetens uel non.an tempus
ſit aptum ad cauſas uel non. an dilatio
4 ſit danda uel non. † Et ut breuius di-
cam incidentes quæſtiones ſunt perem-
ptoriæ exceptiones emergentes dilato-
riæ. Et eſt ratio manifeſta quare in e-
mergentibus habeat pronunciari, quia ſi
nõn pronunciaretur in dilatorijs non poſ
ſet procedi in ſequentibus cauſæ.ſed ſecus
in incidentibus quæ principale contin-
gunt in quibus pronunciari intelligitur
dum pronũciatur in principali.Veruntа
men ſecundũ iura canonica in incidenti
bus quæſtionibus pronunciatur. ut. infra.
qui fi.ſunt le.lator.ſupra.de elec.cum di-
5 lectus.† Et no.quòd licet ſecundũ iura ci-
uilia illæ tantum ciuiles queſtiones ſunt
præiudiciales in quibus de ſtatu quæritur.
ut inſti.de actio.§.præiudiciales.tamen ſe
cundum iura canonica quæſtio ſpoliatio-
nis præiudicialis eſt, quia non patitur diſ
ſimilẽ quæſtionẽ.ut.infra.eo.ti. ſuper ſpo
liatione.Eſt enim priuilegiata hæc quæ-
ſtio ſpoliationis ut agens ex ea conueni-
ri non poſſit niſi conſimili actione, quia
tunc cum utraq; ſit priuilegiata & fauora-
bilis unam aliam non tollit nec impedit,
ſed concurrunt & eadem ſententia termi
nantur,ut duæ mutuæ petitiones, ut con-
uentio & recõuentio ut.infra.eo.ti.cũ di-
lectus.ſupra de mutuis peti.c.1. & 2.C.de
ſen.& interlo.om.iu.l.cũ pap.& in auc.&
conſequẽter. 3.q 8.c.1.ſed ſi contra agẽtẽ
de ſpoliatione excipiatur conſimili ſpo-
liatione

liatione & probetur repellitur agens . ut infra eo.ti.c.ulti. Et eſt ratio duplex. Vna, quia fauorabiliores ſunt rei quam actores.ut.ff.de act.& obl.l. Arrianus.ff. de ferijs.l.ulti.infra de proba. ex literis infra de fide inſtr.cũ inter in ſi.infra de ſent.& re iu.c.ul.ff.eo.ti.l.inter pares . Item alia quia exceptiones fortiores ſunt actionibus, unde cui damus actionẽ multo fortius exceptionẽ dare debemus.ff. de ſuperficie.l.i.c.§.ꝙ autem ,& de regulis iur. l.inutilis.§.cui damus. Ideo etiam quæ tẽporalia ſunt ad agendum perpetua ſunt ad excipiendum.ff. de doli excep.l.pure.§. ult.inſt.t.eod.titu.&.C. eod. titu. l. ſi pactum . Et hac ratione quia fauorabiles ſunt exceptiones quæ dantur excõmunicatis.ut.infra.de excep.cũ inter. Et his rationibus cõtingit quòd exceptio excõmunicationis impedit actionẽ ſpoliationis , ſed actio ſpoliationis aliam conſimilem non impedit ſed concurrit ut dictum eſt.

6 † Sed ſi ego agam contra te uiolentum de ſpoliatione, nunquid ſi ab alijs conueniat tenor reſpondere? Videtur quòd ſic. Nam in hac decre. ſuper ſpoliatione , dicitur ꝙ agens de ſpoliatione nõ cogitur ante reſtitutionem ſpoliatoribus reſpondere. alijs ergo tenetur. Ad quod reſpondeo. non tenor ſi de ſpoliatione excipiã. potero ei de eadem ſpoliatione contra unum agere & contra alios agentes excipere cum ſit generale, ſpoliatus quemlibet agentem contra ſe repellere poſſit per exceptionem . ut 3.q.1.cap.1.& q. 2.cum eccleſiæ . Ab hoc tamen generali dicto excipit . Vin. illum qui agit actione depoſiti cum enim actio depoſiti ſit adeo priuilegiata, ut nõ admittat compenſationem, deductionẽ uel doli exceptionem.ut infra de depoſi. to bona fides . C.eod.titu.l.penul.& eodem modo nec ſpoliationis exceptionẽ. Sed hoc non placet quia dum depoſitarius non inficiatur depoſitum , ſed per compenſationem ſeu deductionem conatur retinere totum uel partem per fidẽ agat. & ideo non audiatur. ſed cum ſpoliatus a principio & antequàm depoſito conſtet excipiat & dicat ſe inermem cum armato congredi nolle. ut. 3. q. 1. oportet, audiendus erit. Nam auditur aduerſus agentem de ſpoliatione ut dictum eſt. Item excipit Vin.agentem de matrimonio. Et hoc propterea quia cauſa matrimonij fauorabilis eſt. ut.infra.qui ma.accu. poſ. uidetur. & prærogatiuam habet in multis. ut. ſupra. de lite non conteſta. cap. primo. Sed certè nec iſtud approbo. Sed ſine exceptione teneo quòd exceptio ſpoliationis quemlibet agentem repellat. ut dictum eſt.

7 † Duo igitur priuilegia queſtionis reſtitutoriæ ſuperius aſſignaui. Vnum quia primo propoſita nõ compatitur aliam ſequentem & diſſimilẽ quæſtionem. Aliud quia primo propoſita in modum exceptionis repellit quẽlibet ciuiliter agentem. Tertium quia in modum exceptionis repellit quemlibet accuſante.& ſic intelligo. 3. q. 1. per totum. Quartum quia in modum actionis propoſita & accuſantem repellit & reſtitutionem indulget. & ſic ex audio. 3. q. 2. c. 2. 3.& 4. Sed ſi te primo conueniam aliqua actione ciuili & tu ſubſequenter moueas quæſtionem ſpoliationis contra me, non impeditur mea petitio ſed cum tua concurret , nunc enim quæſtio ſpoliationis aliam non compatitur. cum primo ponitur. Vel poſſum uti diſtinctione. Io. qui dixit quòd ſi ego conueniam te ſuper aliqua re. Et tu contra me agas ſuper eadem re reſtitutorio. impedietur mea actio & tua procedet. exemplum quare. infra. de reſtitu. ſpo. & con queſtione. &. cap. literas. cæterum ſi ſuper diuerſis agamus concurrunt huiuſmodi actiones ut dictum eſt. Vel ſi uelis extendere ſpoliati fauorem dicas , quòd quæſtio ſpoliationis ſiue prius ſiue poſterius proponatur , non compatitur diſſimilem quæſtionem. Et quod dixi quòd quæſtio ſpoliationis in modum exceptionis oppoſita repellit quemlibet agentem uel accuſantem , uerum eſſe intelligo cum quis ſpoliatus eſt tota ſua ſubſtantia uel maiori parte ipſius & hoc innuunt uerba canonis iudi. & inermes , ut. 3. quæſtione. 2. oportet. & uerba alterius,

terius, non poteſt exui iam dudatus ut 2.q.2.c.nullus. Cæterum ſi una reliquis ſpolietur cum habeat multa bona, & ſi poſſit expellere. ſpoliatorē in odium uio lenti non tamen aliū. Item cum abſonū uideatur & etiam multorum corda perturbet, ut ſpoliatus tota ſubſtātiā uel ma iori parte ipſius excipiat contra illos qui non expoliauerunt. ut ſic impunitatē in ſuis criminibus ſortiatur, dum à nemine poteſt efficaciter accuſari cum forſan deſideret ſic manere. dico iudicem ſic prouidere debere ut certum tempus ei aſſignet infra quod petat reſtitutionem & proſequatur. & ſi hoc non fecerit non admittatur exceptio ſpoliationis ipſius. Nec miretis ſi in hoc caſu quis agere cōpellatur. hoc enim plerunque contingit ut certum tempus præfigatur alicui ad agendum, & poſt iſtud tempus uolens agere non audiatur ut. 5. quæſtione prima quidam infra de clandeſti. deſponſa. cum inhibitio. & argumen. C. de inge. ma. l. diffamari. C. de remiſſio. pigno. l. ſi eo tē

8 pore. C. de uſur. pupil. l. ultima † Sed pone quòd agam contra te de expoliatione & tu excipis contra me de alia ſpoliatione. ego replico ex illa ſpoliatione ex qua ago. nunquid ſum audiendus. Non, quia exceptio fortior eſt & potentior quàm actio, ut ſuperius dictum eſt. nec poſſum ex eodem actu agere & replicare. Sed pone quòd replicem de alia ſpoliatione nunquid excludam exceptionem? Videtur quod ſic argumen. infra de exceptio. à nobis infra de ſenten. excommunica. in præſentia. Puto tamē contrarium eo quòd replicatio adiuuat actionem. Item pone quod agam contra te de ſpoliatione, & tu contra me de alia ſpoliatione, excipio contra te de tertia ſpoliatione replices de quarta quid in hoc caſu erit faciendum. Reſpondeo qua ratione admittetur exceptio eadem & replicatio & ſic ſublata exceptione per replicationem remanebit conuentio & reconuentio quæ in concurſu procedent. ut infra eo. ti. cum dilectum &. c. ult.

Summarium

1 *Plus petitur quatuor modis.*

2 *Pœnæ plus petentium quæ ſint.*

¶ DE PLVS PETITIONIbus. Rubrica.

QVia plerunque in iudicijs plus petitur quam debeatur ideo ponitur hic rubrica de plus peten. uel plus petitionibus. ¶ Videamus igitur quot modis plus petatur. Quæ ſit pœna

1 plus petentium. ¶ Et † eſt ſciendum quod quatuor modis plus petitur cauſa tempore, re, & loco. Exempla non pono quia ponitur infra eod. ti. c. uno. §. re quoque.

2 ¶ † Pœnæ autem plus petentiū hæ ſunt olim ita ſeruabatur in his pœnis. Nā quocūq; modo actor plus peteret cadebat à cauſa, nec reſtituebatur niſi eſſet minor, uel niſi lapſus eſſet aliquo errore probabili. ut ſi petebat ex teſtamento totum legatum cuius pars adempta erat in codicillis de quibus actor ignorabat. ut inſtitu. de actionibus. §. ſi quis agens. Hodie non ſic in pœnis proceditur. Sed ſi quis plus petat ex cauſa iudicium nō procedet, ſed condemnabitur actor ad omnes expenſas in triplum & omne damnum quod pertulit reus occaſione huiuſmodi conuentionis. ut inſti. de ac. §. ſed hæc quidem. Si quis autem tempore plus petat iudicium non procedet, & punitur actor in hoc, quia reo duplicantur induciæ conuentæ ad ſoluendum & adueniente tempore ſolutionis. nō aliter reus tenebitur reſpōdere actori. quàm ſi actor ei reſtituat omnes expenſas quas facit reus occaſione illius temeræ citationis. ut hic & inſtitut. de except. §. temporales. ¶ Vbi autem loco plus petitur, ut cùm petis à me ut ſoluam tibi hoc loco cum conueneris inter te & me. quod in alio loco ſoluerem. & hoc caſu procedet iudicium ſi in foro competenti agatur. quamuis in ſuperioribus non procedat. & ueniet in arbitrariam actionem, hoc eſt in tua actione arbitrabitur

trabitur iudex quanti intereſt mea non
hic ubi agitur ſoluere ſed ubi conuenit
ut.ff. de eo quod certo loco.l.1. Varia ei
ſunt precia rerum per ciuitates & regio-
nes, pecuniæ ſub grauioribus uſuris dan-
tur in uno loco quàm in alio.ut.ff.eodem
titu.l. ideò. Et nihilominus condemnabe
ris mihi in trip lum eius quod impendi no
mine ſportularum. ut.inſti. de acti. §. ſed
hæc quidem. Cum autem plus petitur re.
non procedet petitio. & condemnabitur
actor in triplum eius quod reus expendit.
ut inſti. de actio. §. triplici. Sed ſi quis ſu
per maiori quantitate quàm ſibi debeatur
cautionem exegerit & in iudicio plus pe
tierit ſi pæniteat & calliditatis & fraudis
ueritate confiteatur diſpendio debiti non
grauetur. ſed in expenſis quas fecit reus
punietur. & in triplum ſecundum Azo.li-
cet Placen. dixerit in hoc caſu in ſimplũ.
qui enim ſic fecit non petijt ſed petere uo
luit.ut ff.rem ra. haberi. l. amplius. Si ue
rò præſiſtat in certamine. & tandem per
teſtes de falſa quantitate adiecta conuin-
citur. puniatur in toto debito. ſed ſi non
arguatur per teſtes. ſed ipſe confiteatur
condemnabitur in expenſis ut dictum eſt
& probatur. C. de plus pet. l. una. Sed e-
tiam in ſuperioribus caſibus. ita demum
pœna locum habet ſi actor in iudicio du-
xerit perſiſtendum.ut.infrà. eo. c. uno. in
prin. Item ceſſat pœna conſtitutionis il-
lius.C.eo.tit.l. una cum actor conuinci-
tur ſuper cautione in maiori quantitate
exacta. & conuictus ante ſententiam uel
poſt tranſigit cum reo ſuper pœna. Item
ceſſat cum actor exegerit cautionem in
plus ſed reus in iudicio confeſſus eſt ſe to
tum debere quod in cautione continetur.
& hoc eſt quod in fine illius conſti. adij-
citur tranſactionibus & ſecundis confeſ-
ſionibus ſuam firmitatem.Sed ſi actor nõ
fateatur nec arguatur de falſa quantitate
in cautione adiecta. ſed in probatione il
lius quantitatis deficiat.creditur quod pœ
na non ceſſet. quia tunc uera quantitate
priuabitur.

Summarium.

1 *Queſtiones poſſeſſoria tot ſunt, quod ſunt interdicam poſſeſſoria.*
Iure dicta poſſeſſoria que ſint, & quibus & contra quos dentur. & nu.3.
2 *Heres de iure ciuili & bonorum poſſeſſor de iure pretorio quomodo intelligatur.*
4 *Interdictum quid ſit. & unde dicitur.*
5 *Interdictum & actio audeant.*
6 *Interdictorum quedam ſunt ſimplicia, quedam duplicia.*
7 *Poſſeſſorium & petitorium an & quando poſſint, ſimul intentari. & nu.9.*
8 *Cauſa accuſa de proprietate, an poßit agi de poſſeßione.*
10 *Poſſeßionem inducit binus actus, uel etiam unicus.*

¶DE CAVSA POSSESSIONIS & proprietatis. Rubrica.

SVperius tractatum eſt de ordine co-
gni. Sed quia dubitari ſolet quis or-
do ſeruari debeat cum quæſtio poſ-
ſeſſionis & proprietatis a diuerſis parti-
bus uel ab eadem in iudicio proponitur.
Ideò ſubijcitur hic rubrica de cauſa poſ.
& propri. ¶ Videamus igitur quæ ſunt
quæſtiones poſſeſſionis. Item qui queſtio
poſſeſſionis concurrat cum queſtione pro
prietatis ſiue a diuerſis partibus ſiue ab eo
dem proponatur utraq;. Item qui non cõ
1 currant. ¶ Eſt igitur ſciendum † tot eſſe
quæſtiones poſſeſſorias quit ſunt interdi-
cta poſſeſſoria, ſunt autem interdicta poſ
ſeſſoria hæc adipiſcendæ poſſeſſionis. re-
tinendæ ac recuperandæ. Interdictum adi
piſcendæ poſſeſſionis datur bonorum poſ
ſeſſori, hoc eſt ei qui eſt loco hæredis.
2 † Eſt enim hæres de iure ciuili & bono-
rũ poſſeſſor de iure prætorio. Cum enim
prætor non potuit ſuo beneficio hærede
facere. quia hoc legis eſt uel ſenatuſcon-
ſulti uel conſtitutionis. fecit quod potuit.
ſcilicet bonorum poſſeſſorem quem loco
hæredis conſtituit. ut inſtit. de bo.poſ. §.
quos autem. Et eſt utriuſq;. id eſt, hære-
ditatis & bonorum poſſeſſionis idem effe
ctus. Sed

ctus. Sed in hoc differunt. quia hæreditas nititur auctoritate legis. bonorum poſſeſſio auctoritate prætoris Item aditio hæreditatis non deſiderat auctoritatem iudicis uiuentis ſed bonorum poſſeſsio requirit auctoritatem & præſentiam iudicis. Datur igitur bonorum poſſeſſori interdictum adipiſcendæ poſſeſſionis. quod appellatur bonorum datur contra poſſeſſores uniuerſitatum. ut. ff. quorum bonorum. l. 1. §. interdictum hoc. & contra poſſeſſores rerum ſingularium. ut. ff. de furtis. l. hoc amplius. dummodo non contra corporum poſſeſſores. ff quorum bonorum. l. 2. Nec ob. quod dicitur. ff. quorum bonorum. l. 1. §. hoc. interdictum reſtitutorium eſt & ad uniuerſitatem bonorum non ad ſingulas res pertinet. Quod ei ibi dicit non ſingulas res ſubaudio tantum. Sic etiam petitio hæreditatis datur pro una re tantum. ut. ff.
3 de peti. hære. l. licet. † Eſt & interdictum ſaluianum adipiſcendæ, poſſeſsionis cauſa comparatum, eo quòd utitur dominus fundi de rebus coloni quas is pro mercedibus pignori futuras pepigiſſet ut inſtit. de interdic. §. interdum. Retinendæ poſſeſsionis cauſa comparata ſunt interdicta. uti poſsidetis. & utrobi. cum ab utraque parte de proprietate alicuius rei controuerſia ſit & ante quæritur. uter ex litigatoribus poſsideat uter petere debeat, quia niſi ante exploretur utrius poſſeſsio ſit non poteſt petitoris actio inſtitui. quia ciuilis & naturalis ratio facit. ut alius poſſidenti, & alius a poſsidente petat. ut inſtitut. de interdictis. §. retinendæ. ſed uti poſsidetis locum habet in rebus immobilibus. utrobi in rebus mobilibus. ut inſtitut. eod. titu. §. ſed interdictum. Et eſt interdictum recuperandæ poſſeſsionis quod datur alicui ui eiecto a poſſeſsione cui etiam datur beneficium conſtitutionis illius. C. unde ui. l. ſi quis in tanta. Item agi poteſt lege Iulia de ui pub. uel priuata. ſi tamen armis uel ſine armis facta ſit eiectio. ut inſtitut. de interdic. §. recupe-
4 randæ. ¶ Interdictum † autem nihil aliud eſt quàm quædam uerborum ſolemnis cõceptio quibus prætor aliquid fieri iubebat uel prohibebat. quod tunc maximè faciebat cum de poſſeſſione uel quaſi inter aliquos contendebatur. ut inſtit. de
5 interdictis in princ. † Si quæras an idem eſſet interdictum & actio, cum & actio eſſet quædam formata uerborum conceptio. ut. C. de formul. & impetra. ac ſubla. l. una, reſpondeo non? quia ſolemnitas actionum erat inducta a iure ciuili. Solemnitas interdictorum a iure prætorio. Erat & alia differentia inter actiones & interdicta. quia uerborum ſolemnitas qui attendebatur in actionibus non formabatur in ſingulorum perſonis. ſed erat generaliter formata in perſonis omnium. Sed in interdictis quot erant homines qui uolebant agere tot uerborum conceptiones formabantur, quibus contra ſuos aduerſarios in cauſis ſuis utebantur & has conceptiones interdicta uocabant & ob hoc poteſt quilibet ſtudioſus ſcholaris per ſe notare quia interdictis uariantur uerba ſecundum demonſtrationem perſonarum. ut. ff. de tabul. exhi. l. 1. ff. ne quid in loco publ. l. 1. ff. de ui & ui ar. l. 1. in prin. hodie autem nulla eſt differentia inter interdictum & actionem. ut inſtit. de interdictis. §. ulti. Dicitur autem interdictum. non ab interdicendo uel prohibendo. ſed quia inter duos. ut inſtit. de interdictis. §. ſicut tamen. ¶ Et eſt interdictum actio in factum prætoria ut inſtit. eo. tit. §. ult.
6 ¶ Item † interdictorum quædam ſunt ſimplicia in quibus alter actor eſt. alter reus. qualia ſunt reſtitutoria aut exhibitoria. Duplicia ſunt in quibus par utriuſq; litigatoris conditio eſt nec quiſquam actor uel reus, præcipuè intelligitur. ſed unuſquiſque tam rei quàm actoris partes ſuſtinet. ut inſti. eo. ti. §. tertia. & §. duplicia. & ff.
7 de interdictis. l. 2. ¶ Nunc † uidendum eſt quæ quæſtio poſſeſſionis poſſit concurrere cum quæſtione proprietatis. Et eſt ſciendum quòd licet ſecundum iura ciuilia iſtæ, duæ quæſtiones ſeſe non compatiantur. ſed prius agenda ſit cauſa poſſeſſionis & demum proprietatis. ut. C. le

rei uen. l. ordinarij. C. de interdictis. l. incerti. C. quorum bonorum. l. ul. ff. de iudi. l. ſi de ui. Aliæ autem leges dicunt quod ſuſpenſo petitorio intentari poteſt poſſeſſorium ab eodem & coram eodem iudice. ut. ff de ui & ui ar. l. cum fundum. §. eum qui. ff. de acqui. poſ. l. naturaliter. §. nihil. quas leges dominus Io. ſic intellexit ſicut prima facie ſonare uidentur. dicens decre. qui contrarium dicunt nullatenus ſtare poſſe ut eadem perſona poſſet utrunque iudicium intentare. nam ordo tunc ſeruandus eſt ut dicebat. ut prius cauſa poſſeſſionis expediatur. Sed Mar. & alij intellexerunt. ll. illas locum habere in interdicto uti poſſidetis & utrobi. qui non concurrunt cum rei uendicatione ab eadem parte. qui enim tenet poſſeſſionem per uti poſſidetis & utrobi. excludit ſeipſum a contraria petitione rei uenditionis. ut. ff. quando ap. l. ſi procuratorio. §. ſed ſi alius. C. de fur. l. i. C. ſi ſeruus exte. ſe. mã. eo. l. i. uendicatio enim non datur poſſidenti. ut inſtit. de ac. in prin. immo potius alterius parit actionem in rem. ut. C. de alie. iudi. cauſa mu. fac. l. una. Et hoc uerum eſſe dicebant niſi renunciaretur rei uendicationi. quia tunc procederet interdictum uti poſſidetis. uel niſi quis reponat rei uen. ignorans ſibi competere interdictum & ſic intelligebant legem illam naturaliter. §. nihil. Sed in interdicto recuperandæ poſſeſſionis ſecus illud. Sed ſecundum iura canonica qui circa hoc in ſimplicitate procedunt quæſtio poſſeſſionis cum quæſtione proprietatis concurrunt. ſiue utraque ab eadem parte. ſiue ſingulæ a diuerſis partibus proponantur. ab eadem parte poteſt proponi quæſtio recuperandæ poſſeſſionis & proprietatis. ut. infra. eod. tit. ad ultimum cum eccleſia ſutrina. cum ſuper electione. cum dilectus. infra. de teſtibus ſignificauerunt. in fi. Item a diuerſis partibus concurrunt quæſtio proprietatis & quæſtio poſſeſſionis retinendæ, ita ut unus agat de proprietate alius de poſſeſſione uti poſſidetis uel utrobi. ſic agitur inter dominum & fructuarium. ut. ff. uti poſſidetis. l. ulti. ſic fit cum unus uendicat ſeruitutem. & alter tuetur poſſeſſionem. ut. ff. uti poſſide. l. ſi duo. §. ſi uicinus & hoc cum uendicans eſt in poſſeſſione ſeruitutis ut ibi patet. Sed opponitur. egi utroque iudicio petitorio. & poſſeſſorio & in utroq; obtinui. appellaui a ſententia lata ſuper proprietate, ab alia non, & ſic facta eſt executio ſuper reſtitutorio & data eſt mihi rei poſſeſſio confirmatur ſententia lata ſuper proprietate a iudice appellationis. quæritur qui erit utilitas huiuſmodi confirmatoriæ. Reſpondeo declaratoria dominij. non autem tenebitur aduerſarius meus reſtituere mihi poſſeſſionem quam habeo. cum nec poſſideat. nec dolo deſierit poſſidere. Item ſi egero petitorio poſſum redire ad interdictum recuperandæ poſſeſſionis pendẽte. iudicio petitorio. ut. infra. eo. c. paſtoralis. Sed hoc recipit calumniam ſi enim deſiſtam a petitorio quod incepi & trãſeam ad nouum iudicium inchoandũ ſuper poſſeſſione, reus poteſt a iudice implorare ut in petitorio procedatur per legem. C. quo modo & quando. iu. autẽ. qui ſemel. quod locum habet ſiue lis fuerit conteſtata in petitorio ſiue cepta nõ ſit ut ibi dicit. Et tunc concludetur in principali. hoc eſt in prætorio, & non erit locus interdicto ſiue quæſtioni poſſeſſoriæ poſtquàm in proprietate fuerit concluſum aut renunciatum. ut in c. paſtoralis. Sed dominus Io. & alij qui dicunt quod hæc duo iudicia poſſeſſorium & petitorium non concurrunt. exponũt uerba illa pendente iudicio. qui ſunt in decre. illa paſtoralis & in l. cum fundum. §. eum qui. ff. de ui ui. ar. Item dicunt quòd illud quod dicitur in decre. & in l. ut actor, dimiſſo prætorio tranſeat ad poſſeſſorium locum habere non poteſt niſi cum reus non uult ut in petitorio procedatur, alias oportet in eo procedi ut dictum eſt, uel oportet cedi uel renunciare liti petitoriæ ut iam. dixi. Et eodem modo intelligebant quod dicitur. infra. de teſtibus ſignificauerunt. ſuſpenſo petitorio ſupplebant ipſi renunciato. Nos autem non ſic. dicimus enim quòd is qui

ti qui rei uendicatione incepit, poteſt redire ad interdictum recuperandæ poſſeſſionis pendente iudicio proprietatis. id eſt ſuſpenſo & non dimiſſo, ut dicit illa ſignificauerunt. cum enim hoc in odium uiolenti ſit inductum & in fauorem ſpoliati. non conuertetur ad damnum eius. ut. C. de legibus & conſtitu. l. quod fauore. Nec obſtat authentic. qui ſemel quæ locum habet in contumacie. ¶ Item pone quòd is qui agit de proprietate litem conteſtatus eſt. non poteſt probare. reuertitur ad quæſtionem poſſeſſionis recuperandæ. quid proderit ei poſſeſſorium. cum aduerſarius inſtare poſſit ut pronuncietur in petitorio. ut. ff. de iudi. de qua re. infra. eodem titul. cum ſuper. C. quomodo & quando iu. auten. qui ſemel. & ſi pronuncietur in petitorio pro reo quamuis pronuncietur in poſſeſſorio pro actore uidetur quòd ſententia lata in poſſeſſorio ſit ſine fructu. quia in executione debet proprietas præualere. ut. infrà. eo. cum dilectus. reſpondeo ex quo de iuris permiſſione licet actori redire ad poſſeſſorium. ut hæc permiſſio ſit fructuoſa. dicam non poſſe procedi in petitorio niſi actore inſtante. uel ſi procedi poſſet inſiſtente reo. adhuc quòd proderit actori ſententia ſuper poſſeſſione ferenda quo ad fructus & intereſſe. ff. de ui & ui arma. l. idem eſt. §. ulti. & l. ſi plures. §. deiectum. ¶ Item pone quòd egi contra te interdicto unde ui. uel conditione ex illo canone reintegranda. 3. q. 1. obtineo reſtituitur mihi poſſeſsio nunquid hæc ſententia oberit uiolento in quæſtione proprietatis. ut uictus in poſſeſſione non poſsit agere contra me de proprietate reſpondeo non puto hoc fieri poſſe ex ui interdicti ſeu conditionis ex canone, quia hæc nudam poſſeſsionem aduocant. ſecus ſi actum eſset conditione ex illa. l. C. unde ui ſi quis in tanta, ſententia igitur lata in poſſeſsione non præiudicabit in proprietate. quaſi per hoc uideatur pronunciatum in proprietate. C. de ſenten. & interlocu. omniudi. l. poſt ſententiam. Sed nunquid in hoc caſu poterit excipi contra uiolentum ex illa conſtitutione. ſi quis in tanta. Puto quod ſic. ut. C. de excep. l. licet. Sed caue tibi quia ex uiolentia clerici uel prælati non daretur conditio ex. l. ſi quis in tanta. uel ex canone reintegranda. uel exceptio contra eccleſiam quo ad proprietatem. propter regulam illam. delictum perſonæ non debet redundare in damnum eccleſiæ 6. q. 6. ſi epiſcopum. Item ubi concluſum eſt uel renunciatum in cauſa proprietatis. cauſa non deciſa redire non poteſt ad poſſeſſorium iudicium. ut. infra. eodem titulo paſtoralis. Et eſt ratione li-

8 tes litibus inculcent † Sed nunquid cauſa deciſa ſuper proprietate poterit agi de poſſeſsione. Reſpondeo ſic propter fructus & intereſse. ſicut uideo quòd fructuarius eiectus agit interdictio etiam poſt uſufructum finitum. ut. ff. de ui & ui arma. l. idem eſt. §. ultimo. & l. ſi plures. ¶ Item quæritur quid ſi eiectus non agat interdicto unde ui infra annum a die eiectionis, nunquid poſt annum agere poteſt uidetur quod non. quia hoc interdictum annale eſt. ut. ff. de ui & ui arma. l. 1. in princip. & infra annum utilem competit ut in ead. l. §. annus. unde anno expirat ſicut. & cætere prætoriæ actiones ut inſtitut. de perpe. & tempo. ac. in princip. Ad quod reſpondeo. prætoriæ actiones temporales ſunt quo ad pœnam. perpetuæ autem quo ad rerum proſecutiones. ut. ff. de ac. & obli. l. in honorarijs. ſic & in interdicto unde ui. & ſi quo ad ea quæ in prædio erant non competat poſt annum. ad rei tamen proſecutionem hoc eſt ad prædij reſtitutionem. perpetuò datur. ut in prædicta. l. in principio. Sed condictio ex illo canone reintegranda. perpetuo datur & ad omnia. conditione temporis. captiuitate. dolo. aut uiolentia non obſtan. ut in eodem canone continetur. ¶ Item dictum eſt ſupra quod

9 † interdictum adipiſcendæ poſſeſſionis
datur bonorum poſſeſſori. Sed opponi-
tur. Nonne quis per bonorum poſſeſ. ef-
ficitur dominus rerum hæreditarium. quō
modo ergo adipiſcétur per interdictum
quorum bonorum. quod iam adeptus eſt
per bonorum poſſeſ. Reſpondeo per bo-
norum poſſeſ. adeptus eſt iam dominium
ſed non poſſeſſionem. ſicut in additione
hæreditatis contingit. ff. de acqui. poſ. l.
cum hæredes. & ideo neceſſarium eſt in-
terdictum. ¶ Vnum non omitto quod cō
tinetur infra eo. paſtoralis ſcilicet quòd
is qui rem uēdicare incepit poteſt redire
ad interdictum adipiſcendæ uel recuperā
dæ poſſeſſionis. alijs poſſeſſorijs iudicijs
ſuo robore duraturis, quæ uēdicationem
dominij ſui natura præcedūt. Solet enim
multum dubitari quæ ſint illa iudicia. Et
poteſt dici quòd ſunt hæc ſcilicet interdi
ctum de liberis exhi. & interdictū de ta-
bulis exhibendis. hæc enim ex ſui natu-
ra præcedunt uendicationem dominij. ſ.
ſunt enim præambula, & præparatoria
uendicationis. Prius. enim liberi exhi-
bentur. deinde agitur de iure perſonarū
ut. C. de lib. exhi. l. 1. Et idē eſt in interdi
cto de tabulis exhibēdis. Prius. n. tabulæ
exhibentur. deinde relictū in talibus uen
dicatur, ut. ff de tabu. exhi. l. locū. §. ſo-
lent. Vnde qui non exhibet condemna-
tur habita æſtimatione eius quod in ta-
bulis eſt relictum ut. ff. eo. ti. l. locum. l.
condēnatio. Ad iſta igitur qui de ſui na-
tura præcedere habent dominij quæſtio-
nem non eſt regreſſus poſt intentatā uen
dicationem. Vel poteſt dici quòd hæc ſūt
illa iudicia ſcilicet interdictum uti poſſi-
detis & utrobi. ad quæ redire nō poteſt
is qui rem uendicare incepit propter cō-
trarietatem petendi quam ſuperius aſſi-
gnaui ſupra eod. §. nunc uidendum. Nec
ob. l. ff. de acqui. poſ. l. naturaliter. §. ni
hil. quæ dicit dari interdictum uti poſſi-
detis ei qui rem uendicare incepit. Nam
illa ſic intelligitur ſcilicet cum quis prius
renunciat actioni in rem quam inſtitue-
rat. uel cum ignorans ſibi compete inter
dictum rei uendicationem intentat. Et
quod de his duobus interdictis ſcilicet
uti poſſideris uel utrobi. loquatur illa li-
tera. alijs poſſeſſorijs iudicijs &c. ſi ex li
tera illa elicio ſuperius tractauit eadē de
re. de interdictis acquirendæ, & adipi-
ſcendæ poſſeſſionis: in quibus dixit cum
qui rem uendicare incepit poſſe ad inter
dicta redire antequam in iudicium pro-
prietatis renunciatum ſit, aut concluſum
poſtmodum autem quaſi de oppoſitis in
terdictis loquendo dicit alijs poſſeſſoris
&c. hæc autem interdicta ſcilicet uti poſ-
ſidetis & utrobi ſunt oppoſita illis ſcili-
cet unde ui & quorum bonorum. Nam
hæc ſunt retinendæ. illa uerò acquiren-
dæ poſſeſſionis. Sed huic intellectui ali-
quantulum aduerſatur quod in litera dici
tur ſubſequenti. alijs poſſeſſorijs iudicijs
ſuo robore duraturis quæ uēdicationem
dominij natura præcedunt. hæc enim in
terdicta ut poſſideris & utrobi non præ-
cedunt rei uendicationem. Ad quod re-
ſpondeo hæc duo interdicta cum rei uen
dicatione in eodem iudicio non concur-
runt. ſed præcedere poſſunt & ſubſequi.
ita ut in diuerſis iudicijs proponatur. un-
de quod ibi dicit dominij uendicationem
natura præcedunt. ſubaudi uel ſubſequun
10 tur. ¶ In ſumma † notandū eſt quòd per
duos actus intelligitur quis eſſe ī poſſeſ-
ſione uel quaſi. ut infra eo. cum olim. Nā
binus actus nedum poſſeſſionem uel qua
ſi. ſed etiam cōſuetudinem inducit. ut. C.
de epiſco. aud. l. 1. in fi. 25. q. 3. ita nos. &
multo fortius trinus. ut infra. eo. ti. cum
eccleſia ſutrina. C. de fideicommiſ. l. 1.
Sed nunqmd per unicum actum acquiri-
tur poſſeſſio. Reſpondeo ſic. Sicut. enim
per unicum actum perditur. ut ſupra de
conſti. cum. M. ferra. infra de præben. &
dig. pro illorum, ſic & acquiritur & reti
netur. ut. C. de ſeruitu & aqua. l. cum ta-
lis. nam & aqua dicitur quotidiana quæ
una die ducitur. ut. ff de aqua quoti. & æ-
ſti. l. 1. §. quod accidunt. & ſi miſero ti-
gnum in parietē tuū ſtatim incipio poſ-
ſidere uel quaſi ſeruitutem ut. ff. de ſer-
ui. urba. prædi l. ſeruitutes quæ in ſuper-
ficie.

SVMMA-

Summarium

1 *Spoliatio quid ſit.*
2 *Generaliter reſtituendus quilibet ab alio quã a ſuo iudice ſpoliatus.*
3 *Reſtitutio quando fieri debeat.*
4 *Reſtituenda quæ ſint.*
5 *Reſtitutio ut peti poſſit, quatuor ſunt prodita remedia.*
6 *Intellectus ad c. reintegranda. 3. q. 1.*
7 *Intellectus ad ca. bonæ memoriæ de appellationi.*
8 *Emens bona fide, ab eijciente, aliquem uiolentet, an preſcribat.*
9 *Prius de poſſeſſioneq; de uiolentia cognoſcendum eſt.*
10 *Actio de uiolentia prius expediri debet quam de proprietate.*
11 *Cauſa poſſeſſionis prius & poſteà proprietatis terminari debet.*
12 *Poſſeſſio de iure naturali eſt inducta, ſed de iure ciuili approbata. & hic habes aliqua de natura poſſeſſionis.*

¶DE RESTITVTIONE SPOLIATORUM. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de cauſa poſſeſſionis & proprie. ſed quia cauſa reſtitutionis poſſeſſoria eſt. ideo ſubſequẽter annectitur hic rubrica de reſtitutione ſpoliatorum. ¶Videamus igitur quid ſit ſpoliatio, quis poſſit & debeat reſtitu. quando facienda eſt reſtitutio. & qualiter & in quibus caſibus ceſſet

1 ¶Spoliatio † eſt poſſeſſione rei immobilis uiolenta & iniurioſa deiectio uel mobilis rei ablatio. Violentia propterea dico quia ſi quis ſponte poſſeſſionem ſuam renunciauerit uel ipſam abiuret. reſtitutio locum non habet ut infra eo. ti. accepta ſupra de renunc. ſuper hoc. ubi enim quis ſe nolle poſſidere conſtituit protinus poſſeſſionem amittit. ut. ff. de acqui. poſ. l. 1. §. ſi uir. & l. ſi quis in. § eſt differentia. & l. poſſideri. §. in amittenda. ¶In iurioſa propter hoc adijcio quia nõ quotieſcunque quis de poſſeſſione uiolenter eijcitur iniurioſe eijci intelligendus eſt. ut cum quis alium eijciens incontinenti & quaſi bello continuato reijcitur, nam & ſi per uiolentiam excludatur non tamẽ reſtituitur. ut infra eo. olim. 3. q. 1. §. pa-
2 tet. C. unde ui. l. 1. ¶Generaliter † reſtituẽdus eſt quilibet ab alio quam à ſuo iudice ſpoliatus ut hic. & in multis decre. & 3. q. 1. per totum. ſic & a iudice ſine iuris ordine ſpoliatus. ut infra eod. ti. cum ueniſſet, & ca. conquerente. quamuis enim præſumatur pro iudice in his quæ in iudicio fiunt ſupra de renun. in preſentia infra de teſtibus. cum a nobis infra de ſen. & re iudi. ſicut ff. de ſtatu ho. l. in genuũ. ff. de in ius uo. l. adoptiuum. §. 1. Quod tamen hodie determinationẽ recipit. ut infra de proba. quoniam contra falſam. Non tamen ſic præſumitur pro his quæ extra iudicium fiunt. & ideo ſi prælatus præter figuram iudicij ſpoliet ſiue priuet. facienda eſt reſtitutio ac ſi peteretur a priuato. & ſic intelligo decre. præallegatas. Cæterum ſi in figura iudicij à ſuo ordinario quis priuetur. & priuatus petat reſtitutionem tãquam uiolenter eiectus nõ eſt audiendus. ſed prius eſt. ut inquiratur cauſa priuationis quare ordinarius ſic priuauit. ut ſi inueniatur quod iuſta de cauſa priuauit. confirmetur priuatio aliquin infirmetur. & ſic intelligo. 2 qu. 1. notum. & 7. q. 1. præſentium. Et quod dixi generaliter reſtituendum ſpoliatum eſſe in tãtum uerum eſt. ut nõ obſtet exceptio criminis ut infra e. ti. item cum quis, uel nõ canonicæ inſtitutionis. ut infra eod. ti. in literis. & 6. qu. 3. denique hoc tamen fallit in multis caſibus in ſpoliato à iudice in figura iudicij. ut dictum eſt & probatur. 2. qu. 1. notum. 7. q. 1. præſentiũ. Item ſi quis intruſus fuerit in Romanã ſedem & eiectus non reſtituitur. ut. 3. qu. 1. §. patet. Item deſtitutus propter ſuſpicionem dilapidationis non reſtituitur ante cognitam ueritatem de dilapidatione. ut 3. q. 2. quia ea hodie tamen recipit correctionem. quia ſuſpectus de dilapidatione non deſtituitur ab adminiſtratione niſi probata

probata fuerit ſuſpicio. ut infra de Simo. licet. Item impedit reſtitutionem crimi- nis enormitas.ut.2.q.5.ſuper cauſa. & in- famia.ut.2.q 5. præsbyter. criminis eui- dentia ut.2.q.1. ſcelus,& q.1.de maniſe- ſta. & infra de accu. euidentia. Item im- pedit reſtitutionem crimen ſimoniæ.ut infra de ſimo. accuſans, & cap.tanta. Itẽ contumacia.ut.3.q.9. decernimus. Item ſcandalum.ut.4.q 6.hoc quippe.Item rei abſentia ut infra eo.ti. conſultationibus. Item cũ eijciens incontinenti eijcitur ut dictum eſt in prin. Item cũ ſpoliatio obij citur in modum exceptionis ut ſupra de or. cog. cum dilectus. Item ſecundum quoſdam ſi aduerſarius in continenti ue- lit probare de proprietate.ut.ff.ad exhib. l.3.§. ibidem. C. de edicto di. ad tol. l.ul. in fi. ff. ad Carb.l.3.§.cauſæ. ff. ut in poſ. lega. l. ſi is à quo, in prin.ff. ad Trebel.l. ille à quo. §. 1. ff. de doli excep. l. dolo facit.Sed certe qui ſic dixerunt errauerũt. Nã leges ſuperiores loquuntur uel in ex- hibitione. uel immiſſione in poſſeſſionẽ. quæ cũ ſummaria cauſæ, cognitione ſiũt. & quia leuiter fiunt leuiter impediuntur per obiectum dominij.Lex autem illa do lo facit, locum habet in petitorio & hoc innuit.uerum qui id petit &c.Sed ubi quis petit reſtitutionem qui priuilegiata eſt. ut ſupra de or.co.cap.ul. in quã deſidera- tur plena cauſæ cognitio. ut ſupra de offi. deleg. conſultationibus.ſicut non de faci li datur ſic nec de facili impeditur. ut in- fra eo.ti.in literis &c. item cum quis, & hæc ſententia confirmatur infra e. ti. lite ras & infra de ſenten. & re iud. ſuborta. Item impedit reſtitutionẽ rei iudicatæ ex ceptio.ut.2.q.6.§.diffinitiua.Itẽ exceptio iuſiurandi uel pacti ſecundum quoſdam. ut infra eo.ti. accepta. Item ubi ſubcondi tione quis poſſedit ut infra eo.ti.olim.Itẽ ſi ex gratia uel præcario, quis poſſedit. ut 10.q. 3. quia cognouimus infra de exceſ. præla. cum à quorundam.Item ſi poſſedit ut colonus.ut.ff.de ui & ui ar l.cum fundũ Item inter uirum & uxo.hæc ſunt quæ re- ſtitutionem impediunt ſeuicia uiri. ut in- fra eod.ti. ex tranſmiſſa ſupra ut lite non conte.ca.1. & 32. q.1.de benedicto. Itẽ ſi in continenti offeratur ſuper conſangui- nitate probatio ut infra eod.ti.literas. Itẽ ſi eiectus adulterietur poſt eiectionem. ut infra de diuor.ſignificaſti. Item ſi uxor in iudaiſmo repudietur ut ĩfra de diuor. gau demus. Item ſi is qui dicit ſe eiectum nõ habuit poſſeſſionem iuris.ut infra e.ti. ex parte.uel habuit poſſeſſionem ſed per uio lentiam. ut infra de ſponſa. cum locum. Hi ſex caſus quatuor uerſiculis compræ- henduntur.Si non continuit. ſi mox pro- bat impedimentum. ſit quæ uir auſterus. Moyſi ſit lege relictus. Si non poſſedit iu ſtè,uel ſi uiolenter. Pulſus. & iniuſtè. ius

3 perdit reſtituendi. ¶Eſt autem † facienda reſtitutio ante principalis cauſæ ingreſſũ ut infra qui fil. ſunt legi. cauſam. Princi- palem cauſam intelligo cauſam criminis. ut infra eodem tit. Item cum quis uel nõ canonice inſtitutionis. ut infra eod. titu. in literis uel cauſam petitoriam. ut infra eod.titu.conquerente.Et ſic intelligo om nia iura dicentia ſpoliatum debere reſti- tui ante cauſæ ingreſſum ut 2.q.2. per to- tum & 3. quæſ.1. per totum. Alibi autem dicitur ſpoliatum, debere reſtitui ante omnem contentionem ut infra eo.ti. c.1. Non autem intelligas ante ingreſſum cau ſæ principalis reſtitutionis. nã & illa cau ſa principalis uocatur. ut infra eo.ti.item cum quis. quia in illa fieri debet litis con teſtatio et probatio poſſeſſionis & eiectio nis ut ſupra de offi. dele. conſulationibus & hoc ante reſtitutione quæ cum plena cauſæ cognitione debet fieri ut dixi ſupra

4 in proxi.§. ¶Reſtituenda ſunt igitur† om nia & in eo loco unde abſceſſerant fundi tus reuocanda ſi ad loca.alia ſunt trãſlata ut.3.q.1.reintegranda,Reuocanda in quã ſumptibus uiolenti.ut.ff de rei.uen.l. ſi ue rò.non tantum autem res ablatæ ueniunt in reſtitutionẽ.ſed & dãna & fructus per- cepti à uiolento & quæ percipi potuiſſet à uiolentiã paſſo ſi ei poſſidere licuiſſet. ut infra e.ti. grauis. Itẽ omnes cõmodita tes & utilitates quas habiturus & cõſecu turus fuiſſet eiectus a die eiectiõis. ut.ff.de ui & ui ar.l.1.§.ex die &.§.nõ ſolũ. Dãna

uero pbabunt per iuramentū eiecti. ut. C. unde ui. l. ſi quādo 2. q. 1. i primis ſupra quod met. cauſa. c. ult. interueniente taxatione iudicis. ut. 3. q. 3. §. ſpaciū, in uerbo. quod fieri. ff. ad exhib. l. 2. §. 2. quæ taxatio fieri habet ante iuramentum nō poſt. ut in aut. de iudicibus. § oportet, colum. 6. Et ſic correcta eſt lex uetus. ff. de in litem iur. l. uideamus. §. pen. in fin. Fructus autem percepti probari habent licet percipiendi & aliæ utilitates à iudice extimantur. ut. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. non ſolum. Et ſecundum hoc plenariè facienda eſt reſtitutio. ut. 2. quæſ. 2. per totum. hoc enim importat uerbum reſtitutionis ut. ff. de uerb. ſign. l. cum prætor. ¶ Et eſt
5 ſciendum † quòd quatuor ſunt auxilia prodita per quæ peti poteſt reſtitutio. actio. interdictum. conditio ex canone. iudicis officium. Actione petitur reſtitutio. ut actione quod metus cauſa. per quam petitur reſtitutio contra quemlibet poſſeſſorem. ut no. ſupra quod metus cauſa. §. in ſumma. Actione de dolo petitur reſtitutio contra illum qui dolo fecit, ſed contra hæredes agitur in quantum ad eos peruenit ex de dolo defuncti. ff. de dolo. l. ſi plures & hæc actio de dolo competit ut reſtituatur & ſuper hoc fertur una ſententia. ſi autem non reſtituatur, defertur actori ſacramentum in litem, & ſuper hoc fertur ſecunda ſententia. & idem ſeruetur in actione quod metus cauſa. ubi uerò certum eſt doloſum non poſſe reſtituere protinus condemnādus eſt ad intereſſe. ut. ff. de dolo. l. arbitrio. Reſpon. 1. & §. 1. Per interdictum datur reſtitutio contra illum qui uim fecit, uel mandauit fieri, uel factam ratam habuit. ut infra eodem titu. cum ad ſedem. ff. de ui & ui ar. l. 1. §. ſed cum quis. Conditione ex illo canone uel dec. ut infra eod tit. ſæpe contingit. agitur contra ſucceſſorem uiolen. quæ ſcienter rem detinet uiolentam. Item conditione ex illa decre. infra de appe. bonæ memoriæ agitur contra quẽlibet poſſeſſorem apud quem res fuerit uiolenta. Conditione uerò ex illo canone. 3. q. 1. reintegranda. agitur generaliter aduerſus poſſeſſores rerum quas aliquis noſcitur perdidiſſe quacunq; conditione temporis. aut captiuitate, aut dolo, aut uiolentia maiorū, & per quaſcunq; iniuſtas cauſas. & hoc ſiue ſint res eccleſiæ ſiue propriæ. ut ibidẽ. Iudicis officio petitur reſtitutio cū aliquis propter abſentiā perdit rem ſuam de qua agitur. ff. ex qui cau. ma. & poteſt agi contra quẽlibet poſſeſſorẽ ut 16. q. 3. porro. &. c. 1. actione. Et ſecundū præmiſſa non obſtat lex. ff. de ui & ui ar. l. cū à te. quæ dicit nō dari interdictū aduerſus eum ad quẽ tranſlata fuerit res uiolenta uerum eſt. n. quod non datur interdictum, quia interdicta ut ipſa perſonalia ſunt ut. ff. de interd. §. interdicta. Sed dantur conditiones ex canone uel ex decre. ſicut ſuperius dictū eſt. uel officiū iudicis. Sed inter canonem & decre. differentia eſt notanda.
6 † Nam canon ille. reintegranda generalis eſt qualitercunque & quomodocunq; quis amiſerit rem propriam uel eccleſiæ apud quemcunque & in quocunque loco fuerit conſtituta decre. illa ſæpe contingit, requirit ſcientiam ſucceſſoris. ut cum quis ſciente à ſpoliatore rem receperit uiolentam. tunc quia ſpoliatori ſuccedit in uitium eo quod non multum intereſt quo ad periculum animæ detinere iniuſtè ac inuadere alienum. competit conditio contra talem. & hoc de nouo inducitur per decre. illa quia conſideratur uitium in ſucceſſore ſingulari, quod in ſucceſſore uniuerſali ſolet cōiter obtinere ut. C. de acquir. poſ. l. uitia. ff. de diuer. & tempora. præſcript. l. cum hæres. ff. de acquir. poſ. l. Pomponius. §. 1. ſecus in ſingulari quæ in uitium non ſuccedit. ut. ff. de diuer. & tempo. pre. l. ad uitium.
7 † Sed decre. illa bonæ memoriæ ſimpliciter loquitur & poſſet reduci ad intellectum illius. ſæpe contingit. Vel dici poteſt quod in illa bonæ memoriæ exuberauit officium iudicantis. uel fortè actum fuit conditione ex canone reintegranda. Veruntamen cum is qui ſcientiā allegat probare habeat. ut ff. de proba. l. uerius, graue ſit probare ſcientiam alienam

alienam. non reputo cœtum agi condi-
tione ex illa decret. ſæpe contingit. pu-
tò tamen eſſe tutum agi officio iudicis ex
canone re integranda. ¶Sed quid ſi te de
poſſeſſione uiolenter eieci & alius à me
emerit bona fide nunquid præſcribet. Vi
detur quòd ſic. lex. enim Plaucia & Iulia
eá demum uſucap uenit quæ ui poſſeſſa
ſunt. non ea ex quibus aliquis ui foret
eiectus. ut. ff. de uſucapio. l. non ſolum. §.
ſi dominus & §. ſed nihilominus. Item
hic concurrunt ea quæ in præſcriptione
canonica requiruntur ſcilicet titulus &
bona fides cum quibus præſcriptio proce
dit. ut infra de præſcrip. ſi diligenti infra
de probatio. licet & infra de deci. & pri-
mi. dudum. Ad hoc reſpondeo quòd quæ
ſtio iſta determinanda eſt per decre. illã
infra eodem tit. ſæpe contingit. ut ſi em-
ptor ante completam præſcriptionem ré
nouerit uitioſam intelligatur in uitium
9 ſucceſſiſſe. & ideo non præſcribat. ¶ † In
ſumma notandum eſt quod ſi de uiolen-
tia criminaliter & de poſſeſſione ciuili-
ter per interdictum agatur prius de poſ-
ſeſſione quam de uiolentia cognoſcen-
10 dum ut. C. de app. l. prius. † Si agatur de
uiolentiam & proprietate. prius de uio-
lentia quam de proprietate. ut infra eo.
11 ti. in literis. ff. de iudi. l. ſi de ui. † Si autẽ
agatur de poſſeſſione & proprietate.
prius cognoſcendum eſt de poſſeſſione
quam de proprietate ut. C. de rei uend.
l. ordinarii. C. de interdic. l. iucet. ideſt,
quia & ciuilis & naturalis ratio perſua-
det ut alter poſsideat & alter à poſsiden
te petat. ut inſti. de interdictis. §. retinen
dæ. Sed quamuis hoc magis ordinarium
ſit, & ordinarium, tamen ſecundum iura
canonica ſimul ab eodẽ intentatur utrun
que ſcilicet interdictum unde ui & rei
uendicatio à diuerſis autem interdictum
uti poſsidetis & rei uendicatio. ut no. ſu
pra de ord. cog. §. nunc uidendum. ¶ Et
quia de natura poſſeſsionum multa & ua
ria proponuntur de multis pauca & in
12 ſumma dicamus. Sciendum † eſt igitur
unam eſſe poſſeſsionem ſcilicet naturalẽ
ideſt inductam de iure gentium ſed ap-
probatam de iure ciuili & extenſam. &
hoc reſpectu dicitur duplicem eſſe ratio
nem poſſidendi. ut. C. de acq. poſſ. l. ne-
mo ambigit. Si enim de prædio exeam.
nec ſit prædium in conſpectu meo reti-
neo poſſeſsionem ſecundum quoſdam
ciuilem ſecundum Azo. naturalem ſed
ciuiliter. ſicut & prætoria actio dicitur
ciuilis auctoritate & extenſione ut. ff. de
noxali l. electi. §. ſi abſente. Vnde ſi alius
ingrediatur prædium habet poſſeſsionẽ
naturalem ſed clãdeſtinam. Credit enim
uel credere debet me ſibi controuerſiam
moturum ut. ff. de acqui. poſſ. l. clam poſ-
ſideri. 1. reſpõſo. & illa poſſeſsio prode-
rit ei contra alios. Nam habet interdi-
ctum uti poſsideris aduerſus alios. ſed
contra me qui naturaliter poſsideo iu-
ris ciuilis auctoritate ut dictum eſt ſibi
non proderit. ut. ff. uti poſſ. l. 1. in fin. niſi
ego ueniens non admittar ab illo clande
ſtino poſſeſſore uel niſi ſuſpicar poſſe re-
pelli. ut in. l. clam poſsideri. §. qui ad nun
dinas. quia tunc clandeſtinus efficitur
uiolentus: ut ibi dicitur &. ff. eod. l. ſi id
§. quod autem. ſed & ſi per alium poſsi-
deam ſcilicet per colonum uel inquili-
num ut in. l. ſi id quod. uel per uicarium.
ut ſupra de reſcript. ex parte ſupra de of-
fic. iudic. cap. 2. ſeu per penſionarium.
ut infra eodem titu. cum ueniſſet ſi ille
deceſſerit uel de poſseſsione receſſerit
non amitto poſseſsionem. ut. ff. eod. titu.
l. ſi de eo. niſi ueniens &c. ut ſupra. Sed
ſi is per quem dominus poſsidet eiicia-
tur uel alij poſseſsionem tradit perdit
dominus poſseſsionem. ut. ff. de acquirẽ.
poſs. l. poſsideri. §. quòd ſi ſeruus. C. eo.
titu. l. ex liberis. Et hæc omnia locum ha
bent in rebus immobilibus. nam circa
mobilia ſecus eſt. In eis enim omiſsa &
neglecta cuſtodia inducit amiſsionem
poſseſsionis. ut ff. de acquiren. poſſeſ. l.
ſi rem mobilem: imò eo ipſo quòd quis
ſe conſtituit nolle poſsidere perdit poſ-
ſeſsionem. ut no. ſupra eod. tit. §. 1.

Summarium

1 *Dolus malus quid ſit, & quare in hac rubr. ſubaudiatur de dolo malo nu 4.*
2 *Mendacium quid ſit, & quomodo comittatur fallacia.*
3 *Machinatio qualiter comittatur.*
4 *Dolus bonus quid ſit.*
5 *Contumacia quid ſit.*
6 *Actio de dolo qualiter & contra quos detur.*
7 *Actio de dolo & biennalis. ſecus eſt in exceptione doli.*
Perpetua ad excipiendum temporalia ſunt ad agendum.
8 *Remia quæ prodita ſint contra contumaces.*
9 *Contumax à diffinitiua non auditur appellans.*
10 *Miſſo in poſſeßionem qualiter ſuccurratur, ſi non poßit nanciſci poſſeßionem propter dolum uel potentiam partis aduerſæ.*
11 *Contumax qualiter quis conſtituatur.*

¶DE DOLO ET CONTVmacia. Rubr.

IN ſuperiori rubrica tractauimus de
eiectis & ſpoliatis ui & potentia ſpo
liatorum. In hac uerò rubrica tra-
ctatur de fatigatis in iudicio dolo & con
tumacia. Et eſt ſubaudiendum in rubri-
ca malo. ſic enim intitulatur in. C. ſ. de
dolo malo. ¶ Videamus igitur quid ſit do
lus. quare ſubaudiatur in rubrica malus.
Item quid ſit cõtumacia & quæ remedia
ſint contra doloſos & contumaces. ¶ Do-
1 lus malus † eſt caliditas, fallacia, machi-
natio ad circunueniendum falendum de
cipiendum alterum adhibita. ut. ff. eod.
titu. l. 1. §. 1. Committitur autem calidi-
tas in fraudem tacendi. Vnde Salomon.
Qui diſſimulat iniuriam calidiſſimus eſt.
& exempla ponere potes ſupra de reſcri.
ſuper literis. & in concordantijs ibi nota
tis. C. ſi contra ius uel utilitatem publi-
cam. l. præſcriptione 15. q. 2. §. præſcri-
ptione. ff. de act. emp. & uend. l. 1. & l. te-
2 netur. §. ult. & penult. † Fallacia commit
titur in mentiendo & falſum aſſerendo
contra conſcientiam unde ait Aug. Men
dacium eſt falſa ſignificatio uocis cum
intentione fallendi. ut 22. q. 2. §. ille er-
go. & lex dicit falſitas eſt mutatio ue-
ritatis. ut in authent. de fide inſtrumen.
in princip. col. 7. Tamen & in hoc mem-
bro dicitur committi caliditas tam ex
parte loquentis quam eius ad quem ſer-
mo dirigitur. ut 22 q. 5. §. ex his omni-
3 bus. † Machinatio committitur in arte
uerborum ut. 22. q. 5. quacunque arte uer
borum, exemplum. ff. de act. emp. & uen.
l. Iulianus. §. Idem Iulianus. Nam machi
natio eſt occulta inſidiatio. unde mari-
tus qui uitæ inſidiatur uxoris dicitur ma-
chinari in mortem uxoris. ut infra de.
eo qui dux. in matri. quam pol per adul.
ſignificaſti. Et eodem modo adultera di-
citur machinari in mortem legitimi. ut
4 infra eo. ti. c. 1. & 2. ¶ Ideo † autem ſubau
ditur in rubrica de dolo malo. quia eſt
dolus bonus quem quis committit in ho
ſtẽ. Nam dolus eſt uirtus quã quis in ho-
ſte requirat. ut 22. q. 2. utilem ſimulatio-
nem & c. quæritur 23. q. 8. ut pridem. Vn-
de nil refert armis contingat palma do-
love. ut tamen etiam hoſtibus ſeruetur
pactum à ducibus belli factũ ut. ff. de pac.
l. conuentionem 22 q. 4. innocens. Nam
hoſti fidem ſeruanti fides eſt ſeruanda. ut
23. q. 1. noli. nedum quis alienam perfidiã
arguat propriam fidem ſoluat. ut in ca.
innocens. Item dolus bonus eſt quæ frau
dem excludit ut. ff. de leg. 2. l. cum pater,
§. titio. unde ueteres dolum ſolertiam ap
pellabant. & propterea dicitur quis bo-
næ indolis, ideſt, bonum dolum intus ha
bens. i. ſolertiam & ingeniũ. ¶ Contuma-
5 † cia eſt inobedientia & contemptus cum
quis tribus edictis uel uno pro omnibus
peremptorio citatus præſentiam ſui fa-
cere contemnit. ut. ff. de re iudi. l. cõtuma
cia, uel ueniens mandato non paret. ut. ff.
ſi quis ius dicen. non obtempe. l. 1. & . ff.
6 de app. l. creditor. §. iuſſus. ¶ † Ex dolo
alicuius datur doli actio ſi nulla alia ſu-
pereſt ciuilis uel honoraria, quoniam
famoſa actio non temerè debuit à præto-
re decerni, unde ceſſat hæc actio ſi quod

aliud ſupereſt remediũ, ordinariũ uel ex-
traordinariũ. ut. ff. de dolo. l. 1. cum l ſeq.
& propterea dicitur hæc actio ſubſidiaria,
quia in ſubſidium datur cũ deficit omne
aliud auxiliũ ſicut dictum eſt. Datur autẽ
hæc actio aduerſus doloſum, ſiue ſingula-
rem, ſiue collegium, ſiue corpus, munici-
pium, uel uniuerſitatẽ, licet hæc difficul-
tas contingat ut uniuerſitas conſentiat in
dolo uel metu uel conſimilibus commit-
tendũ. ut ff de orig. iur. l. 2. §. deinde. quia
difficile, eſt & ideo dicitur, quid enim mu
nicipes dolo facere poſſunt. ut. ff. eodem ti
tu. l. ſi ex dolo. q d. difficile eſt propter na
turalem facilitatem hominum ad diſſen-
tiendum &c. ut. ff. de arbi. l. item ſi unus. §.
principaliter. huiuſmodi enim interroga-
tiones non impoſſibilitatem ſed difficul-
tatem notant ſeu uarietatem: ut ibi. Eſt pa
ctum ad mortem quis orabit pro eo. quis
medebitur incantatori uulnerato a ſerpẽ-
te. Si ſacerdos peccauerit quis orabit pro
eo? quis putas eſt fidelis ſeruus & prudẽs.
ut de pœn. diſt. 1. c. importunæ. §. quod au
tem. Item quid in omnibus peccatis adul
terio grauius. ut. 32. q. 7 quid in omnibus.
& ſimile. ff. cõmoda. l. ad eos. ff. loca. l. ſed
& damno. Datur & exceptio quæ genera
liter eſt contra omnem agentem etiam ſi
ab initio quis non dolo faciat prætextu i-
gnorantiæ facti ſed poſtmodum certiora
tus in litem improba perſeueret. ut. ff. de
do. excep. l. 1. hanc exceptionem nullus tẽ
porum curſus excludit. ut. ff. de doli exce.
7 l. purè. §. ul. ¶ Actio † de dolo eſt biennia
lis. ut. C. eo. ti. l. ult. & arbitraria. ut inſti.
de acc. §. præterea. & famoſa ut dixi. ſu-
pra. in §. ex dolo. ¶ Nec mireris ſi excep-
tio doli ſit perpetua actio tam breuis ui-
tæ. quia qui perpetua ſunt ad excipiendũ,
temporalia ſunt ad agendum. ut no. ſupra.
de reſcrip. §. durat reſcriptorum auctori-
tas. Solet autem diſtingui legaliter & ſcire
non eſt inutile. licet tota materia ſit lega
lis refert enim quia aut dolus adhibetur
in contractu. aut extra contractum. Si in
contractu ſiqui dẽ det cauſam contractui
bonæ fidei. hoc eſt quia deceptus nõ erat
alias contracturus niſi dolo ad contrahen

dum fuiſſet inductus. ipſo iure non tenet
contractus ſi hoc uelit allegare deceptus
ſi autem ex eo contractu uelit agere po-
teſt. ut. ff. eod. ti. l. eleganter. ff. de mino. l.
in cauſæ, &. ff. de iur. dot. l. ſi res. §. 1. Si ue
rò deceptus neſciens dolum admiſſum
rem tradit. eandem repetit actione de do
lo. Vnde ait Irne proceſsit uenditio ut in
firma. ſecuta eſt traditio ut infirmanda
per actionem de dolo. ut. ff. eodem titu.
l. arbitrio. &. l. quod uenditor. &. l. ſi lega
tarius. Vbi autem deceptus eſt alias con-
tractus ſed dolo alterius decipitur ut in
minori precio contrahat tenet uenditio.
ſed dolus purgatur per actionem ex eo
cõtractu etiam ſi unius nummi deceptio
ſit. ut. ff. de ac. emp. & uen. l. Iulianus. §. ſi
uenditor. & §. idem Iulianus. &. ff. de do
lo. l. ſi quis affirmauerit, ſed ſi dolus dat
cauſam contractui ſtricti iuris uel etiam
ſi incidat in contractum tenet contractus
ſed obſtat exceptio inquantum ſibi uelit
patrocinari dolum. ut. C. de inuti. ſtip. l.
dolo uel metu. ſed ubi decepto non po-
teſt conſuli per doli exceptionem uel
alio modo datur ei actio de dolo ne mo-
retur in damno. ut. ff. eo. tit. l. eleganter.
§. ſeruus. Vbi autem quis decipitur in
contractu bonæfidei re ipſa. id eſt, non
ex propoſito alterius & ſi impropriè dica
tur res ipſa in ſe dolum continere tenet
contractus. Sed ſi contrahens decipiatur
ultra dimidium iuſti pretij aget deceptus
uel reſcindatur contractus uel ut ſup-
pleatur iuſtum prætium data electione
decipienti. ut. C de reſcin. uen. l. 2. in-
fra. de emp. & uen. cum dilecti. & cap.
cum cauſa. & hoc per actionem ex eo
contractu. & ſic perpetuò ſecundum A-
zo. uel ſecundum alios officio iudicis im-
plorata in integrum reſtitutione. ut. C. ex
quibus cau. maio. l. in contractibus. & ita
agetur uſq; ad quadriennium. ut. ff. de tem
po. in integrum reſti. l. ſuperuacua. Sed ſi
deceptio non eſt ultra dimidium iuſti
precij tolleratur. licet enim cõtrahenti-
bus naturaliter ſe ad inuicem circonueni-
re. ut. ff. de mino. l. in cauſæ. §. ult. ff. loca.
& condu. l. item ſi precio. §. ult. Si autem
re ipſa.

re ipſa inſit contractui iuris deceptio uel dolus obſtabit doli exceptio ut.ff.de uerbo. obliga.l.ſi quis cum aliter. Quidam tamen intellexerunt.l. illam cum in contractu bonæfidei interpoſita fuerit ſtipulatio. Vbi autem dolus adhibetur extra contractum. ſiquidem cadat in ſpeciale nomen maleficij.ut furti.ui bo. rap. iniuriarum.non agetur actione de dolo. ſed illa ſpeciali quæ prodita eſt ex eo crimine. hæc enim actio de dolo adeo ſubſidiaria eſt ut nunquàm competat cum alia ciuili uel prætoria ordinaria uel extraordinaria. ſed demum cum nullum aliud iuris remedium ſupereſt datur ut dixi. ſupra
8 eod. §. ex dolo. ¶ Contra † contumaces prodita ſunt hæc remedia, reus contumax ante litem. conteſt. patitur miſsionem in poſſeſsionem ſiue agatur contra eum realiter ſiue perſonaliter, infra annum miſsionis non recuperat poſſeſsionem, niſi reſtitutis expenſis, & præſtita cautione de iure parendo. poſt annum efficitur de poſſeſſore petitor. Item contra ipſum abſentem proceditur ante litem conteſt. uel poſt. litem inquantum iura permittunt. In his autem in quibus miſſio locum non habet patitur excommunicationem.ut. ſupra. ut lit. non conteſt. tuæ. Actor uerò contumax patitur abſolutionem rei ab obſeruatione iudicij nec auditur cauſam reſumens. niſi reſtitutis expenſis. Item contra eum proceditur quatenus iura permittunt. ſicut in reo dictum eſt. In criminalibus uerò reus conueniat excommunicatur ante lit.conteſta. & ſi. infra alienum. a die ex communicationis non uenerit non auditur in principali: ſed pro conuicto habetur interpretatione iuris. Sed ſi poſt lit. conteſta. contumax fuerit. ſi liquere poteſt de ca uſa proceditur contra eum ad diffinitiuam. ut. 3. quæſtio. 9. decernimus. ſalua tamen diſtinctione legis. ff. de pœnis. abſentem. Accuſator autem contumax ante lit.conteſt. excommunicatur poſt litem uerò ſi ex contumacia non probat quod obiecit de calumnia notatur.Sed ſecundum iura ciuilia reus cõtumax in criminali patitur bonorũ annotationẽ infra annum. poſt annum confiſcationem.ut.C.de requi.re.l.quicunq;.&.ff. eo.ti.l.ul.De his autem omnibus pleniſsimũ notat̃.ſupra.de iud.§.iudicio.cũ tribus ſequentibus.§.uſq; ad.§. partibus autem. & notatur ſupra ut lite non conteſt.§.iudex cum ſequentibus.§. uſque ad.§. item
9 quæritur. ¶ In ſumma † notandum eſt quod contumax à diffinitiua non auditur appellans. ut.C. de iudi. §. cum autem 24. quæſtio. 3.de illicita. niſi ueniat adhuc iudice pro tribunali ſedente. ut.ff. de in integr. reſtitu.l.diuus. Et hoc locũ habet in contumace in non ueniendo. contumax autem in non faciendo, puta in non exhibendo auditur appellans
10 ut.ff.de app.l. creditor.§. iuſſus. † Item notandum quod ſi is qui in poſſeſſionem mittitur non poſſit nanciſci poſſeſsionem corporaliter propter dolum ſiue potentiam aduerſæ partis licet ſecundum iura ciuilia. puniri poſsit nam omnibus magiſtratibus conceſſum eſt iuriſditionem ſuam defendere pœnali iuditio. ut.ff. ſi quis in ius uoc. non ierit.l.2.&.ff. ſi quis ius di. non ob.l.1. in princ. tamen ſecundum iura canonica temperatur iſte rigor. ita ut ſi quis miſsionem paſſus uelit cauere de parendo iuri non puniatur pœna legali. puto tamen quòd in expẽſis condemnabitur.ut.infra.eo.tit. ex literis. & c.finem & infra de pœ. calũniam. Itẽ tẽperatur rigor iuris ciuilis in hoc ut miſſus non agat ad intereſſe cõtra impedimẽtum ex illo edicto.ne uis fiat ei qui in poſſeſſionem miſſus eſt. Quod uerum eſſe intelligo niſi iuſticia periclitetur. ut. infra. eo.ti.c.1.Puto autem periclitari iuſticiam re perempta in qua facta eſt miſsio cum apud miſſum peritura non eſſet. Nam tũc in ſubſidium ageret etiam ſecundum canones quanti intereſt miſſi fuiſſe in poſſeſsionem corporaliter. ff. ne uis fiat ei qui in poſ. miſſus eſt. l. 1. §.hæc uerba.& ff. uti poſ. l. ſi duo. §. ulti. ſicut alias re perempta uel uſucapta agitur in ſubſidiũ actione nego. geſt. ut. ff. de neg. ge.l. ult. Sic ergo paſſus miſsionem eleuatur

ā pœna per cautionem ut dictũ eſt, quod
locum habet anno miſſionis inſtãte. Nã
eo finito nõ eſt locus cautioni ſed miſſus
efficitur uerus poſſeſſor. ut infra eo.t.con
tingit. quod ideò contingit, quia miſſus
fictione iuris medio tempore poſſidere
uidetur. ut. ff. de bo. auc. iudi. poſſi. l. quam
11 uis. ¶ † Itē nota. quòd licet ſufficiat denũ-
ciari iudici uel eccleſiæ quantum ad con
ſtituendum aliquē contumacem. ut infra
eo. ti. cauſam & infra eo. ti. c. ult. infra tit.
proxi. c. ult. infra de cleri. non reſi. ex tuæ
ff de libe. agno. l. 1. in prin. ff. de dam. in
fec. l 3. § prætor. plerunq; tamen requiri
tur quis in tota prouincia. ut infra eo. ti.
cum olim imò aliquãdo extra prouin-
ciã. ut infra qui fi. ſint legiti. per lactum. in
fra qui. ma. accu. poſ relatum. ¶ Item quã-
uis ſuperius dixerim quod in defectum
miſſionis ſuccedit excõicatio. non tum
currendum eſt ad excommunicationē cõ
tra prælatos. ſed procedendum eſt ad ſu-
ſpenſionem uel interdictum. ut ſupra. ut
de offi. deleg. ſanè quia infra eod. titu. ue
ritatis. Sic nec contra laicos excellentes
ſtatim procedendum eſt ad excommuni
cationem. ſed ad interdictum terrarũ ſu-
pra de off. dele. c. r. ℣. g. infra de iureiu. ex
reſcript infra de ſponſa. non eſt nobis.

Summarium.

1 *Miſſus in poſſeſſionem quid iuris conſequa-*
tur tam in perſonali quam in reali.
Et quæ ſit differentia inter primum de-
cretum & ſecundum & nume. 2. cum
ſequenti.
4 *Lapſus anni an per ſe tantum efficiat poſſeſ-*
ſorem, uerum aut neceſſarium eſt ſecun-
dum decretum.

¶DE EO QVI MITTITVR IN poſſeſſionē cauſa rei ſeruandæ. Rubr.

DIximus ſupra de contumacia. ſed
quia propter contumaciam fre-
quentius fit miſsio in poſſeſſio-
nem. Ideo poſt tractatũ de dolo & con-
tumacia ſubſequenter tractatur de miſſio
ne & ideo ſubiicitur hic rubrica de eo
qui mitti. in poſſ. cauſa rei ſeruan. Et quia
ſuperius dictum eſt quis mitti debeat &
ob quam cauſam. & in quibus caſibus lo-
1 cum habeat. † Reſtat uidere quid iuris
conſequatur miſſus tam in perſonali quã
in reali. & quæ ſit differentia inter pri-
mum decretum & ſecundum, Eſt igitur
ſciendum quòd miſſus in poſſeſſionem in
actione reali ſtatim poſſidet. ut. C. de præ
ſcrip. 30. anno. l. ſi quis emptionis. §. pen.
ff. de dam. infect. l. à quo &. C. quomodo
& quando iudex. l. conſentaneum &. ff. ſi
ſer. uend. l. is cuius. & hoc ſecundum quoſ
dam. ſecundum alios non poſſidet ſed cu
ſtodit. ut. ff. de acqui. poſſ. l. poſſideri. §. ul-
ti. ff. de dam. infec. l. ſi. finita. §. Iulianus.
2 & ff. ut in poſſ. le. l. is cui in princ. † Nam
miſſus in poſſeſſionem cauſa rei ſeruan-
dæ cauſa legatorum, cauſa damni infecti,
non poſſidet ſed eſt in poſſeſsione. Eſt
autem longè diuerſum poſſidere & eſſe
in poſſeſsione. ut. ff. de acquir. poſſeſſ. l. ſi
quis ante. Sed obtinuit ut prior ſententia
in realibus, poſterior in perſonalibus lo
cum habeat. nec turberis ex hoc quod
multæ decre. loquentes in realibus actio
nibus dicunt miſſum in poſſeſſionem cau
ſa cuſtodiæ miſſum fore ut ſupra. ut lite
non conteſt. tuæ infra eo. ti. c. ult. &. c. cũ
ueniſſet: Sed tu dicas ꝙ hæc uerba cau-
ſa cuſtodiæ impropriè ponũtur, unde ſub
audi & nihilominus cauſæ poſſeſſionis,
& hoc in realibus. Vel dic quod in poſ-
ſeſſioné miſſus etiam in reali dicitur cu-
ſtos eo reſpectu quia uſq; ad annum non
poſſidet in commutabiliter. ſed commu-
tabiliter. nam paſſus miſſionem ueniens
infra annum & præſtans cautionem reſti
tutis expenſis recuperat poſſeſſionem Vn
de quod dicitur. ſupra. ut lit. non conteſt.
quoniam frequenter. §. in alijs. ſ. quòd miſ
ſus in poſſeſſionem in realibus poſt an-
num efficitur uerus poſſeſſor. exponi-
mus, ideſt incommutabilis, nam & ante
uerè poſſidebat ſed non incommutabili-
3 ter ut ſuperius dictum eſt. † Sed hoc eſt
ſciendum quòd ubi miſsio in poſſeſsio-
nem fit poſt lit. conte. miſſus ex primo de
creto poſſidet. & ſola q̃ō. ꝓprietatis reſer
uatur

uatur abſenti ut in . l. præalle. conſenta-
neum.& idem cõtingit in alio caſu ut lit.
non conteſt.quoniam frequenter.§.quod
ſi ſuper rebus . & C. ubi in rem actio.l.2.
Poſt annum uerò à die miſſionis abſente
in ſua contumacia perdurante miſſus effi
citur uerus poſſeſſor id eſt , in contuma-
bilis niſi ſuper proprietate contra eũ pro
nunciari contingat. miſſus enim efficitur
de petitore poſſeſſor & paſſus miſſionẽ ,
de poſſeſſore petitor. † Sed nunquid lap-
ſus anni per ſe tantum efficit poſſeſſorem
uerum. aut neceſſarium eſt ſecundum de-
cretum . Et dixerunt quidam quòd non
lapſus anni , ſed ſecundum decretum hoc
operatur . arg. ad hoc infra eo.tit.c. 1.ſu-
pra ut lit. non conteſt. quoniam frequen
ter.§.in alijs ſupra ti. prox. cõtingit.ff.de
dam.infec.l.ſi finita. §.Iul. Alij autem di
cunt quòd ex curſu anni ſufficiat per ſe ſo
lum. ar. ad hoc infra eo. ti. cum ſicut ſu-
pra de offi. or. paſtoralis.in ſi.& tranſcur
ſus anni probat crimen. 11.q.3.rurſus . &
in hoc breuiter dico quòd in realibus ſuffi
cit lapſus anni in perſonalibus autem re-
quiritur ſecundum decretum , id eſt ſecun
da iuſſio auctoritas uel ſententia iudicia-
lis.ſed in his perſonalibus ſecundum de-
cretum diuerſimode operatur : nam gene
raliter uerum conſtituit poſſeſſorem , ſed
in quibuſdam efficit , dominum,ſi domi-
nus erat is contra quem fit miſſio: alio-
quin præſtat cauſam uſucapiendi uel præ
ſcribendi ut in actione noxali & damni
infecti. ut.ff. de noxa.l. & generaliter. &.
ff. ſi ex nox. cau. aga. l.2. ff. de dam. in-
5 fe.l.ſi finita.§.Iulianus.† Sed cum in rea-
libus actionibus hoc operetur ſecundum
decretum ut miſſus in poſſeſſionem fiat
de petitore poſſeſſor & hoc commodum
conſequatur ut aduerſario non probante
uincat eo iure quo uincunt cæteri poſſeſ-
ſores.ut inſti.de interdi.§. commodũ.nõ
uidetur quod hoc in perſonalibus ſibi locũ
ualeat uendicare.quia in realibus dicit a-
ctor ſe ius habere in re quam uendicat.&
ideo non eſt mirum ſi ex contumacia rei
conſtituatur ei aliquod ius circa rẽ ipſam
tam per primum quam per ſecundum de-
cretum. Sed in perſonalibus in quibus ex
contumacia rei actor mittitur in poſſeſſio
nem rei , abſentis pro modo debiti decla
rati in libello. ut in auth. de exhiben. aut
introdu.§.ſi uerò.col.5.&.C de bo. auth.
iudi. poſ.in auth. & qui iurat. & aliquan-
tulum largius ut res quæ ſibi aſſignantur
a iudice aliquantulum plus ualeant quam
contineant id quod petitur.ut no. Azo.in
ſumma de bonis auth.iudi.poſſeſ.non di-
cit actor aliquid iuris ſe habere in rebus
ſed perſonam dicit obnoxiam. unde non
uidetur quòd aliquid iuris in eis per iudi-
cem conſtituatur eidem & propterea 1 0.1
uidetur quòd in hoc inter reales & perſo
nales aliqua poſſet ſimilitudo notari .
quam tamen aſſigna illa decre. quoniam
frequenter , in ſi. Ad quod reſpondeo ſi-
cut in reali miſſus ex primo decreto lap-
ſo anno conſtituitur incommutabilis do-
nec alius probet de proprietate ſi poteſt .
ſic & in perſonali miſſus ex ſecundo de-
creto. quia quod facit in reali lapſus anni
hoc facit in perſonali ſecũdum decre. ef-
ficitur incontumabilis,id eſt, tandiu poſ-
ſidebit donec ipſe idem de debito probet
& ſi probauerit donec de debito ſatisfiat.
.ibi enim agitur de iure rei, hic de iure de
biti uel tandiu retinebit donec reus pro-
bet de indebito hoc eſt actori ſolutũ uel
eo nomine ſatisfactum . Sed & ante ſecũ
dum decre. poteſt ſimilitudo notari, ut ſi
cut in realibus paſſus miſſionem ueniens
infra annum recuperat poſſeſſionem præ
ſtita cautione & reſtitutis expenſis. ſic in
perſonalibus poſt primum decre. & ante
ſecundum hoc & quædam . alia de mate-
ria iſta notaui ſupra de iud. §.iudicio igi-
tur. ¶ Sed opponitur quòd miſſus in poſ-
ſeſſionem in perſonalibus nullo tempore
poſſideat ,·nã hoc pignus petitorium eſt
pignus prætorium nõ poſſidetur. ut.ff.uti
poſſidetis.l.ſi duo.§. creditores . Ad quod
reſpondeo. uerum eſt ex primo . decre.ſe
cus ex ſecundo . Item quid ſi agatur de
eccleſia uel præbenda & ex contumacia
rei mittatur actor in poſſeſſionem nun-
quid efficietur uerus poſſeſſor. Reſpon-
deo ſic quantum ad præiudicium contu-
macis

macis ut fiat de poſseſsore petitor, non quantum ad epiſcopum quo ad ius inſtitutionis qui miſſum ſuo iure poterit excludere niſi probauerit ſe inſtitutum. ut. 2 q. 1. legum. &c. de procura. ex inſinuatione. prodeſt igitur miſſio in poſſeſſionem in ſpiritualibus quo ad contumacem ut dictum eſt. Item quo ad præſcriptionem ſi miſſus alias habeat bonam fidẽ ut infra de præſcrip. ſi diligenti. habet enim iuſtũ titulum. ut. ff. de acqui. poſ. l. iuſtè poſſidet & adde circa quæſtionem iſtam quod
6 no. ſupra de iudi. §. iudicio igitur ¶ † Ex p̃miſſis itaque ſatis apparet quæ differentia ſit inter primum decretum & ſecundũ. quia primum cuſtodem ſecundum uerum conſtituit poſſeſſorem. poſt primum commutabilis eſt poſſeſſio poſt ſecundum incommutabilis. Item miſſus ex primo decreto ſeruat rem, ſed paſſus miſſionem colit & colligit fructus. miſſus autem fructus ipſos cuſtodit. ut. ff. ut in poſ. leg. l. is. cui. §. qui legatorum. ſed ſi reus non colat colit miſſus & colligit fructus, percipit, uendit & pretium ſeruat. ut ibi. Item miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto non utitur fructibus. ut. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. l. Fulcinius, in prin. &. l. prætor. niſi in caſibus ut in. l. eadem Fulcinius. §. ulti. ff. ut in poſ. leg. l. penul. ff. ad Carb. l. & ſi is. §. an auth. ff. de uen. in poſ. mit. l. 1. §. 1. ¶ Miſſus uero ex ſecundo decreto utitur & fruitur. Item miſſus ex primo decre. compatitur reum in poſſeſſione. Sed miſſus ex ſecundo deijcit. ut. ff. de dam. infec. l. ſi finita. §. ſi forte. duo enim inſolidum poſſidere non poteſt. ut. ff. de præca. l. duo. ff. de acquir. poſ. l. poſſideri. §. econuerſo. &. §. Trebacius. Realis autem eſt actio qui rem proſequitur ad quẽcunque profecta fuerit poſſeſſorẽ. Perſonalis quæ in perſonam obligatam intenditur & eius hæredẽ. propriæ tamen loquendo petitio dicitur in rem. actio in perſonam. perſecutio in utroque. ut. ff. de actio. & obligatio. l. actio.

Summarium

1 *Lis quando pendere dicatur.*

2 *Lite pendente nihil eſt innouandum in præiudicium alicuius.*

3 *Appellans ab ordinario in una cauſa, an in alijs coram eo reſpondere teneatur.*

¶ UT LITE PENDENTE NIhil innouetur. Rubrica.

DIctum eſt ſupra qualiter ſtatus rerum abſentis per contumacia immutetur. Nam poſſeſſio rei de de qua agitur transfertur in præſentem. uel mittitur præſens in poſſeſſionem rerum abſentis per contumaciam ſi perſonaliter agatur. Sed ne fortè crederet aliquis quod eodem modo poſſet aliquid immutari circa ſtatum cauſæ lite pẽ. ideo ſubijcitur hic rubrica ut lite penden. nihil inno. ¶ Videamus igitur, quãdo lis pẽdere dicatur, & quare lite pendente nihil ſit innouandum. et in quibus caſibus liceat aliquid innouari. ¶ Lis intelligi-
1 tur † pendere per appellationem, recuſationem, conſultationem & relationem. Nã in ſuſpenſo ſunt omnia donec ad ſuperiorem negotium tranſmittatur. ſic dicitur executio eſſe interim in ſuſpenſo. ut ſupra de offi. dele. paſtoralis. §. præterea. & ſic ſententia dicitur eſſe ſuſpenſa. ut infra de app. ſæpe contingit infra de ſent. et re iudi. c. 1. C. de re. credi. et iure iu. l. ſi quis iuſiurandum. et. l. generaliter et. C. de app. l. præcipimus. §. huic. Itẽ per recuſationem cauſa ſuſpenditur, quia dum de cauſa recuſationis coram arbitris diſceptatur iudex recuſatus in cauſa principali ſua iuriſdictione uti non poteſt. Sed tunc demum cum recuſans defecerit in probatione ſuſpicionis. ut infra. de ap. ſecundo requiris. et c. cum ſpiritualis. Item ſuſpenditur per conſultationem ſeu relationem. Nã is qui refert et cõſuluit pendente relatione non audeat aliquid commutare. ut. 2. quæ. 1. nomen. et 3. quæ. 6. multum. C. de rela. l. 2. immo

immo ex illo tempore ex quo iudex di-
cit ſe relaturum ſuſpenditur negotiú, ut
C. de appel. l. ex illo. Debet autem is qui
refert ſuperioris expectare reſponſum ut.
6.q.3. denique. & hoc nedum in cauſis lo-
cum obtinet ſed & in alijs negotijs ad ſu
periorem trãſlatis. ut in eis nihil audeat
inferior commutare. ut ſupra de offi. de-
le. licet tranenſes. & ſupra de poſtu. bonæ
me. in. 2. bonæ. Item autem per hos mo-
dos ſuſpenduntur negotia, quia interim
ſuſpenditur iuriſdictio. quia in eo in quo
ad ſuperiorem recurritur recurrens eximi
tur à iuriſdictione inferioris ut infra de
ap. directè. & ca. paſtoralis. ¶ Lite igitur
2 pendente † nihil eſt innouandum in præ
iudicium alicuius ut infra eo. ti. ca. 1. & 2.
quia non eſt aliquis iure ſuo. ſine cauſa pri
uandus. ut 16.q.4. nolumus. 17. di. §. hinc
etiam. & 8.q. 4. nonne. nec indulgentia
impetrata lite pendente ualet, ut infra e.
tit. cap. ult. ueruntamen ſcripſit ſuper illa
decr. Vinc. quòd ideo non ualuit indulgẽ
tia. quia res illa ſuper qua obtenta fue-
rat erat litigioſa. Sed non placet. ibi enim
agebatur de iure decimarum, & ſic de re
incorporabili in qua. & ſi ſecundum uete
ra iura locum haberet uitium litigioſi ho
die locum non habet, & in hoc correctú
eſt ius antiquú per auth. de litigi. §. 1. col.
8. ibi enim dicit ſcimus, intellige litigio-
ſam rem mobilem uel immobilem, ſeſe-
que mouentem de cuius dominio agitur
&c. & propterea ſcribit dominus meus
tractatum de litigioſi, in rebus tantú cor
poralibus locum habere. ut no. in ſumma
de litigio. in fin. Non ergo illa fuit ratio
quia Vin. aſſignauit quare indulgentia il
la non ualuit. Sed illa quia monachi præ
uenti fuerunt per conuentionem. & ideo
indulgentia eos non adiuuit. ut. ff. de iud.
l. ſi quis poſtea ſupra de fo. compe. propo
ſuiſti. ff. de excu. tuto. l. tutor petitus. &
quia lite pendente impetrauerunt ut ſupe
rius dictum eſt, unde ſupplicare non li-
cet lite pen. ut. C. ut lite pend. nulli liceat
ſupplicare per totum. Hæc tú fallit in ca-
ſibus. ut. C. eo. ti. l. 2. in auten. in medio lit.
non fieri ſacras iuſſiones. §. ſuper hoc, col.

8. Et quamuis generaliter uerum ſit quòd
appellantis cauſa intacta manere debeat.
ut 2. quæſt. 6. anteriorum. §. ad hoc & ni-
hil in eius præiudicium debeat innoua-
ri. ut. 2. quæſt. 6. decreto, qui ſe ſcit, ar-
guta. & cap. quotiens. poteſt tum caſuali
ter innouari, ut ſi appellantis poſſeſſio tur
bata fuerit. eo de quo appellatio interpo
ſita eſt prætermiſſo. poterit per ordina-
rium informari. ut infra de appe. cum te-
neamur. Item ſi ordinarius appellatum
ignoret poterit appellantem excommu-
nicare. ut infra de ap. ſi duobus. Item ſi ap
pellans notoriè delinquat, poterit ab or
dinario puniri. ut eo. ti. cum ſit romana. §.
ult. Sed ſi appellans ſiue appellationi ter
minum prolixum præfixerit poterit ordi
narius moderari & cogere nolentem pro
ſequi. ut in præalle. decre. cum ſit romana
&. c. conſuluit. §. illos autem ¶ Vnum tamẽ
3 † non omitto quòd ſi is qui appellauit cõ
ueniatur coram ordinario ſuper alio quã
eo in quo appellauit. conuentus poterit
ordinarium recuſare ut infra de app. ad
hæc. & cap. propoſuit. niſi crimen eſſet
graue & manifeſtum. ut in decre. propo-
ſuit. ¶ Sed opponitur. iudex non eſt offen
ſus ex appellatione interpoſita corã ipſo.
& ideo tãquam ſuſpectus recuſari nõ po-
teſt. ut. ff. apud eum a quo app. nõ eſt ne.
l. una. nec iniuria uidetur fieri iudici ſi
appelletur ab eo. ut. C. de ap. & in maio-
ribus. Ad primam legem reſpondeo lex
illa locum habet ſecundum iura ciuilia ſe
cundum quæ ordinarius non recuſatur. ut
in authen. ut differentes iudices. in. §. ſi
uerò, collatio. 9. & C. de iudi. in authen
tica. ſi contingerit. Secus ſecundum ca-
nones ſecundum quos recuſatur, ut in
præallegata. decreta. propoſuit & c. ad
hoc &. 3. quæſtio. 5. quia ſuſpecti. Ad
aliam autem legem reſpõdeo ſic quamuis
per appellationem non fiat iudici iniuria
talis & tanta ut agere poſſet iniuriarum.
fit tamen ei qualiſqualis iniuria. Nã iniu-
riam facit ſynodo qui ab ea ſemel iudica-
ta & diſpoſita iterú reuoluere & diſputa-
re contẽdit. ut. C. de sũ. tr. & fide ca l. 3. &
ideo timẽdú é ne prouocatus uelit obeſſe.

ut.ſupra.de offi.dele.ſuſpicionis. & ar. ff.
de bonis quæ lib.5o.qui cum maior. §.ſi li
bertus. Vel dico quòd facilius recuſatur
ſecundum canones quàm ſecundum le-
ges ſicut & facilius appellatur.

Summarium

1 *Sequeſtratio quid ſit, & quid ſit ſequeſter.*
2 *Sequeſtratio quot modis fiat.*
3 *Sequeſtratio regulariter eſt prohibita.*
4 *Sequeſtratio quibus modis permittatur. & nu*
me. 5.

¶ DE SEQVESTRATIONE poſſeſſionum & fructuum. Rub.

HAec rubrica continuanda eſt cum
ſuperioribus ut dictum eſt.ſupra.
in titu.de do.& contu. quòd cõtu
max ſua poſſeſſione priuatur ratione con
tumaciæ, ſed quia præter contumaciam
aliquando quis priuatur poſſeſsione, pu-
ta, per ſequeſtrationem. Ideo ſubijcitur
hic rubrica de ſequeſtra. poſ. & fruc. Vel
aliter in proximo ſuperiori titu. dictum
eſt ut lite pendente nihil innouetur. ſed
lite coram iudice ſuo pendente aliquid in
nouatur per ſequeſtrationem, & propte-
rea ponitur hic rubrica de ſeq. poſse. &
fructuum. ¶ Videamus igitur quid ſit ſe-
queſtratio. Quid ſequeſter. quot ſint mo-
di ſequeſtrandi. Et an ſit licita ſequeſtra-
tio & ſi non ſit licita in quibus caſibus lo
1 cum habet. † ¶ Sequeſtratio eſt rei de qua
agitur depoſitio. Nam & ſequeſter eſt de
poſitarius rei in iudicium deductæ. ff. de
uerb.ſigni.l. ſequeſter. ff. depoſiti. l.licet.
2 & l. propriè. ¶ Fit † autem ſequeſtratio
duobus modis. Nam aliquando fit omit-
tendæ poſseſſionis cauſa. & tunc neuter
litigantium poſſidet ſed ſequeſter. Ali-
quando res ſequeſtratur cuſtodiæ cauſa.
& tunc poſseſſio remanet pœnes poſsidẽ
3 tem.ut in l.præallega. licet.℞.1.§.1.¶ Ge
neraliter prohibita eſt ſequeſtratiuo. ut.
4 C.de prohibita ſequeſtra.l. una † Permiſ
ſa uerò caſualiter. Primo ex uoluntate par
tium ut lite finita res uictori detur. ut. ff.
de acqui.poſ.l.intereſse puto. & niſi hoc
fecerit poterit uictor agere cum ſeque-
ſtro ſequeſtraria actione.ut.ff. depoſi. l. ſi
in aſia.§.cum ſequeſtro. Secundo fit ex ne
ceſsitate ſi de re mobili ſit controuerſia &
perſona rei ſuſpecta ſit ne cum ipſa re au-
ſugiat ut.ff.de offi.præſi.l.ſenatus.§.ult.ff.
qui ſatiſd.cc g.l.fideiuſsor.§. ult.&.C.de
agrico.& cen. litibus. lib. 11. Tertio au-
tem circa rem mobilem uel immobilem
perſona poſsidens eſt ſuſpecta quòd fru-
ctus depopuletur uel rem ſit diſsipatura.
ut.ff.ſol.mat.l. ſi cum dotem. §. ſi autem
in ſæuiſsimo. &. ff.de ap.l. Imperator. in
ſi.infra.eo.tit.dilectus. & ca.l 3. q.2.quia
ea. Quartò propter contumaciam non ca
uentis de collatione bonorum facienda.
ut ff.de colla. bon.l.1. §. ſi frater. Quinto
ut ſi ſeruus de poſseſsione ſeruitutis pro-
clamet in libertatem, ſit ſequeſtratio ea-
rum rerum de quibus dubitatur an ſint do
mini uel an eius qui dicit ſe dominum.ut.
C.de quibus ad liberta.procla. non licet.
l.ulti. C.de aſser.tol.l.1.§. ſuper peculio.
Sexto cum appellatur ab executore.ut.C.
quorum ap.non reci.l.ab executore. Septi
mo cum timetur de ſæuitia uiri. nec poſ-
ſint ſufficienter uxori caueri. tunc ſeque-
ſtranda eſt uxor.ut.ſupra.de reſti. ſpo.lite
ras.& c. tranſmiſsa. Octauo ne perdatur
uendendi commoditas. ut .ff. de dolo.l.ſi
oleum. Nono ut. cum quis de comitibus
præſidis furtum patitur. Nam res ſeque-
ſtratur uſq; ad tempus ſucceſsoris præſi-
dis.ut.ff.de offi.præſi.l. ſenatuſcon. caue-
tur. ¶ Et nota quòd ſcripſit Vin. ſuper ul
ti. decre. huius titu. quòd ante decre. il-
lam expreſsus erat ille caſus quem illa
ponit. ſ. in eo qui appellat ab executore.
ut.C.quo. ap.non reci.l. ab executore.ſed
non cum appellatur a ſententia. in quo
caſu loquitur illa decre. Sed ſalua reue-
rentia tanti Doctoris idem caſus exprimi
tur per le.ff.de ap. Imperator. ex qua.l.
5 ſumpta eſt hæc decre. † Sed eſt differen-
tia inter unum caſum ex reliquum. quia
ibi appellatur ab executore & ſi appellãs
non ſit ſuſpectus quòd diſſipet. nihilomi
nus fit ſequeſtratio. In ſecundo uerò caſu
non fit niſi appellans fructus depopule-
tur, &

tur, & ſic loquitur decretalis ſic loquitur lex imperator. & eſt diuerſitatis hæc ratio, quia ubi ab executore appellatur cum iam ſententia præceſſerit & tranſiuerit in rem iudicatam, quamuis nunc dicatur executorem excedere in exequendo & propterea appellatur. cum propter auctoritatem ſentētiæ, præſumitur quod appellatio fiat cauſa impediendæ utilitatis ſuæ. & ideo auferuntur fructus ab eo qui appellat. & in depoſito collocantur. Vbi autem appellatur a ſententia, quia per appellationem extinguitur pronunciatum. ut ff. ad Turpil. l. 1. in fi. uel ſaltē ſuſpenditur ut notatur ſupra ti. proxi §. j. ut nihil debeat innouari ea pendente. ut ſuprà cap. 1. &. ff. nihil innoua. appel. pen. l. una &. 2. q. 6. appellatione &. c. quotiēs merito ſubſequeſtratio fieri non debet niſi tunc demum cum timetur ne poſſeſſor idēq; appellans fructus depopuletur. ut in decre. prædicta & in. l. Imperator.

Summarium

1 *Confeßio que & cui præiudicet, & nu. 3.*
Confeßio que dicatur fieri in iure,
Intellectus ad. c. cùm ſuper in præſenti titulo.
2 *Confeßio ut ualida ſit, que requirantur.*
3 *Ordinari quis non debet ſine examinatione.*
4 *Procuratoris confeßio quando noceat domino.*
5 *Confeßio aduocati præiudicat parti.*
Item confeßio ſyndici uel œconomi.
6 *Confeßio an reuocari poßit.*
7 *Confeßio reuocata non nocet.*
8 *Confeßus pro iudicato habetur.*

¶ DE CONFESSIS. Rubrica.

QVia frequenter fiunt in iudiciis poſitiones ut ſupra de elect. dudum ſupra litis conteſta. c. uno. fiunt interrogationes à partibus ut ſupra de do. & contu. prout infra de app. cum cauſam. quandoque à iudic. ut ſupra de poſtul. c. 1. infra de fide inſtru. cum Ioannes & hæc fiunt ut partes releuentur ab anguſtijs probandi. & maximè per teſtes ut no. ſupra de iudi. §. partibus autem in iudicio conſtitutio. contingit ex his confeſſiones in iure fieri, & ideò poſt aliquas partes iudiciorum ſuperius expenditas & ante tractatum de proba. ponitur hic rub. de confeſ. ¶ Videndum eſt igitur quæ confeſsio præiudicet, & cui, & an cōfeſsio procuratoris, aduocati, ſyndici uel œconomi, tutoris, & curatoris noceat dominis. Item quando ualeat confeſsio reuocari. Et an noceat ſi fuerit reuocata.
1 ¶ Præiudicat confeſsio † ſi fiat in iure. ut infra eodem tit. cum ſuper. ff. eodem tit. l. 1 &. 2. &. C. eod. titu. l. una. In iure autē fieri confeſsionem intelligo cum fit coram iudice competente. ut ſupra de iudi. at ſi clerici. Item præſente aduerſario. ut ff. eodem tit. l. 3. §. ſi quis abſente. ff. de interro. ac. l. ulti. Et ſic intelligenda eſt decre. cum ſuper ſcilicet canonicus Bethleemitanus accuſatus fuerat de ſimonia & confeſſus & ſic depoſitus. unde ceſſant omnia contraria quæ aſsignari ſolent, ſcilicet quòd ſine accuſatore aliquis non deponitur. ut 2. q. 1. nihil 5. q. 2. relatum infra de accu. ſuper his. ff. de mune. & ho. l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorem non habet. Vel dic quod ibi inquiſitio facta fuit tam de eligentibus quam de electo. ut ſupra de elect. per inquiſitionem. unde cū per modum inquiſitionis conſtiterit de ſimonia illius canonici, potuit deponi. non tamen exauctorizari. ut infra de accuſa. inquiſitioni, in prin. Vel dicas quod canonicus iſte teſtis fuerat in cauſa electionis quæ uertebatur inter duos electos. & ex ſuo teſtimonio conſtitit de propria ſimonia, & quia delictum ſuum tangebat delictum electi de quo principaliter agebatur. ideo ſic fuit punitus. ut infra de excep. denique in fi. Et ſic non ob. ſupra de or. cog. cum dilectus. in fi. &. ff. de his qui no. infa. l. Lucius. Vel expone idem deponendum, id eſt, ſuſpendendū. Nam ex confeſsione extra ius facta ſuſpenditur quis ab officio & beneficio. ut infra de exceſſ. præla. quoniam ſit graue.
2 ¶ Requiruntur † & quædam alia ut ualida ſit confeſsio quæ his uerſibus continentur.

tinentur. Maior ſponte. ſciens contra ſe. ubi ius ſit & hoſtis Nec nam neget. fauor aut lis. in fine repugnet. Quæ ſingula ſingulis iuribus comprobantur. ut. ff. de confeſſ. l. certum. §. minorem 31. q. 2. Lotharius. C. de iur. & fa. igno. l. error. ff. de interro. act. l. de ætate. §. 1. ſupra de iudi. at ſi clerici. ff. de interro. act. l. ult. & l. confeſſionibus. C. de lib. cauſa. l. interrogata. ff. ad le. Aqui. l. inde Neratius. §. ulti. ff. de pact. l. ſi unus. §. illud. &. 30. q. 2. ſolet quæ
3 ri. ¶ Præiudicat † enim confeſſio confitēti cum de facto proprio confiteatur, non autem nocet alteri quem facti participē dicit ut 2. q. 5. interrogatum. 15. q. 3. nemini. & 5. q. 1. ſi quis cū militibus. & 79. di ſi quis papa. & infra. de hæreti. uergentis, infra eod. titu. c. 1. Fallit in exceptis ut ibi. ſed neque ſententia lata contra unū præiudicat alteri qui dicitur eſſe particeps. ut. ff. de adulterijs. l. denunciaſſe. ff. de inoff. teſta. l. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. ſi ſerui. uen. l. loci. §. competit. Sed & ſi confeſſio unius non præiudicet alteri. ſicut dictum eſt quo ad condemnationem. præiudicat tamen quo ad præſumptionem & famam. ut infra de adulte. ſignificaſti, Inuenio tamen in connexis ꝙ ex quo conſtat de uno conſtat & de altero connexorum. Nam eo ipſo ꝙ cōſtat ordinatum malè ordinatum conſtat ordinatorem male ornaſſe & pœna dignum eſſe. ut ſupra de æta. & qual. in ordi. præfi. cum ſit. & 81. diſt. tantis. & 59. di. ordinatos. Et eſt ratio quia non de facili poteſt prælatus ignorare uitium ſubiectorum ar j. de reg. iur. quamuis ſupra de ele. innotuit. C. de reſcin. uen. l. quiſquis. Quod uerū eſt cū ipſe ordinator per ſe examinat ordinandos ſecus ſi per alios. quod licet. ut 24. di. quando epiſcopus ſupra de offi. archi. ad hæc. Nā ſine examinatione non debet aliquis ordinari. ut ſupra de æta. & quali. in ordine præfi. accepimus & 23. diſtin. c. 1. per totum. ¶ Procurato-
4 ris † confeſſio in iure facta nocet domino. ut ſupra de poſtula. ad hæc infra de ſenten. & re. iudi. ſub orta. Nam ex dolo procuratoris poſt litem conteſta. commiſſo excipitur ut. ff. de doli. excep. l. ſi procurator §. poſt litem. ff. de Tribu. l. procuratoris. ff. de procurator. l. non ſolum. in prin. Sed contra. ff. de procu. l. ſi ſum. §. ſi defenſor. ff. de confeſ. l. certum. §. pen. ff. ad le. Aquil. l. proinde. §. 1. Nec uidetur uerum quod dictum eſt quòd dolus procuratoris noceat domino. ut. ff. de doli excep. l. ſi procurator. ¶ Ad primū dicunt quidam quòd confeſſio procuratoris non præiudicat domino niſi ſuper hoc habuerit ſpeciale mandatum. uel niſi ſit generalis procurator. ſicut pactum procuratoris non nocet domino. ut. ff. de pact. l. nā & nocere. nec iuramenti delatio, niſi habitum ſit ſuper hoc ſpeciale mandatum. ut. ff. de iureiuran. l. iuſiurandum. §. ulti. & l. ſequenti. Alij diſtinguunt inter defenſorem & procuratorem, ut confeſſio defenſoris, id eſt illius qui non habet mandatū non præiudicet. domino ſed confeſſio procuratoris cum mandato præiudicet, niſi dominus poſſet probare contrarium. Nam & contra propriam confeſſionem dominus audiretur uolens ſe docere in facto erraſſe. ut. C. de iur. & fac. igno. l. error. Verius tamē puto quòd cōfeſſio procuratoris ſemper obſtet domino. ar. ſupra de procura. c. 1. nec expectandū eſt ut dominus ratā habeat confeſſionē eius ut. ff. de cōd. ind. l. ſi procurator. & l. indebitā. Ad ſecundū aūt ſic dico quòd procurator delinquit circa iudicia & præiudicat dño. ut. C. de proc. l. ſi procurator. ſed dominus recuperat ab eo ꝑ actionē mandati quicquid perdit ex dolo ipſius. ut. ff. de doli ex ce. l. ſi procurator. in fine. Et hoc uerū eſt niſi procurator mādati fines excedat. Tūc .n. ipſo iure non ualet quod ſit ut ſupra de
5 off. dele. cum olim abbas. † Itē confeſſio aduocati præiudicat parti uel domino. ut infra de cenſi. olim. C. de erro. aduo. l. 1. infra de ap. cum cauſam. Itē confeſſio ſyndici uel œconomi. ut infra de reli. domi. dilectus infra eo. ti. ex parte. Et idem creditur in tutore & curatore. ueruntamen minor poterit reſtitutionem implorare. à confeſſione tutoris. Sed eſt ſciendū quòd falſis confeſſionibus reſpondentes ita obligamur,

mur, ſi eius nomine de quo quis interrogatus ſit cum aliquo ſit actio. ut. ff. de interro. actio. l. confeſsionibus. ff. ad le. Aquil. l. Inde Neratius. §. ultimo. ¶ Poteſt
6 autem † quis reuocare propriam confeſſionem continentem errorem facti uſque ad ſententiam. ut. C. de iur. & fac. igno. l. error. Et eodem modo errorẽ procurato ris. ut infra eod. ti. c. ulti. Quod intelligo uerum ſi probetur error. ut in præmiſsis ll. confeſsionibus. & inde Neratius. Et probabitur error. uel ex ipſa natura ut di cunt leges. uel per teſtes & inſtrumenta. Et eſt ratio quare liceat reuocare. quia non fatetur qui errat. ut. ff. de confeſsis. l. non fatetur. ſed ante litem conteſta. uide tur quod liceat reuocare errorem ſine ali qua probatione. ut. ff. de noxali. l. electio. §. pe. & etiã poſt ſi nulla ſit captio aduerſarij. ut. ff. de interro. ac. l. de ætate. §. ulti. quandoq; etiam poſt ſententiam reuoca tur error probabilis. ut. ff. quando actio. de pecu. eſt annalis. l. 2. Sed de errore aduocati lex dicit uſq; ad triduum reuocari licere. ut. C. de erro. aduo. l. 3. Ad quod re ſpondeo lex illa factum narrat. non ius ponit. ſic enim de facto error aduocati fuerat infra triduum reuocatus. & nihilominus potuiſſet reuocari uſque ad ſenten tiam ut ſuperius dictum eſt. quæ enim eſ ſet ratio quare proprium errorem poſſet quis uſque ad ſententiam reuocare. non autem alienum, ideſt aduocati. certè nulla. Vel aliter reſpondeo ad legem illam. poteſt reuocari error aduocati uſque ad triduum ſine probatione erroris. ſed poſt modum uſque ad ſententiam cum proba
7 tione. ¶ Confeſsio † autem reuocata non nocet. ut 1. de appel. cum cauſam infra de cenſibus olim. ¶ In ſumma notandum
8 eſt quod† confeſſus pro iudicato habetur ut. ff. eodem titu. l. prima. Quod plures ſic intellexerunt. ut confeſſus per iudicis ſen tentiam non debeat condemnari. ſed ſufficiat pro condemnatione ſua confeſſio. unde in confeſſum nullæ ſunt partes iudicis. ut. ff. ad leg. Aquil. l. proinde. unde confeſſo ſtatim currunt tempora quatuor menſium. ut. ff. eodem titulo. l. certum. §. ultimo & ff. de re iudica. l. debitoribus. Sed certè licet non ſint aliquæ partes iudicis in cognoſcendo uel interrogando, ſunt tamen aliquæ in pronunciando uel in æſtimando. ut in eadem. l. proinde. ut. ff. eod. tit. l. Iulianus. Et in criminali cauſa certum eſt ſecundum omnes confeſſum damnandum eſſe. ut. ff. de cuſto. & exhi. reo. l. ſi confeſſus 2. q. 1. c. 1. & 2. In ciuili autem cauſa puto di ſtinguendum utrum actor cepit agere iu diciario ordine, puta dato libello. Et tunc confeſsionem ſequi debet ſententia. Si autem ante libellum reus de plano confiteatur debitum nolens ſubire iu dicium. tunc ſequi debet præceptum, quia præcipere debet iudex pecuniam ſolui infra legitima tempora. ſicut cotidie de facto ſeruari uideamus. Nec enim compelletur ſubire iudicium qui illud præueniens confitetur. ut. ff. de lega. 1. l. ſi domus. §. in pecunia. & ff. de iudi. l. ſi debitori. De præcepto huiuſmodi uel ſimplici iuſsione habes. ff. quod metus cauſa. l. ult. ¶ Item ſciendum eſt quod ſi quis interrogatus à iudice non reſpondeat uel obſcurè reſpondeat. ita ut in certum dimittat interrogantem, perinde habetur ac ſi cõfeſſus fuiſſet contra ſe quod aduerſarius aſſerebat. ut. ff. de interroga. actio. l. de ætate. §. ſi eum & §. qui tacuit. & nihil intereſt. De confeſsis in iudicio pœnitentiali dicam. infra de pœ. & remiſsionibus.

Summarium

1 *Probatio quid ſit.*
2 *Probatio unde dicatur & cui incumbat.*
3 *Negatiua an & quando & à quo probari poſſit. & nu. 4.*
5 *Reo quando incumbat probatio.*
6 *Probatio iudici fieri debet.*
7 *Probari quid debeat.*
8 *Probationum quot ſpecies ſint.*
9 *Inſtrumenta an & quando improbari poſſint per teſtes & nu. 10. & 11.*
10 *Præſentia teſtium facit ut inſtrumento credatur.*
11 *Teſtes & inſtrumẽta an parem uim habeant.*

12 *Teſtes quot requirantur ad improbandum inſtrumentum.*
13 *Probatio quando facienda.*
14 *Probat uterque actor & reus induplicibus iudicijs.*
15 *Limites & cenſus qualiter probentur.*
16 *Literis epiſcopi an ſit credendum. & an literis abbatis, conuentus, & capituli.*
17 *Inſtrumento principis creditur in prouincia aliena ſi hoc habet conſuetudo.*

¶DE PROBATIONIBVS. Rub.

Dictũ eſt ſupra de confeſ. ſed quia
frequẽtibus in iudicijs promptas
habent rei negationes, & contra
negantes neceſſariæ ſunt probationes.
Ideò de eis diligenter eſt attendendum.
¶ Videamus ergo quid ſit probatio: unde
dicatur quis debeat probare. cui. quid. qua
1 liter. & quando. ¶ Probatio † eſt rei du-
biæ per argumẽta oſtenſio: ſic diffinit A-
zo. in ſumma. ſic & Damaſus in ſumma
ſua. Sed huic diffinitioni obſtat infra de
uer. ſigni forus. §. cũ aut argumento aut ꝓ-
batione conſtat, quoniam argumentum
nunquam teſtibus nunquam tabulis dat
probationem: ſed ſola inueſtigatione in-
uenit ueritatem ut dictũ eſt. & dicitur ar-
gumentum quaſi argutè inuentum. proba
tio autem teſtibus & fidè tabularum con
ſtat. Vnde & ſi hæc diffinitio locum ha-
beat in his quæ probantur per inſtantiam
diſputandi, nõ tamen locum habet in his
quæ probantur in iudicio; illa enim pro-
bantur per teſtes uel inſtrumenta & ple-
runque per præſumptiones & indicia.
¶ Vnde ſic diffinio. Probatio eſt rei dubiæ
per teſtes uel inſtrumenta & plerunq; per
indicia & præſumptiones oſtenſio. Plerũ
que ideo dixi, quia & ſi in cauſis pecunia
ris & ciuilibus præſumptiones & indicia
probent. ut C. de fidè inſtr. l. ſicut infra de
præſum. per totum: ita ut per eas ſi certè
fuerint uel uiolentæ ad ſententiam proce
datur. ut 32. q. 1: dixit infra de præſum. li-
teris. ff. de his qui ſui uel alie: iuris ſunt. l.
filiũ: non tamen in criminalibus ad con-
demnandum ſufficiunt. quia in criminali
bus nõ proceditur ad pœnã ex præſum-
ptionibus ut infra de præſumpti. literas.
ff. de pæ. l. ab ſenten. 2 q. 1. primo niſi eſ-
ſent indicia indubitata & luce clariora. ut
C. de proba. l. ſciant. ¶ Dicitur autem pro
2 batio † à probe aduerbio. probè enim fa-
cit qui probat quod intendit nam per hoc
pœnas nõ probantiũ euitat. ¶ Debet pro-
bare actor qui aliquid aſſeuerat. ut. ff. eo.
ti. l. ei qui dicit incumbit probatio. & hoc
de iure regulari: quia negãtis factum nul
la ẽ probatio. ut 6. q. 5: actor ſupra de ele.
bonæ memoriæ maguntin. C. de probati.
3 l. actor ſupra de renũ. ſuper hoc. † Hoc ta
mẽ fallit in caſibus ſi negatiua habeat im
plicite affirmatiuam. ut ſupra de renun. ſu
per hoc. Et ideo ſic ſub audiendum eſt. ne
gantis factum nulla eſt directa probatio.
ut infra eo. ti. quoniã contra falſam. alias
enim indirecta probatio admittitur ut in
fra eo. ti. tertio infra de teſti. ſeries. ex te-
nore. C. de contrahẽ. & conſti. l. optimã.
Item fallit ſi præſumptio ſit pro actore. ut
in caſu legis. C. de proba. ſiue poſſidetis.
Ideo aũt negatiua ſimplex per rerũ natu
rã probati nõ põt. quia quod non eſt nec
genus nec ſpeciẽ habet nec circunſtãtias
neq; cauſas qui in probatione neceſſaria
ſunt. ut infra de teſtibus cũ cauſa. in auth.
de teſti. §. 2. colla. 7. alias ſola teſtatio nul
lius eſt momenti ut. 4. q. 3. §. item in cri-
minali. &. §. ſolam. C. de teſtibus. l. ſola.
Item fallit ubi quis negat ius. ut. ff. de pro
ba. l. ab ea parte. ut cum quis dicit aduer-
ſarium ſuum de iure prohibitum. uel cum
dicit aliquid ſibi competere quod eſt con
tra ius commune: ut. ca. di. contra morem.
4 † Itẽ factũ negatiuũ probari non põt. ſed
dictũ negatiuũ ſic ut infra eo. ti. tertio in-
fra de deſpõ. impu. ex literis. 31. q. 2. Lo-
tharius. Item negatiua probatur per iura
mentũ quod in defectũ probationum deferẽ
quandoq; actori quandoq; reo ut not. ſupra de iur.
calum. § præſtatur in fi. & notabo plenius
infra de iureiu: Item incũbit negãti pro-
batio, cũ natura negationem impugnet.
ut cũ quis negat hominem ſanæ mentis,
quia ex natura contrarium præſumiẽ pro
bare habet hominem furioſum. ut. C. de
codicili. l. nec codicillos 3. quæſtio. 9. iu-
dicas. Item natura impugnat dictum il-
lius.

ſius qui dicit ſe Indebitum ſoluiſſe. Ne-
mo enim creditur ita reſupinus ut facile
pecunias ſuas iactet. & indebitas effun-
dat. & ideò neganti debitum & aſſerenti
indebitum incumbit probatio. ut. ff. eo. ti.
l. cum de indebito. §. ſi uero. Item incum-
bit neganti probatio ſi negationem im-
pugnet honeſtas. ut cum uxor negat ſe
quæſiuiſſe de bonis uiri. debet probare ſe
aliunde quæſiuiſſe ne incidat in ſuſpicio-
nem turpis queſtus. ut. ff. de do. inter ui. &
ux. l. Quintus cutius. & C. eo. tit. l. etiam.
Quod & in prælato dici poteſt cum quæ-
ritur an de bonis eccleſiæ uel aliunde quæ
ſiuerit. ut. C. de epi. & cle. l. ſacroſanctæ. &
in auten. ibi ſignato licétiam. † Quod au-
5 tem ſuperius dixi actori incumbere onus
probandi: actorem large intelligas ut in
eo comprehendas accuſatorem & reũ exi-
pientem. Nam reus actor efficitur eſt in
excipiendo. ut. ff. eod. tit. l. exceptionibus.
Quod uerum eſt ſi reus in excipiendo ali-
quid aſſerat. cæterum ſi neget ut cum pro-
ponit exceptionem non numerate pecu-
niæ, non ei incumbit probatio ut probet
non numeratã. ſed creditori ut probet ſe
numeraſſe. ut. C. de non nu. pe. l. ſi ex cau-
tione. Item appellatione actoris intelli-
ge reum qui licet nõ opponat exceptio-
nem dicit tamen ipſo iure deficere inten-
tionem actoris dum contendit ſe ſoluiſſe.
ut. C. eo. ti. l. 2. Habet igitur probare actor
accuſator excipiens. dum excipiendo ali-
quid aſſeuerat ſic. dum dicit actorem nul
lam actionem habere. Sed & denuntiator
qui aliquem ſuper crimine denũciat puni
tur alioquin de calum: ut infra de calũ. ca.
2. extra ordinarie tamẽ. cũ ratio non ſit in
hæc certa pœna ſtatuta ut ſupra de officio
dele. de cauſis. Itẽ & qui aliquid obijcit e-
lecto confirmãdo uel conſecrãdo. ut infra
de accu. ſuper his. ſed & promotor inquiſi
ſitionis uel adiutor ſi ad ipſius denũciatio
nẽ commiſſa ſit inquiſitio. alioquin de fal
ſa denunciatione punietur ut dictũ eſt. &
eo a proſequẽdo & teſtificando repulſo. ſi
is contra quem inquirendum eſt fuerit in
famatus. nihilominus inquiretur ut infra
de accu. & inqui. cũ oporteat. Et quòd pu-
niendi ſunt falſi. nunciatores probatur.
C. de ac. & inſcrip. l. ea quidem. ff. ad tur-
pill. ſc. con. l. ab accu. §. nunciatores & C.
de curioſis. l. 1. lib. 12. ¶ Iudici facienda
6 † eſt probatio ut. 2. q. 7. plerique. C. ob
tur. cau. l. 1. 4. q. 3. §. item in criminali. in
uer. ſi teſtes. ff. de proba. l. quinquaginta,
in fi. fides enim relegioni iudiciarie de-
betur. ut. C. de teſti. l. eos. Nam ipſe ma-
gis ſcire poteſt quanta fides ſit teſtibus ad
hibenda. ut. ff. de teſtibus. l. teſtium fides.
ſed præſente aduerſario: ut. C. teſti. l. ſi
quando. §. ſed cum infra ti. proxi. in nomi
7 ne domini. ¶ Id autem † probandum eſt
quod probatum probantem adiuuet. ut. C.
de proba. l. ad probationem. ut ſi quis ad
probationẽ dominij probationem induce
re facte locationis nõ. n. ſufficit ad proba
tionem dominij facta locatio. ut infra de
fide inſtr. c. inter dilectos. C. loca. & con.
l. ad probationem. Species probationum
8 ſunt ſex. † Probatur enim aliquid per rei
euidentiam ut cum quis in crimine depre
henditur. ut. l. di. ſi quis diaconus. 81. di ſi
clericus & c. presbyter. ff. de ritu nup. l. pa
lam. §. qui in adulterio. Non tamen ſuffi-
cit ſola deprehenſio ſed requiritur etiam
conuictio. ut in prædicto. c. ſi quis diaco-
nus ſupra de iu. cum non ab homine. C. de
defen. ciui. l. 7. in prin. Sed quàmuis ad cõ
demnandum non ſufficiat ſola deprehen
ſio ut. 2. q. 1. nos in quenquàm. ſufficit ta
men ad infamãdum. ut in d. l. palam. §. qui
in adulterio. Item ſecundo cum quid ita
notorium eſt quod nulla poſſet tergiuer-
ſatione celari. ut infra de accu. euidentia.
2. q. 1. manifeſta, qui Lotarius. §. in mani
feſtis. & c. de manifeſta. & c. ſcelus. ſupra
de filijs presby. quoniam. infra de purga.
cano. c. cum dilectus. Tertio famam. ut 4.
q. 3. item in criminali. in uer. litem ſæpe.
infra ti. proxi. tam literis. Quarto per præ
ſumptionem. ut 17. diſt. peruenit. 64. di.
multis. infra de coha. cle. & mulie. ſi
quiſquàm. in aut. ut liceat ma. & auiæ.
§. pen. C. de adult. l. ſi quis in auten. ſi
poteſt tres. Quinto per iuramenti de-
lationem. ut. 16. q. 3. dilectio. ff. de iu-
reiurand. l. manifeſtæ. C. de rebus cre-

di.l. in bonæ fidei, infra eo.ti. ſicut. Sexto per inſtrumen. ut infra de fide inſtrumé. per totum. quorum nomine teſtes intelliguntur. ut infra de teſti. co. peruenit. ff. de fide inſtru.l 1. ff. de uer.ſigni.l. motionem.§. inſtrumentorum. Hoc tamen notabis quòd probatio tollit & uincit præſumptionem. ut infra de præſump. quia. ff. quod metus cauſa.l. non eſt ueriſimile. ſicut & præſumptio præſumptionem ut. ff. de in integ.reſti.l. diuus. ¶Sed quæritur illud de quo frequenter in iudicijs dubita-
9 tur † an per teſtes probari poſſit contrarium eius quod in inſtrumẽto publico cõtinetur. Et uidetur quòd ſic ut infra eod. ti. tertio infra de fide. inſtru. cum Ioannes Eremita. C. de proba. l. cum precibus. C. de contrahen. & commit. ſti.l. optimum. C. de non nu. pe.l. aduerſus. Et generaliter dicit auctoritas. In ore duorũ uel triũ ſtat omne uerbum ut infra de teſti. licet. 2.q.4.c.1.§.1. infra de teſtibus cum a nobis. Nec mirum. Nam uox uiua præfertur, mortuæ ut in auth. de fide inſtru.§. ſi
10 uerò aliquid tale. coll.6.† & probatur infra e.tit. poſt ceſſionem, & c. in præſentia. Præſentia teſtium facit ut inſtrumẽto credatur. ut infra de fide inſtru. ca.2. ſupra de procu. alia 61.di. epiſcopus. 12. q. 2. ſine exceptione, in auth. de fid. inſtr.§. ſi quis igitur. &.§. ſed & ſi quis, colla. 6. & in authen. de hære. & falci. §. ſi uerò obſtant. & per eos qui falſo interfuiſſe dicũtur poteſt improbari inſtrumentum ut. ff. quemadmo.teſt. ape.l.1. in fi. & in auth. de fi
11 de.inſtru.§. ſi uerò moriantur. † ſed contra licet enim dicatur quòd parẽ uim habeant teſtes & inſtrumentam. ut C. de fide inſtrumen.l. in exercendis. Inuenio tamen pleriſque ualidiorem eſſe probationem inſtrumentorũ quàm teſtium. ut in mandato probando ut ſupra de off. deleg. cum in iure. C. de man. prin.l. una. Item in licentia. ut 71. diſt. extraneo. & c. ſe. C. de epiſcop. & cleric. l. ſi qua per calumniam §. ult. in auth. quomodo opor. ep.§. nõ aliter. colla.1. 8.q.1.c. uno Item in fidei confeſſione, ut.1.ult. ſalubetrimum. Item in electione ſuprà de elec. quia propter. Itẽ in cõuentione rei eccleſiaſticæ, ut.x.quæ. 2. hoc ius porrectũ. Item in ætate, ut. C. ſi minor ſe ma.dixe.l. ſi alterius in fi. Item in non numeratæ pecuniæ confeſſione. C. de non nu.pecu.l. generaliter. Idem in probatione cenſus, ut. ff. de probat.l. cenſus. ¶In his igitur & conſimilibus uidetur quòd per teſtes improbari non ualeant inſtrumenta. cum tamen ualidior ſit probatio inſtrumentorum quã teſtium ſicut dictum eſt. Nec mirum. nam memoria hominum labilis eſt ut. ff. de arbi.l. ſi arbiter. & ideò teſtes ex tractatu temporis uariare ſolent. ut. ff. ad Carbo. l. 3.§. duæ. ff. de dam. infe. l. qui bona. §. ulti. ¶Solutio cõtra quodlibet inſtrumentum reprobari poteſt per teſtes per.l. illã. C. e.ti.l. cum precibus. Fallit in inuentario, ut. C. arbi. tute. l. ult. Et hoc propter nimiam eius ſolennitatem. Item fallit cum mulier fatetur in inſtrumento ſe pecuniã accepiſſe pro interceſſione quam fecit. contra hoc inſtrumentum probari nõ põt ut. C. ad uell. antiquæ. & hoc ideo quia per hanc confeſſionem mulier tollit ſibi priuilegium Velleiani quod facilius tollitur quamius commune. Nam ſi quis cõfiteretur in inſtrumento ſibi pecuniam numeratam, non ei tollitur ius commune per quod excipi poteſt de non numerata. C. de non nu. pec.l. aduerſus. &. l. in con-
12 tractibus. † Secundo uidendum eſt de numero teſtium ſcilicet quot teſtes requirãtur ad improbandum inſtrumentum. Et eſt dicẽdum quod quatuor. Cum enim tabellio habeatur loco duorum teſtium. ut. ff. de teſtamen. Domicius unde. facit quãdoque plenam probationem. ut. C. ad le. Cor. de fal. ſi quis decurio, neceſſariũ eſt ut tot ſint teſtes excedentes numerũ duorum duorum, quot per ſe facerent probationem. ut infra de fide inſtru. cum. Io. Eremita. Sed quid inſtrumentum habeat teſtes inſcriptos, qui ſi inſtrumentũ defendant. Dico quod teſtes improbantes excedere dicunt illos in duobus adminus. ¶ Innumero autem teſtium qui ſunt pro inſtrumento computabitur tabellio pro duobus. ut dictum eſt.

¶Reſtat

¶ Reſtat uidere quando probatio fa-
13 cienda ſit. † Et eſt ſciendum quod declinatoriæ iudicij in initio proponendæ ſunt. Declinatorias uoco quæ contra iuriſditionẽ iudicis opponuntur, ne ſi eis ſciẽter omiſſis ad alia procedatur, uideatur quis in iudicẽ conſentire ut. C. de excep. l. ult. & ut no. in recuſatione iudicis. ſupra. de dila. §. ſunt & aliæ in fi. illius. §. eo. tñ ſaluo, ꝙ non uidetur in iudice conſentire qui edi. ſibi genus deſiderat actionis ut. ff. de iudi. l. non uidetur in iudicem. Sunt etiã probandæ declinatoriæ ſimiliter in initio. Prius eſt enim ut ſciatur de iuriſditione iudicis & deinde ad conſequentia procedatur. Verũtamen ſi ex ignorantia exceptiones huiuſmodi omittantur etiam poſt ſententiã latã locum habẽt. ut. C. ut ante. cõpe. iudi. l. ult. infra de ſen. & re iudi. ad probandũ. ¶ Dilatoriæ proponendæ ſunt & probandæ ante litẽ conteſt. ut infra de ſen. & re iudi. inter monaſteriũ. infra. de excep. paſtoralis. C. eo. ti. l. pen. Diletoriæ ſolutiones proponẽdæ ſunt in initio cauſæ. Initium cauſæ appellatio lit. conte. ur. C. de iur. cal. l. 2. Reſpon. r. §. ul. Probandæ uerò poſtquàm actor intentionẽ ſuam fundauerit. ut. C. eod. tit. l. exceptionem. ſi tamen reus non didicit teſtificata. ut dicam. infra tit. proxi. Actor debet probare intentionẽ ſuã poſt litem conteſta. Reus probabit exceptiones ſuas. ſ. peremptorias poſtquàm actor intentionem ſuã probauit. ut. C. de exce. l. ſi quidem. C. ſententiam reſcin. non poſſe. l. peremptorias. &. C. de præſcrip. lõ. tẽpo. l. emptor. Quod autem lex illa ſi quidẽ. &. C. eo. ti. exceptionẽ uelle uidetur quod reus debeat conteſtari ante probationẽ actoris. puto quod illa cõteſtatio ex uolũtate nõ ex neceſſitate fiat. Sũt & quidã perẽptoriæ. quæ poſt ſententiam opponi poſſunt & probari ut ſunt exceptiones illæ per quas contenditur iudiciũ retro nullũ. ut eſt exceptio falſi procuratoris. ut ſupra de procu. in noſtra. C. eo. ti. l. licet. ff. de iudi. l. licet. Itẽ exceptio falſi. ut infra de cri. fal. ſuper eo. ff. de iud. l. ſi prætor. §. Marcellus. C. ſi ex fal. inſtr. l. ul. & l. 1. & 2. infra. de ſen. & re iud. cum. 1. &. A. & in quibuſdam alijs caſibus quos notabo. infra de excep. ¶ Illud in ſũ
14 ma † notandũ eſt quòd ſicut ſe habet exceptio ad accuſationem quo ad modũ probandi, id eſt, ſicut probata intẽtione actoris deinde probanda eſt exceptio peremptoria. ut ſuperius dictum eſt. ſic ſe habet replicatio ad exceptionem ut probata exceptione replicatio probetur. uel ſimul probet uterq;. ſ. excipiens & replicans. ut infra de præſcrip. illud. ſic tamen ut poſterius probans non didicerit teſtificata prioris alioquin ſecus. Contingit tamen aliquando quòd propter præſumptionem facientem pro actore non admittitur probatio exceptionis ſed replicationis. ut ſi repetam a te beneficium meum. tu excipias quòd renunciaui ſponte. ego replico quòd coactẽ. tunc quia non eſt uериſimile quòd ſponte renũciauerim admittitur in ea probatio. ut ſupra de renun. ſuper hoc. Quod autẽ dixi poſteriorẽ non probare ſi iã dicit teſtificata prioris intelligo uerum eſſe per teſtes. Nã per inſtrumenta poteſt quis probare. ut infra de fi. inſtru. cũ dilectus. In ſumma notabis quòd in duplicibus iudicijs probat uterq;. ut infra. eo. tit. ex literis. ¶ Item probatur aliquando per aſpectũ. ut infra. eo. ti. propoſuiſti. ff. de uẽ. inſpi. l. in prin. C. finiũ regũ. l. 2. ff. eo. l. ſi irruptioni. 16. q. 3. inter memoratos. Nec ob. quod alias dicitur quod oculus plerunque fallitur. ut infra eo. ti. cauſam. 27. q. 1. nec aliqua. Nam & ſi plerũq; fallatur frequẽtius tamẽ nõ fallitur. Nã ſegnius irritat animã dimiſſa per aures. quã quæ. ſunt oculis ſubiecta fidelibus. ut inſti. de gradi.
15 ad fi. ¶ Itẽ probantur † limites per libros antiquos. ut infra eo. ti. cũ cã. Et cẽſus per libros cẽſuales. ut infra de præſcrip. ad audientiam, per inſtrumenta priuata ab archiuo publico producta. ut. C. de fide inſtrumen. in auten. ad hæc 30. q. 1. peruenit probatur per abbreuiaturam notarij defuncti unde complenda eſt, & ad inſtrumentum publicum reducenda. ut infra de fi. inſtrumen. cap. ulti. non autem per priuatas ſcripturas. ut. C. eod. titu. l. inſtrumenta. niſi habeant ſubſcriptiones

trium

trium teſtium.ut.C. de fide inſtrument.l. comparationes. Vnde uerſus cautio priua ta cum trino teſte notata. Hoc ius eſt na
16 cta quòd cautio publicè facta. † Vltimò quæritur an credatur literis epiſcopi. Et uidetur quòd ſic.ut infra eod.ti.poſt ceſſionẽ 11.q.3.curæ infra de fideiuſſo. peruenit 71.diſt.extraneo &.ca. ſequentibus infra de fide inſtrumen.c.2. Nam & creditur literis abbatis. ut 19.quæſtio.3.ſtatuimus. Literis etiam conuentus.ut infra eod.tit.tertio. Literis capituli.ut infra de appell.ſignificauit 73. diſt.in nomine domini. Item creditur ſigillo epiſcopi alie-
17 ni. ut 19.q.2.c.1.& 2. † Creditur inſtrumento principis in prouincia aliena ſi hoc habeat conſuetudo regionis. ut infra de fide inſtrumen. cum dilectus. Et ſatis credo quod credendum ſit literis epiſcoporum præter quam circa acta iudiciorũ. ut infra eod.tit.quoniam contra falſam. Sed opponitur cum uox uiua præferatur uoci mortuæ. ut in authen. de fide inſtr. §.ſi uero aliquid tale. Quale non creditur epiſcopo dicenti aliquem excommunicatum. ut 6.q.2.ſi tantum &.c.placuit. & creditur ei ſcribenti. ut in.c.curæ. Reſpõdeo. ſcribenti iure ordinario creditur. ut iudici de eo quod fit coram eo tanquam coram iudice. & ſic loquitur. capit.curæ. Ei autem dicenti id quod nouit ut homo & contentioſè dicenti tanquam parti nõ creditur & ſic loquitur. c.ſi tantum & infra titu.proximo. cum tu fili.

Summarium

1 *Teſtes qui eſſe poſſunt.*
2 *Conſiderari quæ in teſtibus debeant, & numero. 8.*
Seruus an teſtificari poſſit.
3 *Fœmina quando à teſtimonio repellatur.*
4 *Minor an ad teſtimonium admittatur.*
5 *Furioſus & mente captus à teſtimonio repellitur.*
6 *Teſtis qui non eſt bonæ uitæ & famæ non admittitur.*
7 *Infidelis contra fidelem teſtificari non permittitur.*
9 *Teſtimonium an & quando quis ferre poſſit in cauſa ſua principaliter uel ſecundario. & num. 10.*
11 *Iudex recuſari poteſt in cauſa conſimili cum litigatore.*
12 *Pater & mater an & quando ſint idonei teſtes pro filijs uel è contra.*
13 *Teſtimonium dicere aduerſus coniunctos ſuos quæ perſonæ non coguntur.*
14 *Teſtes quando duo ſufficiant, & quando non.*
15 *Iurare debent teſtes dicere ueritatem quam nouerunt.*
16 *Teſtes quando ſint regulariter producendi.*
17 *Teſtes produci poſſunt uſque ad tertiam productionem uerbum productio, quomodo intelligatur.*
18 *Auc. de his qui ingredi, ad appellan.§. quia igitur, colla. 5. an ſit derogatum.*
19 *Infinitas eſt euitanda.*
20 *Teſtes in quibus concordari dicantur.*
Teſtes ſingulares an & quando probent.
21 *Teſtes quando dicantur ſingulares.*
22 *Teſtes an publicatis atteſtationibus produci poſſint, & nu. 23.*
24 *Teſtes noui an & quando admittantur.*
25 *Nouæ aſſertiones uel noui articuli ex ueteribus articulis dependentes quæ ſint.*

¶DE TESTIBVS. Rubr.

Diximus ſupra de probationibus in genere. Nũc de ipſis in ſpecie uideamus. Et primò de teſtibus. poſtea de inſtrumentis, eo quod uox uiua ualidior eſt quam mortua.ut in auten. de fide inſtrumen.§.ſi uerò. Hoc igitur ordine procedamus.ut diſcutiamus qui poſſunt eſſe teſtes. qui non. quot teſtes requirantur. quæ iurare debent. quando ſint producendi. quotiens quæ diuerſitates teſtimonijs noceant. & an poſt publicationem poſſint teſtes produci. ¶ Poſ-
1 ſunt † eſſe teſtes qui non prohibentur. Nam edictum de teſtibus prohibitoriũ eſt.ut.ff.eod.ti.l.1.ſicut edictum de procuratoribus. ut.ff.de procu.l.mutus. ſicut & edictum de matrimonio contrahendo.ut infra de ſpon. cum apud. Prohibitorium ſcilicet certarum perſonarum. generaliter autem permiſſorium licet aliter ponatur

natur & aliter ſignificet hoc uerbum pro
hibitorium. inſti. de interdic. §. interdi-
ctorum. ff. de interdic. l. 1. ¶In teſtibus
2 † ſex potiſſimè conſideranda occurrunt.
Conditio, ſexus, ætas, diſcretio fama. Et
fortuna, fides, in teſtibus iſta requires. cõ
ditio, an ſit ſeruus uel liber. ſeruus enim
à teſtimonio repellitur. nam ſæpe ſeruus
metu dominãtis teſtimonium ſupprimit
ueritatis ut infra de uer. ſig. forus, §. teſtes
4. quæſt. 3. §. item in criminali. in uerbo li
beri. & 3. q. 5. accuſatores, C. eo. tit. l. quo
niam liberi. ſeruata tamẽ diſtinctione au
thenticæ. C. eo. ti. ſi uerò dicatur. Fallit
tamen hoc cum de facto ſerui quæritur.
non tamen pro domino nec contra domi
num. ut. 4. q. 3. §. item in criminali. in uer.
item ſerui. Item admittitur in defectu te
ſtium ſed cum tormentis. ut. 4. q. 3. §. item
3 in criminali. in uer. itẽ ſerui. † Sexus. quia
fœmina non admittitur ad teſtimonium
in criminali. ut. 33. q. 5. mulierem. Et eſt
ratio, quia uarium & mutabile cor ſem-
per fœmina producit. ut in prædicta de-
cre. forus. §. teſtes. In ciuilibus autem ad
mittitur ut 15. q. 3. §. ex eo. & ff. eod. ti. l.
ex eo. In criminalibus uerò mulieres ad-
mittuntur ad teſtimonium cum ciuiliter
agitur de crimine etiam contra clericos.
ut infra eod. ti. quoniam. & c. tam literis.
Aetas. quia minor 14. annis non admitti-
4 tur in ciuilibus. ut. 4. q. 3. c. 1. † In crimina
libus autem minor. 20. ut. 4. q. 3. c. 1. §. itẽ
in criminali. in uer. item in teſtimonium.
5 † Diſcretio quia furioſus & mente cap-
tus à teſtimonio repellitur ſicut ab offi-
6 cio iudicandi. ut 3. q. 7. §. tria † Fama ut
infra eo. tit. teſtimonium. Nam ſi uita bo-
na defuerit fide carebit. ut in decre. forus.
in fi. Fortuna. utrum ſit locuples uel ege-
nus. ut. 4. 3. §. item in criminali. in uer. ſi
7 teſtes. † Fides. quia infidelis contra fidelẽ
non admittitur. ut. 2. q. 7. ſi hæreticus, 23.
q. 4. ipſa pietas nec tenet lex. C. de hære-
ti. quoniam in fi. Item non obſtat infra
eod. ti. iudei. quod enim ibi dicit cum illi
8 & c. factum notat non ius ponit. † Ideo
autem dixi ſex potiſſimè conſideranda.
quia & alia ſunt conſideranda ſcilicet an
ſit odioſus ex crimine. ut in auth. eo. ti. §. ſi
9 uero odioſi. † Item non admittitur quis
ad teſtimonium in cauſa ſua principaliter
uel ſecundario. ut. C. eod. ti. l. omnibus.
unde uenditor in cauſa rei uenditæ nõ ad
mittitur pro emptore. quia propria uen-
ditoris cauſa uidetur. neq; debitor in cau
ſa pignoris pro creditore. ut. ff. de appel. l.
ab executore. §. alio condemnato. & ff.
10 quando appel. ſit. l. 2. §. ſed ſi alius. † Fal-
lit hoc in legatarijs & fideicommiſſarijs
qui ferunt teſtimonium in cauſa teſtim.
cum agitur de hæreditate non de legatis
& fideicommiſſis. Nec obſtat quòd alius
dicitur hæres ſibi iudex & teſtis inueni-
tur. ut C. de fideicom. l. ul. ibi enim impro
priè loquitur ſcilicet cum iuramẽtum de-
fertur hæredi. Item fallit collegijs & cor
poribus quorum aliqui in cauſis uniuerſi
tatum ferre teſtimonium poſſunt. ut. 14.
q. 2. ſuper prudentia infra eo. ti. inſuper. &
c. cũ nuncius & hoc ideo quia cauſæ uni
uerſitatum non ſunt ſingulorum & ſi co-
mode tangant ſingulos ut 12. q. 2. qui ma
numittitur. ff. quod cuiuſque uniuer. l. ſi-
cut municipium. Item obſcuri & ignoti
non admittuntur niſi cum torment. ut in
auth. eo. titu. §. ſanctimus. Item executo-
res negociorum. ut infra eod. tit. inſuper.
& ff. eo. ti. l. ul. Item non admittitur quis
in cauſa communis quia cauſa communis
duorum utriuſque eſt. ut. ar. ff. de rit. nup.
l. illud & hoc probari uidetur. C. eod. ti. l.
quoniam libe ri. §. idem iuris. licet quidã
illud referant non ad primum dictum le-
gis. ſed ad ſecundum. Et idem dico in ſo-
cio criminis & participe. ut in l. quoniã,
in prin. & 4. q. 3. §. item in criminali, in
uer. item liberi infra eod. ti. ueniens. Nec
ob infrà eo. tit. quoniam. Nam illud ſpe-
ciale eſt in cauſa denunciationis. Vel ibi
admittatur ſocius criminis ad præſumptio-
11 nem ut infra de adul. ſignificaſti. † Nam et
iudex recuſari poterit in cauſa conſimili
cum litigatore. ut infra de iudi. cauſam.
creditur tamen ſocijs criminum in excep-
tio. ut 69. di. ſi quis papa. 6. q. 1. ſi quis cũ
militibus 15. q 3. nemini ſupra de cõfeſ.
12 ca. 1. † Item generaliter parentes & filij

in infinitum cõtra ſe teſtimonium non fe
runt.ut.C. eo. ti.l. parentes. Item & pro
ſe teſtimonium nõ ferunt generaliter e-
nim uerũ eſt quòd pater filio & filius pa-
tri idoneus teſtis non eſt ut.4. q. 3. item
in criminali in uer. item teſtis.&.ff.eo.ti.
l. teſtis. Nomine autem patris & mater
continetur. ſicut & patrona nomine pa-
troni.ut.ff. de uerb.ſig.l. patroni. Caſua-
liter tamẽ admittitur ad teſtimonium pa-
ter & mater pro filio ſcilicet cum quæri-
tur de ætate uel de natiuitate.ut.ff. de pro
ba. l. etiam infra qui fil. ſunt leg. tranſ-
miſſe.&. ca. per tuas. Item ubi agitur de
impedimẽto matrimonij ratione conſan-
guinitatis & affinitatis ut infra eodem ti-
tu. quoties infra de ſen.& re iudic. tenor.
infra qui ma. accu.poſ. uidetur 30.quæ.6.
ca.1.& 2. Cæterum ſi agatur an matrimo
nium ſit contractum uel non tunc admit
tuntur cum diſtinctione infra eo.ti. ſuper
eo. Itẽ in teſtamento.ut.ff. de teſta.l. qui
teſtamento. §. per contarium.inſti.de te
ſta §. in teſtibus. Item pater & filius. Itẽ
duo fratres in eodẽ teſtamento teſtes eſ-
ſe poſſũt.ut 4. q.3. §. item in criminali,
13 in uer.item pater. † Quædam tamen per
ſonæ ſunt quæ aduerſus coniunctos ſuos
teſtimonium dicere non coguntur.ut 4.q.
3.§. Item in criminali. in uerſ.item lege
Iulia. Item de domo actoris uel accuſato
ris teſtes produci non debent ſuſpectum
eſt enim in ea re domeſticum teſtimoniũ
ut 3.q.5.per totum.C.eo.ti.l.etiam.ff.eo.
ti.l.pe.4.q. 3.§. item in criminali, in uer.
item in iure ciuili qui autem ſint domeſti
ci legitur. ff. de pœ.l. reſpiciendum.§.fur
ta. ff. ad Sylla.l. ſi uir. ff. de re mili. l. qui
cum uno. C. de quæſtionibus. l. pridem.
ff. de ædil. edic. l. ædiles.§. familiæ. ff.de
religio. l. familiaria. Item omnes illi qui
ſuſpecti ſunt in iudicando de quibus dicã
infra de app.& recu.ſuſpecti ſunt in teſti-
ficãdo de quibus dicam infra de appel. &
recu. ſuſpecti ſunt in teſtificando quia te-
ſtes abſque ſuſpicione & infamia eſſe di-
cunt ut 2. quæſtio. 7. teſtes. Hij tamen
omnes qui de iure repelli poſſunt admit-
tendi ſunt ſi is contrà quem producantur
eorum teſtimonio in alio iudicio uſus fue
rit. niſi inimicitias poſt modum exortas
docuerit.uel aliquid legitimũ poſt emer-
gens ſeu correptionem. ut 4.quæſtio.3. §.
item in criminali. in uer. item ſi quis te-
ſtibus,&. C. eod.titu.l. ſi quis teſtibus.
14 ¶ Duo † autem teſtes ad minus ſunt ne-
ceſſarij. ut. ff. eodem titul. l. ubi. & 4.
quæſtio. 3. §. item in criminali. in uer-
ſic. item ubi. nam in ore duorum ſtat
omne uerbum. ut 2 quæſtio.4.§ 1. cap.
1. Hoc fallit in quibuſdam caſibus in
quibus plures requiruntur. ut cum præ-
ſul, cardinalis accuſatur ut 2. quæſtio.
4.præſul. Item in teſtamentis requirũtur
ſeptem: ut. C. de teſtamen. l. hac conſul
tiſſima. In codicillis quinque ut.C.de co
dicil.l.ulti.&.l. ſi unus. Niſi forte iſta cor
recta uideantur infra de teſta. cum eſſes.
& ca. relatum. Quidam tamen dicentes
hoc durum eſſe ut ex illis decret. tot le-
ges tollantur.ut ſupra de elec. cumana &
C. de inoffi.teſtamen.l. ſi quando intelle
xerunt decre. illas in relictis eccleſijs in
quibus minus ſolennis uoluntas requi-
ritur ſicut inter liberos. ut C. famil.er-
ciſcund.l.ulti.C. de teſtamen.l. hac con-
ſultiſſima, & in falcidia ut. C. ad legem
fal. in authenti. ſimiliter. Alij autem
dixerunt leges illas locum habere cum
agitur in foro ſeculari. Decre. cum
agitur in foro eccleſiaſtico. Item exi-
guntur quinque teſtes in donationibus
cauſa mortis: ut C. de dona. cauſa mor-
tis. l. ulti. Item quinque cum quis de-
bitum in ſcriptis, uult probare per te-
ſtes ſe ſoluiſſe. ut. C. eodem titu. l. te-
ſtium. Vnus autem teſtis in cauſa non
ſufficit: ut. 4. quæſtio. 3. §. item in
criminali in uer. unius uerò. Nam di-
ctum unius nec, iuſtificat nec conden-
nat: ut. 33. quæſtio. 2. admonere.
¶ Sed et hoc fallit. C. de crimi.fal.l. ſi quis
decurio in authenti. de fide inſtrumen-
to. §. ſi uerò moriantur. ff. de dote præ
le. l. Theopompus. Generaliter tamen di
co ꝙ unus teſtis facit præſumptionem. ff.
quemad-

quemadmo. teſta. aperiantur. l. 1. in fi.
Præterea ſi duo faciunt plenam probatio
nem ergo unus facit ſemiplenam. Item
creditur unius teſtimonio in omnibus his
in quibus alteri præiudicium non infer-
tur ut puta ſi dubitetur de baptiſmo alicu
ius uel an eccleſia ſit conſecrata. ut de cõ
ſecra. diſtinc. 4. paruulos. & c. cum itaq;.
15 ¶ Iurare debent teſtes † dicere uerita-
tem quam nouerunt. ut. 3. quæſtio. 9. hor-
tamur. Nec admiſceant falſum. ut 2. q. 4.
nullam. nec de ſuo aliquid adijciant nec
quod bonum uidetur addant. ut 3. q. 9.
pura. Item quòd dicant pro utraq; par-
te: ut 14. q. 5. non ſanè. Cum uerò agi-
tur de impedimentis matrimonij ſcili-
cet de conſanguinitate & affinitate. tunc
teſtes præſtant iuramentum continens
duo auditum & credulitatem. Debent
enim dicere ſe ita a maioribus accepiſ-
ſe & ita credere eſſe: ut infra eodem ti-
tul. quotiens. & 25. q. 6. de parentela.
Hodie tamen neceſſarium eſt quòd is
qui teſtificatur uiderit aliquos in gradi-
bus conſtitutos: ut infra eodem titu. li-
cet ex quadam, in fi. In inquiſitione au-
tem forma iuramenti teſtium eſt ut ſu-
per crimine dicant ueritatem plenam:
ut infra de ſimo. licet Hely. Si uerò ſu-
per ſtatu eccleſiæ inquiratur tunc forma
duplex eſt. Nam aut iurat dicere ueri-
tatem de his quæ ſcit uel credit in eccle-
ſia reformanda exceptis occultis. ut ſu-
pra proxi. uel reſpondebit ad interroga-
16 ta. ¶ Producendi † ſunt regulariter in
principali poſt litem conteſta. Regula-
riter ideo dixi. quia cauſaliter ſecus: ut
not. ſupra ut lite non conteſta. §. 1. & 2.
In principali ideò adieci: quia in emer-
gentibus quæſtionibus, & in dilatorijs
exceptionibus poſſunt teſtes ante litem
conteſta. produci: ut cum ſuſpicio iudici
opponitur. coram arbitris probatio of-
fertur: ut ſupra de offi. delega. ſuſpicio-
nis. Item cum opponitur de ſuggeſtio-
ne falſitatis uel ſuppreſſione ueritatis. ſi-
cut in his & conſimilibus quilibet po-
teſt exempla per ſe notare. Quando au-
tem teſtes actoris & teſtes rei produci
debeant poſt lit. conte. no. ſupra tit. pro-
17 xi. §. actor. ¶ Teſtes produci poſſunt † uſ
que ad tertiam productionem ut infra eo.
titu. in cauſis ſed hoc uerbum productio
duobus modis conſueuit exponi. uno mo
do ſic. Productio, id eſt, dilatio, unde
tres productiones dari debent pro teſti-
bus. id eſt tres dilationes in quibus fieri
poſſunt multæ teſtium productiones. id
eſt, inductiones & præſentationes quar-
ta autem dari non debet niſi cũ ſolemni-
tate legali. infra eo. ti. in cauſis infra eo. ti.
c. pe. in aut. eod. ti. §. quia uerò. coll. 7. Et ſe
cundum hoc intelligi poteſt quod dicitur
in lege antiqua. ff. de ferijs. l. ult. ꝙ pro ſin
gulis neceſſitatibus ſingulæ dilationes da
ri debent, uerum eſt uſq; ad tres & quar-
tam cum ſolennitate ut dictum eſt. Alio
etiam modo exponitur hoc uerbum pro-
ductio id eſt præſentatio teſtiũ. ut ſic hoc
uerbum productio ſignificet id quod uer-
bum ſonat. & ſimile. ff. de uerbo. ſig. l.
cum enixa. ff. iudicatum ſolui. l. iudica-
tum. Nam cum præſento iudici aliquos te
ſtes recipiendos dicitur una productio. cũ
præſento alios dicitur ſecunda productio.
tres ergo tales productiones fieri poſſunt
ſub una tamen dilatione. quarta uerò non
niſi cum ſolẽnitati legali ut dixi. Et no.
quòd ſecundũ primam expoſitionẽ quod
dicitur de quarta genera exempli dicitur.
Idem eſt de quinta & de ſexta & de ulte-
riori ex neceſſitate tamẽ. quia ut ſuperius
dictum eſt pro ſingulis neceſſitatibus ſin-
gulæ dilationes cum cauſæ cognitione dã
dæ ſunt. non enim facile amplius quam ſe
mel dilatio dari debet. ut 3. quæſtione 3.
§. ſpatium. Sed puto in hoc ſeruari debe-
re quod obtinet in cauſis de facto cum
enim aliquis uult probare per teſtes. col-
ligere debet omnes teſtes quos tunc ha-
bere poteſt & dicet iudici. Iſtos re præ-
ſento pro prima productione. Item col-
liget alios & præſentabit pro ſecunda.
Item alios pro tertia. omnes tamen ſub
una dilatione. ſed iudex refrenare po-
terit multitudinem teſtium effrenatã. ut
infra eod. ti. ſignificauerunt. Legalis autẽ
ſolẽnitas hæc erit. quia iurabit is qui pe-

tit quartam productionem quòd non fuit
percunctatus dicta teſtium per ſe uel per
alium nec petat quartam productionem
per aliquem dolum, machinationẽ, uel ar
tẽ ſed propterea quòd non ualuit uti teſti
bus quos producere intendit. ut in auten.
18 eo.tit.§.quia uero multi. ¶ † Item cum in
hoc caſu iuretur quæro an derogatum ſit
illi auten. de his qui ingredi. ad appel.§.
quia igitur, colla.5.ubi dicitur quòd ſe-
mel in tota lite iurandum eſt. Reſpondeo
puto derogatum eſſe.quia in auten.de te-
ſtibus. poſterior eſt illo autem.de his qui
ingre. & eodem modo derogetur illa au-
tem. de his qui ingrediuntur per aliud au
tẽ. de inſtrumentorum cautela. §. ſi ue-
ro moriantur. ubi ſimiliter ſecundo iura-
tur quod autẽ. eſt in 6. collat. Vel poſſet
dici quòd non derogaretur. nam illud au
tem.de his qui ingrediunt.loquitur in iu-
ramento de credentia quod ſemel in tota
lite præſtandum eſt. Aliud uerò autem.
loquitur in iuramento ueritatis. Item
ſciendum eſt quòd ſi ego produxi teſtes
in principali. Et tu excipias in perſonas
illorum licebit tibi producere teſtes ad
reprobationem meorum & eodem modo
licebit mihi excipere contra tuos teſtes
& alios producere ad reprobandas perſo-
nas tuorum. conceditur enim mihi a iure
teſtes meos defendere. ut infra de ſimo.
licet. Hely. & c.per tuas.& etiam confir-
mare. ut.3.q.3.de iudicijs.ulterius autem
tibi non licet reprobare meos. quos ulti-
mo produxi. Nam ſi hoc tibi licentiam
quarti producerentur contra tertios com
putatis his quos in principali produxi. &
ſi liceret producere quartos contra ter-
tios.eadem ratione & quintos cõtra quar
tos. & ſic poſſet res ad infinitum deduci.
19 ut infra eod. titu. licet dilectus filius † In
finitas autem uitanda eſt. ut. C. de iudi.l.
properandum, in princ. ſupra de dolo.&
contu. fin. m. ff. de re iudi. a diuo Pio.§.
ſed ſi emptor. ff. de arbit. l. non diſtingue
mus. §. quæſitum. ff. pro ſuo. l. ultima.
ff. de legã. 3.l. fideicommiſſa. §. ſi quis
decem. Et idem dico ſi ego & tu produ-
ximus teſtes in principali. nam licebit ti-
bi objicere in perſonas meorum & mihi
in perſonas tuorum. & ſic tibi licet pro-
ducere teſtes contra meos & mihi con-
tra tuos. Sed & cuilibet noſtrum lice-
bit tertios producere teſtes ad defenſio-
nem illorum quos in principali produxi
& ad reprobationem illorum qui produ-
cti ſunt ad reprobandum ¶ Nunc uiden-
20 dum eſt de diuerſitate teſtium. † Et eſt
ſciendum quod teſtes in his concordare
debent quæ ſequenti uerſiculo continen-
tur. Res perſona. gradus locus. hæc ſint
conſona tempus. Res ut cum unus teſtis
dicit de una re alius de alia. uel unus de
uno facto alius de alio. ſi de factis quæ-
ritur. Et tunc non ualet teſtimonium
cum ſint teſtes ſinguli in ſuis teſtimonijs
ſingulares. ut ſupra de elec. cum dile-
ctus. & ſupra de proba. licet. Perſona
ut cum quæritur de perſona. & unus te-
ſtis dicit de una perſona & alius dicit de
alia non ualet eorum teſtimonium ratio-
ne præmiſſa. Gradus ut ſi agatur de im-
pedimento conſanguinitatis & affinita-
tis & teſtes in computatione graduum di-
uerſos aſſerant gradus non ualet eorum
teſtimonium. ut 35. q. 6. de parentela.
Locus reddit teſtimonium inefficax. ut
in exemplo Danielis. Similiter & tem-
pus ut 3. q. 9. nihilominus. Sed hæc di-
cunt quidam uera eſſe in facto irreitera-
bili. ut eſt homicidium eiuſdem homi-
nis. In facto uerò iterabili. ut eſt adul-
terium etiam cum eaſdem dicunt diuer-
ſitatem loci & temporis non nocere.
Nam & ſi teſtes in his uarient ut non
probent idem adulterium propter diuer-
ſitatem loci & temporis, probant tamen
illum adulterium contra quem produ-
cuntur. Sed hoc reprobat Danielis exem-
plum. talis autem diuerſitas in tempore
non nocet ut ſi unus dicat de die domi-
nico alius de hora nona eiuſdem diei.
quia dictum ſecundi continetur ſub dicto
primi. uel ſi unus dicat in domo tali con-
tractum uel delictum eſt alius dicat in
camera. Item in facto durabili non no-
cet diuerſitas teſtium. ut ſi unus dicat ſe
uidiſſe epiſcopum uel presbyterum ce-
lebraſſe.

lebraſſe in hora tertia alius in hora ſex-
ta. Miſſa. enim in tantum durare ſolet.
Sed quid ſi agatur de decimis. & unus te-
ſtis dicat decimam ſolutam uidiſſe, inter
rogatus quid uiderit ſolui reſpondit fa-
bas alius dicit ciceram. nunquid proba-
tum intelliges decimam fuiſſe ſolutam,
Reſpondeo non; quia in rebus diſcor-
dant. ut in primo membro uerſus huius
De diuerſitate autem teſtium pleniſſime
notatur. 4. q. 4. item in criminali, in glo.
quæ incipit circa. Sed ut breuem & ſum-
mariam doctrinam habeas ſic notabis.
21 ¶ Si teſtes † quos ego induco uaria & di-
uerſa proponant erunt ſinguli in ſuis te-
monijs ſingulares. ut ſupra de elec. cum
dilectus. & cap. in geneſi. & cap. bonæ
memoriæ & ſupra de proba. licet. Si ue-
rò quilibet ſibijpſi contraria dicat repel-
letur omnino. & in decret. licet. infra. de
ap. ſollicitudinem. ff. quando appel. ſit. l.
2. C. de fur. l. 1. lib. 10. & de mune. primo
l. proceſſio. Cæterum ſi quidam de meis
teſtibus dicant pro me, quidam pro aduer
ſario meo, iudex conſiderabit numerũ &
conditionẽ illorũ qui dicunt pro me, & il
lorũ qui dicũt pro aduerſario, & qui dicãt
uerſimiliora & negotia aptiora: ut 4. q. 3.
§. itẽ in criminali. in uer. ſæpe. Si uerò ego
inducam teſtes pro me. & tu tuos pro te.
& teſtes tui deponunt contraria his in
quæ dicunt teſtes mei. tunc etiam iudex
conſiderabit numerum & conditionem
meorum & tuorum & qualitatem dicto-
rum, & ſic præferret meos tuus, uel tuos
meis. Sed ſi omnia paria inueniãtur quod
difficile eſt tunc interpretetur ſi poteſt
ut infra eod. titu. cum tu fili. ſi non poteſt
abſoluat reum. ut ſupra de proba. ex lite-
ris infra de fide inſtru. inter dilectos, uel
iudicabit pro re magna fauorabili. ut in
prædicta decre. ex literis. ff. de re iudi-
ca. l. inter pares. ff. de reg. iur. l. liber-
tas. 12. q. 2. cum redemptor. ff. de inof-
fic. teſta. l. ſi pars iudicandum. 33. q. 1.
ſi quis accepit. Vnde uerſus. Stat teſta-
mentum libertas coniugiumque. Si ſint
æquales qui producuntur utrinq; ¶ Pu-
22 blicatis † atteſtationibus non licet alte-
rutri, hoc eſt ei qui produxit, uel aduer-
ſario teſtes producere circa idem. ut in-
fra. eo. titu. cum ueniſſet. ſecus circa a-
liud. ut infra. eo. titu. cauſam. & c. cum cau
ſam. ſeries, ex tenore. Quidam tamen Do
ctores aliter intelligunt has duas decre.
dicunt enim quòd ibi poſt publicationem
atteſtationum producuntur teſtes. Alij
circa idem adijcientes hoc ſpetiale eſſe in
cauſa matrimoniali. Et eodem modo in-
telliguntur infra de conſangui. & affini.
ex literis. infra. eo. tit. cum in tua infra de
ſpõſali ſicut, eo quòd cauſæ matrimonia
les fauorabiles ſunt. Sed certe hoc nõ eſt
augere fauorem ſed uiam falſitatibus ape
rire ut in auc. de teſti. §. quoniã uero mul-
23 ti, colla. 7. † ¶ Vnde illorũ ſententia non
admiſſa dico. quòd etiã in cauſa matrimo
niali teſtes produci non poſſunt ſuper eiſ
dem articulis poſtquam partes didicerint
teſtificata. ut infra eo. tit. conſtitutis. ¶ Ad
iura quæ ipſi allegant ſic reſpondeo. De
creta. illa ſeries. non ob. Nam ibi te-
ſtes producuntur ad alium articulum,
ſiue ad alium gradum. In illa ex te-
nore. inducuntur ad probandam ne-
gatiuam indirectè. ſicut loquitur lex.
C. de contrahen. & committen. ſtipula.
l. optimam. Illa cum in tua., non ob.
quia ibi prima productio facta fuit extra
iudicium cum prædiceretur in eccle-
ſia de matrimonio contrahendo. Se-
cunda uerò in iudicio. & ideo per cun-
ctatio priorum atteſtationum non no-
cet ſecundæ productioni. Et ideò cau-
te ſubiunxit in fin. cum hæc exceptio lo
cum non habeat in hoc caſu. Quidam
habent in litera in hac cauſa. Sed
prior litera uerior eſt. Decreta. illa ex
literis, ſimiliter non obſtat. Nam ibi
prima probatio fiebat extra iudicium,
ſecunda in iudicio. Sicut in illa deci.
cum in tua. tertia productio fiebat ad
alium & nouum articulum. ſ. quando te-
ſtes didicerint quod teſtati ſunt ante ac-
cuſationem matrimonij uel poſt. ¶ Scio
quòd cum ſuper hac quæſtione inter me
& Doctores Paduæ concertatio fuiſſet ex
orta alijs primã opinionẽ fouentibus. me
ſecur-

ſecundam conſulta romana eoc.ſuper qõ
ne de facto poſteaiorẽ ſententiam appro
bauit.Hæc tamen in cauſa appellationis
locum non habent in qua materia talis
doctrina tradita eſt,non oppoſitum oppo
nã:& oppoſitum nõ probatũ probabo .ſ.
nõ oppoſitum in primo iudicio opponã
.ſ.in iudicio appellationis. & oppoſitũ in
primo iudicio nõ probatum probabo in
iudicio appellationis ut .probantur .hæc
omnia infra.eo.ti.fraternitatis.ff. de ap-
pel.l.ſcio.C.de appel.l.eos.§ ſi quis aũt.
C.de tẽpo.appel.l.per hanc,dominus Al
ber.dixit quòd poſt publicationẽ atteſta
tionũ nec in prima cauſa principali nec
in cauſa appellationis licet.circa idẽ no-
uos producere teſtes,per autẽ in autẽ.eo.
ti.§.quoniã uero multi Et reſpõdebat ad
leges ſuperiores ꝙ loquãtur cũ in primo
iudicio probatũ eſt,nõ per teſtes ſed alio
modo.ſed ad decre.illã fraternitatis, non
poterat reſpondere.¶Et not. quòd decre.
illa fraternitatis.dicit teſtes poſſe produ-
ci in cauſa appellationis ſuper nouis capi
tulis Sed lex illa per hanc, dixit ſuper no
uis aſſertionibus,quæ non ad nouũ capi-
tulũ pertineant. Ad quod reſpondeo,quia
quod dicit decre.capitula , exponendum
eſt, id eſt,aſſertiones ſuper quibus audie-
tur quis in cauſa appellationis . ſi non ad
nouum capitulum pertineãt, ut dictũ eſt.
Nã ſi in cauſa appellationis aliquid pro-
ponatur uel aſſeratur non contingens id
de quo actum eſt in primo iudicio propo-
nens non eſt audiendus,nec admittendus
uolens probare.¶Item decre.eadem , di-
cit in cauſa appellationis nouos teſtes ad
mittendos ſuper nouis duntaxat capitu-
lis.Illa per hanc . dicit eam ſuper ueteri
bus quam ſuper nouis.Soluunt legiſtæ , di
centes quòd ſuper ueteribus in quibus iã
facta eſt publicatio , noui teſtes induci
non poſſunt in eadem cauſa, ſed in cauſa
appellationis quæ eſt alia à prima . Sed
ob. eis uerbum decre. duntaxat quæ in
cauſa appellationis loquitur . Nam dicit
quod appellatum fuit ſuper quæſtione iu
dicata . Quidam tamẽ dixerunt quòd lex
loquitur quando appellatur à diſſinitiua,
decre. quando appellatur citra diſſiniti-
uam.unde quando eadem cauſa durat nõ
poſſunt teſtes audiri ſuper ueteribus .
Nec iſtud placet quia decre. loqui uide-
tur cùm appellatum eſt à diſſinitiua ut
24 ſuperius dictum eſt . ¶ In hoc † igitur ſic
teneo quòd tam in prima cauſa quam in
cauſa appellationis noui teſtes admitti
nõ poſſunt ſuper ueteribus articulis poſt
publicationem.Et quod dicit lex in cau-
ſa appellationis nouos teſtes admitten-
dos ſuper ueteribus ſubaudio non proba
tis in primo iudicio uel probatis non per
25 teſtes ſed alio modo . ¶ Solet † dubitari
quæ ſint nouæ aſſertiones uel noui articu
li ex ueteribus capitulis dependentes.Ad
quod exempla canonica ſic pono . Age-
bas contra me in actione ex uendito ut
tibi traderem rem quam tibi uendidi.
excipiebam , non teneor quia nondum
eſt mihi in pretio ſatisfactum: iudex con
demnat me. appello in cauſa appellatio-
nis circa uetus capitulum quod fuit de
non tradendo quoddam nouum aſſero
in iuditio appellationis ſcilicet non te-
neor tradere quia uenditio non fuit pu-
rè contracta , ſed ſub conditione , quæ
non eſt impleta . ut infra de fide inſtru-
mento. cum Ioannes in princip. Item
uis facere quartam productionem te-
ſtium : cum iudex non admittit : appel-
las in cauſa appellationis . ego appel-
latus poſſum circa uetus capitulum quod
eſt de non recipienda quarta productio-
ne aliquid de nouo aſſerere quod in pri-
mo iudicio non dixi. ſcilicet ut dicã quar
tam productionem.ideo non fuiſſe admiſ
ſam,nec fore etiam admittendam ut re-
frenetur effrenata teſtium multitudo . ut
infra eo.ti.ſignificauerunt. Legalia exem
pla ſic pono Tutor datus ſe excuſat di-
cens ſe gerere tres tutelas , unde excuſat
ſe à quarta,unde condemnatus appellat
nunc in cauſa appellationis circa excu-
ſationem aſſerit nouum ſcilicet ſe gere-
re unam tutelam ita diffuſam & nego-
cioſam ut loco trium tutelarum habea-
tur . ut.ff. de excuſat. tute. l.is qui tres ,
§.eum qui.Item agebas contra me dicẽs
quod

quod in minori ætate ſine decreto uendi
deras mihi prædium, dicebam ualere uen
ditionem tanquam a maiore factam, in
cauſa appellationis potero aſſerere à ma
iore ratam uenditionem habitam. ut.C.
ſi ma.ſac.ra.hab.l.ulti.¶ In ſumma notan
26 dum eſt quòd † quatuor ſunt quæ tollunt
copiam probandi per teſtes publicatio
atteſtationum, renunciatio ſiue conclu-
ſio, quarta productio, & numerus effrena
27 tus. ¶ Item nota † quod teſtis ſuper eo
tantum ſuper quo iurat, & ſuper quo in-
ducitur deponere debet. ut infra eo.ti.de
teſtibus.ff.de pet.hære.l.ſi quis libertatē
§ ul't ff.de iureiur.l.ſi duo patroni.§. idē
28 Iulianus.C.qui leg.perſo. ha.l.ult.† Sed
quid ſi prius teſtis deponat & poſteà iu-
rat. Puto non ualere teſtimonium. prius
enim iurare debet.ut 4.q 3.§. item in cri
mali, in uerſi. item iureiurandi. Quid ſi
teſtis dicat teſtimonium & dicat iuratus.
quod ſcriptum eſt in carta dico uel de-
pono Ad quod reſpondeo. quod hoc nō
ſufficit. Nam iudex habet neceſſe conſi
derare teſtis ſermonem. conſtantiam &
trepidationem. ut. ff. de quæſtionibus.l.
de minore.§. 2. Item ſi ætatem habet, de
ſe loquatur. ut de conſecra.diſtin.3. cum
pro paruulis. Et propterea dictum eſt tu
magis ſcire potes quanta ſit teſtibus fi-
des adhibenda.ut.ff.eo.tit.l.teſtium fides
in fi.Sed hæc quæſtio expedita uidetur.
5.q.2 relatum 3.q.9.teſtes &.c.cartæ. 2.
quæſt.ult.per ſcripta infra de accuſat. &
inqui.inquiſitioni.§.tertiæ. ¶ Item nota.
29 † quod teſtes producti coram arbitris
poſſunt produci coram iudicibus, & ad
idem ad quod primo fuerant producti, &
ſi publicatio facta ſit coram arbitris. ut
infra eod.c.præſentata. C.de arbit.l.cum
antéa, in fine.C.de teſtibus.l. cum apud.
Vbi autem aliquis atteſtationes in uno
iudicio receptas in alio iudicio producit,
ſi atteſtationes ſunt clauſæ erit in optio-
ne producentis an uelit uti illis atteſta-
tionibus, uel uelit illos teſtes quos prius
produxerat uel alios producere. ut infra
eo.tit.conſtitutus &.c.cum cauſam.§.uo-
létes. Et hoc ita uerum eſt ſi renunciatum
non eſt teſtibus uel ſufficiens productio
non eſt facta.ut infra eod.tit de teſtibus.
uel ſit legitimus numerus teſtium non ſit
completus, ut in prædicta decre.cum cau-
ſam. Et ſecundum hoc intelligo infra eo.
tit.conſtitutus, in fi. Cæterum ſi atteſta-
tiones ſint apertæ. erit in optione illius
contra quem atteſtationes producuntur,
ut uel illas ratas habeat, uel patiatur il-
los produci iterum ſi uiuunt. Nam ſi ſunt
mortui neceſſe habet illas ratas habere.
ut in præallega. decre.cum cauſam &.C.
30 eo.t.l.ul. ¶ † Poſſunt etiā teſtes apud eum
dem iudicē iterato produci, & ad idē ua-
riato tamen modo agendi.ut infra e.t. ue
niens, Itē ſi neceſſario interrogationis o-
miſſæ ſunt.ut infra eo.ti.per tuas. Itē ſi te
ſtes confusè deponant.ut infra eo.ti cum
clamor. Item ſi obſcurè.ut infra proxi.tit.
præterea 35.q.6.de parentela.ff.de q.l.re
peti.quod enim obſcurè dicitur pro non
dicto habetur.ut.ff.de interrogato. actio.
l.de ætate. §. nihil intereſt. & obſcurè
ſcriptum pro non ſcripto habetur. ut ha-
betur.ut.ff.his quæ pro non ſcriptis.l.2.

Summarium

1 *Teſtes generaliter coguntur perhibere teſtimonium, & quando & qualiter compellendi ſunt. nu. 3.*
2 *Clericus ob crimen falſi degradatus, ſtatim ſeculari foro applicatur.*
4 *Teſtimonium ſuum ſubtrahentes an peccent mortaliter & nu. 5.*
6 *Recipiens aliquid pro teſtimonio ferendo, qualiter puniatur.*
7 *Pecunia data teſti ut uerum teſtimonium ferat, an repeti poſſit.*

¶ DE TESTIBVS COGENDIS. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de teſtibus. Sed quia officium teſtium publicum eſt, & ad id nonnunquam inuiti coguntur. Ideo ſubiicitur hic rubrica de teſtibus cogendis. ¶ Videamus igitur an ſint co-

ſint cogendi . & qualiter, in quibus caſi-
bus,& an peccent teſtes ſubtrahendo ſe à
teſtimonio ferendo,uel ſi pro teſtimonio
ferendo aliquid recipiant. ¶Generaliter
1 liter teſtes † coguntur perhibere teſti-
monium ueritatis . & hoc in ciuilibus ut.
C.de teſtibus.l. ſi quádo.ff. de tabulis ex-
hi.l.locum.§.exhibere,in authé. de teſti-
bus. §. quoniam colla. 7. & infra in ple-
riſque decre.14.q.2. quanquam.Sed & in
criminibus uidetur teſtes fore cogendos .
ut ſupra.ti. proxi. cum cauſam infra eo.ti
tu. præterea.&.c. ſuper his. &.c.cum con
tra magiſtrum & infra eo. ti. ca.ulti.infra
de ſimo. licet Hely. Item cum certè ſint
perſonæ quibus non denunciatur inuitis
ut teſtimonium ferát quod ex priuilegio
contingit. ut.ff. de teſti.l. 3.§.Iulianus. &
l.inuiti. Et in alia.l.inuiti, ſequitur quòd
in alijs perſonis aliter eſt ſeruandum . ut
ar.ff. ad munici.l.1. C. de theſau.l.1.li.x.
Et hæc quæ dixi in criminibus obtinent
cum de crimine ciuiliter non criminali-
ter agitur & ſecundum hoc non obuiat in
fra eo. ti. dilectorum. Sed inſtabis decre.
illa cum cótra magiſtrum, loquitur in cri
mine falſi. nec innuit quòd ibi actum fuit
ciuiliter & tamen teſtes coguntur. Poſſu-
mus dicere quòd forte ciuiliter agebatur.
Sed dices non multum refert utrum ciui-
liter an criminaliter agatur de crimine
falſi. nam per utrunque modum ſequitur
pœna ordinaria.ut.C. de prob.l.iubemus
Ad quod dico immo refert quia per mo-
dum ciuilem non fieret depoſitio Vel di-
ci poteſt quòd ſpeciale eſt in crimine fal
ſi,ut in eo etiam ſi criminaliter agatur te-
ſtes ſint compellédi qui ſe ſubtrahũt gra-
tia,odio,uel timore. ſicut & quædam alia
ſunt ſpecialia in eodé crimine ſcilicet ut
in eo imponatur pœna ordinaria per mo
2 dum ciuilem ut dictum eſt. † Item cleri-
cus pro crimine falſi conuictus & degra-
datus ſtatim ſeculari foro per conſequen
tiam applicatur ut infra de uerbo. ſignifi-
ca. nouiſſimus infra de crimine fal. ad fal
ſariorum. cum hoc generaliter in alijs cri
minibus non contingat. niſi poſt depoſi-
tionem depoſitus incorrigibilis habeatur
ut ſupra de iudi. cum non ab homine.Sed
his omnibus quæ ſuperius dixi quòd cle-
rici cogantur ad teſtimonium tam ciuili-
bus quam in criminalibus obſtat canon.
2.q.6. ſtatuendum , quia nec clerici iura-
re debent ut 2.q.5. ſi quis præsbyter. ſi-
cut nec compelletur ad alia publica offi-
cia. ut 16.q. 1. generaliter. Sed illud ge-
nerale ſic modifico. uerum eſt quòd non
compellũtur ad teſtimonium præterquá
ſi per alios ueritas liquere nó poteſt ut in
præallegato.c.14.q. 2. quanquam. uel ni
ſi gratia, odio, uel timore ſe ſubtrahant.
ut infra eo.ti. c. 1.& ulti.&.c. contra ma-
giſtrum.&.c.peruenit . Sed ſi queras qua-
re minus coguntur teſtes in criminibus ſi
criminaliter agatur quam in ciuibus. Re
ſpondeo in criminalibus mouentur accu
ſatores eam rem deferre in publicam no
tionem quæ munita ſit teſtibus idoneis ,
uel inſtructa apertiſſimis documentis uel
indicijs ad probationem indubitatis & lu
ce clarioribus expedita ut. C . de proba.l.
ul.2.q.8.ſciant.ſed dices idem in ciuilibus
Nam punitur is qui aliquem temere ad
iudicium uocet ut . ff. de iudi.l. eum qué .
Ad quod reſpondeo. ibi diligentius exa-
minetur ubi contra ſalutem hominis op-
preſſa putatur eſſe iuſtitia.ut.C.de appel.
3 l.addicos. ¶Sunt † autem compellédi per
cenſuram eccleſiaſticá ut apparet ex for-
ma literarum domini papæ per clauſam
illam.teſtes autem &c. Per cenſuram ue-
ro eccleſiaſticam non ſolum interdicti ,
ſed ſuſpenſionis & excommunicationis
ſententiam intelligo ut infra de uer. ſign.
querenti. ſed ſi clauſula illa teſtes autem ,
non adijciatur in literis ut ſolet fieri , cú
in literis habetur mentio de crimine. ni-
hilominus iudex ad iura ſe referat & co-
gat uel non cogat teſtem , ſecundum ea
quæ ſuperius ſunt præmiſſa. Conſuetudo
tamen Romanæ curiæ ſic ſe habet,in cau
ſis de facto ut nullum teſtem cogat uel de
crimine agitur qualitercunque de ipſo aga
tur & idem ſeruat in literis non apponen
do clauſulam cóſuetam teſtes autem.&c.
¶In quibus caſibus teſtes nó cogũtur per
4 præmiſſa ſatis apparet.¶Peccant illi † &
mortali-

mortaliter ſicut puto qui teſtimonium ſuum ſubtrahunt et rei quæ non niſi per eos probari poteſt. & ideo compellendi ſunt ad ſatisfactionem, ſicut in alijs mortalibus contingit. ut. 6. q. 1. illi qui. 22. q. 1. prædicandum. 32. q. 5. præceptum. Et maximè peccat qui metu alterius ueritatem occultat. Vnde Aug. quiſquis metu cuiuſcunq; poteſtatis ueritatem occultat iram Dei ſuper ſe prouocat. quia magis timet hominem quàm Deum. Et poſt pauca. uterq; reus eſt & qui ueritatem occultat & qui mendacium profert. quia ille prodeſſe non uult & iſte nocere deſiderat. ut 11. q. 3. quiſquis. & infra de
5 crimi. fal. ca. primo. ¶ Sed quid ſi † qui ſe ſacramento artant ad non prohibendum teſtimonium ueritati. Puto iuramentum temerarium in hoc caſu ſcilicet cum non poteſt liquere de ueritate niſi per eos. unde iurans poſſent propria auctoritate con trauenire ut 22. q. 4. in malis. cum ſit certum ex hoc mortale peccatum prouenire. ſecus ſi dubitaretur. nam tunc ſuperioris auctoritas prius eſſet requirenda ut ſupra de elec. uenerabilem. ¶ Item quid ſi unus interfuit negotio cum ſciat per unum non poſſe probari ut 4. q. 3. §. item in criminali, in uer. unius, lex enim diuina uel humana unius teſtimonio etiam idoneo nec iuſtificat nec condemnat ut 33. q. 2. admonere, iurauit non perhibere teſtimonium ueritati. Reſpondeo puto & huiuſmodi iuramentum temerarium fore. quia ſi unus non faciat plenam probationem facit ſemiplenam. & fit delatio iuramenti ut per iuramentum probatio compleatur ut. C. de rebus cre. l. bonæfidei. ff. de iureiur. l. admonendi. Nec obſtat. ff. de quæſtionibus. l. maritus. ibi enim non ideo reprobatur quæſtio. quia unus teſtis non inducebat præſumptionem. ſed quia ancilla in dominum torquebatur quod fieri non debebat. ut. C. de quæſtio. l. 1. Item non ob. infra de ſucceſ. ab inteſ. cum dilectus. quia licet unus teſtis ibi non faceret plenam probationem ſuffeciſſet tamen ad iuramenti delationem niſi pars altera obtuliſſet contrariam probationem. Quid ſi aduerſarius ſubtrahat teſtes. Reſpondeo iniquam a ſe foueri litem oſtendit, ut ſupra titu. proxi. conſtitutus, & experiri debet in ſe auctoritatem iudicis eluſam ut infra eod. titu. peruenit. C. de poſtu. l. prouidendum. 3. q. 7. §. tria.
6 ¶ Reſtat † uidere an peccet teſtis ſi quid recipiat pro teſtimonio ferendo. Et certe ſic, quia ſicut ſententia non debet eſſe uenalis ita nec teſtimonium. Vnde Aug. cum iudicia & teſtimonia quæ nec iuſta nec uera ſunt uendenda iniqua & falſa uenduntur. multò ſceleratius utiq; pecunia ſumitur. quia ſcelerate etiam quàmuis uolentibus datur. ut 14. q. 5. non ſanè. Expenſas tamen recipere poteſt ab illo qui eum producit. ut 4. q. 3. uenturis. &. ff. de teſtibus. l. fides teſtium. §. Sabino. Quid ſi teſtis corruptus teſtimonium falſum dicat. Teſtimonium nullum eſt, tum quia uenale. & tum quia falſum. & præter pœnam falſi tenetur etiam in iudicio animæ illi quem ſuo teſtimonio læſit ad omne intereſſe. ar. ſupra ti. proxi. ſicut, & ar. C. de pœna. iu. qui malè iu. l. 2. Pecunia uero quæ data eſt non reſtituetur ei qui turpiter dedit cui obſtat propria turpitudo ut in prædicto. c. non ſanè. ff. de condi. ob. tur. cauſam. l. 3. ſed ei in cuius iniuriam data uidetur. ut 1. q. 1. iubemus. & ar. 17. q. 4. ſi quis in atrio. ff. de cal. l. generaliter. §. illud infra de Simo. de hoc aũt. &. c. audiuimus. 27. q. 1. ſi quis rapuerit. in auten. de ſanctiſ. epiſcopis. §. ſed neq;.
7 ¶ † Quid ſi data eſt pecunia ſimpliciter ut teſtimonium ferat & ut uerum teſtimonium ferat. Dicunt quidam in his caſibus illum qui dedit repetere non poſſe. uidetur enim teſtem corrumpere uoluiſſe. ff. de condi. ob turpem cauſam. l. 2. Sed contra. 14. q. 5. non ſane. Vnde in hoc caſu dici poteſt quòd talis poſſet repetere pecuniam ſi non eo animo dedit ut teſtem corrumpat. ſed ut ſibi iuſticia conſeruetur ar. infra de ſimo. dilectus.

Summarium

1 *Inſtrumentum quid ſit, & qualiter accipiatur, & nu. 2.*
2 *Inſtrumentorum duæ ſpecies.*
3 *Sigillum autenticum qui habere dicantur. Scriptum autenticum quod dicatur.*
4 *Scriptura priuata an fidem faciat.*
5 *Antapocha quid ſit.*
6 *Apocha quid ſit.*
7 *Inſtrumentis quando fides non adhibeatur.*
8 *Sumpto an ſit præſtanda fides.*
9 *Inſtrumenta an cum die & conſule edi debeant.*

¶ DE FIDE INSTRVMENTORUM. Rubrica.

DIximus ſupra de illa ſpecie probationum qui fit per uocem uiuã. ſcilicet per teſtes. Nunc uideamus de ſpetie quæ fit per uocem mortuã. ſcilicet per ſcripturam. Et ideò ſubijcitur hic Rub. de fide inſtru. ¶ Videamus igitur quid ſit inſtrumentum. qualiter hic accipiatur, & quot ſint eius ſpecies, & quibus inſtrumentis fides adhibeatur, & ex quibus inſtrumentis fides inducatur uel
1 minuatur. ¶ Inſtrumenti † appellatio eſt generalis. Nam & teſtimonia & perſonæ quibus cauſæ inſtrui ſolent inſtrumentorum loco habentur. ut. ff. eod. tit. l. 1. ſupra de teſtibus c. peruenit. ff. de uer. ſigni. l. notionem. §. inſtrumentorum. Sed & alias dicitur inſtrumentum apparatus fundi quo poſſeſſio exercetur. ut. ff. de fun. inſtru. & inſtru. lega. l. quæſitum. ℞. 1. Hic autem ponitur inſtrumentum pro cartis uel ſcri-
2 pturis. ¶ Inſtrumentorum duæ † ſunt ſpecies aliud publicum, aliud priuatum. Publicum quod fit per manum tabellionis cui ſi fuerit in prima figura hoc eſt non cancellatum, non abolitum, non uiciatum uel uituperatum. ut. C. de edic. di. Adri. tol. l. 3. fides adhibetur ſine alio adminiculo. ut in aut. eo. tit. §. ſi uerò moriantur, niſi is contra quem profertur falſum. ut. C. eod. titu. l. ſi uteris. Priuatum aliud autenticum. aliud non autenticum. ſ. confectum a duobus loco tabellionis in iudicio aſ-
ſumptis. ut ſupra de proba. quoniam con-
3 tra falſam. † Item inſtrumentum ſiue ſcriptum uel priuatum ſed autenticum eſt cui appenſum eſt ſigillum autenticum ut infra. eo. ti. ſcriptura. Eſt autem autenticum ſigillum ſcilicet epiſcopi. ut ſupra de teſtibus. cum a nobis. 11. q. 3. curæ. c. dicũt. & aliorum prælatorum. ut ſupra de do. & contu. ueritatis. Item conuentus. ut ſupra de proba. tertio Capituli. ut infra. de. appel. ſignificauit. Vniuerſitatis ſupra de procur. quia in cauſis. Cuiuſlibet corporis uel collegij. ut infra de exceſ. præla. dicam. Itẽ autenticum eſt ſcriptum, & ſi priuata manu cõfectum quod habet ſubſcriptionem trium uiuentium teſtium. ut. C. qui poſ. in pig. ha. l. ſcripturas. in fi. in aut. eo. ti. §. ſed
4 & is. & §. ſed & ſi quis. † Et ſi de ſubſcriptionibus dubitetur fiet comparatio per inſtrumenta publica in quibus ijſdem teſtes ſubſcripſerunt. ut in aut. eod. titu. §. his qui, uel per inſtrumenta priuata habentia ſubſcriptionem teſtium eorũdem. ut. C. eodem titu. l. comparationes. Si uerò teſtes inſcripti deceſſerint ſcriptũ non uidetur alicuius firmitatis robur habere. ut infra eodem tit. ſcripta. ſed priuata ſcriptura ſcriptionem non habens generaliter fidem non facit. ut. C. de prob. l. inſtrumenta. & l. rationes. & l. exemplo. niſi contra illum qui ſcripſit & hoc in perſonalibus actionibus. ſecus in realibus ut in præall. ſcripturas. ¶ Publicum igitur inſtrumentum auctoritati tabellionis innititur ut dictum eſt & probatur. C. ad leg. Cor. de fal. l. ſi quis decurio. & in aut. eo. ti. §. ſi uerò moriantur. Sed ſi de ſcriptura tabellionis dubitetur fiet compatio. ut in aut. eod. tit. §. quòd ſi etiam. & §. ſequentibus. ¶ Nunc de apochis & antipochis aliqua
5 ſub breuitate notemus. † Eſt autem antipocha chirographum quod facit debitor creditori in quo debitor fatetur ſoluiſſe tãtum. Et non dicitur ab anti quod eſt contra, ſed ab ante. quia antapocha. fit ante apocham prius ei fatetur ſe ſoluiſſe penſiones, uſuras, uel cenſus. quod fit in antapocha. & demum creditor fatetur in apocha de recepto. Et eſt igitur antapocha indu-

induсta ad ſecuritatem creditoris. qui e-
nim nomine poſſidet alieno & penſio-
nem ſoluit, uel qui creditori ſuo præſen-
tat uſuras, ſi quandoq; dicat ſe ſuo nomi-
ne poſſediſſe uel ſe præſcriptione libera-
tum contendat, obſtat ei propria ſcriptu-
ra. Nam dominus ſiue creditor per anta-
pocham de iure ſuo docebit. ut. C. eo. ti. l.
plures. Vel ſecundum alios antapocha ſcri
ptura eſt quam facit debitor obligando
ſe. tunc dicitur ab anti quod eſt contra.
6 † Sed apocha ſecundum omnes eſt ſcri-
ptura creditoris profitentis ſibi ſolutum a
debitore. & ſic ponitur. ff. de adminiſtra.
tu. l. Lucius. §. tutor. Et ſecundum hoc di-
citur. apocha fit datis antapocha ſuſcipiẽ
tis i. apocha fit a creditore antapocha a
7 debitore. † Multa uero ſunt propter qui
inſtrumentorum fidei derogatur, raſura
literarum, immutatio primæ figuræ. ut in-
fra eo. ti. inter dilectos. ff. de his quæ in te
ſta. delentur. l. 1. ff. de proba. l. ſi chirogra-
phum. C. de edi. di. Adri. tol. l. 3. Nam fal-
ſitas eſt immutatio ueritatis ut in aut. eo.
ti. in prin. coll. 7. Literæ tamen uel ſylla-
bæ mutatio omiſſa uel ſubtractio uirium
non inducit ut infra eo. ti. ex parte. ff. de
manu teſ. l. qui habebat. niſi ſubtractio
immutatio uel omiſſo ſenſus uarietatem
inducat. ut infra eo ti. inter dilectos. un-
de auctorum uerba emendare tenore ſen-
tentiæ perſeuerante non eſt prohibitum
ut. ff. de re iudi. l. auctorum. & raſura pau-
carum literarum quæ ſapientis animum
nequaquàm indubitationem uertere de-
beat. permittitur in literis domini Papæ
præter uitium falſitatis. ut infra de crimi.
fal. c. ul. ¶ Vitium grammaticæ non uitiat
inſtrumenta. nec enim error ſcripturæ, im
pedit cauſam iuris. ut. C. de teſta. l. errore.
& l. ambiguitas. ff. de leg. 2. l. cum pa-
ter. §. fidei tuæ. & l. unum. §. ult. ff. de hæ
redi. inſtitu. l. 1. Et eſt ratio in inſtrumen
tis, quia eorum fides auctoritati tabellio
nis innititur. cuius fides magis inſpicitur
quàm error ſcribentis: ſicut in ſacramen-
tis ueritas ſubſtantialis formæ, attendi-
tur non ſanitas uerborum ut de cõ. diſ. 4.
retulerunt. & capit. ſi non ſanctificatur.

¶ Aliud autem eſt in reſcriptis domini
Papæ, ut ſupra de reſcriptis ad audientiã.
Et eſt ratio quia per multorum officialiũ
manus tranſeunt. & tandem purgato-
rium inducuntur, hoc eſt ad examen ui-
cecancellarij & correctoris ut ſupra de re
ſcriptis cum adeo. 35. q. 9. apoſtolicæ. Vn
de non eſt ueriſimile quòd in huiuſmodi
literis uitia remaneant incorrecta. & ſi ſe
cus inuentum fuerit literæ ſunt ſuſpectæ
& non creditur de cancellaria tales lite-
ras emanaſſe, aliud autem eſt in literis
aliorum prælatorum qui non cum tanta
anguſtia & deliberatione procedunt. Itẽ
ſi uarietas manus notarij per alia inſtru-
menta ab eodem confecta notetur dero-
gatur fidei inſtrumenti. ut. C. eo. tit. l. cõ
parationes. & aut. eo. tit. §. ſui uerò. eo ta-
men ſaluo quòd ætas literarum diſſimili-
tudinem ſæpe facit. non ei ita ſcribit iuue
nis & robuſtus ſicut ſenex & tremens, lan
guor etiam ſæpe diſſimilitudinem facit ca
lami & atramenti mutatio aufert per om
nia ſimilitudinis puritatem ut in autẽ. eo.
tit. in prin. Item ſubſcriptionum idempti-
tas. qui ſingulæ debent ſingulorum ſubſcri
bentium manibus annotari. ut infra de pri
ui. cũ olim propter quæſtiones. Itẽ nomi-
nis Imperatoris uel inditionis omiſſio. ut
in autenti. ut præpo. nomi. Imperato. pub.
docu. in prin. Anni enim domini, nomen
Imperatoris & cõſulis poni dicũt in pu-
blicis inſtrumẽtis ut 23. di. In nomine do
mini. C. de apo. pub. l. 1. & in præalle. au-
ten. ut proponatur nomẽ Impera. &c. Itẽ
ſi repugnantia inter ſe in inſtrumẽto cõti
neãtur. ut. ff. de re. iur. l. ubi Itẽ ſi cõtraria
inſtrumẽta quis in iudicio ꝓducat fidei ſi
bi ad inuicẽ derogãt ut infra eo. ti. imputa
ri. C. eo. ti. ſcripturæ. Sed aliud eſt in teſti
bus cõtrarijs uel diuerſis ab eadẽ parte ꝓ
ductis. q̃a tũc iudex cõſiderare debet nu-
merũ & cõditionẽ illorũ, q̃ dicũt ꝓ ꝓdu
cẽte & illorũ q̃ dicũt contra. ut. no. ſupra
de teſti. §. nunc uidendum. Et eſt diuerſita
tis ratio. quia inſtrumenta uideri poſſunt
& apud ſe quis explorare debet an ſibi
expediat talia producere inſtrumenta, un
de imputatẽ cõtraria producẽti. Quid autẽ

teſtes dicturi ſint ignoratur. & ideo non eſt quod imputetur producenti cõtrarios uel diuerſos. Item derogatur fidei inſtrumẽti ſi ẽt unus de teſtibus in inſtrumẽto ſubſcriptis nõ agnoſcat ſuam ſubſcriptionem ut. ff. quemadmo. teſ. aper. l. 1. in fin. Item derogatur fidei inſtrumenti ſi non habeat debitum numerum teſtium. quod in quolibet publico inſtrumento requiritur ſecundũ Mar. ſecundum alios diſtinguitur. utrum in ciuitate contrahatur an in uilla à perito literarum uel imperito & librã contractus excedat auri uel non. cõtrahatur in ſcriptis uel nõ ut in aũt. eo. ti. §. oportet. C. ſi cer. pet. in autem. hodie & notauit Azo. in ſumma ſua. ſi cert. pet. §. item & mutui. Item derogatur ſi non contineatur in eo ꝙ contractus habuit teſtium præſentiã. ut in autẽ. eo. ti. §. ſi quis igitur. &. §. ſed & ſi quis. Sed ob l. ex. C. de dona. l. in donationibus. ſed illa excludit annotationem teſtium non præſentiam. Vel dic quòd. nec præſentia teſtium requiritur neceſſario niſi in ſcriptis agatur eo quòd tota fides habetur notario. Nec ob. in aũt. de hære. & fal. §. ſi uero abſunt. ubi requiritur præſentia teſtium & deſcriptio. nam illud ſpeciale eſt in inuentario. Item derogatur fidei ſi non ſit ſcriptũ a tabellione & partibus ſi hoc actum eſt ut in ſcriptis contrahatur. ut. C. eo. ti. l. contractus & de conueniẽ. fiſci. debito. l. 2. Itẽ derogatur ſi aliquid in eo inueniatur ſubſignatũ uel ſubſcriptũ. ut. ff. ad le. Corne. de fal. l. Paulus. Itẽ ſi in aliqua parte ſui ſit inciſum. ut. ff. ſi tabulæ teſ. extra. l. 1. §. pe. Item derogatur fidei inſtrumẽti ex archiuo producti ſi non fuerit manu cõmẽtarienſis ſignatum. ff. de iure fiſci. l. in frau

8 dẽ. § quoties.† Derogatur fidei inſtrumẽti ſi non ſit originale ſed ſumptũ. Exẽplũ aũt iudex & ſumptum idẽ ſupponunt originale autenticũ & exẽplar idẽ ſignificãt exẽplum igitur iudex uel ſumptum fidẽ non facit ut infra eo. ti. c. 9. di. ut ueterũ. 76. di. ieiunium. 25. q. 2. ſancimus. C. de eden. in autẽ. ſi quis in aliquo documento. in aũt. ut ſponſa. largi. §. & hoc quoq; iubemus, col. 9. ff. famil. ercis. l. ſi quæ ſunt. cautiones. ff. de actio. emp. & uen. l. Titius C. de fideic. l. inſtr. C. de diuerſis reſcriptis. l. ſancimus. &. ff. eo. ti. l. 2. Quidã accidunt contrarium dicunt. ſ. quòd ſtandũ ſit ſumpto uel exẽplo & hoc dicebat dominus Albericus. Mouebatur autem quadã ratione & quadam lege ratione tali. ſicut originale inſtrumentum dicitur autenticum & ei ſtatur, quia confectum eſt à publica perſona. id eſt à tabellione. ſic & ſumpto ſtandum eſt ſi à tabellione fuerit exẽplatum: quod enim præſtat auctoritatem originali idem & ſumpto. ſcilicet perſona publica. inducebat legem pro ſe in auten. ut fratrum filii. §. illud, collatione 9. Et hanc opinionem tenuit donec inconuenientiam ſuæ opinionis fine deprehendit occulta. cum enim in cauſa de facto in qua ipſe patronus erat induceretur exemplum & pars altera fortiter allegaret exemplo non eſſe credendum ipſo contrarium aſſerente. tandem deductum eſt originale in medium in quo quædam uitia ſunt inuenta quæ in ſumpto non erãt. & ex tunc uiſum eſt ſibi nõ ſufficere ſumptum. quamuis per tabellionem ſumatur & quãuis in ſumpto tenor originalis contineatur de uerbo ad uerbum propter uitia, literas & correctiones quæ poſſunt eſſe in originali & non in ſumpto. Autẽ. illud ut fra. filij. non loquitur in ſimplici ſumpto. ſed loquitur in ſumpto. auctoritate iudiciali. cui etiam ſecundum Azo. ſtandum eſt. ut. C. de teſta. l. publicati. C. de re iudi. l. geſta infra de confir. uti. uel inuti. cum dilecta. non enim ueriſimile eſt iudicem auctoritatem præſtitiſſe ſumendi, ſi uitia in originali fuiſſent ut infra de priuile. cum olim eſſemus apud peruſiũ. & infra eod. titu. c. ulti. Nec ob his decre. ſupra de probat. quoniam contra falſam. quæ dicit recurrendum fore ad originalẽ ſi de geſtis quæ remanſerunt apud partes dubitari contingat. Nam illa ſumpta non ſumuntur auctoritate & præſentia iudicis. & propterea recurritur ad originale. ut ſupra de prpbat. capitulo ulti. Hæc & alia ſunt quæ debilitant inſtrumenta ſaluis his quæ de falſo poſſunt.

poſſunt obijci inſtrumentis & per quæ de falſitate argui poſſunt. de quibus dicemus. infra de crimi. fal. † Et notandum:
9 quod licet inſtrumenta cum die & conſule edi non debeant ne fraudis fabricandæ materia detur.ut.ff.de eden.l.1.§.editiones.ff.quemadmo.te aper.l.2.§.ſi dubitetur.C.eodem titu.l.eius. Si tamen de falſo arguatur inſtrumentum ratio temporis in quo poteſt falſitas facilius deprehendi.ut infra eodem titulo inter dilectos. neceſſarium eſt inſtrumentum edi cum die & conſule.ut.C. de contrahenda & committen.ſti.l.optimam.Inſtrumentum autem non uiſum non poteſt argui falſitate.ut infra eodem ti.accepimus.

Summarium

1 *Præſumptio quid ſit.*
2 *Præſumptionum ſpecies quot ſunt.*
3 *Præſumptionum alia eſt iuris tantum, alia eſt iuris & de iure.*
Probatio an admittatur contra præſumptionem iuris & de iure.
4 *Bonum eſſe rectè factum præſumitur.*

¶DE PRAESVMPTIONibus. Rubrica.

QVia præſumptiones plerunq; ſemiplenam probationem faciunt, plerunque alias probationes adiuuant nonnunquam per ſe probant ut uiolentæ. Ideo ſubiicitur hic rubrica de præſumpt. tractaui de probatio. de teſtibus. & de fide inſtrumento. inſeritur. Videamus igitur quid ſit præſumptio. quot ſint præſumptionum ſpecies,quibus præſumptionibus ſtetur, & quibus non.
1 ¶ Præſumptio † eſt alicuius facti dubij aliquoties ſemiplena aliquoties plena
2 inueſtigatio. ¶ †Tres ſunt ſpecies præſumptionum alia temeraria, alia probabilis, alia uiolenta. temeraria reprobatur.ut 2.quæſt.1.primo 6.quæſtio 1.oues infra de ſen. excomm.inquiſitioni. Probabilis admittitur ad ſemiplenam probationem,ut hic in multis decre. & infra de ſenten.excomm.inquiſitioni ſupra de reſti.ſpol.ſolicite. & ad purgationem indicendam. ut 2. q. 5. præsbyter infra de purga.ca.ſi quis de gradu. Violēta ad pronunciandum ſufficiens reputatur. ut 32. q.1.dixit dominus infra eod.titu. literis. ff.de his qui ſui uel alie. iur. ſunt.l. filiū.
3 † Sed circa uiolentas præſumptiones ſubdiſtinguitur quia alia iuris & de iure. Præſumptio iuris eſt cum ius præſumit aliquid ſed non ſtatuit ſuper præſumpto. & hæc præſumptio recipit contrariam probationem. & exempla ſuper hoc 35. quæſt.3. extraordinarie 33. q.1.nec aliqua. C.de epiſc.& cleri.in authen. licentiam 22.q.5.nulli infra de teſta. requiſiſti.ff.de dona.inter ui.& uxo.l. Quintus. C.eo.ti.l.etiam.Præſumptio iuris ex de iure eſt cum ius fingit & ſtatuit ſuper ficto contra aquam fictionem non admittitur contraria probatio exempla ad hoc infra de ſponſa ad id.&.c.is qui fidem in fra de cond.appo.per tuas &.c.de illis in fra qui ma.accu.poſ. inſuper infra de ſpōſa.commiſſum 54. diſtinct.fraternitatem 27.diſtin.quod interrogaſti 26.q.2.uidua infra de regula.& tranſe.uidua.& generaliter ubicunque ius ſtatuit & fingit ſuper ficto. Quandoque tamen ius fingit aliud eſſe quam ſit fingit enim mulierem ſtipulatam dotem quæ non eſt.ut.C.de rei uxo.ac.l.1 in prin.fingit natum quod non eſt.ut.ff.ſtatu.ho.l.in utero, fingit uiuere quod non uiuit ut. inſti. de excu.tu.§.ſi lij aut fingit non eſſe natum quod eſt natum ut.ff.de libe.& poſtu.l. Titius teſtamento.§.Lucius,fingit non conceptum, qnia naſcitur mortuus ut.ff. de uerbo.ſig. l.quæ mortui.iſtas & cōſimiles fictiones iuris inuenimus quos notat dominus meus in princ.ſummæ circa 10. prædicamenta.¶ Et eſt notandum. quòd ſi aliquādo lex fingit bonum canon autem malū, nam in liberæ mulieris coniunctione lex præſumit matrimonium.ff. de ritu nup.l. in liberæ canon præſumit cōtubernium niſi probetis matrimonium. ur 30.q.5.c. 1.& 2.Et hoc propter periculum quod accidere poteſt ex clandeſtinitate.nam & ſi ſunt aliqui uir.& uxor ſi tamen alter ab-

altero.

altero diuertat nec poſſit probare matri-
monium eccleſia non cogit eos cohabita
re.ut 30.q.5 §.his ita infra de clandeſti.
4 deſpon.c.1.¶ †In ſumma notandum eſt
quod omne bonum factum rectè præſu-
mitur actum.omne male factū praue præ
ſumitur actum ut infra.eo.c.1.&.6.quæſ.
1.ſi omnia.

Summarium

1 *Iuramentum quid ſit, & quod iuramentum ſit prohibitum.*
2 *Iuſiurandi aliud aſſertorium aliud promiſſorium.*
3 *Iuramenti aſſertorii ſpecies quot ſunt.*
4 *Iuramentum in quibus caſibus nō deferatur.*
5 *Iuſiurandum deferre quis poſſit. & numero 6. & 7.*
6 *Iuramentum aſſertorium cui & quando deferri debeat.*
8 *Iuriſiurandi effectus qui ſint.*
9 *Iuramentum tres comites habet.*
10 *Iuramenta illicita & temeraria ſeruari non debent.*
11 *Iuramentum quando dicatur illicitum.*
12 *Periurii pœna quæ ſit.*
13 *Periurus an ſit infamis.*
14 *Periurium quotuplex ſit. & quod dicatur periurium.*
15 *Iuramentum de quo in hoc titulo eſt de ueritate.*

¶DE IVREIVRANDO. Rubr.

DIximus ſupra de probationibus,
ſed quia ex inopia probationum
recurritur ad iuramentum nam ſi
nis oīum litium eſt iuramētum ut e.infra
ti.& ſi chriſtus,circa medium.Et alibi di-
citur maximum remedium expediēdarū
litium eſt iuramētum ut.ff.e.t1.l.1. Ideò
poſt tractatum de probationibus annecti
tur iſte de iureiuran.¶Videndum eſt igi-
tur quid ſit iuramentum, unde dicatur,
quot fuit eius ſpecies,quis poſſit deferre.
& cui, qualiter ſit deferendum. qualiter
iurandū & quid ſit iuramenti effectus. &
1 quæ periurij pœna.¶Iuramentum † eſt af
firmatio uel negatio ſacræ rei atteſtatio-
ne firmata. Sacræ rei ideo dixi. quia licet
nō licet iurare per creaturas nō ſacras.ut
in euāgelio. Nolite omnino iurare neq; per
cœlum &c.& infra e.t.& ſi chriſtus 22.q.
1.clericum &.c.conſidera.in autē. ut non
luxuriētur contra naturā col.6. Sed licet
per illas creaturas de quibus in iure per-
mittitur.ut per crucē,per euāgelium, per
ordinē,per altare,per ſalutē principis,&
per ſimilia uerba. ut 22.q 1. ſi aliqua. &
q.5.qui deierat.1.q 2 quoties 22.q.1.ha-
bemus.ff.de iureiur.l.quæ ſalutē 22.q.1.
§.ſicut etiam. Per numina improbata iu-
rare non licet.ut.ff.eod.ti.l.non erit.§.2.
Per membrum autē dei prohibitum eſt.
ut 22.q.1.ſi quis per capillum,in autē. ut
non luxurientur contra naturā. circa me
dium.col.6.quod prohibitum eſt propter
quoſdā hæreticos qui dixerunt deum hu
mano more membra habere diſtincta ut
24.q.3.quidā in uerſi.antropomorphite.
Potuit autē competentius appellari fa-
ctum iuramētū eo quod ſuper facto iura
tur uel iuſiuratū.quia ſuper iure quod iu-
rati cōpetit iuratur quaſi iuſiurā.placuit.
tamē ut factum ius dicatur.quia ſuper fa
cto iure iuratur. Adijcitur uerò iurādum
eo quod id debet eſſe iuratū quod antea
fuit iurādū relatione facta nō ad id quod
fit.ſed ad id quod fieri conuenit ut.ff.de iu
2 ſtitia & iure.l.iur.¶Iuſiurandi † duæ ſunt
ſpecies aliud aſſertorium aliud promiſſo-
rium. Aſſertorium quod fit de præterito
uel præſenti in quo aſſeritur aliquid eſſe
uel fuiſſe. Promiſſorium eſt quod concipi
tur ſuper futuro in quo promittitur dan-
dum uel faciendum uel non dandum ſeu
3 non faciendum.¶ Iuſiurandi † aſſertorij
tres ſunt ſpecies.aliud uolūtarium. aliud
neceſſarium, aliud iudiciale. Voluntariū
eſt quod pars parti defert extra iudicium
ideo ſic dictum,quia ex uoluntate defer-
tur & ſuſcipitur uoluntariè, & delatū uel
relatum uoluntariè ſuſcipitur uel recuſa-
tur ut.ff.eo.tit.l.iuſiur.Neceſſariū dicitur
iuſiur.quod neceſſitate à iudice impoſita
defertur uel ſuſcipitur arg.ad hoc.ff.de in
4 litem iuran.l.ul.†Et hoc ſacramentū nō
pōt referri uel recuſari niſi prætendatur
iuſta

iuſta cauſa recuſationis; ut C. eo ti.l. ge
neraliter.§. ſin autẽ. Iudiciale eſt illud q̃
in iudicio defertur uel refert a parte par-
ti quòd non eſt neceſſarium ſubire immo
delatum poteſt recuſari, poteſt & referr-
ri. ut.C. eo.ti.l.delato.ff.eo.titu.generaliter.§.ſin autem is cui.& infrà eo.ti.c.ul.
Olim autem non poterat recuſari ſed re
ferri:ut.ff.eo.titu.l.manifeſtæ. Vel loqui-
tur lex illa cum iuſiur. delatum ſuſcipitur
ab eo cui defertur. ¶ In caſibus tamen nõ
non defertur iuſiuran. ut in actione rerũ
amotarum. furti & alijs famoſis actioni-
bus, ut.ff. rerum amotarum.l. mar. §.ul.
&.l.non magis.& idem credo ubicunque
lex defert. iuſiur.ut.C. de fideicom.l.quæ
ſtionem.C.de iure delib.l. ſcimus.§.licẽ-
tiam.C.de iure domi.l.ul.§.ul.niſi eadẽ le
ge permittatur poteſtas deferendi.ut.C.
de bonis aucto.iudi. poſſ.l. ulti.. ¶ Poteſt
5 † iuſiurãdum deferre omnis ille ad quem
ſpectat negocium proprio nomine. pro-
curator uerò non poteſt deferre niſi in tri
bus caſibus ſi habeat ſpeciale mandatum
ſi ſit datus in rem ſuam, uel habeat libe-
ram & generalem adminiſtrationẽ, alias
non ut.ff. eo.ti.l.iuſiurandum.§.ulti. & ſe
&. ff. de procu. l. procurator, cui libera.
&.l.procurator.tuorum. ¶ Quid de præla-
to agente pro eccleſia uel defendẽte nun
quid iuramentum deferre poteſt. Puto q̃
ſic, nam & tutor & curator & defenſor u-
niuerſitatis deficientibus alijs probatio-
nibus poſſunt deferre iuſiurandum ſuper
re dubia, ſuper certa non poſſunt facere
gratiam ut.ff. eo. ti.l. tutor.& l. iuſiuran-
dum quòd.§. ult.&. C. de tranſac.l. præ-
ſes. ¶ Iuſiurandum neceſſarium defert iu-
dex. ¶ † Sed quando & cui deferri debet
6 uideamus.Et eſt certum quòd ſi actor ni-
hil probat reus eſt abſoluendus.ut. C. de
eden. l. qui accuſare 6.q. ul.ca. actor. in-
fra eo.ti. ca.ulti. Hoc tamen fallit in qui-
buſdam caſibus in quibus defert lex iura
mentũ reo ſi actor nihil omnino probet.
ut. C. de his qui ad ec. confu.l. ult.§.ſanè
C. de fide inſtr. l.ul. C. de iure delibe. l.
ul. §.licentia. Et ſecundum hoc poſſit in-
telligi infra eo.ti.c. ul.& in auth.de inſtr.
cau.§.ſi tamen quiſquã. Si autẽ actor pro-
bauerit ſemiplenè: puta per ſcripturã do-
meſticam.per collationem literarum. per
unum teſtem, uel per fugam rei. qui fini-
to officio debuit ibi reſpondere ubi geſſit
officium defertur iuramentum actori.qui
nouit ueritatem rei maximè ſi res petita
ſit modica, & actor ſit honeſtus ut i auth.
de inſtru. cau. §. ſi uerò moriantur & de
collatione.§. ſuper hoc.&.§.ſi quis auth.
col. 9. ff. de re mili.l. non omnis. §. ulti.
&. ff. de legiti. tu.l.legitimus.R.j. nam &
unum teſtẽ dico inducere præſumptionẽ.
ut. ff. de dote præle. l. Theopõpus. &.ff.
quemadmodũ teſ.aperiãtur.l.1. §.ſi unus.
Item ſi duo faciunt plenam probationem
ergo unus facit ſemiplenam. Nec obſtat.
ff. de quæſtionibus. l. maritus. ibi enim
non prohibuit quæſtionem haberi de an
cilla. quia non procederet iudicium. ſed
quia ancilla non debebat torqueri contra
dominum ſuum in pecuniaria cauſa etiã
præcedentibus indicijs.ut. C. de quæſtio-
nibus. l. 1. Item propter enormitatem de
licti à reo commiſſi defertur actori iura-
mentum ſi actor non poſſit quæ perdidit
uel ablata ſingula cõprobaret.ut. C.unde
ui.l. ſi quando ſupra quod metus cauſa ca.
ulti.2.q.1.in primis. Item propter enor-
mitatem rei & improbitatem litigãdi de
fertur actori iuſiurandum.ut. C.de iudi.l.
properandũ.§.ſin aũt Alius aũt ubi actor
nõ nouerit ueritatem rei, uel ſumma non
eſt modica, & perſona actoris eſt ſuſpe-
cta, uel nõ ſuſpecta, ſed reus eſt ita hone-
ſtus ut actor defert reo iuſiurandũ ut ab-
ſoluatur in cõtractibus bonæ fidei uel ſtri
cti iuris, in delictis & quaſi delictis pro-
pter regulam quæ eſt.ff.eo. ti.l. admonẽ-
di.C.eo.ti. l. in bonæ fidei. ¶ Iuſiurandũ
7 † uolũtariũ deferendum eſt ſecundũ uolun
tatẽ partis deferentis. Neceſſariũ uero de
fertur ſecundũ arbitriũ iudicantis. Debet
autem iurare is cui delatum eſt iuramen-
tum prout eſt delatum.ff. eo.ti.l. 4.§. ul.
&.l.4.&.l.5.in prin.& l. qui per ſalutẽ.eo
ſaluo quòd per improbatas religiones iu-
rari non debet ut in princ.dictũ eſt. ¶ Effe
8 ctus † iuriſiurandi eſt ut ex eo detur actio
in fa-

in factum ſi iurauerit quis ſibi deberi, nō adiecta forma uel rem ſuam eſſe. ut C. eo. tit. l. actori. Si autem adiecta forma quis iurauerit, dabitur utilis actio ex eo contractu, & non tantum ei ſed aduerſario, ut ecce iurauit quis ſe emiſſe à Titio Stichum. pro. 10. nam & agit ex empto ad ſtichum & tenetur ex uendito ad. 10. Vel iuraui me dediſſe Stichū pignori pro. 10. quæ accepi mutuo, ago pignoraticia pro Sticho et teneor certi cōditione pro mutuo ad 10. uel iuraui mihi fundum in dotem datum. & ipſum poſſum proſequi & ſoluto matrimonio teneor ex ſtipulatu. ut. ff. eod. tit. l. ſi duo. §. is qui iurauit. &. §. Marcellus. Item ut ſeruetur quicquid per iuſiurandum firmatum eſt. dummodo iuramentum ſeruatum non uergat in interitum ſalutis æternæ: ut infra eo. ti. ſi uerò. & ſi uergat in præiudicium temporale. ut infra eo. ti. debitores. etiam ſi præſtetur ſuper contractu non obligatorio de iure. ut infra eo. ti. cum contingat. ¶In ſumma

9 ſciendum eſt † quòd iuramentum tres habet comites, ueritatem ut iurans ſciat uel credat uerum quod iurat. Iudicium id eſt, diſcretionem, ut quis diſcrete iuret nō præcipitanter, & ſine neceſſitate ad iurādum feſtinet. Item iuſticiam, ut ſit iuſtum & licitum quod iuratur. Sed ſi tres comites uel aliquod ex iſtis defuerit nequaquā iuramentum erit ſed periurium id eſt, illicitum uel temerarium iuramentū ut 22.

10 q. 2. animaduertendum. † Iuramenta autem illicita & temeraria ſeruanda nō ſūt. ut infra eo. ti. quemadmodum. & ca. ſicut noſtris, cum quidem, ſicut ex literis. Item illa quæ priorib. præiudicant ut infra eo. ti. tua. &. c. intellecto &. c. ea te. In his igitur ſeruabis q̄ ſi iuramentum fuerit euidēter illicitum poteſt quis contra illud propria auctoritate uenire. ut 22. q. 4. diffinitio. &. ca. in malis. Et hoc ideo quia iuramentum non fuit inuentum ut ad inquitatem obliget. ut infra eo. ti. quanto 22. q. 4

11 inter cetera. ¶Ex his † autem cauſis redditur iuramentum illicitum quæ ſequentibus uerſiculis continentur. Sit iuſiurandum licitum diſcerne notando. quis, cui quid, per quid, ad quid, cur, quomodo quando. Quis, quia ex perſona iurantis redditur iuramentum illicitum. ut cum paruulus iurat. ut 20. q. 5. paruuli. Quod intelligo in infante uel infantiæ. proxi. ut. ff. eo. ti. l. qui iuraſſe. nam doli capax iurat. ut. ff. de lib. cau. l. ul. Cui, quia per ſona eius cui iuratur cenſetur illicita. ut 22. q. 5. nullus. & infra eod. titu. nimis. Quid, nam ratione rei quæ iuratur cenſetur iuramentum illicitum ut ſit iuretur id quod eſt mortale peccatum. ut infra eo. ti. ſi uerò aliquis. 22. q. 4. iurauit infra eo. ti. quemadmodum infra de homi. cum iuramento. Per quid. nam ratione eius per quod iuratur cenſetur illicitum, ut ſi iuretur per creaturas ut 22. q. 1. conſidera. & dixi ſupra in prin. huius ti. Ad quid. quia finis ad quem tenditur reddit iuramētum illicitum, ut cum quis iurat ut eligatur ut 8. q. 3. artaldus ſupra de elec. per inquiſitionem. Cur. quia cauſa propter quam iuratur reddit iuramentum illicitum ut ſaltatio puellæ iuramentum Herodis. ut 22. q. 4. unuſquiſque. Quomodo ſcilicet diſcrete uel indiſcretè. Indiſcretio enim & præcipitatio redit iuramentum illicitum. ut 22. q. 2. animaduertendum. Quādo. quia tempus reddit iuramentum illicitum, nō enim licet iurare in diebus dominicis, niſi pro pace. ut ſupra de fer. cap. 1. ¶Pœna

12 † periurij id eſt, fractionis liciti iuramenti eſt pœnitētia ſeptennis. ut 22. q. 1. prædicandum hoc enim imponitur pro quolibet mortali, ut 23. quæſt. 1. hoc ipſum. Hoc in iudicio animæ, ſed in iudicio corporum pœna periurij eſt depoſitio. ut 25. diſt. §. criminis. Sed pœna periurij hoc eſt temerarij iuramenti eſt pœnitentia annalis in foro penitènciali. ut 22. q. 4. qui ſacramento. In foro iudiciali eſt amotio a beneficijs ut infra. eo ti. tua. §. cæterum. Sed ſecundum iura ciuilia iureiurandi cōtempta religio Deum habet ultorem. ut. C. eo. ti. l. 2. niſi iuramentum in contractibus interponatur. ut. ff. de crimine ſtellionatus. l. ult. C. de tranſac. l. ſi quis maior. C. de dig. l. quoties. lib. 12. ¶Quæritur

13 † an periurus ſit infamis. Et circa hoc diſtinguit

ſtinguit Azo. ſic cum quis iurat de præ-
ſenti uel de præterito: putarem eſſe ſuam
uel fuiſſe,nam ſi de præſenti notatur infa
mia. & ſic intelligit. ff. de his qui no. in-
fa.l.Lucius.ff. de cri. ſtel.l.2.& ul. Ar.con
tra in auth.ut li. ma. & auiæ.§. quod autē
à nobis. & in auth. ut litigan. iurent. §. ſi
quis autem liti. Si autem iurat de futuro,
non eſt infamis,niſi ueniat contra duo ſci
licet iuramentum & pactionem. ut. C.de
tranſac.l. ſi quis maior. Magiſter Ray. in
sūma ſua diſtinxit inter aſſertoriū & pro
miſſorium iuramentum. Periurum in pri-
ma ſpecie nō dixit infamem & allegauit
decre. infra de exce. denique. & ſupra de
ordi. cog. cū dilectus,in fi.& facit ad hoc
lex illa Lucius. Sed hæc omnia mihi,ſecū
dum iura canonica non placent. nam di-
co periurum infamem,eſſe ſiue de præte-
to ſiue de præſenti, ſi ſcienter & pruden-
ter falſum aſſerat ſub iureiurando,ſiue iu-
ramentum ſponte præſtitum de dādo uel
faciendo uolens uiolet.ut 6.q.1. infames.
qui enim periuriū ſponte committit mor
taliter peccat.ut 22.q.1. ea.ul. ergo eſt in
famis infamia canonica.ut.6.q. 1.illi qui.
Item periurium crimen eſt ut infra eo. ti.
querelam ſupra de tempo.or.ca. ult. ergo
eſt famoſum.ut 25. di. §.nunc autem, in
uer.in epiſtola uerò. Ad.l. autem Lucius,
& ad decre.cum dilectus,reſpōdeo. teſtes
quorum teſtimonium reprobatur inter in
fames haberi non debent, uerum eſt in-
famia legali quæ generaliter non ipſo fa
cto ſed per ſententiam irrogatur. Vel ali-
ter poſſibile eſt quòd teſtimonium teſtiū
reprobatur. Nec ex hoc ſolo de periurio
conuincuntur, ut ſi negatio apta non pro
ferāt.ut 4 q.3.§. item in criminali.in uer.
ſi teſtes nude deponāt. ut 4.q.3. §.item in
criminali,in uer. ſolam, & cauſam ſui te-
ſtimonij nō facit manifeſtam. ut in auth.
de teſti.§. & licet. uel quia per plures con
14 trarium probatur. ¶ Periurium † autem
multiplex eſt,dicitur enim periurium fal
ſa iuratio qui ſi ignoranter fuerit facta &
adhibita omni diligentia nullum inducit
peccatum.ut 12.q.2. homines non adhibi
ta omni diligentia eſt ueniale peccatum.
ut 25.diſ. §. uerum, in fi. Dicitur periuriū
trāſgreſſio liciti iuramēti. & hoc eſt mor
tale ut.6.q 1.quicunque.Si uero illicitum
ſit iuramentum. ſcienter hoc iurare,pec-
catum eſt.ſed contrauenire non eſt pecca
tum.ut dixi.ſupra proxi. §. dicitur periu-
rium indiſcretum iuramētum, & iſtud eſt
ueniale peccatum. ut 25.di.§.criminis,in
fi.dicitur periurium mendacium iuramē-
to firmatum, & iſtud ſemper eſt mortale
ut 22.q.2.homines. niſi ſi t loco.ut 22.q.
2. quod ait. uel ſimulatorie.ut 22.q.2.uti
15 lem. ¶ Vltimo notandum † eſt quòd hoc
iuramētum de quo hic tractatur eſt de ue
ritate.ut.ff. eo. titu.l. quoties infra eo.ti-
tu.ex literis.& ideo ſi deferatur alicui qui
non nouit ueritatem impetret ſibi remit
ti,uel dari ſibi tēpus ut certioretur. ut. ff.
eo.titu.l. iuſiuran. & ad pecunias. ff. rerū
amo.l.mar. §. qui rerum. Iuramentum de
calum. eſt de opinione ſeu credentia: ut
dixi.ſupra de iuramento calum. Iuramen-
tū uerò quod præſtatur in litem eſt de af-
fectione et aſſertione. de quo tractatur.
C.et. ff. de in litem iurando.

Summarium

1 *Exceptio quid ſit.*
2 *Exceptio peremptoria quæ dicatur, quando et qualiter opponatur.*
3 *Exceptionem dilatoriarum diuiſio, & multiplicis differentia.*
Exceptiones tam dilatoriæ quàm peremptoriæ, ſeu anormalæ in qua parte iudicij proponantur.
5 *Exceptionum aliæ perpetuæ, aliæ temporales, aliæ perſonales, aliæ reales.*
Exceptiones prædictæ qualiter opponuntur.
5 *Exceptionis effectus quis ſit.*
6 *Litis conteſtatio an fiat per exceptionem peremptoriam.*
7 *Excommunicatus an repellatur ab agendo.*
8 *Exceptio excommunicationis non tollitur per replicationem excommunicationis, ſi de maiori excipiatur & replicetur.*

¶DE EXCEPTIONIBUS. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de prob. de teſtibus, de fid. inſtru. de præſump. & de iureiuran. ad quod recurritur in defectum probationis. ut ſupra in proxi. ti. dictum eſt. Sed quia is qui exceptione utitur onus probationis in ſe recipit. ut ff. eo. ti. nam per exceptionem quis defenditur & iuuatur ſicut per actionem. ut inſti. eo. titu. in prin. Ideo ſubijcitur hic rubrica de exceptio. ¶Videamus igitur quid ſit exceptio, quæ ſit exceptionum diuiſio. quando, qualiter, & a quibus apponatur. & quis ſit exceptionum effectus.
1 ¶Exceptio † eſt aliquando actionis excluſio. plerunq; enim competit actori actio. & eam per exceptioné excludi oportet. Nam ſi metu coactus, uel dolo inductus: aut errore lapſus tibi ſtipulanti promitto iure ciuili obligatus ſum. ſi ex ſtipulatu agatur, rectè quidem agitur. ſed iniquè & ideo per exceptionem quod metus cauſa uel doli mali. aut in factum excludendus eſt actor. Item ſi tibi pecuniam promiſi ſpe futuræ, numerationis, & ſi non numeraueris teneor tibi ex ſtipulatu, & potes contra me agere ſed te per exceptionem repellam. Item ſi pactum feceris mihi de non petendo nihilominus remaneo obligatus. quia pactum non tollit ciuilem obligationé ſed elidit. unde exceptione opus eſt. Item ſi cótra me egiſti & per ſententiam exiui abſolutus. ſi uerus etiam debitor natura manes obligatus. ff. de condi. inde. l. iul. & propterea neceſſaria eſt exceptio. ut probantur hæc omnia. inſti. de excep. Aliquando exceptio eſt non actionis, ſed intentionis excluſio: ut ſi petas à me. 10: & ego dico ſolui. ſi uerú eſt quòd excipiendo dico ſcilicet ſoluerim. nulla competit tibi actio. quia ſolutione eius quod debetur tollitur omnis obligatio. ut inſti. qui. mo. tol. ob. in prin. Et quòd exceptio aliquando non actionem ſed intẽtionem uel actorem excludat probatur. ff.
2 eo. ti. l. 2. ¶Exceptionum † alia dilatoria, alia peremptoria, alia anormala. ¶Peremptoria eſt quæ ſemper obſtat agéti et quæ perimit actionem. ſi quã inuenit perimédam, uel ſaltem intentionem excludit ut ſuperius dictum eſt. ut exceptio doli mali. rei iudicatæ, pacti conuenti perpetui. Nam ſi pactum de non petendo ad tempus interuenerit exceptio quæ oriť ex hoc pacto non eſt perẽptoria, ſed dilatoria, ut inſti. eo. ti. §. appellatur. Regulariter aút perẽptoriæ exceptiones opponi poſſunt uſque ad ſententiam. Hoc tamen fallit in quibuſdam quæ etiam poſt ſententiá proponũtur ut exceptio Macedoniani & Velleiani. ut. ff. ad Mace. l. tamen ſi non oppoſita. immo ſolutum per erroré omiſſa exceptione Macedoniani repetitur. ut. ff. de condi. inde. l. qui exceptionem. Item fallit in qualiber perẽptoria à milite per ſimplicitatem omiſſa. Ná ea poſt ſententiã opponere poteſt. ut. C. de iur. & fac. igno. l. 1. Fallit in exceptione quæ cópetit donatori ut non condénetur niſi inquãtú facere poteſt. quia & ſi inſolidum condemnetur adhuc locum habet exceptio. ut. ff. de re iudi. l. Neſcénius. §. ult. Item fideiuſſor inſolidum cõdemnatus etiam poſt ſententiam implorare poteſt mandari ſibi actiones contra fideiuſſores. ut. ff. de fideiuſ. l. ſi fideiuſſores. §. idem reſpondit. Item fallit in quibuſdam exceptionibus per quas contenditur iudicium retro nullum fuiſſe, ut no. ſupra de proba. §. actor.
3 ¶Dilatoriarum exceptionum † quædam ſunt declinatoriæ iudicij, quædam dilatoriæ ſolutionis. Declinatoriæ iudicij ut exceptio contra reſcriptum. contra libellú. Exceptio contra perſonam iudicis de ſuſpecto. Exceptio de ferijs. Exceptio de loco non tuto. Exceptio procuratoria. Ná per tales exceptiones non litem inficior ſed differo uel euito perſonas, ut ff. eo. ti. l. 2. in fi. Dilatoriæ ſolutionis. ut exceptio pacti conuenti temporalis, ut. ff. eo. ti. l. 3. §. 1. Item exceptiones quæ dantur quibuſdam perſonis ut non conueniantur niſi inquantum facere poſſunt. ut. ff. de re iudi. l. ſunt qui. Ideò autem dicuntur dilatoriæ ſolutionis. quia differunt integram

gram & totalem ſolutionem, donec debitor uel eius hæres ad pinguiorem fortunã deuenerit.& hoc reſpectu exceptiones p̃dictæ dicuntur temporales, nõ perpetuæ quia non eſt ueriſimile quòd nec debitor nec eius hæres uel hæredis hæres in infinitum non deueniant ad pinguiorem fortunã. nec enim pauperibus induſtria uel augmentum patrimonij, quod laboribus & multis caſibus quæritur interdicẽdum eſt.ut.C. ar.tutel.l. ſi defunctus. Alio tamen reſpectu dicuntur peremptoriæ.quia poſſunt proponi ante litem & poſt litem conteſta. immò & poſt ſententiam. ſecundũ ne plus extorqueatur quàm condẽnatus facere poſſit. ut. ff. de re iudi. l. inter eos in fi. & l. cum ex cauſa. ff. de uer.ſig. l. in condẽnatione. Et hac ratione anormalæ dici poſſunt, quia nec dilatoriarum nec peremptoriarum regulam imitantur. ¶Quando autem proponẽdæ ſunt & probandæ tam declinatoriæ quàm dilatoriæ dixi ſupra de proba. §. reſtat uidere. Sed hoc ſciẽdũ eſt quòd ſi dilatoriæ non proponantur ſuo tempore quia competere ignorantur nihilominus & poſtea locum habent.ut infra eo. ti. paſtoralis ſupra de teſti. præſentium ſupra de offi. dele. inſinuante infra qui ma. acc. poſ. conſuluit. ¶Anormalæ ſunt per quas contenditur nullum retro fuiſſe iudicium quæ ideo dicuntur anormale. quia non ſequuntur regulam uel naturam aliarum exceptionũ. nam locum habent ante litem conte. & poſt litem conte. ante ſententiam & poſt ut no. ſupra de proba. §. actor. Sed illæ exceptiones quæ dãtur certis perſonis ut non conueniantur niſi inquantum facere poſſunt anormalæ dici poſſunt.ut dixi.ſupra.§. proxi. Item exceptio non numeratæ pecuniæ, & exceptio non ſolutæ dotis quo ad quid anormalæ dici poſſunt. quia cum alias exceptiones.obijciens probare habeat quod opponit.ut. ff. eod. tit. l. in exceptionibus. In prædictis duabus ſecus eſt quia non is qui excipit probare debet ſed qui petit probare habet. ut. C. de non nu. pecu l. 3. Quod uerum eſt infra biennium.ut.C.eod.tit.l.in contractibus. Et idem dico in exceptione non ſolutæ dotis, cum ſecundum uaria tempora quæ circa hoc ſtatuuntur in auth.de tẽpo. non ſolutæ dotis. coll.7. contingit & aliud mirabile in prædictis exceptionibus. nam quia alteram ex illis proponit ſimul & litem conteſtatur & exceptionẽ opponit cum alias per peremptorias exceptiones conteſtatio litis non ſoleat fie-
4 ri ut infra notabo. ¶Fiunt † & aliæ diuiſiones exceptionum. quia aliæ perpetuæ aliæ temporales.ut. ff. eo. ti.l. 4. aliæ perſonales, aliæ reales. Perſonales non tranſgrediũtur perſonas earum quibus competunt. Rei cohærentes alicui competũt & omnibus qui ex perſona illius conueniuntur. ut.ff. eodem tit. l. exceptiones. in prin. &.§. rei. Opponuntur exceptiones peremptoriæ, cum agitur unde ſi nunquam agatur nunquam excipietur. & hac ratione dicuntur exceptiones perpetuæ. ut.ff. de doli excep.l. pure. §. ul.& C. eo. titu.l.ſi pactum. ¶In qua autem parte iudicij proponatur tam dilatoriæ quã perẽptoriæ ſiue anormalæ dictum eſt. ¶Exceptio datur reo. Replicatio actori.ut ſupra de renuncia. ſuper hoc infra eodem. titu. à nobis. & cap. dilecti filij. inſtitu. de replica. Aliquando largo ſumpto uocabulo dicitur replicatio etiam exceptio quæ actori competit. ut. ff. eodem titul. l.2.
5 §.1. ¶† Effectus exceptionis eſt ut per dilatoriam differatur iudicium, uel euitetur perſona iudicis, uel procuratoris.per peremptoriam perimatur actio agẽtis uel intentionis excludatur. ut ſupra in prin.
6 no. Sed quæritur an † per exceptionem peremptoriam fiat conteſtatio lit. ut ſi uẽdicem à te fundum & tu excipias de præſcriptione. Et uidetur quòd non. Nam exceptio eſt actionis excluſio. ut ſuperius dictum eſt. non autem opus eſt actionem excludi cui contradictum non eſt. Ante enim neceſſarium eſt ut conteſtatio præcedat & demum quandocunque uſque ad ſententiam. locum habeant peremptoriæ.ut C. eod. titu. l. ſi quidem.et. l. præſcriptionem. et C. de lon. tempo. præſcri.l. emptor.C. de ſen.reſcin.nõ

poſſe.l.peremptorias. Item oportet prius per contradictionem ordinarij iudicij, & demum ad defenſiones accedi. ut not.ſupra de litis conteſta.§ fit autem conteſtatio. Sed contra nam inſtituta actione & oppoſita exceptione peremptoria, uidetur eſſe iudicium. ut.ff. de inter. actio.l.ſi filius.§.exceptionibus. Item per exceptiones non numeratæ pecuniæ & non ſolutæ dotis fit conteſtatio litis ut dixi ſupra §.anormulæ. Item facit pro hac parte ſupra de dolo & contuma.prout ibi poſt exceptionem præſcriptionis oppoſitam proceditur ad diffinitiuam, utpote lite quæ ingeritur conteſta. & melius infra de appel.cum cauſam. ſumpto argumento à cōtrario ſenſu.quod eſt fortiſſimum.ut.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdictio.l.1. ¶Solutio puto non fieri conteſtationem unde ſi peremptoria opponatur antequam reſpondeatur ad libellum erit tunc illa exceptio intentionis excluſio, & ſic intelligo quod legitur.ff. de condit. inde.l. eleganter.§.ſi quis poſt tranſactionem. &.ff.quod me.cauſa.l.metum.§. ſed quod ait, in fi.ff.de nego.geſt.l.ſi autē.§.ſi quocunque. Si uero poſtquam iam reſponſum eſt ad libellum & conteſtatio facta eſt opponatur exceptio peremptoria erit actionis excluſio. Ad decre. prout reſpondeas ſicut reſpondi. ſupra de litis conteſtat.§. conteſtatio. Ad aliam cum cauſam reſpōdeas quòd ibi ceſſat argumentum à contrario ſenſu. ut alibi.C.de epiſc. & cleri. l.conuenticulas infra de uerbo.ſign.quod dicitur 24.q.2. priuſquam. Vel ibi papa magis inſpexit opinionem iudicum uel
7 ueritate. ¶Quæritur † de excommunicato an repellatur ab agendo? Reſpondeo ſic etiam ſi non opponatur exceptio ſcilicet officio iudicis. ut infra eo. exceptionem, in fi. Quod intelligo ſi nō ſolus no. i. Nam ſi ſolus non poſſet eum uitare in publica communione. ut 6.q.2. ſi tantum & .c.placuit. Reum autem excommunicatio non excludit, quia trahitur ad iudicium. Iudicium enim redditur in inuitum.ut.ff.de uerbo. oblig.l. inter ſtipulantem.& ideo omnis legitima defenſio reſeruatur reo excommunicato ut infra eo.tit.cum inter. Item à proſecutione appellationis non repellitur excommunicatus ſi originaliter fuerit reus ut infra. eo.ſignificauerunt, nec ab impetrando etſi non faciat mentionem de excommunicatione in quo duo requiro quod excommunicatus reus fuerit in primo iudicio in quo appellauit & ſuper quo impetrat. Itē quod excommunicatio non contingat id ſuper quo impetrat. alioquin literæ impetratæ in forma cōmuni non facta mentione de excōmunicatione elidi poſſent. ut not.ſupra de reſcriptis dilectus. & ſecundum hoc intelligo. 1 eod.titu. c.ulti. Actor uero excommunicatus impetrare non poſſet ſuper quocunq; non facta mētione excommunicationis. ut infra de ſentent. excommunicatio. per tuas ſupra de officio ordina. ex parte ſupra de officio delegati. cum contingat. ¶ Sed
8 † quæritur an exceptio excommunicationis tollatur per replicationem excommunicationis ſi de maiori excipiatur & repli cetur. Et licet olim diceretur quòd ſic per decreta infra eodem à nobis, ſumpto argumē.à contrario ſenſu. Hodie tamen dicendum eſt quòd non. per aliam infra eodem ti. dilecti.

Summarium

1 *Præſcriptio quid ſit. & in quibus locū habeat. Vſucapio in quibus rebus locum obtineat.*
2 *Præſcriptio canonica que requirat.*
3 *Præſcriptio quibus modis interrumpatur.*
4 *Præſcribi que non poſſint.*
5 *Præſcriptionum ſpecies quæ ſint.*
6 *Præſcriptio que contra eccleſiam Romanam currat.*
7 *Vſucapio triennij an in rebus eccleſiaſticis mobilibus & profanis locum habeat.*
8 *Præſcriptionis qui ſint effectus.*
9 *Præſcribi an poſſit cum mala fide, etiam longiſſimo tempore.*
10 *Habens conſcientiam rei alienæ poſt completam præſcriptionem, an illam reſtituere teneatur.*

DE EXCEPTIONIbus. Rubr.

Vidimus de exceptionibus, ſed quia frequenter ex præſcriptionibus obijcitur exceptio ideo ſubijcitur hic Rubr. de præſcript. ¶ Videamus igitur quid ſit præſcriptio, quæ exigantur in præſcriptione. quot ſint ſpecies præſcriptionum. quæ ſecundum iura canonica præſcribi non poſſunt. quibus modis interrumpitur præſcriptio. & quis ſit præſcriptionis effectus. ¶ Præſcriptio
1 † eſt ius quoddam ſubſtantiam ex tempore capiens ideſt, firmitatem. Habet autẽ locum præſcriptio in rebus immobilibus uſucapio uerò in mobilibus rebus qui aliter deſcribitur ſic ualet. uſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis temporis lege diffiniti ut. ff. de
2 uſuca. l. 3. ¶ Exiguntur in † præſcriptione canonica quatuor. Primum bona fides. q; is qui poſſidet credat rem ſuam quam poſſidet. uel credat tradentem eſſe dominum & ius diſtrahendi habere licet erret in facto. ff. de uerbo. ſigni. l. bonæ fidei. Et hæc bona fides ſemper præſumitur, niſi probetur mala. cũ lex dicat præſumi ignorantiã niſi probetur ſcientia. ut. ff. de proba. l. uerius. Præſumitur autẽ mala fides ſi denũtietur emptori ne emat. C. de rei uen. l. ſi fundum. uel quia quis contra legem mercatur. ut. C. de agri. & cen. l. quemadmodũ, uel ſi emit a procuratore meo per coluſionem. uel cum quis emit a luxurioſo cum ſciret Protinus eum ſcorto pecuniam daturum. ut. ff. de uſucapio. pro empt. l. qui fundum. §. qui ſciens. & l. ſi quis. Sed quandoq; quis habet conſcientiam rei alienæ & tamen uſucapit, puta ſi decretum iudicis interueniat. ut. ff. de noxa. l. generaliter. 16. q. 3. placuit. ut quicunq; infra eo. ti. c. 1. Illud autem non obeſt accipienti mala fides tradentis. ut. ff. de diuerſis & tempo. præſcri. l. an uitium. & argu. infra eo. ti tu. de quarta. Sed argu. contra. ff. de præſcri. 10 uel. 20. anno. aũt. hodie ſed illud de præſcri. 10. uel. 20. an. In præſcriptione uerò. 60. annorum non nocet dummodo nolit poſſeſſor uti acceſſione tẽporis illius. ut. ff. de acquir. poſſ. l. Pomponius. §. cum quis. ¶ Item dicitur bona fides licet erret in iure ut infra de iur. pa. cura paſtoralis. ff. de peti. hære. l. ſed & ſi. §. ſcire licet. ſecus ſit in uſucapione. ut. ff. de uſuca. l. nunquàm Item bonæ fidei eſt quis licet conſcientiã habeat dubiã. ut. ff. de uſuca. l. quid ſit. §. bonæ. Secundum iuſtus titulus. ut infra eo. ti. ſi diligenti Qui an probare habeat i iudicio dubitatur. Et uĩ quòd ſic. quia cum exigatur in præſcribendo. ut dictũ eſt neceſſe eſt illũ probari. ut ſupra de probat. licet infra de decimis. dudũ. tẽpus enim ſolũ non eſt modus inducendæ uel tollẽde obligationis. ut. ff. de act. & oblig. l. obligationum fere. §. placet. Et hoc uerum eſt ſi titulus pro non titulo habeatur. ut in prædicta decre. dudum Appello autem titulum poſſidendi cauſam, ut pote donationem, emptionem, permutationem, & conſimiles. Exigitur ergo in præſcriptione cauſa uera non legitima. nam ſi legitima foret præſcriptio locum non haberet. quia non poteſt eadem res ex duabus cauſis acquiri ut ſupra de fide inſtrumen. inter dilectos. Nec poſſet titulus duplicari. ut. C. de contrahen. empt. & uen. l. cum res ff. de acqui. poſ. l. poſſideri. §. ex pluribus inſtitu. de actioni. §. diſcretis. Inuenio tamen ex duplicato titulo excipi. ut infra de confeſ. præla. cap. poſt electionem. Sed illud ideo contingit. quia non prohibetur quis diuerſis exceptionibus uti. ut. ff. de except. l. nemo. & ff. de inofficioſo teſtamen. l. Pomponius. §. ſed nec impuberis. Ex pluribus autem. cauſis nobis aliquid deberi poteſt ut. ff. de regu. iur. l. non ut ex pluribus. & ſolui. ut. ff. de ſolut. l. cum quis. §. de peculio. Non tamen ex pluribus cauſis aliquid noſtrum fieri poteſt ſed ex una ut in d. l. non ut ex pluribus. C. de iure do. l. 1. ff. ad l. fal. l. fundo. Item poſſumus ex pluribus cauſis rem poſſidere. ut in prædicto. §. ex pluribus. Nam quàmuis una ſit poſſeſſio tamen plura ſunt genera poſſidendi. ut in l. prædicta poſſideri. §. generaliter.

neraliter. unde de cā præſcribendi ſic in-
tellige ut uera cauſa interueniat non le-
gitima. In hoc pono exemplum. In dona
tione quæ fit ab epiſcopo ſine conſenſu ca
pituli. hic eſt uerus titulus non legitimus,
tamen nec ſufficientem præſtat cauſam
poſsidendi. & præſcribendi. & ſecundum
hoc poteſt intelligi infra eo. tit. de quar-
ta infra de iure pa. cura paſtoralis. Sic &
erroneus titulus præſtat cauſam ſcribendi
ff. pro emptore. l quod uulgo. ff. pro ſuo. l.
ulti. Verius tamen puto non eſſe neceſſa-
rium probari titulū poſſeſſionis niſi quis
poſſideat pro hærede uel pro poſſeſſore
ut. C. de peti. hære. l. cogi. & 2. q. 5. §. 1.
uel niſi ſit præſumptio contra poſſeſſorē.
ut. C. de proba. l. ſiue poſſidetis, uel niſi
quis ſponte titulum al eget. ut ſupra de
proba. licet infra de deci. dudum, ſufficit
enim probari temporis continuationem.
ut. ſupra de proba. ex literis. 18. q. 2. ſerui-
tium. & 1. q. 3. quæſitum. &. C. de præſcri.
30. anno. an lex competit. Tertium conti
nua poſſeſsio. ſ. quòd res ſit poſſeſſa con-
tinuè uſq; ad finem præſcriptionis ſine in
terruptione ut infra eo. tit. illud. & c audi
3 tis. † Fit autem interruptio naturaliter ut
cum prædium quod præſcribitur inunda-
tur. ut. ff. de bonis auten. iudic. poſſ. l. cum
unus. §. ulti. Et hæc interruptio prodeſt
omnibus habentibus ius in re. ut. ff. de uſu
ca. l. naturaliter Fit interruptio ciuiliter
per ſynodalem proclamationem. ut infra
eo. tit. ſanctorum. Per quaſi conteſtatio-
nem. ut. C. ubi in rem actio. l. 2. ſupra ut
lite non conteſtata. quoniam frequenter,
in fi. Per conteſtationem. ut. C. de lon. tē-
po. præſcrip. l. nec bona. Per executoris
conuentionem. ut. C. de præſcrip. 30. an.
l. cum notiſsimi. in princ. quæ quaſi con-
teſtatio dicitur. ut. ff. de actio. & obli. l.
conſtitutionibus. Per debiti agnitionem
uel fœnoris ſolutionem. ut in l. cum no-
tiſſimi. §. ſed & ſi quis per ſolam precum
oblationem & ad reſcriptionem, in an-
nalibus & prætorijs actionibus. ut. C.
quando li. princi. litis conte. ſa. l. 1. & 2.
C. de anna. excep. l. ut perfectius Item
fit interruptio ſi is contra quem præſcri-
bitur nanciſcatur poſſeſſionem rei quæ
præſcribitur. ut in l. cum notiſſimi. §. imo.
Item fit interruptio per ſolā libelli obla-
tionem furore, infantia, uel dignitate ad-
uerſarij impediente me agere. ut in l. ut
perfectius. Item exigitur in præſcriptio-
ne canonica quòd res ſit præſcriptibilis.
4 † Quædam enim ſunt quæ præſcribi non
poſſunt. ut ſubiectio. infra eod. titu. cum
non liceat. Sed contra infra eo. titu. au-
ditis. infra de capel. monachorum. dile-
ctus infra de priuile. cum olim propter
quæſtiones ſupra de excep. cum uenerabi
lis in fi. In omnibus illis innuitur quòd
contra ſubiectionem & obedientiam præ
ſcribatur. Ad quod reſpondeo ſubiectus
per ſe tantum non præſcribit libertatem
contra ſubiectionem, ſed ſi priuilegium
libertatis concedatur a ſuperiore in enor
men læſionem illius cui ſubiectio debe-
tur quamuis poſſit implorare ut priuile-
gium reuocetur. ut infra de deci. dilecti.
ſuggeſtum infra de dona. apoſtolicæ huic
iuri hoc implorandi præſcribitur a ſubie-
cto. Ad hanc ſolutionem accedit C. de
fundis patrimonia. l. ulti. Vel ſubditus
contra obedientiam in præſcribit, dum
eam illi debitam eſſe prætendit cui tan-
to tempore ſe præſtitiſſe allegat. ut præ-
ſcriptio ſit inducta. & ſic loquitur cum
olim. Et licet ſic dixerim poteſt tamen
ſubiectus contra prælatum ſuum præſcri-
bere per ſeipſum quod pertinet ad præla
tum. ut infra eod. titu. de quarta infra de
iure pa. cura, uiſitatio, & procuratio. ut
infra eod. titu. cum ex officij. Item non
præſcribitur limes nec quæ limitibus ad
hærent ut infra de parroch. ſuper eos ſu
pra de proba. cum cauſam. 16. q. 3. licet.
Sed contra infra eo. tit. quia iudicante. Ad
quid ergo fines prædiorum præſcribun-
tur. ut ibi. & 16. q. 4. nolumus. ſupra de
prob. ex literis fines autem prouinciarū,
parrochiarum & diœceſium nō in primis
iuribus. Item publicæ functiones. ut. 16.
q. 3. §. poteſt. circa finem. Item decimæ. a
laico. ut infra eo. tit. cauſam. Item colonus
non præſcribit fundū quem colit. ut. C. de
præſcript. 30. uel 60. annorū l. malè agit.
Item

Item uia publica non amittitur non uten
do.ut.ff.de uia publica.l.uiam. Item aquæ
ductas.ut. C.de aquæ ductu.l.diligenter,
li.11.&.C.de fundis rei priua.& ſal.diui-
næ domus.l.uſus aquæ lib. 11. Item quæ-
dam inſignia Romanæ eccleſi.ut 93.diſt.
illud. ¶Sunt etiam quædam quæ preſcri-
ptiones impediunt. uacatio eccleſiæ. ut
infra eodem titulo.cap.1.&.c.de quarta.
Hoſtilitas. ut infra eodem titu.ex tranſ-
miſſa. 16.q.3. prima actione &.c.porro.
Hæreſis prælati contra quem præſcribe-
re quis intendit. ut infra eod. titul.c.1.in
fi.Vita malè alienantis. ut 16.q.3. ſi ſacer
dotes. Tempus ſchiſmatis. ut infra eo.
cum nobis. Item minor ætas ut.C.in qui
bus cau.non eſt neceſ. in integr. reſtitu.l.
ulti.Patria poteſtas impedit ne filio cur-
rat præſcrip.ut.C.de bo.quæ libe.l. quæ-
cunque. Item matrimonium impedit ne
contra uxorem præſcriptio currat in re-
bus dotalibus. ut.C.de iure do.l.in rebus
§.omnis. Item tempus abſentiæ. ut cum
is contra quem præſcribitur profectus eſt
in ſubſidium terræ ſanctæ uel alias de
mandato domini Papæ uel ſine, cùm for-
tè occurritur ſarracenis uel alijs fidei ho-
ſtibus chriſtianos exterminare uolenti-
bus impedit præſcriptionem quo ad ef-
fectum, quia ſubducitur de tempore præ
ſcriptionis tempus illud quod in abſentia
effluxit per in integrum reſtitutionem.
Primum fuit medium ultimum ue. & ſic
non proſit nec obſit quod euenit. ut.ff.
quibus ex cauſis.l.1. in princ. &.l. uideli-
cet, unde & ſi præſcriptio ſit completa in
præſentia eius contra quem præſcribitur
adhuc poſtulari poteſt per integrum re-
ſtit.ut ſubducatur illud tempus quod la-
pſum eſt in abſentia. Sed & ſi in pluribus
uicibus quis abſuerit omnium abſentia-
rum tempora ſubducentur. Hæc ſenten-
tia æquitatem habet & iuuatur legibus.
C.de teſta.mili.l. quod tempore militiæ
ff.ex quibus cau.ma.l.nec non.§.ſi quis ſæ
pius.C.de tempo.in integr. reſt.l. ult. C.
quibus non obſt.lon.temp.præſcri.l. præ
ſcriptione. ¶Nec mireris ſi dicam de præ
ſcriptione currere contra eccleſiam. ſed
tempora de præſcriptione ſubduci, nam
contra eccleſiam currit præſcriptio. ut
ſupra de in integr. reſtitu. §. 2. Sed aliud
eſt in minore ut ibidem notaui. ¶Alij ue
rò dicunt tunc demum reſtitui aliquem
& tempus de præſcriptione ſubduci. cum
in abſentia eius contra quem præſcribi-
tur completa eſt præſcriptio uel parum
poſt reuerſionem illius. Et hoc colligunt
ex uerbis prætorijs qui ait. Si quid ex
bonis abſentis cauſa rei publicæ præ-
ſcriptum fuerit, cùm is abeſſet poſtea ve
reſtituam. quod poſtea ad modicum tem
pus refertur ſcilicet, dum quis poſt re-
uerſionem ſuam conducit hoſpitium cõ-
ponit ſacrinulas. quærit aduocatum. hæc
enim modica præſentia abſentia repu-
tatur. ut.ff.quibus ex cauſis ma.l. ab ho-
ſtibus. ſed quòd ſimpliciter. & ſi mile.
ff. de uerb.ſig.l. hæc adiectio. Qui hoc di-
cunt habent rationem talẽ. ſi præſcriptio
in abſentia cõpleatur uel parũ poſt quod
tempus pro abſentia reputatur. ut dictum
eſt, iuſtum eſt ut reſtituatur, quia legitur
cum in abſentia. Sed ubi in præſentia cõ
pletur, quãuis contra quẽ præſcribitur ali
quo tpe de præſcriptione abſens fuerit,
nũc læditur cùm cõpletur, & nõ tunc cũ
abfuit. Ad quod tñ reſpondet dñs meus ꝙ
& ſi tũc nõ læditur lædebatur tamẽ, nã ex
totali tpe præſcriptionis intelligitur quis
lædi. non tantũ ex eo quo præſcriptio cõ
plet, aliàs ultimo momento tpis præſcri-
ptionis tantũ deberet quis reſtitui. eo.n.
tẽpore quo præſcriptio cõſumatur. Et ſic
ſecundũ eos eo tãtum tpe læditur effecti
uè. Quod eſt ſatis abſurdũ. Dicit tamẽ do
minus meus in ſumma quòd ſi prima ſen-
tentia ſit æquior poſterior tamen eſt ſe-
curior ſecũdũ leges. ¶Species præſcriptio
5 num multæ ſunt. † Eſt.n.præſcriptio. 10.
dierũ quæ currit contra appellantem ut
2.q.6. biduum. Eſt & ſex menſium ut in
redhibitoria actione. ut.ff.de redhibi.ac.
ſi tantum.§.2. Et in beneficiorum collatio
ne. ut infrà de conceſ. præben. ca. nulla
Et in expectatione abſentiũ cum agitur
de ſpũali coniugio cõtrahẽdo ut ſupra ut
lite nõ conte. quoniã.§.ſi uerò aliter. Itẽ
eſt præ-

eſt præſcriptio trium menſium quæ currit capitulo non eligenti.ut.l.di. poſt quã 63.di.obeuntibus ſupra de elec. c.ultimo. Et eiuſdem tẽporis præſcriptio currit ele cto negligenti petere conſeruationem ſeu pallium ut c.di. quoniam ſupra trãſla. inter corporalia. Eſt & unius anni quæ obijcitur agenti iniuriarũ.ut. C.de iniur. l.ſi non conuicij. Et eadem opponitur nõ proſequenti appellationem. ut infra de appel.cum ſit romana.Item non utenti reſcripto.ut ſupra de præſcrip. ſi autem. & c.plerumq;. Eſt & biennij quæ currit de bitori.ut.C.de non nu.pe.l. in contractibus. Eſt & triẽnij.ut infra eo.ti. c.1.Eſt & quadriennij.ut.16. q. 3. quas actiones. C. de quadriennij præſcrip.& hæc competit fiſco & contra fiſcum.ut ibi. Eſt & decennij uel uicennij quæ requirit titulum & bonam fidem etiam ſecũdum leges ut.16. q.3.§.poteſt.Eſt & præſcriptio. 30. uel. 40.annorum de quibus præcipuè in canonibus tractatur. Et licet antiqui canones admittant contra eccleſiam pręſcriptionem.30.annorum.ut.16.q.3.c.1.2.& 3.hodie tamen.ſola.40. annorum præſcriptio admittitur contra eccleſiam. ut infra eo.ti.de quarta.c.ad aures.illud auditis.

6 † Sed contra romanam eccleſiam non niſi centenaria currit præſcriptio ut infra eo.ti.ad audientiam & c.cum a nobis. 16. q.3.quas actiones. ¶ Quęritur de præſcriptione quadriennij quæ currit aduerſus eum cuius rem Imperator donat. C. de quadriennij præſcri.l. bene a Zenone.an contra eccleſiam locum habet? Reſpondeo non ar.12.q.2.quicunq; infra de reb.

7 ec.non alie.ca.1. † Item quæritur an uſucapio triennii in rebus eccleſiaſticis mobilibus & profanis locum habeat. Reſpõdeo ſicut i præalle.l.quas actiones,quidã tamen dixerunt quòd non,ſicut nec in rebus fiſci.ut inſti.de uſu.§. res fiſci. ¶ Quæ autem ſint quæ præſcribi non poſſunt. dictum eſt ſupra eo.§.item exigitur. ¶ Itẽ quibus modis interrumpitur præſcriptio dictum eſt ſupra eo.§.ſit autem. ¶ Reſtat

8 quis ſit effectus præſcriptionis. † Effectus quadragenatiæ præſcriptiõis eſt talis qualis eſt effectus longæ præſcriptionis ſecundum leges.quia quæ requiruntur in lõga præſcriptione eadem & in longiſſima ſecundum canones ſcilicet bona fides. & iuſtus titulus.& quòd res ſit præſcriptibilis.ut ſuperius dictum eſt. Ex longa uerò præſcriptione acquiritur exceptio contra dominum rei uel creditorem cui res ſit obligata.ut.C.de præſcrip.30.uel.40. annorum.l.ſi quis emptionis in prin.Sed cũ exceptio ſit actionis concluſio.ut.ff.de except.l.2.& no. ſupra de excep. patet quod directum dominium remanet apud ueterẽ dominum unde & rem uendicare, poteſt à quolibet poſſeſſore præterquam à præſcriptore uel ab illo quæ ab eo poſſidet. Præſcriptor autem habet utile dominium ut.C.de bo.ma.l.j.in auten. niſi tricennale,quæ eſt in autentico de nup. §. ſi uerò expectet,col.4.unde habet utilem rei uendicationem etiam contra ueterem dominum, cum lex dicat per præſcriptionem mutari dominium.ut.ff. de uſucap.l. eum qui ædes.Non mireris ſi per uſucaptionẽ acquiratur directum dominiũ rerum mobilium.per præſcriptionem utile in rebus immobilibus quia mobilia facilius tranſeunt & mutantur quam immobilia, ſicut ex ipſo nomine patet, & probatur. ff. de acqui. poſ.l. ſi rem mobilem. Et ſi quæratur quæ ſit ratio quare per perſcriptionẽ tollatur hypotecaria actio.ut.l. ſi quis emptionis & non per uſucapionem triennij. ut.ff. de pigno. l.1.§. cum prædium. &.ff. de uſuca.l. iuſto.§. non mutat. C. de pig. l. uſucapio. Reſpondeo quia per pręſcriptionem acquiritur exceptio quæ omnẽ prorſus actionem excludit ut infra eo. ti. ad aures.Sed per uſucaptionẽ triennij acquiritur ſolum dominium,quæſtio autem pignoris ab intentione dominij ſeparatur ut in prædicto.§. cum prædium. ¶ In ſum

6 ma quæritur † an cum mala fide præſcribi poſſit etiam longiſſimo tempore? Reſpondeo non, quia bona fides exigitur in præſcriptione canonica.ut 34.quæ.2 ſi uirgo infra eo.ti. uigilanti. &.c.ſi diligenti. ita ut in nulla parte temporis præſcriptionis poſſeſſor conſcientiam rei habeat

alienæ

alienæ.ut infra eo.ti.c.ult.In quo iuri ciuili derogatur expreſſe,ſicut & in quibuſdam alijs ſupra de dolo & contu.c.1.ſupra de offi.dele.ſuper quæſtionum ſupra de reſti.ſpo.ſæpe contingit infra de teſta. relatum. ¶ Sed ſi quæratur qualiter eccleſia potuit hoc conſtituere in præiudicium laicorum. Reſpondeo bene ratione peccati ut ſupra de iudi.nouit.Sed pono quòd poſt completam præſcriptionem incipiat quis habere conſcientiam rei alienæ nunquid tenetur rem reſtituere priori domino.Videtur quòd ſic. Quia non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum ut 14.q.6.ſi res aliena,& nullus numerus defendit annorum ut 33.q. 2.ſi uirgo. Sed contra.completa præſcriptione tutus eſt quis ſecundum utrunq; ius.ut infra. eod.titu.de quarta. & c. ad aures.& 16.q.3.c. 1. 2.& 3. & c. dilecto, ergo iure poſſidet. Si iure iuſtè, ſi iuſtè bene.ut 14.q.4.quid dicam. Nec eſt iam aliennm quod præſcriptum eſt ut ibi dicit. Præterea iura faciũt hoc meum illud tuum, ut. 8. di. quo iure. Item conditor canonis & legis poteſt mihi dare rem alienam & tutus ſum ut.ff. de euic. l. lucius. C. de quadrien. præſcrip.l. benæ ponit enim ſtare quòd qui per 40. annos rem poſſideret alienam eius efficeretur. In hac quæſtione dicunt theologi. quòd quandocunq; quis habeat conſcientiam rei alienæ. eam teneatur reſtituere aliàs peccat. Sed certè quod dicunt theologi puto conſilium eſſe alias de iure non tenetur.quia iam res non eſt aliena & iuſte poſſidetur, ut in c. quid dicam. & dominium mutatum eſt ut dixi in §. ſuperiori. Alanus tamen dixit quòd ſi ex cauſa lucratiua, quis rem poſſidet & præſcripſit, debeat eam reſtituere ar.ff.de his quæ in frau.credi.l.quod autem.§. ſi quid cum pupillo. Si uerò ex cauſa non lucratiua non tenetur eam reddere.Conſilio ergo theologorum acquieſcere arbitrium eſt non neceſſarium ut 14. q. 1. §.quod præcipitur. Si conſilio ut uolueris minus boni adipiſceris non mali.aliquid perpetrabis ut 14.q.1.quiſquis.

Summarium

1 *Sententia quæ dicatur.*
2 *Sententiæ ſpecies duæ aßignantur. & nu. 5.*
3 *Interlocutoria an reuocari poßit infra decem dies poſtq; lata eſt,uel quandocunq;.*
4 *Appellari an poßit a qualibet interlocutoria,*
5 *Sententia diffinitiua an per eundem iudicem reuocari poßit.*
6 *Iudex qui ſententiam pronunciando errauit, an poßit ſententiam ſuam corregere, exiterum iudicare.*
7 *Sententia diffinitiua qualiter proferri debeat.*
8 *Iudices plures cognoſcentes, an ſimul in unam conſonam ſententiam cõuenire debeant,*
9 *Cauſæ matrimoniales a quibus iudicibus ſint iudicandæ.*
10 *Sententiæ diffinitiuæ qui ſint effectus.*
11 *Sententia an reſcindatur prætextu nouorum inſtrumentorum.*
12 *Sententia quo remedio ſubleuetur.*
13 *Iudex in ſententia omnia quæ ipſum moueant exprimere non debet.*

¶ DE SENTENTIA ET RE iudicata. Rubrica.

SIc continua.diximus ſupra in ti. proxi. qualiter per præſcriptionem res acquirantur.Nam uidendum eſt qualiter res alio modo ciuiliter acquirantur ſcilicet per ſententias iudicum. Vel alias. Finito curſu de proceſſu iudiciorum nunc quaſi ad littus,id eſt, ad ſententias ueniamus diligenter attendentes.quid hic ſententia dicatur.quot ſint eius ſpecies,a quo ſit pronuncianda.qualiter & quando, eius effectus.quo remedio ſentẽtia ſubleuetur.

1 ¶ Sententia † eſt diffinitio iudicialis controuerſiæ finem imponẽs.ut.ff.eo.l.1. Determinat enim iurgantiũ controuerſias.ut infra eo.ti.c.2. Addunt quidam in deſcriptione diffinitio inquã indubitata & quæ nullo remedio appellationis attẽtari poſſit per l.ff.de tranſac.l.eleganter.§. ſi poſt rem iudicatã.ſed aliud ibi adijciatur ad oſtendendum quòd poſt talem ſententiam tranſactio locum non habeat, aliàs bene

dicitur res iudicata quæ attentari poteſt remedio appellationis.ut.C.de appel.l.li
2 tigatoribus. ¶ Species ſententiæ † duæ ſunt. Nam alia interlocutoria alia diffinitiua. Interlocutoria eſt qui non ſuper principali.ſed ſuper alijs quæſtionibus fertur cauſa principali durante. Ideò autem dicitur interlocutoria quia inter principiũ & finem fertur principalis cauſæ.uel quia iudex inter partes loquendo ſine ſolennitate ſcripturæ pronunciat. Hanc ſententiam reuocare poteſt iudex ſiue ſit ordinarius.ut.ff.eo.ti.l.quod iuſſit, ſiue delegatus. ut infra de ap.cum ceſſante.ſiue arbiter.ut.ff. de arb.l. dicere. Ferri tamen debet cum cauſe cognitione & iudice conſedente non procedente.ut 3. q. 3.§. ſpacium, in uer. a iudice. ¶ Sed dubitatur
3 † an reuocari poſſit infra 10. dies poſtquàm lata eſt uel quandocunq;. Et uidetur quòd ſic per iura præalle. quod iuſſit & c.cum ceſſante. ſed cõtra uidetur quòd infra 10. dies tantum. Nam tranſit in rem iudicatam. & ideo infra decennium eſt appellandum. ut ſupra de elec. cum dilectus.in fi.ſupra de reſti.ſignificauerunt. Tranſit enim interlocutoria in rem iudicatam qui ad duo ſcilicet ut remedio appellationis attentari non poſſit. & ut excipiatur ex ea. ut in decre. cum dilectus, non autem ut ex ea agatur actione in factum, ſicut agitur ex diffinitiua. ut. C.de rebus cre. & iureiuran. l. actori, delato.
4 †Sed nunquid poteſt a qualibet interlocutoria appellari. ſic ſecundum iura canonica non ſecundum leges ut infra de appel. cum ſit romana. 2. q. 6.non ita. ſed contra 2. q. 6. ante ſententiam. ff. de appel. non reci. l. 2. C. quorum ap. non reci. l. an.C. de epiſcopali iudi. l. 2. C. de iudi. l. apertiſſimi. C. de ap. l. ſi quis. prouocatione. Ad hoc quidam dixerunt generaliter obtinere ut ſecundum leges ab interlocutoria non appelletur. ſed caſualiter.fallit in caſibus illis quos ponit lex illa.ff.de ap. non reci. l. 2. C.ut lite pe.l.2. ff.de mino.l. ait prætor. §. permittitur. ff. qui ſatiſda.co.l.arbitro. C. de ap. l. ſi quis prouocatione. Ad hoc dixerunt quidã caſus illos genera exẽpli productos eſſe. Nã idẽ dicunt & in alijs caſibus in quibus maius grauamen incidere poteſt. Alij autem dicunt ſic refert an interlocutoria ſit talis qui abſorbeat totum ius alicuius & inſtar habeat diffinitiuè ita ut poſt interlocutoriam non ſit locus ad appellandum a diffinitiua. a tali interlocutoria appellatur. Verbi genera. Agitur ex re iudicata corã executore excipitur contra ius pronũciatum,uel iuris ordine prætermiſſo,uel contra abſentem,pronunciatur ſecundum ius iudicatum fore uel ritè ſeu cõtra præſentẽ poſt talẽ interlocutoriã non reſtat niſi ſententiã executioni mãdari. A tali igitur interlocutoria põt appellari.Secus ſi poſt interlocutoriã ſaluũ ſit beneficium appellationis a diffinitiua arg. ad hoc. ff.de ap. l. 1. §. quæſitum. in fi. Sed tu teneas quod primo dixi, generale eſt quòd ſecundum canones appellatur ab interlocutoria. Et è cõtrario generale eſſe quòd nõ appellatur ab interlocutoria ſecundũ leges.quod tamẽ fallit in caſibus ſpecialibus ut dictũ
5 eſt. Diffinitiua † uerò eſt per quã principalis quæſtio diffinitur. quam ſemel latam iudex reuocare non poteſt. ut in l. præalle. quod iuſſit, in fi. ff. eo.ti.l.Paulus poſtquam latam nihil quæritur. ff.eo.ti.l. poſt rem iudicatam qua lata iudex eſſe deſijt.ſemel enim bene uel malè officio ſuo fungitur.ut.ff.eo.ti.l.iudex. Quod uerum eſt ut ſententiã ſuam reuocare non poſsit uel amplius iudicare. Nã quo ad exequendum retinet iuriſditionẽ. ut ſupra de offi. deleg.ex literis.& c. quærenti. Et quod dico iudicẽ iterum iudicare nõ poſſe in delegato obtinet non in ordinario, qui poteſt pronunciare iterũ ſi prima ſententia quã tulit nulla ſit ipſo iure.ut. C.quomodo & quando iu. ſi præſes. C.de accu.& inſcrip.l.ſi accuſatoribus.& ar.ff.de arbi.l.dicere & l.quid tamen.Sed ſi iudex delegatus ſemel pronunciauerit diffinitiuè & eius ſententia nulla ſit impetrabitur a ſuperiorìore ex integro iudicari. ut. C. de ſe.ex breuicu.reci.l.1. & per alium iudicẽ ut.C.quomodo & qñ iudex.l.ſi ut proponis in prima ſi ut proponis.¶In cauſa uerò matrimo-

matrimoniali dico eundem ordinarium
qui primo malè pronunciauit uel delega-
tum non tamen eundem qui primo iudi-
cauit ſed alium poſſe iterum iudicare, ſiue
prima ſententia ipſo iure ſit nulla ſiue per
errorem facti ſit lata. Et hac ratione dici-
tur quod ſententia in cauſa matrimoniali
non tranſit in rem iudicatam. ut. infra. eo.
lator. teneor, cóſanguinei. infrà. de ſpóſa.
6 ſicut 35. q. 9. §. quia ergo. † Quid ſi iudex
in pronunciando errauerit ut cum uoluit
dicere condéno dixit abſoluto uel è con-
uerſo. nunquid ſententiam corrigere po-
teſt & iterú iudicare? Videtur quod ſic: ni
hil enim dixiſſe uideatur arg. ff. de ſupp.
leg. l. Labeo. ff. de reb. du. l. 3. Sed cótra. ff.
de arbi. l. qui arbiter. ff de re iudi. l. cú quæ
rebatur. Huic ſententiæ addi non poteſt
niſi circa acceſſiones, & eodem die. ut. ff.
7 eo. ti. l. Paulus. ¶ Diffinitiuam † iudex re-
citare debet in ſcriptis alioquin recitata
ſine ſcriptis uel ſcripta & partibus edita
non recitata non ualet. ut 2. q. 1. in pri-
mis. & c. ſtatutis. &. C. de ſen. ex breuicu.
reci. l. 1. 2. & 3. Hoc th fallit in caſibus illis
in quibus agitur ſine ſcriptis quos ſupra
no. de libel. ob. §. libellus exigitur. Recita
ri in quam debet à iudice non ab alio ut.
ſupra de conſue. ad noſtram. Nec etiam
ab aſſeſſore. ut in auten. ut defunc. ſeu fu.
eorum. §. illud. coll. 5. Et à iudice ſedente
non ſtante. ut. ff. quis ordo in bo. poſ. ſer.
l. 2. §. in bonorum. &. §. nos, & in auten.
ut ab illuſtribus & qui ſuper illam dig.
ſunt, coll. v. Item ferenda eſt diffinitiua
præmiſſo ordine iuris aliter lata non te-
net ut. 2. q. 6. §. diffinitiua in uer. ſentétia.
C. de ſen. & interlo. om. iudi. l. prolatam,
Quod intelligo in ordine generali, ſecus
in ſpeciali, qui in aliqua ſententia, requi-
ritur nec ſeruatur tunc enim tenet ſenten
tia. & neceſſe eſt appellari ut. C. de ap-
pel. l. 1. Vel diſtingui poteſt inter ordi-
nem iudiciarium & ordinem iuris ut ſen-
tentia lata contra ordinem iudiciarú non
teneat & lata cótra ordinem iuris teneat.
Hoc tamé fallit in his in quibus nó requi
ritur ordo iudiciarius. ut ſupra de iureiurá
do. ad noſtram. Item ferenda eſt ſecúdum
iura. ut infra eo. ti. c. 1. C. de iud. l. rem nó
nouam. in prin. in auten. de defenſo. ciui.
§. iuſiurá. col. 3. 9. q. 3. ſummo opere Alio
quin ſententia non tenet. ut infra. eo. ti. c.
1. 2. q. 6. §. diffinitiuè. in uer. ſententia. Et
hoc cum expreſsè fertur ſententia contra
ius: ut. ff. de ap. ſi expreſſum. ff. quæ ſenten
tiæ ſine app. reſcin. l. 1. ſecus auté ſi nó ex
preſsè ut. ff. e. tit. l. cú prolatis, & túc appel
landum eſt. ut. infra eodem ti. cum inter.
in fi. quádo auté expreſsim pronunciatur
cótra ius & quádo non expreſſim habes.
2. q. 6. §. Diffinitiua, in uer. ſententia. &. ff.
quæ ſentétiæ ſine appel. reſcin. l. 1. Ité fer-
ri debet diffinitiua præſentibus partibus,
uel per cótumaciá abſentibus, aliter non
ualet. C. quomodo & quando iudex. l. ea.
quæ. &. 3. q. 9. caueát. Hoc tamen fallit in
ſententia arbitri. cum actum eſt in com-
promiſſo ut uel uno uel utroque abſente
ſententia promatur ut. ff. de arbi. l. dié. §.
ſi quis ¶ Item ſententia diffinitiua nó eſt
ferenda contra res prius iudicatas quod ſi
fiat nó tenet. ut 2. q 6. §. diffinitiua, in uer.
ſententia. C. quádo prouo. nó eſt neceſſe.
l. 1. Hoc tamé fallit in cauſa matrimonia-
li. ut ſuperiùs dictú eſt. & probatur. 35. q.
9. §. quia ergo. In crimine falſi. ut. C. de.
cri. fal. l. querelá, & ubi negatur iudicatú
ut. ff. quæ ſététiæ ſine appel. reſcin. l. 1. in
prin. Et cú dolo quis omiſit exceptionem
quæ cópetebat ex prima ſentétia. ut. infra
e. ti. inter monaſteriú. qui contraria eſt. l.
præallegatæ. 2. q. 6. §. diffinitiua. uer. ſenté
tia. C. quádo ꝓuo. nó eſt neceſ. l. 1. Sed de
cre. intelligo. cú qs ex certa ſciencia & ex
dolo obmiſit exceptioné uolens decipere
aduerſarium ar. ff. ad Velley. l. ſi decipiédi
lex auté loquitur cú ex ignorátia omitti
tur exceptio rei iudicatæ uel ex certa ſcié
tia omittitur. ſed ideo quis omiſit quia nó
poterat eá túc téporis ꝓbare unde omiſ-
ſio nó preiudicat. ut. 2. q 7 plerique. Item
fallit. ff de iureiur. l. admonendi ꝓpter per
iurium prior ſententia retractatur. Ité fer
tur ſententia cótra ré prius iud icatá, ut cú
per nouas defenſiones minori uel eccleſię
ſubuenitur. ut. ſupra de in int. re. c. ul. &. C.
ſi ſepius in inte. re. poſtu. l. 2. Item iudicari

non debet diebus feriatis ut.ff.de,arbitris
l.ſi de meis.§.arbiter. Quod intelligo in
ferijs ſolennibus ad honorem dei inuen-
tis.ſecus in his , quæ facta uel ſtatuta ſunt
ob commoditates hominum ut tempus
meſſium & uindemiarum quando iudica-
ri poteſt de conſenſu partium. ut.ff. de fe
rijs.l.ſi feriatis ſupra de ferijs.c.ul.& præ-
tore cogente . ut.ff.de arg.l.ſi feriatis. Et
de materia no.ſupra de ferijs.§.ult. Item
diffinitiua debet continere alterum ex
duobus cõdẽno uel abſoluo.ut. C.de ſen.
& inter.om.iu.l.præſes & 2.q.6.§. diffini
tiua,uel æquipollens.ut infra de uerb.ſig.
in his & de arbi.l.quid tamen,&.ff. de re.
iu.l.in ſumma.Itẽ ſententia certam quan
titatẽ continere debet ſi de certa quanti-
tate agatur,ſed & ſi nõ contineat ſufficit
tamẽ certã contineri in aliqua parte acto
rum.ut.C.de ſen.quæ ſine certa quanti.l.
hæc ſententia.Si aũt de incerta quantita
te agatur puta de indẽnitate præſtãda ua
let ſententia C.de ſen.& interloc.om.iu.
l.cũ eorũ &.C.de ſen.quæ ſine certa quã
8 l.2.infra de fideiuſ. peruenit.† Et nota ꝙ
ſi plures iudices cognoſcant ſimul in unã
conſonã ſententiã conuenire debent ut.
6.q.3.ſi quis epiſcopus criminaliter accu-
ſatus.ſi aũt in concipiẽdo ſententiã diſſo
nent,ſerua quod legitur.6.q.4.c.1.2. & 3.
Sed ſi diuerſas ſententias duo iudices tu-
lerint diſtingue . ut infra eo.c.ult.Si uero
eſſent tres iudices tulerint diſtingue . ut
infra eod.c.ult.Si uerò eſſent tres iudices
tunc ualeret ſententia duorũ cõtradicẽte
tertio,ſecus ſi abſente . ut.ff.de re iu.l.duo
ex tribus.ff.de arbi.l.in tres. Vbi de ſum-
mis agitur.& duo iudices diuerſas tulerint
ſẽtẽtias,id eſt,unus condẽnauerit in ma
iori ſumma alius in minori tenet ſenten-
tia in ſumma minori.Nã uterq; conueni
re uidetur in ſumma minori.ut.ff.de re iu
di.l.inter partes.ff.de re iudi.l. inter par-
tes.ff.de arbit.l.diẽ.§.ſi plures . Erit autẽ
iudex peritus in iure,cũ ſecundum iura iu
dicare debeat ut ſuperius dictum eſt , uel
ſaltem experientiã cauſarũ habere debet
per uſum quotidianũ ut.C.de iudi.l.certi
iuris eſt.In autẽ de iudi.§.nos igitur,coll.
6.ar.2.q.2.c.ult.Duo enim ad iudicandũ
ſunt neceſſaria poteſtas & ſcientia ut 20.
9 di.§.1. † Et hoc maxime in cauſis matri-
monialibus quæ non ſunt tractandæ per
quoslibet,ſed per iudices diſcretos qui po
teſtatẽ habeant iudicandi & ſtatuta cano
num non ignorant ut infra de conſang.&
affi.ex literis.Vbi autem princeps ex cer
ta ſcientia Imperito committi delegatus
iudicare poteſt, quia princeps omnia de-
dit quæ iudicare iuſſit .ut.ff.de re iudi.l.
quidam conſulebat. Quæ autem ætas re-
quiratur in iudice habes ſupra de offi. del.
cum uiceſim.Et ſic iam uidimus quot ſint
ſpecies ſententiæ , qualiter ; quando & à
quo debeat iudicari ¶ Reſtat uidere de ef
10 fectu † ſententiæ.Et quidem uidimus de
effectu interlocutoriæ ſupra eo.tit.§.ſpe-
cies. Videamus de effectu diffinitiuæ. Ef-
fectus ſententiæ , eſt confirmatio . ea n.
quæ iuxta eccleſiaſticum morẽ iuſtè & ra
tionabiliter fuerint diffinitiua noſtra quo
que ſententia roborentur ut infra eo.t.ea
quæ ſi tamẽ roborari petantur ut infra e.
t.cauſam in ſi. Itẽ executio ut.2.q.1. ſicut
30.q.9.omnibus modis. Quæ quidem cir
ca executionẽ ſẽtẽtiæ,debeant obſerua
ri plene notaui ſupra de iud.§.partibus au
tẽ in iudicio.conſtitutis.Itẽ actio ex re iu
dicata.quæ quidẽ datur ei pro quo ſenten
tia lata eſt. ut.C.de re.cre.& iur.l.actori,
delato.ff.ut re iud.l.miles. §. ult. & aliis
eius nomine.ut.ff.de excep. rei iudi.l. rei
iudicatæ.non autem ei contra quem lata
eſt.ut.ff.de except.rei iudi. l. euidenter.
¶ Datur inquàm actio aduerſus illum con
tra quem lata eſt & in hæredem ipſius ut
ff.eodem titulo.l.miles.§.ulti. ¶ Reo au-
tem abſoluto . datur exceptio contra il-
lum qui ſuccubuit & alios eius nomine
uenientes ut in prædicta. l. rei iudicatæ,
ſecus ſi idem qui ſuccubuit alterius no-
mine agat ut. C . de admini. tut. l. cum
quædam.ff.de rei uend.l. inter officium.
Sed reo abſoluto nõ tollitur actori actio
ipſo iure ut.ff.de condi. inde.l. Iulianus .
Quod eſt mirabile,quia fortius & prom-
ptius deberet actio tolli propter rem iudi
catam quam dari ex re iudicata.ff. de ac
&.ob.l.

& ob l. Arrianus. Sed forte hoc ideo eſt.
quia lex non potuit alio modo ſubueni-
re actori uincēti niſi in indulgendo actio-
nem reo. aut potuit ſubuenire & ſi ipſo
iure non extinguatur actio uel tollatur
hoc eſt per remedium exceptionis. Au-
ctoritas uerò rei iudicatæ eſt ut ei ſtetur ſi
non fuit appellatum. ut. C. eodem titulo
l. ad ſolutionem aliquando tamen non
ſtatur propter ſubuenientem æquitatem.
ut. C. eodem titul. l. 1. infra de purgat. uul
ga. ſignificantibus. ff. de conditio. ſine cau
ſa. l. 2 ff. commodati. l. in commodato in-
fra de frigi. & maleſi. impotentia coeun-
di fraternitatis. ff. quando de pecu. act. eſt
an. l. 1. §. ulti. ff de conditio. ſine cauſa. l. ſi
fullo. ff. de iureiur. l. admonendi. Item eſt
auctoritas rei iudicatæ ut non reſcinda-
tur prætextu computationis uel calculi.
ut. C. eo. ti. l. 2. niſi error calculi in ſenten
tia exprimatur. ut. ff. quæ ſententiæ ſine
11 appell. reſcin. l. 1. ¶ † Item non reſcindi
tur res iudicata prætextu nouorum inſtru
mentorum: ut infra eod. titu. inter mo-
naſterium. C. eodem titulo. l. ſub ſpecie.
Hoc tamen fallit in ſententijs latis ad-
uerſus fiſcum quæ infra triennium retra-
ctantur. ut. C. de ſenten. aduer. fiſ. la. re-
tract. l. una. li. 10. Item ſi geſta ſunt tran-
slata in publicam formam perpetuam ob
tineant firmitatem ut. C. eodem titulo. l.
ult. etiam ſine teſtium præſentia confe-
cta. ut. C. de dona. l. in donationibus, quod
uerum eſt inter partes etiam in alio iudi-
cio. ut. C. de liber. eau. l. iubemus. ¶ Suble-
12 uatur uel releuatur † ſententia remedio
appellationis infra decennium. ut 2. q. 6.
biduum. ff. de uerbor. ſignific. l. ſi qua pœ-
na. ff. ad Turpil. l. 1. §. ultimo. Vel per ſup
plicationem faciendam eiſdem à quibus
appellare non licet. ut. C. de ſenten. præ-
fe. l. una. & hoc infra 10. dies ut. C. quan-
do libel. prin. da. in autē. quæ ſupplicatio.
in autē. ut ſpon. largi. §. & aliud. uel in pr.
infra bienniū. ut. C. de ſen. præſe. Per in in
teg. reſ. ut ſupra de in integr. reſt. auditis,
tum ex literis &. c. ſciſcitata. ff. de mino.
l. in cauſæ. §. ul. & l. perfect. Per querelam
falſi. ut. C. ad le. Cor. de fal. l. querelam,
ff. de re iudi. l. diuus. &. C. ſi. ex fal. inſtru.
l. 1. & ulti. ¶ In ſumma notādum eſt quod
ſecundum plures in cauſa ſubreptionis.
hoc eſt cum quis dicitur per ſubreptionē
aſcendiſſe ad apicem dignitatis quod eſſe
non debet. ut ſupra de elec. cum dilectus
filius arch. mornen. proceditur ad ſenten-
tiam contra abſentem lite non conteſta.
ut infra eod. ti. cum olim ſupra de dolo &
contu. cum olim, ut ſic caſus iſte ſit unus
de caſibus ſpecialibus quos ponit decre.
illa ſupra ut lite non conte. c. quoniā fre-
13 quenter. §. ſunt & alij. † Item iudex in ſen
tentia omnia quæ ipſum mouent expri-
mere non debet. ut infra eo. tit. ſicut no
bis. Item cæteri iudices iudicare tenen-
tur in caſibus ſimilibus: ſicut Summus Pō
tifex iudicat niſi forte cauſa neceſſitatis
& utilitatis inſpecta diſpenſatiue duxe-
rint aliquid ſtatuendum ut infra eod. titu.
in cauſis.

Summarium

1 *Appellatio quid ſit.*
2 *Appellatio quare ſit inducta.*
3 *Appellare quis poſſit.*
4 *Appellatio à quo & ad quem debeat fieri.*
5 *Appellari an debeat à delegato ad delegantem.*
6 *Appellatur à diffinitiua non ab interlocutoria. & quando ab interlocutoria appelletur.*
7 *Iudex litigatori conuitiari non debet.*
8 *Executio in leuioribus maleficijs retardatur propter appellationem ob grauiora facinora.*
9 *Appellatio locum non habet in diſciplinis & correctionibus, & quando.*
10 *Appellari an poſſit à momentanea poſſeſſione.*
11 *Appellatio non habet locum in cauſa decimarum.*
12 *Libellus appellationis qualiter concipiatur.*
13 *Forma dimiſſoriarum ſeu apoſtolorum.*
14 *Appellatur infra decendium à recitatione ſententia.*
15 *Appellatur bis à diffinitiua, non tertio petitur tamen reſtitutio in integrum contra res bis iudicatas.*
16 *Appellare à quibus non liceat.*

Ad

17 *Ad proſequendum appellationem indulgetur annus à iure, & ex cauſa biennium.*
18 *Appellationis non proſequentis quæ pœna ſit.*
19 *Recuſatio iudicis quibus ex cauſis fiat. & numero 23.*
20 *Familiares qui dicantur, remiſſiuè.*
21 *Conſanguinitas qualibet teſtem non repellit.*
22 *Forma recuſationis iudicis.*
23 *Cauſa recuſationis iudicis coram quo allegari & probari debeat. & qui iudices recuſari poſſint.*
24 *Recuſatio iudicis infra quot dies fieri debeat.*
25 *Recuſationis effectus.*
26 *Iudex recuſatus an poſſit præuenire recuſationem, & cauſam alteri delegare.*
27 *Intellectus ad c. de quarta, de præſcrip. & ad c. cura de iure patro.*
28 *Arbiter hodie eligitur qui cognoſcit de cauſa ſuſpicionis iudicis.*
29 *Appellans an eximatur à iuriſditione eius à quo appellat.*
30 *Relatio fit tribus de cauſis.*

¶DE APPELLATIONIBUS. Rubrica.

Dictũ eſt ſupra de his quæ in iudicijs fiunt & tandem de ſententiis Nunc autem tractatur hic de quibuſdam remedijs per quæ litigatores ſolitũ eſt releuari, uidelicet de appellationibus, recuſationibus & relationibus. ¶Videamus igitur quid ſit appellatio, quare inducta ſit. quis poſſit appellare. à quo, ad quẽ, quando. qualiter quotiẽs. infra quod tẽpus. A cuius ſententia non poſſit appellari. infra quæ tẽpora ualet exerceri. Itẽ ex quibus cauſis iudex poſſit recuſari. Itẽ qualiter & quando relatio ſit facienda.
1 ¶Appellatio † eſt per inuocationem maioris iudicis prætextu iniquitatis primæ
ſententiæ reciſionis imploratio. ut. ff. de
mino. l. præfecti. Sed hæc diffinitio legalis eſt. quia ſecundũ leges generaliter nõ
appellatur niſi a ſententia. ut no. ſupra ti.
prox. §. ſpecies. Sed ſecũdũ canones aliter appellatio diffinitur. Appellatio eſt à
minore ad maiorẽ iudicẽ prouocatio. ut
2. q 6. omnis oppreſſus &. c. ſequentibus,
& maximè in. c. placuit, nã ſecundũ canones ẽt extra iudiciũ appellatur. & tũc paſ
ſim. i. ſine aſſignatione grauaminis permittitur appellare. ut infra eo. ti. cũ ſit ro
mana. §. ſi uerò. ſecus cũ in iudicio appellatur. ut eo. ti. ut debitus hono. ¶Inducta
2 † eſt appellatio ſecũdũ leges ut iniquitas
& imperitia iudicãtiũ corrigatur. licet nõ
nunquam bene latas ſñias ſuperior in pœnis reformet. neq;. n. utiq; in melius pronũciat qui nouiſſimus ſñias eſt laturus. ut
ff. e. t. l. 1. ℞. 1. Sed ſecundũ canones ẽt ad
hoc inducta eſt appellatio, ut liceat appellatori uitiatã cauſam appellationis remedio ſubleuare, ut. 2. q. 6. c. 1. Et ad aliud ut
oẽs oppreſſi releuentur. ut 2. q. 6. ad roma
3 nã. 2. ¶Appellare poteſt omnis † is cuius
intereſt, ſiue cõtra eũ lata ſit ſententia. ut
2. q. 6. ideo, ſiue contra aliũ ſua tamen intereſt. ut. 2. q. 7. nõ ſolent ſupra tit. prox. cũ
ſuper. ff. e. t. l. tutor. & . l. ab executore. §. alio. Itẽ põt quis appellare ꝑ ꝑ quale quale præiudiciũ. ut in decre. præalle. cum ſuper & . ff. eo. tit. l à ſententia. Item & ſi nõ
interſit alicuius ex cauſa pecuniaria poteſt tamen pro alio appellare humanitatis cauſa. ut. ff. eo. ti. l. non tantum & . ff.
quando ap. ſit. l. 2. §. ulti. Item poteſt quis
pro alio dãnato etiã ſine mandato appella. dummodo dannatus mox ratũ habeat.
hoc eſt infra decenniũ. ut. 2. q. 6. non ſolẽt
ff. de ap. recipi. l. 1. ff. rem ra. ha. l. 1. ¶Ap
4 pellari poteſt † & debet à minore iudice
ad maiorem. ut. 2. q. ul. anteriorum. §. illo
uidelicet. & . §. illud etiam, & . c. placuit. Si
quis appellauerit ad minorẽ iudicem error ei nocebit. Nã ſententia tranſibit in
rem iudicatam. Sed ſi ad parem uel minorem alium tamen pro alio error non nocet, nihilominus tamen poterit appellans proſequi appellationem apud illum
ad quem debuit appellare ut. ff. de app.
l. 2. §. ſi quis & . §. ſi uero. Quibus autem
obmiſſis appellacio facta eſt Papam ualet, ut. 2. q. 6. ſi quis putauerit infra eo. ti. ſi
duobus & . c. ſolicitudinem. ipſe enim eſt
ordinarius omnium ut infra de priuil. antiqua. Secundum leges ſi appellatio fiat
ad principem omiſſis medijs. princeps
remit-

remittit ad eum ad quem debuit appellari. ut. ff. eo. ti. l. Imperatores. † A delegato autem appellãdum eſt ad delegantẽ
5 dummodo delegans in delegando aliquid ſibi de iuriſdictione reſeruet. ut ſupra de offi. del. ſuper queſtionum. C. qui pro ſua iuriſ. l. una in fi. Sed obſtat. ff. quis & a quo. l. 1. in fi. Ad quam ſic reſpõdeo. lex illa loquitur in ordinario delegante ad quem non appellatur. ſed appellatur ad eum qui ordinarium dedit. Aliud in delegato delegante. Et eſt ratio. maior enim & dignor eſt iuriſdictio delegata quã ordinaria. ut ſupra de offi. dele. ſignificaſti &c. ſanè. Sed hæc ratio & ſi colorem habeat non tamẽ mihi placet. Vnde dic ꝙ ibi dicit. non eſt appellandum ad ſecundo delegantem. ſubaudi tantum. Vel dic ꝙ appellabitur ad primo delegantem ſed ille remittet ad eum qui ſecundo delegauit ut. ff. de appel. l. 1. §. ſi quis. Vel loquitur quando is qui ſecundo delegauit nihil ſibi retinuit de iuriſdictione. ut in præalle. dec. prædicta. ſuper quæſtionum. & de hac materia plenius no. ſupra de offi. ui-
6 ca. circa princ. ¶ Appellatur † à diffinitiua non ab interlocutoria ſecundum leges. niſi in caſibus. ff. qui ſatiſda. co. l. arbitrio. &. ff. à quibus ap. non ſic. l. ulti. & in alijs caſibus quos no. ſupra ti. proxi. §. interlocutoria. Appellatur à grauamine illato in iudicio. ut infra eo. ti. cum ceſſante. Extra iudicium. ſed tunc erit potius ad cauſam prouocatio ut infra eo. titu. cum ſit romana. Item & ab iniuria iudicis. ut C. eo. ti. l. ſi quis prouocatione. Quod duobus modis poteſt intelligi. uno modo ſic ut cum iudex litigatorẽ protrahit uel con
7 uiciatur eidem † ſicut enim litigator iudici conuiciari non debet ſic econuerſo. ff. eo. titu. l. illud. & C. eodem titu. l. & in maioribus. ff. de iniur. l. iudici. licet qualiſqualis iniuria per appellationem iudici fieri uideatur. ut. C. de ſum. tri. & fide catho. l. 3. & C. quando prouoca. non eſt ne. l. ulti. in fi. Alio modo ſic cum iudex poſt ſentẽtiam in exequendo excedit. uel quia infra quadrimeſtre tempus exequitur. Sic & ab executore appellatur cum modum in exequendo excedit id eſt cum mandati fines excedit, ut ſupra de offi. dele. ſuper quæſtionum. §. nos autem. &. §. porro. & ſic intelligo. 2. q. 6. §. diffinitiua. in uer. ab executore. &. C. quorum ap. l. ab executione. Item poteſt appellari a tota ſententia & a certo capitulo ipſius, ſi diuerſa capitula contineantur in ipſa, nec reſcinduntur alia capitula ſuper quibus non appellatur niſi eſſent connexa. ut. ff.
8 de mino. l. etiam † Si uerò damnatus ex pluribus facinoribus ob grauiora appellet differtur executio in leuioribus, ſi autem ob leuiora. tunc non differtur executio in grauioribus. ut 2. quæ. 6. §. ſi quis ex pluribus. &. ff. nihil innoua. ap. pen. l. 1. §. ulti. Item appellatur à mala conſulatione uel minus plena. ut. 2. q. 6. biduum. in fi. ff. quando ap. ſit l. 1. in prin. & l. ulc. Item ne fiat aliquid niſi canonice. ut de ele. cum nobis olim. Contingit autẽ aliquando quòd ab eadem ſententia utraque pars appellat reſpectu diuerſorum capitulorum ut infra eo. c. ſignificauerunt infra de teſta. Raynucius. & ca. Raynaldus. Appellari aũt non poteſt ne id fiat quod perpetuo edicto fieri mandatur. uel cum res dilationem non recipit. ut. ff. de app. reci. uel non. l. ſciendum. & in alijs contractibus quos habes 2. q. 6. §. diffinitiua, in uer. ſunt etiam. C. quorum ap. non rec. ¶ In di
9 ſciplinis † & correctionibus regularium non habet locum appellatio ut infra eod. ti. ad noſtram. reprehenſibilis cum ſpeciali. Vnde in his remota appellatione procedebatur etiam ſecundum uetera iura. ut infra ne cleri. uel mona. relatum. Hoc tamen intelligo cum modus correctionis modum pacti non excedit, ut 33. quæſt. 4. qui peccat, in fi. alias ſecus: quia nimiæ aſperitatis, increpatio nec correctionem nec ſalutem recipit. ut 45. di-
10 ſtin. cùm beatus. † Item in momentanea poſſeſſione non appellatur. quia ſententia lata in ea interlocutoria ſecũdum quoſdam. Ego autẽ dico eã diffinitiuã. et tamẽ non appellatur ab ea ſecundũ leges alia ratione ſcilicet quia de proprietate eiuſdem rei plenius et principalius iudicium

cium expectatur,ut. C.ſi de mo.poſ. fue-
rit ap. l.una. Secundum canones tamen
appellatur. ut ſupra de teſti. ſignificaue-
11 runt. † Item in cauſa decimarum non ha
bet locum appellatio etiam ſecundum ue
tera iura. ut infra de deci. tua. in ſi. Nam
decimæ ſunt tributa.ut 16.q.1.decimæ.&
in tributis non appellatur. ut 2.q.6.quo-
tiens. Vel poteſt dici quòd in cauſa deci
marum appellatur. Nec ob.illa decre.tua,
nam ibi forte remota fuit appellatio ſpe-
cialiter in reſcripto. Itē non obſtat quod
dixi decimas fore tributa,quia ſi uerè eſ-
ſent tributa.locum in eis præſcriptio non
haberet.ut.16.q.3.§. poteſt. i uer.ad hæc
in uerbo porro.&.C. de præſcrip.30. an-
no. l. competit. Quod falſum eſt. ut no.
ſupra de præſcrip. de quarta.Item ſi uerè
tributa eſſent, non haberet locum in eis
compenſatio. ut. C. de compen. l. in ea.
In decimis uero poteſt interuenire amica
bilis compoſitio ut infra de confir.uti. uel
inuti.uenerabilis infra de decimis.ex mul
tiplici. ſuggeſtum. di lecti ſupra de trāſac.
ſtatuimus. Fiet aūt appellatio apud acta,
uiua uoce, ut ſit quis dicat appello. ſi ue-
rò non apud acta quis appellet. libellus
appellationis eſt offerendus ei à quo ap-
pellatur ſi eius copia habetur,alioquin ei
ad quem, appellatur.ut 2. q. 6.§. biduū.
in uer. ſi quis ipſius. ff.eod. ti.l.1.& 2. C.
eo.ti.l. litigatoribus. & l. eos. ff. quando
appel.ſit.l.1.§. dies.& §. ſi quis.¶Quali-
12 ter autem † concipiatur libellus appella
tionis, habes 2.quæ.6.§.forma. Porrecto
autē libello iudici à quo appellatur ſi qui
dem receperit bene eſt. Et tūc ipſe iudex
debet dare apoſtolos ideſt literas dimiſſo
rias infra 30. dies. etiam non petente ap-
pellatore. ſed & appellator cum inſtan-
tia petere debet.ut.2. q. 6. poſt appella-
tionem.ff. de li.dimiſ. l. 1. Quod ſi non fe
cerit imputatur ei licet & iudex malè fe-
cerit non dando ut 2.q. 6. poſt appellatio
nem. &.C. eodem ti.l.iudicibus.¶Forma
13 †uerò dimiſſoriarum ſeu apoſtolorum ha
betur in prædicto. c. poſt appellationem.
&.ff.de libe.dimiſ. l. 1. Olim appellaba-
tur infra biduum in propria cauſa,uel tri-
duum in cauſa aliena. Currebat autē hoc
tempus a die latæ ſententiæ ſiue ſub con
ditione lata eſſet ſiuè purè quāuis ſub con
14 ditionale fieri non deberet.† Hodie ue-
rò appellatur infra decēnium à recitatio
ne ſentētiæ. & hoc tempus utile eſt,quia
non cedit niſi à die ſcientiæ, & niſi iudex
copiam ſui fecerit in publico. ut 2.q. 6.bi
duum.&.ff.quando ap.ſit.l.1.§.biduum.&
§.dies. Vnde ſi pronunciatum ſit contra
abſentem non per contumaciam,non cur
rit decennium ignoranti niſi per procura
torem defenſus fuerit. quia ſi procurator
non appellauerit difficile eſt ut hic audia
tur.ut.C. quomodo & quando iu.l. ab eo
&.ff. quando ap. ſit.l.1.§.ul.& 2.q.6.§.bi
duum.&. §.ſi aduerſus. ¶Appellatur autē
15 † his à diffinitiua, non tertio. C. ne in
una eadem cauſa tertio prouo.l. una.2.q.
6. ſi quis in quacunque infra eo. tit. ſua.
Sed quamuis tertio non appelletur, peti
tur tamen in integrum reſtitutio contra
res his iudicatas, ut.ff. de mino.l. minor
autem ingratus. Item admittitur ſuppli-
catio.ut in. l. ſi quis in quacunque lite. &
ſic intelligi poteſt.ſupra ti. prox.c.cū cau
ſa.Nec ob.2.q.6.quotiens.&.c. omnis op
preſſus.Quod enim ibi dicit totiens appel
lari poſſe quoties opus eſt. expone quo-
ties id eſt, bis ut ff. de leg. 3. l. fideicom-
miſſa.§.ſi quis decem.Vel expone donec
ſuperior inuenitur & hoc locum habet cū
appellatur ab ordinario. Vel illud i diuer
ſis grauaminibus illatis circa diffinitiuā.
Item non ob.31.q.2.Lothar,ius ibi enim
ter appellaui Theberga. ideſt uxorem ap
pellationis teremiſit ſemel tamen appel-
lando:ut infra eo.ti.bonæ.Et quod dixi in
diffinitiua. idem puto in interlocutoria.
16 ¶A papa † uel principe non appellatur.
cū ipſe ſit qui prouocetur. papa enim de
alijs ſententijs iudicat,nemo de ſuis.ut 9.
q.3.cuncta.Item à ſenatu non appellatur.
ut.ff.à qui app.non licet.l.1.Item nō ap-
pellatur a ſententia præfecti prætorio.ut
C.de ſenten.præfe.l.illa. Item ab arbitro
non appellatur,quia nullam habet iuriſdi
ctionem. & cum ipſo iure non teneat ſen
tentia ipſius ſed ei ſtetur metu pœnæ &
quod

quod non tenet reſcindi non poteſt, quia
nec gradus rumpitur qui nullus eſt.ut. ff.
de rupt.iniuſto uel ir.teſta. l. nã & ſub cõ
ditione.& ideo a ſententia arbitri non ap
pellatur.ut.C.de arb.l.1.Quod uerum eſt
in arbitro compromiſſario. ſecus eſt in ar
bitris iuris de quibus legitur.11.q.1.per-
uenit. C. de iu.l.ult. ſupra de offi. deleg.
ſuſpicionis infra eo.ti. cum ſpeciali.Eſt ta
men quædam ſpecies appellandi ab arbi-
tro, id eſt arbitrium reſcindi. ut cum liti-
gator qui ſuſpectum habet arbitrum con-
teſtatur ne procedat. ille nihilominus
pronunciat.ut.ff. de arbi.l. non diſtingue
mus.§. cum quidem, & ſimile. C. de his
qui per me. iudic. no. ap. l.2. Statur ergo
ſententiæ arbitrorum, ut dictum eſt me-
tu pœnæ. Sed ſi arbiter per ſortes pronun
ciauit datur contra ſententiam exceptio.
ut.C. de arbi. l. arbitrorum.&.ff.eod.ti.l.
ita demum. Arbitrorum autem ſententiæ
ſi inique fuerint corriguntur. ut. ff. pro ſo
cio. l. ſocietatem. ff. de operis libe.l. ſi li-
bertus ſupra de iureiuran.Quintauallis.&
ca. uenientes. Item ſi ex cõſenſu partium
iudex detur poterit appellari ab eo. ut.ff.
eodem titu. conſenſu. Nec obſt.2. q.6. a
iudicibus. natura ibi loquitur de arbitris
non de iudicibus. Item ab executore ap-
pellari non poteſt niſi modum excedat.ut
dixi ſupra. eo.ti. §. appellatur à diffiniti-
ua. In quibus autem caſibus non appelle-
tur ſolet quibuſdam uerſibus notari. Ap-
pellari uetant ſcelus, excellentia pacta.
Contemptus partis ſed & interdictio fa-
cta. Arbitrium res quæ perit eſt ſi lõgius
acta. Scelus quia in notorio delicto non
appellatur.ut infra eo.ti. cum ſit romana.
§. præterea.& c. conſuluit. Excellentia iu
dicis uetat appellari quia a papa uel prin-
cipe, a ſenatu,uel præfecto prætorio non
appellarur: ut ſuperius dictum eſt. Pacta
ſi paciſcañt partes ue appelẽt. nõ poterit
appellari.ut.ff.a quibus ap. non licet.l.1.
Contemptus partis quia contumax non
auditur appellans. ut 24.q. 3. de illicita.
niſi ueniat iudice adhuc ſedente pro tri-
bunali. ut.ff.de in integ. reſti.l. ul.uel niſi
eſſent contumax in exhibendo. ut. ff. eo.
titu.l.creditor.§. iuſſus.Sed & interdictio
facta. quia inhibetur appellatio a papa,
appellari non poteſt etiam à diffinitiua,
niſi cauſa ꝓbabilis aſſignetur. Citra dif-
finitiuam autem appellari non poteſt co-
ram eodem a quo appellatur,niſi expreſſa
cauſa probabili & probata. Arbitriũ quia
ab arbitro non appellatur ut ſuperius di-
ctum eſt. Res quæ perit eſt ſi lõgius acta.
quia ſi res ex dilatione patiatur detrimen
tum non appellatur ut. 2.q.6.§. à diffini-
tiua.in uerbo ab executore.ff. de appel.re
17 ci.l.ul.¶Ad † proſequendum appellatio-
nem indulgetur annus a iure, & ex iuſta
cauſa biennium.ut infra eo.ti. cum ſit Ro
mana. Sed ſi per impotentiã partis omiſ-
ſa ſit proſecutio nullum appellanti præiu
dicium generatur ut infra eodem titu. ca.
ex ratione. ſi uerò per iudicem ſteterit ip
ſo iure. tempus appellationis non currit.
ut in auth.ut ſponſa.lar.§.hoc quoq;.colla
9.in authen.de appella.§.ſancimus. colla.
8.2.quæſt. 6.anteriorum. §.ſed lis. C. de
temp.appel.in auth.ſed lis. Sed ſi dolo ad
uerſarij circumuentus appellator appella-
tionem ſuam non fuerit proſecutus præ-
iudicatur ei: quia poſt tempus non ad-
mittitur ad proſequendum ſed aget ad
uerſus dolum ad intereſſe.ut.ff. de dolo.l.
arbitrio.§.dolo cuius Sed ſi ſoluendo nõ
fuerit reſtituetur appellans ad proſequẽ-
dum.ff. de eo. per quem fac. eſt. l. ex hoc
edicto. Infra tempus prædictum licet ap
pellatori proſequi ſecundum ſe communi
terue, id eſt, ſolus uel cum aduerſario.Tẽ
pore autem indulto tranſacto lite non cõ
pleta rata manet ſentẽtia.ut 2.q. 6.ſi quis
appellat.C.eo.ti. in auth.ei qui appellat.
& in auth. de his qui ingre.ad ap. §.ſanci
mus. coll. 5. Appellatore autem ceſſante
cum unus menſis ſupereſt ex biennio. li-
cet uictori ingredi ut quæratur reus. quo
ſiue inuento ſiue non. ſuas afferat allega-
tiones. uel ut confirmetur, uel ut reſcin-
datur ſentẽtia omni caſu abſentem in ex-
penſis condemnando. neutro occurente
ſententia firma manet. ut in auth. præal-
legato. & ſic intelligi poteſt infra eodem
titu. oblatæ. Vel erit in arbitrio ſuperio-

ris an appellans nimium præcurret uel
non. ¶ Et nota quòd tempora prædicta
locum habent niſi iudex à quo fuerit ap-
pellatũ tempus reciſius moderetur. ut in-
fra eo. ti. cum ſit romana. In caſu uerò cũ
de matrimonio ſpirituali agitur poteſt is
ad quem fuerit appellatum tempus reci-
ſius moderari: ut infra. eo. ti. oblatæ. in fi.
Et idem puto in matrimonio carnali. nã
in utroq; periculum eſt in mora. ut ſupra
ut lit. non conte. quoniam frequenter. &
ſic ſecundum præmiſſa patet quòd termi-
nus appellationis qui a iure præfigitur.
præuenitur ab appellatore qui quandocũ
que infra annum proſequi poteſt ut dictũ
eſt. Poteſt præueniri & ab appellato ſed
non nimium ut dictum eſt. Et ſi quæratur
quæ ſit diuerſitatis ratio. Duplice ratio-
nem aſſigno terminus legis prolixior eſt.
& ideo præuenitur. terminus autem ho-
minis breuis. nam iudex reſtringere po-
teſt. ut in decre. oblatæ ſeu moderari ter-
minum legis. ut in decre. cum ſit romana
uerbum autem moderandi ad reſtringen-
dum ſe habet ut infra de uerbo. ſig. c. ul-
ti. & propterea terminus hominis nõ præ
uenitur. Vel alias homo eſt magis dedi-
gnantis naturæ quam lex. & ideo termi-
nus hominis non præuenitur. terminus
legis ſic argu. ad hoc. ff. de arbi. l. ſi cum
18 dies. §. ult. & l. Celſus. ¶ Si quæras † quæ
ſit pœna non proſequentis appellationẽ
interpoſitam circa diffinitiuam diſtinguo
ſic. Aut appellat actor. aut reus. ante lit.
conte. aut poſt. Item aut proſequitur ap-
pellator & non appellatus. aut appella-
tus & non appellator. an uterque. aut neu
ter. Si actor appellat ante lit. conte. & nõ
proſequatur proſequente appellato appel
lator condemnatur ad expenſas. ut infra
eod. ti. reprehenſibilis. §. 1. Si uero actor
qui appellauit proſequatur reo non pro-
ſequente proceditur in reum tanquam in
contumacem ut infra eo. ti. ſæpe contin-
git. ſecundum formam illius decret. ut ſu
pra ut lite non conte. quoniam frequen-
ter. Si uterque proſequatur, lis ſuo marte
procedat. Si neuter, prius iudex libere
ſua iuriſdictione utatur. ut in decre. re-
prehenſibilis in prin. Sed ſi poſt. li. con-
te. actor appellet & non proſequatur. pro
ſequente appellato, actor iterum eſt citã
dus. ut. C. quomodo & quando iudex. in
auth. qui ſemel. ſi non uenerit proceditur
in principali ſi liquere poterit. ut. C. de iu
di. l. properandum. §. ſin autem ex geſtis.
uel ſaltem fiet abſolutio ab obſeruatione
iudicij cum condẽnatione expenſarum. ut
in ea. l. §. & ſi quidem. Sed ſi proſequatur
actor non proſequente reo appellato pro-
ceditur in principali ſi liquere poteſt. ut.
3. quæſtio. 9 decernimus. & in præal. l. pro
perandum. §. ſin autem affuerit reus, ſi nõ
poſſit liquere fiet miſſio in poſſeſſionem
irrecupabile. ut. C. quomodo & quan-
do iudex. l. conſentaneum. Sed ſi uter-
que proſequatur. uel neuter. repete quod
dictum eſt in membris eiſdem. Et eadem
locum habent appellante reo quę dixi cũ
appellat actor. ¶ Recuſatur iudex multis
19 ex cauſis. † Sed de multis aliquas pſequa
mur. ut ſi iudex ſuffraganeus multorũ liti-
gatorũ. alteri. n. merito eſt tũc ſuſpectus.
ut. ſupra ut lite non conteſt. accedẽs in pri-
mo accedens. Item ſi ſit dominus litigato
ris. ut. ſupra de offi. delega. inſinuante. &
c. cauſamque. Item ſi iudex eſt de terra
litigatoris: ut. ſupra ut lite non conte. ac-
cidens in ſecundo accedens. Item ſi à iu-
dice appellatum ſit, pendente appellatio-
ne etiam in aliis cauſis eſt ſuſpectus. ut. in
fra. eo. titu. ad hæc. & c. propoſuit. Item ſi
iudex habet familiaritatẽ cum litigatore:
ut. 3. q. 5. accuſatores: ut. ſupra de offi. de-
20 le. inſinuante. † Qui autem ſunt familia-
res legitur. ff. de fur. l. ſi libertus. ff. de pe.
l. reſpiciendum. §. furta domeſtica C. de
quæſtionibus l. placuit pridem. ff. ad Syl
la ſe con. l. 1. §. ſin autem. ff. de ædil. edict.
l. ædiles. §. familiæ. & C. de his qui ad ec.
con. l. ul §. & hoc quidem. ff. de uerbo. ſig.
l. pronunciatio. § familiæ. Item ſi eſt affi-
nis. ut 3. quæſtio. 9 abſens. & ff. de iniu.
l. lex Cornelia. Item ſi litigator ſit comes
iudicis. ut. ff. de offi. præſi. l. ſenatus cẽſuit.
Item ſi iudex aliqua conſanguinitate cõ-
iungatur litigatori. ut infra eo. ti. poſtre-
mo. Item ſi eſt concanonicus. ut ſupra de
offi.

offi. deleg.cum.R. canonicus Ianuenſis.
Item ſi iudex habet conſimilem cauſam.
ut ſupra de iud. cauſam. & arg.ff. de excu
tu.l. propter litem. Item propter domi-
num omnes de eius familia recuſantur.C.
21 ſi quacunque prædictus po. l. unica † Iſtæ
& conſimiles cauſæ repellunt iudicem a
iudicio. ſed non teſtem a teſtimonio. li-
cet enim quælibet conſanguinitas repel-
lat iudicem. non tamen teſtem. ut infra
eodem titu. poſtremò.4.q.3. Item in cri-
minali.in uer. item lege Iulia. Hoc ideo.
quia facilius habentur iudices quã teſtes.
& propter hoc repellitur quis a iudicio
ex defectu teſtium. ut ſupra de teſtib.dile
22 cto. ¶† Poteſt autem recuſari iudex uer-
bo uel libello. Et erit forma recuſationis
hæc. quia periculoſa res eſt & triſtiſſimos
ſolet habere euentus coram ſuſpecto iudi
ce litigare recuſo te. uel ſic. quia ſuſpecti
uel inimici iudices eſſe non debẽt, & quo
dammodo naturale eſt ſuſpectorum iudi-
cum inſidias declinare, et inimicorum
23 uelle refugere ideo te recuſo. ¶† Alle-
gabitur cauſa ſuſpicionis coram iudice.
quæ ſi ſufficiens uiſa fuerit probabitur co
ram arbit.ut infra eo. titu. ſecundo requi
ris.&. cap. cum ſpeciali ſupra de offi. de-
lega. ſuſpicionis. Nec ob.3.quæſt.5.quia
ſuſpecti ibi enim nec admiſſa fuit recuſa-
tio. et ideo nec probatio exacta. Secun-
dum utrunque ius ſcilicet canonicum et
ciuile poteſt recuſari delegatus ut infra
eod. titu. poſtremo ſupra de offi. deleg.
ſuſpicionis.et cap.inſinuatione. et idem ſe
cundum leges.ut. C. de iud. l. cum ſpecia
lis. et. l. apertiſſimi. Ordinarius autem
recuſatur ſecundum canones.ut. 3.quæ.5.
ſuſpecti.ſupra de fo. competen.ſi quis cle
ricus.et cap.licet 2.quæſt.6.placuit. 11.q.
1. peruenit. Et idem ſecundum leges et
ſecundum dominum. Mar. per.l. C.de iu
riſdi. om.iudi.l. nemo, ſumpto arg. a con
trario ſenſu.ibi.n.ſic dicitur nemo poſt li.
conteſ. ordinariæ iurisdictionis declinet
examen. ergo ante lit. conte. declinet.Et
ad idem inducebat autem. C.de ſenten. et
interlo. om.iud. et conſequenter.Sed do-
minus Io.B. contra, non enim ordinarius
recuſatum ſecundum leges. ſed ſi ſuſpe-
ctus fuerit adijciendus eſt ei epiſcopus lo
ci. ut. C. de iud. in auth. ſi uero contin-
git. & reſpondet ad legem illam nemo,
ſic dicit ipſæ. domine Mar. ſi uis ſumere
argumentum a contrario ſenſu legis il-
lius nemo.ſume a contrario ſenſu legis to
tius. ſic nemo poſt litem cont. ordinariæ
iurisdictionis declinet examen, ergo an-
te lit. conteſt.non ordinariæ iuriſdictio-
nis non declinet examen.& ſic delegatus
non ordinarium recuſatur ſecundũ leges.
Autem uero & conſequẽter intelligebat
in delegato. Sed quod dixi delegatũ poſ-
ſe recuſari uerum eſt non petitum,petitus
enim recuſari nõ poteſt ab eo qui petijt.
ut 2.q.3.in auth.offeratur. C. ut lit. con-
teſt. in eodem auth.ſupra de offic.dele.cũ
olim magiſter, niſi noua ex cauſa. ut ſu-
pra de offi. deleg. inſinuante. &.arg.ff.de
24 arbi.l. licet. † Sed queritur de parte recu
ſandi. Et dicit Io.teutoncius quòd gene-
raliter recuſatio fieri habet infra 20.dies
ut dicit auth.offeratur & aliud auth. & cõ
ſequenter, & quoniam iſti dies cedunt et
poſt lapſum eorum non eſt locus recuſa-
tioni. Ideo prouidit lex quòd ſi copia iu-
dicis recuſandi haberi non poteſt recuſa-
tio coram præſide proponatur ut.C.de iu
dic.l.apertiſſimi.T.dicit ꝙ recuſatio fieri
põt quandocunq;, dũmodo ante lit.con-
teſt.cum ſit dilatoria exceptio ut ſupra ti
tu. proxi. inter monaſterium. niſi termi-
nus præfixus eſſet a iudice ad omnes dila
torias proponendas. ut ſupra de excepe
paſtoralis.Sed de hoc plenius dicit no. ſu-
pra de dilati. §. ſunt et alie. ¶Effectus
25 † autem recuſationis eſt, ut ſi probata
fuerit ſuſpicio iudex ordinarius recuſatus
committat negotium principale. ut ſupra
de foro compe.ſi quis clericus infra eo. ti.
ad hæc cũ a te.11.q.1. peruenit.2.quæ.6.
placuit.C.de iudi.l.cũ ſpeciali.et.l.aper-
tiſſimi. hoc enim competit iure ordina-
riæ poteſtatis.Si ſit delegatus,dixit. T. ꝙ
cum per recuſationẽ probata ſuſpicione
deſinat eſſe iudex et iuriſdictionem non
habere. ſupſuſedebit cauſæ cognitioni et
committere non poteſt iurisdictionem

ſpeciali, in prin. Sed principale negotiũ non committetur niſi de recuſatoris aſſenſu. quod ſi non conſentiat recuſator ad ſuperiorem tranſmittet negotium recuſatus.ut.infra eod.cum ſpeciali in fi.1.℟.

29 ¶ Et notabis † quod licet iudex recuſatus iuriſditionem retineat. & cogere poſſit arbitros eligere, ut dictum eſt, & tertium ſi duo diſcordant.ut.ſupra de offi.de leg. ſuſpicionis. & cauſam committere, uel ad ſuperiorem transferre.ſecus tamen eſt in iudice à quo fuerit appellatum. Nam appellans eximitur à iuriſdictione eius à quo appellat,ſi iudex fuerit delegatur.ut.infra eod. titul. directè. Si autem fuerit ordinarius eximitur appellans quo ad cauſam in qua appellat. in alijs non eximitur. ſed pendente cauſa poterit ordinarium recuſare.ut.infra.eod.titul. propoſuit.&.c.ad hoc.eo ſuper.quo appellatum eſt prætermiſſio.ut.infra. eod.titul.teneamur. Hoc tamen fallit in delinquente notoriè ut.infra. eod.titul.cum ſit, in

30 fi.&.c.conſuluit.¶ Relatio † fit tribus de cauſis. Aut ei iudex refert de iure conſulens. quia in iure dubitat. Aut quia pronuntiare euitat. & ideò refert ut ſe exoneret. Aut conſulit ſuper facto. Primus modus approbatur. ſecundus & tertius reprobantur. ut probantur hæc.ff. de iudi.l. eum quem.§.iudicibus.&.§.de facto & in auct.de iudi.§ ulti.in auten.ut iudices nõ expectent ſacras iuſſiones §. iubemus. Eſt & quartus referendi modus. ſcilicet cum ſuperior ita committit. ut delegatus ſi de partium uoluntate fuerit pronuntiet. uel cauſam ad ſuperiorem tranſmittat;ut. ſupra de reſcript.ex parte. Sed cum relatio facienda eſt:plena omnia notificanda ſunt ſuperiori & partibus conſultationis edi debet exemplum, & ſi altera partium uiderit relationem minus plenam uel cõtrariam ueritati, poteſt illicò à conſultatione appellari & nihilominus à ſententia.ut.C.de relat.l.1. &.ff. quando ap. ſit.l.1.℟.1.&.2.q.6.§.biduum, in fi. Adeò autem plenè in relatione omnes omnino cauſæ ſunt comprehendendæ. ut prope modum actorum recenſione non ſit opus. acta tamen neceſſario ſunt aſſocianda.ut. C.de rela.l.ulti. ¶ Et nota quod refertur cauſa.refertur & electio ſeu poſtulatio. ut ſupra de offic.lega.licet Franen. &. ſupra de poſtu. bonæ memo. in ſecunda bonæ. Et ſicut electione ſeu poſtulatione relata ad ſuperiorem non licet in ea aliquid innouari,ut in iuribus præalle. ſic & in negotio per conſultationem tranſacto. ut. C.de appel.l. ex illo.2. q.1. nomen.3.q. 6.multum.&.C.de rela.l.2. Sed in his omnibus expectari debet ſuperioris reſponſum.ut 6.q.3. denique.

Summarium

1 *Peregrinantes qui dicantur, & quod ſubſidiũ eis indulgeatur à iure, & nu.2.*

¶ DE CLERICIS PEREGRINANTIBUS. Rubrica.

QVia ſicut appellantes ita & peregrinantes iura tuentur, Ideo poſt tractatũ de appellationibus ſubijciuntur tractatus de peregrinantibus.¶ Videamus igitur qui hic peregrinantes dicantur.& quod præſidium eis indulgeatur

1 à iure. ¶ Peregrinantes † intelliguntur hic romipetæ, apoſtolorum limina & aliorum ſanctorum oratoria uiſitantes. ut 24.q.3.ſi quis romipetas & c. paternarum & c. illi qui. & ſupra de treuga & pace, innouamus.Item illi qui accedunt ad præſentiam domini papæ. ut infra eo.tit.c.1. uno.2.q.6.arguta. Non autem intelligas de quolibet peregrinante. nam largo modo quicunque à loco domicilij proficiſcitur peregrinari uidetur.ut.C.de incol.l.ci

2 ues.lib.10.† Peregrinantes igitur de quibus ſuperius dictum eſt eccleſia romana ſub protectione recipit, & ſpecialiter ad curiam uenientes, hij enim facto appellare.uel uerius prouocare uidentur.ut ſupra tit. proxi.cum ſit romana. & c.dilecti.Et per hunc modum prouocandi receditur ab ordinario. & uocatur aduerſarius prouocantis ad ſuperiorem. Receditur etiam & à delegato dummodo ante notitiam literarum. ut ſupra tit. proxi. meminimus. &c.

&.c.ſuggeſtum. &.ca. ad hæc ſicut aſſeris. Quidam tamen dixerunt quòd hodie prouocatio facti locum non habet per decre. ſupra ti.proxi.ut debitus honor.quæ ſic dicit. cum autem ex rationabili cauſa putauerit appellandum,coram eodem iudice cauſa probabili appellationis expoſita, tali ualet quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari. Vnde decre. illas cũ ſit romana, &.c. dilecti. abrogatas eſſe dixerunt. Sed errauerunt. nam illa ut debitus honor. loquitur in appellatione. Aliæ uerò loquuntur in prouocatione. Habent autem hoc præſidium a iure uenientes ad curiam romanam ut ſi quid eis arreptum eſt uel ſubla ũ poſt inter arreptum eis reſtituatur ut infra eo.c.uno etiam ſi per iudicem ſit ſubtractum & agetur cõditione ex hac decre. Idem præſidium habent appellantes. ut ſuprà ti. proxi. cum teneamur.2 q.6.arguta. & . c. quoties. Sed & aliis iuxta ex cauſa abſentibus ſeu peregrinantibus iuris præſidium indulgetur, nam ſi eorum turbata fuerit poſſeſsio per uim, & expulſis his qui eorũ nomine detinebant,datur eis conditio ex lege, ad recuperandam poſſeſſionem abſentium nomine ſiue fuerint ſerui ſiue fuerint extranei,etiam ſi mandatum non habeant. quod eſt ſpeciale contra regulam generalem.ut.C.ſi per uim uel alio modo turbata.fue.abſentis poſſeſſ.l.1.

Summarium

1 *Confirmatio quid ſit, & quot modis fiat.*
2 *Confirmari quæ poſſunt.*
3 *Confirmationis effectus quis ſit.*
4 *Sententia excommunicationis ſi lata eſt ab ordinario uel delegato, & à ſummo pontifice confirmata, an ille qui tulit poſſit ab ea abſoluere.*

¶DE CONFIRMATIONE utili uel inutili. Rubr.

TRactatum eſt ſupra de his quæ appellationis beneficio ſuſpenduntur. Hic autẽ tractatur de his quæ quæ confirmationis præſidio muniuntur. ¶Videamus igitur quid ſit confirmatio. qualiter ſiat.à quo,de qua re ficiẽda ſit & quid cõfirmationis effectus. ¶Confirma-
1 tio † eſt prioris iuris habiti corroboratio. Hæc deſcriptio colligitur ſupra de fide inſtrum. inter dilectos. ¶ Fit autem confirmatio pluribus modis temporis ex curſu ut ſi à ſententia non fuerit infra decendium appellatum. nam lapſu temporis rata manet.& ei ſtandum eſt.ut no.ſupra de ſent.& re iudi.§.auctoritas. Sic & ſententia arbitri dicitur emologari.ideſt, ſilentio decendij confirmari. ut. ſupra de arbitris per tuas.C. de arbi.l. cum anteà. & not.ſupra de arbit.§.effectus.licet in caſu ſpet appellationem dicatur ſententia cõfirmari.ut.ff.rem ra.ha.l.ulti. Confirmatur aliquid iuramento.ut ſi minor rẽ alienet & iuret non contrauenire ut.C. ſi adver.uendi.l.ſacramẽta puberum. Item cũ mulieres conſentiunt alienationi rerum dotalium & propter nuptias donatarum. & ne contraueniant firmant proprio iuramento.ut.ſupra de iureiur.cum cõtingat, Item cum debitor promittit uſuras,& promiſſum ſuum firmat iuramento. Nã tunc etiam excipere non poteſt.ut.ſupra.de iureiur.debitores,Item cum quis tranſigit. & tranſactionem ſuam iurumento confirmet.Nam tunc punitur ſi contrauenerit, ut.C.de tranſact.l.ſi quis maior.Item iureiurando firmatur ſtatutum de certo numero canonicorum.ſupra de reſcriptis.cõſtitutus. Confirmatur etiã per literas ſuperioris & maximè domini Papæ. qui plerunque cõfirmat ſentẽtias ut.ſupra de ſen. & re iudi.ea quæ.&.c.cauſam quæ in fi.infra de teſta Raynucius in fi.&.c.Raynaldus,in fi.Statuta.ſupra de cõſti.cum acceſſiſſent.Beneficia.ut.infra.e.ti.ad noſtrã &. c.porrecta.Et cõtractus.ut. ſupra de pact. quoties.Arbitria ut infra eo.t.examinata. Cõpoſitiones.ui infra eo.tit.uenerabilis. Itẽ electiones ut ſupra de elec.poſtquã.Poſtulationes uerò non confirmantur ſed diiudicantur.ut ſupra de poſtul. bonæ in ſecunda bonæ.in 2.colu. & ſi inuenta fuerit canonica.admittatur ut.ſupra.de elec.ſcriptũ.uel non admittitur ſi minus canonica ſit inuenta ut.ſupra.de poſtu. præla.bonæ in prima bonæ,uel etiã irritatur. ut. infra eo.ti.

eo. ti. & ſi unanimiter. ¶ Poſſunt confir-
2 mari † quæ pacificè poſſidentur ut. infra
eod.tit.c.1.Res litigioſæ confirmari non
poſſunt.ut infra.eo.ti.c.1.& not. ſupra ut
lite pen.§.lite igitur pendente. ¶ Effectus
3 † confirmationis eſt uires pleniſſimas
dare ei rei cui fortè aliquid iniuria uel im
peritia minus incertum eſt ut. ſupra de
tranſac.c.1.Perſonale facit reale.ut. ſupra
de tranſact. ueniens. & hoc intellige de
confirmatione domini papæ. Auctoritas
enim principis non ſolenne facit ſolen-
ne.ut.C.de teſta.l.omnium. Nam facit ex
nudo pacto dari actionem.ut.ff. de pactis.
l.legitima principis enim auctoritas mu-
tat ſubſtantialia. ut.C. communia de le-
ga.l.2.C.de rei uxo.actio.l.una. Item ope
ratur confirmatio domini papæ ut ſi noua
quæſtio oriatur ſuper re illa ſuper qua
confirmatio eſt obtenta, ordinarius uel
alius cauſam audire non poteſt ſine ſpe-
ciali mandato domini papæ ſi res illa tẽ-
pore confirmationis pacifice poſſideba-
tur.ut.infra.eo.ti.c.1. Sed quo ad titulum
poſſidendi confirmatio nihil addit. id e-
nim confirmatur quod à principio firmũ
eſt,ut.ſupra de fide inſtrumen.inter dile-
ctos. ¶ Vnde in confirmationibus rerum
poni conſueuerunt tales terminationes, ſi
cut iniuſtè & pacificè poſsides. In ſenten
tijs autem cõfirmandis ponitur. ſicut pro
uide lata eſt ut.infra eo.ti. examinata. Pa
pa enim non intẽdit uni dare ut alius ſcru
puloſo corde moueatur. ut.16.q.7. c.1.
nec intendit uni conferre & alteri noce-
re ut.14.q.5.denique.nec uult alicui ſub-
trahi per priuilegia ſua. ut.9.q.3. nunc ue
rò.25.q.2.de priuilegijs. Sed hoc uidetur
abſurdum quibuſdam ut tantam immuni-
tatem rerum quis ſortiatur per huiuſmo-
di ſimplices confirmationes, quæ leuiter
in curia impetrantur. Nam & ſi ſuper re-
bus ſingulis quis impetret confirmatio-
nes eneruata erit iuriſditio ordinarii ſu-
per illis,& propterea ſic intellexerunt de
cre.illas.infra eod.titul.c.1.&.2. quod iu-
dex non poſſit cognoſcere de confirma-
tione an ſit iuſta uel iniuſta. ſed de re con
firmata ſic. Alij dixerunt has decre. lo-
cum habere cum papa eum cauſæ cogni-
tione confirmat.ut.ſupra de of.deleg.quo
niam abbas.ſupra de teſti. ueniens. infra.
eod.titu.uenerabilis. infra de teſ. tamen.
Raynucius.&.c.Raynaldus in fi. Alij uerò
intelligunt has decre. ad literam ſicut ſo-
nare uidentur. per confirmationes ſimpli
ces hæc immunitas rebus confirmatis ac-
cedat.ut ſi ſuper eis noua quæſtio oriatur,
nullus eam audiat ſine mandato domini
papæ.& idem ſi quæſio oriatur ſuper con
firmatione. Hæc poſterior ſententia cum
textu decretalis magis concordat. Verun
tamen ſi confirmationi domini papæ obij
ciatur falſi ſuggeſtio, poterit de eam co-
gnoſcit & iudicari ut. infra eod..titul. de
confirmationibus.& ſic confirmatione nõ
obſtante poterit cognoſci de re confirma
ta.cum certum ſit confirmationem per fal
ſi ſuggeſtionem illicitam fuiſſe. ¶ Vnde
4 † quæritur ſi ſententia excommunicatio-
nis lata fuerit ab ordinario uel delegato,
& à ſummo pontifice confirmata, an ille
qui tulit poſsit ab ea abſoluere. Et uide-
tur quod non. nam papa confirmãdo ſen
tentiam ſuam facit. Omnia enim ſua fa-
cit,quibus ſuam impartitur auctoritatem
ut.C.de uete.iu.enu.l.1.§.& ideò. contra
rium tamen eſt uerius.ut.infra de inſti.ex
frequentibus. Hæc autem de literis con-
firmationis. Sed de literis innouationis
ſciendum eſt quod per eas nihil iuris ac-
quiritur.ut.infra de priui.ex parte &. in-
fra eodem.titu.cum dilectus. Per literas
autem protectionis non eximitur quis à
iuriſditione ordinarij ut. infra de priui.ex
parte.in ſecunda &.c. recepimus. Sed ſi
aliquis ſe ſubijciat protectioni domini pa
pæ & ex ſimplicitate appellare omittat
eximitur.ut.ſupra ti.proxi.c.uno.ſupra de
app.ad audientiam. Quid ergo proſunt
literæ protectioni. Reſpondio maior ho
nor ei debetur quem papa ſua protectio-
ne honorat.ut.ſupra de ma.& obe.p tuas.
Vel ſolet plus timeri quod ſingulariter
pollicetur quã quod generali ſpõſione cõ
cluditur.23.di.quãquã.11.di.quis neſciat.

¶ Explicit liber ſecundus.

Incipit liber tertius.

Summarium

1 *Clericorum uita qualis eſſe debeat.*
2 *Clericorum honeſtas in quibus conſiſtat.*
3 *Clerici in inceſſu, & ſocietatibus qualiter debeant ſe habere.*

¶DE VITA ET HONESTATE clericorum. Rubr.

Finito tractatu iudiciorum à quibus clerici abſtinere debent in quantũ poſſunt, cum ſeruos dei non oporteat litigare. ut 2. qu.7.ſicut ſacerdotes. ideo ſubijcitur hæc rub.de uita & ho.cle. ¶Videndum eſt igitur qualis debeat eſſe uita cleri. & in quibus conſiſtat honeſtas
1 eorum. † Et quidem in eccleſijs collegiatis clerici debent uiuere in communi, in una domo ueſcantur atque ſub uno tecto dormiant & requieſcant. ut infra eod.c. quoniam 32.di.pręter hæc de cõ.di. 5. in omnibus 12.q.2.neceſſaria. Quidam tamen intellexerunt iura illa in eccleſijs regularibus locum habere, aliud in ſecularibus.ut.12.q.2.quia tua ſanctitas. 32.di. ſi qui uerò. Sed puto iura priora continere ius commune in eccleſijs collegiatis. quamuis eis in multis eccleſijs ſit per contrariam conſuetudinem derogatum. Poſteriora uerò loquuntur in clericis non ualentibus continere. qui ſortiri poſſunt uxores ante ſacros ordines ſecundum licentiã ab apoſtolo datam.ut 28.diſtin.de his,in fi.Et ſtipendia extra eccleſiam in domibus ſuis recipere ut pauperes non ut clerici, nec ratione canonici tituli: ſed paupertatis contemplatione.& ſic intelligi poteſt. 1.q.2.ſacerdos. Cõiugati enim canonicum titulum obtinere nõ poſſunt. ut infra de cle.coniuga.ſanem. &.c. diuer
2 ſis fallacijs.¶Honeſtas † clericorum conſiſtit in multis.In tonſura capitis. ut infra eo. ſi quis ex clericis, clericus &.c.clericis.Ita ut admodum ſpheræ caput habeãt abraſum.ut 23.di. prohibete,& ſic attonſis capitibus & parentibus auribus incedant. ut 22.diſt.non liceat. Quod uerum niſi timor uel neceſſitas exigat habitum transformari ut infra eo.c.clerici officia. Vnde quidam repræhenſus de habitus dimiſſione ſic ſe excuſauit. Vnde uerſus. Turius ut peterem laici ſub imagine Romam. Fas fuit ut ſine rem luxuriare comam. Item in ornatu ueſtimentorum & aliorum. ut infra eo.clerici. officia.20.q. 4.per totum. ita ut nec fulgidis nec ſordidis ueſtibus ſe ornent.ut ei ait Hiero.nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ deliciæ laudes pariunt ut 41.diſt.§.1.Item ut moribus & uerbis pudorẽ indeſinenter exhibeant.unde genæ ſponſæ.1. prædicatores turturi comparantur. ut 43.di.§. primo, quamuis laicis uerecundia indicatur. iuxta illud uerecundos & uerentes facite fi
3 lios iſrael.ut 32.q.4.in eo.†Item in inceſſu dicunt clerici eſſe ornati ut grauitate itineris mentis maturitatem oſtendant. In compoſitio enim corporis ut ait Grego.qualitatem indicat mentis.41.diſt.ſicut.Item in ſocietatibus ut non habitent cum malis hominibus. quia ſæpe conſortia malorum bonos etiam mores corrumpunt.ut 28.q.1. ſæpe. unaque ſpectatori liuorem ducit ab una. Item in modeſtia & ſobrietate ut infra eo.ti. à crapula. & 35.diſt.per totum.Item in mundicia uitæ ut infra eo.c.ut clericorum. & dicemus. infra tit.proxi. Item ut ſint aſſidui in lectione & oratione. hæc enim eſſe dicunt opera clericorum. ut 36. diſt.c.ulti. Hæc & alia à clericis exiguntur quorum uita, & conuerſatio debet eſſe ſecreta & à laicorum actibus remo.ut 2.q.8.laicus ut eorum qui in laicali ordine conſiſtunt obſeruantiam. ſicut loco ita religione præcellant.ut 4.diſt.denique in princ.

Summarium

1 *Mulieres quæ permittantur cum clericis cohabitare, & quæ prohibeantur.*
2 *Pœna clericorum fornicatorum. & nu.6.*
3 *Aequitas rigori præfertur.*
4 *Pœna mulierum cum clericis fornicantium.*
5 *Diſpenſatio quæ adhibeatur circa clericos fornicarios.*

6 *Occultus fornicator ſuſpenſus eſt quo ad ſe, ita & occultus ſimoniacus.*
7 *Notorium quotuplex ſit.*

¶DE COHABITATIONE clericorum & mulierum. Rubrica.

QVia frequenter uitam & honeſtatem clericorum ſuſpectarum exhoneſtant mulierũ cõſortia. Ideò poſt tractatum de uita & honeſtate clericorum ſubijcitur hic rubrica cohabitatione clericorum & mulierum. ¶ Videamus igitur quæ mulieres prohibentur habitare cum clericis, & quæ permittuntur. Itẽ quæ ſit pœna clerici fornicantis & quæ mulieris ſe clerico commiſcentis. Item quæ circa clericos fornicarios diſpẽſatio
1 ualeat adhiberi. ¶ Illæ † autem mulieres clericis cohabitare permittuntur in quibus naturale fœdus nihil permittit ſæui criminis ſuſpicari aliæ prohibentur. ut in fra eo. c. à nobis. Quæ autem ſint perſonæ, quæ permittuntur legitur 32. diſt. interdixit. 81. diſt. cum omnibus &.c. uolumus. C. de epiſ. & cle. eum qui. in authen. de ſanctis epiſcopis. §. præsbyteri. colu. 9. in authen. quomodo opor. epiſcopos. §. quanta. Sed contra infra eodem titu. c. 1. Ad quod dico quod prima decre. huius titu. non tenet derogatur enim per poſteriore infra eo. à nobis. Vel prima decreta loquitur in mulieribus quæ & ſi ſuſpicionem effugiant, habent tamen ſecum pediſſequas & ancillas in quibus & de quibus ſiniſtra frequenter oritur ſuſpicio. Et de talibus dicit Aug. Quæ cũ ſorore mea ſunt meæ ſorores non ſunt. ut 81. diſtin. legitur. Iura autem ſuperiora loquuntur de perſonis coniunctis quæ ſuſpicionem effugiunt. nec ſecum habent mulieres ſuſpectas. Epiſcopi uero & monachi omnino nullas ſecum mulieres habere debent ut in authen. de ſanctiſ. epi. § epiſcopum uerò, & 81. di. oportet &.c. clerici & 18. q. 2. diffinimus & in authen. de monachis
2 §. cogitandum. ¶ Pœna † clericorum fornicatorum eſt ut admoniti. non ſe corrigentes à beneficijs ſuſpendantur. Et ſi ſuſpenſi fornicarias præſumpſerint detinere, perpetuò ſunt remouendi ut infra eo. c. ſicut &.c. ſi autem. neque enim ſuſpenſi ſunt ipſo iure. niſi eorum fornicatio eſſet notoria ut 32. diſtinct. nullus &.c. præter hæc. & ſic poteſt intelligi. infra eo. c. ſuper eo. Tunc enim ſuſpenſi eſſent ab officio. & per conſequentiam à beneficio. ut 81. diſt. ſi quis ammodo. &. cap. ſi quis ſacerdotum. Sed nonne fornicatio mortale peccatum eſt, Sic igitur pœna eius eſt depoſitio ut 35. diſt. c. ul. 81. diſt. præsbyter. ſi quis epiſcopus &.c. ſi qui ſunt præsbyteri. ¶ Ad hoc dicunt quidam quod canon ille rigorem contineat, alius autem circa idem contineat æquitatem. ut 34 di
3 ſtinct. frater † æquitas præferenda eſt rigori. ut 45. diſt. licet. l. di. ponderet in fin. 81. diſt. præsbyter. C. de iudi. placuit. ff. de reg. iu. l. in omnibus. Melius eſt enim reddere de miſericordia rationem quam de crudelitate. ut 86. diſt. non ſatis eſt. 26. q. ultima alligant. & 35. q. 9. ueniam 9. di. ſana. l. diſtin. eos. Vel forte iura ideo minus procedunt in crimine fornicationis. quia pauci ab eo inueniuntur immunes. ut. l. diſtinct. quia tua. Vel dicas de iure communi ſeruare poſſe rigorem. de diſpenſatione æquitatem. Nec ob. quod dicit illa decre. frater ſcilicet fragilitas noſtri temporis talem non patitur manere cenſurã. Nam ſic intelligendum eſt. ſ. rigidam &
4 indiſpenſabilem. † Pœna mulierum fornicantium uer. in cenã. quidam tamen intelligunt cum muliere illa hoc peteret. Alioquin ſecus. ut 32. diſtinct. feriatim & 32. quæ. 1. integritas. Si uero cum clericis matrimonialiter de facto contraxerint tunc uenundantur ſi filios non habẽt. ſed ſi filios habent mulieres & filij ſuſcepti ex clericis quos ſua libidine in fecerũt in ſeruitutem redigantur eccleſiæ cuius ſunt clerici. ut 81. diſt. quidem 32. diſt. eos 15.
5 q. ulti. cum multe. ¶ Adhibetur † circa clericos fornicarios diſpenſatio magna. ut non remoueantur ab officijs uel beneficijs. ut infra eodem c. ſicut. &.c. ſi autem ſed ad altiora officia non aſcendant ut

25. quæſtio. 8. hij qui. Maior. ut ad maiores ordines promoueantur ut 34. diſtinct. fra. Maxima. ut ad dignitates aſcendant. ut 33. diſtinct. habuiſſe. ¶ In
6 ſumma no. † eſt quod eccultus fornicator ſuſpenſus eſt quo ad ſe, ſicut & quilibet in mortali peccato conſtitutus. ut 1. qu. 1. ſacerdores non tamen quo ad alios antequam per ſententiam præſcindatur. ut 5. quæſtio. ult. c. ulti. ſed notorius fornicator eſt ſuſpenſus quo ad ſe & quo ad alios. ut infra eodem titulo c. ulti. 30. diſtinct. nullus. & c. præter hæc. Et idē eſt in ſimoniaco etiam occulro qui ſuſpenſus eſt quo ad ſe & quo ad alios ut. 1. q. 1. reperiuntur. Quod intelligo uerum eſſe in ſimoniaco in ordine ſuſcepto qui uiriosſum habet caracterem. ut. 2. qu. 3. quibuſdam narrantibus ſecus autem in ſimoniaco in ordine alteri collato. ut infra eod. de ſimon. per tuas. At tali ergo ſimoniaco in ordine ſuſcepto non debes ſacramenta ſuſcipere ut 1. quæſt. 1. ſi quis à ſimoniacis, ſed à quolibet alio ſic quan diu rolleratur. licet quo ad ſe ſit ſuſpenſus non tamen quo ad alios ut ſuperius di
7 ctum eſt. ¶ Notorium † autem aliud iuris. Aliud facti tertium notorium præſumprum. Notorium iuris duplex. per confeſſionem factam in iure uel per ſententiam. ut infra eodem c. ueſtra. Facti per euidentiam rei quæ tergiuerſatio ne aliqua celari non poteſt. ut infra eo. c. ult. infra de purga. c. cum dilectus in fin. 2. q. 1. in manifeſtis Notorium præſumptū eſt, ut ſi aliquis publicè habitus eſt per filio, ubi non requirirur alia probatio ut ſupra de filijs præsbyt. quoniā, hoc enim quod aliquis ſit filius non poteſt uerè probari ut. ff. de condit. & demon. l. Lucius. Item filius eſt quem nuptiæ demoſtrant. ut. ff. de in ius uo. l. quia ſemper. Et idem dico in fornicatore. Si enim clericus iuuenis & cupidus ſecum habeat euidenter in domo iuuenculam & ſuſpectam non notoria eſt fornicario ſed præſumpra a iuuene. & cupido credatur reddita uirgo.

Summarium

1 *Clericis quibus permittatur habere cōiuges.*
2 *Epiſcopus an diſpenſare poſſit in officio cum ſacerdote, qui matrimonium de facto contraxit.*
3 *Clericus uxoratus an retineat priuilegium clericale.*

¶ DE CLERICIS CONIVGATIS. Rubr.

Dictum eſt ſupra de prohibira cohabitatione clericorum & mulierum. Hic agitur de permiſſa ſcilicet cōiugali. ¶ Videamus ergo quibus clericis permittitur habere coniuges. & an habentes coniuges poſſint ſimul & eccle
1 ſiaſtica beneficia retinere. † Poſſunt clerici in minoribus ordinibus conſtituti uxores ducere. ut infra eo. c. 1. 28. di. de his, in fin. In ſacris autem non. quia omnibus in ſacris continentia eſt indicta. ut ſupra de tempo. ordi. à multis 32. diſt. erubeſcant nemo ſi quis eorum & 31. diſtinct. ante triennium. & 83. diſt. cum in præterito. Orientales autem clerici in minoribus ordinibus cōſtituti ducūt uxores. & eis utūtur in ſacris. ſed poſt ſacros ordines nec de nouo contrahunt nec mortuis uxorib. alias ducunt. ut 31. diſ. Nicena. quoniā & c. aliter & infra e. c. cum olim. Olim in eccleſia primitiua clerici uxores habētes beneficia extra eccleſiam percipiebāt. quia in eccleſijs ſeruiebant. ut 32. di. ſi qui uerò ſunt clerici 12. qu. 1 quia tua ſanctitas. uel ut ſtipendia tanquā pauperibus, nō ut beneficia tanquā clericis præſtabātur. Hodie aūt a beneficijs eccleſiaſticis excludūtur ut infra eo. 1. per totū. ea ei facto proprio amiſerunt. contrarium eligendo. & ſe ad uitam oppoſitam conferendo. ut. ff. de bo. lib. l. ſi patronus. C. de furtis. l. 1. ff. de tributo. l. qui in hæredem. §. ulti. 84. diſtin. quiſquis, nam quaſi in duo diuiſi eccleſijs à quibus ſtipendia percipiunt famulari non poſſunt. cùm eos oporteat cogitare qualiter uxoribus ſuis ualeant complacere ut infra eodem titu. diuerſis fal-

ſis fallaciis, ubi autem aliqui fornicationibus dediti eccleſias pœnitus delinquũt beneficia pro derelicto habere uidentur & eis ſunt ipſo iure priuati. ut 81. diſt. eos. Si quis autem ſcienter beneficium conſerat coniugato. non per ipſum qui contulit ſed per ſuperiorem potius eſt priuandus. ut infra eo. diuerſis fallacijs. Sed quæ
2 ritur † an epiſcopi diſpenſare ualeant in officio cũ clericis in ſacris ordinibus conſtitutis qui de facto contrahunt matrimonia. uidetur quod ſic ut infra eo. c. ſanè ſacerdotes. Sed contra clerici dũ ſacros ordines recipiunt uotum continentiæ ſolennizare uidentur ut 32. di. ſeriatim, in fi. unde poſtea contrahendo manus peccatum committũt quam ſit adulterium. ut 27. q. 1. meliore. non ergo poſſunt epiſcopi diſpenſare quibus datur poteſtas diſpenſandi ab adulterio citra ut ſupra de iud. ad ſi. clerici. ad quod reſpondeo. epiſcopi poſſunt diſpenſare in adulterio & in minoribus ſed & in maioribus ubicunq; inuenitur à iure permiſſum: ut in caſu præmiſſo & hæreſi & ſacrilegio. ut. l. di. præsb. & c. ſi quis preſbyter. Licet alij cõtrariã ſentiant aſſerant dicẽtes poſſe epiſcopus diſpẽſare in adulterio & in maioribus criminibus, niſi inueniatur prohibitũ ut in homicidio & in ſimonia. ut. l. di. miror. & infra de ſi-
3 mo nobis. ¶ Quæritur † de clerico uxorato an retineat priuilegium clericale qđ habetur. 17. q. 4. ſi quis ſuadente? Et uidetur quòd non ut infra eo. c. Ioannes. Sed decr. illa põt intelligi in eo qui cõtraxit cũ uidua. qui irrecuperabiliter à clericatu receſſit ita ut ulterius ad clericatũ redire non poſſit. ut 34. di. ſeriatim. & propterea exuitur omni priuilegio clericali. ut 82. di. quiſquis alias ſi clericus uxoratus ſeruaret tonſurã retinet priuilegiũ clericale. ſic intelligo. ſupra de uita & ho. cle. clericus alij & maximè ſe beneficiũ retinet cuius gratia tonſurã ſeruare tenet. ut in prædicta decr. Ioannes. Nã talis ſub eccleſiaſtica regula eſt tenendus ut 32. diſ. ſi quis uero 12. q. 1. quia tua. Vel põt dici quod illa decreta. Ioannes, non loquitur in priuilegio ipſius canonis. ſi quis ſuadente. illud. n. retinetur eo quòd non tantũ in fauorem clericorum inductum eſt, ſed in odium laicorũ ut infra de ſen. ex. cõtingit. ſed loquitur in priuilegio quod clerici habent in angarijs ut 16. q. 1. §. nouarum cũ. l. ſequen. illud retinent clerici uxorati & maximè ſi non ſeruant tonſurã quã depoſitam ſi reſumpſerit priuilegium non reſumunt ut infra eo. c. ex parte.

Summarium

1 *Reſidere quid ſit, & qualiter clericus debeat reſidere nu. 2.*

2 *Pœna non reſidentis quæ ſit.*

¶ DE CLERICIS NON RESIdentibus. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de clericis qui priuantur à beneficijs propter conſortia mulierum, hic autem tra-
1 ctatur de his qui à beneficijs excluduntur eo, quod non reſident in eccleſijs in quibus beneficiati exiſtunt. & ideo ſubijcitur hic rubrica de clericis non reſi. in ec. uel præben. ¶ Videamus igitur quid ſit reſidere, qualiter clericus debeat reſidere. & q̃
1 ſit pœna non reſidentis. ¶ Reſidere † eſt deſeruire ut infra eod. c. conquerente. parum enim eſt reſidere niſi & reſidens curã eccleſiæ habeat in qua beneficiũ habet uel perſonatũ ut infra e. c. quia nõnulli. ¶ De
2 bet aũt † quis reſidere per ſeipſum nõ per uicariũ ut infra. eo. c. qm̃. Per uicarium. n. deſeruire nõ licet niſi in caſibus quos no. ſupra de of. uica. §. nunc uidendũ. ¶ Aduerſus non reſidentes ſic iura procedunt. Si quis cã cupiditatis trãſeat ad aliã eccleſiã quã ambit priuari debet utraq; habita & ambita ut 7. q. 1. ſi quis epiſcopus ſupra de trãsla. præla. c. pe. & ul. niſi eccleſia uelit eũ repetere. ut 7. q. 1. nõ oportet. ¶ Si aũt cã utilitatis puta ad eccleſiã maiorẽ & cũ licentia prælati ſui tranſeat. cũ corporalẽ poſſeſſionẽ eccleſiæ, ſecundæ tenuerit, & tẽpus præterijt, iſra qđ oĩa p̃ agi poſſint, quæ pertinẽt ad plenã acquiſitionẽ ſecundæ eccleſiæ tũc primũ beneficiũ quod ha-

bu t potuit alteri liberè conferri.ut ſupra de elec.cum in cunctis §.cùm uerò.Sed ſi cauſa neceſſitatis puta propter perſecutionem tunc ceſſante perſecutione redibit ad ſuam eccleſiã.ut 7.q.1.paſtoralis. Sed ſi cauſa humilitatis. puta ſi ad religionẽ tranſeat de iure non redibit ad primam. ut 7.q.c.hic nequaquam ſupra de renunc.
3 poſt translationem.¶ †Vbi autem leuitatis cauſa quis deſerit ſuam eccleſiam. puta uagatur per mundum. tunc ſi habeat primam eccleſiam pro derelicta. ut quia recipit aliam ut infra de præben. de multa infra de conceſ.præben.uel ec. non ua. literas &.c.cum noſtris.uel ducit uxorem. ut ſupra ti.proxi.diuerſis fallacijs. Vel miles ſeu ioculator efficitur. tunc quia uitã aſſumit primæ profeſſioni contrariam.ut C. de mune.patrimo.l.profeſſio.libr.10. poterit eius eccleſia uel præbenda alteri conferri.Sed ſi non habeat eccleſiam pro derelicta trinæ citationis edictũ in abſentis eccleſia publicetur. & ſi nec ſic currauerit obedire, & ultra ſex menſes eccleſiam ſuam deſeruerit poterit ea priuari, & nihilominus ſuſpendi & excommunicati,non tamen degradari. ut infra eodem capitulo ex tuæ. Quod intelligo cũ neſcitur ubi ſit. & ſic non poteſt ad eum citatio peruenire. Alioquin monendus eſt abſens, nec aliter poſſet de iure priuari. ut. infra eodem capitulo ex parte. & capitulo qualiter. &.c. ultimo ad ipſius reditum congruo tempore per ſuperioris arbitrium moderando. ut infra eodem capitulo inter quatuor. Tamen in hoc diuerſa inuenio à iure tempora conſtituta. inuenio enim duos menſes. ut 7.q. præſentium. Tres ſeptimanas. ut 7. quæſtio. 1.ſi quis in clero. Annum ut in autem. de ſanctiſ. epiſcopis. §.interdicimus. Quatuor annos. ut infra eo.ti.qualiter quinq; an. ut infra eo. cap. ex geſtis. moderabitur autem ſuperior ſecundum locorum diſtantiam, perſonarum abſentiam, & negociorum qualitatem. ut ſupra de lite non conteſt. quoniam. & ſupra de ap.cum ſit Romana,Si quis autẽ licentiatus à ſuo epiſcopo ad certum tempus ultra tempus ab fuerit, ſtatim poſt tempus priuari poterit niſi ex iniuſta cauſa poſt tẽpus impediretur.ut.7.q.1.preſentiũ.ubi enim dies apponitur pro homine interpellat ut C.de contrahen. & commit.ſti. l.optimam.r.de loc.& conduc. potuit.C. de iure emphi.l.pe.¶ In sũma no.eſt quod reſidere intelliguntur quidam qui in ueritate non reſident, ut is qui extra eccleſiã procurat utilitatem ipſius ut. infra.e.c.ex parte.Item qui ſeruit epiſcopo extra eccleſiam ut.infra e.c.ad audientiam.Item quæ ſeruit papæ,ut.infra eo.cum dilectus. Itẽ qui ſtudet in theologia.ut. infra de magiſ. ſuper ſpecula.§.docentes. Iſti omnes fructus præbendarum percipient præter victualia & quotidianas diſtributiones, quæ reſidentibus tantum debentur ut.infra.eod.c.de cætero.infra tit. proxi. licet. &.c.dilectus.

Summarium

1 *Prebenda quid ſit,& quid ſit Canonia.*
2 *Prebenda cui, ſit conferenda.*
3 *Prebenda à quo conferri debeat.*
4 *Prebenda quomodo ſint conferendæ.*
5 *Prebenda infra quod tempus conferenda.*
6 *Epiſcopo negligẽte ſi ad eum ſpectat collatio, deuoluitur ad capitulum ius conferendi.*
7 *Prebenda quando nomine beneficij contineatur.*
8 *Prebenda ſecunda recepta, an prima uacet ipſo iure.*
9 *Beneficia duo curam habentia ſi quis habeat, an poſſit retinere quod malit.*
10 *Diſpenſare quis poſſit in pluralitate beneficiorum.*
11 *Clericus recipiẽs diuerſa beneficia an peccet.*
12 *Epiſcopus an peccet conferendo beneficiũ ſcienter ei,qui alias beneficiatus exiſtit.*
13 *Clerico beneficiato poteſt aliud in beneficium uel ſtipendium ſine titulo conferri.*
14 *Epiſcopus ordinans clericũ ſine titulo uel prebenda,an ei prouidere teneatur.*
15 *Papa ſi alicui mandat cõferri prebẽda ſi qua uacat,& epiſcopus uel canonici ad quos ſpectat collatio,de mandato ſcientes alteri conferunt, an ille pro quo ſcriptum eſt ius in illa prebenda habeat.*

¶ D B

¶DE PREBENDIS.
Rubrica.

TRactauimus ſupra de uita & ho-
ne. clericorum nūc de rebus ad eos
pertinentibus diſſeramus. & ideo
ſubijcitur hic rub. de præben. ¶ Videamus
igitur quid ſit præbenda. cui conferri de-
beat. à quo, qualiter, infra quod tempus.
& ad quem deuoluatur conferendi pote-
ſtas ſi is ad quem collatio pertinet in mo
1 ra fuerit conferendi. ¶ Prebenda † eſt ius
percipiendi prouentus in ęcclesia compe
tens alicui tāquam uni de collegio. quod
ius ex canonia deſcendit, nō enim debet
eſſe canonicus ſine prebenda. ut. infra eo.
c. relatum, & capitulo dilectus. Canonia
uerò eſt quoddam ius quod ex electione
receptione in canonicum & in fratrē ori
tur uel de nouo creatur ubi certus canoni
corum numerus non haberentur. ut. infra
eo. c. dilecto. §. procurator. uerſ. pręterea.
Oritur in quam uel creatur in loco capi-
tulo & in alijs quorum cōmunis eſt uſus.
ut infra eodem capitulo relatum. &. c.
pro illorum. & in prebendæ petitione ut
2 ſuperius dictum eſt. ¶ Eſt autem † confe-
renda prebenda idoneæ perſonæ quæ re-
ſideat in loco, & curam eius per ſe ua-
leat exercere. ut. ſupra titul. proxi. rela-
3 tum. ¶ † Conferri debet regulariter à præ
lato ipſius eccleſiæ in qua conferenda eſt
prebenda. ut. infra de inſti. ex frequenti-
bus. & . c. ad decorem. ſicut & collatio ec-
cleſiarum pertinet ad prælatum de iure or
dinario. ut. ſupra de offi. or. cum uos. t. q.
3. ſi quis epiſcopus. & . c. peruenit. & . 16.
quæ. ulti c. nullus. licet in pleriſque locis
ſecus obtineat. de conſuetudine ſpeciali
tam in collatione prebendarum. ut. ſupra
de elec. cum eccleſia Vulterana. infra de
conceſ. preben. uel ec. non ua. c. nulla. quā
in ordinatione eccleſiarum. 63. di. ſi in ple
bibus. 59. diſ. c. 2. Alicub. ſpectat com-
muniter ad prælatum & capitulum col-
latio prebendarum. ut. infra de con. pre-
ben. uel eccl. non ua. c. poſtulaſti. s. Sed
de iure communi ſicut dictum eſt præla-
tus una cum capitulo ſuo inſtitutiones &
conceſſiones facere debet. ut. infra de his
quæ fi. à prela. ſine con. ca. c. t. 2. & . 3. &
c. nouit Alicubi tamen obtinet ubi præla
tus ſolus ſine capitulo conferre poſſet. ut.
infra de his quæ fi. à præl. ſine com. ca.
ea noſcitur. Et è conuerſo alicubi capitu-
lum ſine prælato. ut in dec. cum eccleſia
Vulnerana. ¶ Plenè cum iuribus & per-
nentijs ſuis ſine diminutione aliqua con-
ferendæ ſunt prebendæ. ut. infra ut eccl.
benefi. ſine domini. confe. ut noſtrum. &.
1. quæ. 3. ſi quis prebendas. ut quod pre-
bendis annexum eſt non ſeparetur ab eis.
ut. ſupra de conſtit. cum omnes. infra eod.
expoſuiſti. Turonen. autem concilium pre
bendarum inhibet ſectiones ut. infra eo.
c. maioribus. Vnde duo ad unam preben-
dam eligi non poſſunt. ita quod inter ſe-
fructus diuidant prebendæ uel quod unus
ex ipſis prebendam uacantem habeat. al-
ter uacaturam expectet ut. infra eo. c. tuæ
fraternitatis. Aliquando tamen poteſt
una prebenda diuidi in duas dummodo ta
lis ſit ut etiam diuiſa ſufficiat duobus. ut.
infra eod. uacante. ¶ Item purè ſimplici-
ter ſine pactione & ſine modo conferri
debent ut. infra. ut. eccl. benefi. ſine dimi.
con. ut noſtrum. Spiritualia. enim talia nō
patiūtur ut ſupra de pac. c. ul. t. q. 1. quàm
pio infra de ſimo. tu. & . c. per tuas. Sed con
tra infra eo. c. ſignificatum. Ad quod re-
ſpondeo. non fuit ibi pactio habita cum
perſona ſed ſit canonici inter ſe ſtatue-
runt. ut quicunque illam præbendam ha
bet hoc onus agnoſcere ut miſſam de bea
ta uirgine quotidie debeat celebrare. ni-
ſi eſſet corporis infirmitate grauatus. &
hæc canonicorum diſpoſitio fuit à ſum-
mo pontifice confirmata. unde præben-
da illa tranſibat cum onere ſuo ut. ff. de pi
gno. ac. l. ſi conuenerit. §. 2 ff. de uſufr. l. uſu
fructu lega. §. ul. & . l. ſi pēdentes. §. ſi quid.
infra de deci. cum non ſit in homine. uel
ubi cōditio ſiue modus in eſt ex natura rei
non facit rem conditionalem. ut. ff. de cō-
di. & demon. l. conditiones. uel ſi conditio
ſiue modus ſit ſpiritualis rem non afficit
ut in illa. ſignificatum. & . ſupra de ſeruis
non ord. nullus. & . c. eo libertus. ¶ Debet
autem

5 autem † conferri præbenda infra ſex
menſes poſtquam uacauerit alioquin is
ad quem ſpectat collatio priuatur pote-
ſtare conferendi, ut infra de conceſ. præ.
nulla. Ab hoc ſemeſtri deducitur tem-
pus ſuſpenſionis illius ad quem ſpectat
collatio. Et idem puto in excommuni-
catione, dummodo ſuſpenſus uel excom
municatus non ſit in mora petendæ abſo-
lutionis ut infra de conceſ. præben. quia
diuerſitatem, & ſupra de elec. his quibus.
Alioquin contra ar. ca. di. quoniam de re
ſcrip. ſi autem. ff. de re iu. qui poteſt. ff. de
re mili. l. omnes. §. qui præpoſitum. Nec
obſtat quòd ſua culpa in excommunica-
tionem uel ſuſpenſionem quis incidat. nã
& ſi hoc ei imputetur non, tamen impu-
tanda ſunt omnia quæ ex culpa illa pro-
cedunt. ut 15. q. 1. ſi concubina &. c. ine-
briauerunt infra de ſponſa. ueniens. ff. de
furtis. l. uerum. & l. qui iniuriæ in prin. ff.
de pu. & uec. l. ſed & hi. §. ſin autem, ar. l.
di. ſæpe. &. c. ſtudeat. ff. quod metus cau-
ſa. l. ſi mulier. Tempus illud ſemeſtre uti-
le eſt nec currit eunti ad curiam Roma-
nam manenti in ea. & dicedenti ab ipſa.
Et idem in alio iuſto & legitimo impedi-
mento. Itẽ non currit niſi à die noticię ut
in illa quia diuerſitatem. §. tẽpus ſupra de
6 ſup. neg. præ. licet. ¶ Negligente † epiſco
po ſi ad eũ ſpectat collatio deuoluitur ad
capitulum ius conferendi. Si autem ad ca
pitulũ ſpectat negligat, deuoluitur ad epi
ſcopũ. Si cõmuniter pertineat ad utrunq;
negligant deuoluitur ad ſuperiorem ut in
fra de conceſ. præ. nulla &. c. poſtulaſtis.
Sed moriẽte epiſcopo ad quẽ pertinet col
latio, nõ deuoluitur ius conferendi ad ca-
7 pitulum. ut infra ne ſede ua. illa. ¶ † In ſum
ma notãdum eſt ꝙ ſi ſcribitur pro aliquo
ut in aliqua eccleſiarum ciuitatis uel diœ
ceſi prouideatur ei in beneficio cõpeten-
ti. nomine beneficij præbenda contine-
tur ut infra e. c. pro illorum infra de uerb.
ſigni. tua. quamuis alias nomen beneficij
latius pateat quã præbendæ. quia benefi-
ciũ diſtinctũ uel indiſtinctũ. præbenda ue
ro nõ niſi diſtincta. ut infra de cõceſ. præ
8 bẽ. ex parte. ¶ Sed quæritur an † recepta ſe
cunda præbenda prima uãcet ipſo iure? Et
uĩ ꝙ ſic. ut infra de cõceſ. præ. literas. Vn-
de qđ ſtatutũ eſt in beneficijs curã anima
rũ habentibus. ut infra e. c. de multa. & in
perſonatibus de quibus idẽ iudiciũ eſt ha
bendũ ut ſupra de elec. dudũ ẽt ſi iura ani
marũ non habeãt ut in decre. de multa in
ſi. idẽ intelligo & in præbendis. & accedit
ad hoc. 21. q. 2. ſi quis iã translatus ſupra
de elec. cunctis. ff. de regulis iuris. l. 3. §. ſi
ex conuẽtione. ff. de diuor. l. ult. in fine. Et
intelligo hoc cũ ſecunda præbenda reci-
pitur ut titulus, non ut ſimplex beneficiũ,
uel ut ſtipẽdium. Tam. m̃ & quidã alij do
ctores nõ cõpatientes pauperibus ſed di-
uitibus blandiẽtes. dixerunt hoc locũ ha-
bere tantum in beneficijs curam animarũ
habentibus, & in perſonatibus, de quibus
loquitur hæc decre. de multa. non autem
in præbendis. Reſpondentes ad decre.
illam literas. quòd allegationem continet
& non ius. cum per literam illius decre.
contrarium pateat manifeſtè. non ergo
palpanda ſunt crimina ne uulnera incura
ta ſeruentur. ut. l. di. ſi quis diaconus. ue
autem ſi nõ ſparſerimus ue ſi tacuerimus.
non enim leue diſcrimen incumbit ſiluiſ-
ſe quod congruit. ut 43 diſt. diſpenſatio.
9 ¶ Item quæritur an is qui duas habet præ
bendas uel beneficia curam habentia ſeu
perſonatus poſſit retinere quod malit. Et
uidetur quòd non quia primum uacat ut
ſuperius dictum eſt. & ſi utrunque retine
re contenderit carebit utrobique. ut infra
de multa. & arg. 7. q. 1. ſi quis epiſcopus
ſupra de transla. præ. quanto in ſi. Item
cum in culpa fuerit accipiendo utrunque
optionem habere non debet. ut. ff. de pe-
tit. hæred. l. ſi rem & precium. ff. de teſta.
tu. l. tutor, ita rectè. ¶ Sed contra infra
eo. ca. referente. Ad quod reſpondeo de-
cre. illa docet qualiter ſuperior circa hu-
iuſmodi gratioſe procedere poteſt. Vel
optio illa locum habet ſecundum uetera
iura, hodie locum non habet, quia rece-
pto ſecundo primum uacat ipſo iure ut di
10 ctum eſt. ¶ Sed † quæritur an alius a papa
diſpenſare poſſit in pluralitate beneficio
rum & ſcripſit Io. quòd ſic in eadem diœ-
ceſ.

ceſ.ut.70.di.ſanctorũ.Sed i diuerſis diœ-
cœſibus nõ.& hoc propter iuris impoſſibi
litatem qua ratione clericus habens bene
ficia in diuerſis epiſcopatibus teneretur
recipere ordines ab uno epiſcopo. & ab
alio.& utrique teneretur obedire.quod eſ
ſe non poſſet ſi mandarent aduerſa. quia
nemo poteſt duobus dominis ſeruire.26.
di.ecutius.hanc autem perplexitatem ſo-
lus papa tollere poteſt. qui eo ipſo quòd
diſpenſat ut liceat alicui habere plura be
neficia in diuerſis epiſcopatibus concede
re uidetur ut ei liceat ordines recipere à
quo malit epiſcopo.& in cõtrarietate mã
datorum ei obediat cui uult. Verius eſſe
puto quòd ſiue in eodem epiſcopatu ſiue
in diuerſis nullius diſpẽſare poteſt niſi pa
11 pa. Et ſic curia tenet.¶ † Sed nunquid pec
cat clericus recipiendo diuerſa beneficia,
maximè in diuerſis diœceſibus Reſpõſio
ſic. Nam ſi ſanctiat primum uacaturum re
cepto ſecundo.peccat tamẽ in cupiditate,
dum deſerit quod ſortitus eſt & eligit ma
gis pingue.ut.7.q.1.ſi quis ſuę. & 5.ſi quis
de ordine. Itẽ peccat contenendo ſuũ epi
ſcopum, dũ eo contẽpto recipit beneficiũ
ab altero. Sed hoc mirũ uidetur quòd poſ
ſit quis per receptionem ſecundi beneficij
ſe liberare à ſuo epiſcopo cui forte iura-
uit & à quo ordines ſuſcepit, Ad quod di
co quòd hoc locum habet cũ quis de licẽ
tia ſui epiſcopi recipit ſecũdũ beneficium.
alioquin & ſi primũ beneficiũ uacet titu-
lus tamẽ prioris eccleſiæ durauit. poterit
ab epiſcopo uel à ſua eccleſia reuocari.ut.
7.q.1.nõ oportet.&.c.ſi uero.& erit in ex
pectatione beneficij uacaturi. & ſic patet
quòd quãuis primũ beneficiũ uacet ipſo iure
prior tamẽ locus non uacat ipſo iure, niſi
uelis dicere quòd & prior locus & primũ
beneficium uacat quo ad illum qui recipit
ſecundũ.non tamen quo ad eccleſiam uel
epiſcopum priorem. Item nunquid epi-
ſcopus peccat conferendo beneficium
ſcienter ei qui alias beneficatus exiſtit?
Videtur quòd non, ſcit enim uel ſcire de
bet quòd non duplicatur ei beneficium
ſed primum uacat. ſed per ea quæ proxi-
mè ſuperius dicta ſunt, patet ipſum delin
quere, niſi de permiſſu primi epiſcopi fiat.
quòd autem primum beneficium uacet in
pœnam recipientis ſecundum beneficium
eſt ſtatutum. & ex hoc facti qualitas ſatis
patet. Fuit enim commune uitium reci-
piendis & conferentis.ſicut commune ui-
tium eſt malè ordinati, & malè ordinan-
tis.ut.81. di. tantis. &.li.10. diſt. ordina-
13 tos. ¶ † Vnum tamen non omitto quòd
clerico beneficiato poteſt aliud in bene-
ficium uel ſtipendium ſine titulo confer-
ri.ut 16.quæ.1.poſſeſſiones. &.q.7. illud.
14 ¶ Hoc etiam in ſumma † notandum eſt
quòd quicunque epiſcopus ordinat cleri-
cum ſine titulo uel præbenda ei prouide-
re tenetur, quod in ſacris ordinibus lo-
cum habet ſicut curia tenet & ſeruat, li-
cet iura indiſtinctè loquantur de ordini-
bus.ut infra eod.c.non liceat &.c.cum ſe-
cundum apoſtolum. Quod uerum eſt niſi
quis ad titulum ſui patrimonij fuerit or-
dinatus &.ſic intelligo infra eod. epiſco-
pis.&.c.tuis. talis enim taliter ordinatus
beneficium aliud petere non poteſt. ut.
12.q.2.illi qui.16. quæſtio.1.c.ulti.in fin.
15 † Sed etiam illud quæritur quod frequẽs
eſt & aſſiduum. Ecce papa mandat alicui
conferri præbendam uacantem uel uaca-
turam epiſcopis ſeu canonici ad quos ſpe
ctat collatio conferunt alteri in eluſionẽ
mandati apoſtolici. nunquid pro quo ſcri
ptum eſt ius habet in præbenda illa. Pu-
to quod ſic.ut infra eod.inter cætera.&.c.
dilectus filius.g. in ultima dilectus. & ſu-
pra de reſcrip. conſtitutus. Sed ad maio-
rem pœnam ſtatutum eſt ut & collatio fa-
cta ualeat. & ei pro quo ſcriptum eſt de
redditibus eccleſiæ ſingulis annis proui-
deant conferentes donec ei fuerit in be-
neficio præbendali prouiſum. ut infra eo.
dilectus filius.g.in penul.dilectus.

Summarium

1 *Clerici an propter morbum amouendi ſint à beneficijs perſonalibus & prælaturis, & alij in locum eorum ſubrogandi.*

2 *Famuli an tempore infirmitatis ſint paſcendi.*

¶ D

DE CLERICO AEGROTANTE. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de cler. non reſi. quòd præbenda uel aliud beneficium conferendum eſt reſidenti & deſeruienti eccleſiæ. ſed quia quidam infirmitate detenti deſeruire non poſſunt de eis uidẽdum eſt, & ideo ſubijcitur hic rubrica de clerico ęgrotante uel debilitato.
1 ¶An igitur † clerici amouendi propter morbum ſint à ſuis beneficijs perſonalibus & prælaturis & alij in locum eorum ſubrogandi. diuerſi diuerſa ſenſerũt. Hug. enim dixit quòd nunquam aliquis ſubrogandus eſt uiuo niſi renuncianti uel remoto ſeu translato. nec prætextu morbi eſt aliquis amouendus. Raſ. diſtinxit utrum morbus ſit curabilis uel incurabilis ut ſi morbus ſit incurabilis fiat amotio & ſubrogatio alias non. Sed hæc diſtinctio nõ procedit: ut infra eo. ti. ex parte. Vin. autem dixit quòd quãdiu infirmus poteſt in collegio remanere nec amouetur nec ei alius ſubrogatur. ſic enim mutatur iudex ſi operam iudicio dare non poteſt: ut ff. de iudi l. ſi longius. Tan. autem dixit quòd ſi prælatus uel clericus non poſſit in collegio remanere. quod in morbo lepre contingit. amouendus eſt, & ei alius ſubrogandus. & hoc per quandam decre. quæ erat in compillatione antiqua infra de conceſ. præben. ex tranſmiſſa. quæ tanquam iniquitatem continens eſt ſublata. & per quandam aliam infra eo. ti. tua, mihi placet ſententia Hug. & confirmatur infra eo. ca. 6. & 7. q. 1. c. 1. 2. & c. qualiter & cap. quamuis triſte. Quod autem dicit decre. illa tua. ſic intelligo quod ab adminiſtrationis debet officio remoueri ſubaudio non tamẽ a titulo prælationis uel ſuæ
2 inſtitutionis.† ſeruire enim intelliguntur famuli quos curamus egrotos. ut. ff. de ſtatu. lib. l. 4. §. pe. & tempore infirmitatis paſcendi ſunt, ut. ff. commo. l. in rebus commodatis. §. poſſunt iuſtæ cauſæ. ¶Qui autem debiles & infirmi ſeu mutilati celebrare non poſſunt, no. ſupra de cor uitia. ¶Et ſi quæras quid, erit ſi quis propter morbum reſidere uel deſeruire nõ poſſit. Reſpondeo ſi eſt prælatus. dabitur ei coadiuutor. ut infra eo. ca. de rectoribus. & c. ul. & 7. q. 1. ca. 1. & c. quamuis triſte. Si fuerit ſimplex clericus dabitur ei uicarius ut no. ſupra de offi. uic. §. nunc uidendũ.

Summarium

1 *Inſtitutio quid ſit. & quid ſit collatio & inueſtitura.*
2 *Clauium aſſignatio ſignũ eſt traditionis rei.*
3 *Inſtituere quis poſſit. & qui ſint inſtituendi.*
4 *Inueſtiri poteſt præſens uel abſens per alium, ſiue alius pro eo.*
5 *Ius quod inſtituto acquiratur.*
6 *Titulum quis non deſinit habere in priori eccleſia, quo uſque poſſeſſionem adeptus ſit in ſecunda.*

DE INSTITVTIONIBVS. Rubrica.

SVperius tractatum eſt de collationibus præbẽdarum hic tractatur de inſtitutionibus perſonarum. et ideo ſubijcitur hic rub. de inſti. ¶Videamus igitur quid ſit inſtitutio, quis poſſit inſtituere, et quos. Itẽ quod ius inſtitutione quæ
1 ratur. ¶† Inſtitutio eſt propriè clericorũ perſonarum, & prælatorum. Collatio uerò beneficiorum eccleſiarum uel præbendarum. Inueſtitura autem eſt traditio uel quaſi traditio. Quaſi traditio ideo dico quia plerũque fit per annulum uel per librum. ut ſupra de ſen. & re iud. cum olim infra de conceſ. præ. uel ec. non ut propoſuit infra de his quæ fiunt a ma. par. ca
2 pi. ex ore.† Sicut & clauium aſſignatio eſt ſignum traditionis rei. ut. ff. de contrahẽ. emp. l. clauibus. & ſcotatio. ut ſupra de cõſue. ex literis. Item inſtrumentorum datio. ut. C. quæ res pign. ob. poſ. l. 2. C. de do. ſi quis argentum. ſicut & deportatio eſt inthronizationis iudicium. ut ſupra de ele. eccleſia ueſtra. ¶Quis autem inſtitue
3 re poſſit. † Dicas ut alias dixi. quis conferre

ferre poſſit ſupra de præben. §. conferri. ¶ Inſtituēdi ſunt uiri literati uel alias idonei ubicunque originem duxerunt ut in-
4 fra eo.c. ad decorem. ¶ † Poteſt quis inueſtiri præſens uel abſens per aliū ſiue alius pro eo. ut ſupra de præben. accedens. Sic & poteſt aliquis per alium inueſtiri & cōferre. ut ſupra de præben. dilecto. infra de conce. præ uel ec. non ua. conſtitutus. Et ſi is qui interponitur mandatum habeat ab illo qui inſtituitur quæret proprietatē & poſſeſſionem abſenti. ut. C. de acqui. poſ. l. 1. ſi hoc gerat ille qui interponitur, & is qui mādauit, uel ſaltem quæ mandauit. ut. ff. de dona. l. qui mihi. alioquin tūc demū qritur abſenti poſſeſſio & ꝓprietas cū ei poſſeſſio fuerit tradita ut. ff. de acqu. re do. l. res ex mandato, ſed ſi is qui recipit nomine abſentis mandatū habeat tūc quæretur abſenti poſſeſſio & proprietas cum ratum habuit. ut. ff. de nego. ge. l. ſi
5 ego. ¶ Nunc uidendum eſt † quod ius ex inſtitutione quæratur. In quo diſtinguo. Refert an inſtituatur in canonicū. & tunc id quæritur quod diximus queri ex canonia ſupra de præ. in prin. Si autem in prælatum acquiritur titulus prælaturæ. ſed non poſſeſſio niſi inſtitutus poſſeſſionem nactus fuerit corporalē ut ſupra de elec. cum in cunctis. §. cum uero 21. quæſtio. 2. ſi quis iam translatus. & arg. ff. de acqui. poſ. l. cum hæredes, in auten. ut or. præfec. colla. 5. ff. de bono. poſ. ex teſtamen. mili-
6 tis. l. ultima. in fi. Vnde † non prius deſinit quis habere titulum in priori eccleſia niſi poſſeſſionem adeptus fuerit in ſecunda. ut 92. diſtinctione ſi qui epiſcopi.

Summarium.

1 *Eccleſia uel prebenda que dicitur non uacare.*
2 *Papa ſolus poteſt concedere non uacantes eccleſias.*
3 *Beneficium non uacans an poſſit conferri uel promitti. & nu. 4. 5. & 6*
4 *Recepto in canonicum & in fratrem ad primam uacantem acquiritur ius canoniæ.*
5 *Promiſſiones uel conceſſiones de non uacantibus quare reprobentur.*
6 *Recipientes an poſſint obycere recepto, quòd contra concilium ſit receptus. & nu. 7.*
7 *Intellectus ad cap. cum eccleſiaſtica. ſupra de exceptioni.*
8 *Intellectus ad cap. ex tenere, infra eo. tit. ad cap. cum iam dudum, & cap. cum non ignores, ſupra de præbend.*
9 *Intellectus ad ca ſignificaſti, infra de diuorti. & ad c. intelleximus, infra de adulterys.*

¶ DE CONCESSIONE PRAEBENDAE uel eccleſiæ non uacantis. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de præben. & inſti. ſed quia plerūque concedūtur ſeu promittūtur præbende uel eccleſiæ non uacātes. Ideò ſubijcitur hic rubr. de conceſ. præben. uel ec. non ua. ¶ Videamus igitur quæ præbenda uel eccleſia dicitur non uacare. Item quis poſſit conceſſiones uel promiſſiones facere de non uacanti. quod ius acquiratur ſi quis recipiatur ad primam uacantem. & quæ ſit ratio quare cōceſſiones & promiſſiones de non uacantibus reprobentur. ¶ Non uaca
1 re dicitur eccleſia uel præbenda quæ utroque modo non uacat de iure ſcilicet & de facto. ut infra eo. cum noſtris. Sed hoc uerum eſt in eo qui literas obtinet a ſuperiore ſuper eccleſia uel præbenda aſſerens eā uacare cum non utroque modo uacet: ut dictum eſt. Alias tamē conferri poteſt eccleſia uel præbenda uacās de iure non de facto. ut cum quis habens unam eccleſiam uel præbendam acquirat aliam. primā tñ de facto tenet. ut ſupra de præb. de multa. Et idem puto in omnibus beneficijs quæ de facto detinentur a clericis coniugatis. a clericis depoſitis uel remotis. & generaliter in omnibus quæ ab aliquibus occu-
2 pata de facto tenentur. ¶ Poteſt ſolus † Papa concedere nō uacantes ut ſupra de off. de leg. ex parte infra eo. cap. propoſuit Et eſt ratio. quia ipſe eſt ſupra ius, ut in prædicto. cap. propoſuit. ipſe conſtitutionibus non ligatur ut. C. de legi. & conſti. l. di

3 gna. † Legatus hic non poteſt ut ſupra de
præben.dilectus filius quilibet tamẽ præ-
latus promittere poteſt ſe prouiſurum cũ
potuerit ut infra eod.ca.accedens. ¶Ratio
autem quare ualeat hæc ſpecies promitrẽ
di eſt quam aſſignat eadem decre.accedẽs
quia in multis caſibus ſe facultas offerre
poteſt in quibus collatio non eſt in expe-
ctatione uacaturi beneficij differenda, &
ſic ſubtrahitur expectatio mortis. poterũt
enim bona eccleſiæ ſuper excreſcere &
de his in beneficio prouideri. ut ſupra de
conſtr. cum. M. infra de uerbo. ſigni. cap.
ult. Sed opponitur. Nam idem uidetur in
promiſſione non uacantis. nam pluribus
modis euenire poteſt ut aliter quam per
mortem facultas ſe offerat prouidendi.ut
cum unum beneficiũ in duo diuiditur ex
prouiſione ſuperioris. ut ſupra de præbẽ.
uacan.Item cum aliquis ex canonicis re-
mouetur uel promouetur uel reſignat uel
pro derelicto habet beneficiũ uel religio-
nem ingreditur. Ad quod reſpondeo. Iura
iſta quę prohibent promiſſionem uel cõ-
ceſſionem de non uacante conſiderauerũt
ea quæ frequentius accidunt,ad illa enim
quæ frequentius accidũt iura aptantur ut.
ff. de le. &. ſena. l. nam ad ea, ff. ad Treb.
l. poſtulantem. Frequentius enim accidit
ut beneficia uacent per mortem quã per
alios modos,in promiſſione primæ uaca-
turæ hoc agi uidetur,& ideo nõ ualet pro-
miſſio uerò cum potero. uel cum facultas
ſe offerret. & generalior eſt & in ea non
uidetur ad mortem reſpectus haberi. & i-
4 deo approbatur. ¶ † Recepto in canonicũ
& in fratrem ad primam uacantem acqui
ritur ius canoniæ ut ſupra de præben. di-
lectus filius. T. præbendam autem cũ ua-
cauerit nõ poteſt petere promiſſione. Sed
quia canonicus nõ poteſt eſſe ſine præben
da poterit communi iure ſcilicet canoniæ
ut ſupra de præb.relatum. inter cætera.&
5 ca.dilectus filius. T. ¶† Ratio autem qua
re promiſſiones uel conceſſiones de non
uacantibus reprobantur eſt illa quæ con-
tinetur infra eo. c.nulla ſcilicet ne deſide-
rare quis mortem alterius uideatur in cu-
ius locum & beneficiũ ſe credit ſucceſſu-
rum.& eadem ratio eſt in pacto de futura
ra ſucceſsione,ut. C.de pact.l.ult.&. C.de
inut.ſtip.l.ex eo.& de his legibus ſit men
tio.infra eo.nulla. ¶ Et notandum quòd
6 † ſi contra concilium illud aliquis ſit rece
ptus recipientes contra eum excipere nõ
poſſunt ut infra eod.cum ſuper. Sed cum
promiſsio de non uacante comparetur pa
cto de futura ſucceſsione dixerunt quidã
quòd ſicut pactũ de futura ſucceſſione ua-
let in genere non in ſpecie. ut. ff. pro ſo.
l.3.§. de illo.Sic & promiſſio non uacan-
tis. Quod non puto uerum ut infra eo. ca.
conſtitutus. & ca. ex parte. Item dixerũt,
quadam quòd ſicut pactum de futura hæ-
reditate ualet ſi fiat de ratificatione illius
cuius eſt hæreditas.ut.C. de pac.l. ul.ſic &
promiſſio de non uacante. Quod non pu-
to uerum niſi is de cuius beneficio agitur
omnino renunciet. ut ſupra de offic.dele-
7 ga ex parte † Et quod dixi recipientes re
cepto obijcere non poſſe quod contra cõ
cilium receptus ſit, ideo cõtingit,quia cũ
ſit in poſſeſſione canoniæ in pari cauſa tur
pitudinis peior eſt cõditio agentis & me
lior poſſidentis.ut. ff. de condi. ſine cau.l.
auunculo. C. de condi. ob tur. cau.l.2.&
ſecundum hoc intelligendum eſt quod le
gitur ſupra de excep. cum eccleſiaſticæ.
8 † Si uerò in poſſeſſione non eſſet ſed age
ret ex promiſſione ut reciperetur tunc il-
li qui promiſſerunt cõtra concilium poſ-
ſunt excipere contra eum. & in hoc caſu
in pari cauſa melior eſt conditio rei. ut.
ff. de regu. iur. cum par delictum. & ſic
intelligo infra eo. ex tenore ſupra de præ
ben.cum iam dudum. & ca.cum non igno
9 res.† Nec obſtat infra de diuor. ſignifica-
ſti infra de adul. intelleximus, ibi enim a-
genti datur replicatio in fauorem matri-
monij uel ibi datur replicatio circa diuer
ſa delicta. Sed circa idem & commune de
lictum in hoc caſu non daretur agenti re-
plicatio contra doli exceptionem. ut. ff.
de doli except. apud Celſum. §. Marcel-
lus.

Summarium

1 *Sedes quando dicatur uacare.*
2 *Epiſcopus malus non eſt epiſcopus.*
3 *Eccleſia uacante an innouari aliquid poſſit.*
4 *Facto minoris eo tempore quo non habet curatorem iudex auctoritatem præſtat.*
5 *Eccleſia uacans non agit nec conuenitur.*
6 *Donari uel legari an aliquid poſſit eccleſiæ uacanti.*
7 *Eccleſia uacans habens œconomum, ſyndicum uel actorem an per eum agere poſſit & conueniri.*

¶NE SEDE VACANTE ALIquid innouetur. Rubrica

TRactatum eſt ſupra de inſtitutionibus & conceſ. quæ de iure communi habent fieri ab epiſcopis cum ſuis capitulis.ut not.ſupra de præbē.§.cōferri. Vacantibus autem epiſcopalibus eccleſijs capitula conferre non poſſunt.ut infra eo.c. illa. & ex hoc nacta occaſione tractatur hic generaliter quod ſede uacante nihil innouetur.& ideo ponitur hic rub.ne ſede ua.aliquid innouetur. ¶ Videamus igitur quæ eccleſia dicatur hic uacare. Item quæ ſint illa quæ ſede uacante innouari non poſſint & quare. ¶ Sedes
1 dicitur hic † uacare quæ non habet prælatum.ut infra eo. titu. per to. licet alias & quæ hæreticum habet nullum habere ſingitur ut ſupra de præſcrip.c.1. & qui non conſecratum habet nullum habere uideatur,quantum ad ea quæ munus conſecrationis expoſcunt.ut ſupra de tranſ.præ.inter corporalia. nam & qui malus eſt uidetur non eſſe.ut de pœna diſ.1.ſcindite.& qui in habilis eſt ad agendum neceſſe ui detur ut.ff. quod cuiuſq; uniuerſi. no.l.1. §. pe. Nec cautū uidetur quod uitioſe eſt
2 ſacerdos.ut.40.di.multi.† Et malus epiſco
3 pus non eſt eps.ut.2.q.7. non omnes † Eccleſia uacante aliquid circa ſtatum ipſius innouari non debet ut infra e.c.1.uacātia beneficia cōferri nō poſſunt.ut.infra e.c. illa Quod.n.obtinet in prælato negligente. ut ſupra titul.proxi.nulla. &.c. poſtulaſti.non obtinet in prælato moriente.ut dictum eſt. Item uacante eccleſia clerici non poſſunt diſponere de reb. eccl.ut.12. q.2.ſi quis epiſcopis.76. di. quoniam. H. tamen dixit quod poſſint ſicut inſtante neceſſitate. poſſunt clerici uacantis eccleſiæ aliqua alieuare. ut 71. di. fraternitatem.dum tamen adſit auctoritas metro-
4 politanæ eccleſiæ. nam † & iudex præſtat auctoritate facto minoris eo tempore quo non habet curatorem. ut C. qui admit.ab bo. poſ.l.bonorum. Item in minoribus eccleſijs poteſt epiſcopus aliqua alienare mortuo ſacerdote. ut.10.quæ.2. ſi quis epiſcopus. Item dicebat quod ſi canonici faciunt aliquem contractum mortuo epiſcopo tenet.ſed ſi ab eccleſia ſit reſcindetur ut.12.quæ.2. ſi qua. ut uides in contractu minoris non habentis curatorem ut.C.de in inte.reſt.ſi curatorem. ſed hoc non placet. Nam hoc fieret uiuente prælato. unde dico quod non tenet contractus.ut infra eo.c.ul.ſicut nec tenet iudicium.ff. de iudi.l.acta.§.ulti.C. qui da. tu.poſ.l.uniuerſis.nam & iudicijs quaſi cōtrahere uidemur.ut.ff.de peculio.l. licet.
5 §.idem ſcribit. Item † non agit uel conuenitur eccleſia uacans. ut infra eo.c.ult. Quod intelligo uerum eſſe in negotio quod ad ſolum epiſcopum pertinet uel ad epiſcopum cum capitulo. ſecus ſi ad ſolū capitulum.ut ſupra de reſcrip.edoceri. Et idem dico in collatione beneficiorum ut capitulum ea conferre non poſſit ſi ad ſolum epiſcopum ſpectet.uel ad epiſcopū cum capitulo.Secus ſi ad ſolum capitulū.
6 ut not.ſupra de præb.§. conferri † donari aūt uel legari eccleſiæ uacanti poteſt & alia bene poſſunt fieri quæ ſunt ad utilitatē ipſius eccleſiæ uacantis. ne ſi aliter dicatur cedat in dānū quod fauore eccleſiæ eſt inductū.ut.C.de legi.& conſti.l. quod fauore.C.de procu.l. non eo minus.C.de ſecun.nuptijs.l.generaliter. §. in his. & C. de rei uxor. actio. lege una. §. acce-
7 dit. ¶ Sed pone quòd † eccleſia uacans habeat œconomum, ſyndicum ſeu defenſorem, uel actorem, nunquid per eum

agere poteſt & conueniri. Videtur quòd
ſic.ut 12.q.2. nobis. & c. Vulteranæ. Et
hoc idem innuit decre.infra eo.c.ult.cum
dicit atteſtationes receptas uacante bur-
genſi eccleſia,& carente legitimo defen-
ſore non ualere. innuit quòd ſi habuiſſet
defenſorem atteſtationes ualuiſſent. Sed
hoc non placet. Vnde ad canones reſpõ
deo quò 1 nõ loquuntur in œconomo, ſed
in coadiutore qui plenam habet admini
ſtrationem in temporalibus & ſpirituali-
bus.ut 7.q.1.c.1.&.c.quamuis.

Summarium

1 *Prælati eccleſiarum an & quando in earum negotijs requirere debeant conſilia & conſenſus ſuorum collegiorum, & num. 7. & 8.*
2 *Conſenſus qui requiratur in alienatione rerum ciuitatis.*
3 *Epiſcopi diœceſani auctoritas quando ſufficiat ſine conſenſu ſui capituli.*
4 *Alienationis prohibitio facta à teſtatore, non extenditur ad eam quæ fit in familiam,*
5 *Alienatio in fraudem facta eſt reuocabilis.*
6 *Clauſula quæ apponi debent per Romanam curiam, in literis impetratis per eccleſiã uolentem acquire à laico rem eccleſiaſticam malè detentam.*
7 *Prælati quando poßint ſine conſilio clericorum donare.*

¶DE HIS QVAE FIVNT A præla.ſine cõſenſu capituli. Rub.

QVia ſuperius tractatum eſt de in-
ſti.& conceſ.quæ ab epiſcopis ſi-
ne conſenſu capitulorum fieri nõ
debét. ideo ſubiicitur hic rubrica his quæ
ſin.à præla. ſine conſen. ca. ¶ Videamus
igitur quæ ſint illa quæ ſine conſenſu cle
1 ricorum fieri non debent. ¶Et † quidem
prælati eccleſiarum in negocijs eccleſia-
rum ſuorum collegiorum conſilia & con
ſenſus requirere debent.ſcilicet in cõtra
ctibus.donationibus & conceſſionibus ut
infra eo.c.1.2. & 3. In inſtitutionibus &
deſtitutionibus & confirmationibus. ut
infra eo.c.nouit. &.c.quanto. In ordina-
tionibus faciendis ut 24.di.epiſcopus. In
dignitatibus conferendis. ut 93.diſ. legi-
mus.In diſpenſatione rerum eccleſiæ. ut
12.q 2.ſi qua de rebus. In cauſis audien-
dis. ut 15.q.7.felix.&.c.ſi autem.In alie-
nationibus ut 10.q 2.in auth.hoc ius por
2 rectum & 12.q.2.ſine exceptione.† Sic &
in Alienatione rerum ciuitatis requiritur
conſenſus ciuiũ.C. de uen.re.ci.l.ult.libr.
10.Et ſicut tunc iurant maiores ciuitatis,
ſic & in hac alienatione iurat ordinator
domus,ut in prædicta auten.hoc ius por-
rectum.Et notauit Lau. quòd in hoc caſu
requiritur conſenſus omnium ſimul & cõ
munis.non ſeparatim & ſingulorum. non
obſtante.l.ff.de ſerui.ur.præd.l.per fundũ
quia loquitur in re communi quæ cuiuſ-
libet eſt ut.ff.de ritu nup.l.illud. Secus in
re uniuerſitatis quæ nullius eſt.ut.ff.quod
cuiuſque uniuer.l. ſicut municipum.§.1.
Sed certè hoc non placet.Nam ſi inueniã
hoc in electione ut requiratur conſenſus
cõmunis non ſingularis. ut ſupra de elec.
in geneſi.non tamen hoc requiritur in a-
lienatione.nam alienatio quæ de iure nõ
ualet,conualeſcit per conſenſum ſequen-
tem.ut 12 q.2.ſi qua de rebus & infra eo.
c.cum uos & c.cum apoſtolica & 16.q. 1.
c.ul.Quod in electionibus non contingit.
ut ſupra de elec.auditis.ſufficiunt ergo in
alienatione ſingulares conſenſus omniũ
ſicut dictũ eſt.¶Sed quæritur ãn in rebus
3 †eccleſiæ malè a laicis detentis ad eccle
ſiam aliquam reducendis uel reuocandis
ſufficiat auctoritas dioceſani epiſcopi ſi-
ne conſenſu ſui capituli.Et certe ſic infra
eo. cum apoſtolica & 16.quæſ.1.c.ul. Ad
quod opponitur per collationem laici &
conſenſum epiſcopi transfertur dominiũ
rei in illam eccleſiam ad quã res tranſit.
& ſic res illa alienatur quo ad priorẽ ec-
cleſiam cuius fuit. Nam alienatio eſt oĩs
actus per quẽ dominiũ transfertur ut. C.
de fun.dota.l.1.nec in ſecundam eccleſiã
propriè res dicitur reuocari ſed de nouo.
acquiri eo quòd prius nunquã eã habuit.
Ad hoc reſpõdeo ſine dubio quædã ſpẽs
alienãdi eſt quãtũ ad primã eccleſiã quæ
per hunc modum rem perdit, ut dictum
eſt &

eſt. & cum hæc ſpecies alienandi non eſt prohibita. ſed illa cum res qui alienatur eſt in poſſeſſione eccleſiæ quæ alienat. & ſic intelligo infra de rebus eccle.non alie
4 nari † Et prohibitio alienationis quæ fit à teſtatore non extenditur ad eam quæ fit in familiam. ut. C. de fideic.l. uoluntas. Vel hæc alienatio toleratur. ſicut alias deus magis uoluit immolari ſibi hoſtias quam demonijs.ut.22.quæ.1. conſidera. Item res iſta quodammodo recuperatur. & ſi non ab illa eccleſia cuius fuit, ab alia tamen. unde facilius & fauorabilius permittitur rei perditæ recuperatio quam habitæ & poſſeſſæ alienatio. nam & in rebus non habitis ſed habendis poteſt fieri deterior conditio per ſeruum ut. C. de ac-
5 qui. poſ.l. per ſeruum † Item ſi debitor alienat in fraudem creditoris res quas habet reuocantur.ut.ff. de his quæ in frau. cre.l.1.ſecus in his quæ non habet,ut ſi in fraudem creditoris non adit hæreditaté. ut.ff.eod.titul.l.qui autem. Item ſi libertus alienat aliquid in fraudem patroni reuocatur. Secus ſi in fraudem illius non adit hæreditatem.ut.ff. ne quid in frau.pa.
6 l.1.§.utrum. † Sed ſciendum eſt, quod ſi aliqua,eccleſia uult impetrare literas à curia.per quas liceat rem eccleſiaſticam alicui eccleſiæ acquiri male à laico detentam quæ alteri eccleſiæ pertinet, Romana curia talem ſolet adijcere clauſulam. priori eccleſiæ præſtita cautione, ut ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit rem ei reſtituat prius ſibi de præcio ſatisfacto.
7 ¶ In ſumma no. † eſt quod licet prælati generaliter in omnibus negotijs eccleſiarum requirere debeant conſilium clericorum.ut cum eis peragant & pertractent, & quæ ſtatuenda fuerint ſtatuant, errata corrigant, & euellenda diſſipent & euellant.ut.infra eod. c. quanto. & maximè ſuper illis quæ clericos ipſos contingere dinoſcuntur.ut infra eo.c.ultimo Poſſunt tamen quædam modica donare ſine conſilio clericorum.ut.12.q.2.terrulas conſiderata tamen rei donatæ quantitate & loci conſuetudine.ut infra de dona.ceterum. Item quinquageſimam & centeſimam.ut infra eod.c.paſtoralis. Nullus enim accuſare epiſcopum poteſt quod templa dei ædificat uel ædificata & indigentia ampliat.ut.12.quæſtio.2. aurum. Vnde non obſtante iuramento de non alienando poteſt de nouo eccleſia conſtrui. ut infra de ec.ædi.tua. ad hoc autem permiſſum eſt dari quinquageſimam uel centeſimam.ſ. ad nouam eccleſiam conſtruendam. uel conſtructam ampliandam.ut.12 q.2. bonæ rei. Vnde cum hoc ſemel ſit à iure permiſſum non eſt neceſſe ut nouus requiratur aſſenſus.ut.ff.de condi.inſti.l. quæ ſub cond.§. ulti. Sed contra.12.q.2. ſi epiſcopus unam.& infra eo.c.cum uos &.c.quanto.&.infra de dona. paſtoralis. Sed circa hoc ſcripſit Lau.quod talis donatio ualet donatore uiuente.eo autem mortuo poterit reuocari.ut.16.q.3. ſacerdos. Puto ex hac cauſa donationem reuocari non poſſe ne iuris auctoritate donatarij decipiantur.ut.C.de his qui ue.ęta. impet.l.1. Sed ex alijs cauſis poterit reuocari ſiue uiuente ſiue mortuo donatore. ut infra de do-
8 na.ſi apoſtolicæ.† Sed quæritur quid ſi epiſcopus plures donationes facit ita quod omnes aggregatæ excedant quinquageſimam uel centeſimam.ſingulæ autem infra ſubſiſtant. nũquid omnes reuocari debebunt.uel illa quæ excedit. Reſpondeo illa quæ excedit ar.12.q.2.ſi quis de ſeruis ar.ff.de iuriſ.om.iu.l.ſi quis. id quod. 17.q.4.quæſtio. Sed quod omnes, eſt ar. ff.de ap.l.ſi quis ſeparatim.§.1. Vel eſt de qualibet detrahendum.ut. C. de dona.l.ſi totas &.ff.ad le. fal.l.pœnales. §. annua. Verius tamen uidetur ut reuocetur extendens.ar.C.quãdo & à quibus quarta pars decuri.l.2.lib.12.Illud ei reuocandum eſt quod detrimentum inducit ar.C.de dona. ſi quis argentum.& 12.q.2.ſi quis.

Summarium

1 *Maior pars quæ dicatur, & quomodo præualeat quod à maiori parte capituli fit, nume. 2.*

¶ DE

¶DE HIS QVAE FIVNT A maiori parte capituli. Rubrica.

DIctum eſt ſupra quod epiſcopi cū
capitulorum ſuorum cōſilio quæ
dam peragere debent. Item alia
ſunt negotia quæ tantum ad capitula ſpe
ctant.ut ſupra de reſcriptis edoceri, ut
no.ſupra de præben.§.conferri. Sed quia
plerunque fratrum uota diſcordant.& ge
neraliter obtinet quod à maiori parte cor
poris uel collegij fuerit ordinatum ideo
ſubijcitur hic rub.de his quæ fi. à ma. par
1 te capituli. ¶ Videamus † igitur quæ di-
catur maior pars capituli. & in quibus
præualeat factum ſeu uotum maioris par
tis,& in quibus factum minoris. ¶ Ma-
ior eſt pars quæ numeroſior eſt. Sed ſicut
in electione non ſufficit partem eſſe ma-
iorem niſi ſit ſanior ut ſupra de elec.quia
propter diuerſas,ſic & in cæteris agendis
eccleſiæ requiritur maior pars quo ad nu
merum, ſanior quo ad zelum ſupra de
elec.eccleſia. Vel maior dici poteſt quæ
maiori nititur ratione ut.9.di.ſana.&.40.
di. multi.unde non tantum ad multitudi-
nem reſpici oportet ut 4.qu.3.§. item in
2 criminali. ¶ Generaliter † autem præua-
let quod à maiori parte capituli fit ut.65.
di.c.1.2.&.3.Præſumitur enim pro plu-
ralitate, niſi ex parte altera præponderet
auctoritas.ut ſupra de elec. dudum ſupra
de teſtibus in præſentia.ff. de teſti.l. ob
carmē.&.4.q.3.item in criminali, in prin
ci. Interdum præualet minor pars. ut in-
fra eod.c.1.31.di. Nicena ff. de ſerui. ru.
præ.l.per fundum.12.q.2. non liceat.&.
ff.de pac.l.maiores. Interdum non ſuffi-
cit quod maior pars conſentiat. ſed requi
runtur duæ partes ut ſupra de ele. licet &
c. ſcriptum eſt. Aliquando requiritur ut
duæ partes adſint ut.ff.de dec. ab or.fa.l.
3.ff.quod cuiuſq; uniuer.no.l.nulli. ut.C.
de decu.l.nominationum. Et nota quod
licet generaliter non obſit contradictio
paucorum, obeſt tamen abſentia unde
plus operatur contemptus paucorum quā
conditio multorum.ut ſupra de elec.quòd
ſicut, uenerabilem. & . c. bonæ memo-
riæ Cremon. & ſupra de poſt in ſecunda
bonæ memoriæ.

Summarium

1 *Beneficia eccleſiaſtica debent purè, palam, liberè, & ſine diminutione conferri. Quod intellige ut infra nu.2. & 3.*

3 *Præſumitur contra occultè dantes, facientes, & indicantes.*

4 *Electiones clandeſtinæ non ualent.*

5 *contractus de nocte celebratus an ualeat.*

6 *Dies quando incipiat & finiatur in contractibus.*

7 *Iudex ante noctis tenebras iudicare debet.*

8 *Prouentus beneficij uacantis an poſſint per prælatum uel capitulum in certos uſus conuerti.*

9 *Prælatus cum capitulo poteſt ex cauſa ſupprimere perſonatum.*

¶VT ECCLESIASTICA BEneficia ſine diminutione conferantur. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de beneficiis con
ferendis,ſed quia cum integrita-
te & ſine diminutione aliqua cō
ferenda ſunt. ideo ſubijcitur hic rubr.ut
1 benefi.ec.ſine dimi. confe. ¶In † quo di-
cendum eſt breuiter quòd beneficia eccle
ſiaſtica debent purè.palam, liberè & ſine
2 diminutione conferri. † Purè ſine pacto
& ſine conditione: ut no. ſupra de præb.
§.plenè. Et ſine modo. nam ſicut condi-
tio ſimoniam inducit & rem ſpiritualem
afficit,& ita modus. quia modus æquipol
let conditioni. ut 27.q.1.ſi in ſidelis infra
de condi.appo.uerum.C.dele.& fidecom
miſ.quæ ſub modo.l.1.immò magis obli
gat modus quā cōditio. Nā is cui aliquid
ſub modo relinquitur ſtatim petere po-
teſt ſi caueat de eo implendo.ut.ff.dele.3.
l.ſi tibi legatum eſt. Sed ſi ſub conditio-
ne aliquid eſt relictum non plus illud præ
ſtabitur quam conditio impleatur licet
paratus ſit legatarius de adimplendo ca-
uere. ut.ff.de conditio. & demonſtratio.
l.quę hæredi.§. ult.&. l.quibus diebus. §.
ul.&.ff.de fideic.li.l.cum in teſtamēto in
pria.

3 prin. ¶ Palam. † Occultè enim collationes ſuſpectæ ſunt ut infra eo.c.1. Præſumitur enim contra occultè dantes. ut dictum eſt. facientes & iudicantes ut.ff.de iure.fiſci.l.ita.ff.de admi.tu. non exiſtimo 18 q. 2.pernicioſam ſupra de offi. dele. conſuluit.19.di.Anaſtaſius. Nam tenebræ aptæ ſunt ad fabricandum falſum ut.ff. de uen. inſpi.l j.§.de inſpiciendo. Veruntamen ſi ille cui datum eſt occulte ſit capax non uitiatur occulta donatio. ut. C.de dela.l.
4 1.lib.10. † Sed electiones clandeſtinæ nõ ualent. ut ſupra de elect. quia propter di
5 uerſa.§.ult † Contractus autem non minus ualet ſi celebretur de nocte. nullum enim tempus ſanæ mentis maioris 25. ann.conſenſum repudiat. ut. C. de tranſac.l.non minorem. Et eſt ratio in contra-
6 ctibus. quia † in eis dies incipit à medietate unius noctis & finitur in medietate al-
7 terius.ut.ff.de ferijs.l.more romano † Iudex uerò iudicare debet ante noctis tenebras. ut in prædicta decre.conſuluit. Et ſic intelligo. quod dicitur ſedebunt autem iudices matutino meridie ac ueſpere ut in auten.de iu.§. ſedebunt, coll.6.& quod dicit alia lex incongruum eſt magiſtratibus eſſe in publico ueſpertinis horis ue.ff.de orig. iu.l.2.§. & quia, & facit ad hoc.2.q 6. biduum. & ff. quando app. ſit.l.1.§. biduum. Liberè. ut.1. quæ.3. ſi quis præbendas. Sine diminutione ut hic & in prædicto ca. ſi quis præbendas. & ſimile alias.16.quæ.1. ſi monachus. &.q 7. quicunque infra de decimis commiſſum. ex parte.&.c.tua.in ſi &.c. ex tranſ-
8 miſſa † Veruntamen.ſi prælatus cum ſuo capitulo ante collationem beneficij alicuius decernat fructus eiuſdem beneficij retinendos ad tempus uel in uſus certos cõ-
9 uertendos ex iuſta & neceſſaria cauſa fatis licet.ut infra eod.cap.uno.in ſi †.Nam ſi prælatus cum capitulo poteſt ex cauſa ſupprimere perſonarum ut ſupra de cõſti. cum acceſſiſſent.& poſſeſſiones alienare. ut infra titul. proxi. eccleſias ſubijcere & unire.ut infra de exceſ.præla. ſicut unire. multo fortius de prouentibus beneficij diſponere poteſt ut.12.q.1. his ita reſpondetur. Omnium autem beneficiorum prouentus in certos uſus conuertere non poſſet.& ideo hoc per indulgentiam obtinetur.ut infra de uer.ſigni.c.tua nobis.

Summarium

1 *Alienatio propriè quid ſit.*
2 *Alienari quæ res eccleſiæ prohibeantur, & quæ non.*
3 *Alienatio rerum eccleſiarum quam ſolemnitatem requirat.& nu.4.*
4 *Solemnitas quæ requiſita ſit,in alienatione rerum monaſteriorum.*
5 *Alienatio contra debitam formam nulla eſt ipſo iure, licet facta fuerit in caſu conceſſo.*
6 *Eccleſia quando in uenditione decipitur, quid agendum,& nu.7.*
8 *Vaſa ſacra an alteri eccleſiæ uel priuatæ perſonæ uendi poſſunt.*
9 *Alienantes malè rem eccleſiæ qualiter puniuntur.*
10 *Eccleſiæ rem recipiens citra debitam formam qualiter puniatur.*
11 *Eccleſia qualiter poſſit agere alienata ſua poſſeſſione præter formam iuris.*
12 *Eccleſia nunquid teneatur cedere actionem ſoluenti contra alium, ſcilicet alienanti contra poſſeſſorem uel è conuerſo.*
13 *Epiſcopus an poſſit repetere rem quam iniuſtè alienauit.*

¶ DE REBVS ECCLESIAE alienandis uel non alie. Rubr.

TRactauimus ſupra de rebus ſpiritualibus clericorum ſcilicet beneficijs & præb.nũc autem de rebus tẽpalibus eſt tractandũ.Et quia res tẽporales eccleſiarũ nõnunquã à clericis diſtrahuntur ideo de earũ alienatione dicamus, & propterea ſubiicitur hic rub.de reb. ec. alie.uel nõ.¶ Videamus igit quid ſit alienatio,q̃ res poſſint alienari.quib.ex cauſis. q̃ ſit forma alienãdi. quæ pœna malè alienãtis & recipientis,& quæ pœna ſubſcribentium illicitæ alienationi. ¶ Alienatio
1 † ſtrictè ſumpto uocabulo.eſt oĩs actus per quẽ dñium transfertur.ut.C.de fun. dota. l.1.quam-

l.1.quamuis uerba illius legis conuertantur ſic. omnis actus per quem dominium transfertur eſt alienatio. Hic autē ubi tractatur de rebus eccleſiæ alienandis uel nō laxatur uocabulum alienationis.ut cōprehendat quoſdam contractus in quibus dominium non transfertur ut infra eo.ca.nulli & ſimile.C. de re ec. non alie. l. ſcimus in auten. de non alie. aut permu. re ec.§. nos igitur, col. 2. Alibi alienare dicitur quæ uſucapi permittit & quæ non utendo ſeruitutē amittit ut ff.de uerb.ſigni l. alie
2 nationis.¶Prohibetur † res eccleſiæ alienari.ut 12. quæſt.2.ſine exceptione,10.q. 2.in auth. hoc ius porrectum. & 12.quæſ. 2. per totum. & maximè in c. non liceat. &.C. de ſa. ſanc. eccle.l. iubemus.ſicut & res Ceſaris.ut ff. de lega. 1. apud Iulianū §. ultimo. ¶Excipiuntur quattuor caſus. cauſa neceſſitatis. ut cum debitum urget ut in l. illa hoc ius porrectum. Cauſa pietatis. ut pro redemptione captiuorum uel alimonia pauperum. ut 12. quæſtio.2. aurum. Cauſa utilitatis ut in c. ſine exceptione.Cauſa incōmoditatis uel minoris utilitatis. ut 12.q.2.terrulas. Poſſunt & aliæ cauſæ aſſignari.ut 7.quæ. 2.aurum ſed fere omnes ad hos quattuor reducuntur. Mobiles res eccleſiæ quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.citra ſolēnitatem aliquam alienātur ut res pupilli. ut. C. de admi. tu.l. lex quæ tutores. & l.ulti. & ea quæ magis expedir diſtrahi quam ſeruari, ut animalia, ſuperuacua ut ueſtes attritæ. ut.C.quando
3 decreto opus non eſt.l. ul.† Aliæ autē res alienātur cū ſolēnitate.ut olim quidē maxima requirebatur ſolēnitas. nam duo de uicinis epiſcopis uocabantur qui de cauſa alienationis cognoſcebant,& alienationis contractui ſcribebant.ut 10.q.1.caſellas in fi. & 12. q. 2. quicunque ſuffragio. 17. q.4. nullus res, hodie ſufficit conſenſus epiſcopi & capituli. ut in ca. ſine exceptione. & ſi res modica ſit & neceſſitas magna non requiritur conſenſus capituli.
4 ut 12. q. 2. terrulas. ¶In rebus † monaſteriorum alienandis, ſecundum iura,requiritur conſenſus abbatis conuentus epiſcopi diœceſis.ut 12. q. 2. abbatibus. & 17.q.4. in uenditionibus. Sed iſtud non ſeruatur ubique. Et ideo puto ſufficere ſolēnitates ſecundum locorum conſuetudines approbatas. In uenditionibus uerò rerum eccleſiæ parrocchialis requiritur conſenſus presbyteri & epiſcopi.ut 12.q. 2. placuit. Solus autem epiſcopus ſine ſacerdote parrochiali non poteſt. ut 10.q. 1.c. ult. ¶Et nota quòd ſolēnitas illa quæ ſtatuitur 16. q.2.hoc ius porrectum eſt. hodie non ſeruatur.
5 ¶† Alienatio facta contra debitam formam nullam eſt ipſo iure. licet facta fuerit in caſu conceſſo. ut 12.q. 2. ſine exceptione ſed ſi facta fuerit forma ſeruata & in caſu conceſſo tenet de iure ar. ſupra de his quę fi. a præla.ſine cō.ca. cū nos infra de emp. & uendi. cum dilectus. &. ca. cum cauſa.ſed ſi dānoſa fuerit eccleſiæ re-
6 ſcinditur per beneficium reſtitutionis. ut ſupra de in integ. reſt.ca. 1. † Sed ſi dolus det cauſam cōtractui puta dolo inducitur eccleſia ut uendat quod uēditura nō erat. tunc ipſo iure non ualet contractus. ut. ff. de dolo.l. & eleganter,arg. 12.q.2. quiſquis epiſcopus. in 6.& infra de rerum per mu. uniuerſorum.Si uero dolus incidat in contractum. ut quia eccleſia ſponte uendidit. quod uenditura erat. ſed circumuenta eſt in pretio, quia in minori pretio uendidit quam res ualeret. & hoc per circumuentione actoris tenet contractus. ſed agitur ut eccleſia nō decipiatur.ut.ff.de act.emp.
7 & uen.l. Iulianus. §.ſi uenditor.† Vbi autem decipitur eccleſia in uenditione ultra dimidium iuſti pretij agitur de iure communi.ut infra de emp.& uen.cum dilectus &.c. cū cauſa.et. C. de reſcin.uendi.l.rem maioris. Hæc omnia locum habent in rebus profanis nam res ſacræ. et religioſæ uendi non poſſunt. ut. ff. de contrahen. emp.l.et liberi licet tranſeant cum uniuer
8 ſitate .ut infra de iure pa. ex literis † Vaſa uero ſacra uendi poſſunt alteri eccleſiæ in propria forma, priuatæ uero perſonæ nō niſi, conflata. ut.10.q. 2.hoc ius porrectū
9 eſt.et. 12. q.2. aurum.¶Pœna † male alienantis rem eccleſiæ eſt depoſitio ſi ſuper hoc accuſatio inſtituatur.ut. 12.q. 2. monemus.et diaconi, niſi celeri reſtitutione

ſibi

ſibi proſpexerit alienator. ut infra eod.ſi quis præsbyterorum. Celerem reſtitutionem intelligo poſt appellationem eccleſiæ. ſi enim poſſeſſor qui facultatem habet rei reſtituendæ interpellatus congruo loco & tempore rem nõ reſtituat uidetur in mora. Et idem dico in alienatione ſi interpellatus ab eccleſia non componat cũ poſſeſſore.ut rem recuperet & eccleſiæ reſtituat,uel niſi poſt interpellationem agat contra poſſeſſorem quod forte ei licet ſuo iure ar. de ſre. ſi quis præsbyterorum.35. q.9.ſi quis ſupra de ele. noſti, uel ceſſa ſibi actione ab eccleſia.uel niſi totum intereſſe præſt eccleſiæ.ſemper uidetur in mora. ſi ergo alienator per celerem reſtitutionem moram præuenerit euitabit pœnam depoſitionis de qua dictum eſt. & excommunicationis de qua agitur infra eo.ca. ſi quis præsbyterorum. Nam ſi quis rem alienauerit & deinde receperit euitat pœnam edicti.ut.ff. de ali. iu. mu. cauſa facta. l. ex hoc. §.ſi quis alienauerit. Et licet hic dicatur de celeri reſtitutione alibi habes celeri ſatiſfactione ut infra de loca, & condu.

10 propter. &.c. potuit. ¶ † Pœna uerò recipientis rem eccleſiæ citra præmiſſam formam eſt,ut rem cum fructibus reſtituat & actionem nullam habeat ad petẽdum aduerſus eccleſiam.ut 12. quæſt.2.nõ liceat. & 10.q. 2. hoc ius porrectum. in uer. quæ uero. & in auten. de non ali. aut per mu. re. ec. §. nos igitur, cum ſequentibus. §. ſed aduerſus alienantem ſic. Guari.tamen adiecit uerba. ſua.per quæ omnis omnino actio denegatur huiuſmodi acceptori.Sic enim dixit. ſed melius dicitur omnino denegãdas eſſe actiones huiuſmodi acceptori, & aſſumpſit hæc uerba de lege quæ eſt C. de ſa. ſan. ec. l. ſcimus nemini.Sed corrigitur in auten. de non ali. aut per mu.§. quia uerò leonis. & per canonem 12.q.2 Vulteranæ.Vnde ſiue bona ſiue mala rem acceperit habet regreſſum ad auctorem ſuum. ut infra eo.ti. ad audientiam. Hæc opinio eſt Io. Teuton. Lau.autem & quidam alij dixerũt quòd ſi mala fide quis acceperit rem eccleſię.nec aduerſus eccleſiam nec aduerſus alienantem habet actioné.

ut 16.q.3.ca. uniuerſitas. niſi ſibi per cautionem de euictione proſpexerit.ut.C. de euic. l. ſi fundum. In caſu tamen ſpeciali malæ fidei agitur ad pretium ut. C. communia dele.l.ul.§.ul. Aequũ tamen uidetur in caſu præmiſſo ubi etiam malæ fidei acceptor agat ad pretium contra alienantem ut infra eod tit.c. ad audientiam. ¶ In

11 ſumma † notandum eſt quòd poſſeſſione eccleſiæ præter formam iuris alienata. eccleſia poteſt agere contra poſſeſſorem realiter contra alienantem perſonaliter ut. 12. q.2. apoſtolicos.&. C. ſi tutor uel cu. l. ultima. ¶ Sed pone quòd eccleſia conueniat poſſeſſorem & conſequitur rem & intereſſe nunquid poteſt conuenire alienantem. Reſpondeo non ut. ff. eo per quem fac. eſt.l. 1.§. ſi plures. Quid ſi cepit unũ conuenire.nunquid ex hoc ſolo ſit præiudicium quo ad alterum. ut alterum conuenire non poſſit. Reſpondeo non. nam demum per actionem tollitur actio. ut.ff. de po. l. 1. §. ſi apud. C. ſi tu.uel cu. l. ult. ¶ Quid ſi partem ſui intereſſe conſequatur ab uno. Reſpondeo tanto minus conſequetur ab alio ut. ar. ff de exercitõ l. 1. §.ult.

12 hæc actio. ¶ † Sed nunquid eccleſia teneatur cedere actionem ſoluenti contra alium ſcilicet alienanti contra poſſeſſorẽ uel econuerſo. Non cum enim conueniatur ex maleficio uel ex ſuo delicto non petere ceſſionẽ actionum.ut ff. de admi.tu.l.

13 ſi plures tutelam. ¶ Sed † queritur an epiſcopus qui male alienauit poſſit repetere ſi in adminiſtratione toleretur? Videtur φ non.nam ipſe de euictione tenetur. & quẽ de euictione tenet actio eundem agẽtem repellit exceptio.ut.C.de euic.l. exceptiones. Sed contra hanc exceptionem replicabitur rem eſſe eccleſiæ. ſicut & replicat mulier ſe mulierem eſſe & ſibi competere Velleia. ut. ff. ad uell. ſi mulier. §. item ſi mulier. Nec eſt mirum ſi contingat in epiſcopo. nam & ſimile in priuato contingit. C. de ag. & cen. l. quemadmodum. libr. 11.

Summarium.

1 *Præcarium quid ſit.*
2 *Præcarij contractus gratuitus eſt, & ſimilis commodato.*
3 *Præcarium in quo conſiſtat. & nu.6.*
4 *Præcarium unde dicitur.*
5 *Præcaria quid ſit.*
7 *Differentia inter præcarium et donationem.*
8 *Præcarij et commodati differentia.*
9 *Præcarium recipiens non tenetur niſi de lata culpa.*
10 *Commodatarius tenetur de leui, et leuiſſima culpa.*
11 *Præcarium pluribus modis ſoluitur.*
12 *Præcarium per quam actionẽ reuocari poßit.*

¶DE PRAECARIO. Rubr.

DIximus de alienationibus in gene
re ſed quia præcarij cóceſſio ſpe
ciem alienationis habet ideò de
præcario ſubijcitur hic rubrica. ¶Videa-
mus igitur quid ſit præcarium. unde dica-
tur quid præcaria. quanto tempore durat.
Quæ differentia ſit inter præcarium & do
nationem. Quæ inter præcarium & com-
modatum. Item quot modis ſoluitur præ-
1 carium. Præcarium † dicitur pignus obli
gatũ creditori. & a creditore debitori có-
ceſſum utendum quãdiu patitur qui con-
ceſſit ut infra eod. cap. ul. & ff. e. l. 1. ¶Et
2 † eſt iſte contractus gratuitus & ſimilis có
modato tantũ ut quidam dicunt hos duos
cõtractus non differre niſi uerbis, ſed cer
3 tè in re differunt ut infra notabo. ¶†Conſi
ſtit autem præcariũ in re propria, poſſeſ-
ſionis gratia quæ eſt apud creditorem nó
gratia proprietatis. ut. ff. eo. ti. l. certè. §.
4 ul. ¶† Dicitur præcarium contractus ad
5 præcès. ¶† Precaria eſt cõtractus de quin
quennio in quinquennium renouandus. ut
infra. eo. c. 1. Item præcaria dicitur dona-
tio ad preces facta uſq; ad mortem acci-
pientis. ut 12. q. 2. ſæpe. 16. q. 3. clerici. Item
præcaria dicitur conceſſio, uſusfructus ad
præces facta. cuius forma habetur. 10. q. 2.
6 præcariæ. † Conſiſtit autem præcarium in
rebus mobilibus & immobilibus. uelut ſi
me rogaueris ut per fundum meum tibi
ire agere liceat, uel in tectum ſeu in arcã
ædium mearum ſtillicidium, uel in parie-
te meum tignum immiſſum habere ut. ff.
e. l. 2. §. ulti. & l. 3. & 4. in prin. ¶Differũt
7 præcarium & donatio inter ſe. † Nam qui
donat ſic dat ut non recipiat quod dat. Sed
is qui præcarium cócedit ſic concedit ut
recuperet quandocunque placebit. nam tã
diu durat quãdiu ipſe patitur ut ſuperius
8 dictum eſt † Item præcarium & commo-
datum differunt, nam commodatum ſit ad
certum uſum nec reuocari poteſt niſi uſu
expleto. ut. ff. commodati. l. in commoda-
to. §. ſicut. Præcarium uero quandocun-
que ut infra eo. ca. præcarium. ff. eo. ti. l. 1.
9 & l. cum præcario. † Item is qui præcariũ
recipit non tenetur præſtare niſi latã cul-
10 pam. ut. ff. eo l. quęſitum. §. & illud † Sed
commodatarius tenetur de leui & leuiſſi
ma. ut infra ti. proxi. ca. uno. Et eſt ratio
diuerſitatis illa quam iam præmiſi. quia
commodatarius maiorem utilitatem con
ſequitur de re commodata quàm præcarij
rogator de re præcaria. & ideo magis te-
netur. quod per ſe notare poteſt quilibet
curioſus. nam fere ubicunque ſit mentio
de commodato ſubijcitur uſus ad quẽ có-
modatur. ut cum dicitur commodaui, tibi
equum ut ad uillam duceres pecuniam, ut
ditior appareres. ut. ff. commoda. ſi. 3. §. ul-
ti. & l. 4. & l. 50. ut. §. ſed interdictum. & l.
ul. ſic dicitur commodaui ſcalas ut ſene-
ſtras ſupponeres. ut inſti. de ob. quæ ex de
11 li. naſ. §. ope & conſilio. ¶ † Soluitur præ
carium quinque modis. quamuis dec. in-
fra eo. ponat tres. Soluitur enim contra-
ria uoluntate eius qui conceſſit. ut. ff. e. l. 2.
& hic eſt primus caſus ſiue modus. Secun
dus ſcilicet morte eius cui conceſſum eſt.
non autem obitu concedentis. ut. ff. e. l. cũ
præcario. §. præcarij. Et eſt ratio. quia præ
carij cóceſsio tranſit ad hæredem eius qui
conceſsit non autem ad hæredem eius qui
rogauit ut in l. prædicta. Tertius aliena-
tione rei præcariæ ſi is cui alienatum eſt
nolit pręcarium ultra durare. ut. ff. e. quæ-
ſitum

ſitum §.quod à Ticio. Et eſt ratio quia per conuentionem huiuſmodi non licet rem alienam inuito domino poſsideri. ut.ff e. l. cum præcario 1.℟. Quartus finito tempore uſque ad quod præcarium eſt obtentum. ut in l. cum præcario. Quintus cum debitor ſoluit creditori quod debet. tunc enim finitur præcarium pignoris quia de-
12 ſinit eſſe pignus ut. ff. e.l.ſi debitor.† Sed quæritur per quam actionem poſsit quis præcarium reuocare. Ad quod reſpondeo per interdictum de præcario, eſt enim natura ęquum ut tam diu liberalitate ea utaris.quãdiu uelim. & ut poſsim reuocare cũ mutauero uoluntatem.ut.ff. eod.ti.l.2.Sed hoc uerum eſt cũ ſimpliciter facta eſt præcarij conceſsio. Nam tunc nulla ciuilis cõpetit actio. Magis enim ad donationẽm & beneficij cauſam quam ad negocij contracti ſpectat præcarij condilio.& ideo neceſſarium eſt interdictum. Si uero in conceſsione præcarij ſpecialiter actum eſt ut quandocunque liceat reuocare, tunc competit & actio præſcriptis uerbis.ut. ff.eod. l.2. Cæterum ſi ſtipulatio interuenit ceſſat interdictum de præcario. ut.ff.eo.titu. l.& habet.§.cum quis

Summarium

1 *Commodatum quid ſit.*
2 *Commodatum unde dicitur.*
3 *Commodatum in quibus rebus conſiſtat.*
4 *Commodare quis & cui poſsit.*
5 *Res quæ commodari poſſunt.*
6 *Commodati quæ ſit natura.*
7 *Actiones quæ ex contractu commodati oriantur, & quæ ueniant in actione directa cõmodati, & quæ in contraria. & quibus et in quos dentur. & nu 8.9.&.10.*
9 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*

¶DE COMMODATO. Rub.

TRactatum eſt ſupra de contractu præcarij qui ſit gratia accipientis et quia cõmodatum ſit plerũq; gratia recipientis ideo ſubſequenter ſubijcitur hic rub.de cõmodato.¶ Videamus igitur quid ſit cõmodatum, unde dicatur, in quibus rebus conſiſtat, quis poſsit commodare res, & cui, & quæ ſit natura commodati, & quæ actiones oriantur ex contra-
1 ctu commodati. ¶Commodatum † eſt alicuius rei ad aliquem ſpeciale uſum gratuito facta conceſſio. Ideo autem dico conceſſio & non translatio.quia qui commodat retinet dominium & poſſeſſionem. ff. eo. tit. l. rei commodatæ. Gratuito non dixi. quia ſi interueniente mercede res tranſit in locationem uel in contractum innominatum, ut do ut facias. ut inſti. man.§. ul. Ad aliquem ſpecialem uſum ideo adieci, ut notem differentiam inter commodatũ & præcarium ut dixi de hoc ſupra ti. proxi.§ item præcarium & commodatũ.
2 ¶Dicitur autem † commodatum quaſi cõ
3 modo utentis datum.¶† Conſiſtit commodatum in rebus mobilibus & ſe mouentibus & in immobilibus. Item in incorporalibus, puta in ſeruitute habitandi.ut.ff.eo. l.1. Ea uero quæ uſu conſumuntur, ut pecunia cõmodari nõ poſſunt niſi ad pompam uel oſtentationem, ut quis ditior uideatur ut.ff. eo.l. ſed mihi.§.ul. ſæpe etiã ad hoc commodantur pecuniæ ut ditis gratia numerationis loco intercedant.ut. ff. eo.l.4.
4 Poteſt autem † commodare & ei commodari qui poteſt contrahere. unde non ſolũ prælatus põt commodare & ei cõmodari ſed & œconomus.nã & is contrahere põt ut 10.q.2.in auẽ.hoc ius porrectũ.¶ Poſſu
5 mus commodare † quæ noſtra ſunt poſſumus ẽt & res alienas quas poſsidemus. et ſi ſcientes aliena poſsidemus. ita ut ſi fur. uel prædo cõmodauerit, habeat actionem commodati.ut. ff. e.l. commodare.& l.ita
6 ut ſi fur. ¶† Natura commodati eſt ut res ipſa reſtituatur. hoc enim eſt de iure naturali. ut.l. di. ius naturale. in uer. item depoſiti uel commodatæ rei reſtitutio. Nec poteſt prætextu debiti retineri ut.C.
7 eod.ti.l. ulti. Oriuntur ex † contractu cõmodati duæ actiones. directa et contraria. Directa datur commodãti et eius hæredi, cõtra cõmodatariũ et hæredẽ eius. Cõtraria dãt cõmodatario et eius hæredi contra cõmodantem et hæredes ipſius ut.ff. eo.l. in cõmodato.§.1.de ac.et obli.l.ex depo-

ſiti.&.l.ex cōtractibus, & inſti.de perpe. & tem.ac.§.ſed & hæredibus. Venit autē in directā actionem cōmodati & reſtitutio.ut dixi ſupra.§.natura.Rei inquā non deterioratæ nec enim uidetur res reddita ſi deterior reddatur & ideo præſtabitur intereſſe.ut.ff.eo.l.ſed mihi.§.1. Si uero res non reſtituatur per contumaciam iuratur in litē contra contumacē. Si autē non fuerit contumax. ſed culpa ceſſat reſtituere rē æſtimatur quāti res ſit à tpe more uſq; ad ſententiā. Sed in ſtricti iuris iudicijs æſtimantur à tempore more uſq; ad tempus conteſtatæ litis.ut.ff.eo.l.ſed mihi.§.in hac.Itē uenit in hac actione dolus. lata culpa.leuis & leuiſſima ut hic &.ff.e.t.l.ſi ut certo.§.commodatum. Et hoc cum gratia accipietis ſit commodatum. quod frequentius contingit. Cæterum ſi gratia dantis quod ratio ſit uerbi gratia cū quis commodat ſponſæ ſuæ ornamenta ut ornatus uel ornatior ad eum ducatur tūc præſtatur dolus & lata culpa. ut.ff. eod.l. ſi ut certo.§.ſed interdū. Si uerò gratia utriuſque commodatum ſiat, ut cum communē amicum inuitamus. & tu curam eius rei ſuſcepiſti, ego tibi argentum commodaui, teneris mihi de dolo, culpa lata, leui non leuiſſima.ut ff.eo.l.in rebus.§.primo.

8 ¶ Caſus † autem fortuitus non uenit in hanc actionem. ut hic.&.ff.eodem titulo l.in rebus. in princ. niſi in tribus caſibus qui hic ponuntur ſcilicet ubi culpa præcedit pactum.ut cum equum tibi commodaui ut ad uillam duceres.duxiſti ad bellum teneris de caſu. Cæterum ſi tibi commodaui ut ad bellum duceres, meum erit periculum. ut.ff.eod.titu.l.ſi ut certæ.§. ſed interdum. Item commodauit. tibi ſeruū ut de plano opus faceret. tu machinæ impoſuiſti, uel ſi commodaui ut in machina operaretur, machina uerò culpa tua male ligata eſt.& ſic periit ſeruus. ut in.l.prædicta. In pacto pone exemplum

9 ff.eo.ti.l.ſi ut certæ.§.2.† contractus enim ex conuentione legem accipiunt.ut.ff.depoſiti.l.1.§.ſi conueniat. Pone etiam exēplum.C.eo.ti.l.1.Item imputatur cauſas ex mora præcedente.ut.ff.eo.l.ſi ut certo.

10 §.ſed interdum. ¶ Contraria † uero datur commodatario aduerſus commodantem ad impenſas factas in re commodata.modica tamen impendia. ſicut cibariorum ad eum pertinent qui utēdum acceperit. Item datur commodatario aduerſus commodantē qui ſcienter cōmodauit uaſa uitioſa ſeu corrupta propter quod uinū uel oleum eſt effuſum ut.ff eo.ti.l.in rebus.§. poſſunt &.§.item qui ſciens &.l.pe.Item contra eū qui intēpeſtiuè reuocat mandatum ut.ff.e.t.l.in commodato.Itē datur & in alijs caſibus ut.ff.eo.l.rem mihi,& l.in commodato.§.pe.&.§. quicunque.

Summarium

1 *Depoſitum quid ſit.*
2 *Depoſitum unde dicitur.*
3 *Depoſitum in quibus rebus conſiſtat.*
4 *Depoſitum qualiter fiat.*
5 *Depoſiti quæ ſit natura.*
6 *Depoſitum quando repetatur.*
7 *Actio depoſiti, qualis ſit.*
8 *Actio depoſiti cui detur. & nu.9.*
9 *Actio depoſiti an detur furi & prædoni deponenti.*
10 *Actio depoſiti contra quem detur.*
11 *Dolus uenit in actione depoſiti, & latà culpa.*
12 *Lata culpa qualiter præſumatur.*
13 *Depoſitarius an teneatur de caſu fortuito.*
14 *Damnàtus ex actione depoſiti an ſit infamis. Actiones quæ infament.*

¶ DE DEPOSITO. Rub.

DIximus ſupra de cōmodato quod frequentius ſit gratia recipientis, nunc uideamus de depoſito.quod generaliter ſit gratia deponentis. ¶ Videamus igitur quid ſit depoſitum, unde dicatur, in quibus rebus conſiſtit, quæ ſit natura depoſiti, cui detur actio depoſiti cōtra quē, quādo, & in quātū, & qualis ſit actio.

1 ¶ Eſt † autē depoſitū quod ad cuſtodiendū alicui traditū eſt. Contrahitur.n.re obligatio in depoſito.ut inſti.quib.mo.re contrahitur ob.l.pen.Rei uerò depoſitæ ſicut & cōmodatæ, & poſſeſſionē & proprieta

tem

tē retinemus ut.ff.e.l.lilium.§ rei.Quan-
doq; tamen rei depoſitæ, dominiū tranſit
in depoſitarium quod eſt contra noniſſi-
mos depoſiti & tamen depoſiti agitur, ut
cū de pono apud te quod eſt in numero
pondere uel menſura,& cōuenio, ut illud
idē reddatur mihi uel tantundem in eodē
genere.quod obtinet ſiue id expreſſe cō-
ueniā ſiue tacitè uidear conuenire . ut eū
prædicta,uel aliquid ex prædictis depo-
no, non ſignata,nō clauſa.nā ſi ſignata uel
clauſa uideor prohibere ne utaris eis niſi
in contrariū agatur ut ff.co.l.Lucius.&.l.
die.§.qui pecuniā,&.l.quintus . ¶ Eſt autē
2 † dictum depoſitū quaſi deorſum poſitum
deorſum inquā à ponente poſitū ut oſtē-
datur totū fidei eius cōmiſſum apud quē
ponitur,quod ad cuſtodiā rei pertinet, &
omnino uideatur ſeparata cuſtodia à de-
ponente.Et ideo dicitur præpoſitio de au
get depoſitum ut.ff.eo.t.l.1.in prin.Et ex
his uerbis diffinitionis dixerūt quidam q
ubiq; habet locū actio depoſiti & manda
ti,eo quòd ſuper cuſtodia mādatur.ar.pro
eis.ff.e.t.l.1.§.quòd ſi rē . Alij etiā diſtin
gūt utrū in ipſa rei depoſitione cuſtodia
committatur ut tunc non agatur mādati.
ſed depoſiti tantū.An ante & tunc poſſet
agi & mandati propter omiſſam cuſtodiā
& depoſiti propter factam depoſitionem.
Sed Azo ſicut in ſumma ſua notauit dixit
indiſtincte agi depoſiti tantum. Et reſpō
det ad. inductam quòd ibi præceſſerat cō
tractus mandati cuius forma & initiū eſt
3 ſeruandum. ¶ Conſiſtit † depoſitum in re
bus mobilibus & ſe mouentibus. Cauſali-
ter autem deponitur res immobilis cum
res in quæſtione poſita ſequeſtratur . Et
de ſequeſtrationis natura non noto hic
4 quia notaui ſupra de ſuo tractatu. † ¶ So-
let depoſitum fieri per chirographum uel
cum chirographo. Huiuſmodi uerò chiro
graphum ſolet diuidi. una pars depoſita-
rio alia remanet deponenti . ut ex iunctu
ra partium probatio fiat . Sed hæc proba
tio nec iuris eſt nec de iure quia priuatæ
perſonæ non creditur niſi habeat ſubſcri-
ptionem trium teſtium fide dignorum ut.
C.qui potio. in pig. ha. ſcripturas , & in

5 authen.de fide inſtru.§.1. ¶ † Natura de
poſiti eſt ut res depoſita reddatur . hoc
enim de iure naturali procedit . ut dixi
in commodato . ut 1.diſtinct. ius natura-
le . in uer.item depoſitæ.Redatur inquā
deponenti . Quod fallit in quatuor caſi-
bus. Primus eſt cum,quis gladium depo-
nit & furens repetit.22.quæſt.2. ne quis .
Secundus cum deponens fuerit deporta-
tus . nam bona eius in publicum deferun
tur . Tertius cum fur deponit & repetit .
ſi repetitio ueri domini cum furis repeti-
tione concurrit. Quartus cum fur rem fur
tiuam deponit apud illum à quo ſurripuit
ut.ff.depoſiti.l.bona fides . ¶ Sed ſi res ec-
cleſiæ comendetur ſeu apud eccleſiam
deponatur quod fieri uidetur eum in the-
ſaurariam uel ſacriſtiam infertur , tunc
uidetur eſſe dicendum quòd eccleſia te-
neatur ſicut tenetur nauta & caupo de
rebus inuetis & illatis ut.ff.nau.cau. ſta.l.
parui refert.§ recipit . C. de his qui la-
tro.occul.l.2.&.ff.furti aduer.na.l.1. Qđ
tamen non intelligo fore uerum niſi præ
ſente prelato & capitulo deponatur.alias
non eccleſia ſed perſona quæ depoſitum
recipito obligatur ſic intelligo infra eod.
6 c.1. Depoſitum † repetitur quandocun-
que etiam ſi eo pacto depoſitum fuerit ut
demum poſt mortem depoſitarij repeta-
tur,poterit enim deponens mutata uolun
tate repetere. ut.ff.e.l.1.§. ulti. Niſi apud
ſequeſtrum res depoſita fuerit , quæ non
poterit repeti niſi lege ſequeſtrationis
impleta . ut dixi ſupra in ſum.de ſeque-
ſtra. Item in repetitione depoſiti com-
penſatio uel deductio locum non habet .
ut infra eod.c.2.§ ſanè . nec exceptio ut.
C.eod.l.pe.nec propter expenſas retētio.
licet quidam contrariū dixerunt per.l.ff.
de acq.poſ.l.ſi quis.rem.ff.de furtis.l.ſi is
qui rem. ſed leges illæ in commodato lo-
7 quuntur. ¶ Hæc actio † bonæ fi. eſt ut in
ſti.de actionibus. § actionum.Item famo
ſa , in tantum ut hæres ſuo nomine dam
natus infamis fiat.ut.ff.de his qui not.in-
fa.l.furti.§.illud &.C.eodem titulo.l.qui
8 depoſitum . ¶ † Datur ei actio hic qui de-
poſuit. ſed hoc fallit in caſibus quos no-
taui

taui ſupra eod.§.natura. Item datur domi
no uel dominis deponentis. nam ſi ſeruus
deponens plurium erat. unicuiq; domino
rum in partes competit actio.ut.ff.eod.ti.
l.1.§. ſi ſeruus meus &.§. ſi ſeruus. &.§.ſi
9 duorum.† Datur hæc actio etiam furi &
prædoni deponenti non obſtante ſuo de
licto.agunt enim ex ſuo contractu.ut.ff.
eo.l.ſi prædo.Sed furti agere non poſſunt.
ne ex improbitate ſua cõſequantur actio
10 nem.ut.ff.de fur.l. itaque fullo. † Datur
hæc actio cõtra eũ apud quẽ depoſitũ eſt
uel contra hæredẽ depoſitarij ex dolo de
functi.& multo magis ex ſuo.ut.ff.de acti.
11 & ob.l.ex depoſiti.¶† Venit in hac actio-
nem dolus.& ſi conueniat ne de dolo aga
tur.ut.ff.eo.l.1.§.ſi conueniat. Venit & la
ta culpa quam Nerua dicit eſſe dolũ quod
ſic exponitur, ideſt præſumi dolum. ut.ff.
eod.tit.l.quod Nerua.ff. mandati.l. ſi fide
iuſſor.1.℞.comporatur enim dolo.ut.ff.ſi
meſ.fal.mo,dix.l.1.§.lata.& eſt proxima
dolo.ut.ff.ſi quis teſt. lib.eſſe iuſ.l.1.§. nõ
12 autem.ff.de uer.ſig.l.magna. † Qualiter
autem lata culpa præſumatur dolus.ſic po
ne exemplum ut cum quis non intelligit
quod omnes intelligũt.ut.ff. de uerb. ſig.
l.latæ culpæ ut ſi apud ſequeſtrum depo-
natur homo uictus ut de eo quæſtio ha-
beatur. & ſequeſter intẽpeſtiuè misericor
diã exercet circa eũ ipſum ſoluẽdo ut.ff.
eo.ti,l.ſi hominem. Quod ergo dicitur in
fra eod.c.2.bona fides abeſſe præſumitur
expone ideſt dolus adeſſe præſumitur ſi
rebus tuis ſaluis depoſitas amiſiſti. in quo.
pone exemplum ſic.propria repoſuiſti in
archa. depoſita reliquiſti in banca. uenit
leuis & leuiſſima ſi te depoſito obtuliſti.
ut dicit hic. &.ff.eo.titu.l.1.§.ſæpe. In le-
ui ſic pone exemplum. depoſita in arca
depoſuiſti.ſed archam dimiſiſti apertam.
In leuiſſima ſic depoſita repoſuiſti in ar-
cha & clauſiſti.ſed clauẽ incautè dimiſiſti
Itẽ uenit leuis & leuiſſima ſi aliquid pro
cuſtodia recepiſti.ſed tũc non ueniet per
hanc actionem ſed per actionem ex con-
ducto ſi pecuniam accepiſti.ut.ff.eod.l.1.
§. ſi quis ſeruum, ſi ſpeciem uel operas
per actionem præſcriptis uerbis. ut ibi &
inſti.mandati.§.ulti. Item uenit per hãc
actionem caſus fortuitus pacto culpa uel
mora præcedentibus. ut hic de pacto pro
batur &.ff.eod.titu.l.1.§. ſæpe contractus
enim ex conuentione legem accipiunt.
ut.ff.eodem titulo.l.1.§.ſi conuenerit. ſed
tunc neceſſarium eſt omnes caſus enume
rari. ut.ff.ſi quis cau.l.ſed & ſi quis.§.quæ
ſitum. In culpa ſic pone exemplum, de-
poſitarius uendit rem depoſitam & tra-
dit demum eam redimit. ut habeat in
cauſam depoſiti, ſed redemptam non ha
bet in eam cauſam, tenetur de caſu for-
tuito. cum ſemel dolo fecerit cum uen-
deret ut. ff.eod.l.1.§.ſi rem. Sed ſi pœni-
tentia ductus reclinat & in primo ſtatu
habeat purgatur uitium. ut.ff.de uſucap.
l.ſequitur Labeo ait. item ſi depoſitarius
ſit in mora rei reſtituendæ tenetur de
caſu fortuitu. Dixerunt tamen quidam
ſi erat res eo modo peritura apud de-
ponentem, alias ſecus. ut.ff. eodem.l.ſi
13 plures.§.ſcire. † Sed dominus Azo. di-
xit in ſumma depoſitarium & quemli-
bet debitorem teneri de caſu fortuito
ex mora quia ſatis eſt quòd res potuit
non perire pœnes actorem. ff. eodem ti-
tulo.l.ſi in aſia.§.ulti.ff. de legatis primo
l.cum res.§.ultimo. ¶ Sunt & alij caſus
in quibus tenetur depoſitarius de caſu
ſi gratia ſui fiat depoſitum. ut.ff. ſi cert.
petatur.l.ſi quis nec cauſam. Item ſi do-
lum committat & non in alienando ſed
in utendo ut ff.de condi.fur.l.qui furtum.
14 ¶† Damnatus in hac actione infamis ef-
ficitur, quatuor enim actiones ex contra
ctibus deſcendentes & quatuor ex deli-
ctis infamant ut mandati depoſiti.tutelæ
& pro ſocio. Iniuriarum, ui bo.rap. fur-
ti,doli,ut probatur.ff.de his qui no. infa.
l.furti.§.mandati. &.§.ſequentibus. &.l.
1. Vnde uer. Iudice damnatos infames
reddit ubique. Quod ui diripitur. iniu-
ria furti. dolique. Actio mandati tute-
læ depoſitiq;. Directo ſed pro ſocio com
munis utrique.

Summarium

1 *Emptio qualiter & quando contrahatur.*
2 *Arrharum datio quid operetur.*
3 *Emi & uendi quæ res poſſint.*
4 *Emptionis quæ ſit natura.*
5 *Venditor tenetur ita quod emptor habeat uacuam poſſeſſionem.*
6 *Res uendita an poſſit manu militari ab inuito uenditore extorqueri.*
7 *Res iuſto pondere & menſura uendi debet.*
8 *Falſis ponderibus & menſuris qui utitur, qualiter puniendus.*
9 *Emptor cogitur facere nummos uenditoris.*
Venditor an teneatur ſolum de euictione.
10 *Contractus emptionis & uenditionis in quo quis decipitur, an teneat.*
11 *Emptor an & quando re euicta agat de euictione, & numero 12.*

¶DE EMPTIONE ET uenditione. Rubr.

DIximus de contractibus qui cele-
brantur gratia alterius contrahē-
tium. Nunc uidendum eſt de his
quæ fiunt gratia utriuſque. Et primo de
uenditione & emptio. Ideo ſubijcitur hic
rubrica de empt. & uenditio. ¶Videamus
igitur quando & qualiter contrahatur, de
quibus rebus, quæ ſit eius natura. ad quid
emptor. ad quid uenditor teneatur. ¶Con
1 trahitur † emptio poſtquā de pretio conue
nitur ea mente ut pretium ſoluatur. Nam
ſi imaginariè & per ſimulationē de pretio
conueniret. tūc emptio nulla eſſet. ¶Con
trahitur autē ſolo conſenſu ſiue inter præ
ſentes ſiue inter abſentes per nuntiū uel
epiſtolam. ut probantur hæc inſti. eo. t. in
prin. ff. e. ti. l. 1 §. ul. & l. 2. §. 1. & l. cum in
2 uenditione & l. nuda. ¶Arrhe † autē datio
non perficit emptionē. ſed eſt argumentū
emp. & uen. cōtractæ. ut. ff. e. l. quod ſæpe
in pr. Arrhis aūt interuenictib. ſi quidē ſte
terit per dantē quo minus cōtractus perfi
ciatur perdit id quod dedit. ſi uerò ſteterit
per accipiētē, hoc eſt per uēditorē, duplū
reſtituere tenetur. ut inſti. eodem. tit. §. in
his autē. Nec puto uenditorem teneri
ad intereſſe cum ſatis ſit eum puniri in ar
rhis. Nam hoc inter contrahentes agi ui
detur ut arrharū amiſſione & dupli actio-
ne debeant eſſe contenti. Quidam tamen
putauerunt uenditorem nihilominus ad
intereſſe teneri. Arrha tamen computabi
tur ad intereſſe. Et quod dixi de pretio
conuenire debere intelligendū eſt in quā
titate non in ſpecie. Si enim emptor ſic
dicat, dabo pretium quod eſt in ſacculo,
tunc non eſt emptio nec uend. ſed contra
ctus in nominatus ut. ff. de condi. ob cau-
ſam da. l. ul. & C. eo. titul. l. empti. & inſti.
eod. titul. §. item pretium. Quantitate au-
tem intellige certa uel ſermone uel re ip
ſa. ut ſi dicatur ſit empta, emeris, uel quan
ti eſt in archa. ut. ff. eod. ti. l. hæc uenditio.
§. huiuſmodi. Secus ſi dixerit. ſit empta
pro eo quod in archa habeo, tunc enim
quod in archa eſt uenit ut ſpecies non ut
quantitas. ut. ff. de leg. 1. l. planè. §. 1. & l.
3 ſed & ſi certos. ¶Vendi † & emi poteſt om
ne id quod habet commerciū. Sunt enim
quædam quæ in cōmerciū non ueniunt ut
liber homo. res ſacra & religioſa. ut. ff. eo.
ti. l. ſi in emptione. §. 1. & §. liberum. ff. de
uer. obli. l. inter ſtipulātem. §. ſacram. Res
tamen ſacræ & religioſæ tranſeunt cum
uniuerſitate, cum uniuerſitas in profanis
conſiſtit. ut. infra de iurepatr. ex literis.
nam tunc ſacræ accedunt emptioni maio
ris partis. ut. ff. eo. tit. l. in modicis. ¶ Na-
4 tura † emptionis ut res ſit quæ uendantur
ut precium intercedat. ut. ff. eod. l. 2. §. fi
ne & l. nec emptio. Item natura eius eſt
ut rei emptæ lucrum & damnum perti-
neat ad emptorem, ut inſti. eo. titu. §. cum
autē. ff. de pericu. & commo. rei uend. l.
id quod. Vnde proponitur regula talis. Si
uenditio fiat purè ſine ſcriptis certæ ſpe-
ciei quæ deguſtationem non exigit om-
ne periculū ſpectat ad emptorē, excepto
caſu publicationis, niſi pactum culpa uel
mora interueniat. Purè ideo dicitur, quia
ſi conditionalis eſſet, uenditio ante euen-
tum conditionis pertinet ad uenditorem,
ut in illa. l. id quod. Ideo autem ſine ſcri-
ptis, q[uia] ſi in ſcriptis fiat periculū ſpectat
ad uendi-

ad uenditorem antequam ſcriptura perfi
ciatur ut.C. de fide inſtru.l. contractus.
Certæ ſpeciei, ideo quia ſi ſub alternatiõe
fiat emptio diuerſarum rerum, periculum
primo pertinet ad uenditorem. ut.ff. eod.
titul.l. ſi in emptione.§ ſi emptio. Quæ
deguſtationem non exigit. ideo dicitur
quia in illis ante deguſtationes pertinet
periculum ad uenditorem. ut.ff. de peri-
cu.& commo.rei uen.l.ſi una. Item peri-
culum publicationis pertinet ad uendito-
rem.ff. loca.& conduc.l.ſi fundum. ¶ Te-
5 netur † uenditor rem tradere ita quod em
ptor habeat uacuam poſſeſſionem. Vacuã
autem poſſeſſionem habere, hoc eſt, ut em
ptor potior ſit, ita quod ab eo auocari non
poſſit. nam ſi quis eam auocauerit per id
ac ſi tradita non fuiſſet. ¶ Quid enim ſi
alius ſit in poſſeſſione eiuſdem rei cauſa
rei ſeruandæ uel legatorum uel mulier
cauſa uentris. Tunc uacua poſſeſſio non
eſt tradita. ut.ff.de act. emp. & uendi.l.1.
§.1.&.l.3.&.l.emptio.℞.1.&.l. emptorẽ.
§.inde Neracius. Hæc autem traditio fa
cit emptorem dominum ſi uenditor domi
nus erat. ſi non erat obligatur nomine eui
ctionis. Si modo pretium ſit ſolutum aut
eo nomine ſatisfactum ut.ff.de act.empt.
l.excepto. ſi uenditor nolit rem tradere
tenetur ad intereſſe ut.ff.de emp. & uen-
6 di.l.1. † Sed nunquid manu militari pote-
rit ab inuito uenditore res uendita extor-
queri. Quod uiſum eſt domino Mar. per.
l.ff.de rei uendic.l. qui reſtituere iuſſus.
Sed Azo. contra per l. C.de act.emp.& uẽ
di.ſi traditam.ff.eo. titu.l.emptio.§. idem
7 ait. ¶ † Vendi autem debent res iuſto pon
dere & menſura. ut.infra eod.c.2.22.quæ.
3. ſi quis romipetas.45.diſtin. omnis qui.
8 † Et ſi quis in falſis menſuris uel ponderi
bus fuerit interceptus extra ordinem pu-
nietur. ut.ff. de extraor. crimi.l. annona.
&.ff.de pe.l.in dardarios. ¶ Emptor autẽ
9 † cogitur nummos facere uenditoris. ut
de act.emp. & uendi. exempto.℞. 1. in fi.
& eſt diuerſitatis ratio. quia uenditor te-
netur in ſpecie. & ideo ſufficit eum de eui
ctione teneri. emptor uero in genere, &
propterea cogitur nummos facere uendi-
toris. argu. ad hoc.ff. de lega.1.l. ſi à ſubſti
tuto.§.heres quoque ¶ In ſumma notan-
10 dum † eſt quod ſi eccleſia decipiatur in cõ
tractu emptionis & uenditionis. aliquan-
do non tenet contractus ipſo iure. aliquã
do tenet de iure ſed reſcinditur beneficio
communi. aliquando agitur ad decipien-
dum in pretio. aliquando ſubuenitur eccle
ſiæ uel minori per in integrum reſtitutio-
nem. ¶ Vnde diſtinguendum eſt cum do-
lus dat cauſam contractui, puto dolo te in
duxi. ut uenderes quod uenditurus non e-
ras. non tenet contractus. ut.ff. de dolo.l.
eleganter. arg.12.q.2. quiſquis epiſcopus
in fi. infra de rerum permu. cum uniuerſo
rum. Si uero incidat in contractũ. ut quia
eras uenditurus. ſed per circonuentionem
te induxi ut minori pretio uenderes. te-
net quidem contractus. ſed agitur ad deci
piendum. ut.ff.de act.emp.& uen.l. Iulia-
nus.§.ſi uenditor. Vbi uerò nec dolus dat
cauſam contractui, nec incidit in contra-
ctum. ſed res uendita eſt minori pretio
nec te in pretio circumueni. quamuis re
ipſa ſis deceptus in pretio ad nullum age
re potes niſi pretium infra dimidiam iu-
ſti pretij ſubſiſtat. tũc enim obtinet quod
legi. & no. infra eod.c. cum dilectus. &.c.
cum cauſam. &.C. de reſcin. uend.l. rem
maioris. niſi ſit eccleſia uel minor.25. an-
nis quibus ſubuenitur per in integrum re
ſtitutionem. Et hæc locum habent in con
tractibus bonæ fidei. nam in contractibus
ſtricti iuris etiam ſi dolus det cauſam con
tractui tenet contractus. ſed excipitur con
tra agentem. ut.ff.de uerb.ob.l.ſi quis cum
aliter. C.de pactis.l.cum poſtea quam. Et
no. quod in contractibus bonæ fidei ſi do-
lus det cauſam contractui. non per contra
hentes ſed per mediam perſonam id eſt
per mediatorem. non tenet contractus. ut.
ff.de dolo.l. & eleganter.§.1. In quolibet
autem contractu exigitur bona fides. ut.
C.de actio.& obliga.l.bonam. ¶ Et nota
quod non tenet contractus. & tamen ex
eo exigitur. ut.ff. de ac.emp.& uen.l. Iulia
11 nus.§. ſi quis colludente. † Item re uendi
ta euicta agit emptor de euictione quod
fallit in multis caſibus. ſi emptor ſuper re
uendita

uendita impetitus non nunciauit uenditori, uel ſi ab fuit tempore ſententiæ. uel per iniuriam contra eum ſententia lata fuerit. ut infra eod. c. ultimo. uel ſi non tempeſtiuè denunciet ſed iam propè ſentẽtiam. ut. ff. de euic. l. ſi rem quam. §. ulti. niſi contractu remiſſa ſit neceſſitas nunciandi. ut. ff. de euic. l. Herennius. uel ubi non potuit nunciari. ut. C. de euic. l. antepenul. ¶ Sũt
12 & † alij caſus in quibus emptor non agit de euictione ſi compromiſit. & ſententiã contrariam reportauit. ut. ff. de euic. l. ſi dictum. §. ſi compromiſſo. Item ſi culpa ſua poſſeſſionem amiſit. ut. ff. de euic. l. ſi rem quam. §. ſi duple. Item ſi habuit rem pro de relicto. ut. ff. de euic. l. ul. Item ſi ſeruũ emptum manumiſerit. ff. de euic. l. ſi ſeruum. Item ſi ancillam emptam proſtituat. ut. ff. de euict. l. ſi mancipium. Item ſi emptor uſucepit rem emptam ut. ff. de euic. l. rem alienam. Item ſi uenditore abſente emptor condemnatus non appellauerit. ut. ff. de euict. l. Herennius. §. 1. ff. mandati. l. ſi procuratorẽ. §. ſi ignorantes.

Summarium

1 *Locatio quid ſit.*
2 *Locator quis dicatur.*
3 *Locatio & conductio qualiter contrahitur.*
4 *Locari militibus prædia non poſſunt, & quando monachis.*
5 *Locatio poteſt fieri in perpetuum & ad tempus.*
6 *Conductore mortuo infra tempus conductionis, eius heres in iure conductionis ſuccedit.*
7 *Locari quæ poſſint, & quæ non.*
8 *Actiones quæ naſcantur ex contractu locationis & conductionis.*
9 *Merces & penſio locationis quo tempore ſit ſoluenda.*
10 *Inquilinus in quibus caſibus poſſit expelli.*
11 *Inquilinus quando poſſit domum deſerere.*
12 *Remiſſio quando fiat in contractu locationis. & num. 14.*
13 *Sterilitas quando eſſe dicatur.*

¶DE LOCATO ET CONDUCTO. Rubrica.

AVdiuimus de cõtractu emptionis & uenditionis. ſed quia contractus locati & conducti nimiam cum ipſo habet ſimilitudinem. in tantum quod in quibuſdam caſibus inquiri ſoleat utrum ſit locatio an uenditio. ut. ff. eo. l. 1. & 2. ideo poſt tractatum de emptione & & uenditione ſubijcitur iſte de locato & conducto tanquam familiaris ſimilis & affinis. ¶ Videamus igitur quid ſit locatio & conductio, quis dicatur locator. qualiter contrahatur. & in quibus rebus. & quæ actiones ex locato & conducto naſcantur. ¶ Locatio † eſt perſonæ uel rei ad uſum facto conceſſio mercede in pecunia numeranda conuenta. Alioquin ſi de alia re danda facienda ue conuenerit. non erit locatio ſed contractus innominatus. & agetur præſcriptis uerbis. ut. ff. commu ni diuidun. l. ſi conuenerit. &. ff. de poſi. l. 1. §. ſi quis ſeruum. ¶ Locator dicitur
2 † qui re ſua alium uti permittit mercede ſibi conuenta. ut cũ loco tibi domum meã ad inhabitandum. locator ego dicor & tu conductor. ut infra eod. c. propter. ff. eo. l. ſi tibi. &. l. cum fundum. &. C. eo. tit. l. nemo. &. l. conductores. Aliquando locatio dicitur firma. ut. infra eod. c. ueſtra. &. infra ne cle. uel mo. ſecundũ dictum. Quod intelligo ſecundum uulgare prouinciæ alicuius. Aliquando locatio ponitur pro emptione & conuerſo. ut. ff. de actio. emp. &
3 uen. l. ueteres † Contrahitur locatio & conductio quibuſcunque modis contrahitur emptio & uenditio. Et ideo quæ in ſuperiori tractatu dicta ſunt de conſenſu rebus & pretio. hic intelligas repetita.
4 ¶ † Militibus prædia locari non poſſunt, ne amiſſo armorum uſu ad opus rurale ſe conferant. nec curialibus. ut infra eod. ti. l. milites. &. l. ultima. &. l. curialis. &. ff. eo. ti. l. ſi ignorans. Sic nec monachis. ut infra ne cleri. uel mona. ſecundum niſi cauſa neceſſitatis faciant cum ſufficiẽtia prædia non habent. ut infra de deci. dilecti. & in auten. de ſanctiſ. epiſco. §. ultimo. col.

5 9.¶ Poteſt † autem fieri locatio in perpe
tuum & ad tempus.ut.ff. ſi ager uectiga-
6 lis.l.1.&.2.† Et ſi moriatur conductor in-
fra tempus conductionis ſuccedit hæres
in iure conductionis. ſecus in uſufructu.
quę perſonalis eſt & extinguitur cum per
ſona. ut.C.eodem titu.l.ſi unam. &.C.de
7 uſufruc.l.ſi domin9.¶Locari poſſunt † om
nia quæ & uendi poſſunt. quæ autem uen
di non poſſunt. nec locari. quia titulus lo
cationis non eſt gratuitus.& iſti. duo con
tractus emptionis & locationis ſimillimi
ſunt ut ſuperius dictum eſt. ¶ Naſcuntur
8 ex hoc contractu duæ actiones. † actio &
locato quæ datur locatori.& actio ex con
ducto quæ datur conductori. In actione
ex locato ueniet & in primis merces ſol-
uenda de qua conueniet ueniunt & alia de
quibus actum eſt in contractu. ut.C. eodẽ
titu.l.legem.&.ff eodem titul.l. ſi in lege.
9 §.ſi domus.& l.dominus.§.ul.¶ † Quo au
tem tempore merces & penſio debeant
ſolui dubitatur. Quædam enim leges ui-
dentur uelle quod in principio ſit ſoluen-
da. unde dicitur poſſe inquilinum expelli
niſi ſoluerit penſionem.ut.C.eodem titu.
l.3.ſupra de iureiuran.querelam ſupra de
dila. literæ.10. q.2. hoc ius porrectum.§.
qui uero.ff.e.tit.l.quæro.§. inter quædam
autem iura innuunt quod in medio tem-
pore ſicut dicitur in ſalario quod fiſcus
dat ſuo patrono. ut.C.de aduo.diuer. iu-
di.l.per hanc. Quidam dicunt quod in fi-
ne, ut cum quid debetur in diem.ut.ff.de
uerborum obliga.l. quod hoc anno.ff. de
migran.l.1.§.penſio. Ego puto ſeruãdum
eſſe quod actum eſt. quòd ſi id non appa-
reat. ſeruabo morem regionis. quòd ſi is
non appareat. quia forte uarius inuenitur
tunc, quod minus eſt obſeruabo ſcilicet
ut exigatur in fine anni. ut.ff. de regul.
iur.l.ſemper in ſtipulationibus. licet er-
go dominus non poſſit exigere actum ſi
inquilinus ultro ei non ſatisfaciat.domi-
nus poterit eum impune expellere.maxi
me elapſo tempore penſionis. unde ſi lo-
cator promiſerit penam ſi expelleret con
ductorem intelligitur hæc conditio ſi con
ductor ſoluat penſionem. ut.ff.eodem ti-
10 tulo.l.quæro.§.inter locatorem. † Poteſt
autem dominus inquilinum expellere in
quatuor caſibus. Primus eſt ſi domus lo-
cata ſit ſuæ habitationi neceſſaria. Quod
intelligo cum aliam domum habuerit lo-
cator tempore locationis & illi caſu pe-
rijt. nam ſi tunc nullam habuerit niſi il-
lam quam locauit.etiam ad ſuam habita-
tionem illam recuperare non poteſt. hoc
enim à principio proſpicere debuit.ut.ff.
eodem titul.l.ſi quis domum.§. hinc ſub-
iungi. Secundus cum neceſſaria eſt do-
mus refectio. Quod ſimiliter intelligo
cum tempore lòcationis refectio illa ne-
ceſſaria non erat. ſed poſtea emerſit.alio
quin ſecus ut in caſu præmiſſo. Tertius
ſi conductor peruersè in domo uerſetur.
Et in hoc caſu non fiet remiſſio penſio-
nis pro rata temporis ſecundum Azo.
Sed dabitur domino domus actio legis
Aquiliæ. Quidam autem dixerunt quod
& hic fiet remiſſio penſionis. In alijs ue-
rò duobus caſibus præmiſſis ſecundum
omnes fit remiſſio penſionis pro rata tem
poris, uel prouidebit dominus inquili-
no de alia domo æquè idonea ad inhabi-
tandum.ut.ff.eod.titu.l.cum in plures. in
prin. Quartus cum inquilinus canonem
per biennium non ſoluit. ut infra eodem
c.propter.&.ff.eodem titu.l. quæro.§. in-
ter locatorem. Sed ſecus eſt in re data in
emphyteuſim ubi ſecundum leges ſtatui-
tur triennium inter priuatos. ut.C.de iu-
re emphy. l.2.Sed in re eccleſiaſtica bien
nium. ut infra eodem.c.potuit. & 10.qu.
2. in authen. hoc ius porrectam. in uer-
ſic. qui rem huius. Fiſcus autem non ſol-
uentem ſtatim expellere poteſt. ut.ff.de
pub. & uectig.l.uectigalia. §. non ſolu-
tis. Fuerunt autem aliqui qui dixerunt
quòd in omnibus præmiſſis caſibus non
poteſt dominus inquilinum expellere.
niſi completo tempore locationis, ut ſic
dominus ex ſua parte perficiat. ff. de a-
ctio.emptio.& uenditio.l.Iulianus.§. of-
ferri.&.ff.de migran.l.1.§.1.Sed hoc non
placet. nam completo tempore locatio-
nis etiam præter illos caſus poteſt in-
quilinus expelli. niſi per tacitum con-

ſenſum

ſenſum conditio reuocetur. ut ſic dominus ex parte ſua perſiciat contrarium. ut.ff.eodem titulo.l. item quæritur.§. qui
11 impleto. † Et ſicut dominus poteſt in caſibus expellere inquilinum ut ſuperius dictum eſt. ſic & inquilinus poteſt domum deſerere caſualiter inuito domino & penſione pro futuro tempore non ſoluta. ut.ff. eodem titulo. l. habitatores. §. uerum & .l.dominus.§.ultimo.
12 ¶ Fit autem remiſſio † propte ſterilitatem. ſterilitas enim cenſus & mercedis ſolutionem excuſat. Item uis maior cui reſiſti non poteſt. Irem quod præter conſuetudinem euenit. ut.ff. eodem titulo.l.ex producto. §.1.& 2.&.ff. de cenſi.l.
13 forma. † Sterilitas autem & ubertas intelliguntur ſecundum uulgi opinionem ff. de fun. inſtru. inſtumen. que le.l.cum de lanionis. §.aſina. licet quidam dixerint ſterilitatem eſſe cum ſemen non percipitur. ut.ff. eodem titulo .l. ex conducto.§.ſimilis.&.l.ſi labes.& l.ſi in uno. Et ſic ſi ſterilitas contingat ex caſu fortuito. merces minuitur. ut dictum eſt. Si uero uitio, debilitate, uel uetuſtate rei non. ut in.l.ex conducto.§.1.&.l. ſi in uno. Ita & ubertas ſi caſu fortuito contingat augenda eſt penſio non autem ſi diligentia poſſeſſoris. arg. earundem legum.&.l. colonus. nam & colonus modicum damnum æquanimiter ſuſtinere debet. & modicum lucrum non aufertur ei.ut.ff. eod.titul.l.ſi merces.§.ius maior. Fit autem compenſatio ubertatis & ſterilitatis præcedentium nanorum cum ſequentibus.ut.ff.eod. titu. l.ſi uno. Loquor autem de eo colono qui numis colit. nam partiarius quaſi iure ſocietatis & damnum & lucrum cum domino fundi partitur ut.ff. eod. titu.l.ſi merces §.apparet. Item ſicut ſi mercedis remiſſo propter caſum fortuitum. ut in.l.ex conducto.§.cum quidam. &.l. qui inſulã. ſic & propter neceſſariam refectionem. ut.ff. eod. titul.l. ſed addes.§. ſi quis cum rei. Si tamen conductor aliqua parte prædij utatur non fit deductio merecdis.ut.ff. eodem titulo.l.habitationes.§.ſi uicino. ¶ Hæc omnia locum habent in locato
14 & conducto. † Sed eſt quidam contractus medius inter contractum locationis & uenditionis ut contractus emphyteuticus qui nec eſt emptio nec locatio. ſed inter utrunque medium ſicut dixi. de hoc loquitur infra eod.c.potuit. Contractus ille locum habet in rebus ſoli. uenditio & locatio in omnibus. In illo contractu requiritur ſcriptura. ut C. de iure emphyteut.l.1.in iſtis non. In illo contractu non exigitur pecunia. in iſtis ſic. In illo contractu non amittit dominus directum dominium per traditionem. ſecus in uenditore. Item locator ad modicum tempus non habet ius in re nec uendit. nec uendicat emphyteut. facit utrunque ut hic in. c.potuit. & C.de iuré emphyteu.l.2. & .ff.ſi ager uec.l.1.

Summarium

1 *Permutatio quid ſit, & qualiter contrahatur.*
2 *Permutationis natúra quæ ſit.*
3 *Res quæ permutari poſſunt.*
4 *Eccleſia an poſſit cum eccleſia permutare. & an poſſit permutare cum priuato.*
5 *Ex ſola conuentione permutationis, re nulla hinc inde ſecuta, neutri aliqua competit actio.*
6 *Actiones quæ dentur ex permutationibus, & quando competant.*

¶ DE RERVM PERMVtatione. Rubr.

DIximus ſupra de emptione & uenditione. ſed quoniam permutatio uicina eſt emptioni.ut.ff.eo. tit.l. quoniam.&.C.eo.ti.l.permutatione.ideo ſubiicitur hic rub.de rerum.per. ¶ Videamus igitur quid ſit permutatio, qualiter contrahatur. quæ ſit eius natura, quæ res ualeat permutari,& cum quibus eccleſia
1 ualeat permutare. ¶ Permutatio eſt † unius rei cum altera uicaria præſtatio. ¶ Contrahitur permutatio ſicut ple-

 riſque

riſque placuit quando inter aliquos conuenitur ut certa ſpecies detur pro certa. ut.C.eod.titu.l.quoniam aſſetis. Si enim conueniret ut daretur certa pro incerta. uel in certa pro certa, non eſſet contractus permutationis, ſed alius contractus innominatus do ut des. ¶ Eſt igitur
2 † natura permutationis ut rerum interuẽtu contrahatur, nõ ſolo pacto ſicut & emptio, in qua & ſi res & pretiũ eſſe debeant ut.ff. de contrahen. emptio. & uen.l. nec emptio.& l.2.§. fine. Contrahitur tamen poſtquã de pretio conuenitur ut notaui ſupra de emptio. & uendit. §.1. Aliquando autem & ſine re contrahitur emptio, ut in prædicta.l.nec emptio.§. aliquando.
¶ Poſſunt permutari quæcunque poſſunt
3 uendi. † Sed & quædam permutantur quæ non uenduntur ut eccleſiæ. ut infra eo.c. ad quæſtiones.&.16.q.ult.nemini. Sed opponitur, cum permutationis contractus non ſit gratuitus. ut.ff.eod. titul.l.2.quomodo in ſpecialibus interuenire poteſt quæ gratis ſunt conferenda.ut.1. quæſtione.1 gi⸗tia.&.q.7. Daibertum quæ abhorent pactum modum & conditionem. ut. 1.quæſtione.1.quam pio. infra ut eccl.beneſi finem diſ.conſe.ut noſtrum infra de ſimo.tua.& c.per tuas. Itẽ ſi eccleſiæ permutentur, & alter ex permutantibus agat ex permutatione petendo eccleſiam. petere uidebitur prælaturam ſic. ſed hoc fieri non debet. ut infra de iure patro. per noſtras. Reſpondeo permutatio in ſpiritualibus non ex pacto partium nititur ſed auctoritate ſuperioris totum enim quod geritur in arbitrium ſuperioris confertur. qui ex arbitrio ſuo de rebus permutandis diſponit. & propterea omne uitium aboletur. ut.ff. de his qui no. infami.l.furti.§.quæ iuſſu. & ſupra de præben. & ſupra de pac. cum pridem. ſuperior enim poteſt commutationes rerum facere & perſonarum. ut infra eod. cap. quæſitum.7.quæ.1.mutationes. ſcias, omnis quæ.16 quæ.1. temporis qualitas.16. quæ.ulti. ſi quis uult.74. diſtin. quorundam. Et hæc determinatio colligitur ex illa decre. quæſitum.& infra eod. ca. cum uniuerſorum in uerbo. illo. licet ipſi per ſe de iure non poſſent eccleſiaſtica permu
4 tare. ¶ Poteſt eccleſia † cum eccleſia permutare indẽnitate utriuſque ſeruata, poteſt, & cum principe. ut. 10.quæ.2. hoc ius porrectum eſt. in uerbo ſed & permutare.& infra eod.c.1. Poteſt & cum priuato permutare. dummodo utilitas eccleſiæ hoc expoſcat. ut infra eod.c.2. Quod autem dicit. infra eod.c. mancipia &.c.iuſtum.ſ.quod mancipium eccleſiæ permutari non poteſt cum mancipio priuati niſi ad libertatem. intelligendum eſt de ſeruo eccleſiæ dato & conuerſo facto qui cũ ſit religioſa perſona ſeculari homini ſeruire non debet. quod ſemel deo conſecratum eſt ad humanos actus uel uſus transferri non debet. ut in.c. mancipia.12.q.2. nulli liceat.14. quæſ.6. comperimus.19. quæſ.2.qui ſemel.12.quæſ.2. aurum.10.q. 2.hoc ius. uel intellige quod permutatio mancipiorum de facili fieri non debet. Et eſt ratio illa quæ aſſignantur in ſeruis minorum non uendendis. C.de admi.tut. l. lex quæ tutores &.ff. de fideicommiſ. lib.l.cum quaſi.§. furioſi. Vel forte loquũtur illæ dec. quando non expedit eccleſiæ mancipia permutare. Et notandum quod ſ[?]ncut ſpirituale cum temporali permutari nõ poteſt. ut ſuperius dictum eſt. ſic nec temporale cum ſpeciali, cum permutatio de ſpiritualibus ad tẽporalia improbetur. ut infra eo.c.ul. ¶ In ſumma no
5 tandum eſt. † quod ex ſola conuentione permutationis, re nulla hincinde ſecuta neutri aliqua competit actio. ut.C. eod.ti
6 tul.l. ex placito. † Sed res ſecuta quæritur an ex placito.l. ex conuentione uel ex rei traditione actio detur. Ad quod reſpõdeo. ex pacto ut ex.l. illa ex placito. colligitur manifeſte & probatur hoc idẽ.ff. de pac.l.iuregentiũ.§.1.ff. de pecu.l.quæſitum.§.is qui.&.l.quotiens.§.ſi ſemel. Datur igitur ex contractu actio ſed demum re ſecuta. Sicut aliter dicimus ex contractu naſci actionem ſed non ſtatim competere. ut in mutuo.ff. de fideiuſ.l. ſi quis pro eod.§.ſi nummos. Sic dicimus in ſocietate, ſic in tutela, ut detur actio ex contra-

contractu.ſed demum ſocietate uel tutela finita ut.ff.de tute & ratio.diſtra.l.ſi tutor reipublicæ.§.ulti.&.l. ſed non datur. Sic obtinet in mandtao. ut.ff. de of. procon. &.leg.l.obſeruandum.§. ulti. Sic & actio de dote naſcitur quidem ex contractu ſed non datur niſi demum matrimonio ſoluto. ut.C. de repudi.l.t. ¶ Sed quæritur quid ſi ex una parte res ſi ſecuta. nunquid alteri parti quæ neſciunt pactum dabitur actio. Reſpondeo non ut probatur.C. de pac.l.ſi certis annis. Sed hæc quæſtio uidetur inutilis. ad quid enim dabitur actio ei cui completum eſt quod conuenit. ipſe tamen alteri non compleuit. Sed hæc legalia ſunt nec ulterius proſequor.

Summarium

1 *Feudum quid ſit.*
2 *Feudum unde dictum.*
3 *Rei quæ in feudum concedi poſſunt.*
4 *Feudum iterato collatum non dicitur nouum.*
5 *Verbum reddendi,quid importet.*
6 *Decimæ an poſſint infeudari laicis.*
7 *Laici decimas poſſidere non poſſunt.*
8 *Feudum qualiter amittatur.*
9 *Filius an ex delicto patris perdat feudum.*

¶DE FEVDIS. Rubr.

DIctum eſt ſupra de quibuſdã modis & contractibus per quos res eccleſiæ alienantur. Sed quia in feudatio eſt modus alienandi idcirco interſeritur iſte tractatus de feudis. ¶ Videamus igitur quid ſit feudum.unde dicatur, quæ res ualeant infeudari. quibus res eccleſiaſticæ,dari poſſunt in feudum. ex quibus cauſis feudatarij perdunt feudum.

1 ¶Feudum † eſt conceptio rei pro homagio facta.ut infra de ſimo. ex diligenti.
2 ¶ Dicitur † autem feudum à fidelitate quam feudatarij ſeu uaſalli dominis ſuis iurare & præſtare tenentur. ut ſupra de
3 iureiur. ueritatis. & infra eam te. † Res feudales, id eſt,quæ conſueuerunt dari in feudum. poſſunt concedi in feudum,quæ autem non ſunt feudales de nouo infeudari non ualent præter quam in quatuor caſibus tres habentur infra eodem.c.ex parte. Quartus infra de donat. per tuas.
4 † Non autem eſt nouum feudum quod iterato confertur. ut infra eo.ex parte,ſicut non eſt nouum ædificium quod ſuſcitatur. ut.ff.de noui oper. nunciat.l.1. §. ſi quis ædificium infra de iudæis conſuluit. Item aliud eſt infeudare quod non licet. aliud reinfeudare quod licet. ſicut aliud eſt facere & aliud reficere ut.ff.de iti.actu-
5 que priua.l.3.§. reficere. † quamuis uerbum reddendi & per ſe dandi ſignificationem habeat.ut.ff.de uerbor.ſignificatio.l.
6 uerbum reddendi. ¶ †Sed quæritur an decimæ poſſint laicis infeudum cõcedi. Ad quod reſpondeo non in perpetuum,probatur hoc per multa iura.10.q.1.c.ult.infra de deci.prohibemus.16.q.7.c.1. quoniam ſupra de his quæ ſi.à prælа.ſine conſenſu.cap.cum in apoſtolica infra de deci. ad & hoc.c.quamuis ad tempus autem non ut titulus ſed ut ſtipendium decimæ perceptio laico poſſet concedi argum.32. di.ſi uerò iure dominij & poſſeſſionis pe-
7 nes eccleſiam remanente † quia laici decimas poſſidere non poſſunt. ut ſupra de præſcript. cauſam. Ideo uero dixi perpetuum, quia feudatarius perpetuus habet utile domininm ſicut emphyteuta,publicanus & is qui ad non modicum tempus conduxit.ut.ff.ſi ager uectigal.l.1.&.ff. de
8 ſuperficie.l.1.§.quòd ait.¶Amittitur † feudum ſi uaſallus illud alienauerit,uel maiorem partem ipſius, & dominus poteſt illud uendicare à quolibet poſſeſſore. Si uero minorem partem ipſius uaſallus dederit ad libellum uel pignori obligauerit. dummodo in ſeruitio domini remaneat non perdit feudum.ut in lib. feudorum in titu. quibus mod. feud.amitt §.2. & 3. †Sed quæritur an ex delicto patris filius
9 perdat feudum. Videtur quod ſic argu. ff.de bonis liber.l. quæritur. C. de quæſtionibus.l. diuo.ff. de iure. patrona.l. iura.&.l. quæ contra legem. ſed argu. contra. ff. de in ius uo.l.adoptiuum, in fin. ff.de decu.l.2.§. nullum.ff.de bonis dam.

l.cum

l.cum ratio.§.1.&.2.Sed circa hoc recur-
rendum eſt ad conſuetudines & conſtitu
tiones feudorum.

Summarium

1 *Pignus quid ſit.*
2 *Pignus unde dicitur.*
3 *Pignus an differat ab hypotheca.*
4 *Pignus quot modis contrahatur.*
5 *Pignus generaliter & ſpecialiter contrahi-
tur.*
6 *Pignoris triplex diuiſio.*
7 *Pignori quæ res obligari poſſunt, & quæ non. & num. 10.*
8 *Rem alienam an quis uendere poßit & an ſint in bonis.*
9 *Seruitutes an poßit pignori obligari. & ſupra num. 8*
10 *Sacra res an obligari poßint.*
11 *Pater ob neceßitatem famis poteſt uendere filium & obligare.*
12 *Amißio pignoris an liberet debitorem.*
13 *Dator pignoris an teneatur ad impenſas in pi-
gnore per creditorem factas.*
41 *Res uni pignorata, alteri pignorari non poteſt.*
15 *Creditor integrè ſoluto debito, pignus red-
dere tenetur.*
16 *Creditor tenetur reddere pignus, non alij obli
gatum, nec deterioratum.*
17 *Pœna adiecta in contractu pignoris, an fa-
ciat illum præſumi uſurarium.*

¶ DE PIGNORIBVS.
Rubrica.

POſt prædictas alienationis ſpecies
conſequenter de pignoribus anne-
ctamus. ¶ Videamus igitur quid ſit
pignus. unde dicatur, qualiter pignoris
obligatio contrahatur quæ res pignori
obgligari poſſit. ad quid dator. ad quid
1 acceptor pignoris teneatur. ¶ Pignus † eſt
res obligata pro debito quod ad ſecurita
tem fit creditoris, quia tutius eſt pignori
incumbere. quam in perſonam agere: ut
inſtitu. de obligatio. quæ ex delic. naſcū-
2 tur.§.furti. ¶ † Dicitur autem pignus res
propriè mobilis pignori obligata & tradi
ta. à pugno.ſ.quaſi à pugno uel manu tra
dita.ut.ff. de uerbo. ſignifi.l. plures.§.pi-
gnus, in prin. tamen in re immobili tradi
tione rei pignoris obligatio contrahitur.
3 & pignoraticia actio naſcitur. † Vbi au-
tem res nō tranſit in creditorem dicitur
hypotheca ut.ff.de pig.act.l. ſi rem.§.pro
priè, ſed quantum ad hypothecariam a-
ctionem nihil refert inter pignus & hypo
thecam. ſono enim tantum differunt. ut.
ff.eod.titul. l.res hypothecæ.§. inter pi-
gnus.& inſtit. de.actioni.§. inter pignus.
4 ¶ † Item contrahitur pignus duobus mo
dis.tacitè uel expreſsè. Tacitè ut in rebus
miniſtri quæ tacite intelliguntur obliga
tæ eccleſiæ pro adminiſtratione rerum.
ar.13.q.2.illud. ſi bona mariti tacitè obli
gantur ut.C.in quibus cauſis pig. tac.con
l.1.& 2.Sic, & bona tutoris tacitè obligā
tur pupillo, ut.C.in quibus cau. pig. taci.
con.l.ſi mater.&.ff.eodem.titul.l.ulti.Sic,
& bona conductoris inuenta & illata ta-
cite pro penſionibus obligantur ut in
quibus cauſis pign.tacite con.l. ſi non in-
ducta.&.l.ulti.&.ff. eod. titul.l. eſt diffe-
5 rentia. † Item contrahitur pignus gene-
raliter & ſpecialiter. Generaliter ut cum
quis omnia bona ſua pignori obligauit,
quo caſu obligata intelliguntur habita &
habenda.ut.C. quæ res pigno. obli. poſ-
ſunt l.ulti.Specialiter obligantur ut ager,
6 liber, uel æquus. † Item triplex eſt diui-
ſio pignoris. quia pignus. aliud conuen-
tionale. aliud prætorium. aliud iudiciale
Conuentionale ex ipſo facto nomen ſum
pſit.ut.ff.eod.titul.l.1. Prætorium conſti-
tuitur permiſſionem in poſſeſſionem. ut.
ff.de pigno. act.l.non eſt mirum.§. ſcien-
dum. Eſt autem prætorium pignus ſi
fiat ex ea cauſa quam prætor fieri iubet.
puta ut caueatur pro legatis, uel de dam-
no infecto, uel de opere demoliendo in
noui operis nunciatione. Iudiciale pi-
gnus eſt ut cum iudex iubet mitti in poſ-
ſeſſionem. uel ſententiam diffinitiuam
executioni demandat. tunc primò capiun
tur mobilia poſt modum immobilia. de-
mum peruenit ad nomina.ut.ff.de re iudi.
l.à diuo Pio. Aliquando iudiciale dicitur
præto-

prætorium et econuerſo prætorium iu-
diciale. quia utrumque a iudice conſtitui
tur.ut.C. de præto pig.l.2. ¶Pignori ob-
7 ligari poſſunt † quæcunque uendi poſſunt
quæ autem uendi non poſſunt nec pigno-
ri dari poſſunt ut. ff. quæ res pigno. obli-
ga.non poſ.l.1.§.ulti. Quædam tamen uẽ
di poſſunt quæ pignori dari non poſſunt
8 † nam rem alienam quem uendere poſſe
nulla dubitatio eſt.ut.ff de cõtrahẽ. emp.
et uen.l. rem alienam, ſed obligare non
poſſumus,niſi ea quæ de bonis noſtris ob
noxia facimus. ut. C. quæ res pigno.
obliga.poſs.l. qui filios. Ratio diuerſita-
tis hæc eſt. quia in uenditione hoc agi-
tur ut res tradatur,et uenditor de euictio-
ne obligetur. ut. ff. de act. emp. et uen.l.
ex empto. in 1. reſponſo. §. inde Nera-
tius. Sed in pignore hæc agitur ut ius in
re conſtituatur. unde pignoris conuentio
in rem parit actionem creditori. ut.ff.eo-
dem titu. l. pignori. Et quod dixi rem
alienam uendi poſse uerum eſt immobi-
lem. Si enim mobilis res aliena uenda-
tur furtum committitur. et ideo nec em-
ptio nec uenditio contrahitur. ut. ff. de
contrahen.emp. et uendi.l. ſi in emptio-
ne. et inſti. de uſuca. §. unde in rebus.
Item obligari poſſunt, res præſentes
et futuræ. ut fructus pendentes, par-
tus ancillæ, fœtus pecorum, et ea quę
naſcuntur. ff. eodẽ titu.l.& quæ nondum.
Item res corporales & incorporales. ut
cautiones & nomina. ut ff.eo. titu.l. cum
uendit. Item ſeruitutes perſonales & uſus
& fructus.ut.ff. eodem titu.l.ſi is.§. uſufru
ctus Item ſeruitutes prædiales & ruſticæ
ut. ff.eodem titu.l. ſed an uiæ. Iura ue-
ro prædiorum urbanorum pignori dari
non poſſunt in l.is.§. ulti. Ratio diuerſita
tis eſt ne ex uarietate uſus & utentium
ædificia deſtruantur & inutilia fiant.
9 ¶ † Sed opponitur contra id quod dixi
ſeruitutes ruſticas poſſe pignori obliga-
ri, nam ſeruitutes nec in bonis noſtris
ſunt, nec extra bona. ut. ff. de uſufruc.
lega. l. 1. et ideo obligari non poſſunt.
ut. C. quæ res pigno. obli. poſ. l. qui fi-
lios.et. ff. de pigno. l. et quæ nondũ ſunt
§. quod dicitur. Ad quod reſpondeo. ſer-
uitutes dicuntur nõ eſſe in bonis.quia nõ
per ſe ſubſiſtunt. ſed corporibus accedũt,
unde dici poſſunt non per ſe in bonis eſſe
ſed cum his quibus accedunt. Vel dicun-
tur non eſſe in bonis, quia res ſua nemini
ſeruit. Vel dici poſſet quòd obligatur cõ-
moditas ſeruitutum urbanorum, ſicut in
ruſticis hoc contingit. ſecundum liceat
creditori ire & agere. ut in.l. ſed an uiæ.
10 ¶Res ſacræ † obligari non poſſunt ut ua-
ſa ſacra & ornamenta ut. C. de ſacroſan.
eccl.l.ſancimus nemini niſi eccleſia ſuper
flua uaſa habeat & debitum urgeat.ut 10.
q.2.in auth. hoc ius. uel niſi in alijs cauſis
neceſſarij in quibus res eccleſiæ alienari
poſſunt. ut 12. q.2.aurum, & nota ſupra
de rebus eccle. non alienan.§. excipiun-
tur. Sed nec eccleſiæ poſſunt pignori ob-
ligari.ut in auten.de alie. emphyt.§.quo-
niam. Item liberi hominis obligatio nul
la eſt, quia contraria eſt libertati & natu
ræ ut infra eo.ca.2.C. de actio.& ob.l. ob
es.C.quæ res pigno. obli. poſ.l. qui filios
in auth.ut nulli iudi.§. quia uero, In caſi-
bus tamen tenet obligatio liberi. homi-
nis, ut in redempto ab hoſtibus ut.C. de
capel.& poſtli.re.l.ulti. &.ff. de leg. 1. l.
11 ſenatus.§. ulti.† Item ob neceſſitatem fa
mis pater filium obligare poteſt. nam &
uendere poteſt.ut. C. de patribus qui fili.
diſtra.l.2.Item libera perſona conſentiẽs
poni poteſt in obſtagio. ut ſupra de iure-
iur. ex reſcripto. 23.q. ulti. ut pridem. ff.
qui teſta. fa. poſ. l. obſides, ff. de iure fi-
ſci.l. diuus. Verè tamen non tenet obli-
gatio pignoris in libero homine ut ius
conſtituatur in rem præterquam in caſi-
bus præmiſſis ſed detinetur homo quali-
tercunq; ut fiat quod conuenit. Vel dic ꝙ
liber homo non poteſt obligari pro pecu
nia. ſed pro pacto ineundæ pacis uel con
ſimili ſic. Prima tamen reſponſio compe
tit ad decre.illám ex reſcripto. ¶Tenetur
12 dator pignoris † nihilominus ſoluere de
bitũ. ſi pignus perijt abſq; culpa credito-
ris. ut inſti.quibus mo.re. con.ob. §.ul.ni
ſi actũ ſit ꝙ amiſſio pignoris liberet debi
torẽ.ut.C.de pig.actio.l.qui fortuitis. Itẽ
13 † impenſas

13 † impenſas in pignore à creditore bona
fide factas reddere debet niſi fuerint im-
moderatæ.ut.ff. de pigno.acti. l. ſi ſeruos.
14 † Sed & rē uni pignoratam alteri pigno-
rare non debet. alioquin ſtellionatus cri-
mine poterit accuſari ut.C.de crimine ſtel
lionatus l. 1.& ul.niſi res ſit talis quòd utri
que ſufficiat ut.ff.de pign.ac.l.ſi quis in pi
gnore.§. ulti. Item ſi debitor ſcias rē alie
nam abſque domini uoluntate obliga-
uerit.uel obligatam ſubripuit crimini ſtel
lionatus ſubiectus erit. ut. C. de crimine
15 ſtellio.l. 2. & ff. eo. ti.l.3.† Creditor autē
integrè ſoluto debito pignus reddere te-
netur.ut.C. de luitio pigno.l.ul.Ideo au-
tem dixi integrè.quia debito pro parte ſo
luto pro reliqua parte totum pignus rema
net obligatum.ut.C. de diſtra. pign.l.quā
16 diu. † Item tenetur reddere pignus non
alij obligatum nec deterioratum.ut.ff. de
pigno. actio.l. ſi cum. l. uenit. &.l. credi-
17 tor.¶Illud† in ſumma notandum eſt quòd
aliquando colore quæſito in fraudem iu-
ris canonici quod uſuras reprobat & re
petitioni fauet tranſitur de contractu pi-
gnoris ad cōtractum emptionis qđ ex for
ma contractus & ex qualitate conuincitur
creditoris. ut infra eo. titu. illud & ſupra
de emp. & uen. ad noſtram. ſicut præſumi
tur contractus uſurarius in quo pœna adij
citur quæ legitimum modū uſurarum ex-
cedit.ut.ff. de act. emp.& uen.l. Iulianus.
§. ibidem. ff. de pig. act. l. uel uniuerſorū.
ff. de uſuris.l. qui ſemiſſes. ff. ad Macedo.
l.ſed Iulianus.§.quod dicitur.ff. de leg. 3.
l.nummis, C. de epiſcop. audien.l. nemo
deinceps.

Summarium

1 *Fideiuſſor quis ſit ſit.*
2 *Fideiuſſor differt à conſtitutore & manda-
tore.*
3 *Fideiubere qui poßint.*
4 *Fideiuſſor accedit omni obligationi ciuili &
naturali.*
5 *Fideiuſſor ad quid teneatur.*
6 *Exceptiones quæcunque rei cohærentes com-
petentes principali competunt & fide-
iuſſori.*
7 *Fideiuſſor quibus modis agat contra principa
lem debitorem.*

¶DE FIDEIVSSORIBVS. Rubrica.

TRactauimus ſuperiori titulo quali-
ter res pro debito pignorentur.
Nunc uideamus de perſonis quæ
pro alieno debito obligantur.unde ſubij-
citur hic. Rubrica de fideiuſſo. ¶Videa-
mus igitur quid ſit fideiuſſor, quis poſſit fi
deiubere. pro quoad quid teneatur fide-
iuſſor, ad quid is pro quo fideiuſſit. ¶Fi-
1 deiuſſor † eſt qui alterius obligationem
in ſuam fidem ſuſcepit. ¶Eſt autem fide-
iuſſoris nomen generale ut contineat mā
2 datorem & conſtitutorem. ¶ † Differt au-
tem fideiuſſor a conſtitutore & mandato
re, quia mandato præcedit. conſtitutor
ſubſequitur obligationem. fideiuſſor &
præcedere & ſubſequi poteſt ut inſti.de fi
deiuſſore. &.ff. de iudi.l.non quemadmo
dū. Vnde hic tractatur de fideiuſſore qui
per ſtipulationem pro alio obligatur ni-
hilominus ipſo obligato remanente. ¶Si
enim pro titio debitore tuo apud te Re-
ſpondeo. fideiuſſor ero. Si uerò mandem
tibi ut titio credas mandator ero. ¶Sed
ſi obligationem a te in me transferam et
me pro te liberando conſtituo debitorē.
conſtitutor ero. & actione de conſtituta
potero conueniri.ut C. de conſti. pecu.l.
3 1. Fideiubere † poſſunt omnes qui poſ-
ſunt obligari. Fallit in militibus ut.C. lo
ca & conduc.l.milites.In clericis ut in au
ten.de ſanctiſ. epiſ.§. alium. Et in mulie-
ribus.ut.C.et. ff. ad Vell. per totū.33. q.
5. mulier eſt. Quod autem de clericis di
ctum eſt per autē.idem obtinet et per ca-
nones. ut 11. q. 1. et quidem et c.ſicut. Si
tamen fideiuſſerint obligantur ut infra e.
c.peruenit. et ca.conſtitutus. Monachus
autem fideiubere non poteſt, niſi de man
dato abbatis uel conuentus ut infra eo.c.
quod quibuſdam.et ſi fideiuſſerit nulla eſt
obligatio. Clerici tamen uicario modo
inter ſe fideiubere debent de ſiſtendo in
iudicio.ut. C. de epiſ. et cle. l. omnes. §.
hoc

4 hoc nihilominus. ¶ Omni autem † obligationi fideiuſſor accedit ciuili, & naturali, ut. ff. eodem titulo l. fideiuſſor obligari. §. ſi fideiuſsor accipi poteſt. Vnde ſi quis pro pupillo ſine tutoris autoritate obligato prodigo, uel furioſo fideiuſſerit, efficaciter tenetur, ut ff. eo. tit. l. marcellus, & l. ubicunque quamuis reus exigi non poſsit. qui naturaliter remanet obligatus. Nec obſtat quòd alibi dicitur fideiuſſorem non poſſe in plus obligari quam principalis ſit obligatus. Eſt enim acceſſoria obligatio, & plus non debet eſſe in acceſsione quàm in principali, ut in ſti. eod. titu § fideiuſsores. Plus enim quatuor modis dicitur, ut ſuprà de plus pen. c. uno. inſti. eo. titu. §. plus quorum nullus aptari poteſt ad id quod pręmiſi. Et quod dixi fideiuſsorem obligatum pro pupillo ſine tutoris auctoritate teneri locum habet ubi pupilli obligatio ex re uenit. puta impēdi in rem communem mihi & pupillo. uel pupillus damnum dedit in re cōmuni. ut. ff. de actio. & obli. l. furioſus. Alias contra. ut. ff. eodem ti. l. ſi à reo. §. ſi a furioſus. Si uerò nulla ſit obligatio principalis. nulla eſt acceſſoria. ut. ff. eo. ti. l. qui contra. & l. cum lex. & l. ſi quis

5 poſtquam. ¶ Fideiuſſor † tenetur ad id quod tenetur principalis, nec enim fideiuſſor in duriorē cauſam obligari poteſt quàm principalis. ut. ff. eo. l. obligari. §. qui certo loco. Et eſt ſciendum quòd ſecundum uetera iura in poteſtate creditoris erat à quo exigere mallet. a reo uel a fideiuſſore. ut. C. eo. ti. l. iure. Hodie autem non licet exigere a fideiuſſore præſente reo & exiſtēte ſoluendo in toto uel in parte. Sed & ſi abſens fuerit dabitur certum tēpus infra quod fideiuſſor deducat reum primo conueniendum ipſo fideiuſſore in ſubſidium reſeruato. ut. C. eo. ti. in auten. præſente. Et ſi plures ſint fideiuſſores quilibet tenetur inſolidum. ut inſti. eod. ti. §. ſi plures. niſi actor diuidat actionem ſuam agēs contra unum pro parte. ut. C. eod. ti. l. liberum. Secus ſi eligat unum ex pluribus agendo contra eum & inſolidum & non exigat. nam nihilominus alij inſolidum tenentur ut. C. eo. ti. l. reos. Sed cum plures fideiuſſores inſolidū tenentur habēt beneficium nouæ cōſtitutionis per quam diuidenda eſt actio inter eos, ut. C. de duobus reis. in auté. hoc ita, uel epiſtolæ diui Adriani qui eſt. C. de conſti. pecunia l. ul. quod locū habet niſi beneficio diuidendæ actionis fuerit renunciatum, nam tunc pactum ſeruabitur. ut. C. de pac. l. pacta. & l. ulti. & ſupra de pac. c. 1. Et quod dixi plures fideiuſſores teneri inſolidum uidetur locum habere cum a principio ſpecialiter hoc actum eſt, ut dicit auct. præalle. hoc ita. Vel forte auten. loquitur in duobus reis tantum. ſicut & iure ueteri cautum erat. ut. ff. de duobus re. l. reos. §. ulti. non autem loquitur in fideiuſsoribus quorū quilibet debet inſolidum teneri. ſicut & principalis, pro quo quilibet intercedit etiam expreſse hoc non agitur ut quilibet inſolidum teneatur. Et tenetur fideiuſsor in omnem cauſam. ſiue hoc agatur expræſſe ſiue ſimpliciter fideiubeat ut cum unus dicit fideiubeo pro illo. nam inomnem cām fideiubere uidetur. ut. ff. e. ti. l. ſi quis pro. eo. §. ſi nummos. & l. amiſſi. §. fideiuſsores. & l. ſi ut proponis. & l. ſi ita ſtipulatus, & ff. ut leg. no. l. 1. §. belliſſime. & ff. loca. & condu. l. quæro. Cæterum ſi expreſse agatur de ſorte de uſuris autem nihil dicatur. non uidebitur fideiuſsor obligatus in uſuris, quia in maiori quantitate quam actum ſit obligari non debet. ut. ff. de fideiuſ. l. ſi in pignore. ſed & ſi fideiuſsor qui in omnem cauſam uel qui ſimpliciter fideiuſſit obligetur ut dictum eſt. habet tamen exceptionem quo ad uſuras quæ indebitæ ſunt de iure canonico ut ſu

6 pra de iureiuran. debitores † Et quæcunque exceptiones rei cohærentes competunt principali & fideiuſsori competunt. ut. ff. de except. l. exceptiones. §. rei. ¶ In

7 ſumma † notandum eſt quòd fideiuſsor agit in quattuor caſibus contra principalem debitorem. Primus eſt ſi diu ſtetit in obligatione ut. ff. manda. l. Lucius. Secūdus ſi reus dilapidat bona ſua. Tertius ſi fideiuſsor condemnatus eſt debitori. Et

hij tres caſus ponuntur infra eod cap.ult. Quartus ſi hoc conuenit à principio. ut. C. mand. l. ſi pro ea. Sed contra fideiuſſorem fideiuſſor agere non poteſt niſi ei a creditore actio cedatur. ut.ff. eodem ti. ut.l. ut fideiuſſor. Eſt autem faciēda ceſſio ante ſolutionem poſtea enim cedi nō poterit niſi ante ſolutionem hoc actum fuerit ut cedatur. ut. ff. de ſolu.l. Modeſtinus.

Summarium

1 *Solutio quod ſit.*
2 *Solutionis quot ſpecies ſint.*
3 *Solutio cui fieri debeat.*
4 *Creditor inuitum, debitorem liberare poteſt.*
5 *Solutionis quis ſit effectus.*

¶DE SOLVTIONIBVS. Rubrica.

QVIA ſolutione eius quod debetur tollitur obligatio. ut inſtitu. qui mo tol. obliga. Ideo poſt tractatum de obligationibus, competenter ſequitur de ſolutionibus. & ideo ponitur hic ſub. de ſol. ¶Videamus igitur quid ſit ſolutio, quot eius ſpecies, quis ſoluere poſſit, & cui, & quis ſit ſolutionis effectus.
1 ¶Solutio † eſt eius quod debetur redditio. ut colligitur hæc deſcriptio, inſti.qui mo. tol.ob in prin. Vel large ſumpto uocabulo ſolutionis. Solutio eſt ab obligatione liberatio. Liberatio inquam quocunque modo facta magiſque ad ſubſtantiam obligationis refertur quam ad nummorum ſolutionem.ut.ff.eo.ti.l. ſolutionis. ¶Duæ
2 ſunt ſpecies ſolutionis † alia ciuilis alia naturalis. ſiue alia uera alia imaginaria. naturalis ſiue uera fit per redditionem eius quod debetur. Ciuilis ſiue imaginaria fit multis modis. per nouationem, delegationem acceptilationem & compenſationē. de quibus omnibus in ſuis ſpecialibus rubricis tractatur & tangitur. C.eo.ti.l.ſi obligatum &.l. eius quantitatis. Item per cōfuſionem ſeu ſucceſſionem, ut ſi creditor debitori ſuccedat uel econuerſo. ut. ff. ad le.Fal.l.1.§. ſi debitor. ff. de fideiuſ.l. Stichum. §. a Ticio.& l. Vranius.& ff. de ſolu.l.Stichum.§.a Ticio.Item per oblationem, depoſitionem & conſignationem ut C. eo.ti.l. obſignationem. &.ff. depoſi ti.l.1.§.ſi pecuniam.in fi.Item per fructuū perceptionem. ut ſup. de pig. cum contra g.& C. de pig. ac.l.1. &.2.& infra de uſu. ca. 1. Item per pactum de non petendo. ¶Soluere debet debitor principalis qui ſi fuerit compos & maior tollitur omnis obligatio principalis & acceſſoria. nam ſi pupillus uel adultus tutorem uel curatorem habens ſine tutoris uel curatoris auctoritate ſoluat, liberatio non contingit niſi pecunia ſit conſumpta.ut.ff.eod ti. l. quod ſi forte.§. ul. Ideo autem dixi curatorē habens. quia ſi curatorem non habeat ſecus. ut.C. de in inte. reſti. mi. l. ſi curatorem. Item hæres debitoris ſoluere debet. Item fideiuſſor & eius hæres. ut. ff. de fideiuſ.l. poteſt.§.j.Sic & prælatus ſoluere debet debitum ſui prædeceſſoris pro eccleſiæ utilitate contracta ut infra eo.c.1.alias enim contractus eſſet inualidus ut 10.q.2. in auten.hoc ius porrectum eſt.12.q 2.ſine exceptione.qui reſcindi poſſet per inte. reſt. ut ſupra de in inte.reſ. requi. Quippe prælatus ſui prædeceſſoris quaſi hæres uidetur.ut 23.q.8. conuenior.40.di.c.1. Vt tamen caueāt prælati pro alienis debitis eccleſias obligare ut infra e.ca. ſi quorundā. Sed quilibet extraneus pro debitore ſoluere poteſt. & ſoluendo ignorātē liberat & inbitum.ut.ff.e.ti.l. ſoluere.ff.de nego.ge. l.ſoluendo. Sunt autem quidam qui ſoluere tenentur. nec ſunt tamen quo ad debitum obligati. ut tutores, curatores, et alij adminiſtrationem habentes. ut. ff. de admi.tu.l quoties.§. ſicut autem.¶Soluen
3 dum eſt † ei cui debetur. uel adiecto in ſtipulatione.ut ff.eo.ti.l.quod ſtipulatus.et. l. ſequenti. Item ſeruo creditoris.ut.ff.eo. ti.l.ſi quis ſeruo.et.l. ſeruus pecuniam.et. l.quod ſeruus. Procuratori autem litis nō ſoluitur.ut.ff. eo. ti.l. hoc iure. Si uero inuito et ignorante creditore alteri ſoluatur

non

non liberatur debitor ut ſupra de iureiu.
cauſa te. C. de ſolu.l. inuito.&. ff. eo.ti.l.
ſi alieni.Niſi alter eſſet ſocius ut ff.de pac.
l. ſi unus. Niſi ſit procurator cuius igno-
ratur reuocatum eſſe mãdatum.ut.ff.ſi cer.
pe. l. eius.ff. de ſoluti.l. uero.Cuicunque
autem ſoluatur uoluntate creditoris con-
tingit liberatio. ut.C. eo. ti.l. nihil. ¶Il-
4 lud in ſumma notabitur. † ꝙ creditor in-
uitum debitorem liberare poteſt. ut.ff.eo.
ti.l.ſi debitor. Sed inſtrumenti redditio
uel cancellario niſi de uoluntate credito-
ris fiat non liberat debitorem. ut.C. eod.
ti. l. quod debitori.ff. de proba. l. ſi chiro
graphum. Qui autem ſolutionem allegat
probare debet. quo facto chirographum
condicere poteſt ut.C.eo.ti.l.ul.Item om
nis ſatisfactio pro ſolutione habetur ut.ff.
eod. tit.l. ſatisfactio. dummodo uoluntas
creditoris accedat.ut.ff.de pig. ac.l.ſi quis
rem alienam.§. omnis. Aliquando tamen
cogitur creditor aliud pro alio recipere.ut
C. eo.ti. in auten. niſi debitor. ff. de le.1.
l.ſi domus.§. qui cõfitetur.ff.de au.& arg.
le.1. in ſi. Item in noxali actione. ut.ff. de
re iudi.l. miles.§.1.& 2. ¶Effectus ſolutio
5 nis † eſt ut omnis obligatio tollatur prin-
cipalis & fideiuſſoria. ut inſti. qui mo. tol.
ob.in prin. Item naturalis obligatio ut.ff.
eodem ti.l. ſi pupillus.

Summarium

1 *Donatio quid ſit.*
2 *Actio de euictione locum non habet in donatio ne.*
3 *Donatio unde dicatur.*
4 *Donationum quot ſpecies ſint.*
5 *Donare qui prohibeantur.*
6 *Donari quæ res poſſint.*
7 *Donatio an ſcripturam requirat ſeu inſinuationem.*
8 *Donatio qualiter perficiatur.*
9 *Donator ad quid teneatur.*
10 *Donatio quibus ex cauſis reuocetur & quæ donationes reuocari poſſunt numero 11. & 12.*

¶DE DONATIONIBVS.
Rubrica.

TRactauimus ſupra de his quæ alie-
nantur non gratuito titulo. Nunc
uideamus de his quæ gratis in aliũ
transferũtur. unde ponitur hic rubrica de
donationibus. ¶Videamus igitur quid ſit
donatio. unde dicatur. quot eius ſpecies.
quis donare poſſit.& quid quæ donatio re
quirat ſcripturam qualiter perficiatur ad
quid teneatur donator. & ex quibus cauſis
1 donatio reuocetur. ¶Donatio † eſt mera
liberalitas quæ nullo cogente conceditur
ut.ff.eo.ti.l. donari.ſola autem ciuilis obli
gatio præcedens non impedit donationẽ
eo ꝙ illa non eſt efficax ad agendũ uel re
tinendum ſeu etiam conſtituendum ut ff.
de conſtitu. pecu.l.3.§.1.ſed naturalis ſic.
quæ ſufficit ad conſtituendum. ut. ff.de cõ
ſti. pe.l.1.§. debitum. & probatur.ff.de do
na.l.hoc iure.§.ul.Mera ideo dicitur quia
ſi ex neceſſitate, nõ eſt donatio.in neceſ-
ſitatibus enim nemo liberalis exiſtit.ut.ff.
de admi.le.l. rem legatã. Et propterea be
neficiorum cõceſſiones qui a prælatis fiũt
nõ ſunt donationes.quia potius ex neceſ-
ſitate quã ex uolũtate procedũt. Nã tales
donatores de euictione tenentur. ut ſi con
tulerint quod non poſſint. cõferant quod
colatum teneat ut ſupra de præben. inter
2 cætera 7.q.1. præſentiũ. † In meris autem
donationibus actio de euictione locũ non
habet ut. ff. de ædi. edi. l. ad res donatas
3 ¶ † Dicitur autem donatio a dono quaſi
doni datio. ut. ff. de dona. cauſa mortis.
4 l. ſenatus. §.1. ¶Donationum † autem
duæ ſunt ſpecies, alia ſimplex. alia ob
cauſam. Simplex quæ cauſam non habet.
Ob cauſam ut pote donatio cauſa mortis,
donatio propter nuptias. Item donationũ
alia inter uiuos.alia cã mortis. Donatio
inter uiuos quando rẽ quã dono malo il'ũ
habere cui dono quam me.Donatio cauſa
mortis eſt quando rem quam dono malo
me habere ꝙ illũ cui dono.ſed magis illũ
quã heredem meum.ut.ff.de do.cã mor.l.
5 1. ¶ Donare † non poteſt monachus uel

conuerſus quia nihil habet ut 54.diſt. ab
bati.nec abbas ſeruum eccleſiæ quia in il
la donationis ſpem neceſſaria eſt com-
penſatio ſcilicet ut dentur eccleſiæ duo
ſerui eiuſdem meriti & peculij ut 12.q 2.
epiſcopus qui mancipium. Alias autẽ res
cum conſenſu capituli uel ſolus donare
poteſt ſed cum ſolus donat donatæ rei
quantitas & illius terræ conſuetudo dili-
gentius eſt attendenda,& ſecundum hoc
donum eſt ratum uel irritum iudicandum
ut infra eo.cæterum. Item donare non po
teſt minor 25.annis ut.C. ſi maior fac. a-
lie.ra.ha.l ulti.furioſus prodigus & is cui
bonis interdictum eſt,ut.ff.eo.ti.l.Mode-
ſtinus.ff.de cu.fu.l.Iulianus.ff.de uer. obl.
l.is cui. Itẽ is cui interdicta eſt alienatio
ut quia commiſit crimen læſæ maieſtatis
uel eſt hæreticus.C.ad le. Iul.ma.l.ult.&
C.de hære.& mani.l. manicheus.6.q.1.§.
uerum infra de hære.ad abolendam.&.c.
uergentis.In aliis criminibus donare non
poteſt quis poſt ſententiam.ut.ff.eo.tit.l.
poſt tractatum &.l.donationes.§.ul.Item
donare non poteſt ſeruus nec filiusfami-
lias.ut.ff.eo.ti.l.filius. Nec pupillus ſine
auctoritate tutoris.ut.ff.de acqu.re. do.l.
6 pupillus.¶Donari † non poteſt quod in al
terius dominium transferri non ualet ut
ff.eo.ti.l.in ædibus.§.ult.Donari non po-
teſt à prælato ſine conſenſu capituli. ut
infra eod.c. fraternitatem. &.c. paſtora-
lis.niſi ſit res modica ut ſuperius dictũ eſt
& præter quinquageſimam & centeſimã.
ut ſupra de his quæ fiunt à præla.ſine cõ
ſenſu cap.c.paſtoralis. & de hoc plenius
nota.eod.ti.§.in ſumma. Item nõ poſſunt
donari aliqua in enormem eccleſiæ læſio
nem.ut infra eo.c.fraternitatem.Sed quid
ſi plures & modicas donationes grauiter
lædatur eccleſia tamen nulla illarum per
ſe allatura ſit detrimentum.Dixerunt qui
dam omnes donationes reuocari debere
ar.ff.de iure pa.l.ſi libertus. Sed circa hãc
quæſtionem dicas quod not. ſupra de his
quæ fiunt à præla.ſine con.ca.in fi. ¶Re-
7 quirit † ſcripturam illa donatio quæ ex-
cedit ſummam quingentorum aureorum.
ut.C.de dona.l. pe. & ul. Vocatur autem
hæc ſcriptura inſinuatio. quæ ſi fiat in a-
ctis non eſt neceſſarium adhibere teſtes.
Nam ſuperfluum eſt adhibere teſtes cum
publica munimenta ſufficiant. ut.C.eo.ti
tu.l.in donationibus. Aliæ uerò donatio-
nes quæ infra prædicta quantitatem ſub
ſiſtunt ſine ſcriptura fieri poſſunt.ut. C.
eodem.tit.l.1.in extraneos.Sed donatio-
nes quæ fiunt à principe in priuatũ cuiuſ-
cunque ſint quantitatis ualent ſine ſcri-
ptura.ut.C.eo.ti.l.ſancimus. .1.Et è con
uerſo quæ fiunt à priuato in principem
ut.C.eod.titu.in auct.ibi ſignato quod in-
cipit. item & à priuatis. Itẽ cum donatur
pijs locis in quibus optima menſura eſt
rerum donatarum immenſitas ut in auc.
de.non alien. aut permu.re.eccle.§. ſi ni-
mis col.2.Item ſponſalitia largitas inſi-
nuationem non deſiderat. ut.C.de dona.
ante nup.in auc. eo decurſum.Item & cũ
creditor futuri temporis remittit uſuras.
ut.C.eod.titu.l.Modeſtinus. ¶Perficitur
8 donatio † nudis uerbis. ut inſtitut. eodem
titu.§.perficiuntur. conſenſu tamen do-
natoris & donatarij interueniente. alias
ſecus ut.ff.de actio. & obligatio.l. obliga
tionum ſubſtantia. quia nuda ratio ſcili-
cet non concurrente conſenſu alterius
non facit aliquem debitorem. ut.ff.eod.
9 titu.l.nuda. ¶†Tenetur donator ad rem
tradendam. ut inſti.eo.tit.§.perficiuntur.
C.eo.ti.l.ſi quis argentum.§.ult. Et ſi res
euincantur non tenetur donator de eui-
ctione.ut.ff.eod.tit.l.Ariſto.niſi ex pacto
conuenerit.ut.C.eo.t.l.2.uel niſi donatio
à promiſſione incepit.ut.ff.de uerb.obl.l.
ubi autẽ non apparet.§.ulti. Item tenetur
donator inquantum facere poſſit, id eſt,
habita ratione ſui ne egeat ut.ff.de re iu.
l.ſunt qui &.l.inter eos &.l.Neſenius. &
ne liberalitate.&.ff.de re. iur.l.in condẽ-
10 natione.¶Reuocantur † donationes mul
tis ex cauſis propter conditionem in do-
natione adiectam. ut infra de conditio.
ap.uerum. Propter pacti turpitudinem.
ut infra de ſimo. de hoc autẽ. &.c. audi-
uimus &.c.ueniens. Propter dati enor-
mitatem ut 12.quæſtio.2.ſi quis iraſcitur.
Propter ſuſcipientium fraudem. ut 16.
quæſt.

quæſtio ulti.conſtituit. Propter ſuperuenientem filiorum natiuitatem. ut 17. q. ulti.quicunque. Propter, dantis impotentiam. ur 17.q.ulti.quæſti.Propter cauſæ defectum. ut & de cle.coniuga. quòd te cũ inimicis. Item reuocatur aliquando donatio quatenus exceſſit. ut 12.quæſt 2. ſi quos de ſeruis. ut.C.eod.titu.l. ſancimus. Item propter ingratitudiuem. ut infra eodem c.ult.Item ſi quis impugnet eum à quo beneficium habet perdit beneficiũ. ut ſupra de poſtu.c.ulti.infra de reuo.dona.l.generaliter.Sic perditur feudum. ut 96.diſt.ſi imperator. & legatum. ut.ff. de in offi.reſtam.l. Papinianus.§.meminiſſe. Sic reuocatur in ſeruitutem qui patronũ impugnat. ut.C. de obſe. patro. præſ.l.ſi manumiſſori.12.q.2.liberti.&.c. octauo.

11 ¶ Sunt & † quædam cauſę ciuiles propter quas donatio reuocatur.ut donatio facta liberto quæ ſola ratione non præſtiti obſequij reuocatur. Et quod magis eſt mirabile etiam res empta ex pecunia donata.ut.C.de reuo.do.l.1.ex hac tamen cauſa non reuocatur libertas ut. C. de libe. cauſa.l.ſolo. Item reuocatur donatio facta libertis tota propter liberos poſtea à patrono ſuſceptos.ut.C.de reuo.do.l.ſi unquam,aliàs non reuocatur tota. ut.C. de in offic.do.l. ſi totas. ¶ Donationes

12 †uero in filium emancipatum factæ reuocantur ex quinque cauſis ingratitudinis.Quatuor continetur infra eod.c. ulti. adde & quintam per.l.C.reuocan.do.l. ulti.ſcilicet ſi non compleantur conuentiones adiecto. Sed mater quæ filio donauit & poſt modum ad ſecundas nuptias tranſiuit. ex his quinque cauſis donationem reuocare non poteſt. ut.C. de reuo. do.l.his quæ.Sed ex tribus.ſ.ſi filius uitæ matris inſidietur,manum in eam inferat, torius ſubſtantiæ molliatur iacturam. ut in auté.ſuper.l.illa ſignato. quod incipit. ſed poſtquam. Ceterum ſi in extraneum donatio conferatur poterit ex quinque cauſis ſuperioribus reuocari. ut.C. de renoc. dona.l.ulti.inſti.eod. ti.§.aliæ.

Summarium

1 *Peculium quid ſit, & unde dicatur.*

2 *Peculÿ duæ ſunt ſpecies.*

3 *Clerici an poſſit habere peculium.*

4 *Clerici an de peculio teſtari poſſint.*

5 *Clerico relictum an præſumatur intuitu eccleſiæ uel perſonæ.*

6 *Clericus qui in terra eccleſiæ uineam fecit uel agellum, illud pretium in ſuo peculio uſque ad ſuum obitum retinet.*

¶ DE PECVLIO CLERICOrum. Rubrica.

Diximus in ſuperiori titulo de donationibus. Sed quoniam clerici ex ſuo peculio donationes facere poſſunt. ideo ſubſequenter ſubijcitur hic rubr.de peculio clericorum.¶ Videamus igitur quid ſit peculium unde dicatur.quæ ſit eius ſpecies. quibus clericis liceat habere peculium. & quid de ip-

1 ſo facere poſſunt. ¶ Peculium † clericorum eſt patrimonium clericorum. Nam peculium patrimonium appellatur. ut.ff. ad Trebel.l. cogi. in prin. Stricto tamen modo & uſualiter peculium dici ſolet filiorum. & ſeruorum quod parer filio & dominus ſeruo cõcedit. ut.ff.de pecu. per totũ.¶Dicitur aũt peculium à pecunia totum.n.quod hoĩes habẽt pecunia appellatur pecunia uero à pecorib.quia quicquid antiqui habebãt in pecoribus cõſiſtebat. ut.1.q.3. per totum. ¶ Peculij duæ ſunt

2 ſpecies. † aliud enim profecticium aliud aduentitium. Profecticiũ quod proficiſcitur ex bonis patris. Aduentitium quod quæritur aliunde. Sic & in clericis dici poteſt ut peculium profecticium ſit quod de bonis eccleſiæ procedit. uel quod eccleſiæ contemplatione acquiritur. Aduentitum quod acquiritur ex opera, uel alias prouenit intuitu perſonæ nec diſtinguitur ut in tit. proxi.requiſiſti.¶ Poſſunt ha-

3 bere†clerici propria paternæ uel maternæ ſucceſſionis uel iure cognationis uſque ad quartum gradum. ut.C. de epiſc. & cle. in auté.licentiam & in auten.de eccleſiaſti

cleſiaſti.titu.§.interdicimus,col.9. Vel ex
artificio ſuo.ut infra ti.prox.quia uos.&.c.
relatum,in fi.91.di.clericus.nã & apoſto-
lus arte & manibus uictum quærebat.ut.
10.q.3.cauendum in fi. Vnde idem dixit.
ad ea quæ mihi opus erant & his qui me-
cum ſunt miniſtrauerunt manus iſtæ. ut.
21 q.1.c.1.in fi. Et hoc uerum eſt niſi ali-
qui renunciauerunt proprijs ut monachi.
canonici regulares & conuerſi profeſſi.ut
infra de ſtatu mo.monachi.& c. cũ ad mo
naſterium ſubiacen.12.q.1.nolo.&.c.non
dicatis. infra de priuil. cum & plantare.§.
de confratribus.&.c. cũ priuilegia. &.27.
q 1.ut lex.& idem dico in omnibus reli-
gioſis qui ſe ad abdicationẽ proprietatis
aſtringunt. poſſunt tamen religioſi habe-
re peculium quibus fuerit ab abbatibus
ſeu prioribus permiſſum ut in decre.cum
4 ad monaſterium.§. qui uero. † ¶ Clerici
de peculio aduenticio teſtari poſſunt ut in
fra ti. proxi. quia uos, & ſi in parentum
poteſtate fuerint poſſunt teſtari de pecu-
lio caſtrenſi uel quaſi.ut.C.de epiſ. & cle.
l.ſacroſanc.C.de aſſer.l.uelut. Sed & ſi ab
inteſtato decedant ſuccedunt cognati in
his bonis ut.12. q.1.ſicut manifeſte. &.c.
epiſcopus qui filios.&.q.3.c. ul.ſed & ui-
uentes poſſunt de eis facere quidquid ue-
lint.ut infra de ſucceſ. ab inteſt.c.1.12.q.
3.fixum. De peculio autem profecticio
teſtari non poſſunt. Quod in immobili-
bus uerum eſt nam de mobilibus bonis ec
cleſiæ poteſt clericus cognatis amicis &
familiaribus & pauperibus erogare. ut.
86.diſt. non ſatis.& ſi ſit ſanus ut ibi. Itẽ
infirmus & compos mentis. ut infra eod.
c.ad hoc. Item in morte. ut infra eod. c.
5 relatum.§.licet.¶ Illud in ſumma † notan
dum eſt quod ſi clerico prælaturam uel
adminiſtrationem aliquam non habenti
aliquid datum fuerit uel relictum à co-
gnato uel extraneo. eius peculium eſt, in
telligitur enim relictum non intuitu ec-
cleſiæ ſed perſone. ut infra titul. proxi.
6 requiſiſti.§.illud. † Item ſi clericus in ter-
ra eccleſiæ uineam fuerit uel agellum il-
lud precium in ſuo peculio uſque ad ſuum
obitum retinebit. ut infra eod. ca. ſi quis,
nam huiſmodi præcari à poſſeſſio quæ ad
præces clerico ut ſtipiendium datur cum
uita finitur. ut.12.q.2. ſæpe.

Summarium

1 *Teſtamentum quid ſit.*
2 *Teſtamentum unde dicitur.*
3 *Teſtatoris uoluntas eſt ambulatoria uſque ad mortem.*
4 *Teſtamentorum quot ſpecies ſint.*
5 *Teſtamentum quas ſolennitates requirat. & nume.6.*
7 *Teſtamentum minus ſolenne quando ualeat.*
8 *Teſtamentum quis facere poßit. & nu.9.*
10 *Teſtamentum qualiter infirmentur. & numero 11.*
11 *Teſtamentum non legitimè factum an ſit ipſo iure irritum.*
12 *Vltimæ uoluntatis quis ſit effectus.*
13 *Teſtamẽtorum defenſio ad eccleſiam pertinet.*
14 *Inteſtatus quando quis decedat.*

¶DE TESTAMENTIS.
Rubrica.

TRactauimus ſupra de donationi-
bus inter uiuos & cauſa mortis.
Sed quia donationes cauſa mortis
in teſtamentis fieri ſolent. Ideo dicamus
de teſtamentis. Vel alias. Supra dictum
eſt in proxi. titul.de peculio tam profe-
cticio quam aduẽtitio. ſed quia clerici de
aduentitio teſtari poſſunt. ideò de teſta-
mentis ſubijciamus. ¶ Videamus igitur
quid ſit teſtamentum. unde dicatur. qua-
liter conficiatur. quot ſint eius ſpecies.
quot teſtes requiruntur in eod. quis poſ-
ſit facere teſtamentum qualiter confirme
tur uel infirmetur & quis ultimæ uolunta
1 tis effectus. ¶ Teſtamentum † eſt uolun-
tatis noſtræ iuſta ſententia, de eo quod
poſt mortem ſuam quis fieri uoluit. ut.ff.
eo. tit.l.1. Et intellige cum quis in teſta-
mẽto de toto ſuo patrimonio diſponit ut,
excludatur codicillus & ſpeciale relictũ.
Vt tñ hoc ſcias ꝙ ſi quis hæredẽ inſtituat
in re certa uel in parte & de reliquo nõ di
ſponit.& de toto diſpoſuiſſe uidetur unde
ſcriptus

ſcriptus hæres totum capiet. quia & in
parte totus as continetur.ut.ff.de hære.in
ſti.l.ſi quis ita ſcripſerit.& C.eo.ti l.quo
2 ties.¶Dicitur autem teſtamentum† quaſi
teſtatio mentis, non tamen quælibet ſed
3 illa quæ de hæreditate diſponit. † Et eſt
uoluntas teſtatoris ambulatoria uſq; ad
ſummum uitæ exitum.ut.ff.de adimen.le.
l.4.ff.de dona.inter uir.& uxor.l.cum hic
ſtatus.§.præſentiam.C. de codicillis.l.3.
infra de cele.miſ.cum Marthæ.Vnde apo
ſtolus.teſtamentū in morte confirmatur.
& in tantum ut ante mortem quandocun
que mutari poſſit.etiam ſi pacto conuene
rit ne mutetur.ut.C.de pac.l.pactū dota-
li.ſi etiam quod teſtamentum ſit per prin
cipem confirmatum.ar.C. de teſte.l.om-
nium.¶Teſtamentorum duæ ſunt ſpecies
4 †aliud nuncupatiuum, aliud in ſcriptis.
Nuncupatiuum in ſola nuncupatione con
ſiſtit teſtatoris non ſolennitate ſcripturæ.
5 †ſeptem tamen teſtes neceſſarium ſunt.
& hæredis nominatio. ut inſti.eo.ti.§. ul.
C.e.ti.hac conſultiſſima.§ per nuncupa-
tionem. Item eſt neceſſarium quod fiat
uno contextu. ideſt, nullo alio actu inter
poſitio, niſi forte actu naturæ. ut cum ne-
ceſſitate ſuccęditur ad depoſitionem ſuper
flui ponderis. uel cum forte interponitur
tur datio medicinæ uel breuis languor in
teruenit.ut.C.e.ti.l.cum antiquitas.ff.eo.
ti.l.heredes.§.ul.¶ Quod autem fit in ſcri
6 ptis † exigit numerum ſubſcriptiones &
ſignacula.7.teſtium.Et ſi teſtator uelit oc
culta eſſe teſtibus quæ teſtatur.chartā ſui
teſtamēti clauſam & inuolutā teſtibus re-
preſentet.Et dicat eis. hoc eſt teſtmentū
meum rogo ut ſubſcribatis.& eis ſubſcri-
bentibus ſubſcribat & ipſe teſtator uel
alius loco octaui teſtis.ut.C.eod.tit.l.hac
conſultiſſima. Subſcriptio autem teſtato-
ris continebit nomen eius & nomen hæ-
redis.ut.C.eod.titu.l.iubemus.Sed ſi teſta
tor propria manu ſcripſerit teſtamentū,
& hoc ſpecialiter in ſcriptura poſuerit
quòd manu fecerit. non requiritur alia
ſubſcriptio ut.C.eo.t.l.cum antiquitas.§.
7 ult.† Ab his ſolennitatibus excluditur te
ſtamentū militis.ut.C.de mili.teſt.l.quan
quam.Teſtamentū ruſtici in quo ſufficiūt
quinq; teſtes.ut.C.eo.ti.l.ult.Teſtamen-
tum coram principe cōfectum. cuius præ
ſentia ſufficit pro ſolēnitatibus omnibus.
ut.C.eo.tit.l.omnium.Excipitur teſtamē
tum quod fit inter liberos.ut.C.e.t.l. hac
conſultiſſima.§.ex imperfecto.& in auth.
ibi ſignificato hoc inter liberos &. C.fa.
erciſc.l.ult.Item in his quæ relinquuntur
eccleſijs ſufficit minus ſolennis uoluntas.
ut infra.eo.c.cum eſſes &.c.relatū.Quidā
tamē dixerunt per decr.illas derogatū le
gibus loquentibus de ſolennitatibus teſta
mentorū.Tertij dicunt uerū eſſe quod de
rogatur dū agitur in foro eccleſiæ ſecus
ſi agatur in foro ſeculari. Item uidelicet
teſtamentum minus ſolēne ſi ſpeciali pri
uilegio principis ſolennitas ſit remiſſa. ut
C.eod.tit.l.ſine ſpeciali. ¶ Nunc dicamus
8 quis teſtamentum facere poſſit. † Quod
ſatis apparebit ſi dixerimus quis facere
non poſſit ut ar.ff.de his qui ſunt ſui uel
alie.iuris.l.1.in pri.& ff.de procu.l.Pōpo
nius.§.ſi ſtipuletur. ¶ Nō poteſt facere te
ſtamentum ſeruus. Itē filiusfam.niſi ſit mi
les qui de peculio caſtrē. uel quaſi poteſt
teſtari.ut inſti.quibus non eſt permiſ fa.
teſta.&.C.de aduo.diuerſo.iudi.l. fori. &
inſti.de mili.teſta.§ ulti.Item impubes fu
rioſus non habens dilucidum interuallū.
Prodigus cui bonorum adminiſtratio eſt
interdicta.Mutus qui nihil loquitur.Sur-
dus qui omnino non exaudit.ut inſti.qui
bus non permiſſ.fa.teſtamentum. Cæcus
autem poteſt cum ſolennitate quæ habe-
tur.C.quibus non eſt permiſ.facere teſt.
l.hac conſultiſſima.Item illi qui proprijs
renunciauerunt qui nihil habent. totum
.n.dedit qui ſe Deo obtulit.Vnde ingreſ-
ſi monaſteria ſe & ſua dedicant Deo.non
ergo teſtari poſſunt. ut pote nec domini
rerum.ut in autē.de monachis.§.illud. C.
de ſacroſan.eccl.l.ingreſſi 19.q 3 §.quia
ingredientibus. Sed ſi filios habens mo-
naſterium ingreditur nullo condito te-
ſtamento permittitur eis diuidere. ut in
auten.de ſanct.epiſcop.§. ſi qua mulier.
C.de ſacroſan.eccl. in auten. ſi qua mu-
9 lier. ¶ Sed nunquid eremitæ † & alij

ſolitaria

ſolitariam uitam agentes. qui nulli ſe eccleſiæ tradiderũt teſtamẽta condere poſſunt. Reſpondeo ſic.ut.19.q.3.§.eod.contra paulus. ¶ De quibus autem rebus clerici teſtari poſſunt & de quibus non poſſunt dixi.§.ti. proxi.§. clerici. ¶ Confirmatur autem teſtamentum morte teſtato
10 ris ut ſuperius dictum eſt. ¶ † Infirmatur uoluntas primi teſtamenti per ſecundũ ut inſti. quibus mo. teſta. infir.§. ſed ſi quis. Infirmantur aũt teſtamẽta per agnationẽ poſthumi. ut.C.de poſthu.l.1.Per ſecundi teſtamenti confectionem quod iure perfectum eſt quantum ad ſolennitatem iuras.& quia in eo inſtituti ſunt illi qui preteriti dicerent teſtamentum ipſo iure nullum. Nam in ſecundo teſtamento præteriti ſunt filij in poteſtate teſtatoris conſtituti,cum ipſo iure non teneat ſecundum. non rumpitur primum. ut inſti. quibus mo teſt infir.§.1.&.2.ff. de uulg. ſubſti.l. ſi quis.§.ul.Item per capitis diminutionẽ ipſius teſtatoris ut inſti.eod. titul.§. alio quoque. Item ſi teſtator mortem ſibi conſtituerit.ut.C.de bo.eo.qui mor. ſibi conſci.l.1.Item rumpitur per bonorum poſſeſſionem contra tabulas & per querelã
11 in officioſi. ¶ Eſt †.autem irritum teſtamentum ipſo iure ſi non legitimè factum eſt.ut.C.eod.titu.l.ex imperfecto. Item ſi filius in patria poteſtate conſtitutus prætereatur.ff. de iniuſto rup. teſt.l.1. Vnde tunc dicit teſtamentum ipſo iure nullum uel impugnat per querelam inofficioſi.ut. ff.de inof.teſt.l.3.Sed emancipatus expugnat de iure prætorio.ſ. per bonorum poſſeſſionem contra tabulas. Nec mireris ſi dicam aliud in ſuo & aliud in emancipato. nam licet dicatur alias ſublatam eſſe diferentiam emancipationis & patriæ poteſtatis ut inſti.de habere.ab inteſta.§.nullam uero.& inſti.de exhære.lib.eod.§. noſtra autem, uerum eſt quo ad hoc ut tam iſtæ quam ille admittatur contra patris,
12 teſtamentum ſed quilibet ſuo iure. † Effectus ultimæ uoluntatis eſt ut ei omnino ſtetur. ut. 13.qu.2.ultimæ infra eod. nos quidẽ. Vnde uoluntas teſtatoris eſt lex.
13 ut in aut.de nup.§. diſponat. † In ſumma notandum eſt quod teſtamentorum defenſio ad eccleſiam pertinet. ut infra eod. ſi hæredes.tua nos quidem &.e.executores.ff.de pe.hære.l.ſi hæreditas.§. ſi defuncto.non autem eorum publicatio. ut.C.
14 de teſta.l.conſulta diualia. † Item non uidetur decedere inteſtatus qui extremam uoluntatem alterius diſpoſitioni committit.ut infra eodem cum tibi. ſecus ſi committatur uoluntati.ut ſi dicat. inſtituo Ticium hæredem ſi ſeius uoluerit hæc enim inſtitutio captatoria eſt.ut.C.de teſtamẽ. mili.l.captatorias. Et eſt quia in hoc caſu teſtamentum expræſsè committitur arbitrio alieno. ſed in primo tacitè. & ideo ius diuerſum.ut.ff.de hære. inſti.l.illa inſtitutio &.l.ſi quis Sempronium &.ff. de condi.& demon.l. nonnunquam. ff. de le. 2.l 1.&.ff.de le.1.l.captatoriæ. An autem prælato & eccleſiæ coniunctum. uel prælato tantum. uel eccleſiæ tantum. relictũ aliquid in teſtamento uideatur attendere diſtinctionem quam facit infra eod.c. requiſiſti. De quartis autem hoc non dico quia materia legalis eſt tota. ſed recurras ad ea quæ nota. ſupra eodem capitulo. Raynucius & capi. Raynaldus.

Summarium

1 *Inteſtatus decedere quot modis quis dicatur.*
2 *Laico decedenti ab inteſtato quis ſuccedat.*
3 *Clerico inteſtato morienti qui ſuccedant. & nu.4.5.& 6.*
7 *Inteſtatus non uidetur decedere qui monaſterium reliquit hæredem.*

¶ DE SVCCESSIONIBVS AB inteſt. Rub.

EGimus de ſucceſſionibus ex teſtamento.nunc agendũ eſt de ſucceſſionibus abinteſtato. & ideo ſubijcitur hic rubri. de ſucceſ. ab inteſta.
¶ Videamus igitur quot modis dicatur quis inteſtatus decedere.. quis inteſtato morienti ſuccedat. & in quibus rebus.
1 ¶ Quatuor modis † dicitur quis inteſtatus.ſ.ſi omnino nõ fecit teſtamentnm uel ſi fecit & non iure, uel fecit iure, ſed poſtea ru-

ſtea ruptum eſt aliqua de cauſis quas notaui ſupra titul. proxi.§. infirmantur. uel ſi ex illo teſtamento nemo ſit hæres. ut in
2 autem.de hære. ab inteſta. in prin.¶ † Laico decedenti ab inteſtato, ſuccedunt cognati primò deſcendentes poſt modum aſcendentes deinde collaterales.ut in prædicto auten. de hære. ab inteſta. His autem omnibus deficientibus ſuccedit uir uxori.& uxor uiro. ut.C.unde uir & uxor. l.1.ultimo ſuccedit fiſcus. ut.C. de bo.ua-
3 can.l.1. li.10. ¶ † Clerico inteſtato moriente ſuccedunt cognati ſecundum ordinem prænotatum.Et hoc uerum eſt in his bonis quæ ſibi perſonæ intuitu obueniũt. ut.12.q.ulti.c.ulti.& ut no. ſupra titu.proxi.§. clerici. omnibus deficientibus ſuccedit eccleſia quaſi fiſcus. ut infra eod.c. 1.12.q.2.c. ulti. Et hoc intelligo ubi res clerici decedentis ſunt manifeſtæ à rebus eccleſiæ.12.q.j.ſint manifeſtæ.Nam ſi fuerint res confuſæ ut dubitetur an habuerit aliquid proprium uel certum ſed neſcitur quid uel quantum. In primo caſu præſumitur pro eccleſia & totum ſibi uendicat. ar.12. quæſt.3. quicunque.ff. de reb. dubijs.l.ciuibus. Si uerò certum ſit quòd habuerit.ſed neſcitur quid uel quantum,locum habet diſtinctio decre. infra eod.c.2. ut ſumatur tantum de bonis eccleſiæ quãtum creditur habuiſſe defunctum. & illud in partes quatuor diuidatur. nec indigne. nullus enim nobis proximior hæres quã quæ nos deo proximos facit. ut infra de pæ præsbyter. Vel loquitur decre. illa in illis præsbyteris qui ex ſeruis facti ſunt præsbyteri.Et hunc intellectum innuit illud uerbum præsbyteros ſuos.ſ. ſeruos olim & illud ſicut liberti facti ſunt. & illud peculium.ſ. reſpectu prioris ſtatus. † Sed
4 quid ſi clericus ab inteſtato decedens in pluribus eccleſijs intitulatus fuerat. Dico bona illius ſi cognatos non habeat debere diſtribui inter illas pro rata beneficiorum quæ obtinuit in eiſdem. ut ſupra
5 ti.proxi.relatum.§.ulti. † Item quid ſi clericus habens cognatos decedat ab inteſtato relictis bonis de quibus dubitatur an quæſita ſint intuitu eccleſiæ uel perſonæ.

Reſpondeo ſi fuerit prælatus præſumo quod intuitu eccleſiæ quæſita. ſi priuatus præſumo quæſita gratia perſonæ.arg.ſupra ti.proxi. requiſiti.§.ult. &.C. epiſco. & cler.in auteu. licentiam.Vel dico quod ſi eccleſia poſſideat bona de quibus agitur. cognati agentes probare debent quæſita fuiſſe contemplatione perſonæ. Vel è contra ſi poſſideant cognati, & eccleſia uendicet, ipſa probabit bona quæſita fuiſſe intuitu eccleſiæ, non enim ſine cauſæ cognitione talia auferenda ſunt poſſeſſori.ut.12.quæſtione.5.nulli.¶ In ſumma no-
6 tandum eſt. † quod ſi clericus uxoratus non habens cognatos ab inteſtato decedat. uxor ei ſuccedit in proprijs bonis & eccleſiæ præfertur.ut.C.de epiſco. & cle-
7 ricis.ſi quis presbyter.¶ †Item nota quod non uidetur decedere inteſtatus qui monaſterium reliquid hæredem. ut ſupra de probatio. in præſentia.

Summarium

1 *Sepultura quid ſit.*
2 *Ius funerandi quotuplex.*
3 *Sepelieri apud quam eccleſiam quis debeat.*
4 *Portio legitima quæ ſit.*
5 *Eccleſiaſtica ſepultura quibus interdicatur.*
6 *Portio canonica in quibus non habeat locum.*
7 *Canonica portio cui eccleſiæ ſpectat.*
8 *Peregrinus uiator decedens in qua eccleſia habent ſepulturam.*
9 *Defunctus ſi reliquit in teſtamento parum eccleſiæ parochiali.& multum eccleſiæ in qua ſepulturam elegit,an parochialis eccleſia illo modico contenta eſſe debeat.*
10 *Cui communicamus uiuo, communicamus & mortuo.*

¶DE SEPVLTVRIS. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de ſucceſſionibus in bonis defunctorum ſiue ex teſtaměto ſiue ab inteſtato. ſed quia mortui ſepelliuntur. Ideo ſubſequenter ponitur hic rub de ſepul. ¶ Videamus igitur quid ſit ſepultura. quid ius funeran

di, quæ eccleſia habeat ius ſepulturæ, & apud quam eccleſiam debeat quis ſepeliri. & quibus interdicitur eccleſiaſtica ſepultura. ¶ Sepultura quidem multas habet acceptiones. † Quandoque dicitur officium quod impenditur ſepeliendis. & ſecundum hoc intelligitur quod alias dicitur ſepulturam uendi nõ poſſe. ut infra de ſimo. non ſatis. 13 q. 2. præcipiendum. & 1. q. 1. dictum. Quandoque dicitur ipſa terra. Et tunc ſi eſt de cœmiterio ſiue fuit aliquis ibi ſepultus ſiue non uendi non poteſt. ut. ff. de rei uen. l. quæ religioſis. Quandoque tumba marmorea uel lapidea dicitur ſepultura. & hæc uendi poteſt ſi ſit pura id eſt, ſi nullus in ea ſit ſepultus. Si autẽ aliquis ſit in ea ſepultus. quia per hoc locus factus eſt religioſus. ut. ff. de relig. & ſumpt. fu. l. 2. 13 q. 2. quæſti. & c. poſtquã, uendi non poteſt. Quandoque dicitur terra deputanda ad uſum ſepulturæ. & hæc uendi non poteſt. ut. 12. q. 2. aurum. ¶ Ius funerandi eſt duplex. † Vnum quod competit eccleſijs. Secundum quod dicitur poteſtas ſepeliendi in cœmiterio prouenieñs eccleſijs ex conceſſione pontificis. Tenetur enim epiſcopus aſſignare maioribus eccleſijs cœmiterium. 40. pedum. minoribus. 30 ut. 17. q. 4. ſicut antiquitus. & debet cœmiterium tale aſſignari quando locus eccleſiæ conſecratur. ut de conſe. diſtinc. 1. nemo. Quædam autem ſunt eccleſiæ quæ non habent ius funerandi, ut capellæ quæ ſunt in caſtris, uel in ciuitatibus in locis ſtrictis. ut. 17. q. 4. quiſquis. in ſi. & quibus epiſcopi cœmiteria nõ conceſſerunt. ¶ Eſt & ius funerandi quod his cõpetit quibus ius eſt mortuos inferendi. ut. ff. de mor. inferen. per totum. ¶ Apud quã eccleſiam quis debeat ſepeliri † diuerſi diuerſa ſcripſerunt. Hug. enim dixit ibi aliquem ſepeliendum ubi audiuit diuina & recipit ſacramenta. ut infra eodem c. 1. niſi in tribus caſibus. cum quis uult ſepeliri in eccleſia epiſcopali. ut. 13. q. 2. ubicunque. Vel niſi eligat ſepulturam in loco magis religioſo. ut infra eod. fraternitatem. Vel niſi uelit ſepeliri in ſepulchro patrum ſuorum. ut infra c. 1. &. 13. q. ſecunda placuit. Mihi autem uidetur ut quis poſſit ſibi eligere ſepulturam ubicunque uelit. dum tamen eccleſiæ parochiali legitima portio relinquatur. ut infra eodem c. 1. &. c. de his. &. c. cum ſuper. Et hoc uerum eſt etiam ſi ſepultura eligatur in loco minus religioſo. ut infra eodem ca. in noſtra. Iura uerò contrarium inuentia intelligo quando ſepultura eligitur ex electione alterius aut ex odio uel contemptu proprij ſacerdotis, uel quando moriẽs non relinquit eccleſiæ parochiali legitimam portionem. Si uero aliqua eccleſia receperit corpus alicuius in caſu non conceſſo. reddet corpus cum omnibus quæ, obuenerunt ei ratione corporis. ut infra eod. c. fraternitatem, in ſi. & c. ex parte. &. c. in noſtra. ¶ † Legitima portio dicitur tertia iudicij. ut infra c. 1. uel dimidia. ut infra eodem. c. relatum, uel quarta. ut infra eod. cum ſuper. Sed hæc uarietas determinatur ſecũdum locorum conſuetudinem. ut infra eod. c. certificari. ¶ Sed quid ſi nulla appreat conſuetudo. Quarta debetur. ut infra eod. in noſtra. In hoc enim prædicta iura conuenire uidentur. ut arg. ff. de arbi. l. diem. §. ſi plures. ¶ Quid ſi ſit cõſuetudo quod aliquid detur. Puto quod non ualeat cum non ſit rationabilis ut ſupra de conſue. c. ulti. & ſit contra ius. ut infra eod. c. 1. Portionem iſtam intelligunt quidam de toto iudicio uel teſtamento. & hoc innuunt duæ decre. infra eod. c. 1. &. c. cum ſuper. Alij dicunt quod illa portio debetur de his quæ defunctus iudicauit uel reliquid gratia ſepulturæ illi eccleſiæ in qua eligitur ſepultura. ¶ Inter dicitur eccleſiaſtica † ſepultura hæreticis & paganis. Et eodem modo iudæis. ut de con. diſt. 1. eccleſiam. &. c. ſeq. Item eodem modo excommunicato. infra de hære. ſicut. etiam excommunicatione minori. ut. 24. q. 2. ſane quod ſuper. ¶ Quid ſi excõmunicatus ſepultus in cœmiterio fuerit. Extumulari poterit niſi oſſa ipſius cum oſſibus nõ excõmunicatori ita permixta fuerit & confuſa ut nequeant ſeparari. ut infra e. c. ſacris. Itẽ decedẽti in peccato mortali manifeſto ſine pœnitentia ut. 13. q. ulti. quæſitum. &

Margin numbers (in order down the columns): 1 (at "bet acceptiones"), 2 (at "funerandi eſt duplex"), 3 (at "eccleſiam quis debeat"), 4 (at "c. in noſtra"), 5 (at "cleſiaſtica").

tum.& c.quibus. & c.pro obeuntibus.23. q.5.placuit.&.q.7.quicunq; clericus. Itē uſurarius manifeſtus.ut infra de uſu. quia. Sed ſi confiteatur ſicut corpus Chriſti ei cōceditur.ita & ſepultura.ut in c.quæſitū. &.95.di.illud.& idem eſt ſi in morte ſigna confeſſionis & pœnitentiæ appareant. ut infra de ſenten. excom. à nobis. in fi. Fallit hoc in quibuſdam caſibus in quibus ad terrorem inducitur ut concedatur corpus chriſti & ſepultura negetur. ut infra de tormentis.ca.1.de rap. ſuper eo. Vel hoc inductum eſt in confuſionem hæredum. ut facilius ſatisfacere compellantur. Iure tamen nouo ſtatuitur, ut ſi quis pro crimine fuerit excommunicatus & in extremis agens fuerit ſecundum formam eccleſiæ, abſolutus.ne cœmiterium ei, nec eccleſiæ ſuffragia denegentur. Sed hæredes & propinqui, ad quos bona peruenerint, ſatisfacere compelluntur.ut infra eodem. c.parochiano. ¶ In ſumma notandum eſt
6 † quod canonica portio de qua ſuperius dictum eſt locum non habet in his qui ſaui per ingreſſum religionis ſe dedicant deo. ut infra eo.c.de his. Itē in armis & æquis templaris & hoſpitalarijs gratia ſepulturæ relictis, ipſi enim deputati ſunt in ſubſidiſi terræ ſanctæ, & hæc tanquam ad uſum ſubſidij neceſſaria per priuilegiū ſunt excepta ut non ſubiaceant canonicæ portioni. ut infra eo.c.in noſtra. Sunt & quædam alia quæ in hanc non ueniunt portionem.ut ſupra de teſta.c.ulti.¶Sed quæ
7 ritur † quid ſi quis in una eccleſia habeat ſepulturam. in alia præcipiat ſacramenta in tertia eligat ſepeliri.cui eccleſiæ competit canonica portio. Reſpondeo.diuidetur inter duas primas. Vel obſeruabitur loci conſuetudo.argu.infra de deci.apoſtolicæ. Item quid ſi quis aſſumatur in confratrem alicuius loci religioſi. bonis ſuis retentis nec oblatis & ibi ſepeliatur. Reſpondeo non liberatur à canonica portione ſicut nec eximitur ab epiſcopali iuriſdictione.ut infra de priuil.cum & plantare.§.de confratribus.&.c.ut priuilegia. ¶ Item quid ſi quis intrat religionem. Puto non debere eccleſiæ parochiali canonicam portionem. quamuis exire potuerit tamē nō exiuit ſed religioſus & in religione deceſſit.& ſi non monachus. quia non profeſſus.& hoc ſufficit ad quartæ retentionem. ut infra eo.c. de his. & c. no-
8 ſtra. ¶ † Item quid ſi peregrinus uiator decedat in loco in quo parochiam non habeat nec ſepulturam. Dico ipſum ſepeliēdum apud maiorem eccleſiam uel apud eccleſiam in cuius parochia mortuus eſt. ut.13.q.1.eccleſias.¶ Item pone quod de
9 functus † reliquit in teſtamento parum eccleſiæ parochiali. multum autem eccleſiæ in qua ſepulturam elegit nunquid eccleſia parochialis erit contenta illo modico. quoduis non attingat ad canonicā portionem. uel petet nihilominus integram portionem uel aget ad ſupplementum computato eo quod relictum eſt in legitima portione. Reſpondeo ſi non recipit illud modicum quod ſibi relictum extitit ſalua manet petitio ad integram portionem. Si autem accipit legatum agere poteſt ad ſupplementum, computato in canonica portione quod legatum eſt & acceptum, ad ſimilitudinem filij cui minus legitima portione relictum eſt.ut.C. de inoffic. teſtamen.l. omnimodo. &.l.ſi quando.§.illud. Quod uerum eſt niſi teſtator tali modo illud modicum reliquiſſet ut eo contenta eſſet. tunc enim recipiendo illud modicum & ſcienter, debitæ portioni renunciare uidetur, ut ſupra de teſta. officij. Vel dici poteſt quod ubi abſolutè & ſine conditione modicum eſt legatum eccleſia parrochialis & illud habebit. & nihilominus integram portionem canonicam.argum. illud decre. officij. & c. requiſiſti. quaſi teſtator uelle uidetur ut utrunque habeat. argum.C. de rei ux. ac.l.una.§.ſciendum. ¶ In ſumma notan-
10 dum eſt † quod cui communicamus uiuo & mortuo communicare debemus.ut infra.eo.ti.ex parte.&.24.q.2.ſane quod ſuper.niſi poſt mortem appareat quare non fuerat communicandum in uita, ut ſi probetur defunctum fuiſſe hæreticum.ut.24. quæſtio.2.ſane profertur. Eſt & alia regula contraria cui nō communicamus uiuo

nec mortuo communicare debemus. ut in fra eo.c.ſacris & 24.q.2.ca.1. Et in hac regula excipiendum eſt niſi poſt mortem appareat quare communicandum erat ui uo. ut infra de ſentent. excommunica. à nobis.

Summarium

1 *Parochia quid ſit.*
2 *Ius parochiale in quibus conſiſtat.*
Oblationes an neceſſario ſint ſoluendæ parochiali ſacerdoti.
3 *Parochianus transferens domiciliũ ad aliam parochiam cui ſubijci debeat.*
4 *Domicilium ibi eſt, ubi quis habitat.*
5 *Fines parochiarum an poſſint præſcribi.*

¶ DE PAROCHIIS ET ALIENIS parochianis. Rubr.

IN ſuperiori rubrica tractatũ eſt aliquid de iure funerandi habetur, nunc ſubijcitur rubrica de parochij & alienis parochianis in qua generaliter agitur de iure parochiali. ¶ Videamus igitur quid ſit parochia. in quibus ius parochiæ conſiſtat. & an fines parochiæ præſcribantur. ¶ Parochia † eſt locis in quo
1 degit populus alicui eccleſiæ deputatus. Diuiſio autem parochiarum à Dionyſio incepit. ut 13.quæſtione 1. cap. 1. ¶ Ius
2 † parochiæ conſiſtit in hoc ut omnes parochiani in diebus dominicis & feſtiuis miſſas audiant in eccleſia in quarum parochijs habitant. ut infra eodem c.2.de con.diſtinct.1.ſi quis etiam extra. Conſiſtit in decimis perſonalibus quæ eccleſiæ parochiali debentur.ut.16.q.1. ſi quis laicus eccleſiæ. quicunque, de decimis. &.c. ſtatuimus infra titu. proxi. ad apoſtolicæ. Conſiſtit in oblationibus quæ dandæ ſunt ſacerdoti parochiali. qui & pro populo orare debet. ut 10 quæſtione 1. quia ſacerdotes ſanctorum. Hanc conſuetudinem de his oblationibus quæ in manu ſacerdotis uel altari ponuntur dixit Hug quòd neceſſariò ſunt ſoluendæ, & niſi ſoluantur poteſt ſacerdos parochialis excommunicare non ſoluentes. ut de conſecra.diſt.1.omnis chriſtianus. 16.quæſtione 1.ſtatuimus 32.diſtinctione præter hæc 12.quæſt. 2. duo. Alij autem intelligunt illud. c. omnis, de oblatione interiori. uel bonorum operum uel conſilium eſt quod ibi dicitur. Alia uerò duo ca. ſuperius allegata intelliguntur de oblationibus & donationibus factis eccleſiæ inter uiuos uel cauſa mortis, quæ poſtquam factæ ſunt neceſſariò ſunt ſoluendæ. In hoc tamen concordant omnes, quòd ſi ſacerdos pauper eſt poteſt cogere parochianos ad offerendum per ſubtractionem diuini officij, Nam ut ait apoſtolus. Nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare infra de ſimo.cum ſit. Ar.tamen contra 91. diſtinct. clericum uictum. Si tamen parochiani alicuius eccleſiæ conſueuerint in certis feſtiuitatibus certa ferre. agere poteſt ſacerdos per ſuperiorem eos compelli ad obſeruandam laudabilem conſuetudinem. ut infra de ſimo. ad apoſtolicam. Eccleſia tamen aliquorum oblationes reſpuit in deteſtationem criminum ut puta notorie diſſidentium. Item eorum qui opprimunt pauperes. ut 90.diſtin.oblationes. Item raptorum. ut infra de rap. ſuper eo. Item uſurariorum. ut infra de uſu. quia in omnibus. Item meretricis ut in deuteron. non accipias mercedem proſtibuli. Et Iſa. Non accipias mercedem meretricis. Itẽ immunitatem eccleſiæ uiolantis. ut 17. q 4. miror. Item conſiſtit ius parochiale in eo ut parochiani pœnitentiam à ſuo præsbytero parochiali percipiant. niſi ab eo licentiam habeant ut ab alio recipere poſſint de pœ.diſt.6.placuit infra de pœ & remi. omnis utriuſque ſexus. Item conſiſtit in cœmiterio, & in his ſacramentis conferendis, & officijs celebrandis ſuis parochianis quæ ſimplici compe-
3 tunt ſacerdoti. ¶ Et eſt ſciendum † quod ſi parochianus transferat domicilium ſuũ ad aliam parochiam illi ſacerdoti ſubiectus erit quo ad ius parochiale in cuius parochia habitat in omnibus præterquam in decimis prædialibus quæ illi eccleſiæ ſunt ſoluendæ in cuius parochia

ſita

ſita ſunt prædia. ut infra eod. ſignificauit 16. quæſt. 1. ſi quis laicus. In perſonalibus uero per translationem domicilij ſubtrahitur à iuriſditione illius, in cuius parochia erat ante translationem. ut
4 13. q. 2. §. quia ergo. Ibi † autem uidetur quis domicilium habere ubi manet. ut ff. ad municip. l. municeps, § miles. Quædam tamen lex contrarium dicere uidetur. dicit enim quòd licet ſenatores domicilium habeant in urbe, retinent in prouincij unde ſunt oriundi. ut ff. de ſena. l. ſenatores. Sed illud uerum eſt quo ad honores non quoad onera. ut in prædicta l. municeps. in prin. & de hac materia plenius dic. ut not. ſupra de foro com-
5 peten. §. item ſortitur. ¶ † Fines parochiarum non præſcribuntur. quód enim de finibus prouincialibus ſtatutum eſt non præſcribendis. ut 16. q. 3. quæcunque. & de epiſcopalibus intelligendum eſt. ut 16 q. 3. inter memoratos. locum habet & in finibus parochiarum. ut infra eo. ti. ſuper eo. & ea quæ finibus eorum cohærent eiuſdem ſunt naturæ cum finibus. ut ar. ff. de rei uen. l. quæ religioſis & ſide contrahē. empt. & uen. l. in modicum. Cætera de hac materia dicas ut notaui ſupra de præſcrip. § item exigitur.

Summarium.

1 *Decima quid ſit.*
2 *Decimarum quot ſpecies ſint.*
3 *Decimæ animalium an inter prædiales uel perſonales numerare debeant.*
Boues intelliguntur de eo fundo in quo laborant, non in quo morantur.
Arbor cuius ſoli eſſe cenſeatur.
4 *Decimæ perſonales cui dandæ.*
5 *Clerici an teneantur ad decimas.*
Argumentum à contrario ſenſu eſt fortiſſimum.
6 *Religioſi an ad decimas teneantur.*
7 *Leproſi an teneantur dare decimas.*
8 *Decimæ de quibus rebus dari debeant.*
9 *Decimæ an dari debeant deductis expenſis.*
Decimæ qualiter ſint dandæ.
10 *Decimæ an ſint diuidendæ.*
11 *Decimæ an ſit ſoluenda de illicitè acquiſitis. & numero 12.*
12 *Semen an ſit deducendum in ſolutione decimæ.*
13 *Laici an poſſint ſine peccato decimas percipere.*
14 *Laicus an per priuilegium Romanæ ſedis poſſit percipere decimas, uel eximi à ſolutione ipſarum.*
15 *Clerici habentes ſufficiens patrimonium an poſſit habere decimas.*
16 *Decimas ſi detinet laicus nec eccleſia poteſt ab eo reuocare, nunquid redimere poſſit ſine periculo ſimoniæ.*
Decimæ cum rebus temporalibus permutari non poſſunt.
17 *Longa conſuetudo an excuſet decimas non ſoluentes.*
18 *Pœnitentia quæ in ponenda ſit non ſoluenti decimas ad pœnitentiam reuerſo.*
19 *Decimæ omnes an debeantur de mandato Domini.*
20 *Decimæ an de omnibus fructibus dari debeant, ſi in eadem terra, eodem anno diuerſa ſemina ſparguntur.*
21 *Debens decimam ſi aceruum frumenti indecimatum alienat, an eccleſia uendicare poſſit partem ſibi debitam ab emptore.*
22 *Eccleſia an teneatur cedere actionem ſuam uenditori contra emptorem.*
23 *Mala quæ proueniant ex ſubtractione decimarum.*
24 *Decimas dantes quadrupliciter remunerantur.*
25 *Primitiæ debentur de iure diuino.*
26 *Oblationes quæ dicuntur & qualiter diuidendæ ſint.*

¶ DE DECIMIS PRIMITIIS & oblationibus. Rubr.

Dictum eſt ſupra dixi proximo tit. de parochijs & parochianis. Sed quia parochiani tenentur ad decimas primitia & oblationes. Ideo ſubſequenter ponitur hic rubr. de decimis primitijs & oblationibus. ¶ Videamus igitur de prima parte rubricæ, uidelicet de decimis & primò qu d ſit decima, quibus & a quibus. & qualiter danda ſit, & qualiter

1 qualiter diuidenda. † ¶Decima eſt om-
nium iuſtè quæſiturum pars Deo debita.
ut infra eod. ca. tua in ſecunda tua Deus
enim qui dignatus eſt totum dare. decimã
dignatur recipere. nõ ſibi ſed clericis pro
futuram. ut 16. q. 1. decimæ. ¶Decimarum
2 duæ ſunt ſpecies †Quædam enim ſunt per
ſonales quædam prædiales. Perſonales
ſunt quæ debentur ex his quæ proueniũt
ex opera perſonali. Prædiales uerò quæ
debentur ex his quæ proueniunt ex fru-
ctibus prædiorum. Nec in hoc diſtinguo
an prædicta ſunt ruſtica uel urbana. ut in-
fra eodem ca. ad apoſtolicæ & ſupra titu.
proxi. c. ultimo. ¶ Sed dubitatur de deci-
3 mis animalium † an inter prædiales uel-
perſonales debeant numerari. Et uidetur
quòd inter prædiales. Nã ibi decimę ſol-
uuntur animalium ubi ipſa paſcuntur. ut
13. q. 1. §. 1. in uerbo qui paſcit gregem &
de lacte eius non edit. Item ſeruitus paſcẽ
di pecora prædialis eſt. ut. ff. de ſerui. ru.
præ. l. pecoris. & boues de eo fundo intel
liguntur in quo laborant. non in quo mo-
rantur ut. ff. de fundo inſtruc. inſtru. quæ
lega. l. cum quidam Sic & arbor illius ſo-
li cenſetur in quo uiuit. & in quo radices
habet non ex illo in quo uidetur exiſtere
& in quo truncus ſuſtinetur ipſius. ut. ff. de
arb. cæ. l. ſi plures. §. ſi radicibus. & facit ad
hoc infra eo. c. commiſſum. Licet ſit ar. cõ
tra alias. Nam is qui natus eſt ex manci-
pijs urbanis & miſſus in uillam nutrien-
dus. inter urbana non inter ruſtica manci-
pia numeratur. ut. ff. de uer. ſigni. l. is qui
4 natus. ¶Dandæ † ſunt decimæ perſona-
les clericis a quibus laici audiunt diuina,
& recipiunt ſacramenta. ut infra eo. c. ad
apoſtolicę. 16. q. 1. quæ. 13. q. 1. §. 1. præ-
diales uerò debentur illis clericis in quo-
rum parochijs prædia ſunt conſtituta ut
ſupra ti. proxi. c. ul. infra eo. quoniam 16.
q. 1. ſi laicus. 13. q. 1. §. 1. Nec ob. his, in-
fra eo. ad apoſtolicæ ubi circa hoc dubiè
reſpondetur, illa enim dubitationem non
iuris perplexitas ſed diuerſarum conſue-
tudinum inducit uarietas. ¶Dande ſunt
5 † decime a laicis. ut 16. q. 7. decimas quas.
Sed nunquid a clericis uel religioſis. Vi-
detur quòd non ut infra eo. c. nouum ge-
nus. quamuis in ueteri teſtamento leuitæ
darent ſacerdotibus decimas ut infra eo.
ca. 1. in prin. Sed uidetur quòd & hodie
clerici teneantur ut 16. q. 1. ſi quis laicus.
Ad quod reſpondeo decre. illa loquitur
in clericis coniugatis qui ab alijs non cõ-
iugatis accipiunt miniſteriorũ labores. ut
in illa nouum genus, in fi. Vel locum ha-
bet in decimis patrimonialiũ prædiorũ.
Item adhuc uidetur quòd clerici tenean-
tur ſumpto ar. a contrario ſenſu ex illa de
cre. 16. q. 1. decimas. Ibi enim dicitur q̃d
clerici communiter uiuentes non tenen-
tur. ergo à ſenſu contrario communiter
non uiuentes tenentur. tale autem ar. for
tiſſimum eſt. ut. ff. de offi. eius cui man. eſt
iuriſ. l. 1. 15. q. 3. ex eo. ff. de teſti. l. ex eo.
25. diſt. qualis 32. di. hoſpitiolum ſupra
de his quæ fi. à præla. ſine conſenſu ca. cũ
in apoſtolica in fi. Ad quod ego commu-
niter uiuentes. ſubaudio maxime. nam &
6 in alijs idem obtinet. ¶ † Quid de religio
ſis. Reſpondeo. Monachi albi. templarij
& hoſpitalarij Heroſolimitani non tenẽ
tur dare decimas de, poſſeſſionibus ſuis
quas proprijs manibus uel ſumptibus ex-
colunt. Secus ſi eas tradunt alijs ex colen
das. ut infra eo. ex parte, in 1. Monachi
uero nigri. canonici regulares & ſecula-
res tenẽtur dare decimas de omnibus poſ
ſeſſionibus ſuis exceptis noualibus, ortis
& nutrimentis animalium. ut probantur
hæc infra eo. c. ex parte. in prima. & c. li-
cet. & c. ad audientiam. Et hoc uerum eſt
niſi aliqui ex his amplius eſſent priuile-
giati a papa. ¶Item quod dictum eſt à mo
nachis albis templarijs & hoſpitalarijs in
telligẽdum eſt de poſſeſſionibus quas ha
bebant ante concilium generale. de illis
autem poſſeſſionibus quæ gratis poſtea
ſunt collatæ uel quas emerunt pro mona
ſterijs de nouo fundandis. Nam aliter
emere non liceret. & de quibus ante deci
mæ ſoluebantur ſoluere tenentur illis ec-
leſijs quibus ſolui ſoluebãt priuſquã poſ-
ſeſsiones peruenirent ad ipſos quamuis
poſſeſſiones eaſdem proprijs manibus vel
ſumptibus excolant. ut infra eodem cap,
nuper

nuper abbates. Scripſit autem Ray. in ſum ma ſua quòd tunc demum monachi nigri decimas ſoluere debent cum populum nõ habent. nam ſi habeant tunc recipient,tã perſonales quam prædiales ut infra eo.`c. dilecti.&.c. ſuggeſtum. Sed non bene ex cipit. quia & ſi populum habeant & ab eo decimas de iure percipere debeant perſo nales & prædiales de prædiis infra limites eorum parrochiæ conſtitutis & nihilominus ſoluent decimas eccleſij ſecularibus in quorum parochijs habent prædia ſicut ſuperius dictum eſt,niſi poſſint priuilegio uel legitima præſcriptione defendi. ut ſupra de præſcri. ueniens infra eo.c.a nobis. Ceſſat autem priuilegium tam nigrorum quam alborum ſi enormem læſionem inducat ut infra eod.cap.ſuggeſtum infra de uer. ſigni. quid per nouale. Ceſſat per pactionem ſeu per tranſactionem ut infra eodem ex multiplici. Ceſſat cum per ſolutionem renunciant priuilegio. ut infra de priuilegijs. ſi de terra ſupra de conſti. cum acceſſiſſent. Ceſſat alborum templariorum, & hoſpitaliorum immunitas in prædijs alienis conductis.ut infra eo. dilecti. Ceſſat in ſuis alijs locatis ut infra eodem cap. licet. ¶ Item leproſi tenen-

7 tur † dare decimas præterquam de ortis & nutrimentis animalium ut infra de ec-cle. ædi. cum dicat apoſtolus. Dandæ

8 ſunt decimæ † de omnibus fructibus terrarum. pomis arborum, herbis ortorum, de apibus. nutrimentis animalium, lana, lacte. feno. lignis, piſcationibus,uenationibus. fictis penſionibus. molendinis. furnis. balneis fullonicis, argentarijs. metallarijs, lapicidinis de negocijs artificijs & de omnibus bonis ut infra eodem cap. nuncios ex parte, non eſt in poteſtate & cap. paſtoralis 16. quæſtio. 1. decimæ ſunt tributa. & quæſtio. 7. quicunque omnes decimæ & etiam de tempore. ut

9 de conſe. diſtin.5. quadrageſima. † Dandæ ſunt decimæ prædiales non deductis expenſis. cenſu. tributo. ſeu partiarij ſortione. ut infra eod. cum homines. & cap. tua nobis. Nam dandæ ſunt ſtatim antequam ſeparatio fiat. Cæterum ſi prima ſeparatio facta fuerit. tunc ſicut ruſticus decimare tenetur quod apud ipſum remanet,ſic & dominus quidem quod ad ipſum peruenit. ut infra eodem tua nobis, & cap.cum non ſint in homine. In perſonalibus autem quæ, ex negociatione, uel artificio, proueniant diſtinguitur. an ſurgant, ex pecunia decimata uel non. In primo caſu deducuntur expenſæ. in ſecundo non. ut infra eod. paſtoralis. Perſonales dandæ ſunt in fine anni.interest enim eccleſiæ ſimul recipere totum in fine anni potius quàm primitias ſingulariter de quolibet quæſtu. ar. ad hoc. ff. fa.erciſcun.l.plane. ſupra de pigno. ex literis.C.quomodo & quando quarta pars debetur.l.2.in prin.li.10. De animalibus uero meliora nec deteriora ſed mediocria pro decima ſolui dicunt. ut. 10. q. 2. hoc ius porrectum eſt.&.ff.eſt ædil.edi.l. ſi quis uenditor.§. ulti. Deteriora autem dari non dicunt. nam indignum eſt dare Deo quod dedignatur homo. ut. 49. di. cap. ulti. 16.q.7. omnes decimæ. Et eſt notandum quod quicunque tenetur ad decimas per cenſuram eccleſiaſticam cõpelli poteſt ad ſolutionem. ut infra eod. cap. tua nobis.&.c.cum non ſit in homine. ¶ † Diuidendæ ſunt decimæ diuiſione canonica quæ habetur. 12. quæſtio.2. Sed quia illa in paucis eccleſijs obſeruatur ſtandum eſt in hoc conſuetudini loci ut ſupra de ſepul. certificari. Quæri-

11 tur † an decimæ dari debeant de iniuſtè quæſitis. puta ex malicia iniuſta, uenatione prohibita, furto, rapina, ſimonia. uſura. meretricio. hiſtrionatu. item de his quæ per concuſſionem extorquentur. Et de his quæ dantur iudici, uel teſti corruptionis cauſa. ¶ Et uidetur quòd non ut infra eodem cap. ex tranſmiſſa 1. quæſtio. 1. non eſt putanda. Sed contra dandæ ſunt decimæ de omnibus fructibus. Solutio decimæ aliæ prædiales, aliæ perſonales. ¶ In prædialibus planum eſt. quia quocunque, poſſidente prædia clandeſtino uel uiolento, iudeo, hæretico ſeu pagano decima dari debetur. ¶ Et eſt ratio quia non

nō intuitu perſonæ ſed gratia prædij. prædialis decima datur. Et idem in tributo contingit. ut. ff. de pactis. l. inter debitorē C. ſine cen. uel reli. l. 1. delictum autem in talibus priuilegium non indiget. ut 16. q. 1. legi. nec pœna habet immunitatem. ut. ff. de minoribus. l. Papinianus exuli re
12 uerſo. † In perſonalibus uerò deſtinguo. aut trāsfertur dominium ut in his quæ acquiruntur ex meretricio uel hiſtrionatu. Et tūc decima dari debet. Meretrix enim turpiter facit, quia meretrix. non turpiter accipit cum ſit meretrix. ut. ff. de condi. ob tur. ca. l. item ſi. §. quoties. Sed eccleſia recipere non debet. ne per hoc uideatur crimina approbare. ſicut plerumque in detestationem criminum eccleſia reſpuit aliquorum oblationes. ut no. ſupra tit. pro. xi. §. 2. Aut non transfertur ut in furto & rapina & præda. Et tunc nec dari poteſt decima, nec recipi debet. Prædam uoco ex iniuſto bello. ut 13. q. 2. militare ſupra de iureiur. ſicut. Secus ſi ex iuſto. ut 13. q. 5. dicat. Et idem eſt in his quæ turpiter quæruntur, & dominium transfertur, ſed competit repetitio ut in his quæ ex uſura. ſimonia. ex concuſſione uel correptione quæruntur. quamuis magiſter Raym. ſcripſit in ſumma ſua in e. ti. quòd non transferatur dominium in uſuris. Quod non admitto cum uſura à uolente & ex conuen-
12 tione ſoluatur. ¶ † Sed quæritur an ſemē ſit deducendum. Videtur ꝙ ſic. Nam primum ſemē dominus miniſtrauit & illius uſumfructum agricolæ conſtituit. unde ſaluum de fructu debet eſſe ſemen ad inſtar pecuniæ in uſumfructum datæ ut. ff. de uſu fru. ea. re. quæ uſu. conſu. l. 2. ſupra de pigno. c. ultimo. & ad inſtar gregis in uſum fructum conceſſi. ut. ff. de uſufru. l. uetus fuit. & ſicut in negotiatione deducitur capitale decimatum ut infra eo. c. paſtoralis. ſic uidetur quòd deducendum ſit ſemen decimatum. Sed cōtra infra eodem c. tua nobis in princi. & c. non eſt in poteſtate. Solutio. puto ſemen non debere deduci. Et ad ſuperiora reſpondeo. Primum ſemen non fuit a domino in uſumfructum datum. Item non obſtat quòd opponitur de negotiatione in qua ſolum lucrum decimatum decimatur. at in ſatis decimatur quicquid naſcitur. Dominus enim qui totum largitur, decimam recipere dignatur. ut. 16. q. 1. decimæ. Eſt & alia ratio. quia ſemen mortificatur & ideo non deducitur, ſed pecunia i merce data ſalua manet. Itē decima prædialis eſt tributum, ut in decre. tua nobis & 16. q. 1. decimæ ſunt tributa egentium animarum. Sicut ergo tributum ſoluitur nulla facta deductione, ſic & decima. ut in eadem decreta. tua nobis.
13 ¶ Item quæritur † an laici ſine peccato decimas percipere poſſint. Et uidetur quòd non Dominus enim præcipit in Leuitico eas dari leuitis. ut. ſit cibus in domo domini. ut 16. q. 1. reuertimini. Et iura prohibēt laicis percipere decimas uel detinere infra eod. ca. prohibemus. Ad hoc & ca. quoniam ſupra de præſcrip. cauſam ſupra de his quæ ſi. a præla. ſine con ca. cum in apoſtolica in ſi. 16. q. 1. quoniam. et. q. 7. decimas. 10. q. 1. quia ſacerdos et. c. hanc. conſuetudinem. et facit ad hoc ſupra de arbi. peruenit. Contra hæc iura conſuetudo generalis obſtare uidetur. Solutio ad tempus ut ſtipēdium non ut titulus. nec in perpetuum. nec trāſitoria ad hæredes decima laico dari poteſt. ſicut et aliud beneficium in ſtipēdium nō in titulū datur eidem. ut 32. diſtinct. ſi quis uero. et 12. q. 2. quia tua ſanctitas. dominio ac poſſeſſione penes eccleſiam remanēte. quia laicus decimam poſſidere non poteſt ut ſupra de præſcrip. cauſam. Iura uero ſuperius inducta ſic intelligo. laicus decimam retinere non poteſt ſeu poſſidere. uerum eſt pro ſuo. quaſi habeat ius in re. Item in perpetuum et trāſitoriam ad hæredes ſed ad tempus in eleemoſynam uel aliqua iuſta cauſa nomine et iure eccleſiæ percipere poteſt. ¶ Sed his omnibus obſtare uidetur infra eo. c. tua, in prima tua. quæ dicit quòd decimatione antiqua laico in feudū conceſſa decima noualium uſurpari non debet. Sed illam intelligo ſicut et aliā. ſupra de his quæ ſi. à præla. ſine conſenſu c. cum in apoſtolica, ſcilicet in decima malè in feudū conceſſa. et quia illicita et inualida

ualida erat con. ideo tanquam reproba & odioſa reſtringitur ut eam decima noualium non ſequatur. alias autem cui conceditur decimas, de laboribus & de noualibus conceſſa uidetur ut infra eod. cap.
14 ex parte. ¶ Item quæritur an per † priuilegium Romanæ ſedis poſſit laicus percipere decimas. uel eximi a ſolutione ipſarum. Et puto quod ſic ſiue in perpetuũ ſiue ad tempus priuilegium ſit indultum: nam alias papa ius ſpirituale laico concedit. ut infra de iurep. nobis. 63. diſt. Adrianus &c. in ſynodo. Sed in hoc caſu conceſſionem ueteris decimæ decima noualium non ſequetur. quia in talibus odioſis reſtringenda eſt licentia potius quã laxanda ut infra eo. tua. in prima tua.
15 † ¶ Item quid de clericis habentibus ſufficiens patrimonium qui decimas percipiunt. Reſpondeo ſi eccleſijs non ſeruiunt quarum contemplatione percipiũt. & ad hoc recipiunt ut in malos uſus conuertant & ſua ſeruent, ſacrilegium profecto committunt ut 1. q. 2. clericos 16. q. 1. quoniam in fin. tunc enim ſine peccato unde pauperes uicturi ſunt non accipiũt. ut 1. q. 1. paſtor. Tunc locum habet quod Augu. dicit. Panis egentium uita pauperis eſt. qui defraudat illum homo ſanguinis eſt. ut 14. q. 5. immolans. Et quod dicit Ambroſi. Eſurientium panis eſt quem tu detines nudorum indumentum eſt quod recludis ut 47. diſt. ſicut hij. Cæterum ſi deſeruiunt eccleſiæ debentur eis decimæ & ſtipendia eccleſiaſtica quamuis habeãt ſufficientia bona paterna uel materna uel aliunde iuſtè quæſita. ut 12. q. 1. illi autem 12. q. 2. charitatem. l. de re. iuris. l. ſecundum naturam. Quod uerum eſt niſi ad ſuorum patrimoniorum titulos ſint promoti. quod fieri poteſt. ut ſupra de
16 præben. epiſcopus &c. c. tuis † Item quæritur ſi laicus detinet decimas nec eccleſia poteſt ab eo recuperare nunquid redimere poteſt ſine periculo ſimoniæ. Videtur quòd non. Sicut enim ſpiritualia non poſſunt emi, ſic nec redimi. ut infra de ſimo. querelam. & expreſſius ad hoc 16. q. 7. decimas quas populus 1. q. 3. altare. Item decimæ cum rebus temporalibus permutari non poſſunt. ut ſupra de re. permu. exhibita. quia ſpiritualia cum temporalibus non permutantur. ut ſupra de re. permu. ad quæſtiones. Puto tamen poſſe redimi ſi hoc fiat auctoritate epiſcopi. nam in talibus auctoritas ſuperioris uitium abolet ſupra de præbend. niſi ſupra de re. permu. quæſitum. ff. de his qui no. infa. l. furti. §. qui iuſſu. Poſſet etiam eccleſia ſuas decimas à laico male detentas recipere in pignore nec computare fructus in ſortem ut ſupra de feu. c. 1. & infra de uſuris. c. 1. & c. conqueſtus. Suas ideo dixi. quia alienas in pignore recipere nõ poſſet. ut infra eod. c. ulti. ¶ Item nunquid
17 longa † cõſuetudo excuſat non ſoluentes? Reſpondeo non. cum enim ex mandato domini decimæ ſint ſoluendæ. ut. 16 q. 1. reuertimini. non dare pactum eſt. imò minus dare uel tardius dare. ut. 16. q. 1. decimæ, & propterea conſuetudo non excuſat, & ſi in tota prouincia obſeruaretur ut. 32. q. 7. flagicia. in talibus diuturnitas nõ minuit pactum ſed auget. ut infra de ſimo. non ſatis. nec crimen leuigat qui diu reſiſtit. ut. 24. q. 1. ſchiſma. ¶ Sed his obſtare uidetur infra eod. titu. in aliquibus. quæ dicit illæ quippe decimæ neceſſariò ſunt ſoluendæ quæ debentur ex lege diuina, uel loci cõſuetudine approbata. Ad quod reſpondeo. illud intelligo de conſuetudine approbata per Papam, alias non excuſaret quantumcunque longa conſuetudine, quæ ſine mortali peccato ſeruari non poſſet ut ſupra de conſuetu. ca. ulti. Vel illa conſuetudo attenditur circa minutas decimas, quamuis & illæ ſint ſoluendæ iuris rigore. ut infra eod. ex multiplici. &c. c. cum in tua. Vel illa conſuetudo locum habet in decimis prædialibus, cum prædia ſita ſunt in una parochia. & domini prædiorum ſunt in alia conſtituti. ut infra eodem. cap. cum ſint homin. s. &
18 c. da apoſtolicæ. ¶ † Item quid ſi is qui longo tẽpore non ſoluit decimas uel minus ſoluit. ueniat ad pœnitentiam. Reſpondeo. imponatur ei quod minus plene dedit modo emendet ut. 16. q. 6. quicunque.

proviſo enim ut ei remaneat unde uiuere
poſſit quoniã quidquid habẽt clerici pau
perũ eſt ut.16.q.1.quoniã quidquid. Et res
clericorum pauperũ ſunt.ut.23.quæſtio.
7.quod autem. nam & ſecundum leges à
quibuſdam debitoribus exigitur. prouiſo
tamen ne egeant.ut.ff.de re iudi.ſunt quæ
in id.& legibus ſequentibus. &.ff. de reg.
iur.l.in.condemnatione.imponetur etiam
ei ut in totum ſatisfaciat ſi ad fortunam
deuenerit pinguiorem. ut ſupra de ſolu.
Odoardus.&.ff. de ceſſio bono.l.4. ¶ Itẽ
19 †quæritur nunquid omnes decimæ debeã
tur de mandato domini. Dicunt theolo-
gi quod prædiales tantum non perſona-
les. ut patet per textum Leuitici perſona
les autem ex conſtitutione eccleſiæ. Et ſi
hoc uerum eſt ſatis dici poſſet. ſaluo ta-
men iudicio meliori ut in ceſſatione ſolu
tionis perſonalium decimarum excuſare
poſſit conſuetudo contraria talis quæ ius
obrogat poſitiuum. ut no. ſupra de con-
ſuetudi.¶ Item excuſare poſſet fortè pa-
ctio tranſactio ſeu remiſſio. Item in tali-
bus fortè decimis locum habet decre. illa
infra eod.c.in aliquibus.§.ille. Quippe de
cimæ neceſſariò ſunt ſoluendæ quæ debẽ
tur ex lege diuina ut prædiales. uel loci
conſuetudine approbatæ ut perſonales.li-
cet & alijs modis intellexerim decre. il-
lam ſupra eodem.§.2. Hoc ideo dixi quia
in paucis locis ſoluuntur decimæ perſona
20 les. ¶ † Item quid ſi in eadem terra eo-
dem anno diuerſa ſemina ſpargantur.nun
quid de omnibus fructibus decimæ dari
debent. Sic. ut infra eodem.ca. ex parte.
non enim eccleſia diuerſo iure cenſeri de
bet.ut in quibuſdam fructibus ſit decima
lis, & in quibuſdam non ut infra eodem
c.cum in tua,& ſimile 12.qu.2. cognoui-
mus infra de priuil.quia &.ff. de uſucap.
eum qui quamuis contrarium. ar.ſit.ff. de
peculio.l.huic.§.1.ubi dicitur quod pecu-
21 lium duplici iure cenſetur. ¶ †Item quid
ſi is qui tenetur ad decimam aceruum fru
menti indecimatum alienet. nunquid ec-
cleſia poteſt uendicare partem ſibi debi-
tam ab emptore? Reſpondeo ſic. quoniã
tranſiuit ad eum aceruus cum onere deci
marum. ut infra eodem.c.cum non ſit. &
ſi ab eo exegerit non petet à uenditore
hoc enim non patitur bona fides. ut bis
idem exigatur.ut.ff.de regu.iur.l.bona fi-
des. & abſit ut eccleſia petat aliquid cum
augmento. ut 12.q.2. fraternitas. Sed ſi
egerit & non exegerit quia emptor in-
uentus eſt non ſoluendo. nunquid redire
poteſt eccleſia contra uenditorem.Sic.ut
22 C.ſitu. uel cu.l.ultima. ¶ † Sed nunquid
eccleſia tenetur cedere actionem ſuam
uenditori ſoluenti contra emptorem? Re
ſpondeo non.qua enim fronte hoc peteret
qui ex ſua nequitia condemnatur. ut.ff.
de adminiſtratio.tuto.l.ſi plures.ff. de in.
& ra.di.l.1.§.nunc tractemus. Et idem di
co emptore malæfidei ſecus autem ſi eme
23 rit bona fi.¶ Item in ſumma † notandum
eſt quod ex ſubtractione decimarum hæc
mala proueniunt quatuor. Primum ſcili-
cet præuaricatio diuini mandati. Secun-
dum quia cum olim homines ſoluentes
decimas bonis omnibus abundarent. ut
16.q 7.maiores. nunc quia decimam non
ſoluunt ad decimam conuertuntur. 16.q.
1.decimæ. Tertium quia dominus nos in
crepat locuſtæ nec plagas amouit.ut 16.
q.1.reuertimini.Quartum quia quod non
accipit tempus hoc tollit fiſcus ut in præ
24 dicto.c.maiores. † Decimas uero dantes
qua dupliciter remunerantur. Prima re-
muneratio eſt abundantia fructuum. Se-
cunda corporum ſanitas. Tertia indulgen
tia peccatorum. Quarta præmium æter-
num. ut probantur hæc. 16.q 1.decimæ.
¶ Nunc uideamus de ſecunda parte rub.ſ.
25 de primitijs.† Et ſciendum quod primitiæ
ſunt ex præcepto domini dicentis in exo
do. Decimas & primitias non tardabis do
mino offerre. Et alibi. Primitias frugum
terræ tuæ deferes in domum domini dei
tui. Item ex conſtitutione canonica. ut.
16.q.1. reuertimini.32. diſt. præter hoc
Quãtitas autem primitiarum libris Moy
ſi non inuenitur expreſſa. Dicit.n. Hiero.
maiorũ traditione inductũ eſſe qui pluri
mum dabant quadrageſimã partẽ dabant
qui autẽ minimũ ſexageſimã, & ſic 40. &
60.licebat offerri pro uoluntate ſoluẽtis.
ut infra

ut infra eodem ca.1. Et hæc uerum eſt in aridis & liquidis i pecudibus uero primogenitum datur. Sed Hug. putans hoc eſſe durum dixit quòd de ducētis dandum eſt unum. Et ſi quis tot capita nō habeat pro portionabiliter dabitur æſtimatio. Lau.& Io. dixerūt centeſimum eſſe dandum. Melius autem uidetur ut ſtetur circa hoc con ſuetudini. ut ar.ſupra ti.2.e.certificari.uel recurratur ad conſuetudinem uicinarū eccleſiarum.ut ſupra de cōſue.cum olim. Ita ut ex multis mediocritas obſeruetur ar.10. q.2. hoc ius uel quod minimum eſt detur ut infra de cenſibus ex parte.&. ff.de leg.

16 3.l. minimis. ¶Oblationes † uero dicuntur quecunque de proprijs & licitis rebus eccleſiæ à fidelibus offerūtur infra de uer. ſig. ca. Et ſunt diuidendæ oblationes et primitiæ ſicut et decimæ.ut 12.quæſtio.2. quatuor 10. quæ. 1. antiquis.12.quæſt.2. conceſſo.

Summarium.

1 *Regulares qui dicantur.*
2 *Religioſi qui ſint.*
3 *Regulares tria profiteri debent.*
4 *Profeſſio quid ſit.*
5 *Tempora probationum.*
6 *Cauſæ propter quas egreſſi pueri excuſantur.*
7 *Filius oblatus à parentibus religioni an exire poſſit.*
8 *Anni diſcretionis qui dicantur.*
9 *Filium infra annum diſcretionis per ſe ingredientem religionem reuocat pater,reuocat tutor.*
10 *Annus probationis à quo tempore currat.*
11 *Monachalem habitum per annum geſtans compellitur monaſterio propterea.*
12 *Egreſſus a religione a qua egredi de iure competit, qui alium laxiorem compellitur ingredi,an poſſit poſt egreſſum aſſumpte & ante ingreſſum aſſumenda cōtrahere matrimonium.*
13 *Habitus probationis qualis eſſe debeat.*
Habitus non facit monachum.
14 *Profeſſionis præſumptio quando oriatur.*
15 *Votum quot modis ſolemnizetur.*
16 *Epiſcopus ſi uult ad religionem tranſire non ſufficit licentia poſita. ſed requiſita & obtempta.*

¶DE REGVLARIBVS.

Rubrica.

TRactauimus ſupra de clericis & rebus eorum, nunc dicamus de regularibus & his quæ pertinent ad regulares. ¶Videamus igitur qui dicuntur regulares, qui religioſi. qui profiteri debeant regulares,& quibus uerbis,& in cuius manibus, quāto tempore nouicij ſunt probandi. in qua ætate religionem ingrediēs obligetur & ex quibus cauſis nō pro feſſus pro profeſſo habeatur ¶Regulares

1 † ſunt qui ad uiuendū regulariter ſe aſtringunt. ſiue ſint monachi: ſiue canonici regulares qui & ſi a ſanctorum monachorū conſortio non computentur ſeiuncti. regulæ. tamen inſeruiunt laxiori. ut infra de ſtatu regula. quod Dei timorem. In multis autem eorum conditio concordat. ut infra ne clerici uel monachi. ex parte. 20. qu. 3. præſens infra ne cle. uel mona. ſuper ſpecula. Et conuerſi profeſſi. ut 27. q. 1. ut lex. Secus eſt in conuerſis non pro feſſis qui ſe & ſua non dedicarunt Deo. ut infra de priui. cum & plantare.§. de confratribus. & ca. ut priuilegia. ¶Religioſi

2 † autem largo modo dicuntur qui in proprijs domibus religioſè uiuunt, quamuis non profeſſi. ut. 3 1.q.5. quod Deo patri.

3 ¶† Tria profiteri debes regularis obediētiam, caſtitatis cuſtodiam. abdicationem proprietatis. hæc enim ſunt ſubſtantialia uitæ regularis, nam cum regularis hominem Dei uice ſupra caput ſuum conſtituit 19.q.3.ſtatuimus. renunciat propriæ uolūtati ut 12. quæſtione. 1. non dicatis.ſimiliter cū quis religionem ingreditur ſe & ſua dedicat Deo ut C. de epiſco.& clerı.in auten. ingreſſi.19. quæſtione 3. quia ingredientibus. ſi qua mulier. & ca. tunc autem. & ideo poſt ingreſſum poteſtatem in corpore & in rebus amittit. In his autem ſubſtantialibus, diſpenſari non poteſt. ut infra de ſtatu regu. cum ad

4 monaſterium. in fi. † Profeſſio autem

 nihil

nihil aliud eſt quam ſolemnis religio-
nis promiſſio in qua promiſſione hæc tria
conueniunt quæ prædixi. Fit promiſſio in
manu prælati. ut infra eodem. c. porrectũ.
& c. ad apoſtolicam. Fit & in manu prima
ti. 15. q. 1. uidua infra qui cleri. uel uo. ue-
niens. & c. inſinuante. ¶ Probationis tem-
5 pora ſunt diuerſa. † nam clericus notus
probat & probatur per annum. ut 17. quæ
ſtione 2. Conſaldus. clericus ignotus &
laicus notus per biennium. ut 19. q. 3. mo
naſterium. laicus ignotus per triennium.
ut 17. q. 2. ſi quis incognitus. 53. diſtinct.
legem. Hodie autem hæc diuerſitas tem
porum reducitur ad annum. ut infra co-
dem titu. ad apoſtolicam. poſtulaſti. & c.
ex parte. ¶ De ætate ingredientium reli-
gionem hoc ſeruandum eſt ut ſi poſt 14.
annum qui intrauerit religionem. exire
non poſſit. Nec obſt. infra eodem. c. ad
6 noſtram. † Quinque enim cauſæ conſi-
derantur in illa propter quas egreſſi pue-
ri excuſantur: Prima quia impetuosè &
ſine deliberatione intrauit: ideo ingreſ-
ſus non fuerit obligatorius apud deum.
qui animum conſiderat & non opus. con
interrogat & non manum: ut. 24. q. 5. ſi
quid inueniſti: 15. qu. 6. c. 1. Licet ſit argu.
contra 17. qu. 4. ſunt qui opes. Secunda
quia intellectus. Tertia quia ſine proba-
tione habitum ſuſcepit. Quarta quia pro
pe pueritiam intrauit. Quinta quia infra
triduum exiuit. Si uerò minor quatuor-
decim annis intrauerit, poterit egredi
cum uenerit ad 15. annum. ut 20. quæſtio
ne. c. illud Hug. autem dicebat diſcretum
ingredientem religionem obligari etiam
ante. 14. annum quia ſicut ante annos il-
los poteſt quis obligari diabolo. ita & deo.
7 ut infra de delic. pue. pueris. ¶ † Sed quid
ſi filius à parentibus ſit obligatus? Re-
ſpondeo ſi fuerit in annis diſcretionis &
non contradicat. exire non poteſt. ut in-
fra eodem. ea. cum uirum. Si ante annos
illos adhuc exire non poteſt. ut infra eo.
tit. ſignificatum: Sed ueniens ad 16. annũ
inquiretur. & tunc ſi ratum habet quod
factum eſt non exibit. ut in prædictis
decreta. Si autem diſſentiat poteſt exire.

ut 20. quæſt. 2. illud. & infra eodem. c. cum
ſimus. Nec obſt. his 20. q. 2. monachum.
ubi dicitur monachum autem paterna
oblatio aut propria facit deuotio. Nam il
lud ſic intelligo. Monachum facit pater-
na oblatio occaſionaliter ut cum filius
paternæ oblationis ex debito honeſta-
tis non neceſſitatis obtemperans cum po
teſt contradicere non reclamat. uel pa-
terna oblatio facit monachum ut cum fi-
lius habens diſcretionis annos oblatus à
parentibus non contradicit tunc uere fa-
cit monachum, ſecus ſi contradicat. ut 10.
qu. 3. præſens. Vel tertio modo paterna
oblatio facit monachum, ut ſi filius in-
fra diſcretionis annos oblatus fuerit, an-
te diſcretam ætatem exire non poſſit. ut
ſuperius dictum eſt: & ſecundum hoc in-
telligenda ſunt omnia capitula 20. quæ-
ſtione prima uſque ad. §. cum ergo.
8 ¶ † Anni uero diſcretionis ſunt anni ad
uotum emittendum. & matrimonium
contrahendum qui ſunt. 12. in muliere.
& 14. in maſculo ut 20. quæſtione 1. c. 1.
& 2 quæſt. 2. capitulo 1. & 2. Illa enim æ-
tas ſoluit ius patriæ poteſtatis per ingreſ
9 ſum religionis. † Filium autem infra an-
nos diſcretionis per ſe ingredientem re-
uocat pater, reuocat tutor. ut 20. quæ-
ſtio. 2. ſi puella uſque ad annum. ut infra
eodem titulo ſi quis ante. ut in prædicto
capitulo ſi puella. Quod intelligo uerum
eſſe niſi monaſterium ſit ualde remotum
ut per tantum temporis ad illud peruenii-
re non poſſit, quia tunc maius indulge-
tur tempus arg. 12. q. 2. ſi quis. incognitus.
10 ¶ † Sed quæritur à quo tempore currat an-
nus iſte. Videtur quòd à t[illegible]pe ſcietiæ. ut
ar. 2 q. 7. biduũ. uel à tẽpore amonitionis.
ut ar. ſupra de cõceſ. præb. quoniã. diuerſi
tatẽ. Vel dicemus illud tempus eſſe conti
nuum ita ut cedat ignoranti. ut. ff. de his
qui no. infa. l. genero. Credo quod annus
iſte incipiat cedere à tempore ſciẽtiæ. ar.
11 17 q. 2. ſi quis incognitus. ¶ † Non pro-
feſſus compellitur profiteri qui monaſte-
rium ingrediens per annum geſtauit ha-
bitum monachalem. ut infra eo. c. ex par
te. Item ingreſſus religionem non profeſ
ſus ad

ſus ad priorem ſtatum redire non poteſt
ſi tempore ingreſſus euidẽter in eo ſigna
appareant quod abſolute uoluerit uitam
mutare. ut infra eod. c. ſtatuimus. Intelli-
go autem hæc ſigna apparere ſi is qui in-
greditur teſtamentũ facit & transfert om
nia bona ſua in hæredes & legatarios uel
diſtribuit omnia bona ſua eccleſijs & pau
peribus erogauit omnia bona ſua. Item ſi
in monaſterio diſtinctus ſit habitus noui
ciorum ab habitu profeſſorum. & ingre-
diens hoc ſciens aſſumpſit habitum pro-
feſſorum. ſimiliter ad priorem ſtatum re-
dire non poteſt. ut in prædicta decre. ſta-
tuimus. Additur & quartus caſus. ſ. cum is
qui ingreditur proponit abſolute uitam
mutare & ſi de hoc non appareant euiden
tia ſigna: ut infra eod. conſulti ſumus Vel
poſſet ſuppleri in eo quod de ſignis addi-
12 tur in decre. ſtatuimus. ¶ † Sed quæritur
quid ſi ingreſſus cui egredi de iure compe
tit religionem aſſumptam ſed reingredi
compellitur laxiorem nunquid ſi poſt e-
greſſum aſſumptæ & ante regreſſum aſſu
mendæ, contrahat matrimonium tenet:
Et uidetur quod ſic. nam habitus ſolus quẽ
aſſumpſit non ſolennizauit uotum: ut in
fra eod. c. porrectum. & ſimplex uotum
non dirimit matrimonium: ut infra qui
cle. uel uo. conſuluit. & c. rurſus. 27. di. c.
1. & 2. & hinc diſtingendum eſt. Puto ta-
men contrarium quod ſi habitus ſolus nõ
ſolennizat quantum religionum aſſum-
ptam ſolennizat tamen in genere, quan-
tum ad religionem quam generaliter con
ſentit intendens abſolute uitam mutare.
cum habitum aſſumpſit. Et ſi obijcias eſt
monachus. cuius ergo monaſterij: Reſpõ
deo hæc obiectio non procedit. Nam po
teſt quis eſſe profeſſus in propria domo.
poteſt quis eſſe etiam monachus nullius
tamẽ monaſterij. ut. 33. q. 5. quod deo. 27.
q. 1. de uiduis &. C. de epiſ. & cle. l. ſi pro-
13 res. ¶ Quæritur in quo † habitu debeat
quis probari & probare. Et uidetur quod
in ſeculari. ut infra eo. c. ſuper eo. 53. di. le
gem. 54. di. multos. & arg. 17. q. 2. ſi quis
incognitus. Lau. dixit quod in monacha
li habitu eſt probandus. ar. in prædicta de
cre. ſuper eo. & 19. q. 3. in monaſterijs. a-
lias non poſſet probare auſteritatem re-
gulæ monachalis. cum magna pars auſte
ritatis in habitu conſiſtat. Solutio in hu-
iuſmodi puto ſtandum conſuetudini &
& ſtatutis monaſteriorum magiſquam iu-
ri ſcripto. Sed ſecundum iura moderna
habitus probationis religioſus eſſe de-
bet. Vnde in quibuſdam locis diſtinguitur
habitus nouiciorum ab habitu profeſſorũ
uterque tamen eſt religioſus: ſed ſi non di
ſtinguatur nihilominus ad aliquam diffe-
rentiam denotandum benedicendæ ſunt
ueſtes profeſſorum ut. infra eo. tit. ſtatui-
mus in ſi. Sed obijcitur. habitus non facit
monachum. ut. infra eo. c. porrectum ſu-
pra de tranſac. ex traſmiſſa infra qui cle.
uel uo. conſuluit infra e. c. ut clerici. Quæ
dam tamen iura uel euidentur quod habi
tus faciat monachum: ut infra eodem ti-
tul. uidua. 27. diſt. quod interrogaſti. Ad
hoc dico, quòd eſt profeſſio uera & ex-
præſſa, præſumpta & occulta. Vera eſt &
expræſſa quæ fit uerbis. ut, 20. quæſtio. 1.
uidua. infra titulo proximo dudum. Præ-
ſumpta & occulta, ut infra eodem ſtatui-
mus. Priora igitur iura ſic determinanda
ſunt habitus non facit monachum profeſ
ſione uera & expreſſa. Poſteriora uero
quæ dicunt quod habitus facit monachũ.
ſic intelligenda ſunt uerum eſt profeſſio-
ne præſumpta. Oritur autem profeſſio-
14 nis præſumptio ex nimia mora in mona-
ſterio. uel ex mora per annum uel per eui
dentiam ſigna uel per aſſumptionem ha-
bitus profeſſorum. ut. 27. quæſ. 1. uidua in
frà eod. titul. uidua. 27 diſt. quod interro-
gaſti infra eod. c. ex parte. & c. ſtatuimus.
¶ † Sed quæritur quot modis ſolenniza-
15 tur uotum. Et certe tribus. Per profeſſio
2 nem ueram & expreſſam. præſumptam &
occultam ut ſuperius dictum eſt. Item per
ordinis ſuſceptionem ſolennizatur uotũ
continentiæ. ut. 28. di. diaconi. & 84. diſ.
cum in prætorio. Item & per habitus ſu-
ſceptione: ut. infra titul. proxi. ex parte in
fra qui cle. uel uoue. inſinuante. 27. q. 1. c.
1. Sed in hoc ultimo membo iura illa ob-
uiare uidentur quæ ſuperius allegaui &
quæ dicunt

quæ dicunt quod habitus non facit monachum. Ad quæ reſponderi poteſt. iura illa locum habent cum habitum non præcedit uotum, ſecus ſi uotum præcedat & habitus ſubſequatur. ut dictũ eſt.
16 ¶ † In ſumma notandum eſt quòd licitum eſt religioſis ad artiorem uitam per religionem ſe transferre. petita à prælatis licentia quamuis non obtenta. ut infra eo. c. licet quibuſdã. Et ſi nec ẽt peti a tranſeat quis ad maiorem religionem uidetur quod ualeat trunſi us. ut infra eo. c. ſane. Quidam tamen dicunt illam de permiſſione loqui ex eo quòd dicit permittas. Vbi autem epiſcopus uult ad religionem tranſire non ſufficit licentia petita ſed requiſita & obtenta. ut in decre. licet & hoc ſiue ſit conſecratus ſiue non ut ſupra de t anſla prælat. inter corporalia. Et eſt ratio nimia utilitas quæ prouenit poteſt ex officio paſtorali. ut ſupra de renunc. niſi cum pridem. §. ulti. ¶ Si eo modo militetur quo noſter iubet imperator. ut 40. di. ante omnia. Item cum quis leuitatis cauſa tranſit etiam ad maiorem. non ſufficit licẽtia petita ut 19. q. 3. ſtatuimus. ¶ De fugitiuis autem requirendis excommunicandis uel retrudendis ſeruatur quod legitur infra eod. tit. ne religioſi.

Summarium.

1 Coniugum alter an ante conſumatum matrimonium altero inuito, poſſit ad religionem tranſire.

2 Monaſterium intrare an poſſit alter coniugum poſt copulam carnalem altero inuito.

3 Matrimonium cõtractũ per reuocatum à religione, poſt mortem reuocantis an ualeat.

4 Alter coniugum qui altero abſente & ignorante religione intrauit, et in ea profeſſus fuit reuocatus, an mortuo reuocãte tenea tur reſumere religionem dimiſſam.

5 Cõiugatus qui conſentiẽte uxore ingreſſus eſt monaſterium, & poſtea ad uxorem reductus, an mortua uxore reintrare teneatur.

6 Vxor illius qui ea inuita et ignorante religionem intrauit an ſimiliter eo inuito monaſterium intrare poſſit.

7 Vxor adulteri an eo inuito poſſit intrare religionem.

8 Adulter an poſſit intrare religionem inuecta te inuito.

9 Cõiugẽ unũ ſimpliciter cõſentire an ſufficiat. ut alter ad religionẽ trãſeat, uel neceſſe ſit remaneri in ſeculo & uitam mutare.

¶ DE CONVERSIONE CONIUGATORUM. Rubrica.

SVperius dictum eſt in genere de trãſeuntibus ad religionem, hic autem tractatur in ſpecie de tranſitu coniugatorum. ¶ Videndum eſt igitur quando alter coniugum altero inuito poſſit religionem intrare. ut infra eo. titu. c. 2. uel ſacros ordines promoueri. Item an ſufficiat alterum ex coniugibus ſimpliciter cõſentire, ut alter ad religionem tranſeat, uel oporteat illum qui remanet uitam mutare. & quid iuris ſit ſi alter tranſeat altero inuito. ¶ Eſt igitur ſciendum. † quod
1 ante cõſummatum matrimonium poteſt alter coniugum altero inuito ad religionem tranſire infra e. c. 2. & c. ex publico. ita ut infra duorum menſium ſpacium alterum faciat, uel religionem aſſumat, uel ad coniugem reuertatur. Sane quod dominus in euangelio dicit. non licere uiro niſi ob cauſam fornicationis uxorem ſuã dimittere, intelligendum eſt ſecundum interpretationẽ ſacri eloquij de his quorum eſt matrimonium carnali copula conſumatum. ut in illa ex publico, in fine. Sed ſi alter iſtorum uel & inuito altero in domo propria remanere quaſi propoſitum caſtitatis in ſeculo ſeruaturus nihilominus conſumandum eſt matrimonium iam contractum. niſi uoto ſe aſtrixerit ad obſeruantiam regularem, in quo caſu compelli poteſt ut relicto ſeculo religionis propoſitum exequatur. ut infra eod. c. ex
2 parte, in fine. † Poſt conſummatum autem matrimonium non licet alteri coniugum altero in ſeculo remanente religionem aſſumere, & ſi is quæ remanet hoc permittat niſi eſſet ſenex & de incõtinẽtia nõ ſit ſpectus infra e. cũ præditus. &. c. uxoratus tũc enim ſufficit ſi is qui remanet cõtinẽtiam promittat. ut ibidẽ quã perpetuò obſeruabit etiã altero in religione defuncto & intan-

& intantum ut ſi poſt morté ingreſſi is qui
remáſit & cótinétiá promiſi cótrahat ma
trimonium.non teneat: & hoc ad ſimili-
tudinem coniugis illius quæ permittente
uxore & continentiam permittéte ordina
tur.ut 33.di.ſeriatim & 28.diſt.quia ſunt
culpæ.nam uotum uxoris quod intelligo
ſimpliciter fieri in promiſſione continen
tiæ ſolennizatur in ordinatione uel pro-
feſſione mariti. uir enim & uxor ſibi com
municant actiones. ut 30.q.4.ſi quis uiuis.
¶Si uero alter coniugum ingrediatur re-
ligionem altero inuito. non ualet ingreſ
ſus,& is qui remanſerit poterit reuocare
ingreſſum reuocatus autem uiuo reuocan
te nó exigit debitum.ſed reddet exactus.
potuit enim permittere id quod in ipſius
erat poteſtate ſcilicet non exigere. Non
reddere autem nó potuit promittere. quo
niam hoc non erat in eius ſed in mulieris
poteſtate. Vnde apoſtolus. Vir non habet
poteſtatem ſui corporis ſed mulier. ut in-
fra eo.c.quidam intrauit.27.q.2.ſunt qui.
3 ¶†Sed quæritur an ſi poſt mortem reuo-
cantis contrahat reuocatus matrimoniú
ualeat uel non. Et puto matrimonium te
nere, quia is quis intrauit potuit ſimpli-
citer uouere & ſe in eo quod in ipſo eſt
obligare ut ſuperius dictum eſt. Sed uo-
tum illud ſolennizare nequit inuita uxo-
re.nam ſolennitas uoti tollit uerunque ſ.
poteſtatem exigendi & redendi debitum
coniugale, ſolennizatio enim uoti ſi rite
fiat continentiam perpetuam inducit,quę
eſt eſſentiale profeſſionis.ut infra de ſta-
tu mo. cum ad monaſterium in ſi. ¶ Item
4 quid † ſi alter coniugum altero abſente
& ignorante religione aſſumat. & profitea
tur in ea,demum ab altero reuocetur.nú-
quid reuocatus mortuo reuocáte tenetur
reſumere religionem dimiſſam. Reſpon-
deo conſultius eſt ei & congruentius ad
ſalutem ut ad monaſterium redeat ubi bo
na ductus intentione profeſſionem fecit
& habitum religionis accepit. Si uero ad
hoc induci non poterit.ipſum inuitum cre
dimus non cogendum. ut infra eo. placet.
5 ¶ † Sed ſi alter coniugum altero ſciente
& conſentiéte.cuius cóſenſus non ſufficit
etiá ſi cótinétiá promittat. ſed requiritur
ut & ipſe ſimiliter cóuertatur. ut.23.q.5.
qui uxoré.monaſteriú ingrediatur & de-
mú ad uxoré de monaſterio reducatur.nú
quid mortua uxore reintrare tenetur. Re
ſpódeo ſic etiá ſi poſt morté primæ aliam
duxit.nam & tunc per excómunicatione
cópellitur ut muliere dimiſſa ad ſuú mo-
naſteriú reuertatur ſub regulari habitu de
cætero domino ſeruiturus ut infra eo. ex
pte.Et eſt ró diuerſitatis íter illá decr pla
cet.& aliá ex parte abbatis.quia in illa pla
cet.is qui intrauit non habuit conſenſum
cóiugis.& ió ſimplex uotú nó potuit ſolé
nizare altero ignoráte uel inuito ut ſupe
rius dictú eſt.Sed in illa ex parte.is qui in
trauit habuit conſenſum uxoris. unde in-
greſſui mariti nó in fuit alius defectus niſi
ſuſpicio de incontinentia uxoris quæ per
morté ipſius aboletur. unde mortua uxo-
re religio uiri inuenitur ex omni parte ſuf
fulta,& quia profeſſio interuenit. nec de-
fuit conſenſus uxoris.& ſupicio in cótiné
tiæ ceſſat,& propterea cópellitur reitrare
6 ut dictum eſt. ¶ † Sed nunquid uxor illius
qui intrauit ea inuita uel ignorante pote-
rit itrare eo ſimiliter inuito. In hoc diſtin
guo.Refert an maritus ſit de monaſterio
eductus & reconciliatus uxori. Et túc eo
uiuente & inuito non poteſt intrare. An
non ſit eductus, & tunc poteſt uxor intra
re inuito,marito ut uigeſimaſeptima quæ
7 ſtione ſecunda. Agathoſa. ¶ †Item quid ſi
maritus adulterium commiſit nunquid li-
ceat uxori eo inuito intrare religioné.Re
ſpódeo ſic ſi fuerit per ſnīam ſeparata 35.
q.6.multorú & 33.q.2.ſeculares.quia poſt
ſnīam nó poſſet de monaſterio reuocari ar
gu.ad hoc optimú infra eo.c.ult.ubi alter
coniugú religioné ingreſſus nó reuocatur
ab altero qui ſpiritualiter fuerit fornica-
tus.cú iam ſententia diuortij lata eſt inter
eos.Sed ante ſententiam non poſſet irre-
uocabiliter intrare, quia ſi fornicator pe-
teret reſtitutionem ingreſſi indulgere-
tur. eidem nec obſtaret fornicationis ob
iectus.ut ſupra de reſtitu. ſpol. item cum
quia argum. C. de dona. inter uirum &
uxorem.l. ſi maritus. ¶ Non obſtat hic

27.q.2,

27. q.2. Agathoſa. ubi non reuocetur in-
greſſus a fornicatione. nam illud intelli-
go cum ſententia diuortij lata eſt. Vel lo
quitur canon ille cum adulter agit contrà
ingreſſum petitorio. ſecus ſi agat reſtituto
rio ſicut dictum eſt. Adducunt quidam &
alium caſum in quo licet alteri coniugum
altero inuito religionem intrare ſcilicet
cum alter notoriè fornicatur ut infra de di
uor. ſignificaſti. Sed decre. illam intelli-
go cum ſpoliatus poſt ſpoliationem adul-
terium committit & ſic petitioni reſtitu-
tionis qui ſibi iam competit præiudicium
parat: præcedens autem adulterium non
ei obſtaret. ut dictum eſt. & ſic intelligo
8 infra eo. cõſtitutus. ¶Sed quæro † an adul
ter intrare poſſet religionem innocẽtè in
uito? Reſpondeo non. Pœna enim ex a-
dulterio meretur hanc immunitatem non
inducit ut a nexu coniugis liberentur. ut.
ff. de interdic. & rele. l. relegatorum. §. ul
ti. nec ex delicto debet conſequi actionẽ.
ut. ff. de fur. l. itaque fullo. & ſupra de ſue-
tudine ex parte. ¶Item quid ſi ſententia
diuortij lata eſſet, nunquid adulter intra-
re poſſet innocente inuito reſpondeo nõ.
quia innocens poſſet adulterium inuitum
ſibi reconciliare ueleт. ut 31. q. 1. non erit
& ca. quod autem in auten. ut nulli iudi. §.
manifeſta. colla. 9. & ſignatur illud autẽ.
C. de adulterijs & incipit: ſed hodie. Et
quæ dicta ſunt ſupra de religione aſſumẽ
da ab uno coniugum altero inuito. ſed in
caſibus idem puto in ſacris ordinibus reci
9 piendis. ¶Nunc uideamus an † ſufficiat ex
coniugibus ſimpliciter conſentire ut alter
ad religionem tranſeat uel neceſſe ſit ip-
ſum qui remanet in ſeculo uitam mutare.
Et in hoc dicit Hugo. quod uno intrante
monaſterium & profitẽte de conſenſu al-
terius. is qui remanet intelligitur profite
ri & ammodo contrahere non poteſt ut
28. di. quia ſunt culpæ. 32. diſ. ſeriatim &
33. q. 5. qui uxorem 27. q. 2. agathoſa. Sed
obſtat ei infra de eo qui duxit in mat. quã
pol. per adulte. ex literarum. Poſſet tamẽ
ad illam Hug. reſpondere. quòd ibi non
habentur quòd interuenerit cõſenſus eius
qui remanſit. Alij dicunt quòd ſi alter cõ-
iugum permittat alterum intrare nec cõti
netur in ſeculo remanere & ſimpliciter
permittat nec tenetur intrare niſi eſſet iu
uenis & ſuſpectus. Puto autem uiam me-
diam eligendam ut coniunx qui permiſe-
rit alterum intrare. ſi ſuſpectus eſt is qui
permiſerit compellatur intrare & profite
ri. Si uero non eſt ſuſpectus continentia
promiſſa poterit in ſeculo remanere. ut in
fra eo. ca. cum ſis prædictus, & ca. uxora-
tus. Et ſecundum hoc intelligo primam
decretalem huius ti. Nec ob. his infra eo.
tit. ca. ueniens. ubi uir intrauit uxore per-
mittente iuuene & ſuſpecta. nec cogitur
ipſa intrare. ¶Sed hoc ideo. quia licentia
illa fuit per fraudem elicita & per captio
nẽ extorta. ut ex illa littera colligitur ma
nifeſtè. Et ſi hoc eſt uerum quare nõ fuit
maritus de monaſterio reuocatus. Reſpõ
deo propter fornicationem uxoris poſt in
greſſum mariti commiſſam. ut ibi patet.
alias licuiſſet reuocari maritum. ut 33. q.
5. notificaſti. In eo autem quod dixi. ſu-
pra quòd ſi maritus intret religionem per
mittente uxore & profitetur. quòd uxor
intelligitur uouere & uotum ſuum ſolen-
nizare ſolennizante marito. quia uir &
uxor ſibi communicant actiones. Adijcie-
bat Io. & cauta eſt adiectio ſcilicet ſi mu-
lier hoc ſciret & intelligeret hunc eſſe ef-
fectum ſuæ permiſſionis. Tunc enim poſt
mortem uiri contrahere non poſſet. nec
contractum tenere. Cæterum ſi mulier
ſimplex & iuris ignara hoc non intellige-
ret neque ſciret nec intẽderet ſic ſe ad per
petuam continentiam obligare. quamuis
uotum ſimplex quod intelligitur emiſiſſe
permittẽdo maritum intrare perpetuo de
beat obſeruare & ſic etiam poſt uiri obitũ
continere. ſi tamẽ contraxit matrimoniũ
tenet ar. ad præmiſſa infra eo. ueniens.

Summarium

1 *Coniugum alter infidelium ſi conuertitur ad fidem, uel unus ex coniugatis fidelium, in hæreſim labitur, an eorum matrimoniũ diſſoluatur.*

2 *Sacramentum fidei & baptiſmi primum eſt et fundamentũ ac ianua oim ſacramentorũ.*

3 *Differentia inter fornicationẽ carnalem & ſpiritualem.*

4 *Vnus ex duobus fidelibus coniugibus ſi labatur in hæreſim & demum ad fidem reuertitur, is qui ad fidem remanſit compellitur ei uolenti cohabitare.*

5. *Diuortio facto apud quem ſilij remanere debeant.*

¶DE CONVERSIONE INFIdelium. Rubrica.

IN ſuperiori rubrica tractatum eſt de conuerſione coniugatorum ad religionem hic autem tractatur de conuerſione iufidelium ad fidem. ¶ Eſt ergo uidendum quid iuris ſit ſi alter coniugatorum infidelium conuertatur ad fidem, & è conuerſo ſi unus ex coniugatis, fidelium laba
1 tur in gentilitatis errorem. ¶ † Sit itaque
in hac materia diſtinguendum. Quia ſi matrimonium contrahatur. inter duos fideles, matrimonium ratum eſt. ideſt, indiſſolubile niſi morte quo ad ſubſtantiam matrimonij. Nam & ſi diuortium intercedat non aboletur confederatio nuptialis. ut. 32. q. 7. licite. & c. interueniente. Si ergo alter illorum labatur in hæreſim poteſt alter qui remanſit in fide agere ad diuortium propter fornicationem ſpiritualem. & tunc ſententia neceſſaria eſt quæ ſeparet quo ad thori cohabitationem & mutuam ſeruitutem uinculo matrimonij
2 perdurante. † Et eſt ratio quia ſacramen-
tum fidei quod ſemel admiſſum nunquam admittitur ratum efficit coniugi ſacramẽtum ut ipſum in coniugibus illo durante perduret. ut infra de diuor. quanto, ſacramentum enim fidei & baptiſmi primum eſt & quaſi fundamentum & ianua omnium ſacramentorum. ut. 32. diſt. §. porro. in fi. & infra de prisby. nõ bap. mi. ueniẽs. unde poſito fundamento quod ſemel poſitum non amititur ut dictum eſt. & probatur in eadem decre. quanto. & de conſ. di.
4 oſtenditur, ſuper ædificatio aliorum ſa-
cramentorum firma eſt. Sed ſi illud fundamentum non ſit poſitum aliorum. ſacramentorum ſuper ædificatio ualida non cõſiſtit. Et in caſu præmiſſo cum diuertitur non habet locum illa conſideratio an uelit lapſus cohabitare uel non. Vnde mirabiliter & enormiter errauit Vincen. in hoc quia ipſe in glo. ſuis quas ſcripſit ſuper illa decre. ſupra titul. proxi. mulier hæc conſideraſſe uidetur quòd in hoc caſu quem præmiſi locum nõ habet in alio ut iam dicam. Vbi uerò matrimonium contrahitur inter duos infideles & unus ad fidem cõuertitur. monet apoſtolus fidelem ut cohabitet infideli. Ideo autem monet, quia hoc poteſt eſſe multorum occaſio lucrandorum ut fideles coniuges in reliquẽdis infidelibus permiſſa licentia non utantur ut. 28. q. 1. iã nunc. ſed ſi infidelis nolit cohabitare fideli. uel uelit ſed cum blaſphemia, ſaluatoris uel ut trahat fidelem ad mortale pactum in his caſibus ſine iudicio & præter ſententiam ſoluitur uinculum matrimonij. Contumelia enim creatoris ſoluit ius matrimonij. ut in illa decre. quanto. Ideo autem ſoluitur quia cũ contractum fuit hoc matrimonium non inuenit fidei firmitatem ſuper qua ſtabiliri poſſit coniugij ſacramentum. Et hæc ea
1 dem ratio eſt quare in diuortijs ſuperio-
ris matrimonij requiratur ſententia non autem in hoc matrimonio diſſoluendo. Item nota quod in caſu primo poſt diuortium ſeparatus altero uiuente non contrahit. in ſecondo contrahit. & ideo fidelis ut hic licenter & libere faciat teſtes adhibeat cum infidelis renuit cohabitare uel cum cohabitans blaſphemat uel trahit ad mortale peccatũ ut de his uel eorũ aliquo fides fiat † Item nota. differentiam in
3 ter fornicationem carnalem & ſpiritua-
lem, quia propter unicam fornicationem carnalem poteſt maritus diuertere ab uxore. ut. 32. q. 1. dicit. & c. in coniugio. & infra de diuor. gaudemus. in fin. Sed propter unicam ſpiritualem non niſi perſeueretur in ea. ut. 28. q. 1. non ſolum. In alio autem conuenientia eſt inter utranque fornicationem. Sicut enim maritus uxorem fornicantem carnaliter excludere à ſua cohabitatione tenetur ut. 32 q. 1. c. ſi quis uxorem. ſic & fornicantem ſpiritua-

liter ſi in hoc perſeueret. ut 28. q.1. non ſolum. Sed cum inter duos iudæos contrahitur matrimonium. & alter ad fidem cõuertitur. quamuis is qui remanſit in iudaiſmo habitare conſentiat & ſine blaſphemia uel contumelia creatoris. fidelis tamẽ ei cohabitare non poteſt, ut 28. quæſtio. 1. iudæi. Et eſt ratio quia iudæi habent leges & prophetas & domeſtici ſunt fidei noſtræ. Et ideo timetur ne iudæus Chriſtianum ſubuertat. ¶ In ſumma notandum
4 eſt. † quòd ſi unus ex duobus fidelibus coniugibus labatur in hæreſim. & demum reuertatur ad fidem is qui in fide remanſit compellitur ei uolenti cohabitare. niſi ante conuerſionem fuiſſent per ſententiã ſeparati ut infra de diuor. de illa hodie tamen uidetur correcta illa diſtinctio infra de diuor. quanto in fi. ubi uidetur quòd indiſtincte cohabitare cogatur. ¶ Diuortio
5 † autem facto ſi quæratur apud quẽ filij debeant remanere. Dicendum eſt quòd ſecundum uetera iura infantes uſque ad triẽnium apud matrem ſunt alendi. nam uſq; ad tempus illud magis indigent lacte quã eſca. Poſt triennium uero apud patrem ut. C. de patria po. l. nec filium. eo. ſaluo quòd ſi iudex decerneret etiam tales apud matrem nutriendos. ipſæ æſtimabit an apud patrem uel apud matrem filii nutriantur. ut C. de diuor. l. una. Sed iure autenticorum aliud conſideratur an pater dederit cauſam diuortio uel mater. ut ſi pater. tunc filij alantur apud matrem expenſis patris. ſi mater filij nutriantur apud patrem expenſis matris. ut in authenti. ut hce. ma. & auiæ. §. illud quoque. & ſignatur. C. de diuor. fac. & incipit. ſi præſtiterit & hoc idem conſideratur infra eodem ex literis. Et alia duo, patria poteſtas, & fauor fidei Chriſtianæ: ut ibi colligitur. & 28. quæſtio. 1. iudæi. Patræ uero defuncto præſes determinet ubi pupilli debeant educari ut. C. ubi pu. debe. edu. l. 1. & 2.

Summarium

1 *Votum quid ſit.*
2 *Votorum ſpecies quot ſunt.*
3 *Votum uoluntarium ſubdiſtinguitur.*
4 *Votum ſimplex impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum.*
Votum frangens an peccet, & ſupra nu. 3.
5 *Vouere quis poßit.*
6 *Votum quod quis ante monachatũ emiſit, an poßit per abbatem reuocari.*
7 *Vota omnia an poßint redimi & commutari & nu. 9.*
8 *Anima pretioſior eſt cunctis rebus.*
10 *Diſpenſare quis poßit ſuper uoto.*
11 *A uoto quot modis diſcedi poßit.*
12 *Vouens an poßit differre uotum exequi.*

¶ DE VOTO ET VOTI redemptione. Rub.

DIctum eſt ſupra de tranſitu ad religionem. Sed quia poſtquam tranſitur ad religionem uotum emittitur, uel prius emiſſum ſolennizatur. Ideò ſubſequenter tractatur hic de uoto & uoti redemptione. ¶ Videamus igitur quid ſit uotum. quot ſint ſpecies uotorum qui uouere poſſunt, in quibus caſibus, & qualiter poſſit redimi, & qualiter poſſit a uoto diſcedi. & an in uotis ualeat diſpen-
1 ſari. & per quem. ¶ Votum † eſt alicuius boni cum deliberatione Deo facta pollicitatio alicuius boni, ideo dixi. quia ſi de malo quis uoueat non obligatur, quia in malis promiſſis reſcinde finem, in turpi uoto muta decretum ut 22. q. 4. in malis. Cum deliberatione ideo adieci. quia uotum quod & facilitate animi magis quam ex arbitrio diſcretionis emittitur non eſt uſquequaque obligatorium ut infra eodẽ cap. uenientis ſupra de reg. ad noſtram.
2 ¶ † Votorum due ſunt ſpecies neceſſitatis & uoluntatis. Vota neceſſitatis ſunt illa quæ quis neceſſario in baptiſmo promittit. ut abrenunciare dyabolo. & pompis eius, tenere fidem, ſeruare decalogum. de conſe. diſtin. 4. prima. Vnde cum homo peccat poſt baptiſmum dupliciter reus eſt. & quia peccat in eo quòd committit. & quia uotum præuaricatur non tamen tãquam pro duobus mortalibus peccatis pœnitentia indicetur. ſed tãquam pro una circunſtantia tranſgreſſionis

nis grauato. Vota uoluntatis ſunt illa quæ
quis uoluntariè emittit ſuper his ad quæ
ante uotum quis non tenetur. ſed poſt uo-
tum ſic. ut ſunt uota continentiæ. abſti-
nentiæ peregrinationis & ſimilium. Et de
his dicitur uouete & reddite domino Deo
ueſtro. ut primum ad conſilium. ſecun-
dum ad imperium referatur. ut infra eo-
dem cap. magnæ. Et de utraque ſpecie
uotorum dicit Augu. Sunt quædam quæ
etiam non uiuentes debemus. quædam
etiam quæ niſi uoluerimus non debemus.
ſed poſtquã ea Deo promittimus neceſſa-
rio Deo reddere aſtringimur. ut 17. quæſt.
1. cap. 1. Ea autem ſunt in noſtris officijs
grauiora. quæ cum liceret nobis non im-
pendere tamen cauſa dilectionis impen-
dimus. ut 28. quæſtione 1. Idolatria.
3 ¶ † Votum uoluntarium, ſubdiſtingui-
tur. quia aliud ſimplex, aliud ſolenne:
Simplex eſt omne illud cui nulla ſolen-
nitas adhibetur. Solum autem continen-
tiæ uotum ſolennizatur: Sed quot mo-
dis ſolennizatur uotum notaui ſupra de re
gul. §. ſed quare. Tu tamen ſcias quòd
quantum ad Deum non minus obligat
ſimplex uotum quàm ſolenne. Nam ex
ſui natura eandem obſeruantiam habet u-
trunque, in perpetuum eſt ſeruandum.
utriuſque fractio inducit mortale. utrun-
que prohibet, contrarium actum. Sed
quia eccleſia conſiderat circunſtantias. ut
40. diſtin. homo Chriſtianus. & de pæ.
diſtin. 5. cap. 1. & ſolennitates uerborum
attendit ut infra qui cleri. uel uo. rurſus.
22. quæſtio 5. iuramentum huius Ideir-
4 co diuerſum ſtatum in utroque. † ut ſim-
plex impediat matrimonium contrahen-
dum ſolenne dirimat iam contractum. ut
in prædicta decreta. rurſus 27. diſtin. per
totum. 27. quæſtio. 1. per totum. Item
maiorem pœnam ſtatuitur in fractione ſo
lennis quam ſimplicis. ut 27. diſtin. ſi uir.
& 27. quæſtio. 1. uirginibus. & cap. de-
uotum. Et ex hoc ſatis apparet grauius
delinqui in fractione ſolennis quàm ſim-
plicis uoti. Quis enim dubitet ſcelera-
tius eſſe commiſſum quod grauius uindi-
catur ut 24. quæſtio. 1. non afferamus. Et
hæc omnia quæ dico in uoto ſimplici &
ſolenni locum habent in promiſſo ſimpli
ci & iuramento ut 22. quæſt. 5. iuramen-
ti. Et eſt ratio quare magis peccatur in
fractione ſolẽnis quam ſimplicis quia qui
frangit ſolenne peccat in Deum. offendit
conſtitutionem eccleſiæ & homines con-
ſcios ſcandalizat quod in ſimplici non cõ
5 tingit. ¶ † Poteſt uouere quilibet, quia il-
lud conſilium uouere &c. cõmune eſt om-
nibus. qui enim uouet opera pietatis ſpi-
ritu dei ducitur. & ideo non eſt ſub lege.
ubi enim ſpiritus Dei ibi libertas ut 19.
q. 1. duæ ſupra de regul. licet. Excipiun-
tur quædã perſonæ quæ ſine cõſenſu alio
rum religionem uouere nõ poſſunt, ut e-
piſcopus ſine licẽtia papæ. ut in prædicta
licet & infra eo. ti. magnæ. Impubes ſine
patris uel tutoris auctoritate ut 20. q. 1. c.
1. & 2. Et ſeruus abſq; domini uoluntate
ut 17. q. 2. ſi quis incognitus. Vxor ſine li
centia uiri. ut ſupra de conuerſione con-
iugatorum. per totum. Sed nec mona-
cho licet uouere ſine licẽtia abbatis. ut
20. q. 4. monachis. Quod intelligo in uo
to abſtinentiæ per quod alij fratres ſcan-
6 dalizarentur. ¶ Sed nunquid † uotum quod
quis ante monachatum emiſerit poteſt ab
bas reuocare. Videtur quòd ſic. ar. 33.
7 quæſtione. 5. noluit. ¶ † Omnia uota
uoluntatis redimi poſſunt & commutari
auctoritate ſuperioris. ex cuius arbi-
trio dependebit conſiderare qualitatem
perſonæ & cauſam commutationis ut ex
hoc colligat an recompenſatio melior
ſit, et Deo magis accepta ut infra eo-
dem cap. 1. Præter uotum continentiæ
in quo diſpenſari non poteſt ut infra de
ſtatu regul. ad monaſterium in fi. Quod
ideo contingit, quia uix poſſet aliquid
inueniri quod deberet caſtitas commu-
tari. ar. 32. quæſtione pri. nuptiæ.
33. quæſtio. 5. tunc ſaluabitur. ¶ Et
caſtitas ſola eſt, quæ poteſt cum fidu-
cia Deo animas præſentare. ut in auten-
tico de leno. §. ſanctiſſimus. colla. 2.
Nulla autem commutationem poteſt ho
8 mo dare pro anima ſua. † cum anima ſit
preacioſſior omnibus rebus. ut. 24. quæ-

ſtione.3 ſi habes. Ideo autem dixi. uota
uoluntatis commutari non poſſunt quæ
in baptiſmo promittuntur. Hoc enim eſ-
ſet diſpenſare contra deum uel contra fi-
dem. quod non licet. ut.25.q.1. ſunt qui-
9 dam.15.diſt.ſicut.11.q.3.qui reſiſtit.†Sed
uota uoluntatis.ut dictum eſt commutari
poſſunt. quia in ueteri lege in qua non mi
nus obligat præceptum domini quam ho
die uotum obliget in eccleſia primogeni
ta quæ domino mandabantur offerri quæ
dam domino redebantur,ut primogenita
leuitarum. quædam redimebantur ut alia
rum tribuum.quædam commutabãtur in
aliud.ſicut primogenitum aſini. quod cõ-
mutabatur pro oue.ut infra eodẽ.c.1.ma-
10 gne. ¶ † Sed nunquid quilibet prælatus
poteſt præſtare auctoritatem commuta-
tioni uoti. Dicunt quidam quod nullus ni
ſi is cui permittitur hoc à papa ſpeciali-
ter.ut infra eodem titu.ex multa. Credo
tamen quod cuilibet epiſcopo permiſſa
ſit commutatio uoti. ut infra eodem.c.1.
Et quod dicit illa decre.ex multa. ſpecia
le eſt in uoto ultramarino.quod ſtatutum
eſt ob fauorem ſubſidij terræ ſanctæ. Sed
is cui uoti illius fuerit diſpenſatio ſpecia
liter delegata in comutatione uoti illius
habet attendere ea quæ continentur in-
fra eod.c.quod ſuper his.& c.ex multa.
11 ¶ † Poteſt a uoto diſcedi quatuor modis.
Primo ſi auctoritati ſuperioris fuerit com
mutatum uel dilatatum. ut infra eo.c.1.&
c.non eſt.Secundo cum uouẽs uotum ſuũ
quod in temporali obſequio conſiſtit in
perpetuam religionis obſeruantiam pro-
pria auctoritate commutat. ut infra eod.
tit.ſcripturæ. Et ſic poteſt intelligi quod
ſupra de iureiur.peruenit. Si tamen quis
uotum temporale perficeret & demum
ad religionem migraret. tutius uideretur
argum.infra de ſpon.commiſſum.Tertio
propter defectum conditionis ut ſupra de
iureiur.peruenit 2. Secus ſi abſolutè quis
uoueat,nulla.n.conditione rũpenda ſunt
quæ ſine ulla conditione uouentur. ut 32.
q.ult.c.ult.Quarto propter defectum cau
ſæ propter quam uouetur.ut infra eodem
titu.magnæ in fine.Secus tamen eſt in uo
to religionis. quod ex falſa cauſa non ui
tiatur ſupra de conuerſi. coniuga.ex par-
te. Et quod dixi à uoto conditionali poſſe
recedi intelligo ſiue conditio ſit ſpecialis
& expreſſa. ut infra de condi. appo.uerũ.
de illis. & c.ſuper eo. & ſupra de reſtitu-
tio. ſpolia.olim cauſam.ſiue ſit tacita. ſed
talis quæ ex ſui natura inſit uoto, ut ſi po
tero.ſi uixero. ſi deus uoluerit. niſi deus
aliter reuelauerit ut probantur hæc 16.
quæſtione 1.in parochia 22.qu.2.Beatus.
12 27.q.1.Beata Maria.¶ In ſumma † notan
dum eſt quod ſi uouens impediatur exe-
qui uotum in potentia facti.expectandus
eſt donec ceſſet impedimentum ut infra
eodem titu.quod ſuper his.ff.de uaca. mu
ne.l.ultima infra de ſentent. excommu.
de cætero. Nec interim habendus eſt uo-
ti tranſgreſſor. arg.ff.qui ſatiſ.co.l.ulti.uo
ti obligatione in ſui robore per durante,
quia difficultatis cauſa ad incommodum
promiſſionis non ad impedimentum ſti-
pulationis pertinet.ut.ff.de uer.obl.1.con
tinuus.§.eſt autem.

Summarium

1 *Monachi & canonici regulares qualiter debeant uiuere.*
2 *Monachi an poſſint præfici eccleſiis parochialibus.*
3 *Monachi tranſeuntes ad prælaturas ſeculares à quibus abſoluantur, & nu. 4.*
4 *Monachus cui commiſſa eſt cura eccleſiæ ſecularis an abſoluatur ab obedientia abbatis.*
5 *Monachi in quo conueniant cum canonicis regularibus, & in quo differant.*
6 *Monachorum uiſitatio qualiter fieri debeat.*
7 *Priores per electionem canonicam inſtituti, an poſſint remoueri.*
8 *Epiſcopus de eo quod monachis offertur nihil poteſt uendicare.*

¶ DE STATV MONACHOrum & canonicorum regularium. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de cõuerſione ad
religionem.Sed quia qui conuer-
tuntur frequentius monachi ſiũt
uel

uel canonici regulares. Ideo ſubiiciuntur
tractatus de ſtatu monachorum & cano-
1 nicorum regularium.¶ Videndum†eſt igi
tur qualem uitam debeant ducere mona-
chi & canonici regulares. Item in quo
conueniant & in quo differant monachi
& canonici regulares. qualem habitum
gerere debeant. & quæ ſint neceſſaria ad
uitam regularem obſeruandam. ¶ De ui-
ta quotuudam monachorum & habitu tra
ctatur infra eo.c.ad monaſteriū. Sed quia
circa hoc diuerſæ inueniuntur obſeruan
tiæ & ſtatuta magis hoc per inſtitutiones
eorum inſtruitur quam per iura. Vt tamē
ſciamus quòd monachi peculium habere
non poſſunt niſi ab abbate fuerit per in-
iuncta adminiſtratione permiſſum. ut in-
fra eo.c.2.in prin.&.§.quia uero. Nam &
in regula Beati Benedicti præcipitur pro
uideri per quorum manus negocia mona
ſterij procurentur. ut infra ne cleric. uel
mona.c.1.Singuli per uillas & oppida nō
ponantur. ut infra eo.c.2.infra de c.mo-
2 na.c.ulti.& pe.†An autem in eccleſijs pa-
rochialibus poſſint præfici & eis anima-
rum cura committi. dubitari ſolet. Dicūt
enim quòd olim ex diſpenſatione pote-
rat 55.diſt.priſcis. Hodie de iure commu
ni poteſt.ut 16.q.1.in parochia. cum pro
utilitate doctos &.c.ſi monachus. Tertij
dicunt quod nec hodie poſſunt præfici ſe
cularibus& parochialibus eccleſijs ſine
diſpenſatione ut infra de cap.mo.c.1.Sed
in hoc dici poteſt quod olim non poterāt
præfici niſi ex neceſſitate ut in prædicto.
c.priſcis, hodie uero poſſunt etiam utili
tatis cauſa. ut in præalle.c cum pro utili-
tate. Et hoc locum habet in eccleſijs in
quibus plures monachi eſſe poſſunt. Se-
cus ſi eccleſia talis ſit in qua monachum
oporteat ſolum eſſe.ut infra eod ca. 2. in
princ.& infra eo.c.quod dei timorem. Pu
to autem quòd epiſcopi monachos poſ-
ſunt præficere ſecularibus eccleſijs cum
abbatum conſenſu.ut 63.diſtinct.c. t. Et
hoc uerum eſt in eccleſijs quæ non ſpe-
ctant ad monachos pleno iure. ut ſupra
de ſup.negli.prę la.ſicut ſupra de præben.
de monachis. & infra de priuile. cum &
plantare.§.in eccleſijs 16.quæſt.1.ſane &
c.ſtatuendum. In his autem quæ ad eos
pertinent pleno iure. ſufficit abbatis con
ſenſus.ut 16.quæſt.2.uiſis. & ſi ſic fuerint
inſtituti poſſunt prædicare, baptizare.
miſſam ad populum celebrare. & certa
officia ſacerdotalia miniſtrare.ut.16.q.1.
§.ecce.in hoc cum omnibus ſequentibus.
cuiuſque ad.§.his omnibus. Aliter non ha
bent huius officia.ut.16.q.1 per totum uſ
que ad prædictum.§.ecce in hoc capitulo.
3 ¶ † Et ſciendum quod cum monachi ad
prælaturas tranſeunt ſeculares abſoluun
tur à quibuſdam obſeruantijs. ut à ieiu-
nio ſilentio & uigilijs. Et eſt ratio quia ut
dicit canon. nemo poteſt eccleſiaſticis ob
ſequijs deſeruire & in monaſtica regula
ordinatè perſiſtere,ut diſtrictionem mo-
naſterij teneat qui quotidie in monaſte-
rio eccleſiaſtico cogitur permanere.ut 16
quæſtio.1.nemo. In alijs autem non ab-
ſoluitur ut habitu obſeruando continen-
4 tiam & de proprio non habendo. † Sed
nunquid abſoluitur ab obedientia abba-
tis.In hoc diſtingue. Quia aut transfer-
tur ad eccleſiam epiſcopalem. aut ad aliā
minorem. ſi ad epiſcopalem omnino ab-
ſoluitur à iuriſditione & obedientia ab-
batis.ut.18.q.1.c.1.ſi ad aliam minorem
ſubdiſtingue.aut illa eccleſia eſt ſubiecta
abbati ſuo aut non. ſi eſt ſubiecta abbati
ſuo quo ad temporalia tunc eximitur ab
obediētia illius quo ad ſpiritualia. ut.16.
q.2.ſane infra de cap. mona.c.1. ſi uerò
eccleſia ſit ſubiecta abbati ſuo in ſpiritua
libus & temporalibus, tunc tranſlatus re-
manet ſubiectus abbati in omnibus, &
ſeruabit omnia ſicuti prius præter tria.ie
iunia. ſilentium & uigilias. quæ in eccle-
ſia ſeculari ſeruari non poſſunt, ut ſupe-
rius dictum eſt ſi autem eccleſia in nullo
ſit abbati ſubiecta tunc monachus tranſla
tus in nullo tenetur abbati. ut.16.q.1. in
parochia. nec eccleſiam ſuam reget ſe-
cundum officium monachale. quia ad
quamcunque eccleſiam ueneris illius cō
ſuetudinem ſeruabis.ut.12.di.illa.41.diſ
quiſquis. ſed nunquid ab eſu carnium
eximitur à regula monachali. Videtur
quòd

quod non quia canon cauſam infirmita-
tis tantum excipit in monacho. de conſe.
diſt. 5. cat né. ſatis tamen dici poſſit quod
ſic. ne alijs cum quibus uiuit hoc ſcanda
lum inducatur. ut 41. diſtinct. quiſquis.
ſed ubi alijs non eſt ſcandalum uel ubi
monachus commonachum habet cũ quo
uiuit ut infra titu. quod dei timorem ſer-
5 uabit regulam quo ad eſum. ¶ † Monachi
& canonici regulares conueniunt inter ſe
in his quæ ſunt ſubſtancialia religionis
ut in abdicatione proprietatis, obedien-
tia. & continentia. ut infra eodem titu.
cum ad monaſterium, in fin. 12. quæſt. 1.
non dicatis, ut infra eod. ſuper quodam.
Et ſecundum hoc dicit Nicolaus Papa.
Non enim putamus quod abſit religioſos
canonicos à ſanctorum monachorum cõ-
ſortio ſeiunctos. ut 20. quæſt. 3. præſens
in fi. & infra eodem titulo quòd dei timo
rem. Item ſicut iſti ſic nec illi clauſtrum
exire debent. ut infra ne cle. uel mona.
non magnopere. & c. ſuper ſpecula. Item
ut communiter dormiant & ueſcantur. ut
ſupra de uita & hone. cleri. quoniam 32.
diſtinct. præter hæc. de conſe. diſtinct. 5.
in omnibus. 12. quæſt. 2. neceſſario. Item
& in alio ut infra eod. in ſingula. ¶ Diffe-
runt autem in quibuſdam. quia quod ſta-
tutum eſt de monachis ut ſinguli per uil-
las & oppida non ponantur. ut infra. c. 2.
de canonicis regularibus ſpecialiter non
cauetur. Item quo ad habitum. & quo
ad eſum regulæ ſeruiunt laxiori. ut infra
6 eodem. c. quod dei timorem. ¶ † Ad ob-
ſeruantiam regularem neceſſarium eſt ut
in ſingulis regnis ſiue prouincijs fiat de
triennio in triennium commune capitu-
lum. Abbatum atq; priorum abbates pro
prios non habentium qui non conſueue-
runt capitulum tale exercere in quo dili-
gens habeatur tractatus de reformatione
ordinis & obſeruantia regulari & hij qui
capitulo præſunt corrigant & reforment
quæ correctionis & reformationis officio
nouerint indigere. ut infra eodem titulo
in ſingulis. Item ut in corectionibus & re
formationibus & diſciplinis regularibus
non appellentur. ut ſupra de appella. ad
noſtram. & c. repræhenſibilis. infra ne cle
ri. uel mona. relatum ſupra de appel. cum
ſpeciali. Quod intelligo cum modus cor-
rectionis qualitatem peccati nõ excedat.
ut 23. q. 3. qui peccant. in fi. Nam nimiæ
aſperitatis increpatio nec correctionem
recipit nec ſalutem ut 45. diſtin. cum bea
tus. Item ut mittantur uiſitatores per pro
uincias qui de ſtatu monaſteriorum & ob
ſeruantijs regularibus diligenter inqui-
rant. & tam in ſpiritualibus quam in tem
poralibus corrigant & reforment quæ ui
derint corrigenda monachos corrigi fa-
ciant per abbates. nihilominus & ipſi cor
rigent quos contumaces inueniunt & re-
belles. Quod ſi abbates in hoc fuerint ne-
gligentes. proclamentur & puniantur in
capitulo generali. Si uero uiſitatores ali-
quem abbatem dignum inuenerint admo
tione. denuncient epiſcopo loci. Quod ſi
epiſcopus implere neglexerit uiſitatores
uel præſidentes capitulo generali. hoc re-
ferant apoſtolicæ cedi. Si uero abbas a-
mouendus fuerit exemptus, poteſt ſuſpen
di ab adminiſtratione per uiſitatores uel
præſidentes in capitulo generali. amotio-
ne illius ſummo pontifici reſeruata. ut in-
fra eod. c. ea qui. Et hoc locum habet in
monaſterijs monialium quo ad articulos
corrigendi reformandi. ſuſpendendi &
amouendi. ut infra eo. decreta. ea quæ in
7 fi. ¶ † In ſumma notãdũ eſt ꝙ ſi priores ali
qui per electionẽ canonicã fuerint inſtitu
ti ſine cauſa & ſine iuris ordine remoueri
non poſſunt. ut infra e. c. 2. §. priores & ac
cedunt ad hoc. 56. di. ſatis peruerſum 16.
q. ulti. inuentum. 15 q. 5. c. 2. ſupra de iudi.
c. 1. Alij aũt priores qui non ſic eliguntur
ſed eos abbates inſtituunt & ſicut uolunt
de facili remouentur ut infra de ſimo. per
tuas, in fi. In primis cõfirmari poſsũt prio
ratus. ut ſupra de præbẽ. In poſterioribus
nõ. ut infra e. ti. cũ ad monaſteriũ. §. in re-
fectorio, in fi. ſupra de cõfir. uti. uel inuti.
8 ad noſtrã & c. porrectũ. † Itẽ notandũ ꝙ
de oblationibus quotidianis de his quæ
conferũtur in uita cõferentiũ eccleſia ca
thedralis non habebit aliquam portio-
nẽ. ut infra e. c. 1. & 16 q. 1. cũ pro utilita-
te. Cæ-

te. Cæterum ſi mortis uel ſepulturæ cauſa aliquid monaſterio conferatur maior eccleſia habebit portionem canonicam. ut ſupra de ſepul. de his. c. relatum & ſupra de teſta. requiſiſti. Item in cathedrati cum ſoluunt monachi. ut 10. quæſt. 3. inter cætera. niſi ne hoc a fundatione eccleſiæ conueniſſet. ut 18. q. 2. Eleutherius. Et quo ad hæc monaſteria dicuntur non ſubeſſe legi diœceſanæ & 18. quæſtio. 2. quam ſic ſupra de offic. ord. dilectus. Capellæ tamen monachorum ſubſunt ſupra da offic. ord. conquerente. con. de præben. de monachis. Nec obſt. canon ille. 10. q. 3. inter cætera ubi dicitur monaſteriorũ baſilicis ab hac ſolutionis expreſſione ſeiunctis. Illud enim ſic exponitur baſilicis monaſteriorum ideſt baſilicæ quæ ſunt monaſteria. Et hæc uera ſunt niſi monaſteria cum capellis libertati donentur tũc enim ea lege qua monaſteria. & capellæ cenſentur. ut infra de priui. quoniam. &. c. cum capella. & ar. 16. q. 2. uiſis & de hac materia not. ſupra de offi. or. §. quæ autẽ.

Summarium

1 *Religioſæ domus quæ dicantur.*
Oratorium quid ſit, & an oratoria dicantur loca religioſa.
2 *Domus religioſæ qua auctoritate conſtrui debeant, & cui ſubſint.*
3 *Domus religioſæ ad uſus ſeculares reduci non poſſunt.*
4 *Abbas an poſſit præiudicare monaſterio.*
5 *Monaſterium ſi alteri monaſterio uniatur epiſcopo ignorante, cum ualeat uino.*
6 *Religioſis licitum eſt ad artiorem ſe transferre religionem, petita licentia quamuis non obtenta.*
7 *Eccleſia una tribus modis unitur alteri.*
8 *Eccleſiarum unio ex quibus cauſis fieri poſſit.*

¶ DE RELIGIOSIS DOmibus.

TRactatum eſt ſupra de conuerſione & ſtatu religioſorum hic ſubijcitur tractatus de domibus eorundem. Et ideo ponitur hic rubr. de religioſis domibus ut epiſcopis ſint ſubiectæ. ¶ Videndum eſt igitur quæ dicantur religioſæ domus, cuius auctoritate ſint conſtruendæ cui ſubiectæ ſunt. & in quibus. an ad ſeculares uſus conuerti ualeant. quę religio ſit aſſumenda poſtquam domus fuerit conſtituta.
1 ¶ † Religioſæ domus dicuntur monaſteria. templa. hoſpitalia & alia loca ſimilia. ad pios & religioſos uſus deputata quocunque nomine cenſeantur. ut infra eod. c. de zenedochijs. & C. de epiſco. & cleri. orphanotrophos. & l. omnia. Oratoria etiam quæ aliqui ex deuotione in proprijs domibus auctoritate epiſcopi conſtituerint loca religioſa ſunt. ut. 42. di. oratorium. 19. q. 2. quidam, de conſe. diſt. 1. unicuique. & c. clericos. & c. ſi quis. Oratorium autem idem eſt quod eccleſia ſeu capella. ut infra de eccle. ædifi. c. ult.
2 ¶ † Conſtruendæ ſunt domus religioſæ auctoritate epiſcopali. ut. 16. q. 1. quicunque. cum ſolennitate illa quæ habetur de conſeſ. di. 1. nemo, in auten. de eccl. titul. §. ſi quis autem uoluerit col. 9. Subſunt autem tam eccleſiæ quam domus religioſæ illi epiſcopo in cuius diœceſi conſurgunt. ut. 16 q. 7. baſilicæ, & 18. q. 2. monaſteria. & 1. eod. ca. de zenedochijs. niſi priuilegio ſint munitæ. ut infra eod. cap. conſtitutus. uel præſcriptione. ut ſupra de præſcript. auditis. Subſunt autem inquam duabus legibus lege diœceſana & iuriſdictionis ut dixi ſupra de off. or. §. quæ autem. ſed utranque legem diœceſanam & iuriſdictionis epiſcopus remittere poteſt. ut infra e. c. conſtitutus. & infra de cenſi. cum uenerabilis, in fi. & 16. q. 2. uiſis. Licet uideatur quod iuriſdictionem remittere non poſſit. quia ſicut ſubiectus ſeipſum eximere à iuriſdictione prælati non poteſt. ut ſupra de foro cõpe. ſi diligẽti. 11. q. 3. ſi clericũ cuiuſlibet, & c. clericũ nullũ. ſic nec prælatus poteſt à ſe excutere iuriſdictionem ordinariam quã habet in ſubiectis ar. ff. de offi. præ. l. legatus. Verius eſt tamẽ quod prius dixi. Nam epiſcopus poteſt dare decimas extra eccleſiam baptiſmalem. ut. 16. q. 1. ſtatuimus. poteſt uni eccleſiæ detrahere & dare al-

dare alteri ut infra de excep.præ.ſicut ue-
nire 12. q. 2. bonæ. dummodo' cum con-
ſenſu ſui capituli. ut ſupra de dona. paſto
3 ralis. ¶ † Domus religioſæ ad uſus ſecula
res reduci non poſſunt. ut infra eod. titu.
inter quattuor. Et eſt hoc generale in om
nibus cōſecratis. uel Deo dedicatis.ut 19.
q. 2. quæ ſemel ſupra de re. permu. man
cipia. de conſe. di. 1. ligna & ca. uaſa. &
ff. de reli. & ſumpti.fune. l. ſi quis ſepultu
ra.Vnde ſi monaſterium aliquod fuerit de
formatum per monachos eiuſdem ordis ſi
poteſt fieri reformetur alioquin per mo-
nachos alterius ordinis. ut infra ne cle.
uel mona. relatum. non autem per cleri-
cos ſeculares ut infra eodem tit.per quat-
tuor.& accedit ad hoc 18.q.2.peruenit du
dum, & ſupra titu. proximo.c. ultimo. §.
ulti. poſtquam autem domus aliqua fuerit
conſtructa aſſumēda eſt religio una de ap
probatis ut infra eod. titu. ne nimia. noua
enim ſine licētia domini Papæ aſſumi nō
poſſet, ſicut nec nouum inſtitui collegiū
4 ſine principe ut.ff.de coll.l 3.¶ †In ſum-
ma notandum eſt quòd ſi abbas uel prior
alicuius monaſterij præter aſſenſum fra-
trum obedientiam promittat epiſcopo lo
ci.ſi monaſterium ſit exemptum uel legi-
tima præſcriptione munitum non præiudi
catur eidem. ut infra eo. c. cum dilectus fi
5 lius. † Item quid monaſterium aliquod
alteri monaſterio uniatur epiſcopo igno-
rante nunquid unio ualet. Videtur quòd
ſic maximè ſi uniatur monaſterio regulæ
6 artioris.† Nam licitum eſt cuilibet ad ar-
tiorem tranſire religiouem petita licētia
& ſi non eſt obtenta. ut ſupra de regu. li-
cet.& ca. ſane. Item per unionem huiuſ-
modi non eximitur monaſterium a iuriſ-
dictione diœceſani epiſcopi. ut infra eod.
titu.quia monaſterium. unde epiſcopus ra
tum debebit habere quod alteri prodeſt
& ſibi nociturum non eſt. ut.ff. de aqua
pluuia arcenda.l.in ſumma.§. item uarijs,
Sed cōtra hæc ſic allegatur.ad ipſum ſpe-
ctat unire eccleſias infra de exceſſi. præ-
lato. ſicut unire. prudentiæ enim ipſius cō
mittitur qualiter eccleſiæ ſuæ diœceſis cō
ſiſtere debeant.ut 70. diſtinctione ſancto-
rum. Item per unionem præiudicium. ſit
epiſcopo. quia monaſterium quod unitur
gaudebit priuilegijs & immunitatibus il-
lius cui unitur. quod enim alteri aggrega
tur eius debet imitari naturā. ut infra de
ſtatu, regulariū recolentes.C. de rei uxo.
actio.l.una.C. communia de leg.l.1.Puto
ſine conſenſu epiſcopi hoc fieri non de-
bere & intelligo quòd in decreta ſupra
de his quæ ui mer.ue cauſa fiunt cū dilect.
7 habitus fuit conſenſu epiſcopi. ¶ † Tribus
autem modis unum monaſterium uel una
eccleſia unitur alteri uno modo ſit ut cum
una alteri ſubijcitur. Et tūc ſubiecta uniet
ſecundum obſeruantias eius cui ſubijcitur
& priuilegijs eius utetur ut in præallega-
ta decre. recolentes, circa fi. & ideo ne-
ceſſarius eſt epiſcopi conſenſus ut prædi-
xi.& ſecūdum hoc dicitur una eccleſia de
pendere ab altera ut ſupra de ætа. & qua.
in or. præfi. eam te. Secundo modo ſic ut
cum duæ eccleſiæ uniūtur ita & neutra ſu
bijciatur alteri. nec eſt ſcire quæ ſit illa
quæ unitur quæ ſit illa cui uniatur altera.
ſed ambæ eccleſiæ ſic conueniunt ut cano
nici unius uel monachi ſint canonici uel
monachi alterius. & ſint omnia commu-
nia. & tunc erunt quaſi una eccleſia et qua
ſi unum collegium.et uiuent ſecundū me-
liores obſeruantias et conſuetudines qui
hactenus in utraque uigebant et reſpon-
debūt epiſcopis diuerſarum diœceſum uel
eiuſdem ſicut prius. ut illi qui uiuunt in il
lo loco reſpondeāt ſuo diœceſano in his
in quibus debent. et iſti qui uiuunt in iſto
reſpondeant ſuo ſi diuerſos habeant diœ-
ceſanos ut unio non noceant diœceſanis.
ut infra eodem capitulo quia monaſteriū.
Tertio modo fit unio duarum eccleſiarū
ut duæ remaneant. et poſſeſſiones diuiſæ
ſint ſicut prius et collegia duo. ſed in hoc
tantummodo unum habeat prælatum qui
pręſit utrique. Sic et Imperator duas di-
gnitates coniungit in unum. ut in auten.
ut iudices ſine quoquo ſuffra.§. illud. col.
2. De iure autem epiſcopi erit quod dixi
8 in modo ſecundo. ¶ † Quattuor autem
ſunt cauſæ propter quas unio eccleſiarum
fieri poteſt. Propter temporis qualitatem
ſeu

ſeu turbationem. ut.21.q.1. & temporis qualitas. Item duarum eccleſiarum uicinitas.ut ibidem.Item eccleſiæ paupertas. ut.10.q.3.unio circa finē. Item a clericis uel monachis deſolatio uel deſtitutio. ut infra eodem. quia monaſterium.

Summarium

1 *Monachi & alij religioſi quid iuris habeant in capellis monachorum.*

2 *Intellectus ad.c.tributum.23.q.8.*

3 *Religioſi ſi acquirunt capellas ex donatione epiſcopi, quod ius in illis habeant, & num. 4.*

4 *Actio de ſubiectione capellæ,an contra ipſam uel poſsidentem competat.*

¶DE CAPELLIS MONACorum. Rubrica.

IN ſuperioribus rubricis tractatum eſt de monachis & alijs religioſis. hic tractatur de eorum locis & capellis. & ideo ſubijcitur hic rub. de locis uel capellis monachorum ſeu aliorum religioſo-
1 rum.¶† Eſt igitur uidendum quid iuris habeant monachi & alij religioſi in ſuis capellis. Et in hoc diſtinguendum eſt.quia aut monachi ius habent in capella ex fundatione aut ex donatione laici.Si monachi capellam in proprio ſolo expēſis pro prijs fundauerint. habent in ea omnia tē poralia & epiſcopus omnia ſpiritualia.Et hoc eſt quod alibi dicitur ſacerdotes de populi quidam cura epiſcopis reddant rationem. abbati uerò pro rebus temporalibus ad monaſterium pertinentibus debitam ſubiectionem exhibeant & ſic ſua cuique iura ſeruentur. ut.16. q.2. ſane.&. c.ſtatuendum.infra de priuile. cum & plā tare.§. in eccleſijs.infra eod.c. infra ſupra de præben. in lateran.&.c. de monachis. Habent & nihilominus ius præſentandi.
2 ut ſupra de ſupplen.neg. præ. ſicut.† Et per hoc notare potes quod cum collegium regularium. & idem in ſecularibus puto fundat aliquam eccleſiam, pinguius ius habet ex fundatione quam laicus. qui & ſi ius habeat præſentandi.ut infra titul. proxi.in poſſeſſionib. tamē eccleſię quas etiam ipſe confert nullam retinet poteſtatem. ut.10.q.1.nouerint.poſſunt tamē laico patrono ſtatui aliqui prouentus in eccleſia percipiendi. ut infra titu. proxi. præterea. Et ſic intelligo.23.q.8. tributum,quod intelligo ante conſecrationem eccleſiæ. ar.C.de dona. quæ ſub modo l. perfecta.&.16. quæſtio. ult. filijs poſſunt autem ante conſecrationem uel poſt poſſeſſiones aliquæ beneficij uice concedi & maximè patrono.ut.16.q.6. illud. &.16. q.1.poſſeſſiones. Si uero ex donatione epiſcopi monachi ius habeant. ut in capel
3 la tunc ſi certo † modo donauit eis epiſcopus ius illud habebūt quod expræſſum eſt. ar.ff.de pac.l.in traditionibus. Si uerò epiſcopus contulit pleno iure, tunc monachi habebunt temporalia & ſpiritualia & inſtitutiones ut.16.q.2.uiſis. Quod ſi epiſcopus ſimpliciter donet. tunc illam portionem contuliſſe uidetur quam epiſcopus temporaliter in eandem percipere conſueuit,forte aliquid tempore dedicationis impoſitum. Sed ſi epiſcopus nihil tale percipiebat in ipſa tunc donaſſe uidetur omne id quod ſpirituali iure percipiebat in ea. ut tertiam uel quartam de obligationibus uiuorum & mortuorum. præter cathedraticum. Vt autem hæc donatio ſit legitima conſenſus eſt capituli requirendus. ut infra de dona. paſtoralis. Vbi uerò ex donatione laicis ius ſibi uendicant religioſi in eccleſia tunc tantum modo ius obtinent patronatus ut. infra e. c.cum ſeculum. & ſi quid aliud percipiebat laicus temporaliter in eadem ut ſupe rius dictū eſt.non enim potuit laicus plus iuris in eccleſia conferre laico quam ſibi competeret. ut infra de dote poſt diuor. reſ.c.nuper. 1.q.1.&.1.q.7.Dabertum.ff. de re.iur.l.nemo plus. &.ff.de contrahen. emp.& uen.l.alienatio.Quāuis caſualiter & ſpecialiter hoc generale fallat ut ſupra de ele.ſuffraganeis.ff.de uſufru.l.quod noſtrum.ff.de acqui.re.do.in.l nō eſt nouū,
4 &.ff.de acqui.poſ.l. interdum.† Sed quid ſi in eccleſia malè à laico detenta ex do-

natione ipſius in uſus tranſierit monacho
rum, epiſcopo loci præbente conſenſum.
Conſtabit hæc donatio perpetua firmita
te ſubnixa ut.16.q.1.c.ult.ut ſi laicus erat
patronus ius patronatus tranſeat .in eoſ-
dem & nihilominus quod temporaliter
epiſcopus abtinebat.ſi uero laicus patro-
nus non erat ſaltem ius epiſcopi tranſit ſu
pra de do.paſto.infra de iure patro.illud.
Et hæc omnia locum habent monaſterijs
quæ non ſunt exempta cum ſuis capellis.
aliquin diœceſanus nihil iuris habet in ca
pellis ſicut nec in monaſterijs ex quibus
capellæ dependẽt.ut notaui ſupra de ſta.
5 mona. in fi.¶ † In ſumma notandum eſt
quod ſi agatur de ſubiectione capellæ nõ
eſt agendum contra ipſam . ſed contra ſu
periorem qui eſt in poſſeſſione uel quaſi
ſubiectionis ipſius ut ſupra.tit. proxi.cum
uenerabilis ſupra de elec.querelam 16.q.
3.inter memoratos. ſupra de reſcript. ex
parte.ff.de lib.exhi.l.ul.ff.de ſerui.l. ult.&
ff.ſi ſer.uen.l.is cuius & nihilominus agi
poteſt contra rectorem capellæ ut ſupra
de appe.ad audientiam ſupra ut lite non
conteſta.quoniam 12.q.2. quicunque . &
in prædicta decre.ex parte.

Summarium

1 *Ius patronatus quid ſit . & ex quibus proueniat .*

2 *Patrono quæ competant.*

3 *Inſtitui non debent ſine præſentatione in eccleſia quæ patronum habet .*

4 *Patronus qui præſentauit unum, an poſſit uariare & alterum præſentare .*

5 *Clericus plus peccare dicitur quam laicus in eodem genere delicti .*

6 *Intellectus ad c. cum Bertoldus. de re iudica. c. & decreuimus.16.q.7.*

7 *Ius patronatus qualiter in alium transferatur .*

8 *Ius patronatus an transferatur in alium ſine auctoritate.*

9 *Plures quando ſunt patroni,et in præſentatione epiſcopi diſcordant, quid ſit agendum.*

10 *Epiſcopus quid agere debeat quando inter præſentatores eſt contentio quis eorum ſit patronus.*

11 *Ius patronatus an ſit apud quemlibet hæredem inſolidum quo ad omnes effectus . & quomodo intelligatur . & num. 12.*

12 *Ius patronatus ex gratia cadit in laico .*

13 *Epiſcopus in aliena diœceſi eccleſiam ædificans poteſt quemcunque clericum præſentare .*

14 *Differentia utrum ius patronatus ſpectat ad clericum iure eccleſiæ , uel patrimonij ratione.*

15 *Vnus ſi conſtruit eccleſiam & ei plures ſuccedunt hæredes omnes ſunt patroni .*

16 *Plures ſi eccleſiam conſtruant uel dotent , an omnes habeant unum ius , an pro beneficij portione.*

17 *Clericus habens ius patronatus, nunquid poſſit ſeipſum præſentare.*

18 *Excluditur ab officio procuratoris qui ſe ingerit .*

19 *Patronus poteſt eligere filium.*

20 *Patronus donando , tradendo & concedendo eccleſiam, uel inſtituendo in ea, quo ad eccleſiam nihil agit .*

¶ DE IVRE PATRONATVS.
Rubrica.

EGimus ſupra de iure patronatus in
ſpecie .ſ. quid competit monachis
& alijs religioſis. Nunc communi-
ter & generaliter de iure patronatus aga
mus unde ſubijcitur hic rub. de iure pa-
tronatus . ¶ Videamus igitur quid ſit ius
patronatus.ex quibus proueniat quæ com
petunt patrono. an ſine præſentatione ua
leat inſtitutio. qualiter ius patronatus in
alium transferatur. Itẽ quid ſi plures ſint
patroni & diſcordant in præſentando .
Item infra quod tempus patronus debeat
1 præſentare. ¶ † Ius patronatus eſt aucto.
ritas ſeu poteſtas proueniens ex benefi-
cijs ante conſecrationem eccleſię collatis.
¶ Patronatus autem ius prouenit ex fun-
datione dotatione ſoli collatione. 16. q.
7.filius.& c.quicunque. 18.q.2. abbatem.
Et hoc uno uer.continentur. Patronum
2 faciunt dos edificatio fundus . ¶ † Com-
petit patrono aliquid honoris. aliquid
oneris.aliquid utilitatis . Aliquid hono-
ris ut.

tis ut ſi eccleſia nō fuerit collegiata. præſentet. ut infra ferè per totum. ſi fuerit collegiata, tunc non electioni faciendæ. ſed iam factæ honeſtius patroni poſtulaturus aſſenſus, niſi ex ſpeciali conceſſione btineat ut partes ſuas interponere debeat electioni tractandæ. ut infra eod. c. nobis. Item habet aliquid honoris. quia primus in proceſſione incedit. ut. 16. q. 7. piæ mẽtis. &. c. Frigentius. Habet aliquid oneris, quia tenetur defendere eccleſiam ab oībus oppreſſionib. ut. 16. q. 7. fil js. Habet aliquid utilitatis. qa ſi uergat ad inopiā alendus eſt de bonis eccleſiæ. ut 16. q. 7. filius &. c. quicunq;. Et notātur duobus uerſibus. Patrono debetur honor onus, utilitaſq;. Præſentet præſit. defendat. alature genus. Poteſt etiam patronus præter egeſtatem aliquos reditus habere moderatos ab eccleſia cuius patronus exiſtit ut hic notaui ſupra titul. proxi. circa princi.

3 † Sine præſentatione inſtitui non debent in ea eccleſia quæ patronum habet & ſi ſpretis patronis hoc factum fuerit ſecundum rigorem iuris eſt inſtitutio irritanda ut infra eo. c. illud in fi. uel irrita nuncianda. & ad inſtituentis uerecundiam inſtitutus amouendus eſt, & alius quem patronus condignum elegerit ordinandus. ut

4 16. q. 7. decreuimus. † Sed ſi laicus repræſentet unum & poſtea uariat alium præſentando uidetur à primo diſcedere poſteriorem præſentando. ut. ff. de procur. l. ſi cum. §. ulti. & ſupra de procura. non iniuſte. & tunc uidetur arbitrio epiſcopi relinquendum quis eorum alteri præferatur ut infra eo. c. cum autem aduocatus ui in caſu iſto ſit locus gratificationi ſicut alias. ff. de reli. & ſump. fu. l. ult. ff. de donat. l. ſtichum. §. ſi decem. ff. de peculio. l. ſumma. ff. depoſi. l. ei apud quem §. 1. ff. loca. & conduc. l. in naue Saupheli, in fin. Licet ſitis argu. contra quòd non ſit locus gratificationi. ff. quæ in fraudem cre. l. pupillus. Admittitur hæc uariatio patroni laici duplici ratione. Vna quia in caſu iſto locus eſt pœnitentiæ. ſicut & alias. 2. quæſtio. 3. ſi quis iratus. & c. ſi quē pœnituerit &. quæſ. 6. §. ſi uero & . l. ſi quis libellos. Alia ratione. quia præſentato ex præſentatione non acquiritur ius in re. unde alio præſentatio & inſtitutio potior eſt conditio poſſeſſoris. quoniam antequam præſentato per diœceſanum epiſcopum approbetur ratum nō eſt quod à patrono fuerit inchoatum. ut infra eodem c. quod autem conſulis. Et propterea ſicut dixi, ſuperior uariantem admittit. quia nonnunquam prætor uariationem admittit & conſilium mutantis non aſpernatur. ut ff. de col. l. nonnunquam. Quamuis alter inconſtantia arguatur. ut. ff. de procur. l. in cauſæ. ¶ Variatio autem non admittitur in perſona eccleſiaſtica uariante. ut in prædicta dec. cum autem aduocatus, in fin. Et eſt ratio quia quædam res prohibentur in clericis quæ in lai
5 cis tolerantur† & in eodem genere delicti plus dicitur peccare clericus quam lai cus. ut. 15. diſtinct. nulli fas. 1. quæſt. 3. ſaluator. 11. quæſt. 3. præcipue. 32. quæſt. 5. qui uiderit. 19. diſtinct. nulli infra de hæ re. ex communicamus. §. præterea. ff. de re.
6 mi. l. omne delictum. §. augetur. † Et quod dixi præſentatum à laico non habere ius in re eo quod ratum non eſt à patrono quod fuerit inchoatum priuſquam à prælato fuerit approbatum recipit contra ſupra de re iudi. cum bertoldus. ubi primo præſentatus & non admiſſus agit contra ſecundum præſentatum & inſtitutum ut amoueatur. In quo ſic dicendum ſi quis præſentetur ab eo qui ius habet præſentandi. & cum ſit idoneus non admittitur à prælato. & patronus non uariet. ius habet in re & agere poteſt contra inſtitutum à nemine uel à falſo patrono præſentatum. Et ſic loquitur. c. cum Bertoldus. ſic loquitur. 16. quæſt. 7. decreuimus, ubi autem uerus patronus aliquem repræſentat & uariat alium repræſentando locum habet. c. cū autē aduocatus. &. c. quod autem conſulis. ut primo præſentatus ius non habeat in eccleſia ad quem primo fuerit præſentatus ut poſſit agere aduerſus ſecundo præſentatum & inſtitutum. Sed poterit agere contra prælatum qui cum præſentatum & idoneum mali-

cioſè non admiſit fortè differendo inſtituere & difficultates. aliquas ingerendo ut uariet patronus & alterum præſentet. & aget ut prouideat ei in beneficio competenti. ut infra eo. ti. paſtoralis. Et quia prælatus non admittens præſentatum idoneum ſic punitur. dixerunt quidam non eſſe locũ gratificationi & correctam eſſe illam decre. cum autẽ aduocatus. per illã paſtoralis. Sed uerius eſt quod primo dixi. ut gratificationi ſit locus. & qui gratificando prælatus eccleſiam cõtulerit eius erit & alius nullũ ius in eccleſia habebit quãuis primo præſentato & idoneus ſubueniatur. ut ſuperius dictum eſt. Admittenda eſt igitur præſentatio patroni uel eius qui ẽ in quaſi poſſeſſione iuris patronatus ut infra e. conſultationibus, infra ſex menſes à tẽpore uacationis. ut e. c. eam te. uel infra quatuor à tpe motæ litis. ut infra eo. quoniã in quibuſdã infra e. c. cũ propter diſcordiã. Quidã aũt dicũt correctã eſſe illã dec. eam te per poſteriorẽ cũ propter diſcordiã & tẽpus ſemeſtre reductũ eſt ad tẽpus

7 quadrimeſtræ. ¶ † Transfertur in aliũ ius patronatus gratuito titu. ut infra eo. c. ex inſinuatione &. c. illud. &. c. cura paſtoralis. Non gratuito autem titulo non tranſit cum ſit ſpirituale uel ſpirituali annexũ ut infra eo. c. de iure. quia clerici. &. c. præterea. Cum uniuerſitate autem tranſit ius patronatus etiam non gratuito titu. ut infra eo. ti. cum ſeculum. ut fundus dotalis qui per ſe generaliter non tranſit. ſed cũ uniuerſitate transfertur. ut. ff. de fun. do. l. 1. quædam enim ſunt per ſe ſola non tranſeunt ſed cum alijs transferuntur. ut. ff. de acquir. re. do. l. quædam. ff. de contrahen. empt. uend. l. in modicum. Vnde uerſus. Iura patronatus tranſire facit nouus hæres. Res permutata donatio uenditioq;. Nam ex ſucceſſione tranſit in hæredem. ut infra capitu. 1. Et permutatur cum alio. ſpirituali ut. 16. quæſtione. 7. nemini. Et uenditur cum uniuerſitate ut in decre. cũ

8 ſeculum. † Sed nunquid ſine auctoritate epiſcopi trãsfertur. & uidetur quod in ſingularem perſonam non. ſed in collegium ſic. & hoc innuitur manifeſte infra eo. illud ubi dicit licet religioſo loco patronatus ius conferendi liberam habeat poteſtatem. Et eſt ratio qua ius canonicum libenter amplectitur ut id quod eſt ſpirituale uel ſpirituali annexum à laico ad eccleſiam reuertatur, ut alias uideo. 16. qu. 1. c. ulti. ſupra de his quæ fi. à præla. ſine cõ. ca. cum in apoſtolica. tunc enim ius redit ad ſuam naturam ut. ff. de pac. l. ſi unus §. idem dicemus. Non ob. infra eodem titu. ex inſinuatione, nam illam intelligo cum conſenſus capituli interuenit. Sed obſtat infra eodem. cap. nullus quæ dicit quicquid eccleſiaſtici iuris eſt non poſſe monaſteriis conferri ſine conceſſione epiſcopi. Sed ibi excipi poteſt ius patronatus. Vel ſi uelis ſtabis ei quod dicit illa decr. nullis. ſine aliqua exceptione. Et reſpondebis ad illam decretalem illud quia quod dicit licet religioſæ domui &c. non determinat proximam clauſulam præcedentem illam ſcilicet tum quia laicus. ſed aliam ſcilicet tum quia de re non uacante &c. ut ſit ſenſus laicus eccleſia non uacante ius patronatus quod habet in ea etiam cum conſenſu epiſcopi priuato conferre non poteſt licet religioſo loco conferre poſſit ſubaudi non tamen ſine conſenſu

9 epiſcopi. ¶ † Si plures ſint patroni & diſcordant. quidam enim repreſentat unũ quidam alium. ſi conſtat eos eſſe patronos ſtabit epiſcopus maiori & ſaniori parti illorum ſi partes præſentati non uideantur æquales tunc attendantur merita eorum quæ præſentantur. ut ſupra eo. c. quoniam in quibuſdam 62. diſt. ſi forte. Sed ſi præſentati pares in meritis uideantur tunc eſt locus gratificationi de qua ſuperius dictũ eſt. uel dicet epiſcopus patronis. iterũ præſentate. ar. 79. di. ſi duo. Nec puto quod in caſu iſto alter eorum habebit contra epiſcopum aliquam actionẽ. quia epiſcopi ſeſe impediunt in concurſu ſicut duo fructuarij. ut. ff. quibus mo. uſu. amit. l. ſi duobus. §. cũ ſingulis. ff. de uſuf. l. quoties ſicut duo hæredes ſub cõditione inſtituti ut. ff. de condi. & iſti. l. ſi titius hæres erit. Sed ſi patroni nolint quẽ præſentare, epiſcopus reliquias de illa eccleſia ſi fieri poteſt ſine ſcandalo.

ſcandalo. & ſeruet uſque ad diem concor
diæ.atq; eiuſdem eccleſiæ claudat hoſtia
ut nullus in ea ſacrum miniſterium ce-
lebret antequam unum eligant præsbyte
rum qui ſacroſancta idoneus ſit procura-
10 re.ut infra e.c.quicunque.¶ †Cũ aũt inter
præſentantes ſit contentio quis eorum ſit
patronus expectet epiſcopus ad ſex men-
ſes.& ſi uſq; tunc non fuerit diffinitũ pro
uideat epiſcopus eccleſiæ de paſtore. ſal-
uo in poſterũ iure eius qui euicerit.ut in-
fra.e.t.ſi uero.& ſi noluerit epiſcopus tan
to tẽpore ſpectare,faciat hoc.in fine qua-
tuor menſiũ.ut infra.e.c.quoniã in quibuſ
dã.Si autẽ inter epiſcopũ & præſentantes
ſit qõ.forte epiſcopo ignorante eos fore
patronos tũc donec quæſtio ſopiatur epi
ſcopus ponat in eccleſia œconomum pro
reditibus conſeruandis qui aut eos in uti-
litatẽ eccleſiæ conuertat.aut fideliter futu
ræ perſonæ reſeruet . ut ſupra de offi. ord.
11 ſũ nos plerũq;.¶ †In ſumma notandũ eſt
quòd ius patronatus apud quẽlibet hære-
dẽ eſt in ſolidum quo ad oẽs effectus præ-
ter ſacerdotis præſentationẽ quę eſt apud
omnes ita quòd apud nullũ.ut infra e.c.1.
& 2.Et hoc ideo quia cum ſit res ſimplex
perueniens ad quẽlibet hæredum inſoli-
dum. etiam ſi ex diuerſis & inæqualibus
partibus ſint hæredes ut.ff.de ſeruitu.l.uia
ff.ad.l.Fal.l.1.§.ſi uſuſructus.quia ſpiritua
lia non diuiduntur. ut 7.q.1.nihil. Vnde
alia in corporalia ut nomina. & ſi non ue
niant diuidenda.ut.ff.famil.erciſ.l.2.§.ul
ti.&.l.hæredes.§.1.C.eo.tit.l. ea quæ ue-
niunt tamen adiudicanda & aſſignanda.
ut.ff.fam.erciſ.l.3.non ſic in iure patrona
tus.quod nec uni aſſignatur nec diuidatur
inter omnes ſed conſiſtit inſolidum apud
12 omnes ut ſuperius dictum eſt. ¶ †Item no
tandum eſt quod ius patronatus. quãdoq;
ſtat in ſuo nomine.quãdoq; dicitur aduo
catia.ut infra e.t.quia clerici.quandoq; ui
cedominatus.quãdoq; cuſtodia.quandoq;
guardia apellatur ut infra.eo.ti.præterea.
quãdoq; ius frequẽtationis ſeu proceſſio-
nis.ut 16.q.7.piæ mẽtis.&.c. Trigentius.
¶Item nota quod ius patronatus de gra-
tia dicitur obtineri.ut 16.q.5.ſi.quis epi-
ſcoporũ eccleſia enim ſuſtinet patronos
in hac parte.ut infra.e.ti.quoniam in qui
buſdam.Et hoc ideo quia cum ius patro-
natus ſit ſpirituale uel ſpirituali annexum
ut ſupra de iudi.quãto.infra eo.ti.de iure.
& laici de rigore iuris non debeant eccle
ſiaſtica & maxime ſpiritualia tractare ne
gocia ut ſupra de iudi. decernimus. & cũ
eccleſiæ cum ſuis dotibus ad ordinationes
epiſcoporũ pertineant.ut 10 q.1. decretũ.
& c.nouerit ex permiſſione iuris procedit
ut hoc ius cadat in laicum. & actus præ-
ſentandi qui merè eſt ſpiritualis. hæc ta-
men permiſſio ſiue gratia conuerſa eſt in
ius commune & ob hoc dicitur ius patro
natus annexum ſpirituali cum tamen ſit
ſpirituale. quia cum laicus nullum ſpiri-
tuale ualeat poſſidere. poſſidet tamẽ uel
quaſi poſſidet ius patronatus. Item ius fu
nerandi ut.ff.de mortuo inferẽ.l.1. & præ
terea ius eligendi.ſi ex priuilegio compe
13 tat.ut infra eo.t.nobis.¶ †Item notandũ
eſt quod ſi epiſcopus in alia diœceſi eccle
ſia ædificauerit hæc gratia ſit ei ut liceat
ipſi quemcunq; clericum præſentare un-
decunque ſit.ut.16.q.3.ſi quis epiſcoporũ.
contra illud.71.di. hortamur. quaſi ſuffi-
ciat teſtimonium epiſcopi præſentantis.
ar ad hoc.7.quæſtio.1.epiſcopus. de loco
ſicut & monacho ſufficit teſtimonium ab
14 batis. ut.16. monachi uagantes. † Et eſt
ſciendum differentia eſt utrum ius patro
natus ſpectat ad clericũ iure eccleſiæ, uel
patrimonij ratione. Nam in primo caſu
poteſt legatus ratione eccleſiæ conferrẽ
eccleſiam ſpreto tali patrono.ut infra eo.
c.cum dilectus.Et eſt ratio. quia cum lega
tus cõferat eccleſias & alia beneficia quæ
inuenit uacantia,& qua uacare incipiunt
poſt ſuum ingreſſum. non obſtante iure
inſtitutionis quod ordinario competit,
nihilominus obſtabit ius patronatus quod
clerico competit beneficij ratione. quia
plus iuris habet prælatus in conferendo
quam patronus in præſentando. & ni-
hilominus illud quod pluris eſt abſorbe-
tur prærogatiua legati. ut ſupra de offic.
15 ord.dilectus. † Sed quid ſi unus conſtruat
eccleſiam & ei plures ſuccedunt hæredes
nun-

nunquid omnes erunt patroni. Sicut in-
fra.c.1.Sed nonne grauatur conditio ec-
cleſiæ multiplicatis patronis. Non quia
multiplicantur defenſores.ut 16.qu.7.fi-
lius ac nepotibus.Idem ius competit om
nibus & inſolidum quod competebat de-
functo.non ſecundum diuiſiones hæredi-
16 tis. ¶ Item † quid ſi plures conſtruant ec-
cleſiam uel dotent.nunquid omnes habe
bunt unum ius an pro beneficij portione.
Reſpondeo unum & æquale. quia ſicut
ſuperius dixi ius patronatus eſt ſimplex
& indiuiſibile. fateor tamen quod in alē
do & in honoribus qui debentur patro-
nis habebitur reſpectus ad eum qui plus
donauit & ſi gratificationi locum adeſſe
contingat concurrentibus magis debet
prælatus gratificari præſentato ab illo
qui plus cōtulit quam ab illo qui minus.
17 ¶ Sed † quid ſi clericus ius habeat ius pa
tronatus. nunquid ſeipſum præſentare po
teſt. Non ut infra eodem titu. per noſtra
& ſimile.8.qu.1.in ſcripturis. In multis
enim iuris articulis hoc reprobatur. ut
18 quis ſe ingerat ad aliquod officium.† Nā
qui ad officium procurationis ſe ingerit
ſeipſum excludit, ſuſpectus enim habe-
tur. ut.ff.de procu.l.quæ omnia. & qui ſi
bi tutelam aſcribit. ut.ff. ad leg. Cor. de
fal.l.uxori.§.qui ſe.nec poteſt quis ſibi au
ctoritatem præſtare ut.ff. ad Treb.l.1.§.
fuit & accedunt ad hæc.ff.de teſta. tu.l.ex
19 ſententia.ff.de aucto.præſt.l.1.¶ † Sed op
ponitur. pater & filius eadem perſona cē
ſentur.ut.C.de impube & alijs ſubſtitu.l.
ult.& tamē pater eligit filium.ut.ff. quod
cuiuſque uniuer.l. illud. Ad quod reſpon
deo. pater & filius cenſentur una & ea-
dem perſona fictione iuris non ſecūdum
ueritatem. Item opponitur, tutor ſibi ipſi
poſſeſſionem tradit ut.ff. de contrahen.
empt.& uen.l. fiſtulas.§. fundum. Et ad
hoc reſpondeo. non ſimpliciter ſibi tra-
dit ſed ægrediente pupilli familia ipſe in
20 greditur. ¶ † Vltimo notandum eſt ꝙ pa
tronus donando tradendo & concedendo
eccleſiam uel inſtituendo in ea quo ad ec
cleſiam nihil agit. ut infra eo.ti.c. ul. Ve-
runtamen ſi quis utatur tali ſimplicitate
uerborum. dono tibi eccleſiam & conce-
do, donare intelligitur quod habet in ea
ius, uidelicet patronatus ut infra eod.ca.
quod autem. Nam plerunque hoc nomen
eccleſia pro iure patronatus ſupponit. ut.
16.q.ul. ſi plures.&.15.q.3.nemini.

Summarium

1 *Cenſus quid ſit. & an per cenſum fiat probatio ſubiectionis.*

2 *Cenſus à quo imponatur. & quando & numero 3.*

4 *Cenſus nouus imponi non debet nec antiquus augeri.*

5 *Nouus cenſus quis dicatur.*

6 *Cenſus an poſſit remitti.*

7 *Cenſus ſi fuit tanto tempore ſolutus quod non extet memoria quando fuerit impoſitus. uel quando primo ſolutus an pro iure conſtituto habeatur.*

8 *Quid ſi per quadraginta annos cenſus ſoluatur & cauſa impoſitionis uel ſolutionis ignoretur.*

9 *Epiſcopus quid exigere debeat ab eccleſiis.*

10 *Procuratio quare debeatur. & qualiter in procurationibus ſe habere debeant, & conſiderare habeant ſuperiores,*

11 *Procuratio an à pauperibus eccleſijs exigatur.*

12 *Viſitator eccleſiæ nunquid quod domi ſolet expendere expendere debeat in uia dum uiſitat, ut ſaltem in eo eccleſia releuentur.*

13 *Procuratio non uenit in generalem remiſſionem iuris epiſcopalis. quia nec uiſitatio nec correctio remitti poteſt.*

14 *Viſitatio eccleſiarum quando fieri debeat. & quoties.*

¶ DE CENSIBVS.
Rubrica.

DIctum eſt ſupra de quodam onere eccleſiarum. ſcilicet de iure patronatus, nunc autem ſubſequenter & de quibuſdam alijs oneribus tractatur. Ideo ſubijcitur hic Rubrica de cenſibus & actionibus & procurationibus. ¶ Videamus igitur quid ſit cenſus

ſus. quis cenſum imponere poteſt. Item
an poſſit augeri, & an poſſit remitti. Item
ex quibus cauſis fieri pōt exactio ab eccle
ſijs. Itē ex qua cā debeatur procuratio, &
1 cui & a quibus. ¶ † Cenſus eſt annua pēſio,
quæ epiſcopo de prouentibus eccleſiæ de
betur ut 1.q. 3. quæſitum in fi. Per cenſū
fit probatio ſubiectionis ut infra eo.c. om
nis anima. Aliquando cenſus præſtat in-
dicium præſtitæ libertatis aliquando per-
ceptæ protectionis ut infra de priuile. re-
cepimus. unde cenſus in poſitio non ſem-
per probat exemptionem. Nam ex dupli-
ci cauſa imponitur ut ſuperius dictum eſt.
& ideo non probat hoc eſſe quod ad hoc
contingit ab eſſe. Protectio autem non in
ducit exemptionem ut infra de priuile. ex
parte tua. licet aliquando ſuperpoſitio ſub
protectione domini papæ inſtar appella-
tionis habeat. & ſic ſuper re certa eximat
& ad tempus ut ſupra de ap. ad audientiā.
Nam appellans quodammodo eximitur a
iuriſdictione illius a quo appellat. ut ſu-
pra de appel. directe & in hoc diſtinguo:
refert an cenſus imponatur ab epiſcopo
uel a papa imponatur. Si ab epiſcopo tūc
cenſus impoſitio ſubiectionis eſt ſignum.
ex hoc enim apparet quòd eccleſia cēſua-
lis exiſtit de iure communi ſubdita. ñ pri-
uilegio eſt munita ar. ad hoc. ca. di. contra
morem & ſupra de tranſ. præterea. Si uero
cenſuis imponatur a papa. ex hoc appa-
ret quòd eccleſia illa quæ cenſum ſoluit
ſpecialis beati Petri exiſtit & ad iudicium
perceptæ liberatis impoſitus eſt cenſus. ut
illa. recipimus & ſic probatur exempta.
2 ¶ † Imponitur cenſus & papa ut dictū eſt.
Imponitur & ab epiſcopo cum epiſcopi
concedunt aliquas eccleſias pijs locis ali
quid ſibi reſeruant in eis nomine penſio-
nis ut ſupra de reli. do. conſtitutus. Et hoc
eſt cum cōſenſu ſuorum capitulorum ut ſu
pra de his quæ fi. a præla. ſine con. cap. pa
3 ſtoralis. ¶ † Imponitur & ab alijs qui-
bus eccleſiæ ſubſunt. ut infra eo. ti. præte
rea. ſorte archidiaconis quibus eccleſiæ
ſunt ſubiectæ. ut ſupra de offi. archi. dile
cto ſupra de inſti. cū ueniſſent. uel ab ab-
batibus quibus eccleſiæ ſeculares aliquā-
do ſubſunt in temporalibus ut dixi. ſupra
de locis monachorum in prin. Aliquam
archipræsbyteris ſunt ſubiectæ eccleſiæ
in iure inſtituendi. ut ſupra de offi. dele.
ſuper eo. Aliter cenſus impoſitus uitam
eius qui ſoluerit non excedit. ut ſupra de
tranſac. de cætero. rectores enim eccle-
ſiarum non poſſunt eccleſias quibus præ-
ſunt auctoritate ſua preſertim poſt deceſ-
ſum ſuum efficere cenſuales ut infra eo. ti
tu. præterea. ¶ Apparet igitur ex præ-
miſſis quòd cenſus imponitur. cum exem
ptio conceditur uel immunitas indulgeē.
Itē imponitur tpe fundationis uel dona-
tionis cēſus uel tributū ſoluendus uel ſol
uendum patrono ut ſupra ti. proxi. præte
rea. Item tempore dedicationis imponi-
tur cenſus annus epiſcopo ſoluendus. ut
4 18.q.2. Eleutherius. ¶ † Nouus cenſus im
poni debet nec antiquus augeri ut infra
e. ti. prohibemus ſupra de his quæ fi. a præ
la. ſine con ca. paſtoralis infra eo. ti. ſigni
ficauit. & c. cum clerici. ſupra de tranſ. de
cætero ſupra de præb. extirpandæ in fi. &
c. auaritiæ & accedunt. 16.q.2. ſeruitium.
et. c. hoc tantum. C. noua uecti. impo. non
poſ. l. 3. infra eo. ti. eccleſijs et c. innoua-
mus. Sed procuratio augetur excreſcenti
bus rebus ut infra e. ti. quanto ſupra de cō
ſti. cū. M. ff. de fideicō. lib. l. generaliter. §.
ſi alienum. ff. qui et a quibus ma. lib. nō fi.
c. ſi mortis. Sic eſt in penſione rerum lo-
catatum quæ creſcit in ubertate et decre
ſcit in ſterilitate. ut. ff. loc. et condu. l. ſi
uno et ſupra de loca. et con. propter ſte-
rilitatem. Sed contra. C. de allu. l. 3. in
uerbo illo doleant. Ad quod dico. quòd
priora iura locum, habent cum uberer-
tas procedit ex gratia diuina. poſte-
riora cum ſtudio et diligentia colentium.
Quamuis hoc ultimum recipiat contra-
rium ar. de conſti. cum. M. Sed de hac ma
teria plenius noui. ſupra de lo. et condu. §.
5 fit autē remiſſio. † Nouum autem cenſum
intelligo, illum, qui non fuerit impoſitus
tempore fundationis. donationis, con-
ſecrationis, exemptionis ſeu immuni-
tatis indultæ. his enim temporibus uel
imponitur uel offertur. ſed quamuis tunc
cum.

cum offertur ſit uoluntarius. poſtmodum
tñ tráſit in neceſſitatem & debitum ſicut
alias hoc contingit ſupra de cummo. ca.
uno.ff.commodati.l.in commodato.§.ſi-
cut. C. de ac. & ob.l. ſicut initio. ut ſupra
de uo. re.magne. ¶ † Poteſt cenſus remit
6 ti.ut infra eod. ti. cum uenerabilis ita ta-
men ut epiſcopus remittat cum conſenſu
capituli ut ſupta de do.paſtoralis. & ſupra
de his quæ ſi. a præla. paſtoralis.¶ † Sed
7 quid ſi cenſus fuerit tanto temporè ſolu-
tus.quod non extet memoria quãdo fue-
rit impoſitus uel quando primo ſolutus.
uidetur quod pro iure conſtituto debeat
haberi.ut. ff. de aqua plu ar.l.1.§.ulti.&
ff. de aqua quo. & æſti. l. hoc iure. §. du-
ctus aquæ. ut tum is qui cenſum petit nõ
innitatur tempori quod non eſt modus in
ducendæ obligationis.ut.ff.de ac.& obli.
obligationũ.§. placet.C.de pac.l.ſi certis
annis. C. de uſu.l. creditor. ſed innitatur
impoſitioni quæ ex tempore præſumitur
ut.ff. de uſuf.l. cũ de in rem uerſo. ¶† Sed
8 nunquid ſi per. 40. an. cenſus ſoluatur &
cauſa impoſitionis uel ſolutionis ignore-
tur,uidetur, quòd a quo exigatur non te-
neatur ad ſolutionem, cenſus enim igno-
rantio id eſt, cuius cauſa ignoratur,nec di
uinis nec humanis legibus inuenitur. ut
infra eo. tit. peruenit Item quia tempus
non eſt modus &c. ut ſuperius dictum eſt
& accedunt ad hoc 1. q. 1. nullus epiſco-
pus grauamen 10.q.3.c.quia cognouimus
infra de exc eſ. prala. ſane. & cap. cum
ad quorundam.&.C.ne ux. pro ma. in ul.
Sed contra 18.q. 2. ſeruitium; 1.q.3. quæ
ſitum ff.ſi ſeruitutus uendi.l. ſi quis diutur
no ſupra de elec. cumana ſupra de cauſa
poſ.& proprie. cum eccleſia Sutrina. C.
de ſerui.& aqua.l.1.&.2.et de ſeruitijs tẽ-
pore acquirẽdis loquitur expreſſe lex. C.
de agri.& cen. l. litibus. dico autẽ in hac
quæſtione ſicut & in præmiſſa ut is qui cẽ
ſum petit dicat impoſitum ſi tamẽ nõ cre
dit contrarium & probet per tanti tempo
ris ſolutionem. ¶ Nunc uideamus de ſe-
cũda parte rubricæ ſcilicet de exactioni-
bus. † Et eſt ſciendum quod epiſcopus ni
9 hil debet ab eccleſijs exigere niſi canoni
ca & conſueta, cathedraticum quod erit
duorum ſolidorum ut.10.q.3. placuit. pri
ſcis.c. illud.& ſupra de offici. ordi. con-
querente ad plus minoris enim quantita-
tis eſſe poteſt. ut infra eodem titulo olim
10.q.3. numerus. Et forte hic ſolidus ap-
pellatur aureus. ut C. de ſportul.l.2.inſti.
de pœna te. liti. in fine. uel erunt ſolidi
uſuales & cõmunis monetæ regionis. ut.
ff. de le.3. l. nummis.et ſi plures ſint mo-
netæ in regione forte dabũtur meliores.
ut.ff. de iureiur.l. quanto, in fi.uel medio
cres argumen. 10.q. 2. hoc ius porrectũ.
ff. de au. et argen.legat. l. qui lancem uel
minores. ut. ff. de le. pri. l. nummis.ff. de
re. iuris. l. ſemper.ff. de legatis primo a-
pud Iulianum.§. ſcio. infra eodem titu.ex
parte. Alibi appellat ſynodaticum.ut in-
fra eodem titulo olim.Cathedratieum di
citur quod ad honorem cathedræ ſoluitur
ſynodaticum quia frequẽter in ſynodo da
tur. Item exiget tertiam uel quartam pa-
trem oblationum. ut 10.quæ.3. unio. et
ab his duobus monaſteria erunt libera.ut
not. ſupra de ſtatut.mo.circa ſi. Item cen
ſum ut ſuperius dictum eſt. Item aliquid
impoſitum ſoluendum in die dedicatio-
nis. ut 10. quæſtio. tertia nec numerus.ut
18. q. ſecunda Eleutherius. Canonicam
portionem de his quæ offerũtur gratia ſe
pulturæ. ut no. ſupra in ſumma de ſepul.
Item procurationem de qua inferius di-
cam. Suſtinetur etiam pro multis neceſ-
ſitatibus quæ aliquotiens ſuperueniunt vt
ſi manifeſta rationabilis cauſa extiterit;
cũ charitate moderatum ab eis auxilium
valeant poſtulare vt infra eo.ti. cum apo
ſtolus. §. prohibemus. Sed ſi in dubium
reuocetur.an ſit rationabilis cauſa an non
quare exigitur ſuperioris arbitrio decida
tur.ut 10.q.3. quia cognouimus. et 11.q.
1.ſi clericus aduerſus. Talias uero et exa
ctiones prælati eccleſijs imponere nõ de-
bent ut in prædicta cum apoſtolus. §.pro
hibemus.et ca. eccleſijs.1.q. 1.nullus epi-
ſcopus grauamen. ab alijs tamen inditio
nibus et neceſſitatibus eccleſiæ et clerici
ſint immunes. ut. 16. q.1. §. nouarum
cum, ſequenti placet. Et de hac materia
dicam

dicam plenius infra de immu. eccle. ¶Re
ſtat dicendum de tertia parte rubricæ ſci
10 licet de procurationibus : † Procuratio
quidem debetur ratione uiſitationis. ut ſu
pra de præſcrip. cum ex officij. & infra
eo. ti. procurationis. & ideo redimi non
poteſt : ſecundum ut detur non uiſitan-
ti: ut 10. quæ. 1. relata. Sed taxari poteſt
danda cum uiſitauerit 10. q. 3. relatum.
¶In procurationibus exigendis utetur ſu-
periores illo moderamine quod ſtatuitur
infra eo. c. cum ſecundum apoſtolum. Itẽ
conſiderabunt facultates eccleſiarum. ut
infra eo. ti. ſoſpitæ &. c. quanto. & cap cũ
inſtantia 10. q. 3. cauendum ſupra de offi.
ordi. conquerente & infra eo. cum nuper.
11 Sed nunquid a pauperibus eccleſijs pro-
curatio exigetur? Et uidetur quòd non. ne
ſupra uires ſit ut 10. q. 3. illud &. longi tẽ
poris quæſtum hora breuis conſummat.
ut infra eod. cum apoſtolus. & accedunt
ad hoc. 1. q. 2. placuit 10. q. 3. cauendum.
Sed uerius eſt quòd pauperes eccleſiæ cõ
ferent & alijs coniungentur ut infra eod.
c. cum inſtantia. &. c. procurationes & ſu
12 pra de reſcrip. accedentes. ¶Sed † nun-
quid quod domi ſolet expẽdere uiſitator
eccleſiæ expendet in uia dum uiſitat ut ſal
tem in eo. eccleſiæ releuentur uidetur q
ſic ar. in autẽ. de manda prin. §. illud col.
3. & in auten. ut iudices ſine quoquo ſuff.
§. nulli. col 2. ſed puto contrarium. quia
in ciuitate manens & uiſitans nihilomi-
nus procurationes exigere poteſt ut in-
fra eo. ti. uenerabili, non obſtante cano
ne antiquo qui contrarium innuere uide
batur. ut tũc demum procurationem poſ-
ſit prælatus exigere, cum non per ſuæ ciui
tatis parochias fatigatur ut 12. q. 2. chari
tatem. ſed ſi modum excedat ſuperior in
exigendo poterit inferior denegare. ut
infra de exc. præla. ſane. & c. cum ad quo
rundam. ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §.
Trebatius. Tenuis enim uite homines
ſub prætextu aduentus officialium breui
ſupellectili ad eorũ uſum tranſlata inui-
tus non uexentur. ff. de offi. præſ. l. illici-
13 tas. §. 2. ¶ † In ſumma notandum eſt quòd
in generalem remiſſionem iuris epiſco-
palis non uenit procuratio. quia nec uiſita
tio nec correctio remitti poteſt. ut infra
eod. ti. cum uenerabilis. 16 q. 2. uiſis in fi.
ſicut nec cathedraticum. ut ſupra de do-
na. paſtoralis. Nec ob ſupra de relig. do.
conſtitutus. ubi uidetur quòd generali-
bus uerbis eccleſia generaliter eximatur.
ſed ibi hoc operatur confirmatio domini
papæ ſicut enim ſubditus à ſe non poteſt
reijcere iuriſdictionem epiſcopalem ut ſu
pra de renunci. admonet ſupra de foro
compe. ſi diligenti. & ca. ſignificaſti, ſic
nec prælatus iugum ſui officij a ſe execu
tere poteſt ar. ff. de offi. præto. l. legatus
Ceſaris. ſic patronus quantũcunque ge-
neralibus uerbis utatur in remiſſionem
iuris patronatus, aliqua iura tamen reti-
net in liberto. ut. C. de bonis liber. l. 3.
14 ¶ † De uiſitationibus autem propter quas
procurationes exigi habent ſic ſummarie
tango. Dixerunt enim quidam quòd ſi ne
ceſſitas fuerit tunc poteſt epiſcopus ſingu
lis annis diœceſim uiſitare 10. q. 1. relata.
& q. 3. cauendum. ſed ſi non eſt neceſſi-
tas : tunc de triennio in triennium uiſita
bit. ut ſupra de offi. atc. ut archidyaconus.
Verius puto quòd ſiue neceſſitas fuerit ſi
ue non annua uiſitatio fiet. ut 10. q. 1. de
cernimus. ſed ſi neceſſitas fuerit tunc uiſi
tabitur quoties opus erit ut ſupra de offi.
archi. mandamus infra de hæreti. ad abo
lendam. 18. q. 2. nõ ſemel 10. q 1. regen
da. Nec obſtat infra eo. titu. cum uenera-
bilis. ubi dicitur procurationem accipiat
bis in anno : illam enim intelligo cum a
fundationis onus bine procurationis erat
impoſitum. Vel forte monaſterium illud
conſueuit uiſitare à fauentinis epiſcopis
bis in anno.

Summarium

1 *Eccleſia uel altaria à quo conſecranda.*
2 *Eccleſia qualiter conſecranda.*
3 *Conſecrationes quando fieri poſſint.*
4 *Epiſcopus nec primarium lapidem eccleſiæ po nere poteſt niſi prius dote conſtituta & aſsignata a fundatore.*
Eccleſia a quo debeat dotari.
5 *Eccleſiam ædificare ſi quis inceperit, an &*

quando tenetur perficere.
6 *Eccleſiæ in quibus caſibus reconſecrari ua-leant.*
7 *Eccleſia quando conſecrari non debeat.*
8 *Infideles uiuentes ab eccleſia repellendi ſunt.*
9 *Eccleſia quibus uiuentibus non communicat, et mortuis communicare non debet.*
10 *Mulier prægnans ſi eſt ſepulta in eccleſia, nunquid poßit conſecrari ea non abiecta.*
11 *Altaria quæ & quomodo conſecrentur.*

¶ DE CONSECRATIONE eccleſiæ uel altaris. Rub.

IN tractatu ſuperiori dictum eſt de cẽ
ſibus. ſed quia in conſecrationibus ſo
lent immunitates eccleſijs indulgeri
& cenſus ab indulgentibus retineri uel
imponi. ut no. ſupra tit. proxi. §. apparet.
ideo ſubſequenter ponitur rubrica de cõ.
ec. uel. al. ¶ Videndum eſt igitur à quo,
qualiter, & cuius auctoritate eccleſiæ uel
altaria ualeant conſecrari. & in quibus ca
1 ſibus poſſint reconſecrari. † Et quidẽ per
epiſcopos conſecrandæ ſunt eccleſiæ uel
altaria. ut de con. di, 1. c. 1. Per ſimplices au
tem ſacerdotes nec conſecrationes nec ec
cleſiarum reconciliationes fieri poſſunt.
etiam ex commiſſione epiſcoporum ut in
fra eod. ti. à qua. Pœnitentia tamen qui-
bus ab epiſcopo iniuncta eſt pœnitentia
& excommunicatorum reconciliatio po-
teſt ſimplici ſacerdoti committi. ut. 26.
quæſtione. 6 præsbyter. &. ca. aurelius.
2 ¶ † Debent autem conſecrari eccleſiæ cũ
miſſa. ut de con. diſtin. 1. omnes baſilicæ.
quam Ber. dicebat fore de ſubſtantia con
ſecrationis. Hugo uero dicit quod non.
Item dixit quod ſi epiſcopus conſecret &
præsbyter cantet miſſam quod eccleſia
conſecrata eſt. licet aliud ſit in ordinatio
ne clericorum. ut. 23. diſt. quorundam.
¶ Olim conſecrationes fieri non poterãt
niſi de mandato ſummi pontificis. ut de
con. di. 1. de locorum. cum quatuor. ſeq.
capitulis. Sed contra. 22. quæſt. 2. bonæ
rei. & de con. diſt. 1. nemo. &. infra eo. ti.
c. 2. & 3 Et ideo illis. 5. canonibus eſt ho-
3 die derogatum. ¶ † Et eſt ſciendum quod
conſecrationes poſſunt fieri tam diebus
ſolennibus quam priuatis. ut infra eo. tit.
tua licet in pluribus ſecus obtineat quia
nec clerici ordinantur nec uirgines aut
epiſcopi conſecrantur nec chriſma confi-
citur niſi certis diebus. ut ſupra de tempo.
ord. ſanè. 20. q. 2. deuotis. 75. diſt in c. 1. de
4 con. di. 4. omni tempore. ¶ † Item notan-
dum eſt quod epiſcopus nec etiam prima
rium lapidem eccleſiæ ponere poteſt niſi
prius dote conſtituta & aſſignata à funda
tore. ut de con. di. 1. nemo. in aut. ut de-
terminatus ſit numerus clericorum. §. 1.
& tanta debet eſſe dos quæ ſufficiat ad lu
minaria & ad uitam miniſtrorum. ut. 16.
quæſt. 7. piæ mentis. & in prædicto. c. ne-
mo duorum ad minus ſupra de fil. presby.
propoſuit. uel trium. ut de con. diſt. 1. hoc
quoque. Item ad hoſpitalitatem exercen
dam & ad reſpondendum epiſcopo de e-
piſcopalibus. ut. ſupra de ſup. neg. præla. ſi
cut ſupra de præben. de monachis. Sed ſi
hoc omiſſum eſt tempore primarij lapi-
dis ponendi reſtauretur tempore conſe-
crandi. ut infra e. ti. cum ſicut. &. 1. q. 2. pla
cuit. Sed quid ſi hoc utroque tempore ſit
omiſſum. Dixit Hug. quod epiſcopus do-
tare tenetur ſicut & cum ordinat clericũ
ſine titulo. ut ſupra de præben. epiſco-
pus. Sed melius dicitur quòd fundatores
teneantur ad hoc. ut. 16. 7. piæ mentis. &
argu. ff. de ritu nup. l. qui liberas. & lex di
cit quod hæres fundatoris tenetur. ut in
auten. de eccle. titulo. §. ſin autem. &. §. ſi
quis ædificationem. Sicut & ſucceſſor e-
piſcopi prouidet illi quem prædeceſſor ſi
ne titulo ordinauit. ut ſupra de præben.
cum ſecundum apoſtolum. Sed illis exi-
ſtentibus non ſoluendo dicerem actionẽ
dandam in epiſcopum. ut. ff. ſi meſſor fal.
mo. dixe. l. 3 §. 1. &. ff. de eo per quem fac.
5 erit. l. ulti. ¶ † Item ſi quis inceperit ædi-
ficare eccleſiam & nõ conſumauerit. Re-
ſpondeo tenetur perficere uſque ad. 5. an-
nos ſi eſt oratorium. Si autem eſt ptochiũ
uel zenodochium uſque ad annum. ut in
autẽ. de ecc. ti. §. ſi quis ædificationẽ. ¶ In
6 quibus † autẽ caſibus eccleſiæ recõſecrari
ualeant uideamus. Et aſſignauerũt in hoc
antiqui

antiqui doct.ſex caſus. Primus cum dubi-
tatur an eccleſia ſit conſerata. ut de con.
di.1.eccleſiæ. Secundus cum mouetur al-
tare maius. Tertius cum eccleſia eſt exu-
ſta. Quartus cum parietes ſunt de nouo
funditus reparati Quintus propter adultẽ
rium. Sextus propter homicidium. ut de
coo di.1.ſi motum.&.c.ſeq.&.c. de fabri
ca. Vnde uerſus. Altaris motus. dubitatio
ſemen & ignis. Effuſus ſanguinis paries ſi
corruat ipſe. Hæc ſunt quæ faciunt itera
to templa ſacrari. ſed hodie ſecus eſt.
Nam alia eſt conſecratio eccleſiæ alia al-
taris. unde ſi tabula altaris moueatur uel
enormiter frangatur ſeu diminuatur, re-
conſecratur altare & non eccleſia. ut infra
eo.ti.c.1.& è conuerſo. Si eccleſia deſtrua
tur & non altare reconſecretur eccleſia &
non altare. Ideo propter adulterium uel
homicidium non reconſecratur eccleſia.
ut infra de adulterijs ſignificaſti. & infra
eodem.c.propoſuiſti. Quod autem dictum
eſt eccleſiam diruptam uel exuſtam iterũ
conſecrandam. intelligendum eſt quan-
do parietes penitus ſunt deſtructi uel de-
cruſtati uel maior pars ipſorum. alias ſe-
cus.argu.ff.de contrahen. emp. & uendi.
l.domum. Item hoc intelligebat Hug.nõ
ſucceſſiuè. Nam ſi ſucceſſiuè cum parie-
tes ſimul deſtructi ſint & ſucceſſiuè repa-
rati.tunc eadem intelligitur eccleſia. ar-
gumen ff.de legatis primo.l. quod in re-
rum natura.ff.de iudicis.l.proponebatur.
Et nota quòd licet tectum uel alia pars ec
cleſiæ comburatur dummodo parietes in
tegri maneant. non reconſecratur eccleſia
7 ut infra eodem. capi. ligneis.¶ † In ſum-
ma ſciendum eſt quod eccleſia conſecrari
non debet ubi paganus ſepultus eſt ante
eiectionem ipſius, ut de conſecratio. di-
ſtinctio.1.eccleſia.& idem eſt in hæreti-
co uel iudeo. ut in eadẽ diſtinctio. in alio.
c.eccleſiam. Idem intelligo & in excom-
municato ſi tamen oſſa infidelium diſcer
ni poſſunt ab oſſibus fidelium. Alioquin
neutri ſunt eijciendi. ut ſupra de ſepultu.
ſacris. Sed ſi diſcerni poſſunt. tunc euul-
ſis corporibus infidelium ſed auctoritate
epiſcopi uel principis. ut de conſecratio-
ne diſtinctione.1.corpora.ff. de religio.&
ſump. fu.l. oſſa. Huius rei ratio hæc eſt
8 † quia infideles uiuentes ab eccleſia ex-
pellendi ſunt.ut 21.diſtinctio. cleros. 25.
9 diſtinc. perlectis. ergo & mortui. † quia
quibus uiuentibus eccleſia non commu-
nicat & mortuis communicare non de-
bet.ut.24.quæſt.2 c.1 &.c.ſane. Licet hoc
caſualiter fallat infra de ſenten. excom-
10 munica. à nobis. Sed † quid ſi in eccleſia
non conſecrata ſepulta ſit mulier prægnãs
nunquid poterit eccleſia conſecrari ea
non eiecta? Reſpõdeo ſic. quia fœtus pars
uiſcerum eſt. ut de conſe. diſtin. 3 ſi quid.
11 &.ff.de uentre inſpi.l.1.§.1.¶ † Item al-
taria dedicanda ſeu conſecranda non ſunt
ſine reliquijs. ut de conſecratione diſtin.
1.placuit. Dicunt tamen doctores ſuffice
re corpus chriſti. Item altaria ſi non ſint
lapidea non conſecrantur. ut de con. di-
ſtin.1.altaria. Nec obſtat quod dominus
præcepit in exodo fieri altaria de lignis
Cethin quæ ſunt imputribilia & Salomõ
fecit altare aureum. nam illa facta ſunt in
figura.

Summarium

1 Miſſam ſolus ſacerdos cantare poteſt, & quæ ſeruari debeant in miſſæ celebratione.
2 Miſſa quando celebrari poſſit.
3 Intellectus.c.nocte, diſt.1.
4 Miſſam una tantum cantare debet ſacerdos.
5 Miſſam celebrans debet habere ſocium qui ei reſpondeat.
6 Sacerdos ieiunus miſſam celebrare debet.
7 Sacerdos nunquid poſt medicinam ſumptam poſſit celebrare.
8 Sacerdos an celebrare poſſit poſt potum aquæ calidæ uel frigidæ.
9 Sacerdos pranſus an conficiat ſacramentum.
10 In miſſa decem ſunt præfactiones.
11 Sacramentum conficiendum eſt de azimis, non de fermentato.
12 Sacramentum an conficiatur de pane ex lolio facto.
13 Frumento ſi admiſceatur piper uel exi-

mium, & fiat inde panis, nunquid totum conuertetur in corpus Chriſti uirtute uerborum. & quid ſi admiſceatur aliquid de formento.

14 *Corporis Chriſti tres ſunt opiniones.*

15 *Euchariſtia in ſacramento tria intelliguntur eſſe diſcreta.*

16 *Conſuetudo eccleſiæ in quibus locum obtineat.*

17 *Officia diuina qualiter dici debeant, & quis modus in eis ſit ſeruandus,*

18 *Clerici diuinis officijs intereſſe debent.*

19 *Clerici qui ſunt in ſcholis an teneantur dicere diuinum officium.*

20 *Vir tenetur miniſtrare neceſſaria uxori, que debitum reddere non ualet.*

21 *Intellectus ad c. omnes de conſec. diſt. 1. & ad c. epiſcopus. 16. q. 6.*

¶DE CELEBRATIONE MISſarum ſacramento euchariſtiæ & diuinis officiis. Rub.

DIctum eſt ſupra de conſe. eccl. uel alta. ſed quia conſecrationes fieri ſolent & debent cum miſſa ſecundum illos qui dicunt miſſam eſſe de ſubſtantia conſecrationis. ut no. ſupra titul. proxi. in princ. Ideo ſubſequēter ponitur hic rubrica de celebratione miſſarum & additur de ſacramento Euchariſtiæ & diuinis officijs. ¶Videamus igitur quæ ſeruari dicunt in celebratione miſſæ ut dignè celebretur demum de alijs partibus
2 rubricæ. ¶†Miſſam quidem cantare poteſt ſolus ſacerdos. Nemo enim conficere poteſt niſi ſacerdos qui ritè fuerit ordinatus ut ſupra de ſumi. Tri. firmiter. §. una. de cō. diſt. 1. c. 1. &. c. ſicut & 1. q. 1. dictum. ¶Omnis autem ſacerdos non præciſus. ut tollatur obiectio de ſuſpenſis & de excommunicatis miſſam cantare poteſt præter ſimoniacum. ut infra de ſimo. tanta & præter enormiter delinquentes ſeu mediocriter quorum crimina ſunt notoria de iure uel facto. ut ſupra de tempo. ordi. c. ulti. ſupra de renuncia. niſi cum pridem in princ. hij enim ſunt ſuſpenſi & quo ad ſe & quo ad alios. Vel dici poteſt ſolum ſimoniacum & occultum ſuſpenſum eſſe quo ad ſe & quo ad alios. & hoc in deteſtationem criminis. & notorium fornicatorem. ut 32. diſtinctione nullus &. c. præter hæc. Cæterum ſacerdotes in aliis mortalibus conſtituti & ſi ſuſpenſi ſint quo ad ſe non tamen quo ad alios. ut 1. quæſt. 1. ſacerdotes. Vnde quod dicitur omnis peccator miſſam cantare poteſt. intellige de officij
2 poteſtate. non de merito uite. ¶†Miſſa celebranda eſt diuerſis horis ſecundum diuerſitatem dierum. Nam in diebus ieiuniorum celebrari debet in hora nona. ut de con. diſt. 1. ſolent. In quatuor temporibus circa horam ueſpertinam cū ordines celebrantur. ut 75. diſtin. quod à patribus &. c. ordinationes & 76. diſt. dilectionis. In diebus autem dominicis & priuatis ſiue feſtiuis poſſunt prima parte diei miſſarum ſolennia celebrari. ut de con. diſt. 1. §. 1. &. c. neceſſe. ſed ſi ſacerdos ſolus erit in eccleſia non celebrabit uſq; ad tertiam horam ſed uſque tunc ſeruabit ieiunium. ut neceſſitatibus peregrinorum & hoſpitum ſiue diuerſorum commeantium, infirmorum atq; defunctorum ſuccurrere poſſit infra e. t. c. 1. acceſſit. 43. di. c. non licet.
3 ¶†In conuentualibus autem eccleſijs ſiue, collegiatis. & ſi miſſa cantetur prima hora diei ut dictū eſt. nihilominus & in tertia cantari debet ſolennis, & ſic intelligo de con. di. 1. noſte. Vbi dicit reliquis uerò temporibus miſſarum celebrationes ante horam diei tertiam minime celebrentur
4 ſubaudi ſolēnes. ¶†Vnam autem miſſam cantabit ſacerdos in die & de die. Felix enim eſt qui unā digne celebrare poteſt, & aliam ſi neceſſe fuerit cantare poterit pro defunctis. ut de con. di. 1. ſufficit infra eodem titulo referente. De die igitur dixi, quia quidam poſtpoſito officio feriali miſſam celebrant de ſanctis quorum feſtiuitatis tunc non ſunt. ut infra eod. ti. quidam. Nam ſecundum congruentiā dierum miſſarū ſunt ſolēnia celebranda.
5 ut infra e. t. cum creatura. ¶†Cū autē celebrat ſacerdos non erit ſolus. ſed ſociū habebit qui ei reſpondeat. ut 7. q. 1. illud. 81. di. in omnibus. de con. di. 1. c. hoc quoque ſtatutum. &. 1. q. 2. placuit. Item ieiunus cele-

celebrare debet.Nam potus uel cibus quã
tumlibet minimus impedit celebratio-
nem.ut.7.q.1.nihil quod ob reuerentiam
ſacramenti inductum eſt.ut de conſe. di-
ſtinc.2.liquido.& idem in alijs ſacramen
tis.ut de conſecra.diſtin.5. ut ieiuni.75.
diſt.quod à patribus ſupra de tempo.ord.
literas.22.q.5. honeſtum. Vnde uinum
perfuſionis aſſumptum impedit aliam ce
lebrationem. ut infra eodem titul. ex par
7 te. ¶ Sed † nunquid poſt medicinam ſum
ptam poteſt celebrare ſacerdos. Dixit
Ioan. quod ſic. quia medicina inter ali-
menta non continetur.ut.ff. de pe. leg.l.
non omne. ſed tutius puto contrarium.
Nam medicina abhominationem ſolet
inducere & timendum eſt ne poſt confe-
ctionem inducat uomitum. Et hæc ratio
attenditur. alias dum quæritur quare non
conficitur in calice de cre aut de aurical-
8 co. ut de con.diſt.1. calix. ¶ † Sed nun-
quid poſt potum aquæ calidæ uel frigidæ
debet celebrare ſacerdos. Reſpondeo nõ.
quia ut dicit Io. aqua potus eſt. & canon
prælegatus.7.quæſt.1.nihil. dicit quòd
poſt potum uel cibum quemlibet mini-
mum alias litera quodlibet minimum miſ
9 ſam celebrare non debet. ¶ † Sed quæri
tur an pranſus conficiat. Ad quod reſpon
deo.& ſi malè faciat pranſus celebrando
in contemptum prohibitionis canonicæ.
conficit tamen quia quòd à ieiunio con-
ficiatur non eſt de ſubſtantia ſacramenti.
10 ut de con.di.2. liquido. ¶ † Decem ſunt
præfationes in miſſa. nouem habentur de
con. diſt.1.inuenimus.& decima.70. diſt.
ſanctorum. Et uariantur ſecundum uarie
tatem temporum & feſtiuitatum. Sunt au
tem in miſſa & in canone quædam addi-
ta quæ in textu euangelij non continen-
tur, ſed ea credimus ab apoſtolis & ſan-
ctis patribus eſſe adiecta. ut infra eo. tit.
cum Marthæ in.1.reſponſo.&.11.di.eccle
11 ſiaſticarũ. ¶ † Conficiendũ eſt de azimis.
nõ de fermẽtato.ut infra e.ti.literas.unde
ſi quis de fermentato conficeret ſecundũ
Hug.nihil conficeret. per id quod le. de
con.diſt.2.in ſacramento.& per illam au
ctoritatem,non in fermento ueteri ſed in

12 azimis ſinceritatis &c. ¶ Sed † cum de fru
mento naſcatur lolium.ut dicũt ruſtici, &
ut innuit canon.56.di.naſci.nunquid ſi de
lolio fiat panis tranſubſtantiabitur in al-
13 tari uirtute uerborum. non. ¶ † Item, quid
ſi frumento admiſceatur piper uel cymi-
num.& fiat inde panis nunquid totum cõ
uertetur in corpus chriſti uirtute uerbo-
rum.Non ſed reliquum quod de frumẽto
eſt.Quid ſi admiſceatur aliquid de fermen
to. Tũc nihil cõuertitur in corpus chriſti
quia nihil azimini eſt cuius cõſecratio fie
14 ri poſſit. ¶ † De corpore autem chriſti tres
ſunt opiniones.Vna dicit quod illa ſubſtã
tia quæ prius fuit panis & uinũ poſtea ſit
corpus & ſanguis.ut de con.di.2.panis eſt
in altari.eod.c.quia corpus.Alia tenet q̃d
ſubſtantia panis & uini deſinat ibi eſſe &
tantũ accidẽtia ipſorũ ibi remanent.ſ.ſa-
por color.& põdus.& ſub illis accidẽtibus
eſt corpus chriſti. Et hoc uidetur uelle cõ
ciliũ ſupra de ſum.Tri.& fi. catho.c. uno.
Tertia uerò aſſerit quod remanet ibi ſub-
ſtantia panis & uini. & in eod.loco.& ſub
eadem ſpecie eſt corpus & ſanguis chriſti.
arg.de con.diſt.2.ego.Et quælibet harum
opinionum fatetur uerũ corpus chriſti eſ
ſe in altari. Quarta opinio dicit non eſſe
in altari corporis & ſanguinis ueritatem.
ſed imaginem tantum ſpeciem & figu-
ram. Et iſta reprobatur infra eodem cum
15 Marthæ.§.ex eod. ¶ † In hoc ſacramento
tria intelliguntur eſſe diſcreta. uidelicet
forma uiſibilis. ueritas corporis, & uir-
tus ſpiritualis.forma eſt panis & uini,ueri
tas carnis & ſanguinis, uirtus unitatis &
charitatis.Sed primum.ſ. forma panis &
uini eſt ſacramentũ geminæ rei,ideſt,cor-
poris chriſti & unitatis.& ita eſt ſignãs tã
tum.Secundum ideſt,corpus chriſti eſt ſa-
cramentum.ſ. unitatis & res ſacramenti.
ideſt ſpecierum panis & uini. & ſic eſt ſi-
gnans & ſignatum. Tertiũ uero. ſ. unitas.
eſt res duorum ſacramẽtorum.ſ. corporis
chriſti. & ſpecierũ panis & uini. & ita eſt
tantum ſignatum. quia ſignificatur per il-
la duo ſacramenta.ſ. per ſpecies panis &
uini & per corpus chriſti. Et ita primum
eſt ſacramentum tantum ſignans.ſecundũ

ſignans

ſignans & ſignatum . tertium tantum ſignatum ut probantur hæc infra eod.cum
16 Marthæ.§. ex eo in fi.¶†In calice utrun miſcendum : ſt ui num & aqua. ut de con. diſt.2.c.1.& 2 Sed plus in eo de uino quã de aqua ponendum eſt.ut infra e.ti.pernicioſus. Sed quare reſpondeo. ex conſuetudine eccleſiæ hoc inoleuit.quæ locum habet in ſacramentis altaris ut 11.diſt.eccleſiaſticarum locum habet in ſacramento baptiſmi ut de con.di 4.de t.ina. locum habet in diuinis officijs ut de con.diſt.2. inſtitutis.& 12 d.c.ultimo . Hæc duo uinum & aqua in ſanguinem tranſmutantur.ut infra eo.cum Marthæ.§.quæſiuiſti .
17 ¶†Reſtat uidere de ultimâ parte rubricæ ſcilicet de diuinis officiis . Et eſt ſciendũ quod diuina officia dici debent cum diligentia explicatè & intelligibiliter non cum ſincopa. ut infra eo.ti.dolentes.Melior eſt enim paucorum pſalmorum decantatio cum cordis puritate ac ſerenitate ac ſpirituali hylaritate quam pſalmorum modulatio cum anxietate cordis atq; triſtitia.ut de con.diſtin.5.non mediocriter. Et quod dixi paucorum . ſanè intellige.ſ. ut tamen debitum officium non omittatur.¶ In officiis diuinis rectores eccleſiarum unum eundemq; modum teneant, quem in metropolitana ſede nouerint inſtitutum . nec aliqua diuerſitatis cuiuſcunque ordinis uel officij à metropolitana ſe patiantur ſede diſiungi.ut 12. diſtin. de his de con.diſtin.2.in omnibus & diſtinc.
18 5.conuenit.¶†Clerici diuinis officijs intereſſe debent . & qui abſque ſui corpuſculi inæqualitate defuerit excommunicetur ut 91. diſtinct.c.1.&.2.uel excludatur à clero ſiue moueatur ab eccleſia . ut 92.diſtinct cap.ultimo . & maximè ſi hoc fecerit ſolennibus diebus . ut 7.quæſtio-
19 ne 1. ſi quis in clero . ¶ † Sed quid de clericis qui ſunt in ſcholis . nunquid tenentur dicere diuinum officium . Dixerunt quidam quod illi tantum tenentur dicere diuinum officium qui ad titulum certæ eccleſiæ ſunt promoti per illud quod legitur. 92. diſtinct.ſi quis præsbyter ſecus ſi ad titulum ſuæ poſſeſſionis uel ſui patrimonii ſit promotus . ut ſupra de præbend. epiſcopus . ſed puto omnes clericos ad hoc teneri etiam ſi non percipiant neceſſaria ab eccleſia quia tenuis eſt , ſibi enim imputare debet qui ad tenuem eccleſiam ſe promoueri fecerit. argum.ad hoc
20 32.quæſtione 2.horrendus . Vnde † ſicut uir tenetur miniſtrare neceſſaria uxori. quæ tamen debitum reddere non ualet. ut 32. quæſtione 7. quod propoſuiſti. ita & clericus qui non percipit neceſſaria ab eccleſia . quia pauper eſt nihilominus tenetur eam officiare. & dicet cum apoſtolo.Scio ſatiari & eſurire abundare & penuriam pati.omnia poſſum in eo qui me cõfortat. ut 41.diſtinct. quòd dicit dominus . manus autem ſuæ miniſtrabunt ei. ut 21. quæſtione 1. clericus . in fin. & 91.
21 diſtinctione . clericus . † Et idem dico ſi eccleſia à principio fuit diues & poſtmodum deducta eſt ad paupertatem. Sed in utroque caſu debet unire epiſcopus eam alteri eccleſiæ . ut 10.qu.3.unio.ſic intelligo de con.diſtinctione 1.omnes 16.q.6. epiſcopus .

Summarium

1 *Baptiſmus quid ſit.*
2 *Baptiſmus quando inſtitutus.*
3 *Baptiſmi genera quot ſint.*
4 *Baptiſmi effectus quis ſit.*
5 *Pronomen ego an ſit de ſubſtantia formæ baptiſmi.*
6 *Baptiſmi ſubſtantialia.*
7 *Verba quæ requiruntur in forma baptiſmi.*
8 *Ordo uerborum an ſit de ſubſtantia baptiſmi.*
9 *Actus qui interponitur uel mora quæ internouit uitiet id , quòd in contextu & continuè fieri debet.*
10 *Paruulus baptizatur licet ab infideli offeratur.*
11 *Intellectus c. quos à paganis,de conſecra. diſtinct. 4.*
12 *Baptizatus an intelligatur ille,in cuius parte corporis ſacerdos aquam profundit.*

Baptiſmus

13 *Baptiſmus an in omni tempore poßit conferri.*
14 *Baptizari an poßit in nomine Trinitatis implicitè.*
15 *Baptizatus in nomine Chriſti, an ſit bene baptizatus.*
16 *Furioſo perpetuo an ualeat baptiſmus.*
17 *Baptiſmus an ualeat ei qui incidit in furorem.*
18 *Baptizatus coactus an ſit baptizatus.*
19 *Baptizatus ficlè an recipiat ſacramentum.*
20 *Baptizatus an ſit is qui baptizatur & baptizari intendit, & baptizans non intendit baptizare.*
21 *Baptizare ſeipſum nemo poteſt.*
22 *Baptizatus an quis ſit ſi aqua alius ſit liquor admixtus.*
23 *Paruuli an obligentur in baptiſmo.*
24 *Baptiſmus dicitur ſacramentum fidei.*
25 *Baptiſmus an ualeat ſi latinus proferat uerba in lingua greca uel alia.*
26 *Baptizatus in nomine genitoris, & nati & ſancti flamines, an ſit batizatus.*
27 *Baptizari non poteſt in nomine paternitatis & ſpiritalis ſanctitatis.*
28 *Baptizatus an quis ſit, ſtatur unius teſtimonio.*
29 *Vnius teſtimonio ſtandum eſt, de conſecratione eccleſia.*

¶DE BAPTISMO ET EIVS effectu. Rubrica.

IN ſuperiori rubrica dictum eſt de corpore Chriſti. quo nihil in ſacrificiis maius eſſe poteſt. ut de con. diſtinct. 2. nihil. Sed quia baptiſmus inter alia ſacramenta maius eſt neceſſarius & maius efficax ut 32. diſt. §. porro cum omnium ſacramentorum ſit ianua & fundamẽtum. ut infra de præsbytero non bapti. miſ. ueniens Ideo ſubſequenter ponitur hic rubrica de baptiſmo & eius effectu. ¶ Videamus igitur quid ſit baptiſmus. quando inſtitutus. quot ſunt baptiſmi genera &
1 quis eius effectus. ¶ † Baptiſmus eſt exterior hominis ablutio cũ certa forma uerborum. Eſt & caracter infixus animæ accedente uerbo ad elementum, unde eſt
iſta tanta uirtus aquæ ut corpus tangat &
cor abluat niſi faciente uerbo. non quia di
citur ſed quia creditur. Nam in ipſo uer-
bo aliud eſt ſonus tranſiens aliud uirtus
2 manens ut 1. q. 1. detrahe. ¶ † Fuit autem
inſtitutus ſecundum quoſdam quando di-
ctum eſt Nicodemo. niſi quis renatus fue-
rit &c. ut de cond. di. 4. filius. Secundum
alios cum dominus dixit diſcipulis. Item
baptizate omnes gentes &c. ut infra eod.
tit. debitum. de con. diſt. 4. propriè in uer
bo euntes. Secundum tertios cum miſit
Iudam cum aliis ut 1. q. 1. dedit Io. uerò
putat tunc fuiſſe inſtitutum cum dominus
à Ioanne baptizatus eſt ut de con. diſt. 4.
per aquam. Poſſet tamen reſponderi ad il
lud quia tunc dedit formam baptiſmi fa-
cto & exemplo. ſed poſtea dedit uerbo
& præcepto. cum dixit apoſtolis euntes
3 &c. ut dictũ eſt. ¶ † Genera paptiſmi ſunt
tria fluminis. ſanguinis. & flaminis. ut de
4 con. diſt. 4. baptiſmi uicem. ¶ † Effectus ba
ptiſmi eſt. quia ſi digne quis baptizetur de
letur in eo tam actuale quam originale
peccatum ſine omni pœnitentia. quia ſi-
ne pœnitentiæ ſunt dona. & uocatio dei.
quia gratia dei in baptiſmo nõ quærit ge
mitum non quærit plactum uel opus ali-
quod. ſed ſolam fidem & omnia gratis cõ
donat. ut de con. diſtinct. 4. ſine pœniten-
5 tia. ¶ † Sed quæritur an pronomen ego ſit
de ſubſtantia formæ. Et creditur quod
non. nam plenum ſenſum habet hęc uox.
baptizo te in nomine patris &c. unde
alibi pronomen dicitur abundare. ut. ff. de
hæredibus inſtitu. l. 1. §. qui neque ſic &
in ſtipulatione non intereſt utrum ſtipu-
lor habere licere. an mihi licere habere.
ut. ff. de uerbo. obliga. l. ſtipulatio iſta. Cæ
tera uerba quæ ſunt in forma neceſſaria
6 ſunt & ſubſtantialia. ¶ † Sed quæritur
quid ſi uerba ſubſtantialia dicantur ſed
corruptè & contra regulam donati. Re-
ſpondeo non minus efficax eſt baptiſ-
mus cum enim uirtus illorum uerborum
excludat demonium excludet & precis ui
tium ut de con. diſt. 4. ſi non ſanctificatur
& retulerunt. ¶ Sed quæritur quid ſi a-
liquid aliud in forma dicatur. Ad hoc
dixerunt

dixerunt quidam ut ſi aliquid præmittatur ut ſi dicatur arma utrunque cano. Ego te baptizo in nomine patris &c. uel poſt formam adijciatur ſic. Ego baptizo te in no. pa. & fi. & ſpiritus ſancti & dyaboli. efficax eſt baptiſmus. quia cum extrinſeca & impertinentia adijciuntur nõ uitiant. ut. ff. de uer. ob. l. quæ extrinſecus ſecus autẽ ſi aliquid interponatur ut ſi dicatur. Ego baptizo arma uirunque cano. In nomine pa. & fi. & ſpiritus ſancti. Nã tunc non conſertur baptiſmus. nam & ſi ordinationi teſtamenti aliquid alienum immiſceatur uiciat ut. ff. de teſta. l. hæredes. §. ulti.

7 ¶ † In forma autem baptiſmi omne uerbum aliud a uerbus domini alieni: cenſetur. ſed putant doctores noſtri contrarium. dicunt enim quòd ſiue adijciatur formæ ſiue interponatur. uiciatur baptiſmus. Quid ſic dicatur non ego baptizo te &c. Abſurdum putant dici tunc baptizatum. Et idem ſi dicatur. Ego te baptizo in nomine pa. & fi. & ſpi. ſan. & omnium ſanctorum. Et idem eſt ubi aliquid interponitur. in quo conſentiunt omnes.

8 ¶ † Sed quid ſi ordo mutetur & uerba tráſponantur. ut ſi dicatur. Ego te baptizo in no. pa. & fi. ſpiritus ſancti. numquid eſt baptizatum. Dicunt quòd ſic. ar. C. de teſta. l. præpoſteri & ſupra de reſcriptis. cauſam. nec enim ordo ſcripturæ ſeruandus eſt. ut. ff. de ſolu. l. nec enim. Alij autẽ contrarium ar. pro eis. C. de ſen. & interlo. om. iu. l. prolatam. Dicunt enim ipſum ordinem uerborum eſſe de forma. Et hoc ſecutius eſſe uidetur. ſi autem in prolatione uerborum interponatur mora naturalis & compendioſa, ut de reſpirando tuſſiendo & excreando non uiciat. ut. C. de teſta. l. cum antiquitas.

9 † An autem actus qui interponitur uel mora quæ inter uenit uitiet, id quod in contextu & continuè fieri debet. Determinabis per iura illa, ff. de duobus reis. l. duos reos. §. ul. & pe. ff. de uer. ob. l. continuus, in principio. ff. de teſta. l. hæredes. §. ſtatim. nec enim omne quod differendi cauſa fit moræ annumerari poteſt. ut. ff. de uſuris. l. ſciendum. Item nec moratoria cũctatione nec præcipiti feſtinatione faciendum eſt aliquid. Quantum uero interuallum ſine uitio ualeat in talibus interponi. intellectu magis quam locutione exprimi poteſt ut. ff. de ſolu. ratum. Et hoc totum locum habet ſi quæratur de mora interpoſita inter uerba quæ dicuntur in conſecratione Eucharistiæ, & uerba quæ dicuntur in conſecratione calicis. Quæ quæſtio locum habet ſecundum illos qui dicũt unã eſſe formã in uerbis illis. hoc eſt corpus meum hic eſt ſanguis noui teſtamẽti etc. Sed noſtri docto. magis approbant quòd ſint duæ formæ una in uerbis illis. hoc eſt corpus meum. alia autem in illis. hic eſt calix noui teſtamẽti etc. et ad prolationem priorum tranſubſtantiatur panis in corpus Christi et ad prolationem ſubſequentium conuertitur uinum in ſanguinem. Sed obijcitur nonne prolatis primis uerbis eſt ibi ſanguinis ex quo eſt ibi corpus. Certè ſic. quia ubicunque eſt corpus ibi et ſanguis. Ad hoc reſpondetur eſt ibi ſanguis nõ per tráſlationẽ ſed per cõmixtionem.

10 ¶ † Sed quæritur cum paruuli intelligantur baptizari in fide parentũ ut de con. di. 4. quæris. et eorum a quibus paruulus conſecrandus offertur. ut de cõ. di. 4. illud quid ſi offerentes ſint infideles. Reſpondeo baptizari intelligitur in fide eccleſiæ et in uerbo Christi. nec oberit infidelitas offerentis dũmodo in forma eccleſiæ baptizetur. ut de con. diſt. 4.

11 Romanus. † Nec obſtat. de con. diſtin. 4. quos a paganis. quia illud loquitur cum non in forma eccleſiæ baptizar. ¶ Item

12 quæritur † quid ſi nõ habeat aquæ copia et ſic ſacerdos perfundat aqua illum quẽ baptizat ſic ut partem corporis non totũ corpus contingat aqua. In hac quæſtio. dixit hug. quòd ſi caput perfundatur. uel præter caput maxima pars corporis. eſſet baptizatum. alias non. Alij autem dicunt baptizari etiam ſi aqua cadat in quancunque corporis partem ar. ad hoc de con. di. 4. hoc nequaquam. ſicut ſufficiat poſſideri partem ad hoc ut quis totum poſſideat dum tamen eius ſit animi ut totum poſſideri intentat. ut. ff. de acqui. poſ. l. poſſi-

poſſideri.§.1.& de pe. diſtin. 1. uulgaris.
13 ¶ † Item quæritur nunquid baptiſmus
poteſt omni tempore conferri. Non niſi
neceſſitate imminente, ut pote periculo
mortis uel languoris in curſu. ut de con.
diſt.4. uenerabilis & ca. baptizandi. Sed
puto in adultis illud locum habere. nõ in
paruulis quibus nulla præter baptiſmum
ſalus promittitur. ut de con. di.4. nulla.ti
mendum eſt enim ne propter naturæ im-
becillitatem morte perueniente qui ba-
ptizantur inueniri nõ poſſunt ut 5.di.ba-
ptizari. In adultis autem hæc non time-
tur. quia in eis conuerſio mentis ad Deũ
baptiſmi uicem ſuppleri non dubitatur.ut
14 de cõ. di. 4. baptiſmi uicem.¶ † Item quæ
ritur an baptizari poſſit in nomine Trini
tatis implicitè. Et uidetur quòd ſic. ut
de con. di. 4. a quodam. Sed illud expo-
nitur id eſt explicite per id quod legitur
in eadem di.ſanctum. ſi non ſanctificatur
15 ſi re uera. & in cap. in ſynodo. ¶ † Item
nunquid baptizatur in nomine Chriſti.
Reſpondeo ſic. ut de con. di. 4. a quodã.
ſed quare potius in nomine Chriſti quã
in nomine Trinitatis. Reſpondeo. quia
in nomine Trinitatis non intelligitur ni
ſi trium perſonarum eſſentiæ unitas. Sed
in hoc nomine Chriſti intelligiť unctus
ungens & à quo ungitur Baſi. tamen di-
xit conceſſum fuiſſe apoſtolis baptizare
in nomine Chriſti propter nomen Chri-
ſti ampliandum. ſed ille canon eſt hodie
a quodam abrogatus per id quod legitur
in ea.diſ.in ſynodo. Sed non ſic putamus.
nam ille canon eſt à quodam Nicolao &
poſterior illo in ſynodo quæ fuit Zacha-
riæ ut patet in cronicis. Dico ergo quòd
non baptizabitur in nomine Chriſti ſed
16 ſi fuerit baptizatus ualet baptiſmus. †Itẽ
quæritur quid ſi quis perpetuò furioſus
& qui nunquam ſine furore fuit baptize-
tur. nunquid ualet ei baptiſmus. Videtur
quòd ſic ar.ff. de le.2.l.cum pater. §. fur-
do. ubi dicitur acquiri furioſo emolumen
tum. tales enim pro infantibus habendi
ſunt. nec grauantur aliquo peccato actua
li.ut 3.q. 9. iudicas. unde & ſi nunquã uol
uerunt baptizari nunquam tamen nolue-
runt, unde ſufficit hoc quo ad baptiſmi
caracterem imprimendum. tunc enim ca
racterem ſacramentalem imprimit opera
tio cum obicem uolontatis contrariæ nõ
inuenit reſiſtentem ut infra e.ti.cum Mar
thæ in fi. & hoc idem conſideratur in par
17 uulis de con.diſt.4. quæris † In eo autem
incidit in furorem & in amente & dor-
miente conſideratur uoluntas præcedens
furorem amẽtiam uel dormitionem ut ſu
pra ti. proxi. cum Marthæ. §. item quæ-
18 ritur. ¶ † Item quæritur de coacto. ad
quod dico quòd abſolutè coactus nõ re-
cipit caracterem ut ea. dec.§.e. ſed condi
tionaliter coactus ſic. quia coacta uolun-
tas, uoluntas eſt. ut 15.q.1. merito. quia
nec impedit ſacramentum ordinis. ut 74.
di. ubi iſta.non impedit ſacramentum ma
trimonij .ut 22. q. 4.inter cætera infra de
ſponſa. ueniens. & ſi taliter coactus ba-
ptiſmum recipit compellitur ſeruare fidẽ
19 ut 40. di. de iudæis. ¶ † Item quid de fi-
cte baptizato. reſpondeo recipit ſacramẽ
tum ſed non rem ſacramenti niſi recedat
20 fictio ut de con. di.4. tunc ualere. ¶ † Itẽ
quid ſi is qui baptizatur baptizari inten-
dat.baptizans autem non intendit.Reſpõ
deo non eſſe baptizatum ut. 1. q. 1.§. ec-
ce.& de.cõ.di.4. ſolet queri. Nam & cum
per locum dicuntur hæc uerba. ſpondes
ſpondeo. non inducitur obligatio.ut.ff.de
21 ac.& ob.l. 3.§.uerborum. ¶ † Item quæri
tur. an in neceſſitate poſſit quis ſeipſum
baptizare. ad quod reſpondeo non ut in-
fra eod. ti. debitum. ſicut nec poteſt quis
ſeipſum reconciliare.ut de con.di. 4. ſan-
22 ctum eſt. ¶ † Item quid ſi aquæ alius ſic
liquor admixtus. num quid baptizabitur.
Reſpondeo ſic ſi aquæ præualet aliter nõ
23 ¶ † Item cum is qui nihil intelligit non
obligetur.ut.C. de fal.mo. l.1. quomodo
paruuli obligãtur in illis ſpõſionibus quæ
pro eis fiũt ante baptiſmũ.credis in Deũ
etc.ut de con. diſt.4.1.reſpon. ſpeciale eſt
in baptiſmo ubi quis ignorans per alium
obligetur. immo uerius eſt in baptiſmo
quis per alium liberatur ſcilicet a poteſta
te dyaboli.ut de con.di 4. poſtquam po-
teſt autem quis ignorans per alium libe-

tati. ut. ff. de ſol. l. ſoluere. &. ff. de nego.
24 geſt. l. ſoluendo. ¶ † In ſumma ſciẽdum ꝙ
baptiſmus dicitur ſacramentum fidei. ut
de cõ. di. 4. nihil aliud. Hoc ideo quia in
fide Chriſti cõſecratur & in fide eccleſiæ
confertur, uel quia confertur in nomine
Trinitatis explicitè quam & offerentes &
oblati tenẽtur credere. uel quia ſignũ eſt
ꝙ ſuſpiciens fidẽ habeat. & ſi non habeat
25 aliqui impediente. ¶ † Sed quæritur quid
ſi latinus baptizaret & proferat uerba ne
ceſſaria non tamen regulariter nec in ſua
lingua. ſed in græca uel alia. reſpõdeo ba-
ptizatum eſſe. Nam. & apoſtoli loqueban
tur uarijs linguis & forma realis attenden
da eſt non uerbalis. ut con. diſt. 4. retule-
26 runt. ¶ † Itẽ pone quòd nõ dicantur uer-
ba. In no. pa. & fi. & ſpi. ſan. ſed ſimilia. In
nomine genitoris & nati & ſancti flami-
nis nunquid erit baptizatum. Reſpondeo
quòd ſic quia non refert ex æquipollen-
tibus quid dicatur. ut. ff. de uer. obl. l. quæ
extrinſecus. & l. ſi in nomine. & infra de
uer. ſign. in his. Et ſatis puto credendum
eſſe poſſe fieri baptiſmum ſub uerbis ſyno
27 nimis. ¶ Sed † nũquid poſſit baptizari ſic.
In nomine paternitatis & filiationis & ſpi
28 ritalis ſanctitatis. Reſpondeo non. ¶ † Vlti
mo notabis cũ dubitatur an aliquis ſit ba
ptizatus. ſtatur teſtimonio unius de con.
29 di. 4. placuit. † Et idẽ in conſecratione ec
cleſiæ ut de cõ. diſ. 1. eccleſiæ ſecus in ordi
ne ut 98. di. afros. & ſupra de cle. peregri.
ca. 1. Rationem diuerſitatis collige. ex. §.
gratia. 3. q. 1. §. ecce. cum honores.

Summarium

1 *Ordinum collatio facta non baptizato an ua-
leat.*

2 *Non baptizatus credens ſe baptizatus an ſal-
uetur.*

3 *Ordinatus comperiens ſe non baptizatum an
debeat baptizari & iterum ordinari. et
num. 3.*

4 *Baptiſmi et ordinum reiteratio an fieri de-
beat, quando de baptiſmo et ordine dubi-
tatur.*

5 *Matrimonium an in dubio præſumetur, & ſte-
tur ſacramento uiri.*

¶ DE PRAESBITERO NON baptizato. Rub.

DIctũ eſt ſupra quòd baptiſmus ſit
ianua & fundamentũ omniũ ſa-
cramentorũ aliorũ. Sed quia du-
bitari poſſet an nõ poſito fundamẽto ædi
ficatio alio ſacramẽtorũ ſubſiſtat. Ideo tra
ctatur hic de collatione ordinũ facta non
1 baptizato. & ideo ponitur hic rub. de præ
sbytero non bap. miniſtrante. ¶ † Videa-
mus igitur an collatio ordinum facta nõ
baptizato ualeat, & quid iuris ſit cũ quis
credit ſe baptizatum cum in ueritate nõ
ſit. Item an ordinatus comperiens ſe nõ
baptizatum debeat iterum ordinari. ¶ Ad
primum itaque ſic dico cum Paulus dicat
fundamẽtum aliud nemo põt ponere præ
ter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus
Ieſus. conſequenter probatur quòd ubi
Chriſtus non eſt fundamentũ nullius ope
ris boni eſt ſuper ædificium. ut 1. q. 1. cum
Paulus propterea nulla eſt collatio ordi-
2 num ut infra e. ti. c. 1. &. 1. q. 1. ſi quis con-
fugerit. & c. ſi quis per ignorãtiam. ¶ † Ad
ſecũdum dico quòd ſi quis baptizatus nõ
ſit credat tamen ſe baptizatũ fore & alias
ſit bonæ uitæ & conuerſationis honeſtæ.
liber ab originali pctõ cœleſtis patriæ gau
dium adipiſcitur incunctanter ut infra eo.
ti. c. 2. Nec obſtant iura illa quæ dicũt nul
lum poſſe ſine baptiſmo ſaluari. ut de cõ.
di. 4. cathecuminum. firmiſſime. & 15. q.
1. §. ut itaque componat iſtud cancellatũ
de generante. & c. nulla, quia illa locum
habent in his qui ſciunt ſe non baptizatos
& cum baptizari poſſint negligũt, uel cõ
temnunt ipſi ſeu parentes ipſorũ. hic enim
de quo. ſupra præmiſſi intelligitur baptiſ-
mus in fide Chriſti & eccleſiæ. Nam ba-
ptiſmus inuiſibiliter miniſtratur. quem
non contemptus religionis ſed articulus
neceſſitatis excludit. ut infra eo. ti. c. 2. &
3. Vnde quidam ante baptiſmum ſpiritu
ſancto impleti creduntur ut Centurio. ut
de con. di. 4. non dubito. & 2. q. 7. nõ om
nes. Et Valentinianus qui cum ueniret ad
baptiſmũ & in uia deceſſerit, dicitur Am-
broſiũ de eo dixiſſe, uentrem meũ doleo.

quia

quia quē regeneraturus erā perdidi. ille tamen gratiam quam popoſcerat non amiſit. ¶ † In tertio aūt membro dico baptizari & iterum ordinari debere quia nō intelligitur iteratū quod ambigitur eſſe factum. ut infra eo. titu. ueniens. ¶ Sed opponitur qui ſe credit baptizatū baptiſmo flaminis & ſi non ſit in fide tamen Chriſti & eccleſiæ intelligitur baptizatus ut ſuperius dixi. Vnde ſi in tali ſtatu poſitus ordinetur ſacramentum ordinis inuenit fundamentum ſacramentorum ſcilicet fidem. & ideo firmū eſt ædificium. & ſic iterari non debet ordo, & ſi iteretur fit iniuria ſacramento. ut 1. q. 1. quod quidam de con. diſt. 4. oſtenditur. Ad quod Reſpondeo. tam diu intelligitur baptizatus in fide quandiu ignorat ſe baptizatum uerbo & elemēto. Et tūc ordo iterari non poſſet, ſe cum poſt incipit ſcire uel credere ſe non baptizatum fuiſſe uerbo & elemento niſi baptizetur in aqua cum poſſit incipi contemnere. & ſic perdit baptiſmum flaminis. & ſic ſine fundamento ædificium ordinis inuenitur & propterea ponendus eſt prima rius lapſis ſcilicet baptiſmus & demum ſuperædificabitur ordo nec iteratus intelli

3 getur. ¶ † Et eſt ſciendum quòd ibi ſcitur aliquem baptizatum non eſſe, baptizabitur & ſeruabitur forma communis. ut ſupra ti. proxi. non ut apponens. ubi aūt dubitatur, tunc ſeruabitur illa forma quæ habetur ſupra ti proxi. c. 1. de con. diſt. 3. ſi nulla. & idem ſeruatur in conſecratione eccleſiæ. ut de conſe. di. 1. ſolennitates. & c. eccleſia. Item in ordine ut 68. di. præ-

4 sbyteri quos. §. quod autē. ¶ † Et no. quòd quidam dixerūt quòd ubi dubitatur de ordine uel baptiſmo, & iterū ordinatur ſeu baptizatur, idē caracter confertur qui fuit primo collatus. dicentes quòd hic articulus neceſſitatem inducit. & allegantes ſimile. ff. de acqui. poſ. l. poſſiden. §. ex pluribus. Sed hoc non eſt uerum, quia ſi prius fuit caracter ordinis uel baptiſmi collatus ſecūdo nihil additur. ſed totum ad uocem refertur & ad uiſibilem unctionem. ut 68. di. §. quod ergo nihil enim addit uel detrahit iteratio unctionis. ſicut nec iteratio manumiſſionis. ut C. de indi. libe. l. nihil ¶ Sed quid de his quæ præsbyter iſte geſſit qui ſe competit non baptizatum fuiſſe nūquid decepit animas ut ſupra de ele. du dum Rothomag. Reſpondeo non imo dum bona fide credit ſe baptizatum & rite ordinatum rata ſunt omnia quæ geſſit ar. ff. de offi. præto. l. Barbarius. ¶ In ſumma ſciendum eſt. in dubio potius præſumi non baptizatum quam baptizatum potius non ordinatum quā ordinatū. ut de cō. di.

5 4. paruulos & hic in c. ueniens. ¶ † Sed cū ita præſumatur in his ſacramētis quare in ſacramento matrimonij contraria aſſumatur præſumptio. ut teſtetur tantum uerbo uiri ut 23. q. 2. ſi quis acceperit. ff. de ritu nup. l. in libero. Reſpondeo ſine omni periculo eſt ſi ſacramenta illa iterentur. ſed ualde periculoſum eſſet ſi iudicaretur nō eſſe matrimonium ubi eſt. Licet alibi canon præſumat non eſſe matrimonium ubi tamen eſt & ſi ſolennia deſint ut 30. q. 5. aliter & ca. noſtrates.

Summarium

1 *Euchariſtia qualiter cuſtodiatur.*

2 *Euchariſtia defert ſacerdos infirmis cum ſolēnitate & reuerentia.*

3 *Res ſacratæ & diuinis dicata qualiter ſeruentur.*

4 *Palla altarium & ueſtimenta clericorum ſordida qualiter lauari debeant.*

5 *Veſtimenta ſacra uetuſtate conſumpta incendi debent.*

6 *Deo dicata ad profanos uſus conuerti non debent.*

¶ DE CVSTODIA EVCHARISTIÆ. Rubrica.

Svperius tractatum eſt qualiter Euchariſtia conſecratur. hic tractatur qualiter cuſtodiatur. & ideo ponitur hic Rub. de cuſtodia Euchariſtiæ criſma-

1 tis et aliorū ſacramentorū. ¶ † Eſt igiē ſciendū qđ Euchariſtia eſt in loco ſingulari mūdo et ſignato ſemper honorificè collocata deuotè ac fideliter conſeruāda ut ſupra de

cele.miſ. ſanè. ciauibus adhibitis. ut infra
2 eo. tit. ca.1. ¶† Sacerdos per ſeipſum de-
ſerat illam infirmis cum ſollenitate &
reuerentia illa quæ ſtatuta eſt in conci-
lio generali ſupra de cele. miſ.ſane.§.ſa-
cerdos. Non autem per laicum uel mulie
rem tranſmittat ut de con. di.2. peruenit
quod fieri per diaconum licet ſi neceſſe
fuerit.ut.93.di.diaconum.&.ca.præſente.
Criſma etiam ſub eadem cuſtodia ſerue-
tur ut infra eo.tit.ca.1. Ipſa quoque ora-
toria uaſa corporalia, palleæ altaris & ue
ſtimenta clericorum munda & nitida con
ſeruẽtur. ut infra eo.ca.2. Quibus in alijs
uſibus utendum non eſt niſi in eccleſiaſti-
cis & deo dignis officijs ut de con.di.1.ue
ſtimenta.&.c.ad nuptiarum. quæ ab alijs
quam à ſacratis hominibus non debent
contingi ut in prædicto.ca. ueſtimenta.&
23.diſtin.§.uaſa.&.c.ſacrata.& de con.di.
1.in ſancta. Item pallas altarium &.c. ſa-
4 crata.& de con.di.1. in ſancta.† Item pal
las altarium & ueſtimenta clericorum cũ
ſordida fuerint diaconi cum humilibus
miniſtris intra ſanctuarium lauent. ut de
5 con.diſt.1.nemo † & ſi fuerint uetuſtate
conſumpta incendio dentur.ut de con.di.
6 1.altaris. Et eſt ratio quia † deo dicata ad
profanos uſus conuerti non dicunt.ut.19.
q.3.quæ ſemel.14.q.ult. comperimus.12.
q.2.nulli.54.diſtin. ex antiquis.17.q. ult.
quæſt.de conſe. diſtin.1. ligna.

Summarium

1 *Reliquiæ quæ & qualiter uenerari debeant.*
Reliquiæ approbatæ non debent uenales
exponi.
2 *Canonizatio Sanctorum quomodo debeat*
fieri.
3 *Miraculum ad hoc ut dicatur, quæ requi-*
runtur.

¶ DE RELIQVIIS ET VENE-ratione ſanctorum. Rub.

DIctum eſt ſupra de cuſtodia & re-
uerentia ſacramentorum. nunc au
tem tractatur de reuerentia ſan-
ctorum. & ideo ſubijcitur hic rubrica de
reliquijs & ueneratione ſanctorum.
1 † ¶ Sciendum eſt igitur quod reliquiæ in
ueneratione ſanctorum habẽdæ non ſunt
niſi auctoritate ſummi pontificis fuerint
approbatæ ut.infra eo.ti.c.2.quæ poſtquã
fuerint approbatæ extra capſam oſtendi
non dicunt,nec uenales exponi. ut infra
eo.c.2.C.de ſacroſanc.ec.l. nemo. Nam
ſancta æſtimationem non capiunt. ut.ff.
de rerum di.l.ſacra loca.§.ulti.& propte-
rea uendi non poſſunt cum uenditio ſine
pretio non conſiſtat. ut inſti.de emp.&
uen.§.pretium.&.ff.eod.ti.l.2.§.ſine pre-
tio.& qui ſpiritualia uendit capitale cri-
men cum ſimonia committit.ut.1.q.1.ſtu
2 det ¶ † Ad canonizandos ſanctos & in
ſanctorum cathalogo conſcribendos. de
quo legitur.19 q.3.quoniam taliter per-
uenitur. Inquirendum eſt enim an illi de
quo canonizando agitur prior uita teſti-
monium præbeat pro laboribus multis,
pro moribus caſtis. pro actibus ſtrenuis:
ut 61. miramur.oportet enim præſenti te
ſtificatione prædicari & bonæ famę præ-
conijs non taceri.ut.12.quæſtione.2. qua
tuor. Et quæri debet maximè de ſimpli-
citate & humilitate. ut ſupra de præſũp.
ex ſtudijs,ſimplicibus enim deus dat gra-
tiam. Item quæri ſolet an in uita paſſus
fuit perſecutiones.ut.7.quæſtio.1.omnis
qui gemebat.&.c.ibi adunati. Et an fue-
rit paſſus ex charitate.ut.1.q.1.uide quan
tum bonum eſt charitas. Quærendum eſt
etiam de miraculis factis in uita & poſt
3 mortem.† Et no. quia quantum ad hoc ut
ſit miraculum quatuor requiruntur. Vt ex
deo contingat non ex arte.ut.1.q.1.tenea
mus.2.quæſt.6.§.item cum Balaan.1.q.1.
prophetauit. Item ut ſit contra naturam.
Item quod nõ ex ui uerborum ſed ex me
rito hominis hoc contingat. Hoc ideo di
co. quia panis miraculoſe tranſubſtantia-
tur in corpus Chriſti non merito homi-
nis: ſed uirtute uerborum.ut de conſe. di.
2.quia corpus Chriſti.& ca. in quibuſdam
Item ut ſit ad corroborationem fidei. her
ba enim tranſit in uitrum hominis mini-
ſterio. ſed hoc nihil ad fidei corroboratio
nem.& ideo non ſunt hæc talia miracu-
la quam-

la. quamuis hominum miniſterio fiant, ut propterea debeat quis canonizari.

Summarium

1 *Ieiunium quid & quotuplex ſit.*
2 *Ieiunans a quibus abſtinere debeat.*
3 *Gulæ uitium quibus modis temptat.*
4 *Ieiunandum quando ſit. & nu. 5. & 6.*
7 *Vigilia occurrens in dominica ieiunari debet in ſabbato.*
8 *Carnes licitè comeduntur ſexta feria in die Natalis Domini.*

¶ DE OBSERVATIONE IEiuniorum. Rub.

DIctum eſt ſupra de ueneratione ſanctorum. Sed quia ob reuerentiam ſanctorum ieiunia celebrantur. Ideo ſubſequenter de ieunijs tractatur. & propterea ponitur hic rubrica de obſeruantia ieiuniorum. ¶ Videamus igitur quid ſit ieiunium, & quibus diebus ie-
1 iunia ſint indicta. ¶† Ieiunium triplex eſt. Ieiunium magnũ & generale eſt. ad quod omnes tenentur. abſtinere ab iniquitatibus & illicitis uoluptatibus ſeculi. quod eſt perfectum ieiunium ut de conſe. diſt. 5. ieiunium. Secundo modo dicitur ieiunium diſcreta & moderata refectio ut ſingulos dies abſque ciborum luxuria tranſigamus. ut de conſe. diſt. 5. ſint tibi. &c. non dico Et hæc duo ieiunia omni tempore & diebus ſingulis ſunt ſeruãda. Tertio modo dicitur ieiunium ſubtractio prandij & poſt cenam cuiuſlibet cibi priuatio uſque ad diem ſequentem. Item abſtinentiæ indictio à carnibus & ab omnibus quæ ſementinam trahunt originem. à carnibus. à lacte uidelicet caſeo & ouis ut probantur hæc de conſe. diſtin. 3. de eſu. &. 4. diſtin. denique Vbi etiam adijcitur. cæterum piſcium eſus ita relinquitur ut hoc infirmitatis ſolacium non luxuriæ patiat incendium. hoc tamen ſaluo ut non cogantur diuites pauperum cibis ueſci. utantur conſuetudine infirmitatis ſuæ ſed doleant ſe non poſſe aliter ſubſtentari. ut. 41. diſtin. non cogantur. Vnde nec in qualitate cibi nec in quantitate eſt uitium dummodo quis utatur ſecundum exigentiam ſuæ naturæ ſed in appetitus exceſſu ut probantur hæc. 41. diſt. quiſquis
2 delicias. &. c. quod dicit † Item cum abſtinemus à cibis ab omnibus diſſolutionibus abſtinere debemus Quid. enim prodeſt ieiunare uiſceribus. & luxuriari uenatibus. abſtinere à cibis & errare peccatis. ut. 86. diſt. quid prodeſt. Item alibi. nihil prodeſt homini ieiunare & orare & alia religionis opera agere niſi mens ab iniquitate, & ab obtrectationibus lingua cohibeatur ut de con. diſtin. 5. nihil prodeſt.
3 ¶ † Quinque autem modis gulæ uitium nos temptat aliquandoque nam indigentia tempora præuenit. aliquando non præuenit ſed cibos lautiores quærit. aliquando quæ ſummenda ſunt procurare ac curatius expetit aliquando autem & quãtitas ciborum & tempus congruit ſed in ipſa quantitate ſummendi, menſuram excedit. nonnunquam & abiectius quod deſiderat & cum ipſo eſu immenſi deſiderij detentus peccat ut de cõ. diſtin. 5. quinque modis. Vnde uerſus. Et certum quod quinque modis gula damnat edacem. Cum nimium comedit uel edendi præuenit horã. Quærit delicias uel parat delicioſa. Vel ſumit cupide quod non eſt delicioſum.
4 † Nunc uideamus in quibus diebus & temporibus ieiunia tertij generis indicantur. Et eſt ſciendum quod. 40. ſumma obſeruatione eſt obſeruanda quæ continet. 40. & duos dies diebus dominicis computatis è quibus dum ſex dies dominicæ abſtinentiæ ſubtrahuntur remanent. 36. dies in abſtinentia. quæ ſunt decima totius anni Annus enim habet. 365. dies quorum. 36. ſunt decima. Sed his diebus adduntur quatuor dies primæ ſeptimanæ. ſ. dies Mercurij dies iouis, dies ueneris & dies ſabbati. ut facet numerus. 40. dierum impleatur. quem ſaluator ſacro ſuo ieiunio conſecrauit. ut de con. diſtin. 5.
5 quadrageſima. ¶ † Item ieiunandum eſt in uigilijs apoſtolorum. Et quamuis in uerſibus contineantur nomina certorum. Petrus & Andræas, Paulus cum Simone

Simone Iudas, ut ieiunemus nos ad mo-
net atque Mathæus. Puto tamen in om-
nium apoſtolorum uigilijs ieiunandum.
ut infra eo.ca.conſilium. præter uigiliam
Philippi & Iacobi & beati Ioannis euan
geliſtæ quoniam illorum feſtiuitas infra
ſolennitatem paſchalem.iſtius autem in-
fra natalem domini celebratur & dicitur
in eadem dec. in.1.Reſpon.de feſtiuitate
beati Bartholamæi de cuius celebratione
dubietas oritur apud quoſdam conſuetu-
do regionis eſt obſeruanda. ut in ea. decre
ta.§. ſanctorum. ſicut & alias in ieiunijs
conſuetudo attenditur. ut.12. diſtin. illa
in fi.76.diſtin. utinam. & in decre. eod.§.
6 item de illis. ¶ † Item conſtitutum eſt ut
quatuor anni tempora ab omnibus homi-
nibus communi ieiunio obſeruentur. ut.
85.diſtin. conſtitutum. Hoc autem ordi-
ne ieiunia illa celebrentur. Primum ieiu-
nium in inicio quadrageſimæ. Secundum
in hebdomada penthecoſtes. Tertium ue
ro & quartum in ſeptembri & decembri
more ſolito fiat. ut.76. diſtin. ſtatuimus.
Vnde uerſus. Prima quadragene ſeruat
ieiunia ueris. Puematis ebdomada ſerua-
re ſecunda teneris. Tertia ſeptembris fert
cultum mercuris iſtum. Sabbata ieiunent
uigile. præſentia chriſtum. Et cum qua-
tuor ſint anni tempora. uer æſtas auton-
nus & hyems. prædicta quatuor ieiunia
ex doctrina ſanctiſpiritus ita ſunt per to-
tius anni circulum diſtributa. ut lex ab-
ſtinentiæ omnibus ſit à ſcripta tempori-
bus.ut.76.diſtin. huius. ¶ In quatuor tem
poribus Penthecoſtes hæc ratio redditur.
ut ſi quis forte inter paſcalis feſtiuitatis
gaudia negligens libertas & licentia im-
moderata præſumpſerit. hoc religioſæ ab
ſtinentiæ cenſura caſtiget. ut.76. diſtin.
igitur. Eſt & alia ratio quare ieiunium il-
lius temporis differtur poſt Pentheco-
ſtem & non inducitur ante poſt reſurre-
ctionem. quia illo tempore fuit ſponſus
cum ſponſa. ideo non fuit tunc ſponſæ ali
qua indicenda aſperitas.cum ſponſum ha
beret ſecum & eius delectaretur amplexi
bus. Vnde in eccleſia tunc cantatur qua-
ſi modo geniti infantes.& hæc ratio red-
ditur.76. diſtin. ieiunium.§. non autem
cum ſequem.§. & licet dicam illos quin
quaginta dies qui ſunt à paſcha uſque ad
Penthecoſtem à ieiunio exépto eo quod
iugi leticia peragendi ſunt dies illi. ſi ta-
men aliquis ex deuotione ieiunet. prohi-
bendus non eſt. Nam utinam omni tem-
pore ieiunare poſſemus.ut probantur hæc
in.c.ieiunium.§.ulti. &.c. utinam. ¶ Ob-
ſeruantur & alia ieiunia ab eccleſia con-
ſtituta. quæ ſine neceſſitate rationabili
non ſeruantur. ut 76.diſtin.ieiunia.¶ Quæ
dam etiam ieiunia obſeruantur in una
prouincia. quæ non ſeruantur in alia, &
in hoc unaqueque prouincia in ſuo ſenſu
abundet. ut.76.diſtin.utinam. Nam præ-
ter feſta præcipua & communia ſinguli
epiſcopi in ſuis eccleſijs ſpeciales obſer-
uant feſtiuitates ut de con. diſtin.3. pro-
nunciandum. ¶ Item ieiunandum eſt tem
pore rogationum ut de con.diſtin.3.roga-
tiones. ¶ Ieiunandum eſt ſexta feria &
die ſabbati. Sexta feria propter domini
paſſionem. Die ſabbati, quia dies ille in
ter triſticiam paſſionis. & leticiam do-
minicæ reſurrectionis includitur. ut de
conſe. diſtin.3. ſabbato ut ſaltem ab eſu
carnium die ſabbati abſtineamus, quicun
que enim chriſtianæ religionis ſe partici
pem eſſe deſiderat ab eſu carnium eadem
die niſi maiori feſtiuitate interueniente
uel infirmitate abſtineat. ut de conſ. di-
7 ſtin.5.quia dies ſabbati. ¶ † In ſumma no
tandum eſt quod ſi feſtum habens uigi-
liam incidat in diem lunæ die ſabbati ie-
iunandum eſt ut infra eodem titulo.c.1.
¶ Sed opponitur argumento legali ſic.
dies medius.ſ. dies dominicus debet im-
pedire ieiunium cum ſit à ieiunio liber.
Nam ſacer locus interueniens inter duo
prædia ſeruitutem impedit extremorum.
ut.ff. de ſerui.l. ſeruitutes.§. ſacer. Et lex
illa dicit. medium prædium quod non ſer
uit impedit ſeruitutem.ut.ff. de ſer.ur.præ.
l.quæ ſella.§.in ruſticis. Ad quod reſpon-
deo.Ieiunare nõ eſt ſeruitus prædialis de-
bitũ pſonale.quod cũ ſolui non poſſit ſua
die. ſoluatur alia. nam ad duo tenetur.ſ.
ieiunare & in uigilia ieiunare & ideo ſi nõ
poſſumus

poſſumus die dominica propter eius excellentiam ieiunare ieiunandum eſt die ſabbati.ar.ad hoc ſupra de dolo & contu.
8 cum dilecti.ff.de arbit l.Celſus.† Nam & excellentia natiuitatis inducit ut in ſexta feria carnibus ueſci poſſimus ſecundū conſuetudinem eccleſiæ generalis. ut infra eod.c.explicari.

Summarium

1 *Purificatio qualiter olim fiebat, & an hodie ſit ſeruanda.& nu.2.*

¶DE PVRIFICATIONE poſt partum. Rubrica.

IN ſuperiori rubrica tractauimus de ieiunijs celebrandis ob reuerentiā ſanctorum. ſed quia ex reuerentia & deuotione procedit quod mulieres poſt partum ceſſant ab ingreſſu eccleſiarum uſque ad tempus purificationes. ſubſequenter interponitur hic rubrica de purifica. poſt partum.¶Quid igitur circa hoc olim ſeruabatur in lege ueteri & quid hodie
1 ſeruandum ſit breuiter uideamus.¶†Et eſt ſciendum quod ſecundum legem moſaycā mulier immunda reputebatur poſt partum.& ideo ſi maſculum peperit ceſſabat à tēpli ingreſſu 40. diebus. ſi feminā. 80. diebus.ut 5.di.§.1.¶Sed contra in quadā palea quæ in quibuſdam libris in eadem di.habetur & incipit.cum enixa.ibi.n.dicitur ꝙ per maſculo ceſſabatur ab ingreſſu templi.33.diebus pro.femina 66. diebus.Sed ibi maſculo non attenditur dies natiuitatis. ſed circuncisionis.circuncidebatur puer in 7.die ſuæ natiuitatis.In femina autem attenditur ibi dies impoſitionis nominis cum imponebatur nomē in 14.die natiuitatis. Sed in.§.1.in utroque conſideratur tēpus natiuitatis. Sed ſi quæras quare tot diebus ceſſabatur ab ingreſſu templi pro maſculo & tot pro femina. Reſpondeo quia ſicut phiſici dicunt tot diebus fetus maſculinus & tot femininus. eſt mortificatus ſine animæ infuſione.

2 †Sed hodie quando iam legis umbra euanuit & illuxit ueritas euangelij. ſi mulieres poſt prolem emiſſam acturæ gratias eccleſiā intrare uoluerint nulla proinde peccati mole grauantur nec eccleſiarum aditus de negandus eſt.ne pœna illius uideatur in culpam conuerti.Si tamē ex ueneratione uoluerint aliquandiu abſtinere deuotionē earū non credimus prorogandā.ut infra e.t.c.uno.& ſimile ſupra ti.pro xi.Aliquando.n.bonum eſt abſtinere ab eo quod tamē licitē fit.ut de conſue. di.2. quotidie.11.q.1.aliud quia bonarū mentiū eſt ibi culpas agnoſcere ubi culpa non eſt ut ſupra ti.proxi. conſilium.§. ſanctorum & 5.di.ad eius uero concubitum.

Summarium

1 *Eccleſia à quibus debeat reparari.*
2 *Fructuarius tenetur ad ſarta tecta reparanda.*
3 *Eccleſia quomodo conſtruenda uel reparanda.*
4 *Eccleſia noua ex quibus cauſis ſint facienda.*
5 *Auctoritas quæ interuenire debent in conſtruenda eccleſia.*
6 *Eccleſiam ædificare ſi quis inceperit, an & quando teneatur perficere.*
7 *Facere aliud eſt quam reficere.*
8 *Nouum opus quando fieri dicatur.*
9 *Domus eccleſiæ,uel naues quando dicantur refici.& eadem ſint.*

¶DE ECCLESIIS AEDIFIcandis. Rubr.

DIctum eſt ſupra de eccleſijs conſecrandis.ſed quia plerunq; eccleſiæ conſecratæ corruunt & reparatione egent.Ideo ſubijcitur hic rubr.de. eccleſijs ædifi.uel reparandis uel de nouo conſtruendis.¶ Videamus igitur à quibus ſit eccleſia reparāda. & cuius auctoritate de nouo ſit ædificāda.Ex quibus ex cauſis
1 nouæ ſint eccleſiæ faciēdæ. ¶†Eſt aūt ſciēdum quod ſi portio fabricæ deputata ſufficiat ad reparationem eccleſiæ . is qui eam percipit reparare tenetur. ut 10.q.3. unio &.q.1.decernimus infra eod.titul.de. his.

his. Si uero non ſufficiat.tūc rector & quæ
beneficium habet ab illa eccleſia quæ re-
paranda eſt conferent & eccleſiam repara
bunt.ut in prædicta decre.de his . ut infra
e.c.1.& 16.q. 1. ſi monachus ſupra de his
quæ ſi. à ma. per. ca c. ult. Nec mireris ſi
conferant beneficiati. Nam cū emolumen
tum ſentiant:& onus ſentire debent.iuxta
illud. Commoda quæ ſentis iungas onus
emolumentum . ut arg.C. de cadu. tol .l.
una.§.pro ſecundo,in ſi.&.§.ne autem.C.
de fur.l.manifeſtiſſimi.§.pe. in ſi. ſupra de
his quæ ſi.à ma.par.ca.c. ult. Debent in-
quam beneficiati agnoſcere onus fabricæ
2 pro rata beneficiorum. † nam & fructua-
rius reficit ſartatecta.ut ff.de uſufr.l.uſufru
ctu legato. §. hactenus . C.e.tit.l. eum ad
3 quem ¶ † Eccleſiæ faciendæ ſunt per con
grua loca.ut de conſ.di.1.eccleſias . Si ue-
ro ſuperfluæ inueniātur uel deſtructę pro
uidentia epiſcopi modus inueniatur quali
ter conſiſtere poſſint.ut de conſe. di. 1.c.
2.ut reperientur . ut dictum eſt uel ut de-
ſtruantur.ut de conſe.di. 1. eccleſiæ uel al
taria. uel ſi per ſe ſubſiſtere non poſſunt
alijs eccleſijs uniantur.ut.10.q.3. unio cir
ca ſi.& ut notaui ſupra de reli.do.§.tribus.
& §. ulti. & ſecundum hoc intelligo . 70.
di.ſanctorum in ſi.Si autem faciendæ ſunt
nouæ eccleſiæ ut per eas ueteribus præiu
dicium non fiat.ut.16. q. 1. eccleſiæ & c.
quicunq; . Item plures baptiſmales eccle
ſiæ in una terminatione fieri non poſſunt.
ut.16.q.1.plures. poſſet tamē epiſcopus ex
cauſa de una terminatione facere duas ,
nam & diuidere poteſt unam in duas &
duas unire ad unā . ut infra de exceſſi. præ
la.ſicut unire. ſicut & prouincia una diui-
ditur in duas.ut.ff. de officio acceſſo.l.ſi ea
dem.10.di.imperiali. ſic & una præben-
da diuiditur in duas.ut ſupra de pręben.ua
cante.nam & auferre poteſt uni eccleſiæ
& dare alteri.ut infra eo.tit. c. ad audien-
tiam. 12.q.2.bonæ rei ſupra de donat.apo
ſtolice ſupra de his quæ fiunt a præla.ſine
conſenſu ca paſtoralis.non tamen hoc li-
cet paſsim & ſine cauſa. & ſic intelligo ſu
4 pra de rebus ecc. non alienan.c. 1. † Tres
autem ſunt cauſæ propter quas nouæ ec-
cleſiæ poſſunt conſtrui . quamuis in præiu
dicium antiquarum . Temporis qualitas.
ut 7.q. 1. temporis . Incrementum popu-
li. ut 16.q.1. felix. & ca. multis. & c.præ
cipimus. Eccleſiæ diſtantia uel difficultas
acceſſus. ut infra eod. titu. ad audientiā.
Sine præiudicio alterius eccleſiæ . licet
epiſcopo pro ſua ſepultura eccleſiam con
ſtruere ut 12. q. 2. bonæ rei ſupra de do-
natio apoſtolicæ. Et quilibet priuatus ma
ſculus uel fœmina poteſt ſibi conſtruere ,
eccleſiam ſiue oratorium.ut de conſe.di. 1.
unicuique clericos, & c. ſi quis etiam 18.
5 q.2. quidam 12. q. 2. religioſam . ¶ † In
conſtruēda debet interuenire auctoritas
epiſcopi . qui primarium lapidem ponere
debet . dote tamen ab ædificatore prius
aſſignata ut notaui ſupra de conſec. eccl.
6 §. item notandum. ¶ † Et no. quòd poſt-
quam quis incepit ædificare compellitur
conſummare ut no. ſupra de conſe.ecc. §.
7 item quid ſi quis incepit ædificare . ¶† In
ſumma notabis lōge aliud eſt facere quā
reficere. ut.ff. de itinere actuque priuato .
l.1.ſupra ſi quis edificium . Reficere enim
eſt ad priſtinam formam reducere . ut in
prælle. l. 3. de itinere actuque priuato .
8 † Nouum autem opus fit cum rei facies
immutatur . ut. ff. de no. ope. nun. l.1.§.
9 opus nouum . † unde ſi domum uel eccle-
ſiam diruas etiam ea mente ut de eiſdam
cementis & lapidibus eam redifices non
eſt eadem domus uel eccleſia ſi uſque ad
fundamentum fuerit dirupta ſecus tamen
eſt in naue . Nam ſi nauis reficiendæ cau-
ſa omnes tabulæ refixæ ſint nondum inter
cidiſſe nauis uidetur & compoſitis rurſus
eadem nauis eſſe incepit.ut.ff.de uerborū
obligationibus.l.inter ſtipulantem.§. ſa-
cram. &. §. & nauis unde ſi tota eccleſia
deijciatur uſq; ad fundamentum . ut dictū
eſt in reædificando auctoritas epiſcopi ne
ceſſaria eſt. ut decimaſexta quæſtione ul-
tima ſi quis uult. ¶ Sed ſecus in reficien-
do . ut inſra de iudeis conſuluit. & cap. iu
dæi. C. de operibus publicis.l. ultima. A-
lias tamen lex dicit qui prohibet reficere
prohibet ædificare. ut. ff. de mor.inferen.
l.1.§. edificator.

SVMMA-

Summarium

1 *Immunitas quid ſit & unde dicatur. num.2.*
Immunitatibus eccleſiarum qui gaudeant.
Eccleſia an teneatur ad munera, & nu.3.4.
3 *Onera quæ impoſita ſunt rebus ante, quam res ad eccleſiam perueniat, ſubit eccleſia.*
5 *Pater occidens filium pro defenſione patriæ an excuſetur.*
6 *Placita ſecularia in eccleſia audiri non debent.*
7 *Laicus non debet in domibus eccleſiarum hoſpicia pro iure & debito uendicare.*
8 *Immunitas eccleſiæ uel cœmiterij per quot paſſus extendatur.*
9 *Immunitate eccleſiæ qui non gaudeant.*
10 *Publici latrones, & nocturni depopulatores agrorum an poßint impunè occidi.*
11 *Furtum uel ſacrilegium omittens in eccleſia an ab eccleſia defendatur.*
12 *Fruſtra inuocat auxilium eccleſiæ qui in eam committit.*
13 *Immunitate ecoleſiarum an gaudeant oratoria quæ in domibus habeantur.*
14 *Eccleſia interdicta an ſuis priuilegijs & immunitatibus gaudeat, & n.15.16.et 17*
15 *Clericus interdictus durante interdicto perdit ea quæ ad ſuum beneficium ſpectant. & idem eſt in ſuſpenſo.*
16 *Clericus ſuſpenſus non exequitur ea quæ ſunt officij.*
18 *Immunitatem eccleſiæ uiolantes qua pœna plectantur.*

¶ DE IMMVNITATE ECCLEſiarum. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de eccleſijs ædificandis quæ quidē domus dei ſunt & oneribus opprimi non debent quibus domus priuatæ præmuntur & propterea de immu. ec. uel cœ. & rerum ad eas pertinentium diſſerendum eſt. Vnde ponitur hic rubr. de immum. ec. uel cœmite. & rerum ad eas pertinentium. ¶ Videamus igitur quid ſit immunitas, quam immunitatem habeat eccleſia. res & homines eius, quam cœmiterium, & quam manſus. Et quæ ſit pœna uiolantium cœmiterium & immunitatem. ¶ Immunitas eſt libertas quæ competit eccleſiaſticis perſonis & rebus ad eas ſpectantibus.
2 ¶ † Dicitur autem immunitas quaſi extra
munia ideſt, extra munera. non enim ec-
cleſia ſubit ſordida munera ut calcis co-
quendæ arenæ fodiendæ. ſed ab his tam
eccleſiæ quam ipſarum prædia & manci-
pia ſiue ruſtici ipſarum exempta ſunt. ut.
16.q.1.§.nouarum. Clerici uxores & filij
clericorum ſimiliter ab huiuſmodi liberi
& exempti ſunt. ut.C. de epiſ. & cle.l.2.
Eorumque coloni. ut.89.diſtin. iudicatū.
¶ Item extraordinaria munera quæ ſubi-
to imponuntur ſimiliter eccleſia nō agno
ſcit. & ſi ſint onera realia ſeu prædialia ut
ſunt ſuperindicta. ut.16.q. placet. &.C.
de epi. & cle.l.placet.&.C. de ſuperindi-
ctis.l. una. li.10. Ab his extraordinarijs
muneribus excipitur. niſi forte epiſcopus
& clerus tantam neceſſitatem aut utilita-
tem inſpexerint ut abſque ulla coactione
ad releuandas communes utilitates ubi
laicorum non ſuppetunt facultates ſubſi-
dia per eccleſias æſtiment conferenda. ut
infra eod.titul.c.non minus. prius tamen
romano pontifice conſulto. ut infra eod.
ti.aduerſus.& hoc poſſumus appellare ca-
nonicam illationem quam aduenticiæ ne
ceſſitatis ſarcina repentina popoſcerit ut
3 dicit lex illa placet. ¶ † Onera autem quæ
impoſita erant rebus antequam res ad ec
cleſiam perueniſſent ſubit eccleſia. ut tri-
butum canonem ſiue cenſum. & ſic intel-
ligo.11.q.1.c.tributum.&.c.magnū.&.22.
quæſtio.8.ſi tributum. hæc onera ordina-
ria ſunt & prædialia. & uocantur indicta.
ut.C.de indictis.l.1. lib.10. Veruntamen
ſi ceſſetur in ſolutione canonis uel tributi.
res non transfertur in eum cui tributum
uel canon debetur & hoc eſt quod lex præ
allegata placet. dicit nulla tranſlatio-
nis ſollicitudo ſignetur. Nec obſtat lex.
C.de exac. tribu.l.ſi diuina. quia aut lex
illa non tenet ſecundum canones aut ex-
poni debet diuina domus. ideſt imperia-
lis. Secus eſt in eccleſiaſtica ut dictum eſt.
4 ¶ † Onera perſonalia non ſubit eccleſia.
ut.C.de epiſ. & cle. omnes quæ ubicun-

que. Sed hoc fallit in caſu. nullus enim à murorum uigilijs excuſatur. ut infra eo. tit.peruenit.niſi ſit ſenex. ut.C. de decu.l. ul.lib.10.expedit enim rei publice plures habere defenſores ut.ff.de no. ope. nun.l. nam rei publicæ & quilibet debet defendere patriam. ut 23.q.8. omni tempore.
5 † Pro cuius defenſione pater occidens filium excuſatur. ut.ff.de relig. & ſump. fu.
6 l.minime.¶ † In eccleſia placita ſecularia audiri non debent. ut infra eod. titul.c.1. & maximè iudicia ſanguinis. ut infra eo.
7 ti.cum eccleſiæ. ¶†Item nec ſeculares homines debent in domibus eccleſiarum hoſpicia pro iure & debito uendicare. ut infra eod.ti.c.1.& ſimile 42.diſt.quieſcamus. Cæterum ſi charitatiue petatur nulli negari debet. ut in.c.quieſcamus 42.diſtinct.§.1.ſupra de præben. de monachis ſupra de ſup. neg.præ ſicut.85.diſtinct. ar
8 chidiaconum.¶†Item immunitatem habet eccleſia & cœmiterium uſque ad 40. paſſus ſi maior fuerit eccleſia. uel 30. ſi minor.ut 17.q.4.ſicut.ut fugientes ad eã ob maleficia uiolenter non extrahantur. ut infra eo.c.inter.&.c.immunitatem.Sed prælati debent eis obtinere uitam & mẽbra ſuper eo tamen quod inique fecerint ſunt alias legitimè puniendi.ut in illa.in-
9 ter alia. † Et quamuis ab hoc priuilegio lex plures perſonas excipiat in auten. de man.prin.coll.3.ſcilicet homicidas, adultero & raptores uirginum. decre. tamen præallegata duo genera hominum excipit publicos latrones & nocturnos populatores agrorum. raptores etiam uirginum ad eccleſias fugientes immunitatem ab eccleſia conſequutur 36. q.1 de raptoribus. unde non obſtante exceptione legali. cui derogatum eſt in hac parte ſtandum eſt diſtinctioni decre. † Nec mire-
10 ris ſi hæc duo genera hominum eccleſia non defendit hos enim cuilibet licet impune occidere. ut.C.quando licet uni.l. 1.& .2.& ſine peccato ut canon ille uelle uidetur.23.q.5.cum homo.Quod tamẽ intelligo ſi fuerit nocturnus.ſed ſi diurnus. tunc ſine peccato occiditur cum ſe telo defendit.ut.infra de homici. ſi profodiẽs.

¶Item excipiuntur & illi qui ſperantes per defenſionem eccleſiæ impunitatem ſuorum exceſſuum obtinere homicidia uel mutilationes in eccleſijs uel earum cœmiterijs committere non uerentur. ut
11 infra eodem titulo immunitatem. ¶†Sed quæritur. nunquid is qui furtum uel ſacrilegium committit in eccleſia defendetur. Videtur quòd non. nam Aug. dicit de iure ad ſupplicandum admitti non debet ibi ubi ſacrilegium commiſit. ut 17.q.4.
12 frater & coepiſcopus. † Et fruſtra inuocat auxilium eccleſiæ qui in eam committit.ut infra eodem c.ult.infra de uſur.quia fruſtra. in auten ut liceat matri & auie. §. quia uero. Puto tamen contrarium. quia iura canonica certas perſonas ab hoc priuilegio excludunt. ut ſuperius dictum eſt. Et quia eccleſijs & eccleſiaſticis perſonis ſanctitas ignoſcendi gloriam relinquit. ut. C. de epiſcop. & cleri. l.ſi quis in hoc genus. Hoc priuilegium immunitatis habent eccleſiæ conſecratæ & non conſecratæ. ut infra eodem titu. ec-
13 cleſiæ. ¶ † Sed nunquid priuata oratoria quæ homines in ſuis domibus habent hac immunitate gaudebunt. ut in auten. de eccle.titu. §.ſi quis in ſua domo & .§. ſi uero.col.9.ſupra de cenſi.c.ulti. de con. diſt.1.unicuique &.c. ſequen. Puto quòd
14 non. ¶†Item quæritur an eccleſia interdicta retineat hoc priuilegium. Et uidetur quod non. Nam decre. dicit in qua diuina miniſteria celebrantur.ut infra eo
15 dem titulo eccleſiæ. ¶†Item clericus interdictus durante interdicto perdit ea quæ ad ſuum beneficium ſpectant. ut ſupra de elect.cum in cunctis ſupra de elect. cum dilecti ſupra de conceſſ. præben uel eccl. non ua.quia diuerſitatem ſupra de poſtu.c.1.Et idem eſt in ſuſpenſo. ut ſupra de æta.& qual.ord. cum bonæ memoriæ.
16 ſupra de ap.paſtoralis.in ſi † Item ſuſpenſus non exequitur ea quæ ſunt officij. ut 32.diſtinct.nullus.&.c.præter hæc infra
17 de ſimo.tanta.†Credò quod eccleſia interdicta retinet priuilegium immunitatis ſicut & clericus interdictus uel ſuſpenſus retinet priuilegium ſuæ immunitatis

quo

quo ad iniectionem manuum uiolentam. Nam & depoſitus habet hoc priuilegiũ quia characterem retinet. ut 81. diſtinct. dictum. ¶ In ſumma notandum eſt quod eccleſia defendit ad ſe fugientes quantũ ad mortem & mutilationem unde recepta idonea cautione ſuper uita & membris reddet eos puniendos pecunialiter uel in rebus. Seruus autem redditur domino iuramento præſtito de impunitate
18 ipſius. ut infra eo. tit. inter alias. ¶ † Pœna uero uiolantium immunitatem eccleſiaſticam eſt duplex excommunicatio hominis ſiue iuris. Nam uiolator eſt excommunicandus: ut 17. quæſtione 4. nullus & c. ſi quis deinceps. eo ſaluo quod cauſaliter ſacrilegus eſt excommunicatus ipſo iure ut incendiarius eccleſiæ & effractor. ut 40. q. 3. canonica 17. q. 4. omnes eccleſiæ infra de rapto. in literis infra de ſen. excomm. conqueſti. Alii autem ſacrilegi, qui alio modo eccleſias uiolant ſeu perſonas uel res ab ipſis rapiunt uiolenter uel bona ipſorum uſurpant & per hoc ſacrilegium incurrunt non ſunt ipſo iure excommunicati. ut ſupra de foro comp. conqueſtus.

Summarium

1 *Negocia ſecularia quæ dicantur, & unde dicatur negocium nu. 2. 4. & 5.*
Clericis & monachis quæ negocia interdicantur.
3 *Monachis quæ negocia non ſint interdicta.*
6 *Sacri ſacerdotes Deo uacare tenentur.*
7 *Clerici uel monachi non ſuo nomine, ſed eccleſiæ uel monaſterij, prædia laicorum ad firmas conducere poſſunt.*
8 *Laici peccant ſacerdotes à diuinis officijs auocando.*
9 *Clerici an poſſint eſſe notarij.*
10 *Clerici audire leges & phyſicam qui prohibeantur.*

¶ NE CERICI VEL MONACHI ſecularibus negocijs ſe immiſceant. Rubr.

SVperius in pleriſque titulis tractatum eſt de his quæ competunt clericis & monachis. nunc autẽ tractatur de prohibitis. & ideo ponitur hic rubrica ne cleri. uel mo. ſecularibus nego. ſe immiſceant. ¶ Videndum eſt igitur quæ ſecularia negocia permiſſa ſint clericis & mo-
1 nachis. & quæ non. ¶ † Negocia ſecularia dicuntur de ſecularibus rebus emendis acquirendis uel diſtrahendis. Et hæc ſunt prohibita clericis & monachis. ut infra eodem titulo c. 1. & 81. diſtinct. fornicari. quia inter ementes & uendentes commercium difficile eſt non interuenire peccatum. ut de pœnit. diſtinct.
2 5. qualitas. ¶ † Dicitur autem negocium quaſi negans ocium. Propriè uerò in cauſis negocium. in commercijs negociatio locum habet. ut infra de uerbor. ſignificatio. forus. §. conſtat. De his igitur officijs & commercijs ſecularibus dicitur clerici officia uel commertia ſecularia non exerceant. maximè inhoneſta ut ſupra de ui. & hon. cle. clerici. Nam honeſto artificio ſibi quærere poſſunt uictum. ut 91. diſtinct. clericus uictum & de conſec. diſtin. 5. nunquam exemplo
3 pauli. ut 10. quæſtione. 3. cauendum. † Monachis etiam iuſtum negocium non eſt interdictum propter diuerſas neceſſitates quia legimus ſanctos apoſtolos negociatos fuiſſe. & in regula beati Benedicti præcipitur prouideri per quorum manus negocia monaſterij procurentur. ut infra eod. titul. cap. 1. Et ideo canon dicit ad uitæ huius neceſſitatem ſtudia ſunt diuerſa.
4 ut. 21. q. 1. clericus † Item dicuntur negocia ſecularia quæſtiones quæ mouentur in iudicio ſeculari. & hæc ſimiliter interdicuntur clericis in maioribus ordinibus conſtitutis etiam ſi beneficia eccleſiaſtica non habeant, quia epiſcopus tenetur eis prouidere. ut ſupra de præben. epiſcopus. & c. cum ſecundum apoſtolum. Item & in minoribus ordinibus conſtituti ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtententur niſi pro ſe & miſerabilibus perſonis. ut ſupra de poſtula. cap. 1. & 86. di. peruenit. uel niſi ſuã uel ſuorũ iniuriam proſequantur. ut 4. quæſtio. 6. omnibus. Et ſecundum hoc intellige quod hic tãgitur de

hac materia contentiones uel lites uel ri-
5 xas amare & c. ut infra eo. ti. ca. 1. † Ter-
tio modo dicuntur negocia ſecularia pro
curationes prædiorum uel ſecularium per
ſonarum quibus eſt penitus abſtinendum
ut infra c. 1. & 2. in auten. de ſanct. epi. §.
6 alium. † Sacris enim ſacerdotes dei uaca-
re oportet. ut 31. diſt. ſacerdotibus &. ff.
de arbi. l. non diſtinguemus. §. ſacerdotio.
7 † Poſſunt tamen clerici uel monachi non
ſuo nomine ſed eccleſiæ uel monaſterij
prædia laicorum ad firmas conducere. ut
infra eo. t. ſecundum & hoc ſi eccleſia uel
monaſterium ſufficientia prædia non ha-
bet alias ſecus. ut ſupra de deci. dilecti. in
autē. de ſanctiſ. §. aliter. col. 9. imo ſecun-
dum quoſdam ſi clericus ſecularis perſo-
næ procurator ſeu miniſtrator aſſiſtit oc-
caſione adminiſtrationis impunè poterit
deprehēdi nec defendetur priuilegio cle-
ricali. & ſic intellexerunt decre. infra eo
dem titu. ſacerdotibus. Quod mihi non
8 placet. † Cum enim laici peccent cleri-
cos à diuinis officijs aduocando. ut 21. qu.
3. Cyprianus. & 89. diſtinct. c. ultimo ex
hoc delicto tale priuilegium ſortiri non
debent. argumen. ad hoc 16. qu. 1. legi.
ff. de donat. inter uirum & uxorem. l. 3.
ff. de regul. iur. l. non fraudantur. §. ne-
mo. ff. de fur. l. itaque fullo. ff. de mino. l.
Papinianus exuli reuerſo. Vnde enim
puniendi ſunt. priuilegium habere non
debent. ut 24. quæſt. 1. didicimus. Intel-
ligo igitur decre. illam quando clericus
adminiſtrator perſonæ ſecularis tertio
monitus non deſiſtit. & ideo excommu-
nicatur. ut infra eodem titulo ſed nec pro
curatores. Vel dic quòd eccleſia non ſub
uenit tali clerico pecuniaria ſubuentio-
ne. ſed tamen priuilegio non deſtituit
clericali. Vel, intelligo ſic literam illius
decre. deprehendantur ideſt intercipian-
tur ſcilicet in fraude commiſſa. non au-
tem in perſona. Sic & aliter dicitur quòd
ſummam ſapientiam præparabunt cape-
re ſuis incidijs. ſcilicet captione uerba-
li. ut de pœnitent. diſtinct. 6. c. 1. ultra
medium & ſimile. ff. de pigno. act. l. ulti-
9 ma. ¶ † Sed quæritur. an clerici poſſint
eſſe notarij. Et certe poſſunt domini Pa-
pæ. ut. quæſt. 1. quidem. ut poſſunt archie-
piſcoporum & epiſcoporum argum. ſupra
de proba. quoniam contra falſam, 77.
diſtinct. monachus uerò nouitius. ita ut
inter clericos ſcribant non inter laicos.
eo quòd conuerſatio noſtra ſecreta de-
bet eſſe & remota ab actibus laicorum.
ut 2. qu. 7. laicos. Quod etiam in ciuili-
bus locum habet nedum in criminali-
bus. Nam ſi in eis clericus ſcriberet in-
curreret irregularitatem. ut 51. diſtinct.
aliquantulos, & arg. 23. q. 1. c. 1. & 3. Poſ-
ſunt autem clerici familiares principium
eſſe & baronum & eis. ſeruire in diuinis
officijs. ut ſupra de ſer. non or. nullus &
eorum conſilijs intereſſe. Vt tamen ca-
ueant ab his conſilijs propter quæ irregu
laritas poſſit incurri. poſſunt tamen cle-
rici & etiam prælati conſilium dare regi
bus & principibus ſuper iuſtitia facienda
ut 23. quæſt. 8. peſſimam. in fi. & clericus
dare poteſt conſilium iudici ſeculari in
genere ſic dicendo. fures taliter ſunt pu-
niendi de iure. ut 5. q. 5. delatori. ut ta-
men potius conſulentis quam ſuggeren-
tis opera fungatur. ut. ff. de quæſtion. l. 1.
§. qui quæſtioni. Item nec deſcendat ad
ſpeciem uel perſonam. Item licitè po-
teſt conqueri clericus iudici ſeculari de
fure. ut infra de homi. poſtulaſti ciuili-
ter & modeſtè non procaciter & infru-
nite. ut ſua tantum recuperet, non ut fur
in corpore puniatur. ut 23. quæſt. 5. unum
ſolum. & dum ſic agit clericus licitè fu-
rem conuincit nec imputatur clerico ſi iu
dex ſecularis ulterius procedit in pœna
quam intemptio & actio exigat conque-
rentis. ut in prædicta decr. poſtulaſti. &
arg. ad idem 23. quæſt. 5. c. 1. & c. unum ſo
lum. & c. pœna. & c. non uos. ff. de bo. lib.
l. qui cum maior. §. 1. & de euict. l. ſi per
imprudentiam. dum tamen iudicio ſan-
guinis non interſit. nec aliquod officium
præſtet. ut infra eodem tit. ſententiam.
10 ¶ † Item notandum eſt. quòd id quod ſta
tutum eſt cōtra religioſas perſonas exeun
tes ad audiendum phyſicam ſiue leges, ut
niſi infra duorum menſium ſpacium ad
clauſtra

clauſtra redierint ſicut excommunicati ab omnibus euitentur. in nulla cauſa patrocinium præſtent. in choro & in menſa & in capitulo ultimi fratrum exiſtant. & niſi forte ex minima ſedis apoſtolicæ ſpem totius promotionis amittant. extenditur ad archydiaconos decanos plebanos præpoſitos cantores & alios elericos perſonatus habentes ut primiceriatum. ut ſupra de conſti. cum acceſſiſſent. Theſaurariam. ut ſupra de conceſſ. præ. uel ecc. non ua. cum noſtris. Cancellariatum. ut ſupra, ut ecc. benefi. ſine di. conſe, ut noſtrū. Succentoriam. ut infra de exceſſ. præla. inter dilectos magiſterium ſcholarium. ut infra ne præla, 6. ſuas. quanto. Et idem intelligo in alijs perſonatibus. qui perſonatus habentur ſecundum conſuetudines diuerſarum eccleſiarum. nec non extenditur ad præsbyteros. niſi omnes hi à ſtudio legali ſeu phiſicali deſtiterint infra ſpacium duorum menſium. ut infra eo. c. non magno &. c. ſuper ſpecula. ¶ Sed quid ſi quis non habeat perſonatum. ſed habeat beneficium quod habet curam animarum annexam puta habet eccleſiam parochialem. Videtur idem fore dictum nam de perſonatibus & beneficijs cura animarum habentibus idem iudicium eſt habendum. ut ſupra de elect. dudum eccleſia. Rothoma ſupra de præbend. de mulcta. Curia tamen contrarium tenet in merito cum enim hæc conſtitutio ſuper ſpecula ſit pœnalis ad alios quam exprimat extendi non debet.

Explicit liber tertius.

Summarium

1 *Sponſalia quid ſint, & unde dicantur.*
2 *Stipulatio an in contractu ſponſalium requiratur.*
3 *Matrimonium inter abſentes contrahi poteſt.*
4 *Species ſponſaliorum quot ſint.*
Sponſalia de futuro quot modis contrahantur.
5 *Sponſalia de præſenti quæ ſint. & qualiter contrahantur & num. 6.*
6 *Sponſalia de preſenti an differant à matrimonio non conſumato.*
7 *Affinitas ex nuptijs conſumatis oritur;*
8 *Sponſalia quando contrahi poſſunt, & quando matrimonium.*
9 *Sponſalia quando diſſoluantur.*
10 *Sponſus uel ſponſa de futuro compellitur contrahere matrimonium & conſumare contractum per cenſuram eccleſiaſticam.*
11 *Iuſtitia publicæ honeſtatis an ex ſponſalibus oriatur, & quid operetur, & quare ſic uocetur.*
12 *Affinitas non contrahitur ex nuptijs interdictis.*
13 *De ſimilibus idem eſt iudicium.*
14 *Matrimonium quid ſit.*
Nuptiæ quæ dicantur.
15 *Matrimonium non poteſt ad tempus contrahi.*
16 *Matrimonium dicitur matris officium, & quare magis à matre quàm à patre denominetur.*
17 *Matrimonium in quo loco, & quando fuit inſtitutum.*
18 *Matrimonij cauſæ principales quæ ſint.*
19 *Matrimonium ex inhoneſta cauſa contractum an teneat.*
20 *Matrimonij ſubſtantialia quæ ſunt.*
21 *Matrimonij quæ ſunt impedimenta.*
22 *Matrimonium qualiter contrahatur. & num. 23. & per quos.*
24 *Attinentia inter quos oriatur ex matrimonio.*
25 *Matrimonium non conſumatum quando poſſit ſeparari.*
26 *Matrimonium aliud uerum aliud præſumptum.*

Incipit liber quartus.

¶ DE SPONSALIBVS. Rubriea.

POſtquam de his quæ ad elericos pertinent ſuperius ſatis tractauimus, ad ſpectant ad laicos ſtilum uertamus. igitur de ſponſalibus & matrimonio uideamus. ¶ Et primo quid ſint ſponſalia. unde

unde dicantur. quot ſunt ſponſalium ſpecies. In qua ætate contrahantur, qualiter diſſoluantur. an contrahentes ſponſalia ad contrahendum matrimonium compellantur. quæ attinentia ex ſpõſalibus oriatur.
1 ¶ † Sponſalia ſunt futurarum nuptiarum promiſſio. ut. ff. eo. titu. l. 1. et 30. quæſt. 5. noſtrates Dicuntur autem ſponſalia ab ſpondeo. Nam mos fuit ueteribus ſtipulari et reſpondere ſibi uxores. ut. ff. eodem
2 titu. l. 2. † Sed non eſt neceſſaria ſtipulatio in ſponſalibus. quia & õ trahuntur inter ab-
3 ſentes ut ff. eo. ti. l. 4. 5. et ul. † nã et matrimoniũ inter abſentes contrahi poteſt per internuncios. ut ſupra de conuer. coniuga. ex parte. 32. q. 2. honorantur 30. q. 5. nec illico infra de matri. contrac. contra interdum ecc. ex literis. ff. de ritu nup. l. mulierem. alias ſi ſtipulatio in contractu ſpõſalium exigeretur, inter abſentes contrahi non poſſent ut inſti. de inuti. ſtipu. §. item uerborum. Vel oporteret dici ſpeciale eſſe in hac ſtipulatione ſponſaliu ut in
4 ter abſentes contrahi poſſent. ¶ † Species ſponſalium duæ ſunt. alia de futuro alia de præſenti, ſponſalia de futuro contrahũtur quinque modis. Simplici ſponſione ut accipiam te in meum & accipiam te in meam. ut infra eod. tit. ſi inter. Fidei datione ut infra eod. tit. ca. 2. & c. is qui fidẽ de iuramento interpoſito. ut infra eod. ti. de illis & c. ex literis ſiluan. infra de con. appo. de illis. Item datis arrhis ſponſalicijs ſcilicet pecunia uel alijs rebus &. C. de ſponſa. l. arrhis. Item annulli ſub ara-
5 tione ut infra de deſpõ. impub. tue. † ¶ Spõſalia de præſenti ſunt illa quæ contrahuntur per uerba præſentis temporis ut cum dicitur. Accipio te in meum. accipio te in meam. uel cum dicitur alia uerba conſenſum exprimentia de præſenti. ut infra eodem ti. ſi inter uirum. & infra de ſponſ. duo licet præter ſolitum. Aliquando uerba interueniunt de præſenti. nec tamen conſenſus habendus eſt de præſenti. ut cum conſenſus contrahentium transfertur in arbitrium alienum ut infra de cõd. appo. ſuper eo, cum enim ſubſtantia contractus ponitur in arbitrio alterius nominatæ perſonæ. niſi ille fuerit arbitratus contractus redditur nullus. ut C. de contrahen. emp. & uen. l. ulti. ¶ Similiter ſi inter aliquos innubiles aptos tamen ad ſponſalia contrahenda. conſenſus interueniat mutus de præſenti. non matrimonium ſed ſponſalia fore contracta dicuntur ut infra de deſpon. impu. a nobis. & cap. ult. In his enim non uim uerborum ſed iuris attendimus poteſtatem. Sed opponitur. Videtur quòd in caſu præmiſſo nec, matrimonium nec ſponſalia contrahantur. Matrimonium non quia contrahi non poteſt in ætate matura ut infra de deſponſa. impube. ex literis. Sponſalia non. quia hoc non intendebant contrahentes. ut. ff. de ſpon. l. quæſitum. & ideo poteſtate ac uoluntate ſibi mutuo aduerſantibus. neutrum contractum eſſe uidetur. ut ar. ſupra de offic. deleg. cum ſuper abbatia. C. ſi quis alteri uel ſibi. l. multum intereſt. ¶ Puto ſponſalia fore contracta non intentione non ui uerborum. ſed iuris poteſtate ut ſuperius dictum eſt & probatur per iura præalle. ut infra de deſpon. impu. a nobis & cap. tuæ. Et idem lex probat apertè. ff. eodem titu. quæſitum, & ſi taliter contrahentes in eadem uoluntate uſque ad nubilem ætatem utriuſque perdurent, matrimonium inducetur, ſiue expreſſus inter ueniat conſenſus ſiue tacitus argu. ad hoc infra de deſpon. impu. de illis. ff. de ritu. nup. l. minorem tacitum conſenſum intelligo per cohabitationem ut infra eodem cap. ad id. & in prædicta. l. minoré. Item ex carnali commixtione ut infra eodem titu. is qui fidem infra qui ma. ac. poſſ. inſup infra de eo quiduxit in ma. quã pol. per adul. ſignificaſti infra de con-
6 di. ap. ſuper eodem. ¶ † Sponſalia de præſenti ſunt idem quod matrimonium nõn conſummatum. ¶ Inter matrimonium autem conſummatum & non conſummatum quo ad eſſentiam matrimonij nihil intereſt. quia conſenſus eorum de quorum quarũque coniũctionibus agitur ſufficit ad matrimoninm inducendum qui ſolus ſi defuerit. cætera etiam cum ipſo

ipſo coitu celebrata fruſtrantur.ut 27.quæſtio.2.ſufficiat. ¶ Differunt autem in quatuor. quo ad ſignificationem ut.C. de biga. debitum. quo ad religionis ingreſſum ut ſupra de conuerſatione coniuga. ex publico circa ſi. Quoad bigamiam contrahẽdam uel non contrahendam. ut 33.di. Valentianus & in prædicta decre. debitum in ſi. Item quo ad affinitatem contrahendam inter uirum & cognatos uxoris & inter uxorem & cognatos uiri ut infra de cõ
7 ſan. & affi. quod ſuper his. † Hæc autem affinitas oritur ex nuptijs conſummatis. ut infra de conſan. & effi.c.1.ff. de gradibus.l. non facile.§. affines, & dicemus in ſumma de conſangui. & affi Contrahun-
8 tur † autem ſponſalia de futuro in ſeptennio ut infra de deſpon.impu.literas. Matrimonium uero poteſt contrahi in annis diſcretionis ut infra de deſpon. impub.c. duo pueri ſcilicet in duodecimo anno mulieris & quartodecimo uiri. ut infra de deſpon.impu.ex literis.Sed poſſunt hæc tẽpora præueniri ut dicimus infra tit.proxi.
9 ¶ † Diſſoluuntur ſponſalia communi diſſenſu ſicut communi conſenſu contrahuntur ut infra eo.t tu. præterea. Nihil enim tam naturale eſt ſicut unumquodque diſſolui genere quo colligatum eſt.ff. de regu.iu.l.nihil infra de regu.iur. omnes res. Quod intelligo cum uterque ſponſorum in diuertendo conſentit. cæterum ſi alter eorum hoc cõſentiat alter uero diſſentiat tunc is qui ad diuorcium tendit compelli debet contrahere matrimonium & conſummare. ut in ſequentibus dicam.Hug. tamen & quidam alij intellexerunt decre. illam præterea. loqui de comparatiua permiſſione. ut permittat minus peccatum committi ut euitetur maius. minus peccatũ eſt ſponſi ſe dimittant uiolenta fide ſpõſalium quàm ſi ſponſus inuitus & coactus ducat illam quam odit & occidat uel eam abhominans cum alijs adulterium committat. Et hunc intellectum colligunt ex illis. ne forte deterius inde contingat & ſimile. 33. quæſtio. 2. ſi quod uerius. Item ex illis. hoc poſſit in patientia tollerari quod enim toleramus.uel permittimus inuiti permittimus. ut 31. quæſtio. 1. hac ratione. Verius tamen eſt quod
10 prius dixi. ¶ † Sponſus uel ſponſa de futuro compellitur contrahere matrimoniũ & conſummare contractum compellitur per cenſuram eccleſiaſticam. ut infra eodem cap. ex literis Siluanani & ca. ſicut. Nec obſtat infra eodem titulo requiſiuit. ubi dicitur monenda eſt potius quam cogenda.nam exponitur potius id eſt prius, & ſimilis expoſitio 23.quæſt.4.non inuenitur. Et nota quòd Hugu.dicebat in hoc caſu non finaliter compelli inuitum. unde ſi ſemper nolitis qui cogitur per cenſuram eccleſiaſticam abſoluetur. Nos autem dicimus quòd inuitus finaliter compelletur. & excommunicatus non abſoluetur niſi pareat. Quod uerum eſt eodem ſtatu durante nam ſi ſtatum eius mutetur puta quia cum altera matrimonium contraxit. cum iam primum uinculum expirauit ſuperueniente maior abſoluetur & imponetur ei pœnitentia de fide mentita. & idem fiet ſi ſponſa moriatur,uel ſi cum altero matrimonium contrahat ut infra eodem titu. de illis. Puto tamen quòd ſi eccleſia credat ex coniunctione futurum uxoricidium & guerram reſtringet cenſurã alias non erit medicinalis ut.2.q.1.multi. nam ſine plectendo ſiue ignoſcẽdo hoc ſolum bene agitur &c. ut 23. quæſtio. 5.
11 prodeſt. ¶ † Ex ſponſalibus oritur publicæ honeſtatis iuſtitia quæ prohibet cognatum ſponſi contrahere cum ſponſa & cognatam ſponſe cum ſponſo.ut infra eodem titu. ad audientiam & cap. ſponſam. Hæc prohibitio non ſurgit ex conſanguinitatem uel ex affinitate quæ contrahitur ex nuptijs conſummatis ut ſuperius dixi, ſed ſurgit ex quadam publica iuſtitia. uel publica æquitate, publicè enim uidetur iuſtum & æquum ut cognatus ſponſi ſpõſam eius non ducat uxorem. Vbi ergo inhoneſtum eſt aliquos matrimonialiter coniungi nec impedit conſanguinitas nec affinitas nec aliud ſubeſt legitimum impedimentũ,fuit inductum hoc ius prohibẽs matrimonium contrahi et contractũ diſſoluẽs.ut infra ti.proxi.c.duo puer.Et uocatur.

catur publicæ honeſtatis iuſtitia, quia in matrimonijs non ſolum quod liceat. ſed & quod honeſtum eſt conſideratur. ut. ff. de ritu nup. l. ſemper. Et nota quòd publicæ honeſtatis iuſtitia oritur etiam ex ſpõſalibus quæ de iure non ſortiuntur effectum. ut infra eo. titu. ad audientiam. dũmodo cõtrahentes ſint ſeptennes uel ſeptennio proximi ut infra proxi. titu. duo pueri. ut ſic intelligant quid agatur, alioqui contra ut infra de deſponſ. impu. c. lite-
12 ras, & c. acceſſit. † Quod in matrimonio non contingit, nam affinitas non contrahitur ex nuptijs interdictis, ut. ff. de gradibus. l. non facile. §. ſciendum. Et cum in uno caſu inueniam ſublatam hodie publicæ honeſtatis iuſtitiam ſcilicet in ſobole ſuſcepta ex ſecũdis nuptijs cognationi uiri non copulanda prioris. ut infra de conſan. & affini. non debet, uidetur quòd in alijs caſibus duret. ut 35. q. 3. c. porrò. ff. de adop. l. qui in adoptionem. ff. de ritu nup. l. ſi qua. §. ſi uxor. Et generaliter ut nullus de conſanguinitate ſponſi præmortui ducat ſponſam, & è conuerſo nulla de cõſanguinitate ſponſæ præmortuæ ducat ſponſum ut infra tit. prox. continebatur. §. ſi uero. & infra eo. tit. ſponſam. Quod enim non mutatur quare ſtare prohibetur ut. C. de teſta. l. ſancimus. C. de ap. l. præcipimus. 2. q. 6. anteriorum. §. illo. uidelicet in fi. Alij autem dicunt quòd ex quo ſublata eſt in eo caſu in quo de maiori æquitate quàm in alijs locum habebat & in
13 alijs reuocata uidetur † nam de ſimilibus idem eſt iudiciũ. ut ſupra de reſcriptis inter cætera ſupra de transla. præla. inter corporalia ſupra de confir. uti uel inuti. cũ dilecta. ff. ad le. Aqui. l. illud. ff. ne quis eũ qui in ius uo. fue. ui. eximat. l. 2. C. de legibus. l. leges. & ff. eo. tit. l. non poſſunt. Et ſic ſecũdum quoſdam in nullo caſu locum habet hodie publicę honeſtatis iuſtitia niſi in ſponſa fratris. de qua in ueteri & in nouo teſta. prohibitum eſſe uidetur Iuxta illud Io. Non licet tibi habere ſuppoſitam fratris tui. Item reuocata eſt hodie prohibitio quæ olim erat in ſecũdo & in tertio genere affinitatis. ut infra de cõſangui. & affinitate non debet. Durat ergo primi generis prohibitio uſq; ad quartum gradum. de his tamen generibus affinitatis & de ſobole ſuſcepta ex ſecũ. nup. dicit Grego. qui hoc diſſoluit negat uerbũ dei. ut 35. q. 10. fraternitatis. Sed intelligendum qui hoc diſſoluit alius a Papa.

Sequitur uidere de ſecunda parte rubricæ hoc eſt de matrimonio. ¶ Videamus igitur quid ſit matrimonium. unde dicatur. quando fuit inſtitutũ ubi & quibus uerbis. & quæ ſint cauſæ matrimonij. quot ſint bona matrimonij. quot ſint impedimenta ipſius qualiter contrahatur. quæ attinentia ex matrimonio naſcatur & ex quibus cauſis ſeparetur.

14 ¶ † Matrimonium eſt maris & fœminæ cõiunctio indiuiduam uitæ conſuetudinem retinens. ut 27. q. 2. §. 1. Et alibi. Nuptiæ ſunt coniunctio maris & fœminæ & conſortium omnis uitæ. diuini & humani iuris communicatio. ff. de ritu nup. l. 1. Dicitur autem indiuiduam uitæ cõſuetudinem retinens uel conſortium omnis uitæ quãtum ad propoſitum eorum qui matrimonialiter coniunguntur, quia hac intentione coniungi dicunt ut perpetuo ſimul maneant quamuis poſt contractum matrimonium & ante carnalem copulam poſſit alter inuito altero religionem ingredi. ſed poſt conſummatũ non niſi uolente & plerunque non niſi ſe ſimiliter conuertente. ut ſupra de conuerſ. coniuga. cum ſis prædictus. & c. uxoratus. ut notatur in ſumma illius tit. Sed ad hoc opponitur de Beata Virgine quæ contraxit matrimonium cũ Ioſeph. & nihilominus proponebat in uirginitate manere. unde dixit. Quomodo fiet iſtud quoniam uirum non cognoſco. Ad quod reſpondeo. Beata Virgo Maria propoſuit ſe ſeruaturam uotum uirginitatis in corde, ſed ipſum uotum uirginitatis non expreſſit in ore. ſubiecit ſe diſpoſitioni diuinæ cum propoſuit ſe perſeueraturã uirginem, niſi Deus aliter reuelaret, committens ergo uirginitatem ſuã diuinæ diſpoſitioni conſentit in carnalem copulã non illam amplectendo. ſed diuinæ inſpirationi in utroq; obediendo. ut 27. q. 2. §. cum

cum ergo & ideo exponitur in eod.§.ui-
rum non cognoſco.i.me non cognituram
propoſui. Item opponitur ex illa decre-
ta.commiſſum infra eo.tit. ibi enim quod
iurauerat ſe contracturum cum quadam
poſtmodum ad religionis aſpirabat in-
greſſum. datur ei conſilium ut prius con-
trahat ut iurauit & poſtmodum intret. Ad
quod reſpondeo. ille non uouerat. & ideo
contrahendo non efficitur reus uoti. Da-
tur igitur ei pro cõſilio ut adimpleat quod
iurauit, nec eſt contrarium propoſito re-
ligionis. quia etiam poſt contractum non
tamen conſummatum liberè & de licen-
tia iuris alter coniugum intrat religionẽ.
ut ſupra de conuerſione coniugatorum.
ex publico Et in conſilium hoc credendũ
eſt deueniſſe ut in indiuiduam uitæ con-
ſuetudinem conſentiret in contrahendo:
15 † quia matrimonium contrahi nõ poteſt
ad tempus. ut. 32.q.2. ſolet quæri & ali-
quando. & poſtea dominus de nouo ei in
ſpiret licenter intrare poterit ut prædixi:
& hoc innuitur in litera. & poſt ea ſi ele-
16 gerit. ¶ † Matrimonium dicitur matris
munium. ideſt offitium. In autenti. ma-
gis à matre de nominatur matrimonium.
quam à patre. quia licet pater ſit gene-
rationis auctor & pœnæ uxoris dominus.
ut. 33.quæſtione. 5. hæc imago. matris ta-
men officium circa filios apparet magis:
Et filij dum infantes fuerint materno ma
gis indigent ſolatio quam paterno. Vnde
mater ante partum eſt oneroſa, doloroſa
in partu, ac poſt partum laborioſa. ut ſu-
17 pra de conuer. in fi. ex literis ¶ † Fuit au-
tem inſtitutum in paradiſo & ante pecca
tum. ut. 32.q.2.§ his ita. Quibus uerbis.
Quidam dicunt quod illis. Creſcite & mul
tiplicamini &c. Sed illa uerba fuerunt po
tius benedictionis quam inſtitutionis, un
de dicendum eſt quod inſtitutum fuit uer
bis Adæ ore prophetico dicentis. hoc nũc
os ex oſſibus meis & caro de carne mea
&c. ut infra de diuor. gaudemus. Poſt pec
catũ uerò & extra paradiſum fuit inſtitu
tum ad remedium. ut carnis uitium cohi-
beretur. Vnde apoſtolis unuſquiſque ha-
18 beat ſuam propter fornicationẽ. ¶ † Cau
ſæ matrimonij duæ ſunt principales. ſu-
ſceptio ſobolis & uita conformationis ut.
32.q.2.§. his ita. Propter primam inſti-
tuit dominus propter ſecundam. Apoſto-
19 lus ut dictum eſt. † Sed nunquid tenet ma
trimonium ex inhoneſta cauſa contractũ
puta propter pulchritudinem diuitias uel
potentiam. Reſpondeo ſic. ut. 32.qu.2.
ſolet quæri. Vnde Iacob uidens quod Ra
chael eſſet decora & uenuſta facie dixit la
ban. ſeptem annis ſeruiã tibi pro Rachae
20 le. ¶ † Tria ſunt bona matrimonij. ut. 27.
q.2. omne itaque. quæ alibi appellantur
ſubſtantialia matrimonij. ut infra de con.
app.c.ultimo. Et ſunt illa hæc. Fides. pro
les & ſacramentum. Fides. ſ. coniugalis.
quam ſibi nupti adinuicem debent, ne cũ
alijs adulterentur fide coniugij uiolata.
Proles propter quam multiplicandam ma
trimonium eſt à domino inſtitutum, in pa
radiſo ut. 35.q.1. cum igitur in prin. & 26.
diſtin. deinde. licet quibuſdam non ualẽ-
tibus generare matrimonia ſint ad ſolatiũ
ut. 27.quæſtio.2. nuptiarum. Sacramentũ
id eſt, inſeparabilitas uel in diuiduitas
quo ad perpetuam ſeruitutem, niſi religio
ne uel fornicatione ſeparatio fiat. ut ſu-
pra de conuer. coniuga. in pleriſque de-
21 creta. & . 33. quæſtio. 1. dixit. † Impedi-
menta matrimonij his uerſi. continentur.
Error. conditio. uotum cognatio. crimen.
Cultus diſparitas uis ordo. ligamen hone
ſtas. Si ſis affinis uel quodque coire nequi
bis. Error perſonæ impedit matrimoniũ
ut ſi credam contrahere cum Ticia con-
traho cum Soia Error autem qualitatis &
fortunæ non impedit, ut ſi illa cum qua
contrahitur creditur eſſe uirgo & non ſit.
diues & ſit pauper. ut. 29.quæſtio.1. Con-
ditio ut ſi credam illam cum qua contra-
ho fore liberam. & ſit ancilla. tunc enim
nullum eſt matrimonium niſi poſtquam
ſciuero eius conditionem conſenſero in
eam. ut infra de coniu. ſeruo. propoſuit.
Votum ſolenne impedit matrimonium
& dirimit. ſimplex impedit ſed non diri-
mit. ut infra qui cle. uel uo. rurſus. Cogna
tio carnalis impedit matrimonium. ut in-
fra de conſan. & affi. per totum. 35.q.1. per

totum. Item cognatio ſpiritualis. ut.in-
fra de cogna.ſpi.per totum. Crimen.quia
propter homicidium inhibetur matrimo
nium.ut.33.q.1.ammonere.& in alijs cri
minibus idem. ut infra de eo qui cog.con
ſan.uxo.ſuæ.c.1.&.2.Cultus diſparitas,ut
in hominibus diuerſarum ſectarum, ut ſi
unus ſit Chriſtianus alter iudæus. ut.28.
q.1.per totum. Vis ideſt uiolentia.ut in-
fra eod.cum locum. Sacer ordo ſimiliter
impedit & dirimit matrimonium.ut.21.
diſtin.ſeratim. Ligamen impedit & diri-
mit matrimonium.ut.33.q.1. ſi per ſortia
rias. Quod intelligo cum ligamen matri
monium præcedit: cæterum ſi ſubſequi-
tur non reſcindit matrimonium quod ſe-
mel tenuit. nulla enim infirmitas uel cau
ſa ſuperueniens præter fornicationem
corporalem & ſpiritualem reſcindit ma-
trimonium quod ſemel tenuit. ut.32.q.7.
illi qui.&.q.5.horrendus.&.c. ſi quis uxo
rem.&.infra de eo qui cog. conſang.uxo.
ſuæ diſcretioné. Honeſtas, ideſt publicæ
honeſtatis iuſtitia impedit.ut.37. quæſ.2.
ſi quis uxorem. & dirimit. ut not. ſupra
eodem titulo.§.ex ſponſalibus. Si ſis affi-
nis. de hoc dicemus infra de conſang. &
affinit. Quodque coire nequibis & de
hoc notabimus infra de frigidis & male.
Addit magiſter Ray.in ſumma ſua quar-
tum uerſiculum. Hæc ſocianda uetant
connubia iuncta retractant. Sed iſtũ uer-
ſiculum non approbo propter crimen. cri
men enim adulterij non dirimit. & licet
ipſe hoc aſſignet crimine adulterij non
tamen eſt ſimpliciter uerum quia crimen
adulterij per ſe non dirimit ſed cum adiũ
cto.ſ.cum fidei donatione uel machina-
tione uel contractu de facto. ut no. infra
de eo qui dux.in ma.quam pol. per adul.
22 †Qualiter contrahatur matrimonium.
Contrahitur matrimonium corde & ore
dum aliqui corde & ore conſentiunt in
matrimoniũ & mutuo ſe concedunt unus
alii, & mutuo ſe ſuſpiciunt. ut infra de
ſpon.duo.c.1 in fi.utroq; dicente alteri.
accipio te in meum. accipio te in meã. ut
infra eo.ti.ſi inter.& infra de ſpon. du. li-
cet.uel ſimilia uerba. ut ſi quis dicat mu-
lieri.Iuro uel promitto tibi quod ab hac
die in antea te habebo pro legitima uxo
re.ut infra e.t.ex parte. Corde ideo dixi.
quia & ſi uerba interueniunt apta ad ma-
trimonium contrahendum animus tamẽ
non conſentiat. non contrahitur matri-
monium.ut infra eo.c.tua.& .c.tue. Sed è
conuerſo plerunque animus ſufficit ſine
uerbis.ut in muto. in quo nutus & indi-
cia ſupplent uicem uerborum.ut infra eo.
c.cum apud.Nam & nutu legatur.ut.ff.de
le.3.l.nutu.Ad nutum recõcialiatur & ba
ptizatur.ut 26.q.6.qui recedunt. Et quod
dixi ſine uerbis contrahi matrimonium
locum habet in his qui loqui nõ poſſunt:
alias neceſſaria ſunt quantum ad eccleſiá
uerba conſenſum exprimentia de præſen
23 ti.ut infra eod.tit.tue. †¶Poteſt contrahi
matrimonium per principales. Poteſt &
per parentes. ut 26.q.2. honorantur. &
per extraneos. nam per nuncios poteſt
contrahi ut no.ſupra eo.§.2. ¶Contrahi-
tur cum ſolennitate quæ habetur infra de
24 clandeſ.deſpon.cum inhibitio.¶†Oritur
attinentia ex matrimonio inter uirum &
cognatos uxoris & inter uxorem & co-
gnatos uiri. non autem inter cognatos
utriuſque.ut infra de conſan.& affi. quod
ſuper his. æqualiter enim debet quis ab-
ſtinere à conſanguineis uxoris ſicut à pro
prijs.ut infra de conſang.& affi.c.1. & no
25 tabo plenius in ſumma ti.illius. ¶†Matri
monium non conſummatũ ſeparatur pro
pter religionem ut ſupra de cõuer. coniu.
ex publico. conſummatum ſeparatur pro
pter fornicationem ſpiritualem & carna-
lem.ut infra de diuor.quanto &.c.gaude-
mus.27.q.1.non ſolum &.c.ſe & infra de
diuortijs ſignificaſti & 32.quæſtione 1. di
26 cit dominus.¶†In ſumma notá. eſt quod
matrimonium.aliud uerum aliud præſum
ptum Verum quod contrahitur inter per
ſonas legitimas per uerba apta ad matri-
monium contrahẽdum & nullum ſubeſt
impedimentum. Præſumptum eſt matri-
monium ut cum inter perſonas legitimas
interuenit tractatus de contrahendo fi-
dei datio uel iuramentum,uel promiſſio,
uel & ſi interueniunt uerba apta ad ma-
trimonium

trimonium contrahendum. habent tamen tractatum in euentum conditionis uel arbitrij alieni. & ſuccedit copula carnalis in quo caſu præſumitur receſſum ab omni conditione uel modo & generaliter ab omni eo quod matrimonium ſuſpendebat ſeu differebat. ut infra eo.c.cōmiſſum.&.c.ad id infra de condi.appo.de illis infra de eo qui dux.in ma.quam pol. per adul.ſignificauit. Et ſic contractus de futuro præcedens cum copula carnali ſequente inducit matrimonium præſumptum & ſi deficiant uerba ſolita & ſtatuta ad matrimonium contrahendum. ut infra eo.is qui fidem &.c.adoleſcens. & eſt in his caſibus præſumptio iuris & de iure. imo fictio quæ non admittit probationem contrariam. ut no. de hac materia de præſump.§.2.

Summarium.

1 *Impuberes qui dicantur.*
2 *Pubertas qualiter probetur.*
3 *Aetas legitima in contrahendo matrimonio quæ ſit, & quæ in ſponſalibus.*
4 *Impuberes quæ poſſint ſponſalia contrahere. Malitia ſupplet ætatem.*
5 *Aetas quanto tempore preuenitur.*
6 *Pubes ſi contrahit cum impubere non poteſt ſeparari donec perueniat ad annos legitimos.*
7 *Impubes ad pubertatē ueniens liberum habet conſentire in matrimonium, uel diſſentire.*
8 *Intellectus ad.c.de illis & c. ā nobis infra eo.*
9 *Sponſalia de futuro in quibus caſibus ſoluantur.*
10 *Pubes ſe contrahit cum impubere nec expectat, ſed cum alia contrahit per uerba de præſenti, an matrimonium teneat.*
11 *Sponſalia an contracta dicantur, ſi quis iurat uel promittit ducere in uxorem unam de filiabus tuis.*
12 *Pater an poſſit cogere filium uel filiam in poteſtate conſtitutum uel conſtitutam ad ſponſalia uel matrimonium contrahendum.*
Filiæ pater ſponſum quærere debet.
13 *Filia an cogatur inuita illum in uirum ducere, cum quo pater ipſius nomine ſponſalia contraxit, ſeu promiſſionem fecit.*
14 *Pater ſi promittit alicui dare in uxorem unam filiabus ſuis, an electio ſit ſponſi, uel ipſius patris.*
15 *Iurans dare unam ex filiabus ſuis in uxorem alicui, ſi omnes moriantur præter unam, an illam ſolam dare teneatur.*
16 *Pater qui iurauit unam ex filiabus ſuis dare in uxorem & unam obtulit ſponſo, qui eam non acceptauit ſed aliam præoptauit, an liberetur.*
17 *Quid ſi ſponſus unam ex illis cognouit.*
18 *Subarratio an inducat matrimonium uel ſponſalia.*

¶DE DESPONSATIONE IMpuberum. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de ſponſa. in genere. nunc ſubiicitur tractatus in ſpecie de deſpon.impube.& ideo ſequitur rubrica de deſpon.impu.¶ Videamus igitur qui ſint impuberes. qui ſponſalia contrahere poſſunt. An tempus pubertatis ualeat præueniri. Et quid iuris ſit ſi pubes contrahat cum impubere.

1 ¶ † Impuberes ſunt illi qui ex habitu ſui corporis impubertatem oſtendunt ut generare & concipere nōdum poſſunt. quo probato qui ſint puberes euidenter apparear.ut infra eo.c.puberes.uno.n. ex contrarijs probato reliquum uidetur eſſe probatū.ut.ff.de his qui ſunt ſui uel alie.iur.l. 1.& .ff.de procu.l.Pomponius § ſi ſtipu-
2 ler.† Vnde ſi de pubertate dubitari contingat per aſpectum & qualitatem corporis probari oportet ut in prædicta decre. puberes.ff.de mino.l.minor ex aſpectu. Sed contra.C.quando tutor uel cura.eſſe deſie.l.in decora. Ad quod dico. cum agitur de tutela uel cura non inſpiciuntur loca ſecreta. ut dicit lex. Sed cum dubitatur de matrimonio conſummato uel non conſummato inſpicitur in regione priuata ut 27.qu.1. nec aliqua & ſupra de pro-
3 ba. propoſuiſti. † Quod ergo alibi dicitur quòd matrimonium contrahi non po-

teſt ante ætatem legibus & canonibus de
terminatam.ut infra eo. titul. ubi non eſt
conſenſus.hoc eſt ante.14. annos in uiro.
12.in muliere.ut infra eodem titul. & ex
literis.ff. de ritu nup.l. minorem. Hij e-
nim anni dicuntur diſcretionis ut ſupra
de reg. cum te.&.c.ſignificatum. & infra
eodem titulo duo pueri. Et excipiendum
eſt niſi hos annos quandoque pubertas
præueniat,ut hij de quorum matrimonio
agitur ante hoc tempus per qualitatem
& diſpoſitionem ſuorum corporum pu-
bertatem oſtendant ut genere & concipe
re poſſunt, ut ſuperius dictum eſt. Fit au-
tem hæc præuentio per maliciam. ut in-
fra eodem titul. de illis.C.ſi minor ſe ma
io. dix.l.3. Fit per prudentiam & indu-
ſtriam. ut infra eod.tit.tuæ.Et licet diuer
ſa tẽpora ſtatuantur in iure in uiro & mu-
liere quo ad matrimonium contrahen-
dum ut dictum eſt ſupra & quo ad religio
nis ingreſſum. ut in prædicta decre. cum
te.&.10. quæſt.2. puella In ſponſalibus ta
men de futuro idem tempus eſt in utro-
que.ſ.ſeptennium. ut infra eodem tit.ac-
ceſſit. Sed lex obſtare uidetur quæ dicit,
in ſponſalibus contrahendis ætas contra
hentium diffinita non eſt ut in matrimo-
nijs.ut.ff. de ſponſa.l. in ſponſalibus. Ad
quod reſpondeo. diffinita non eſt in ſpon
ſalibus ſicut in matrimonijs.ideſt non tan
ta & talis in ſponſalibus ſicut & in matri
monijs, quia in ſponſalibus ſeptem. in
matrimonijs.12.&.14.annorum. Vel non
eſt diffinita in ſponſalibus uarie in ma-
ſculo & fœmina ſicut in matrimonijs.
Vel aliter in matrimonijs ſufficit ætas.
12.uel.14.annorum. Nam illa ætas eſt di
ſcretionis ut ſuperius dixi. & tunc pueri
ſatis intelligunt quid agunt niſi furioſi.
ſed ſeptennium non ſic ſufficit ad ſponſa-
lia imò requiritur ut ſponſi intelligant
quid agant. plerunque ante adultam æta
tem uoluntas alicuius circa talia diceṙni
4 non poteſt. ut infra eodem cap. 1.¶ † Poſ-
ſunt impuberes ſponſalia cõtrahere de fu
turo, de præſenti nõ niſi eſſent proximi
pubertati. ut infra eodem titulo de illis
&.c.tuæ.& c.continebatur. & malicia ſi-
ue prudentia ſuppleat defectum ætatis
alias non.ut in prædicta decre. tue. Duo
tantum requiruntur ut ſuppleatur defe-
ctus.proximitas & malitia ſiue prudentia.
5 ¶Sed † quæritur. quantò tempore præue-
nitur ætas.Reſpondeo per annum. ut in-
fra eodem titulo continebatur. Quidam
tamen dicunt quod non præuenitur niſi
per ſex menſes ar. C.de iu.l. properandũ
§.& ſi quidam &.ff.de excu.tu.l.non tan-
tum in prin. Sed hoc puto ſuperioris ar-
bitrio relinquendum ut ipſe qualitatem
perſonæ & prudentiam ſiue malitiam me
tiatur.& idem in pubertate obtinet. nam
& pubertas plerunque annos anticipat.
ut infra eod.puberes. & potentia coeundi
interdum anticipat pubertatem ut infra
6 eo.c.a nobis; ¶ † Si pubes contrahat cum
impubere tenetur expectare donec impu-
bes perueniat ad annos legitimos. ut in-
7 fra eodem titulo de illis.&.c.a nobis † &
ſi minor ueniens ad legitimos annos non
conſenſerit in matrimonium poterit re-
ſilire. maior autem non poteſt ſed expe-
ctare tenetur. ut dixi. Et ſi minor factus
maior conſentiat maior diſſentire non
poteſt. Et ex eo quòd in caſu præmiſſo
impubes ueniens ad pubertatem poteſt
reſilire moti fuerunt quidam magnæ au-
ctoritatis doctores ut dicerent & ſcribe-
rent ſponſum uel ſponnſam non eſſe co-
gendum uel cogendam ad matrimonium
contrahendum. contra id quod notaui-
8 mus. ſupra titu. proxi. §. ſponſus. † Lau.
& Vin. & alij dixerunt quòd illa decret.
de illis, & à nobis. locum habent cum
ſponſalia contrahuntur inter minores ſe
ptennio. Sed hæc ſententia nulla eſt.
nam litera illius decre. de illis, contra-
rium dicit in uer.illo.ſi uero alteruter iſto
rum ad annos pubertatis peruenit infra
eoſdem annos altero exiſtente cum ſpõ
ſalia contrahuntur. Et illa à nobis lo-
quitur in ſponſalibus contractis infra
nubiles annos. Alii autem dixerũt quòd
in decr.de illis, contrahentes erant ſeptẽ
nes,ſed intendebã contrahere matrimo-
nium. unde uere matrimonium non te-
nuit impediente ætate.nec ſponſalia.quia
contrahen-

contrahentes de his non agebant. & ideo adueniente pubertate liberum erat eis conſentire uel diſſentire. Nec iſtud placet per ea quæ notauimus. ſupra tit.proxi.§. 1.Sed nos dicimus cum puberes uel maiores contrahunt ſponſalia. ſi alter conſentiat in matrimonium alter diſſentiat. is qui diſſentit compellitur inuitus. Et ſic locum habet noſtra ſententia de ſponſis cogendis ad matrimonia contrahenda & conſumanda. Si uero unus con trahentium ſit impubes & alter pubes tum locum habent ille decre. de illis. & à nobis. ut impubes ad pubertatem ueniens liberum habeat conſentire in matrimonium uel diſſentire. & ſi diſſen-
9 ſerit ſponſalia diſſoluuntur. † Et idem eſt ſi inter duos impuberes ſponſalia con trahuntur. Nam eis uenientibus ad pubertatem liberum eſt eis conſentire in matrimonium uel diſſentire. nec cogendus eſt alter eorum. Et iſte eſt caſus unus de octo caſibus in quibus ſponſalia de futuro ſoluuntur. Secundus cum alter ſponſorum transfert ſe ad aliam prouinciam & longo tempore expectatus non redit. ut ſupra titu. proxi. de illis. Tertius ſi alter ſponſorum incurrat lepram uel aliam infirmitatem enormem. ut infra de coniugio leproſorum. literas infra de iureiur. quemadmodum. Quartus cum ſponſi ſe mutuo abſoluunt.ut infra tit.pro xi.præterea. Quintus ſi ſuperueniat affinitas altero fornicante ut in prædicta decre. quemadmodum 27.q.2.quædam deſponſauit. Sextus cum alter ſponſorum incidit in hæreſim. Nam & illud mechatio eſt. ut 28.q.1.non ſolum.Septimus eſt cum alter ſponſorũ per uerba de præſenti contrahit cum tertio.ut ſupra titu.proxi.ſicut. Octauus cum alter ſponſorum religionem ingreditur. quia ſoluuntur ſpõſalia de præſenti ut ſupra de conuer. coniu.ex publica.Secundum in his duobus ultimis caſibus ſoluuntur ſponſalia ipſo iure uel ipſo facto in alijs ſuperioribus per ſententiam arg.33 q.1.ſeculares 35.q.6. multorum.Nec mireris ſi dicam quòd impuberes contrahentes ſponſalia demum ad pubertatem uenientes nõ coguntur ad matrimonia contrahenda quamuis.enim ante pubertatem ſponſalia contracta teneant. non tamen ſunt ad hoc efficatia ut coactionem inducant. & alias hoc con tingat ut cum minor religionem ingreditur demum ad annos diſcretionis ueniens requiritur utrum in religionem conſentiat. & ſi conſenſerit profeſſionem faciat. alioqui ad ſecularem habitum redeundi licentia non negatur. ut 20.q.1.illud.Simile accidit cum inquiritur à clericis in minoribus conſtitutis an in clericatum conſentiant. quibus ſi gratia ſanctitatis deo inſpirante placuerit & promiſſioné caſtimoniæ ſuæ abſque coniugali neceſſitate ſe ſpoponderint ſeruaturos. ad ſacros ordines aſcendant. Alioqui licentiam da tam ab apoſtolo auferre non poſſumus. ut 28.diſt.de his in præmiſſo igitur caſu cũ pubes contrahit ſponſalia cum impubere aliter compellitur ad matrimonium alter non. Contingit idem & alibi.ut infra de eo qui duxit in matri. quam pol.per adul te. propoſitum & infra & non impubes
10 de adult.c.1.& 2.¶ † Ideo autem compel litur pubes quia firmior eſt in perſona ſua promiſſio quam in perſona impuberis.ſed quæritur quid ſi pubes qui puberem expectare tenetur nec expectet.ſed medio tẽpore contrahat cum alia per uerba de præſenti. nunquid tenet matrimonium. Reſpondeo ſic. Et idem puto ſi pubes. matrimonium contrahat cum impubere. matrimonium enim non tenet impediente ætate. quia ex una parte tenere non poteſt cum ſit relatum eſt enim coniunctio maris & fœminæ, ut dixi in deſcriptione matrimonij quamuis pubes fortius obligetur quam impubes in hoc ſcilicet ut ſi impubes factus pubes conſentiat pubes
11 cogitur recõſentire ut dictum eſt. ¶ Sed quæritur pone † quòd iuraui uel promiſi ducere in uxorem unam de filiabus tuis nunquid dicemus ſponſalia fore contracta. Reſpondeo. non ſicut. enim matrimonium ſic nec ſponſalia in uno conſi-
12 ſtit, ſed duo requirit. † Nec ob. ſi dicas pater poteſt cogere filium uel filiam in poteſtate

ſtate conſtituam uel conſtitutum ad ſpon
ſalia uel matrimonium contrahẽdum ut.
ff. de ritu nup.l.ſi patre cogente. Intelli-
go. enim quod pater filium cogere poteſt
modica coactione.ſ. increpatione pater-
na. præciſe autem cogere non poteſt ut.
C.de nup.l. nec filium.ff. de ri. nup.l. nec
cogitur. Filiæ uero pater ſponſum quæ-
rere debet.ut.32.quæſt 2.honorantur.nec
extra uoluntatem patris filia nubere de-
bet. ut.32. quæſtio.2. hoc ſecundum. &
13 idem in auo.ut 32. quæſt.3. patrẽ.¶ †Sed
nunquid filia cogetur inuita illum in uirũ
ducere cum quo pater ipſius nomine ſpon
ſalia contraxit uel uerius iurauit ſeu pro-
miſſionem fecit. Seruius. Reſpondit quod
ſic.quia filia in hoc patri contradicere nõ
poteſt.niſi pater dederit ei turpem ſpon-
ſum uel moribus ſuis indignum. ut.ff. de
ſponſa.l.ſi quæ patris.Sed certæ puto cõ-
trarium. Et iura canonica non ex neceſ-
ſitate ſed honeſtate loquuntur. Ad.l. au-
tem reſpondeo uerum eſt quod filia patri
danti ſibi uirum contradicere non poteſt.
ſubaudio ſine uitio ingratitudinis. Incur-
rit enim in gratitudinem & poterit exhæ
redari.ut in autem. ut cum de ap. cog.§.ali
cui coll.8.Sed matrimonium uel ſponſa-
lia non tenebunt.niſi conſenſus filij uel fi-
liæ accedat.ut infra eodem.c.1. Dico igi-
tur in quæſtione præmiſſa quòd illa erit
ſponſa ſiue uxor quæ factum approbabit,
quaſi nomine ſuo geſtum,& conſentiet in
illum cui pater iurauit uel promiſit.¶ Sed
14 † cuius erit electio ſponſi uel patris. Re-
ſpondeo promiſſoris hoc enim eſt genera
le in promiſſionibus generalibus uel alte
rius. ut inſti.de ac.§.præterea.&.ff.de iur.
do.l.plerique.&.ff de contrahen. empt.&
15 uen.l.ſi ita.¶ Quid †,ſi omnes moriantur
præter unam. Reſpondeo pater qui iu-
rauit dare unam ex filiabus illam ſolam
dare tenetur.ff.de eo quod certo lo.l.2.§.
qui ſtichum.contrahen. em. & uen.l. ſi in
16 emptione¶Quid † ſi. pater unam ex pluri
bus obtulit ſponſo ſed ſponſus non acce-
ptauit illam ſed aliam præoptauit. Reſpõ
deo pater abſolutus eſt à iuramento uel
promiſſo. ut.ff. de condi. inde. l. cum his
17 &.de uer. ob.l.ſtipulatus.¶ † Item quid ſi
ſponſus cognouerit unam ex illis. Re-
ſpondeo aliam habere non poteſt.& ideo
illam ſolam habebit.ar.ff.de ſolu.l.Stichũ
aut Pamphilium. Quod intellige uerum
eſſe ſi illa contemplatione tractatus præ-
cedentis conſentit ei in copulam carnalẽ.
imò uidetur, quòd ſtatim poſt carnalem
copulam præcedente deſponſatione ma-
trimonium ſit inductum. arg. infra de eo
quæ dux.in ma.quam pol.per adul.ſigni-
cauit. & infra de coniu. lepro. propoſuit.
Vel ſi non eſt matrimonium ſaltem co-
gendus eſt in eam matrimonialiter con-
ſentire.ut infra de eo qui dux.in ma.quam
pol. per adul. propoſitum.¶ In ſumma
18 † quæritur an per ſubarrationem matri-
monium uel ſponſalia inducantur. So-
lent enim mulieres per anulos ſubarrare.
Circa has arrhas dixerunt quidam docto
res. quod ſubarratio facta à ſponſo ſpon-
ſæ indicat matrimonium. Si autem à pa-
rentibus ſponſi fiat ſponſæ tunc ſponſa-
lia inducuntur. Sed hæc diſtinctio non
placet. Ad hoc dico quòd ſi ſponſus an-
te fores eccleſiæ in die benedictionis ſi-
cut alibi fieri conſueuit donet anulum
ſponſæ ſacerdote benedicente & dicente.
benedic domine has arrhas &c.tunc anu-
li datio matrimonium inducit. Et ſic lo-
quitur illa.27. quæſtio.2. ſi quis uxorem.
& ſi quis deſponſauerit. &.30. quæſtio.5.
noſtrates. &.ca. feminæ. Et idem dico ſi
alias ſponſus det anulum ſponſæ ſic di-
cens. duco te in uxorem. uel accipio te in
meam. uel ſimilia uerba importantia con
ſenſum matrimonialem tunc matrimo-
nium inducetur. non tam per anuli datio
nem quam conſenſum in uerbis expræſ-
ſum. Si uero tempore ſponſaliorum de
futuro anulus detur non poteſt aliud ſigni
ficare anuli datio quam contractus cele-
bratus expreſſim. nam & alias arrhæ da
tio ſignum eſt futuræ uenditionis non fa-
ctæ. ut inſti. de emp.&. uendi. in prin.un-
de arrha eſt contractus per ſe. ut.ff. de a-
cti. emp.& uen.l.exempto.§. is qui uina.

SVM-

Summarium

1 *Clandeſtina matrimonia dicuntur duobus modis.*
Matrimonia clandeſtina an teneant.
2 *Clam facere quis dicatur.*
3 *Matrimonii clandeſtina quare prohibeantur.*
4 *Matrimonium an ſine dote ualeat.*
5 *Inſtrumenta nuptialia ſiue nuptijs non probant matrimonium.*
6 *Matrimonium an ſit ualidum, ſi quis dicat mulieri, iuro tibi, uel promitto, quod habebo te pro legitima uxore.*
7 *Clam qui matrimonium contraxerunt, ſi poſtea palam in facie eccleſiæ confitentur ſe contraxiſſe, an eorum confeſsioni ſit ſtandum.*
8 *Ratio quæ ſit, quare ſi uir & uxor confiteatur ſe adulterium commiſiſſe ſtatur ipſius confeſsioni. non autem ſtatur ſi confiteatur conſanguinitatem uel affinitatem.*
9 *Manifeſtum coniugium præiudicat clandeſtino.*
10 *Pœna clam contrahentium matrimonia.*

¶ DE CLANDESTINA DEſponſatione. Rubrica.

DIctum eſt ſupra deſponſalibus. ſed quia ſponſalia plerunque palam plerunque occulte contrahuntur. Ideo ſubijcitur hic rub. de clandeſti. deſp. ¶ Videamus igitur quot modis dicatur clandeſtinum matrimonium. Item manifeſtum matrimonium præiudicet clandeſtino. & quæ ſit pœna clam contrahentiũ.

1 †Clandeſtinam matrimonia dicuntur duobus modis. Vno modo cum occultè & ſine præſentia teſtium contrahuntur, ita ut exinde legitima probatio non appareat. ut infra eod. c. 2. Alio modo dicuntur clandeſtina cum ſine ſolennitatibus contrahũtur ut. 30. quæſt. 5. aliter. & infra eod. cum inhibitio. In utroque tamen caſu matrimonium tenet aliud legitimum non ſubſit impedimentum. ut infra eod. c. 1. & 2. & 30. quæſtio. 5. noſtrates, in ſi.

2 † alias autem clam facere uidetur qui celauit aduerſario neque ei denunciauit ſi modo timuit eius controuerſiam, aut debuit timere. Item Ariſto putat eum quoque clam facere qui celandi animum habet eum quem ſi prohibiturum intellexerit. & id æſtimat aut exiſtimare debet ſe prohibiturum. Seruius putat clam facere eum qui exiſtimare debet ſibi controuerſiam futuram non opinione eius & reſipinam æſtimationem exequi oportet. t. e melioris conditionis ſint ſtulti quam partiti. ff. quod ui aut clam. l. 3. §. ulti. & l. ſeruia.

3 ¶ † Ideo autem clandeſtina coniugia prohibentur, quia ſi clam cõtrahentes diſcordes fuerint & cohabitare nolint eccleſia eos compellere nequit ut infra eodem titul. c. 2. eccleſia quæ quando fallit & fallit. ut infra de ſen. ex. à nobis. quia diuina re non poteſt. ut ſupra ut ec. bene. ſine diſtin. confe. ut noſtrum. & ff. ad le. Aqui. l. ſi putator. ſicut audit. & ſic & iudicat ſecũdum probata ut de con. diſtin. 5. c. ulti. 15. q. 5. præsbyter. 2. q. 1. deus oipotens. 3. q. 7. iudicet. 11. q. 3. eorum & c. quamuis &. c. graue & c. ſummopere. Et propterea & ſi clandeſtinum matrimonium ſit uerũ ut, 30. q. 5 §. his ita, quia tamen non ius deficit ſed probatio. ut. ff. de teſt. tu. l. duo ſunt Ticij. pro matrimonio iudicare non poteſt diſſentientibus coniugatis ut. dictum eſt imò præſumit eccleſia contuberniũ & ſeparat ſic coniunctos ut. 30. q. 5. cap. 1. Sed nunquid requiruntur omnia illa ſolennia de quibus loquuntur illi canones. 30. q. 5. & c. noſtrates. Reſpondeo non. ſi enim omittantur modica uel leuia non nocet. ff. de uen. inſpi. l. 1. in ſi. ¶ Sed quid

4 † ſi dos non interueniat. nihilominus matrimonium tenet ut. 30. quæſtio. 5. in auten. ſi quis diuinis, & in autem. quibus modis natura effi. legi. §. quoniam. Sed contra. 3. queſt. 4. conſanguineorum. Ad quod reſpondeo. ille canon loquitur ſicut & ille. 30. quæſt. 1. c. 1. ſ. in matrimonio occulto quod probari non poteſt. unde cum de dote nihil appareat nec de nuptiali benedictione nec de alijs ſolennitatibus in obſcuro pro non matrimonio habetur. & propterea alius canon dicit nullum ſine dote fiat coniugium ut 30.

ut 30.q.5. nullum. Vere tamen matrimo
nium tenet, quia matrimonium ſine dote.
dos autem ſine matrimonio non conſiſtit.
ut. C. de dona. ante nup. l. cum multe. Lex
autem in perſonas impares requirit dota-
lia. hoc eſt nuptialia inſtrumentalia ut. C.
de nupt. l. imperialis. §. præſenti. &. §. imo.
Sed illud intelligo ſimiliter cum matrimo
nio dubitatur. hæc enim circunſtantia ſeu
ſolénitas requiritur inter perſonas in pa
res. circa pares autem requiritur an mari-
talis affectio præceſſerit comparatis perſo
nis utræque coniunctione conſiderata. ut.
ff. de dona. l. donationes. Item attendi-
tur fama loci. ut ſupra de præſump. illud.
5 ¶ † Illud non omitto quòd ſine nuptijs in-
ſtrumenta nuptialia ad probationem ma-
trimonij non ſint idonea. ut. C. de nupt.
l. neq; ſine nuptijs. ſicut nec probatur per
inſtrumenta poſſeſſio. ur ſupra de fide in-
ſtru. inter dilectos. nec uiolentia ut ſupra
de reſti. ſpo. cum ad ſedem. Sed quo ad
eſſentia matrimonij & quo ad ueritatem.
ſufficiat ſolus conſenſus eorum de quorũ
coniunctione agatur. qui ſolus ſi defuerit
cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fru
6 ſtrantur. ut 27.q. 2. ſufficiat. ¶ Sed † quæ-
ritur pone quòd aliquis ita dicit mulieri,
iuro tibi uel promitto qđ habebo te pro
legitima uxore mea. nũquid eſt matrimo-
nium. Videtur quod non. quia hoc uerbũ
habebo futuri temporis eſt. & ideo tracta
tum habet & ſic contractus de futuro ha-
bendus eſt non de præſenti. & ſi uerbum
iuro uel promitto quod ibi ponitur ſit té-
poris præſentis. ut infra de condi. appo.
ſuper eo. Sed contrarium uerum eſt. nam
matrimonium uerum cenſetur. ur 30.q 5.
ſi diuinis. quia licet uerbum illud habebo
futurum deſignet. præſens tamen non ex-
cludit. Vnde in uerbis illis ſubaudiendum
uel ſub intelligendum eſt ab hodie in an-
tea uel ab hac die. ſiue ab hoc tempore &
taliter contractum matrimonium legiti-
mum eſt ut ſupra de deſpon. ex parte.
7 ¶ † Sed pone quod illi qui clã contraxerũt
nunc palam in facie eccleſiæ confiteatur
ſe matrimonium contraxiſſe. nunquid eo
rum confeſſioni ſtabitur. Reſpódeo Gra-
tianus aperte dicit quòd ſic ut 30. q. 5. his
ita. & ſic poteſt intelligi finis illius decre.
30.q.5. aliter. ubi dicitur niſi uoluntas pro
pria ſuffragauerit. & uota propria ſuccurre
rint. quod de plano eſt admittendũ ſi per
confeſſionem illã alteri matrimonio præ-
iudicium non fiat. tunc enim non ſtare-
tur confeſſioni in præiudicium alienum.
ut infra de eo qui cog. con. ux. ſuæ. ca. ſu-
per eo. ſed infra de rap. cum cauſa ubi ſta
tur confeſſionem alteris in præ iudicium
monaſterij & matrimonij ſpiritualis. ſed
ibi ex ponitur uel pro. & ſecundum hoc
idem eſt in matrimonio carnali & ſpiri-
tuali. ad hoc ſupra de re. & tranſ. ad re. ui-
dua. & 27. di. quod interrogaſti. cur enim
inferior erit lex diuina. ut 12.q. 2. cum de
uotiſſima. Vel dic aliud eſſe in matrimo-
nio carnali & aliud in ſpirituali. Nam in
carnali ſiue alter coniugum ſiue uterque
cófiteatur in præiudiciũ matrimonij non
ſtatur eorum confeſſioni. timendum enim
eſt ne colludant ut infra de eo qui cogno
uit conſanguin. uxor. ſuæ. c. ſuper eo. Sed
ubi alter coniugum, uel uterque confer-
tur in præiudicium ſpiritualis matrimo-
nij pro carnali admititur confeſſio. ut in
illa cum cauſa. Cum uero agitur ad diſſol
uendum matrimonium ratione conſan-
guinitatis uel affinitatis, non ſtatur con-
feſſioni coniugum, niſi & fama concurrat
ut 35. q. 6. ſi duo. 33. quæ. 1. requiſiſti.
Sed ſi agatur ad ſeparationem mutuæ ſer
uitutis adulterij ratione. tunc ſtatur con-
feſſioni alterius contra ſe confitenti ut in
fra de diuor. ex litteris. Nec ob. in hoc ca
ſu turpitudo propria confitentis propter
periculum animæ ut ſupra de ſponſa. præ
8 terea ſupra de ſen. & re iudi. lator. ¶ † Sed
quæritur quæ ſit ratio quare ſi uir uel u-
xor confiteatur ſe adulterium commiſiſſe
ſtatur ipſius confeſſioni non autem ſtatur
ſi confiteatur conſanguinitatem uel affi-
nitatem ut probantur hæc 31.q.2. Lotha
rius infra de adul. intelleximus. 35.q.6. ſi
duo. Reſpondeo cum agitur de conſangui
nitate uel affinitate ſeu alio legitimo im
pedimento. ſi ſeparatio fiat licet ſepara-
tis cum alijs contrahere. ut in. cap. ſi duo

in

in fi.& 30. quæ. 6. ab iſto. Et ideo timendum eſt ne ob hanc cauſam colludant. ut infra de eo qui cog. conſan. uxo. ſuæ ſuper eo. infra de diuor. ex literis. cum uero ratione adulterij fit diuortium neuter altero uiuente contrahere poteſt. ut 32. q. 1. dixit. ideo minus hic timetur. & propterea magis creditur. Item quæritur, pone quòd petam diuortium ab uxore dicés me aliam uxorem habere cum qua prius legitime contraxi non probo, nunquid uxore cõtra quã egi mortua poſſum cum tertia contrahere. Vel pone quod uendicẽ aliquam in uxorem non probo. uel iuro aliquam mihi fore legitimam. nihilominus abſoluitur illa à mea petitione nunquid ea uiuente poſſum cum alia contrahere. Reſpondeo. In his omnibus hoc pro prie meæ conſcientiæ relinquendum ut ſu
9 pra de iureiu. mulieri. ¶† Per hæc autem quæ ſuperius dicta ſunt ſatis apparet q̃d manifeſtum coniugium præiudicium clandeſtino. cum de clandeſtino probari non poſſit. & oporteat eccleſiam ſecundum allegata nunciare ut ſuperius dictum eſt. §. ideo. Et hæc etiam eſt cauſa quare prohibentur clãdeſtina matrimonia. ut 30. q. 5. §. his ita. ſic prohibentur electiones clandeſtinæ ut ſupra de electio. quia propter
10 diuerſas. §. ulti. ¶† Pœna illorum qui clã matrimonia contrahunt hæc eſt quia ſi cõtraxerint matrimonium quod iure ſtare non poteſt. quia noluerunt ſeruare formã ſtatutam. infra eodem cum inihibitio. uidentur ignorantiam affectaſſe. & ideo eos ignorantia non excuſat. ſed filij qui naſcuntur illegitimi cenſebuntur de ignorãtia parentum nullum ſubſidium habituri ut in decretali. cum inhibitio. Nec ob. infra qui fil. ſint legi. cum inter Ioannem ueterem. ubi filios excuſat ignorantia paterna & legittimos facit. nam illa loquitur cum non clam. ſed publicè eſt matrimonium contractum. unde errauerunt quidam dicentes derogatum eſſe hodie illi dec. cum inter. per hanc cum inhibitio. ſed non eſt uerum. hæc enim loquitur in clandeſtino matrimonio. illa in publico.

Summarium

1 *Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſponſalia de futuro prius contrata, etiam ſi ſint iuramento ualata.*

2 *Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſequens matrimonium etiam carnali copula conſumatum.*

3 *Secunda ſponſalia contracta uiuente prima uxore per uerba de præſenti non tenent.*

4 *Sponſalia cum duabus per uerba de futuro cõtrata an teneant.*

5 *Sponſalia ſi quis contrahat ſimul cum duabus dicens iure uel promitto quòd contraham cum utraque nihil agitur.*

6 *Quid ſi una illarum apta ſit ad matrimoniũ & alia illegitima & inepta.*

7 *Sponſalia de futuro ſequentia non tollunt præcedentia eiuſdem naturæ.*

DE SPONSA DVORUM. Rubri.

TRactatum eſt ſupra de duabus ſpeciebus ſponſalium ſcilicet de manifeſta & clãdeſtina. Nunc autem tractatur hic de duabus ſpeciebus ſponſalium ſcilicet manifeſtè & ſucceſsiue contractis, ut cum duo diuerſis temporibus contrahunt ſponſalia cum eadem. unius de futuro & alius de præſenti. Et ideo ſubijcitur hic rub. de ſpon. duorum. ¶Et idẽ intelligo in ſponſo duarum qui cum una contraxit de futuro & alia de præſenti. Vnde ſicut intitulatur rubrica de ſpõ. duorum ita poſſet intitulari de ſponſa duarũ.
1 ¶† Circa quam materiam breuiter eſt dicendum ſi cum eadem ſponſa contrahãt duo ſucceſsiue unus de futuro alius de præſenti ſiue cum eodem ſponſo duæ contrahant mulieres. tenent ſponſalia de præſenti. & ſi ſponſalia de futuro uallata fuerint iuramento. ſed agetur pænitentia de fide mentita ut infra eo. ca. 1. ſupra de ſpõ.
2 ſicut. & cap. de illis † Si autem ſponſam Titij de præſẽti Scius ducat ſimiliter per uerba de præſenti priora ſponſalia tenent

 ut in-

ut infra eod.tit.c.2.etiam ſi poſteriora fue
rint carnali copula conſummata. ut infra
eo.c.licet. non obſtante contraria conſue
tudine alicuius loci. ut infra eod. titu.c.ul
ti. Non obſtante. quod obtinet in pigno-
re conuentionali in quo is potior eſt qui
prius hypothecam accepit & ſi poſterius
de pignore conuenit. ut.ff. qui po. in pig.
habe.l.potior.§.1. Non ob. quod obtinet
in re uendita uel donata ſucceſſiue duo-
bus in qua potior eſt is cui prius fuerit aſ-
ſignata ut.C. de rei uen.l. quoties.ff. de
publica.l. ſine autem.§.ſi duobus.ff. de rei
uen.l. ſi à Ticio.ff. de except. rei uen. &
3 tradi.l.2. † Item ſi quis contrahat cum
una per uerba de præſenti & de demum
cum alia ſimiliter prima uiuente priora
ſponſalia ualent non ſecunda. ut infra eo-
4 dem.c. tua fraternitas . ¶ † Sed quæritur
quis ſi quis contrahat ſponſalia de futu-
to cum duobus ſic dicens iuro uel promit
to quod contraham cum altera ex uobis.
Reſpondeo hæc quæſtio ſimilis eſt illi
cum quis contrahit cum una de filiabus
Ticij quam no. ſupra de deſponſ. impu.
5 §.ſed quæritur. ¶ † Item quid ſi quis ſpon-
ſalia ſimul contrahat cum duabus ſic di-
cens . iuro uel promitto quod contraham
cum utraque . Reſpondeo . nihil agitur.
quia ſi ſic côtrahet aliquis matrimonium
nihil ageret . hoc enim eſſet contra ſub-
ſtantiam matrimonij . ut infra de diuor.
gaudemus. §.quia uero. & ideo nihil agi-
tur . ut.32. quæſt.2. ſolet quæri. &.c. ali-
quando infra de condi. appo.ca.ulti.ubi-
cunque autem prohibetur matrimonium
& ſponſalia . ut.ff. de ſponſa.l. oratio.
6 ¶ Sed † quid ſi una illarum apta ſit & le-
gitima ad matrimonium alia illegitima
& inepta . Videtur quod ualet id quod
actum eſt cum apta nec uiciat quod adie-
ctum eſt de inepta . ut.ff.de reg. iur.l.non
ſolent.ff. de dona.l. ſancimus . de con.
diſtin.4. ſi non ſanctificatur . Puto ta-
men contrarium . quia qui ſic contrahit
ſicut ſuperius eſt expreſſum non inten-
dit contrahere cum una ſed cum utra-
que . quod non poteſt . & ideo nihil egit.
nec id quod uult quia non poteſt. nec
id quod poteſt. quia non uult. ut ſupra de
offi.del. cũ ſuper abbatia. C. ſi quis alteri
uel ſibi.l. multũ intereſt.ff.de ar.l. pedius
7 ¶ † In ſumma notandum eſt. quod ſponſa
lia de futuro ſequentia non tollunt præ-
cedentia eiuſdem naturæ ſed ſponſalia de
præſenti ſequentia tollunt. ſponſalia de
futuro præcedentia tanquam minus uin-
culum. ut infra e.c.1. qui cle. uel uo. rurſus.

Summarium

1 *Conditio tribus modis dicitur.*
2 *Conditionum plures ſpecies.*
3 *Conditio que dicatur impoſſibilis, & an ui-*
tiet contractum.
4 *Conditio in alijs contractibus à matrimonio,*
quandoque apponi poteſt contractum con
ſtituens, quandoque perimens.
5 *Res donata eccleſie ſub conditione ſi non alie*
netur, an eccleſia alienante reuocetur do
natio.
6 *Res donata eccleſie ex quibus cauſis alienari*
ualeat, & donatio reuocari non poſſit.
7 *Conditio appoſita in donatione facta eccleſie,*
ne res donata alienetur in caſibus à iure
permiſſis. non tenet.

¶ DE CONDITIONIBVS APpoſitis in deſponſatione uel alijs contractibus. Rubrica.

TRactauimus ſupra de deſponſatio-
ne, quæ fit purè. Nunc dicendum
eſt de ea quæ fit ſub conditione.
¶ Videamus igitur quot modis conditio
recipiatur. quot ſint conditionum ſpecies.
quæ conditiones ſuſpendant matrimo-
nium. uel ſponſalia, quæ uitient, & quæ
1 habeantur pro non adiectis. ¶ † Conditio
dicitur tribus modis. ſ. ſtatus perſonæ. ut
cum dicitur quis ſeruilis conditionis uel li
beræ. ut ſupra de ſer. non or.c.ulti. 32.q.
4 liberi. Et eodem reſpectu dicitur condi-
tio in rebus. quædam enim res dicuntur
ſeruilis conditionis & quædam liberæ. ut
ff.de ſeruitu. &.C. eodem titulo. Tertio
modo dicitur condictio promiſſionis ſu-
ſpenſio per conditionis euentum, nam
donationes & promiſſiones recipiunt mo
dum, con

dum, conditionem, cauſam, demonſtrationem. Modum ut do tibi 10. ut facias mihi hoc. Conditionem dabo tibi 10. ſi feceris hoc. Cauſam. ut promitto tibi decem quia mihi hoc feciſti. Demonſtrationem ut promitto tibi ſeruum quē emi à Titio. uel cum demonſtro ſeruum per adiectiua ſic dicens. ſeruum meum Stichum cocum do lego. Vnde uerſus. Scito quòd ut modus eſt ſi conditio. quia cauſa. Demonſtratio quem ſed & adiectiua ſubacta, ideſt ſubſtantiuis adiuncta. argu.ff. de conditio. & demonſtratio. l.demonſtratio. In hoc autem titulo conditio ſumitur pro tertia ſignificatione ſcilicet promiſſionis ſuſpenſio per conditionalem coniunctio-
2 nem. ¶ †Species conditionum plures ſunt. Nam alia poſſibilis. alia impoſſibilis. alia poteſtatiua. alia cauſalis. alia honeſta. alia inhoneſta. alia uoluntaria. alia neceſſaria. Nos ergo de his omnibus illas quæ ad præſentem materiam pertinent proſequamur. Eſt itaque in ſponſalibus uel matrimonio conditio honeſta & inhoneſta honeſtarum alia uoluntaria. alia neceſſaria. Inhoneſtarum alia repugnat naturæ ſponſalium ſeu matrimonij. alia non. Honeſta & uoluntaria eſt quæ poteſt apponi & non apponi. puta contraham tecum ſi dederis mihi centum. hæc ſi apponatur ſuſpendit ſponſalia quandiu non fuerit adimplata niſi interueniat. conſenſus de præſenti uel copula carnalis ut infra eodem titulo de illis. Honeſta neceſſaria eſt quæ ſi non apponatur nihil agitur. ut cum chriſtianus dicit iudeæ contraham tecum ſi facta fueris chriſtiana ut 28. quæſt. 1. non oportet. Inhoneſta quæ repugnat naturæ matrimonij eſt illa. contraham tecum ad tempus uel ſi procuraueris uenena ſterilitatis. hæc ſi apponitur contractum uitiat. ut nec ſponſalia teneant nec matrimoniū. ut 32. q. 2. ſolet quæri. Et idem eſt ſi ſic dicatur. contraham tecum ſi pro quæſtu adulterandam te tradas. ut infra eodem. c. ult. Inhoneſta quæ non repugnat naturæ matrimonij eſt illa. contraham tecum ſi furtum feceris, ſi hominem occideris. hæc ſi apponatur pro non adiecta habetur & nihilominus ſponſalia uel matrimonium tenet. ut infra eodem
3 titulo c.1. & ultimo. ¶ †Sed opponitur nonne quælibet inhoneſta conditio eſt impoſſibilis. Sic ut .ff. de condi. & inſti. l. filius. argum. 22. q. 2 faciat ſed impoſſibilis conditio uiciat contractum. ff. de uerbo. oblig. l. impoſſibilis. ff. de regu. iu. l. impoſſibilium. & ff. de actio. & obliga. l. non ſolum. inſti. de hære. inſti. §. impoſſibilis. & ſupra de pac. c. ult. Et ſic uidetur ꝙ matrimonium cōtractum ſub conditione illa, ſi furtum uel homicidium feceris, quaſi ſub impoſſibili cōditione contractū non ualeat. Reſpōdeo matrimonium ſub quacunq; conditione contractū quantumcunq; turpi dummodo non ſit contra ſubſtantiā matrimonij. ut ſuperius dictum eſt ualet & tenet. ut infra eo. c. ul. Et reſpondeo ad obiecta. ſpeciale eſt in matrimonio. ut contractum ſub impoſſibili conditione teneat ut eſt in inſtitutionibus, legatis, & fideicommiſſis, in quibus turpis conditio pro non adiecta habetur ſi apponatur ei cui aliquid relinquitur. cæterum ſi ei à quo relinquitur, uel cui iubet de dando uel reſtituendo ualet legatum. ut inſti. de lega. §. ulti. & ſic. notauit dominus Azo in ſumma de conditio. & inſti. §. & quod dixi. Vt igitur ex præmiſſis apparet contrahitur matrimonium ſub conditione & maxime honeſta. ut infra. e. ti. de illis. & cum ſic dicitur. contraho tecum ſi talis uoluerit. ut infra eo. ti. ſuper eo. ſicut & alius contractus. ut. ff. de cōtrah. em. & uen. l. hæc uenditio. Nec obſt. ff. de reg. iu. l. actus. actus. n. non ſunt cōtractus. Quidē tamē dixerunt ꝙ tunc cōditio in matrimonio transferri poteſt in arbitriū alienum cum trāsfertur in arbitrium illorū in quorū poteſtate ſunt cōtrahentes. & ſic loquitur infra eo. ſuper. e. & hoc per. l. ff. de rit. nup. l. nuptiæ. Sed certe idē puto & in alijs perſonis. ut infra. e. t. per tuas. Reſtat uidere de ſecūda parte rubricæ. ſ. uel alijs con-
4 tractibus. †Et eſt ſciendū quod in alijs cō-

tractibus apponi poteſt conditio quando-
que contractum conſtituens. quandoque
perimens. Vnde conditio quædam eſt cõ-
ſtituens. uerbigratia do tibi hoc ſi tu fece-
ris uel dederis. hoc te enim dante uel fa-
ciente conſtituitur donatio ut. ff. de con-
di. & demon. l. qui hæredi. §. ultimo. Et eſt
conditio adimens ſic. dono tibi fundũ uel
lego ſi nõ manumiſſeris ſeruum talem. ſta
tim ualet donatio uel legatum. ſed ſi ma
numiſſeris utrunque adimitur. ff. de condi
tio. & demonſtra. l. cum ſub hac conditio
5 ne. ¶ Sed † nunquid ſi res uel poſſeſſio ec
cleſiæ donetur ſub hac conditione. ſi non
alienetur. eccleſia alienante adimetur do
natio uel reuocabitur. Videtur quod ſic ut
6 infra eo. uerum. ¶ Sed † quid ſi res illa alie
netur in caſu permiſſo à iure. puta ob re-
demptionem captiuorum, eccleſiæ repara
tionem cœmiterij ampliationem. Videtur
quòd in his caſibus non reuocetur dona-
tio. hi enim caſu ſunt excepti, ut quamuis
alienatio generaliter ſit prohibita, in illis
caſibus eſt permiſſa. ut 12. q. 2. aurum. &
ideo licita uidetur alienatio. ut. C. de re.
ec. alie. uel non alie. l. ulti. in fi. Præte-
rea hæc conditione liceat mihi rem meã
alienare reprobatur a iure. ut. ff. de pac. l.
pen. Sed expreſſe contradicit auten. quod
in hoc caſu loquitur. in auten. de aliena.
& emp. §. ſanctiſſimas. col. 9. C. de pac. in
ter emp. & uen. cum te fundum. &. l. ul.
C. de con. ob cauſam dat. l. ea lege. & l. di
ctam. Ad hoc quidam domini legum di-
xerunt quòd in re priuati non poteſt appo
ni tale pactum ne alienetur propter legẽ
illam. ff. de pac. l. pen. Sed in rebus dona
tis eccleſie ſic & ſeruandum eſt. ut dicit au
ten. illud ſanctiſsimas. Et hæc eſt cauſa
quare ualet pactum quia tunc ius eccleſiæ
reddit ad ſuum ſtatutum & ſuam naturam
ar. ff. de pac. l. ſi unus ex argentarijs. §.
ſed ſi. Verius puto ut diſtinguatur. an eccle
ſia cui poſſeſſio ſub conditione donata eſt
ne alienetur habeat, alias poſſeſsiones uel
non, ut ſi alias habeat. pactum ualeat & in
hibeat alienationem, rei illius. & ſic intel
ligi poteſt auten. illud ſanctiſsimas. ſi aũt
non habeat alias tunc alienari poteſt res
illa uel poſſeſsio non obſtante pacto uel
conditione. Nam caſus ſuperioris in qui-
bus alienandæ ſunt poſſeſsiones eccleſiæ
ſicut à iure inueniuntur excepti, ſic & à pa
7 ctis & conditionibus ſpecialibus. † Sed ſi
in donatione hoc dicatur expreſſe ne li-
ceat alienare etiam in caſibus illis. Puto
donationem tenere & conditionem tan-
quam turpem & pro non adiectam habe-
ri. ut infra eo c. ult.

Summarium.

1 *Clerici qui poſsint contrahere matrimonium & qui non.*
2 *Clericus in maioribus ordinibus conſtitutus, et poſtea depoſitus an poſsit contrahere.*
3 *Clericus depoſitus exuitur priuilegio clericali*
4 *Clericũ depoſitũ clericaliter uiuere oportet.*
5 *Ordinatus per ſimoniam an poſsit contrahere.*
6 *Vouentes an impediantur contrahere matrimonium.*
7 *Votum ſolẽne dirimit matrimonium iam cõtractum.*
8 *Votum ſeruandum eſt.*
Voti uiolatio an inducat peccatum mortale.
9 *Iurans aliquam ducere in uxorem, ſi poſtea uoueat ſimpliciter ſe perpetuam continẽtiam ſeruaturum, quo aſtringetur, iuramento an uoto.*
10 *Vouens ſimpliciter continentiam, qui poſtea iurauit de contrahendo, ad quid teneatur.*

¶ QVI CLERICI VEL VOuentes matrimonium contrahere poſſunt. Rubr.

DIximus ſupra de ſponſa. & matri-
monio nunc tractemus de impe
dimentis illorum. Impediuntur
enim per ſacrum ordinem & per uotum.
& ideo ſubijcitur hic rubr. qui cle. uel uo.
1 matrimo. contrahere poſſunt. ¶ † Videndũ
eſt igitur qui clerici poſſunt contrahere
matrimonium & qui prohibeantur. Eſt
autem ſciendum quòd clerici in minori-
bus ordinibus conſtituti contrahere poſ-
ſunt ſecũdum licentiam ab apoſtolo da-
tam.

tam. ut 28. diſtin. de his & 32.diſt. ſeriatim. In ſacris autem ordinibus conſtituti prohibentur ut 32.di. erubeſcát &.c. nemo.& ca.ſi quis eorum 31.di. ante trienniũ.& ſupra de ætate.& quali. præfi. à mul
2 tis & infra eo.ti. ex literarum. ¶Sed† nũquid clericus in maioribus ordinibus conſtitutus & tandem depoſitus poteſt cõtrahere. Et uidetur quòd ſic nomen enim depoſiti deletum eſt de matricula clericorũ
3 ut 2.q.1. nomen † clericus depoſitus exuitur priuilegio clericali. ut 4. diſtin. ex antiquis 17.q. 4. ſi quis deinceps. Puto tamen contrarium. quia depoſitus nihilominus characterem retinet quia animæ infi-
4 gitur † & ideo per depoſitionem non tollitur cuius ratione clericum depoſitũ clericaliter uiuere oportet. ut 81. diſt. dictum, characteri autem annexum eſt uotum continentiæ ut 80. 4. diſt. cum in præterito.
5 ¶† Itẽ quid ſi quis per ſimoniam fuerit ordinatus. cum characterem habeat uitiatũ ut 1.q.1. quibuſdam narrantibus. Reſpondeo nihilominus contrahere prohibetur. nõ enim delictum hanc ei immunitatem inducit. ut. ff. de mino. l. Papinianus. &
6 ut not. ſupra de cle. uel mo.§.3. ¶† Nunc uidendum eſt de ſecunda parte rubr. ſcilicet uel uouentes. Et eſt ſciendũ quòd omnes uouentes continentiam ſiue ſimpliciter ſiue ſolẽniter uoueant contrahere prohibẽtur, quod enim uouerit domino reddendum eſt. Vnde uouere conſilij eſt. reddere imperij. ut ſupra de uo. & uo.re. magne. Et ſi ſimpliciter uouens contraxerit tenet matrimonium. ſed pœnitentiam a-
7 get de fractione uoti. ut. 27.diſt. 1.& 2 †Si autem ſolenniter uouens contraxerit non tenet matrimonium ut 27. di. c. 3.&.4. & infra eo. ti. rurſus.& 27. di.§.hinc diſtinguendum. Et ſicut nos diſtinguimus inter uotum ſimplex & ſolenne, ſic Hug. diſtinguit inter uotũ de futuro & de præſenti. Sed eius diſtinctio nullo iure iuuatur. & ſi habeat ſimilitudinem contractus ſponſalium de futuro & de præſenti. unde diſtin-
8 ctionẽ illius in uoto nõ ſeruamus. ¶† Sed opponitur. utrunque uotum ſimplex & ſolenne ſeruandum eſt utriuſque uiolatio inducit mortale peccatum utrunque prohibet contrarium actum quid. ergo fines fecerit eſſe diuerſos. ut primum impediat matrimonium contrahendum. ſecundum dirimat iam contractum infra eodem titul. rurſus. et 26.quæ.1. per totum. Reſpõdeo eccleſia conſiderat circunſtantias ut. 40.diſtin. homo chriſtianus. & de pœniten. diſtin.5.c.1. & uerborum ſolemnitates attendit. ut in uoto & in iuramento. ut 22.quæſtione.5.iuramenti.& diuerſum ſtatuit in utroq; diuerſã ẽt pœnã ſtatuit in fractione unius & in fractione alterius. ut 27. diſt. ſi uir. &.27. q.1.uirginibus. &.c. deuotam. Et ex hoc probatur grauius delinquit in fractiõne ſolẽnis quam ſimplicis uoti. quis enim dubitet ſceleratius eſſe cõmiſſum quod grauius uindicatur. ut.24.q. 1.non afferamus. Et hæc omnia quæ notaui in uoto ſimplici & ſolemni locum habent in iuramento & ſimplici loquela.
9 ¶†Sed quid ſi inter ſe confligant iuramentum & uotum ſimplex. quod illorum præualebit. Verbigratia. Iuraui me ducturam Ticiam in uxorem poſtea uoui ſimpliciter me perpetuam continentiam ſeruaturum. Reſpondeo præualet iuramentum, quia præcedit, ſicut in duobus iuramentis contrarijs contingit quorum primum eſt obligatorium. ſecundum uero temerariũ reputatur. ut ſupra de iureiuran. ueniens. Quod intelligo cum utrunque iuramentum eſt licitum. alias ſi primum eſt illicitum præualet ſecundum, ut ſupra de iure. iu. ea te. &.c. tua. Et ad hanc reſponſionem accedit. ut infra eo. ti. ueniens. ubi uotum non fuit uſquequaque obligatorium. quia emiſſum poſt fidem datam de contrahendo. & ideo primo uiro matrimonium contrahente datur mulieri licentia contrahendi poſt uotum quamuis & alio modo intelligatur decre. illa. ſ. ut detur licentia contrahendi poſt uotum ex permiſſione com
10 paratiua. ¶ Item † quid dicemus in caſu conuerſo uoui ſimpliciter continentiam. poſtea iuraui de contrahendo. Reſpondeo uotum ſeruabitur pœnitentia impoſita de temerario iuramento. ut infra eodem tit. rurſus. ¶ Quibus autem modis profiteatur

quis.

quis uel profiteri intelligatur no. ſupra de reg. §. ſed quæritur. Vbi autem quis prius iurat de matrimonio contrahendo & poſtmodum ad religionem ſuſpirat locum habet conſilium decre. ſupra de ſpon. commiſſum.

Summarium

1 *Matrimonium an teneat cum ea, quam quis cognouit uiuente legitima uxore. & è concerſo, et quando nu. 2.*

3 *Matrimonia contrahi quæ crimina impediūt.*

¶DE EO QVI DVXIT IN matrimonium quam polluit per adulterium. Rubr.

DIctum eſt ſupra in proxi. ti. de duobus impedimẽtis matrimonij ſcilicet de ordine & de uoto. Nunc autem tractatur de tertio ſcilicet enormitate delicti. Et proſequitur iſte tractatus hoc impedimentum de una ſpecie ſcilicet in illo qui mortua uxore ſua contrahit cũ illa, quam illa adhuc uiuente cognouit. uel econuerſo in illo qui uxorem alterius cognoſcens, eo mortuo contrahit cum eadem. & ideo ponitur hic rubrica de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. Eſt igitur
1 † ſciendum quòd quamuis generaliter & indiſtinctè canon prohibeat contrahi matrimonium. cum illa quam quis per adulterium polluit uxore ſua uiuente. ut 31. q. 1. nullus. uel cum qua quis per adulteriũ commiſit uiuente marito illius. ut 31. q. 1. illud. hoc tamen ad duos caſus reſtringitur ſcilicet cum adultera machinatur in mortem legitimæ ſeu adulter in mortem legitimi. uel cum uiuente legitima uel legitimo fides datur inter adulteros de contrahendo poſt mortem legitimæ uel legitimi ut infra eod. c. 1. 2. & 3. 31. q. 1. relatum. Et quòd dico ſi adultera machinetur in mortem legitimæ. idem eſt & ſi adulter. ut infra eo. ti. ſignificaſti. ¶Eſt & tertius caſus in quo prohibitio locum habet ſcilicet cum adulter contrahit de facto cũ adultera legitima uxore uiuẽte. quia plus eſt de facto contrahere quam fidem dare de contrahendo ut infra eodem titu. cum haberet. & ca. ex literarum. Ceterum ſi coniugatus aliquam polluat per adulterium & unum ex tribus non interueniat. ſcilicet quia neuter in mortem legitimæ machinetur. nec fides interuenit de contrahendo, nec de facto contrahitur. poteſt adulter poſt mortem legitimæ contrahere matrimonium cum adultera. ut infra eod. ti. ueniens. Sed & ſi quis coniugatus de facto matrimonium contrahat cum aliqua huius rei inſcia. mortua legitima poteſt conſiſtere matrimonium inter eos. et hoc in fauorem inſciæ. & in odium adulteri. ut ſupra de ſpon. cum in apoſtolica immo ſi ignorans uoluerit adulter ad hoc cogetur. ut infra eo. ti. ca. 1. Et eſt ratio. quia inſcia adulterium non commiſit ut in prædicta decre. cum in apoſtolica 34. q. 2. in lectum. ff. ad le. Iul. de adul. l. ul. Sed nunquid mortua legitima confirmatur eo ipſo matrimonium inter adulterum. & inſciam. Reſpondeo non. nam primus conſenſus uiri fuit illegitimus tanquam adulterinus. conſenſus autem mulieris ignorantis impedimentum fuit erroneus. Error autem ille error fuit conditionis. nam quaſi ſeruus eſt qui eſt alligatus legi & ſeruituti uxoris. ut 32. quæſtio. 5. apud uos unde uir non habet poteſtatem ſui corporis ſed uxor ut 27. quæ. 2. ſunt qui dicũt. unde idem ſeruãdum eſt in hoc caſu quo ad hoc ut nõ teneat matrimonium quod obſeruatur cum libera inſcia contrahit cũ ſeruo. unde nouum requiro conſenſum. ut infra eodem titu. ueniens infra de coniugio. ſeruo propoſuit. &. ff. de iure. do. l. Proculus. & ualebit matrimonium non ut a tempore contractus. ſed ut a tempore noui conſenſus. Eſt igitur in poteſtate mulieris errantis ſeparari a uiro putatiuo uel implorare ipſum compelli ſi ſponte noluerit. ¶ Sed quid ſi adulter nouum conſenſum, præueniens cum alia contrahat. Puto matrimonium tenere.
2 ¶ † Et nota quòd hodie non ſufficit fidei datio uel contractus de facto niſi

ćto niſi adulterium interueniat. ut infra eod.c.ult.& idem puto in machinatione.quamuis de ea nihil exprimat decre. eadem exprimitur tamen infra eodem.c.1.&.c.ſuper hoc &.c. ueniens. quod enim non mutatur quis ſtare prohibebit. ut.C. de teſtamen.l. ſancimus. Credendum eſt enim quod dominus papa conſiderauit quod omnia iura de hac materia loquentia tractant de adulterijs. & ideo uoluit quantum ad matrimonium impediendum & prohibendum ut adulterium præcederet omnem cauſam fidei dationem.machinationem. contractum de facto uel etiam ſequeretur legitima cum ſuperſtite.ut infra eodem cap. ultimo. Et per hoc ſublata eſt hodie opi. Hug. qui dicebat unum ſufficere ex tribus prędictis ſine adulterio Et reddebat rationem ſui dicti ſic. In his caſibus agitur de re non uacante.ſ. de muliere ab alio poſſeſſa.& idem in uiro ab alia poſſeſſo,unde iura noluerunt matrimonium conſiſtere inter tales etiam ſublato impedimento per mortem legitimi uel legitimæ ſicut alias contingit. ſimile in pacto de futura ſucceſſione. quod non ualet etiam defuncto domino de cuius hæreditate paciſcitur. ut.C. de pac.l.ultimo. Et ſimile in promiſſione præbendæ non uacantis quæ non ualet etiam quando uacat. ut ſupra de conceſ. præben. nulla. Sed ut dictum eſt obtinet quod præmiſſi.

3 ¶ † Sunt & alia crimina quæ impediunt & prohibent contrahi matrimonia. ut eſt raptus. ut.27.quæſt.2. raptor.&.c. ſtatuimus. Item inceſtus ut.32. quæſtio.7.ſi quis uiduam. &.c. ſi quis cum nouerca. Item uiolatio publicæ honeſtatis iuſticiæ ut.27. quæſtio.2. ſi quis ſponſam. Item cum alter coniugum uel uterque per induſtriam & maliciam proprium filium eleuat de fonte ſacro.30. quæſtio.1.de eo Item ſi quis ſanctimonialem cognoſcat. ut.27.q.2.hi ergo.Item ſi quis uxorem occidat. ut.33. quæſt.2. ammonere. niſi ſit adoleſcens & de eius incontinentia timeatur. ut.33.quæſt.2.in adoleſcentia. Item qui præsbyterum occiderit. ut infra de pœ.& re. qui præsbyterum. Item dicunt quidam quod ſolemniter pœnitentes contrahere prohibentur ut.23.q.2.de his. &.c.antiqui. Et in his delictis dicunt quidam ita prohiberi contrahi matrimonium ut & contractum non teneat, quaſi ſufficiat legiſlatorem prohibuiſſe. & ſi non adiecerit factum contrarium non ualere.ut.C.de legi.& conſti.l.non dubium. quos enim prætor prohibet omnino prohibet. ut.ff.de poſtu l. quos prohibet, & quod contra leges uel canones ſit reſcindi oportet. ut.10.diſtinctione. uides. Verius tamen puto quod teneat matrimonium & ſi contrahi prohibeatur. nam inuenio quod cum inceſtuoſus contrahat matrimonium tenet. ut infra de eo qui cog. conſangui. uxo. ſuæ, tranſmiſſe.

¶ Excipiuntur tamen tria crimina quæ præmiſi adulterium cum fidei datione. cum machinatione. uel cum contractu de facto. Quod autem de ſolemniter pœnitentibus dixi. ideo uerum eſt ſecundum quoſdam. quia uouere intelliguntur. pœnitentes enim ſub regula eccleſiæ uiuere debent. ut de pœni. diſtinctio.5. contrarium. Item intelliguntur eccleſiaſticæ perſonæ ut.11. quæſtio.1. aliud: Hug. uero dixit quod quilibet pœnitens matrimonium contrahere poteſt niſi ſit alicui iniunctum nomine pœnitentiæ ne contrahat,hoc tamen fallit in tribus caſibus ut dicebat in uxoricida. in raptu ſponſæ alterius & inceſtu. Ideo autem in his matrimonium prohibetur. quia in his matrimonium contaminatur. Sed & ab his caſibus excipiebat adoleſcentes quos dicebat de iure contrahere poſſe non obſtante aliquo ex criminibus ſupradictis.

Summarium

1 *Matrimonium non diſſoluitur per ſuperuenientem lepram, uel infirmitatem, uel affinitatem*

2 *Vxor an teneatur ſequi maritum leproſum.*

¶ DE

¶ DE CONIVGIO LEPROſorum. Rubrica.

IN præſenti rubrica tractatur de alio impedimento matrimonij.ſ. de impedimento lepræ. morbus enim lepræ ſponſalia de futuro diſſoluit. ut infra eo. tit.literas ſupra de iureiur. quemadmodū unde impedit matrimonium contrahendum. & ideo ponitur hic rub. de coniu.le
1 pro.¶†Eſt igitur ſciendum quod neque lepra ſuperueniens neque infirmitas uel affinitas diſſoluit matrimonium legitimè contractum infra eod.c.1. &.2.32. quæſt. 5. horrendus. &.c. ſi uxorem. &.q.7. illi qui.&.c. neque furioſus ut infra de eo qui co.conſan.uxo ſuæ diſcretioni. &.c. tuæ. unum ſolum caſum inuenio in quo matrimonium non conſumatum diſſoluitur.ſ. per ingreſſum religionis ut ſupra de conuer.coniu.uerum.&.c.ex publico.Sed nūquid ſanus tenetur cohabitare infirmo.Dixit alanus quod non. quia de conſuetudine approbata per canones obtinent uel leproſi ſeparentur à ſanis. ut infra eod.c. 1.ſupra de ec. ædi.cum apoſtolus.33.q.2. hoc ipſum. & idem ſtatuitur in ueteri teſtamen. Sed erit ſanus ita uicinus infirmo. ut poſſit ei miniſtrare & debitum reddere coniugale. Sed certe quamuis leproſi ſeparandi ſint à ſanis ut ſuperius dictum eſt. nam tamen uxores à uiris uel uiri ab uxoribus ſunt ſeparandi uel etiam dimittendi. ut infra eodem.c. quoniam, unde cum ſanus teneantur infirmo reddere debitū coniugale. & cohabitare tenetur. Nec obſtat decre. infra eod.c.1. quæ dicit uxores ſollicitis exhortationibus inducendas ut uiris leproſis coniugali affectione miniſtrent. ideo illa monitoriè loquitur non præceptiuè ut leproſi inducantur ad continendum & non fiant improbi ad exactionem debiti. alias decre. illa corrige-
2 tur per ſequentem. ¶ † Sed quid ſi quis grediatur domum leproſorū in qua multi leproſi ſub magiſtro uiuunt. ut ſupra de ec.ædi.cum dicat. nunquid uxor ſana tenetur ſequi. Non credo cum in communi dormiant & in communi ueſcantur. ſed ſi cella aliqua daretur uel domus proxima in qua poſſent cohabitare uir & uxor tunc uideretur contrarium eſſe dicendum ¶Quid de filijs. puto quod cum ſano debeant remanere. ne inficiantur. cum ſit morbus contagioſus.

Summarium

1 *Seruus an poßit contrahere matrimonium, & cum qua.*
2 *Seruus cui obedire teneatur, ſi eo tempore quo dominus ſeruitium exigit, uxor petit debitum.*
3 *Domini ſeruorum an & quando cogantur eos uendere ne eorum matrimonium ſit ſeparatum*
4 *Dominorum uenter ſi uult curere ſeruum qui matrimonium contraxit, quid ſit agēdū.*
5 *Matrimonium an ſeparatur ſi liber ignoranter cum ancilla contraxerit.*
Errantis conſenſus nullus eſt.
6 *Matrimonium contractum per ſeruum cum libera, qui putabat eam eſſe ſeruam, an teneat.*
7 *Matrimonium an ſit Separandum ſi ſeruus intendens contrahere cum libera, cum ancilla contrahit.*
8 *Matrimonium an ſeparetur, ſi ſeruus contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſciuit, conſenſit.*
9 *Matrimonium contractum cum ancilla ignoranter que tandem manumittitur ultro ignorante mutationem ſtatus mulieris, an teneat.*

¶ DE CONIVGIO SERVOrum. Rubrica.

SEquitur de alio impedimento matrimonij.ſ. de impedimento conditionis ſeruilis. & ideo ponitur hic rub. de coniugio ſeruorum.¶ Videamus igitur an ſeruus poſſit contrahere matrimoniū. & cum qua. Item an conſenſu domini ſit requirendus. Et quid iuris ſit de matrimonio contracto inter liberum & ancillam
1 & inter ſeruum & liberam.¶† Poteſt ſeruus contrahere cum ancilla. ut infra eo. c.1.&.39.q.2.c.ul.poteſt etiam cum ingenua. dum-

ean.dummodo non ignoret conditionem
ipſius. ut.29.qu.1.c.1.2. &.3. &.c.ſi quis.
ingenuus. non enim uidetur celatus qui
ſciuit. nec certiorari debuit qui non igno
rauit ut.ff.de ac.emp. & uen.l.1. in fi. Sed
ſi dominus uideat ſeruum ſuum cum libe
ra contrahentem & diſſimulet. ſeruus eri
pitur in libertatem. ut.C.de lati. libe.tol.
l.una.§.ſed & ſi quis.& in auc.ibi ſignata.
& in auc.de nup.§.ſi uero ab initio.col.4.
in auc.ut libe.'de cætero. §. ſed & ſi quis.
coll.6. Poteſt ſeruus contrahere cum an-
cilla innito domino. & ſi dominis contra
dicentibus inter ſeruos & ancillas contra
cta ſint matrimonia, non ſunt propterea
diſſoluenda. ut infra eod.c.1. & ſi diuerſi
ſint domini non dicunt debitis ſeruitijs
defraudari ut infra eodem c.1.&.29.queſ.
2.dictum. nec ſunt ita detrahendi ut uiri
& uxoris ſeparatio fiat. ut.C. communia
2 utriuſque iudi.l.poſſeſſionum. ¶ † Sed quæ
ritur quid ſi dominus exigat ſeruitium à
ſeruo & eodem tempore uxor petat debi
tum. Dici poteſt quod ſe impedient in
concurſum.ff.de uſufr.l. quotiens. Vel ue
rius eſt domino obediendum, quia uir
cum onere ſuo tranſit ad uxorem. Et quia
hæc decre. dicit conſueta ſeruitia non mi
nus debent dominis exhiberi. Quod in-
telligo uerum niſi periculum fornicatio-
3 nis timendum ſit in uxore. ¶ † Sed quid
ſi diuerſi domini diuerſarum ſint regio-
num. ita ut uir & uxor mutuo conuenire
non poſſint ad coniugale officium exer-
cendum. Reſpondeo. ut euitetur forni-
cationis materia cogantur per eccleſiam
alter dominorum uendere alteri uolenti
emere. ut.C. de communi ſeruo. manu-
4 miſ.l.una.§.& generaliter.¶ † Sed quid ſe
neuter dominorum emere uelit. cogatur
alter dominorum cuilibet extraneo uen
dere in prouincia ſerui uel uenalem expo
nat.& ſi nullus appareat emptor emat ec
cleſia ut arg 54.di.fraternitaté. uiri enim
& uxores ſeparandi non ſunt.ut.33.quæ-
ſtio.2. quos deus.29. quæſtione.2.c. uti.
5 &.ff.de ædi. edi.l.plerunque. ¶ † Si liber
contrahat cum ancilla ignorans eius con
ditionem. nullum eſt matrimonium. pro
pter conditionis errorem niſi comparata
conditione in eam conſentiat uerbo uel
facto. ut infra eodem titul. propoſuit. &
c.ul.&.29. q.2. ſi quis ingenuus. errantis
enim conſenſus nullus eſt ut.29. q.1.§.1.
&.ff.de iuriſdi. om.iudi.l. ſi per errorem.
C.de iuris & fac.ig.non. idcirco Et quod
dixi de errore conditionis intelligo dete
6 rioris.id eſt ſeruilis.† Nã ſi ſeruus contra-
hat cum libera errans in eius conditione
cum eam putaret ancillam quamuis er-
ret. quia error nihil aliud eſt quam aliud
pro alio putrere.ut.22. quæſt.2.in quibus.
28.diſtin. quamuis.hic tamen errans non
decipitur cum eius conditio melioretur
unde prætextu talis erroris non poſſet di
uortium poſtulare uxore in matrimoniũ
conſentiente & ſi nouerit uirum condi-
7 tionis eſſe ſeruilis.¶ † Item quid ſi ſeruus
credit & intendit contrahere cum libera
& contrahit cum ancilla nunquid quia er
rauit in conditione etiam deteriori, credi
dit enim eam cum qua contraxit melio-
ris conditionis & reperit deterioris diri-
metur matrimonium. Reſpondeo non.
quia conſenſit in hominem ſuæ conditio
nis. Vnde quod dixi prætextu conditio-
nis deterioris poſſe dirimi matrimonium
intellige reſpectu errantis.tunc enim neu
ter alteri conditionem opponere poteſt.
hæc fuit opi. Hug. & mihi placet. Alij ta
men dixerunt quod ſiue erret in conditio
ne meliori ſiue deteriori, non tenet ma-
trimonim. ut ar.ff.de arbi.l.ſed & ſi in ſer
uum. Vnde ſecundum eos ſi ſeruus cre-
dat contrahere cum ancilla & contrahit
cum libera. uel ſi liber cum liberara & cõ
trahit cum ancilla non tenet matrimo-
nium. Tertij dicunt quod error diſparis
conditionis dirimit matrimonium. non
autem paris unde ſecundum illos ſi ſer-
uus credit contrahere cum ancilla & con
trahit cum meliori hoc eſt cum libera
non tenet matrimonium. Item ſi liber
credat contrahere cum libera & contra-
hat cum deteriori. ſimiliter non tenet ma
trimonium. ſed in hoc ultimo exemplo
omnes conueniunt. Vbi autem error in-
teruenit in pari conditione non dirimi-

tur.ut ſi ſeruus credat contrahere cum libera & contrahat cum ancilla. uel liber credit contrahere cum ancilla & contra-
8 hit cum libera.¶†Item quid ſi aliquis contrahit cum ancilla ignoranter & tandem dominus manumittit ancillam nunquid hoc ipſo matrimonium confirmatur, maximè ſi poſt manumiſſionem interueniat copula carnalis.uiro tamen ignorante mutationem ſtatus mulieris? Reſpondeo nō, quia ad hoc intelliguntur commiſceri ex conſequentia prioris conſenſus qui nullus fuit. ar.ad hoc.C.ad uel.l. quamuis.&.
9 l.ſi mulier.&.ff.de mino.l.3.§. ſcio.¶†Sed pone quod ſeruus contrahit cum ancilla ignorans eius conditionem.deinde detecta conditione illius conſenſit in matrimonium uerbo uel facto. ut infra eod.c. ulti. illa tamen non conſentit nunquid eſt matrimonium inter eos. Dicunt quidam quod matrimonium eſt ex una parte.ſ.ex parte illius qui conſentit. Sed hoc non placet. quia matrimonium non claudicat nec ex una parte tantum conſiſtit eſt enim duorum coniunctio.ſ. maris & fœminæ ut.27.queſt.2 §.1. in prin. ut no. ſupra de ſpon. in prin. Sed fateor quod mulier compelletur ad conſenſum matrimonialem ratione fidei datæ. ut dixi ſupra de deſpon. impu.ſ.cum maior contrahit cum minore. & quia mulier malicioſe diſſentire uidetur. ar. ad hoc ſupra de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul.cap.1.
10 ¶†Item quid ſi inter aliquos coniugatos moueatur quæſtio ſuper alterius conditione ſeruili.nūquid is qui matrimonium accuſat pendente lite exiget debitum uel ſaltem reddat. Videtur quod ſaltem reddere debet exactus. alter enim interim poſſeſſionem maritali deſtitui non debet ut ſupra ut lit.pē.laudabilem.16.q.4. uolumus.9. quæſtio.4. nonne. Dixerunt quidam quod is qui ad diuortium agit exigere non debet ne ſibi præiudicium paret ſed exactus ſoluat quia exigere eſt in eo. ſoluere non eſt in ipſo, ſed in altero ut ſupra de conuer. coniu. quidam intrauit. Mihi autem uidetur quod nec exire debet nec reddere exigenti. alias quodcunque iſtorum fecerit præiudicabitur ſibi ut infra eodem titu. propoſuit. & ſi ob hoc excommunicaretur. quia non redderet. defferet excommunicationem patienter tolerare priuſquam obedire. quia ſi naturali affectione cognoſceret induceretur matrimonium. ſi fornicatio peccatum mortale. & ideo in tali caſu expedit non parere ut ſupra de re.ſpo. literas infra de ſent.excom.inquiſitioni.

Summarium

1 *Liberi unde dicantur,& quid ſit libertas.*
2 *Liberi qui ſint.*
3 *Partus quo ad libertatem & ſeruitutem ſequitur uentrem,in honoribus uero & quo ad alia ſequitur patrem.*
4 *Eccleſia libertates tueri debet.*
5 *Filiatio qualiter probetur.*

¶DE NATIS EX LIBERO uentre. Rubrica.

TRactatum eſt ſupra de conditione coniugatorum. nunc tractatur de conditione natorum. & ideo ſupponitur hic rubrica de natis ex libe. uen. ¶Videndum eſt igitur qui ſint liberi, cuius conditionem patris an matris filius ſequi debeat,& in quibus. Item in quibus caſibus nati ex libero uentre deducantur
1 in ſeruitutem. ¶ † Liberi dicuntur à libertate. libertas autem eſt naturalis facultas eius quod cuique facere libet. ut in
2 ſti. de iure perſo. in princ.¶†Liberi ſunt qui ex ingenuis naſcuntur ſunt autem liberi qui manumittuntur.ut inſti. de inge.
3 ¶ † Partus quo ad libertatem & ſeruitutem ſequitur conditionem matris. ut.C. de rei uend. partus.ff de ſta. ho.l. lex naturæ &.l cum legitimæ. ſupra de ſeruis non or.c.ult.32.q.4. liberi. Et in tantum hoc uerum eſt ut ſufficiat aliquo momento fuiſſe in libero uentre. ut quis liber naſcatur. ut.ff. de ſta. ho.l. ſeruorum. ¶ In honoribus autem muneribus & municipijs partus ſequitur patrem. C. de decu. l.eos.l.exemplo &.l.nullius ſol ius.&.ff.de ſtatu.ho.l.libertos. Et in tantum hoc uerum

rum eſt. ut ſufficiat conceptum eſſe ex de curione quantum ad hoc. ut patris condi tionem ſequatur. quamuis ante ipſius na tiuitatem pater deſinat eſſe decurio.ut.ff. de decur.l.2.§.in filijs.¶Et ſi quæratur in quibus filius patris iam à ſenatu remoti ſequatur conditionem. Reſpondeo in multis. ut.ff. de decu.l.2.§. in filijs.ff. de pœnis.l.mortis.§ iſte forte. C. de decu. l.decuriorem.&.l.decurionum filij. ¶Cau ſaliter uero contingit ut liber natus effi ciatur ſeruus ut ſi ſacerdos de facto in genuam mulierem ſibi copulet uxorem, filii nati ex tali contubernio fiunt ſerui illius eccleſiæ in cuius iniuriam ſacerdos contraxit. ut 15.quæſt. ulti. cum mulie re. Item illi qui ſarracenis arma, ferrum, lignamina ſubminiſtrant.ut infra deinde, ita quorundam. Item illi qui ſarracenis galeas uendunt uel naues quæ in pyra ticis ſarracenorum nauibus curam guber nationis exercent uel machinis aut qui buſdam alijs aliquod eis impendunt con ſilium uel auxilium in diſpendium terræ ſanctæ eodem titu deinde & c. ad liberan dum. Item ſi liber homo maior 20.an ſciens permittit ſe uendi ad participan dum pretium & in ueritate participet. ſeruus efficitur. ut inſti. de iure perſo.§. penult.&.ff.de libe. cauſa.l. liberis.t. re ſponſo &.§ ſi quis ſciens.Sed & liberi fa cti ex ingratitudine reuocantur in ſerui tutem.& ex omnibus alijs cauſis ex qui bus reuocatur donatio. in ut auc. ut lib.de ce.§.illud col 6. ut de hac materia no.ſu pra de ſeruis non ordinan.§.nunc uiden

4 dum. ¶†In ſumma notandum eſt. quòd eccleſia libertates tueri debet. ut infra

5 eodem.c.1.† Sed ſi dubitetur de filiatio ne poterit probare quis ſe filium. ut ſu pra de filijs preſ. Michael.ff.de li.& po.l. poſthumus §. ulti. Licet ſit contra ar.ff. de conditio. & demonſtratio.l. Lucius. probabit inquam eum natum ex his qui matrimonialiter iuncti ſunt. uam filius eſt is quem nuptiæ demonſtant.ut.ff.de in ius uo.l.quia mater,uel per confeſſionem patris & matris. ut infra qui fi. ſunt legi. tranſmiſſæ. uel per affectum. ut ſupra de præſump.afferre.2.q 6. ad Romanam.C. de inoffi teſtamen.l.ſi mater.& ſtatur his coniecturis donec probetur contrarium. ut.C.de probatio.l.non nudis.C. de teſti bus.l. neque profeſſio.ff.de inoffic. teſta ment.l. ſi inſtituta. §.1.&.C. de hæredi. inſti.l.ſi pater.

Summarium

1 *Cognatio ſpiritualis quid ſit.*

2 *Propinquitates ortæ & cognatione ſpiri tuali, quæ contrahitur in baptiſmo quot ſint.*

3 *Vir & uxor an ſibi communicent actionem & paſſionem in materia prædicta.*

4 *Compaternitas in baptiſmo contrahitur. & an contrahitur in his quæ baptiſmum præcedunt.*

5 *Filij duarum commatrum uel compatrum an poſſint inter ſe contrahere matrimo nium.*

6 *Cognatio ſpiritualis & legalis quas perſo nas non excedat.*

¶DE COGNATIONE SPI- rituali. Rubrica.

TRactauimus ſupra de quibuſdam impedimentis matrimonij. nunc autem tractaturi de cognatione le gali. Item de conſanguinitate & affini tate. præmittamus de digniori ſcilicet de cognatione ſpirituali & ideo ponitur hic rubr.de cognatione ſpirituali. ¶ Vi dendum eſt igitur quid ſit cognatio ſpi ritualis. quot ſint eius ſpecies, in quibus ſacramentis hæc cognatio contratur. & an filij ante compaternitatem uel poſt geniti poſſint matrimonio copulari.

1 ¶† Cognatio ſpiritualis eſt propinquitas ſeu attinentia proueniens ex ſacramenti datione. ¶Ex cognatione ſpirituali quæ contrahitur in baptiſmo nouem propin

2 quitates naſcuntur. † Prima inter ſacerdo tem baptizantem & baptizatum quæ eſt filiatio.Secunda inter ſacerdotem & pa trem baptizati, & hæc eſt compaterni

tas. Tertia inter eundem & matrem pue-
ri, & hæc eſt commaternitas. Quarta in-
ter filios ſacerdotis & baptizatum & hæc
eſt fraternitas ut 30.q.1. omnes. & q. 3.
ita. Quinta inter baptizatum & ſuſcipien-
tem de baptiſmo. & hæc eſt filiatio. Se-
xta inter baptizatum & uxorem ſuſcipien
tis, & hæc ſimiliter eſt filiatio. Septima
inter baptizatum & filios ſuſcipientis. &
hæc eſt fraternitas. Octaua inter ſuſcipiē
tem & patrem ſuſcepti, & hæc eſt compa
ternitas. Nona inter ſuſcipientem & ma-
trem ſuſcepti. & hæc eſt commaternitas,
ut hæc omnia probantur. 30.q.3. per to-
tum. & q.4.ſi quis unus. & c.qui ſpiritua-
lem. & c.poſt uxoris. & infra eodem titu
lo.c.1. & c.Martinus & c.ueniēs & c.tua.
3 ¶ † Circa hanc{materiam quæri conſue-
uit. an uir & uxor ſibi communicent actio
nem & paſſionem. In actione dico quòd
ſic. ut ſi ſuſcipio filium tuum de ſacro fon
te compaternitas contractajinter te & me
mediante actu meo communicatur uxo-
ri meæ. ut infra eod.tit. Martinus. & 30.
q.4.ſi quis ûnus. Sed nunquid communi-
cant ſibi paſſiones. Verbi gratia. habeo
filium ex prima uxore hunc ſuſcipis de ſa
cro fonte. & per hoc quod patior te agen
te contrahitur inter te & me compaterni
tas. quæ uidetur me mediante communi
cari uxori meæ ſecundæ unde efficieris
mihi & uxori meæ compater cum qua
prius contraxeram & conſumaueram ma-
trimonium. Nam ſi antequam cum ſecun
da contraham. uel ſi poſt contractum &
antequam conſumaretur filius meus ge-
nitus ex prima uxore de ſacro fonte le-
uetur. ſi poſtea contraham uel ſaltem po
ſtea conſumem hæc compaternitas non
communicatur uxori. neque enim cogna-
tio carnis cognationi ſpiritus compara-
tur. ut 30.q.4.poſt uxoris. ut ſicut omnes
conſanguinei mei efficiuntur affines uxo
ris meæ. ſic omnes compatres & cōmatres
meæ efficiuntur, compatres & comma-
tres uxoris meæ quam poſtea duco, uel
cum qua poſtea ſaltem matrimonium
conſummo. quia per unionem carnis ſe-
quentem ad unionem ſpiritus præceden-
tem, id eſt, ad cognationem ſpiritualem.
hoc eſt ad compaternitatem uel comma-
ternitatem non tranſitur, ut in præalleg.
c.poſt uxoris & ſecundum hoc intellige.
c.qui ſpiritualem. Vel dicas cum Hugo.
Lau. & Io. quod uir & uxor communicant
ſibi actionem conſummato matrimonio
per carnis copulam. ut cum alter coniu-
gum ſuſcipit filium extranei de ſacro fon-
te. ſed non communicant ſibi paſſionem,
ut cum filius alterius tantum coniugum
ſuſcipitur de ſacro fonte. nec refert ſiue
ante ſiue poſt matrimonium conſumma-
tum. Et eſt diuerſitatis ratio. quia quod
agit pars corporis æquum eſt ut alteri
parti communicetur, ſed non ſic commu
nicabitur alteri quod in perſona filij u-
nius tantum agitur, qui alteri coniugum
nec carnalis nec ſpiritualis filius inueni-
tur & ſi ſit filiaſter in primo gradu affini-
tatis. Iuxta poſteriorem ſententiam locū
habent. unde uer. Quæ mihi uel cuius na
tum mea fonte leuauit. Heu mihi com-
mater fieri mea nō ualet uxor. Si qua meæ
natam non ex me fonte leuauit. Hanc poſt
fata meæ non inde uetabor habere. Am-
bos compatres facit actio. paſſionum
quam Reſpuo quæ meum. cuiuſue leuat
mea natum. Vt mea dicatur quæ carne mi
4 hi ſociatur. ¶ † Contrahitur compaterni-
tas in baptiſmo ut ſuperius dictum eſt.
Sed nunquid in his quæ præcedunt baptiſ
mum. Videtur quòd non, quia baptiſmus
eſt ianua omnium ſacramentorum. ut. 32.
diſtin. §. uerum. & ſupra de præsbyte. non
bapti.mini. ueniens. unde antequam po-
natur fundamentum ſacramentorum non
uidetur quòd contrahi poſſit cognatio
ſpiritualis. argum. 1.q.1.cum Paulus. & ad
hoc accedit decre. infra eodem.c.contra
cto ſecundum unam lecturam. Sed ſecun-
dum hoc ſignatur contrarium. 30.q.1. per
uenit. & de com. diſ.4.in cathechiſmo. Cir
ca hoc dicit Hug. quòd in omnibus prælu
dijs baptiſmi contrahitur compaternitas.
& talis quæ impedit & dirimit matrimo-
nium. Et reſpondebat ad decre. illam con
tractio. quod puer in cathechiſmo retentus
non fuit filius communis concubinarij
& con-

& concubinariæ. ſed tantummodo concu binæ. & ideo concubinarius poteſt contrahere matrimonium cum illa quæ puerum illum tenuerat in cathecifmo. nam hoc nec etiam contrahendum matrimonium impediret. ut 30. q. 4. qui ſpiritualem. Et quod dicit litera illius decre. contracto. quæ res uix cõtrahendo matrimonio impedimentum afferre. exponebat ipſe uix, id eſt. nullo modo. Baſianus autem dicebat in tribus contrahi compaternitatem quæ impedit & dirimit. in baptiſmo. cathecifmo & in confirmatione. ut de conſe. diſt. 4. in cathecifmo. Sed uerior uidetur ſententia Lau. & aliorum dicentium quòd in præludijs baptiſmi contrahatur compaternitas. ſed non adeo ualida ut matrimonia contracta diſſoluat ſed impediat contrahenda. Et hoc inuit uerbum decre. uix contrahendo matrimonio impedimentum afferret. quia quod uix fit tamen fit. ut. ff. de iudi. l. uix certis ex cauſis ff. ad uell. l. ulti. 1. ℞. inſti. de uſu. & ha. circa princ. Quamuis ſit argum. contra ff. ad uell. l. tutor, in. 1. reſponſo. Et ſecundum hanc ſententiam determinanda ſunt illa

5 capitula peruenit. & . c. in cathecifmo.

¶†Reſtat uidere an filij duarum commatrum uel compatrum inter ſe. contrahere poſſunt. Et eſt ſciendum quod circa hoc canones diuerſimode loquũtur. Quidam enim dicunt quod poſt compaternitatem contractam filij qui naſcuntur in ſe contrahere non poſſunt, ut 30. q. 3. poſt ſuſceptum. Sed alius canon poſterius editus primum corrigens dicit quòd filij duorum compatrum ſiue ante ſiue poſt compaternitatem geniti contrahere poſſunt. excepta illa ſponſa dum taxat per quam uentum eſt ad compaternitatem. ut 30. q. 3. ſuper quibus. & hic canon confirmatur. infra eod. ca. 1. Sed uidetur quòd in his conſuetudo ſit obſeruanda. ut infra eodem c. 1. & c. ſuper eo. Quod ſatis admitto circa matrimonia contrahenda. nam etiam illos filios per quos non eſt peruentum ad compaternitatem poteſt impedire conſuetudo contraria ſcilicet in contrahendo. Et ſic intelligo illas decre. ſed non poſſet diſſoluere iam contracta. ut ſupra de ſpon. duo licet & c. tuas dudũ.

6 ¶†In ſumma notandum eſt quod cognatio ſpiritualis ſicut & legalis ſicut & publicæ honeſtatis iuſtitia ramos non habent. unde perſonas cum quibus contracta ſunt non ægrediuntur hæc uincula. unde cum filia filii mei ſpiritualis contrahere poſſum. quia hoc nuſquam prohibetur & edictum de matrimonio prohibitorium eſt. ut ſupra de ſpon. cum apud Item cum filia commatris meæ non tamen mea ſpirituali filia. ut 30. q. 3. illud.

Summarium

1 *Cognatio legalis quid ſit.*
2 *Adoptionis quot ſpecies ſint.*
3 *Adoptari quis poſſit.*
4 *Legalis cognatio quotuplex.*
5 *Cognatio legalis an impediat matrimonium contrahendum uel dirimat contractum.*

¶ DE COGNATIONE LEGALI. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de cognatione ſpirituali. ſequitur de cognatione legali. Videndum eſt igitur quid ſit cognatio legalis. quot ſunt eius ſpecies qualiter diſſoluatur & qualiter impediat

1 matrimonium. ¶ † Cognatio legalis eſt quæ prouenit ex adoptione, Adoptio autem eſt legitimus actus per quem qui filius non eſt pro filio habetur uel nepote uel ulteriore ſecundum uoluntatem adoptantis.

2 ¶ † Adoptionis duæ ſunt ſpecies. una qua ſtat in ſuo nomine & dicitur adoptio. Alia quæ tranſit in aliud nomẽ & dicitur arrogato. Adoptio fit imperio magiſtratus. Arrogatio auctoritate principis. Dicitur autem arrogatio, quia is quæ arrogat rogatur hoc eſt interrogatur an uelit eum quem arrogat iuſtum filium ſibi eſſe. & is qui arrogatur interrogatur an id

3 fieri patiatur. ¶ † Adoptatur is qui eſt in poteſtate aliena. arrogatur is qui ſui iuris exiſtit. Vnde uerſus Arrogo qui ſuus eſt & habet meus eſſe neceſſe. patris adopto ſuum nec patris deſinit eſſe. ut probantur

hæc. ff

hæc. ff. de adop. l. generalis. Adoptiuus
enim non tranſit in poteſtatem adoptan-
tis. ſed habet ius ſuccedendi ab inteſta-
4 to. ut inſti. de adop §. 1. ¶† Triplex eſt le
galis cognatio. Vna ſuperioris & inferio
ris lineæ inter adoptantem & adoptatum
& hæc perpetuam habet prohibitionem.
ut. ff. de ritu nupt. l. quin etiam. Et alia
collateralis quæ tandiu impedit quandiu
durat ut. ff. de ri. nup. l. per adoptionem.
& hic in c. uno. Tertia eſt prohibitio quę
ſurgit ex cognatione legali & illa perpe-
tua eſt inter adoptatum & uxorem ado-
ptatis. ut ff. de ritu nup. l. adoptiuus. 1.
Reſpon. Dicunt tamen quidam quòd ho-
die collateralis cognatio locum non ha-
bet cum hodie adoptatus non tranſeat in
poteſtatem extranei adoptantis. ut. C. de
adop l. ult. Sed puto contra. quia etiam
hodie acquiritur per adoptionem ius ſuc-
5 cedendi. ut in l. prædicta. ¶† Hæc cogna
tio legalis neque impedit matrimonium
contrahendum ſed etiam dirimit iam cō
tractum ut 30. q. 3. ita diligere.

Summarium

1 *Conſanguineam ſponſæ ſi quis cognoſcit an contrahatur affinitas.*

2 *Affinitas an per coitum inceſtuoſum. uel fornicarium contrahatur.*

3 *Affinitas, conſanguinitas & publicæ honeſtatis iuſtitia prohibitionem ſuam producunt uſque ad quartum gradum.*

¶DE EO QVI COGNOVIT conſanguineam uxoris ſuæ. Rubrica.

SVperius diximus de cognatione ſpi
rituali & legali. Nunc dicamus de
conſanguinitate & affinitate car-
nali. Sed quia plerunque poſt matri-
monium contractum, ſuperuenit affi-
nitas inique contracta. ut infra eodem
cap. diſcretionem circa fi. Ideo prius
de ipſa uidendum eſt. & propterea poni-
tur hic rubrica de eo qui cog. conſangui.
1 uxo. ſuæ. ¶† Eſt igitur ſciendū quòd ſi quis
poſt contractum matrimonium cogno-
ſcat conſanguineam uxoris ſuæ oritur in
ter ipſum & uxorem quædam affinitas
uel publicæ honeſtatis iuſtitia per forni-
catium coitum contracta. Sed quia nihil
ſuperueniēs præter ingreſſum religionis
reſcindere poteſt matrimonium legiti-
mè contractum. ut no. ſupra de coniu. le-
pro. in prin. Ideo non ſufficiat ad matri-
monium dirimendum & ſi ex actionem
coniugalis debiti interdicat. ut infra eo-
dem titulo diſcretionem. & capitulo tuę.
& c. iordane. ſi uero matrimonium præ
cedat quamuis ſequantur ſponſalia de fu
turo impedit matrimonium contrahen-
2 dum. ut infra eo. c. 1. & 2. ¶† Sed quæri-
tur an per coitum inceſtuoſum uel forni-
carium contrahatur affinitas. Reſpondeo
ſic ut infra c. diſcretionem. & c. tuæ & 35.
q. 3. nec eam. Quidam tamen abſurdum
reputant quòd affinitas quæ eſt legitimū
uinculum oriatur ex dānato coitu. Vnde
ſi uelles probabiliter dicere poſſes quòd
ſi ex huiuſmodi coitum non oriatur affi-
nitas, nam affinitas eſt quædam proxi-
mitas ex nuptijs proueniens ut ff. de gra-
di. l. non facile. §. affines. &. §. ſciendum.
oritur tamen publicè honeſtatis iuſtitia.
Sed ſi quis aliquam extraordinaria pollu
tione polluat nunquid cum cōſanguinea
ipſius poterit contrahere. Reſpondeo ſi
citra maritalem affectionem ipſam pol-
luit non impedit contrahere cum cogna-
ta. ut 35. q. 3. extraordinaria. ſed ſi marita
lis affectio interuenit ut pote cum ſpon-
ſalia de futuro præcedunt & poſtmodum
ſequitur extraordinaria pollutio, ex hac
oritur publicæ, honeſtatis iuſtitia quæ
prohibet matrimonium contrahi cum co
gnata pollutæ & contractum diſſoluit ut
infra eodem. titu. fraternitati. Et eſt du-
plex cauſa diuortij publicæ honeſtatis iu
ſtitia quæ ſurgit ex ſponſalibus. & ea-
dem ſiue affinitas de quartum altera du-
bitatur an nata ſit ex pollutione uel pol-
lutionis temptatione quæ compelli non
potuit ætatis impediente defectu. ut
ſupra de ſpon. iuuenis. quamuis cum pri-
ma

ma nec iterum fuerit matrimoniũ ex forma contractus.nec preſumptum cum contractus non habuiſſet effectum. ut ſupra
3 de ſpon.ca. ulti. ¶ † In ſumma notandum eſt quòd iſtud quod hic dicitur in pleriſq; decre. ut ſi quis aliquam coſanguineam uxoris ſuæ cognouerit perdat ius exigendi. locum habet in conſanguinea uſq; ad quartum gradum. Et idem eſt ſi quæratur an is qui cognouit aliquã fornicario coitu poſſit contrahere cum cognata ipſius. Quia dicẽdum eſt quòd non uſq; ad quartum gradum. hodie enim conſanguinitas affinitas & publice honeſtatis iuſtitia prohibitionem ſuam producũt uſque ad quartum gradum ut infra titu. proxi. non debet.

Summarium

1 *Probatio per inſpectionem oculorum quando fieri debeat.*
2 *Regula aſsignantur quarum inſtructione genealogia arboris conſanguinitatis explanatur.*
3 *Matrimonium olim in ſeptimo gradu contractum an legitimetur hodie per iura conſilij generalis, ſecundum quæ licet contrahere in quarto gradu.*
4 *Leges & conſtitutiones futuris dant formam negotijs, non ad præterita reuocantur.*
5 *Matrimonium inter ſupraſcriptos ſeparatum an poſſit denuo contrahi.*
6 *Conſaguinitas an ſit in quinto, ſexto & ſeptimo gradu.*
7 *Inceſtus an in quinto gradu committatur.*
8 *In gradu quæ perſona eſſe dicantur, & gradũ faciant.*
9 *Linea quid ſit, & quid ſit gradus.*
10 *Affinitas quid ſit. & nu.20.*
11 *Regulæ aſsignatæ ĩ arbore affinitatis per quas affinitatis gradus & genera dignoſcuntur.*
12 *Arbor affinitatis qualiter componatur.*
13 *Matrimonium contractum in ſecundo genere affinitatis, nunquid ſtare uel ſeparari debeat, & an iſti ſeparati poſſint iterũ matrimonialiter copulari. nu.14.*
16 *Publica honeſtatis iuſtitia quæ olim ex ſecundis nuptijs naſcebatur an ſit ſublata.*
17 *An hodie ſola publica honeſtatis iuſtitia locum habeat, quæ oritur de ſponſalibus de futuro.*
18 *Affinitatis genera qualiter contrahantur. & nu.19.*
21 *Affinitas ex nuptijs interdictis non oritur.*

¶DE CONSANGVINITATE & affinitate. Rubr.

Dici tum eſt ſupra de cogna. ſpi. & lega. nunc agendum eſt de carnali quæ in conſanguinitate & affinitate conſiſtit. unde ponitur hic rub. de conſan. & affi. ¶Videndum eſt igitur de prima parte rubricæ quid ſit conſanguinitas quid linea. quid gradus. quot ſint lineæ quot gradus. & qualiter computãdi. ¶De ſecũda parte rubricæ uidendum eſt quid ſit affinitas. quot ſint affinitatis genera. quot gradus in ſingulis generationibus & qualiter ſint computan-
1 di. † Sed quoniam quædam ſunt quæ inſpectioni ſubijcienda ſunt oculorum ut agrorum dimenſio. ut. C. fini regun. l.2. ff. eodem titu. l.ſi irruptio.16. quæſtio.3. inter memoratores. Ventris inſpectio ut uideatur an mulier ſit pregnans uel nõ ut.ff.de uen. inſpi. l. 1. in prin. Locorum pudicitiæ occulta inueſtigatio.dum quæritur an mulier uirgo ſit uel corrupta. ut ſupra de probati. propoſuiſti. 27. quæſt. 1. nec aliqua. Item cum quæritur an mulier arta ſit uel non arta ut infra de frigi. & male. fraternitatis. Idem eſt & ſi quæratur de alia inſtrumenti infirmitate a natura contracta ut infra eodem titu. ex literis. Et idem crederem ſi quæratur an uir ſit ſecutus uel eunuchus. Item inſpicitur quis in partibus inferioribus dum quæritur de ætate ut ſupra de ſpon. impubẽ. puberes. ff. de mino. l. minor ex aſpectu. Nec ob his.C. quando tutor uel cura, eſſe deſinat. l. in decorum. Nam uerum eſt quod illa inſpectio reprobatur cum, agitur de tutela, uel

la uel cura. Item non obſ. quod dicitur quod oculus fallitur ut 27.q.1. nec aliqua quia ſi plerunque fallatur ſepius tamen non fallitur. Et propterea utile æſtimaui ponere utanque arborem & oculata fide inſtruere de utraque ſicut in ſubſequentibus apparebit.

Lectioni arboris uacaturum prius noſſe oportet quare arbor fuit ſic depincta. Et certe ideo quia utile uiſum eſt & expediens gradus & attinentias conſanguinitatis oculorũ inſpectioni ſubijci. quia ſegnius irritant animos dimiſſa per aures. quam quæ ſunt oculis fidelibus ut infra gradibus.§. ul. Huius arboris pictura aucẽ. eſt ut. 35.q. 5. ad ſedem circa finem tertiæ columnæ. Et licet hæc pictura aſcripta ſit in decretis. non tamen hic eſſet ſuperflua. ut cum ibi & hic de cõſanguinitate tractetur. neuter librorũ picture doctrina decent. cum nemini dubiũ ueniat quod reperita lectio probat hoc ſatis ualidum ſatiſque eſſe formoſum. ut. C. de emendatione iuſtiniani cod.l. una. Sed quia oculus plerunque fallitur. ut 27. q. 1. nec aliqua.&. ff. de uentre inſpi.l.1. 1. reſpon. Idcirco ſuper ipſius arboris expoſitione doctores inuigilant & ſcholares circa intellectum eorum quæ uident & audiunt aliquantulum elaborent. Et quia in qualibet arbore fructifera & naturali. quattuor attenduntur. truncus rami. Fructus frondes. Et in hac arbore ſcripta eadem cõſiderari oportet. ¶ Appellamus ergo truncum Ioachim ſicut enim arbor naturalis producit palmites ſurſum ex lateribus. Ramos extendit. deorſum autem continet pedamenta. ſic & Ioachim ſurſum lineam erigit aſcendentem & utroq; latere ramos collaterales emittit. deorſum uero ſubdit lineã deſcendentem. Ioachim itaque truncum, lineas collaterales ramos fructus attinentias. frondes quaſdã dicimus quæſtiones uel auriculas quæ in antiqua arbore ponebantur. Hac itaque ſimilitudinæ denotata quæ etiam auctoritate canonis comprobatur. ut 34.q.5 tunc ſaluabitur. in prin. ad lectionem ipſius arboris accedamus. In qua doctrina talia ſunt obſeruanda. Primo aſſignentur regulæ quarum breui inſtructione genealogia totius arboris explanatur. Secundo arbor ipſa legenda eſt. & gradus ſunt ſecundũ regulas computandi. Tertio quædam obiectiones diſcutientur. Quarto notabilia aſſignentur. Et ſic quartenario numero arboris expoſitio terminef. ¶ Quin
2 que ſunt regulæ. † Et prima talis eſt. Perſona adiecta perſonæ per carnis propagationem gradum adijcit. Et hæc regula locum habet in liena aſcendenti & deſcendenti. Secunda talis. ¶ Quot ſunt perſonæ de quibus quæritur computatis intermedijs una minus. tot ſunt gradus. Verbigratia. ſi ſunt quattuor perſonæ dicas ibi tertium eſſe gradum inter extremos. ſi ſunt quinque dic quartum eſſe gradum ut ſemper una perſona ſubducatur. Et hæc regula locum habet in his perſonis quarũ una deſcendit ab altera ut eſt uidere in linea aſcendenti & deſcendenti. ¶ Tertia regula talis eſt. Si perſonæ de quibus quæritur non deſcendant una ab altera. ſed collateraliter a communi ſtipite procedant & ſint in linea æquali. quoto gradu quæuis iſtarum diſtat a communi ſtipite toto gradu different inter ſe. ¶ Quarta regula eſt talis. Si perſone. de quibus quæritur non deſcendant una ab altera. ſed collateraliter a ſtipite communi procedant & ſint in linea inæquali, quoto gradu diſtat perſona remotior ab ipſo trunco, toto gradu diſtãt inter ſe ut ſemper computatio fiat ab eo magis eſt, remotus ab ipſo trunco ad ipſum trũcum. Et hæ duæ regulæ locum habẽt in collateralibus. ¶ Quinta regula eſt talis. Quoto gradu diſtat aliqua perſona a cõmuni ſtipite toto gradu diſtat a quolibet deſcendentium ab eo. Et hæc regula locum habet uſque ad lineam æqualitatis. & de hac facit mẽtionem decre. infra ti.ca. ulti. ¶ Præmiſſis itaque regulis iſtis facienda eſt computatio graduum & uidẽdum qualiter & quoto gradu diſtẽt inter ſe omnes perſonæ in arbore conſtitutæ. His ita diſpoſitis & gradibus in ipſo arbore tam animo quam oculo ac digito computatis uidendum eſt de obiectiunculis & reſponſis

reſponſis ad eas. ¶ Quæritur igitur quare cellula in qua eſt ioachim dicatur uacua. Et redditur illa ratio. quia pro trunco ponitur, à quo trunco cæteri ramuſculi producuntur. & ideo truncus appellatur. Inde eſt quòd in illa cellula non ponuntur duæ perſone ſicut in alijs cellulis. cum reſpectu diuerſorum diuerſa nomina ſortiatur. nam quandoque uocatur pater, quandoque filius, quandoque nepos, quandoque auus. non potuit ei congruũ nomen imponi ſed dicitur cellula uacua dicitur truncus. ut. 35. q. 5. ſeties. Dicitur etiam protheus propter diuerſitatem nominum & proprietatum quæ illi attribuũtur, unde illud. Quo teneam nodo mutante prothea uultum. Item quæritur quare ioachim non poſſit contrahere cum filia abaui ex linea tranſuerſali ſecundum regulam illam. perſona addita perſonæ per carnis propagationem mutat uel adijcit gradum. Ad hoc dici conſueuit. Quærite quos agitat mundi laborat mihi ſemper. Tu quicunque tam moues crebros cauſa meatus. ut ſuperi uoluite late. Poſſet tamen dici, quia hoc ideo contingit, quia gradus canonicis compoſitus eſt unde quamuis plures ſint diſtantiæ in perſonis, eadem tamen uidetur attinentia inter Ioachim & ſobolem abaui ex parte tranſuerſali quæ eſt inter Ioachim & ipſum abauum, conſiderato gradu in quo attinet Ioachim ipſi abauo. ſicut eſt uideri in banca. ſi enim plures ſedemus in una banca licet unus altius & alter planius, in una tamen banca ſedemus. Vel planius dicere poteſt cum quæritur de attinentia inferioris ad ſuperiorem non computatur aſcendendo ab inferiori uſque ad ſummum ut ſic poſtea à ſummo fiat deſcenſus ad inferiores. quia ſecundum hoc fieret multiplicatio graduum ſed aſcenditur uſque ad collateralem ipſius de quo quæritur. Vnde in queſtione præmiſſa computandum. eſt à Ioachim uſque ad proauum & proauiam, & ſic perueniendum eſt ad collaterales qui gradum adijciunt.

3 ¶ † Itẽ quæritur an matrimonium olim in ſeptimo gradu contractum legitimetur hodie per iura conſilij generalis. ſecundum quę licet contrahere in quarto gradu. ut infra eod. titul. non debet. Ita tamen ſi non per tantum tempus ante noua iura durauerit quod per noua iura ſit quidam diſſimulata diſpenſatio. ut infra qui mar. accu. poſſ. per tuas. Reſpondeo matrimonium iſtud iudicandum eſt ſecundum antiqua iura & per hoc dirimendum, ur probatur in autẽ.

4 ut cum app. cognoſ. in primæ colla. 9. † leges enim & conſtitutiones futuris dant formam negotijs non ad præterita reuocantur. ut ſupra de conſti. cognoſcentes. &. C. de legi. & conſtitutionibus. l. leges.

5 † Item quæritur an iſti de quibus proximè quæſitum eſt ſeparati. poſſint inter ſe contrahere matrimoniũ. Et uidetur quòd non ut probatur. 35. q. 6. ab iſto. Poſſet tamen ſatis tolerari ut ſi denuo & de nouo conſentianti ualeat matrimonium ut ex nunc non ut ex tũc. ut infra de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. c. 1. & c. ueniens.

6 ¶ † Item quæritur an hodie in quinto gradu ſexto & ſeptimo ſit conſenguinitas. Reſpondeo eſt quantum ad ius ſuccedendi, non quantum ad ius matrimonij contrahendi. imò eſt ius ſuccedendi uſque ad decimum gradum legalem. ut. 35. q. 5. ad ſedem, circa princi. Nec obſtat quod in eod c. dicitur in fine. ultra ſeptimum non eſt gradus. ſic & hodie dici poteſt ultra quartum gradum non eſt gradus. ut infra eodem capi. non debet. Sed ad utrunque ſimul reſpondeo. non eſt gradus impediẽs matrimonium. ſed eſt gradus inducens ſucceſſionem. ut ſuperius dictum eſt. Item quæritur. pone quod diſtent à communi ſtipite. quinto gradu aliqua diſtat ab eodem ex alio latere per lineam tranſuerſalem tertio, nunquid poſſum cum illa contrahere. Reſpondeo hæc quæſtio uidetur expedita per quartam regulam ſuperius poſitam nam quoto gradu ego remotior diſto à communi ſtipite toto gradu ab il la minus remota. Nec obſt. decre. infra eod. titul. quod dilecto ibi igitur quod uterque contrahentium diſtat à communi ſtipite pari gradu. Quia hic circa diſpenſationem interpretatio attatur. Vel

ibi papa multitudini & obſeruatæ conſue
tudini illius prouinciæ conſultus defert
quam aliud in diſſenſionem & ſcandalum
populi. ſtatuat quadam ad hibita noui-
7 tate. ut ibi in fin. ¶ † Item quæritur an
committatur inceſtus in quinto gradu. Et
certè non. quia quod inceſtus committa
tur. hoc non procedit ex natura coitus.
ſed potius ex conſtitutione eccleſiæ quæ
ſtatuit certos gradus & conſtituit in eis
fore coitum inceſtuoſum. Sicut & prohi-
bitio matrimonij non ex natura matrimo
nij ſed ex conſtitutione procedit eccleſiæ.
ut.35.quæſt.1.cum igitur. ¶ Item quæritur
cum proauus proauunculus & propatruus
ſint in eadem linea & in eodem gradu.
quare Ioachim magis diſtet à pro patruo
& pro auunculo quod proauo. Reſpon-
deo illi dicuntur eſſe in eodem gradu re-
ſpectu ſuperioris non inferioris. Item
quæritur quantum protendatur conſan-
guinitas in linea aſcendenti & deſcenden
ti. Et uidetur quod in infinitum.ut.ff. de
ritu nup.l.nuptiæ.35.quęſt.1.progeniem.
&.c.de affinitate.&.e.in copulatione. Ho-
die autem indiſtincte tam in aſcendenti-
bus & deſcendentibus quam in collatera
libus quartum gradum prohibitio non ex
cedit.ut infra eodem titu.non debet. Hæc
notabilia notabiliter ſunt notanda. quia
Ioachim cum nulla perſona poſita in ar-
bore contrahere poteſt. ¶ Item poſiti in
una parte arboris inter ſe contrahere non
poſſunt. quia ſibi adinuicem attinent. Et
hoc uerum eſt uſque ad ultimam lineam
æqualitatis quæ per filum coniungitur
Ioachim. Nam ſex ultimæ cellulæ ex u-
na parte arboris non attinent omnibus
ſuperioribus ſicut oculara fide uideri po-
teſt. Item illi qui ſunt poſiti in una parte
arboris poſſunt contrahere cum illis qui
ſunt ex alia parte exceptis tribus lineis
deſcendentibus ex illa cellula in qua con
tinetur pater, mater. nam illi inter ſe con
trahere non poſſunt præter ab nepotem
qui cum illis qui ſunt in linea ſororis &
fratris Ioachim contrahere poteſt. ¶ Item
nota quod non fuit neceſſarium arborem
ex utraque parte depingi. ſed ex una ad-
modum uexili. ſed forte factum eſt ex
cauſa uenuſtatis. uel ut ſciamus nomina ge
neris utriuſque ſexus, quia ex una parte
arboris ponuntur nomina deſcendentium
per maſculinum ſexum & ex alia deſcen-
dentium per fœmininum. Item nota quod
quædam ſunt lineæ ligatæ filo per tranſ-
uerſum ut denotetur quod illæ ſunt lineæ
æqualitatis. Itē nota quod licet Ioachim
ſicut & quilibet alius habeat quatuor
auos duos paternos & duos maternos, &
ſic ſi aſcenderis in quolibet gradu. dupli-
cabis numerum ſuperiorum. non tamen
8 omnes illæ perſonæ hic ponūtur. † ¶ Item
nota quod perſonæ quæ diſtant ęqualiter
à communi ſtipite dicuntur eſſe in gradu
& facere gradum. quæ autem inæqualiter
dicuntur diſtare gradu.ut.35.quęſtione.5.
porro.&.c.parentele. ¶ Item no. quid ſit li
9 nea. quid ſit gradus. † Linea eſt ordinata
collectio perſonarum conſanguinitate cō
iunctarum diuerſos gradus continens, &
eos à ſtipite ſecundum numeros diſtin-
guens. Gradus eſt quidam habitudo ſiue
diſtantia perſonarum adinuicem facta col
latione ad communem parentem. Item
nota quod puncta rubea deſignant gradus
canonicorum propter excellentiam quan
dam. Nigra uerò gradus legales. De qui-
bus breuiter eſt notandum, quia in aſcen-
dentibus & deſcendentibus gradibus lega
libus locum habent duæ primæ regulæ ſu
perius poſitæ in collateralibus uero talis
eſt regula. Quot ſunt perſonæ collatera-
liter à communi ſtipite deſcendētes præ-
ter ipſum ſtipitem, tot ſunt gradus inter
extremos de quorum attinētia quæritur.
Computationem gradum hic non pono.
quia ſicut à principio præmiſi melius ſe-
cundum regulas fit computatio ad ocu-
lum & ad digitum quam ad intellectum.

Sequitur uidere de ſecunda parte
10 rub. ſ. de affinitate. † Et
eſt ſciendum quod affinitas eſt attinentia
unius perſonæ ad aliam proueniens ex co
pula carnali quando enim uir coniungi-
tur carnaliter uxori omnes conſanguinei
uxoris efficiuntur affines uiro, & econuer
ſo, omnes conſanguinei uiri efficiuntur af

fines

fines uxori.& in eiſdem gradibus affinita tis in quibus gradibus conſanguinitatis alteri attinent. Sed inter cognatos uiri & cognatos uxoris nulla ex illo matrimonio naſcitur attinentia. ut infra eo. titul. quod ſuper his. Dicuntur autem affines quaſi ad alterius fines accedentes. Et ut melius ac utilius ea quæ ad inſtructionem huiuſmodi arboris pertinent ad oculum oſtendátur arborem ipſam depictam inſerui ipſam per regulas artificioſe diuidens ac diſtinguens gradibus ſecundum regulas computandis.

In arbore affinitatis doctrina iſta ſeruetur. Prius ponantur regulæ quarum artificio genera & gradus affinitatis inueniantur. Secundo, arbor componenda eſt ut tam gradus quam genera ſecundum regulas computentur. Tertio, quæſtiones quædam notentur & ſolutiones adhibeantur. Quarto quædam notabilia aſſignantur & ſic quaternario numero huiuſmodi arboris inſtructio ter

11 minetur.¶Quatuor† regulæ in hac arbore ſunt ponendæ quarum prima talis eſt. Perſona de qua quæritur matrimonium contrahente ac conſummante.oritur primum genus & gradus affinitatis iuxta gradum conſanguinitatis inter uirum & conſanguineos uxoris & inter uxorem & conſanguineos uiri. Hæc regula comprobatur infra eod.titul.quod ſuper his.¶Secunda regula talis eſt. Quoto gradu conſanguinitatis diſtat quis à conſanguineo ſuo uel conſanguinea. toto gradu affinitatis diſtat ab eius uxore marito ipſius.Et hæc regula comprobatur.35.q.3. de propinquis & c.æqualiter. ¶ Tertia regula talis eſt.Perſona addita perſonæ per carnis copulam. mutat genus & non gradum. Et hæc regula comprobatur.35.q.3 §.auctoritate.&.c.ſeq. ¶ Quarta regula talis eſt. Perſona addita perſonæ per carnis propagationem mutat gradu: & non genus. & hæc regula comprobatur.35.q 5. porro. Has duas poſteriores regulas breui uerſiculo comprehende. Mutat nupta genus. ſed generata gradum. ¶ Poſitis regulis & iure probatis componenda eſt arbor & exponenda & ſecundum artificium regularum gradus affinitatis ſunt ex utroque latere arboris computandi ut per eorum breuem inſtructionem ſciatur quoto gradu affinitatis uir in ſororis & ſuarum deſcendentiam attineat conſanguineis ſuarum uxorum.ſ.fratri & ſuæ poſteritati uſque ad quartum gradum. & è conuerſo. quoto gradu affinitatis attineant uxores fratris & deſcendentium ab eo uſque ad quartum gradum conſanguinitatis ſuorum uirorum.ſ. ſorori & deſcendentibus

12 ab ea.¶†Arborem ſic componas. in medio arboris ponatur linea continens quatuor cellulas. In cellulis illis hæc ſcripta ſunt. Primus gradus. Secundus gradus. Tertius gradus. Quartus gradus. Ponitur autem in medio ſcilicet inter fratrem & ſororem propter tria. ut detur intelligi quod à conſanguinitate ortum habet affinitas & quod ex utroque ſexu uirili & fœmineo affinitas cōtrahatur.& quod gradus affinitatis contrahantur ſecundum gradus conſanguinitatis ſicut inferius explanabo.Ab uno latere ipſius lineæ ponitur alia linea continens quatuor cellulas. in prima ſcribitur frater. in ſecunda fratris filius. in tertia fratis nepos. in quarta fratris pronepos. Ex altero ponetur alia linea continens quatuor cellulas. in prima ſcribitur ſoror. in ſecunda ſororis filia.in tertia ſororis neptis in quarta ſororis proneptis. Frater igitur uxorem ducente contrahitur primum genus affinitatis. & primus gradus inter uxorem fratris & ſororem. detur ſorori filia oritur ſecundus gradus. Addatur filia filiæ.erit tertius gradus. Naſcatur filiæ ſororis filia. gradus quartus addetur. Et quod dico in filiabus idem eſt & in filijs ſed ex uno latere arboris ponūtur cōſanguinei fœminei ſexus & ex altero uirilis.Item filio fratris matrimoniū cōtrahēte oritur inter eius uxorem & ſororem fratris cum ſuis poſterius primum genus affinitatis & talis gradus in quali gradu conſanguinitatis inuenitur maritus cum illis perſonis. Et idem om-

nino ſi nepos fratris uxorem duxerit idē in pronepte. Horum igitur uxores continentur in linea illa quæ eſt iuxta frater. quæ linea quatuor habet cellulas. in prima ſcribitur uxor fratris olim relicta. in ſecunda uxor filij fratris. in tertia uxor nepotis fratris. in quarta uxor pronepotis fratris. Nec mireris ſi in tot narrationibus graduum non dicam mutari genus affinitatis. ſed gradus. quia genus non mutatur per carnis propagationem ſed gradus: ut ſupra in regulis eſt præmiſſum. Et eodem modo ex alio latere arborem explanabis. Nam ſorore matrimonium contrahente oritur primum genus affinitatis inter uirum uxoris & fratrem cum poſteris ſuis. ſimiliter ſororis filia contrahente. oritur primum genus affinitatis inter uirum uxoris. & fratrem ſororis cum deſcendentibus ſuis. Idem in ſororis nepte idem in ſororis pronepte affinitatis genere non mutato in uariatione ſucceſſionis. ſed gradibus uariatis ſicut uariatur gradus conſanguinitatis cum illa perſona qua mediante affinitas eſt contracta. Viros iſtarum continet illa linea quæ eſt iuxta ſororem quæ quatuor habet cellulas. in prima ſcribitur uir ſororis olim relictus. in ſecunda uir filiæ ſororis. in tertia uir neptis ſororis. in quarta uir proneptis ſororis ſunt. & duæ auriculæ ſiue cellulæ ex utroque latere arboris poſitæ. In una continetur relictus relictæ fratris. in altera relicta relicti ſororis. quæ cellulæ ſolæ ſunt & lineas non habent. & ponuntur cauſa uenuſtatis uel ornatus ut in ſequentibus dicam. Expoſita arbore. & affinitatis gradibus aſſignatis. reſtat diſcuti quæſtiones &
13 ſolui. ¶ † Pone quod hodie inueniatur aliquod matrimonium olim contractum ante conſtitutionem illam infra eodem titulo non debet in ſecundo genere affinitatis. nunquid ſtare uel ſeparari deberet. Ad quod reſpondeo matrimonium iſtud iudicari deberet ſecundum iura temporis illius in quo contractum eſt. ut in authen. ut cum de app.cog.§.1.coll 8. Cætera in hac quæſtione dicas ſicut dixi in conſimili quæſtione quam no.ſu-
14 pra in arbore conſanguinitatis. ¶ † Item quæritur an iſti de quibus proximè quæſitum eſt ſeparari poſſint iterum matrimonialiter copulari. Et uidetur quod nō. ut 35. q.6. ab iſto. Ad quod reſpondeo. Canō iſte loquitur in impedimēto quod fuit & durat. Sed nos loquimur in impedimento quod fuit.ſed eſſe deſijt per conſtitutionem illam. non debet quæ tollit ſecundum & tertium genus affinitatis & ideo contrahi denuo poteſt. ut ſupra de eo qui dux.in ma.quam pol.per adul.c.1.
15 & c.ueniens.¶ Item † quæritur.duo olim impedimenta ex ſecundo genere affinitatis ſurgebant. affinitatis & publicæ honeſtatis iuſtitia. ut 35.quæſtio.3. porro. ſed affinitas eſt ſublata ut ſuperius dictū eſt nunquid & publicæ honeſtatis iuſtitia. Videtur quod non. quia de ea non fit mentio in conſtitutione illa. non debet. ſed tantum de illa publicæ honeſtatis iuſtitia quæ olim ex ſecundis nuptijs naſcebatur quod ergo non mutatur quis ſtare prohibet. ut.C.de teſta.l.ſcimus. Sed dico quòd illa publicæ honeſtatis iuſtitia quæ olim ex ſecundo genere affinitatis oriebatur ſublata eſt per conſtitutionem eandem. non debet. nam ibi dicit prohibitionem de cōiugio in ſecundo & tertio affinitatis genere minime contrahendo ſacri approbatione concilij reuocantes. unde reuocata eſt quælibet prohibitio quæ olim ex ſecundo genere procedebat, propterea in conſtitutione ſequitur. ut ſic contrahentes hoc eſt in ſecundo affinitatis genere de cætero liberè copulentur. Patet igitur ex præmiſſis quod hodie uxores duorum fratrum uel duorū conſobrinorum non ſunt affines. unde mortuis ipſarum maritis poteſt aliquis utranque ducere ſucceſſiue. non obſtante canone qui eſt hodie derogatum: 35.quæſtione 3.porro. Item reuocata eſt prohibitio de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptijs cognationi uiri non copulanda prioris. ut in dicta conſtitutione. non debet.
16 ¶ Itē quæritur † an hodie ſola publicæ honeſta-

neſtatis iuſtitia locũ habet quę oritur de
ſponſalibus de futuro uel de præſenti.dũ-
modo non conſumatur. quia illa etiam
ex diuina pagina ortum habuit. ut ibi nõ
licet tibi ſponſam fratris tui uel & alië.
nihilominus locum habent quæ per il-
lam conſtitutionem. non debet. non in-
ueniuntur ſublatæ. Hanc quæſtionem nõ.
ſupra de ſponſa.§ ex ſponſalibus. ¶ Vl-
timo notabilia uideamus. Et primò ui-
dendum eſt qualiter affinitatis genera
17 contrahantur †. Et eſt ſciendum quòd
aliquo contrahente matrimonium & cõ
ſumante per carnis copulam oritur pri-
mum genus affinitatis inter uirum & co-
gnatos uxoris & inter uxorem & cogna-
tos uiri infra eod.c.quod ſuper his. Se-
cundum genus fit fratre matrimonium
contrahente ut dictum eſt & moriente.
demum relicta ipſius cum alio contrahẽ-
te oritur ſecundum genus affinitatis in-
ter ſecundum uirum & cognatos prioris
& econuerſo. aliqua matrimonium con
trahente & conſummante. demum mo-
riente & relicto ipſius cum alia contra-
hente oritur ſecundum genus affinitatis
inter ſecundam uxorem & cognatos prio
ris.& ad hoc denotandum ponitur in qui
buſdam cellulis olim relictus olim reli-
cta. quaſi dicat in arbore antiqua pone-
bantur hæc uerba.relictus relicta. quibus
contrahentibus oriebatur ſecundum ge-
nus affinitatis.quod hodie locum non ha
bet.Vel forte locum habet quia contrahi
tur ſecundum & tertium genus affinita-
tis. ſed prohibitio eſt ſublata.ut infra eo.
titu.non debet.Item fratre contrahente
oritur primũ genus affinitatis inter eius
uxorem & ſororem fratris cum ſua poſte-
ritate.fratre moriente & uxore fratris o-
lim relicta cum alio contrahente. oritur
ſecundum genus affinitatis inter ſecun-
dum uirum & uxorem. cum poſteris ſuis
mortua uxore & relicto illius cum alia
contrahente oritur inter illam & ſororẽ
cum ſua prole tertium genus affinitatis.
& hoc deſignat auricula illa relicta reli-
ctæ fratris. Idem dicas in alio latere ar-
boris. nam ſorore contrahente.oritur pri
mum genus affinitatis inter uirum ſoro-
ris & fratris & fratrem cum ſua poſterita-
te. mortua ſorore & relicto ipſius cum
alia contrahente. oritur inter illam & fra
trem cum ſuis deſcendentibus ſecundum
genus affinitatis. mortuo relicto ſororis
& relicta ipſius cum alio contrahente.ori
tur inter illum & fratrem cum ſua prole
tertium genus affinitatis. & hoc ſignificat
illa auricula in qua ſcribitur relicta reli-
18 cti ſororis. ¶ †Secundo notabis quòd ſu-
per cellula illa in qua ſcribitur uxor fra-
tris olim relicta protenditur filium ſupra
in quo ſcriptum eſt primum genus affini
tatis. & reflectitur ad cellulam illam in
qua ſcribitur ſoror & ab illa cellula ſoror
producitur filium cum eiſdem uerbis &
reducitur ad eandem cellulam uxor fra-
tris ut denotetur quòd iſti inter ſe ſunt af
fines. Et eodem modo ſuper cellulam illã
frater exigitur aliud filium habens eadem
uerba ſcilicet primum genus affinitatis
& retorquetur ad illam cellulam uir ſorõ
ris. Item ab illa cellula uir ſororis ſumi-
tur filium cum uerbis eiſdem & reuolui-
tur ad illam cellulam frater. ad oſtenden
19 dum quòd inter ſe ſint affines. ¶ † Tertio
notabis quòd affinitas eſt proximitas per
ſonarum ex carnali commixtione proue
20 niens omni carens parentela. ¶ †Quarto
not quòd affinitas non oritur ex nuptijs
interdictis.ut.ff.de gradibus.l.non facile.
§.ſciendum eſt. Et in quatuor regulis qua
tuor quæſtionibus & quatuor notabilibus
expoſita eſt arbor.

Summarium

1 *Species quot ſint impoſſibilitatis coeundi.*
2 *Impedimenta perpetua coeundi & quæ matrimonium dirimunt quæ ſint. & num. 5.6.& 7.*
3 *Senex an poſſit contrahere matrimonium,*
4 *Matrimonium quod ſemel tenuit, nulla infirmitate uel maleficio. uel impedimento ſuperueniente reſcinditur.*
5 *Caſtrati matrimonium an ſit nullum.*
6 *Tria bona matrimonij quæ alibi appellantur ſubſtantia.*

Impo-

8 *Impotentia coeundi qualiter probetur.*
9 *Vir ſi proclamat ad iudicium dicendo ſe frigidum & maleficiatum res mulier dicit eum eſſe potentem an iuramento uiri credatur.*
10 *Muliere ad iudicium reclamante & dicente uirum frigidum & maleficiatum, & uiro hoc confitente, an ſit diſſoluendum matrimonium.*
11 *Matrimonium propter artätionem ſeparatū, an ſit reintegrandum. ſi alter ſeras res erat.*

¶DE FRIGIDIS ET MALEficiatis. Rubrica.

TRactauimus ſupra de quibuſdam impedimētis matrimonij. ſed quia impoſſibilitas coeūdi impedit matrimonium, ideo ſubijcitur hic rubr. de frigidis & maleficiatis & in potentia coeundi. ¶ Videamus igitur quot ſunt ſpecies impoſſibilitatis, quæ impediāt matrimoniū & quæ non. Item quæ ſint impedimenta ex parte uiri & quæ ex parte mulieris. & qualiter probetur impoſſibili-
1 tas coeundi. ¶ † Species impoſſibilitatis duæ ſunt. Impoſſibilitas enim coeundi alia naturalis alia accidētalis. Sed & hæc ſubdiſtinguitur. Nam impotentia ſiue ſit naturalis ſiue accidentalis, aut eſt perpetua, aut temporalis. Naturalis impotentia coeundi triplex eſt. in uiro frigiditas. artatio in muliere uel aliud inſtrumenti impedimentum à natura contractum. ut infra eodem titu. ex literis defectus ætatis in utroque, ut eſt in pueris. Accidentalis impotentia prouenit propter duo. propter maleficium. Item propter ſectionem ſeu caſtrationem. quæ impedimenta in uiris non in fœminis locum habent.
2 ¶ † Perpetua impedimenta ſunt frigiditas. Item arctatio cui ope medicorum ſubueniri non poteſt. ut infra eo. ti. ex literis. & c. fraternitatis. Sectio ſeu caſtratio, maleficium quod deleri non poteſt. Temporale impedimentum præſtant pueritia. ut infra eodem c. quod ſedem. & ſupra de deſpon. impu. quaſi per. to. & 30. q. 2. c. 1. Item arctatio cui ſubueniri poteſt ope medicorum. Item maleficium temporale. ¶ Impediunt & dirimunt matrimoniū ut impedimenta perpetua. Frigidus enim naturalis contrahere non poteſt & ſi contraxerit non tenet matrimonium. ut infra eod. c. 1. c. laudabilem. & c. literæ. & 33. q. 1. c. 1. & 2. Et in hoc caſu non dicetur matrimonium contractum diſſolui, ſed à principio fuiſſe. ut in authen. de nup. §. ſi uerò col. 4. Cum enim duæ ſunt cauſæ matrimonij propter quas extitit inſtitutum. ut not. ſupra de ſponſa. §. fuit. & nulla illarum ſubſit in frigido. meritò matrimoniū
3 eſt nullum. † Et per hoc uidetur quòd ſenex non poſſit cōtrahere matrimonium. Sed contra. C. de nup. l. ſancimus. 27. q. 1. nuptiarum bonum. in prin. Nec ob. infra eo. c. quod ſedē. ibi. n. loquitur de his impotentibus qui perpetuo impedimento laborant. Senex autem ſi naturali calore deſtituatur, ope tamen medicorum & uirtute medicinarum poterit eius debilitas ſubleuari & ad coitum roborari. ¶ De maleficio autem ſic teneas quòd ſi matrimonium præueniat & ſi perpetuum impedit contrahendum & dirimit iam contractū. ut 33. q. 1. in pri. & c. ſi per ſortiarias. Quidam tamen dicūt illud. c. non tenere, quã ſi non ſit aliquod maleficium perpetuum quod ſaltem per eum qui fecit deleri non poſſit. & ita cum per opus humanum ſubueniri poſſit non dirimit matrimonium, eo quod non ſit perpetuum ut infra eod. titulo fraternitatis. quicquid enim ligatur ſolubile eſt. in auten. de nup. §. nuptias. Sed contrarium eſt uerum. poteſt enim aliquod maleficium eſſe perpetuū. ut deleri non poſſit. puta aliquid datum eſt edendum uel bibendum. uel mortuus eſt maleficus, uel perditum eſt maleficium, uel maleficus neſcit delere in his igitur poteſt locum habere. c. ſi per ſortiarias. unde ſtabunt ſimul uir & mulier per triennium & operam dabunt ad carnalem copulam. quæ ſi inuenire nō poſſit ſeparari debebunt. ut infra eodem titu. laudabilem. & in auten. de nup. §. per occaſionem. Sed ſi uir poſt diuortium cogno-

cognoſcat carnaliter aliam non reconci-
liantur. priora concubina. ut in prædicto.
c.ſi ſortiarias. in fi. nã poteſt quis eſſe ma
leficiatus quo ad unam . non tamẽ quo ad
alias. ſecus in frigido naturali. Et hæc om
nia habent locum cum maleficia præce-
dunt matrimonium. Cæterum ſi ſubſequã
tur non reſcindunt matrimonium ſiue an-
te maleficium fuerit conſummatũ ſiue po-
4 tuerit conſummari † nulla enim infirmi-
tate uel maleficio uel impedimento ſuper
ueniente reſcinditur matrimonium quod
ſemel tenuit. ut 32.q.7. illi qui.&.q.5.hor
rendus.&.c. ſi quis uxorem. niſi religione
præueniente copulam carnalem ut ſupra
5 de conuerſ. coniuga. ex publico. ¶ † De
caſtratis autem dicũt quidam quòd caſtra
ti hoc eſt caſtè nati id eſt, frigidi contra-
here non poſſunt & ſi contraxerint non te
net matrimonium ut ſuperius dictum eſt.
Si uero fuerint ſpadones id eſt, ſpata ſecti
poſſunt cõtrahere, in quibuſdam enim ma
trimonium eſt humanitas ſolaciũ. ut 27.
q. 1. nuptiarum. & ar. ad idem. 33.q.5.
quod deus. Sed uerius eſt quod ſecti ma-
trimonium contrahere non poſſunt. nec
ualet contractum quia ex quo cognoſce-
re uxores non poſſunt pueris aſſimilantur.
6 ut infra eo. quod ſedem. ¶ † Præterea tria
ſunt bona matrimonij. proles. fides & ſa-
cramẽtum quæ in matrimonio caſtrati lo
cum non habent. ut 27.q. 1. omne. Item
duæ ſunt cauſæ principales matrimonij.
ut not. ſupra de ſponſis.§.cauſæ quarũ neu
tra in caſtratis. inuenitur. Et quòd caſtra
ti matrimonium nullum ſic probatur.ff.de
iure do.l.ſi ſerua.§.ſi ſpadoni.Secus ubi a-
liquis habet unum teſticulum . huiuſmo-
di matrimonium tenet. & ſic uidetur poſſe
intelligi lex. ff. de libe.& poſthu.l. ſed eſt
quæſitum.§. ſpadonem.& ff. de ædi.edic.l.
ædiles.§. quæſitus. nam & hic militat. ff. de
re mili.l. qui cum uno. & propterea dicit
lex. ſpadonum multa ſunt genera.ut.ff.de
7 uer. ſigni. l. ſpadonum . ¶ † De artatione
uero teneas & obſerues quod legitur in-
fra eo ca. fraternitatis. Quidam tamen di-
cunt quòd artatio matrimonium non diſ-
ſoluit ut infra eo. titu. conſultationi . Sed

quòd ibi dicit. Romana eccleſia tamen cõ
ſueuit in ſimilibus iudicare ut quas tan-
quam uxores habere nõ poſſunt habeant
ut ſorores. ſubaudi conſueuit iudicare cõ
ſulendo & mouendo. non diffiniendo uel
ſententiando. ¶ Quid ſi uir generare non
poſſit uel mulier concipere nunquid ma
trimonium contrahere poſſunt. Reſpon-
deo ſic . nam quamuis in matrimonio ta-
lium utraque cauſa matrimonij locum nõ
habeat de quibus not. ſupra de ſpon.c.cau
8 ſæ ſufficit tamẽ alterã non deeſſe ¶ † Nũc
uidendum eſt de modo probationis. qua-
liter probetur impotentia coeundi . Et eſt
ſciendum quòd ſi mulier dixerit uirũ ſuũ
frigidæ naturæ eſſe ut coire non poſſit. &
ſe matrem fieri uelle adiecerit. ſtabit cum
illo uſque ad triennium . ut in auten. de
nup.§.ſi per occaſionem infra eo. titu. lau-
dabilem , & ſi per tantum temporis data
ad hoc opera coire non poſſit fiet diuor-
tium. ſi tamen uterq; iurauerit cum ſepti
ma manu propinquorum. ut 34. q. 1. re-
quiſiuit & hoc appellatur uerum & iuſtum
iudiciũ. ut infra eo.ti. 1.c. laudabilem . Sed
ſi poſt diuortium contingerit cum alia cõ
trahere reintegranda eſſent priora concu
bina. ut in c. requiſiuit. conuitio de periu
rio uiro per contrarium factum . ut infra
eo.c.1. Et idem tempus ſeruabitur in male
ficiato ad probandũ impotẽtiam coeundi
niſi per minus temporis conſtare poſſit.ut
infra e.ti. laudabilem eo ſaluo quòd ſi pro
pter maleficium ſeparetur matrimoniũ, ſi
ſeparatus cum alia contraheret non repa-
retur primum matrimonium. ut in c.ſi per
ſortiarias in fine . Sed ſi mulier dicat uirũ
coire non poſſe. uir autem dicat contrariũ
uiri ſtandum eſt ueritati. ut 33. quæſt. 1. ſi
quis acceperit . niſi mulier uelit ſe proba-
re uirginem per aſpectum corporis. ut ſu
pra de proba. propoſuiſti . Sed quid ſi du-
bitetur an. præcedat maleficium uel ſub-
ſequatur matrimonium præſumetur ſubſe
cutũ eſſe ut ar. C. de edil.acti.l 3. de arta-
tione , & ſectione probabitur per aſpe-
ctum. ¶ † Sed pone quòd uir proclamet ad
iudicium. dicit ſe frigidum uel malefi-
ciatum . mulier è conuerſo dicit eum po-
tentem

tẽtem & ſe ab eo cognitã. numquid in hoc caſu ſtandum eſt iuramento uiri eo quòd caput eſt mulieris. Reſpondeo non. quia actor eſt & actore non probante &c. ut. 6. q. 5. actor ſupra de cauſa poſſeſſio. cũ eccleſia ſupra de iureiu. ca. ulti. & ei qui dicit incumbit probatio. ff. de probat. ei qui. Item timendum eſt ne multi ſic dicerent ſi eſt proprium iuramentum ſe crederent ab uxoribus ſeparandos. Item fauor ma-
10 trimonij repugnat. ¶ † Item muliere ad iudicium proclamante & dicente uirum frigidum & maleficiatum & ſic impotẽtem & uiro hoc confitẽte timetur de colludio. ut ſupra de eo qui cogno. conſan. ux. ſue ſuper eo. & ideo is tantum non creditur. ſed adijcitur ſeptima manus propinquorum. ut ſupra dictum eſt. nihilominus ergo creditur ſoli uiro in quæſtione præ-
11 miſſa cõtradicente uxorem ¶ † Item quid ſi propter artationem ſeparatum ſit matrimonium & tandem mulier nubat alteri qui referat ſeras eius nũquid reintegrabitur matrimonium primum. Et quod breuiter reſpondeo. ſi mulier non erat cognoſcibilis primo ſicut ſecundo. puta quia diuerſæ naturæ & cõditionis homines erãt tunc non integratur. ſed ſi cognoſcibilis erat primo. cuius ſimili commiſcetur. apparet ſententiam diuortij per errorem latam & ideo reintegrabitur matrimoniũ primum. ut infra eo. c. fraternitatis.

Summarium

1 *Interdictum quid ſit, & à quo fieri poßit: & an matrimonium impediat.*

2 *Matrimonium quando interdicat eccleſia & quare, & nu. 3.*

4 *Matrimonium clandeſtinum interdicitur. ſed contractum tenet.*

5 *Viri uel uxores numquid peccent exigendo debitum, uel reddendo in diebus ſolennibus uel in locis ſacris.*

¶ DE MATRIMONIO CONtracto contra interdictum eccleſiæ. Rubrica.

POST impedimenta matrimonij quæ & contrahendum impediunt. & dirimunt iam contractum agitur hic de quodam impedimento. quod & ſi impediat contrahendum, non tamen dirimit iam contractum. & ideo ſubijcitur hic rubrica de matrimonio contracto contra interdictum eccleſiæ. ¶ Videndum eſt igitur quid ſit interdictum eccle. quis illud facere poſſit. quibus modis fiat &
1 quis ſit interdicti effectus. ¶ † Interdictũ eccleſiæ in hoc caſu eſt prohibitio contractus matrimonialis. ¶ Tale autem interdictum poteſt epiſcopus facere ad quẽ ſpectat cognitio cauſarum matrimonialium ut infra de exceſſ. præla. accedentes. quia cum matrimonium ſit magnum ſacramentum in eccleſia dei ut ſupra de biga. c. debitum. quæſtiones quæ ſuper matrimonijs mouentur ſunt ad epiſcopũ deferendæ. ut 25. di. perlectis. ſi tamen de conſuetudine approbata archidiaconi cognoſcant de caſibus matrimonialibus ut ſupra de reſti. ſpo. literas. uel archipræsbyteri ut ſupra de conſangui. & affi. ex literis poſſunt & ipſi prohibere aliquibus ne ſimul matrimonialiter copulentur. ¶ Aliquando interdicit eccleſia generaliter matrimonium contrahi ex cauſa tale interdictum impedit contrahendum & dirimit iam contractum. ut 35. q. 3. contradicimus. Aliquando interuenit eccleſiæ prohibitio ſimpliciter & ſine conſtitutione. & illud interdictum non ſufficit ad irritationem matrimonij & ſi contra interdictũ facientibus pœnitentia imponatur ut infra eo. c. 1. & 2. niſi ſubſit cauſa perpetua. & tunc matrimonium irritabitur nõ propter interdictum. ſed propter cauſam. quæ ſi non ſubſit & ſi contra interdictum contrahi non debeat, non tamen eſt conueniens ut ob id ſolum ſacramentum coniugij diſſoluatur. ut infra eo. tit. ex literis
2 in fin. ¶ † In ſumma notandum eſt quod tem-

tempore feriarum non interdicitur contractus matrimonij quod ſolo conſenſu contrahitur. ut 37. q. 2. ſufficiat. quocunque enim tempore poteſt matrimonium contrahi. ut ſupra de ferijs capellanus. Sed interdicitur ſolennitas nuptialis ut ibidē & 33. q. 4. non oportet, cum ſequentibus ca. ¶ Interdicitur & traductio ſolennis. ut infra eodem titulo. & q. ea. nec uxore ducere. Addit frater Ray. in ſumma ſua de copula carnali. forte inherens canonibus dicentibus quòd tempore orationis non debet quis cognoſcere uxorem ſuam. ut
3 33. q. 4. per totum. † Sed tu dicas quod illud quandoque eſt præceptum. quandoque conſilium. Præceptum eſt quòd illis diebus non cognoſcatur uxorem ſuam cauſa exercendæ libidinis. nam cum priuatis diebus uenialiter peccaret uir ſecundum nos taliter cognoſcendo diebus ſolennibus peccaret mortaliter. Conſiliū uero eſt ubi uult cognoſcere cauſa prolis uel cauſa uitandæ fornicationis. Et hæc omnia intelligas in exigente. nam exactus quocunque tempore reddere debet.
4 ut 27. q. 2. ſi tu abſtines 33. q. 1. c. 2. ¶ † Interdicitur & matrimonium clandeſtinū. ſed cōtractum tenet. ſaluis pœnis quæ imponuntur cōtrahentibus & proli. ut ſupra de clandeſtina deſpon. cum inhibitio.
5 ¶ Sed nunquid † peccant uiri uel uxores exigendo debitum uel reddendo in diebus ſolennibus uel in locis ſacris. Ad quod: reſpondeo quòd exactus ſemper reddere debet. niſi cautæ & ſine periculo adulterij poſſit differre exigere autē non debet. Vnde dicit apoſtolus. Nolite fraudari inuicem. niſi forte ex conſenſu ad tempus ut uacetis orationi. Et iterum. Reuertimini in idipſum ne temptat uos ſathanas propter incontinentiam ueſtrā. Hoc autem dico ſecundum indulgentiā. non ſecundum imperium. Et Augu. chriſtiano cum uxore ſua aliquando licet conuenire. aliquando non licet propter dies proceſſionis & ieiuniorum, aliquando cō uenire non licet. quia etiam à licitis abſtinendum eſt ut facilius impetrari poſſit quod poſtulatur. Item quotienſcunque aut dies natalis domini aut reliquæ feſtiuitates aduenerint. non ſolum concubinarum conſortio ſed à proprijs uxoribus abſtinete. ut probantur hæc 34. q. 4. apoſtolus chriſtiano. & c. quotienſcunque.

Summarium.

1 *Filiorum genera quot ſunt. & numero. 2. 3. & 4.*
2 *Filij legitimi qui ſunt.*
3 *Filij legitimati qui dicuntur.*
4 *Filij naturales qui cenſeantur.*
5 *Filij naturales quibus modis legitimentur.*
6 *Legitimatus à Papa an admittatur ad omnia, ad quæ admittuntur alij legitimati.*
7 *Legitimare non eſt contentioſæ iuriſdictionis ſed uoluntariæ, ſicut manumittere, adoptari, & emancipare.*
8 *Legitimatus ſimpliciter à Papa & informa communi, an uideatur legitimatus ad dignitates.*
9 *Legitimatus à Papa ad dignitates, an de epiſcopali intelligatur.*
10 *Filiationis probatio.*
11 *Filij ut legitimi naſcantur, ſufficit bona fides utriuſque coniugum uel ſaltem alterius.*

¶ QVI FILII SINT LEgitimi. Rubr.

TRactauimus ſupra de matrimonio & eius impedimento. ſed quia proles eſt unum de bonis matrimonij ut 27. q. 1. omne. & una de cauſis propter quas matrimonium eſt inſtitutū ut no. ſupra de ſponſa. §. cauſæ. Vnde ſubſequenter & de filijs tractatur. & ideo ponitur hic rub. qui fil. ſint legitimi. ¶ Videamus itaque quot ſunt genera filiorū. qui filij ſint legitimi. & qui non. & qualiter illegitimi legitimentur ſecundum ius
1 canonicū & ciuile. ¶ † Filiorū quinq; ſunt genera. alii legitimi. alij legitimati. alii
2 adoptiui. alij arrogati. alij naturales. ¶ † Legitimi filij ſunt qui ex legitimis matrimonijs procreantur ut inſtitu. de patria po. in princip. ff. de his qui ſui uel alie. iur. ſunt. l. item in poteſtate. & l. filium.

Hij etiam dicuntur liberi.ut.32. quæſt.4.
liberi. Et hoc puto uerum ſiue matrimo-
nium ſit uerum ſiue putatiuum dummodo
contrahentes ſolenniter contrahant. &
impedimentum ignorent.ut infra eodem
3 c.cum inter Iohannem.† Legitimati ſunt
illi qui illegitimi naſcuntur ſed aliquo ſu
perueniénte beneficio pro legitimis repu
tantur. ut infra eod.titul. tanta.& ut in ſe
quentibus dicam de adoptiuis & arroga-
4 tis dixi.ſupra de cogna.legali.† Naturales
ſunt qui ex concubinis naſcuntur. ut.32.
quæſt.4.liberi.Vel ſubdiſtingue. melius.
Filiorum alij ſunt legitimi non naturales
ut adoptiui & arrogati. alij ſunt legitimi
& naturales.ut ex legitimis matrimonijs
procreati ſiue ueris ſiue putatiuis. ut ſupe
rius dictum eſt. alij ſunt naturales & non
legitimi. ut nati ex concubinis indubita-
to affectu retentis. hij abinteſtato ſucce-
dunt parentibus una cum matribus in dua
bus uncijs. ut.C de naturali in authent.
licet patri. Alij ſpurii ut nati ex damna-
to coitu. hij in nullo ſuccedunt imò nec
paſci a parentibus dicunt. ut in authent.
quibus mod.na.effic. ſui.§.antepenult.in-
fra eodem titulo per uenerabilem in fin.
32.quæſt.4.dicat. Sunt & alia genera fi-
liorum. nam ſunt alij ſpirituales ut 30.
q.1.omnes. &.q.3.c.1.& 2. Dicuntur e-
tiam filij ſecundum legem ueteris teſta-
menti qui ex ancillis & patronis de uo-
luntate uxoris naſcantur. ut 56. diſtinct.
Iſmahel & 32. quæſt.4. recurrat.Et quòd
dixi. ſupra quòd filij nati ex legitimis
matrimonijs dicuntur liberi fallit. quia
natus ex ancilla & ſeruo. uel ex ancilla
& libero quamuis matrimonialiter con-
iunctis. non tamen eſt liber. ut 32. quæ-
ſtio.4. liberi. & nihilominus uerum eſt
matrimonium inter ſeruos. ut ſupra de
coniugio ſeruo cap.1. Item contingit
quòd nati ex iuſtis nuptijs liberi non
ſunt ut cum aliqui caſualiter in ſeruitu-
tem rediguntur. ut not. ſupra de natis
5 ex libero uentre.§.caſualiter. ¶ † Octo
modis legitimantur filij naturales. Pri-
mo ſi quis concubinam ſuam duxerit
in uxorem, legitimatur filius natura-
lis non ſpurius.ut infra eodem titul. tan-
ta.&.c gaudemus. Secundo ſi pater tra-
dat filium naturalem ſeruitio curiæ ciui-
tatis de qua ipſe oriundus exiſtit. uel cu-
riæ ciuitatis metropolitanæ ut inſtitu. de
nup.§.ultimo. Tertio ſi pater naturalis fi
liam ſuam copulauit in matrimonio offi-
ciali curiæ ciuitatis. de qua ipſe oriundus
eſt uel ciuitatis metropalitane. ut.C.de
naturali. li.l.4. Quarto ſi ipſe naturalis ſe
ipſum offerat,cum non ſupereſt legitima
proles. nam alias non liceret ei ſe offer-
re & ſic liceret patri ſeipſum offerre.ut in
auten.qui.mo.na.effi.ſui.§.& iſte modus.
col.7.Quinto ſi patre deficiente legitima
prole & matrimonio quo impedimento
cum concubina offerat præceps principi
& princeps eas admittit. ut in aut. qui.
mo. na.effi.ſui.§.illud.col.7. Sexto ſi pa-
ter in ſuo teſtamento dixerit naturales le
gitimos ut in aut. quib.mo.na. ef. ſui.§.ſi
uero nec coll.7.Septimo ſi pater in inſtru
mento publico uel propria manu confe-
cto habente ſubſcriptionem trium uera-
cium teſtiū dixerit naturales legitimos.
Octauo ſi uni ex filijs perhibuerit hic te-
ſtimonium. nam hoc ſufficit alijs ad le-
gitimationem ut in authen. ut liceat ma-
tri & auiæ. §. ad hoc col. 8. Eſt & nouus
caſus legitimandi cum papa legitimat
6 aliquem. ¶ Sed † cum per ſuperiores
modos legitimati admittantur ad actus
legitimos & ſucceſſionem nunquid le-
gitimatus à papa. admittetur ad præ-
dicta. Ad hoc dixerunt quidam quòd pa-
pa non habet poteſtatem legitimandi.
quo ad actus ſeculares & ſucceſſionem.
ſed eo ipſo quòd quis legitimatur ab eo
in ſpiritualibus legitimari uidetur in tem
poralibus. ne ſit abſurdum quòd legiti-
matus ad ſpiritualia illegitimatus ad tem
poralia cenſeatur arg.ad hoc.ff.de inter-
dic. & relega.l.relegatorum. §. ulti.ff. de
ſenato.l. qui indignus .ff. de ſer. expor.l.
cui pacto. Is igitur quem papa legiti-
mat. intelligitur legitimatus ad tempo-
ralia per conſequentiam quandam. ut in-
fra eodem titulo per uenerabilem. quæ-
dam enim per conſequentiam obtine-
mus.

mus. ut. ff.de pœ.l.moris in princip. C.
ſi aduerſus tranſa.l.2.C.de dila.l. ſi quan
do. C.de tempo. in integ. reſtitut.l. pe-
tendæ. Nec mireris. nam quamuis pa-
pa non exerceat iuriſditionem conten-
tioſam in temporalibus præterquam in
caſibus. ut ſupra de app. cap. ſi duobus.
ſupra de iudi.nouit. infra eodem c. cau-
7 ſamque. † Legitimare tamen non eſt
contentioſæ iuriſdictionis ſed uolunta-
rie ſicut manumittere. adoptare & e-
mancipare. ut.ff. de offi. proconſ. l. 2. &
8 3. ¶ † Sed quæritur an uideatur legiti-
matus ad dignitates is quem papa ſim-
pliciter legitimat & in forma communi.
9 reſpondeo non. ¶ † Item quid ſi ad di-
gnitatem legitimet nunquid de epiſco-
pali intelligitur. Videtur quòd non hæc
enim indulgentia ad epiſcopatus uel ar-
chiepiſcopatus non ſolet extendi. ſed ad
perſonatus alios & dignitates minores
ut arg.ſupra de conceſſ. præbend. uel ec.
dilectus filius. nam & citra epiſcopatum
ſunt aliquæ dignitates. ut ſupra de ſi.præ
sbytero. nimis. ad quas intelligo per in-
dulgentiam huiuſmodi diſpenſatum.quia
hæc indulgentia odioſa eſt cum dero-
get iuri communi. & ideo reſtringenda.
ut.ff.de libe.& poſthu.l. cum quidam. &
ſupra de conſanguinitate & affinita.quòd
dilecto & ſupra de translat præla.licet.
10 ¶ † In ſumma notandum eſt quòd ad pro
bandam filiationem prodeſt parentum
profeſſio.ut.ff.de probar.l. etiam matris.
ff de libe.agno.l.j.§.Iulianus infra eod e.
per tuas ff.de proba.l.ulti. Item affectio.
ut ſupra de præſump.afferte.C.de rei ux.
ac.l.1.§.ſi uero 33.quæſtione 3. ea uindi-
cta.C.de inoffic.teſta.l.ſi mater.ff.de ritu
nup.l.non ſolum. Hæc præſumptionem
inducunt pro filio. nec tamen ad ſucceſ-
ſionem ſufficiunt.ut C.de teſtamen.l.ne-
que profeſſio.&.l.ſi pater &.C.de proba.
l.non nudus. Sicut & è conuerſo ſi pater fi
lium negat patris negatio præſumptionē
inducit contra filium.non probationem.
Vnde negationi non ſtatur ut.ff.ad carbo
ni.l.1.§.ſi quis.ff.de lib.ag.l 3 ff.de inoff.
teſtament.l.ſi. inſtituta.§.1. ¶ Item nota
11 † quòd quãtum ad hoc ut filij legitimi na
ſcantur ſufficit bona fides utriuſque con-
iugum, uel ſaltim alterius. ut ſcilicet cre-
dat matrimonium fore legittimum.ut in-
frà eod.ti.ex tenore. Quidam tamen dixe
runt quòd ſi alter parentum ſciat impedi-
mentum matrimonij & alter ignoret fi-
lius natus ex his legittimus erit quo ad
ignorantem illegitimus quo ad ſucceſſio-
nem ſcientis impedimentum arg. ad hoc
32.q.2.ſolet quæri &.c.aliquando.C.ſol.
ma.l.ſi ignorans.C.de inceſtis nup.l. qui
contra.ff de tributo.l.3.Sed hoc non pla
cet.nam hoc monſtruoſum eſſet aliquem
pro parte fore legittimum. pro parte il-
legittimum.ut infra eodem titulo uene-
rabilem. Sicut alibi lex dicit abſurdum eſ
ſe ſi aliquis dicatur partim liber & par-
tim ſeruus.ut.ff.de liber.cauſa.l.ſi duobus.
Sed uerius eſt ut dicat quòd ſi ambo pa-
rentes ignorant uitium uel alter locum
habet quod primo dixi. ſed ſi ambo ſci-
rent impedimentum matrimonij uel i-
gnorarent & clam contraherent non fa-
cta denunciatione in eccleſia. tunc affe-
ctatores ignorantiæ uidentur & eorum
ignorantia filios non excuſat ut ſupra de
clandeſti.deſpon. cum inhibitio. Quod
intelligas eſſe uerum cum matrimonio
intereſt impedimentum cognationis uel
alicuius proximitatis.ea quòd illa cum in
hibitio dicit. ſi quis uerò huiuſmodi clan
deſtina uel interdicta coniugia inire præ-
ſumpſerit in gradu prohibito etiam igno
ranter proles de tali coniunctione ſuſce-
pta prorſus illegitima cenſeatur. ¶ Cæ-
terum ſi alter contrahentium ſciat impe-
dimentum alterius quo ad matrimoniũ
contrahendum. & nihilominus cum eo
ſolenniter contrahat. ſolennitas uitiũ abo
let.unde matrimonium erit legitimũ &
proles legitima & libera.dũmodo mater
non ſit ancilla. ut ſupra de cõiugio ſeruo
propoſuit ut ſupra de natis ex libero uen.
c. uno ut ſupra de ſeruis non ordi. dile-
ctus.Sed ſi alter conditionē alterius igno-
raret & clã contraheret.adhuc puto pro-
lem naſci legitimam ar.ff.ſo.ma.l. ſi cum
dotē.§.ul.nõ obſtãte prędicta conſtitutio

ne.cum inhibitlo. quæ loquitur ut in impedimento cognationis ut dictum eſt.

Summarium

1 *Querela in officioſ teſtamenti dicitur mixta inter ciuilem & criminalem.*
2 *Matrimonium accuſare qui poſſunt.*
3 *Extranei an admittantur ad accuſandum matrimonium.*
4 *Repulſus ab accuſando matrimonium an admittatur ad denunciandum.*
5 *Parentes admittantur ad teſtificandum in quaſtione matrimoniali.*
6 *Mariti ius de accuſando adulterium in quibus conſiſtat.*
7 *Abſens per ſcripturam matrimonium accuſare non poteſt.*
8 *Accuſare matrimonium ex quibus cauſis quis repellatur.*
9 *Accuſatio non habet locum in contrahendo matrimonium.*

¶QVI MATRIMONIVM ACcuſare poſſunt. Rubr.

HActenus tractauimus de matrimonijs & eorum impedimentis. nunc de diuortijs tractaturi. quia diuorcium accuſato ſolet præcedere de accuſatione matrimonij præmittamus. & ideo.ſubiicitur hic rub.qui matrimonium accuſare poſ.uel in ipſum teſtificari.¶Videndum eſt igitur qui matrimonium accuſare poſſint. & qui in ipſum teſtificari ualeant. & qualiter accuſatio ſit facienda. ¶ Vnum tamen præmitto quod ſecundum iura canonica & in foro eccleſiaſtico impropriè dicitur accuſatio. quoniam huiuſmodi petitio uel actio etſi de crimine fiat, non tamen eſt criminalis, ſed quaſi mixta inter ciuilē & criminalē.ut ſupra
1 de procu.tuæ. † Sic & querela inofficioſi teſtamēto dicitur mixta inter ciuilē & criminalē.unde plerūq; uocatur querela. ut ff.de inof.te.l.1.eo ꝙ querelā proponit petitionem hæreditatis exercet. ut.ff.de inoffic.teſta.l.quæ de inofficioſo. Aliquando dicitur accuſatio ut.C.e.ti.l.eum qui. Sic & contra conſecrandum excipitur. & ſi de crimine excipiatur non eſt tamen quæſtio criminalis. unde in his caſibus interuenit procurator. etſi per principales ſecurius procedatur, ut ſupra de procura. tuæ infra de accu.ſuper his. & de hac materia plenius tractaui ſupra de procu.§.dā
2 tur. † Poſſunt accuſare matrimonium ſoli uiri & non alij.ut cum agitur de aliquo perpetuo impedimēto quod peccato ſubiectum non eſt, puta de frigiditate naturali, maleficio uel arctatione. non enim intereſt aliorum hoc agere, niſi eorum qui cum aliquo ex impedimentis ſuperioribus ſunt coniuncti. & in tali coniunctione conſtituti non peccant, unde conſulitur ut ſi quis non poſſit habere coniugem ut uxorem.ſaltem habeat ut ſororem, ut. 3.q.2.requiſiſti.ſupra de frigidis & male. conſultationi. Et idem puto ubi error conditionis alterius effectum matrimonij impediuit. Nam & tunc nullus impetere poteſt matrimonium tale. niſi is qui deceptus exiſtit uel alius ipſius nomine, qui ſi ſciens conditionem alterius ſemel conſenſerit tollitur actio. ut ſupra dé coniugio ſeruorum propoſuit. Item ubi agitur ad ſeparationem mutuæ ſeruitutis propter adulterium ab altero commiſſum ſolus maritus uel ſola uxor agere poteſt. nullius alterius intereſt niſi illius thorus maculatus eſt, nam uiri adulterium etiam
uxorem coinquinat & è conuerſo ut 32. 3
q.1.in coniugio. Poteſt & diſſimulare ſi uelit dummodo coniunx in adulterio nō perſiſtat, quia tunc ſecus ut 32.q.1.ſi quis & in alio. ſi quis uxorem. Poteſt & remittere adulterium iam commiſſum. ut ſupra de iureiur. quemadmodum imò & poſt diuortium poteſt ſibi adulterum reconciliare. ut 32.q.1. quòd autem ſupra de conuer. coniuga. gaudemus. C. ad leg. Iulia. de adul. in auten. ſed hodie. Sed ſi agatur de conſanguinitate uel affinitate ſeu de cognatione ſpirituali uel publicæ honeſtatis iuſtitia. quia huiuſmodi coniunctiones nephariæ ſunt & coitum inceſtuoſum inducunt. licet uiro uel uxori matrimonium accuſare. licet & parentibus.qui ſi defuerint proximiores admittuntur.

3 tuntur. Et eſt ratio quare iſti extraneis
præferantur: quoniam parentes & proxi
mi ſuam genealogiã tum teſtibus & char
tis. tum ex recitatione maiorum ſcire la-
borent. ut infra eodem titul. uidetur. Et
quod parentes præferantur extraneis: in
hoc caſu probantur leges. ff. ad le. Iul. de
adul. l. 1. §. ulti. & l. ſi maritus. quibus ceſ-
ſantibus accuſare extranei admittuntur.
alias non. ut. C. ad leg. Iul. de adul. l. quam
uis. licet enim hæc actio uel accuſatio ſit
popularis. ut infra eodem. c. cum in tua. ta
men repellitur quis ab accuſando pro-
pter turpitudinem quæſtus. ut infra eod.
c. ſignificante. Item & ſi ſuſpectus habea-
tur eo quod præſens fuit tempore denun
ciationis & cum ſciret impedimentum ta
cuit. ut infra eodem tit. cum in tua. olim
præſcriptio. 20. uel. 18. annorum repelle-
bat accuſatores matrimonij hodie uero
coniuncti taliter nulla longinquitate de-
fenduntur annorum. ut ſupra de conſang.
4 & affinita. non debet in fi. † Sed nunquid
is repellitur ab accuſando matrimonio
admittetur ad denunciandum Reſpõdeo
uidetur quod ſic ad denunciationem ca-
nonicam quæ attenditur circa peccatum
committendum. nam ad illam quilibet ut
ſupra de cog. ſpiri. tua. ad quam admitti-
tur etiam is qui accuſare non poteſt ſupra
de iureiur. quemadmodum. in fi. In qua
qualiſcunque noticia ſufficit. ut. 22. q. 5.
hoc uidetur, in qua turpitudo propria non
obſiſtit ut ſupra de ſpon. præterea. quam
iuramentum præcedens non impedit. ut.
13. diſtinctione. nerui. Ad quam ſi quis ſe
iuramento aſtrinxerit non faciendam iu-
ramentum temerarium reputatur. ut in
prædicta decretali. quemadmodum. Hæc
in denunciatione euangelica quæ circa
peccatum commiſſum attenditur non cõ
tingunt. ut notabo de ea infra de accu. in
quiſitioni. Puto tamen quod is qui ab ac
cuſando repellitur ad denunciandum non
admittatur. ne per unam uiam expulſis
ingrediatur per aliam quod eſſe non de-
bet. ut ſupra de procu. tuæ. ff. pro ſocio. l.
ideoque. ff. de cõditioni. inſtitu. l. quæ ſub
5 conditione. ¶ † Item quæritur an in quæ-
ſtione matrimoniali admittantur paren-
tes ad teſtificandum. Reſpondeo ſi quæra
tur an matrimonium cõtractum ſtare poſ
ſit uel non ratione conſanguinitatis uel
affinitatis admittantur. ut infra e. ti. uide-
tur. 35. q. 6. c. 1. Idem ſi agatur de contra-
hendo & ad impediendum ne contraha-
tur opponatur cognatio in caſu quem ha
bes infra eo. ti. cum in tua. Si uero agatur
an matrimoniũ ſit contractũ an non tunc
locum habet di. dec. ſupra de teſti. ſuper
eo. Probatio autem eorum qui ſuper con-
ſanguinitate uel affi. teſtificantur fieri de
bet cum iuramento duos articulos conti-
nente ut dicant ita ſe à maioribus accepiſ
ſe. & crederem ita eſſe. ut ſupra de teſti.
quotiens. Hodie tamen neceſſarium eſt
quod is teſtificatur ſuper gradibus paren-
telæ uiderit aliquos in aliquo graduum cõ
ſtitutos. ut ſupra de teſti. licet ex quadam
in fi. ¶ Cũ igitur ad diuortiũ propter adul
terium & ſi forſan oporteat agentem in-
ſcribere ut deſignet in ſcriptis nomen lo
cum & tempus & omnia quæ comprehen
duntur. 2. q. ul. libellorum. ad talionem ta-
men non debet ſe aliquatenus obligare.
ne forte cum in probatione defecerit in-
tentionis ſuæ conſequatur effectum. ut ſu
pra de procu. tuę. Poteſt tamen maritus ac
cuſare uxorem de adulterio iure tum ma-
riti infra. 60. dies computandos à tempo
re diuortij. ut. ff. de adult. is cuius. Sed iure
extranei etiam poſt hos dies dum tamen
non excellerit quinquennium. ut. ff. ad. l.
Iulij. de adul. l. mariti. §. præterea. ſed ad
thori ſeparationem etiam poſt illud tem
6 pus auditur. ut. 33. q. 2. admonere. ¶ † Ius
autem mariti ſeu priuilegiũ infra. 60. dies
in quatuor cõſiſtit. Primo quia ex ſola ſu
ſpitione adulterij ream facit uxorem ut.
4. §. aliquando. C. de adul. l. quamuis infra
de adul. mariti. Quod intelligo in ſuſpi-
tione uel præſumptione uiolenta. ut. 32.
q. 1. dixit ſupra de præſumpto. literis. Se-
cundo. quia præfertur alijs uolentibus ac
cuſare. ut in. l. prædicta quamuis. & ff. eo.
tit. l. ſi maritus. Tertio quia non. inſcribit.
ſaluo eo quod dicit illa decre. tuæ ſupra
de procu. Nouo tamen iure cum maritus

agit

agit ad pœnam legalem in foro ſeculari
cōtra uxoré inſcribere tenetur. ut in auté.
ut liceat matri & auiæ. §. cauſas. Quartò
quia de calumnia non punitur. niſi euidés
ſit calumnia. ut. C. de adul. l. iure mariti.
ff. e. ti. l. is cuius. §. ult. ſed ſecundum ca-
nones non uidetur quòd pœna talionis lo
cú habeat ſiue criminaliter agatur. ut 33.
q. 5. hæc imago. ſiue ciuiliter. ut ſupra de
procu. tuæ. Vbi autem de perpetuo impe-
dimento agitur ſiue a coniugibus ſiue ab
extraneis. ſimpliciter petitio formãda eſt
uel petitio facienda. ut denuncietur matri
monium nullum coniuncti nepharie. ſepa
7 renter. † Per ſcripturam autem abſens ma
trimonium accuſare nó poteſt ut infra e.
ti. à nobis 2. q. ult. per ſcripturam nec de
8 núciare ut infra de ac. inquiſitioni. ¶ † Re
pellitur auté ab accuſatione qui pñs fuit
tempore denunciationis. & ſciens impe-
dimentum tacuit. præterquam ſit ex legi-
tima cauſa ad eum non potuit denuncia-
tio peruenire. ut infra eod. ti. cum in tua.
uel ſi timens probatione deſtitui non ac-
cuſauit ut 2. q. 7. plerique. uel niſi ideo ta-
cuit. quia uidit alium accuſantem qué uult
docere præuaricatum fuiſſe. ut. ff. de præ-
uari. l. 2. Sunt & alie cauſæ propter quas
repellitur quis ab accuſatione matrimo-
nij quæ ſunt generales & omnes in omni
bus accuſatoribus. & proſequentur hæc in
9 fra de accuſa. ¶ † In ſumma notandum eſt
quòd in matrimonio contrahédo non ha-
bet locum accuſatio. non enim accuſari
poteſt quod nondum exiſtit. ut ſupra de
deſpon. impu. ad diſſoluendum. ſed habet
locum denunciatio. Item ſponſalia de fu-
turo contrahenda leuiter impediuntur. ut
ſi dicatur illam de cuius ſponſalibus agi-
tur a cognato futuri ſponſi fuiſſe præco-
gnitam. nam ſtabitur in hoc ſimplici aſ-
ſertioni ſic dicentis. Sed poſt ſponſalia có
tracta per hoc non impeditur matrimo-
nium contrahendum. niſi probetur ſaltem
per famam loci. ut ſupra de conſangui. &
aff. ſuper eo. Sed ad ſeparandum matrimo
nium iam cōtractum neceſſarium eſſe hoc
legitimè probari: ut ſupra de eod. qui co-
gni. conſangui. uxor. ſuæ de illo.

Summarium

1 *Diuortium quid ſit & unde dicitur.*
2 *Diuortium ex quibus cauſis fiat.*
3 *Matrimonium quod ſemel tenuit. cõſumatum, non dirimitur niſi morte.*
4 *Diuortium in quibus caſibus non eſt permiſſum.*
5 *Maritus an teneatur reddere debitum uxori pendente accuſatione de adulterio.*
6 *Maritus an poſt ſententiã diuortij poßit adulteram ſibi reconciliare inuitum.*
7 *Differentia fornicatione carnalis a ſpirituali.*
8 *Diuortium ſit propter contumeliam creatoris & nu 11.*
9 *Matrimonium quando dicatur claudicare.*
10 *Probatio quando fiendo quòd infidelis nõ uult cohabitare fideli, uel cohabitans blaſphemat uel trahit fidelem ad mortale peccatum.*
12 *Matrimonium aliud initiatum. aliud ratum, aliud conſummatum.*
13 *Vxor ſeparata per ſententiam à uiro propter fornicationem an ſi uir fornicatur, poßit illum repetere.*
14 *Coniuges ſi fornicantur unus ſpiritualiter et alter carnaliter nunquid hinc inde compenſatio fiat.*
15 *Vir qui occultè adulteratur an poßit uxorem manifeſtè adulterantem accuſare, & dimitere ſine peccato.*
16 *Adulter uel adultera dignè de adulterio pœnitens an poßit accuſantem repellere.*
17 *Diuortij ſententiam quis ferre poßit.*

¶ De diuortijs. Rub.

Dictú eſt ſupra de accuſatione ma-
trimonij. ſed quia accuſatione p̃-
cedente & legitima cauſa proba-
ta ſolet fieri diuortium idcirco poſt tracta
tum de accuſatione matrimonij ſubijcitur
hic rubr. de diuor ¶ Videamus igitur quid
ſit diuortiú, quis poſſit ferre ſententiã di-
1 uortij. ¶ † Diuortium eſt uiri a muliere
uel mulieris a uiro legitima ſeparatio. Le
gitima ideo dico, quia quos Deus coniun
xit homo non ſeparet ſcilicet uiolenter
ſine

ſine lege abſq; ratione. Non enim homo ſeparat quos dannat. quos reatus accuſat. quos maleficium coartat ut 32. q. 2. quos deus.¶Dicitur aũt diuortium a diuerſitate mentium, quia hij qui matrimonium diſtrahunt in diuerſas ptes eunt.ut.ff.diuor.
2 l.1. ¶ † Plures ſunt cauſæ diuortij ſecundum iura ciuilia. ut in auten. de nup.§.per occaſionem. & in auten. ut li.ma. & auiæ §. quia uero. ſed dicimus iura illa non tenere. & idem dico in omnibus alijs legibus ex quibus habentur diuortia ſeu repudia fieri poſſe præter cauſas, canonicas quas inferius proſequemur. Nam matrimonia iure poli non iure fori reguntur. ut 2.q. 3.§. hinc diſtingnendum.¶Duæ uerò ſunt cauſæ legitimæ propter quas fit diuortium quo ad thorum & mutuam ſeruitutem.non quo ad fœdus ſeu uinculum ma
3 trimoniale † quia ſi ſemel teneat & matrimonium fuerit conſumatum. non dirimitur niſi morte ut 32.q.7. interuente diuortio & ca. licitè. in auten. de nup.§. deinceps. ſcilicet religio & fornicatio. De religione diximus ſatis ſupra de conuer. cõiu. Fornicatio autẽ propter quam poteſt fieri diuortium duplex eſt. corporalis &
4 ſpiritualis. † Ob fornicationem corporalem licite dimittitur uxor uel uir. ut 32.q. 1. dixit dominus.& q.7. licite.Hoc tamen fallit in 7. caſibus. Primus eſt ſi & is qui agit de fornicatione conuincitur. ut 32. quæ.6. per totum infra eo. titu. ſignificaſti.tunc enim mutua crimina pari compẽſatione delentur, ut in præallegatis. iuribus ut infra de adul. intelleximus, ut.ff.ſo. matri. l. uiro atque uxore. ff. de adul.l. ſi uxor. §. ſi iudex. Secundus ſi uir uxorem proſtituat. ut ſupra de eo qui cog. conſangui. ux. ſuæ. diſcretionem. Tertius ſi mulier credens maritum mortuum nubat alteri. quam maritus rediens tenetur recipere ſine fornicationis exceptione ut 34. q.3. cum per bellicam.Quartus ſi quis falſo ſimulans ſe maritum lectum illius intrauit & cognouit uxorem. ut 34 q.2. in lectum. Quintus ſi mulier fuerit ui oppreſſa. ut 32.q. 5. propoſito quod intelligo in ui abſoluta non in conditionali. omnes enim cauſationes apoſtolus amputauit.ut 32. quæſt. 7. omnes cauſationes. Sextus quando maritus reconcillat ſibi uxorem adulteram. uel eam publicè adulterantem retinet nihilominus in conſortio maritali. ut.32.q.1.ca.1.&.2.&.3. & C. ad l. Iul. de adul. l. crimen adulterij. Septimus licet raro occurat eſt ille quem ponit finis
5 decre. infra eodem gaudemus. ¶ † Sed quæritur ſi maritus accuſat uxorem de adulterio. durante accuſatione uxor petit debitum, nunquid uir tenetur reddere, &. ſi uoluntarius reddet nunquid ſibi præiudicium parat & irregularis efficitur? Ad quod reſpondeo. ſi notorium eſt mulierem adulterium commiſiſſe. uir nec exigere debet debitum nec reddere nec mulieri reſtitui. ut infra eod.ſignificaſti. niſi uir fuerit fornicatus ut ibidem. & ut ſuperius dictum eſt §.primus. Si autem uoluntarius exigat uel reddat debitum & ſibi præiudicium parat. ut ar. ſupra de coniu. ſeruo. propoſitum. & irregularitatem incurit .ut 34. di. ſi cuius uxorem. & 32. q. 1.cap.1. & cap. ſi quis uxorem. Si uero adul. mulieris non ſit non notorium uir non exiget ſed reddet exactus. quia ante ſententiã non debet uir priuare uxorem ſuam iure ſuo ut infra eodem titu. porro & ſupra ut lit. pen. laudabilem. &. 8.
6 quæſtio. 4. non ne. ¶† Item quæritur an maritus poſt ſententiam diuortij poſſit adulteram ſibi reconciliare inuitam? Videtur quòd ſic. arg. C. de legi. & conſti. l. quod fauore. Item innocens non priuatur iure quod habet in perſona nocentis. ſed è conuerſo.ut.C. ad.l. Iul.de adul.in auten. ſed hodie. nec ſententia prodierit mulieri contra quam lata eſt. ut. ff. de excep. rei iudi. l. euidenter. nec pœna præſtabit immunitatem. ut. ff. de interdic.& relega. l. relegatorum.§. ult. Contingit & alias quòd unus coniugum habet ſeruitutem in altero. altero ammittente. ut ſupra de conuer. coniug. quidam intrauit. 27. quæſt. 2. qui dormierit. Item niſi uir poſſet reconciliare inuitam uxorem daretur mulieribus occaſio fornicandi. Nam aliqui hodie ha-

beatis

bentes maritos fornicarentur ut ſic ſeparate à uiris nunquam cohabitarent eiſdé, ſed tollenda eſt materia fornicandi.ut infra eod.ti.quanto in fi. Pro muliere autem facit ſententia cui ſtandum eſt niſi per ſuperiorem fuerit reuocata. ut 6. q. 4. quod ſemel. contingit autem caſualiter quòd ſētentia quodammodo prodeſt ei cōtra quē lata eſt. ut ſi plures ſint rei debendi inſoli dum fertur ſententia contra omnes. iam ex re iudicata non poteſt inſolidum agi aduerſus ſingulos unde ſi unus partem ſol uit liberatur. ut.ff. de re iudi. l. Paulus 2. Puto in. q. præmiſſa utrum poſſe reconciliare uxorem etiam inuitam.

7 ¶ † Eſt & fornicatio ſpiritualis. quia non ſolum me chatio eſt illius qui carnem ſuam coinqui nat. ſed etiam qui ſimulachrū facit. ut 28. q. 1. non ſolum. Differt autem fornicatio ſpiritualis à carnali in quattuor. Nam carnalis ſemel commiſſa ſufficit ad diuortiū inducendum. ſpiritualis nōn. niſi is qui for nicatur in fornicatione perſiſtat & non pæniteat ut in prædicto.c.nō ſolum. Item propter fornicationem ſpiritualem aliquãdo ſoluitur matrimonium ipſo iure ut cum contractum eſt matrimonium inter duos in fideles. unus conuertitur. alter per ſiſtit in fornicatione ſpirituali. nec uult co habitare. uel uult. ſed cum cōtumelia creatoris uel ſaluatoris. uel ut coniugem trahat ad mortale peccatum ut infra e.c.quãto. 28.q.2. ſi in fidelis. Item conſulitur innocenti cohabitare fornicanti ſpiritualiter ut 28.q.1. iam nunc & ca. ſic enim, ſed in fornicatione carnali prohibetur. ut. 32. q. 1. c. 1. 2. & 3. Item ſi is qui ſpiritualiter fornicatur ad fidem redeat. alter compellitur conuerſum recipere & ſibi reconciliare in caſu quem habes infra eo. tit. gaudemus, in fi. quod in fornicatione carnali non contingit. poteſt. enim innocens ſi uult ſibi reconciliare fornicantem carnaliter. ſed non cogitur. ut 32. q. 1. de benedicto. Et quòd proximè dixi fidelem cogi reconciliare conuerſum. intellige uerū eſſe. ſi fidelis ab infideli non receſſit iudicio eccleſiæ aliòquin ſecus ut infra eo. ti. de illa, ſecūdum quam intelligi poteſt finis illius decre. gaudemus. Vel dicas indiſtincte compelli. ut dicit illa gaudemus. ad quam trahitur hodie decret. illa. Et intelligo quòd matrimonium reconciliatū erit nouum matrimonium ut probatur in fra eo. gaudemus. §. quod ſi conuerſum. Nec mireris quod quis ad nouum matrimonium compellatur. hæc enim contingit fauore religionis contingit hoc idem & alias ſupra de eo qui du. in ma. quã pol. per adul. propoſitum infra de adul. cap. t. 36. q. 2. tria. Et in caſu præmiſſo is qui reconciliat ſibi conuerſum non contrahet bigamiam. quia & ſi ſecundo contrahat, non tamen contrahit cum duabus nec diuidet carnem ſuam in plures.

8 ¶ † Fit igitur diuortium propter contumeliam creatoris. quia contumelia creatoris ſoluit ius matrimonij in eo quod relinquitur. ut in fra eo. tit. quanto. & 28. q. 2. infidelis. Sed & nihilominus in eo qui relinquit matrimonium enim quo ad ſubſtantiam claudicare non poteſt. nam ſi eſt matrimonium oportet ut ſit inter duos. ut ex diffinitione matrimonij probatur ut notaui ſupra de ſpon. §. ſequitur. Quamuis uideatur quibuſdam reſpectibus claudicare, quia quan do unus tenetur ad ſeruitutem alter non ſupra de conuerſi. coniu. quidam intrauit ſupra de eo qui cog. cōſangui. ux. ſuæ trāſmiſſæ.

9 ¶ † Item & alio reſpectu dicitur matrimonium claudire quia unus tenetur ad matrimonium contrahendum alter nō ut ſupra de eo qui duxit in ma. quã pol. per adul. propoſitum ſupra de deſpon. impube. continebatur. & ca. de illis & infra de adul. ca. 1. 36. quæ. 2. tria. Sed quo ad eſſentiam ſicut dixi claudicare non poteſt. Dicitur autem matrimonium ſolui circa eum qui relinquitur, hoc eſt circa fidelem quia ille ſolus contrahit ſine peccato in tribus caſibus. ſcilicet cum infidelis qui in infidelitate remanſit & non uult cohabitare conuerſo ad fidem uel uult non tamen ſine contumelia creatoris. uel ut trahat fidelem ad mortale peccatum. Alter autem qui in matrimonio peccat odio nominis chriſtiani ſine peccato non contrahit uel eccleſia nō curauit dicere de infideli. quid enim

enim ad nos de his qui foris. ſunt ut 2. q. 1. multi. & ideo dixi tantummodo de fi-

10 deli.†Sed qualiter de hoc ſiet fides quòd infidelis nolit cohabitare fideli. uel cohabitans blaſphemet uel trahat, fidelem ad mortale peccatum. Reſpondeo per teſtes & propterea ut de ſecundo matrimonio dubitari nõ poſſit laudo fideli ut teſtes ad hibeat cum infidelis requiſitus cohabitare recuſat. uel cum cohabitans blaſphemat uel trahit ad mortale peccatum. Alio qui ſi de ſecũdo matrimonio contingeret dubitari. deficeret non ius ſed probatio. ut ff. de teſta. tu. l. duo ſunt Titij. & probatione deficiẽte eccleſia militans quæ quãdoq; fallit & fallitur ut infra de ſententia excom. à nobis iudicaret ſecundum probata. ut no. ſimile ſupra de clandeſti.

11 deſponſa. §. ideo autem † Quod autem dixi matrimonium ſolui contumelia ſaluatoris, locum habet in matrimonio contracto inter duos infideles. quod & ſi ſit uerum non tamen eſt ratum. uerum ideo eſt quia matrimonium eſt apud omnes gentes, in Chriſto enim Ieſu neq; liber neque ſeruus eſt a ſacramentis eccleſiæ remouẽdus ut ſupra de coniugio ſeruorum ca. 1. Ratum. idcirco non eſt. quia diſſo-

12 lubile in tribus ſuperioribus caſibus.† Vnde matrimonium aliud iniciatum, aliud ratum, aliud conſummatum. Iniciatum per conſenſum. Ratum hoc reſpectu. quia indiſſolubile. quia contractum inter fideles quod non ſoluitur niſi in caſu religionis ut ſupra de conuer. coniugati. ex publico. Et dicitur ratum, ad differentiam illius matrimonij quod inter in fideles contrahitur. ut ſuperius dictum eſt. Aliud cõſummatum ſcilicet per carnis copulam. Dicitur autem conſummatum id eſt. perfectum & completum quibuſdam reſpectibus, quia non licet alteri intrare religionem altero inuito. & propter quibuſdam ſignificationes matrimonij conſummati ut not. de hoc ſupra de biga. § quat

13 tuor. ¶ Sed † quæritur pone quòd uxor ſeparetur per ſententiam a uiro propter fornicationem ſpiritualem uel carnalem poſtea uir ſimiliter fornicatur. nunquid mulier poteſt uirum repetere cum effectu. ſẽtentia non obſtante. Videtur quòd ſic ar. ſupra de iureiu. tua nos, in 2. tua infra de adulte. intelleximus & quia mutua crimina &c. ut no. ſupra eodem. §. primus. Sed contra ſententia bene lata non retractetur ut 6. q. 4. quod bene ſemel diffinitum eſt. Item mulier per ſententiam ſeruitutẽ amittit quam habebat in uiro. unde ſeruitus amiſſa non renaſcitur. ut. ff. de ſolu. l. Stichum. §. aream. Item & ſi exceptio criminis tollatur per replicationem criminis ut infra eo. ſignificaſti. & in prædicta decre. intelleximus. & 32. quæſt. 6. per totũ exceptio tamẽ rei iudicatæ per ſubſequens crimen non tollitur. In hac quæſtione ſcripſit frater Ray. in ſumma ſua ſe credere quòd eccleſia ex officio ſuo compellere debeat uirum ad uxorem redire. arg. infra eo. titu. ex literis. Puto tamen contrarium ut infra eod. ti. de illa ſupra de conuer. coniug. c. ultimo. Nec ob. illa ex literis. nam ibi non fuit facta ſegregatio per ſententiam ſed per prouidentiam ad tempus ut interim epiſcopus inueſtigaret an ex colludio mulier confiteretur adulterium. unde poſtea detecto colludio ſegregatio reuocatur ſeu finitur.

14 ¶ † Sed pone quòd unus coniugum fornicatur carnaliter. alter ſpiritualiter & ante ſententiam nunquid fiet compenſatio carnalis & ſpiritualis fornicationis. Videtur quòd ſic. nam iſtæ fornicationes & ſimiles ſunt & idem operantur quo ad diuortium. ut 28. q. 1. idolatria & cap. iã. nunc. & multo fortius idem operari debent quo ad reconciliandum, quia proniores debemus eſſe ad coniugendũ quã ad ſeparandum ar. ſupra ut lite non conteſt. c. 1. in fi. Sed contra. iſtæ fornicationes diuerſarum ſpecierum ſunt. & res diuerſarum ſpecierum in compenſationem non ueniunt. quia ſpecies cum quantitate non compenſatur. ut. ff. de pigno. act. l. ſi conuenerit. Puto quòd compenſatio

15 fiat. ¶ Itẽ † pone quòd uir adulteretur occultè. uxor autem manifeſtè nunquid uir poteſt eam accuſare de adulterio & dimittere ſine peccato? Reſpondeo non quia

uxori non deficit ius excipiendi ſed probatio ut. ff. de teſtamen. tu. l. duo ſunt Ticij. argu. ad hoc 32. quæſt. 5. per totum. Si autem uir egiſſet pœnitētiam, uxor autem impenitens in adulterio perſeueraret ſecus eſſet. ut 32. quæſtione. 1. cap. 1. 2. &

16 4. ¶ † Sed pone quòd adulter uel adultera digne de adulterio pænituit nunquid ex hoc poterit repellere accuſantem. Videtur quòd ſic. quia ut ait. Grego. iam nō debet in eo uel ea deſpici quod fuit. quia incipit eſſe quod non fuit ut. l. diſtin. ferrū. imo poſt Chriſti conſortium adultera nō uocetur. ut 32. q. prima non erit. Puto tamen contrarium eò quòd pœnitentia nō tollit accuſationem. ut 33. quæſt. 2. amouere. & multominus exceptionem. quia facilius tollitur actio quam exceptio argumen ff. de ſuperficie. l. 1. §. quòd autem. & ff. de regu. iuris. l. & inuito. §. cui damus. Præterea quòd uir dimittat uxorem adulteram lex eſt. ut. 2. quæſtione 1. dicit dominus. & quod legis eſt in pœnitentia non deletur ſicut nec in baptiſmo. ut 26. diſtinctione una tantum. Quod enim peccatum nō eſt ſolui inter peccata credi nō debet. ut 26. diſtinctione deinde. in fin.

17 ¶ † Item epiſcopus ferre debet ſententiā diuortij, cum matrimonium ſit magnum ſacramentum in Chriſto & eccleſia. ut ſupra de biga. debitum. & ad epiſcopum maiores cauſæ ſunt referendæ ut 25. diſt. perlectis. ad eum ſpectat cognoſcere de matrimonio & iudicare: ut dictum eſt Si tamen archidiaconi, uel archipræsbyteri hoc habeant ex conſuetudine uel priuilegio poterunt & ipſi uel alij de matrimonio iudicare. ut ſupra de reſtitu. ſpoliato. literas ſupra de conſanguinitate & affini. ex literis.

Summarium

1 *Donatio propter nuptias quid ſit.*

2 *Donatio propter nuptias quæ ſit uxori à marito non indiget inſinuatione.*

3 *Donatio propter nuptias a quo, & cui fiat.*

4 *Donatio propter nuptias quare inducta.*

5 *Donatio ante nuptias in quo differat a donatione propter nuptias.*

6 *Fructus donationis propter nuptias an ſpectēt marito uel uxori.*

7 *Donatio inter uirum & uxorem cōſtante matrimonio an ſit prohibita.*

8 *Donatio inter uirum & uxorem quot modis reuocetur.*

9 *Dos quid ſit.*

10 *Dotis ſpecies quot ſunt.*

11 *Dos profectitia reddit ad patrem mortua in matrimonio filia, liberi non exiſtentibus.*

12 *Liberorum eſt prima ſucceſſio.*

13 *Dotis lucrum uel damnum ad quem pertineat.*

Aeſtimatio facit uenditionem.

14 *Dotem lucratur maritus, et uxor donationem propter nuptias ex pacto conuento.*

15 *Pactum de lucrando dotem quando locum habeat.*

16 *Parapherna quid ſit & unde dicatur.*

Paraphernalia priuilegium habet ſicut dos.

17 *Dos an exigi poſſit conſtante matrimonio*

18 *Vxor tenetur alere uirum egentem.*

19 *Dos cui reſtituenda.*

20 *Dos quando reſtituenda ſit.*

21 *Maritus an impenſas in rebus dotalibus factas repetat.*

22 *Maritus in dote reddenda non condemnatur niſi inquantum facere poteſt.*

23 *Inter dotem & donationem propter nuptias in quibus æqualitas ſeruet.*

¶ DE DONATIONIBVS INTER uirum & uxorem. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de matrimonijs & de impedimentis eorum & diuortijs. ſed quia poſt diuortiū ſequitur dotis & donationis reſtitutio uel amiſſio. idcirco poſt tractatum de diuortijs ſequitur hic rubri. de dona. inter ui. & uxo. & de dote poſt diuor. reſti. ¶ Videamus igitur quid ſit donatio propter nuptias, quid donatio ante nuptias, quid donatio poſt nuptias, quid dos quot ſint ſpecies dotis, in quibus caſibus uir dotem & uxor

uxor lucret̃ donationem propter nuptias,
& quando dos conſtantem matrimonio
repetatur, cui & quando ſit reſtituenda.
1 ¶† Eſt autem ſciendum quòd olim diceba
tur donatio ante nuptias. eo quod ante
nuptias fiebat. hodie uero dicitur pro-
pter nuptias quia fit hodie ante nuptias &
poſt, & ideo merito propter nuptias nun-
cupatur ut nomen conſonet rei. ut inſti-
tu. de donatio. §. eſt & aliud. Vocatur &
antiferna ideſt donatio contra donationẽ
ab anti. quod eſt contra, & foria quod eſt
donatio. Mulier enim facit primo dona-
tionem propter nuptias id eſt, dotem cõ
ſtituit. Vir autem facit aliam donationem
uxori. ut. C. de dona. ante nupt. l. cũ mul
te. Vocatur & ſponſalicia largitas. ut in
auten. ut ſpon. largi. in rubri. &. C. de do-
na. ante nup. in auten. eo decurſum. Vo-
catur & dotalicium ut infra eo. titu. ple-
2 runque. ¶† Hæc donatio quæ fit uxori à
marito non indiget inſinuatione quam-
uis excedat quingentos aureos. ut. C. de
dona. ante nup. in autẽ. eo decurſum. quod
proderit mulieri non uiro. quia ſi pactum
factum ſit de dote & donatione lucrandis
mulier in donatione lucrabitur ultra quin
quentos aureos. uir autem non lucrabi-
tur in dote ultra quingentos. ut in prædi-
cto auten. eo decurſum, in autenti. ut ſpõ
ſali. largi. reſponſo primo, & in auten. ut
3 fratrum filij. §. illud quoque. ¶† Donatio
propter nuptias fit a ſpõſo uel alio eius no
mine ſponſæ uel alij pro ea ff. de iur. dot.
l. perfectiſſimi reſponſo. 1. &. §. quòd ſi
quis patri. &. §. quòd ſi quis curator. &. §.
ſed ſi patri. & ſic intelligo infra eod. titu. &
4 ſi neceſſe & c. nuper. ¶† Inducta eſt do-
natio propter nuptias. ut per eam in dote
conſultum ſit mulieri, quia ſoluto matri-
monio. per donationem ideſt, per res do
natas quæ alienari non poſſunt. prouide-
bitur mulieri ut ſalua ſit ei dos. quia & de
ea poterit ſatisfieri mulieri. ſoluto autem
matrimonio ſicut dos ad mulierem ſic &
donatio propter nuptias redit ad uirum.
ut infra eodem titu. donatio. §. ſane in. au-
5 ten. de æquali dot. ¶† Et nota quod licet di
uerſum idem eſſe donationem ante nuptias
& poſt nuptias, eſt tamen inter utran-
que differentia. quia ſi donatio fiat ante
nuptias poteſt excedere quantitatem do-
tis & infra ſubſiſtere. ut C. de pac. con-
uen. ſuper dote. l. ex morte. ſed ubi iam
contracto matrimonio fit donatio non de
bet excedere quantitatem dotis ut. C. de
dona. ante nuptias. lege cum multæ. §. ſi
6 igitur dote iam præſtita. ¶† Illud autem
non omitto quòd ſi mulieri tradatur do-
natio. & ipſa in poſſeſſionem inducatur
eiuſdem. non tamen fructus ipſa perci-
piet. ſed ut ad ſuſtentationem ſuæ uxo-
ris & familiæ. alias ſi maritus percipe-
ret fructus dotis & uxor fructus donatio-
nis iam non diceretur quòd maritus do-
tem recipiat ad ſuſtentanda onera matri-
monij cum tantum ei abeſſet quantum ad
eſſet ut infra eodem cap. per ueſtras, &
7 fra de uſu. ſalubriter. † Aliæ autem do-
nationes præter iſtas de quibus ſuperius
dictum eſt prohibitæ ſunt inter uirum &
uxorem: ne mutuo amore ſe ſpolient.
ut. ff. de donatione inter uirum & uxo-
rem. l. 1. Sed hoc in ea donatione obti-
net & donatarius locupletior & donator
efficitur pauperior. ut infra eodem titu.
donatio. Sed ſi donator non fiat paupe-
rior. donatarius uerò conſtituatur locu-
pletior ut ſi maritus hæres ab aliquo in-
ſtitutus non adeat ut uxori ſubſtitutæ lo-
cum faciat. & idem in legato relicto ma-
rito poſtmodum reſtituendo uxori. Nam
ſi maritus ſtatim uxori reſtituat animo do
nandi ualet donatio. ut. ff. de dona. inter
uir. & uxo. l. ſi ſponſus §. ſi maritus. &. §.
ſimiliter. Item & ſi maritus rogatus ſit re-
ſtituere hæreditatem uxori certa quanti-
tate deducta, ſi reſtituat nulla facta dedu-
ctione & hoc animo donandi ualet dona-
tio. ut. ea. l. §. ſi quis rogatus. Item ſi ma-
ritus uxori donet rem alienam non effici
tur pauperior. ſed uxor efficitur locuple-
tior quia incipit uſucapere ualet donatio
ut. ff. eo. ti. l. ſi conſtante. Et è conuerſo ſi
donator efficiat̃ pauperior donatarius aũt
non fiat locupletior ualet donatio. ut ha-
bes de hoc multa exempla. ff. eod. titu. l.
ſi ſponſus. §. conceſſa. & . l. quod autem.

§.ſi maritus. Quamuis autem donatio in-
ter uirum & uxorem facta conſtante ma-
trimonio non ualet. tamen ſi talis dona-
tio maneat . in uita donatoris . eius obi-
tu confirmatur . ut infra eodem titul. do-
natio.&.C.eod. titu.l.1. &.3. ſiue fiat do-
natio cauſa mortis eo animo ut non ſta-
tim efficiatur donatarij . ſed demum mor
tuo donatore. ſiue eo animo fiat ut ſtatim
fiat eius cui donatur. ut.ff.eodem titul.ſi in
8 terim.§.1.&.2.&.l.ſi is ſeruus.¶†Hæc do
natio quæ fit inter uirum & uxorem tri-
bus modis reuocatur . tacitè & expræſsè
& ſi præmoriatur is qui donatum recepit.
ut infra eodem titul.donatio. Tacitè reuo
catur donatio ſi diuortium fiat. ut.ff. eo-
dem titul.l.cum hic ſtatus.§.ſi diuortium,
& cum ſocer nuncium repudij mittit nur
ui cui donauerat.ut in eod.l. cum hic ſta-
tus.§.ſi ſocer. Expreſsè reuocatur donatio
per pœnitentiam quam ſupremam acci-
pere debemus . ut in.l. cum hic ſtatus.§.
primo. Item ſi res donata alienetur.ut.C.
9 eod.titul.l.ſi maritus tuus.¶† Nunc uiden
dum eſt de ſecunda parte rubri. Dos eſt
quædam donatio facta à parte mulieris
parti uiri pro oneribus matrimonij ſuſti-
nendis, & quaſi eſt patrimonium mulie-
ris . ut ff. de mino.l. denique.§. proinde.
10 ¶†Species dotis ſunt duæ. alia profecti-
cia. alia aduenticia . Profecticia eſt quæ
à patre pro filia.ab auo pronepte . uel de
bonis eorum proficiſcitur.uel quam alius
de mandato ipſorum conſtituit. ut.ff.eod.
titul.l.profecticia . Aduenticia eſt quam
mulier dat pro ſeipſa.uel alius à patre uel
aliquo aſcendentium.ſiue frater ſiue auun
11 culus . uel quiuis alius † Profecticia redit
ad patrem mortua in matrimonio filia.
ut.C. ſo. matrimonio.l.dos quam legem
intellexit . Martinus ſcilicet liberis non
extantibus qui ſi extarent in dote ſucce-
derent. Nam dos eſt proprium patrimo-
nium mulieris . ut dictum eſt per.l. illam
12 denique † & liberorum eſt prima ſucceſ
ſio . ut inſti. de hære . quæ ab inteſta. de-
fe.§. ſi autem . Sed Bulg. intellexit le-
gem illam dos indiſtinctè , ſiue extent
liberi . ſiue non. ſileat enim ob liberos do
tis retentio . ut.C.de rei uxo. actio.l.una.
§.ſileat. facit pro ipſo.ff. de iur. dot.l. iu-
re ſucceſſi. Item alia.C.de boniſque lib.l.
2.Item & alia.ff.de pac. dota.l.ſi pater.1.
reſpon. Nam ibi dos retinetur ex pacto,
liberis extantibus . quod ſuperuacuum eſ
ſet ſi uera eſſet ſententia Mar. ut.ff. man.
l.2.reſponſo.1.Ad.l.illam quæ dicit pri-
mam eſſe cauſam ſucceſſionis liberorum.
taliter reſpondetur. Pater non repetit do-
tem iure ſucceſſionis.quia tunc filij præſe-
rentur ſed petit iure poteſtatis uel ex pa-
cto fingitur enim ſtipulatum eſſe . ut pro-
bantur hæc.C.de rei uxo. act.l. una. & in
auten.ibi ſignato. Sed licet ſecundum iu-
ra obtineat ſententia Bul.tamen ſecundū
conſuetudinem præualet ſententiam Mar.
13 † Fit & alia diſtinctio dotis. Dos alia æ-
ſtimata. & alia in æſtimata . Si æſtimata
detur.tam lucrum quod damnum pertinet
ad maritum ſicut ad rei emptorem. Nam
æſtimatio uenditionem facit. ut.ff.de iure
do.l.plerunque.&.l.ſeq.ff. pro empt.l. li-
tis. Et hoc uerum eſt quod æſtimatio uen
ditionem faciet.niſi æſtimatio fiat ut ſcia
tur tempore repetitionis inquantum res
fuerint diminutæ. ut.C.de iur.do.l. ſi in-
ter. Si autem inæſtimata detur. tunc dam
num & emolumentum rerum ad mulie-
rem ſpectant . præter fructus qui cedunt
marito pro oneribus matrimonij ſuſtinen
dis.ut.C.de iure dot.l. pro oneribus ¶ Lu
14 cratur† maritus dotem. & uxor donatio-
nem propter nuptias ex pacto conuento.
ut.C.de pac.conuen.l.ex morte. & in au-
ten.ibi ſignato. quod incipit. æquitas. &
in auten. de æqualitate dotis.§. hoc igi-
tur. colla.7.C. de dona . ante nup.l. ulti.
§. pactis . Item ex conſuetudine. ut infra
15 eo.ti.§.ſane.†Et no.quod ubi pactum in-
teruenit de lucrando . locum obtinet pa-
ctum ſiue alter moriatur ſiue monaſteriū
ingrediatur. ut.C.de epiſc.& cle.l.deo no-
bis.Item de delicto adulterij.ut infra eo-
dem cap. plerunque. in auten. ut lice.ma.
& auiç.§.quia uerò, colla.8.ſaluo eo quod
in caſu unus ſuccedit alij.C. unde uir &
16 uxo.l.prima.¶†Diximus ſupra quid ſi dos
nūc dicamus quid ſit parapherna.& unde
dicatur.

dicatur. Paraferna, id eſt quod habet mu-
lier præter dotem dicta à para quod eſt
iuxta & pherna quod eſt dos. Vnde dici-
tur parapherna hoc eſt iuxta dotem; ha-
bet enim parapherna priuilegiū ſicut dos;
quia ſicut bona mariti obligata ſunt mu-
lieri pro dote ſic. & pro rebus parapher-
nalibus. ut. C. de pac. conuen. ſuper dote.
17 l. ultima. ¶ † Dos conſtante matrimonio
in caſu repetitur. ſ. cum maritus ad ino-
piam uergit ſecundum quoſdam. ut. C. de
iur. do. l. ubi. & in auten. de æqualita. do. §.
ultimo. colla. 7. uel eſt ſequeſtranda cum
uir ſuſpectus habetur quod ſit eam diſſi-
paturus. ut. ff. de ſoluto matrimo. l. ſi cum
dotem. §. ſi maritus. in fine infra eo. ti. per
ueſtras. ſupra de ſequeſtra. poſ. c. ulti. ff. de
18 appel. l. Imperator. in fi. † Sed hæc ſenten
tia non placet. nam & uxor tenetur alere
uirum egentem. ut. ff. de iure dotium. l.
mutus. §. manente. Nec obſtant leges ſu-
perius allegatæ quæ dicunt uxorem poſ-
ſe repetere dotem uiro ad inopiam uer-
gente, quia uel ſunt correctæ per auten.
de æquali. do. §. illud colla. 7. uel oportet
illas intelligi & determinari per illud. ut
dicamus uxorem poſſe repetere dotem
conſtante matrimonio, uiro uergente ad
inopiam, ut dicunt leges ueteres. & malè
gubernante res ſuas ac malè utente, ſub-
ſtantia ſua. ut dicit autenti. ut ſic non ſuf
ficiat uirum ad inopiam uergere quo ad
dotem repetenda conſtante matrimonio,
ſed requiratur & aliud. ſ. quod & dilapi-
det bona ſua. Hæc fuit ſententia Albe. &
Azo. & hanc ſequi uidetur decre. infra eo.
titu. per ueſtras. Nam & ſi maritus ille ad
inopiam uergeret non tamen bona ſua di
lapidabat. unde ſi dotem habuiſſet repeti
non debuiſſet. & agens pro dote non de-
buit exceptione repelli. Et propterea ſen
tentia conſultum reuocatur. Nec obſtat
quod dicitur in eadem. decreta. per ue-
ſtras. de cautione præſtanda ut dos ſalua
eſſet, quia hoc fiebat ex prouidentia ſu-
perioris. non ſecundum legem quæ dicit
ſatis poſſe credi marito dotem cui credi-
tur & committitur corpus uxoris. ut. C.
de pac. conuen. l. hac lege. Vnde pro do-
te ſoluenda fideiuſſores uel mandatores
dari non debent. ut. C. ne fideiuſ. uel man.
19 l. 1. & 2. ¶ † Si uxor uiro præmoriatur dos
reſtituenda eſt patri ſcilicet profectitia.
uel à liberis eſt retinenda. ut no. ſupra
eodem titul. §. aduenticia. Si uero diuor-
tium fiat uiuente patre & filia. dos reſti-
tuenda eſt patri & filiæ. ut. ff. ſo. matri. l.
2. & l. poſt dotem uel ſaltem filiæ. ut infra
eod. c. 1. & ſupra de coniug. ſeruo. propo-
ſuit. & ſupra de pigno. ex literis. Si uerò
dos eſſet aduenticia. eſſet tantum mulie-
ri reddenda. ut. ff. ſolu. matri. l. quoties. §.
1. & in tali dote poſſunt intelligi decre.
20 præallegatæ. ¶ † Nunc reſtat uidere quan
do dos reſtituenda ſit. Et eſt ſciendum
quod ſi dos in poſſeſſionibus. hoc eſt in re
bus immobilibus conſiſtat, ſtatim debet
reſtitui matrimonio ſoluto. Si uerò in re-
bus mobilibus. puta pecunia, ueſtibus,
uel animalibus, tunc infra annum. ut. C.
de rei uxo. acti. l. una. §. cum autem. fru-
ctus autem ſi ante matrimonium ſillt per
cepti augent dotem. ſi poſt uiro cedunt.
21 ut. ff. de iure doti. l. dotis fructus † & ſi ma
ritus impenſas fecerit in rebus dotalibus
neceſſarias imputabit & dotem minuent.
utiles repetet actione mandati uel nego-
ciorum geſtorum uoluntarias tollet abſ-
que immutatione prioris ſtatus rerum.
ut. ff. de impenſis in re. dota. fac. l. prima
ſecunda & tertia cum alijs ſequentibus.
22 ¶ † In ſumma notandum eſt quod mari-
tus in dote reddenda non condemnatur
niſi inquantum facere poteſt. id eſt, ha-
bita ratione ne egeat. ut. ff. de regu. iur.
l. in condemnatione. & ff. de re iudi. l.
23 ſunt qui. & legibus ſequen. ¶ Item † in-
ter dotem & donationem propter nu-
ptias æqualitas in quatuor obſeruatur;
in conſtituendo; in pacto lucrando, in
augendo & in quantitate. ſed in hoc ulti
mo membro æqualitas ſecundum conſue
tudinem non ſeruatur. hæc probantur in-
fra eodem cap. ultim. §. ſanè. C. de pac.
conuen. ſuper dotem. l. ex morte. & in au
tent. ſuper ea ſignatis. quarum una inci-
pit. æqualitas altera augmentum.

SVM-

Summarium

1 *Contrahere ſecundas nuptias an ſit licitum.*
2 *Secundo nubentes an ſint benedicendi.*
3 *Pœnæ legales quæ inferuntur nubentibus infra annum luctus non tenent de iure canonico.*
4 *Peccans legis auctoritate non peccat.*
5 *Matrimonia reguntur iure poli, non iure fori.*
6 *Bigamia an ſit peccatum, & pœna.*
7 *Secundæ nuptiæ contrahi non debent niſi certum ſit de morte primi mariti, uel primæ uxoris.*
8 *Mulier quæ cum alio nupſit putans uirum ſuũ mortuum eſſe, illo redeunte ad priorem redire tenetur.*
9 *Diſpoſitio l. uxores. ff. de diuortijs non habet locum de iure canonico.*

¶ DE SECVNDIS NVptijs. Rubr.

TRactatum eſt ſupra in genere de
matrimonio. Nunc tractatur in
ſpecie ſcilicet de ſecundo matri-
monio. & ideo ſubijcitur hic rubri. de ſe
cundis nupt. ¶ Videamus igitur an ſe-
cundæ nuptiæ permittantur. & an ſecun-
do nubentes benedicendi ſint. Et an nu-
bentibus infra tempus luctus pœna uel
1 infamia irrogetur. ¶ † Eſt autem ſcien-
dum quòd ſecundæ nuptiæ & tertiæ & ul
terius permittuntur dummodo nullum le
gitimum ſubſit impedimẽtum. Vnde Hie
ro. Non damno bigamos nec trigamos
& ſi dici poteſt octogamos. ut 31. quæ-
ſtione. 1. aperiant Et dominus ſeptemui-
rum non damnauit. ut 31. q. 1. quòd ſi dor-
mierit. unde ſecundæ nuptiæ utroque te
ſtamento permittuntur. ut ſupra eodem
2 c. & q. 1. deus. ¶ † Secundo nubentes non
ſunt benedicendi. ut infra eo. c. 1. & c. uir
autem. Quod ideo prohibitũ eſt ne ſacra
mentum iteretur. ut in decre. uir autẽ & 1
quæſt. 1. quod quidam de con. diſt. 4. oſten
ditur. & 32. qu. 7. quemadmodum. Vel
forte hoc ſtatutum eſt ad exhortationem
continentiæ. alias quare non poſſit iterari
benedictio nuptialis cum alia ſacramen-
ta iterentur. ſcilicet pœnitentia extrema
unctio, manus impoſitio, ordinatoria uel
3 recõciliatoria ut. 1. q. 1. manus. ¶ † Infamia
& aliæ pœnæ legales quæ inferuntur nu-
bentibus infra tempus luctus. & quæ con-
tinentur. C. de ſecun. nupt. l. 1. & in auc.
ibi poſitis. quarum una incipit. hiſdem
pœnis. & alia incipit item ea. locum ſecun
dum iura canonica non habent. licencia
enim Apoſtoli indiſtincta eſt & abſoluta
quæ dicit. Mulier mortuo uiro ſoluta eſt
à lege uiri. nubat cui uult tantum in domi
no, ut infra eodem titul. ſuper illa. & c.
cum ſecundum apoſtolum ideſt nubat ſe-
cundum domini uoluntatem homini ſed
fidei chriſtianæ. ut. 28. q. 1. caue. & c. non
oportet nubat ſecundum ſtatuta eccleſiæ
cui dominus locum dedit ſtatuendi de his
ut. 28. q. 2. ſic enim neque. Vnde per licen
tiam apoſtoli infamia aboletur. ut infra
eod. titul. ſuper illa, & contrahens eius au
ctoritate pœnam non meretur. ut. C. ad
4 leg. Iul. de adul. l. gratus. † Qui enim pec-
cat non peccat legis auctoritate. ut. 23.
quæſtio. 4. qui peccat. 33. quæſtio. 5. no-
luit & 26. diſtinctione deinde. Leges au-
tem contrariæ præſertim in his hoc eſt
matrimonijs non dedignãtur ſacros cano
nes imitari. ut infra eo. ca. ul. ſupra de iud.
clerici in auc. ut clerici apud proprios. §.
penul. col. 6. † Matrimonia enim regũtur
5 iure poli, nõ iure fori. 7. q. 3. §. hinc diſtin
guendum. Et propterea dici poteſt quod
omnes prohibitiones quæ fiunt ex aliqua
cauſa ſpirituali præter cauſas canonicas
de matrimonio non contrahẽdo infra tẽ
pus luctus propter sãguinis turbationẽ. ut
ff. de his qui no. inf. l. liberorũ. §. 1. uel ne
maligna ſuſpitio præſtetur & feſtinantia
nubẽdi. ut in autẽ. de reſtitu. & ea quæ pa.
§. unum ſi quidem. coll. 4 uel ne dubitetur
de prole. an ſit primi uel ſecundi mariti.
ut. C. de diuor. & repudi. l. in conſenſu. §.
ſi uero. Item de matrimonio non contra-
hendo inter tutorẽ & pupillum propter
adminiſtrationis ſubuerſionem. C. de in-
terdict.

terdict ma. inter tu. & pu. per totum. Itē de matrimonio inter rectorem prouinciæ & prouincialem propter timorem impreſſionis. ut. C. ſi rector prouin. l. unam. per canones corriguntur. Vel dici poteſt quòd ſi prohibeantur matrimonia in caſibus illis contrahi ex cauſis ſuperius aſſignatis. contracta tamen tenent cum legitimus interuenerit conſenſus uel nullum canonicum ſubſit impedimentum. ¶ Sed
6 opponitur † dictum eſt ſupra quod ex ſecundis nuptijs nulla pœna uel infamia irrogatur. ſed nonne contrahitur bigamia quæ hominem ad ordines & eccleſiaſticas dignitates reddit indignum Reſpondeo ſic. Sed certe bigamia non eſt peccatum. ut 31. q. 1. aperiant. &. c. ſequen. & 26. diſtinct. deinde nec ex pœna prouenit aliquem promoueri non poſſe ſed ex defectu & ex alijs cauſis quas no. ſupra de tēpo. ordin. §. monogamus. Item non eſt pœna non ordinari. quia non ſublimitate graduum ſed in amplitudine charitatis acquiritur regnum dei. ut ſupra de tēpo. ordi. ad aures, in fi. ¶
7 † In ſumma notandum eſt quòd non debet aliquis uel aliqua ſecundo contrahere niſi certum ſit de morte primi mariti uel primæ uxoris. ut ſupra de ſpon. in præſentia infra eod. ti. dominus in auten. ut liceat ma. & auiæ. §. quod autem. coll. 8. quod ſignatur. C. de repudia. l. uxor. uel niſi conſtet ueriſimiliter. ut ſupra, ut lite non conteſta.
8 quoniam frequenter. §. ſi uero. † Vnde ſi mulier credens uirum mortuum cum alio contrahat, ab adulterio excuſatur. dummodo uiro redeunte. confeſtim ad ipſum redeat. ut 34. quæſtio. 1. cum per
9 bellicam. † Lex autem quæ dicit uirum in quinquennio expectandum. ut. ff. de diuor. l. uxores. ſecundum iura canonica non tenet.

¶ Finitur liber quartus.

Summarium

1 *Accuſatio quid ſit.*
2 *Accuſare qui poßint, & in quibus caſibus ſit permiſſa accuſatio.*
3 *Intellect. ad. l. ſi fœmina, C. ad S. C. Turpillianum.*
4 *Accuſari qui non poßint.*
Papa & Imperator ſunt ſupra ius, & legibus ſunt ſoluti.
Papa ſuperiorem non habet niſi ſolum Deum.
5 *Accuſationis forma.*
6 *Accuſator an debeat ſe inſcribere & ad pœnam talionis obligare.*
7 *Libellus an ſemper ſit neceſſarius in accuſationibus.*
8 *In notorijs nec accuſator requiritur, nec ordo iudiciarius obſeruatur.*
9 *Ordo eſt ordinem non ſeruare in notorijs.*
10 *Agitur quatuor modis de crimine.*
11 *Accuſationis quis ſit effectus.*
12 *Accuſatus de crimine & abſolutus, non poteſt ſuper eodem iterum accuſari.*
13 *Accuſatio quando refricari poßit.*
14 *Procurator quando admittatur in criminalibus.*
15 *Inquiſitio quid ſit, & quæ ſit eius natura, & qualiter in ea, procedatur. & num. 17. cum ſeq.*
Ea quæ domi fiunt per domeſticos probari oportet.
16 *Differentia an iudex ex officio deſcendat ad inquirendum, an aliquo procurante inquiſitionem.*
17 *Inquiſitio ubi fieri debeat.*
18 *Inquirendus an ſit citandus in formanda inquiſitione.*
19 *Teſtis eſſe non poteſt qui ſemel inter accuſatores apparuit.*
20 *Forma iuramenti teſtium in cauſa, inquiſitioni.*
21 *Inquiſitus conuictus qualiter puniendus.*
22 *Iudex inquirens qualiter procedere debeat, ſi nihil probatum ſit aduerſus eum, contra quem inquiritur niſi de ſola fama.*
23 *Inquirere ſi uelit ſuperior, reus autem dicit nolo ut inquiras, ſed præfigas terminum accuſare uolentibus, & accuſatore deficiente paratus ſum me purgare, an ſit audiendus reus, an uero iudex.*
24 *Reus an poßit probare innocentiam & excuſationem per familiares & cubicularios.*
25 *Adiutore inquiſitionis repulſo, an alius ſit admittendus*

mittendus, uel iudex ex officio procedat.
26 *Crimina ſemel audita indiſcuſſa præteriri non debent.*
27 *Infamia ortum habens ab inquiſitione, an inducat inquiſitionem. & nu. 29.*
28 *Deſcendere debet ſuperior ad inquirendum canonicus eccleſiæ ſuæ.*
30 *Denunciare quis debeat.*
31 *Denunciare qui admittantur, & num. 33.*
32 *Diſputare de apicibus iuris non conuenit, ubi de bona fide agitur.*

¶ Incipit liber quintus.

¶DE ACCVSATIONIBVS inquiſitionibus & denunciationibus. Rubrica.

PRoxime tractauimus de accuſatione matrimonij & de diuortijs quæ frequenter fiunt adulterij ratione. & ex hoc nacta oportuna occaſione de accuſationibus in genere nunc tractemus. Ideo ſubijcitur hic rubrica de accuſationibus inquiſitionibus & denunciatio. ¶ Vnde uidendum eſt quid ſit accuſatio. quis poſſit accuſare. quis poſſit accuſari. quæ ſit forma accuſandi. an accuſator inſcribere teneatur. an ſine accuſatione quis ualeat condemnari. Et an ſemel abſolu-
1 tus poſſit iterũ accuſari. ¶ † Accuſatio eſt
2 alicuius criminis delatio. ¶ † Poteſt autẽ accuſare quicunque non prohibetur. ſicut dicimus in teſtibus. ut. ff. de teſti. l. 1. in procuratoribus. ut. ff. de procura. l. mutus. Et in matrimonijs. ut ſupra de ſponſa. cũ apud. ¶ Prohibentur accuſare aliqui propter ſextum. ut mulieres ut. 2. q. 1. prohibentur. &. ff. eodem titulo. l. ulti. Hoc fallit in quibuſdam caſibus. ff. eod. ti. l. 2. ff. ad leg. Iul. ma. l. in quæſtionibus. inſti. de ſuſpe. tu. §. conſequens. Item cum proſequũtur iniuriam ſuam uel ſuorum ſemper admittuntur. qui autem ſuorum nomine intelligantur habes ff. eodem titul. l. 1. & 2. Item admittitur mulier ſecundum iura canonica. ut 2. q. 1. prohibentur. §. mulierem. ſcilicet in crimine fraudatæ annonæ. Itẽ in crimine ſymoniæ ut infra eod. ti. tantá. Et idem dici poteſt in alijs criminibus exceptis. & idem in crimine dilapidationis. Et quia exceptum eſt ut uidetur. ut 2. quæſtio. 7. quapropter, quia æquiparantur crimini fraudatæ annonæ. ad cuius accuſationem admittitur fœmina. ut ſuperius dictum eſt. Et in his caſibus in quibus admittitur mulier ad accuſandum nec inſcribit ad pœnam nec incidit in Turpillianum. ut. ff. ad Turpil. l. 1. §. accuſationem
3 &. l. mulier. † Nec obſtat. lex. C. eod. titu. ſi fœmina, nam ibi loquitur de fœmina quæ deſtitit ab accuſatione pacto corrupta. Item prohibentur accuſare pupillus propter ætatem. ut 2. q. 1. prohibentur. & ff. eodem titul. l. qui accuſare, in fi. in quibuſdam caſibus. ut. ff. eodem titu. l. 2. §. pupillus. Adultus autem poteſt accuſare cura torem. ut ff. de aucto. præſtan. l. datur. Itẽ alij propter magiſtratum ut conſules. ut 2. q. 1. prohibentur. ff. eodem titu. l. qui accuſare. quia nec ipſi in ius uocari poſſunt. ut. ff. ad lege Iu. de adul. l. ſi maritus. Quod de hijs magiſtratibus intelligo qui merũ habent imperium ſecus in modicis. ut ff. de iniurijs. l. nec magiſtratibus. Alij propter ſacramentum. ut milites qui iurant non ſe euitaturos mortem propter rem publicam. ut. 2. q. 1. prohibentur. niſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequantur. ut. C. qui accu. non poſ. l. non prohibentur. & l. ſi crimen. Alij propter delictum ut criminoſi & infames qui tamen admittuntur in exceptis criminibus contra infames. ut. 2. q. 1. in primis circa fi. ad accuſandum non ad teſtificandum, niſi illa adminicula interueniant de quibus infra de ſimo. licet Hely. & c. per tuas. Alij propter ſuſpitionem turpis quæſtus. ut qui duos reos in diuerſis iudicijs habet iudicio nondum finito, ut. C. qui accu. non poſ. l. cum rationibus. tertium enim accuſare non poteſt. niſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequatur. ut. ff. ad leg. Iul. de apul. l. inter liberos. §. ulti. &. ff. eodem. titul. l. hos accuſare. §. lege Iulia. Item qui ob accuſandum uel non accuſandum nummos accepit. qui incidit in legem Iuliam repetundarum ut. ff. ad legem Iul. repe. l. eadem. §. ultimo & in le-

in legem Corneliam. ut.2.q.1. concuſſio
nis.¶Alij propter conditionem ſuam. ut
liberi contra patronos. Alij propter pau-
pertatem.ut qui minus quam quinquagin
ta aureos habent in bonis. ut.2.q.1. prohi-
bentur.&.ff. eod.titu.l.qui accuſare. &.l.
alij.&.l.nonnulli. Item illi non admittun
tur ad accuſandum qui ad ſortilegos ma-
goſque cõcurrunt. ut.2.q.8.quiſquis. Hij
tamen omnes ſi ſuam uel ſuorum iniuriã
proſequantur admittuntur.ut in.l. multo-
ties.allegata prohibentur. ut.ff.eo. titu.l.
hij tamen.&.4.q.ulti.omnibus. & in cri-
minibus exceptis ut in crimine læſæ ma-
ieſtatis. hæreſis. ſimoniæ. fraudati cen-
ſus. fraudatæ annonæ dilapidationis. ut
in.l.prohibentur.15.q.3.ſanè.&.c. nemi-
ni infra de ſimo.tanta. & in his admittun
tur contra clericos infamatos. ut.2.q.1.in
primis circa fi. uel ſi ſuam aut ſuorum in-
iuriam proſequantur.ut ſupra de teſti. de
cætero, alias non admitterentur etiam in
exceptis criminibus cum generaliter pro
hibeantur laici etiam bonæ famæ & cle-
rici infames clericos accuſare. ut.2.q.7.
per totum & maximè in.c. ipſi apoſtoli.
&.c.teſtes. ſed inſtabis. In quo ergo ſunt
crimina excepte. Reſpondeo. quia infa-
mes de quibus ſuperius dictum eſt admit
titur contra laicos infames & contra cle-
ricos infamatos.ut dixi per.c.in primis.&
hoc in accuſatione. Item quia admittun-
tur in teſtimonium contra clericos inter
uenientibus illis adminiculis de quibus
ponunt decre. ille infra de ſimo.licet He
ly.&.c.per tuas. Si ergo legitimus nõ fue
rit accuſator non fatigetur reus. ut infra
eod.c.1.Niſi forte ut expurgatio indicatur
propter infamiam ut infra eo.ti. ueniens.
in fi. ſupra de confeſſis.c.1.in fi.2.q.6.præ
sbyter. uel ſaltem ſuperior ex officio ſuo
inquirat ut infra de collu. crimina infra e.
ti.qualiter.¶Item ſunt & alij qui ob reue
rentiam perſonarum illos quibus reuerẽ
tiam debent non accuſant. ut liberi liber
ti. beneficiati. ſerui. familiares. quibus ſi
hoc fecerint imponuntur uariæ pœnæ.ut.
ff.eod.ti.l.qui accuſare in fi. &.l.hij tamẽ.
§.1.C.eod.ti.l.iniquum.&.l. ſi quis ex fa-
miliaribus.&.l.contra eccleſiam. ut.12.q.
2.liberti.&.c.octaua. Idem in clerico be
neficiato.ut ſupra de poſtu c.ul. Item ſo-
cij & participes criminum non admittun
tur. ut ſupra de teſti.ueniens.C.de libera-
li cauſa.l.ſi filium. niſi forte denunciati-
uè uel exceptiuè agatur. ut ſupra de teſti.
quoniam infra de adul.ſignificaſti.¶Item
ab alio delatus alium accuſare nõ poteſt.
ut.2.quæſtio.1.prohibentur ſupra de teſti
bus.c.ultimo. ita ut nec etiam ſuum accu
ſatorem accuſet de pari uel minore. ſe-
cus in crimine maiori. ut.3.q.11.neganda
Condemnatus autem in crimine cum ſit
infamis alium accuſare non poterit niſi
ſuam iniuriam proſequatur.ut.ff.eo.l. qui
iudicio. Quod uerum eſt quod accuſare
non poteſt ſi nouam uelit accuſationem
in extraneum inchoare, ſecus ſi in ſuum
accuſatorem. nam poteſt ſi per ſententiã
non amiſerit libertatem & ciuitatem.ut.
ff.de pub.iudi.l.is qui. parcendũ eſt enim
ei qui prouocatus uoluit ſe ulciſci.ut.ff.de
bo. liber. qui cum maior.§.ſi libertus.
4 ¶†Accuſari autem non poſſunt aliqui pro
pter excellentiam dignitatis. ut Papa &
Imperator,ipſi enim ſupra ius ſunt & le-
gibus ſoluti ſunt. ut ſupra de conceſſio.
præben. propoſuit.C.de legibus & cõſti.
l.digna uox. papa enim ſuperiorem non
habet niſi ſolum deum. ut.9.q.3. nemo
aliorum,niſi in crimine hæreſis. ut.40.di
ſtin.ſi papa. Item magiſtratus non accu-
ſatur.ut no.ſupra eo. titu.§.item alij pro-
5 pter magiſtratum.¶†Forma accuſationis
hæc eſt. concipietur libellus accuſationis
continens ea quæ leguntur.2.q.ul. libello
rum. in prin.& in auc.de exhibẽ.re.§.ſu-
ſcepto.& de hoc no.ſupra de libel. ob. in
6 fi.¶†Debet autem accuſator inſcribere &
ſe ad pœnam talionis obligare, ideſt, ad
talem pœna qualem accuſando inferri in
tendit. quia calumniantes ad uindictam
poſcit ſimilitudo ſupplici. ut.2.q. ul.quiſ-
quis.&.q.3.calumniator.&.c.qui non pro
bat. Quidam excipiunt quoſdam caſus,
ſcilicet cum quis accuſat de leui crimine.
ut.ff.eo.ti.l.leuia. Item cum mulier accu
ſat.ut dixi ſupra eod.titu.§.3. Item in cri

mine apo-

mine apoſtaſiæ.ut.C.de apo.l.apoſtatum.
Item cum accuſatur chriſtianus quod iudæam. duxerit in uxore.ut.C.de de iudæ.
l.ne quis. Item cum maritus accuſat mulierem de adulterio iure mariti.ut.4. quæ
ſtione.4.§. aliquando.C. ad leg. Iul. de
adul.l.quamuis.&.l. iure maritl. Item in
accuſatione falſæ monetæ.ut.C. de fal.
mo.l.1.Item ſi tutor accuſat. ut.C. qui ac
cu. non poſ.l.2. Item cum quis ex neceſſitate accuſat. ut hæres uolens uindicare
necem defuncti. ut.ff.qui. ut indig.l. tutor. Item in crimine abigeatus.ut.C. de
abige.l.una. Item cum per officiales crimina nunciantur. ut.C. qui accu. non
poſ.l.ea quæ. Sed eſt ſciendum quod ſi accuſator non inſcriba ex natura tamen ac
cuſationis pœna calumniæ uenit. ut.C.
7 eodem titulo.l.ultima.¶ † Item eſt ſciendum quod in accuſationibus non ſemper
neceſſaria eſt libelli conceptio. ut in leui
crimine. ut.ff. de accuſa.l. leuia. Item in
notorio.ut.C.eodem titul. ea quæ.4.quæ
8 ſtione.4.§. aliquando †. in notorijs enim
nec accuſator requiritur nec ordo iudiciarius obſeruatur ut ſupra de fil.præsby.quo
niam infra eodem titul.euidentia infra de
purga.ca. cum dilectus.2. quæſt.1. ſcelus.
9 &.c.qui lotharius. † Nam in talibus ordo
eſt ordinem non ſeruare. ut ſupra de iureiuran.ad noſtram. ſecus in manifeſtis
& non notorijs. ut.11. quæſtione.3. eorum ſupra de diuor. porro. Item plerunque de crimine agitur. nec eſt neceſſaria
libelli conceptio. ſed ſine accuſatore ad
pœnam proceditur.ut.ff.ad.l.Iul. de adul.
l.1.§.ſi publico.ff. de proba.l.pe.C. de teſti.l.nullum. inſtit. de ſuſpec.tu.in.§. præ
terea. Item in calumniatore. tempore ſen
tentiæ poſtea non. ut.C. de calum.l.1.2.
quæſt.4.§.notandum.ff.de bo. liber.l. qui
cum maior.§. ſi libertus. Et idem dicunt
quidam in falſo. ut.C.ad le. Cor. de fal.
l.ubi. Sed nos intelligemus legem illam
cum principaliter de falſo agitur non incidenter. alias autem generaliter ad pœnam ordinariam de crimine agi non poteſt ſine accuſatore & ſine libello. ut. de
mun.& ho.l.reſcripto.§.ſi quis accuſatorem.2.q.1.nihil. Ordinariam ideo dixi.
quia plerunque agitur ſecundum iura canonica de crimine ciuiliter non ad pœnam
ordinariam. & tunc nec accuſator nec li-
10 bellus eſt neceſſarius. † Vnde notandum
eſt quod in foro. eccleſiæ quatuor modis
agitur de crimine, per accuſationem, inquiſitionem, denunciationem, exceptionem. Nec obſtat infra eodem titul. ſuper his. nam uerum eſt quod crimen tribus modis ualet opponi. ut ibi dicit. ſed
quatuor modis agitur. ut dictum eſt. nam
per inquiſitionem agitur de crimine. nec
tamen tunc crimen opponitur. In primo
ergo modo & accuſator & libellus eſt neceſſarium niſi in caſibus ut ſuperius dictum eſt. in tribus caſibus ſequentibus
non. unde accuſationem præcedere debet inſcriptio. ut infra eodem titulo: ſuper his. Quod fallit caſualiter ut ſuperius
dictum eſt. Inquiſitionem clamoroſa inſinuatio. ut infra eodem titulo qualiter in
fra de ſimo. licet Hely.&.c per tuas. Denunciationem charitatiua monitio. ut infra eodem.ca.2.& in decreta: licet Hely.
&.c.per tuas.2. quæſtione.7.accuſatio: &.
c.ſi quis erga. Exceptione ad exordinariam pœnam obligatio. ſed contra electum confirmatum excipiatur. ut infra
11 eodem titul.ſuper his.¶†Effectus accuſationis eſt depoſitio.inquiſitionis ab admi
niſtratione remotio! denunciationis pœnitentia uel correptio, exceptionis conſe
crandi excluſio. ut infra eodem titu.ſuper
his. In caſibus tamen ex denunciatione
ſequitur amotio. ut cum quis agere non
poteſt pœnitentiam, eo retento quod uitioſe quæſiuit. & ſuper quo denunciatus
eſt, ut in ſimonia in ordine. ut.1.quæſt.1.
ſi quis.& quæſt.7.requiris. Item in digni
tate & beneficio ſimoniaco. ut.13. diſtin
ctio. nerui. In re furtiua uel uiolenta.
ut.14 quæſtio.6.ſi res aliena. Idem in re
per dolum quæſita quam reddere quis te
netur ut uiolenta.ut ſupra de reſti.ſpo.ſæ-
12 pe contingit.† Si quis autem accuſatus de
crimine fuerit abſolutus non poteſt ſuper
eodem iterum accuſari. ut infra eodem
titul. de his, ſiue enim crimen remiſſum
ſit à par-

ſit a parte recidiuo dolore iterari non debet. 2 3.q.4. ſi illic. ſiue per abolitionem nomē rei deletum ſit, alius accuſationem repetere non poteſt. ut 2. quæſtione. ultima. in fin. ſiue crimen remiſſum ſit per in integrum reſtitutionem. ut. 2. quæ. 3. §. notandum ſiue accuſatore nō probante reus ſit abſolutus non poteſt accuſatio refricari. ut. ff. naute caupo. ſtat. l. licet. §. ulti-
13 mo † niſi in duobus caſibus cū poſterior accuſator docere paratus eſt priorem accuſatorem præuaricatum fuiſſe. ut. ff. de præuarica. leg. 3. uel eum poſterior primam accuſationem ſe docet ignoraſſe. ut
14 ff. de accuſa. l. ſi cui. §. hiſdem. ¶ † In ſumma ſciendum eſt quòd in cauſis criminalibus principales requirūtur perſonæ. nec interuenit procurator ut. 5. quæſtione. 3. in criminalibus. &. ff. de publi. iu. l. penul. §. ad crimen. Fallit hoc in quibuſdam caſibus. In crimine iniuriarum ut 3. quæſtione. 9. §. niſi. Item admittitur procurator ad excuſandum. ut infra eo. ti. ueniēs & 23. q. 5. reos. Item eum de crimine agitur non criminaliter ut ſupra de procuratur infra eodem titu. ſuper his, de ſen. & re. iu. cum I. &. A. Item in leuibus criminibus. ut. ff. e. l. leuia. Item ſi ſi crimen nō excedit pœnam relegationis. ut. ff. an per alium cauſa appella. exer. ua. l. unam. Itē in crimine ſuſpecti tutoris. ff. de procura. l. non ſolum. §. ult. Item cum quis accuſat alium de ingratitudine. ut. ff. de procura. ſed hæ perſonæ. §. patronus. Item in popularibus actionibus interuenit procurator ad agendum. ut. ff. de procura. l. licet in popularibus. ſed non ad defendendum. ut. ff. de popula. actio. l. qui popularis. Item dominus defendit ſeruum in crimine. ut. ff. de accuſatio. l. ſi cui. §. ult. Quidam tamen dixerunt quòd ſemper in crimine poteſt interuenire procurator ex parte rei. poſt litem conteſtatam ut 5. quæſtione 3. reos. Sed illud locum habet in procuratore dato ad allegandas cauſas abſentiæ, non cauſas cauſæ. ut. ff de procu. l.
15 ſeruum. §. publicè. ¶ † Videamus de ſecunda parte rubricæ ſcilicet de natura inquiſitionis, & qualiter procedatur in ea. In primis no. eſt differentia inter inquiſitionem quæ fit contra ſingularem perſonam. & illam quæ fit tam in capite quam in mēbris, quia in prima requiritur ordo ille quam infra eodem titu. qualiter. In ſecundo caſu de plano & ſine ſtrepitu fieri habet ut infra eo. titu. olim. Vbi autem agitur de ſtatu eccleſiæ, requiruntur teſtes tales quales in eccleſia inueniūtur. Et eſt ratio quia ea quæ domi fiunt per domeſticos probari oportet. ut C. de repu. l. conſenſu. ſupra de teſti. ueniens. ubi uerò contra ſingularē perſonam. tūc legitimi adhibentur. ut ſupra de ſenten. & re iudi. cum
16 I. & A. ¶ † Item nota differentiam an iudex ex officio ſuo deſcendat ad inquirendum. an aliquo procurante inquiſitionē. Nam in primo caſu inquiſitor facit iurare illum contra quem inquirit, ut ſuper eo de quo inquirit ad interrogata reſpondeat ut infra eo. ti. cum dilectus. In ſecundo caſu non faciet illum iurare. ſed promotor inquiſitionis probabit illud ſuper quo literæ ſunt obtentæ ſi ex delegatione inquiritur. uel coram ordinario ſi ordinarius inquirit. & ſi non probauerit tunc promotor uel adiutor inquiſitionis punietur ut infra titu. proxi. cū dilectus. Item & aliam differentiam notabis quia cum inquiſitor ex officio ſuo procedit publicatis atteſtationibus. denuo ab alijs teſtibus inquiret, ut 2. quæſtio. 1. notum 2. quæſ. 5. habet hoc proprium. & cap. Mennam. Cum autem aliquo adiuuante inquiſitionem non ſic. timetur enim de ſubornatione. ¶ Fieri autē
17 † debet inquiſitio in loco in quo perſona de qua inquirēdum eſt conuerſatur. ut 22. quæſtio. 1. paratus. 24. quæſt. 1. pudenda. ſupra de electio. poſtquam ſupra de præ-
18 ſumpti. quoſdam. † Citabitur is contra quem inquirendum eſt & ſignificabuntur ei crimina de quibus eſt inquirendum ut 5. quæſtio. 2. ſi primates. & infra eodem titu. qualiter. §. debet. Is autem contra quem inquiritur poterit opponere contra inquiſitionem de ſuſpecto. ut infra eodem titu. ad petitionem. Item poterit opponere quòd ſit criminoſus. ut ſecunda quæſt. ſeptima iudicet. Poterit

terit opponere contra teſtes. ut infra eo-
dem titul.cum oporteat.&.c. qualiter in-
fra de ſimo. licet Hely.&.c. per tuas.nam
ibi cum de crimine excepto inquiritur.
eſt ſpeciale ut criminoſi admittantur. Si
ergo inquiratur de non excepto . non ad-
mittentur . ut.2.q.1. deus ſupra de teſti.
cogen.præterea 35.q.6.epiſcopo.Poterit
obijcere ad dicta teſtium.ut infra eod. tit.
qualiter. §. debet . poterit excuſationes
ſuas proponere.ut infra eodem.ca.cum di
lectus . Poterit opponere in perſonam
denunciantis & literas impetrantis. ut in
fra eodem titulo.cum oporteat.& ca. di-
lectus Inquiſitor faciet iurare illos qui
denunciauerunt . ut in decre. licet Hely.
19 † Secus eſt cum agitur per modum accu
ſationis , quia qui ſemel apparuit inter
accuſatores teſtis eſſe non poteſt.ut infra
20 eo.cum . P. ¶ Forma † iuramenti teſtiũ
in cauſa inquiſitionis diuerſa eſt a forma
illa quæ in cauſis alijs obſeruatur.Nam in
alijs cauſis teſtis iurat dicere ueritatem
de his quæ uidit & quæ in præſentia eius
dicta ſunt. ut 3.quæſtione 9. teſtes . §. de
his quæ &.c.cohortamur.Sed in cauſa ma
trimoniali cum de conſanguinitate agi-
tur forma iuramenti teſtis eſt , quia iura-
bit teſtis de his quæ nouit circa parente-
lam uel credit & quod à maioribus acce-
pit.ut ſupra de teſtibus.licet. & in his ca-
ſibus in quibus agitur in figura iudicij &
ſunt partes teſtis dicet tam pro una parte
quam pro altera . nam communis eſt. ut.
14.quæſt.6. non ſane. In inquiſitione ue-
rò forma iuramenti teſtis eſt.ut ſuper cri-
mine dicat plenam ueritatem . ut in de-
cre.licet Hely. Si uerò ſuper ſtatu eccle-
ſiæ inquiratur , tunc forma iuramenti te-
ſtium duplex eſt. nam aut iurat ueritatem
dicere de his quæ ſcit uel credit in eccle-
ſia reformanda exceptis occultis. ut in-
fra eodem titul.olim.uel quòd reſponde-
bit ad interrogata. ut infra eod. titul.cum
21 dilectus. † Sed ſi is contra quem inquiri-
tur conuincatur qualiter puniendus ſit à
nonnullis in dubiũ reuocatur eo quod cir
ca hoc diuerſimode loqui uidetur. Ad hoc
dico ꝙ ſi contra prælatũ inquiritur admi-
niſtrationem habentem . certa eſt pœna
ſcilicet ab adminiſtratione remotio exẽ-
plo uicilli. ut infra eod. tit.qualiter.tunc
ergo non erit arbitraria. Nam facti qui-
dem quæſtio in arbitrio eſt iudicantis.pœ
næ uero perſecutio non eius uoluntati
mandatur ſed legis arbitrio reſeruatur.ut
2.q.3.§.notandum . & accedunt ad idem
ff.de uerbo.ſignific.l.ſi qua pœna.&.ff.ad
Turpil.l.1.§.primo.Si uero fiat inquiſitio
contra prælatum non habentem admini-
ſtrationem . tunc , eſt arbitraria pœna .
Nam tunc ſecundum merita perſonæ &
qualitatem exceſſus pœnam poterit iu-
dicantis diſcretio moderari.ut infra eo.ti.
inquiſitionis. in fi.1.reſponſo.& arg.1. de
ſimo.de regula.&.c.dilectus.Sed hæc fal-
lunt in criminalibus enormibus. quæ or-
dinis executionem ſuſcepti aut retentio-
nem beneficij etiam poſt peractam pœ-
nitentiam impediunt. ut eſt uidere in ho-
micidio & ſimonia . in ordine & benefi-
cio.ut infra eod.inquiſitionis . In his.n.&
conſimilibus ſic eſſet ſicut in accuſationis
iudicio procedendum. ut dicit illa decre.
inquiſitioni.Quæ autem ſint enormia de-
licta & de effectu ipſorũ no. ſupra de tem
22 po.or.& qual.or.§.circa.¶Sed † quid ſi ni-
hil probatum ſit aduerſus eum cõtra quẽ
inquiritur niſi de ſola fama . Si crimen de
quo inquiſitum eſt perſeuerantiam habet
facti , admoneat eum ordinarius primo
ſeorſum,poſteà coram teſtibus,& ſi infa-
mia perduret ſuſpendet eum uſque ad ſa-
tisfactionem condignam ut infra de pur-
ga. cano. ſi quis præsbyter. Et in eo caſu
intelligo quòd præsbyter infamatus de-
bet ſuſpendi. non enim dico quòd ſtatim
propter infamiã debet ſuſpendi niſi enor
mitas delicti uel ſcãdalũ hoc expoſcat ut
infra de purga.cano.inter ſollicitudines .
Cæterum ſi omnes teſtes dicunt eum in-
nocentem non ſuſpendetur nec onerabi-
tur purgatione niſi ex abundanti hoc fiat
ad tollendam infamationem facti.ut.2.q.
23 5.habet.&.c.mennam.¶ † Itẽ quid ſi ſupe
rior uelit inquirere , reus autẽ dicat nolo.
ut inquiras ſed præfigas terminũ accuſare
uolẽtibus,& accuſatore deficiẽte paratus
ſum me

ſum me purgare. nunquid audietur reus
an iudex. Videtur quod reus quia quod
reus petit ordinarium eſt. quod dicit iu-
dex eſt extraordinariũ & iudex potius or-
dinario quam extraordinario iure proce-
dere debet ut. 2. quæ. 1. multi. in fi. &. ff. de
mino. l. in cauſæ. Puto potius inquirendũ
quia purgatio ſequitur inquiſitionem. ar.
infra de purga. cano. inter ſollicitudines.
24 ¶ † Sed quæritur an reus poſſit probare in
nocentiam ſuam & excuſationem per fa-
miliares & cubicularios, Reſpondeo ſic
ut 11. q. 2. manifeſtæ. & 2. q. 7. cũ paſtoris.
Item quid ſi alienus qui non eſt de diœce
ſi impetret inquiſitionem hoc ſupprimẽs
in impetrando poteſt præſumi ipſum non
charitatiue moueri cũ non interſit ipſius.
25 ¶ Item † quid ſi repellatur adiutor inquiſi
tionis. nũquid alius admittetur uel iudex
ex officio ſuo procedet. Reſpondeo admit
tetur alius. ut infra eodem tit. cum opor-
teat. & argu. ff. de inoffi. teſta. l. poſthu-
26 mus. §. primo. † Crimina enim ſemel au
dita indiſcuſſa præteriri non debent. ut in
fra de collu. dete. crimina. nec refert un-
decũque claruerint. ut 24. q. 3. ecce. Item
inquiſitio nititur ex officio ſuperioris. &
ideo iterari poteſt. ut 2. queſt. 5. habeat
27 hoc proprium. & ca. mẽnam. ¶ † Itẽ quid
ſi infamia ortum habeat ab inimicis: nun
quid inducet inquiſitionem. Reſpondeo,
non. ut infra eodem titu. qualiter. & c. in-
quiſitionem. in fin. 11. quæſtione 3. in cũ
ctis. & 2. quæſtione 4. omnibus infra de
purgatio. canonica cum in iuuentute. Sed
cum difficile ſit ortum infamiæ probare.
cum ipſa fama a certo auctore procedat.
ut de cond. 4. ſanctum eſt. Satis dici poteſt
quòd & ſi eſſet inquiſitio. non tamen ceſ-
ſabit purgationis iudicium ut infra e. c. in
28 quiſitionis in fi. ¶ Debet autem † deſcen-
dere ſuperior ad inquirendum cum cano-
nicis eccleſiæ ſuæ. ut 86. diſ. ſi quid uero.
25. quæ. 7. ſi quid. Intelligo hic eccleſiam
ſuam ſcilicet majorem. hoc eſt cathedra-
lem ut infra de uerbo. ſign. c. cum clerici.
Sed ſi abbas uel alius prælatus inferior ab
epiſcopo ſit infamatus. puto in inquiſitio-
ne & alios prælatos diœceſis connicis ad-
iungendos. ut 18. quæſt. 2. ſi quis abbas,
29 ¶ In ſumma notandum eſt. † quod infa-
mia orta ad denunciationem paucorum,
non inducit inquiſitionem ut infra eo. tit.
inquiſitionis in fi. Vnde is contra quem
mãdatur inquiſitio fieri, poterit excipe ut
dicat inimicos eſſe denunciatores. Item
ipſum denũciaſſe ſuper eo de quo ante fue
rat infamatus ut infra eo. ti. cum oporteat
multa enim falſa principi referuntur. ut. 2.
q. 5. bidmm, in fi. ſub tali enim conditio-
ne. commiſſio facta uidetur. ut ſi infamia
& clamor præceſſerint unde. de hoc eſt
primitus inquirendum. ut in illa decr. cũ
oporteat. Nec obſtat infra eo. c. ult. ubi ad
denunciationem quandoq; mandatur in-
quiri quia. ſi ſuperior mandat inquiri ex-
ceptio prædicta nihilominus ſalua manet.
¶ Nunc reſtat uidere de tertia & ultima
parte rubricæ ſcilicet denunciationibus,
30 † Eſt igitur ſciendum quod ad denunciã-
dum tenentur omnes ſecundum quoſdam
ut 2. q. 1. ſi pecauerit. & q. 7. qua propter
11. q. 3. tam ſacerdotes. 45. diſt. ſed illud
quod & Hug. concedit. Sed dura eſt hæc
opinio & multos conſtituit trãſgreſſores.
Et propterea alij benignus dicunt quod il
lud mandatum euangelicum ſi peccauerit
& c. non extenditur niſi ad illos qui in ma
giſtratu ſunt poſiti, ſiue ſint clerici ſiue lai
ci. argu. ad hoc 33. q. 4. duo iſta nomina
13. q. 4 præsbyterorum, quo ad alios au-
tem eſt conſilium. Et hoc uerum eſt in pec
cato commiſſo ſecus in committendo nã
quo ad illud omnibus eſt præceptũ ut 22.
q. 5. hoc uidetur quicunque ergo habet fa
miliarẽ tenetur corrigere. ut 33. q. 4. duo
iſta nomina. 23. q. 5. non putes. Et quæ-
ſtio intelligatur præceptiue quo ad præla
tos, conſultiuè quo ad priuatos eſt arg. 23.
31 q. 4. ca. 1. ¶ † Sed dubitatur an infames &
criminoſi admittantur ad denunciandum.
Et uidetur quod ſic, quia omnes ad hoc
ex præcepto tenentur ſecundum unam o-
pinionem. Et quòd infames admittan-
tur arguitur ex multis iuribus. 24. quæſt.
1. quiſquis ſupra deſponſa, præterea. &
ubi ad correctionem agitur non requiri-
tur tantus rigor ut in prædicto. cap. hoc
uidetur

2 uidetur † ubi de bona fide agitur non conuenit de iuris apicibus diſputare ut. ff. manda.l. ſi fideiuſſor. §. quædam. Sed è contra uidetur quia tantum honeſtiores perſonæ admittantur. ut 35.q.6.epiſcopo ſinodo. & non infames. ut ſuprà de teſti.co.præterea. Nam & ad populares accuſationes nõ admittuntur niſi perſonæ integri ſtatus ut. ff.de popula. ac.l. popularis. Scripſerunt Io. & Tan. quod quilibet admittitur ad denunciandum dummodo bono zelo denunciet ſupra de ſentent.& re iudica.cum I. & A.Sed licet admittantur infames & irregulares non tamen criminoſi cum enim criminoſi nõ correxerint ſua crimina præſumitur quòd
3 zelo denuncient aliena.†Has ſummas approbo ut tamen inter denunciationem & denunciationem diſtinguas. quia denunciatio quæ fit de peccato commiſſo eſt euangelica. ſed illa quæ fit de committendo eſt canonica. Ad hanc canonicam quilibet admittitur ut ſuprà de cogna. ſpi. tua.ad hanc qualiſcunque notitia ſufficit. ut in capitu. hoc uidetur in qua turpitudo propria non obſiſtit.ut ſupra de ſpoli.præterea. quam non impedit iuramentum præcedens. ut 14. diſtinctio. nerui. Ad quam non faciendam ſi quis ſe iuramento aſtrinxerit iuramentũ non tenet. ſupra de iureiuran. quemadmodum quæ omnia in denunciatione euangelica non contingunt. ut ſuperius dictum eſt.Quamuis autem poſſit quilibet dummodo non criminoſus ut ſuperius notandum eſt peccatum denunciare commiſſum. ut in aurẽ.quomodo opor. epiſc. §.licentiam,colla.1.& in autent. de non alie. aut permu.§.ul.coll.2. & circa accuſationem ſolennia.ut 4.q.4 §. aliquandò. &.C.de accu.& inſcript.l. ea quæ tamen nunciatores his quæ nunciant aſſiſtere debent. ut.ff.ad Turpill.l.ab accuſatione §.nunciatores &. C. de accu. & inſcript. l.ſinguli. & ſi non probauerint quod denunciant punientur. ut infra titu. proxi. cum dilectus.

Summarium

1 *Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur. & tribus pœnis ſubijcitur.*

2 *Calumniari quid ſit, & quid præuaricari. & quid tergiuerſari.*

3 *De calumnia qualiter quis conuincatur.*

4 *Præuaricator quis dicatur.*

5 *Tergiuerſator quis ſit, & qualiter puniatur.*

¶DE CALVMNIATORIBUS. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de accuſationibus & accuſatoribus. ſed quia plerunq; accuſatores calumniantur. Idcirco ſubiicitur hic rubrica de calum. ¶ Videamus igitur quid ſit calumniari. qualiter quis de calumnia conuin-
1 catur. & qualiter puniatur. ¶†Eſt autem ſciendum quòd accuſatorum temeritas tribus modis detegitur & in tribus pœnis ſubijcitur. Aut enim calumniantur aut
2 præuaricantur. aut tergiuerſantur.¶†Calumniari eſt falſa crimina intendere. Præuaricari uera crimina abſcondere. Tergiuerſari in uniuerſum ab accuſatione deſiſtere. ut 2.q.3.§. notandum.ff.ad ſenatuſ.conſult.Turpill.l.1.℟.1.Et quòd dixi calumnia eſt falſa crimina intendere. ſubaudi ſcienter & animo calumniandi. ut infra eodem titu.c.1. ¶ Calumniatoribus pœna lege remia irrogatur. ut.ff. eod.titu.l.1.§.1. Nam calumniantes ad uindictam poſcit ſimilitudo ſupplicij. ut not. ſupra titul. proxi.§.debet autem ac-
3 cuſator inſcribere. ¶† Conuincitur quis de calumnia ſecundum quoſdam eoipſo quod non probat quod intendit. ut 2.q. 3.calumniator. &.c.qui non probat. C. de aduo. diuer. iud.l.1.ff.de teſti. l. 3. §. idem diuus Adrianus. C.de famo. libel. l.1.in fin. C.ad leg.Iulia. de ui publi.l. ſi quis ad ſe. &.C.de fruct. & lit. ex.l. non ignoret. Sed non eſt ita, quia non protinus calumniari uidetur qui non probat quod intendit. unde eius rei inquiſitio ſpectat ad iudicem qui reo abſoluto animi de-

mi deſtinatione. argumentum.ff.de uerborum ſignificatione.l. fugitiuus. quia poſt ſententiam abſolutionis hoc non liceret. ut.C.de cal.l.1.de accuſatoris incipit conſilio quærere qua mente ductus ad accuſationem proceſſit & tunc condemnabit eum uel abſoluet quorum alterū ex forma ſententiæ apparet. ut 2. q.3.§. notandum. ff. eodem titulo.l.1.§.1. poteſt enim eſſe quòd accuſator qui non probat iuſtam habuit cauſam ueniendi ad crimen. ut.C.eodem titulo.l.qui non probaſſe. Si uero iudex de hoc non acquiſierit durante adhuc primo iudicio, poſtea non poteſt. ut.C.eodem titu.l.1.niſi noua contra accuſatorem eundemque calumniatorem accuſatio inſtituatur.ut.C. de aduo.diuer. iudi.l.1. Vel poteſt in continenti reo abſoluto condemnare calumniantem. præhabita tamen inquiſitione, quia quæ incontinenti fiunt ineſſe uidentur.ut C.de pac.l.petens.ff.ſi cer. peta.l.lecta. Et nota. quòd ubi certa eſt pœna imponenda accuſato ſi conuincatur certa eſt, & imponenda accuſatori calumnioſo quia eadem. ſed ubi incerta eſſet illa quæ imponenda eſſet accuſato tunc accuſatori in calumnia comprehenſo imponetur tanta & talis pœna quanta & qualis pro crimine obiecto ab accuſatore ſolet imponi. ut C.eod.titu.l. ulti.ff.ad ſenat. conſul. Turpil.l. & in priuatis. ¶ † Præuaricator autem dicitur

4 quaſi uaricator qui diuerſam partem adiuuat prodita cauſa ſua. quod nomen Labeo à uaria concertatione tractum ait, nam qui præuaricatur ex utraque parte conſiſtit. quinimo ex altera. Hic autem extra ordinem ſolet puniri. ut 2. qu. 3. §.notandum in uerbo præuaricator.&.ff.

5 de præuarica.l. 1. &. 2. ¶ † Hic autem tergiuerſatur qui terga uertit accuſato, & circa abolitionem ab accuſatione deſiſtit. Hic incidit in Turpill. & extra ordinem punitur. ut.2. qu. 3.§. notandum. in uerbo. ſi quis.&.ff. ad Turpill.l.1.§. ſi quis autem.

Summarium

1 *Simonia quid ſit.*
2 *Simonia unde dicta.*
3 *Simonia committitur tribus ſpeciebus muneris.*
Munus aliud ab obſequio, aliud à manuque, aliud a lingua.
4 *Simonia uoluntate ſola committitur. & nume.9.*
5 *Caſus in quibus munus à manu in ſpiritualibus licitè intercedit.*
6 *Obſequium ſpirituale an poſſit ſine uitio praſtari & pacto.*
7 *Exennia an inducant ſimoniam.*
8 *Modica quantitas pro re ſpirituali ex pacto data an inducat ſimoniam.*
9 *Simoniacus furi comparatur.*
Vſuram quæ inducant.
10 *Simonia an committatur ſi aliquid detur pro calice ſeu ueſtibus benedicendis.*
11 *Simonia in quolibet eccleſiaſtico miniſterio exercendo committi poteſt.*
12 *Cautio an ante promotionem alicuius exigi poſſit ſine uitio ſimoniæ.*
13 *Superioris autoritas uitium tollit.*
14 *Dare intelligitur qui quod ſibi debetur remittit.*
15 *Simonia eſt crimen enorme.*
16 *Simoniacus à quolibet accuſari poteſt.*
17 *Miſſam cantare poteſt quilibet peccator præter ſimoniacum.*
18 *Iura canonica quare ſimoniam & fornicationem proſequantur.*
19 *Suſpenſi & excommunicati excluduntur à participationem ſacramentorum.*
20 *Simoniacus qualiter debeat puniri.*
21 *Accuſatus de ſimonia, pendente accuſatione, officium ſuum exequi prohibetur.*
22 *Beneficium ſimoniace adeptus tenetur ad omnes fructus perceptos & percipiendos.*
Fur ſemper eſt in mora & ad damna tenetur.
Poſſidens ſine titulo tenetur ad damna & lucra percepta & percipienda.
23 *Pecunia ſimoniacè data cui ſit reſtituenda.*
24 *Prælatus aliquid ab eccleſia per ſimoniam extorquens duplicatum reſtituit.*
25 *Simoniam an inducat omnis pactio in re ſpirituali*

ſpiritųali interueniente.

Pactum in traditione rei propriæ apponere licet.

26 *Simoniam an committat exigens aliquid in exequijs mortuorum, uel in benedictione nubentium. & in conſecrationibus epiſcoporum.*

27 *Diſpenſare cum ſimoniaco an quis poßit.*

28 *Epiſcopus an poßit cum ſimoniaco diſpenſare. & num. 35.*

29 *Simoniacè ordinatus quis dicatur.*

30 *Damni nihil ſentire, qui prohibuit.*

31 *Prohibitio in caſibus nihil operatur.*

32 *Tacens plerunque præſumitur conſentire.*

33 *Abſentia aliquando plus operatur quam contradictio.*

34 *Diſpenſatio quando dicatur fieri ſemiplenè, quando plenè & quando pleniſsimè.*

36 *Intellectus ad c. erga. 1. q. 1.*

37 *Sacerdos an peccet uel ſimoniam committat miſſam pro denarijs celebrando, uel alia officia exequendo.*

38 *Laici an compelli poßint ad præſtandum oblationes.*

39 *Simoniacus an efficiatur qui ſe cum bonis ſuis eccleſiæ confert.*

40 *Paupertas delinquenti non ignoſcit.*

41 *Famis neceßitas excuſat à furto.*

42 *Mediatores ſimoniæ, ſimoniaci ſunt & infames, nec ad teſtimonium admittuntur.*

¶ DE SIMONIA. Rubr.

INter cætera crimina eccleſiaſtica ſimonia primum obtinet locum. Nam ſimoniaci uelut primi & præcipui hæretici ab omnibus fidelibus ſunt reſpuendi. & omnia crimina ad comparationem ſimoniaci hæreſis quaſi pro nihilo reputantur. ut. 1. q. ult. parer. & quia uſitatum eſt tantum malum. ut. 1. q. 1. reperiuntur. & ideo exaggerandum. ut. ff. de pœ. l. aut facta. §. ulti. Idcirco præmiſſo de accuſatore & eius calumnia. ſtatim ante alia crimina ponit de ſimonia: unde ſubijcitur hic rubrica de ſimo. & ne aliquid pro ſpiritu. exigatur uel promittatur. ¶ Videndum eſt igitur quid ſit ſimonia unde dicatur quibus modis contrahatur. quia pœna ſimoniacus puniatur. & quæ contra eũ poſ
1 ſit diſpenſatio adhiberi. ¶ Simonia † eſt ſtudioſa cupiditas uel uoluntas emendi. uel uendendi ſpirituale uel ſpirituali annexum quod ſpirituale cenſetur. Ius enim percipiendi prouentus præbendales ſpirituale non eſt ſed dicitur annexum ſpirituali. hoc eſt canoniæ propter res temporales quæ ex illo iure proueniunt ſcilicet fructus. Sic & ius percipiendi prouentus ratione prælaturæ ſpirituale non eſt, ſed dicitur annexum ſpirituali propter tẽporalitatem quæ ineſt ipſi perceptioni. Et ideo ſi quis emat uel uendat ſpirituale propter annexum ſpirituali. neutrum in emptum uel in uenditũ derelinquit. ut. 1. q. 2. ſi quis obiecerit. Sic & ius patronatus uendi non poteſt. ut ſupra de iure pa. de iure & . c. quia clerici. tamen dicitur ſpirituali annexum ut in decreta de iure & ſupra de iudi. quanto. propter quandã conſiderationem, quia cadit in laicum & a laico poſſidetur uel quaſi. cum nullum ius ſpirituale a laico poſſideatur præter illud & præter ius funerandi. ut. ff. ius funerandi. ut. ff. de mortuo *inſe. l. 1. & præ*ter ius eligendi ſi ex priuilegio competat. ut ſupra de iure patro. nobis. & propterea non dicitur ius ſpirituale ſed annexum ſpirituali. accedit ad iſta ſupra de rerum permu. quæſitum. Præmiſſa autem diffinitio uel deſcriptio ſimoniæ probatur. 1. q.
2 qui ſtudet. ¶ † Dicitur ſimonia à Simone mago primo in nouo teſtamento ſceleris huius auctore. ipſe enim uoluit emere gratiam ſancti ſpiritus à beato Petro. ſicut & Gyeſi in ueteri teſtamento uoluit uendere gratiam ſanitatis Naaman Syro. Vnde proprie loquendo emptor ſpiritualiũ dicitur ſimoniacus uenditor gyziacus uel gyziecus. Sed uſus hominũ habet ut uterque ſimoniacus appelletur & de utroque
3 legitur. 1. queſti. 1. qui ſtudet. ¶ † Committitur autem ſimonia tribus ſpeciebus muneris. Vnde beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. non dixit ſolũmodo à munere. ſed ab omni munere, quia munus aliud ab obſequio. aliud à manus aliud à lingua. Munus ab obſquio eſt ſer

uitus

uitus indebite impeſa munus a manu pe-
cunia eſt minus à lingua fauor eſt. ut. 1. q.
4 1. ſunt nonnulli.† Item committitur ſimo
nia ſola uoluntate uel intentione. ſicut &
ut uſura ut infra de uſu. conſuluit. 14. q. 3.
ſi feneraueris. In hoc tamen diſtinguen-
dum eſt ſicut diſtinxerunt doctores anti-
qui. quædam ſunt prohibita. quia ſimo-
niaca. ut uendere uel emere ſacramenta
hæc. n. ideo hodie prohibentur, quia in ue-
teri teſtamento erāt prohibita & ſimonia-
cā emi uel uendi dona ſancti ſpiritus. ut.
1. q. 1. qui ſtuder. unde uenditores colum-
barum eiecti ſunt a domino de templo. ut.
1. q. 3. ex multis. Quædā autem ſunt quæ
in ueteri teſtamento nec erant prohibita
nec ſimonica. quia prohibita per conſtitu
tiones ut uendere uicariam caſtaldionatū.
œconomatum, aduocatiam & huiuſmodi.
ut infra eo. tit. ad noſtram. 1. q. 1. ſi quis e-
piſcopus. &. q. 3. ſaluator. hæc emi uel uē
di eſt ſimonia cum quia prohibitum. Et in
his non ſufficit ſola uoluntas ſed requiri-
tur ut interueniat actus. Et nota quòd in
his quibus ſimonia committitur ſola uo-
luntate nullo pacto ſed effectu animi præ
cedente non eſt neceſſaria reſignatio ſpi-
ritualium quæ conferuntur & temporaliū
quæ præſtantur ſed ſufficit delinquentibus
per ſolam pœnitentiā ſuo ſatisfacere crea
tori & eos per ſimonia huiuſmodi non te
neri. ut infra eo. ti. c. ulti. & ſecundū hoc
intelligo decre. infra eod. titul. tua nos.
¶ † Sunt autem caſus in quibus munus a
5 manu licitè intercedit in ſpiritualibus. Pri
mus eſt cum quid ſpōte datur & gratis of-
fertur ut 1. q. 1. quidquid inuiſibilis. & c.
quam pio, in fi. & ca. placuit. & infra eod.
titu. dilectus filius. A. in fi. Secundus cum
omnia illa concurrunt. quæ diſtinguntur
infra e. & ſi quæſtiones. Tertius pro ope-
ribus ſpiritualibus ab eo collatis qui ad
hoc ex officio non tenetur. ut 12. q. 2. cha
ritatem. Quartus pro operibus ſpirituali-
bus ad quas qui confert ex officio tenetur
ut cum epiſcopus conſecrat eccleſiam uel
uiſitat, quia tunc poteſt exigere moderatā
procurationem ut infra e. cum ſit Roma-
na ſupra de reſcrip. c. cum ex officij. 10. q.
3. relatum. Sed quamuis ſic dixerint anti-
qui & ſic ſcripſerit frater Raymun. in ſū-
ma ſua tamen non audeo dicere quod pro
actu uiſitandi uel conſecrandi epiſcopus
exigat & hoc propter canonem. 1. q. 1. ſta
tuimus ſed pro labore uie. 12. q. 2. charita-
tem. Sed oppones. canon ille loquitur cū
epiſcopus non per ſuæ ciuitatis parochias
fatigatur. ſi ergo in ſua ciuitate uiſitat uel
conſecrat. uidetur quòd non debeat e-
xigere procurationem cum non laboret.
& tamen contrarium eſt ut ſupra de cenſi
bus ex. c. & procura. uenerabili. Ad quod
reſpondeo. & ſi minus laboret eundo ad
eccleſiam ciuitatis cauſa uiſitandi uel con
ſecrandi quam eūdo ad eccleſiam in diœ-
ceſi conſtitutā laborat tamen, & ideo ceſ-
ſat obiectio. Quintus cum eleemoſyna da
tur pro uita æterna & peccatorum remiſ-
ſione unde peccata tua eleemoſynis redi-
me. Sextus pro redimenda uexatione quæ
in rebus ſpiritualibus iniuſtè infertur ut
infra eo. ti. dilectus. Et concordat redimē
tes tempus cariſſimi quoniam dies mali
ſunt. Sed uidetur obſtare infra eo. tit. que
relam. ibi enim utrunque prohibetur emi
redimi eccleſiam. Sed ibi exponitur redi-
mi. ideſt pro pecunia reſignari, item non
obſtat infra eo titu. nemo quia ibi nō re-
dimitur uexatio ſed emitur abſolutio. Vel
poteſt ſic dici quod redēptio rei ſpiritua-
lis ſi mittitur uexatio iniuſte & redimenti
prohibetur uexanti & pro uexationis ceſ-
ſatione recipiēti. ¶ In munere ab obſequio
diſtinguit. quia aut obſequium eſt corpo-
rale aut ſpirituale. Si corporale ſit obſe-
quium & honeſtum uitium non inducit.
ut cum quis ſeruit ſuo epiſcopo corpora-
liter in rebus licitis & honeſtis puta eūdo.
Romam pro ipſo aduocando uel procura
toris officium gerendo pro negotijs eius
uel eccleſiæ ſuæ. ubi ergo dignus dignum
& honeſtum præſtat obſequium pro bene
ficio uel ordine ceſſat uitium ſimoniæ. &
hoc innuit a contrario ſenſu canon ille. 1.
q. 1. ſunt nonnulli. in uerbo. munus ab ob
ſequio eſt ſeruitus indebitè impenſa. Si ue
ro indignus dignum uel dignus indignum
præſtet obſequium. non caret uitio ſimo-

niæ.Sed quamuis honeſtum obſequium li-
beraliter præſtitum uitium non inducat :
ut dictum eſt . in pactum tamen dici non
poteſt. Hug. tamen dixit de indiſtinctè
quòd ſi quis directè habeat intentionem
ſuam ad ordinem uel beneficium cum ſer
uit. ſimoniacus eſt ar. pro eo. infra eo. tit.
cum eſſent . Sed nunquid obſequium ſpiri
tuale poteſt ſine uitio præſtari ex pacto.
Reſpondeo non niſi beneficio uel perſo-
natui ſit annexum. ut ſupra de præben. ſi-
gnificatum . ¶ In munere autem a lingua
ſic dico licet ſuper hoc diuerſi diuerſa ſcri
bant. porriguntur preces aut ab ipſo ordi
nando ſeu promouendo. aut ab alio pro ip
ſo, Et in utroque caſu dicunt quidam præ
ces huiuſmodi eſſe illicitas. & ſi ad eas fiat
ordinatio uitioſa eſt & ſpeciem continet
ſimoniæ arg. 1. q. 1. ordinationes & c. nul
lus itaque. & 7. q. 1. in ſcripturis ſupra de
iure patro. per tuas . Quod tolerabile pu-
to ſi pro indigno fiant: ſecus ſi pro digno:
ut ſupra de æta. & quali. tuam. 1. q. 1. filiú.
infra de ſimo. tua. alias multi hodie dána-
rentur cum plures ordinentur & benefi-
cientur interuenientibus proprijs præci-
bus uel aliorum. Sed ſi aliquis pro præla-
tura preces porrigat pro ſe ipſo hoc ambi
cioſum eſt ut. 1. q. 1. nullus itaque ſi uero
interpoſitis præcibus alienis ad prælatu-
ram aliquis aſſumatur . tunc diſtinguo. aut
præces ſunt carnales aut ſpirituales ſiat
carnales & fiant pro indigno . committi-
tur ſimonia. ut 1. qu. 1. de ordinationibus.
Nam preces loco precij ſuccedunt. ut. 1.
q. 1. ſunt nonnulli . Sed ſi ſint carnales &
fiát pro digno licitæ ſunt dummodo is qui
ordinat uel inſtituit reſpectum nó habeat
ad preces. ſed ad utilitaté eccleſiæ uel me
ritum promouendi. Spirituales auté præ-
ces uitium non inducunt ut. 1. q. 1. latoré.
7 63. diſt. principali. ¶ † Quæritur de exen-
nijs an ſimoniam inducant. Videtur quòd
non dum tamen non producantur ad mu-
nerum quantitatem. ut. ff. de offi. procon.
l. ſolent. §. non auté. &. §. ulti. licitè enim
recipitur eſculentum & poculẽtum quod
intra dies proximos prodigatur . ut. ff. de
offi. præſi. l. plebiſcito . ſicut & quæ pro-
phetæ offerebantur ſtipites magis æſtima
bantur tabernaculi quam munera prophe
tæ ut 1. q. 1. iudices. ¶ Sed quid ſi corrupta
intentione dentur uel recipiàtur exennia.
Reſpondeo ſimonia committitur quæ ſi-
ne reſignatione ordinis uel beneficij col-
lati pœnitentia ſola purgatur ut infra eo.
c. ulti. & ſecundum hoc intelligi poteſt in
8 fra eo. nemo. ¶ Sed nunquid † modica quá
titas pro re ſpirituali ex pacto data ſimo-
niam inducit. Reſpondeo ſic. Nam inue-
nio quòd ſex ſolidi faciant ſimoniam ut
infra eo. titu. tuæ. Item 30. ut infra eo. ue-
niens . Item quinque oboli. ut 1. q. 1. iudi-
ces. Item tremiſſis ut 1. q. 1. placuit ut nul
lus epiſcoporum id eſt, tertia pars ſolidi.
9 † Item ſimoniacus furi comparatur , ut. 1.
q. 1. ordinationes, & in furto non diſtin-
guitur quantitas. ut 14. q. 6. c. ul. Item ſimo
nia comparatur crimini uſurarum utrun-
que enim ſola uoluntate committitur. ut
ſupra eo. §. item committitur . Et in uſu-
ris non diſtinguitur inter modicú & mul
tum. Item cupella uini . Item uerba : po-
ma & quicquid ſit quod ſorti accedit uſu-
ram inducit ut 14. q. 3. pleriq;. Ad hoc au
tem dico quòd ubi ex pacto aliquid da-
tur non diſtinguo quátitatem & opus eſt
reſignatione eius quod taliter quæſitum
ubi autem aliquid quantuncunque corru
pta intentione datur ſine pacto ſimonia
cómittitur quę abſque renunciatione per
pœnitentiam deletur ut infra eo. ca. ulti-
mo. Sed ſi non conſtet de mente corrup-
ta tunc conſiderantur circúſtantiæ illæ de
quibus habes infra eo. ti. & ſi quæſtiones.
10 ¶ † Sed nunquid ſimonia committitur ſi
aliquid detur pro calice ſeu ueſtibus bene
dicendis. Dixerunt quidam quòd non niſi
inueniretur hoc in iure prohibitum . tunc
enim eſſet ſimoniacum, quia prohibitum.
ut eſt uidere in chriſmate. baptiſmo. com-
munione. balſamo. ſepultura . baſilicis de-
dicandis. ut 1. q. 1. dictum. & ca. placuit ut
unuſquiſque. & infra eo. ti. cum in eccle-
ſiæ. Et his conſentit frater Raymú. in ſum
11 ma ſua. † Puto tamen uerius quòd in quo
libet eccleſiaſtico miniſterio exercendo ſi
monia committi poteſt ut infra eodem ti-
tul.

12 tul. ad noſtram.¶†Sed numquid ante pro
motionem alicuius poteſt ab eo cautio
exigi ſine uitio ſimoniæ. Reſpondeo non
ſed poſtea ſic.ut.8.q.3. talia.1.q.1.quàm
pio.dum modo pactum non præcedat. ut
8.q.3. Attaldus.poſtea uero præſtabitur
cautio quæ ex antiqua conſuetudine ap-
probatur.ut.63.diſt.quia ſancta. ſed à ſu-
periori poteſt exigi & recipi cautio ſiue
ante ſiue poſt ordinationem ſubiecti. ut
ſupra de electio.ſignificaſti.23.diſt. quam
quam.28.diſt.de Siraculanæ.c.diſt.opta-
13 tum.&.ſupra de iureiu.nullus † auctoritas
enim ſuperioris uitium tollit.ut ſupra de
pact.cum pridem.ſupra de præben.niſi ſu
pra de tranſla.ſtatuimus.ff. de his qui not.
infa.l.furti.accipe.§.qui iuſſu. Item nota
quòd ſicut ſimoniacum eſt mediante pe-
cunia uel pacto rem ſpiritualem acquiri:
ſic & reſignari:ut infra eo.ti.querelam ſu
14 pra de teſti.ueniens†dare enim intelligi-
tur qui quòd ſibi debetur remittit.ut.8.q.
3.talia.ff.de calu.l.quin etiam.ff.de cond.
cauſa da.l.ſi mulier.licet ſit arg contra.ff.
qui.mo.pig.uel hypo.ſol.l.1.§.cũ debitor
C.ad uelle.l.1.ff.quę in frau. cre.ſi pignus
Et eodem modo ſimoniacum eſt ob pecu
niam reconciliare uel non reconciliare.
ut infra eo.ti.nemo.&.c.ad aures.Nec mi
reris ſi duo contraria in idem recidunt.
Nam hoc contingit alias ut cum recipi-
tur præcium ad accuſandum uel non accu
ſandum. deounciandum uel non denun-
ciandum teſtificandum uel non teſtifican
dum.eligendum uel non eligendum. hæc
enim omnia eadem lege puniuntur.ut.1.
q.1.qui cum &.l.eadem.§.lex Iulia. &.2.
q.1.prohibentur. accedit ad iſta.1.q.1.§.
qui autem pecuniam.Sed obſtat canon 1.
q.1.ſunt quidam ibi dicitur ſunt quidam
qui uiolentia uel fauore non permittunt
eccleſias ordinari.hos etiam decernimus
ut ſacrilegos iudicandos. Sed ibi ſubau-
15 dio.nihilominus ſimoniacos.¶†Eſt au-
tem ſciendum quòd ſimonia eſt crimen
enorme.ut ſupra.de accu.& inqui.crimen
exceptum ut.C.de epiſ.& cle.l.ſi quen-
16 quam.15.q.3.ſane.¶† Ad accuſationem
ſimoniaci quilibet admittitur ad accuſan
dum.ut infra eo.titu.tanta, dummodo is
qui accuſatur ſit malæ famæ. ut.2.q.1.in
primis & de hoc plenius not.ſupra de ac-
cuſatio.§.item illi non admittuntur.
17 ¶†Quilibet peccator miſſam cantare po
teſt præter ſimoniacum. ut infra eo.ti.tan
ta.& præter alios enormiter delinquẽtes
uel mediocriter dummodo eorum crimi-
na notoria non ſint de iure uel de facto.
ut ſupra de tempo.ordi.c.ultimo. & ſupra
de renuncia.niſi cum pridem.in princip.
hij enim omnes ſunt ſuſpenſi quo ad ſe &
quo ad alios. Vel dic ſolum ſimoniacum
etiam occultum ſuſpenſum eſſe quo ad ſe
& quo ad alios & notoriũ fornicatorem.
ut.32.diſt.nullus.&.c præter hæc.&.§.ue-
18 rum.†Et ſi quæratur quare iura canonica
ſic proſequantur hæc duo.ſcilicet ſimo-
niam & fornicationem? Reſpondeo ſimo
nia eſt morbus cancroſus. & ideo ferro
ignito opus eſt.etiam malum uſitatum.ut
1.q 1.reperiuntur.Item fornicatio eſt cõ-
mune uitium ut.1.diſt. quia tua ſanctitas.
in fi.& ideo pœna exacerbari debuit in
utroque.ut.ff.de pœ.l.aut facta.§.ultimo.
Et quod proximè dixi quilibet peccator
poteſt miſſam cantare præter ſimoniacũ
ſic intellige quilibet non pręciſus quili-
19 bet toleratus. †Et ſic tollitur obiectio de
ſuſpenſis & excommunicatus qui exclu-
duntur à participatione ſacramentorum.
ut.3.q 4 engeltrudam ſupra de excep. à
nobis infra de cle.ex mi.ſi celebrat. Item
omnis peccator pęnitens. & ſic non ob.
quod dici ſolet.quòd conſtitutus in mor
tali peccato ſuſpenſus eſt quo ad ſe.ut.1.q.
1.ſacerdos.quod locum habet nõ enormi
bus etiam occultis & non mediocribus
etiam occultis & non mediocribus noto-
riis.nam enormia occulta, & mediocria
notoria & poſt peractam pœnitentiã exe
cutionem ordinis detinent impeditam.ut
ſupra de renun.niſi cum pridem 1.diſt.de
20 his ſupra de tempo.ord.c.ult.¶†De pœna
ſimoniaci ſic dicendum eſt. Aut quis eſt
ſimoniacus in ordine.aut in beneficio ſu-
ſcepto.Si in ordine,ſuſpenſus eſt ipſo iu-
re.ut proximè dictum eſt.habet enim cha
racterem furtiuum. ut.1.q.1.ordinatio-

nes. habet characterem uitioſum. unde
ordo intus ortus cecidit. ut 1.q.1.quibuſ-
dam narrantibus infra eo.ti.accuſatum.&
c.quotiens. Qualitercunque de hoc crimi
ne conſtiterit ſiue per modum accuſatio-
nis ſiue per modum inquiſitionis ſiue de-
nun. ſequitur pœna depoſitionis primum
probatur ſupra de accu inqui.& denun. ſu
per his. Secundũ ſupra de accu. inquiſitio.
de tertio no.de accuſ.§.effectus. Symonia
cus aũt in dignitate uel beneficio conui-
ctus per accuſationẽ deponitur, per inqui
ſitionẽ amouetur. ut ſupra de elec.per in-
quiſitionem & idem per denunciationem
hic eſt ratio, quia non poſſet agi pœniten-
tia illa uel illo retento. ut 13.diſtin.nerui
& ut in prædicto.§.effectus. Et quod dixi
in ſimoniaco in ordine quòd ſuſpẽſus eſt
ipſo iure puro locum habere in ſimonia-
co in dignitate qui executione dignita-
tis retinet impeditam. unde quidquid fa-
cit gerendo officium dignitatis ſuſpenſus
agit & decipit animas ſubiectorum. ut ſu
pra de elect.dudum, Rothomag.& idem
dico in beneficio curam animarum ha-
bente. quia de his duobus idem iudicium
eſt habendum ut continetur in prædicta
decre,& argu. ſupra de filijs præsby.c. ult.
¶ Si uerò aliquis ſit ſimoniacus in rece-
ptione ſimplicis beneficij uel in collatio-
ne beneficij cuiuſcunq; aut eius delictum
eſt occultum aut notorium de iure uel de
facto. In primo caſu ſimoniacus eſt ipſo
iure ſuſpenſus ſicut & quilibet in mortali
peccato conſtitutus. ut 1.quæſtione 1.ſa-
cerdotes. In ſecundo quo ad ſe & quo ad
21 alios. ut ſupra de temp.or.quæſiuum. † Nã
& accuſatus de ſimonia prohibetur exe-
qui officium ſuum accuſatione pendente.
ut infra eod. tit. accuſatum. Item quid de
his qui per ſimoniam recipiunt uel reci-
piuntur ad monachatum. Reſdõdeo ſi per
modum accuſationis deuicti fuerint depo
nuntur tam recipientes quanquam rece-
pti. ſed ſi per inquiſitionẽ de his conſtite
rit recepti amouentur à locis & in mona-
ſterijs arctoribus collocantur ad pœniten-
tiã peragendam. recipientibus autem in
iungitur pœnitentia & donec eam pere-
gerint ab executione ordinum ſuſpendũ
tur. ut infra eodem titu. dilectus filius A.
Sed inſtabis quare priores iſti uel abba-
tes non remouentur ab adminiſtratione
etiam per modum inquiſitionis, cum hæc
ſit pœna ordinaria ſimoniacorum prælato-
rum. ut not. ſupra eod. titu.§.de pœna.
Reſpondeo illud locum habet in ſimonia
cõmiſſa in dignitate in qua adminiſtrant
ſecus in ſimonia commiſſa in beneficijs
conferendis uel monachis recipiendis in
quo caſu locum habet decre. dilectus.
Vel ibi multitudo erat in cauſa & utile
nõ erat monaſterijs ueteres amoueri præ
22 latos. ut ſupra de renun.c.1. ¶ † Sed quæ-
ritur an is qui beneficium ſimoniace ac-
quiſiuit teneatur ad omnes fructus quos
recepit & quæ recipi potuerunt? Reſpon
deo ſic eſt enim fur & latro. ut.1.q.1. ordi
nationes. & ideo ſicut fur ſemper eſt in
mora & ad damna tenetur. C. quod met.
cauſa.l.1.C.de condi.furt.l.ulti. 2. C. de
furt.l. ſubtracto. & ad omnes fructus ut
uiolentus. ut ſupra de reſt.ſpol.grauis. Ge
neraliter enim ſine titulo poſſidens tene-
tur ad omnia damna. & lucra & percepta
& percipienda. ut. ff. de rei uen.l.ſi nauis.
§.generaliter. Et idem eſt ſi habeat titu
lum ſed talem qui pro non titulo. ſit
habendus. ut. C. de agrico. & cen. quem-
admodum. ff. quod met. cauſ.l. ſed par-
23 tus ¶ † Sed quæritur cui reſtituetur pecu-
nia ſimoniacè data? Reſpondeo ei in cu-
ius iniuriam data eſt hoc eſt eccleſiæ. ut
infra eodem titulo conſulere. & c.audiui
mus &.c.de hoc autem. & ar. ad idem 17.
q.4. ſi quis in atrio. 27. quæſt.1. ſi quis ra-
puerit. in autem. de ſanctiſ. epiſco.§. ſed
neque coll.9. Ei uero qui pecuniam de-
dit inuenitur ex miſericordia reſtitui. ut
infra eodem ti. ueniens. ſed forte illud lo
cum habet cum redditur ei qui monaſte-
rium eſt ingreſſus per ſimoniam, conſide-
ratur enim ne alteri monaſterio ad quod
transferendus eſt fiat oneroſus. ut. 16.
quæſtio. 6. de lapſis. 27. quæſtio. 1. ſi
24 quis rapuerit. † Prælatus autem aliquid
ab eccleſia per ſimoniam extorquens du-
plicatum reſtituit. ut in prædicta decre.
audiui.

audiuimus ſecus ſi per impreſſionem quia tunc reddet quadruplicatum. ut. 18. diſtin. quoniam quidam. 1. queſtio. 2. concuſſionis. Dicitur autem concutere qui prætextu officij comminando aliquid ab inuito extorquet. ut. ff. de concuſ. l. 1. &
25 2. 24. quæſt. 1. militare. ¶ †Sed ſciendum eſt quod non omnis pactio quæ iure ſpirituali interuenit ſimoniam inducit. & ideo pœnam non meretur. Nam ſi poſſeſſio detur eccleſiæ ut in ea oratorium conſtituatur. non committitur ſimonia. ut ſupra de reſtit. ſpolia. olim. quia in traditione rei propriæ licet pactum apponere. ut. ff. de pactis. l. in traditionibus ſupra de condi. appoſi. uerum. Item non committitur ſimonia ſi detur licentia conſtruendi oratorium ſub pacto cenſus. ut. 18. q. 2. Eleutherius ſupra de religioſis domi. conſtitutus accedit infra eodem titul. ex. inſinuatione. talia enim pacta ſpiritualia repetuntur ſicut & illud ſupra de præben. ſignificauit ſupra de ſer. non ordi. nullus.
26 de elec. ſignificaſti. 15. q. 1. c. 2. ¶ † Quid ſi quid exigatur ſecundum loci conſuetudinem in exequijs mortuorum. puta cerei & denarij uel in benedictione nubentiũ. puta panis & uini cerei & mãtile. ſicut in pleriſque locis hoc de more ſeruatur. Itẽ in conſeruationibus epiſcoporum manutergium aqua & mantile? Reſpondeo exactionem in talibus reprobandam eſſe. ſed nihilominus debitam fore ſolutionẽ. unde ſuperior ex officio ſuo cogere poteſt ad ſolutionem. nam compeſcendi ſunt. qui malicioſe nituntur laudabilem conſuetudinem immutare. ut infra eodem titu. ad apoſtolicam. Quædam enim ex debito præſtanda ſunt ad quæ actio non datur. ut no. ſupra de poſtulan. §. reſtat. ſic & prandij exactio iuxta morem reprobatur. ut infra eodem titulo. Iacobus ſic & in multis aliis actibus ſpiritualibus cõſuetudo non excuſat exactionem pro intronizandis epiſcopis uel abbatibus ſeu abbatiſſis in ſede ponendis. uel pro quibuſcunque alijs perſonis inueſtiendis. Item pro dan la abſolutione uel pro quibuſdam aliis ſicut quilibet ſtudioſus per ſe notare poteſt. ut 1. q. 1. ſaluator. ſi quis præbendas uendentes infra eod. tit. cum in eccleſiæ ad aures ſuas. in tantum. audiui
27 uimus, ad apoſtolicã. ¶ † Vltimo uidendũ eſt an in ſimonia ualeat diſpenſari, in quo diſtinguo. quidam ſunt ſimoniaci, quidã ſimoniacè promoti uel ordinati non tamen ſunt ſimoniaci. Cũ ſimoniacis alius a papa diſpenſare non põt. ut 1. q. infra et ga ſimoniacos ut infra eo. c. nobis in ſi. papa uero ex plenitudine poteſtatis diſpẽſare põt. ut infra eo. c. dilectus filius A. & 1. q. 5. quicunq;. Cũ ſimoniace promotis & nõ ſimoniacis põt epiſcopus diſpẽſare. ut infra eo. c. nobis primo. R. & c. ex inſinuatione ſupra de elect. ſi alicuius. 1. q. 5. præſentium infra eod. tit. de ſimoniace & . c. de regularibus. Et quòd dixi poſſe diſpenſari cum ſimoniacè promoto uel ordinato. uerum intelligo reſignato eo quod ſimoniace eſt quæſitum ut in decre. ſi alicuius & 1. q. 5. quicunque in prin. Et quod dicunt iura illa in beneficio & dignitate. puto & in ordine locum habere ut reſignetur executio caracteri enim renunciari non poteſt eo animæ eſt infixus. Quidam tamen dixerunt papam non poſſe diſpenſare cum ſimoniaco in ordine, & hoc tali ratione quia neceſſaria eſt renũciatio, ſed ſimoniacus in ordine caracteri renunciare non poteſt executioni non quia illam non habet. Ad quod reſpondeo poteſt renunciare quantum in eo eſt offerendo ſe perpetuæ depoſitioni. ut 21. diſtin. nunc
28 autem. ¶ † Item quod dici poſſe epiſcopũ diſpenſare intelligo. ſi non epiſcopo ſed alicui de ſuis comitibus pecunia data fuerit. quia ſi ſibi ſimonia ſua eum indignũ reddere & diſpenſare non poſſet & hoc innuit canon ille 1. q. 5. præſentium in prin. ubi dicit per pecuniam non epiſcopo ſed cuidam principum eius datam. Sed uidetur quòd epiſcopus etiam cum ſimoniacè promotis qui ſimoniaci non ſunt diſpenſare non poſſit. ut infra eod. tit. nobis ibi enim in principio ponitur quæſtio de promoto. ſimoniacè non ſimoniaco. & in ſi. reſpondetur quod cũ ipſo non ualet epiſcopus diſpenſare. Ad quod reſpondeo quòd

deo quòd in fine illius decre. dicitur.non referas ad principium & ad primum caſum. in quo certum eſt poſſe epiſcopum diſpenſare. ut ſuperius dictum eſt. ſed referas ad caſum qui ponebatur in decret. ſecundum ueterem compilationem quæ eſt hodie interciſa in qua tractabatur de uere ſimoniaco.Et quod dicitur ibi & qđ dictum eſt per ſimoniacã prauitatem &c. ſic expone ut dictum eſt in princ. decre.
29 ſed in parte deciſa.¶ † Eſt autem ſciendum quod hi dicitur ſimoniace ordinatus uel promotus non tamen eſt ſimoniacus . quo ignorante & ratum non habente à conſanguineis familiaribus & amicis commiſſa eſt ſimonia.ut probatur per iura inducta ſuper eo.§ ult.uidendum eſt. & probatur infra eo.ſicut.Vbi uero pecunia datur in diſpendium promoti ab his qui nocere potius quam conferre intendunt prorſus ignorante promoto & ratũ cum ad eius notitiam uenerit penitus nõ habente.promotio ipſius nequaquam afficitur.ut infra eod.ti.nobis. & multominus afficitur ſi eo prohibente pecunia de
30 tur.ut infra eo.tit.ſicut.† Nihil enim damni: ſentire debuit qui prohibuit. ut.ff. de nego.geſtis.l.ſi duobus in fi.ff.de procu.l.Pomponius.§.ulti.ff.man.l.ſi pro te.
31 C.de nego.geſt.l.ulti. ¶†In caſibus tamẽ nihil operatur prohibitio. ut.ff.de reli. & ſumpti fune.l.at ſi quis.§.ſi me prohibente.ff.de libe.cauſa.l.2.ff. de appell.l. non tantum aliquando plus operatur expreſſa contradictio quam tacitus diſcenſus.
32 † Et eſt ratio. quia plerũq; qui tacet præſumitur conſentire.ut 54.diſt.ſi ſeruus.C. de nup.l.ſiue proponis.ff.ſolut.ma.l.2. ſupra qui clerici uel.uo.inſinuante ſupra de ſpon.ad id ſupra de deſpon.impube.literas ſupra qui ma. accu. poſſunt in ſuper. Quamuis regula iuris contrarium dicat qui tacet non conſentit nec &c.ff.de reg.
33 iur. qui tacet. † Aliquando plus operatur abſentia quam contradictio . ut eſt uidere in ſententia.ut.ff.de re iudi.l.duo ex tribus.ff.de arbi.l.ſi in tres Item in electione . ut ſupra de electi. quod ſicut uenerabilis bonæ. memo.ſupra Cremonen. ſupra de peſthu.in ſecunda bonæ. ¶ Et not.
34 †quod diſpenſatio fit aliquando ſempliciter ut cùm diſpenſatur cum aliquo ut in minoribus tantum ualeat miniſtrare. ut ſupra qui cle. uel uo.c.2.&.1.q.1. ſi quis hæreticæ.Plenè ut cum permittitur ad ſacerdotium & non ulterius promoueri. ut ſupra qui cleri uel uouen.c.r.q.7. conuenientibus. Et plenius. ut cum permittitur alicui ut fiat epiſcopus & non primas ut. 12.diſtinc. nos conſuetudinem. Pleniſſimè.ut cum ad omnia diſpẽſatur ut.13. di.
35 4.ipſa pietas.¶ Item quæritur † nunquid poteſt epiſcopus diſpenſare in ſimonia cõmiſſa in exequijs mortuorum. in benedictionis nubentium.in cœmiterij conceſſione.in criſmate recipiendo. in ſacrorum uaſorum ueſtimentorum benedictione, & conſimilibus minoribus ſpeciebus ſimoniæ.Creditur quod ſic poſt peractam pœnitentiã,eo quòd non prohibetur argu.ad hoc infra de ſenten. excommunica
36 tionis nuper. † Nec ob.1. q.1. erga quia loquitur in ſimoniaca dignitate.ſic loqui
37 tur decre.infra eo.ti.nobis in fin. ¶†Quæritur an ſacerdos peccet uel ſimoniam cõmittat miſſam pro denarijs celebrando uel alia officia exequendo? Ad quod reſpondeo ſi ſacerdos non teneatur ad illud pro quo pecuniã recipit & ſumptus ei deſunt nec peccat nec ſimoniam committit ut.1.q.1.duces uel iudices.Nam & operas ſuas locare poteſt ad tempus.ut infra e.ti. proxi.c. ul. dũ tamen in celebratione miſſæ uel aliorum officiorum principalẽ intentionem ſuam ad remiſſionem dirigat obtinendam. ſecundario autem habere poteſt reſpectum ad denarios quos percipit.Illa autem officia ad quæ tenetur pro pecunia celebrare non debet ſine pecunia non celebraturus. alioqui ſimoniam committit. ut.1.q.3.uendentes, ſed & ſi non tenetur ad illa habet tamẽ alias ſumptus ſuos pro denarijs illa exequi aut ſi-
38 moniacum eſt aut auarum † ueruntamen ſi laici conſueuerũt dare oblationes & ſubtrahant puto laicos cõpelli poſſe laudabilẽ cõſuetudinem conſeruare. ut infra.e.ti. ad apoſtolicam in fi.Et ſic ad dãdas oblationes.

tiones.ut.16.q.1.ſtatuimus & 31.diſtinct.
39 præter hæc in fin. ¶ Item quæritur † aliquis confert bona ſua eccleſiæ purè ſimpliciter ſine pacto hac tamen intentione ut per bona temporalia quæ offert ſpiritualia ualeat adipiſci & clerici qui eum in fratrem admittunt non.eſſent cum niſi comoda temporalia perciperent admiſſuri an ſimoniaci reputentur. Ad hanc quæſtionem reſpondet decre. dicens. quod tam illi quam iſti apud diſtrictum iudicē. qui ſcrutator eſt cordium & cognitor ſecretorum. culpabiles iudicantur. ut infra eodem titulo tua.§.licet autem. Vnde cum non dicat ſimoniaci iudicantur.dixerunt quidam quam non ſunt tanquam ſimoniaci puniendi propter uoluntatem cum operæ ſubſecuto. argu.ff.de big.nuper & c.à nobis. Alij dicunt quod uerius ſicut puto.quòd ſimoniaci ſunt quia ſola uoluntate committitur ſimonia. ut dixi ſupra eo.§.committitur.Satis tamen puto quòd ſi eccleſia ſit tenuis facultatibus & paupertate depræſſa & aliquis rogat admitti. clerici uel monachi dicere poſſunt. nos libenter admittimus te ad ſpiritualia, ſed cum bona noſtra nobis ſufficiant,& tibi adducas unde uiuere poſſis. uel ſic prouideas tibi unde uiuere poſſis. Et tunc ingrediens aliqua temporalia cōferat non erit uitium ſimonie.Nec ob decre.infra eo.quoniam.ubi dicit paupertatis prætextu uolentes huiuſmodi uitium pallare,nam illa loquitur cum non ſit caute procedit ſicut dictum eſt,ſed recipiētes comiterent improuide ſimoniam & poſtquam commiſerint prætextu pauper
40 tatis palliare nituntur. † Paupertatis.n. prætextu non ignoſcitur delinquenti. ut ff.de ritu nuptia.l.palam.§. non eſt ignoſcendum ſupra de diuor.ex literis potius enim debent recipientes mori fame quā ſimoniacis ueſci. ut 31.q.4 ſicut ſanctius. & omnia mala tolerare quam ſimoniæ
41 conſentire. ut 32.q.5.ita ne.† Quamuis à furto excuſat nimiæ famis neceſſitas. ut de conſec.diſt.5 .diſcipulos. hoc ideo quia tempore nimiæ neceſſitatis omnia ſunt communia. ut ff.ad legem.d.de iac.l.1.§. in eadem naui.ſed ſi non fuerit antea neceſſitas non omnino excuſat. ut infra de
42 furtis.ſi quis per neceſſitatem. ¶† In ſumma notabis quòd mediatores ſimoniæ ſimoniaci ſunt. ut 1.q.ſi quis epiſcopus & nota infamiæ procelluntur. ut 1 q.3.ca. ultimo. Vnde non admittuntur ad teſtimonium etiam contra illum qui ſimoniā illam principaliter dicitur commiſiſſe quamuis crimen ſimoniæ ſit exceptum. ut nota. ſupra eod. titu.§. eſt autem ſciendum. quamuis admittantur ad accuſandum.ut.71.diſtinctione ſi quis papa cum hoc fama meruerit accuſari. ut 2. quæſtione.1. in primis.

Summarium

1 *Prælatus an poſſit uices ſuas concedere ſub pretio. & ad locationem & conductionem deducere. & nu 2.*

3 *Vicarius poteſt gratis conſtitui,& conſtituto prouidendum eſt unde uiuat.*

4 *Eccleſia uel prebenda poteſt conduci & locari fructuum cauſa.*

5 *Eccleſia prebenda, uel beneficium,an poſſit in perpetuum locari, uel ultra tempus uitæ locantis.*

¶NE PRAELATI VICES SVAS ſub annuo cenſu concedant. Rub.

IN proxima rubrica dictum eſt de ſimonia in genere, nunc ſubiicitur tractatus de ſimonia in ſpecie, ſcilicet cum prælati uices ſuas uel eccleſias ſub annuo cenſu concedunt. & ideo ponitur hic rubrica ne prælati uices ſuas uel eccleſias ſub annuo cenſu concedant.

1 ¶ † Et eſt igitur ſciendum quòd prælatus aliquis prælationem ſuam iuriſdictionem officium uices ſuas circa ea quæ ſpiritualia ſunt ſub pretio concedere non debet ad locationem & conductionem deducere. Huiuſmodi prohibitionis triplex eſt ratio. Prima quia dum iuriſdictio & officium prælaturæ conducitur in grauamen ſubiectorum,& ſubuerſionem iudi-

iudiciorum, non eſt dubium redundare.
ut infra eod.c.2.quia dum ſumptus quæri
tur prædo craſſatur. ut.23. q.1. militare.
Secunda quia qui uicarium conſtituit cu-
ram tradit. ut ſupra de offi.uica.c. ulti. &
ideo pro uicaria dare uel excipere pecu-
niam ſimoniacum eſt. ut ſupra titu. pro-
xi.ad noſtram. nec mirum. nam uende-
re caſtaldionatum uel œconomatum ſi-
moniacum eſt. ut.1.q.1.ſi quis epiſcopus.
2 &.q.3.ſaluator † Tertia eſt ratio. quia cũ
prælatus gratis debeat iudicare. ut.14.q.
5.non ſane. & mundas ſeruare manus nul
lumque con ingere lucrum conſtituit iu-
dicia uenalia in quo Deum & legem of-
fendit. ut in auten.de manda prin.§.opor
tet. col.3.&.10.quæſtio.3.qui recte.¶Sed
opponitur. hæc duo paria ſunt quó ad ſi-
moniam committendam remittere ſpiri
tuale pro pecunia uel conferre. ut ſupra
titul. proxi. querelam ſupra de teſti. ue-
niens & tamen uideo quod epiſcopus po
teſt iuriſdictionem remittere ſub annuo
cenſu. ut ſupra de reli. domi. conſtitutus.
Ad quod reſpondeo. prælatus priuilegiũ
libertatis indulgens cenſum ſibi retinet
pro temporibus quæ remittit. ut ſupta de
cenſi. cum uenetabile. Vel cenſus impo
ſitio uitium non inducit. quia imponitur
ut ſit probatio ſubiectionis antiquæ. ut
ſupta de cenſi. omnis oninia. & ad iudi-
cium præſtitæ libertatis. ut infra de præ-
3 uile. recepimus. ¶ † Poteſt autem gratis
uicarius conſtitui. & conſtituto prouiden
dum eſt unde uiuat. ut ſupra de offi. ordi.
inter cætera ſupra de appella. peruenit.
Nam cum uicarius teneatur ad uices alie
nas gerendas. non debet ſuis ſtipendijs
militare. ut.12. quæſtio.2. charitatem.
4 †Item poteſt eccleſia uel præbenda con-
duci & locari fructuum cauſa.ut infra eo.
titu.querelam. quia & fructus. & ſi pro-
ueniunt ex ſpiritualibus beneficijs non
ſunt ſpirituales unde uendi poſſunt ut ra
men in hac locatione nihil ſpirituale ad
miſceatur ut ſupra de renũ.permu. ad quæ
ſtiones. His quæ ſuperius dicta ſunt non
ob decre.1.cod. titul.quoniam enormis.
Nam illa loquitur in regimine animarũ.
hoc eſt in prælatura quæ ſcilicet locatio-
nem & condictionem deduci non poteſt.
ut ſuperius dictum eſt. Item non obſtat
canon qui prohibet ne conductitijs præ-
sbyteris eccleſiæ committantur. ut.21.q.
1.præcipimus. quia & illum intelligo ut
eccleſiæ non committantur ideſt, eccle-
ſiarum prælaturæ.& ſecundum hoc expo
no uerba illius decte. quoniam enormis.
quia dum ſacerdotium. hoc eſt prælatura
ſub huiuſmodi mercede uenale diſpona-
tur, ad æternæ retributionis præmiũ con
ſideratio non habetur. quaſi dicat dum
pro pretio cura committitur & recipitur
animarum. non ad ipſarum ædificationẽ
5 reſpectus habetur ſed ad lucrum. ¶ † Sed
nunquid poteſt eccleſia præbenda uel be-
neficium aliquod in perpetuum locari
uel ultra tempus uitæ locantis. Reſpon-
deo non. quia cum beneficia ſint perſo-
nalia. contractus circa illa habiti perſo-
nas concedentium non excedunt.arg. ſu-
pra de præbend. niſi in ſupra de tranſa-
ctio.de cætero.&. c.ueniens ſupra de uſu
pallij.ad hæc clericus enim in beneficio
uſufructuario comparatur.ut.16. q.6.illũ.
& uſufructuarius rem in qua uſufructum
habet ultra tempus ſuæ uitæ locaré non
poteſt.& ſi locauerit ſucceſſor in benefi-
cio frui conductorem præſtare non tene-
tur imò ſi conductor expenſas fecerit
quare ultra uitam clerici fruiturus non
eas recipiet. quia hoc euenire poſſe pro-
ſpicere debuit ut.ff.loca.& cõdu.l.ſi quis
domum §.hic ſubiungi poteſt. Niſi for-
te dicere uelis ab hærede illius qui ſic lo-
cauit conductori reſtituandas eſſe ei ex-
penſas. argumen. ſupra de.re. eccle. non
alienan.ad audientiam. ¶His autem quæ
dicta ſunt non obſtant iuta illa quę dicũt
illum qui in perpetuum conduxit uel ad
non modicum tempus ius habere in re
ut reſiſtere poſſit. & etiam ab eo utiliter
uendicare.ut.ff.ſi ager uectig.uel emphy.
l.1.§.qui in perpetuum. &.ff. de ſuperfi-
cie.l.1.§.quod ait. Nam illa loquuntur
in priuatis locantibus res proprias & in
conductoribus qui a dominis conducunt.

SVM-

Summarium

1 *Simoniam an committant illi qui habent examinare doctores, & licentiam dare docēdi, ſi obtentu pecuniæ licentiam præſtant alias non datur. & num. 2.*

3 *Venditores columbarum ſunt qui gradū uel gratiam ſpiritualem gratia humanæ contributionis exercent.*

4 *Docentes Pariſius & alijs in locis an licitè collectas exigant à ſcholaribus.*

Socrates ut liberius philoſopharetur abiecit magnum auri pondus.

5 *Præſtans pro tempore obſequium, debet conſequi beneficium.*

¶DE MAGISTRIS. Rubr.

DIximus ſupra de ſpiritualib. qualiter prohibeantur concedi uel recipi pecunia mediante. Nunc tractatur de his quæ inſtar ſpiritualem habent uidelicet de magiſtro & licentia docendi. Et ideo ponitur hic rubrica de magiſtris & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. ¶ Eſt igitur ſciendum quod ſtatutum fuit antiquitus. deinde ab Alexandro Papa in Lateranenſi concil. innouatum. & poſtmodum ab Innocentio in concilio generali. quòd ſingulæ eccleſiæ cathedrales ſingulos magiſtros liberalium artium haberent, per eundem. Innocentium eſt adiectum ut non ſolum in qualibet cathedrali eccleſia. ſed in alijs quarum ſufficere poterunt facultates conſtituatur magiſter idoneus à prælato cum capitulo ſeu maiori & ſaniori parte capituli eligendus, qui clericos ipſarum eccleſiarum gratis in grammatica facultate & alios inſtruat iuxta poſſe. Sane metropol. eccleſia theologum nihilominus habeat qui ſacerdotes & alios in ſacra pagina doceat. & in his præſertim informet quæ ad curiam animarum ſpectare noſcuntur. Aſſignetur autem cuilibet magiſtrorum à capitulo unius præbendæ prouentus. & pro theologo à metropolitis tantundem. non quòd propter hoc efficiatur canonicus. ſed tandiu redditus ipſos percipiat quandiu perſtiterit in docendo. ut probantur hæc 38 di de quibuſdam infra eod.c.1.& c.quia nonnulli.

1 ¶† Nunc autem quæritur de cancellario Pariſien. & de archidiacono Bonon. & de magiſtro ſcholarium qui uel ex priuilegio uel ex iure conſuetudinario habent examinare doctores & licentiam dare docendi, nunquid ſimoniam committunt ſi obtentu pecuniæ licentiam præſtant alias non daturi. Reſpondeo non. neque enim uenditur uel emitur ſpirituale uel ſpirituali annexum. ſed committitur crimen concuſſionis. cum prætextu officij per impreſſionem exigitur, quod non debet. ut. C. quod met. cauſa. l. ſi per impreſſionem. 23. q. 1. militare. ff. de concuſſio. l. 1. & 2. & 1. q. 1. concuſſionis. unde qui exegerit dignitate officio ac beneficio eccleſiaſtico ſpolietur. infra eod. c. 1. & c. 5. in fi. Et licet ex parte dantis & exigentis uideatur turpitudo uerſari, & ſic potior ſit conditio poſſidentis & deterior repetentis. ut. ff. de condit. ob turpem cau. l. 3. 14. q. 5. non ſane. tamen in hoc caſu promittenti ſuccurritur & ſoluenti ut remittatur promiſſum & ſolutum reddatur. ut infra eod. tit. prouideas. non in fauorem promittentis uel ſoluentis ſed in odium petentis. Vel poſſet dici quòd non uerſatur turpitudo ex parte promittentis cū enim ſit idoneus quod requiritur. ut infra. c. 1. & impediatur uel non permittatur facere quod a iure permittatur. licet ei uexationem ſuam redimere. ut ſupra de ſimo. di-

2 lectus. ¶ Sed † quæritur de magiſtris talibus quibus de beneficiis eſt prouiſum. an ſimoniam committant exigendo à clericis eccleſiarum à quibus percipiunt beneficia & ab aliis clericis pauperibus. Reſpondeo ſic. Nam in templo uendentes ſunt qui hoc quod quibuſdam iure competit ad primum largiuntur. ut. 1. q. 1. in

3 templo. ¶ Item † non ſolum uenditores ſunt columbarum & domum dei faciunt domum negociationis qui ſacros ordines largiendo pretium pecuniæ uel laudis uel honoris inquirunt. uerum hi quoque qui gradum uel gratiam in eccleſia

Fff ſpiri-

ſia ſpiritualem quam domino largiente
perceperunt non ſimplici intentione ſed
cuiuslibet humanæ retributionis cauſa
4 exercerent.ut.1.q.3.non ſolum.¶ † Quæ-
ritur autem de magiſtris alijs regentibus
Pariſius uel Bononie uel Neapoli uel a-
lijs locis an licite collectam exigant à
ſcholaribus. Et uidetur prima facie quod
non quia ſcientia donum dei eſt. ut.16.
q.1.reuertimini circa. fi. unde uendi non
debet.ut.1.q.3.non ſolum.Item proijce-
re debent pecuniam exemplo. Socratis
qui magnum pondus auri abiecit uidens
ſe non poſſe uirtutes & diuitias ſimul poſ
ſidere ut.12.q.2. Socrates. Item profeſſo
res iuris & ſi honeſtè recipiant ſponte ob
lata in honeſtè tamen exigunt. ut.ff.de
ua.& extra ordi.cogni.l.1.§. eſt quidam.
Item doctores philoſophãtes inter quos
Iuris ciuilis numero profeſſores ut.ff. de
iuſti. & iu e.l.1. ſi pecuniam exigerint
contraria erit profeſſioni eorum exactio.
5 ut.C.de mune.primo.l. profeſſio.¶ † Sed
contra qui pro tempore præſtat obſe-
quium debet conſequi beneficium. ut.12.
q.2.charitatem.Item poteſt magiſter uen
dere doctrinam ſicut & iuriſconſultus cõ
ſilium. ut.14.quæſt.5.non ſane.&.11.quæ
ſtio.3.non licet. Gratis enim intelligitur
docere & ſi collectam recipiat pro expen
ſis ſicut epiſcopus gratis intelligitur con
ſecrare uel uiſitare & tamen recipit pro-
curationem.ut ſupra de ſimo. cum ſit ſu-
pra de præſcrip. cum ex officio. ſic & te-
ſtis intelligitur gratis teſtificari & tamen
habet expenſas. ut.4.quæſt.4. uenturis.
Scholares etiam quas minimas poſſunt.
ſed pro facultatibus & dignitate nataliũ
mercedes præceptoribus ſuis conſtituant
ut.ff. de admini. tu.l. cum plures §. cum
tutor.& eos munificentijs ſuis ditare de-
bent.ut.ff.de dona.l. Attilius.Vtiliter qui
dem ſunt expenſæ in mercedibus magi-
ſtrorum ut.C.de neg.ge.l. ſi patrono.Sa-
binus à ſuis ſcholaribus ſuſtentatus fuit.
ut.ff de orig.iur.l.2.circa fi. Iudices expẽ
ſas recipiunt. ut ſupra de uita & ho.cle.
cum ab omni eſculentum & poculẽtum.
ut ff.de offi.præſ.l.plebiſcito ut.ff. de offi.
proců.l.ſolent.§.ult.ſacerdotes qui erant
in tẽplo recipiebant aliqua pro ſumptu.
ut.1.quæſ.1.iudices.Circa hoc dico quod
ſi doctori ſua non ſufficiunt.licitè & hone
ſtè poteſt à ſcholaribus exigere pro expẽ
ſis. Si uerò ſufficiunt non exiget ſed ſpon
te oblata recipere poteſt. ut. 10.q.3. pri-
ſcis.12.q.1.eccleſiaſticarum.18.di.de eu-
logijs.1.q.1.quicquid inuiſibilis.& ca.pla
cuit. Et hoc intelligo in his qui apti ſunt
& idonei ad docendum. cæterum ſi qui
tempus præueniant & ad cathedrã nimis
accelerẽt magiſtralem intẽdentes magis
diſcere quam docere ſuum negotium ge-
runt non alienum.ut.ff. de nego. geſt.l. ſi
pupilli.§.in talibus & ſi ſua non ſufficiũt
non eſt prouidendum ex debito in expen
ſis imputaturus ſibi qui ſuam infirmita-
tem uel imperitiam non aduertunt. ut.ff.
ad leg.Aqui.l.idem.

Summarium

1 *Iudæi qui & unde dicantur.*
2 *Hebrei unde dicantur.*
3 *Saraceni quare ſic appellantur.*
4 *Iudæi & ſaraceni authoritatibus & rationi bus ac blandimentis potius quam aſperi tatibus debent ad fidem de nouo ſuſcipiẽ dam prouocari, non compelli.*
5 *Chriſtiani qualiter ſe debeant habere cum iu dæis uel ſaracenis.*
6 *Intellectus.c.ad menſam 11.q.3.*
7 *Chriſtiani iudæos uocare non debent in neceſ ſitatibus nec medicinam ab eis recipere: nec cum eis in balneis ſe balneare.*
8 *Iudæis non permittitur nouas ſinagogas eri- gere.*
9 *Iudæis non licet in die Veneris Sancta Oſtia uel feneſtras tenere apertas.*
10 *Iudæi chriſtiana mancipia habere non debẽt.*
11 *Chriſtianus non poteſt in teſtamento aliquid relinquere pagano.*
12 *Iudæi & ſaraceni debent in terris chriſtiano rum uti habitu per quem à chriſtianis di ſcernantur.*
13 *Chriſtiani an pro mercede in ſeruitio iudæo rum eſſe debeant.*
14 *Iudæi tenentur ad decimas prædiales.*
15 *Iudæi qualiter pro exceſſibus puniantur.*

Eccleſia

16 *Eccleſia an peccet permittendo iudæos ritus iudaicos obſeruare.*
17 *Serui iudæorum qualiter liberentur. & redimantur.*
18 *Seruus iudæorum à chriſtiano redemptus an fiat ſeruus redimentis.*
19 *Chriſtianus an paganum mancipium uel iudeum emere poßit.*
20 *Iudæus uel paganus baptizatus an remaneat ſeruus.*
21 *Merces quæ prohibitæ ſunt, quæ ad ſaracenos nullo tempore deferri poſſunt.*

¶ DE IVDAEIS ET SARRACENIS. Rubrica.

EGimus de his qui ſpiritum ſanctū
per ſimoniam blaſphemat. Nunc
de his agamus qui deum malè co-
lendo inhonorant ut ſunt iudæi & ſarra-
ceni. ¶ Videamus qui dicantur iudæi & un
de, qui ſaraceni & unde. & qualiter ſint
inuitandi ad fidem, qualiter ſint à chriſtia
nis tractandi. Et quid iuris ſit de ſeruis eo
1 rum. ¶ † Iudæi dicuntur qui. Moſaicam le
gem ad literam tenent circumcidendo &
alia legalia faciendo. ¶ Dicti ſunt iudæi à
nomine dignioris tribus. ſ. à tribu. Iudæ.
qui inter alias tribus bellicoſior & in bel
lis primam aciem & regni priuilegium
obtinuit. ſcilicet ut ex ea ſola rex creare-
2 tur. ſicut ex tribu Leui ſacerdotes. † He-
brei uerò dicuntur ab Heber cuius fami-
lia cultum tenuit unus dei cæteris dola-
3 tria fedatis. ¶ † Sarraceni dicuntur qui
nec nouum nec uetus recipiunt teſtamen
tum qui non ab Ager ancilla Abrahæ de
qua eorum fuit origo Agarenos ſe uoca-
ri uolunt. ſed potius à ſara uxore eius &
libera ſe ſarracenos uocauerunt. Sunt
inter ſarracenos quidam qui receperunt
quinque libros Moyſi. ſed prophetas re-
ſpuerunt. Et dicuntur Samaritani à Sama
ria ciuitate. Et ideo quia prophetas re-
ſpuerunt. dicuntur in euangelio. non con
4 tuntur iudæi ſamaritanis. ¶ Debent † au-
tem tam iudæi quam ſaraceni auctorita-
tibus rationibus & blandimentis potius
quam aſperitatibus ad fidem de nouo ſu-
ſcipiendam prouocari non compelli. ut.
45. diſtin. qui ſincera. & c. de iudæis in-
fra eodem titul. ſicut. Debet autem ho-
mo diligere proximum ſuum ſicut ſeip-
ſum. ut quem putauerit hominem bene-
ficientem conſulatione uel informatione
doctrinæ uel diſciplinæ. cohertione addu
cat ad colendum deum. ut 23. quæſtio. 4.
c. ultimo. Si tamen aliquis conditiona-
liter coactus puta per minas, per rerum
oblationem, uel aliam ſimilem coactio-
nem baptiſmi recipere ſacramentum &
poſtmodum a fide receſſerit. compelli de
bet redire ad fidem & ſeruare ne nomen
domini blaſphemetur. & fides quam ſu-
ſcepit uilis ac contemptibilis habeatur.
ut. 45. diſtin. de iudæis. & ſupra de bap.
5 & eius effe. maiores. ¶ † Sic circa iudæos
chriſtiani ſe debent habere, non comme
dent cum eis neque habitabunt. neque re
cipient eos ad conuiuia ſua. ut. 28. quæſ.
1. nullus. & c. omnes. Cum ſaracenis au
tem poſſumus manducare. ut. 11. quæſtio.
3. ad menſam. Huiuſmodi diuerſitatis il
la eſt ratio. quia iudæi per abuſionem ſcri
pturarum & contemptum ciborum no-
ſtrorum magis fidem noſtram impugnāt.
Alij tamen ut Lau. & Io. dicunt & me-
lius quod ſicut chriſtianus cum iudæo
non debet facere ſupradicta. ita nec cum
ſarraceno. quia & ſarraceni hodie iudai-
zant. unde eadem cauſa prohibitionis &
6 idem periculum eſt in utroque † Excipi-
tur tamen caſus in quo poſſimus uti cibis
appoſitis a paganis cum modeſtia & gra-
tiarum actione ſeruata temporum quali
tate iuxta canonicas ſanctiones cum ad
prædicandum chriſti fidem ad eos chri-
ſtiani accedant. ut infra eod. tit. quam ſit
laudabile. & ſic intelligendum eſt. 11. quæ
ſtio. 3. ad menſam dummodo quod appo-
nitur non ſit idolis immolatum. quia
tunc ſanctius eſt mori fame quam idola
tico ueſci. ut. 32. quæſt. 2. ſicut ſanctius.
quod quidam intellexerunt cum quis ad
uenerationem idoli ueſcitur. alias in ſum
ma neceſſitate famis cum horrore & e-
xecratione poſſet aliquis idolatico ueſci
ad uitæ tantummodo ſuſtentationem,

neceſſitas enim non habet legē.ut de con
ſe.diſt.1.ſicut infra de reg.iu.quòd nō eſt
licitum.Nam neceſſitas eſt contraria uo-
luntati.ut.ff.quod met.cauſa.l.1. & nullū
peccatum niſi uoluntarium. ut.ff.15.q.1.
7 &.c.illa.¶ †Item chriſtiani non debent in
ſuis neceſſitatibus uocare iudæos, nec ab
eis accipere medicinam,nec ſe cum eis in
eiſdem balneis balneare.ut 28.q.1.nullus
&.c.omnes. Item permitti non debent
iudæi ut inter Chriſtianos publicis offi-
ciis præferantur quoniam ſub tali prætex
tu Chriſtianis nimium ſunt infeſti.ut in-
fra eod.titu.cum ſit.&.54.diſtinctio.nulla
8 17.q.4.conſtitu.t. †Item non permittun-
tur nouas erigere ſynagogas ſed ſi uete-
res corruerint uel ruinam minantur poſ-
ſint eas reædificare non autem ut eas exal
tent aut ampliores uel præcioſiores fa-
ciant.ut infra eod.titu.iudæi.&.c.conſu-
luit longe enim aliud eſt reficere & aliud
facere.ut.ff.de itinere actuque priua.l.3.
§.reficere.&.ff.de nou.oper.nunci.l.1.§.ſi
9 quis. Licet contrarium. argumen.ſit.ff.de
mor.inferen.l.1.§ ædificare. ¶†Item non
permittitur iudæo oſtia uel feneſtras aper
tas habere in die paraſceues.ut infra eod.
quia, eo quod nonnulli ex ipſis Chriſtia
nis afflictis ſoleut illudere illo die ut infra
eodem titu.in nonnullis.§.in diebus. Sic
& alias abhominationes & abuſus face-
re prohibentur.ut infra eod.titul. & ſi iu-
10 dæos.¶ Item† non permittitur iudæis uel
ſaracenis Chriſtiana mancipia in domi-
bus ſuis habere. ut infra eod.c.iudæi.
11 ¶Item †nullus Chriſtianus aliquid in te-
ſtamento pagano relinquit alioquin etiā
poſt mortem iudicabitur anathema ut in
12 fra de hær. ſi quis epiſcopus.¶ Item†com
pellendi ſunt ut in omni Chriſtianorum
prouincia & in omni tempore qualitate
habitus publicè à perſonis aliis diſtinguā
13 tur.ut infra eo.ti.in nonnullis. ¶Itē†Chri-
ſtiani iudæorum ſeruitio ſe pro mercede
aliqua non exponant.ut infra e.c ad hæc
omnibus,quod uerum eſt in domibus iu-
dæorum ſed in agris poſſunt ut infra eod.
14 ti multorum ¶†Item iudæi cogendi ſunt
ſoluere decimas prædiales ut ſupra de de
ci.de terris Chriſtiani aut iudæos graua-
re non debent. ut infra eo.ti.ſicut,niſi for
te circa penſionum exactiones ut per hoc
compellantur ad rectitudinem feſtinare,
15 ut.23.q.6.iam uero † ſi iudæi excefferint
in prædictis uel aliis ueniendo contra ca
nonicas ſanctiones.puniuntur quandoq;
in perſonis ut infra eod.ti.nonnullis infra
de rap.in archiepiſcopatu.&.18.diſ.ſæpe.
quandoque pecunialiter.ut infra eod.c.cū
ſit in fine.& in prædicta decre. in archie-
piſcopatu Quandoq; per pœnam ſpiritua
lem,ſcilicet per pœnam excommunica-
tionis indirectè.quia Chriſtianis in inhi-
betur ſub pœna excommunicationis necū
eis aliquod commercium audeant exerce
re.ut infra.eo.c.& ſi iudæos in fi. ſupra de
deci.in terris.infra de uſu.cum tu.Sed op-
ponitur quid ad eccleſiam de his qui fo-
ris ſunt ut.2.q.1.multi.45.di.qui ſincera.
Reſpondeo nihil attiner eccleſiæ iudica-
re de his ſ.eis religionis regulas imponen
do uel eos ſpiritualiter puniendo niſi indi
rectè,ſicut ſuperius dictum eſt. ſed perti-
net ad eccleſiam alias eos punire exceſſi-
16 bus ſupradictis. † Item non admittit eos
ad actus legittimos ut.2.q.7.alieni. Sed
nonne eccleſia peccat dum ſinit iudæos
ritus iudaicos obſeruare. ut infra eo.ti.ſi-
cut. Ad quod reſpondeo eccleſia non ap-
probat ſed permittit quod autem permit
timus nolentes permittimus, quia malas
hominum uoluntates ad plenum prohibe
re non poſſumus ut.31.q.1.hac aucto.præ
terea ſi hoc eccleſia non tolleraret uide-
ret eos ad fidem cogeretur quod fieri non
debet ut ſuperius dixi in.§.debet autem.
¶ Nunc de ſeruis iudæorum uideamus. Ad
17 quod notandum eſt.† quòd ſeruus iudæi,
aut eſt uernaculus,id eſt de propria ancil
la natus aut empticius.Si uernaculus.ſi ſit
uel uelit fieri Chriſtianus ſtatim eripitur
in libertatem nullo præcio dato.ut. C.de
epiſco.& cle.l.deo nobis.§.his itaque, &
ar.l.4.diſt.fraternitatē. Si uero empticius
ſubdiſtingue, quia aut erat Chriſtianus,
quando fuit emptus aut paganus. Si Chri
ſtianus indiſtinctè in libertatem eripitur
nullo præcio dato, quia Chriſtiani com-
mercium

mercium eſt iudæo pænitus interdictum. ut.54.di.mancipia ſimiliter ſerui hæreticorum impunè poſſunt & dominos relinquere & ad eccleſias confugere ut.C.de hære.& ma.l.manicheos.Si autem ſit emptus dum erat paganus aut cauſa ſeruitij aut cauſa commercii.In primo caſu ſi uult effici Chriſtianus liber efficitur ſine prælio.ut.54 di.fraternitatem.In ſecundo uero caſu ſi infra tres menſes non expoſuit eum uenalem poſtea ſi uult fieri Chriſtianus liberatur ſine prętio. quia præſumitur quòd ad ſeruiendum emerit.Si autem expoſuit eum uenalem infra tres menſes & iſte uult fieri Chriſtianus infra illud ſpacium uel etiam poſt.dum tamen non ſteterit per dominum quo minus uendiderit eum infra illud tempus liberatur reddito prætio.12.ſolidorum. ut.l.4 fraternitatē. & infra.eo.ti.c.1.&.2.& c.ult.Sed quæritur cuius monetæ erunt ſolidi illi.Reſpō deo dicunt quidam quòd erunt aurei ut ff.de mino.l.ſi mulier.inſti.de pe.te liti.in fi.C.de ſpor l.omnibus.C.de falſa mo.l.ſi quis nummos.unde in ſimili caſu lex una dicit. 20 ſoli.dandos.ne libertas præſtita reuocetur ut.ff.de ma.teſt.l.cum ex falſis. Alia dicit.20. aureos. ut.ff. de inof. teſta. l.Papinianus.§.ultimo. Dabuntur autem 20.ſolidi à quocunque Chriſtiano emptore.ut.54.diſt.fraternitatem. ¶†Sed nun-
18 quid redemptus fiet ſeruus redimentis. Non ſed reſtituet ei pretium & erit liber. ut arg.inſti.de noxa.actio.§.dominus uel ſi non poteſt illud dare ſeruiat ſuo redemptori aliquo tempore.ut.C. de capti. & poſtli.reuerſus.l.ult.36.q.1.de raptoribus uel quærat hoſtiatim prætium ſuæ redemptionis.ut.ff.de ma.l.4. Sed hæc uera ſunt niſi prætium datum fuerit cauſa pietatis animo non repetendi. quia tunc nec pro prætio ſeruitur nec prætium reddetur. Quia quod pietate datur prohibet ius ne repetatur.Sed quid ſi plures emptores uel redemptores ſimul ad redimendum concurrant.Reſpondeo.epiſcopus loci eligat magis idoneum.argum.ad hoc.ff.de accu. l.ſi plures.&.ff.de pupilari.ac.l.ſi plures. uel ſi ſint partes gratificetur epiſcopus cui uelit arg.ſupra de iure pa.cum autem aduocatus.&.ff.de religio.& ſumpt.fu.l.
19 ſunt plures. ¶†Nunquid Chriſtianus poteſt paganum manicipium uel iudæū emere. Reſpondeo ſic.ut.infra eo.tit. fraternitatem.& ſi iudæos.23.q.8.diſpar.ſed iudæum ſecum in familia non habebit. ut 28.q.1.ſæpe.&.c.nullus.Sed ſi uoluerit effici Chriſtianus ſibi prohibere nō poteſt nec debet.quia ubi ſpiritus ibi libertas ut 19.q.2.due ſupra de renunci.niſi cum pri-
20 dem § ſed dices.†Sed nūquid iudæus uel paganus baptizatus remanebit ſeruus.Reſpondeo ſic. Nam ſeruitus introducta eſt de iure diuino.ut.36.diſt.ſexto.Confirmata de iure gentium.ut prima diſt.ius gentium.& de iure canonico approbata. ut 12 q.2.c.illo ſi quos de ſeruis uſque ad.c. eccleſiarum ſeruos. eo ſaluo quod in quibuſdam caſibus ſeruitus eſt per eccleſiam introducta.ut.32.diſt.eos. &.81.diſt.quidam.15.qui. ulti.cum mulie.infra eod.c.
21 iudæi.&.c.ad liberandam. ¶† In ſumma ſciendum eſt quod quædam merces prohibitæ ſunt quæ ad ſarracenos nullo tempore deferri poſſint ut arma ferrum & lignamina ut infra.eod.c.ita quorundam infra eo.ti.ad liberandum. Nam & ſecundum leges hæc ad hoſtes transferri non debēt. ut.C.quæ res exporta. non de.l.2. C.de comer.& merca.l.mercatores.ff.de publ. & uect.l.cotem.ſed aliæ merces non ſunt prohibitæ tempore treugæ. ut infra eo.c. ſignificauit. Qui autem eis galeas uendunt uel naueas. aut in piraticis ſarracenorum nauis curam gubernationis exercent. uel machinis quibuſcunque alijs aliquod eius impendunt conſilium uel auxilium in diſpendium terræ ſanctæ qualiter puniatur legitur infra eodem titu.ad liberandum.

Summarium

1 *Hæreticus quis dicatur.*

2 *Hæreticus quibus modis puniatur.*

Intellectus.c.cum ab homine.de iudi c.ad falſariorum, de cri falſi & c.nonnulli; de uerbo.

uerbo ſignifica.
3 *Eccleſia contra ſuos rebelles brachium ſeculare inuocat.*
4 *Catholici an poſſint propria authoritate hæreticos ſpoliare.*
5 *Hæreticos exterminantes priuilegium habent quod euntibus in terra ſancta ſubſidium eſt conceſſum.*
6 *Hæreticis ad fidem conuerſis an eis ablata reſtituantur.*
7 *Hæreticorum filij orthodoxi an iure hæreditario bona paterna capiant.*
8 *Aequitas iuri ſcripto & ſtricto eſt præferenda.*
9 *Filius pro patre puniri non debet.*
10 *Eccleſia punit temporaliter filius pro delicto patris.*
11 *Vaſalli hæreticorũ ipſo iure à fidelitate ſunt liberatur.*
12 *Principes ſeculi & domini temporales non ſolum propter ſuam hæreſim, ſed propter hæreſim aliorum, quos negligunt exterminare, qualiter puniantur.*
13 *Ludouicus rex Francorum prædeceſſor Pipini patris Caroli quare fuerit depoſitus.*
14 *Recipiendi an ſint, ab hæreſi redire uolentes.*
15 *Pœna prælatorum negligentium punire hæreticos.*
16 *Diſpenſari an ualeat cum reuerſis ab hæreſi ad fidem catholicam, ut promouere poſſint.*

DE HAERETI- cis. Rubri.

IN ſuperiori rubrica dictum eſt iudæis, & ſarracenis qui per infidelitatem deum in honorant. Nunc dicendum eſt de hæreticis qui deuiantes à uia fidei in Deum multipliciter peccant. ¶ Videamus igitur quot modis dicitur hæreticus. qua pœna feriatur. qualiter ab hæreſi rediens recipiatur. ¶ Hæreticus dicitur ſex modis. † Hæreticus dicitur qui fal
1 ſam dē fide opinionē uel gignit ut hæreſiarcha ſicut Arrius Sabellius, & Maced. uel ſequitur uel quj hæreſiacham imitatur ſicut & Arriani, Sabellani, & Macedonianr, ut probantur hæc 24.q.3.hæreticus.&.c.quid.§.Sabelliani, & §.Arriani §.Macedoniani. Secundo modo poteſt hæreticus appellari quicunque aliter ſcripturá intelligit quàm ſenſus ſpiritusſancti flagitat à quo ſcripta eſt. licet ab eccleſia non receſſerit. ut.24.q.3. hæreſis. Tertio modo dicitur hęreticus qui à ſacramentis eccleſiæ & communione fidelium eſt diuiſus. ut.4.q.1.quod aũt. Quarto modo dicitur hæreticus ſacramentorũ peruerſor. ut ſimoniacus qui emit & uendit ſacramenta eccleſiaſtica. ut.1.q.ul.datet. Quinto modo dicitur hæreticus dubius in fide. ut infra eo.c.1. Nam firmiter debemus credere ut ſupra de ſumma Trini.& fi.ca.firmiter.23.di.quando epiſcopus.24.q.1.à parte. unde leui argumento a fide deuians hæreticus cenſetur ut.C.eo.ti.l.2. Sexto modo dicitur hæreticus qui Romanæ eccleſiæ priuilegiũ ab ipſo ſummo eccleſiarũ capite traditum auferre conatur. ut.22.di.c.primo. ¶ Eſt autem fides de re non uiſa ut de pœ.di.4.in domo.de con.diſt.4.uenit. Et eſt ſciendum quòd omnes hæreſes ſunt hodie damnatæ. ut infra eo.ti.ad abolendam. ¶ † *Puni-*
2 tur hæreticus ſecundum iura canonica quatuor modis. excommunicatione. depoſitione. rerum omnium ablatione. & militari perſecutione. excommunicatione quia omnis hæreticus ſiue magnus ſiue paruus ſiue manifeſtus ſiue occultus excommunicatus eſt ipſo iure maiori ex- 1
communicatione. ut infra. eo.ti. ad abolendam. non obſtante diſti. legali quę inter maiores & minores hæreticos uidetur diſtinguere. C.e.l.quoniã. Item depoſitione. quia ſiue ſit clericus ſiue laicus Papa uel Imperator uel quilibet inferior deponi debet ab omni dignitate. ut.40.di.ſi Papa.24.q.1.qui cõtra pacẽ. infra eo. ti.ad abolendã.§.1.&.2. Clerici prius ab ordinibus degradati. ſecularis relinquantur arbitrio ptãtis animaduerſione debita puniendi. & ſic eccleſia tradit clericũ depoſitum curiæ ſeculari, ſcilicet relinquendo ipſum ut infra ad abalendam.§.1.& ſic intellige ſupra de iud.cum ab homine. infra de crimine fal. ad falſariorũ. infra de uerb. ſigni. nouimus non autem debet

debet eccleſia tradere depoſitū ſicut qui-
dam male intelligentes dicunt quòd ec-
cleſia manualiter & corporaliter tradere
debet depoſitum iudici ſeculari. eccleſia
enim pro dānādis corporaliter ſuppli-
cat. ut 23.q.5.reos.C.de epi.audi.l.adie-
ctor.Quomodo ergo traderet puniendos
quos ſupplicando debet a pœna exime-
3 re. † aliquando enim eccleſia inuocat
brachium ſeculare contra ſuos rebelles.
ut 11.q.3.ſi quis ſacerdotum. & c. peti-
mus infra eod.c. excommunicamus. Qui
uero inuenti fuerunt de hæreſi ſola ſuſpi-
tione notabiles. niſi ad arbitrium epiſco
pi ſe purgauerint ſimili ſententiæ ſubia-
cebunt ut infra eod.tit.ad abolendam. §.
laicus infra de ſent.excomm.ut famæ in
fi.militari perſecutione. quia ſi aliter fie-
ri nō poteſt manu armata & militari ſunt
ab eis omnia bona quæ iniuſtè occupa-
ta detinent auferenda. quia ſicut probat
Iſidorus & alii ſancti & præcipuè Aug.
Nulla iure poſſunt hæretici poſſidere.iu-
re naturali non. quia ſecundum illud om
nia ſunt communia.ut.1.diſt.ius naturale
nec iure diuino. unde ipſa dominus. Au-
feretur à uobis regnum & dabitur genti
facienti fructus eius. Item labores in pio
rum iuſti edent.Item omnia ſunt iuſtorū.
ut 8.d.quo iure 23.quæſtio.7.c.1. & 3. &
ſupra ne cleri.uel monac. relatum. ¶ Sed
4 † nunquid catholici poſſunt hæreticos
propria auctoritate ſpoliare? Videtur q
ſic.eccleſia. enim generalem auctoritatē
5 eis præſtitit ut eos exterminent † conce-
dit etiam idem priuilegium eos extermi-
nantibus quòd euntibus in terræ ſanctæ
ſubſidium eſt conceſſum. ut 23. qu. 5. ſi
nos infra eod.tit. excommunicamus. §.
catholici uerò 23.q.5.ſi audieris. & quæ
ſtio.8.legi & occidit fines. Veruntamen
ſatis uidetur tutum ut ſemper fiat ſpecia-
li edicto principis uel eccleſiæ ne alias
ex cupiditate uel ultione potius quam ex
iuſtitia uel obedientia pugnare uideantur
ut 23.quæſtio.1.quid culpatur. & q.2.c.1.
6 & 2.q.3.ſex differentiæ.† Sed quid ſi con
uertuntur ad fidem nunquid eis ablata re
ſtituentur? Reſpondeo non niſi de gra-
7 tia. ut infra eodem titu.uergentis. ¶ †Sed
quid ſi hæretici habeant filios orthodo-
xos nunquid iure hæreditario capient
bona paterna. Videtur quòd non. ut in-
fra eod.c.uergentis. ſed contradicunt le-
ges. C.eodem titu.l.manicheos. & l. co-
gnouimus. & in autē. ibi ſignata. Item
de Neſtorianis, ubi dicitur quòd bona
hæreticorum deuoluuntur ad filios or-
thodoxos ſi hæretici habeant filios or-
thodoxos alio qui ad agnatos uel cogna-
tos orthodoxos deuoluuntur. circa hoc
dixerunt Lau. & Io. quòd decre.illa uer-
gentis, corrigit leges illas. & ius illud
antiquum trahitur ad hoc nouum. argu.
ff.de legi. & conſti.l.non eſt nouum ſu-
pra de cog. ſpi.c.1. Puto autē uerius cū
Tā.q decr. præualet legibus in terris qui
ſunt Romanæ eccleſiæ tēporali iuriſdi-
ctione ſubiectæ ſicut principio decr.inui-
tur manifeſtè.leges uero præualent decr.
in terris quæ non ſunt tēporaliter eccle-
ſiæ ſubiectæ.cū maiori æquitate nitantur
quā decre.imo decretalis rigorē continet
8 leges autem æquitatem.† Aequitas præ-
ferenda eſt iuri ſcripto & ſtricto.ut.C.de
iudi placuit.ca.di.eos.ff.de pœ.l.plures,&
uerè decretalis ſæueritatē cōtinet leges.
enim quæ puniunt filios eorum qui com
mittunt crimen læſæ maieſtatis timuerūt
ne filij eſſent immitatores paternæ iniqui
tatis ut 1.q.1.quiſquis cum militibus. Sed
ſi eccleſia uideat per certa indicia fidem
& deuotionem filiorum hæreticorum
quomodo puniet eos cum pœna ſuos au
ctores debeat tenere. ut ſupra de his
9 quæ ſi. a ma. par.ca.c. quæſiuit † cum fi-
lius non debeat puniri pro patre. ut. C.
ne filius pro patre cum eccleſia omnes
debeat iuuare. omnes amare. ut 8. q. 1.
clemens. nulli uolenti uenire claudere
gremium. ut.C.de ſa. ſan.eccle.l. ultimo.
Credo quòd Inno.in pœna filiorum con
ſiderauit parentes. an parentes intelli-
guntur puniri pœnis filiorum. ut.ff. quod
10 met.cauſa.l.iſti quidem † & frequenter ec
cleſia punit temporaliter filium pro deli-
cto patris.ut.15.q ulti.cum multæ.1. quæ
ſtio.4.§.ite peccato.&.1.q.1.cito.& ſupra
de ſi.

de ſi.preſbyter. per totum infrà de pęnis.
in quibuſdam. Alias autem generaliter
bona damnatorum deuoluuntur ad hære-
des.ut.C. de bo.damna. in auten. bona.
11 † Vaſalli abſoluuntur ipſo iure à fidelita
te & omni pacto quacunque firmitate ual
lato quo hæreticis tenebantur aſtricti. ut
infra eod c.ult. imò etiam uaſalli domi-
norum temporalium qui requiſiti & mo
niti terram ſuam purgare neglexerint ab
hæretica fidelitate poſt eorum excom-
municationem & contemptum denun-
ciandi ſunt abſoluti. ut infra eo.c. excom
municamus uer.ſi uero dominus tempo-
12 ralis. † unde diligenter attendens quod
principes ſeculi & domini tēporales non
ſolum propter ſuam hæreſim,ſed propter
hæreſim aliorum quos dum poſſunt exter
minare neglexerit, ſunt excommunican
di ab eccleſia & expellendi à terris & ter
ræ ipſorum exponi poſſunt catholicis oc
cupandæ. Et idem eſt ſi princips contra
regnum & iuſticiam faciendam negligēs
inuentus fuerit inſufficiens & ineptus.ut.
17.quæſtio.4 ſi quis deinceps.11.q.1.nul-
lus, in primo nullus.32. quæſtio.5.præce
13 ptū.† Vnde & Zacharias Papa depoſuit
Ludouicum regem Francorum prædeceſ-
ſorem Pipini patris. Caroli.ut.25.q.6.a-
lius. quilibet. enim nullo excepto con-
trahit forum eccleſiæ ex peccato.ut ſupra
de iudi. nouit.hoc autem indubitatum eſt
quod deus præponitur omnibus poteſta-
tibus. ut.8.di.quæ contra mores. in fi.er-
go & eius uicarius qui uices eius gerit in
terris.ut ſupra ut.ec.bene fine diſ. conſe.
ut noſtrum ſupra de transla. epiſ. inter
corporales. Vnde dominus ad Hyere-
miam. ecce conſtituite ſuper gentes &
regna.ut.36.diſtin.§.ecce. Et hæc maxi-
mè locum habent cum princeps de cu-
ius præna quæritur alium ſecularem ſupe
riorem non habet.¶ De pœna credentiū,
receptatorum, defenſorum & fautorum
hæreticorum teneas quod dicitur infra e.
c.excommunicamus.§. præterea. ¶ Qui
14 uero † ab hæreſi redire uoluut recipian-
tur ſecundum formam quæ habetur infra
eod.titul.ad abolendam.§. 1. &.c.excom
municamus.§.ſi quis autem de prædictis,
15 de conſe.diſtin.2.ego Belengarius.† De
pœna uerò prælatorum circa hoc negli-
gentium legitur infra eo.c. excommuni-
16 camus in fi. ¶†Sed quæritur. an cum re-
uerſis ab hæreſi ad fidem catholicam ua-
leat diſpenſari ut promoueri poſſint &
per quos diſpenſetur. Eſt ſciendum quod
tales de iure communi ſuſcipiendi ſunt
ad laicam communionem. ut.1.q.7.c.1.
adhibetur autem circa eos quadruplici-
ter diſpenſatio,ſemiplena, plena,plenior
pleniſſima. ſemiplena ut recipientur in
ordinibus iam receptis ſublata eis omni
ſpe promotionis.ut.1.q.1. ſi quis hæreti-
cæ. Plena ut poſſint ſacerdotes. fieri &
non ultra ut.1.q.7.conuenientibus. Ple-
nior ut poſſint eſſe epiſcopi & non pri-
mates ut.12.nos conſuetudinem. Pleniſ-
ſima ut ad omnes dignitates & ordines
ualeant promoueri. ut.23.q.4. ipſa pie-
tas. Et ſimilem diſtinctionem no. ſupra
de ſimo.§.& nota quod plus. Cætera quę
ad fidem catholicam pertinent no. ſupra
de ſumma Trini.& fide catholi.

Summarium

1 *Schiſma quid ſit.*
1 *Schiſma in quo ab hæreſi differat.*
3 *Schiſmatici à quo puniantur.*
4 *Alienationes rerum eccleſiaſticarum facta per prælatos ſchiſmaticos non ualent.*
5 *Schiſmaticum uolens redire ad unitatem eccle ſiæ quid peragere debeat.*

¶ DE SCHISMATICIS. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de hæreticis. ſed quia ſchiſma inducit hæreſim. quia omne ſchiſma intendit ſibi conſtituere eccleſiam & uniuerſalem eccleſiā impugnare quæ una eſt.ut 33.quæ. 1.loquitur. unde ſchiſmatici uolentes ec cleſiam dei ſcindere. peccant in fide quo ad articulum illum. & unam ſanctam eccleſiam catholicam. & ideo ſubſequenter ponitur hic rubrica de ſchiſmaticis. ¶Videamus igitur quid ſit ſchiſma. unde dicatur

dicatur, in quo ab hæreſi differat. qua pœ
na ſchiſmatici feriantur. deinde uidea-
mus de alienationibus & ordina. ſchiſma
1 ticorum ¶ † Schſma eſt illicita diſceſſio eo
rũ inter quos unitas eſſe debet. Vel ſchiſ
ma eſt illicitus ab unitate uel uniuerſi-
te diſceſſus. Dicitur autem ſchiſma a
ſciſſura. quia per ſchiſma fit ab unitate
uel uniuerſitate ſciſſura. ut. 24. quæſtio.
2 1. ſchiſma. ¶ † Differt ſchiſma ab hæ-
reſi. quia hæreſis in principio ſui habet
peruerſum dogma. quod non habet ſchiſ
ma. ſed in fine contingit aliquam hære-
ſim ut rectè uideatur ab eccleſia receſſiſ-
ſe. ut dicit Hieronymus. 24. q. 3. inter hæ
reſim & ſchiſma. Vel eſt talis differentia
inter hæreſim & ſchima. qualis eſt inter
genus & ſpeciem quia omnis hæreticus
eſt ſchiſmaticus, ſed non conuertitur niſi
ſi ſchiſma durauerit. nam tunc in hære-
3 ſim incidit ſicut dictum eſt ¶ † Puniuntur
ſchiſmatici à deo & ab homine. unde ut
ſcirent homines quam graue & quàm de
teſtabile crimen eſt ſchiſma oſtendit in
Chore Dathan & Abiron quos terra ui-
uos abſorbuit. Apparet & alio exemplo.
Nam cum decem tribus ſciſſe fuiſſet a tri
bu. Iuda & Beniamin. & relicto rege ſuo
alterum ſibi foris conſtituiſſent. & tandẽ
iret ad eos Ieroboam ut pecata ſua ex-
probaret & ut ultionem futuram prædi-
ceret panem apud illos edere & aquam
bibere ueritus eſt. quod cum non cuſtodiſ
ſet ſtatim diuina cenſura percuſſus eſt &
inde regrediens impetu & morſu leonis
necatus eſt in itinere. ut. 7. quæſtio. 1. de-
nique. Vnde indubitatum eſt ſceleratius
eſſe delictum quod grauius uindicatum.
eſt ut. 24. quæſtio. 1. non afferamus. Nec
ob. quod alibi dicitur hæreſim maius eſſe
inter cætera crimina. eo quod primum
locum tenet in pœnis. ut. 32. quæſtio. 7.
quod in omnibus. Nam hoc locum habet
cum nouum eſt ſchiſma cæterum ſi fuerit
radicatum & firmatum tunc idem eſt cri-
men & pœna æqualis ut ſuperius dictum
eſt. ¶ Quid autẽ iuris ſit de ordinatis a præ
latus ſchiſmaticis. Non repeto hic quia
materiam illam pleuè no. ſupra de tẽpo.
4 or. §. ordines cõferri poſſunt. ¶ † Item alie
nationes rerum eccleſiaſticarum ſactæ
per prælatos ſchiſmaticos non ualent. ut
infra eo. c. 1. ſiue enim ſchiſmatici pro in
truſis habeantur nõ ualent alienationes.
12. quæſtio. 2. alienationes. Siue pro nul-
lis habeantur eccleſiæ ſub talibus præla-
tis uacare intelligantur. ut ſupra de præ-
ſcrip. c. 1. & ſupra de transla. præ. inter cor
poralia. ſimiliter alienationes taliũ nullæ
5 sũt. ut. 12. q. 2. ſi quæ de rebus. ¶ † In sũma
ſciẽdũ eſt quod ſi ſchiſmaticus uolens re
dire ad unitatẽ eccleſiæ ad mandatum ip
ſius ſatisfácere debet & recipi cũ impoſi-
tione manus ut accipiat ſpiritũ qui extra
eccleſiã non eſt neceſſe poteſt. ut. 24. q. 1.
dicius pudẽda. capi. ſchiſma. Item quid ſi
quis recõciliatus dicat ſecũ circa ordinẽ
miſericorditer diſpenſatũ. Probare habet
& ab eo qui poteſt diſpẽſare ut ĩfra. e. c. ul.

Summarium

1 *Apoſtaſia quid ſit, & unde dicatur.*
2 *Apoſtaſia quotuplex ſit, & qualiter commit tatur.*
3 *Apoſtaſis quæ pœna imponatur.*
4 *Character an recipiatur per reiterationem baptiſmi.*
5 *Clericus qui primam tonſuram dimiſit, an ad eam deferendam poßit compelli.*
6 *Clericus uxoratus, uel ad militiam conuerſus, an compelli poßit ad deferendam tonſuram.*
7 *Clericus uxoratus retinet priuilegium canonis. 17. q. 4.*
8 *Epiſcopus an poßit diſpẽſare cum clerico uxorato ad clericatum redeunte.*
9 *Monachus in fuga conſtitutus cui acquirat.*
10 *Monachus fugitiuus ſi ſecundum ingrediatur monaſterium quaſita uacationis tempore, cui acquirat.*
11 *Monachum fugitiuum quando monaſterium teneatur recipere.*
12 *Monachus fugitiuus in monaſterio deductus, habitum abiectum reaſſumere uolens, qualiter puniatur.*
13 *Monachus uel monacha licet ſi pluries delinquat, eius abbas cõpellitur ipſum recipere*

¶DE APOSTATIS.
Rubrica.

EGimus de hæreticis & ſchiſmati-
cis. ſed quia uter quòd cadunt in
apoſtaſiam. Ideo ſubijcitur hic ru-
brica de apoſtatis. ¶Eſt igitur ſciendum
quid ſit apoſtaſia quæ ſint eius ſpecies.
qua pœna apoſtatæ feriantur. & qualiter
1 reuertẽtes recipiantur. ¶Apoſtaſia eſt † te
merarius receſſus a ſtatu fidei obedientie
uel religionis. Et dicitur apoſtaſia quaſi
poſt ſtatio ideſt retro ſtatio uel retrogra-
2 datio. ut 26.q.7. non obſeruetis. ¶†Eſt au-
tem triplex apoſtaſia perfidiæ inobedien
tiæ & irregularitatis. Perfidiæ qua quis re
cedit a fide. ut Iulianus apoſtata. de hoc
habetur. 2.q.7. non poteſt. Inobedientiæ
qua quis tranſgreditur ſpontanea uolun-
tate præceptum. Adam & Aeua. & qui ſa-
cris canonibus obedire contemnunt. de
hac habetur. 3.q. 4. alieni ſupra de maio-
ri & obe. ſi quis. Irregularitatis qua quis
a ſtatu religionis aſſumptæ recedit. ut cũ
apoſtatatur clericus, monachus religio-
ſus aliquis uel conuerſus: & de hac habe-
tur. l. diſt. c. ultimo 44. diſtin. quantumli
bet 16.q.1. legi. hæc fit multis modis abij
ciendo tonſuram uel coronam ut 20.q.3.
eo. infra eo. c. 1. conuertendo ſe ad nego
cia ſecularia ſupra de ui. & ho. cle. c. ex li
teris infra de ſenten. excom. in audientia
&. ca. perpendimus. uxorem ducendo ut
ſupra de cle. coniuga. ex parte habitũ re-
ligionis abijciendo. ut 20. q.3 ca. 1. & 2.
27.q. 1. omnes. & infra eo. ti. fere per to-
3 tum. ¶Imponitur † pœna apoſtatis ſecun
dum diuerſitatem apoſtaſiarum. nam apo
ſtata a fide hæreticus eſt & ſicut hæreti-
cus punietur. De pœna hæreticorum dic.
ut ſupra de hære. §. puniuntur. Pro apoſta-
ſia inobedientiæ excommunicatur quis
& efficitur infamis. ut 3.q.3. ſi quis à ſuo.
&. 11. quæſtio. 4. ſi autem nobis ſupra de
maiori. & obe. ſi quis uenerit. c. cum in ec
cleſijs. Pro apoſtaſia a religione efficitur
quis infamis. ut 2. quæſt. 7. alieni. 3. quæſ.
4. beatus. Interim ad ordinem uel digni-
tatem promoueri non debet ut 16.q.1. le-
gi. & l. di. cap. ul. & ſi ſacrum ordinem in
apoſtaſia receperit & ſi ſuo fuerit reconci
liatus abbati & pænitentiam receperit ta
men abſque diſpenſatione ſummi pontifi
cis miniſtrare non poterit in ordine ſic ſu
ſcepto ut infra eo. c. ul. Et eſt iſte unus ca
ſus in quo prohibetur epiſcopis diſpenſa-
re cum reuerſis & recõciliatis. Alius cum
quis iterata unctione fuerit maculatus. ut
1.q. ult. ſaluberrimum in fi. Tertius cum
quis ſcienter iterato recipit ſacrum ba-
ptiſma. ut de con. di. 4. qui bis, & ca. cos.
Quartus. cum ad ſubuerſionem fidei or-
dinem ab hæretico recipit maximè cum
præſens habetur epiſcopus orthodoxus.
ut. 1. quæſtio. ulti. conuenientibus. in fi.
4 ¶† Sequitur in rubrica & reiterantibus
baptiſma. circa quod quæritur. an in rei-
teratione baptiſmi caracter recipiatur.
Ad hoc dicunt quidam quòd ſic. & idem
dicunt in reiteratione ordinis. alias quali
ter per reiterationem fieret iniuria ſacra
mento ut infra eodem titu. ex literarum
1. quæſt. 1. quod quidam. de con. diſtin. 4.
oſtenditur. Item qualiter actuſque non
habet effectum, induceret irregularita-
tem indiſpenſabilem non uidetur. quia
alibi quod de iure non ſortitur effectum
non inducit impedimentum. ut ſupra de
deſpon. impub. literas & c. acceſſit. Puto
uerius quòd character non iterum confer
tur. ut 68. diſtin. §. quod ergo conſecratur
licet caſualiter quod de iure non ſorti-
tur effectum inducat impedimentum. ut
ſupra de biga. nuper. & cap. ul. ſupra de
ſponſa. ad audientiam. Quod autem di-
citur iniuriam fieri ſacramento per itera
tionem uerum eſt quo ad intentionem
5 iterantium non quo ad ueritatem. ¶†Cir
ca apoſtantes a clericatu quæritur an is
qui primam tantum tonſuram accepit &
dimiſit. ad eam deferendam poſſit com-
pelli? Reſpondeo ſic. Nam per primam
tonſuram iuxta formam eccleſiæ datam
clericalis ordo cõfertur ut ſupra de æta. &
quali. cum contingat, tonſuratus igitur

in

in clericum & ſic ordinatus clericus eſt
ut 21.di.cleros.& 54.diſ. ex antiquis.un-
de compellendus eſt ad habitum deferen
dum . ut ſupra de ui. & ho. cle. ſi quis ex
6 clericis 20.quæ.3.eos. † Sed quid ſi ducat
uxore dicunt quidam quòd ſi uxorem du-
cat corruptam uel ſecúdam tunc quia ir-
reuocabiliter a clericatu receſſit.ut 32.di.
ſeriatim omne priuilegium amiſit ut 54.
diſ.quiſquis.& idem dicunt ſi ad militiam
ſe conuertit quaſi ad uitam contrariá cle-
ricatui & in militia ſæua exercuit. túc nõ
compellitur portare tonſuram. Cæterum
ſi clericus dimiſſo habitu clericali ſimpli-
citer uiuit & uxorem uirginem ducit cõ-
pelli debet ut dicit Hug. & idem dicit fra
ter Ra. in ſumma ſua. præterquam in tri-
bus caſibus.unus eſt ſicut ipſe dicit cú cle
ricus nullo modo uult retinere priuilegiú
clericale . Alius ſi non poteſt clericalem
ferre tonſuram ſine ſcandalo uxoris.Ter-
tius cum iuſta cauſa timoris exigit tonſu
ram uel habitum transformari . ut ſupra
quod me. cau. prælatum.Quod mihi non
placet. Sed dico generaliter clericum uxo
ratum nõ teneti nec compelli deferre ha
bitum clericalem . cum enim uxoratum
oporteat ſecularibus negocijs ſe immiſce
ri: tonſura ipſius ſecularia exercentis ui-
deretur profectè in clericalis miniſterij
uituperium redundare ut ſupra de cle. cõ
iug.Ioannes in fi.Quod uerum eſt niſi be-
neficium habeat . ut ibi dicit . ſi tamé ſua
ſponte tonſuram uxoratus deferat retinet
priuilegium clericale.Nec ob.quod in ea
dem decre. dicitur quòd igitur idem ton-
ſuratus priuilegio nõ poteſt clericali gau
dere. Sed illud uerum eſt quo ad quædam
dequibus loquitur illa decre. infra eo. ti.
7 ex parte † retinet autem priuilegium il-
lius canonis.17. q.4. ſi quis ſuadente. Ná
illud priuilegium indultum eſt non tá in
fauorem clericorum quam in odium lai-
corum ut infra de ſen. ex. contingit.
8 ¶ † Sed quid ſi clericus in ſacris ordinibus
conſtitutus uxorem ducat de facto. demũ
ad clericatum redeat nunquid poteſt cum
eo epiſcopus diſpenſare . Reſpondeo ſic.
ut.de cle. coniu. ſane. quamuis in contra
rium moueat. quia clericus aſſumendo ſa
crum ordinem uotum continentiæ ſoléni
zare uidetur ut 32. diſt. ſeriatim.unde po
ſtea contrahendo maius peccatum cómit
tit uiolando uotum ſolenne quam ſit a-
dulterium ut 27. quæſtio. meliore . Sed
epiſcopus non poteſt diſpenſare ſupra a-
dulterium ut ſupra de iudi.at ſi clerici .
9 Verius eſt quod primo dixi. ¶ † Quid de
monacho fugitiuo cui acquirit in fuga cõ
ſtitutus . Reſpondeo ſuo monaſterio ſi-
cut & ſeruus ut 18 q.2. abbates. ff. de ac-
10 qui. poſ.l.1. §. per ſeruum. ¶ † Sed quid ſi
monachus ſecundum ingrediatur mona-
ſterium.de licétia abbatis ſui uel iuris au-
ctoritate quæſita uacationis tempore cui
monaſterio cedent primo uel ſecundo.
Reſpondeo ſecundo . ut 16. q.6. de lapſis
in auten. de ſan. epi. §. ſi monachus coll.
9.18.q. 1.c. uno . Sed quid ſi ſine licentia
abbatis & abſque iuris auctoritate mona
chus uagabũdus ſecundum monaſterium
intrauit bona quæſita uagationis tempo-
re cui cedent.Reſpondeo ſi monaſterium
primum uidit uagabundum & neglexerit
bona cedent monaſterio ſecundo ſicut &
ſeruus pro derelicto habitus priori domi
no non acquirit.ut. C. de lati.lib.tol.una.
§. ſed ſcimus. ſed acquirit apprehenden-
ti eum. ut.ff.de ſtip. ſeruo.l. quòd ſeruus.
Cæterum ſi primum monaſterium non
neglexit uagabundum ſed repetit & reuo
cauit errantem tunc bona cedent mona-
ſterio priori. ut in auten. de ſan. epi. §. ſi
11 monachus col. 9 ¶ † Sed quæritur an mo
naſterium compellatur recipere mona-
chum fugitiuum . Reſpondeo ſic . ut 27.
quæſt.1.peruenit.& cap. & quia 16.quæ-
ſtio.1.quidam monachi. niſi primum mo
naſterium ſit de diſſolutione ſuſpectum.
tunc enim trudetur in monaſterio cautio
ri & ſtrictiori cum omnibus bonis quæ
obtulerat primo ut 17. quæſtio. 1 quæ ſi
monacharum . & cap. ſi quis rapuerit . &
in auten. de ſan. epiſc. §. ſi quis rapue-
rit . Sed obiectum delictum perſone non
debet redundare in damnum eccleſiæ. ut
16. q. 6. ſi epiſcopum . Ad quod reſpon-
deo non uidetur redundare. quia primum

monaſteriũ liberatur a monacho nec ei
tenetur ulterius prouidere. ut 16.q.6. de
lapſis ſupra de cle. coniu. quod te. nec di
co res dãdas ſecũdo monaſterio niſi quo
ad uſumfructum in uita detruſi.ut 11.q.6.
de lapſis. quæ mortuo ad primum mona-
ſterium bona redibunt. ut ar. ad idem. C.
12 de epiſco.& cle. raptores. ¶Sed † quid ſi
monachus fugitiuus in monaſterio redu
ctus habitum abiectum reaſſumere nolit.
Reſpondeo ſub graui cuſtodia carceretur
13 ut infra eo.ti.a nobis. ¶ † In ſumma no-
tãdum eſt quòd monachus uel monacha
& ſi pluries delinquat abbas eius compel
litur ipſum recipere ut 27. q. 1. peruenit.
quod in ſeculari clerico non contingit. ut
48. diſtin. quoniam multa.

Summarium

1 *Pœna legis Pompeiæ de parricidijs in quibus locum habeat. & quæ ſit eius pœna. nume.2.*

3 *Parentes ad quorum latus filij reperiuntur oppreſſi qualiter & quando puniantur. & num 4.*

¶DE HIS QVI FILIOS OCciderunt. Rubr.

POſtquam tractauimus de his quæ circa fidem committuntur in Deũ: ut de iudæis & ſarracenis de hæreticis & apoſtatis. Nunc uideamus de his quæ in homines delinquuntur & nihilominus in Deum.& ideo de homicidio tractemus. Sed quia inter alia genera homicidij parricidiũ grauius reputatur. de parricidio uideamus. unde ponitur hic rubr. de his qui filios occide. Sed aliter intitulatur hæc rubr. in. ff. ſcilicet ad legẽ Põpe. de pari. Et aliter in. C. ſcilicet de his qui pat. uel fi. occi. ¶Eſt igitur uidendum quando hoc particulare flagitium locum habet. & quæ ſit pœna ipſius. & quæ circa delinquẽtes huiuſmodi d ſpẽſatio fiat. ¶Secundum quòd hic intitulatur locũ habet tum pater uel mater occidit filium. ſic enim loquuntur decreta. poſitæ ſub hac rubrica ſed ſecundum rubricam. C. locum
habet cũ quis aliquem de parentibus uel
1 aliquem de liberis occidit † ut parẽtum
nomine omnes aſcendẽtes liberorum uero omnes deſcendentes in infinitum intelligantur. ut ff. de in ius uo. l. quicunq; §. ult.&.l. ſed ſi hac lege. §. libertos. locum etiam habet in collateralibus. ut. ff. eo.titu. l. 1.& in quibuſdam perſonis alijs ut in ea.l. & l. ſed ſciendum ſed & qui opem præſtiterit ita tenetur ſicut ipſe qui occiderit. ut. ff. eo.ti.l.utrum.& l. ſi ſciente. Item qui uenenum emit ut prin. daret quamuis dare non potuerit lege pompe-
2 ia tenetur. ut. ff. eo.ti.l.1.in fi. ¶ † Huiuſmodi ſceleris pœna ſecundum leges hæc eſt ut parricidia uergis ſanguineis uerberatus deinde in culleo inſuatur cum canẽ & gallo gallinacio & uipera & ſimea, deinde in mare profunde iactet culleus uel in amnem. ut. ff. eo. titu. l. pœna. ut & cœlum ſuperſtiti & terra mortuo auferatur. ut. C. eo. ti.l. 1. Secundum canones non ſic ſed imponitur pœna intruſionis in monaſterium. ut infra eo. ti.c.1. & hoc uerũ eſt ſi is qui fillum occidit coniugem & filios non habet alias ſecus. ut infra eo.ti.
intelleximus. † Cum uerò in lectis parẽ-
3 tum filij inueniuntur oppreſſi diſtinguitur utrum parẽtibus procurantibus aut negligentibus hoc euenerit. In primo caſu ſi parentes clerici fuerint ab offitio altaris debent perpetuo abſtinere & eis grauior quam laicis non tamen publica niſi in publicum ueniat pœnitentia debet imponi. uerum ſi ex incuria parentum, filij mortui inueniantur in cuius & illud occultum fuerit pœnitentia eis pro arbitrio pœnitentiarij imponatur ut infra de pœniten. & re. quæſitum. In dubio autẽ præſumitur quod ex in curia hoc prouenerit. arg. ſupra de præſump. afferte. Vnde etiã lex dicit quod repentini caſus iniquitas. per coniecturã materni pietatis eſt emendanda. ut. C. de inoff. teſta.l. ſi mater. Nã quomodo mater põt obliuiſci filium. ut. 2.q 6. ad romanam. Item omnem affectũ uincit paternus. ut. C. de procu.fu.l.1. in pri. Sed ſi dubitet an ex in curia parenium proceſſerit nõ inde debẽt eſſe ſecuri nec ẽt
ſine

ſine pœna. ſed tamen conſideratio debet
eſſe pietatis infra eo.tit.c.1. aliqua enim
pœna debet eis imponi propter duplicita
tis ambiguũ. ut 23.q.5.excommuuicato-
rum. In his enim in quibus periculum ani
mæ uertitur. in ſecuriorem partem eſt
declinandũ.ut.5.diſ.ad eius ſupra de ſpõ.
iuuenis.l.diſtin.ſi qua fœmina &.c.ſi quis
4 uoluntate. ¶†Diſpenſatio igitur adhibe-
tur circa pœnitentiæ impoſitionem quæ
arbitraria eſt.ut infra de pœni.& re.quæſi
tum.non ut cum homicida quo ad ordi-
nes diſpenſetur. quia homicidium enor-
me delictum eſt & indiſpenſabile. ut ſu-
pra de temp.ordi. quæſitum.

Summarium

1 *Exponere quid ſit, & qui exponi dicuntur.*
2 *Exponentes infantes & languidos quibus pœ-
nis puniantur & nu. 3.*
4 *Expoſitos qui colligunt, an aliquid iuris in
eorum perſonas habeant.*
5 *Colligentes expoſitos quas expenſas repetant
à rès colligentibus.*

¶DE INFANTIBVS ET LAN-
guidis expoſitis. Rubrica.

IN ſuperiori rubrica tractauimus de
his qui fi. occi. ſed quia necare uide-
tur qui filium non alit. ut.ff. de libe.
agno.l.necare. & 81.diſt.paſce. & expoſi
ti ſanguinolenti dicuntur. ut in rubr. C.
ubi ſic adiicitur & de his qui ſanguinolẽ
tos nutriendos acceperunt. Ideo ſubijci-
tur hic rubr.de infantibus & lang. expoſi
tis. ¶Videamus igitur quid ſit exponere.
qui dicantur exponi. quæ ſit pœna expo-
nentium & an exponens recolligere ua-
leat quem exponit & infra quot dies.
1 ¶†Exponere eſt extra ſe ponere. ſolent
enim aliqui relato pietatis officio infan-
tes uel languidos ante eccleſiam ponere
ut eos aliqui moti miſeratione colligant.
ut 87 diſtin.ſi expoſitus. ¶ Dicuntur autẽ
exponi filij ſerui & liberti.ut infra eo.tit.
2 c.uno. ¶†Circa materiã expoſitionis ſic
diſtinguendum eſt. exponitur aliquis à
patre uel domino uel ab extraneo. ſi a pa
tre uel a domino aut neceſſitate aut ſpon
te. Si ſponte nunquã poterit eum poſtea
recolligere. nec enim ſuum dicere pote-
rit quem pereuntem contempſit. C.eod.
tit.l.1.&.2. Si neceſſitate repetit quando
cunque quia inuitus expoſuiſſe uidetur.
ut.C.eod.tit.l.1.& hoc innuit hæc decr.
ubi dicit relato pietatis officio. & in ;fin.
ubi dicit alimenta impie negari contin-
gerit. Et in his caſibus ubi quis inuitus ex
ponitur locum habet conteſtatio illa de
qua loquitur canon ille 87.diſtinct.ſi ex-
poſitus. Quod autem dixi. de neceſſitate
uidetur malè dictum. Nam lex dicit quod
ſi quis non poteſt alere ſeruum debet eum
in zenonem hoc eſt in hoſpitale mittere.
ut.C.de lati. lib. tol.l. una.§. ſed ſcimus
Sed tu dicas quod illud membrum diſtin
ctionis aut neceſſitate locum habet cum
nullus talis locus inuenitur & hoc in fi-
lijs locum habet. nam in ſeruuo uidetur
quod potius debeat eum uendere quam
exponere. Vbi autem exponitur infans
ab extraneo diſtinguitur utrum domino
patre uel patrono ignorante uel ſciente
uel poſtea ratum habente. In primo ca-
ſu non præiudicatur ei a iure ſuo ſed re-
petit infantem reſtitutis expenſis. niſi a
fure repetat in quo caſu non reſtituun-
tur expenſæ. C. eodem titul.l.1. Item ſi
expenſæ factæ fuerint pietatis cauſa non
reſtituuntur. ut.ff.de relig. & ſumpt. fu.l.
& ſi quis.§.interdum. In ſecundo caſu ſer
ui aſcripti efficiuntur liberi liberti inge-
nui. filij familias ſui iuris.ut.C. eo. ti.l.2.
3 &.3. † Imò in hoc caſu pater patitur pœ
nam ſecundum leges capitalem. quia ne
care uidetur filium qui nõ alit.ut in prin.
dictum eſt.C.eodem titul.l. ulti. Et hæc
locum habent, ubi infans exponitur. Si
autem maior exponatur. non eripitur in
libertatem niſi languidus exponatur. ut.
C. de lati. lib. tol.l.una.§. ſed ſcimus &
in languido attenditur auten. in aut. de
nup.§. ſi uero. &.§. ſeq. coll.4. licet qui-
dam uelint ut quod ibi dicitur obtinet in
non languido. ſed in languido maxime.
Item ubi infans uel maior non expoņi-
tur. ſed

tur. ſed ei alimenta negantur non eripi-
tur in libertatem ſed pro derelicto habe-
tur.ut.ff.pro derelict.l.ulti.& ideo conce
ditur occupanti ut ibi &.ff.de ſtipula.ſer
uo.l.quod ſeruus &.ff.de noxa.l.ſi ſeruus.
Sed certe quamuis ſic uideatur fore di-
cendum ſecundum legem præallegatam
ff.pro derelict.& ſic notet Azo. in ſum-
ma ſua . ut.C.eodem titulo. Decr.tamen
in hoc tit. poſita contrarium dicit expreſ
ſe. Nam eripitur quis in libertatem cum
ei alimenta denegantur. ut hic. Vnde
Vincen.ſuper hac decre. non bene aduer
tit . poſuit enim ſuper ea gloſam ſuam &
proſecutus ſententiam Azonis & di-
ſtinctionem legalem textum illius de-
creta. non attendit . litera enim huius
decre. tres caſus enumerat & æquipa-
rat ſcilicet cum infans exponitur cum
longuidus cuiuslibet ætatis. & cum ali-
cui illorum infanti uel maiori alimenta
negantur . In his tribus caſibus filiusfa-
milias liberatur à patria poteſtate.liber-
tus eripitur in ingenuitatem.ſeruus in li-
4 bertatem . ¶ † In ſumma notandum eſt
quòd illi qui expoſitos colligunt nihil iu
ris in perſonis eorum quos ex miſeratio-
ne ſuſcipiunt uel recipiunt acquirunt . ut
infra eod.c.uno in fin. ¶ Item notandum
quod ubi quis exponitur ignorante eo
quod quis ius habet in expoſito is qui eũ
recipit conteſtationis epiſtolam ponet
in loco publico continentem ut quicun-
que ius habet in puero exeat & probet &
recuperet puerum aliter non crederetur
ei. argumen.ad hoc 5.quæſtione 1.quidã.
Sed argumen.contra ſupta qui fil. ſint le-
git.tranſmiſſæ. ubi creditur patri & ma-
tri dicentibus filium non eſſe ſuum. Poſt
talem uero epiſtolam dantur decem dies
ei qui ius habet in puero. ut in præall.c.
77.d.ſi expoſitus . Cedent autem dies il
li à tempore ſcientiæ . & ſi in tali loco ſit
quòd uenire non poſſit reſtitueretur per
clauſulam generalem quæ habetur.ff. ex
quibus cauſis ma. l.1. Alii autem dicunt
quod ſunt utiles ſcilicet cum experiri po
teſt.ut.ff.de ædi.edi.l.cum ſex.ff.de diuer.
5 & tem. præſcrip.l.1. † Si quid autem ex-
pendit is qui colligit in puero erudiendo
in aliqua arte repetet à recolligente. ut
C.eodem titulo.l.1.alimenta non repetit
niſi fuerit proteſtatus . ut ff.de neg. geſt.
l.ſegnius . ut niſi collectus nolit filiam re
colligentis ducere in uxorem . ut .C. de
nupt.l. patrem .

Summarium

1 *Homicidium quid ſit, & unde dicatur.*
2 *Homicidij ſpecies, & quot modis committatur.*
3 *Homicidium lingua committitur tribus modis.*
4 *Pœna homicidij ſpiritualis eſt pœnitentia.*
Pœna homicidij corporalis quæ ſit.
5 *Præuenire in ictu occidere uolentem an liceat.*
6 *Percuſſo an liceat in continenti inſequi percutientem fugientem.*
7 *Vim ui quod repellere liceat quomodo intelligatur.*
8 *Bellum dicitur iniuſtum quinque modis.*
9 *Præſtans miniſterium iudicio ſeu uindictæ ſanguinis irregularis efficitur.*
10 *Clericus an in cauſa ſanguinis poßit dare conſilium iudici ſeculari.*
11 *Clericus an de ſuis malefactoribus conqueri ualeat iudicio ſeculari.*
12 *Clericus poteſt malefactorem ſuum carcerari petere.*
13 *Item fuſtigari.*
14 *Item ut quis in ſeruitutem redigatur.*
15 *Item ut quis ſuſpendatur.*
16 *Item ut decapietur ſpiritualiter.*
17 *Aborſum procurantes an reputentur homicidæ.*
18 *Phiſici & cirurgici an poßint promoueri.*
19 *Plures an & quando teneantur de uulnere uel de occiſo.*
20 *Alium à morte defendere quando quilibet teneatur.*
21 *Diſpenſatio quæ adhibeatur circa homicidas.*

¶DE HOMICIDIO. Rubr.

DIctum eſt ſupra de homicidio in
ſpem nunc ſubijcitur in genere.
ſed quia homicidium fit aliquan-
do caſualiter. Idcirco intitulatur hic ru-
brica de homicidio uoluntario uel caſua
li. ¶ Videndum eſt igitur quid ſit homici
dium. unde dicatur. quot ſint eius ſpe-
cies, quæ pœna & quæ diſpenſatio fiat cir
1 ca clericum homicidam. ¶ † Homicidium
eſt hominis occiſio intelligo ab homine
facta. nam homicidium ſonat in actum
hominis. ¶ Eſt autem homicidium di-
ctum ab homine & cedo cedis quaſi homi
2 nis cediũ. ¶ † Species homicidij ſunt duæ.
aliud ſpirituale aliud corporale. Spiritua-
le homicidium ſpiritualiter & quadam fi
ctione iuris committitur octo modis. Ho
micidæ enim reputantur detractores fra-
trum & odientes eos. Item iniquitatem
oppreſſionem. & iniuſtitiam facientes.
Item fratribus malè perſuadentes. hæc
probantur de pœni. diſt. 1. homicidiorum
omnis iniquitas. &. c. noli: & generaliter
omnis iniquius motus ad nocendum fra-
tri in homicidij genere deputatur. ut de
pœniten. diſtinctio. 1. homicidium. Item
homicida cenſetur qui tempore neceſſi-
tatis proximis alimenta negat 86. diſtin.
paſce. ¶ Corporale homicidium eſt ho-
minis peremptio cum homo corporali-
ter occiditur. & hoc committitur dupli-
citer lingua uel facto. lingua tribus mo-
dis præcepto, conſilio. & defenſione. ut
l. diſt. ſi quis uiduam, de pœni. diſt. 1. pe-
riculoſæ. Facto committitur quatuor mo
dis iuſtitia neceſſitate caſu uoluntate. Iu
ſtitia ut cum miles iuſto imperio poteſta
tis executor uel miniſter æquo iudicio
condemnatum occidit. ut 23. q. 5. miles
cum miniſter. cum homo &. c. ſi homici-
dium. Quod intelligo cum non ex odio
perſonæ. Odio ei habeantur peccata nõ
homines. ut 86. diſt. odio non ex delecta
tione fundendi humanum ſanguinẽ. non
amore ſpoliorum non pro pretio ſed ex
ſola obedientia cum dolore cordis hoc
feci & compaſſione. Nam uera iuſtitia
compaſſionem habet. probantur hæc 23.
q. 5. in præallega. iuri. & in. c. lex æterna
& c. officia. nec eſt crudelis qui malos per-
cutit ut 45. diſtinct. uera iuſtitia. Neceſſi-
tate. hoc diſtinguendum eſt. quia aut il-
la neceſſitas fuit euitabilis. potuit enim
ſine occaſione euadere, tunc reus eſt ho
micidij & tanquam homicida pœniten-
tiam aget. Aut fuit ineuitabilis & occi-
dit hominem ſine odij meditatione imo
cum dolore ut ſe & ſua liberaret. tunc nõ
peccat nec ad pœnitentiam arctatur niſi
propter duplicitatis ambiguum. ut 23.
quæſtio. 5. excommunicatorum. Inte-
riorem autem pœnitentiam & dolo-
rem aget & peccatis ſuis imputabit quod
ad tantam neceſſitatem induci meruit ut
ſine hominis peremptione liberari non
poſſet. quia bonarum ineuntium eſt ibi
culpas agnoſcere ubi culpa non eſt. ut in
fra eodem titulo interfeciſti & 5. diſt. ad
eius in fin. ¶ Caſu ut cum quis lapidem
proiicit ad aues uel alias non animo ho
minem lædendi uel occidendi & aliquis
tranſiens ictu lapidis percuſſus moritur
hoc diſtinguendum eſt an quis det ope-
ram illicitæ uel licitæ. Si licite ut cum
quis proijcit porcos uel alias beſtias de
ſua ſegete uel de arboribus aues circum-
ſpicit & neminem uidens funda uel ma-
nu lapidem iacit. & cum locus non eſſet
hominibus præuius aliquis caſualiter in
ictu lapidis occurens percutitur & mo-
ritur. & alia exempla per ſe ponere
poteſt quilibet ſtudioſus. ut infra eod.
titu. lator, dilectus. ex literis in alia ex
literis ſignificaſti. Io. &. c. quædam, ut
aſſeris. l. diſt. hi qui arborem. ſæpe con-
tingit &. c. ſi duo. In his igitur & con-
ſimilibus caſibus opera datur rei licitæ.
ſicut dictum eſt. & adhibetur omnis dili-
gentia quæ poteſt adhiberi & debet inno
xius eſt is qui occaſionẽ mortis præſtat &
probant iura prædicta. Si autem rei illici
tæ opera detur uel ſi non adhibeatur. dili
gentia & cautela quæ põt & debet. mors
imputatur, exempla pone in hoc infra eo
dem ti. continebatur. ad audientiam. tua
ſicut. l. di. clerico iacente. quia te eos &. c.
ſi qua

ſi qua fœmina. De uoluntario homicidio
pone exempla infra eod.c.1.l. diſt.ſi quis
uoluntate. Vnum autem non omitto no
tare quia frater Ray.in ſum.ſua duo ſcrip
ſit quæ niſi ad iuris intellectum redacta
fuerint ſimplicium animos ſubuertere poſ
3 ſunt.¶†Dixit enim quod homicidiũ lin-
gua committitur tribus modis præcepto,
conſilio & defenſione & quodlibet iſto-
rum mortale eſt. Hoc ſic intelligendum
eſt. ſcilicet in præcepto iniuſto uel eius
qui præcipiendi auctoritatem non habet.
Item in conſilio iniuſto & corrupto & in
defenſione ut ponemus inferius. Alias ſi
iuſto præcepto iudicis uel poteſtatis.iuſto
conſilio aſſeſſoris. legitima defenſione in
teruenia homicidium. nullum peccatũ
cõmittitur. primũ probatur.23.q.4.quæ
ſitum.ſecundum.23.q 4.illud.tertium.23.
q.8.a.§.his ita. uſque ad.§.in regiſtro. &
C.unde ui.l.1.C.ad le.Cor.de ſic.l.1. Itẽ
& aliud ſcripſit frater Ray.quod homici-
dium uoluntarium ſemper mortale pecca
tum eſt & enorme.Et hoc intelligendum
eſt generaliter eſſe uerum. Fallit tamen
in exceptis. ut per inferiora patebit.
4 ¶†Pœna homicidij ſpiritualis eſt pœni-
tentia.Et ideo uidendum eſt de pœna ho
micidij corporalis circa quam taliter eſt
diſtinguendum. Committit homicidium
aut promotus aut promouendus. Item
aut ſponte aut neceſſitate aut caſu.Si pro
motus & ſponte homicidium ſit commiſ
ſum.contrahit clericus irregularitatem in
diſpenſabilem. ut etiam remanere non
poſſit in executione ordinum ſuſceptorũ.
ut.l.di.minor.&.1.q.7.ſi quis omnem. &
de cond. diſtinct.1.§.1. ſed deponatur. ut
l.diſt.ſi quis uiduam. Sed ſi laicus fuerit
ad ianuam eccleſiæ ſemper iaceat & com
munionem in exitu uitæ ſuæ recipiat. ut
l.diſt.ſi quis uoluntate. Sed ſecundum le-
ges laici honeſtior loco poſiti deportari
ſolent. qui ſecundo gradu ſunt capite pu
niuntur.ut.ff.ad le.Corn.de ſic.l.qui cedẽ.
&.l.3.§.leges.Et in hoc caſu fateor me
erraſſe in quadam glo. quam poſui. infra
eod.titu.lateor & incipit quamuis magna
ſit materia de homicidio. quod enim ibi

dixi in homicidio occulto diſpenſari poſ
ſe poſt peractam pœnitentiam in ordini
bus iam ſuſceptis & ſuſcipiendis per.ca.l.
diſt.de his uero. in mediocribus crimini-
bus locum habet. & de talibus loquitur
canon non autem habet locum in homi-
cidio & in alijs enormibus. ut ſupra de
tempo.ord.quæſitum. Et hæc locum ha-
bent in homicidio uoluntate commiſſo.
¶ Sed ſi neceſſitate homicidium commit
tatur aut euitabili. aut inuitabili. ſi ine-
uitabili.& tunc nullum eſt peccatum nec
contrahitur aliqua irregularitas quo ad
ordines iam ſuſceptos.ut infra eod.ca.in
terfeciſti. ad ſuperiorem autem non po-
terit promoueri.eo quod & ſi in neceſſita
te uoluntariè tamen occidit. & lex pro-
motionis in facto conſiſtit. ut 15.q.1.c.
ulti. Cæterum ſi neceſſitate euitabili poſt
peractam pœnitentiam remanet in exe-
cutione ordinis iam ſuſcepti iure commu
ni. non autẽ ad ſuperiora conſcendit. ut
l.di.de his clericis. Vbi autem caſu ſi da-
batur opera rei licitæ & omnis diligen-
tia fuit adhibita. nec peccatum commit
titur nec irregularitas contrahitur in ſu-
ſceptis uel ſuſcipiendis. ut infra eod.titu.
lator.& in alijs iuribus quæ not.ſupra eo.
titu.§.caſu.ſi uero rei illicitæ. tunc non
promouetur & promotus de iure non ad-
miniſtrat.ut.l.diſt.clerico.& infra eod.ti.
ſicut. In promouendo autem dicunt qui-
dam qualitercunque quis homicidium
committat. promuoeri non poteſt. quia
ſicut ſuperius dixi lex promotionis in fa-
cto conſiſtit. Et intelligunt decre. illam.
lator.de diſpenſatione loqui. Verius autẽ
puto quòd loquatur de iure communi.
Aliquando tamen committitur homici-
dium uoluntariè. nec delinquitur & ta-
men irregularitas contrahitur. ut li. diſt.
aliquantos. & hoc ſecundum Baſianum
etiam ſi ante baptiſmum homicidium ſit
commiſſum quia ſecundum eum in baptiſ
mo deletur omnis irregularitas ex pecca
to contracta ſed illa quæ ſine peccato pro
uenit non deletur. quia baptiſmus tollit
peccata & ſequelas eorum & quod pec-
catum non eſt inter peccata ſolui non de-
bet.

bet. Item in baptiſmo culpa dimittitur ſed non abolerur ut.26.diſt. deinde. &.c. una tantum. Alij autem dicunt & uerius ſi cut puto. quod ſi homicidium fiat ſine pec cato uel cũ peccato ut cum iudex aſſeſſor uel executor occidit ante baptiſmũ non impedietur poſt baptiſmũ & pro hac ſen tentia ſunt duo canones.1i.diſtin.aliquan tos.&c.ſi quis poſt acceptum. ¶ Sed cum quis furem nocturnum & diurnum ſi ſete lo defendit ſine peccato occidat ſe & ſua liberando. ut infra rod.c. interfeciſti & c.perfodiens.ff. ad le. Acqui.l. itaque.§. lex.&.ff.ad legem. Cor.de ſic.l.furem.

5 ¶ Quæritur † an permittatur præuenire in ictu occidere uolentem. Reſpondeo ſic.licet enim repellere iniuriam uel pro pulſare. ut.ff. ad leg. Aqui.l.ſententiam. C.unde ui.l.1.ff.de iuſti.& iu.l.ut. uim.& 1.diſtin. ius naturale. in uerbo uiolentiæ per uim repulſio ſufficit autem terror ar morum.ut.ff.de ui & ui arma.l.3.§. ſi au-

6 tem.¶† Sed nunquid ſi me percutias & fu gias audeo te incontinenti inſequi & re percutere fugientem. Reſpondeo non, quia hoc non fieret ad propulſationem ſed ad ultionem quæ ad ſolum iudicẽ ſpe ctat. Nam uigor iudiciarius & tutela iu ris publici eſt in medio conſtituta. ut nul lus ſibi ſumere audeat ultionem ut.C. de iudæis & cæli.l.nullus. Et hoc commune eſt clericis & laicis ſcilicet iniuriam pro pulſare rerum & perſonarum. ut ſupra de appel.ſignificauerũt infra de ſen. excom. ſi uerò.&.c. ex tenore. Contrarium autẽ uidetur per id quod legitur. infra eod.tit. ſuſcepimus.46.diſtin. ſeditionarios.23.q. 8.c.1.&.c.conuenior. Ad hoc dicunt qui dam quod licet laicis. clericis uerò non. Ego credo quod clericis & laicis licet in iuriam propulſare & repercutere. Diſtin guitur tamen quod aut uis infertur perſo næ aut rebus. Si perſonæ tunc eſt uis pro pellanda antequam fiat. Nam & inſidi au tem uitæ licet occidere.ff.ad leg. Acqui. l.4.& 5.& ut dixi in proxi.§. ſuperiori. ſi tamen aliquis ui factam repellat potius præſumi debet quod cauſa defendendi fe cerit quam ulciſcendi.ut.ff. ad le. Aqui.l. ſi ex plagis.§. tabernarius. & hoc ſi per cuſſor uoluit denuo percutere alioquin ſi nolebat & alter nihilominus repercuſſe rit potius præſumitur quod hoc fecit ani mo ulciſcendi quam animo propulſandi. Sed ſi iniria inferatur rebus licitum eſt il latam repellere.& propulſare inferendã.

7 † Quod ergo dicitur uim ui repellere li cet. ſic intelligendum eſt. ut.ſ. tria in hoc requirantur ut hoc fiat defendendo non ulciſcendo. ut.23.q.1. quid culpatur ff.ad legem Aquil.l.ſcientiam.& cum modera mine fiat defenſio. ut ſupra de reſtitutio. ſpo. olim cauſam in ſi.ſi quis tamen mo deramen excedat & non ex propoſito ui deatur non teneri. ut.ff.ad leg. Aquil.l. ſi ex plagis.§.tabernarius. Sed contrarium uelle uidetur decre. illa olim cauſam in fra eod.c.ſignificaſti nobis. in ſi. Item in continenti debet quis uim repellere.ut ſu pra de appel. ſignificauerunt. Et hæc tria membra intelliguntur ex.l. una.C. unde

8 ui.l.1.¶† Vnde ſubſequẽter notabis quod bellum eſt iniuſtum quinque modis. Ra tione perſonæ ut ſi fuerit perſona eccle ſiaſtica cui nõ eſt licitum ſanguinem fun dere.ut.23.q.8. clerici & c.his à quibus. Ratione rei. ut ſi non eſt pro repetendis rebus uel pro defenſione patriæ ut.23.q. 2.c.1.& ea.cauſa.q.8 ſi nulla. Ratione cau ſæ ut ſi non propter neceſſitatem ſed pro pter uoluntatem pugnatur. ut.23.q.1.no li. Item ex animo eſt iniuſtũ ut ſi fiat ani mo ulciſcendi.ut ſuperius dictum eſt. Itẽ ſi non fiat auctoritate principis. ut.23 q.

9 .1.quid culpatur. &.q.2.c.1.†Notabis igi tur quod quicunque poſt baptiſmum in cauſa ſanguinis iudex fuerit aſſeſſor. no tarius, executor. aduocatus.ſiue pro acto re ſiue pro reo. licet alioqui diſtinxerint inter iſtos.& generaliter qui aliquod mi niſterium iudicio ſeu uindictæ ſanguinis præſtiterit irregularitatem incurrit ut. li. diſt.aliquantos. &.c. ſi quis poſt acceptũ ſupra ne cle.uel mo. ſententiam ſangui

10 nis infra de exceſ.præ.ex literis.¶† Sed ſi quid iudex ſecularis conſilium quærat à clerico perito,uel princeps à prælato. Re ſpõdeo poteſt clericus generaliter confe

Hhh rend

rendo cum iudice ſeculari dicere fures la
trones incendarij homicidæ ſic ſunt pu-
niendi de iure ciuili.ut.5. quæſt.5.delato
ri. non deſcendendo ad aliquod factum
uel caſum aliquem ſpecialem. ut ſic po-
tius conſulentis quam ſuggerentis opera
fungatur. ut.ff.de quæſtio.l.1.§.qui quæ-
ſtionem.Si tamen clericus ſciat uel cre-
dat iudicem habere coram ſe cauſam cri
minis de quo quærit reſponſionem hone
ſtè declinet præterquam ſi clericus poſ-
ſet pœnam criminis recta conſcientia re
ducere ad ciuilem. & ſic intelligi poteſt.
11 23.quæſt. ultima.peſſimam.in fi.¶ †Item
quæritur an clericus de ſuis malefactori-
bus conqueri ualeat iudici ſeculari. Re-
ſpondeo ſic ciuiliter petens ſua ſibi reſti-
tui & damna reſarciri. non ut malefacto-
res in corpore puniantur. & ſi iudex a-
crius in puniendo procedat quam clerici
querela requirat. non eſt clerico impu-
tandum. ut infra eodem titul. poſtulaſti.
&.c.tua.&.23. quæſt.5.c.1.&.c. unum. &
c.pœna.&.ca. non nos.ff. de bo.lib.l. qui
12 cum maior.§.1. † Poteſt tamen clericus
malefactorem ſuum carcerari petere. ut
ſupra de apoſta. a nobis ſupra de depo.
13 grauis †Item fuſtigari. ut.14. quæſt.6. ſi
res aliena.12.quæſtio. 2. fraternitas. 23.
quæſt.5.circuncelliones.5.quæſtione.5.il
li qui.6.quæſtio. 1.§.uerum in fi.3. quæſt.
4.§.Item in criminali in uer.ea rei condi
14 tio.†Item ut quis in ſeruiturem rediga-
tur ut ſupra de iud.ita quorundam.15.
quæſtione. ultima cum multe 36. quæſt.
1.de raptoribus ſupra de iud. & ſarrace.
15 ad liberandam. † Item ut quis murile-
tur ſpirituali murilatione. hoc eſt ut ſu-
16 ſpendatur.5.q.5.delatori. † Item ut deca
pitetur ſed ſpiritualiter.i. excõicetur un-
de excõicatio dicitur mucro epiſcopi ut.
16 q.2.uiſis. in fi. decapitari.n. intelligi-
tur qui a chriſto qui caput eſt eccleſiæ ſe
paratur. ut.2.quæſtio.7.§.quia ergo ſupra
de hære. uergentis unde qui excommuni
catur mori creditur. ut ſupra qu fil. ſint
17 legi.per uenerabilem in fi. ¶ †Quæritur
de his qui procurant aborſus an reputen
tur homicidæ? Reſpõdeo ſic quantum ad
pœnam legalem. ut.ff.de pœ.l.ſi quis ali-
quos.§. qui aborſionibus.ff. ad leg. Cor.
de ſic.l. mulierem. Item quantum ad pœ
nam ſpiritualem. ut infra eodem titul. ſi
aliquis. & quantum ad irregularitatem
qui contrahitur ex delicto mortali.ut.25.
diſtin.§.nunc autem. Sed quantum ad il-
lam enormen & indiſpenſabilem irregu
laritatem quæ contrahitur ex homicidio
corporali de qua iura illa loquuntur.l. di
ſtin. miror.1. quæſt.7. ſi quis omnem de
com.diſt.1.§ 1.ſecus eſt.quia illa non con
trahitur niſi cum perimitur homo gra-
diens ſuper terram uel pauperium iam
formatum. ut infra eodem titul. ſicut.32.
quæſtio.2.quod uero.&.c.Moyſes.¶ Nun
18 quid † phiſici & cirurgici poterunt pro-
moueri. Reſpondeo ſi in arte phiſicæ &
cirurgiæ ſunt eruditi & in curis ſecundã
artem proceſſerint nihil de contingenti-
bus omittentes, licet aliquibus contra-
rium ceſſerint medicinæ ſi eos conſcien-
tia non remordet poterunt promoueri.
ut ſupra de ætate.& quali.ad aures & pro
moti ordines exequantur.ut infra eod.ti.
tua. Conſulo tamen ut promoti & maxi
mè promouendi abſtineant ab opere prã
cticali.& maxime ab his qui ſecũdum ci-
rurgiam aduſtionem uel in inciſſionem
requirunt ut ſupra ne cle.uel mo.ſenten-
tiam ſanguinis infra eo.tua nos.cũ in nul
lo uacillare debeat conſcientia promouẽ
19 di. ut.33.diſt.laici. ¶ †Quid ſi plures rixa
ti fuerint & unus occiſus fuerit neſcitur ta
men à quo uel cuius uulnere. Nunquid
omnes iudicabuntur homicidæ uel irre-
gulares an nullus? Reſpondeo quãtum ad
peccatum omnes dicuntur homicidæ qui
percuſſerint, & qui uoluntate occidendi
uenerunt, licet non percuſſerint Item &
illi qui non occiderunt nec uoluntatẽ oc-
cidẽdi habuerunt.ſed uenerũt præſtare au
xilium occidẽtibus ſi forte is aliquod im
pedimentum præſtaretur. diſcretus tamẽ
iudex maiorem pœnitẽtiam dabit primis
quã ſecundis.& ſecundis quã tertijs. Illi
ẽt non ſunt immunes a culpa nec debent
eſſe immunes a pœna qui nõ eripiunt ho
minẽ à morte. cum poſſint. ut.23.q.ul.ſi
quatuor

quatuor infra e.ti. ſicut dignũ.23.q.3. nõ inferenda & c.ult.Sed ſi agetetur ex lege Cornelia uel Aquilia ictus uniuſcuiuſq; contemplari oportet. ut.ff.ad leg.Corn. de ſic.l.ult.is autem lege Aquilia de occiſo tenetur ex cuius ictu apparet occiſum & qui mortiferum uulnus infixit. uel qui hominẽ interemit. Alij qui non letaliter percuſſerunt de uulnerato tenentur.ut.ff. ad leg.Aquilia.l.huic ſcripturæ.§.1.ſed ſi dubiũ ſit ex cuius ictu quis perierit oẽs de occiſo tenentur.ut.ff.ad le. Aqui.l. ita uulneratus. & concordat infra e.t.ſignificaſti.ſed ſi clericus feriat nõ letaliter nec animo occidendi nec alios prouocet.alii tamen feriunt & occidũt ſed diſcerni poſſit ictus clerici non tenetur de occiſo nec irregularitatẽ contrahit homicidij. ut in

20 fra e.t.ſignificaſti nobis.¶ †In ſumma notandum eſt ꝙ nõ eſt immunis ab homicidij culpa qui potuit hominẽ a morte ſed noluit liberare ut infra e.ti. ſicut dignũ.§. illi autẽ.arg.76.di facientis.23.q.3.nõ inferẽda &.c.qui poteſt &.q.5.reos. & hoc cũ conſtat illũ iniuſte occidi. ut de pœn. di.1.periculoſæ 23.q 3.c.ult. infra e.ti.ſicut dignum. Quidã tamen intelligũt hoc in iudice qui auctoritate ordinaria defendere poteſt.ille.n.ſolus ut dicunt ex præcepto ad hoc tenetur.ut 23.q.5. qui malos &.q.4.forte in ſi.Conſulo. tamen cuicũq; priuato ut ſi poteſt ſine periculo ſui eripiat hominẽ à morte propter iura præ

21 miſſa.¶ †Nunc uidendũ eſt de diſpenſatione quæ circa homicidas huiuſmodi adhibetur. Cum homicida iuſtitiæ.ſ.iudice, aſſeſſore, executore qui iuſte homicidium commiſerunt non diſpenſatur in ordinibus ſuſcipiendis ſed in ſuſceptis tolleratur ex cauſa.ut.l.diſtin.aliquantos Circa homicidium neceſſitatis euitabilis non facile diſpenſatur. ſed in homicidio neceſſitatis ineuitabilis datur conſilium ut homicidia non miniſter etiam in ordinibus iã ſuſceptis. ut.l.diſt.de his clericis. non tamen quis deponitur. ſed in ſuo ordine tolleratur de iure & abſq; diſpẽſatione ſecundum au & loquitur infra e. t.c.1. Circa homicidiũ caſuale.quod nulla culpa præceſſit nõ eſt neceſſaria diſpẽſatio. Circa homicidiũ caſuale quod culpa præceſſit.ſit diſpenſatio magna maior & maxima. Magna ut promotus ad ſacros ordines non in eis.ſed in minoribus tolleretur. ut infra eo.t.contrnebatur. Maior ut etiam in maioribus tolleretur. ut.l.diſt. clericos. Maxima ut promoueantur. ut infra eo.ti.lator. Circa homicidium uoluntarium non iuſte non neceſſarium nec ulla cogente neceſſitate non diſpenſatur.ut dixi ſupra eo.§. committit.

Summarium

1 *Torneamenta quæ ſint.*

2 *Torneamenta quare fieri prohibeantur.*

3 *Pœna concertantium in torneamentis quæ ſit.*

4 *Mortuo in torneamentis an ſit neganda pœnitentia & eccleſiaſtica ſepultura.*

5 *Eccleſiaſtica ſepultura ex quibus cauſis denegetur.*

6 *Milites euntes ad torneamenta animo pugnãdi, qui non occidunt nec percutiunt, an promoueri poſſint.*

Quid de his qui alijs bellis interſunt, nec tamen occidunt uel mutilant.

¶DE TORNEAMENTIS.
Rubrica.

Quia in torneamentis homicidia fiunt Idcircò poſt tractatum de homicidio ſequitur rubrica de torneamentis.¶ Videndum eſt igitur quæ ſint torneamenta. quare fieri prohibentur. & quæ ſit pœna pugnantium in tor-

1 neamentis. ¶ Torneamenta † dicuntur quædam nundinæ uel feriæ in quibus milites ex edicto conuenire ſolent & ad oſtentationem uirium ſuarum & audaciæ te

2 mere congredi.ut infra eod.c.1. ¶ †Cauſa prohibitionis ſunt mortes hominum & animarum pericula quæ inde proueniũt ut infra eodem c.1.& licet alias poſſit fieri gratia oſtendendæ uirtutis & cauſa experiendarum uirium. ut ff. de poſtu. l. 1.§. item ſenatus. &.ff. de præſcript. uer.l. ſolent. & ſi in colluctatione dam-

num datum ſit non agitur lege Aquila.
nam uirtutis exercendæ & gloriæ cauſa
non cauſa iniuriæ damnum datium eſt. ut.
ff. ad legem Aquil. l. qua actione. §. ſi quis
in colluctatione. In hoc tamen caſu ſe-
cus eſt. quia pugnantibus & concertanti
bus pœna infligitur. ludus enim ille no-
xius eſt. & ideo reprobatus. ut. ff. ad leg.
Aquil. l. nam ludus quis autem ludos ap-
pellat ex quibus crimina oriuntur. ut in
3 conſtitu. ff. circa finem. ¶ † Pœna concer-
tantium in torneamentis hæc eſt. quia ſi
quis alium occidat ſiue in ſiſtendo ſiue in
reſiſtendo. homicida eſt uoluntarie enim
occidit. & ideo punitur pœna uoluntarij
homicidij ſaltem quo ad canones. & ſi nõ
quo ad pœnam legalem excuſante edicto
de pœna uoluntarij homicidij dixi. ſupra
titul. proxi. §. cõmittit. Sed ſi diceres quod
reſiſtentem excuſabit defenſio & neceſſi-
tas. Ad quod reſpondeo ad hanc neceſſi-
tatem ultro & ex propoſito quis ſe. inge
rit. & ideo non minus homicidia cenſe-
tur. ut dixi ſupra titu. proxi. §. neceſſitate
4 † Si uero quis in torneamento fuerit oc-
ciſus. quamuis morienti & poſcenti pœ-
nitentia non negetur. eccleſiaſtica tamẽ
careat ſepultura. ut infra eodem. c. 1. in fi.
ſi tamen ad torneamentum uenerit ani-
mo concertandi. nam ſi uenerit cauſa de-
bita exigendi uel alia ſua negocia exercẽ
di ſecus erit. ut infra eod titu. ad audien-
tiam. Et nota quod hic concedetur quod
maius eſt. pœnitẽtia. ſ. & denegatur quod
minus eſt. ſ. eccleſiaſtica ſepultura. quod
fit ad terrorem & correctionis exemplũ.
& ſimile infra de rap. ſuper eo. Leuiter
autem interdicitur eccleſiaſtica ſepultu-
ra. Et ratio eſt quia ſicut impio non pro-
deſt ſepultura precioſa. ita non obeſt pio
ſepultura uilis aut nulla. ut. 13. q. 2. ani-
5 me defunctorum. † Sunt & alia quæ inhi
bent eccleſiaſticam ſepulturam. morien-
tis infidelitas. ut de conſe. diſtin. 1. eccle-
ſiam. It ni obeuntis manifeſta iniquitas.
ut. 88 diſtin. c. ul. Vſurarum exactio. ut in
fra de uſu, quia in omnibus. imò hoc ge-
nerale eſt in quolibet decedente in pec-
cato mortali ut ſupra de fur. c. 2. 23. q. 5.
placuit. 13. q. 2. pro obeuntibus. 21. q. 3.
Cyprianus ſupra de ſta. mo. monachi. §.
qui uero. Item inhibet eccleſiaſticam ſe
pulturam interdictum eccleſiæ. ut infra
de ſen. excom. à nobis ſupra de ſepul. ſa-
6 cris. ¶ † Quid de militibus qui ad tornea-
mentum iuerunt animo pugnandi non ta
men occiderũt nec percuſſerunt. Itẽ quid
de his qui alijs bellis interſunt nec tamẽ
occidunt nec mutilant. nunquid pote-
runt promoueri ſi in torneamentis uel
bellis aliqui ſunt occiſi. Ad primum re-
ſpondeo quod non eo quod ad rem dam-
natam & prohibitam acceſſerunt. Ad ſe-
cundum ſic dico. quod ſi quis interſit bel
lo licito nec occidat nec mutilet nec cau
ſam mortis præſtat ſi alias ſit idoneus po
terit promoueri nihil enim intereſt qui
occidat uel cauſam mortis præbeat. ut. ff.
ad. l. cor. de ſicca. l. nihil. Si uero in bello
illicito. tunc impenditur propter culpam
præcedentem. 15. q. 1. c. ul. & de pœ di. 1.
ſi quis cum telo ar. ad hoc infra de cle.
percuſ. præſentium. & c. continebatur.

Summarium

1 *Duellum quid ſit, & unde dicatur.*
2 *Duellum an ſit prohibitum.*
3 *Crimen læſæ maieſtatis uocatur crimen per duellionis.*
4 *Pugnantium in duello pœna quæ ſit.*

¶ DE CLERICIS PVGNANTIBUS in duello. Rub.

QVia ſæpe prouenit homicidium
ex duello. ſubſequenter ponitur
hic rub. de cleri. pug. in duello.
¶ Videndum eſt igitur quid ſit duellum.
unde dicatur. an laici licẽret faciant duel
lum. Et quæ pœna imponenda ſit cleri-
1 cis pugnantibus in duello. ¶ † Duellum
eſt ſingularis pugna quæ ſit ad probatio-
nem rei alicuius. ita ut per hunc modum
ſe probaturum offert ſi uicerit probaſſe
credatur. ſi non uicerit defeciſſe in pro-
batione putetur. ¶ Dicitur autem duellũ
quaſi duorum bellum. Dicitur & mono-
machia quaſi unica & ſingularis pugna à
monos

monos quod eſt unus & machia quod eſt
2 pugna. ¶ † Duellum etiā inter laicos prohibetur. quia in duellis deus temptatur. ut. 2. q. 5. monomachiam. & ſcriptum eſt. non temptabis dominum deum tuum. ut. 22. q. 2. quæritur. Nec obſtat exemplum Dauid pugnantis cum Golia. ut. 2. q. 5. monochiam, quia priuilegia paucorum non faciunt communem legem. ut. 26. q. 2. nō exemplo. In his enim quæ perraro fiunt miraculum eſt. ut in auten. de conſu. §. 1.
3 circa medium colla. 4. ¶ † Item non ob. quod crimen maieſtatis dicitur crimē per duellionis. ut. ff. ad legem. Iulij. ma. l. ult. non enim idcirco uocatur crimen perduellionis. quia probari poteſt per duellū ſicut quidam intellexerunt & male ſed dicitur crimen perduellionis. ideſt crimen hoſtis uel hoſtile ut. ff. de uerborum ſign. l. quos nos hoſtes. Itē dixerunt quidā licere hoc laicis per. l. ff. ad legē Aquil. l. qua actione. §. ſi quis in colluctatione. Sed nec illud placet per. l. 1. C. de gladiato. l. una. lib. 10. Item q̄uidam dicunt hoc licere in locis in quibus talis urget conſuetudo inducentes illud pro ſe quando mos erat crimen non erat. ut. 33. qu. 4. obijciuntur. Sed illud fuit diuina reuelatione conceſſum quæ mos quandoque fas cenſetur. per quam ſicut Iacob a mendatio. iſraelitæ a furto. & Sampſon ab homicidio. ſic & patriarchæ & alij uiri iuſti qui plures ſimul leguntur habuiſſe uxores ab adulterio excuſantur. ut ſupra de diuor gaudemus. §. quia uero pagani. Alij autē diſtinguunt utrum quis offerat an ſuſcipiat duellum. & ſi ſuſcipit utrum ſponte. an à iudice delatum. Si enim quis offerat uel oblatum ſponte recipiat. mortaliter peccat ſi uero iudice cogente delatum cum aliter periculum corporis uel rerum non poſſit euadere excuſatur. ut ſupra de homi. interciſti. Verius autem puto quod etiam offerens & oblatum ſpōte ſuſcipiēs ſiue iudice inſiſtente mortaliter peccet. quamuis is qui iudice deferente inuitus ſuſcipit & committit excuſetur non a toto ſed à quanto. metus enim ille peccatum attenuat non protſus excludit. ut ſupra quod met. cauſa ſacris. potius enim deberet omnia mala pati quam malo conſentire. ut. 32. q. 5. ita ne. & ſi homicidium in duello contingat fieri. omnes irregularitatem puto contrahere. ſ. differentem. ſuſcipientem. iudicem. deferentem. ſeu auctoritatem præſtantem. duelli commiſſionem. & aſſeſſorem ad hunc modum probandi conſilium dantem. ut no. ſupra de
4 homi. §. notabis. † Pœna pugnantium in duello ſi ſint clerici eſt depoſitio. ſi tamē neq; mors neq; mutilatio īteruenerit poterit diſpēſari. ut infra eo. c. 1. Sed ſi homicidiū interuenerit adhuc poteſt in beneficio diſpenſari ut infra eod. c. 1. & . 2. in fi. Quod ergo alibi dicitur cū homicidia diſpenſari non poſſe. ut. l. di. miror. 1. q. 7. ſi quis omnem traditionem de conſe. diſt. 1. §. 1. ſupra de tem. or. c. ul. in officio locū habet alias etiam diſpenſatur in beneficio & non in officio ut. 28. diſtin. præſbyterum. l. diſtin. ſtudeat. Sed nunquid talis homicida habebit ex diſpenſatione beneficium ut titulum aut ſtipendium. Videtur quod ſtipendium ut ſic quaſi laicus habeat & extra eccleſiam ut. 32. diſtintio. ſi qui uero. Verius puto quod habeat ut clericus & ſicut, beneficium titulatum eo quod decreta. dicitur potuit tamen cum eo circa habendum beneficium miſericorditer diſpenſari.

Summarium

1 *Chriſtianis contra chriſtianos non permittitur ars ſagitariorum.*

2 *Pœna exercentium officium ſagitariorum contra chriſtianos.*

DE SAGITARIIS.
Rubrica.

Dictum eſt ſupra de homicidijs in genere. ſed quia ſagitarijs & baliſtarij plerunque homicidia cōmittunt. ideo hic de ſagittariis rubri. ſubijcitur ſpecialis. ¶ Videamus igitur utrum quādo hoc officium ſit prohibitum exerceri & qua pœna tales puniantur.
1 † Chriſtiani aduerſus chriſtianos non poſſint hoc offi-

hoc officium exercere.ut infra eod.c.uno Quod uerũ eſt ſi bellum fuerit in iuſtũ nã ſi iuſtũ quolibet genere armorũ eſt utendum imò ut uincatur dolis eſt & inſidijs inſiſtendum.ut.23.qu.2.dominus. &. qu. 8.ut pridem. iuxta illud. Nihil refert armis contingat palma dolisue.Et alibi. Dolus uirtus quis in honeſte requirat. Sed contra paganos & perſecutores fidei chriſtianæ poteſt hoc officium exerceri.

2 ¶† Pœna autem exercentium hoc genus armorum contra chriſtianos eſt anathema.ut infra eo.c.uno.prærer communem pœnam homicidij de qua dixi. ſupra ut titulo proximo.§.pœna ut de homici.§.notabis igitur.Sed an ſit ca.non latæ ſententiæ contra facientes ſtatim ligentur. dubitatur. Dicunt enim qu dam quod ubi ſub interminatione anathematis aliquid prohibetur non incurritur excommunicatio ſi fiat prohibitum. ut ſupra de iure pa. relatum ſecus ubi ſub diſtinctione. quia tunc ſtatim incurritur.ut ſupra de enu.ec. non eo minus in fi & idem dicunt ubi mãdatur aliquid ſub pœna excommunicationis.ut.63.diſtin.Salonitanæ.Sed aliud eſt ubi à iure ſic mandatur aliquid uel prohibetur ut.30.diſtin.per totum. Et eſt ratio quia ius magis iraſcitur in contemptu miniſtri iuris quam in contemptu ſui ipſius. ut.ff. de arbi.l. ſi cum dies.§. ultimo &.l.celſus. Alij autem indiſtincte dicunt quod illa uerba ſiue dicantur ſub pœna ſiue ſub interminatione ſiue ſub diſtrictione non habent uim ſententiæ uel comminationis. ut.C. communia. & epiſtolas per totum.Et in hoc plures concordant. Vnde hæc decre. non eſt canon latæ ſententiæ ſed ferendæ. & ſim.le. ſupra de magiſtris quanto.

Summarium

1 *Adulteriũ quid ſit. & qualiter committatur.*
2 *Stuprum quid.*
3 *Accuſante adulterium quibus ſit permiſſum.*
4 *Intellectus ad c.tue, in prin. de procurato.*
5 *Practica procedendi in accuſatione adulterij.*
6 *Vxor an poſſit obycere fornicationem ſpiritualem marito accuſanti de carnali.*
7 *Mulier an poſſit marito obycere lenocinium.*
8 *Lenio quis dicatur.*
9 *Pœna quæ ſit pro adulterio imponenda.*
10 *Maritus in accuſatione adulterij uxoris deficiens in probandi, tenetur ad talionem.*
11 *Mulier ab alio quàm à uiro ſuo cognita. in quibus caſibus non committat adulteriũ.*
12 *Inceſtus cum quibus committatur.*

¶DE ADVLTERIIS ET STVpro. Rubrica.

Quia in decalogo ſtatim poſt homicidium prohibetur mechia dũ dicitur non occides non mechaberis. idcirco poſt tractatum de homicidio ſequitur tractatus de adulterio. unde ponitur rubrica dei adulte.& ſtupro.¶Videamus igitur quid ſit adultetium. unde dicatur quid ſit ſtuprum,qui admittantur ad accuſationem adulterij. & intra quæ tempera. exqui. cau. quis ab accuſatione adulterij repellatur. Item quæ ſit pœna
1 adulterij.& quæ ſtupri.¶ Adulterium†eſt alieni thori uiolatio. ur.32.q.5. non mechaberis uel deturpatio ſui. Nam quandoque dicitur committi adulterium reſpectu utriuſque.ſ. cognoſcentis & cognitæ ut cum uterque coniugatus exiſtit. quandoque reſpectu cognoſcentis ut cum uxoratus ad ſolutam accedit. quia tunc uxorem ſuam coinquinat. ut.32.q.1.in coniugio. quandoque reſpectu cognitæ ut cum ſolus ad coniugatam accedit. Nam & illa ſimiliter coinquinat uirum ſuum. quia uir & uxor non ad imparia iudicantur ut ſupra de diuor.gaudemus.§.quia uero & 32.q.1.ſi quis uxorem. propriè tamen loquendo adulterium in nupta committitur.ut.ff eo.ti l.inter liberas.§. lex iulia.

2 ¶† Stuprum eſt illicita uirginis defloratio quamuis ex indiuidua ſtuprum cõmit
3 ti dicatur ut in.l.prędicta probatur.¶†Ad huiuſmodi criminis accuſationem admittitur primo loco maritus ut præferatur. etiam patri adulteræ ſi ſimul ad accuſationẽ ueniant. Nam & propenſiore iure & maiori dolo uirum executurum accuſationem credendum eſt.ut ff.eod.ti.l. 2.§.ſi ſimilis. quod uerũ eſt niſi pater maritum

ritum aut infamem arguat aut doceat col
ludere magis cum uxore quam ex animo
accuſare ut.ff. eo. ti.l. 3. Præfertur mari-
tus omnibus extraneis imo & ſi extra-
neus prius accuſationem inſtituit præfer
tur maritus dummodo non ex negligen-
tia ſit præuentus. ut.ff. eo.ti.l. ſi maritus.
§.ſi autem. ¶ Poteſt autem agi de adul-
terio ſiue ſit uxor legitima ſiue non. hoc
enim an omnia matrimonia pertinet:
nec enim ſoli atrides uxores amant & ut
dicit Virgilius coniuge præcepta non ſo
los tangit atrides. ſed in ea uxore poteſt
maritus adulterium uindicare quæ uulga
ris ſit. ut.ff. eod. ti. l. ſi uxor. Nec ob.C.
eo. l. ſi ea quæ & l. ſi adulterium. Leges
enim illæ non loquuntur in uxore, & ex-
pone ibi adulterium id eſt, ſtuprum. his
enim promiſcuè utimur. ut.ff.eo.ti.l. in-
ter.§. 1. Sed ſi cum ſponſa de præſenti a-
dulterium commiſſum ſit agit ſponſus.
quia nec qualecunque matrimonium nec
ſpeciem matrimonij uiolare permittitur
ut.ff. eo. ti.l. ſi uxor. §. diuus. 27. q. 2. qui
deſponſatam. in primis igitur maritum
genitalis thori uindicem eſſe oportet. ut
C. eo. ti.l. quamuis qui poteſt duplici iu
re accuſare ſpeciali & communi id eſt, iu
4 re mariti ſcilicet ſine inſcriptione.† Nec
obſt. ſupra de procu.tuæ in prin. quia lo-
quitur cum accuſat poſt dies nó iure ma-
riti ſiue metu calúniæ & ex ſola ſuſpicio
ne ut 4.q.4.§. aliquando. C.eo.ti.l. quam
uis & infra eo.ti. maritus infra 60. dies a
tempore diuortij numerandos. ut. ff. eo.
ti.l. pater.§. ſexaginta. Et quod dixi ſine
metu calumniæ uerum eſt niſi ſit euidés
ut.ff. eod.titu. l. is cuius. §. ulti. Et quod
dixi ex ſola ſuſpicione ream uxorem fa-
cere licet. uerú eſt quòd ex ſola ſuſpicio-
ne ream uxoré facere licet. uerum eſt qđ
ex ſola ſuſpicione accuſabitur non tamé
condénabitur. ut. 2. q. 1. ca. 1 ſemper. ff. de
pœ.l. abſenté, reſponſo. 1. niſi ſuſpicio ſit
iure. ut. C.e.ti. in aut. ſi quis ei quem ſu-
ſpectum ff. de his qui ſui uel ali iu. ſunt. l.
filium ſupra de præſump. literis. 2.q.1. ſi
peccauerit. & ſic itelligo 32.q.1. dicit do-
minus. Poſt maritum admittútur propin
qui. ut. C. eo. l. quáuis demū extranei. Sed
hæc locū habét ſecundum iura ciuilia cū
agitur ad pœnam legalem. ſecus cú agi-
tur ad thori ſeparationem. quia tunc ſo-
li uiro licet accuſare uxorem de adulte-
rio. & econuerſo ut no. ſupra qui ma. ac-
cuſa. poſ.§. poſſunt. Et nota quòd mari-
tus admittitur ad accuſationem adulterij
ét ſi fuerit filiusfamilias ut.ff eo.ti.l. inter
§.filius. Ná & inuito patre hoc pót filius
familias.ut.ff.eo ti.l. filiú. Nec ob. ei ſi ſit
minor. 25. annis ſi matrimonij ſui iniuriá
proſequatur. ut.ff. eo.ti.l. ſi maritus.§. lex
Iulia. & ar. ſupra de reſti. ſpo. ex parte. cu
5 ratore actore ut. C. eo ti.l. propter. ¶ † In
adulterij accuſatione ſic. proceditur quia
præſente accuſatore & accuſato cú ad pœ
nam legalem agitur porrigetur libellus
quo porrecto proponi potetút exceptio
nes dilatoriæ antequam accuſatus reci-
piatur inter nomina reorú. ut.ff.e. ti.l. ma
ritus.§. præſcriptióes. & §. 1. ut ſi dicat nu
pta quæ impetitur a ſe non eſſe incipien-
dum cú nuptias nó præceſſerit nunciatio
ut.ff.eo.l. qui uxori. & l. denúciaſſe. Reſp.
1. & §. 1. & 2. Et hoc fallit in crimine in-
ceſtus quod contra utrúq; ſcilicet adulte
rú & adulterá ſimul interpretari pót. ut.
ff.eo.ti.l. uim paſſam.§. ul. poſſunt opponi
& peremptoriè ut de lapſu quinquenij. ut
C.e.ti.l. adulter. poſt quinquenniú & ſex
menſes. ut. ff.e.ti. l. ſi maritus præuenerit.
uel ſi dicatur accuſatorem deſtitiſſe ut ff.
e.ti.l. 1. §. 1. pót mulier accuſata excipere
contra maritum quòd & ipſo ſimiliter a-
dulterium commit. ut infra eo.ti. intelle-
ximus. & c. tua. & ſupra de diuor ſignifica
ſti. 32. q. 6. per totú ſupra de iureiu. tua. ff.
ſo. ma. l. uiro atq; uxore. ff. e.ti.l. ſi uxor.
§. iudex. Item excipere poteſt quòd accu
ſationem remiſerit. ut 23. q. 4. ſi illic. uel
quòd eam ſibi reconciliauerit ſupra de cō
uer. coiuga. gaudemus. & ut de hoc ple-
nius. np. ſupra qui ma. ac. poſ. §. poſſunt.
6 ¶ † Sed nunquid uxor obijcere poterit for
nicationem ſpiritualem mariro accuſan-
ti de carnali. Videt quòd ſic. Ná fornica-
tio carnalis & ſpiritualis ſimiles ſunt. &
idem operantur quo ad matrimonii ſe-
parandum

parandum ut 28. q. 1. idolatria. &.c. iam nunc. & multo fortius ſimiles ſunt ad cõpenſandum & operandum ut matrimonium duret. Sed contra. Iſte fornicationes diuerſarum ſpecierum ſunt & res diuerſarum ſpecierum non ueniunt in compenſationem. quia ſpecies cum quantitate non compenſatur. ut. ff. de pig. acti. l. ſi conuenerit. Verius puto quod compen
7 ſatio fiat. ¶†Item excipitur contra maritum accuſantem uxorem de adulterio ſi eam talem ſciuit. & mores eius eam uxorem ducendo probauit. ut in eadem. l. ſi uxor. §. ul. Item poteſt uxor opponere marito accuſanti quòd eam adulterandã tradidit ut. ſupra de eo qui cogno. conſang. uxo. ſuæ diſcretionem. Item quòd lenocinium fecerit. Sed hæc exceptio ſi ante litem cõteſ. opponatur accuſantem repellit ſi poſtea inſtar accuſationis habet. & accuſatori pœnam inducit. quia hæc exceptio a muliere propoſita uirum onerat non mulierem excuſat. ut. ff. eo.
8 ti. l. 1. §. ſed publice. ¶†Eſt autẽ leno qui adulterium ſubijcit uel pretium pro com perto ſtupro accepit. uel dãnatam de adulterio ducit uel ſciẽs adulterium celat uxoris. ut 32. q. 1. ca. 1. ¶Nunc reſtat uide-
9 re de pœna adulterij uel ſtupri. ¶†Pœna quidem pro adulterio ſecũdum leges imponitur mortis. quaſi pro ſacrilegio. nam ſacrilegos nuptiarum gladio puniri oportet ut. C. eo. titu l. quamuis. fœmina autem iure auctenticorum uerberata in monaſterium recluditur, quam intra biennium uiro recipere licet biennio tranſlato uel uiro mortuo antequam uxorem de monaſterio educat adultera tonſa. monaſtico habitu ſuſcepto ibi dum uiuit permaneat. duabus partibus propriæ ſubſtãtiæ liberis applicandis. tertia eius monaſterio, ſi liberos non habeat. parentibus extantibus huiuſmodi iniquitati non conſentientibus tertia pars applicatur duæ monaſterio, quibus prædictis non extantibus tota ſubſtantia monaſterio quæritur pactis dotalium inſtrumentorum omni caſu ſeruandis ut in aut. ut nulli iudi. §. manifeſta. col. 9. & ponitur. C. de adulte.
10 ſed hodie † & ſi maritus in accuſatione uxoris deficiat in probando tenetur ad talionem. ut in auten. ut liceat matri & auiæ. §. quia uero plurimas. §. & cauſas col. 8. in auten. ut nulli iudi. §. adulteram col. 9. ſed ſecundum hoc uir uolens ſeparari ab uxore indirectè conſequi poterit quod directe non poteſt, accuſabit uxorem de adulterio calunmiosè ſi deficiet in probatione detrudetur in monaſterio. & ſic indirecte ſeparabitur ab uxo. Ad quod reſpondeo nõ conſequitur quia nõ ſolum hoc fiet ſecundum iura auten. ſed alias uir punietur in bonis. uel non conſequitur. quia erit in uoluntate mulieris ſibi reconciliare maritum inuitum. ut dixi in hoc eodem. §. ſecundum uetus teſtamentum mulier de adulterio conuicta lapidabatur non autem uir ut 33. q. 5. hæc imago. ſed ſecundum iura canonica in foro eccleſiaſtico agitur ad ſeparationem. ut ſupra de procur. tuæ. uel ad dotis uel donationis amiſſionem. ut ſupra de dote
11 poſt diuor. reſt. plerunque. ¶†In ſumma ſciendum eſt quòd in quibuſdam caſibus & ſi mulier uiuente marito alteri carnaliter commiſceatur, adulterium non committit, ut ſi uiolenter fuerit oppreſſa. ut. ff. ad. l. Iul. de adul. l. uim paſſa 32. q. 5. propoſito. Item ſi ignoranter cognita eſt ab aliquo quem uirum ſuum eſſe credebat. ut 34. q. 2. in lectum. Item cum credens. uirum ſuum mortuum alteri nubit. ut 34. q 2. cum per bellicam. Item contingit. quòd aliquæ mulieres adulterium committunt. & de adulterio accuſari nõ poſſunt. ut ſunt illæ quæ in caupona miniſtrant. quas uitæ utilitas dignas obſeruatione legum non credidit. ut. C. eo. titu. l. qui adulterium commiſit. quod ſecũ
12 dum canones non procedit. ¶†De inceſtu autem ſummatim & breuiter diſſeramus. Inceſtus committitur cum cognata & affine aliquando per ſe ſolus aliquando coniungitur adulterio ut innupta. ut. ff. eod. titu. l. ſi adulterium cum inceſtu. 1. R. &. §. 1. In quo grauius crimen committitur quam in adulterio ſecundum leges. Si uero inceſtus per matrimonium illicitum

illicitum contractus ſit ut. in præallega. ſi adulterium. §. 1. ſed ſecundum canones ſimpliciter & indiſtinctè inceſtus uincit adulterium. ut. 32. q. 7. §. ſunt enim. &. c. adulterij malum.

Summarium

1 *Raptor duobus modis dicitur, & quid propriè ſit rapina.*
2 *Rapina qualiter fiat.*
3 *Fornicatio aliud à ſtupro, aliud eſt adulteriū, aliud inceſtus, & aliud raptus.*
4 *Inceſtus quando committatur.*
5 *Pœna raptorum. & nu. 6. 7. 8. & 9.*
6 *Raptori contrito quare ſepultura negatur.*
8 *Rapta an poſſit maliere raptori.*
10 *Prædo quis, & quot modi. dicatur.*
11 *Incendiarius quis appelletur. & quæ pœna ple ctatur.*

¶DE RAPTORIBVS INCENdiarijs &c. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de adulterijs & ſtupro. ſed quia raptus aliquando committitur in rebus ut infra eo. c. 1. &. 2. &. 3. aliquando in hominibus. ut infra eod. c. in archiepiſcopatu. &. c. cum cauſa. &. c. accedens. & per hoc ad ſtuprū uel adulterium peruenitur. ¶ Ideo ſubſequēter ponitur hic rubrica de raptoribus & adijcitur incendiarijs & uiolatoribus eccleſiarum. ¶ Videamus igitur quis ſit raptor. quis incendiarius & uiolator eccle-
1 ſiarum, & de pœna ipſorum. ¶ † Raptor dicitur duobus modis. rerum & hominum & maxime fœminarum. Propriè autem dicitur rapina rerum. & raptus mulierum. Rapinæ crimen committitur cum aliquis per uiolentiam & apertè res caput alienas non tamen. eccleſiaſticas nec ab eccleſia. quia tunc committeretur ſacrilegium de
2 quo inferius dicam. ¶ † Fit autem rapina cum armis aliquando. aliquando ſine armis. & diuerſa eſt pœna ut iam notabo. ¶ Et eſt ſciendum quod omnis raptor eſt fur ſed non conuertitur quia nullus improbior fur quam qui rapit. ut inſti. ui bo. rap. in prin. Raptus mulieris non ſolum committitur in uirgine. ſed etiam in uidua & ſanctimoniali. ut. 36. q. 2. raptores. & ſi. quis non dicam rapere. Iſidorus tamen generalius accipit raptum. ſ. pro quolibet illicito coitu ut. 28. q. 2. raptus eſt illicitus coitus à corrumpendo dictus. unde
3 qui raptu potitur ſtupro fruitur. † Et ut plenius intelligas notabis quod aliud eſt fornicatio. aliud ſtuprum. aliud adulterium. aliud inceſtus. aliud raptus. Sed horū omnium peſſimum eſt quod contra naturam fit. uſus quidam contra naturam execrabiliter fit in meretrice. ſed execrabilius in uxore. ut. 32. q. 7. adulterij. ſed excedit hæc omnia cum uir nubit in fœminam ut. C. eod. titul. l. cum uir. Fornicatio licet uideatur eſſe genus cuiuſlibet illiciti coitus qui fit extra uxorem legittimam tamen ſpecialiter ecommitti dicitur in uſu uiduarum & meretricum ſeu cōcubinarum. Stuprum eſt illicita uirginis uiolatio. Adulterium eſt alieni thori defloratio. ut no. ſupra de his duobus ſupra titul. proxi. §. a-
4 dulterium. &. §. ſtuprum. † Inceſtus eſt cum conſanguinea uel affine. unde inceſtuoſi dicuntur qui affinibus uel conſanguineis abutuntur. Raptus admittitur cum puella de domo patris abducitur ut corrupta in uxorem habeatur. ſiue puellæ ſolummodo. ſiue parentibus tantum. ſiue utrique uis illata cōſtiterit. ut probantur hæc
5 omnia. 36. q. 1. §. cum ergo. ¶ † Puniuntur raptores retum infra annum in quadruplum. poſt annum in ſimplum re ipſa in quadruplum computata. ut. ff. ui bo. rap. l. 1. &. 2. Et hoc ſi ciuiliter agatur. Si autem criminaliter tunc diſtinguitur inter uim illatam. cum armis & ſine armis. prima inducit deportationem. ſecūda tertiæ partis bonorum amiſſionem ut inſti. de publi. iudi. §. item lex Iulia de ui pub. uel priua. Vnde uerſus. Vis priuata rerum depo nit ab ordine rerum. Sed de portatur ſi uis armata probatur. Pœna uerò canonica hæc eſt ut raptor excōmunicetur ab illo epiſcopo in cuius diœc. rapina cōmittitur ut infra e. c. 1. 6. q. 3. placuit. Nā cōtrahitur forū ratione delicti. ut ſupra de fo. cōpe. licet infra de ſent. ex. a nobis. C. ubi de cri-

mi agi opor. in auten. qua in prouincia.
nec abſoluetur niſi prius emendet. ut in-
fra c.1. infra de uerbo. ſig. ex parte. Sed
ſi ſatisfacere nolit cum poſſit uel emendã
di plenam ſecuritatem præſtare denega-
tur ei beneficium pœnitentiæ. Si uero uſ-
que ad obitum in obſtinatione durauerit.
& tunc emendationem uel emẽdandi ſe-
curitatem præſtiterit, pænitentia & ſepul
tura eccleſiaſtica cõcedũtur. ſed ſi in mor
te ſatisfacere non poſſit. contrito uiati-
cum conceditur. ſed ſepultura negetur.
ut infra eo. titu. ſuper eo. Si uero in mor-
te conſtitutus ſatisfacere promiſerit ſi cõ
ualeſceret. & ante ſatisfactionem deceſ-
ſit non negabitur. ſed ad ſatisfactionem
compellentur hæredes. ut infra eo. titu. in
6 literis. † Et ſi quæratur quare contrito ſe-
pultura negatur. cum uiaticum quod ma-
ius eſt omnibus ſacrificijs concedatur. ut
de conſe. diſtin. 2. nihil. Reſpondeo hoc
fit ad terrorem & ſimile ſupra de tornea.
c. 1. Vel ſit ad concluſionem cognatorũ
ut per hoc ad ſatisfaciendum inducãtur.
7 ¶ † Raptus mulieris ſecundum leges capi
te puniuntur & eius ſubſtantiam raptæ ap
plicatur ſi tamen rapiat mulierem hone-
ſtam. ſecus ſi rapiat meretricem. ut. C. de
rap. uirgi. l. una in princ. &. ff. de fur. l. ue-
rum. Nec diſtinguitur an uolentem mu-
lierem quis rapiat an inuitam. ſponſam
propriam uel alienam. cõiugatam uel nõ
coniugatam quamuis acrius puniri opor-
teat pro adulterio cum adiectione raptus
tamen non patitur diminutionem ſubſtã
tiæ ſi ancillam rapuerit uel libertam ut
hic & alia multa leguntur in. l. prælleg.
de raptu uirgi. Hac pœna puniuntur ra-
ptores & eorum comites & qui eis auxi-
lium præbuerunt. nec poteſt rapta elige-
re conſortium raptoris. & ſi hoc fecerit
perdit ſubſtantiam raptoris ſibi datam a
lege. ut in aut. de rap. mu. quæ rapto. nu-
8 bunt. coll. 9. † Sed ſecundum canones ra-
ptor efficitur ſeruus raptæ niſi uelit ſe re-
dimere ut 36. quæſtio. 1. de raptoribus.
Item debet cum ſuis fautoribus excom-
municari. ut 36. q. 2. §. 1. & 4. ſed ſi rapta
uelit cum raptore matrimonium contra-
here poteſt infra eod. titu accedens. Sed
nunquid ex hoc incurret pœnam legalẽ.
ſcilicet ut perdat dominum rerum rapto-
res. ut dicit auten. puto quòd non. nam
legem illam abrogatam eſſe dico & quo
ad pœnam interdicti matrimonij. & quo
ad pœnam contracti. ut ſupra de ſecun.
9 nup. dominus. ¶ † Raptores autem puero-
rum abuſionis cauſa exquiſitis pœnis ca-
pitalibus puniuntur ſecũdum leges. ut. C.
ad le. Iul. de adult. l. cũ uir. ff. ad le. Cor.
de ſicca. l. 3. §. libidinis. Sed ubi hoc ſce-
lus prælato committitur uindicandũ quia
pœnam ſanguis infligere non poteſt. ut
23. q. 8. quis & a quibus ſupra ne cleri. uel
mo. ſententiam in flagella commutat. ut
infra eod. in archiepiſcopatu & ſimile 14.
q. 6. ca. 1. 12. quæſt. 2. fraternitas ſupra de
iudæis poſtulaſti. habent quidam in rub.
10 de prædonibus. † Et eſt ſciendum quòd
prædo dicitur tribus modis prædo eſt,
qui alios prædatur & ſpoliat. ut qui itine
rarijs & uiatoribus auferunt bona ſua. Di
citur etiam prædo miles qui ultra ſtipen-
dium ſibi taxatum quærit. idcirco enim
militibus ſtipendia ſunt taxata ne dũ ſum
ptus quæritur prædo craſſetur. ut 23. q. 1.
militare. Item prædones dicuntur præla
ti qui ut procurationem aut ſeruitium ali
quod impendant legato uel alij plus ex-
torquent a ſubditis quam ſoluant. & eo-
rum dãnis lucrum ſectantes quærunt præ
dam potius quam ſubſidium in ſubiectis.
ut ſupra de cenſi. quia plerique. ¶ Incen-
diarius eſt qui domos alienas arbores uel
ſegetes incẽdit igne appoſito ex odio uel
uindicta. ut 12. q. 2. cum deuotiſſimam. &
23. q. 8. peſſimam. qui ſecundum cano-
nes eſt excõmunicatus ipſo iure ſi eccle-
ſiam uel locum religioſum uel cæmite-
rium. uel ea quæ ſunt in ſpacio priuile-
giato. ut 17. quæſtio. 4. ſicut antiquitus.
incenderit uel effregerit. & de talibus in-
cendiarijs & effractoribus loquuntur iu-
ra illa infra de ſen. excom. conqueſti.
11. quæſtio. 3 canonica. poſtquam autem
tales incẽdiarij fuerint per eccleſiæ ſen-
tentiam publicati pro abſolutionis bene
ficio ad ſedem apoſtolicam ſunt mitten-

diuntur

di. ut infra de ſen. ex tua. Alij incendiarij non ſunt excõmunicati ipſo iure ſed ſunt excommunicandi per ſententiam. ut 15. q. 8. peſſimam. & ca. ſi quis membrorum. Nec ob. 17. q. 4. oẽs. ibi enim Lucius excõmunicauit incendarios ſui temporis. Sed ſecundum leges incendiarius ſi dolo ignẽ appoſuit. & ipſe igne crematur aut capite punitur ut. ff. de incen. naufra l. qui ædes. & l. ul. & pe. ff. de pæ. l. capitalium. §. qui ob inimicitias. fortuita tamen incendia ſi tamen euitari non poſſent cum per negligẽtiam eorum apud quos ortæ ſunt dãno uicinis fuerunt ciuiliter excommunicentur: ut qui iactura affectus eſt damni diſceptet uel modice uindicetur ut ibi. &. ff. ad legem Aquil. l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi quis inſulam, cum tribus. ſeq. §.

Summarium

1 *Furtum quid ſit, & in quibus rebus committatur, & qualiter à furto quis excuſetur.*
2 *Furtum unde dicitur.*
3 *Furtorum ſpecies.*
4 *Abigei qui dicantur.*
5 *Pœna furti.*
6 *Agere contra furem quot modis quis poſſit.*
7 *Orandum non eſt pro occiſis in furto.*
8 *Furti quis teneatur.*
9 *Neceſſitas an excuſet a furto.*
10 *Mulier an excuſetur a fornicatione neceſſitate famis commiſſa.*
12 *Homicida ad ſui defenſionem an ſit excuſabilis.*
13 *Fur ſemper eſt in mora, & interitu rei non liberatur.*
14 *Fur rem cum fructibus perceptis & qui percipi poſſunt reſtituere tenetur.*
15 *Fur an repetat expenſas in melioratione rei furtiuæ factas.*
16 *Fur reſtituens rem deteriorem non liberatur etiam ſi res perit, æſtimatio debetur.*
17 *Furti actio datur, contra hæredes proportione.*
18 *Vxor an in rebus mariti furtum committat. & qualiter maritus contra eam agat.*
19 *Praſtans uxori opem ad furandum marito furti tenetur.*
20 *Serui & filij an furtum committant in rebus dominorum & parentum.*
21 *Actio furti eſt famoſa.*
22 *Praſes prouinciæ nõ poteſt efficere ut furti dãnatum non ſequatur infamia.*

¶De furtis. Rubr.

Dictum eſt ſupra de rapto. ſed quia omnis raptor fur. eſt. ideo recte dictum eſt raptorem improbum furem eſſe. ut inſti. ui bo. rap. in prin. & quia dominus in lege ſub eadem prohibitione rapinam & furtum prohibuit ut 14. q. 5. pœnale. Ideo hic conſequẽter de furtis agitur. ¶ Videamus igitur quid ſit furtum. unde dicatur. de qua re fiat quæ furti ſpecies, & quæ pœna. ¶ †Furtum eſt cõ- 1
trectatio fraudulosa inuito domino alienæ rei mobilis & corporalis quæ fit animo lucrãdi, gratia rei uel poſſeſſionis uel uſus. ut. ff. eo. ti. l. 1. Ideo autem ponitur in diffinitione contrectatio. quia ſine ea furtum non fit. licet uoluntas uel uerbum interueniat uel ſcriptura. ſola enim cogitatio furti faciendi non facit furẽ. ut. ff. eod. tit. l. 1. neque uerbum ſeu ſcriptura. ut. ff. eo. ti. l. ſi quis uxori. §. in uerbo. & l. inficiendo. & . l. falſus. §. ſi qui fui. Ideo autẽ dicitur fraudulosa. nam ſi quis aliquo errore ductus ſuam rem eſſe æſtimans & imprudens iure eo animo rapuit quaſi domino liceat rem ſuam etiam per uim auferre a poſſeſſore furti non tenetur. ut inſtitu. ui bo. rapt. §. quia tamen. Inuito domino ideo dicitur. quia ſi credit dominũ permiſſurum & ſubeſt iuſta cauſa credendi etiam ſi non erat conceſſurus. non tenetur. Si aũt non ſubeſt iuſta cã credendi hic tenetur. ut. ff. e. ti. l. ſi is qui rẽ. Si tamẽ putat facere domino inuito & faciat eo uolente peccat mortaliter & facit furtum nec agitur furti. ut. ff. eodem titu. l. inter omnes. §. pe. Rei alienæ ideo ponitur quia rei quæ pleniſſimè mea eſt non factio furtum, nec teneor furti actione. ſecus ſi alius habet rem, mecum com-

 munem.

munem.ut.ff.eod. titul.l.ſi ſocius.Si uero
alius in re mea ius habeat, puta quia
creditor uel bonæfidei emptor. facio
quidem furtum & teneor actione furti
ſed res non eſt furtiua. ut.ff.eodem titu.
l eum res.§.1.&.l. ſi is qui rem pignori.
in princip.&.ff.de uſucap.l.ſequitur. §. ſi
rem. Mobiles & corporalis ideo dicitur.
quia in rebus immobilibus & in rebus
incorporalibus furtum committi non po
teſt. quia propter ſui immenſitatem & in
corporalitatem contractari non poſſunt
ut inſti de uſucapio. §. quod autem. quia
incorporalia tradi uel tractari non poſ-
ſunt. & ideo nec contrectari ut.ff.de ac.
re.do.l.ſeruus.§. incorporalis. Apponi-
tur autem lucrandi animo. quia ſi quis
alienam ancillam meretricem rapuerit
uel celauerit non lucri ſed libidinis cau-
ſa non committit furtum. ut.ff. eodem
titulo.l.uerum. Item ponitur in diffini-
tione gratia rei poſſeſſionis uel uſus. &
ponit hæc tria lex.ff. eodem titulo.l.1.
quia quandoque non ratione rei uel poſ-
ſeſſionis ſed ſolius uſus cauſa rem alie-
nam contrectat quis. ut.l.diſt.qui ſacrum
2 &.ff.eod.tit l.qui iuramenta. ¶ † Dicitur
autem furtũ à furno, ideſt nigro. eo quod
clam & obſcurè & plerũq; de nocte fiat.
uel a fraude, uel a ferendo, ideſt auferen-
do. ut.ff.eod.ti.l.pri.¶ De qua re fiat fur-
tum ſatis patet per ea quæ in diffinitione
3 dicta ſunt.¶ † Furtorum duæ ſunt ſpecies.
nam aliud manifeſtum. aliud non ma-
nifeſtum. Manifeſtum eum quo depræ-
henditur fur antequam ueniat ad locum
deſtinatum. Non manifeſtum cum quo
fur non deprehenditur.ut.ff.eod.l.2.& 3.
¶ Item furtorum quædam remanent in
nomine generali. quædam tranſeunt in
nomen ſpeciale. uerbi gratia. Furtum rei
ſacræ dicitur ſacrilegium. furtum reipu-
blicæ dicitur peculatus.ſ.cum quis de pe
cunia ſacra. religioſa publica uè aufert.
intercipit. uel in rem ſuam uertit. ut. ff.
4 ad le.Iu.pec.l.prima. † Sed & qui pecora
ex paſcuis uel ex armentis ſubtrahunt fu
res ſunt. ſed abigei uocantur. ff.de abige.
l.1.§.1. Item qui liberum hominẽ ſciens
uendit uel emit uel donat furtum commit
tit.ut infra eod.c.1.& tamen dicitur com
mittere plagium.ut.ff. ad le.fauiã de pla-
5 gia.l.1.&.l.lege fauia.¶ † Pœna furti du-
plex eſt cum ciuiliter agitur. Nam furti
manifeſti pœna eſt in quadruplum. non
manifeſti in duplum ut inſti.de obli.quæ
ex delic.naſ.§. pœna. Sed ſi criminaliter
agatur pro furto quis non moriatur. nec
aliquid abſcindatur. ſed aliter caſtigetur
ut in autẽ.ut nul.iud.§.ul.coll.9.&. C.de
furt.& ſeruo.cor.in auten.ſed nouo iure.
Quod uerum eſt ſi occultè & ſine armis
commiſſum ſit crimen. Nam uiolenter ag
gredientes aut cum armis aut ſine armis.
aut in domibus. aut in itineribus aut in
mari. legalibus pœnis ſubijcientur. ut
in eodem autẽ.ut nul iudi. Legales ſunt
pœnæ quæ habentur.ff.de pœn.l.capita-
6 lium. §.craſſatores. &.§.famoſus. ¶ † Et
eſt ſciendum quòd tribus modis agitur
contra furem. ciuiliter ad pœnam pe-
cuniariam. criminaliter ad pœnam le-
galem ut dictum eſt. & conditione furti
ua ad rem ſubteptam. nam furti actio
pœnam petit legittimam conditio rem
ipſam ea res facit ut neque furti actio
per conditionem neque conditio per fur
ti actionem conſumatur. ut.ff. de con.
fur.l.ſi pro fure.§. furti. Et eodem modo
ſi quis agit criminaliter pro furto pote-
rit iterum agere ciuiliter. & è conuerſo.
ut.C.quando ciui. actio præiudi. cri.l.1.
7 &.ff.de furti.l.ulti.¶† Et notandum quòd
ſi fures occidantur in furando uel præ-
dando. non eſt pro eis orandum. ut infra
eod.ti.fures. Et eſt ratio quia præſumitur
quòd decedant in peccato mortali.ut 23.
q.5.placuit 88.di.neque 13.q.2.pro obeũ
8 tibus.¶ † Tenetur autem furti non ſolum
is qui furatur. ſed & is qui opem furti uel
conſilium dedit. Conſilium dat qui per-
ſuadet, impellit, & inſtruit aliquem ad
furtum faciendum, opem fert qui miniſte-
rium & adiutorium præbet ad ſurripien-
das res. ut inſti.eodem titulo.§.interdum
ff eod. ti.l.in furti actione.§. recte. & te-
netur furti non manifeſti. ut.ff.eod.tit.l.
is qui opem, non tamen de conſilio quis
tenetur

tenetur niſi furtum ſecutum ſit.ut.ff.eod. ti.l.is qui.§.ſi tu.Item qui cum fure parti tur fur eſt.Sed & ille reus eſt qui furti cõ ſcius domino quærenti non indicat. ut in fra eod.qui cum fure.Quod uerum intelligo quo ad deum & quo ad peccatum, non quo ad legem humanam. ſecundum quam poteſt quis accipere pecuniam pro indicio nec turpiter accipit. ut.ff.de condi. ob.tur.cau.l.3.§.ulti. quod ſi debitum eſſet indicare. repeteretur quod pro inditio datum eſſet.ut.ff.de condi. ob turp.
9 cau.l.ulti.¶†Excuſatur autem fur ſi pro ne ceſſitate famis furetur cibaria ueſtem uel pecus. ut de con.di.5.diſcipulos. ſecus ſi non eſſet extrema neceſſitas. tunc enim attenuaretur delictum non tamen excuſaretur omnino. ut infra eod. titu. ſi quis per neceſſitatem. Quidam tamen dicunt quòd nulla neceſſitas excuſat omnino. arg.12.q.2.fraternitas. Sed puto probabilius quòd omnimoda excuſatio ſit ſi extrema neceſſitas furari compellat. quia tempore neceſſitatis omnia ſunt communia.ut 42.di.c.1.12.q.1. dilectiſſimus 23. q.7.quod autem.ff.ad le.Ro. de iact.l.1. §.idem.& 47.diſt.ſicut hi qui per infamiam.Qui autem in tali ſtatu furatur debet credere dominum permiſſurum quando furtum non committitur. ut inſti. de
10 ob.quæ ex deli.naſ.§.furtum. ¶†Sed quæritur quare quis excuſetur a furto ratione neceſſitatis.& mulier non excuſatur a fornicatione quam famis neceſſitate cõ mittit.ut.ff.de ritu nup.l.palam.§.nõ eſt ignoſcendum communes ut dictum eſt.
11 quod in mulieribus non contingit.¶†Itẽ quæritur quare quis excuſetur ab homicidio in neceſſitate. hoc eſt in ſui defenſione commiſſo.non autem mulier a fornicationi.ut dixi.Reſpondeo qui aliũ aggreditur animo occidendi ſi occiditur.ipſe quodammodo ſe occidit. & ideo alius excuſatur.ar.ad hoc.ff.ſi quadr.pau. ſe. di
13 ca.l.1.§.cum arietes.¶†Eſt autem ſciendum quòd fur ſemper eſt in mora. & ideo non liberatur interitu rei.ſic nec uiolentus.ut C.de furt.l.ſubtracto.C. quod me. cauſa.l.1.Quod uerũ eſt niſi res intereat poſtquam fur eam reſtituendam domino obtulit congruo tempore & loco. ut. C. de condi.fur.l.ulti.&.ff.eo.tit.in re furtiua.2.℞.ff.de ſolu.l.ſi ſoluturus. & .ff. de
14 uſufruct.l.mora. ¶† Reſtituat autem fur rem furtiuam cum fructibus perceptis & qui percipi potuiſſent à poſſeſſore priore ut ſupra de reſtitu.ſpo. grauis.ff.de rei uẽ
15 di.l.ſi nauis.§.generaliter. ¶ † Sed quid ſi fur rem furtiuam ſuis ſumptibus meliorauit nunquid expenſas repetet. Reſpondeo non. imò nec eis qui a fure mala fide emit. ut ſupra de reb. eccl.non alie.ad audientiam 16. q.3. uniuerſos. 10. q.2.hoc ius porrectum in fin. niſi ſibi de euictione proſpexit.ut tunc contra ſuum actorem poſſit habere regreſſum. ut.C. de euict.l.ſi fundum bonæfidei. aut repetit expenſas. ut ſupra de in integr. reſtit. requiſiuit. 12.qu.2. uulterane. in auten. de non alien. aut permut. rebus eccl.§.ſi
16 quis igitur. colla,2. ¶†Item fur. non liberatur ſi rem reddat deteriorem,& ſi res perijt fiet æſtimatio eius temporis in quo plus ualuit a tempore furti. ut.ff.de. condit. fur.l.in re furtiua.§.ſi ex cauſa.
17 ¶†Item hæres furis inſolidum tenetur niſi quatenus ad eum peruenit ſi ſolus fuerit hæres ſi autem fuerint cohæredes qui libet tenetur pro ea parte pro qua hæres exiſtit. ut. ff.de condi. fur.l. in conditione. dum tamen intelligas quod ſi res furtiua ad unum peruenerit tota. tũc non tenebitur reſtituere pro parte ſed totam.
18 ut.ff.commo.l.3.§. hæres. ¶ † In ſumma notandum eſt quod uxor in rebus mariti furtum committit. ſed uir contra eam non agit actione furti ſed actione in fa-
19 ctum† qui tamen uxori opem præſtat ad furandum marito furti tenetur. ut.ff. eodem titul.l. ſi quis uxori. &.C. rerum a-
20 mo.l.2.†Item ſerui & filij furtum committunt in rebus dominorum & parentum. ſed contra eos furti non agatur niſi ſeruus poſt manumiſſionem rem contra ctet. ut.ff.eodem titul.l.ſerui & filij,& inſtit.de obli. quæ ex delic. naſ.§. hi autem Furtũ autem non ſolum in maioribus ſed etiam in minoribus iudicatur. non enim

quod

quod furto ſublatum eſt ſed mens furan-
21 tis attenditur. ut. 24.q 6.c. ulti. † Famoſa eſt actio furti. ut inſtit.de pœna te. liti.§.
22 ſed furti.† Et in tantum ut præſes prouinciæ non poſſit facere ut damnatum furti non ſequatur infamia. ut.ff. eodem titu.l. non poteſt.

Summarium

1 *Vſura quid ſit.*
2 *Mutuum quid ſit.*
3 *Differentia inter uſuram & pœnam promiſſam.*
4 *Vſura unde dicitur.*
Pecunia nomine totum continetur quod homines habent.
5 *Vſura in quibus rebus committatur.*
Mutuum in quibus contrahatur.
6 *Vſurarum ſpecies quot ſint.*
7 *Fœnus exercens an infamia notetur.*
8 *Vſuræ ueniunt ex mora.*
9 *Vſura in quibus caſibus petatur de iure canonico.*
10 *Vſurarij à quibus compellantur uſuras reſtituere.*
11 *Iudex contra uſurarium manifeſtum quamuis non accuſetur, procedere debet.*
12 *Clericus ab uſuris non deſiſtens, ab officio & beneficio ſuſpenditur.*
13 *Vſura centeſima, & uſura ſextupla.*
14 *Vſuræ omni iure ſunt prohibitæ.*
15 *Vſurarius quilibet uel eius hæres in iudicio animæ tenetur totum reſtituere quod exactum eſt.*
16 *Actione qua agi poſſit contra uſurarium uel eius hæredes ſi fenebris pecunia conuerſa eſt in prædiorum emptionem.*
17 *Creditor ſi de pecunia fenebri emit poſſeſſiones & uendidit, & ex illa pecunia alias emit, an idem iuris erit in iſtis ſecundis rebus quod in primis.*
18 *Poſſeſſio eſt empta de fenebri pecunia ſi tranſeat in alium numquid is qui pecuniam ſoluit habeat, idem beneficium contra alium extraneum poſſeſſorem, quod habet contra uſurarium uel eius hæredem.*
10 *Res empta & fenebri pecunia ſi perueniat ex titulo lucratiuo ad eum qui ſoluit uſuras, an is ad quem prius ex ſimili cauſa peruenerit rei eadem, liberetur, ut contra eum agi non poſſit.*
20 *Vſura an committatur ſi qui mutuat cum pacto quod ſibi alia uice mutuo detur.*
21 *Vſurarius reſtituens partem fenebris pecuniæ an liberetur, ſi debitor à quo exegit, aliam partem ſibi remittat.*
22 *Pœna adiecta in contractu mutui, quando præſumatur in fraudem uſurarum.*
23 *Repeten. uſuras an ſit audiendus niſi reſtituat per ſe extortas, & quid in hoc caſu iudex facere debeat, ſi dicat ſeparatum eſſe reſtituere ſi quis petat.*
24 *Pecuniæ uſurariæ cum non inuenitur is à quo exacta eſt, uel eius hæres, quid ſit agendum.*
25 *Literæ ſi obtenta ſunt contra uſurarium, & is reintegra moritur, an poſſit eius hæres per eas literas conueniri.*
26 *Iurans ſe ſoluturum uſuras poteſt ſoluere & ſolutum repetere.*
27 *Iurans non repetere uſuras nec denunciare, an teneatur iuramentum obſeruare.*
28 *Exigens alieno nomine uſuras, an illas reſtituere teneatur.*
29 *Vſuras committere quando quis dicatur, & num. 30. 31. 32. 33. & 34.*
35 *Prælati ſubſcribentes ſe contractibus, uſurariorum an peccet & intelligantur illos approbare.*
36 *Sigilla prælatorum faciunt inſtrumenta autentica.*
37 *Pecunia traiectitia quæ dicatur.*

¶ DE VSVRIS. Rub.

Dictum eſt ſupra de rapinis & furtis, ſed quia parum uel nihil intereſt quo ad reſtitutionis legem inter furtum & rapinam & uſuram. ut. 14. q. 4. § quis uſuram, quia ſicut unum ſubiacet reſtitutioni. ſic & reliquum. ſicut nõ multum intereſt quo ad periculum animæ iniuſtè detinere ac inuadere alienum. ut ſupra de reſti. ſpo. ſæpe cõtingit. Ideo poſt tractatus illos ſubijcitur hic rubrica de uſuris. ¶ Videamus igitur quid ſit uſura. unde dicatur. quæ ſint eius ſpecies. in quibus

bus caſibus permittantur uſuræ. qualiter
uſurarij etiam hæredes eorum compellã-
2 tur ad reſtitutionem uſurarum. ¶ † Vſura
eſt quicquid ſorti accedit. ut. 14. q. 4. ple-
rique. In hæc deſcriptione addo intentio
ne præcedente uel pacto. ſola enim ſpe
uel expectatione uitium contrahitur uſu-
rarum. ut infra eodem. c. 1. & c. conſuluit.
14. quæſt. 3. ſi feneraris. Quod intelligo
uerum eſſe cum cauſa mutuandi principa
liter ponitur in ſpe uel expectatione lucri
ſiue emolumenti. aliter ſi non principali-
ter propter hoc moueatur mutuator ad
mutuãdum ſed ob charitatem & dilectio
nem. ſecundario autem ſperat de aliqua
retributione. non puto hoc uitioſum ar.
ad hoc. 76. diſt. in ſingulis. 58. di. ſi officia,
61. diſtin. quod perderit cum enim quis
mutuum dat liberaliter ſcit uel ſcire de-
bet debitorem ſibi naturaliter obligari
ad antidota. ut. ff. de peti. hære. l. ſed & ſi,
lege commiſſoria. §. conſuluit ſupra de te-
ſta. cum in officijs, & ideo de retributio-
ne ſperare poteſt & non ſperare non po-
teſt. & ſimile. 1. q. 1. quam pio. & ſupra de
ſimo. tua. Vel ſi dicatur ſimpliciter & indi
ſtinctè ſola ſpe committi uitium uſurarũ
dico quod ad purgationem delicti non eſt
opus reſtitutione eius quod ſic ſorti acce-
dit. ſed ſufficit pœnitentia. ſicut pœniten
tia ſola purgatur ſimonia tantum animo
commiſſa. ut ſupra de ſimo. c. ulti. Pacto
cto præcedente ideo in deſcriptione adie
ci. quia ſi ſine pacto gratis & liberaliter.
maximè poſt debitum ſolutum debitor
quondam offerat creditori uitium non in
ducit. nullam enim oblatio ſuſcipienti
culpæ maculam ingerit quæ non ex am
bientis petitione proceſſit. ut. 1. q. 2. ſicut.
Sorti ideo dixi ut notem contractum mu
tui. nam & ſi ex re locata aliquid detur
uel accipiatur non dicitur uſura. nec eſt
uſura. ſed merces quæ rei locatæ accedit.
nam rei locatæ dominium retinetur. ita
quod conductor quæſtionem de proprie-
tate referre non poteſt. ut. C. de pig. ac. l.
nec creditores. ſed in mutuo dominium
2 trãſit in debitorem. † nam mutuum eſt de
meo fit tuum. ut. ff. de reb. credi. & ſi cer-

tum petatur. l. mutuum. §. appellata eſt. Et
ideo quia periculum rei locatæ ad locato
rem ſpectat periculum autem mutui ad
debitorem pertinet conuenitur merces &
exigitur non uſura. ut. ff. de rei uen. l. ſi na-
3 uis. ¶ † Sed quæritur quicquid ſorti acce-
dit eſt uſura ut in deſcriptione dictum eſt.
quæ ergo erit differentia inter uſuram &
pœnam cum pœna conuentionalis, pœna
canonica & illa quæ uenit loco intereſſe
poſſit exigi ſecundum canonicas ſanctio
nes. ut dicam infra de pœ. Reſpondeo uſu
ra datur per menſes uel annos. ut. C. eod.
tit. in au. ten. ad hoc. pœna ſi non fiat quod
conuenit ut infra de pœ. conſtitutus. Vel
aliter pœna ſoluitur. quia non fit quod cõ
uenit. uel quia non ſoluitur quod debetur
Vſura uerò præſtatur ut ſors nõ ſoluatur.
ſed ſortis ſolutio differatur. ut infra eod. ti.
conſuluit. Vnde uſura cum pœna aliquan-
do contrariæ uidentur imo aliquando uſu
ra excludit pœnam. ut. C. de iure do. im-
pe. l. 1. quandoque excludit ipſum debitũ.
ut. ff. depoſiti. l. ſi homine. §. quoties.
4 ¶ † Dicitur autẽ uſura quaſi uſus rei. quia
ob uſum rei datur. ideſt pecuniæ. Vel dici
tur uſura, quaſi uſu rea ideſt uſus eris ideſt
pecuniæ & hæc expoſitio ad idem recidit
cum priori. Pœcuniæ uerò nomine con-
tinetur totum quod homines habent ut. 1.
5 q. 1. totum. † ſed uſura non committitur ni
ſi in contractu mutui de quo hic agitur.
Mutuum autem contrahitur in his rebus
quæ conſiſtunt in numero pondere & mẽ
ſura, ideſt in his quæ numerari ſolent &
ad numerum dantur ut moneta, & quæ ſo
lent ad pondus dari. ut æs, argentum &
aurum, uel quæ ad menſuram ut frumen-
tum uinum & oleum, ſed nihilominus
præter has res committitur uſura. nam
ſi tibi mutuem aliquid ex his quæ conſi-
ſtunt in numero. pondere uel menſura.
& tu mihi conuenias pro uſura equum ue
ſtem uel prædium uel quicquid aliud quo
cunque nomen ei imponens uſura eſt. ut
14. quæſtio. 3. plerique. unde non pla-
cet quod not. frater Ray. in ſumma ſua
in eodem titulo qui dixit. non dicitur
fieri uſura niſi in his rebus in quibus fit
mutuum

mutuum ſcilicet quæ conſiſtunt in nume
ro pondere uel menſura inſti. qui mo. re
6 contra. ob. in princ. ¶† Duæ ſunt ſpecies
uſuræ . una eſt ſpiritualis & æqua . altera
corporalis & iniqua. Primum fænus aſpi
cere & exercere debemus ut quod hic mi
ſericorditer tribuimus à domino multi-
pliciter & imperpetuum tributa manſura
recipere ualeamus . ut 46. diſt. ſicut non
7 ſuo.† Sed ſecunda ſpecies ſubdiuiditur. Eſt
enim fænus ſortis. & fænus fænoris . qui
ſecunda ſpeciem exercet etiam ſecundũ
leges ipſo iure notantur infamia ut. 3. q.
7. §. tria. Sed ſecundum iura canonica in
utraque ſpecie ipſo iure infamia irroga-
tur. cum in utraque committatur pecca-
tum mortale. ut 6. q. 1 infames . Veniunt
uſuræ ex pacto ut ſuperius dixi . ueniunt
& ex mora uel quaſi mora ſecundum le-
8 ges. † Mora fit iure communi uel ſpecia-
li. Fit mora iure communi cum quis ma-
ior. 14. annis . ut. ff. de uer. oblig. l. ſi pu-
pillus. interpellatus congruo loco & tem
pore. ut. ff. de ſolu. l. ſoluturus . uel per
diei appoſitæ lapſum. ut. ff. de uer. obli. l.
ſi fundum. C. de contrahen. uel commit.
ſti. l. magna. &. §. de loca. & conduc. po-
tuit. uel per lit. conte. ut. ff. de uerbo. ob-
li. l. ſi ex legati cauſa. cum intelligat ſe
debere uel intelligere debuit ut. ff. de reb.
credi. & ſi certum peta. l. quod te, nec o-
miſſa ſit repetendo rei inſtantia ſiue cau-
ſa diſtulit rei ſolutionem uel præſtationẽ.
ut. ff. de uſuris. l. mora. &. l. ſciendum. Hæc
mora facit currere uſuras in contractibus
bonæ fidei uel legatis & bonæ fidei com
miſſis. ut. ff. de uſu. l. mora. §. in bonæ fi-
dei. &. ff. de leg. 2. l. ſi quis ſeruo. &. l. ſo-
lidum. 1. R. quia licet legata ſint ſtricti iu
ris. in hoc tamen caſu æquiparantur bo-
næ fidei contractibus. ut. C. in quibus cau
ſis non eſt neceſſaria in inte. reſti. l. mino
rum. Sed nunquid ſecundum iura canoni
ca hæc procedunt. Reſpondeo non niſi
9 uſura pro intereſſe petatur ¶† Et ideo ſciẽ
dum eſt. quam in 7. caſibus uſura ſecun-
dum iura canonica licite petitur . Primus
eſt cum laico beneficiũ aſſignatur & lai-
cus malè tenet . poteſt enim eccleſia uel
perſona eccleſiaſtica in pignore illud re-
cipere nec fructus computabit in ſortem.
ut ſaltem hoc modo res eccleſiaſtica de
manu laici redimatur ut 1. e. c. 1. & c. con
queſtus. Secundus caſus cũ fideiuſſor ſol-
uit debitũ & uſuras forte quia iurauit tũc
exigere a debitore ut ſupra de fideiuſſo. cõ
ſtitutus. Tertius cum petitur uſura cano-
nica hoc eſt pœna canonis quæ poteſt exi
gi ultra ſorte ut 12. q. 2. in legibus. Quar-
tus cum petitur uſura non tanquam uſu-
ra ſed tanquam intereſſe. ut in contracti-
bus bonæ fidei de quibus ſuperius dictum
eſt & tunc non petetur quaſi uſura ſed q̃
interſit moram adhibitam non fuiſſe . ut.
ff. pro ſocio. l. ſocium . Sed hoc intellige
cum intereſſe eſt intra rem uel cum peti-
tur cauſa damni uitandi non lucri captã-
di. ut. ff. de ac. emp. & uen. l. ſi ſterilis. §.
cum per uenditorem . Et ideo caute dixit
canon incrementa ſuſceperit. ut 14. q. 4. ſi
quis oblitus . Quintus in contractu loca-
tionis in quo licitè recipitur aliquid ul-
tra ſortem ideſt . ultra id quod datur . ut
dixi. ſupra. §. 2. Sextus ratione incertitu-
dinis. ut infra eo. titu. cum in ciuitate. Se-
ptimus cum poſſeſſiones a ſacro uel gene
ro ſunt pro numerata dote pignori obli-
gatæ. nam tunc fructus non computantur
in ſortem ut infra eo. tit. ſalubriter. Et hu
ius ultimi caſus eſt ratio, quia dos ad hoc
conſtituitur ut onera matrimonij ſuſten-
tetur . ut ſupra de dote poſt diuor. reſti.
per ueſtras. Vnde cum pro pecunia dota-
li prædium obligetur ſicut ex aliquo ho-
neſto lucro pecuniæ ſuſtentarentur one-
ra matrimonij ut dicit illa per ueſtras. ſic
& ex fructibus prædij quod in locum pe-
cuniæ ſuccedit. ut infra eo. c. cum tu in fi.
&. ff. de leg. 2. l. Imperator, in fi. & l. ſe-
10 quenti. ¶† Compelluntur uſurarij reſti-
tuere uſuras à iure & à iudice . A iure ſic
quia ſi fuerunt uſurarij manifeſti . ius eos
excommunicat quo ad tria . quia nec ad
communionem admittuntur altaris, nec
eorum oblationes dicunt recipi . & ſi de-
ceſſerint eis non dabitur eccleſiaſtica ſe-
pultura . ut infra eod. titu. quia in omni-
bus . & de his omnibus agitur in literis
domini

domini papæ. cum dicat eos ad reſtituendum quicquid ultra ſortem perceperunt per pœnam in Lateranen. conſilio contra uſurarios editam compellatis. De hac triplici pœna iuris intelligendum eſt, de qua ſuperius dixi. Vnde iudex cui ſic ſcribitur. compellatis uſurarios ad reſtitutionem uſurarum per obſcurationem conſtitutionis illius pœnas in ea editas exequẽdo. Compelluntur & à iudice. quia ſi hoc meruerit proternitas contumacis ad aliam pœnam procedet. ut ſupra ut lite non conteſta. quoniam frequenter, in fi. nam excommunicabit excommunicatione maiori. ut infra eodem titul. quoniam, non ſolum, præterea. ut ſupra de iureiu. ad noſtram. Item compellentur & alio modo licet indirectè. quia ſi ipſi ab alijs uſuras repetant quas ſoluerint. repellentur niſi & ipſi reſtituant quas ab alijs exigerunt. ut infra eodem titul. quia fruſtra. Item compelluntur & hæredes uſurariorum reſtituere uſuras quas exigerunt defuncti. ſiue ſint filij ſiue extranei. ut infra eodem titulo tua nos. &.c. michael.

11 † Item quid ſi certum eſt & notorium aliquem fenebrem pecuniam exegiſſe. & conſtat quod debitores qui perſoluerunt non remittunt, ſed repetere non audent propter potentiam exactorum Reſpondeo aliquo denuntiante uel nullo. eccleſia ex officio ſuo procedet & ad reſtitutionem compellet. ut. 1. eodem titul. cum

12 in diœceſi. † Clericus autem compellitur ceſſare ab actione uſurarum per ſuſpenſionem ab officio & beneficio. ut infra eod. titul. præterea. & ſi ceſſauerit poterit diſpenſari cum eo ut non deponatur & ſic intelligo. 67. diſtin. epiſcopus. 14. q. 4. c. 1. Nam de rigore iuris poterit deponi. ut. 47. diſt. quoniam. 14. quæſt. 4. canonum ſi

13 quis oblitus. &. c. quenquam. ¶ † Eſt autem ſciendum quod quædã uſura uocatur centeſima. illa ſcilicet quæ infra annum forti æquipatatur. quædam uocatur ſexdupla à ſex quod eſt totũ & plica quod eſt pars ſiue medietas. quæ etiam alio modo dicitur æmilia ab emi quod eſt medium & olon quod eſt totum. & eſt illa uſura quæ totum continet & medietatem totius ut.

14 47. di. quoniam. ¶ † Quæritur an uſure poſſunt peti de iure ciuili. Et uidetur quod ſic. ut. C. &. ff. de uſuris. Sed contrarium puto uerius per auten. de eccl. titul. col. 8. quæ lex poſterior eſt prædictis. & in eadem dicit Iuſtinianus ſe quatuor generales ſynodos in omnibus ſeruare. ſcilicet Nicenam & Conſtantinopolitanam. Epheſinam & Calcedonen. Nicena prohibet uſuras. ut. 47 diſtin. quoniam multi. Sed ad illum canonem & alium ſimilem. 47. quoniam multi. reſpondent quidam legiſtæ quod canones prohibent uſuras clericis non laicis. Sed certè quamuis de clericis loquantur. authoritas tamen quæ ex ſacra ſcriptura inducitur generalis eſt & locum habet tam in laicis quam in

15 clericis. † Item in iudicio animæ tenetur quilibet uſurarius uel eius hæres totum reſtituere quod exactum eſt, ſed ſi non ſit ſoluendo nihilominus remanet obligatus & promittet confeſſori ſuo ſoluere cum ad pinguiorem fortunam deuenerit. nam hoc commune eſt in quolibet debitore qui ſoluendo non eſt. ut ſupra de ſolutioni. Odoardus. eo tamen ſaluo quòd is quĩ ceſſit bonis ſi poſtea aliquid acquiſiuerit condennatur in iudicio corporum in quãtum facere poteſt. ut. ff. de ceſſio. bo. l. 4. id eſt habita ratione ſui ne egeat. ut ff. de re. iur. l. in condemnatione. ſed in iudicio animæ totum reſtituet & ſi nihil ei remaneat. quia nec dimittuntur peccata niſi reſtituantur ablata. ut. 14. quæſtio. 6. ſi res aliena. Ablatum dico ſiue per uſuram ſiue per rapinam, quia hæc ſimilia ſunt. ut dixi ſupra eodem titulo in princi. & probatur. 14. quæſtio. 4. ſi quis uſu-

16 ras. ¶ Quid † ſi fenebris pecunia conuerſa ſit in emptionem prædiorum, nunquid is a quo uſura eſt exacta poterit agere contra uſurarium uel eius hæredes actione reali. Dixit Alanus quod ſic. & eſt hoc ſpeciale ut detur actio in rem ad res emptas de pecunia actoris. ſicut & alias ſi alius de pecunia emerit res meo nomine. ut. C. de rei uen. l. ſi de pecunia. C. de rei uen. l. ſi ut proponis. Et alibi

alibi contingit illud ſpeciale.C. arbi-
trium tu.l.2. Sed hoc non puto uerum i-
mò is qui uſuras ſoluit aget perſonali a-
ctione contra uſurarium uel hæredem e-
ius ad pecuniam. & iudex ex officio ſuo
compellet uſurarium uſuras ſoluere ſi ha-
beat unde ſoluat alioqui compellet uen-
di poſſeſſiones illas & ſatisfacere credito
ri ut infra eodem titul. cum tu.§. poſſeſſio
17 nes. ¶ † Item quid ſi creditor de pecunia
fenebri emat poſſeſſiones & demum uen-
dat & ex pecunia redacta ex uenditione il
larum emat alias nunquid idem iuris erit
in his ſecundis rebus quod in primis. Re
ſpondeo ſic quaſi res ſecundo loco em-
ptæ ſuccedant in locum priorum arg. ad
hoc ſupra ut lit.pen.ec.& ſupra de le.2.l.
18 imperator.&.l.actor.¶ † Sed quid ſi poſſeſ
ſio empta ex fenebri pecunia tranſeat in
alium.nunquid is qui pecuniam ſoluit ha
bebit idem beneficium contra alium ex-
traneum poſſeſſorem quod habet contra
uſurarium uel eius hæredem. ut cogatur
uendere & ſatisfacere agenti. Reſpon-
deo non puto niſi extraneus poſſideat ex
cauſa lucratiua & uſurarius uel eius hæ-
res conuentus & excuſſus inuentus. ſit
non ſoluendo. argumen. inſtitu. de le.§.
ſi aliena.&.ff.de eo per quem factum eſt.
19 l. ex hoc edicto.1. Reſponſo. ¶ † Sed
quid ſi res empta ex fenebri pecunia per-
ueniat ex titulo lucratiuo ad eum qui
ſoluit uſuras. nunquid is ad quem prius
ex ſimili cauſa peruenerit res eadem libe
retur ut contra eum agi non poſſit. Re-
ſpondeo ſic. ut. ff.de ac. & ob.l. omnes
20 debitores. ¶ † Quid ſi mutuo tibi tali pa-
cto.ut tu mihi re mutues alia uice. nun-
quid uſura committitur in hoc pacto.Re-
ſpondeo ſic quamuis enim dum tibi mu-
tuo. obligeris mihi ad antidota. & tene-
ris mihi retribuere de eo quod tibi feci.
ut.ff.de peti. hære.l. ſed & ſi lege com-
miſſoria.§.conſuluit. ſupra de teſta. cum
in officijs charitatis illam tamen natura-
lem obligationem reducere in ciuilem
ſpecies lucri eſt. & ideo uſuræ licet alias
licitæ deducantur in pactum ſpeciale id
ad quod aliquis ſine pacto obligatur. ut
ſupra de præben. ſignificauit ſupra de
21 elec. ſignificaſti. ¶ † Quid ſi uſurarius
partem fenebris pecunia reſtituat ei à
quo exegit. an aliam partem debitor ſi-
bi remittat. Reſpondeo ſi ex pacto fa-
cta eſt remiſſio. ut per hoc debitor par-
tem aliam rehabeat. non reputo uſura-
rium liberatum quo ad deum & quo ad
eccleſiam. quia uitioſa eſt huiuſmodi re-
miſſio. & ſimile ſupra de ſimoni uenient.
ſi autem debitor liberaliter remittat li-
beratus eſt creditor. ſicut & non tene-
tur cum debitor liberaliter & ſponte ali-
quid ultra ſortem dat creditori. ut not.
22 ſupra eodem titu.§. 1. ¶ † Item quid ſi
pœna ſit adiectiua in contractu mutui.
nunquid præſumemus fraudem uſurarum
adiectam. Reſpondeo non niſi ex quali-
tate perſonæ creditoris ut ſi conſueuerit
fenerari,& ſic intellige.ff de actio. empt.
& uenditio.l.Iulianus.§. ibidem & ſupra
23 de pign.illo,in fin.¶ † Quid ſi aliquis re-
petat uſuras & excipiatur contra eum
quòd ipſe repetere non poteſt. niſi re-
ſtituat quas extorſit ipſe uel is cui ſuc-
ceſſit. ut infra eodem titul. michael. ipſe
autem replicet paratus ſum reſtituere ſi
ſit qui petat. quid faciet iudex eccleſiaſti-
cus. Reſpondeo præconizari uel banniri
faciet ut quicunque tali ſoluit uſuras ue-
niet & probet & rehabebit. & ſimile fit a-
bas.5.qu. 1.quidam maligni ſpiritus & ſu
pra de clandeſti.deſpon.cum in tua. Sed
ſi illi negligant aut contemnant uenire
uel actiones ſuas remittant. Reſpondeo
procedet petitio iſtius ſine impedimen-
to exceptionis illius ſed ſi ueniant & pro
bent ſe ſoluiſſe uſuras fiet eis reſtitutio
nec in hoc caſu ſufficit eis pignora dare
uel cautiones ſupra de ſentent. & re iudic.
cum aliquibus ff.de pigno. acti.l. quod ſi
24 non ſoluere. ¶ Sed † quid ſi is a quo exa-
ctum eſt uel eius hæres non ſit ſuperſtes.
nunquid impediatur actoris petitio. an
procedet. Reſpondeo iudex eccleſia-
ſticus pecuniam fenebrem debet pauperi
bus erogare. ut infra eodem titulo cum
tu.& cum hoc factum fuerint petitio pro
cedet alias non. Et idem puto ſi uiuat &
neſcitur

neſcitur ubi ſcit. uel ſcitur. ſed ad eum
mitti non poteſt. tunc enim propter im-
poſſibilitatem uel difficultatem reſtituen
di ei a quo exactum eſt diſtribuetur paupe
ribus.ut ſupra de iudæ. cum ſit. Cæterum
ſi de illius aduentu ſperetur. tunc pecunia
deponetur & conſignabitur ut alias.C. de
uſu.accepta. Et ſic pecunia uſuraria inter
pauperes diſtributa uel diſpoſita uel con-
ſignata ſeu ei à quo exacta eſt reſtituta
uel eius hæredi ſiue procuratori quem
abſens dimiſit procedetur in petitione a-
ctoris. alioqui eadem repelletur ut dictũ
25 eſt. ¶ † Quid ſi literæ obtentæ fuerint
contra aliquem uſurarium & is re inte-
gra moriatur. nunquid poterit eius hæres
per eaſdẽ literas conueniri. Videtur quod
ſic. quia hæredes ea diſtrictione ſunt co-
gendi ad reſtituendas uſuras qua paren-
tes ſi uiuerent cogerentur.ut infra eodẽ.
tua nos ar.ad idem ſupra de iu. quia. vv.
Sed puto contrarium per decre. ſupra de
reſcri. ſignificauit. Nec obſtat illa decre.
tua,quia quod ibi dicit in ordinario locũ
habet. Nec obſtat alia quia vv. nam illud
26 eſt auctoritate ſecundi reſcripti. ¶ † Quid
ſi debitor iurat ſoluturum uſuras. Poteſt
ſi uult ſoluere & ſolutum repetere. ut ſu-
pra de iureiuran. debitores. poteſt ſi uult
implorare ſe abſolui. ut ſupra de iureiur.
27 ex adminiſtratione.¶ † Quid ſi iurauit nõ
repetere nec denunciare. Dico iuramen-
tum temerarium eſſe. quia per hoc præ-
cluditur uia ad pœnitentiam ut ſupra de
28 iureiur.quemadmodum,in fine. ¶ † Item
quid ſi quis alieno nomine uſuras exegit.
utpote. tutor.curator.procurator.Reſpon
deo ſicut nõ ſuo.ita nec alieno nomine de
bet quis fænus exercere 46.diſt.c.ult.Sed
nunquid reſtituere tenetur.Reſpondeo ſic
ſi is pro quo exactum eſt ſi non ſoluendo.
29 ¶ † In ſumma nota quod uſuras commit-
tit quis ſiue cum ex pacto recipit ultra ſor
tem ſiue ſine ex intentione ad hoc princi
pali & directa ſiue pro parabola iuramen
ti danda. ſiue quis merces ſuas maiori pre
tio uendat ut ad ſolutionem prolixi tem-
poris dilatio detur.ut infra eod.ti conſul-
uit,& c.in ciuitate.Item quid ſi quis cun-
ti uel naviganti uel eunti ad nũdinas cer
tam mutuat pecuniæ quantitatem rece-
pturus aliquid ultra ſortem pro eo quòd
in ſe ſuſcipit periculum pecuniæ quamuis
in hoc caſu contrarium uideatur ſicut ui-
deo in eo qui prædium locat. uel equum
uel aliud ſimile. qui mercedem recipit.
nec uſuraria perceptio reputatur periculi
ratione. ſicut nec dominus uſuras ſuæ pe
cuniæ exigat quas procurator ſub pericu-
lo mutuauit.ut.ff.mandati.l. idemque.§.ſi
mandauero. nec ſocius à ſocio ſi commu
nem pecuniam proprio periculo mutua-
uit ut.ff.pro ſocio.l. ſi unus. Sed aliud eſt
creditore mutuante pecuniam ſub ſuo pe
riculo. ut infra eodem titu.nauiganti. r.
reſponſo.Et eſt aliud in iſto quam in loca
tore.creditor transfert dominium. loca-
tor retinet res locata uſu deterior reddi-
tur. quod in mutuo non contingit ubi ea
dem pecunia quæ mutuo accipitur reddi-
tur ſed alia eiuſdem generis.ut.ff. de reb.
credit. & iureiur.l. cum quid. Vbi ergo
pecunia ſic nauiganti datur contrahitur
nauticum fœnus. & ſic intitulatur rubri.
C.&.ff.ſi de nautico fenore. Eſt & alias ra
tio quare in nautica pecunia contrahitur
uſura. quia & ſi is pecuniam dat recipiat
in ſe periculum, pecuniam tamen ſalua
manente habiturus eſt dominus ultra ſor
tem. quemcunque exitum commercium
habeat ſiue debitor lucretur in mercibus
ſiue perdat. & ideo uſurarius eſt contra-
ctus. Is autem qui pecuniam ſibi dat ut
tot ſibi menſuræ grani, uel olei, uel uini
tempore meſſium collectionis oliuarum
uindemiarum: excuſatur à fœnore ſi pro
babiliter dubitet an merces ſint plus uel
minus eo tempore ualituræ.Et idem ex
parte uenditoris cum quis principaliter
uendidit merces & tradidit pecuniæ ſo-
lutione dilata.ut in eadem decre.nauigan
ti.§.1.&.2:Sed caueat ſibi quilibet ne ma
gis declinet in extimatione lucri quã dã-
ni ex dilatione. deus enim cor interrogat
& non manũ. ut.14.q.5.ſi quid inueniſti.
cogitationes reſpicit magis quã actus.ut.
15.q 6. ſi ſacerdotibus in fi. ¶ Vis autem
dare pecuniam nauiganti uel eunti ad nũ

dinas ſeu alij mercatori ſine peccato pone tu pecuniam & alius operam perſonalem & pecuniam tantam uel minorem. plerunque enim quod pecuniæ deeſt opera ſuppletur. ut.ff.pro ſocio.l.5.§.1.& cõ
30 niceris pericula lucra & damna.¶†Quid de quibuſdam qui dant pecuniam eccleſijs & ab eis recipiunt certas poſſeſſiones tenendas toto tempore uitæ ſuæ quibus utantur & fruātur in uita ſua & poſt mortem ipſorum ad eccleſias redeant pecunia apud eccleſiam remanente. nunquid licitus eſt contractus. uidetur quod ſic propter conditionis incertum. ut. C. de pac.l.1.& dubium mortalitatis euentum. Nam & aliter propter dubium excuſatur uſura. ut infra eodem titulo. in ciuitate. & c.nauiganti. Sed puto contrarium. eo quod homines ſperant uiuere & ſic taliter contrahentes credunt ſe amplius percepturos de poſſeſſionum prouentibus quam ſit pecunia quam dederunt. Et ſicut in principio dictum eſt ſola ſpe con-
31 trahitur uitium uſurarum. ¶ †Sed ſi quis dederit unam poſſeſſionem eccleſiæ & receperit aliam æqu ualentẽ uſurus & fruiturus utraq; in uita ſua. deinde poſt mortem ſuam ambæ ad eccleſiam cum pleno dominio reuertantur contractus iſte iuſtus eſt. eſt enim contractus precariarũ. in hoc caſu licet recipere ab eccleſia poſſeſſionem in duplo ualentem pluſquam ſua quam confert. Sed ſi ſuam uelit omnino in eccleſiam à præſenti transferre ut ipſe non utatur uel fruatur ea. poterit ab eccleſia poſſeſſionem in triplo ualentem recipere. ut 10. quæſtione 2. preca-
32 rie ¶†Quid ſi quis mutuat ueterem annonam. ut reciperet nouam. Reſpondeo ſi ideo facit ut meliorem recipiat,uſuram committit. ſi autem ideo ne ſua ſibi pereat uel forte ut recipienti gratiam faciat mutuando. uſuram non commit-
33 tit.¶ † Quid ſi quis pecuniam mutuat recepturus in termino aurum uel argentum uel alterius generis monetam. Reſpondeo ſi ideo facit ut in æſtimatione lucra-
34 tur uſurarius eſt. ¶ † Quid de his qui tempore uindemiarum & meſſium emũt uilius frumenta & uina uendant carius Reſpondeo non committunt uſuram ſed turpe lucrum nec tenentur aliquibus ad reſtitutionem, ſed in iudicio animæ tanquam male quæſita quæ ex hoc quæſierunt debẽt pauperibus erogare. Ad quod non puto illum teneri qui non hac intentione emit. ſed ut domui ſuæ prouideat. & tandem ex aliqua cauſa partem uendit & carius. Nam quidquid agant homines intentio iudicat omnes. Sola uoluntatis
35 forma monetat opus. ¶ † Quid de prælatis qui contractibus uſurariorum ſubſcribunt & apponunt ſigilla. Reſpondeo participes ſunt criminis uſurarum & ſi non commodi. nam ſubſcriptio in multis iuris articulis conſenſum & approbationẽ inducit ut ſupra de re iud.cum inter uos. C.ſi cer.pe.l.mutuæ.C. admi.tu.l. ſi non ſubſcripſiſti.C.de dona.l. non ignorans. C.de fideiuſſ.l.ſi pater.C.de reb. alie. uel non.l. 2. Sed fateor quod ſi quis inſtrumento ſubſcribat non lecto & eius tenorem ignoret non approbat nec conſentit ut.C.plus ualere quod agitur.l.ul.&.ff.de pign.actio.l.gaius.Sigilla enim prælatorum faciunt inſtrumenta autentica.ſupra de fide inſtrum.ſcriptura. Per hoc igitur laici credentes contractus huiuſmodi per eccleſiam approbari ſecurius peccant. & ideo de talibus dici poteſt, laqueus iuue-
36 num omnes nos. ut 2. q.7. paulus. ¶†De nautico fenore ad doctrinam eorum maximè qui circa leges non ſtudent aliqua ſub breuitate dicamus. Pecunia quæ nautis datur, traijcienda uel tranſuehenda dicitur nautica. quia nautis datur. uel traiectitia. quia traijcitur. Datur autem periculo creditoris. ut.ff.de nautico fenore.l.1.&.l.periculi. Sed hoc locum habet, nauigio ſuſcepto. uel poſtquam nauem nauigare conuenerit, ut.ff. de nau. fe.l.3. Quod uerum eſt niſi aliquid poſſit imputari debitori ut quia non ſeruauit locum nauigij uel quia merces prohibitas tranſportauit tunc enim quia nõ ex maritime tempeſtatis diſcrimine. ſed ex magna auaritia uel audacia debitoris periculum accidit. imputatur debitori. ut ff.de

ut.ff.de nau.fe l.cum proponas. Sed quãuis in hoc contractu nautico periculum pecuniæ generaliter reſpiciat creditorẽ ut dictum eſt. a peccato tamen uſurarum creditor ex hoc non excuſatur. ut dixi ſupra eo.§.in ſumma.

Summarium

1 *Falſitas quid ſit.*
2 *Falſum quibus modis committatur.& num. 5. & 6.*
3 *Falſi, pœna quæ ſit.& nu.6.*
4 *Aduocatus & procurator an teneantur de falſo.*
5 *Falſum non committitur ſine dolo.*
7 *Falſarij literarum Papæ & aliorum prælatorum uel publicorum inſtrumentorum, qualiter puniantur.*
8 *Pœna falſi qualiter euitetur.*
9 *Raſura an inducat falſitatem.*
10 *Inſtrumento quando dicuntur ſuſpectu de falſitate.*
11 *Inſtrumenta quibus modis probentur falſa.*
12 *Falſi ſuſpicio quando pro falſitate habeatur.*
13 *Litera quæ dicantur falſæ & quæ falſatæ.*
14 *Sententia lata per falſas literas non debet executioni mandari.*
15 *Executor inueniens ſententiam latam contra ius litigatoris, an eam exequi debeat.*
16 *Sententia ex falſis literis lata ſine temporis præfinitione eſt retractanda.*

¶ DE CRIMINE FALSI.
Rubrica.

EGimus ſupra de crimine uſurarum quo ſua tollit manifeſte creditor debitori. Nunc agendum eſt de crimine falſi quo falſarius occulte diripit aliena. ¶ Videndum eſt igitur quid ſit falſitas. qualiter committatur. & qualiter
1 punitur. ¶ Falſitas † eſt mutatio ueritatis. ut in auct. de inſtru. cau. §. & ſi in princi.col.6.ff.eodem titu.l. quid ſit falſum. Vel dicitur imitatio ueritatis. eo ꝙ falſatores ſtudent imitari ea quæ ſunt uera ut ſic falſa uerîſimilia uideantur. ut in auc.prædicta. Duplex ex litera. imitatio
2 & mutatio ueritatis. ¶ † Pluribus modis committitur falſum ſcribendo & delendo. ſcribendo falſum & delendo uerum, ut ſupra de fide inſtrumen.inter dilectos. Nec refert utrum hoc fiat in teſtamento
uel alio inſtrumento publico uel priuato 3
tabulis uel rationibus. ut .ff. eodem titu. l.1.§ qui in rationibus &.l. nullus. Item qui ſignum adulterium fecerit uel ſculpſerit. ut.ff.eodem titu.l.lege Cornelia. &.l.qui teſtamentum. Item qui abſentes ueluti præſentes ſcribit. ut ſupra de his quæ fiunt a præla.quanto. &.C.ad legem Corneliam. de fal.l. qui ueluti. & ſupra de teſtibus. cum ex literis. Item qui ſuperlinearem ſcripturam apponit. ut ſupra de religio. domi. cum uenerabilis. Item aliter tranſcribendo quam ſit in originali. ut ſupra de except. cum uenerabilis. Item ſunt quidam alij modi falſitatis circa literas domini papæ qui exprimuntur infra eo.ti.licet.de quibus differere non eſt utile.ne forte magis inſtruere quam deterrere uidear falſatores. Item committitur falſum dicto ut in teſte quæ ſcienter falſum aſſerit uel ſupprimit uerum.ut infra eo.c.1. ut in iudice qui cõtra leges & iura pronunciat.ut.ff. eod.tit.l.1. §.ſed ſi iudex. Corruptor teſtium aduocatorum & iudicium.ut.ff.eod.tit.l.1. & falſarum conſtitutionum allegator falſum committit. ut.ff.eod.tit.l.ulti. ¶ Item nõ omnis qui mentitur de falſo poterit accuſari ſed qui mentitur præſidi uel principi, papæ uel epiſcopo ſeu alteri iudici. ut.ff. eod.ti.l.ſi quis obrepſerit. nam mendax præcator carere debet pœnitus impetratis. & ſi nimia mentientis improbitas interuenerit, ſeueritati ſubiaceat iudicantis. ut ſupra de reſcriptis. ſuper literis. 25.qu.2. & ſi legibus.C.ſi contra ius uel utilitatem publicam.l.& ſi legibus. unde puniendi ſunt iudices qui uetuerunt præcum argui falſitatem. ut. C. ſi contrarius uel utilitatem publ. puniri. ¶ Falſum committitur facto. ut cum quis uera ſigilla corrumpit. ut ſupra de fin. inſtrumen.inter dilectos. Item cum falſat

mone-

monetam. ut ſupra de iureiuran. quanto. ff.eodem.titul.l.quicunque.&.l. ſeq.Item cum falſat pondera uel menſuras. ut.ff. eodem titul.l.hodie.§.1.quæ à legitimo ſuo ſtatu diminui uel mutari non debent. ut ſupra de emptione & uen. ut menſu-
3 ræ & pondera iuſta fiant. ¶ † Poteſt autem accuſari talis falſarius de falſo ad pœnam relegationis. ut in.l.prædicta hodie.&.ff.de extraor.crimi.l.annona.§.honorant. Aliquando pœna extraordinaria punitur. ut.ff.de pe.l.in dardarios. In iudicio uero animæ imponitur pœnitentia.30. dierum in pane & aqua. ut dicit
4 illa. decre. ut menſuræ.¶ † Tenetur de falſo aduocatus procurator qui ſecreta cauſæ aperuit aduerſario. uel qui inſtrumenta prodidit. ut.ff. eodem titulo.l.1.§. is qui depoſita.ff.de pœn.l. ſi quid aliquod. §.ſi quis inſtrumentum.&.§. inſtrumenta. alias condemnatur ad intereſſe. ut. 12.quæſtio.2.ſi quis de clericis.alias tenetur iniuriarum. ut.ff.depoſiti.l.1.§. ſi quis tabulas.&.ff. ad le. Aquil.l. ſi quis teſtamentum.§. ſed & ſi quis tabulas. & talis proditor dici poteſt. ut.47. diſtin. clericus. ſic & falſum committit qui aperit ſecretum iudicis. ut ſupra de offi. de leg. cum olim. Falſum committitur uſu. ſed in hoc diſtinguntur. nam ſi quis falſum fabricat non utendo.non releuatur à pœna falſi.ſecus ſi alius fabricat & alius non utatur. ut.C. eodem titulo.l. ſi quis falſos. qui autem deceptus ſit per alium ſi ſuam innocentiam probet & eum à quo accepit exhibet ſe liberat. ut.C. eodem titul.l.maiorem & concordat infra de ex ceſſ. præla. inter dilectos.§. præterea.
5 † Falſum enim non committitur niſi dolo.ut.C.eod. titu.l.nec exemplum.ff.eod. tit.l.diuus. Sed contra infra eod.titul. ad falſariorum. Ad quod reſpondeo.ſpeciale eſt in literis domini papæ ut ſi quis falſis literis utatur & ignoranter. non excuſetur. ut ibi. Et eſt ratio.quia literæ domini papæ cum nimia diligentia & exquiſita curioſitate fiunt.ut ſupra de reſcrip.cũ adeo & expreſſi ſunt in iure falſitatis modi. ut infra eod.titu.licet. Vel dic quod illa ad falſariorum. loquitur cum quis utitur falſis literis à ſeipſo obtentis ubi nulla eſt excuſatio. ut in.l.all. ſi quis falſos. quia tunc uitium rei propriæ non excuſat.ut.C.de reſcin. uen.l.quiſquis. ¶ Item qui ſe pro milite geſſit uel illicitis in ſignijs uſus eſt. tanquam falſarius puniendus eſt.ut.ff.eodem titu.l.eos.§. qui ſe.Et idem dico in non ordinato qui gerit officium ordinati. ut infra de cle. non or.mi. c.1.&.2.Idem in eo qui ſub prætextu clerici. cum id munus non impleat. alijs ſe muneribus ſubtrahere cognatur. ut.C.de ſacroſan.ec.l.qui. ſub prætextu. Idem in eo qui tanquam clericus obtinet beneficium cum non ſit clericus nec etiam tonſuratus ut ſupra de tranſac.ex literis ſupra de reſcrip. cum adeo. quatot igitur modis ut ſuperius dictum eſt committitur falſum ſcripto.dicto.facto & uſu. ¶ Eſt etiam quaſi falſum cum tutor uel curator finita tutela uel cura non eam teſtituunt ſed ſe ingerunt & adminiſtrant. ut.ff.eo-
6 dem titul.l.1.§.tutores.¶ † Pœna falſi ſecundum leges eſt deportatio & omnium bonorum publicatio & hoc in libero homine. in ſeruo ultimum ſupplicium. ut. ff.eodem titu.l.1.§.ul. Secundum canones autem multiplex ex pœna falſi ſecundum diuerſitates falſitatum. Vnde diſtinguitur. Dicitur enim charta falſa ex dicto uel tacito & in tali falſo qua ſit pœna legitur ſupra de reſcrip.ſuper literis. ¶ Item dicitur charta falſa ex ſcripto. ut cum quis ſcribit omnes uel maiorem partem præſentem fuiſſe quæ non fuit in tali falſo ſuſpenditur quis ab officio & beneficio. ut ſupra de teſti. tam literis
7 in fin. ¶ Falſarij † autem literarum domini papæ ipſo iure excommunicationem incurrunt cum fautoribus & defenſoribus ſuis. ſiue per ſe ſiue per alios uitium falſitatis exerceant. qui ſi clerici fuerint officijs & beneficijs eccleſiaſticis perpetuò ſunt priuati. ita quod qui per ſe falſitatis officium exercuerint poſtquam per eccleſiaſticum iudicem fuerint degradati ſeculari poteſtati tradantur ſecundum conſtitutiones legitimas

timas puniendi. per quas & laici qui fue-
rint de falſitate conuicti legitimè punia-
tur. qui autem literis falſis utuntur. laici
tandiu maneāt excommunicationi ſubie
cti donec ſatisfaciant competenter. Ita ta
men ut in laicis & in clericis malicia gra
uius quam negligentia puniatur. ut pro-
bantur hæc infra de crimine fal. dura. &
ca. ad ſalſariorum. ¶ Et quod dixi tradan
tur curiæ ſeculari intelligo tradi dum ca-
pi ſinũtur. uel dum degradatio clerici de
nunciatur iudici ſeculari ut infra de uer.
ſig. nouimus. & de hoc no. ſupra de hæ-
re. §. punitur. Vbi autem dubitatur de fal-
ſitate circa literas domini papæ commiſ-
ſa. ſuſpectus capitur & detruditur. & pa-
pa conſuluitur ſuper pœna. ut 19. di. in me
8 moriam ſupra de reſcrip. ex parte. ¶ † Fal-
ſatores literarũ aliorum prælatorum. uel
publicorum inſtrumentorum deponũtur
& detruduntur ſed ſeculari curiæ non tra
duntur. ut. l. di. ſi epiſcopus. Euitat enim
pœnam falſi is qui cũ falſas literas ſe ha-
bere cognoſcit infra 20. dies illas deſtruit
aut reſignat. ut. infra eo. ti. dura circa fi.
Quod intelligo uerum in literis quas quis
per alium impetrauit. ſecus ſi per ſei-
pſum & conſcius fuit falſi. uel eſſe debuit
ut infra e. ad falſariorum. Itē euitat quis
pœnam ſi dum cognoſcit literas de ſim-
plici iuſticia falſas eſſe ſiue per ſeipſum
impetrauerat uel per alium uſus eis non
eſt ut infra eo. ti. accedens. non eſt enim
ueroſimile quòd falſum commiſerit in lit
teris talibus quæ in curia de facili obtinē
tur. ſicut nec præſumitur dolus in re mo-
dica. ut. ff. de dolo. l. ſi oleum. §. ult. nec
præſumitur corruptio in re modica. ut. ff.
de off. præſi. l. plebiſcita. & offi. procon.
& le. l. ſolent. §. penult. & ult. Vnde in
hoc caſu præſumptio quæ orritur ex qua-
litate literarum tollit præſumptionē falſi
quæ oritur ex illa decre. ad falſariorum.
ſic & alias una præſumptio tollit aliam.
ut. ff. de in inte. reſti. minor. l. diuus & l.
9 7. di. ſi quis in egritudine. ¶ † Eſt autē ſciē-
dum quòd raſura, paucarum literarum
quæ nequaquam animum ſapientis in du
bitationem uertere debet ſuſpicionem,
falſitatis non inducit ut infra eod. ca. ult.
quia nec uitium ſillabæ nocet. ut. ff. de ma
nu. teſta. l. quia habebat. dummodo raſu-
ra paucarum literarum uel ſillabæ immu-
tatio ſenſus non inducat uarietatem. alias
ſecus. ut ſupra de fide inſtru. inter dile-
ctos. Raſura uero lineæ ſuſpicionem fal-
ſitatis inducit ut infra de priuil. cum olim
propter quæſtiones & ſupra de reſcrip.
cum olim. Quod uerum eſt ſi inuenia-
tur in narratione iuris ſecus in narratio-
ne facti ut ſupra de fi. inſtr. ex literis.
¶ De raſura autem paucarum literarum
non diſtinguo aut appareat in narratione
iuris uel facti in literis clauſis uel aper
tis uel publicis inſtrumentis. Vt tamen
ſcias quòd in literis domini papæ nullus
audet manum apponere ad aliquid con-
tingendum præter quoſdam officiales a-
lias incurritur excommunicatio in curia
10 facta. ¶ Sunt † autem inſtrumenta de
falſitate ſuſpecta ex quibuſdam alijs cau-
ſis. ut ſi inſtrumentum non habeat ſubſcri
ptiones uarijs manibus notatas uel ſi non
ſit eadē manu completum ut infra de pri-
uil. cum olim propter quæſtiones niſi ma
nus inducat mutationem calami & atra-
menti mutatio. ut in auten. de inſtru. cau.
& fin. in princ. Item ſuſpecta habetur li
tera ſi fuerit alieno ſigillo ſignata. dum is
qui alieno ſignauit habeat proprium. ut
ſupra de ap. ſignificauit. Item ſi religioſo
prioratus uel adminiſtratio confirmatur.
ut ſupra de confir. util. uel inuti. porre-
cto. Item repellitur inſtrumentum ut
ſuſpectum ſi fuerit alteri inſtrumento ab
eodem producto contrarium ut ſupra de
fide inſtrumen. imputari. ut. C. de fid. in
ſtru. l. ſcripturæ. Item litera domini papæ
ſuſpecta redditur per falſam grammati-
cam ut ſupra de reſcriptis. ad audien-
tiam. ¶ Item ſi ſine mandato domini
impetretur. ut ſupra de reſcriptis non-
nulli. & cap. ex parte. Item ſuſpe-
cta ſunt inſtrumenta quorum ſigilla ap-
parent fracta ut ſupra de fide inſtru-
ment inter dilectos. Item ſuſpectum
eſt inſtrumentum publicum ſi non ſit in
eo nomen Imperatoris. annus Im-
perij

perij uel conſulis uel poteſtatis anni illius & ſi deſit menſis dies uel iudictio. alias inſtrumenta dicuntur adulterina ut in auten. ut præpo. not. impera.pu. do.§.1. & 2.&.C.de apo.pu.l.1.lib.10.locus ẽt in quo celebratus eſt contractus debet apponi. arg.ff. de accu.l.libellorum.&.2.q. ul. in fi.&. C. de contrahen.uel commit. ſtipu.l. optinam in fi. Et hæc locum ha-
11 bent in priuilegijs apoſtolicis. ¶†Multis modis probãtur falſa inſtrumẽta ut ſi probet rem eſſe aliter geſtam quã contineat inſtrumentum ut. ff. de pact. l. iurisgentium.§.quod fere agitur. C.de proba.l.cũ precibus.C. plus ualere quod agitur quã quod ſimu. conci. l. ult. ſupra de fide inſtru.cum Ioannes. Item impiobantur inſtrumenta per indirectam negationem ut ſupra de proba.tertio.C.de contrahen.& commit.ſtipu. l. optinam. Per hæc igitur & ſimilia quæ ſuperius notata ſunt inſtrumẽta redduntur aut ſuſpecta aut falſa. Et circa primum articulum no. plura ſupra de fide inſtru. §. multa. ¶In quæſtione falſi quædam ſingularia & ſpecialia obſer-
12 uantur † nam ſuſpicio de falſo pro falſitate habetur niſi pro parte producente ueritas comprobetur, & procedetur ad pœnam.C. de proba.l. iubemus quod generaliter non contingit. ut. 2. q. 1. primo & ff. de pæ.l.abſentem. Item condemnatur quis ſine accuſatore quod alias non contingit ut 2.q. 1. nihil. ut.ff. de mu. & ho. l. munerum. §. defenſores. & in euangelio.Mulier ubi ſunt qui te accuſant.nemo domine nec ego te condemnabo. ¶Item & ſi in crimẽ falſi inciderit pronunciatur in eo. ut.C. eod. tit.l. ubi.quod aliter no. ſeruatur ſecundum leges ut pronuncietur in incidenti. ut. C. de ordi. iudi. l. adire. Item in hoc crimine deuictus deponitur & ſtatim traditur curie ſeculari ut infra eo. ad falſariorum. quod generaliter non ſeruatur ut ſupra de iudi. cum non ab ho-
13 mine. ¶ † In ſumma notabis quòd quædam literæ dicuntur falſæ quædam falſatæ. Falſæ quæ per falſi ſuggeſtionem & ueri ſuppreſſionem impetrantur. quæ largo modo dicuntur falſæ. ut.ff. eo. ti.l.ſi quis obrepſerit. Item falſæ ſunt literæ quæ & ſi ſimilitudinem aliquam uerarum prætendant. nihil tamen ueritatis habent. quia nec ueram bullã nec ueram ſcripturam. & iſtæ literæ quæ nullæ ſunt falſæ dicuntur.ſicut & is qui non eſt tutor dicitur falſus tutor & falſum teſtamentũ qđ non eſt teſtamentũ & iniquus modus qui non eſt modus.ut ff. de uerb.ſig. l. paulus. Quædam uero literę dicũtur falſatæ.quæ & ſi aliquid ueritatis habent. puta ueram bullam uel ueram ſcripturam uel uerum utrunque aliquid tamen mutatum eſt de primordio ueritatis. Literæ falſæ ſecundum primam ſpeciem falſitatis conferũt iuriſdictionem. & ſi contra eos non excipitur ualet & tenet quod ſit earum auctoritate ut ſupra no.de reſcrip.§.colligitur. 3
Literæ falſæ iuxta ſecundam ſpeciẽ falſitatis non conferunt iuriſdictionem. nec ualet quod ſit auctoritate illarum literarum. Et idem dico in falſatis de quibus
14 ultimo dixi.†Vnde ſententia lata auctoritate talium literarum non eſt executioni mandanda ut infra eo.tit.ſuper eo.imo contra talem ſententiam & exceptio cõpetit & reſtitutio datur cuilibet maiori.ut ff.de iudi.l.ſi prætor. & idem ſi per falſos teſtes ſententia lata ſit. ut.ff. de re iudi.l. diuus. Et lex dicit. iudicati executio ſolet ſuſpendi & ſoluti dari repetitio ſi falſis inſtrumentis circunuentam eſſe religionem iudicantis crimine poſtea falſi illata manifeſtis probationibus fuerit oſtẽſum. ut.C. ſi ex falſis inſtru.l. ulti. Quod uerum eſt ſi iudex fuerit falſa ſecutus. ut. C. eod. titu. l. falſam. & l. 1. & ſupra de
15 ſen.& re iudi cum. I.& A.† Sed ſi executor inuenerit ſentẽtiam latam contra ius litigatoris. eam exequi debet. ut ſupra de offi.dele.paſtoralis.§. quia uero.niſi apud delegatum poſſet efficere ut ab hoc one-
16 re ipſum abſoluat ut ibi. † Hoc etiam notabis quòd ubi auctoritate falſarum literarum ſentẽtia lata eſt reuocanda eſt ſine temporis præfinitione. Vbi autem a iudice lata eſt. ſed prætextu falſi. ſi ciuiliter agatur per actionem in factum reuocatur uſque ad 30.annos. ut.ff.de re iudi.l.

diuus

diuus. Si uero agatur criminaliter per mo
dum accuſandi . tunc reuocatur uſque ad
20. annos ut. C. eodem ti.l. quærelã. Sed
ſi per modũ exceptionis impugnetur hoc
licebit perpetuò quia exceptiones perpe
tuæ ſunt.ut.ff. de exceptio.l. pure. §. ult.
inſtitu. de excep.&.C. eo.ti.l. ſi pactum.

Summarium

1 *Sors quid ſit. Diuinatio propriè quid ſit , & quæ ſint ſpecies diuinationis.nu.3.*
2 *Sortilegi qui dicantur.*
3 *Diuinatio quocunque modo fiat, & qualitercunque uocetur prohibita eſt & dãnata .*
4 *Priuilegia ſingulorum non faciunt communẽ legem.*
5 *Sortilegorum pœna.*
6 *Ad ſortes an licitè recurratur.*

¶De ſortilegijs. Rubr.

DIctum eſt ſupra de crimine falſi:
ſed quia ſortes & diuinanes in
falſitate conſiſtunt dum ſortilegi
& diuinatores quod dei eſt pro-
prium uidelicet futura prædicere ſibi fal-
ſo aſſumunt.& cum non ſint ſe prophe-tas
eſſe oſtendunt . Ideo ſubſequenter poni
tur hic rubrica de ſortilegijs . ¶Videndũ
eſt igitur quid ſit ſors.quot ſpecies diuina
tionis,quæ diuinatio prohibita, quæ per-
miſſa. qua pœna puniantur ſortilegi & di
1 uinatores.¶†Sors eſt ars diuinandi.† Diui
natio propriè in malo accipitur.prophe-
tia uero in bono unde canon dicit. nun-
quam diuinatio in bonam partem acci-
pitur . Videbantur quidam ſibi eſſe pro-
phetæ. ſed quia pœnam accipiebant pro-
phetia eorum facta eſt diuinatio. & diui-
natio eorum quæ uidebatur prophetia de
clarata eſt diuinatio ut.1.q. 1. nunquam .
2 Sortilegi autem ſunt qui ſub nomine fi-
ctæ religionis per quoſdam quas ſancto-
rum ſeu apoſtolorum uocant ſortes diui-
nationis ſentẽtiam profitentur. Aut qua-
rũcunq; ſcripturarum inſpectione futura
3 promittunt. ut 26.q. 1.c. 1.¶ †Species di-
uinationis multæ ſunt. quæ enumerãtur.
26.q.3.igitur. & q 5. epiſcopi.& cap.nec
mirum . Omnis autem diuinatio quocun
que modo fiat & qualitercunque uocetur
prohibita eſt & dãnata . ut . 26.q. 5. per
totum & infra eo. titu. per totum . ¶Sed
obijcitur ex eo quod legitur . 26 q.2.ſors
non eſt aliquid mali.ſed eſt res in huma-
na dubietate diuinam iudicans uoluntatẽ
ut 26.q.3. ſors.Itẽ opponitur ex eo quòd
legitur 26. q. 5. non licet ubi dicitur nec
in collectionis herbarum quæ medicina
les ſunt aliquas obſeruationes aut incan-
tationes liceat attendere niſi tãtum cum
ſymbolo diuino aut oratione dominica .
ut tantum deus creator omnium & domi
nus honoretur.¶Item opponitur exẽplo
Matthiæ apoſtoli ut 26. q. 2. non exem-
plo. Nam quamuis nõ ſtatim. debeamus
recurrere ad ſortes.ut 26.q.2. non ſtatim
cum tamen non ſupereſt humanum au-
xilium recurere poſſumus ad diuinum. ut
22. q. 2. quæritur. & in dubijs ſecundum
leges ad ſortes recurritur ut. ff. de iudi. l.
ſed tamen ambo. C. communia de le.l. ſi
duobus.¶Item obijcitur quòd Ioſue præ
cepto domini per ſortes exquiſiuit pec-
catum Achor quod commiſerat ſumens
furtiuè regulam auri & clamidem cocci .
de anathemate iherico quæ hiſtoria tan-
gitur.1.q 4.§.item peccato Achor.¶Item
opponitur quòd Saul ſorte deprehendit
Ionatham filium ſuum comediſſe fauum
mellis contra edictum quod poſuerat . ut
tangitur hoc 22.q. 2. §. item opponitur .
Ad quæ reſpondeo.exempla ueteris teſta
menti non obſtant, quia hæc alia permit
tebantur ante euangelium quæ tempore
perfectionis diſciplinæ penitus ſunt eli-
minata ut 26.q.2. § his ita. Exemplũ de
4 beato Matthia nõ obſtat †quia priuilegia
ſingulorum nõ faciunt communem legẽ.
ut præalleg.c. non exemplo quod autem
dicit Aug.ſors non eſt aliquid mali. uerũ
eſt in ſui natura.prohibentur tamen quia
propter aſſiduitatem utendi labuntur ho
mines in idolatriam . ſicut de iuramento
dicitur & de uini potatione . ut ſupra de
iureiu. & ſi Chriſtus. unde ſi eſſet cauſa
honeſtatis & ſubeſſet neceſſitas ut ſi eſſet
contentio de electione aliquorũ & eſſet

paritas utrobique in omnibus. Scripſit
Lau. & Ray. quod exẽplo Matthiæ poſ-
ſunt fieri ſortes. & hoc agit Beda dicens.
ſi qui neceſſitate aliqua compulſi deum
putant ſortibus exẽplo apoſtolorum eſſe
conſulendum. uideant hoc ipſos apoſto-
los non niſi collecto fratrum cetu & præ
cibus ad deum fuſis egiſſe. ut 26.q.2.non
exemplo. ſed & ſi ita ſcripſerint doctor.
illi decre. tamen hoc reprobat quæ dicit
licet nota nõ careat quinimo iuſta repre-
henſione fit dignum quòd ſors in talibus
interuenit ut infra eod.c. eccleſia ueſtra.
unde in caſu præmiſſo potius putarẽ gra-
tificandum per ſuperiorem uel iterum e-
ligendum. ut no. ſupra de elec. §. ſed uide
5 tur. ¶ † Pœna ſortilegiorum ſecundum
leges capitis eſt ut. C. de mali. & mathe.
l. nemo. Pœna uerò canonica eſt multi-
plex. Nam in talibus ſi peccatum eſt no-
torio eorum euchariſtia denegatur. ut de
con. diſtin. pro dilectione. Item infames
ſunt non ſolum ipſi ſed & qui ad eos con
currunt. ut. 2. quæſtione. 8. quiſquis ſunt.
& aliæ pœnæ quæ continentur 26. q. 5. in
multis capitulis ibi poſitis & maximè in
6 c. contra idolorum. ¶ † Sed nunquid lici-
tè recurritur ad ſortes & ad inſpectionẽ
aſtrolabij. uel alias inſpectiones pro re-
bus perditis recuperandis. Dicunt quidã
quod ſi non fiant inſpectiones huiuſmo-
di cum inuocatione demonum uel alicu-
ius ſuperſtitiõibus licitè fiat aliter ſecus.
Sed puto contrarium ut infra eo c. ex tua
rum. Non ob. 26 q. 2. hi qui. Nam canõ
ille loquitur de comparatiua permiſſio-
ne. Item non ob. 37. di. ſi quis grammati-
cam. Nam licet dicatur ibi quòd ariſme-
trica & geometrica habeant in ſua ſcien-
tia ueritatem ſubdit tamen quod nõ ſunt
ſcientiæ pietatis.

Summarium

1 *Colluſio quid ſit, & quãdo dicatur fieri in cri-
minalibus.*
2 *Diſcedere a lite quot, modis quis poſ-
ſit.*
3 *Colludens cum inquiſitore abſolutus, an poſ-
ſit interum inquiri.*
4 *Sententia per colluſionem lata eſt nulla.*
5 *Pœna colludentis quæ ſit.*

¶ DE COLLVSIONE DETE-
genda. Rubr.

QVIA is qui colludit in falſitate
conſiſtit. nam aliud agit & aliud
ſimulat dum accuſat. & cum ac-
cuſato colludit. ideo poſt tractatũ de fal-
ſis & ſortilegijs ſequitur rub. de colluſio
ne. ¶ Videamus igitur quid ſit colluſio. &
1 quæ colludẽtium pœna. ¶ Colluſio † eſt in
ter actorem & reum latens & fraudulen-
ta conuentio. Fit autem colluſio in crimi
nali in cauſa plerunque ſcilicet quãdo ac
cuſator ueras criminum probationes ab-
ſcondit ſeu diſſimulat. Falſas uero accuſa
tiones admittit & per hoc incidit in ui-
tium præuaricationis & extraordinẽ pu-
nitur ut 2. quæſt. 3. §. item præuaricator
in uer. ſciendum. & §. præuaricatorem.
Vel quãdo accuſator in uniuerſum ab ac
cuſatione deſiſtit. & per hoc incidit in ui-
tium tergiuerſationis. Is in quinq; libris
auri punitur & infamatur. ut. ff. de præua.
l. præuaricationis in fi. Vnde circa hoc
diſtinguendum eſt. Nam cauſarum tria
ſunt genera. Alia ciuilis. alia criminalis.
2 alia ſpiritualis. † Item à lite duobus mo-
dis receditur. Per gratiam & per tranſa-
ctionem. In cauſa ciuili quandocun-
que quomodocunque & etiam ſine iudi-
cis auctoritate licet a cauſa deſiſtere præ-
terquam in actione famoſa in qua ſine au
ctoritate iudicis tranſigi non poteſt. ut. ff.
de his qui not. infa. l. furti. §. pactus. In
cauſa uero criminali ante inchoatam ac-
cuſationem per gratiam licet deſiſtere ut
ff ad Turpil. l. mulier. & l. quæſitum poſt
inchoatam nõ licet citra auctoritatem iu
dicis & etiam rei conſenſum ſi tormenta
uel uincula paſſus ſit. ut. C. de aboli. l. 2.
uel propter accuſationem infamatus ar.
5. quæſtio. 1. quiddam. & ſi deſiſterit inci-
dit in Turpil. ſi publicum fuerit crimen
quod

quod intendit. ut. C. ad turpi. l. 1. Si priuatum extra ordinem punietur ut. ff. eodem titulo. l. ſi quis repetere. Cum autem ſecundum iura canonica omne crimen ſit publicum uidetur quòd in nullo poſſit interueniri tranſactio poſſet tamen dici quòd in omni crimine in quo poteſt iudex eccleſiaſticus diſpenſare poteſt & tranſactioni & ſimplici renunciationi au ctoritatem præſtare. ar. 5. q. 2. ſi primates. & .90. diſtin. diffidentes. In cauſa ſpirituali licet quandoque per gratiam a lite diſcedere ſed qui ſine iuſta cauſa diſcedit punitur. ut. 2. quæſt. 7. quapropter ſupra de ſimo. nemo Per tranſactionem ueto a cauſa ſpirituali recedere non licet. ut ſupra de tranſac. ſuper eo. & .c. præterea. Vbi autem in cauſa criminali uel ſpirituali a lite quis deſiſtit aliter quam debeát. ad iudicem pertinet ex officio ſuo inquirere. ut infra eod. c. 1. & .2. & .C. de abo. l. 2. & .l. fallaciter. Sed ubi ex iuſta cauſa uult deſiſtere iudex abolitionem indulgere debet. ut. C. de abo. l. 1. & .2. q. 4. §. abolitio. In cauſa uerò mixta inter ciuilem & criminalé. ut cú quis accuſat uxoré de adulterio in foro eccleſiaſtico ad thori ſeparationem. poteſt maritus quando uult ab accuſatione deſiſtere tum etiam de adulterio condemnatam ſibi reconciliare poſſit. ut. C. de adulte. in aut. ſed hodie ſupra de conuerſio. coniu. gaudemus. & de donatio. inter uirum & uxo. plerunque. & .32. quæſtio. 1. de benedicto. ſed inquiſitor colludere dicitur cum eo de quo inquirit. ut infra eodem titulo in
3 tantum clamor. † Vnde ſi inquiſitor eum de quo inquirit per colluſionem abſoluat talis abſolutio non impedit quo minus iterum inquirat. ut infra eodem. c. 1. & .2.
4 & ulti. † Nec enim tenet ſententia per colluſionem lata. ut. 2. quæſtio. 3. ſi quem penitet. ut. ff. eodem titul. l. cum non iuſto. & .l. colluſionem. & .l. ſententiam. unde ſicut probata præuaricatione denuo accuſatur abſolutus. ut. ff de præuarica. l. 3. ſi & probata colluſione. ut dictum eſt.
5 ¶ † Pœna colludentis hæc eſt. ſi quis colludat in cauſa ſuper beneficio. priuetur beneficio. ut infra eod. adiuimus. ſi ſuper crimine punitur in quinque libris auri. ut. ff. de præuarica. l. 3. & hanc pœnam nemo præſtat niſi qui deſiſtit à publico crimine. ut. ff. ad Turpil. l. ſi quis. § ſtelliona tus. Sed qui deſiſtit ab accuſatione priuati criminis eſt infamis & extra ordinem punitur. ut. ff. ad Turp. l. priuatis. C. eod. titul. l. 2. ſed ſi abſens eſt accuſator & citatus noluit in accuſatione procedere tunc grauius punitur quam pœna. 5. librarum auri. ut. ff. de pœnis. l. abſentem. §. 2. In cauſa ſtatus is qui colludit perdit ius quod habebat in perſona illius. de cuius ſtatu agebatur & applicabitur illi qui colluſionem detexit. ut. ff. de collu. l. 1. & .C. eodem titul. l. ult. & .ff. de in ius uo. l. adoptiuum. §. patronum. In alijs autem ciuilibus cauſis punitur colludens pro motu iudicis quem deluſit. ¶ In ſumma ſciendum eſt quod colludunt principales & colludunt aduocati qui ſi in cauſa criminali collu ſerint extra ordinem puniuntur. ut. 2. q. 3. §. notandum. in uer. præuaricator. colludunt & procuratores qui ſe dolo patiuntur ſuperari in lite contra quos agitur de dolo ſed ſi non ſint ſoluendo tunc agitur contra illos cum quibus colluſum eſt niſi. parati ſint in ſe transferre iudicia. ut. ff. de dolo. lege eleganter. ſupra ſi dolo.

Summarium

1. *Pueri ſeptennes doli capaces an ex delicto obligentur.*
2. *Pueris delinquentibus qualiter ſubueniatur.*
3. *Peccata quæ membris genitalibus committuntur, in pueris locum non habent.*
4. *Pueri an deierent.*

¶ DE DELICTIS PVERO rum. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de quibuſdam criminibus. ſed quia dubitari poſſit an pueri huiuſmodi

criminibus inuoluantur. Ideo ſubijcitur hic rubrica de delic. puerorum. ¶ Eſt igitur uidendum qui pueri teneantur ex delicto. & qui non. & quæ delicta in puerum cadunt & quæ non & qualiter pueri de-
1 linquentes ſunt puniendi. ¶ † Pueri ſeptẽnes doli capaces obligantur ex delicto. Sicut dicit Augu. in quadam glo. poſita ſuper. c. de conſe. diſt. 4. paruuli ſeptennis ætatis pueri mentiri & uerum loqui & confiteri & negare iam poſſunt. & ideo cum baptizãtur & ſympolum reddunt & ipſi per ſe ad interrogata reſpondent. ſeçus ſi non eſſent doli capaces. ut. ff. de regu. iur. l. pupillus. & ff. ad leg. Aquil. l. ſed & ſi quæcunque. §. 1. & ff. de dona. l. hæ-
2 redibus. §. 1 † ſed quãuis ex delictis pueri teneantur ut dictum eſt. nec eis ſubueniatur per in integ. reſtit. ut C. ſi aduerſus delic. l. 1. interdum tamen miſeratio ætatis ad mitiorem pœnam iudicem producit. ff. de minori. l. auxilium. §. in delictis de con. di. 4. eos. ſed ſi ex delicto conuẽtus minor potuit confiteri & uitare pœnã inficiationis & negauit uel ſi potuit tranſigere & non fecit ſed ſe in pœnam inuoluit ſubuenitur ei per beneficium reſtitutionis. ut. ff. de minori. l. ſi ex cauſa. §. nũc uidendum. ſed quamuis ſubueniatur minoribus ſicut dixi tamen impunitas delicti propter ætatem non præſtatur, ut. C. de pœnis. l. impunitas. quòd tamen fallit
3 ut. C. de fal. mo. l. 1. in fi. ¶ Peccata † quæ membris genitalibus committuntur in pueris locum non habent: ut infra eod. c. 1. hoc enim ante puberes annos præſumitur non committi ſolet tamen in quibuſdam malicia anticipare tempus pubertatis ut ſupra de deſpon. impub. a nobis. & aliquando temptant quod implere non poſſunt. ut ſupra de ſponſa. iuuenis. & ca. adoleſcens. & in hoc quòd ex malicia ſupplente defectum ætatis temptant. intelligo eas peccare ſi non cum proprijs ſponſis temptant fœminæ etiam ante tempus pubertatis cognoſci ſe faciũt ut ſupra de eo qui cog. con ſan. uxo. ſuæ iordane.
4 ¶ † Sed quæritur de periurio an pueri deierent & uidetur quòd ſic. nam mendacijs plena eſt puerilis ætas ut hic. c. 1. & patet pupilli iuramentum. ut. ff. de libero. cau. l. ulti. unde ſic pupillus poteſt iurare & deierare. ſed contra. ff. de iureiuran. l. qui iuraſſe. ubi dicit quamuis non uideatur deierare pupillus quia ſciens fallere non uidetur ſed lex illa loquitur in infante uel infanti proximo qui nec ſcire nec diſcerre poteſt. ut. ff. de acquir. hære. l. pupillus.

Summarium

1 *Venatio quotuplex ſit, & quibus ac quando permiſſa.*

2 *Venari quare clerico prohibeatur & non piſcari.*

¶ De clerico uenatore. Rubr.

HActenus tractatum eſt communiter de delictis clericorum & laicorum. Nunc autem tractatur de quibuſdam exceſſibus clericorum. unde ſubijcitur rubrica de cleri. uenatore. ¶ Videamus ergo quot modis ſit uenatio. quibus ſit licita & quibus non. & quæ pœna
1 imponatur clerico uenatori. ¶ † Triplex eſt uenatio. oppreſſiua ſcilicet hominum arenaria & ſaltuoſa. ¶ Oppreſſiua eſt hominum & ſemper eſt illicita. de qua dicitur cepit Nembroth eſſe robuſtus uenator coram domino: id eſt hominum extinctor & oppreſſor ut 1 1. diſtinctione his itaq;. Arenaria eſt quæ ſit in arena. ut cum quis locat operas ſuas ut pugnet in arena cum aliqua beſtia dentata. hanc qui exercet peccat grauiter niſi eã exerceat gratia uirium experiendarum. ut. ff. de poſtu. l. 1. §. item ſenatus 3. quæ ſt. 7. §. tria. in uer. infames circa prin. & de hac loquitur canon ille. 86. diſt. qui uenatoribus. cum duobus ſequenti ca. Saltuoſa eſt quæ ſit in ſyluis & ſaltibus. & hæc eſt illicita ex tempore & perſona. In tẽpore ut in quadrageſima ut 86. diſtinct. an putatis. Ex perſona. ut in clerico. in quo tamen diſtinguendum eſt. quoniam epiſcopo ſemper eſt illicita ut 33. diſtin. quorun-

quorundam: Alijs clericis eſt licita cauſa neceſſitatis. utilitatis. & recreationis cum retibus & laqueis & canibus dummodo cum ſilentio & modeſtia fiat. Nam & monacho licet texere lina pro piſcibus capiendis. de conſe. diſtin. 5. nunquam. licet etiam tempore feriato. ut po te diebus dominicis & feſtiuis præterquã in maioribus ſolennitatibus ingruente neceſſitate intendere piſcium captioni. ut ſupra de ferijs. licet. & idem puto in captione ferarum. eo tamen modo quo præ dixi. Illa uero uenatio quæ fit cum clamore. curſu uel armis. clericis eſt illicita. & in hoc etiam excipio caſum neceſſitatis. Quid enim ſi apri uel urſi uenirent deſtruere clericorum uel monachorum ſegetes & uineas, ſatis credo quod poſſent uenari. hoc eſt feras illas excludere cum clamoribus canibus & armis. quia quod non eſt licitum neceſſitas facit licitum. ut infra de regu. iuris. quod non eſt licitum. hoc excuſat à furto homicidio. ut in rubricis illis de furto & homi. notatum inuenies. hæc ſaltuoſa licita eſt laicis pro carnibus & propellibus alias non.

2 ¶ † Sed quæritur quare clericus prohibetur uenari & non piſcari. Reſpõdeo quia uenatio fit cum clamore. piſcatio non uel quia maior delectatio eſt in uenatione quam in piſcatione & maior diſſolutio. Vel ideo quia uenator diſcurrit per deuia & inuia ſicut diabolus cum ducit animam captiuam.

Summarium

1 *Percuſſor quot modis quis dicatur. & nu. 2.*
Prælatus in prædicando qualis eſſe debeat.
2 *Percuſſio quando ſit peccatum.*
3 *Epiſcopus neminẽ ſuis manibus uerberare põt.*
4 *Clericus an & quando licite percutiatur.*
5 *Pœna percuſſoris quæ ſit.*

¶ DE CLERICO PERCVSSORE. Rubrica.

SVperius tractatum eſt de quodam exceſſu clericorum qui uenãdo committitur. Nunc tractatur de quodam alio qui committitur feriendo & ideo ponitur hic rubrica de cleri. percuſſore. ¶ Videndum eſt igitur qui dicantur percuſſores & in quibus caſibus liceat clericis percutere. & quæ ſit pœna temerarij percuſſoris.

1 ¶ † Percuſſor duobus modis dicitur ſpiritualis & corporalis. Spiritualis qui inutilis ſermone corda audientium ferit. ut. 45. diſtin. ſane. Diſcretus debet eſſe prælatus in prædicando, ut non multum taceat. nec uerba ſuperflua dicat. ut. 43. diſtin. ſit rector. Et ſicut non leue diſcrimen incumbit pontificibus ſiluiſſe quod congruit, ſic obſeruare debet ne indignis, & nõ intelligẽtibus ſecreta myſteria ſua prædicatione reſerare incipiat. Vitium enim animæ eſt indignis ſecreta uulgare. quod uel loquacitate incauta cum ſine iudicio uolat irreuocabile uerbum uel adulatione ut ei placeat cui ſecreta reuelat. uel iactatione ſcientiæ ut plura ſcire uideatur. ut probantur hæc. 43. diſtinctione. diſpenſatio. &. § ſequen. &. 8. quæſtio. 1. oportet. Item non debet populis grammaticam exponere. ut. 86. diſtin. cum multi. ſed conſilium domini annunciare. ut. 43. diſtin. ephe ſis. ponere autem ante oculos hominum dei iudicia. terrere cruentas conſcientias perſuadere pœnitentiam. ut. 2. qu. 1. ſi peccauerit. Et ſic dicit Aug. turba iniquorum cum facultas eſt in populis promendi ſermone generali ob iurgatione ferienda eſt & maxime ſi occaſionem atque importunitatem aliquod flagellum domini deſuper quouis apparet pro ſuis meritis uapulare. ut. 23. quæſtio. 4. non poteſt. neminem autem nominabit. ut. 8. quæſtio. 2. quid autẽ. in quibus omnibus profecto datur intelligi quanta debet eſſe diſcretio in prædicatione ſacerdotis qua ſi forte caruerit quaſi torto naſo ſacerdotalis officij iudicatur indignus. ut. 43. diſtin. in fine.

2 ¶ † Eſt & percuſſio corporalis & hæc fit manu pede uel capite uel cubito uel pectoris & humeri impulſu. Fit cum baculo uel alio genere armorum. ¶ Corporalis percuſſio ſi fiat malicioſe uel ex odio peccatum eſt. ut. 45. diſtinc. cum beatus.

Sed

Sed & ſi quis pugno percuciat impiè & di
cit ludens feci non excuſatur. ut ſupra de
præſump.ſicut. Nam ludus noxius eſt in
culpa.ut.ff.ad le. Aquil.l.nam ludus.quis
enim ludos appellat ex quibus crimina
oriuntur. ut in proœmio digeſtorum. ſed
ſi quis plane ſocialiter & ex ludo percu-
tiat non delinquit.ut.ff.de iniurijs.l.illud.
&.15.q.1.illud. Si uero fiat cauſa corre-
ctionis licita eſt ei qui habet poteſtatem
in eum quem percutit. ut.45.diſtin. cum
3 beatis.35.diſtinctio ante omnia.† Hoc ta
men ſcias quod neminem ſuis manibus
epiſcopus uerberare poteſt. ſic.86. diſtin.
non liceat. ſed per alium ſic. ut. quæſt.5.
ille qui.& ſi clericum faciat percuti non
faciet hoc per laicum ſed per clericum.ut
infra de ſentent. excomm. uniuerſitatis.
niſi clericus ſit omnino incorrigibilis
nec comprehendi patiatur ut tunc per lai
cum capi poſſit. dum tamen non am-
plius laici uiolentia ſe extendat quam
exigat rebellio uel defenſio clerici. ut
infra de ſentent. excommun. ut fame.
4 ¶† Item diſtinguendum eſt circa qualita-
tem perſonarum quæ corrigende ſunt &
etiam circa criminum quantitatem, nam
qui ſunt in minoribus ordinibus con-
ſtituti licite uerberantur etiam pro mi-
noribus criminibus. 45. diſtinct. §.ſalo-
mon.& 35.diſtinct.ante omnia. qui ue-
ro ſunt in maioribus non ſunt pro leui-
bus uerberandi. ut 45.diſtinct.cum bea-
tus hi ſunt caſus ſpeciales in quibus lici-
te percutitur clericus quos notabo infra
de ſentent.excommunica. Abbas autem
uel prior poteſt licite monachum uel cō
uerſum uerberare cauſa diſciplinæ, unde
beatus Gregorius ſcribit beatum Bene-
dictum quendam monachum uirga per-
cutiendo ſanaſſe quem crebra monitione
curare non poterat. ut 45.diſtinct.§. Sa-
lomon. hoc tamen ſic facere debet ut ſub
ditis pietas matrem diſciplina uero pa-
trem exhibeat. ut 44. diſtinct.§. hoc e-
5 tiam alibi.¶† Pœna percuſſoris eſt hæc,
quia prohibetur per apoſtolum ordina-
ri. ut 45. diſtinct. in principio. ſi fuerit
promotus & non habens reſpectum ad
ſuum ordinem & incautè & temerariè
percutiat ſuſpenditur. ut infra eodem.ca.
præterea.& ſi ſe non emendauerit depo-
natur ut infra eodem capitulo 1. & ſaluo
quod ſi ex incauta percuſſione mors in-
teruenіat etiam ſi cauſa diſciplinæ fiat ir-
regularitas contrahitur. ut ſupra de hono
re præsbyterum & de hac. materia in ru-
brica illa notaui.

Summarium

1 *Maledicus quis dicatur.*
2 *Actio iniuriarum datur contra maledicum.*
3 *Detractor qualiter puniatur.*
4 *Clericus maledicus quomodo puniatur.*
5 *Conuitiator qua pœna feriatur.*
*Pœna blaſphemantium quare potius imponi-
tur pecuniaria quam corporalis, & cui
applicetur. num.7.*

¶DE CLERICO MALE-dico. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de clerico per-
cuſ. & ibi diſtinctū extitit quod
percuſſio alia ſit alia lingua. In
hoc ergo tractatu inſiſtitur circa illam
ſpeciem ſcilicet percuſſionem linguæ, &
ideo ſubijcitur hic rubr. de cleric. male.
¶ Eſt autem uidendum quis dicatur ma-
ledicus. & quæ ſit pœna maledici.
1 ¶† Maledicus eſt is qui obloquitur de
homine detrahendo ei & eum obloquijs
deprimendo. ut infra eodem.c.1.Summa
enim iniquitas eſt detrahere. Omnis.n.
qui detrahit fratri ſuo homicida eſt. ut 6.
qu.1. ſumma & alibi dicitur detractores
fratrū homicidæ ſunt.ut de con.di.1.ho-
micidiorum unde nec tui commendandi
cauſa aliquid dicas quo minor alius fiat
ut 11.q.4.ſi quis uero 98. diſtinct. nullus
uero & c.ecce.ſi quis autem uerbum iniu
rioſum dixerit proximo delinquit in deū.
2 & peccat in proximum † unde datur pro-
ximo actio iniuriarum. ut inſti.de iniur.
§.1.ff.de iniur.l.ita apud Labeonem.§. cō
uitium & C.eod.tit.l.ſi non conuitij quæ
famoſa exiſtit.ut.ff.de his qui not. infa.
l.Athletas.§.ulti.&.C.ex quib. cau. infa.
irro.l.

irro.l.ininriarum ſupra de ſent.& re iudi.
cum te. Eſt etiam maledicus blaſphemus
dei & ſanctorum.ut infra eodem .c.ſtatui
3 mus. ¶ † Punitur detractor quòd ſit infa-
mis & ab eccleſia extorris. ut 6.quæſtio.
1.deteriores. Item punitur ut homicida
ut in præalleg.c.homicidiorum.non quia
ita graue ſit crimen detrahere ſicut occi-
dere. ſed quia ſicut homicida punitur pœ
na æterna quo ad deum ſic & detractor.
ſicut in euangelio dicitur qui dixerit fra-
4 tri ſuo racha reus erit gehenne. † Item
clericus maledicus ſi in iudicio de hoc
fuerit conuictus degradatur.ut 46.diſtin
5 ctio.clericus maledicus. ¶ † Conuiciator
fratris punitur pœna pecuniaria facta æ-
ſtimatione iniurie arbitrio iudicis ſecun-
dum qualitatem & quantitatem iniuriæ.
ut inſti.de iniu. §.in ſumma. & hoc ſi ciui
liter agatur. Si autem criminaliter aga-
tur extraordinaria pena officio iudicis
reo irrogatur. ut ibidem. Si quis autem
contumeliam uel conuitia epiſcopo intu-
lerit mox depoſitus curiæ tradetur. ut
11.quæſt.1. ſi quis ſacerdotum. & ma-
xime ſi in depreſſionem domini papæ
aliqua protulerit ut infra eod.c.1.Verun
tamen in hoc ſanctæ ac religioſæ dicere
poſſet ſummus pontifex ſicut dicit domi
nus imperator. Si quis modeſtiæ neſcius
& pudoris ignarus improbo petulanti-
que maledico noſtra crediderit laſceſcen
da ac temulentia turbulentus. obtractor
ipſorum fuerit. pœnæ nolumus ſubiuga-
ri. neque durum neque aſperum aliquid
ſuſtinere quoniam ſi ex leuitate proceſ-
ſit contemnendum eſt.nec lubricum lin-
guæ ad pœnam facile trahendum. eſt. ut.
ff.ad leg.Iul.ma.l. famoſi. Si ex infamia
miſeratione digniſſimum. ſi ob iniuriam
remittendum.i.ad principem transferen-
5 dum.ut.C.ſi quis impera.male.l.una. † Si
quis autem contra deum uel aliquem ſan
ctorum ſuorum & maximè beatam uirgi
nem linguam in blaſphemiam publicè re
laxare præſumpſerit. per ſuum epiſco-
pum pœnæ ſubdatur annotatæ infra eo-
dem.c.ſtatuimus.quæ pœna locum habet
cum blaſphemia non calore iracundiæ,
non æbrietate uel dementia prolata eſt.
alius cũ blaſphemãte benignus ageretur.
ut.2.q.3.ſi quis iratus.&.§.notãdũ.C. de
reb.credi. & iureiuran.l.2.C. de iniur.l.ſi
nõ conuitij.& ut ſupra.dixi.cum quis ma
6 ledicit imperatori.¶ †Sed quæritur de pœ
na pecuniaria quæ in fine illius decreta.
ſtatuimus adijcitur quare ſit adiecta. Re-
ſpondeo ideo. quia plures magis timent
pœnam pecuniariam quam etiam cor-
poralem. & propterea imponitur illa
quæ magis timetur. ut ſupra ut lite non
7 conteſta. quoniam frequenter.† Sed quæ
ritur. cui hæc pœna pecuniaria ſolua-
tur. Et uidetur quòd poteſtati ſeculari
ex eo quod dicit in fine. quòd etiam in-
ter alia communitatum ſtatuta ponatur.
Vel dic quòd hoc crimen eccleſiaſticum
eſt a quocunque commiſſum. & ideo pœ
na illa ſoluetur epiſcopo in uſus paupe-
rum conuertenda. ut ſupra de foro com-
peten.cum ſit ſupra de uſu. cum tu. Vel ſi
uis diſtingue perſonas & diſtribue pœ-
nas. ut pœna clerici blaſphemi ſoluatur
epiſcopo, & pœna laici ſoluatur poteſta-
ti. Et nota quòd hæc pœna pecuniaria
eſt irremiſſibilis. ut in fi. illius decre.ſta-
tuimus continetur. ubi dicit nullam in
hoc miſericordiam habiturus. Illã enim
clauſulam ad pœnam pecuniariam refe-
ro.non ad ſuperiores. Et intelligo ſi bla-
ſphemus habeat unde ſoluat, cæterum
ſi paupertas impoſſibilitatem inducat iu
dex eccleſiaſticus in flagella commutet.
ut ſupra de rapto. in archiepiſcopatu 12.
q 2.fraternitas 14. quæſt.o.6.ſi res aliena
ſupra de iudæ. poſtulaſti &.c.ad liberan-
dam. Sed hæc omnia pro tribunali fiunt
ſed in iudicio animæ ſacerdos diſcretus
moliet hunc rigorem & miſericordiam
non negabit quia miſericordiæ dei nec
menſuras poſſumus ponere nec tempo-
ra diffinire apud quem nullus patitur ue-
niæ moras conuerſio.ut 26.q.6. hi qui.

Summarium

1 *Excommunicatio quid ſit. & quot ſunt ſpe-
cies excommunicationis.*

Clerici

Clerici excommunicati qualiter puniantur.
2 *Clericus excommunicatus quare teneatur dicere horas canonicas.*
3 *Excommunicatus excommunicatione durante, fructus beneficij non percipit.*
4 *Regreſſo iure poſtliminij non reſtituuntur ſtipendia eius temporis quo fuit apud hoſtes.*
5 *Excommunicatus excommunicatione minori exercere poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis. ſed non quæ ſunt officij.*
6 *Excommunicatus excommunicatione minori an celebrando grauiter peccet.*
7 *Depoſitus uel degradatus celebrans an conficiat.*

¶DE CLERICO EXCOMMVnicato miniſtrante. Rub.

Dictum eſt ſupra de quibuſdam exceſſibus prælatorum. ſed quoniam clerici delinquentes plerunque excommunicantur plerunque interdicuntur aliquoties deponuntur & nihilominus claues eccleſiæ contemnentes irreuerentet ingerũt ſe diuinis. Idcirco ſubijcitur hic rub. de cle. ex interdic. uel. de po. mi. ¶ Videndum eſt igitur de pœna iſtorum qui quantum in eis eſt miſteria ſacra profanant & an cum eis naleat diſpenſari.¶Eſt autem ſciendum quòd excommunicatio. alia maior. alia minor.
1 † Maior excludit ſacramentis & a communione fidelium. Minor autem tantum a ſacramentis excludit. ut, ſupra de excep. à nobis infra de ſent. excomm. c. penulti. ſed totum contrarium dicit canon. 3. q. 4. Engeltrudã. Ibi. n. dicit quod Engeltruda non ſolum fuit excõicata minori excõicatione quæ a fraterna ſoceitate ſeparat, ſed etiam maiori quæ a corpore Chriſti reſcindit. Sed exponenda ſunt uerba illa ſic ut intelligamus fraternam ſocietatem quam contrahimus in communione ſacramentorum. corpus autem Chriſti eccleſiam ut ibi dicit. per eccleſiam uero intelligas collegium fidelium. ut de con. diſtin. 1. eccleſia. Item ſciendum eſt quod duæ ſunt ſpecies minoris excommunicationis. una eſt quæ excludit a ſacramentis & hæc quandoque contrahitur a iure utpote per participium excommunicati excommunicatione maiori. ut infra de ſentent. excomm. nuper. Quandoque ab homine per ſententiam. ut 5. qu. 1. c. 1. Alia ſpecies excommunicationis minoris ſeparat a cõmunione fidelium & non ſacramentorum. ut. 5. q. 2. præſenti. & q. 4 in loco 18. diſt. placuit 34. diſt. quorundam 58. diſt. ſi quis de alterius. excommunicati igitur maiori excommunicatione & minori ſecundum primam ſpeciem diuina officia celebrare non debent. & ſi hoc fecerit alter deponetur. ut infra eodem. c. latores. alter grauiter peccat nullus tamen notam irregularitatis incurrit ut infra eod. c. ſi celebrat. quod intelligo ſi ſolenniter celebrat iuxta præcedentem conſuetudinem & ut prius. ut hæc probãtur infra eo. c. illud. & 11. q. 3. ſi quis damnatur & c. ſeq. ſi quis epiſcopus. ſecreto tamen non officiando eccleſiam ſed ſolus legendo non cantando & ſic plane ut a nemine audiatur dicere horas poteſt & debet. miſſam autem celebrare non poteſt quomodocunque nec ſacramenta eccleſiaſtica per tractare ut 28. diſt. præsby-
2 terum.¶†Si tu quæras quæ eſt ratio quare excommunicatus teneatur dicere canonicas horas. Reſpõdeo quia oneris eſt, & ideo non tollitur, alias ei ſententia prodeſſet quod eſſet iniquum, nam euidenter iniquum eſt ei prodeſſe ſententiã contra quem lata eſt. ut. ff. de except. rei iudi. l. euidenter. & pœna non habet immunitatem. ut. ff. de interdic. & releg. l. relegatorum. §. ult. nec aliquid eſſe habet delictum cum uenia. ut. ff. de mino. l. Papi-
3 nia. † & propterea quia excommunicatus diuina non poteſt celebrare officiando eccleſiam ut prius. fructus beneficij non percipit excommunicatione durante. ut ſupra de appell. paſtoralis in fin. & 32. diſt. præter hoc. & ſi reconciliatus fuerit fructus illius temporis non recuperat
4 † ſicut regreſſo iure poſtliminij non reſtituuntur ſtipendia eius temporis quo fuit apud hoſtes. ut. C. de re milit. l. ſtipendia

hæc

hæc eſt etiam cauſa quare excommunicatio non confertur beneficium.ut ſupra de æta.& qualita. præſi. cum bonæ memoriæ. Nam beneficium datur ratione officij ut.81.diſtin. ſi quis ſacerdotum &.c. eos. hæc omnia quæ dicta ſunt in excommunicatio locum habent & in interdicto nam uterque ingerẽs ſe diuinis eſt in cauſa depoſitionis.ut infra eodem ca.clerici. Nec ob.quod ibi dicit niſi moniti ſine dilatione redierint quia nihilominus & ſi redierint poſſunt deponi. ſed ſi redierint ad ſtatum & obſeruantiam interdicti poterint diſpenſationem obtinere. Nec ob. infra eodem.c.poſtulaſti.§. præterea. ubi dicitur quod clerici qui talia præſumpſerint beneficijs ſunt eccleſiaſticis ſpoliandi.Nam ibi ſuppleo & officijs. uel ibi agitur de clericis celebrantibus in locis interdictis non de clericis interdictis. Et quod dixi in clerico interdicto dico in clerico ſuſpenſo dummodo ab officio ſit ſuſpenſus hæc enim duo æquipollentia ſunt & eundem habent effectum. clericũ

5 interdici & ſuſpendi. † Vnum tamen non omitto notare quod excommunicatus ex communicatione minori poteſt exercere ea quæ ſunt iuriſditionis & eligere poteſt & non eligi & ſacramenta ab eo collata non carent uirtutis effectu. cum non uideatur à collatione ſed à perceptione ſacramentorum quæ in ſola conſiſtit perceptione remotus peccat tamen conferẽdo ſacramenta ſed leuiter. quia ut predixi non eſt excluſus à conferẽdo ſed à percipiendo. ſed celebrando peccat grauiter ut hæc omnia colliguntur infra eo-

6 dem ſi celebrat.¶ † Sed mirum eſt quod excommunicatus excommunicatione minori celebrando peccat grauiter.non tamen irregularitatem incurrit cum ex omni mortali quis conſtituatur irregularis irregularitate canonica ut promoueri nõ poſſit ut.25.diſtin.§.nunc autẽ.&.c. primum. & promotus ſit ſuſpenſus quo ad ſe ut.1. q.1.ſacerdotes. Ad quod reſpondeo quod dicit illa decre. ſi celebrat nullius notam & c. ſic intelligo quantum ad id quod ibi ſequitur.ſ.quo minus eligat & quo minus exequatur quæ iuriſditionis ſunt ſecus

7 quæ ſunt officij. † Sed quæritur de depoſito ſeu degradato an conficiat Et uidetur quod ſic quia ordinem non amittit.ut.20. q.3.eos.1.quæſt.1. quòd quidem. de con. diſt.4.oſtenditur. 32.q.7.licite.ar. contra. 1. diſtin. accidens.11. quæſt.3. epiſcopus. 81.diſtin. dictum.23.quæſt.8. clericis 54. diſtin. ex antiquis. Ad hoc reſpondeo.puto ipſum non conficere. potuit enim eccleſia auferre poteſtatem conficiendi quã contulit ordinando. quamuis caracter qui animæ infigitur non poſſit auferri. Cum eo qui excommunicatum ſe ſciens in contemptum clauium præſumpſerit celebrare diuina non poteſt alius à papa diſpenſare nec etiam ſynodus. ut.11. quæſtio.3. ſi quis epiſcopus damnatur. &.cap. ſi quis in conſilio.

Summarium

1 *Non ordinatus celebrans an conficiat.*

2 *Non ordinare an poſſit non ordinatus.*

¶ DE CLERICO NON ORDINATO MINISTRANTE. Rub.

IN ſuperiori rubrica dictum eſt tractatum de his qui excommunicati interdicti depoſiti adminiſtrant hic tractatur de his qui non ordinati hoc faciunt. & ideo ſubijcitur hic rub. de cle. non or. mi.¶ Videamus igitur an talis celebrando conficiat. & an cum eo ualeat diſpenſari

1 & in quo.¶ † Eſt autem ſciendum quod talis ſi celebrat non conficit. nullus enim celebrat niſi ſacerdos qui rite fuerit ordinatus. ut ſupra de ſum. Trini.& ſi.ca.c.firmiter. de con. diſtin.1.c.1.&.c. ſicut.81. diſt.

2 dictum.¶ † Nunquid autem non ordinatus baptizare poteſt. Reſpondeo non ex officio. ſed ſicut laicus in neceſſitate abſente ſacerdote poteſt.ut.30.q.1. ad limina.93. di diaconus.de con.di.4.conſtat.Talis autem abijciatur ab eccleſia & nunquã ordinetur.ut infra.e.c.1.¶ In exequendo ordinem quẽ iam habet & in beneficio pote-

 rit cum

rit cum eo per epiſcopum miſericorditer diſpenſari ne ſuſtentatione priuatus ad ſeculi negocia reuertatur, ut infra eod. c. 2. Sic plerunque diſpenſatur in beneficio & non officio. ut. l. di. ſtudeat. 28. di. præsbyterum. & hoc ideo ne in uituperium clerici mendicet miſer clericus in plateis ut. 93. diſtinctione diaconi.

Summarium

1 *Diſpenſari an poſſit cum clerico per ſaltum promoto & conferatur & ordo prætermiſſus.*

2 *Intellectus ad. c ſicut 11. diſtin. & ad c. ueniens, ſupra de cleri. non baptiza. miniſtran.*

3 *Epiſcopus ſine ſacerdotio quis eſſe non poteſt.*

¶ DE CLERICO PER SALtum promoto. Rub.

DIctum eſt ſupra de clericis non ordinantis miniſtran. hic tractatur de ordinatis inordinate hoc eſt præpoſtere & per ſaltum. & ideo ſubijcitur hic rubri. de cle. per ſal. pro. de hoc autem quid iuris ſit breuiter uideamus. ¶ Et eſt ſciendum quod gradatim & per ordinem eſt aſcendendum, ut. ff. de mu. & ho. l. gradatim. & l. honor. §. gerendorum. C. ut dignitatum ordo ſer. l. 1. & 2. li. 12. Et aſcendendum eſt de minori ad maius. Nam qui prouehitur de minori ad maius prouehitur ut. 93. diſtinct. legimus in fi. & per certas interſtitias temporum. ut. 77. di. in ſingulis. & c. quicunque. & in ſequentibus. c.
1 † ſi quis ergo per ſallum promotus ſit in aliquo ordine prætermiſſo miſericorditer agi poteſt ut conferatur ei ordo prætermiſſus. ut infra eo. ti. c. uno. 52. diſt. ſolicitudo. caute enim ſupplendum eſt quod omittitur. ut ſupra de ſacramen. non iteran. c. paſtoralis. Et ſecundum hoc uidetur quod aliquis nullum ordinem habens poteſt eſſe ſacerdos. Sed obſtat. 11. diſtinctione. ſicut. & ſupra de cleri. non bap. mi.
2 ueniens. ſed ad canonem † Reſpondeo clericatus & ſacerdotium faciunt ſacerdotem. uerū recte & ordinate. Sed quamuis inordinate nihilominus ordo ſacerdotalis ſecundū formam eccleſiæ collatus effi cit ſacerdotem ad aliud autem reſpondeo ſpeciale eſt in non baptizato ut nullum recipiat ſacramentum. quia baptiſmus eſt ianua omnium ſacramentorum. ut. 32. di. §.
3 uerum. † ubi enim non ſit poſitum fundamentum nihil ſuperedificari poteſt. ut. 1. q. 1. cum Paulus. ut not. ſupra de præsbytero non bap. mi. Epiſcopus autem ſine ſacerdotio quis eſſe non poteſt. ut infra titul. proxi. ex literis.

Summarium

1 *Furtiuè ordinari qualiter quis dicatur.*

2 *Furtiuè promotus an poſſit in ordine miniſtrare & an cum tali ualeat diſpenſari, & per quam.*

3 *Ordines omnes an quis poſſit eodem tempore ſuſcipere.*

¶ DE EO QVI FVRTIVE ORdinem ſuſcepit. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de his qui aſcēdūt ad ordines per ſaltum. Nunc tractemus de his qui aſcendunt per
1 furtum. † Per furtum autem intelliguntur aſcendere qui clandeſtinè promouentur. ut infra eo. c. innotui. hoc eſt contra conſcientiam ſuperioris. ut. 64. di. extra conſcientiam. Et ideo ſubijcitur hic rubri. de
2 eo qui fur. or. ſuſce. ¶ † Videamus igitur an quis poſſet miniſtrare in ordine quem furtiuè recepit. & an cum tali ualeat diſpenſari & per quem. ¶ Et eſt ſciendum quod ſi quis promouetur ad ordines eodem die minores & ad ſacrum in ſacro non poterit miniſtrare. nec etiam in minoribus niſi ex permiſſione. ut infra eod. c. cum h. lator. ſi uerò promoueatur ad duos ſacros in neutro poterit miniſtrare. ut infra eo. innotuit. ¶ Sed opponitur primum ordinē bene recipit quia de conſciētia. Secūdum autem malè quia furtiuè quare ergo punitur in executione prioris. Reſpondeo cum is qui ordinatur recipit primū ordinem gerit in animo ut illo nō contētus eodem die recipiat ſecundum. & ideo animi deſti-

mi-deſtinatione peccat in receptione pri mi. In ſecundi uerò receptione peccat re ipſa ideſt ipſa receptione, & ſimile ad
3 illud ſupra de tempo.ordi. literas.¶ † An autem quis poſſet omnes ordines recipe re.dic ut not.ſupra de temp.or.§. ordines minores. Circa hæc poterit quilibet diſpenſare ſi prohibitio facta non ſit ſub interminatione excommunicationis uel pœna ne quis ad omnes ordines eodem die aſcendat.ut infra eodem.c.primo.imò uidetur quod hoc liceat abbati in ſuo monaſterio. ut infra eod. cum.h. in fi. licet quidam uelint intelligere illud in epiſcopo qui uicem epiſcopi gerebat in eccleſia cui præerat quæ regularis erat & epiſcopalis. ut ſupra de iudi. cauſam. ſed ſi interminatio facta ſit tunc diſpenſatio fieri non poteſt ſiue auctoritate & licentia papæ ut infra in.c.innotuit.in fine.

Summarium

1 *Prælati quando dicuntur excedere.*
2 *Epiſcopum non dominum ſed recolligam preſbyterorum cognoſcere debet.*
3 *Abbates quando dicantur excedere.*

¶ DE EXCESSIBUS PRAELATORUM. Rubrica.

TRactauimus ſupra de quibuſdam exceſſibus ſubditorum in prælatos ut de his qui per ſaltum uel per furtũ ad ordines aſcendunt.ſed ne ex hoc aliqua prælatis obrepat elatio ſubijcitur hic rubrica de exceſſibus præla. in ſubditos. Nos autem de multis exceſſibus aliquos proſequamur.nec prælati hoc ad animã reuocẽt.currũt enim inter infamiã & bonã famã ut ſeductores & ueraces.ut
1 6.q.1.ſunt plurimi.¶† Excedunt prælati in exigendo dum imponunt talias & collectas,ut infra.e.c.1.& ut no.de hoc ſupra de cẽſi. & exac.§. nũc uideamus.Excedũt ut dũ eccleſiæ Romanæ uel eius legatis in aliquo ſubueniũt quærũt prẽdã potius quã ſubſidium in ſubiectis ut no.ſupra de rap.§.habẽt quidã.cũ deberẽt manus ſuas ſeruare innoxias deo legi & principi.nul lũque contingere lucrũ ut in autẽ.de mã. princi.§.1. col.3.C.de ſuper indic.l.1.li.10.ff.de dã.infec.l.ex damno.§.1.in autẽ. de col.§.hoc quoq;.coll.6. niſi ex magna cauſa.& ſpecialibus caſibus. ut.16.q.1.§. nouarũ ſupra de cẽſi.cũ apoſtolus ſupra de iure pa.prӕterea.Excedũt quia de facili ſine cauſa & ſine.ordine iuris excõmunicant & ſuſpẽdũt. cũ excõicatio quæ eſt æternæ mortis dãnatio ſine certa & manifeſta cauſa ferri non debeat. nec pro paruis & leuibus cauſis.ut.11.q.4.nemo.&.c. nullus.2.q.1.nemo.&.c.deus omnipotẽs ſupra de appel. repræhẽſibilis.12.q.1.indigne infra de ſeu.excõ. ſacro. Excedũt. quia in iudicijs clericorũ ſuorũ conſilijs non utuntur.cõtra id quod legitur.15.q. 7.c.pe.& ul.ſicut prӕſens & prӕſẽtibus officialib. ſuis iudicare debet.ut. C. de ſen. & interlo.om.iu.l.cũ ſententiã.¶Excedũt quidã in nimio rigore quidã in omnimoda relaxatione rigoris cũ ex utroque unũ ſit faciendũ tẽperamentũ. ut nec rigor iuſticiæ ſit rigidus.nec mãſuetudo diſſoluta ſit.ut.45.di.diſciplina Excedũt qui ſuperbẽ prædicãt & ſine cõpaſſione cõdẽnant. ut.45. di. habet hoc propriam.&.ca. uera iuſticia.Excedunt dum malos clericos ordinant de quibus canon loquitur, facit hoc nimia remiſſio ſacerdotum noſtrorum qui pompam multitudinis quærunt. & putant ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri. Hinc paſſim numeroſa pluralitas etiam in his locis ubi ſolitudo eſt talium reperitur dum per parochias extẽdi cupiunt aut quibus aliud præſtare non poſſunt diuinos ordines largiuntur. ut. 59.diſt.ſi officia. ¶ Excedunt dum exquiſita & ſingularia quærunt. quos increpat Hierony. dicens natus in paupere domo & in tugurio ruſticano qui uis milio & cibario pane uẽtrẽ rugiẽtẽ ſaturare poterã. nunc ſimilã & mella faſtidio. ut.12. q. 2. gloria.Excedunt qui circa diuitas & ornatũ eccleſiarum omne ſuũ ſtudium apponunt & de miniſtris nulla eſt cura. contra. quos inuehitur Hiero. in prӕalle. c. dicens.Marmura nitent auro.ſplendent laquearia gẽmis.altare diſtinguitur.& mi-

niſtrorum Chriſti nulla eſt dilectio. ¶Ex
cedunt in ſuperbis geſtis & elatis dum ſe
inter ſacerdotes gerunt damnabiliter.ca-
2 none dicente †. Epiſcopus in eccleſia in
conſenſu præsbyterorum ſe collegam eſ
ſe cognoſcat. ut 95.diſtin. epiſcopus ex-
cedunt in procurationibus. ut not. ſupra
de cen.& exac. ¶Excedunt dum inferio-
rum honoribus derogant. ut infra eo.c.
ad hoc.quia ſicut non uult grauis oneris
ſarcinas ferre.ita non audeat alij impone
re importabile pondus. ut 2.q.6.qui ſcit.
Excedunt dum beneficia uacantia cleri-
cis conferenda ſibi retinent ut infra eod.
c.ad aures.Quod nõ licet niſi ex cauſa cũ
ſuo capitulo prælatus ſtatueret de aliquo
perſonatu uel beneficio ſupprimendo. ut
eccle.benefi.ſine dimi. confe.ut noſtrum
ut ſupra de conſtit. cum accesſiſſent. uel
niſi hoc per priuilegium ſeu indulgentiã
aliquis obtineret. ut infra de uerbo.ſign.
tua nobis. Excedunt epiſcopi dum ab
abbatibus & monachis aliqua exigunt
cõtra ordinis inſtituta. ut infra eo.c. ſane
ſupra de ſimo. ne dei eccleſiam. cum ea.
ad quæ tenentur abbates epiſcopis ſcri-
pta ſunt. ut 18.q.2.hæc tantum & .c.ab-
bates ſupra de offi.ord.conquerente. Vn-
de ſi epiſcopi indebita & inſolita exigãt.
poſſunt abbates iure proprio denegare.
ut infra eod.c.ſane &.c.cum ad quorun-
dam 10.q.1.quia cognouimus. niſi præ-
latus eſſet in poſſeſſione uel quaſi eius
quod exigit. tunc enim illud ſubtrahere
ſubdito non liceret. ut ſupra ut lite pen.
a memoria 16.q.1.uolumus & 17. diſt.§.
hinc diſtinguendum.¶Excedunt dum re-
ligioſos contra indulgentias & priuile-
gia ſua moleſtãt.ut infr.e.c.nimis & c.tã-
ta. Sed & religioſi caueant ne priuilegijs
abutantur & ne propter indulgentias in-
ſoleſcant, ſed in humilitate regulari ſic
degant ut eccleſiarum prælati efficatio-
res & promptiores exiſtant & ad exhibẽ
dum eis de ſuis malefactoribus iuſtitiæ
complementum eorumq; priuilegia dili
gentius & perfectius ſtudeant obſeruare
ut ſupra de deci. nuper in fin. Cæterum
ſi cum alijs ſimilem uitam ſuſceperit ſi-
milem cum eis in legibus ſentient diſci-
plinam. ut ſupra de ſta. regu. recolentes.
3 ¶†Excedunt etiam & abbates qui ſuis fi-
nibus non contenti manus ad ea quæ ſunt
epiſcopalis dignitatis extendunt cogno
ſcendo de cauſis matrimonialibus & alia
epiſcopalia exercendo.ut infra eo.c.acce
dentibus. Sed uidetur quòd de cauſis ma-
trimonialibus cognoſcere poſſit ut ſupra
de conſang.& aff.ex literis. Ad quod re-
ſpondeo.illud competit abbati ex priuile
gio ſpeciali & in hoc concordat decr. in-
fra eo,c.accedentibus,in fi. ubi dicit niſi
forſan quiſquam eorũ ſpeciali conceſſio
ne uel alia cauſa legitima ſuper huiuſmo
di ualeat ſe tueri utpote præſcriptione.
nam poteſt abbas quædam iura epiſcopa
lia præſcribere quæ epiſcopale officium
non requirunt. ut ſupra de præſcrip.audi
tis. & eodem modo ex conſuetudine præ
ſcripta poteſt cognitio cauſarum matri-
monialium ad archidiaconum pertinere.
ut ſupra de reſt.ſpol.literas.

Summarium

1 *Nouum opus facere quid ſit.*
2 *Nunciare quid ſit.*
3 *Aedictum nunciationis noui operis quid contineat.*
4 *Nunciatio noui operis cui fieri debeat.*
5 *Nunciatio facta ad locum uenire in ædificio existente an teneat.*
6 *Nunciatio noui operis facta domino non tamen in opere an ualeat.*
7 *Iuramentum calumniæ an exigatur, In nunciatione noui operis.*
8 *Nuncians quid demonſtrare habeat.*
9 *Nuncians nomine aliena ad quid teneatur.*
10 *Nunciatio quot modis fiat.*
11 *Nunciationis effectus quis ſit.*

¶DE NOVI OPERIS NVNciatione. Rubrica.

IN ſuperiori rubrica diximus de præla
tis excedentibus in ſubiectos in præ
ſenti autem rubrica agitur de ſubie-
ctis excedentibus in contemptum iuris
uel prio-

uel prioris ſeu prælati unde ſubiicitur hic
rubrica de noui operis nuncia. ¶ Videndũ
eſt igitur quid ſit nouum opus. quid nun
ciare nouum opus ad quæ noua opera per
tineat nunciatio cui ſit nunciandum. qua
liter fiat nunciatio & quis ſit nunciatio-
1 nis effectus. ¶ † Opus nouum facere ui-
detur qui aut ædificando aut detrahendo
aliquid priſtinam faciem operis immu-
tat. ut.ff.eodem titulo.l.1.§.opus nouum
ſi quis autem uetus ædificium fulciat aut
ſi unum uel alterum crementum imponat
nouum opus facere non uidetur.ut.ff.eo
dem titu.l.1.ſi quis ædificium & l.ſtipu-
latio.§.opus.Longe enim aliud eſt face-
re aliud reficere. ut.ff.de iti. actuque pri-
uat.l.3.§.reficere ſupra de iudæ. conſuluit.
&.c. iudæi.ar.tamen eſt.ff.de mor. infe-
2 ren.l.1.§.ædificare. † Nunciare idem eſt
quod prohibere.unde pro eodem habeo
quo ad effectum ſiue quis dicat nuncio
nouum opus uel prohibeo nouum opus.
ut infra eod.c.ſignificantibus.&.ff.eo.tit.
3 l.1.§.nunciamus. † hoc autem editũ non
omnia opera complectitur ſed ea ſola
quæ ſolo coniuncta ſunt quorum ædifica
tio uel demolitio uideatur nouum opus
continere.ut.ff.eodem titu.l.1.§.hoc au-
4 tem edictum. ¶ †Fit nunciatio omnibus
exiſtentibus in ædificio. ut.ff.eodem tit.
l.operis noui &.l.ciuilibus & l.de pupil-
5 lo.§.2.& 3. ¶ † Sed quid ſi fiat nunciatio
ad ipſum locum nemine in ædificio exi-
ſtente nunquid tenet denunciatio ſic.
quia ſi nullus ſit in ædificio poteſt aliquis
eſſe præſens & audire denunciationem
& domino operis indicare unde ſufficit
in præſenti nunciari.ut.ff.eod.titulo.l.de
pupillo.§.3.Et propterea non obſtat ab-
ſentia domini operis. ut infra eod.c.cum
ex iniũcto in prin.Et facit ad idem. C.de
dam.infec.l.dies.§.totiens &.ff. quod ui
6 aut clam.l.autem.§.1.in fin. ¶ † Quid ſi fiat
nunciatio noui operis domino operis nõ
tamen in opere uidetur quod nullius ſit
momenti quia in re præſenti fieri debet
ut dictum eſt: & probatur.ff.eod. tit.l.de
pupillo.§.ſi quis forte.Sed uerius eſt ꝙ te
neat nunciatio ſicut & illa quæ fit in re
præſenti domino operis abſente & nemi
ne inſiſtẽte ut ſuperius dictum eſt. dicitur
autem nullius eſſe momenti nunciatio
quæ ſit domino abſente quantum ad ea
quæ fiunt in opere antequã ipſe ad opus
redeat. non enim omnia quæ facta ſunt
poſt talem denunciationem demoliẽda
ſunt ſed tantum illa quæ poſt regreſſum
7 eius edificantur. ¶ † In nunciatione noui
operis neceſſarium eſt iuramentum de ca
lumnia. ſi tamen ab aduerſario exiga-
tur.ut.ff eodem titul.l. de pupillo.§. qui
opus nouum.Quidam tamen dicunt.l.il
lam hodie non tenere per authem.de his
qui ingre. ad ap.§.ulti.coll.5.& ſignatur.
C.de iureiuran.propter calum. in authẽ.
hoc ſacramentum. & in alio authẽ. hoc
in ſacramento. Ibi enim dicitur in initio
litis. hoc eſt in conteſtatione litis de ca-
lumnia iurandum eſſe ne ſæpius iuretur.
Alij autem dicunt quod illud autem lo-
quitur de iuramento quod in conteſtatio
ne litis præſtatur uel poſt. unde quod di-
cit ne ſæpius iuretur ſupplent poſt litis
conteſtationem, unde leges quæ dicunt
de iuramento præſtando autem litem
conteſt. non reuocantur per authẽ. præ-
al.ff.de no pe.nun.l. de pupillo.ff. de dã.
infec.l.qui bona. §. qui dãni. &.§. ſi quis
ſtipulaturus.& ff.qui ſatiſ.da.co.l.de die.
§.iubetur. Quod tamen intelligendum
eſt poſt nunciationem cum is cui nuncia
tum eſt adit prætorem uel prælatum po-
ſtulans ſibi remitti nunciationem niſi ille
de calumnia iuret qui denunciauit.à prin
cipio enim non exigitur prætoris autori
tas.ut.ff.eodem tit.l.1.§. nunciatio. &.§.
8 ex hoc edicto. ¶ † Item qui nunciat neceſ
ſe habet demonſtrare in quo loco opus
nouum nunciat ut ſciat ædificator ubi
poſſit ædificare & ubi interim abſtinen-
dum eſt. ut ff. eodem tit.l. pupillo.§. qui
nunciat. ¶ Item qui opus nouum nun-
ciat ſi quid iam operis factum eſt inteſta-
tiones referre debet ut ſciatur poſtea
quid factum ſit. ut.ff.eod ti.l.non ſolum.
Item modulos debet ſumere is qui nun-
ciat.ut probari poſſit quid poſtea ædifica
9 tum ſit.ut.ea.l.§.ſciẽdũ. † Itẽ qui nomi-
ne alieno

ne alieno nunciat, neceſſe habet ſatiſdare rem ratam dominum habiturum. ut.ff. eod.titul.l.qui in re. §. quæ procuratorio. quod locum habet ſecundum quoſdam cum de mandato dubitatur ſecundum alios etiam ſi de mãdato conſtet & eſt ibi ſpeciale ſicut & alibi. ff. ad trebel. l. qui-
10 dam ¶† Tribus modis ſit nunciatio. per uerba, per prætoris interdictum. & per iactum lapilli. & in hoc ultimo modo dicunt quidam uerba non debere interuenire. Alij dicunt uerba poſſe interuenire ut nuncians ſic dicat nuncio uobis nouum
11 opus per iactum lapilli. ¶ † Effectus nunciationis eſt ut quicquid poſtea ædificatũ fuerit iure uel iniuria deſtruatur. ut.ff.eo. titu.l.1. in princ. &.l. prætor. §.1.& infra per totum. unde ſimilia ſunt hæc quo ad hoc noui operis nunciatio & excommunicatio. quia utraque tenet ſiue fiat iure ſiue iniuria ut 11.q. 3. ſententia. In nunciatione eſt ratio ſpreta prætoris auctoritas. in excommunicatione contemptus clauium. ¶ Eſt & alius effectus denunciationis. nam ſi quis uerbis nunciat facit aduerſatium poſſeſſorem. ut. ff. eod.tit.l.1.§.in operis. &.l. de pupillo. §. meminiſſe. ſecus ſi per prætorem ſiue per iactum lapilli ut ibidem. Ratio diuerſitatis hæc eſt. quia poſſeſſio ſolo animo amittitur ut cũ quis ſuſpiciatur ſe poſſe repelli. ut. ff. de acqui. poſ. l. poſſideri. §. in amittenda. & l. ſi id quod. §. ulti. Sed qui lapillum proijcit & ſic nunciat non prætendit ſignum timidi & fugientis. ſed audacis & punaturi ac poſſeſſionem defendere uolentis. & ideo non amitti poſſeſſionem & idem eſt cum quis prætorem adit uel prælatum loquens ei in audacia mentis ſuæ domine talis ædificat in meo faciatis eum incontinenti exire alioquin iam uidebitis quid fiet. ubi uero quis in humilitate uerborũ & arenga proponit ædificatori ſuccedẽs in ornatu & exſpoliatione uerborum uel ſermonis per hoc ipſum mouere intendens ut de poſſeſſione exeat uel in miſeria & depreſſione quadam ſupplicans & exorans ut exeat perdit poſſeſſionem. ut dictum eſt. Tertius effectus eſt ut ſi is cui eſt nouum opus nunciatum nolit ſe defendere transferatur in eum onus probationis ut. ff. eo. l. ſi prius. quod uerum eſt ſi nolit defendere infra tres menſes quod ſpeciale eſt in hac cauſa ut infra eo.c.ulti. C.de edi.priua.l.ulti. primus & tertius effectus nũciationis tolluntur per remiſſionem ut infra eo.c. cum ex iniuncto ſiue ſit expreſſa remiſſio ut infra eo.c.ſi nouum.&.ff. de remiſſi.l.1. ſiue tacita ut.ff. eod.tit.l.1. C. & poſt operis. l. non ſolũ. §.morte.

Summarium

1 *Priuilegium quid ſit, & nu.2.*
Priuilegium non eſt niſi indulgeat ſpeciale.
3 *Species priuilegiorum quot ſint.*
4 *Priuilegium concedere qui poſſint.*
5 *Priuilegium quibus modis tollatur.*
6 *Ius publicum auctoritate & utilitate pactis priuatorum tolli non poteſt.*
7 *Macedoniani & Velleiani priuilegiũ, an per pactum tollatur.*
8 *Priuilegij uerba obſcura à quo ſint interpretanda.*
9 *Tẽplarij, & hoſpitalarij ac Ciſterienſes, nec non alij monachi, an aliquod priuilegiũ habeat, & nu.10.& 11.*
12 *Priuilegiũ conceſſum aliquibus quòd non poſſint ſuſpendi interdici, uel excommunicari ab alio archiepiſcopo uel epiſcopo. quomodo intelligatur.*
13 *Interdicti tẽpore uel excommunicationis alicuius terra an aliqui religioſi poſſint celebrare, & quomodo.*
14 *Predicatores & minores an poſſint ubique celebrare.*
15 *Confratres religioſorũ quibus priuilegijs uti debeant.*
16 *Conſulis Romane eccleſie an ſit exemptus.*

¶DE PRIVILEGIIS ET EXceſſibus priuilegiatorum. Rubrica.

Dictũ eſt ſupra titulo ſecũdo de exceſſibus prælatorum nunc agitur de exceſſibus ſubditorũ qui priuilegijs

uilegijs & indulgentijs abutuntur. unde
ſubijcitur hic rubrica de priuil. & exceſſi-
bus priuilegiatorum. ¶ Videamus itaque
quid ſit priuilegium. unde dicitur. quot
ſunt ſpecies priuilegiorum quis poſſit cō
cedere priuilegia. quanto tempore durat
priuilegium. quod priuilegium alteri præ
iudicet. & quibus modis priuilegia tollā
1 tur. ¶ † Priuilegium eſt beneficium con-
tra ius commune conceſſum. Non enim
eſt priuilegium aliquid niſi indulgeat ſpe
ciale ut infra de uerbo. ſignifi. abbate 1.
eo. in his. C. de theſau. l. una lib. 10. ff.
ad municipa. l. 1. ff. de lega. 1. l. ſi quando
25. quæſt. 1. §. ult. ff. de uſu. & ha. l. diuus.
2 † Priuilegia dicuntur leges priuatorum a
iure communi exceptorum ut 3. di. priui-
legia enim ſingulorum ut ait Hiero. com
munem legem facere non poſſunt ut 26.
3 q. 2. non exemplo. ¶ † Species priuilegio
rum ſunt duæ priuilegiorum enim aliud
generale aliud ſpeciale. Generale eſt
quod corpori uel collegio conceditur ut
infra e. c. cum & plantare. & c. ſi de terra.
& c. porro. & c. in his. & in multis alijs
decre. ibi poſitis uel uniuerſitati. ut 17. q.
4. ſi quis ſuadente infra de ſen. ex contin
git ſupra de fo. com. ſi diligenti. Item il-
lud quod conceſſum eſt minoribus & ec-
cleſijs circa contractus uel quaſi & circa
iudicia ut ſupra de in inte. reſt. ca. 1. & ff.
eodem. titul. per totum. Item quod con-
ceſſum eſt mulieribus circa fideiuſſores.
Speciale eſt quod perſonæ conceditur &
extinguitur cum perſona. ut. 7. q. 1. petiſti
ff. de re. iur. l. priuilegia. inſti. de iure na.
gen. & ci. §. ſed quod principi in uer. pla-
ne. Alia ſunt tranſitoria ad hæredes. ut.
C. de decu. l. dorotheum. & ff. de reg. iur.
l. priuilegia & hæc realia uocantur ut ſu-
4 pra de inſti. cū ueniſſent. ¶ † Poteſt con-
cedere priuilegia. Papa uel Imperator
qui ſunt ſui iuris & iuribus non ligantur.
ut ſupra de conceſ. præben. c. propoſuit.
& C. de le. & conſti. l. digna. Cōcedit pri
uilegia & epiſcopus. ut ſupra de religio.
domi. conſtitutus. & ſupra de cenſibus cū
uenerabilis. 17. q. 2. uiſ. ſupra de ſen. & re
iudi. cum inter uos. dūm tamen hoc faciat
de ſui capituli uoluntate. ut ſupra de do-
na. paſtoralis infra eod. c. cum olim. Pri-
uilegium datum ad eligendum tanto tem
pore durat quanto tempore durat actio
ſuper qua priuilegium indulgetur. Non
enim uerìſimile eſt Romanum pontifi-
cem naturam actionis uel immutare per
priuilegium. ar. C. de inoff. teſt. l. quando
ſupra de ele. eccleſia ueſtra. Si uero priui
legium concedatur ad eligendum exci-
piendum ſi nunquam agatur nunquam
excipietur & ſic priuilegium ſemper du-
rat quia quæ temporalia ſunt ad agendū
perpetua ſunt ad excipiendum. ut no ſu-
pra de crimine fal. §. ult. ſed ſi agatur & is
cui cōpetit exceptio ex priuilegio non ex
cipiat. fiet ei præiudicium quo ad illum
actum de quo agatur. ut. C. de epiſ. & cle.
in auth. præsbyter. ff. de excu. tut. l. uolun
tariæ. Sed ſi agatur de iure ipſius rei ſuper
qua priuilegium eſt conceſſum & exci-
piatur de priuilegio ac in iudicio exhibea
tur iudex autem ferat ſententiam contra
illud. tunc priuilegium reprobaſſe uide-
tur. Si uero non fuerit exhibitum prætex
tu priuilegij de nouo repeti non debet
ſentētia retractari ſupra de ſen. & re iud.
ſuborta. in fi. Et tunc fit præiudicium im-
perpetum in rem iudicatam ſententia
tranſeunte. Item ſi quis extra iudicium
tanto tempore contra priuilegium ueniat
non utens ſuo priuilegio ut uerìſimile ſit
ipſum priuilegio ſuo renunciaſſe pura
ſpacio. 20. uel. 40. annorum uel ulteriori
periit priuilegium imperpetuū & ſic intel
ligo infra e. c. accedentibus. & c. ſi de ter-
ra. & hæc uera ſunt in priuilegio ad ius
conceſſio. 1. ad agendum uel excipiendū.
5 † Priuilegium conceſſum ad factum uni-
co actu contrario tollitur. ut ſupra de
conſt. cum acceſſiſſent ſupra de præben.
pro illorum. 11. quæſt. 3. priuilegium. ar.
ad idem ſupra de his quæ fi. à ma. par. c.
ex ore. C. de iure do. impe. l. 2. C. de pac.
inter emp. & uē. l. cōmiſſoriæ. ſed ſi nō in-
terueniat actus cōtrarius ſed fieri obmit-
tatur quod ex priuilegio competit nō tol

litur

litur per decennium . ut. C. de num . l. ſi
tollitur per ſentētiam ut ſupra de ſen. &
re iu. ſuborta . Item tollitur priuilegium
primū per poſterius ſi poſteriori fiat men
tio de priori alias non ut ſupra de præ-
ſcrip.ueniēs ſupra de offic.delega.ex par-
te.Quidam tamen dicunt non eſſe neceſ-
ſarium quod ſecundum priuilegium fa-
ciat mentionem de primo ad hoc ut pri-
mum tollatur, quia cum priuilegia ſint le
ges priuatorum . ut dictum eſt ſupra eo-
dem. §. 2. & lex poſterior tollat priorem
& ſi de ipſa non faciat mentionem.ut. ff.
de legat.& ſena. conſul. l. non eſt nouum
& ideo priuilegium poſterius non tollit
primum & ſi de eo nullam facit mentiō-
nem ut dicunt . ad quod reſpondeo . illud
locum habet in legibus communibus &
clauſis in corpore iuris . ſecus in priuatis
& non clauſis . Item tollitur per abuſum
ut 11. q. 3. priuilegium.Item tollitur per
propriam & expreſſam renunciationem.
ut ſupra de deci. nuper. Item tollitur per
ſuperioris reuocationem. ut ſupra de de-
ci. ſuggeſtum infra eo. c. ex dilecti . Eo
tamen ſaluo quòd priuilegio fori & tute-
læ clericorum renunciari non poteſt . ut
ſupra de foro compe. ſi diligenti.& infra
de ſenten. ex. contingit quod eſt ſpecia-
le in illis . alias autem priuilegio publico
poteſt quilibet in ſuum præiudicium re-
nunciare. ut ſupra de fo. compe. dilecti.
Sed obijcitur . pactis priuatorum iuri pu-
blico derogari non poſſe. ut. ff. de pac. l.
6 ius publicum . Ad quod reſpondeo . † Ius
publicum auctoritate & utilitate pactis
priuatorum tolli non poteſt ut ſi paciſcar
ne furti committendi uel iniuriarum fa-
ciendarum nomine agam . hoc enim ius
ſcilicet ut maleficia puniantur publicum
eſt aucthoritate & utilitate . Nam publi-
cè intereſt pœnam furti & iniuriarum ti-
meri . & ideo hoc ius per pactum tolli nō
poteſt ut. ff. de pact. ſi unus.§. pacta. Simi
liter publicè intereſt ut magiſtratus no-
mine college conueniantur & hoc ius pu
blicum eſt auctoritate & utilitate.& ideo
per pactum non tollitur. ut. ff. de admi.
rerum ad ciui. parti. l. 2. §. ius reipubli-
cæ. Cæterum ſi ius fuerit publicum aucto
ritate . priuatum utilitate ut munus tute-
læ uel curæ remittendam uel tollendam
locum habet renunciatio & pactum . ut.
C.&. ff. de pac. & de tranſac. in pleriſq; .
legibus ibi poſitis . Item ius publicum ex
authoritate ne quis trahatur ultra duas
dietas ad iudiciūm . Item ne quis conue-
niatur tēpore meſſium uel uindemiarum.
Item ne extraneus eligatur. quandiu ido
neus in gremio inuenitur.& tamē his iu-
ribus & conſimilibus quæ quilibet ſtudio
ſus excogitare poterit per ſeipſum locum
habet pactum. ut ſupra de reſcrip.non nul
li in fi. ſupra de dila. c. ult. in fi. de eleç.
cum inter . In his ergo ius priuatum cō-
tingens utilitatem conſtituitur deterius
per pactum. ut.ff. de pact. pactum. Sed in
alijs quæ publicam utilitatem cōtingunt
non conſtituitur deterius . ut. ff. de pac.
ius publicum. & l. ius gentium.§. ſi paciſ-
car . Et propterea illud ius de quo agitur
in illa decre. ſupra de fo. compe. dilecti.
& ſi eſſet publicum auctoritatē conſtituē
tis. erat tamen priuatum utilitate et ideo
poterat conſtitui deterius per pactum .
7 ¶ † An autem per pactum tollatur priui-
legium Macedoniani & Velleyani not.
ſupra de fo. compe.§. nunc reſtat. et ſu-
pra de renuncia. §. renunciare. Sed pone
quod in iudicio priuilegium exhibetur .
nunquid de ipſo poterit ordinarius uel de
legatus iudicare. uidetur quod non ut ſu-
pra de iudi. cum ueniſſent. quod ſic intel
ligo . ut cum diœceſanus agit contra ali-
quam eccleſiam iure communi . Eccleſia
dicit ſe exemptam et domino papæ ſu-
beſſe immediate producit priuilegium.in
tali priuilegio non poterit iudicari niſi
per papam. Et ſi per alium fuerit iudica-
tum nullum præiudicium fiet in dominio
papæ ſupra de in integ. reſti. cum ueniſ-
ſet ſupra de ſenten.et re iudica.ſuborta ſu
pra de elec. conſtitutis. Tamen et ſi ſpō-
te uoluerit non poteſt priuilegiatus ſine
licentia romani pontificis renunciare pri
uilegijs et indulgentijs libertatis quæ mo
naſterium uel eccleſia iudicant ad ius et
proprietatē Romanæ eccleſiæ pertinere.
ut ſu-

8 ut ſupra de arb. cum tempore. † Sed dici poteſt quod uerba priuilegij ſunt obſcura uel ambigua ordinarius uel delegatus de ipſo non poteſt iudicare. Is enim interpretari poteſt uel declarare debet priuilegium quæ conceſſit.ut infra eod.c. ut priuilegia & argu. ſupra de ſequeſtratio. poſſeſſio.ad hoc infra de ſent.excom.inter alia.C. de lega.1.l. quãuis & legatus interpretatur reſcriptum domini papæ ſupra de poſtul. ad hoc. Cæterum ſi uerba ſint clara & indubitata quæ indicant manifeſte eccleſiam fore exemptam. Iudex poterit iudicare abſoluendo. Vel ſi uerba priuilegij ſunt protectionis & non exemptionis poterit condẽnare. ut infra de priuile. recipimus. fateor tamen quod papa poterit poſtea ius ſuum proſequi ſi uelit. ut dicit illa decre. ſuborta. in ſi. Et nota quod ubi de priuilegio quæritur uerba illius ſunt ſuſcipienda. ut infra eo.c. porro. &.ca.recipimus. Sicut & cum quæritur de his quæ ex teſtamento proficiſcuntur. ut. ff.de tranſac.l.de his. Plus tamẽ mentem attendere debemus quam uerba. ut.1.q.1. marchion.38.diſt.ſedulo.ff.de le. & ſena. conſul.l.ſcire.Non enim ſemper uerba ſectari debemus. ut.ff.de fun.inſtruc. inſtrumentoque lega.l.cum delanionis.§.aſina. quia prior & potentior eſt mens quam uox.ut.ff.de ſuper.leg.l.Labeo.¶ Sed quia de priuilegij communibus religioſorum plerunque quæritur & dubitatur aliqua

9 de his tangamus. ¶ † Eſt igitur ſciendum quod Templarij & hoſpitalarij & Ciſtercien. & alij alibi monachi habent illud priuilegium ut non ſoluant decimas de his terris quas proprijs manibus & ſumptibus excolũt.ut ſupra de deci.ex parte. Quod hodie eſt reſtrictum ut ſupra de decі.nuper. de hoc priuilegio & de materia decimarum dictum eſt ſupra de decimis.

10 †Alij uero monachi habent priuilegium in nouatibus ſuis quæ proprijs manibus & ſumptibus excolunt in ortis & nutrimentis animalium ſuorum.ut in prædicta decre.ex parte. Leproſi habent hoc priuilegium ut ubicũque tot ſimul fuerunt ſub communi uita ſegregati. quod eccleſiam cum cœmiterio ſibi conſtruere & proprio gaudere ualeant præsbytero ſine contradictione aliqua permittãtur habere. Item de ortis nutrimentis animalium ſuorum hoc eſt de fetibus quos nutriunt decimas tribuere non tenentur.ut ſupra de ec.ædi. cum dicat. Item commune priuilegium eſt omnium monachorum.ut ſi quis manus uiolentas iniiciat in confratrem pro abſolutione ad curiam non mittatur. Et idem priuilegium habent canonici regulares. ut infra de ſen.excom.monachi ſupra de uit.& ho.ele.quoniam.§. indulgemus. Idem priuilegium compet it monialibus. ut infra de ſen.excom. de monialibus.Idem templarijs & hoſpitalarijs. ut infra de ſen.excom. canonica. talibus igitur communiter uiuẽtibus ſi in canonem illum ſi quis ſuadente. incidant indultum eſt eorum abbatibus & prioribus abſolutionis beneficium impartiri niſi eorum exceſſus difficilis extiterit & enormis ut pote ſi ad mutilationem membri uel effuſionem ſanguinis eſt proceſſum & in epiſcopum uel abbatem uel priorem manus iniecta ſit uiolenta. Si uero clauſtralis aliquis in religioſam perſonam alterius clauſtri manus iniecerit uiolentas per abbatem propriũ & eius qui paſſus eſt iniuriam abſoluatur. Quod ſi clericum ſecularem percuſſerit non niſi per ſe. ap. abſoluatur. ut infra de ſent.excom.cum illorũ.

11 ¶ †Item habent priuilegium templari & hoſpitalarij ut cum ad eccleſiam uenerint interdictam niſi ſemel in anno ad officiũ eccleſiaſticum admittantur infra eod.c. cum,& plantare.§. quod ſi tẽplarij. Quod in una tantum eccleſia ciuitatis uel caſtri fieri poteſt & ſi multas habeant in eodem loco. ¶ Sed nunquid hoc fiet in aduentu unius uel plurimum & ſi uniuſcuiuſque primi uel maioris. Reſpondeo fiat hoc in aduentu illius qui hoc priuilegio uti ſolet quo utente illo anno non erit priuilegio locus. Itẽ habent priuilegium religioſi & idẽ puto in quolibet collegio eccleſiaſtico quod ſi in proprio ſolo capellã cõſtruxerint. nõ ſolum ius patronatus acquirũt quod in præſentãdo conſiſtit. ſed eccleſia

eſt eis ſubiecta in omnibus tẽporalibus. ut not. ſupra de locis reli. in princ. Cum laici & clerici ſingulariter eccleſias conſtruentes uel dotantes ſolum ius patronatus acquirunt. ut ſupra de iure patro.
12 nobis. ¶ † Item ſunt quibuſdam qui tale priuilegium obtinent ut non poſſunt ſuſpendi. interdici uel excommunicari ab aliquo archiepiſcopo uel epiſcopo quod priuilegium ſi ratione loci conceſſum eſt. clerici delinquentes in loco priuilegiato uel circa rem priuilegiatam puniri ab ordinario non poſſunt niſi notorium eſſet delictum in quo omne priuilegium ceſſat. ut infra eodem titu. parentibus. & c. tua. Nam ceſſat auxilium iuris communis. ſ. appellatio ſupra de app. cum ſit Romana &. c. peruenit. C. quorum app. non re. l. 2. Cæterum ſi alia beneficia habeant uel alia loca in quibus uel circa quæ delinquunt priuilegium non habet locum. ut infra eodem. c. cum capella. &. c. quoniam per confeſſionem. Item quidam habent priuilegium ut tempore generalis interdicti liceat ſuis confratribus non excommunicatis uel interdictis nominatim eccleſiaſticam concedere ſepulturã. quod de quibus confratribus intelligendum ſit
13 legitur infra eo. c. ut priuilegia. ¶ † Item nonnullis religioſis eſt indultum. ut cũ cõmunæ terræ fuerit interdictum. excõicatis & interdictis excluſis poſſunt ianuis clauſis ſuppreſſa uoce & non pulſatis cãpanis diuina officia celebrare. quòd ad epiſcopos hodie eſt extenſum. Sed illa priuilegia tunc utentur cum cauſam aliquam non præſtiterint interdicto uel aliquid fraudis ingeſſerint. ut infra eodem c. nonnullis cum enim cauſam non præſtant ceſſant a diuinis ſicut & ceſſant cũ propter eorum exceſſus ponitur interdictum infra eo. c. petiſtis. Quærunt frequẽter religioſi quomodo ſubmiſſa uoce. Ad quod reſpondeo. ſ. legendo & non cantãdo. uel ſi cantando aut legendo ita plane. ut ab alijs qui ſunt extra eccleſiam audiri
14 non poſſint. ¶ † Item prædicatoribus & minoribus eſt indultum ut ubicunque fuerint. ſine parochialis eccleſiæ præiudicio cum altari uiatico ualeant celebrare. quod eis licet ſine licentia prælatorum.
15 ut infra eodem. c. in his. ¶ † In ſumma ſciendum eſt quòd non omnes confratres religioſorum uti debent priuilegijs & libertatibus eorum. ſed illi qui omnino ſe transferunt ád eoſdem. ut infra eo. cum & plantare. §. de confratribus & infra eod. c. penult. ſicut nec dicitur quis de numero militum priuſquam fuerit inter eos. ut. ff. de mili. teſta. l. ex eo. Et miles ſi comitatu accepto remanet in domo ſua. non habet priuilegium abſentis cauſa rei publicæ. ut. ff. quibus ex cau. maio. l. miles. Illi tamen confratres adhuc in ſeculo remanentes. priuilegiorũ ordini ſunt oblati. ut qui eis ſua dona. dederint inter uiuos retento ſibi quãdiu uixerint uſufructu. recipi poſſunt ad eccleſiaſticam ſepulturam apud religioſos tempore in-
16 terdicti infra eod. tit. ut priuilegia. ¶ † Itẽ notabis quod omnis cenſualis romanæ eccleſiæ eſt exemptus. Nam aliquando cenſus ſoluitur ad indicium libertatis aliquando ad indicium percepte protectionis. ut infra eod. accepimus. Item per innouationem priuilegij nihil noui iuris acquiritur ſed uetus tantummodo conſeruatur. ut infra eo. ex parte. Et licet hoc per implorationem officij petatur & fiat ſi tamen pars contradicat aduerſa innouatio fieri non debet niſi cauſa cõtradictionis audita. ut ſupra de confirma. uti. uel inuti. cum dilecta & accedunt ad hoc ſimilia bona. ff. de aboli. l. nam ita diuus. ff. de minor. l. cauſas. C. de auct. præſtan. l. ultima. ff. de natu. reſtit. lege ſecunda. C. ſi minor ſe ab hæredi. abſti. in authentica ad hoc.

Summarium

1 *Purgatio quid ſit, & quot ſunt ſpecies purgationis.*
2 *Purgatio cui & quando ſit indicenda.*
3 *Purgationis forma.*
4 *Purgatus an poſſit ſuper eo de quo purgatus eſt accuſari.*

Tenus

5 *Pœna quæ ſit imponenda deficienti in purgatione.*

¶DE PVRGATIONE CAnonica. Rubrica.

HActenus tractatum eſt in hoc libro de delictis & exceſſibus. Sed quia in his ſæpius ad purgationé peruenitur. ideo ſubiicitur hic rubrica de purgatione canonica. ¶Videamus igitur quid ſit purgatio. quot eius ſpecies. Quando indicenda ſit purgatio. qualiter facienda. quis numerus purgatorum & an purgatus ſupet eo de quo ſe purgauit ualeat accuſari.& quæ ſit pœna deficien
1 tis in purgatione. ¶†Purgatio eſt de obiecto crimine innocentiæ oſtenſio.¶†Species purgationis ſunt due canonica & uulgaris.Canonica per iuramentum. Vulgaris per ferrum candens. per duellum. per aquam frigidam ſiue bulientem.Canonica approbatur. uulgaris reprobatur. ut 2.q.4.monachia.infra eo.e. ex tuarum
2 infra eod.tit.proxim.per totum.¶†Purgatio indicenda eſt infamato de crimine. dummodo infamatus ſit apud bonos & graues & infamia non habuerit ortum ab inimicis. ut infra eod.cum in iuuentute. Sed quamuis generaliter ratione criminis purgatio indicatur indicitur aliquando ratione defectus. ut infra eod. titu.c. accedens. Aliquando propter ſurreptionem.ut ſupra de off.ord.ex parte.aliquando in mere ciuilibus purgatio indicitur ut uidetur ſupra de ſenten.& re iud.quod ad conſultationem ſecundum unam lectu
3 ram.¶†Forma purgationis hæc eſt quia iurabit infamatus ſe immunem à crimine quo infamatur purgatores iurabunt ſe credere uerum illum iuraſſe. ut infra eodem quoties.&.c.ultimo. Aliter autem deponere non deberent ne ſubirent anceps periurium. ut.ff.de in litem iurando.l.uideamus.&.ff. rerum amota.l. marcellus. Numerus autem purgatorum eſt ut epiſcopus ſe purget cum.12.ordinis ſui ſacerdos cum ſex. diaconus cum tribus. ut.2. quæſt.5.omnibus ſimili. &.c.præsbyter ſi à plebe. Vnde uerſus.Pontificem parium manus purgat duodena. ſexta ſacerdotem leuitem tertia purgat. Quem plebs infamat purgabitur in manifeſto. Quem chorus ante chorum ſua ſit purgatio præſto. Vbi enim contingit malum ibi moriatur. ut.2. quæſt.1. ſi peccauerit. hodie numerus compurgatorum arbitrarius eſt inſpecta perſonæ qualitate & infamiæ quantitate ut infra eodem.c.cum in iuuentute ſupra de accu. cum. P. &.2. quæſtio. 5.omnibus. in fi. & ideo adijciuntur alij uerſus hic. Hoc hodie tamen iudicis arbitrio reſtat. Maior maiori minor eſt adhi
4 benda minori.¶ † Nunc uideamus an purgatus poſſit ſuper eo de quo purgatus eſt accuſari. & in hoc dicunt quidam quod ſi accuſationem præcedente purgatio indicatur purgatus iterum accuſari non poteſt ſupra de accu. de his.23. quæſtio.5. ſi illic. ne de huius hominis facto ſæpius quæratur.ff.nau.cau.ſta.l.licet præterquam in caſibus. ff de præuarica. l.3. de accu.ſed cui.§.hijſdem. Secus ſi nulla accuſatione præcedente. nam tunc poſt purgationem denuo poterit accuſari.2. q.5.hoc habet proprium. & .c. menſam. Ibi enim purgatus ſe purgat ſi tamen ceſſauerit accuſator & ſi nullus eum accuſet. innuit ergo quòd poſt primam purgationem admittatur accuſatio. argum. ad idem 33.q.2 .admonere.ubi quis poſt pœnitentiam accuſatur. Item ſicut poſt abſolutionem indicitur purgatio ita poſt purgationem admittenda eſt accuſatio. ſupra de accuſ. ueniens. Alij uerò dicunt quod ſiue accuſatione præcedente ſiue non purgatio indicatur. Purgatus de eodem non poterit iterum accuſari quia ſacramentum eſt maioris auctoritatis quam ſententia. ut .ff. de iureiurand.l.2. & iuramentum bona fide exactum. conſumit actionem popularem. ut.ff.eodem titulo.l.eum qui.§. in popularibus.Puto quod purgatus non poſſit accuſari ſuper eo de quo ſe purgauit niſi ac-

cuſans ſuum dolorem proſequatur doceat & ſuam purgationem indictam ſe ignoraſſe.argu.ad hoc.ff.de accu. ſi cui.§. hiiſdem & ſupra qui ma.accuſ. poſ. cum in tua. Vel niſi uelit probare de teraſſe purgatum. quod fieri poteſt cum iuramẽ tum ſit iudiciale. & contra iuramentum iudiciale probari poſſit. ut.ff. de iu. iur.l. admouendi.¶ † Reſtat uidere quæ pœna imponenda ſit ei qui deficit in purgatione. in quo regulam trado. ſicut quis puniretur de crimine de quo impetebatur conſiderato modo agendi ſic punietur ſi in purgatione deficiat. unde ſi per modum accuſationis agebatur de crimine & deficiente accuſatore purgatio indicatur ſi purgandus in purgatione deficiat deponetur.ut infra de ſimo.de hoc.& infra eod.ca.inter ſollicitudines.in fi. Sed ſi uelis dicere quòd illa decre. interloquatur in inquiſitione non in accuſatione. tunc dices quod ibi in inquiſitum fuit de enormi crimine. ſcilicet de crimine hæreſis. de quo etiam per modum inquiſitionis facienda fuiſſet depoſitio propter ſolennem exautorizationem rei per modum illum conuicti. ut ſupra de accu.inquiſitioni & ſupra de ſimo. per tuas. Ex propterea eadem pœna imponitur ex defectu purgationis quæ ex inquiſitione deſcendit. Sed aliquantulum obſtat ſupra de ſimo. inſinuatum. ubi defectus purgationis deſcendentis ex inquiſitione ſuper ſimonia quæ eſt enormis. ut ſupra de accu. inquiſi.inducit tantummodo priuationẽ beneficij. Ad quod reſpondeo. Ibi plurimi erant. & ideo graue erat deponi omnes ut ſupra de ele.ex. mi.latores. Si uero crimen proponatur in modum exceptionis contra aliquẽ ut a beneficio excludat defectus purgationis deſcẽdẽtis de crimine ſic propoſito excluſionem a beneficio inducit ut ſupra de accu.c.accedens.

Summarium

1 *Purgatio uulgaris qui ſit, & quare ſit prohibita num.2.*

3 *Sententia inſurgens ex purgatione uulgari an ualeat retractari.*

¶ DE PVRGATIONE VVLGARI. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de purgatione canonica. nunc dicamus de purgatione uulgari. ¶ Videndum eſt igitur quid ſit uulgaris purgatio. quare ſit prohibita. an huiuſmodi purgationi ſte-

1 tur. ¶ † Eſt igitur ſciendum quod uulgaris purgatio dicitur quam ſibi uulgus inſtituit.ſ.per duellum.aquam & ignem.ut infra eod.tit.per totum 2.q.4.mouarchiam

2 mennam conſuluiſti. ¶ † Triplex autem eſt ratio quare huiuſmodi purgatio prohibetur. Prima quia hæc facta fuit inuidia fabricante ut in.c.Mennam. Secunda. quia deus intemptari uidetur. ut infra eo. c.ulti. Tertia quia plerunq; innocens cõdemnatur infra eo.c.ſignificantibus, deus autem temptari non debet.ut 22.q.2.quare.& officium athletarum hodie reprobatur.etiam ſecundum leges.ut.C. de gladia.l.1.lib.11.licet ſit arg.contra.ff. ad.l. Aquil.l.qua actione.§.ſi quis in colluctatione. ¶ † Vltimo modo uidendum eſt an

3 ſententia quæ ex tali purgatione uel probatione conſurgit detecto errore ualeat retractari. Ad quod dico quod ſic quia talis ſententia lata eſt contra ius ſcriptum. & ideo nulla 2.q.6.§. diffinitiua. in uer. ſi ſententia &.C.de ſenten. interloc. om. iudicium.l. prolatam. Vel dico quod retractatur aliquando ſententia ueritate comperta.ut.ff.de condit.ſine cauſa.l. ſi fullo. quandoque propter delictum aduerſarij ut.ff.de iureiur. admonendi. Vel dic quod propter probabilem errorem ſententia reuocatur ut ſupra de frigidis & maleficiatis fraternitatis in ſi.&.ff.quãdo actio. de pec.eſt an.l.1.§.ult.35.q.9.ſententiam &c. graue.

Summarium

1 *Iniuria quid dicatur.*

2 *Iniuriam qui facere poſſint.*

3 *Iniuria quot modis fiat.*

4 *Actio iniuriarum cui detur.*

5 *Actio iniuriarum eſt famoſa.*

Dam-

6 Damnum quid ſit.
7 Actio de damno dato cui competat, & quando locum habeat.
8 Actio legis Aquiliæ cui & quando detur.
9 Aquiliæ legis quot capita, & qualiter ex eis agatur.
Pecudum nomine quæ animalia ueniant.
10 Ratio quare maior ſit æſtimatio in primo capite legis Aquiliæ quam in ſecundo.

¶DE INIVRIIS ET DAMNO DATO. Rubr.

TRactatum eſt ſupra de criminibus & exceſſibus, ſed quia ex his iniuriæ proueniunt & damna frequentius inferuntur, ideo ſubſequitur hic rubrica de iniurijs & damno dato. ¶Videndum eſt igitur quot modis dicatur iniuria, quis poſſit iniuriam facere, quibus modis fiat cui detur hæc actio & contra quos. inquantum detur. & qualis
1 ſit pœna uidebimus de dãno dato. ¶ †Generaliter iniuria dicitur omne quod iure non fit. Specialiter autem dicitur iniuria iniquitas uel iuſticia iudicantis quaſi ius iniquum ex eo dicta quòd iuſtitia & iure caret. dicitur & iniuria culpa. ut in .l. Aquilia dicitur iniuria contumelia. ut inſti. eod. tit. in princ. & ff. eod. titu. in prin. & .l. apud Labeonem. §. conuicium & .C.
2 abduxiſſe. ¶ †Poſſunt facere iniuriam qui & pati poſſunt: quod fallit in furioſis & pueris non doli capacibus quibus iniuria fieri poteſt ipſi autem alijs facere nõ poſſunt. ut. ff. eod. titu. l. id quod & 15. q. 1. il-
3 lud. ¶ † Fit autem iniuria tribus modis. Re, uerbis & literis. Re cum manus inferuntur. ut. ff. eod. titu. l. 1. §. iniuriam. uerbis quoties manus non inferuntur ſed conuicium fit ut eodem titulo. l. 1. §. uerbis infra eodem. c. olim. Quid autem ſit conuicium & quomodo uel qualiter fiat legitur. ff. eodem titulo. l. item apud Labeonem. §. conuicium. Literis cum ad infamiam alicuius libellum uel carmen famoſum quis conficit uel conſcribit uel edit. ff. eodem titulo. l. item apud Labeonem. §. item ait prætor. ne quid infamandi cauſa cum ſequentibus. §. & .5. q. 1. quidam maligni ſpiritus, de quo agi, poteſt, criminaliter ſecundum leges ſcilicet ad pœnam capitis tam contra illum qui fecit quã contra ipſum qui inuenit niſi corruperit uel combuſſerit uel nulli reuelauerit inuentum ut. C. de famo. li. l. 1. & 5. q. 1. ſi quis famoſum. Poteſt & ciuiliter agi iniuriarum ſicut dictum eſt. Secundũ canones qui libellum famoſum conficit flagellatur & excommunicatur. ut. 5. q. qui in alterius &. c. hi qui. ſed ſi certum eſſet quis confecerit poteſt accuſari & deponi cum ſit graue peccatum & accuſatione & damnatione digniſſimum. 25. di.
4 nunc autem. ¶ † Iniuriarum actio datur iniuriam paſſo. patitur autem quis iniuriam in ſeipſo in filio quem habet in poteſtate inſti. eod. titul. § patitur. & epiſcopus in clericis & abbas in monachis ſimilitudinis ratione. Item patitur quis iniuriam in ſeruo ſi ad ſuggeſtionem domini fient leuis iniuria fiat uel non ad ſuggeſtionem domini atrox. ut inſti. eod. titul. §. ſeruus autem. ff. eodem titu. l. apud Labeonem. §. prætor ait & .§. ſi quis. ¶ Item patitur quis iniuriam in uxore quæ ſi ſit filia fami. tribus perſonis datur actio, mulieri paſſæ iniuriam, patri. & uiro, nec una actio conſumitur per aliam. Sed ſi fiat iniuria uiro, actio non datur uxori quia uxores à uiris non uiri uxoribus defendi æquum eſt. ff. eodem tit. l. 1. §. ult. & l. 2. Et ſponſo datur iniuriarum actio ſi iniuria fiat ſponſæ. ff. eodem titulo. l. item apud Labeonem: §. ſponſum quoq;. quod intelligo in ſponſa de præſenti. Item datur iniuriarum actio hæredi propter iniuriam irrogatam cadaueri defuncti cuius hæres exiſtit uel ſi fama defuncti fuerit laceſſita. ut. ff. eo. ti. l. 1. §. per ſemetipſus ipſos. ¶ Non ſolum autem iniuriarum actio datur contra eum qui percuſſit ſed etiam contra eum qui dolo fecit uel iurauit ut cui mala pugno percuteretur. ut inſti. eodem titulo §. non ſolum. §. ſi mandato, & .§. proculus. Eſt autem ſciendum quod cũ in hoc actione facienda eſt condẽnatio pecuniaria ſic peruenitur ad

eam nam

eam nam poſtquam de iniuria fuerit in iudicio facta fides iudex deferet iuramentũ iniuriam paſſo. ut iuret quãtum uellet dediſſe de ſuo priuſquam talem iniuriam pateretur. & quia homines animo ſe iurarẽt prius iudex trahit certam quantitatem infra quam iuretur in quo conſiderabit qualitatem perſonæ iniuriam paſſæ. Nam ſecundum gradum dignitatis uitæque honeſtatẽ creſcit ac minuitur æſtimatio iniuriæ. ut inſtitu. eodem. §. pœna. & ſimilis taxatio fit alias. 3. q. 3. §. ſpacium uerſic. quòd fieri. C. unde ui. ſi quando ſupra quòd metus cauſa. cap. ulti. ſed poſtquam iuratum fuerit nõ licebit iudici in minori quantitate condẽnare. C. de iudi. autẽ. hodie & in auctẽn. de iudæ. §. oportet. col. 6. & ſic intelligo infra eo. olim.

5 †Hæc actio famoſa eſt ut. ff. de his qui notan. infa. l. Athletas. §. ultimo. & C. ex quib. cau. infa. irro. l. iniuriarum. & ſupra de ſenten. & re iudi. cum te. ¶Reſtat uidere de damno dató. † Videndum eſt igitur quid ſit damnum. cui competat actio de dando & inquantum & qualiter. ¶Dãnum eſt diminutio uel ademptio patri-

7 monij. ut. ff. de dãno infecto. l. 3. ¶†Damnum autẽ datur aut in perſona hominis aut in beſtijs & alijs rebus. Si in homine aut in libero aut in ſeruo. ſi in libero ut quia percuſſus & in perſona læſus agitur ad impenſas factas in medicos infra eo. c. 1. Dabitur autem libero homini utilis actio legis Aquil. non directa. quia membrorum ſuorum nemo eſt dominus. ff. ad l. Aqui. l. liber homo. & deformitatis ratio. non habebitur quia liberũ corpus nõ recipit æſtimationem. ff. de his qui de. uel effu. l. 1. §. hoc inſectum. ff. ſi quadru pau. fe. dica. l. ex hoc. ff. ad. l. Rod. de iactu. l. 2. §. corporum. Si uerò ſeruus fuerit uulneratus tenetur uulnerator domino ſerui in quantum ſeruum deteriorem fecit. ff. ad.

8 l. Aquil. l. ſi ſeruũ. §. rupiſſe. †Poteſt & liber homo percuſſus agere iniuriarum ex l. Cor. quæ in tribus caſibus locum habet cum quis dicit ſe pulſatum. uerberatum. domumue eius ui introitam. ff. de iniu. lex Cornel. Eſt autem differentia inter pulſare. & uerberare. pulſamus ſine dolore. uerberamus cum dolore. ut in ea. l. §. inter hæc actio legis ac hero datur directa id eſt domino rei in qua damnũ datum eſt. ff. ad le. Aquil. item mela. §. legis. Nomine uero domini continetur hæreditas. ff. eo. titu. liber homo. §. ſi ſeruus. Vtilis autem datur bonæ fidei poſſeſſori & fructuario. ut in. l. prædicta item mela §. ſi ſeruus. &. §. ulti. Item cum quis foueã uel ciſternam apparuit in loco aliquo & animal uicini cecidit. qui foueam fecit reddet pretium animalis mortui & animal mortuum erit eius. ut infra eo. ca. 1. quod uerum ſi fouea in publico aperiatur ſecus ſi in priuato. ff. eo. tit. qui foueas Quomodo autem animal alicuius damnum dat ſi motum ſit ad damnum dãdum contra naturam ſui generis tenetur dominus uel dare quod nocuit pro noxa. uel reſtituere damnum ut infra e. ſi bos cornupeta. ff. ſi quadru. pau. fe. l. 1. §. & generaliter. contra naturam ſui generis mouetur bos ſi cornupetat ſeruum meum. Boues enim præſertim domini ſolent manſueti eſſe non cornupetæ. ſecus enim eſt in equo dolore concitato. uel ab aliquo ſtimulato calce feriente. nam tunc ceſſat actio de pauperie. contra dominum & agitur actione in factum cõtra illum qui concitauit. ut. ff ſi quadru. pau. fe. l. 1. §. & generaliter. & ff. ad. l. Aquil. l. ſi ex plagis. §. quidam. Sed aliud eſt ſi equus ab alio olfactus calcem reijciat & damnum det. quia tunc dominus equi tenetur de pauperie. ut. ff. ſi qua. pau. fe. l. agatoſa. Actio legis acquiliæ in ſimplũ datur ſed in hoc ſimplo non ſolum corporis in quo damnum datum eſt fit æſtimatio. ſed etiã computantur omnes utilitates corpori adhærentes & etiam extrinſecæ ut probantur hæc inſti. ad. l. Aqui. §. illud. ff. eod. ti. ut ait lex. &. l. proinde. &. l. inde Neracius R. in §. idem Iul. ſcribit. Creſcit hæc actio per inficiationem. ut. ff. de pe. hære. item ueniunt. §. cum prædiximus. ff. ad. l. Aquil. &. l. inde Neracius. §. hæc actio. ff.

9 de iureiuran. eum qui. ¶ † In ſumma ſciendum eſt quod olim erant tria capita uel

uel capitula legis Acquiliæ. ſed hodie ſublato ſecuudo remanent duo tantum. & ex primo capite agitur de homine occiſo uel quadrupede occiſa quæ pecudum numero eſt & gregatim habentur ut ſunt. oues. capreæ. muli. equi. aſini. & ſues. Canis autem inter pecudes non eſt. ſed nec beſtiæ in numero pecudum ſunt. ut leones pantheræ. Elephantes autem & cameli quaſi mixta ſunt nam iumentorum operam præſtant. & natura eorum fera eſt ſed quia in eis natura præualet benignior in primo capite continentur. ut cum ex primo capite agitur æſtimatur res quanti plurimi fuerit eo anno retro in quo uenient omnia commoda quæ rem faciunt preciosiorem ut probantur hæc omnia inſti. ad. l. Aqui. 1. reſponſo. §. quod autem. &. §. de his uerbis &. ff. eodem titut. l. 2. & l. inde Neratius. §. in ſumma. In tertio capite de omni damno cauetur quod hodie eſt ſecundum. ſiue damnum quis dederit quia iuſſerit fregerit uel ruperit & in hoc capite fit æſtimatio quanti res plurimi fuerit infra. 30. dies retro. inſti. eodem titul. §. capitæ. & ff. eod. titul. l. ſi ſeruus. §. tertio capite. &. §. ſequen. &. §. in-
10 quit lex. ¶ † Sed ſi quæras quare maior ſit æſtimatio in primo capite quam in ſecundo. quia in primo quanti res plurimi fuit eo anno. In ſecundo quanti res plurimi fuerit infra. 30. dies retro. Reſpondeo quia in primo capite agitur de occiſo. In ſecundo de rupto. & ideo quia magis peccatur in primo capitæ quam in ſecundo maior imponitur pœna. ut. ff. de offic. præſid. l. ius. quis enim dubitat ſceleratius eſſe peccatum quod grauius iudicatur. ut. 34. quæſt. 1. non aſſeramus hæ duæ actiones retroſpiciunt ſicut ianus de quo dicitur. Iane biceps anni tacite labentis origo. tu ſolus ſuſceperit poſt tua terga uides.

Summarium

1 *Pœna quid ſit, & quot ſint genera pœnarum.*
2 *Pœnæ pecuniaria non ſunt pro criminibus imponenda.*
Pœna an commutari poſſit.
3 *Pœnæ quæ inferuntur perſonis de iure canonico quæ ſint.*
4 *Pœnæ quæ in rebus inferuntur, ſed perſonarum odio, quæ ſint.*
5 *Pœnas pecuniarias quis poſſit imponere.*
6 *Pœnæ ſpirituales à quibus imponi poſſint.*
7 *Pœna quid differat a multa.*
8 *Pœnæ ſuos tenent auctores.*
9 *Pœnas an perſonæ eccleſiaſticæ exigere poſſint.*
10 *Crimina ex quibus excuſentur.*
11 *Conſideranda in pœnis infligendis.*

¶ DE POENIS. Rub.

DIctum eſt ſupra de criminibus. ſed quia pro criminibus pœnæ debentur. ideo ſubijcitur hic rubrica de pœnis. ¶ Videndum eſt igitur quid ſit pœna. quot ſunt ſpecies pœnarũ. quæ quibus inferri debeant. à quibus & ex quibus cauſis extenuentur. & qui delinquentes à pœ-
1 na excuſentur. ¶ † Pœna eſt delictorum debita coertio. Duo ſunt genera pœnarum. quædam enim pœnæ inferuntur perſonis quædam in rebus ſed odio perſonarum, & quæ in perſonis inferrendæ ſunt commutari non debent in pœnas rerum, non enim res ſunt quæ delinquunt. ſed qui res poſſident. ſed quidam reciprocant ordinem cum eos quidam qui digni ſunt pœna dimittuntur illorum aut auferunt res. alios pro illis punientes quos lex forte ad ſucceſſionem eorum uocauit. ut in auten. de man. prin. §. oportet. collum. 3.
2 † unde pro criminibus non ſunt pœnæ pecuniariæ imponendæ infra eodem. c. licet. 16. quæſt. 6. illud nec obſtat ſupra. ut lite non conteſ. quoniam frequenter. §. ulti. Vbi dicitur quod pœna quæ magis timetur imponenda eſt contumaci. ſcilicet miſſio in poſſeſſionem uel excommunicatio. Nam quælibet illarum debita eſt & ordinaria pro contumacia. quamuis ordinatum ſit ut fiat miſſio ſi locum habeat ſupra ut lite non conteſtar. tuæ. caſualiter tamen pœna in perſonam inferenda conuertitur in pœnam pecuniariam. ut ſupra de iudi. poſtulaſti ſupra de rapto. in archiepiſcopatu. ſed è conuerſo pœnæ pecuniariæ com-

rię commutantur in pœnas corporum ſi
hi qui dandi ſunt inueniuntur inopes ut.
12.q.2. fraternitas. 14. q 6. ſi res aliena.
ff. de iuriſdi. om.iu. ſi quid.§. ſi ſeruos.ff.
3 de in ius uo. l. ulti.§.libertus. ¶ † Pœnæ
quæ inferuntur perſonis ſecundum iura
canonica ſunt hæ ſuſpenſio excommuni
catio. depoſitio. intruſio. carceratio. &
uerberatio. de quibus tribus primis pœ-
nis legitur. 23.q.4.forte de intruſione ha
bes 81.diſt. deinde. ſi quis 16. q.6. de la-
pſis. 27.q. 1. ſi qua monacharum. & ca. ſi
quis rapuerit infra eo. tuæ de incarcera-
tione habes ſupra de depoſi. grauis ſupra
de apoſt. a nobis infra de uerbo. ſigni.c.
nouit. de ultima legitur.5.q. 5. illi qui.6.
q.1.§.uerum in fi.4.q.3. Item in crimina-
li uerſi.ſi ea rei conditio.23.q. 5.circum-
4 celliones. ¶ † Pœnæ quæ inferuntur in re-
bus ſed odio perſonarum ſunt miſſio in
poſſeſſionem rei petitæ pro modo debiti
declarati ſupra ut lite non conteſ.quoniã
ſupra de eo qui mit.in poſſeſ.cauſa rei ſer
uan. per totum. Item priuatio a benefi-
cio ut ſupra de cleri. coniu. per totum.re
rum omnium confiſcatio ſupra de iudæis
& ſarra. ita quorundam.&.ca. ad liberan
dam. & ſic eccleſia habet præſcriptionem
exilium, relegationem & deportationẽ.
l. di. accedens.2. q. 6. biduum. 16.q. 1.§.
nouarum & in c. placet. Sed differunt in-
ter ſe iſta ſicut in iſtis uerſibus cõtinetur.
Exultabit ſine ſpe patriæ reditusq; reiq;.
In ſcriptus manet in patria ſed re ſpolia-
tur. Amittit præſcriptus opes nec poſſe
reuerti. Quiſq; relegatus ſua cum remea
bit habebit. Punit iudex eccleſiaſticus in
expenſis ſiue in diffinitiua ut infra eo. c.
calumniam. ſiue citra ſupra de ap. repre-
hẽſibilis ſupra de ſequeſtra. ad hoc ſupra
de dolo.& contu. cum dilectos in fi.ſupra
de procu. auditis. Item imponit multã
pecuniariam contumaci infra e. dilectus.
Nã omnibus magiſtratibus hoc permiſ-
ſum eſt iuriſdictionem ſuam defendere
pœnali iudicio.ff. ſi quis ius diſtin. nõ ob
5 tem.l.1. ¶ † Pœnas pecuniarias poteſt im-
ponere ordinarius.ut.ff. de iu.l.2.§.inter.
Item delegatus.C.de ſpor.l.2.Item arbi-
ter.ff. de arbi. l. non ex omnibus. Habet
& alias pœnas eccleſia quas laicis impo-
nit.nam aliquando terras nobilium ſubij-
cit interdicto. ut ſupra de offi. dele. ſane
ſupra de ſpon. non eſt nobis. Abſoluit ua
ſallos a fidelitate aliquorũ ut 15. q.7.nos
ſanctorum. &.c. iuratos ſupra de hæredi.
c. ulti. priuat eos iure patronatus quod in
eccleſijs habent infra eo.c. in quibuſdam.
&.c. grauem. ſaluis alijs pœnis quæ ra-
ptoribus.hæreticis fautoribus. & creden-
tibus eorum. & deferentibus merces ſar-
racenis prohibitas imponuntur. ſicut de
6 his in ſuis locis bene tractauimus. ¶ † Pœ-
nas ſpirituales quæ imponuntur perſonis
imponere poſſunt tam ordinarij quã de-
legati.excepta pœna depoſitionis quę nõ
imponitur niſi ab epiſcopo non tamen ſo
lo ſupra de transla.inter corporalia 15.q.
6. epiſcopus ſolus. ſed pœnas corporales
imponere poſſunt ordinarij inferio-
res ab epiſcopo.ut ſupra de appellatio.di
lectus. Pœnas uerò pecuniarias imponit
tam ordinarius. ut.ff.de interdi.l.2.§. ul.
quam delegatus ut.C.de ſpor.l. 2.Item &
7 arbiter.ff.de arbi. l. non ex omnibus. † Vt
tamen notes differentiam inter pœnam
& multam: quia pœna eſt certa & à iure
inducta & multa quæ a iudice per ſenten
tiam irrogatur. Vnde a pœna non appel-
latur. ſed à multa appellatur.ut.ff. de uer
bo.ſigni.l. ſi qua pœna. Item nota quòd
cum pœna ſiue multa fuerit exacta non
cedit in utilitatem iudicis. ſed in utilitatẽ
publicam conuertitur uel in fiſcum ut.C.
de modo mul.l. multarum. & has pœnas
imponere poteſt quilibet iudex ut ſupe-
rius dictum eſt. exceptis diuini iuris.ff.ſi
quis ius di. non obtem.l.1. in prin.& de-
fenſores ciuitatum ut.C.de defen.ciui.de
fenſores.ſed quod proximè dixi in pecu-
niarias pœnas exactas ad fiſcum conuerti
recipit obiectionem. quia ubi de morum
correctione agitur fiſci ratio non habe-
tur.C. de ſecun.nup.l. 2. Vnde uerius pu
to quòd pœnæ exactę per iudices eccle-
ſiaſticos ratiõe delicti damnũ uel iniuriã
eccleſiæ contingentis debet eccleſiæ ap
plicari cui damnũ datũ eſt uel iniuria ir-
rogata

rogata ut infra eod. ti.c.2. ſupra de ſimo. audiuimus. 27.q.1. ſi quis rapuerit 18.di. quoniam quidam ſupra de cenſi. procurationes in fi. in auten. de ſancti. epiſ. §. ſi quis rapuerit. 17.quæ.4.ſi quis deinceps. C. de raptu. uirgi. l. una ſi uero damnum uel iniuria reſpiciat priuatum ei applicabitur pœna ſiue fuerit a iure inducta ſupra ti proxi.c.1.2.&.3.& ulti.ſiue ſit a iudice irrogata, ut nota ſupra tit. proxi. §. eſt autem. ſiue ſit conuentionalis ut ſupra de arbi.dilecti.& ar. infra eo. conſtitutus.

8 ¶†Pœnæ delinquentibus ſunt imponendæ quia pœna ſuos tenet auctores : nec pœna eſt ulterius trahenda quam delictũ fuerit in excedēte repertum ſupra de his quæ fi. a ma. partæ c.quæſiuit.&.C.de pæ. ſancimus. C. ne uxor pro ma.l.ob maritorum 17.q. 6. illud. 1.q.4.c.1. Sed contra de con.di.1. in ſancta. 15.q. ultima cũ multæ 6.q.1. quiſquis ſupra de ſponſa.nõ eſt nobis ſupra de offi. deleg. ſane,& e. p. &.g. Sed iura priora locum habent in pœnis æternis in quibus generaliter uerum eſt quòd peccata ſuos tenent auctores. & quòd filius non portabit iniquitatem patris &c. Hoc tamen fallit in originali peccato quod inchoauit per Adam & intrauit mors & tranſit per omnes : ſicut dicit Apoſtolus per unum hominem intrauit mors & per omnes tranſit. Iura uero poſteriora loquuntur in pœnis temporalibus & ſic loquitur 27.q.3. ſi habes & 1.

9 q.3. peccator Achor. ¶Sed † quæritur an perſonæ eccleſiaſticæ pœnas exigere poſſunt ad quod reſpondeo poſſunt pœnas a iure inductas ut 12.q.2.epiſcopus.33 diſ. quanquam in fi.22. q. 2.cum deuotiſſimã in legibus 17.q.4. ſi quis contumax & ea. qui ſubdiaconum. & ad idem induci poſſunt iura ſupra in fi.proxi.§.allega. Quid de pœna conuentionali. reſpondeo idem dico quod de canonica ut ſupra de arbi. dilecti infra eo.ti. ca. conſtitutus. ſed cõtra hoc ra liter allegatur abſit. ut eccleſia augmento recipiat quod de rebus terrenis uidetur amittere & lucra pretijs quærere.ut 12.q. 2.fraternitas. Itẽ benignius eſt a uiris eccleſiaſticis exigendũ ne tanquam exactores uidentur lucri inhiare tẽporalibus ut ſupra de cenſi. ex parte.in fi. Nam in perſonis eccleſiaſticis & negocijs rigor & diſtrictio iuris non requiritur ſupra de dolo & contuma.c.1. Itẽ pro hac parte allegatur infra eod. titu. ſuam puto pœnas exigi poſſe ſiue ſint canonicæ ſiue conuentionales. ut dictum eſt ſiue in pecunia exiſtant ſiue in alio. ut.1.q. 7. quoties ſupra de elec. cum dilectus. in fi.æquum eſt enim ut quis pœnam ſuæ cõtumaciæ reportet. ut.ff. de col.bo. l.2.§. ſi cum duobus. ff. de tabu. exhi.l.locum. Quidam tamen dicunt quòd tunc peti poteſt pœna conuentionalis cum loco intereſſe uenit ſecundum canones ſecundum ſupra de fideiuſ. peruenit &.c. conſtitutus ff. de act. empt. & uendi. l. prædia. ¶Ad iura autem pro parte contraria allegata ſic. Reſpondeo. canon ille fraternitas ſic loquitur in foro pœnitentiali decr. illa ex parte loquitur in uotis quorum menſura erat in certa decr. autem de dolo & contuma. loquitur durante anno a tempore miſſionis in poſſeſſionem reus offert debitam cautionem. Item reſpondeo ad decr. infra eo. ſuam ibi pro maiori parte ſatiſfactum erat in ſortem nihilominus pœna inſolidum petebatur & propterea ibi dicitur pœna 30. librarum memoratos lectores de cætero non moleſtes nec per hoc negat quin pro rata ſortis inſolute agi poſſit ad pœnam in quo tamen ſic diſtinguo : refert an ſub pœna promittatur id quod conſiſtit in dando uel in faciẽdo. ſi in dando ſic committitur pœna in ſolidum ſolutione eius quod eſt promiſſum facta pro parte. ſed obſtat doli exceptio ſi ſolida pæna petatur. ff. de uer. obliga.l. 2. §. ult.ff.ſi quis cau.l.ſi ſeruus.§ ſi pluriũ.ſi uere conſiſtit in faciendo tunc refert an id quod fieri conuenit ſit indiuiduum. & tunc pæna comittitur inſolidum ſi nõ fiat quod conuenit. ff. fami. ercis.l. hæredes. §.an ea.ff.de uer.obliga.l.ſtipulationum. §.ult.an diuiduum. & tunc pro parte committitur pæna.ff.rem ra. ha. l. ſi procurator. Quidam tamen dicunt etiam in obligationibus quæ in faciendo conſiſtũt inſolidum

ſolidum pœnam committi. ſed æquitate fieri debet condemnatio pro parte. ut. ff. uer. obli. l. in executoribus. in prin. &. §. ul
10 ti. &. ff. depo. l. ſi. duo hæredes. ¶ † Excuſat crimina ętas ſupra de delic. pue. c. 1 in prin. Violentia abſoluta ſupra quod me. cau. ſacramentis. l. diſtin. ponderet. 32 quæſt. 5. propoſitio anim. Iuſta ignorantia. ut. 34. diſtin. 1. cum per bellicam. &. c. in lectum. Extrema neceſſitas. ar. ſupra de fur. ſi quis neceſſitatem ſupra de homini. interfeciſti. & diuina reuelatio. ut ſupra de diuor. gaudemus Iuſta cauſa. ut. ff. qui ſatiſ. cog. l. ulti. ſupra de pig. ſignificante. Furor. ut. ff. de offi. præſi. l. diuus. 15. quæſt. 1. §. ulti. Et ebrietas. ut. 15.
11 quæſtio. 2. ſane. &. c. inebriauerunt. ¶ † In pœnis infligendis conſiderantur multa ſcilicet dignitas ſupra de offi. dele. ſane. 2. quæſt. 7. quiſquis. 45. diſtin. cum beatus. Nobilitas. ut. 24. quæſt. 1. qui contra pacem. ff. de pœn. l. in ſeruorum. Ordo ut. 1. diſtin. contumaces. Aetas ſupra de delic. pue. c. 1. in fi. &. c. 2. metus cauſa ut ſupra quod metus. ſacramentis. l. diſt. præſbyteros. Inſania. ut. 15. q. 1. inſaniens. Item qualitas delicti inſpicienda eſt. aliter enim punitur uis publica quam priuata cũ armis ſine quam armis. furta manifeſta quam occulta ut. ff. de ui & ui ar. l. pub. & ut ſupra diximus de fur. Item qualitas, tẽpus locus & euentus. ut. ff. de pœn. aut facta. Item conſideratur multitudo delinquentum. ut. l. diſtin. conſtitueretur ſupra de cle. excom. mi. c. latores. Aliquando tamen exaggregantur maleficiorum ſupplicia cum multis craſſantibus opus eſt exemplo. ut in. l. aut facta. §. ulti. hæc igitur & alia ſunt propter quæ peccata extenuant & mitigant pœnas.

Summarium

1 *Pœnitentia quid ſit.*
2 *Pœnitentia unde dicta.*
3 *Pœnitentiæ actiones quot ſint.*
4 *Pœnitentia quot ſunt ſpecies. & nu. 5. 6.*
5 *Publica pœnitentia quæ dicatur.*
6 *Pœnitentia priuata quæ appelletur.*
Peccata in pœnitentia dimiſſa an redeant per peccatorum recidiuam.
7 *Eleemoſyna quod à morte liberet, qualiter intelligatur.*
8 *In uera pœnitentia tria ſunt neceſſaria.*
9 *Contritio cordis quid ſit.*
10 *Cordis ſola contritio an deleat peccatum.*
11 *Satisfieri qualiter debeat pro peccato.*
12 *Confeſſio de omnibus peccatis dicenti confeſſori, de quibuſdam abſtinere non poſſe, an ualeat pœnitentia.*
13 *Quid ſi non pœniteat de alijs, an eius pœnitentia ualeat.*
14 *Ad pœnitentiam an quis ſit compellendus.*
15 *Peccatum ueniale an debeat confiteri.*
16 *Sacerdoti eſt confitendum.*
17 *Sacerdoti proprio confiteri quando quis non teneatur. & num. 18.*
19 *Confitens confiteri debet ſacerdoti per ſemetipſum non per nuncium uel ſcriptum.*
20 *Circunſtantiæ peccatorum ſunt in confeſſione exprimendæ.*
21 *Pœnitentiæ qui ſint effectus.*
22 *Dei pietas quanta ſit erga peccatores.*
23 *Remiſſiones priuatas quis poteſt facere, & quis generales.*
24 *Indulgentia an indulgeant quod promittunt.*

DE POENITENTIIS ET remiſſionibus. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de pœnis quæ in tribunali iudicio corpori inferuntur, nunc dicamus de pœnis quæ in iudicio animarum imponũtur, & ideo ſubijcitur hic rubrica de pœni. & remiſſ. ¶ Videndum eſt igitur quid pœnitentia: unde dicatur. Item de tribus actionibus pœnitentiæ. de tribus ſpeciebus eiuſdem: an poſt pœnitentiam peccata redeant, quæ ſint neceſſaria in uera pœnitentia: quis ſit effectus pœnitentiæ & demũ de
1 remiſſionibus. ¶ † Pœnitentia diuerſimodè deſcribitur a ſanctis. Nam Ambro. ſic deſcribit. pœnitentia eſt peccata præterita deplangere, & iterum plangenda non committere. Augu. ſic Pœnitentia eſt quædam dolentis uindicta in ſe puniens quod commiſiſſe dolet. ut de pœ. di. 3. c. 1. & 4. Eſt autem pœnitentia ſecunda poſt naufragium tabula ut de pœ. di. 1. itẽ

ſecunda

ſecunda. Nam baptiſmus eſt prima tabu
la in qua uetus homo exuitur & induitur
nouus homo. Secunda eſt pœnitẽtia qua
reſurgimus poſt peccatum. per has tabu-
las naufragij periculum euitamus & ad
2 portum ducimus ſaluatare. ¶ †Dicitur au
tem pœnitentia a penitendo. ut de pœn.
3 di. 3. deriſor. ¶† Tres autem ſunt pœni-
tentiæ actiones ſicut dicit Auguſt. Vna
eſt quæ nouum hominem percutit donec
per baptiſma omnium præteritorum fiat
ablutio peccatorum. omnis enim qui iã
uoluntatis ſuæ arbiter conſtituitur cum
accedit ad ſacramenta fidei niſi eum pœ-
niteat ueteris uitæ nouam inchoare uitã
non poteſt. Ab hac pœnitentia cum ba-
ptizantur ſoli paruuli ſunt immunes.
Nondum enim uti poſſunt proprio arbi-
trio Altera actio pœnitẽtiæ eſt quæ poſt
baptiſmum agenda eſt de uenialibus pec
catis quæ humanæ fragilitati quamuis
parua tamen crebra ſurrepunt. quæ ſi col
lecta contra nos fuerint ita nos grauabunt
& opprimeut ſicut unum grande pecca-
tum. Quid enim intereſt quantum ad nau
fragium utrum uno grandi fluctu nauis
operiatur & obruatur an paulatim aqua
ſubrepens in ſentinam per negligentiam
culpam derelicta atque contempta com-
pleat nauem ſubmergat propter hoc ie-
iunia eleemoſyne. & orationes inuigi-
lent in quibus tamen dicimus. dimitte no
bis debita noſtra ſicut & nos te. Manife-
ſtamus nos habere quod nobis dimittatur
atque in his uerbis humiliantes animas
noſtras quotidianam quodammodo pœ-
nitentiam agere non ceſſamus. Tertia a-
ctio pœnitentiæ eſt quæ pro illis pecca-
tis ſubeũda eſt quæ liber decalogus con-
tinet. & de quibus apoſtulus ait. ſi nos e-
nim iudicaremus. nõ utique à domino iu
dicaremur ut probantur hæc de pœ. di. 1.
4 tres ſunt actiones. ¶† Itẽ tres ſunt ſpecies
pœnitentiæ ſolennis. publica. & priuata.
Solẽnis pœnitẽtia eſt illa de qua agitur.
l. di. in capite. hæc autem ſolẽnis imponi
tur ab epiſcopo tantũ uel ipſius mandato
& imponẽda eſt de crimine publico & uul
gariſſimo quod totam commouet urbem.
ut. 26. q. 6. c. ul. Hæc pœnitentia non eſt
reiterabilis. quia ſacramentalis. ut. l. diſt.
confirmandum &. c. alienum. Et no. ſupra
de hac materia de ſacra. non iteran. §. ho
rum. Hæc pœnitentia non debet imponi
clerico niſi depoſito & qui eã egerit pro-
moueri nõ debet ut in præalleg. iuribus.
nec matrimoniũ cõtrahere. nec militiam
aſſumere. ut. 33. q. 2. §. de pœnitentibus. &
c. antiqui. &. c. de his. & infra e. ti. c. 2. Sed
de hac materia no. plenius ſupra de eo
qui du. in ma. quã pol. per adul. §. ſunt &
alia crimina. Alià uero iteratur quotiens
opus fuerit ut de pœ. di. 3. c. reperiuntur ſe
pties. &. c. ad hæc inſtant. Item poſt talẽ
pœnitentiã non poteſt quis clericus fieri
neque miles. ut. 33. q. 2. admonere. nec lai
calem habitum deferre. l. diſt. c. ul. tamen
ſecundum regulam eccleſiaſticam uiuere
debet ut de pœ. di. 5. cõtrariũ. &. c. falſas.
& eſt cõueniẽdus ſub iudice eccleſiaſtico.
5 11. q. 1. aliud. de pœ. di. 1. aliud. ¶† Publica
pœnitẽtia eſt cũ alicui imponitur peregri
natio cum baculo cubitali uel cũ aliquo
genere ueſtis religioſæ ut de pœ. di. 6. ſa-
cerdos. Item cum quis propter delictum
inuitus intruditur in monaſterium. ut. l.
di. ſi ille. Qui ultro qui utiq;. qui nil aliud
dicẽdus eſt niſi pęnitens propter ſimilitu
dinẽ in uigilijs & in ieiunijs, ne ſit contra
rium quod legitur 2. q. 1. in primis. ubi epi
ſcopi in monaſteriũ intruſi ad agendã pœ
nitentiam poſt ſex menſes ſuo ordini reſti
tuuntur uel ubi agitur de temporaliter in-
truſis. Nos autem egimus de intruſis per-
petuo & eadem ſimilitudine dicitur quis
agere publicam pœnitentiam in propria
domo. ut 32. quæſtio. 2. admonere. Dicitur
aut publica uel quia publico crimine im-
ponitur & hanc imponere poteſt ſim-
plex ſacerdos. non enim inuenio prohibi
tum. & hæc imponi non debet niſi de-
poſito & pro crimine publico & enormi.
ut de pe. di. 6. ſacerdos infra e. quæſitum.
6 ¶† Priuata pœnitentia eſt quæ cotidie im
ponitur his qui ſecreta peccata confi-
tentur. ¶ An autem peccata in pænitẽ-
tia dimiſſa redeant per peccatorum re-
cidiuam, uariæ ſunt opiniones doc

iuris. Quidam enim ſimpliciter dicũt q̄
redeant non ſolum quo ad reatum ſed
etiam quo ad eſſentiã & pęnam, & in hoc
declinare uidetur Gra. de pæ. di. 4. c. ult.
ubi dicit ſicut ergo bona quę peccato mo
riuntur per pænitentiam reuiuiſcunt ad
præmium, ſic & mala quæ per pæniten-
tiam delentur reuiuiſcunt ad ſupplicium.
unde propheta ex perſona pænitentis de
plorat dicens, putruerunt & corruptæ ſũt
cicatrices meæ id eſt, plagæ meæ ſanatæ
ſunt per baptiſmum. Hinc etiam idẽ pro-
pheta. Quamuis in fide & ſacramẽto cir-
cumciſionis ab originali peccato ſe mun-
datum cognoſceret tamen adulterium &
homicidium quod commiſerat illud reui
uiſce intelligens non ſine cauſa inter cæ-
tera confitetur. Et dicit. Ecce enim in Ini
quitatibus conceptus ſum & in pec. &c. ut
de pæ. di. 3. c. ultimo. & penul. & actio ſe-
mel perempta reſtituitur. ff. ſi ex noxia.
cauſa agitur. l. ſed alio iure, in fi. Alij di-
cunt quod non redeũt illa ſed alia eiuſdẽ
generis. cum enim ſimilia forte prioribus
committamus, redeunt peccata non eadẽ
ſed alia eiuſdem generis quadam ſimili-
tudine, ſicut & flores dicũtur redire in ue
re. Tertij dicunt quòd peccata tantum re
deũt propter aliquod ex his quattuor pec
catis ſcilicet odium fraternum ut in euã-
gelio Serue nequam &c. propter crimen
apoſtaſiæ quecunque enim poſt baptiſma
ſiue priuatas hæretica ſiue mundana cupi
ditas arripiunt mox omnium proſternet
in ima ultiorum. ut de pæ. diſt. 3. quecun-
que. propter pænitentiam penitentiæ ar.
18. q. 4. ſunt qui opes. Item propter con-
temptum pænitendi ut de pæ. diſ. 3. apo-
ſtolus. Quarti dicunt ſemel dimiſſa non
redeunt ſemel enim in abolitionem miſ-
ſa punitio recidiuo dolore iterari non de
bet ſecundum imitationem diuinæ clemẽ
tiæ quæ dimiſſa peccata in ultionem ueni
7 re non patitur ut 23. q. 4. ſi illic † & alibi
dicitur eleemoſina a morte liberat non
utiq; a morte illa quã ſemel ſanguis Chri
ſti extinxit & aqua nos ſalutaris baptiſ-
mi. & redemptoris gratia liberauit ſed ab
ea quæ per delicta poſtmodũ ſerpit ut de
pæ. diſt. 1. c. miror. Idem dicũt quòd nõ
eſt idem in bonis & in malis ut ſic mala
redeant ſicut & bona reuiuiſcunt. ſicut &
alibi in conſimili dicit Auguſtinus: non
enim ſic culpa communicatur per alte-
rius uoluntatem: quemadmodum gratia
per ſpiritusſancti unitatem ut de conſe. di.
4. quæris, circa prin. In hac autem ueritá
te ſequor doctores meos dicentes non re
dire peccata. dicuntur autem redire quia
remiſſionis beneficium ſequenti culpa a-
mittitur ob ingratitudinem, nam is qui
poſt pænitentiam deliquit. ita priuabitur
gratia ſpiritusſancti propter ſequens de-
lictum ac ſi nulla peccata dimiſſa fuiſſent
ut de pæ. di. 5. fratres, & omnes auctorita
tes quæ innuũt peccata redire hoc perſo-
nare uidentur ſcilicet quòd ita quis puniẽ
8 dus eſt pro peccatis ſequẽtibus ac ſi ei nõ
fuiſſent dimiſſa priora. ¶ † Tria ſunt ne-
ceſſaria in uera pænitentia cordis contri-
tio. oris confeſſio & operis ſatisfactio. ut
de pæ. di. 1. perfecta pænitẽtia. quia enim
tribus modis deum offendimus delecta-
tione cogitationis. imprudentia locutio-
nis. & in ſuperbia operis. ut contraria cõ
trarijs curentur. Et quia ſecundum regu-
lam iuris omnis res per quaſcunq; cauſas
naſcitur per eaſdem diſſoluitur infra de
reg. iuris omnis. tribus modis oppoſitis
ſatisfaciamus. Cordis contritio eſt oppo
ſita cogitationi malæ. oris confeſſio ĩpru-
denti locutioni. & ſatisfactio ſuperbiæ
operi. De his tribus gradibus per quos
deuenitur ad conſumationem peccati di-
cit Hiere. Primum peccatum eſt cogi-
taſſe quæ mala ſunt. Secundum aquie-
uiſſe cogitationibus peruerſis. Tertium
quod menti decreueris opere compleuiſ-
ſe. Aijcitur & quartum ſcilicet poſt pec-
catum non agere pænitentiam & ſuo ſibi
complacere delicto. Et ſic exponit Hie-
ro. uerba. Amos prophetæ comminantis
Ezechieli regi Damaſci & dicentis ſupra
tribus ſceleribus Damaſci & ſuper quar-
tum non conuertam eum ut de pæ. di.
1. ſuper tribus. Hij ſunt tres mortui quos
dominus legitur ſuſcitaſſe. Filia archiſy-
nagogi. ut de pæ. di. 1. § nõ ſunt hæc. &. c.
quem

quem pœnitet in ſi. Filius uiduæ. ut de
pœ.diſtin.1.fleat. & de pœ.diſt.1.quantũ
libet. Puellam ſuſcitauit in domo & ſic
intus ſuſcitauit quam inuenit. ecce pec-
catum cogitationis. puerum ſuſcitauit in
porta ciuitatis. ecce peccatum locutio-
nis Lazarum in ſepulchro quatriduanum
& iam fetentem. ecce peccatum opera-
tionis. quos. enim extra inuenit extra ſu
ſcitauit. hus duos ſuſcitauit lachrimis
flentium. flebat, enim turba poſt filium ui
duæ Flebat Martha & Maria ſupplican-
tes pro fratre. Flebat & turba quæ Mariã
fuerat ſecuta lachrymis Mariæ admonica
in quo docemur publice peccantibus non
proprium. ſed eccleſiæ ſufficere meritum
hæc probantur de pœ.diſt.1.quem pœni-
tet circa ſi. Et ideo dicit Ambro. flebat
pro te mater. eccleſia & culpam tuam la-
9 chrymis lauet ut de pe.di.1.fleat.¶ † Cor
dis contritio eſt dolor de pecato cum pro
poſito confitendi & ſatisfaciendi. & non
ſit ſatis quod doleat. ſed ex fide doleat &
non ſemper doluiſſe, doleat. ut de pœ.di.
3.ſi apoſtolus in ſi. hæc contritio præcipi
tur per prophetam dicentem. ſcindite cor
da ueſtra ut de pœ.di.1.ſcindite. Vel cor-
dis contritio eſt conuerſio cordis à malo
ad bonum. a dyabolo ad Deum. iuxta il-
lud. conuertimini ad me & ego conuer-
tar ad uos. conuerſio cordis eſt undi uer-
10 ſio. ut de pœ.diſt.1.conuertimini.¶ † An
autem ad delendum peccatum contritio
cordis ſufficiat quæſtio eſt & in hac docto
res diſſentiũt. Nam quidam dicunt quod
ſola contritio cordis non deleat ubi ſa-
cerdotis copia habetur. ut de pœ.di.1.c.
ulti. Gra. dixit hoc arbitrio lectoris re-
linquendum. ut de pœ.di.1.§.quibus aucto-
ritatibus. Alij dicunt ſufficere cordis con
tritionem ſi facultas non ſuppetat pœni-
tendi argu.65.di. due. Alij autem hoc ne-
gant & dicunt quod ſicut tribus modis
Deum offendimus. corde ore. & opere.
ſic & tribus modis ſatisfaciendum eſt. ut
de pœ.diſt.3. perfecta. unde dicunt tria
eſſe neceſſaria. cordis contritionem.
oris confeſſionem & operis ſatisfationẽ.
ut de pœ.di.3.perfecta. Auctoritates autẽ
illas quæ dicunt peccata dimitti ſola con
tritione aſſerunt intelligendas eſſe cum
oris confeſſionem articulus neceſſitatis
excludit. ſcilicet cum quis uere conteri-
tur. ſed morte præuenitur. uel aliquo iu-
ſto impedimento confiteri uel ſatisface-
re præpeditur. Quarti dicunt conditiona
lem fieri remiſſionem per cordis contri-
tionem. ſ. ſi ſequatur oris confeſſio & ope
ris ſatisfactio. ut de pœ.diſtin.3. ſane. Sed
Hug. dixit ſola cordis contritione deleri
peccatum in adulto. ut de pœ.di.1.magna
Si uere conteritur & proponit non peca-
re. & de commiſſus confiteri & ſatisface-
re. ſed ſi poſtea oris confeſſio & operis ſa
tisfactio non ſequatur peccatũ iam dimiſ
ſum non in contritione redit. ſed peccat
mortaliter is qui poteſt confiteri & ſatis
facere & omitti. Et auctoritates quæ di-
cunt peccata non dimitti ſine oris con-
feſſione & operis ſatisfactione intelligit
ipſe de interiori confeſſione quæ eſt re-
cognitio peccati uel propoſitum confite-
di uel gratia qua ſic homo diſponitur ut
doleat de peccato & uelit confiteri ſi lo-
cus & tempus affuerit. & eodem modo
intelligit de interiori ſatisfactione quæ
eſt dolor interior & amaritudo animæ ut
de pœ.di.3.ſatisfactio.&.c.ſi apoſtolus, &
de pœ.di.1.§. his uerbis. Sed ſi ei oppone
retur ſic cum ſola contrictione delentur
peccata ad quid opus eſt oris confeſſio &
operis ſatisfactio quare dicitur peccari
mortaliter ſi hæc non interueniant cum
oportunitas detur. reſpondebat ipſe & di
cit neceſſaria ſunt ad humilitatem & iuſti
ciam exercendam. ut de pœ.di.3. prodi-
tor & ut ſatisfaciat eccleſiæ quæ læſa eſt
ex peccato. Verius tamẽ credo quod nec
cordis cõtritio nec oris cõfeſſio nec ſatiſ
factio peccata dimittit ſed ſola gratia
Dei. Vnde Ambro. uerbũ Dei tollit pec-
cata mũdi ut de pœ.di.1.uerbũ. Augu. ne-
mo tollit peccata mundi Chriſtus ſolus
qui eſt agnus tollens peccata mundi, de
con.di.4 nemo. ſed cordis contritione ꝯ
interior contritio gratia tamen in omni-
bus præueniẽte. Nam quicquid habes me
riti præuentrix gratia donat. Nã Deus in

præter

præter ſua dona coronat ut de con.diſt.3.
gratia . unde peccati remiſſio attribuen-
da eſt gratie Dei quæ eſt cauſa cauſæ na-
turaliter gratia præcedit contritionem &
ſequitur dilecto. quoniam qui gratiā ha-
bet diligit & dilectionem ſequitur con-
tritio qui enim diligit conteritur contri-
tionem ſequitur peccatorū remiſſio pro-
ceſſus iuſte colligitur de pæ.diſt.1.omnis
qui non diligit. charitas autem eſt uia ad
contritionem peccatorū remiſſionem ſi-
cut enim ſine uia nullus peruenit quo ten
dit, ita ſine charitate quæ dicta eſt uia nō
ambulare poſſunt homines ſed errare ut
de pæ.diſt.2. charitas quòd autem proxi-
mè ſupra dixi. quòd ſolus Chriſtus tollit
peccata mūdi nō excludit pater filius nec
ſpiritusſanctus quia inſeparabilia ſunt o-
pera dignitatis trinitatis . ut de con. di.3.
omnes,in fi.& di.4.quomodo circa me.&
quod hæc opinio ſit uera patet per exem
plum Lazari quem Dominus prius ſuſci
tauit & uiuificauit dicens Lazare ueni fo-
ras & poſtmodum is qui uiuus fuerat e-
greſſus eſt a diſcipulis ſolutus . ut 11.q. 3.
tunc uera eſt abſolutio præſidentis. patet
hoc per decem leproſos qui in uia mun-
dati ſunt antequā ad ſacerdotes uenirēt.
Itē exemplo leproſi quem dominus mun
dauit & poſtea ut ſacerdoti ſacrificiū of-
ferret ex lege præcepti. ut de pæ.di.1.§.ſi
autem cor noſtrum.ſacerdos igitur ei cui
dominus iam propter contritionem pec-
catum indulſit imponit ſatisfactionem &
pœnam temporalem remitti: & ſic intel-
ligo de pœ.di.1. multiplex. & c. quē pæ-
nitet in fi.& de pæ. di. 5. conſideret in fi.
11 Qualiter autem ſatisfieri pro peccato de
beat relinquitur arbitrio ſacerdotis qui
iudex eſt animarum conſtitutus ut de pæ.
di.1.uerbum. Igitur dominus remittit pœ
nam æternam,ſacerdos autem tempora-
lem , quia pro peccato duplex pæna debe
tur æterna & temporalis ut de pæn.diſ.1.
12 ſi peccatum &.ca. ſicut primi. † Sciendū
eſt autem quod & ſi pænitentia illorum
qui de peccatis quibuſdam confitētur de
quibuſdam non & ſi confiteantur de om-
nibus dicunt tamen de quibuſdam ſe ab-
ſtinere non poſſe nam non ſic eſt eorum
cōfeſſio admittēda & crebris ac ſalubri-
bus monitis eſt pænitentia inducenda ut
infra c.quod quidam. & hoc ideo eſt quia
ſentiet fructus huiuſmodi pænitentiæ cū
de alijs pænitentiam egerint ut de pæ. di.
13 3.in fi. ¶†Sed quid ſi non pæniteāt de a-
lij nunquid ualebit eius pænitentia alijs.
Reſpōdeo ſic nam omnia bona quæ quis
in hac uita facit proderūt ei ad uitā eter
nam promerendam aut ad minus ſuppli-
cium ſubeundum : ut de pæ. di. 3. ſi quis
autem. Aut ad bona temporalia aſſequen
da. ut 12. q. 2. ſi quilibet . aut ad hoc ut
deus citius illuſtret cor ipſius ad uerā pæ-
nitentiam ut de pæ. diſt.5. falſas. & di.3.
§.ul. in fi.talis aūt pænitentia particularis
de qua ſuperius dixi ſi de alijs pænitentia
non accedat non prodeſt ad uitā æternā
ut de pæ. di.4.pænitentes.&.c.irriſor 24.
14 q.2.legatur. ¶†Sed nūquid compellēdus
eſt quis ad pænitentiam . Reſpondeo ſic
ut ſupra deſpon. ad audientiam. 23. q.3.
itaque.6.q.1.illi qui.22.q.1.prædicandū.
15 ¶†Sed nunquid ueniali cōfiteri tenetur ;
Videtur quòd non.nam illa delentur per
orationē dominicam ut de pæ. diſt.1.tres
aūt ſunt actiones & de pæ. di.3. de quoti
dianis. quod uerum intelligo niſi uenia-
le aliquod foret in conſuetudinem dedu-
ctum. quia nullum eſt adeo ueniale quod
non fiat mortale dum placet ut 25. di. §.
criminis.unde ebrietas ſi aſſueta ſit in nu
mero mortalium computatur ut 25. diſ.§.
alias eadem. cum alias ſit ueniale peccatū
ut 15. q.1. ſane in fi.niſi data ad hoc ope-
ra fiat ut 35.di. ante omnia.Sed & ſermo
quotidie ocioſus ut dicunt quidam morta
le inducit peccatum.licet alias uenialiter
peccet qui plus loquitur quā oportet. 25.
di. §. qui autem ſunt minuta puto tamen
melius & perfectius eſſe ſi tam de uenia-
libus quā de mortalibus quis confiteatur
de mortalibus & uenialibus habes quidā
16 exempl.25.di.§.criminis.¶†Facienda eſt
peccatorū confeſſio ſacerdoti cui data eſt
hæc poteſtas mediator enim dei & homi
nū homo dñs noſter Ieſus Chriſtus hanc
poteſtatē præpoſitis eccleſiæ dedit cō-
ſitentibus

ſitentibus peccata pœnitenti ſatisfactio-
nem darent ut de pœ.di.1. multiplex un-
de ſacerdos eſt iudex ut ea.di.uerbum.hoc
tamē fallit in ſacerdotibus religioſis quia
illi nec pœnitentias dare nec baptizare
nec prædicare poſſunt nec alia quæ ad cu-
ram animarum pertinent exercere niſi
fuerint à papa uel epiſcopo cum conſenſu
abbatis ſui uel ſuperioris conſtitui. ut.16.
queſt.1.peruenit.&.§.ecce. &.§. idem.
17 ¶ †Debeat autem confiteri quis proprio
ſacerdoti.ut infra eo.c.omnis & de pœ.di.
6.placuit. Hoc tamen fallit in.5. caſibus.
Primus eſt cum quis habet indiſcretū con
feſſorem, ut de pœn.di.6. placuit. qui. e-
nim confiteri uult quærat ſacerdotem ſciē
tem ligare & ſoluere ut de pœ. diſt.6. qui
uult,infra eo.c.omnis.§. ſacerdos.Secun-
dus cum alienus parochianus transfert
domicilium in parochiam meam, ſicut di
cimus in foro conuentionali. ut.ff. de iu.
hæres ſupra de fo.compe. ca.ulti. Tertius
cum uagabundus exiſtit. Quartus cum
quis derelicto domicilio nauigat uel inter
facit quirēs quo ſe transferat & ubi ſe con
ſtituat qui ſine domicilio & ſine paro-
chia eſt. ut.ff. ad municipa.l. Labeo in
princ.&.l.eius.§.celſus. Quintus cum a-
lienus parochianus peccat in parrochia
mea quantum ad peccatum illud contra-
hit forum animæ in parrochia in qua
delinquit. ut.6.quæſtio.3. placuit. Vnum
tamen non omitto quod magiſter Ray.
no. in ſumma ſua. eodem titul.quod pre-
sbyter parrochialis non poteſt audire
confeſsiones niſi ei ab epiſcopo fuerit da
ta poteſtas. quod mihi non placet. nam
parrochiæ ſunt diſtinctæ ſicut & diœce-
ſes. ut.13.quæſtio.1.ca.1. Item unuſquiſ-
que præsbyter parochialis ſuis terminis
ſit contentus. & taliter ſibi plebem com-
miſſam cuſtodiat ut ante tribunal æterni
iudicis ex omnibus ſibi commiſsis ra-
tionem reddat ut ibi dicitur. A iure igi-
tur data eſt hæc poteſtas ſacerdotibus
de pœ. diſtin.1.multiplex.c. uerbum. Et
ideo canones pœnitentiales ſcire debent.
ut.38.diſtin. nulli. &.c. quæ ſunt. & ideo
cum à iure habent licentiam audiendi cō
feſſiones non egerent licentia epiſcopo-
rum uel papæ ſicut frater Ray. dicit niſi
uelit illud quod dicit intelligere de licen-
tia generali quam ſacerdotes & maximè
parochiales in ſua ordinatione uel inſti-
tutione ſortiuntur. & eſt ſimile quod di-
citur alias ordinationes epiſcoporum au-
ctoritate apoſtolica ſunt celebrandæ. ut
64.diſtin.ordinationes. Itē notabis quod
epiſcopi nec non minores prælati exem-
pti præter ſui ſuperioris licentiam proui-
dunt & diſcretum poſſunt ſibi eligere cō
feſſorem infra eodem titu.c. ulti. Item &
aliud notabis quod ſi deſit copia ſacerdo
tum poteſt quis clerico uel etiam laico cō
fiteri ut de pe.diſt.1.quem pœnitet de cō.
18 diſt.4.ſanctū eſt.¶†Sed quid ſi quis a ſuo
ſacerdote licentiam petat ut ſibi liceat al
teri confiteri nec cauſam aſſignet. Sacer-
dos ſi ſe reputet ſufficientem licentiam
dare non debet. præſumere. enim debet
quod ideo hoc faciat ut confeſſionem eui
tet, erubeſcit enim homo eadem dicere
de quibus confeſſus fuerat. & ideo expe-
dit ut licentia denegetur. nam erubeſcen
tia partem remiſſionis habet. multum.n.
ſatisfactionis obtulit qui erubeſcentiæ do
minans nihil horum quæ commiſit dei
nuncio denegauit & in hoc quod quis per
ſeipſum dicit ſacerdoti & erubeſcentiam
uincit timore offenſi fit uenia criminis
ut de pen. diſtinct. 1. quem pœnitet.
19 ¶† Confiteatur quis ſacerdoti per ſemet-
ipſum non per nuncium uel per ſcriptum
ut in prædicto canone quā pertinet. Nec
obſtat alius canon qui dicit pœnitentiam
per ſcripturam recipiendam ut 30. quæſt.
5.qualis in fin. Illud enim intelligitur nō
de pœnitentijs in confeſſione ſed de ſacer
dotis iniunctione quæ in ſcriptis redigi-
tur ne obliuioni detur, unde prophetia
non dicit ſcribe ſed dictu iniquitates tuas
ut iuſtificeris ut de pœn.diſt.1.§.alij è cō
20 tra. † Debent autem non ſolum peccata
in confeſſione exprimi ſed & circunſtan-
tiæ peccatorum,ut de pœn.diſtinct 5. con
ſideret. Dixerunt tamen quidam quod
circunſtantiæ aggrauant peccatum, ita ut
in eodem genere delicti plus intelliga-

eſt eis ſubiecta in omnibus tẽporalibus. ut not.ſupra de locis reli. in princ. Cum laici & clerici ſingulariter eccleſias conſtruentes uel dotantes ſolum ius patronatus acquirunt. ut ſupra de iure patro.
12 nobis. ¶ † Item ſunt quibuſdam qui tale priuilegium obtinent ut non poſſunt ſuſpendi. interdici uel excommunicari ab aliquo archiepiſcopo uel epiſcopo quod priuilegium ſi ratione loci conceſſum eſt. clerici delinquentes in loco priuilegiato uel circa rem priuilegiatam puniri ab ordinario non poſſunt niſi notorium eſſet delictum in quo omne priuilegium ceſſat. ut infra eodem titu.parentibus.& c.tua.Nam ceſſat auxilium iuris communis.ſ.appellatio ſupra de app.cum ſit Romana &.c.peruenit.C. quorum app. non re.l.2.Cæterum ſi alia beneficia habeant uel alia loca in quibus uel circa quæ delinquunt priuilegium non habet locum. ut infra eodem.c.cum capella. &.c. quoniam per confeſſionem. Item quidam habent priuilegium ut tempore generalis interdicti liceat ſuis confratribus non excommunicatis uel interdictis nominatim eccleſiaſticam concedere ſepulturã.quod de quibus confratribus intelligendum ſit
13 legitur infra eo.c.ut priuilegia. ¶ † Item nonnullis religioſis eſt indultum.ut cũ cõmunæ terræ fuerit interdictum. excõicatis & interdictis excluſis poſſunt ianuis clauſis ſuppreſſa uoce & non pulſatis cãpanis diuina officia celebrare. quòd ad epiſcopos hodie eſt extenſum. Sed illa priuilegia tunc utentur cum cauſam aliquam non præſtiterint interdicto uel aliquid fraudis ingeſſerint. ut infra eodem c. nonnullis cum enim cauſam non præſtant ceſſant a diuinis ſicut & ceſſant cũ propter eorum exceſſus ponitur interdictum infra eo.c.periſtis.Quærunt frequẽter religioſi quomodo ſubmiſſa uoce. Ad quod reſpondeo.ſ.legendo & non cantãdo.uel ſi cantando aut legendo ita plane. ut ab alijs qui ſunt extra eccleſiam audiri
14 non poſſint. ¶ † Item prædicatoribus & minoribus eſt indultum ut ubicunque fuerint.ſine parrochialis eccleſiæ præiudicio cum altari uiatico ualeant celebrare. quod eis licet ſine licentia prælatorum.
15 ut infra eodem.c. in his. ¶ † In ſumma ſciendum eſt quòd non omnes confratres religioſorum uti debent priuilegijs & libertatibus eorum. ſed illi qui omnino ſe transferunt ad eoſdem. ut infra eo. cum & plantare.§.de confratribus & infra eod.c.penult.ſicut nec dicitur quis de numero militum priuſquam fuerit inter eos.ut.ff.de mili.teſta.l.ex eo. Et miles ſi comitatu accepto remanet in domo ſua. non habet priuilegium abſentis cauſa rei publicæ. ut.ff.quibus ex cau.maio.l. miles. Illi tamen confratres adhuc in ſeculo remanentes. priuilegiorũ ordini ſunt oblati. ut qui eis ſua dona. dederint inter uiuos retento ſibi quãdiu uixerint uſu fructu. recipi poſſunt ad eccleſiaſticam ſepulturam apud religioſos tempore in-
16 terdicti infra eod.tit.ut priuilegia. ¶ † Itẽ notabis quod omnis cenſualis romanæ eccleſiæ eſt exemptus. Nam aliquando cenſus ſoluitur ad indicium libertatis aliquando ad indicium percepte protectionis. ut infra eod.accepimus.Item per innouationem priuilegij nihil noui iuris acquiritur ſed uetus tantummodo conſeruatur.ut infra eo. ex parte. Et licet hoc per implorationem officij petatur & fiat ſi tamen pars contradicat aduerſa innouatio fieri non debet niſi cauſa cõtradictionis audita. ut ſupra de confirma. uti. uel inuti.cum dilecta & accedunt ad hoc ſimilia bona.ff.de aboli.l.nam ita diuus.ff.de minor.l.cauſas. C. de auct. præſtan.l.ultima.ff.de natu. teſtit. lege ſecunda. C. ſi minor ſe ab hæredi. abſti. in authentica ad hoc.

Summarium

1 *Purgatio quid ſit, & quot ſunt ſpecies purgationis.*
2 *Purgatio cui & quando ſit indicenda.*
3 *Purgationis forma.*
4 *Purgatus an poßit ſuper eo de quo purgatus eſt accuſari.*

Tenu

5 *Pœna quæ ſit imponenda deficienti in pur-
gatione.*

¶DE PVRGATIONE CA-
nonica. Rubrica.

HActenus tractatum eſt in hoc li-
bro de delictis & exceſſibus. Sed
quia in his ſæpius ad purgationẽ
peruenitur. ideo ſubiicitur hic rubrica
de purgatione canonica. ¶Videamus igi
tur quid ſit purgatio. quot eius ſpecies.
Quando indicenda ſit purgatio. qualiter
facienda. quis numerus purgatorum &
an purgatus ſuper eo de quo ſe purgauit
ualeat accuſari.& quæ ſit pœna deficien
1 tis in purgatione. ¶†Purgatio eſt de obie
cto crimine innocentiæ oſtenſio.¶†Spe-
cies purgationis ſunt due canonica & uul
garis.Canonica per iuramentum. Vul-
garis per ferrum candens. per duellum.
per aquam frigidam ſiue bulientem.Ca-
nonica approbatur. uulgaris reprobatur.
ut 2.q.4.monachia.infra eo.c. ex tuarum
2 infra eod.tit.proxim.per totum.¶†Purga
tio indicenda eſt infamato de crimine.
dummodo infamatus ſit apud bonos &
graues & infamia non habuerit ortum ab
inimicis. ut infra eod.cum in iuuentute.
Sed quamuis generaliter ratione crimi-
nis purgatio indicatur indicitur aliquan
do ratione defectus. ut infra eod. titu.c.
accedens. Aliquando propter ſurreptio-
nem. ut ſupra de off.ord.ex parte.aliquan
do in mere ciuilibus purgatio indicitur
ut uidetur ſupra de ſenten.& re iud.quod
ad conſultationem ſecundum unam lectu
3 ram.¶†Forma purgationis hæc eſt quia
iurabit infamatus ſe immunem à crimine
quo infamatur.purgatores iurabunt ſe cre
dere uerum illum iuraſſe. ut infra eodem
quoties.&.c.ultimo. Aliter autem depo-
nere non deberent ne ſubirent anceps
periurium. ut.ff.de in litem iurando.l.ui-
deamus.&.ff. rerum amota.l. marcellus.
Numerus autem purgatorum eſt ut epi-
ſcopus ſe purget cum.12.ordinis ſui ſacer
dos cum ſex. diaconus cum tribus. ut.2.
quæſt.5.omnibus ſimili. & c.præsbyter ſi
à plebe. Vnde uerſus.Pontificem parium
manus purgat duodena. ſexta ſacerdo-
tem leuitem tertia purgat. Quem plebs
infamat purgabitur in manifeſto. Quem
chorus ante chorum ſua ſit purgatio præ
ſto. Vbi enim contingit malum ibi mo-
riatur. ut.2. quæſt.1. ſi peccauerit. hodie
numerus compurgatorum arbitrarius eſt
inſpecta perſonæ qualitate & infamiæ
quantitate ut infra eodem.c.cum in iuuen
tute ſupra de accu. cum. P. &.2. quæſtio.
5.omnibus. in fi. & ideo adijciuntur alij
uerſus hic. Hoc hodie tamen iudicis arbi
trio reſtat. Maior maiori minor eſt adhi
4 benda minori.¶ † Nunc uideamus an pur
gatus poſſit ſuper eo de quo purgatus eſt
accuſari. & in hoc dicunt quidam quod
ſi accuſationem præcedente purgatio in-
dicatur purgatus iterum accuſari non po
teſt ſupra de accu. de his.23. quæſtio.3.
ſi illic. ne de huius hominis facto ſæ-
pius quæ atur.ff.nau.cau.ſta.l.licet præ-
terquam in caſibus. ff.de præuarica. l.3.
de accu.ſed cui.§.hijſdem. Secus ſi nulla
accuſatione præcedente. nam tunc poſt
purgationem denuo poterit accuſari 2.
q.5.hoc habet proprium. & .c. mennam.
Ibi enim purgatus ſe purgat ſi tamen ceſ
ſauerit accuſator & ſi nullus eum accu-
ſet. innuit ergo quòd poſt primam pur-
gationem admittatur accuſatio. argum.
ad idem 33.q.2.admonere.ubi quis poſt
pœnitentiam accuſatur. Item ſicut poſt
abſolutionem indicitur purgatio ita poſt
purgationem admittenda eſt accuſatio.
ſupra de accuſ. ueniens. Alij uerò dicunt
quod ſiue accuſatione præcedente ſiue
non purgatio indicatur. Purgatus de
eodem non poterit iterum accuſari
quia ſacramentum eſt maioris aucto-
ritatis quam ſententia. ut .ff. de iureiu-
rand.l.2. & iuramentum bona fide exa-
ctum. conſumit actionem popularem.
ut.ff.eodem titulo.l.eum qui.§. in popu-
laribus.Puto quod purgatus non poſſit ac
cuſari ſuper eo de quo ſe purgauit niſi ac-

cuſans ſuum dolorem proſequatur doceat & ſuam purgationem indictam ſe ignoraſſe.argu.ad hoc.ff.de accu. ſi cui.§. hiiſdem & ſupra qui ma.accuſ. poſ. cum in tua. Vel niſi uelit probare de iteraſſe purgatum. quod fieri poteſt cum iuramẽtum ſit iudiciale. & contra iuramentum iudiciale probari poſſit. ut.ff. de iu. iur.l.
5 admouendi.¶ † Reſtat uidere quæ pœna imponenda ſit ei qui deficit in purgatione. in quo regulam trado. ſicut quis puniretur de crimine de quo impetebatur conſiderato modo agendi ſic punietur ſi in purgatione deficiat. unde ſi per modum accuſationis agebatur de crimine & deficiente accuſatore purgatio indicatur ſi purgandus in purgatione deficiat deponetur.ut infra de ſimo.de hoc.& infra eod.ca.inter ſollicitudines.in ſi. Sed ſi uelis dicere quòd illa decre. interloquatur in inquiſitione non in accuſatione. tunc dices quod ibi in inquiſitum fuit de enormi crimine. ſcilicet de crimine hæreſis. de quo etiam per modum inquiſitionis facienda fuiſſet depoſitio propter ſolennem exautorizationem rei per modum illum conuicti. ut ſupra de accu.inquiſitioni & ſupra de ſimo. per tuas. Ex propterea eadem pœna imponitur ex defectu purgationis quæ ex inquiſitione deſcendit. Sed aliquantulum obſtat ſupra de ſimo. inſinuatum. ubi defectus purgationis deſcendentis ex inquiſitione ſuper ſimonia quæ eſt enormis. ut ſupra de accu. inquiſi.inducit tantummodo priuationẽ beneficij. Ad quod reſpondeo. Ibi plurimi erant. & ideo graue erat deponi omnes ut ſupra de cle.ex. mi.latores. Si uero crimen proponatur in modum exceptionis contra aliquẽ ut a beneficio excludatur defectus purgationis deſcẽdẽtis de crimine ſic propoſito excluſionem a beneficio inducit ut ſupra de accu.c.accedens.

Summarium

1 *Purgatio uulgaris qui ſit, & quare ſit prohibita num.2.*

3 *Sententia inſurgens ex purgatione uulgari an ualeat retractari.*

¶DE PVRGATIONE VVLgari. Rubrica.

DIctum eſt ſupra de purgatione canonica. nunc dicamus de purgatione uulgari. ¶ Videndum eſt igitur quid ſit uulgaris purgatio. quare ſit prohibita. an huiuſmodi purgationi ſte-
1 tur.¶† Eſt igitur ſciendum quod uulgaris purgatio dicitur quam ſibi uulgus inſtituit.ſ.per duellum.aquam & ignem.ut infra eod.tit.per totum 2.q.4.monarchiam
2 mennam conſuluiſti. ¶ † Triplex autem eſt ratio quare huiuſmodi purgatio prohibetur. Prima quia hæc facta fuit inuidia fabricante ut in.c.Mennam. Secunda, quia deus intemptari uidetur. ut infra eo. c.ulti. Tertia quia plerunq; innocens cõdemnatur infra eo.c.ſignificantibus, deus autem temptari non debet.ut 22.q.2.quare. & officium athletarum hodie reprobatur.etiam ſecundum leges.ut.C. de gladia.l.1.lib.11.licet ſit arg.contra.ff. ad.l. Aquil.l.qua actione.§.ſi quis in colluca-
3 tione. ¶ † Vltimo modo uidendum eſt an ſententia quæ ex tali purgatione uel probatione conſurgit detecto errore ualeat retractari. Ad quod dico quod ſic quia talis ſententia lata eſt contra ius ſcriptum. & ideo nulla 2.q.6.§. diffinitiua. in uer. ſi ſententia &.C.de ſenten. interloc. om. iudicium.l. prolatam. Vel dico quod retractatur aliquando ſententia ueritate comperta.ut.ff.de condit.ſine cauſa.l. ſi fullo. quandoque propter delictum aduerſarij ut.ff.de iureiur. admonendi. Vel dic quod propter probabilem errorem ſententia reuocatur ut ſupra de frigidis & maleficiatis fraternitatis in ſi.&.ff.quãdo actio. de pec.eſt an.l.1.§.ult.35.q.9.ſententiam & c. graue.

Summarium

1 *Iniuria quid dicatur.*

2 *Iniuriam qui facere poſſint.*

3 *Iniuria quot modis fiat.*

4 *Actio iniuriarum cui detur.*

5 *Actio iniuriarum eſt famoſa.*

Dam-

6 *Damnum quid ſit.*
7 *Actio de damno dato cui competat, & quando locum habeat.*
8 *Actio legis Aquiliæ cui & quando detur.*
9 *Aquiliæ legis quot capita, & qualiter ex eis agatur.*
Pecudum nomine quæ animalia ueniant.
10 *Ratio quare maior ſit æſtimatio in primo capite legis Aquiliæ quam in ſecundo.*

¶DE INIVRIIS ET DAMno dato. Rubr.

TRactatum eſt ſupra de crimini-
bus & exceſſibus, ſed quia ex his
iniuriæ proueniunt & damna fre
quentius inferuntur, ideo ſubſequitur
hic rubrica de iniurijs & damno dato.
¶Videndum eſt igitur quot modis dica-
tur iniuria, quis poſſit iniuriam facere,
quibus modis fiat cui detur hæc actio &
contra quos, inquantum detur, & qualis
1 ſit pœna uidebimus de dãno dato. ¶†Ge-
neraliter iniuria dicitur omne quod iure
non fit. Specialiter autem dicitur iniuria
iniquitas uel iuſtitia iudicantis quaſi ius
iniquum ex eo dicta quòd iuſtitia & iure
caret. dicitur & iniuria culpa. ut in .l. A-
quilia dicitur iniuria contumelia. ut in-
ſti.eod.tit. in princ.& .ff.eod.titu.in prin.
&.l.apud Labeonem.§.conuicium & .C.
2 abduxiſſe.¶†Poſſunt facere iniuriam qui
& pati poſſunt: quod fallit in furioſis &
pueris non doli capacibus quibus iniuria
fieri poteſt ipſi autem alijs facere nõ poſ
ſunt.ut.ff.eod.titu.l.id quod & 15.q.1.il-
3 lud. ¶† Fit autem iniuria tribus modis.
Re, uerbis & literis. Re cum manus infe-
runtur. ut.ff.eod.titu.l.1.§.iniuriam.uer-
bis quoties manus non inferuntur ſed
conuicium fit ut eodem titulo.l.1.§. uer-
bis infra eodem.c.olim. Quid autem ſit
conuicium & quomodo uel qualiter fiat
legitur.ff. eodem titulo.l.item apud La-
beonem.§.conuicium. Literis cum ad in
famiam alicuius libellum uel carmen fa-
moſum quis conficit uel conſcribit uel
edit.ff.eodem titulo.l.item apud Labeo-
nem.§.item ait prætor. ne quid infaman
di cauſa cum ſequentibus.§.&.5.q.1.qui-
dam maligni ſpiritus, de quo agi, poteſt,
criminaliter ſecundum leges ſcilicet ad
pœnam capitis tam contra illum qui fe-
cit quã contra ipſum qui inuenit niſi cor-
ruperit uel combuſſerit uel nulli reuela-
uerit inuentum ut.C.de famo.li.l.1. & 5.
q.1. ſi quis famoſum. Poteſt & ciuiliter
agi iniuriarum ſicut dictum eſt. Secundũ
canones qui libellum famoſum conficit
flagellatur & excommunicatur. ut.5.q.
qui in alterius &.c. hi qui. ſed ſi certum
eſſet quis confecerit poteſt accuſari & de
poni cum ſit graue peccatum & accuſa-
tione & damnatione digniſſimum.25.di.
4 nunc autem. ¶ † Iniuriarum actio datur
iniuriam paſſo. patitur autem quis iniu-
riam in ſeipſo in filio quem habet in po-
teſtate inſti. eod.titul.§.patitur.& epiſco
pus in clericis & abbas in monachis ſimi
litudinis ratione. Item patitur quis iniu-
riam in ſeruo ſi ad ſuggeſtionem domini
cient leuis iniuria fiat uel non ad ſugge-
ſtionem domini atrox. ut inſti. eod.titul.
§. ſeruus autem.ff.eodem titu.l. apud La-
beonem.§.prætor ait &.§.ſi quis. ¶ Item
patitur quis iniuriam in uxore quæ ſi ſit
filia fami.tribus perſonis datur actio, mu
lieri paſſæ iniuriam, patri. & uiro, nec
una actio conſumitur per aliam. Sed ſi
fiat iniuria uiro, actio non datur uxori
quia uxores à uiris non uiri uxoribus de-
fendi æquum eſt.ff, eodem tit.l.1.§.ult. &
l.2. Et ſponſo datur iniuriarum actio ſi
iniuria fiat ſponſæ.ff.eodem titulo.l.item
apud Labeonem:§.ſponſum quoq;. quod
intelligo in ſponſa de præſenti. Item da-
tur iniuriarum actio hæredi propter in-
iuriam irrogatam cadaueri defuncti cu-
jus hæres exiſtit uel ſi fama defuncti fue-
rit laceſſita.ut.ff.eo.ti.l.1.§.per ſemetip
ſus ipſos. ¶ Non ſolum autem iniuria-
rum actio datur contra eum qui percuſſit
ſed etiam contra eum qui dolo fecit uel
iurauit ut cui mala pugno perciteretur.
ut inſti. eodem titulo §. non ſolum.§. ſi
mandato,&.§. proculus. Eſt autem ſcien-
dum quod cũ in hoc actione facienda eſt
condẽnatio pecuniaria ſic peruenitur ad

eam nam

eam nam poſtquam de iniuria fuerit in iu
dicio facta fides iudex deferet iuramentũ
iniuriam paſſo. ut iuret quãtum uellet de-
diſſe de ſuo priuſquam talem iniuriam pa
teretur. & quia homines animo ſe iurarẽt
prius iudex trahit certam quantitatem in
fra quam iuretur in quo conſiderabit qua
litatem perſonæ iniuriam paſſæ. Nam ſe-
cundum gradum dignitatis uitæque ho-
neſtatẽ creſcit ac minuitur æſtimatio in-
iuriæ. ut inſtitu. eodem. §. pœna. & ſimi-
lis taxatio fit alias. 3. q. 3. §. ſpacium uer-
ſic. quòd fieri. C. unde ui. ſi quando ſu-
pra quòd metus cauſa. cap. ulti. ſed poſt-
quam iuratum fuerit nõ licebit iudici in
minori quantitate condẽnare. C. de iudi.
autẽ. hodie & in auten. de iudæ. §. opor
tet. col. 6. & ſic intelligo infra eo. olim.
5 † Hæc actio famoſa eſt ut. ff. de his qui no
tan. infa. l. Athletas. §. ultimo. & C. ex
quib. cau. infa. irro. l. iniuriarum. & ſupra
de ſenten. & re iudi. cum te. ¶ Reſtat ui-
6 dere de damno dato. † Videndum eſt igi
tur quid ſit damnum. cui competat actio
de dando & inquantum & qualiter. ¶ Dã
num eſt diminutio uel ademptio patri-
7 monij. ut. ff. de dãno infecto. l. 3. ¶ † Dam-
num autẽ datur aut in perſona hominis
aut in beſtijs & alijs rebus. Si in homine
aut in libero aut in ſeruo. ſi in libero ut
quia percuſſus & in perſona læſus agitur
ad impenſas factas in medicos infra eo. ca.
2. Dabitur autem libero homini utilis a-
ctio legis Aquil. non directa. quia mem-
brorum ſuorum nemo eſt dominus. ff. ad
l. Aqui. l. liber homo. & deformitatis ra-
tio. non habebitur quia liberi corpus nõ
recipit æſtimationem. ff. de his qui de. uel
effu. l. 1. §. hoc infectum. ff. ſi quadru pau.
fe. dica. l. ex hoc. ff. ad. l. Rod. de iactu. l. 2.
§. corporum. Si uerò ſeruus fuerit uulne-
ratus tenetur uulnerator domino ſerui in
quantum ſeruum deteriorem fecit. ff. ad.
8 l. Aquil. l. ſi ſeruũ. §. rupiſſe. † Poteſt & li-
ber homo percuſſus agere iniuriarum ex
l. Cor. quæ in tribus caſibus locum ha-
bet cum quis dicit ſe pulſatum. uerbera-
tum. domumue eius ui introitam. ff. de iu
reiu. lex Cornel. Eſt autem differentia
inter pulſare. & uerberare. pulſamus ſine
dolore. uerberamus cum dolore. ut in ea.
l. §. inter hæc actio legis ac hero datur di
recta ideſt domino rei in qua damnũ da-
tum eſt. ff. ad le. Aquil. item mela. §. le-
gis. Nomine uero domini continetur hæ
reditas. ff. eo. titu. liber homo. §. ſi ſeruus.
Vtilis autem datur bonæ fidei poſſeſſori
& fructuario. ut in. l. prædicta item mela
§. ſi ſeruus. & §. ulti. Item cum quis foueã
uel ciſternam apparuit in loco aliquo &
animal uicini cecidit. qui foueam fecit
reddet pretium animalis mortui & ani-
mal mortuum erit eius. ut infra eo. ca. 2.
quod uerum ſi fouea in publico aperia-
tur ſecus ſi in priuato. ff. eo. tit. qui foueas
Quomodo autem animal alicuius dam-
num dat ſi motum ſit ad damnum dãdum
contra naturam ſui generis tenetur domi
nus uel dare quod nocuit pro noxa. uel re
ſtituere damnum ut infra e. ſi bos cornu-
peta. ff. ſi quadru. pau. fe. l. 1. §. & genera-
liter. contra naturam ſui generis moue-
tur bos ſi cornupetat ſeruum meum. Bo-
ues enim præſertim domiti ſolent man-
ſueti eſſe non cornupetæ. ſecus enim eſt
in equo dolore concitato. uel ab aliquo
ſtimulato calce feriente. nam tunc ceſſat
actio de pauperie. contra dominum &
agitur actione in factum cõtra illum qui
concitauit. ut. ff. ſi quadru. pau. fe. l. 1. §.
& generaliter. & ff. ad. l. Aquil. l. ſi ex pla
gis. §. quidam. Sed aliud eſt ſi equus ab
alio olfactus calcem reijciat & damnum
det. quia tunc dominus equi tenetur de
pauperie. ut. ff. ſi qua. pau. fe. l. agaſoſa.
Actio legis acquiliæ in ſimplũ datur ſed
in hoc ſimplo non ſolum corporis in quo
damnum datum eſt fit æſtimatio. ſed etiã
computantur omnes utilitates corpori ad
hærentes & etiam extrinſecæ ut proban-
tur hæc inſti. ad. l. Aqui. §. illud. ff. eod. ti.
ut ait lex. & l. proinde. & l. inde Nera-
cius. R. 11 §. idem Iul. ſcribit. Creſcit hæc
actio per inficiationem. ut. ff. de pe. hære.
item ueniunt. §. cum prædiximus. ff. ad. l.
Aquil. & l. inde Neracius. §. hæc actio. ff.
9 de iureiuran. eum qui. ¶ † In ſumma
ſciendum eſt quod olim erant tria capita
uel

uel capitula legis Acquiliæ. ſed hodie ſub-
lato ſecundo remanent duo tantum. & ex.
primo capite agitur de homine occiſo
uel quadrupede occiſa quæ pecudum nu-
mero eſt & gregatim habentur ut ſunt.
oues. capreæ. muli. equi. aſini. & ſues.
Canis autem inter pecudes non eſt. ſed
nec beſtiæ in numero pecudum ſunt. ut
leones pantheræ. Elephantes autem &
cameli quaſi mixta ſunt nam iumento-
rum operam præſtant. & natura eorum fe
ra eſt ſed quia in eis natura præualet beni
gnior in primo capite continentur. ut
cum ex primo capite agitur æſtimatur res
quanti plurimi fuerit eo anno retro in
quo uenient omnia commoda quæ rem fa
ciunt precioſiorem ut probantur hæc om
nia inſti. ad. l. Aqui. i. reſponſo. §. quod au
tem. &. §. de his uerbis &. ff. eodem titut.
l. 2. &. l. unde Neratius. §. in ſumma. In ter
tio capite de omni damno cauetur quod
hodie eſt ſecundum. ſiue damnum quis de
derit quia iuſſerit. fregerit uel ruperit &
in hoc capite fit æſtimatio quanti res plu
rimi fuerit infra. 30. dies retro. inſtit. eo-
dem titul. §. capite. &. ff. eod. titul. l. ſi ſer-
uus. §. tertio capite. &. §. ſequen. &. §. in-
10 quit lex. ¶ † Sed ſi quæras quare maior ſit
æſtimatio in primo capite quam in ſecun
do. quia in primo quanti res plurimi fuit
eo anno. In ſecundo quanti res plurimi
fuerit infra. 30. dies retro. Reſpondeo
quia in primo capite agitur de occiſo. In
ſecundo de rupto. & ideo quia magis pec
catur in primo capite quam in ſecundo
maior imponitur pœna. ut. ff. de offic. præ
ſid. l. illius. quis enim dubitat ſceleratius eſ
ſe peccatum quod grauius iudicatur. ur.
34. quæſt. i. non aſſeramus hæ duæ actio
nes retroſpiciunt ſicut ianus de quo dici-
tur. Iane biceps anni tacite labentis ori-
go. tu ſolus ſuſceperit poſt tua terga uides.

Summarium

1 *Pœna quid ſit, & quot ſint genera pœnarum.*
2 *Pœnæ pecuniariæ non ſunt pro criminibus imponendæ.*
Pœna an commutari poſſit.
3 *Pœnæ quæ inferuntur perſonis de iure canonico quæ ſint.*
4 *Pœnæ quæ in rebus inferuntur, ſed perſonarum odio, quæ ſint.*
5 *Pœnas pecuniarias quis poſſit imponere.*
6 *Pœnæ ſpirituales à quibus imponi poſſint.*
7 *Pœna quid differat a multa.*
8 *Pœnæ ſuos tenent auctores.*
9 *Pœnas an perſonæ eccleſiaſticæ exigere poſſint.*
10 *Crimina ex quibus excuſentur.*
11 *Conſideranda in pœnis infligendis.*

¶ DE POENIS. Rub.

DIctum eſt ſupra de criminibus. ſed
quia pro criminibus pœnæ deben
tur. ideo ſubijcitur hic rubrica de
pœnis. ¶ Videndum eſt igitur quid ſit pœ
na. quot ſunt ſpecies pœnarũ. quæ quibus
inferri debeant. à quibus & ex quibus cau
ſis extenuentur. & qui delinquentes à pœ
1 na excuſentur. ¶ † Pœna eſt delictorum de
bita coertio. Duo ſunt genera pœnarum.
quædam enim pœnæ inferuntur perſonis
quædam in rebus ſed odio perſonarum,
& quæ in perſonis inferendæ ſunt com-
mutari non debent in pœnas rerum, non
enim res ſunt quæ delinquunt. ſed qui res
poſſident. ſed quidam reciprocant ordi-
nem cum eos quidam qui digni ſunt pœ-
na dimittuntur illorum aut auferunt res.
alios pro illis punientes quos lex forte
ad ſucceſſionem eorum uocauit. ut in au-
ten. de man. prin. §. oportet. collum. 3.
2 † unde pro criminibus non ſunt pœnæ pe
cuniariæ imponendæ infra eodem. c. li-
cet. 16. quæſt. 6. illud nec obſtat ſupra. ut
lite non conteſ. quoniam frequenter. §.
ulti. Vbi dicitur quod pœna quæ magis
timetur imponenda eſt contumaci. ſcili-
cet miſſio in poſſeſſionem uel excommu-
nicatio. Nam quælibet illarum debita eſt
& ordinaria pro contumacia. quamuis or
dinatum ſit ut fiat miſſio ſi locum habeat
ſupra ut lite non conteſtat. tux. caſualiter
tamen pœna in perſonam inferenda con-
uertitur in pœnam pecuniariam. ut ſupra
de iudi. poſtulaſti ſupra de rapto. in archie
piſcopatu. ſed è conuerſo pœnæ pecunia
riæ com-

riæ commutantur in pœnas corporum ſi
hi qui dandi ſunt inueniuntur inopes ut.
12.q.2. fraternitas. 14. q 6. ſi res aliena.
ff. de iuriſdi. om.iu. ſi quid.§. ſi ſeruos.ff.
3 de in ius uo. l. ulti.§.libertus. ¶ † Pœnæ
quæ inferuntur perſonis ſecundum iura
canonica ſunt hæ ſuſpenſio excommuni
catio. depoſitio. intruſio. carceratio. &
uerberatio. de quibus tribus primis pœ-
nis legitur. 23.q.4.forte de intruſione ha
bes 81.diſt. deinde. ſi quis 16. q.6. de la-
pſis. 27.q. 1. ſi qua monacharum. & ca. ſi
quis rapuerit infra eo. tuæ de incarcera-
tione habes ſupra de depoſi. grauis ſupra
de apoſt. a nobis infra de uerbo. ſigni.c.
nouit. de uerbera legitur.5.q. 5. illi qui.6.
q.1.§.uerum in fi.4.q.3. Item in crimina-
li uerſi.ſi ea rei conditio.23.q. 5 circum-
4 celliones. ¶ † Pœnæ quæ inferuntur in re-
bus ſed odio perſonarum ſunt miſſio in
poſſeſſionem rei petitæ pro modo debiti
declarati ſupra ut lite non conteſ.quoniã
ſupra de eo qui mit.in poſſeſ.cauſa rei ſer
uan. per totum. Item priuatio a benefi-
cio ut ſupra de cleri. coniu. per totum.te
rum omnium confiſcatio ſupra de iudæis
& ſarra. ita quorundam.&.ca. ad liberan
dam. & ſic eccleſia habet præſcriptionem
exilium, relegationem & deportationẽ.
l. di. accedens.2. q. 6. biduum. 16.q. 1.§.
nouarum & in c. placet. Sed differunt in-
ter ſe iſta ſicut in iſtis uerſibus cõtinetur.
Exultabit ſine ſpe patriæ redituſq; reiq;.
In ſcriptus manet in patria ſed re ſpolia-
tur. Amittit præſcriptus opes nec poſſe
reuerti. Quiſq; relegatus ſua cum remea
bit habebit. Punit iudex eccleſiaſticus in
expenſis ſiue in diffinitiua ut infra eo. c.
calumniam. ſiue citra ſupra de ap. repre-
hẽſibilis ſupra de ſequeſtra. ad hoc ſupra
de dolo.& contu. cum dilectos in fi.ſupra
de procu. auditis. Item imponit mulctã
pecuniariam contumaci infra e. dilectus.
Nã omnibus magiſtratibus hoc permiſ-
ſum eſt iuriſdictionem ſuam defendere
pœnali iudicio. ff. ſi quis ius diſtin. nõ ob
5 tem.l.1. ¶ † Pœnas pecuniarias poteſt im-
ponere ordinarius.ut. ff. de iu.l.2.§.inter.
Item delegatus.C.de ſpor.l.2.Item arbi-
ter.ff. de arbi. l. non ex omnibus. Habet
& alias pœnas eccleſia quas laicis impo-
nit.nam aliquando terras nobilium ſubij-
cit interdicto. ut ſupra de offi. dele. ſane.
ſupra de ſpon. non eſt nobis. Abſoluit ua
ſallos a fidelitate aliquorũ ut 15. q.7.nos
ſanctorum. &.c. iuratos ſupra de hæredi.
c. ulti. priuat eos iure patronatus quod in
eccleſijs habent infra eo.c. in quibuſdam.
&.c. grauem. ſaluis alijs pœnis quæ ra-
ptoribus. hæreticis fautoribus. & creden-
tibus eorum. & deferentibus merces ſar-
racenis prohibitas imponuntur. ſicut de
6 his in ſuis locis bene tractauimus. ¶ † Pœ-
nas ſpirituales quæ imponuntur perſonis
imponere poſſunt tam ordinarij quã de-
legati.excepta pœna depoſitionis quę nõ
imponitur niſi ab epiſcopo non tamen ſo
lo ſupra de transla.inter corporalia 15.q.
6. epiſcopus ſolus. ſed pœnas corporales
imponere poſſunt ordinarij inferio-
res ab epiſcopo.ut ſupra de appellatio.di
lectus. Pœnas uerò pecuniarias imponit
tam ordinarius. ut.ff.de interdi.l.2.§. ul.
quam delegatus ut.C.de ſpor.l.2.Item &
7 arbiter.ff.de arbi. l. non ex omnibus. † Vt
tamen notes differentiam, inter pœnam
& multam: quia pœna eſt certa & à iure
inducta & multa quæ a iudice per ſenten
tiam irrogatur. Vnde a pœna non appel-
latur. ſed à multa appellatur.ut.ff. de uer
bo.ſigni.l. ſi qua pœna. Item nota quòd
cum pœna ſiue multa fuerit exacta non
cedit in utilitatem iudicis. ſed in utilitatẽ
publicam conuertitur uel in fiſcum ut.C.
de modo mul.l. multarum. & has pœnas
imponere poteſt quilibet iudex ut ſupe-
rius dictum eſt. exceptis diuini iuris.ff.ſi
quis ius di. non obtem.l.1. in prin.& de-
fenſores ciuitatum ut.C.de defen.ciui.de
fenſores.ſed quod proximè dixi in pecu-
niarias pœnas exactas ad fiſcum conuerti
recipit obiectionem. quia ubi de morum
correctione agitur fiſci ratio non habe-
tur.C. de ſecun.nup.l. 2. Vnde uerius pu
to quòd pœnæ exacte per iudices eccle-
ſiaſticos ratiõe delicti damnũ uel iniuriã
eccleſiæ contingentis debet eccleſiæ ap
plicari cui damnũ datũ eſt uel iniuria ir-
rogata

rogata ut infra eod. ti.c.2. ſupra de ſimo.
audiuimus.27.q.1. ſi quis rapuerit 18.di.
quoniam quidam ſupra de cenſi. procura
tiones in fi. in auten. de ſancti. epiſ. §. ſi
quis rapuerit. 17.quæ.4.ſi quis deinceps.
C. de raptu. uirgi. l. una ſi uero damnum
uel iniuria reſpiciat priuatum ei applica-
bitur pœna ſiue fuerit a iure inducta ſu-
pra ti proxi.c.1.2.&.3.& ulti.ſiue ſit a iu-
dice irrogata, ut nota ſupra tit. proxi. §.
eſt autem. ſiue ſit conuentionalis ut ſupra
de arbi.dilecti.& ar. infra eo. conſtitutus.
8 ¶ † Pœnæ delinquentibus ſunt imponen-
dæ quia pœna ſuos tenet auctores: nec
pœna eſt ulterius trahenda quam delictũ
fuerit in excedẽte reportum ſupra de his
quæ fi. a ma. parte c. quæſiuit.&.C.de pæ.
ſancimus. C. ne uxor pro ma.l.ob mari-
torum 17.q. 6. illud. 1.q.4. c.1. Sed con-
tra de con.di.1. in ſancta. 15.q. ultima cũ
multæ 6.q.1. quiſquis ſupra de ſponſa.nõ
eſt nobis ſupra de offi. deleg. ſane,& c. p.
&.g. Sed iura priora locum habent in pœ
nis æternis in quibus generaliter uerum
eſt quòd peccata ſuos tenent auctores. &
quòd filius non portabit iniquitatem pa
tris &c. Hoc tamen fallit in originali pec
cato quod inchoauit per Adam & intra-
uit mors & tranſit per omnes, ſicut dicit
Apoſtolus per unum hominem intrauit
mors & per omnes tranſit. Iura uero po-
ſteriora loquuntur in pœnis temporali-
bus & ſic loquitur 27.q.3. ſi habes & 1.
9 q.3. peccator Actor. ¶ Sed † quæritur an
perſonæ eccleſiaſticæ pęnas exigere poſ-
ſunt ad quod reſpondeo poſſunt pęnas a
iure inductas ut 12.q.2.epiſcopus.33 diſ.
quanquam in fi.22.q.2.cum deuotiſſimã
in legibus 17.q.4.ſi quis contumax & ca.
qui ſubdiaconum. & ad idem induci poſ-
ſunt iura ſupra in fi.proxi.§.allega. Quid
de pœna conuentionali. reſpondeo idem
dico quod de canonica ut ſupra de arbi.
dilecti infra eo.ti. ca. conſtitutus. ſed cõ-
tra hoc taliter allegatur abſit. ut eccleſia
augmento recipiat quod de rebus terre-
nis uidetur amittere & lucra pretijs quæ-
rere.ut 12.q. 2.fraternitas. Itẽ benignius
eſt a uiris eccleſiaſticis exigendũ ne tan-
quam exactores uidentur lucri inhiare tẽ
poralibus ut ſupra de cenſi. ex parte.in fi.
Nam in perſonis eccleſiaſticis & nego-
cijs rigor & diſtrictio iuris non requiri-
tur ſupra de dolo & contuma.c.1. Itẽ pro
hac parte allegatur infra eod. titu. ſuam
puto pœnas exigi poſſe ſiue ſint canoni-
cæ ſiue conuentionales. ut dictum eſt ſi-
ue in pecunia exiſtant ſiue in alio. ut 1.q.
7. quoties ſupra de elec. cum dilectus. in
fi. æquum eſt enim ut quis pœnam ſuæ cõ
tumaciæ reportet. ut ff. de col.bo. l.2.§.
ſi cum duobus. ff. de tabu. exhi.l.locum.
Quidam tamen dicunt quòd tunc peti po
teſt pœna conuentionalis cum loco inte-
reſſe uenit ſecundum canones ſecundum
ſupra de fideiuſ. peruenit & c. conſtitutus
ff. de act. empt. & uendi. l. prædia. ¶ Ad
iura autem pro parte contraria allegata
ſic. Reſpondeo. canon ille fraternitas ſic
loquitur in foro pœnitentiali decr. illa ex
parte loquitur in uotis quorum menſura
erat in certa decr. autem de dolo & con-
tuma. loquitur durante anno a tempore
miſſionis in poſſeſſionem reus offert de-
bitam cautionem. Item reſpondeo ad de-
cr. infra eo. ſuam ibi pro maiori parte ſa-
tisfactum erat in ſortem nihilominus pœ
na inſolidum petebatur & propterea ibi
dicitur pœna 30. librarum memoratos le
ctores de cætero non moleſtes nec per
hoc negat quin pro rata ſortis inſolute
agi poſſit ad pęnam in quo tamen ſic di-
ſtinguo: refert an ſub pœna promittatur
id quod conſiſtit in dando uel in faciẽdo.
ſi in dando ſic committitur pœna inſoli-
dum ſolutione eius quod eſt promiſſum
facta pro parte. ſed obſtat doli exceptio ſi
ſolida pæna petatur.ff. de uer.obliga.l. 2.
§. ult.ff.ſi quis cau.l.ſi ſeruus.§ ſi pluriũ.ſi
uere conſiſtit in faciendo tunc refert an
id quod fieri conuenit ſit indiuiduum. &
tunc pæna comittitur inſolidum ſi nõ fiat
quod conuenit. ff. fami. ercis.l. hæredes.
§.an ea.ff.de uer.obliga.l.ſtipulationum.
§.ult. an diuiduum. & tunc pro parte com
mittitur pæna.ff.rem ra. ha. l. ſi procura-
tor. Quidam tamen dicunt etiam in obli-
gationibus quæ in faciendo conſiſtũt in-

ſolidum pœnam committi. ſed æquitate ſieri debet condemnatio pro parte. ut. ff. uer. obli. l. in executoribus. in prin. & §. ul
10 ti. & ff. depo. l. ſi. duo hæredes. ¶ † Excuſat crimina ętas ſupra de delic. pue. c. 1 in prin. Violentia abſoluta ſupra quod me. cau. ſacramentis. l. diſtin. ponderet, 32 quæſt. 5. propoſitio anim. Iuſta ignorantia. ut. 34. diſtin. 1. cum per bellicam. & c. in lectum. Extrema neceſſitas. ar. ſupra de fur. ſi quis neceſſitatem ſupra de homini. interfeciſti. & diuina reuelatio. ut ſupra de diuor. gaudemus Iuſta cauſa. ut. ff. qui ſatiſ. cog. l. ulti. ſupra de pig. ſignificante. Furor. ut. ff. de offi. præſi. l. diuus. 15. quæſt. 1. §. ulti. Et ebrietas. ut. 15.
11 quæſtio. 2 ſane. & c. inebriauerunt. ¶ † In pœnis infligendis conſiderantur multa ſcilicet dignitas ſupra de offi. dele. ſane. 2. quæſt. 7. quiſquis. 45. diſtin. cum beatus. Nobilitas. ut. 24. quæſt. 1. qui contra pacem. ff. de pœn. l. in ſeruorum. Ordo ut. 1. diſtin. contumaces. Aetas ſupra de delic. pue. c. 1. in ſi. & c. 2. metus cauſa ut ſupra quod metus. ſacramentis. 1. diſt. præſbyteros. Inſania. ut. 15. q. 1. inſaniens. Item qualitas delicti inſpicienda eſt. aliter enim punitur uis publica quam priuata cũ armis ſine quam armis. furta manifeſta quam occulta ut. ff. de ui & ui ar. l. pub. & ut ſupra diximus de fur. Item qualitas, tẽpus locus & euentus. ut. ff. de pœn. aut facta. Item conſideratur multitudo delinquentum. ut. 1. diſtin. conſtitueretur ſupra de cle. excom. mi. c. latores. Aliquando tamen exaggregantur maleficiorum ſupplicia cum multis craſſantibus opus eſt exemplo. ut in. l. aut facta. §. ulti. hæc igitur & alia ſunt propter quæ peccata extenuant & mitigant pœnas.

Summarium

1 *Pœnitentia quid ſit.*
2 *Pœnitentia unde dicta.*
3 *Pœnitentiæ actiones quot ſint.*
4 *Pœnitentiæ quot ſint ſpecies. & nu. 5. 6.*
5 *Publica pœnitentia quæ dicatur.*
6 *Pœnitentia priuata quæ appelletur.*
Peccata in pœnitentia dimiſſa an redeant per peccatorum recidiuam.
7 *Eleemoſyna quod à morte liberet, qualiter intelligatur.*
8 *In uera pœnitentia tria ſunt neceſſaria.*
9 *Contritio cordis quid ſit.*
10 *Cordis ſola contritio an deleat peccatum.*
11 *Satisfieri qualiter debeat pro peccato.*
12 *Confeſſo de omnibus peccatis dicenti confeſſori, de quibuſdam abſtinere non poſſe, an ualeat pœnitentia.*
13 *Quid ſi non pœniteat de alijs, an eius pœnitentia ualeat.*
14 *Ad pœnitentiam an quis ſit compellendus.*
15 *Peccatum ueniale an debeat confiteri.*
16 *Sacerdoti eſt confitendum.*
17 *Sacerdoti proprio confiteri quando quis non teneatur. & num. 18.*
19 *Confitens confiteri debet ſacerdoti per ſemetipſum non per nuncium uel ſcriptum.*
20 *Circumſtantiæ peccatorum ſunt in confeſſione exprimendæ.*
21 *Pœnitentiæ qui ſint effectus.*
22 *Dei pietas quanta ſit erga peccatores.*
23 *Remiſſiones priuatas quis poteſt facere, & quis generales.*
24 *Indulgentia an indulgeant quod promittunt.*

¶ DE POENITENTIIS ET remiſſionibus. Rubrica.

Dictum eſt ſupra de pœnis quæ in tribunali iudicio corpori inferuntur, nunc dicamus de pœnis quæ in iudicio animarum imponũtur, & ideo ſubijcitur hic rubrica de pœni. & remiſſ. ¶ Videndum eſt igitur quid pœnitentia, unde dicatur. Item de tribus actionibus pœnitentiæ. de tribus ſpeciebus eiuſdem. an poſt pœnitentiam peccata redeant. quæ ſint neceſſaria in uera pœnitentia. quis ſit effectus pœnitentiæ & demũ de
1 remiſſionibus. ¶ † Pœnitentia diuerſimodè deſcribitur a ſanctis. Nam Ambro. ſic deſcribit. pœnitentia eſt peccata præterita deplangere, & iterum plangenda non committere. Augu. ſic Pœnitentia eſt quædam dolentis uindicta in ſe puniens quod commiſiſſe dolet. ut de pœ. di. 3. c. 1. & 4. Eſt autem pœnitentia ſecunda poſt naufragium tabula ut de pœ. di. 1. itẽ

ſecunda

ſecunda. Nam baptiſmus eſt prima tabu
la in qua uetus homo exuitur & induitur
nouus homo. Secunda eſt pœnitẽtia qua
reſurgimus. poſt peccatum. per has tabu-
las naufragij periculum euitamus & ad
2 portum ducimur ſalutare. ¶ † Dicitur au
tem pœnitentia a penitendo. ut da pœn.
3 di. 3. deriſor. ¶ † Tres autem ſunt pœni-
tentiæ actiones ſicut dicit Auguſt. Vna
eſt quæ nouum hominem percutit donec
per baptiſma omnium præteritorum fiat
ablutio peccatorum. omnis enim qui iã
uoluntatis ſuæ arbiter conſtituitur cum
accedit ad ſacramenta fidei niſi eum pœ-
niteat ueteris uitæ nouam inchoare uitã
non poteſt. Ab hac pœnitentia cum ba-
ptizantur ſoli paruuli ſunt immunes.
Nondum enim uti poſſunt proprio arbi-
trio Altera actio pœnitẽtiæ eſt quæ poſt
baptiſmum agenda eſt de uenialibus pec
catis quæ humanæ fragilitati quamuis
parua tamen crebra ſurrepunt. quæ ſi col
lecta contra nos fuerint ita nos grauabunt
& opprimunt ſicut unum grande pecca-
tum. Quid enim intereſt quantum ad nau
fragium utrum uno grandi fluctu nauis
operiatur & obruatur an paulatim aqua
ſubrepens in ſentinam per negligentiam
culpam derelicta atque contempta com-
pleat nauem ſubmergat propter hoc ie-
iunia eleemoſyne. & orationes inuigi-
lent in quibus tamen dicimus. dimitte no
bis debita noſtra ſicut & nos te. Manife-
ſtamus nos habere quod nobis dimittatur
atque in his uerbis humiliantes animas
noſtras quotidianam quodammodo pœ-
nitentiam agere non ceſſamus. Tertia a-
ctio pœnitentiæ eſt quæ pro illis pecca-
tis ſubeũda eſt quæ liber decalogus con-
tinet. & de quibus apoſtulus ait. ſi nos e-
nim iudicaremus. nõ utique à domino iu
dicaremur ut probantur hæc de pœ. di. 1.
4 tres ſunt actiones. ¶ † Itẽ tres ſunt ſpecies
pœnitentiæ ſolennis. publica. & priuata.
Solẽnis pœnitẽtia eſt illa de qua agitur.
l. di. in capite. hæc autem ſolẽnis imponi
tur ab epiſcopo tantũ uel ipſius mandato
& imponẽda eſt de crimine publico & uul
gariſſimo quod totam commouet urbem.
ut. 26. q. 6. c. ul. Hæc pœnitentia non eſt
reiterabilis. quia ſacramentalis. ut. l. diſt.
confirmandum &. c. alienum. Et no. ſupra
de hac materia de ſacra. non iteran. §. ho
rum. Hæc pœnitentia non debet imponi
clerico niſi depoſito & qui eã egerit pro-
moueri nõ debet ut in præalleg. iuribus. l.
nec matrimoniũ cõtrahere. nec militiam
aſſumere. ut. 33. q. 2. §. de pœnitentibus. &
c. antiqui. &. c. de his. & infra e. ti. c. 2. Sed
de hac materia no. plenius ſupra de eo
qui du. in ma. quã pol. per adul. §. ſunt &
alia crimina. Alia uero iteratur quotiens
opus fuerit ut de pœ. di. 3. c. reperiuntur ſe
pties. &. c. ad hæc inſtant. Item poſt talẽ
pœnitentiã non poteſt quis clericus fieri
neque miles. ut. 33. q. 2. admonere. nec lai
calem habitum deferre. l. diſt. c. ul. tamen
ſecundum regulam eccleſiaſticam uiuere
debet ut de pœ. di. 5. cõtrariũ. &. c. falſas.
& eſt cõueniẽdus ſub iudice eccleſiaſtico.
5 11. q. 1. aliud. de pœ. di. 1. aliud. ¶ † Publica
pœnitẽtia eſt eũ alicui imponitur peregri
natio cum baculo cubitali uel cũ aliquo
genere ueſtis religioſæ ut de pœ. di. 6. ſa-
cerdos. Item cum quis propter delictum
inuitus intruditur in monaſterium. ut. l.
di. ſi ille. Qui alero qui utiq;. qui nil aliud
dicẽdus eſt niſi pęnitens propter ſimilitu
dinẽ in uigilijs & in ieiunijs, ne ſit contra
rium quod legitur 2. q. 1. in primis. ubi epi
ſcopi in monaſteriũ intruſi ad agendã pœ
nitentiam poſt ſex menſes ſuo ordini reſti
tuuntur uel ubi agitur de temporaliter in-
truſis. Nos autem egimus de intruſis per-
petuo & eadem ſimilitudine dicitur quis
agere publicam pœnitentiam in propria
domo. ut 32. quæſtio. 2. admonere. Dicitur
aut publica uel quia publico crimine im-
ponitur & hanc imponere poteſt ſim-
plex ſacerdos. non enim inuenio prohibi
tum. & hæc imponi non debet niſi de-
poſito & pro crimine publico & enormi.
ut de pe. di. 6. ſacerdos infra e. quæſitum.
6 ¶ † Priuata pœnitentia eſt quæ cotidie im
ponitur his qui ſecreta peccata confi-
tentur. ¶ An autem peccata in pænitẽ-
tia dimiſſa redeant per peccatorum re-
cidiuam, uariæ ſunt opiniones doc

iuris. Quidam enim ſimpliciter dicũt q
redeant non ſolum quo ad reatum ſed
etiam quo ad eſſentiã & pęnam, & in hoc
declinare uidetur Gra. de pæ. di. 4. c. ult.
ubi dicit ſicut ergo bona quę peccato mo
riuntur per pænitentiam reuiuiſcunt ad
præmium, ſic & mala quæ per pæniten-
tiam delentur reuiuiſcunt ad ſupplicium.
unde propheta ex perſona pænitentis de
plorat dicens, putruerunt & corruptæ sũt
cicatrices meæ id eſt, plagæ meæ ſanatæ
ſunt per baptiſmum. Hinc etiam idẽ pro-
pheta. Quamuis in fide & ſacramẽto cir-
cunciſionis ab originali peccato ſe mun-
datum cognoſceret tamen adulterium &
homicidium quod commiſerat illud reui
uiſce intelligens non ſine cauſa inter cæ-
tera confitetur. Et dicit. Ecce enim in ini
quitatibus conceptus ſum & in pec. &c. ut
de pæ. di. 3. c. ultimo. & penul. & actio ſe-
mel perempta reſtituitur. ff. ſi ex noxia.
cauſa agitur. l. ſed alio iure, in. ſi. Alij di-
cunt quod non redeũt illa ſed alia eiusdẽ
generis. cum enim ſimilia forte prioribus
committamus, redeunt peccata non eadẽ
ſed alia eiuſdem generis quadam ſimili-
tudine, ſicut & flores dicũtur redire in ue
re. Tertij dicunt quòd peccata tantum re
deũt propter aliquod ex his quattuor pec
catis ſcilicet odium fraternum ut in euã-
gelio Serue nequam &c. propter crimen
apoſtaſiæ quęcunque enim poſt baptiſma
ſiue priuatas hæretica ſiue mundana cupi
ditas arripiunt mox omnium proſternet
in ima ulriorum. ut de pæ. diſt. 3. quęcun-
que. propter pænitentiam penitentiæ ar.
18. q. 4. ſunt qui opes. Item propter con-
temptum pænitendi ut de pæ. diſ. 3. apo-
ſtolus. Quarti dicunt ſemel dimiſſa non
redeunt ſemel enim in abolitionem miſ-
ſa punitio recidiuo dolore iterari non de
bet ſecundum imitationem diuinæ clemẽ
tiæ quæ dimiſſa peccata in ultionem ueni
7 re non patitur ut 23. q. 4. ſi illic † & alibi
dicitur eleemoſina a morte liberat non
utiq; a morte illa quã ſemel ſanguis Chri
ſti extinxit & aqua nos ſalutaris baptiſ-
mi. & redemptoris gratia liberauit ſed ab
ea quæ per delicta poſtmodũ ſerpit ut de
pæ. diſt. 1. c. miror. Idem dicũt quòd nõ
eſt idem in bonis & in malis ut ſic mala
redeant ſicut & bona reuiuiſcunt. ſicut &
alibi in conſimili dicit Auguſtinus. non
enim ſic culpa communicatur per alte-
rius uoluntatem quemadmodum gratia
per ſpiritusſancti unitatem ut de conſe. di.
4. quæris, circa prin. In hac autem ueritã
te ſequor doctores meos dicentes non re
dire peccata. dicuntur autem redire quia
remiſſionis beneficium ſequenti culpa a-
mittitur ob ingratitudinem, nam is qui
poſt pænitentiam deliquit. ita priuabitur
gratia ſpiritusſancti propter ſequens de-
lictum ac ſi nulla peccata dimiſſa fuiſſent
ut de pæ. di. 5. fratres, & omnes auctorita
tes quæ innuũt peccata redire hoc perſo-
nate uidentur ſcilicet quòd ita quis puniẽ
8 dus eſt pro peccatis ſequẽtibus ac ſi ei nõ
fuiſſent dimiſſa priora. ¶ † Tria ſunt ne-
ceſſaria in uera pænitentia cordis contri-
tio, oris confeſſio & operis ſatisfactio. ut
de pæ. di. 1. perfecta pænitẽtia. quia enim
tribus modis deum offendimus delecta-
tione cogitationis. imprudentia locutio-
nis. & in ſuperbia operis. ut contraria cõ
trarijs curentur. Et quia ſecundum regu-
lam iuris omnis res per quaſcunq; cauſas
naſcitur per eaſdem diſſoluitur infra de
reg. iuris omnis. tribus modis oppoſitis
ſatisfaciamus. Cordis contritio eſt oppo
ſita cogitationi malæ. oris confeſſio impru-
denti locutioni. & ſatisfactio ſuperbiæ
operi. De his tribus gradibus per quos
deuenitur ad conſumationem peccati di-
cit Hiere. Primum peccatum eſt cogi-
taſſe quæ mala ſunt. Secundum aquie-
uiſſe cogitationibus peruerſis. Tertium
quod menti decreueris opere compleuiſ-
ſe. Adijcitur & quartum ſcilicet poſt pec-
catum non agere pænitentiam & ſuo ſibi
complacere delicto. Et ſic exponit Hie-
ro. uerba. Amos prophetæ comminantis
Ezechieli regi Damaſci & dicentis ſupra
tribus ſceleribus Damaſci & ſuper quar-
tum non conuertam eum ut de pæ. di.
1. ſuper tribus. Hij ſunt tres mortui quos
dominus legitur ſuſcitaſſe. Filia archiſy-
nagogi. ut de pæ. di. 1. § nõ ſunt hæc. &. e.

quem

quem pœnitet in fi. Filius uiduæ, ut de
pœ.diſtin.1.fleat. & de pœ.diſt.1.quantú
libet. Puellam ſuſcitauit in domo & ſic
intus ſuſcitauit quam inuenit. ecce pec-
catum cogitationis. puerum ſuſcitauit in
porta ciuitatis. ecce peccatum locutio-
nis Lazarum in ſepulchro quatriduanum
& iam fetentem. ecce peccatum opera-
tionis. quos. enim extra inuenit extra ſu
ſcitauit. hus duos ſuſcitauit lachrimis
flentium. flebat, enim turba poſt filium ui
duæ Flebat Martha & Maria ſupplican-
tes pro fratre. Flebat & turba quæ Mariá
fuerat ſecuta lachrymis Mariæ admonita
in quo docemur publice peccantibus non
proprium. ſed eccleſiæ ſufficere meritum
hæc probantur de pœ.diſt.1.quem pœni-
tet circa fi. Et ideo dicit Ambro. flebat
pro te mater. eccleſia & culpam tuam la-
9 chrymis lauet ut de pe.di.1.fleat. ¶ † Cor
dis contritio eſt dolor de pecato cum pro
poſito confitendi & ſatisfaciendi. & non
ſit ſatis quod doleat. ſed ex fide doleat &
non ſemper doluiſſe, doleat. ut de pœ.di.
3.ſi apoſtolus in fi. hæc contritio præcipi
tur per prophetam dicentem. ſcindite cor
da ueſtra ut de pœ.di.1.ſcindite. Vel cor-
dis contritio eſt conuerſio cordis à malo
ad bonum. a dyabolo ad Deum. iuxta il-
lud. conuertimini ad me & ego conuer-
tar ad uos. conuerſio cordis eſt undi uer-
10 ſio. ut de pœ.diſt.1.conuertimini. ¶ † An
autem ad delendum pecatum contritio
cordis ſufficiat quæſtio eſt & in hac docto
res diſſentiũt. Nam quidam dicunt quod
ſola contritio cordis non deleat ubi ſa-
cerdotis copia habetur. ut de pœ.di.1.c.
ulti. Gra. dixit hoc arbitrio lectoris re-
liquendum. ut de pœ.di.1.§.quibus aucto-
ritatibus. Alij dicunt ſufficere cordis con
tritionem ſi facultas non ſuppetat pœni-
tendi argu.65.di. due. Alij autem hoc ne-
gant & dicunt quod ſicut tribus modis
Deum offendimus. corde ore. & opere.
ſic & tribus modis ſatisfaciendum eſt. ut
de pœ.diſt.3. perfecta. unde dicunt tria
eſſe neceſſaria. cordis contritionem.
oris confeſſionem & operis ſatisfationé.
ut de pœ.di.3.perfecta. Auctoritates auté
illas quæ dicunt peccata dimitti ſola con
tritione aſſerunt intelligendas eſſe cum
oris confeſſionem articulus neceſſitatis
excludit. ſcilicet cum quis uere conteri-
tur. ſed morte præuenitur. uel aliquo iu-
ſto impedimento confiteri uel ſatisface-
re præpeditur. Quarti dicunt conditiona
lem fieri remiſſionem per cordis contri-
tionem. ſ. ſi ſequatur oris confeſſio & ope
ris ſatisfactio. ut de pœ.diſtin.3. ſane. Sed
Hug. dixit ſola cordis contritione deleri
peccatum in adulto. ut de pœ.di.1.magna
Si uere conteritur & proponit non peca-
re. & de commiſſis confiteri & ſatisface-
re. ſed ſi poſtea oris confeſſio & operis ſa
tisfactio non ſequatur peccatũ iam dimiſ
ſum non in contritione redit. ſed peccat
mortaliter is qui poteſt confiteri & ſatis
facere & omitti. Et auctoritates quæ di-
cunt peccata non dimitti ſine oris con-
feſſione & operis ſatisfactione intelligit
ipſe de interiori confeſſione quæ eſt re-
cognitio pecati uel propoſitum confitẽ-
di uel gratia qua ſic homo diſponitur ut
doleat de pecato & uelit confiteri ſi lo-
cus & tempus affuerit. & eodem modo
intelligit de interiori ſatisfactione quæ
eſt dolor interior & amaritudo animæ ut
de pœ.di.3.ſatisfactio. & .c.ſi apoſtolus, &
de pœ.di.1.§.his uerbis. Sed ſi ei oppone
retur ſic cum ſola contrictione delentur
peccata ad quid opus eſt oris confeſſio &
operis ſatisfactio quare dicitur peccare
mortaliter ſi hæc non interueniant cum
oportunitas detur. reſpondebat ipſe & di
cit neceſſaria ſunt ad humilitatem & iuſti
ciam exercendam. ut de pœ.di.3. prodi-
tor & ut ſatisfaciat eccleſiæ quæ læſa eſt
ex peccato. Verius tamẽ credo quod nec
cordis cõtritio nec oris cõfeſſio nec ſatiſ
factio peccata dimittit ſed ſola gratia
Dei. Vnde Ambro. uerbũ Dei tollit pec-
cata mũdi ut de pœ.di.1.uerbũ. Augu. ne-
mo tollit peccata mundi Chriſtus ſolus
qui eſt agnus tollens peccata mundi, de
con.di.4 nemo. ſed cordis contritione in
interior contritio gratia tamen in omni-
bus præueniẽte. Nam quicquid habes me
riti præuentrix gratia donat. Nã Deus in

præter

ſitentibus peccata pœnitenti ſatisfactio-
nem darent ut de pœ.di.1. multiplex un-
de ſacerdos eſt iudex ut ea.di.uerbum.hoc
tamē fallit in ſacerdotibus religioſis quia
illi nec pœnitentias dare nec baptizare
nec prædicare poſſunt nec alia quæ ad cu-
ram animarum pertinent exercere niſi
fuerint à papa uel epiſcopo cum conſenſu
abbatis ſui uel ſuperioris conſtitui. ut.16.
queſt.1.peruenit.&.§.ecce. &.§. idem.
17 ¶ †Debeat autem confiteri quis proprio
ſacerdoti.ut infra eo.c.omnis & de pœ.di.
6.placuit. Hoc tamen fallit in.5. caſibus.
Primus eſt cum quis habet indiſcretū con
feſſorem, ut de pœn.di.6. placuit. qui. e-
nim confiteri uult quærat ſacerdotem ſciē
tem ligare & ſoluere ut de pœ. diſt.6. qui
uult,infra eo.c.omnis.§. ſacerdos.Secun-
dus cum alienus parochianus transfert
domicilium in parochiam meam, ſicut di
cimus in foro conuentionali. ut.ff. de iu.
bæres ſupra de fo.compe. ca.ulti. Tertius
cum uagabundus exiſtit. Quartus cum
quis derelicto domicilio nauigat uel inter
facit quirēs quo ſe transferat & ubi ſe con
ſtituat qui ſine domicilio & ſine paro-
chia eſt. ut.ff. ad municipa.l. Labeo in
princ.&.l.eius.§.celſus. Quintus cum a-
lienus parochianus peccat in parrochia
mea quantum ad peccatum illud contra-
hit forum animæ in parrochia in qua
delinquit. ut.6.quæſtio.3. placuit. Vnum
tamen non omitto quod magiſter Ray.
no. in ſumma ſua. eodem titul.quod pre-
sbyter parrochialis non poteſt audire
confeſsiones niſi ei ab epiſcopo fuerit da
ta poteſtas. quod mihi non placet. nam
parrochiæ ſunt diſtinctæ ſicut & diœce-
ſes. ut.13.quæſtio.1.ca.1. Item unuſquiſ-
que præsbyter parochialis ſuis terminis
ſit contentus. & taliter ſibi plebem com-
miſſam cuſtodiat ut ante tribunal æterni
iudicis ex omnibus ſibi commiſsis ra-
tionem reddat ut ibi dicitur. A iure igi-
tur data eſt hæc poteſtas ſacerdotibus
de pœ.diſtin.1.multiplex.c. uerbum. Et
ideo canones pœnitentiales ſcire debent.
ut.38.diſtin. nulli. &.c. quæ ſunt. & ideo
cum à iure habent licentiam audiendi cō
feſſiones non egerent licentia epiſcopo-
rum uel papæ ſicut frater Ray. dicit niſi
uelit illud quod dicit intelligere de licen-
tia generali quam ſacerdotes & maximè
parochiales in ſua ordinatione uel inſti-
tutione ſortiuntur. & eſt ſimile quod di-
citur alias ordinationes epiſcoporum au-
ctoritate apoſtolica ſunt celebrandæ. ut
64.diſtin.ordinationes. Itē notabis quod
epiſcopi nec non minores prælati exem-
pti præter ſui ſuperioris licentiam proui-
dunt & diſcretum poſſunt ſibi eligere cō
feſſorem infra eodem titu.c. ulti. Item &
aliud notabis quod ſi deſit copia ſacerdo
tum poteſt quis clerico uel etiam laico cō
fiteri ut de pe.diſt.1.quem pœnitet de cō.
18 diſt.4.ſanctū eſt.¶†Sed quid ſi quis a ſuo
ſacerdote licentiam petat ut ſibi liceat al
teri confiteri nec cauſam aſſignet. Sacer-
dos ſi ſe reputet ſufficientem licentiam
dare non debet. præſumere. enim debet
quod ideo hoc faciat ut confeſſionem eui
tet, erubeſcit enim homo eadem dicere
de quibus confeſſus fuerat. & ideo expe-
dit ut licentia denegetur. nam erubeſcen
tia partem remiſſionis habet. multum.n.
ſatisfactionis obtulit qui erubeſcentiæ do
minans nihil horum quæ commiſit dei
nuncio denegauit.& in hoc quod quis per
ſeipſum dicit ſacerdoti & erubeſcentiam
uincit timore offenſi fit uenia criminis
ut de pen. diſtinct. 1. quem pœnitet.
19 ¶† Confiteatur quis ſacerdoti per ſemet-
ipſum non per nuncium uel per ſcriptum
ut in prædicto canone quā pertinet. Nec
obſtat alius canon qui dicit pœnitentiam
per ſcripturam recipiendam ut 30. quæſt.
5.qualis in fin.Illud enim intelligitur nō
de pœnitentijs in confeſſione ſed de ſacer
dotis iniunctione quæ in ſcriptis redigi-
tur ne obliuioni detur, unde prophetia
non dicit ſcribe ſed dictu iniquitates tuas
ut iuſtificeris ut de pœn.diſt.1.§.alij ē cō
20 tra. † Debent autem non ſolum peccata
in confeſſione exprimi ſed & circunſtan-
tiæ peccatorum,ut de pœn.diſtinct 5. con
ſideret. Dixerunt tamen quidam quod
circunſtantiæ aggrauant peccatum, ita ut
in eodem genere delicti plus intelliga-

tur peccare clericus quam laicus. ſapiens quam ideota, prælatus quam priuatus. Item magis peccatur in loco ſacro quam profano, in die feſto quam pro feſto. ut 25. q. 1. nulli fas. 1. quæſtio. 3. ſaluator 11. q. 3. præcipuè 32. q. 5. quæ uiderit. 19. diſt. c. nulli 15. diſtinct. ſi papa homo chriſtianus. ff. de re nulli. omne delictum. §. augetur. ſupra de hæreticis excommunicamus. §. præterea. uerius tamen puto ut pecca cum iudicetur leuius & grauius ſecundum qualitatem contemptus. ut 7. q. 1. §. cum uero, uoluntas enim & propoſitū diſtingunt maleficia. ff. ad. l. Cor. de ſic. l. diuus infra titu. proxi. de uoluntate. Non enim quod tantum ſint ſed quo animo fiat attendendum. ut 15. q. 6. c. 1. in. fi. ſed quia eccleſia militans ignorat quantitatē contemptus conſiderat exteriora. ſ. circūſtantias. Deus autem conſiderat qualitatē & quantitatem contemptus. ut 34. qu. 4. Deus & propterea eccleſia militans iudicat peccatum grauius ſecundum circunſtantias & pœnam duriorem imponit. ut 23. q. 4. non affectamus. ubi autem æquales ſunt perſonæ delinquentes & æquale delictum æqualis imponitur pœna. ut in
21 auten ut fratrum fi. §. ult. coll. 9. ¶ † Effectus pœnitentiæ eſt ut per ipſius medicinam ſpes uitæ reparetur æternæ. ut qui regenerationis dona uiolaſſent proprio ſe iudicio condemnantes ad remiſſionem peccatorum perueniant. ut de pœn. diſtin.
22 1. multiplex. ¶ † In ſumma notandum eſt quòd talis eſt erga homines Dei pietas ut nunquam ſpernat pœnitentiam ſi ei ſincere & ſimpliciter offeratur etiam ſi ad ſummum perueniat quis malorum. ut de pœnit. diſt. 3. talis, unde Ambro. quantumlibet mortui fetor ſit aboletur omnis niſi ſacrum redoleuerit unguentum ſurgit Lazarus & ſolui iubentur eius uinculam & tollitur uelamen de facie eius qui ueritatem gratiæ quam accepit obumbrabat reſuſcitatum iudæi uolebant occidere. Ieſus non reuocat beneficia ſed cumulo libertatis amplificat. reuiuiſcit ſolitæ ſuſcitatus & celebrata reſurrectionis gratia lætus ad cœnam uenit. ut de pæ. diſtinc. 1. quantumlibet. ¶ Reſtat uidere de ſecunda
23 parte rubricæ. ſ. de remiſſionibus †. Et eſt ſciendum quod remiſſiones priuatas iudicijs animarum ſacerdotes facere poſſunt. ut ſuperius dictum eſt. ſed generales puta in ædificijs pontium & in dedicationibus eccleſiarum & in pijs locis epiſcopi & archiepiſcopi facere poſſunt quæ ſolis ſubiectis facientium proſunt. ut infra e. t. quod autē. ſed metropolitanus poteſt per totam prouinciam ſuam concedere literas indulgentiæ ſeu remiſſionis. ut infra eo. t. nemo quod eſt ſpeciale cum alias ſubiectos ſuffraganeorum ſuorum iuriſditionem ſuam generaliter exercere non poſſit præterquam in 8. caſibus quos not. ſupra de offi. ord. §. ordinatiam. In his indulgentijs annum in principio & 40. dies in anniuerſario ſiue ab uno epiſcopo ſiue à pluribus fiant ſiue in dedicationibus eccleſiarum ſiue in alijs de iniunctis pœnitentijs remiſſio non excedat. ut infra eo. ti. cum ex eo.
24 in fin. † Sed de huiuſmodi indulgentiis dubitatur an indulgeant quod promittunt: nam quibuſdam uidetur abſurdum. ut ſi tibi impoſita fuerit pœnitentia 7. annorū, quod datis 7. denarijs in 7. pontibus uel dedicationibus eccleſiarum uel in aliis in quibus remiſſio eſt indulta totius pœnitentiæ liberatio fiat. Et licet quidam ex hoc diuerſimode ſentiant & interpretentur indulgentias iſtas ego tamen ſimpliciter intelligo ſicut ſonat ut ſecundum quod promittunt indulgeant & remittatur. nam qualitercunq; ſatiſfiet eccleſiæ nō refert. & abſolutus eſt quem eccleſia abſoluit & ligatus quem ligat. ut 24. q. 2. quandocunque. Certum enim eſt quod eccleſiæ licet utrunq; ut de pœn. diſt. 1. uerbum. qualitates autem & tempora pœnitentiarum cōmittuntur arbitrio ſacerdotum. ut de pœniten. diſtinct. prima. §. non ſunt hæc.

Summarium

1 *Excommunicatio quid ſit.*
2 *Excommunicationis quot ſpecies ſint.*
3 *Excommunicatio maior, à iure contrahitur in 18. caſibus:*
4 *Manus uiolentas iniciens in clericum, an ſem*

per

per incidat in excommunicationem. & nume. 5. 6.

5 Excommunicatus propter iniectionem manuũ uiolentarum in clericũ, an & quando ſit ad curiam Romanam mittendus, & nu. 6. & 7.

8 Excommunicare qui poſſint. & traduntur duæ regulæ in excommunicando, & tertia in abſoluendo. nu. 9.

10 Papa ſi mandet alicui ut excommunicet, an & abſoluere poſſit.

11 Prælatus an & quando excommunicare poſſit ſubditos ſuos.

12 Excõmunicatio fieri debet duabus de cauſis.

13 Contumacia multiplex eſt.

14 Abſolutio excommunicatorum in quibus caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruetur.

15 Epiſcopus an poſſit relaxare ſententiam excommunicationis latam à ſuo archidiacono, decano ſeu plebano, uel alio iuriſdictione habente.

16 Cauſa excommunicationis cum ad metropolitanum transfertur, an debeat remitti excommunicatus abſoluendus ad epiſcopum qui excommunicauit.

17 Sententia excommunicationis quando liget.

18 Eccleſia Romana non habet maculã uel rugã.

19 Excommunicatio tollitur per abſolutionem.

20 Doctrina quæ ſeruanda ſit in abſolutione ab excommunicatione.

21 Pecuniaria ſatisfactio pro iniuria illata clerico, cui applicetur.

22 Ligatus pro pluribus exceſſibus una ſententia ſi in abſolutione omnes exceſſus non exprimit, nunquid ſit abſolutus.

23 Abſolutiones plures quando ſunt neceſſariæ.

24 Excommunicationis duplex effectus.

25 Pœna non ſeruantis excommunicationem.

26 Excommunicatus in una eccleſia in omnibus eſt uitandus.

27 Suſpenſo an prouentus eccleſiaſtici ſubtrahantur.

28 Pœna participantium excommunicatis.

29 Vtilitatis communicantis cũ excommunicato.

30 Vir communicans cum uxore excommunicata, an & ipſe excommunicetur.

31 Parentes an poſſint licet participare filijs excommunicatis, & domini familiaribus ſuis.

32 Communicans in caſu non conceſſo cum excommunicato an peccet.

33 Epiſcopus communicans cum excommunicato ab ipſo, an uenerẽ incurrat. & nu. 34.

34 Epiſcopus ſi aliquem excommunicauit cum fautoribus & communicatoribus ſuis, & illi poſtea ille communicat, an ligetur.

35 Epiſcopus ſi excommunicat ſubditum ſuum ratione criminis an ſubditus communicans ei in crimine ligetur & ſententia.

36 Excommunicatus an poſſit intrare eccleſiam. & nu. 38. & 39.

37 Clericus minori excommunicatione ligatur an poſſit in choro cum alijs officium ſuum proſequi.

40 Clericus excommunicatus an teneatur dicere horas,

41 Clerici ſuſpenſi an horas dicere teneantur.

42 Clerici participantes excommunicatis, an eadem excommunicationis ſententia inuoluantur.

43 Verba ſufficientia ad excommunicandum.

44 Excommunicatio cum ſit odioſa, reſtringi & non ampliari debet.

45 Vibrans baculum ſuper caput clerici uolens illum percutere & non percutiens, an incurrat pœnam canonis ſi quis ſuadente 17. q. 4.

46 Mandans manus uiolentas inijci in clericum, ſi pœnitet ante manus iniectionem, an ſecuta manus iniectione, incidat mandator in Canonem.

47 Quid ſi mandator moriatur ante manus iniectionem.

48 Ratam habens manum iniectionem in clericum, an incidat in canonem.

49 Manus uiolentas inijciens in clericum quos offendat, & quo læſio ſatiſfieri debeat.

50 Requiſita ad hoc ut quis incurrat canonem ſi quis ſuadenti.

51 Error intolerabilis quis dicatur.

52 Sententia excommunicationis quibus caſibus non teneat ipſo iure.

¶DE SENTENTIA EXCOMmunicationis. Rubr.

Dictum eſt ſuperius de pœnis. ſed quia excommunicatio eſt pœna contu-

contumacis. ut 12. quæſtio. 3. nullus & c. certum eſt & ſic eſt æterne mortis damnat. o. ut 11. q. 3. nemo epiſcoporum. quãuis nondum mortalis ſed medicinalis eſſe dicatur. ut 2. q. 1. multi. Ideo poſt tractatum de pœnis & pœnitentijs ſubijcitur iſte tractatus de ſent. excommu. ¶ Videamus igitur quid ſit excõmunicatio, quæ eius ſpecies à quo, & cui pro quibus cauſis ſit infligenda, a quo & qualiter tollatur. & qua pœna feriatur participãtes ex-
1 communicatis. ¶ † Excommunicatio eſt aliquando à ſacramentis excluſio. Aliquando à communione fidelium ſeparatio. ut 11. q. 3. §. euidenter. & 3. q. 4. Engeltrudam ſupra de exceptio. a nobis infra eodem. c. penult. Vel generaliter dici poteſt quod excõmunicatio eſt à qualibet licita communione uel legittimo actu ſeparatio. unde Adam fuit excommunicatus ab eſu ligni uitæ dicente domino uidete ne forte ſummatis de ligno
2 uitæ. ut in prædicto. §. euidenter. ¶ † Species autem excommunicationum infinitæ eſſe poſſunt. quia quot ſunt ſpecies cõmunionis tot ſunt uel eſſe poſſunt ſpecies excommunicationis, ſed de duabus frequentius ait ecclecſia & nos in iure tractamus. ¶ Vna eſt quæ dicitur anathema quæ excludit ab ingreſſu eccleſiæ. à communione fidelium, & ſacramentis. hæc dicitur maior excõmunicatio. alia quæ ſeparat a ſacramentis. & hæc dicitur minor excommunicatio ut ſuperius dictum eſt. ¶ Et eſt ſciendum quòd quandoque excommunicatio minor infligitur ab homine. quandoque à iure ut de hoc plenius nota ſupra de cler. excommu. mi. §. item ſciendum. Quæ tamen a iure infligitur ut puta per participium excommunicati eſt a ſacramentis excluſio. Cum uero ab homine infligitur, aliquando excludit à ſacramentis. plerunque ſeparat à communione fidelium, ut ibidem dixi. Maior autem excommunicatio ſiue contrahatur ab homine ſiue a iure ſeparat ab utroque. Sed quod dixi quòd minor excõicatio cum a iure contrahitur per participium excõicati excludit tantũ a ſacramentis. uetũ eſt niſi participãs participet in crimine criminoſo, quia tunc cõtrahit eandẽ excõicationem qua ligatus eſt primus. ut infra eo. c. nuper, & c. ſi cõcubinę. An autẽ tunc contrahatur excõicatio ab homine uel a iure, quidam dubitauerunt, mihi aũt uidebatur quod ab homine contrahatur. nam ſemper tale participium in eum delinquitur qui primus excommunicauit. & ideò ab eodẽ eſt abſoluendus.
3 ut dicit decre. nuper. ¶ † Contrahitur a iure excõicatio maior. in 18. caſib. Primus eſt cum quis incidit in hæreſim iam dam natam ut ſunt illæ. 24. q. 1. c. 2. & 3. & . q. 3 quidam. uel nouam confingit & generaliter quemcunque & quoſcunque romana eccleſia uel epiſcopi ſinguli per ſuas diœceſes hæreticos iudicauerint. ut ſupra de hære. ad abolendam. Secundus cum quis receptat & defendit hæreticos ut ſupra de hære. ſicut ait. Tertius cum quis dixerit romanam eccleſiam non eſſe caput, & ei tanquam capiti noluerit obedire. ut. 19. diſtinct. nulli. Quartus cũ quis in clericum, monachum uel monialem, uel conuerſum, uel conuerſam, uel in aliquam religioſam perſonam manus iniecerit uiolentas. ut 17. quæſtio. 4. ſiquis ſuadente. Quintus cum quis poteſt clericum defendere a uiolenta manuum iniectione & non facit. ut infra eod. tit. quanta præſumptionis. Quod quidam intelligunt ſimpliciter ſicut litera ſonat dicentes hoc in fauorem clericorum eſſe inductum, quorum defenſio ſpectat ad ius publicum ut 1. diſtinct. ius publicum. Alij autem intelligunt de his qui poſſunt auctoritate iuriſdictionis & officij. ut 24. q. 3. forte eſt. Sextus cum poteſtas, conſules, & rectores ciuitatum & locorum angarias & exactiones indebitas imponunt clericis, iuriſdictionem & auctoritatem prælatorum ita euacuant, ut nihil poteſtatis eis in ſubditis ſuis uidetur remanſiſſe, & commoniti deſiſtere noluerint, tam ipſi fautores eorum excommunicationi ſe nouerint ſubiacere. ut ſupra de immu. ec. non minus. Septimus in incendiarijs & uiolatoribus eccleſiarum. ut infra eo. con-

eod.conqueſti ſunt 11.q.3. canonica 17. quæſtio.3.omnes ſupra de rap.in literis. Alii autem qui aliter offendunt eccleſias uel bona ipſarum diripiunt,& ſi ſacrilegi ſunt,non tamen ſunt ipſo iure excommunicati. ut ſupra de fo.comp. conqueſtus. Item alij incendiarij non ſunt excõicati ipſo iure. ut 23.q.ul.peſſimam, ſed poſtquã ſunt per eccleſiæ ſententiã publicati pro abſolutionis beneficio ſunt ad ſedem Apoſtolicã mittẽdi.ut infra eo.tua. Octauus eſt cum quis à paucioribus quã a duabus partibus cardinaliũ in ſummũ pontificẽ electus pro papa ſe geſſerit ſi humiliter noluerit ſe abſtinere.ut ſupra de elec. licet. Nonus eſt cum quis falſat literas domini Papæ uel ſcienter utitur illis,etiã ab alio falſificatis.ut ſupra de crimi.fal. ad falſariorum. Decimus eſt cum quis defert arma,ferrum,lignamina, galeas uel naueas ſarracenis, uel regimen exercet in eorum nauibus uel galeis. uel aliquod eis ſubſidium impendit,in diſpendium terræ ſanctæ uel chriſtianorum. ut ſupra de iudæ.quorũdam.ſignificauit. quod olim ad liberandum. Vndecimus cũ magiſter uel ſcholaris Bonon. tractat cum aliquo Ciue Bonon.de ipſius hoſpitio conducendo irrequiſitis ſcholaribus inquilinis ſupra de loca.& condu.ex reſcripto. Duodecimus cum canonicus uel monachus regularis leges uel phyſicam audierit, niſi infra duorum menſium ſpacium ad clauſtrũ redierint,& idem eſt in clericis habentibus perſonatus & in præsbyteris. niſi infra præſcriptũ tẽpus deſtiterint ſupra ne cle.uel mo.nõ magnopere &.c. ſuper ſpecula. Tertiuſdecimus eſt in ſagittarijs & baliſtarijs cõtra chriſtianos imbello iniuſto ſupra de ſagit.c. uno. Quartuſdecimus eſt in his qui ſtatuta cõtra eccleſiaſticas cõſuetudines uel potius abuſiones ſeruari faciunt,cõtra eccleſiaſticã libertatẽ. Quintuſdecimus in ſtatutarijs &in ſcriptoribus ſtatutorũ illorũ. Sextuſdecimus poteſtatibus,cõſulibus,rectoribus & cõſiliarijs locorũ in quibus huiuſmodi ſtatuta uel cõſuetudines editæ fuerũt uel ſeruatę. Septimuſdecimus in his qui præſũp

ſerũt ſecundũ ea iudicare. Decimuſoctauus qui in publicã formã redegerint iudicata.hos caſus homines infra.e.ti.c.nouerit. In canone autẽ illo qui ad tutelam eſt editus clericorũ.ut.17.q.4. ſi quis ſua
4 dãte.duæ regulæ continẽtur. † Prima eſt hæc,quicũq; manus temere iniecerit in clericũ incidit in excõmunicationem. Secũda eſt quicunq; propter uiolentiã manus incidit in excõmunicationem mittendus eſt ad curiã romanã pro abſolutione. Prima regula fallit in.14.caſibus Primus eſt in apoſtata percuſſo qui clericus ignoratur à percuſſore.ut infra e.ſi uerò. Secũdus eſt in apoſtata admonito ſe non corrigẽte.ut infra e.in audientia. Tertius in eo qui gerit procurationem & adminiſtrationem ſeculariũ perſonarũ. ut ſupra ne cle. uel mo. ſacerdotibus. Quartus in eo qui ex cauſa iocimanus inijcit in clericum. Quintus in magiſtro qui hoc facit gratia diſciplinæ.ut infra e.c.1. Sextus in eo qui uim ſibi illatã a clerico ui repellit. Septimus in eo qui clericũ deprætẽdit in adulterio uel ſtupro cũ uxore, matre, ſorore, uel filia.ut infra e.e.ſi uerò. Octauus in eo qui actoritate ſuæ prælationis uel de mãdato prælati manus in clericum inijcitur. infra e.c.ex tenore. Nonus in ſenioribus eccleſiæ. Decimus in dominis. Vndecimus in patribusfami. Duodecimus in propinquis.ut infra e.c.cũ uolũtate. Tredecimus in eo qui manus inijcit in clericũ depoſitũ & curiæ traditum.ut ſupra de iudi. cum non ab homine.17.q.4.ſi quis deinceps. Quartusdecimus cũ clericus transfert ſe ad uitã prorſus clericatui contrariã uel quia facit ſe militẽ,uel cõtrahit bigamiã.ut.84.di.quiſquis Secũda regula ſim
5 pliciter fallit in.15.caſibus.† Primus cũ is qui in clericũ manus iniecit uiolẽtas eſt in articulo mortis.ut.e.c.ſi quis ſuadente. Secũdus in eo q habet inimicitias capitales uel alias iuſtas excuſationes. ut infra eodem decetero. Tertius in hoſtiario qui neceſſitate officij ſui clericum non enormiter læſit. ut infra eodem.c. ſi uero alicuius. Quartus in infirmo. Quintus in paupere grauato. Sextus in ſene-

ctute depreſſo ita quod ad romanam cu-
riam laborare non poſſit. ut infra.e. quod
de his Septimus in clauſtrali qui non ad
enormen proceſſerit læſionem ut infra eo
dem.c.cum illorum. Octauus in muliere.
Nonus in his qui ſui iuris non ſunt. Deci
mus in his qui magnæ ſunt potentie. &
ita delicati quod laborem ueniendi ad cu
riam ſuſtinere non poſſunt. ut infra eod.
mulieres. Vndecimus in his qui clericis
non enormem ſed leuem uel modicam in
iuriam irrogauernnt.ut infra eo.peruenit.
Duodecimus in pubere.ut infra eo.c.1.ſi-
ue ante ſiue poſt pubertatem ſe poſtulet
abſolui. ut infra eo.tit.c.ult. Tertiusdeci-
mus in ſeruo cum dominus multum gra-
uaretur in amiſſione operarũ ſi ſeruus pro
abſolutione ad curiam mitteretur uel cũ
ſeruus in fraudem domini manus inijcit
in clericum ut materiam habeat euagan-
di.ut infra eod.ti.c.relatum. Quartusdeci
mus in monialibus. ut infra & de monia-
libus. Quintusdecimus in omnibus com-
muniter uiuentibus. ut ſupra de.ui.& ho.
6 cle.quoniam.¶ † Circa hæc impedimenta
notandum eſt quod quædam ſunt tempo
ralia & mutabilia.quædam perpetua & im
mutabilia. in primis hoc ſeruandum eſt.
in abſoluendo ut is qui abſoluitur iuret.
ut reſumptis uiribus. oportunitate conceſ
ſa uel impedimento ceſſante is qui abſol-
uitur ad ſe,apo. acceptat mandatum eius
humiliter ſuſcepturus. ut infra eo.ti.quod
de his.&.c.quamais incidẽs.& ſic ceſſan-
te neceſſitate ceſſat immunitas de non eũ
do ad curiam ſaltem pro mandato. ar. ad
hoc.1.q.1.quod pro neceſſitate.26.q. qui
credunt. In perpetuis & immutabilibus
impedimentis hoc locum nõ habet ut in
ſenectute & ſexu. ueruntamen quamuis
in puero ſtatus mutetur. & ita in ſucceſſu
temporum ceſſat impedimentum non ta-
men ceſſat immunitas de nõ eundo ad cu
riam pro abſolutione uel mandato ſiue
puer ante pubertatem uel poſt poſtulet ſe
abſolui cũ propter defectus ætatis in qua
fuit cõmiſſus exceſſus rigor ſit à manſue-
tudine temperandus.ut infra eo.ti.pueris.
7 ¶ † Sed quæritur de his qui tẽporali labo-
rant impedimento an ceſſante impedimẽ
to eis non euntibus ad curiã pro ſuſcipien
do mandato ſicut in abſolutione,iurarunt
utrũ excõmunicatio reuiuiſcat. Ad quod
reſpondeo quidam de plano dicunt quod
ſic inducentes.1.q.1.quod pro neceſſitate.
26.q.6.qui recedũt &.c. de his uerò.&.C.
qui bonis ce. poſ.l.ul.quod mihi non pla-
cet.nã obligatio ſemel extincta reuiuiſcit.
ut.ff.de ſolu.l.qui res.§.aream. & ſemel in
abolitione miſſa punitio recidiuo dolore
iterari non debet.ut.24.q.4.ſi illic.Et Am
bro.dicit.Ieſus non reuocat beneficia.ut
de pœ.di.1. quantumlibet. & libertas in-
debite obtenta non retractatur.ut.C.ſi ad
uer.lib.l.1.mittentur igitur ad curiam nõ
abſoluendi cum ſint abſoluti ſed punien-
di pro periurio & contemptu. Puto etiam
quod excommunicandi ſunt quorum ex-
communicatio donec mandatum ſuſcepe
rint & ſuſceptum pro poſſe fuerint proſe-
cuti debet firmiter obſeruari. ut ſupra de
8 ap.quæſtionem.¶ † Poſſunt excommuni-
care epiſcopi & eorum ſuperiores ſecun-
dum quoſdã quia ut dicunt mucro epiſco-
pi eſt excõmunicatio.unde alibi dicitur fe
lici mucrone epiſcopi ſacerdotũ piacula
recenſentur.ut.16.q.2. uiſis, in fi. & alibi
dicitur,quia & ipſa quæ donatio nomina
tur quam facit epiſcopale iudicium, qua
pœna in eccleſia nulla maior inuenitur.ut
23.q.4 corripiantur. Alij autẽ dicũt quòd
non ſolum epiſcopi.ſed etiam alij prælati
etiã omnes qui præſunt collegijs, ut abba
tes & priores etiã excõmunicare poſſunt
excõmunicatione maiori ut ſupra de offi.
or.cũ ab eccleſiarũ prælatis. Tertij dicunt
quod quilibet ſacerdos habẽs eccleſiã par
rochialem poteſt hoc facere.ut.2.q.1.ne-
mo.& ſupra de offi. or. ſi ſacerdos, quòd
prælati excõmunicare poſſunt planũ eſt.
quia iuriſditionẽ habent.ut ſupra de iudi.
decernimus.ergo excõmunicare poſſunt,
quia iuriſdi. nulla eſt ſine cohertione ut.
ſupra de of.dele.ex literis.&.ff. de offi.e-
ius cui mã eſt iure.l.ul.quod abbates excõmu
nicare ualeãt probatur ſupra de ſimo.ſicut
nã ad eos ſpectat monachorum correctio
ut ſupra de offi.ordi.quãto. Poſſũt excõ-
municare

municare priores. ut ſupra de ma. & obe. cū in eccleſijs. Itē plebani. ut in decre. cū ab eccleſiarū. Item archidiaconi, nā iuriſditionē ordinariam habēt. ut ſupra de offi. archid. dilecto de præbē. referente. imò & de matrimonijs cognoſcūt. ut ſupra de reſti. literas. Itē decani iuriſditionē habent. ut ſupra de app. dilecto. ſed & præsbyteri parrochiales excōicare poſsūt. ut. 16. q. 1. alia 2. q. j. nemo. 11. q. 3. quō ſupra de eo q. fur. or. rece. c. 1. & 2. q. 7. itē cū dauid, ſupra qui filij ſint legi. p uenerabilē. 16. q. 4. c. 1. ſupra de offi. ord. ſi ſacerdos. Ad hoc dico q̄ ſoli epiſcopi excōicare poſſunt cū illa ſolēnitate quæ habetur. 9. q. 3. dicunt. Alij uerò prælati qui per electionem aſſumuntur iuriſditionem habent de iure communi & excōmunicare poſſunt. ar. in autē. de defen. ciui. §. nos igitur, coll. 3. & C. de iuriſdic. om. iudi. l. ul. non tamē cum ſolennitate epiſcopali de qua ſuperius dixi. in ceteris autem prælatis qui non aſſumuntur per electionem, & in præsbyteris parrochialibus conſuetudinem ſerua, quæ dat iuriſditionem. ut. 9. q. 3. conqueſtus ſupra de offi. or. duo ſimul. & C. de emā. libe. l. 1.

9 ¶ † Traduntur duæ regulæ in excommunicando & tertia in abſoluendo. prima minor maiorem non poteſt ligare uel abſoluere. ſecunda qui poteſt ligare & abſoluere. & tertia qui poteſt abſoluere & ligare. Colliguntur iſtæ regulæ. 21. di. inferior. Prima regula recipit inſtantiam cum maior ſe ſubijcit arbitrio minoris. ut. 11. quæſtione. 1. peruenit. Secunda regula fallit in incendiario quem epiſcopus uel alius prælatus excommunicare poteſt ſed abſoluere non poteſt poſtquam fuerit nunciatus. ut infra eodem tua. Item fallit. nā iudex delegatus poſt ſententiā diffinitiuam exequi poteſt & excommunicare parere nolentem, ſed excommunicatum abſoluere non poteſt poſt annum. ut ſupra de offic. dele. quærenti. Tertia regula fallit in epiſcopo quem accuſatum metropolitanus cum epiſcopis prouincialibus abſoluere poteſt, condēnare nō poteſt. ut. 3. q. 6. quāuis. fallit in ſenatore uel clariſſimo quos accuſatos præſes abſoluere poteſt non condemnare. ut. C. ubi ſena. uel cla. l. quotiens. §. ſed hoc ſolummodo.

10 ¶ † Sed quid ſi papa mandet alicui ut excommunicet nūquid & abſoluere poteſt, uidetur quod ſic. argu. illius canonis. 21. diſtin. inferior. ff. de regu. iur. nemo. Nam excommunicatio & abſolutio pari conditione cenſentur. ut de pœ. diſtin. 1. uerbum quod intelligo uerum eſſe cum mandatur alicui cum cauſæ cognitione excommunicare. Cæterum ſi iam papa cognouit uel forte ratione notorij exceſſus demandetur excommunicare. is enim cui ſic committitur abſoluere non poteſt. non enim partes iudicis obtinet quia non ei iuriſdictio. ſed miniſterium potius committitur in hac parte. ut ſupra de offi. delega. c. ultimo. in fin.

11 ¶ † Poteſt autem prælatus excommunicare ſubditos ſuos. ut. 9. quæſtio. 2. per totum. ſubditos intelligo ratione domicilij, rei, contractus, & delicti. ut ſupra de fo. competen. licet. Et ut notaui. in ſumma illius ti. §. ſortitur cum ſequen. §. Quod generaliter uerum eſt niſi quis per priuilegium eximatur ut excommunicari non poſſit. ut. 15. quæſtio. 1. frater noſter. & de hoc plenius dixi. ſupra de priuil. item ſunt quidam.

12 ¶ † Excommunicatio fieri habet duabus de cauſis. ut uidetur dicere decre. infra de uer. ſignifica. ex parte, in prima. ſ. pro contumacia uel offenſa ualet ut quia aliquis iuſſus noluit maleficium emendare ſed certè & hæc cōtumacia eſt. ut. ff. de rei uen. l. qui reſtituere. Vnde ſi rectè inſpiciatur nō excommunicatur quis niſi pro contumacia.

13 † Sed multiplex eſt contumacia. Aliquando cōmittitur in non ueniendo. Aliquādo in nō reſpondēdo. Aliquādo in recedēdo ante tēpus. ut. 11. q. 3. certū. Aliquando in latendo uel abſentando uel procurādo ne ad citatum citatio ualeat peruenire. ut ſupra. ut lite non conteſ. quoniā frequenter. Aliquando in nō reſtituēdo. ut in. l. præal. qui reſtituere. Aliquādo in non emēdādo delictū. ut in dicta decre. ex parte. Aliquādo in non exibendo. ut. ff. de app. l. creditor. §. nullus. Vnde quòd dicit canon. ille. 11. q. 3. certum eſt. pro his tribus criminibus

nibus aliquem excõmunicari debere &c. expone ideſt pro his tribus ſpeciebus cõtumaciæ in quibus magnum crimen committitur. eſt enim quaſi peccatum ariolãdi repugnare & quaſi ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere ut 8. q. 1. ſciendum. Plerunque tamen imponitur pro alijs culpis nomine pœnæ. ut 86. di. tanta de pæ. diſt. 3. actione. Sic autem prælatus poteſt iure ordinario excommunicare ſubiectos ſic & abſoluere quamuis hæc regula fallit ut no. ſupra eo. §. traduntur. poteſt inquam excommunicatos abſoluere a ſe. Item excommunicatos a ſuis inferioribus ſi ad eũ per appellationem, excommunicationũ negocia deferantur. quod uerum eſt niſi ſit tale genus excõmunicationis cuius abſolutio ſedi Apo. reſeruatur ut ſupra de
14 of. deleg. prudentiam. §. ſexta. ¶†In ſex autem caſibus excommunicatorũ abſolutio ſedi Apo. reſeruatur. Primus eſt cũ quis manus inijcit in clericum monachũ monacham, conuerſum, conuerſam, ut infra eod. c. nuper. ſed quamuis hæc ſibi dominus Papa retineat indulget tamen hoc idem ſuis legatis qui de latere ipſius procedunt ut infra ad eminentiam. hoc enim ex ipſo legationis officio cæpit iã licere legatis ut ſupra de of. le. quod trãslationi. ſeruata tamen diſtinctione inter legatos quæ mittuntur ex latere domini Papæ & alios qui de ipſius latere non mittuntur & eos qui eccleſiarum ſuarum prætextu legationis ſibi uendicãt dignitatem ut ſupra de of. leg. excom. ut no. plenius de hoc de of. dele. §. officium.
15 ¶†Sed quæritur an epiſcopus poſſit relaxare ſententiam excommunicationis latam a ſuo archydiacono, decano, ſeu plebano, uel alio iuriſdictionem habente? ad quod reſpondeo non ſine congrua ſatiſfactione & abſque excommunicatoris conſcientia ut ſupra de off. ord. cum ab eccleſiarum prælatis. in fi. ¶Sed quid ſi eo inconſulto abſoluat. Reſpondeo abſolutio tenet. nam epiſcopus ordinarius eſt iudex omnium qui in ſua diœce. ſunt ut 11. q. 1. de perſona. & ar. in auc. de deſen. ciui. in prin. col. 3. ubi dicitur quòd nõ prohibetur defenſor ciuitatis, cui epiſcopus comparatur, cognoſcere de cauſis inferiorum municipalibus magiſtratibus prætermiſſis. ſed non idem in metropolitano & epiſcopis ſuffraganeis obſeruatur. quia ſentẽtiam excommunicationis latam ab epiſcopo in ſuos ſubditos non poteſt metropolitanus reuocare, niſi cauſa excommunicationis ad eum delata fuerit per appellationem uel per querelã & hoc ideo quia ſubditi epiſcoporum non ſubſunt archiepiſcopis niſi in caſibus ut ſupra de of. ord. paſtoralis. Sed hi duo caſus ſunt de ſpecialibus ſcilicet cum negocium transfertur ad metropolitanum per appellationem ut ſupra de offi. ord. duo. &. c. paſtoralis. & 9. q. 3. conqueſtus. uel per querelam quam quis de epiſcopo ſuo proponit ut ſupra de of. or. ad reprimendam. & 10. q. 3. quia cognouimus. Quare autem ſeruetur aliud in metropolitano & ſuis ſuffraganeis & aliud in epiſcopo & ſuis prelatis tetigi hic & ſupra de off. or. §. ſed quæritur. ¶Sed quæritur an cum cauſa excõmunicationis ad metropolitanũ trãsfertur teneatur remittere excommunicatum abſoluendum ad epiſcopum qui excommunicauit in quo quidam differentiã notauerunt inter appellationem & quærelam dicentes, quòd ſi ab audientia epiſcopi transferatur cauſa excommunicationis ad metropolitanum per querelam neceſſe habet metropolitanus ſuffraganeo ſuo deferre & excommunicatum ad eum remittere ſoluendum ut ſupra de of. or. ad reprimendam infra eod. titu. ſacro ſed ſi per appellationem. tunc non habet neceſſe deferre ſed poteſt ſi uult. ut infra eo. ca. per tuas, & poſt eſſe ratio directè, quia fortius transfertur iuriſdictio in ſuperiorem per appellationem quã per quærelam. nam appellans ſtatim eximitur a iuriſdictione eius a quo appellat ſaltem quo ad negociũ ſuper quo appellatur. ut ſupra de appe. directè. & c. paſtoralis ſed qui conqueritur nõ transfertur niſi litem conteſtetur. ante enim non dicitur agere. ſed agere uelle. ut. ff. rem ra. ha. l. amplius & l. quo enim timore. Sed obijcitur nonne eun-

ne eundo ad ſuperiorē cauſa querelæ ui-
detur quis appellare facto ut ſupra de ap.
dilecto. Reſpondeo. illud locum habet cū
itur ad ſuperiorem, antequam iudiciū or
dinetur, nam poſt neceſſaria eſt appella-
tio uocis, uel illud uerum eſt cum itur ad
papam. ſecus ſi ad metropolitanum. ue-
rius tamen puto quòd ſiue per appellatio
nem, ſiue per querelam transferatur, cau-
ſa excommunicationis ab epiſcopo ad
metropolitanum deferre poſſit ſuo epi-
ſcopo & excommunicatum ad eum remit
terė abſoluendum, ſed in neutro caſu te-
netur. quãuis aũt dixerim ſupra eod. ti. §.
excommunicatio. ſi ſine cauſa fiat uel ex
falſa cauſa tenet & ligat, quia ſententia
excommunicationis ſit iniuſta ex cauſa ſi
ue ex animo ſiue ex ordine tenet ut 11. q.
3. calido. 1. § ergo iniuſtè deiecti quod eſt
ſpeciale in hac ſententia, alias autē ſen-
tentia prolata iuris ordine non ſeruato
non tenet ut. C. de ſen. & in interlo. om.
17 iudi. l. prolatam. ¶ † Vnū tamen no. quòd
ſi ſententia excommunicationis ſit iniu-
ſta ex cauſa quia cauſa non ſubeſt propter
quam excommunicatur & ſi liget quo ad
eccleſiam militantem quæ fallit & falli-
tur ut ſupra de ſen. & re iudi. lator 24. q.
2. ſi quis nō recto ſupra de frigidis & ma
le. fraternitatis ſupra de in inte. reſti. ex
literis. 35. q. 9. ſententiam non tamē li-
gat quo ad eccleſiam triumphantem cu-
ius iudicium innititur ueritati, quæ nec
fallit nec fallitur ut infra eo. ti. a nobis.
24. q. 3. deus. de con. di. 2. panem, quæ
ita demum ligatum habet quem ligat ec
cleſia militans ſi liget claue non errante.
& ſic intellige. 11. q. 3. quomodo, cum ſe
c. quod uerum eſt niſi contemnatur ut 24.
q. 3. notandum. in fi. & 11. q. 3. §. cum er-
18 go de ſentētia in fi. † Sed cū eccleſia Ro
mana non habeat maculam uel rugā uel
aliquid huiuſmodi. ut 21. di. quamuis. &
de pæ. di. 1. eccleſia. Cum nihil iniuſtum
ab ea procedere debeat quare ſtatuit ꝙ
iniuſta ſētētia ligaret, & quare dedit ma
teriam prælatis ſæuiendi in ſubditos. Re
ſpondeo. ut claues eccleſiæ in maiori re-
uerentia habeantur, dum timent homi-

nes iniuſtas ſententias, uel ut homo bene
conditus creſceret per obedientiæ meri-
tum parens iniuſtæ ſententiæ & ſe reco-
gnoſcens ligatum iniuſta ſententia ut 11.
q. 3. quid ergo. Et eadem ratione ſtatuit
eccleſia Romana ut ſi ab ea iugum graue
& uix ferendum imponatur pia deuotio-
ne toleretur. 18. di. in memoriam. Eſt &
aliud ſpeciale in ſententia excommuni-
cationis ut non reueletur per appellatio-
nem. hoc ideò contingit, quia excommu
nicatio ſecum trahit executionem ut ſu-
pra de appe. paſtoralis. quaſi dicit aliud
ſeruatur in alijs ſententijs condemnato-
ris & aliud in ſententia excommunicatio
nis, nam & alijs ſententijs hoc obtinet
ut poſt decennium executioni mandetur.
nam quãdiu appellari poteſt executio in-
teruenire non poteſt. ut. ff. de uer. ſigni. l.
ſi qua pœna. Sed aliud eſt in ſententia ex
communicationis quæ cum a iudice fera-
tur ſtatim habet effectum, nec denuncia-
tio quod ad effectum aliquid operatur ſed
quod factum eſt publicat & inſinuat ut ſu
pra de ap. nouit 11. q. 3. curæ. & c. debēt.
ſupra de teſti. co. præterea. ff. de teſt. l. he
redes. & eadem ratio eſt in ſententia in-
terdicti ſcilicet ut ideo non ſuſpendatur
per appellationem quia illa ſecum trahit
executionē ut ſupra de app. ad hæc. Sed
opponitur quilibet ſentētia diffinitiua ſe-
cum trahit executionem. non enim indi
get alia executione & tamē appellatur ab
ea ut ſupra de exceptio. ſignificauerunt in
fra de teſt. Ray. & c. Raynaldus unde quã
uis hoc uerum ſit quod ſententia excom-
municationis ſecum trahit executionem
& idem in ſententia ſuſpenſionis & inter
dicti, non tamen eſt illa ratio quare ſine
huiuſmodi non ſuſpendatur per appella-
tionem. ſed eſt illa uerior ratio. quia ſen
tentia excommunicationis eſt medicina-
lis ut 11. q. 3. multū, diſciplina enim eſt ex
communicatio & non eradicatio ut 24.
q. 3. notandum, excommunicatio. enim
eſt mucro epiſcopi. ut 16. q. 2. uiſis. unde
cum in huiuſmodi ſententijs cenſura ec-
cleſiæ conſiſtat ut infra ti. proxi. quod per
cenſuram ſpecialiter indultum eſt, quia

ſententiæ

ſententiæ huiuſmodi nõ ſuſpendãtur per
appellationem , ut magis cẽſura eccleſiæ
timeatur, & hæc uera ſunt in ſentẽtijs hu
iuſmodi purè latis ſecus ſi ſub conditione
ferantur ut ſupra de appel. præterea. Itẽ
ſecus cum ſententia fertur & in ipſa ſen-
tẽtia ſuſpenditur eius effectus ut ſupra de
19 app.dilectis. ¶† Tollitur excommunica-
tio per abſolutionẽ. & quæ excõicatio in
tulit abſolutio reddit.ut 15.q.6.nos ſãcto
rũ.ca.iuratos.& ar. 3.q.4 beatus. & ſupra
de elec. quia diligentia . non tamen om-
nia quia ſi iuſta fuerit excõmuuicationis
ſententia prouentus medio tempore per-
cepti non repetuntur. ut. C. qui mili.nõ
poſſunt.l. ſtipendia . &.l. cum allegatur .
nec enim pœnæ repeti ſolent.ut.ff.de con
di. inde.l. pœnæ.ff. de procu. qui proprio
§. ut in certis . ff. de tute. & con. diſtra. l.
20 1.§.nunc tractemus.† In abſolutione au-
tem hæc doctrina ſeruetur ut his qui ab-
ſoluendus eſt iuret ſtare mandatis iudicis
ut ſupra quod metus cauſa.ca.1. infra eo.
c. ſacro circa fi. & ca. nuper in fi. Alibi di
citur quòd quis iurare debeat ſtare man-
datis eccleſiæ ut ſupra de appella. ad hoc
& ſupra c. cum deſideres, in princi. Puto
tamen quòd excommunicatus iurare de-
beat ſtare mandatis excommunicatoris
quem contempſit , & ſi alicubi inueneris
uitandum ſit quòd mandatis eccleſiæ ſte-
tur expone id eſt prælati uel iudicis . Ec-
cleſia enim & prælatus ſinonima ſunt ut.
7.q 1.ſcire, poſſet tamen notari differen-
tia inter unam formam & reliquam. nam
cum iurat aliquis ſtare mãdatis eccleſiæ .
ſtabitur mandatis excommunicatoris uel
ſucceſſoris eiuſdem, rationale enim uide
tur hoc iuramentum arg. ſupra de offi.de
leg.quoniam abbas. Cũ iurat aliquis ſta-
re mandatis certæ & nominatæ perſonæ
ad perſonam ſucceſſoris non extenditur
iuramentum.niſi & de ſucceſſore fuerit in
iuramento adiectum . ut.ff. iudi. ſol. cum
apud . cum olim. Sed in primo caſu ſi ap-
pareat iniuſtè excommunicatus in hac
forma iurabit qui excommunicatus eſt ra
tione contumaciæ quæ conſiſtit in non
ueniendo ad iudicium uel ad tempus re-
cedendo uel iudici non parendo. ut 11.q.
3. certum eſt . mandabitur autem ei ut pa
reat iuri ut infra eod. titul. per tuas. ¶Si
uerò aliquis pro offenſa ſit excommuni-
catus , aut offenſa illa ſit manifeſta ſcili-
cet per confeſſionem in iudicio factã uel
probationem legitimam . aut euidẽtiam
rei quæ nulla poſſit tergiuerſatione cela
ri , & tunc non relaxabitur ſententia niſi
prius ſufficiens præſtetur emenda. ſi uerò
dubia ſit offenſa. ſufficit ad ſentẽtiam re-
laxandam ſi parendi mandato competẽs
cautio præbeatur ut inſra eo.titu. ex par-
te. & cap. olim. ſed in primo caſu ſi ap-
pareat iniuſtè excõmunicatum nihil mã-
dabitur abſoluto ut ſupra de reſtitu. ſpo.
literas in fi. infra eo. c. uenerabilis. & ſic
intelligo ſupra de offi. delega. cum con-
tingat.& ca. prudentiam.§. ultimo. Item
is qui excommunicato cõmunicat in cri-
mine cum iuramento debet abſolui . qui
autem ei communicat ſed non in crimine
reconciliari poterit ſine iuratoria cautio- 1
ne ut infra eodem nuper. §. is autẽ. ei qui
pro offenſa fuerit excommunicatus man
dabitur ut de cætero ſimilia non commit
tat ut 23.q.ul.§ peſſimam. ¶Abſolutio au
tem debet fieri cum ſolẽnitate quæ habe
tur.11. q.3. cum aliquis . non tamen pu-
to ſolẽnitatem illam eſſe de ſubſtantia. &
ideo ſine illa ſolẽnitatę fit abſolutio cum
miſerere mei deus & cum aliquantis uir-
garum percuſſionibus. ſimiliter cautio iu
ratoria non eſt de ſubſtantia , quam ho-
die qui excommunicati ſunt præſtant po
tius ad cautelam ex conſuetudine eccle-
ſiæ quam rigore canonis ut infra eo.ti. cũ
deſideres. Cum uerò aliquis ſit excommu
nicatus propter iniectionem manuum in
clericum, hæc forma ſeruatur ut is qui ab
ſolutionem petit de parendo mandatis ec 2
cleſiæ & mãdetur eidem ne de cætero in
clericum,monachum uel alicuius religio
nis conuerſum, manus iniiciat uiolentas,
niſi ſe defendendo , aut de mandato ſuo-
rum prælatorum faciat , uel niſi ſuper eũ
prælationis miniſterium aut magiſteriũ
habeat, aut cum ipſo in eadem eccleſia ſo
cius eſſe noſcatur ut inſra eo. c. ex teno-
re

22 re. † Sed ſi ſatisfactio ſit pecuniaria quæritur cui debeat applicari. Ad quod reſpõdeo. ſi manus iniectio fuerit facta in monachũ uel conuerſum ſatisfactio præſtita applicabitur monaſterio ut. 12. q. 1. non dicatis inſti. de iniu. §. ſeruus autem. Si clerico ſeculari tunc eidem applicabitur. niſi in cõtumeliam eccleſię ſit pulſatus quia tunc actio iniuriarum eccleſiæ competit. ut. ff. de iniu. l. 1. §. ul. Et ei debetur ſatisfactio in cuius ignominia dicitur facta pulſatio ut ſupra de ſimo. de hoc. & c. audiuimus 27. q. 1. ſi quis rapuerit. in autẽ. de ſanctiſ. epiſcopis. §. ſi quis rapuerit col.

22 9. ¶ † Sed quid ſi quis pro pluribus exceſſibus una ſententia ſit ligatus. & in abſolutione nõ exprimit omnes exceſſus. ſed quoſdam nunquid eſt abſolutus. Reſpondeo non ut ſupra de offi. ordina. ex parte. Abſolutio enim ſurrepta non prodeſt. ut infra eodem. c. officij. Tan. autem ſcripſit contrarium quod non placet. Nõ obſtat infra eodem titu. cum per cauſa. ubi dicitur ipſum tanquam excommunicatũ ſatisfacere eccleſiæ ſuæ pro altera monitione præmiſſa cogatis. illud enim tanquam nõ eſt ſimilitudinariũm ſicut Tan. dixit. ſed ueritatis expreſſiuum. poſſet tamen eius ſententia tolerari, cum ex ignorantia uel negligentia cauſa ſuprimitur arg. ſupra de reſcrip. ſuper literis. ſecus cũ occultatur ex fraude. ut de. offi. ord. ex par

23 te. ¶ † Item quæritur quid ſi quis pluribus ſententijs ſit ligatus a pluribus prælatis habentibus iuriſdictionem in eo. uel ab uno. Reſpondeo neceſſe eſt enim ut a quolibet abſoluatur. unde ultima abſolutio cõfirmabit præcedẽtes ut. ff. ad Treb. l. 1. in ſi. primi reſponſi. de pœ. diſt. 4. §. ul. ſupra de pœ. & re. quod quidem. ff. de ſerui. ruſti. prædio. l. per fundum. Plures enim abſolutiões neceſſe ſunt ar. ff. de no. ope. nunci. l. de pupillo. §. ſi ex pluribus 2. q. 3. §. notandum in uer. ſi plura. Sed nũquid in hoc caſu cum ab una ſententia abſoluitur ab alia non dicemus eum partim abſolutum partim excommunicatum. Reſpondeo in qualibet abſoluitur. ſed in ultima eſt abſolutus, ſicut in eo diximus qui de uno confitetur & pœnitet, ſed de alio non. quia tunc erit pœnitentia fructuoſa cum alio pœnitebit ut ſupra de pœ. & re. quod quidam poſſunt tamen excommunicatores uni committere abſolutionem & ille poſſet omnes excõmunicationes in unam abſolutionem reducere ſicut, & plures obligationes acceptilatione tollũtur. ff. de accep. l. pluribus procedunt iſta ſecundum illam ſententiam qua dicimus excommunicatum poſſe iterum excommunicari quo ad unum effectum excom-

24 municationis. † Eſt autem duplex effectus excõmunicationis ſcilicet deiectio & ligatio. ſecundum primum effectũ excommunicatus amplius excommunicari non poteſt, quia qui foris eſt expelli non poteſt quid enim ad nos de his qui foris ſunt 2. quæſt. 1. cap. multi. 24. quæſt. 1. ca. 1. 2. & 3. & ſupra de iud. cum non ab homine iuxta alium effectum poteſt excommunicatus iterum excommunicari ut 3. q. 4 Engeltrudam poteſt ligatus amplius ligari & foris poſitus diutius extra teneri, ſicut uides in eo qui pluribus ligatur cathenis & ſecundum hoc intelligo geltrudam. 11. q. 3. excellentiſſimus. ¶ Pœna

25 † non ſeruantis excommunicationem, eſt ut tardius recipiatur ad ueniam ut 11. q. 3. qui iubente citius morte præueniatur ut 11. quæſt. 3. epiſcopi & ſi clericus excõmunicatus ingerat ſe officijs diuinis exequendis incurrit irregularitatem indiſpenſabilem tanquam enormi delicto ut 11. q. 3. ſi quis epiſcopus. Item ſi credens ſe iniuſte excommunicatum contemnat incipit ligari ex ſuo cõtemptu ut 11. q. 3. §. cum igitur. & 24. q. 3. notandũ in ſi. Item excommunicatus non ſuſcipit partem in eccleſia ut. 32. di. præter hæc. Et non tantum in una eccleſia hoc cõtingit ſed in pluribus eccleſijs locum habet.

26 † cum enim excommunicatus in una eccleſia in omnibus ſit uitãdus ut 11. q. 3. & 4. q. 5. c. 1. & 6. q. 1. ſi quis præsbyter. illi prouentus eccleſiaſtici merito ſubtrahuntur cui eccleſiæ communio denegatur, ut

27 ſupra de app. paſtoralis in ſi. ¶ † Sed quæritur de ſuſpenſo an ei prouentus eccle-

ſiaſtici ſubtrahuntur. Reſpondeo cũ ſu-
ſpẽſio plerumque fieri ſolet ex leui cauſa
utpote propter ſolam infamiam uel ſcã-
dalum populi ſiue plebis ut.2.q.5. præſ-
byter. tali ſuſpenſo beneficium ſubtrahi
non debet quod non ſubtrahitur niſi ex
magna cauſa ut 16.q.7. inuentum. Nam
quandiu alijs remedijs locus nõ eſt. ſunt
ſtipendia ſubtrahenda. ut. C. de excep. re
iud. l. ſtipendia. Si tamen ex magna cau-
ſa ſuſpenſio fieret ſecus eſſet ut ſupra de
purga. ca. inter ſolicitudines 2.q.5. ſuper
cauſam. Itẽ ſi ſuſpenſus contemnet ſuſpẽ
ſionem priuandus eſt interim beneficijs.
ut ſupra de æta. & quali. or. cum bone.
28 ¶ † Reſtat uidere de pœna illorũ qui par
ticipant excommunicatis. In quo diſtin-
guitur aut quis cõmunicet crimini & cri-
minoſo. aut criminoſo tantum. In primo
caſu incurrit eandem excommunicatio-
nem in numero qua tenetur is cui com-
municat. uidetur enim in eum deliquere
qui damnãt. Vnde ab eo uel eius ſuperio-
re erit abſolutio requirenda. ut infra e. nu
per. & c. ſi concubinæ. Si autem commu-
nicat excommunicato non tamen in cri-
mine ſubdiſtinguitur. quia aut erat excõ-
municatus cum ſuis fautoribus & commu
nicatoribus. aut non. In primo caſu com-
municans incurrit eandem & ab homine
non a iure ut 11.q.3. rogo. & c. excellen-
tiſſimus & infra eo. quòd in dubijs. In ſe-
cundo communicans excommunicato in
oſculo. ſalutatione ſimplici loquela ora-
tione uel menſa incurrit a iure excõmu-
nicationem minorem ut 11.q.3. ſicut ſi ex
communicatus cum excommunicato cõ
municauit. hæc autem excõmunicatio in
tertiam perſonam non tranſit. ut 11.q.3.
quoniam multos. Excipiuntur quidam ca
ſus in quibus communicantes, excommu-
catis nullam incurrunt excommunicatio
nem. Vnde. Hæc anathema quidã faciũt
ne poſſit obeſſe. Vtile lex humiles res i-
29 gnorata neceſſe. † Vtilitas eius qui excõ
municato communicat & ſciẽter facit ut
nulla excommunicatio incurratur. ut cũ
quis ab excommunicato exigit quod ſibi
debet. ut infra eod. cap. finem. Item uti-
litas communicandi aliquando facit. ut
cũ quis cũ excõmunicato loquitur de his
quæ ad excommunicationem pertinẽt &
ad correctionem ipſius faciũt. ut 11.q.3.
cum excommunicato infra eod. ti. c. mo-
do. & ca. cum uoluntate. §. prædicatores.
lex propter eandem. l. quæ eſt mulier cõ-
municans uiro excommunicato. excom-
municationem non incurrit ut 11. quæſt.
30 3. quoniam multos. ¶ † Sed nunquid
idem eſt econuerſo ut uir ſciens uxorem
excommunicatam & ei communicans ex
communicetur non puto. quia uiris fœmi
nas ſubditas, & pœnæ famulas lex eſſe
uoluit. ut 33.q.5. hæc imago. Vnde mari-
tus poteſt uxorẽ cogere ſatisfacere & ab-
ſoluitur arg. 7.q.1. ſicut. & 33.q.2. placuit.
Humile ſicut eſt in filijs. ſeruis ancillis.
mancipijs ruſticis & ſeruientibus nec nõ
in omnibus alijs qui à Deo non curiales
ſunt ut eorum conſilio ſcelera perpetren-
tur ut in c. quoniam multos. Et quod di-
xi de filijs intellige de his qui in poteſta-
te patris ſunt ſecus in emancipatis Res
ignorata ut ſi quis alteri cõmunicat igno
rans eum excommunicatum dum tamen
ignorantia nõ ſit craſſa & ſupina. ut ſupra
de cle. exc. de apoſtolice. Neceſſitate. ut
cum quis tranſit per terram excommuni-
catorum ut infra eod. ti. cum uoluntate.
dummodo neceſſitas ſit uera & non ſimu
lata. ut in ca. quoniam multos. Et nota ꝙ
omnes perſonæ tenent in illo ca. quoniã
uſque ad illud uerbum. quicunque autem
omnino & c. tenentur communicare ſuis
ſuperioribus excommunicatis propter ob
noxitatem qua illis tenentur aſtricti. ſed
aliæ perſonæ quæ in eo. c. ſubſequũtur nõ
tenentur communicare imo debent eui-
tare. niſi articulus neceſſitatis immineat.
31 ut infra eodem ca. inter alia. ¶ † Sed nun-
quid parentes poſſunt licenter communi
care filijs excommunicatis domini fami
liaribus ſuis. Dixerunt quidam quòd ſic,
nam eadẽ fide ſunt aſtricti ſuperiores in-
ferioribus qua, inferiores ſuperioribus.
ut 22. quæſt. ulti. de forma fidelitatis. Ve-
rius tamen puto quòd maiores excom-
municantur communicantes ſuis inferio-
ribus

tibus & hoc in pœnam maiorum qui cor
rigere debuerunt minores ne inciderẽt in
excommunicationem ar. ad hoc 27. quæ.
1. de filia parentes autem caſtigare & eru
dire filios debent alias digni ſunt pœna
32 ut 37. di. legant. Erubeſcit lex. ¶ † Quæri-
tur an peccet mortaliter is qui in caſu nó
conceſſo communicant cum aliquo ex-
communicato. Reſpondeo ſic. ut colligi-
tur ex illa decreta ſupra quod metus cau-
ſa, ſacris, & probatur. alias. nam talis eſt
excommunicandus ut. 11. quæſtio. 3. ſi-
cut. & cap. excommunicatos. & ca. qui-
cunq; communicauerit. quod tamen in-
telligo ſicut determinat decre. ſupra de
cle. ex. mi. ſi celebrat in fi. non autem de-
bet quis excommunicari niſi pro morta-
li. ut. 11. q. 1. nemo epiſcóporum. & c. nul
33 lus. ¶ † Quid ſi epiſcopus excommuni-
cet aliquem & poſtmodum communicet
nunquid incurrit minorem. Reſpondeo
ſic nam illa a iure incurritur ut infra eo.
c. nuper. & ideo non obſtant iura quæ in
cõtrarium poſſent induci quòd nullus po
teſt eſſe iudex ſuipſius. ut. ff. de arbi. l. pe.
ff. ad Treb. ille à quo. §. tempeſtiuum. Itẽ
ſi quis epiſcopus communicet aliquem ra
tione criminis & ipſe idem communicat
34 communicato in crimine. ¶ † Item quid
ſi excommunicet aliquẽ cum fautoribus
& communicatoribus ſuis, & ipſe poſtea
illi communicat. In his duobus caſibus
ſcripſit frater Ray. in ſumma ſua epiſco-
pum ligatum excommunicatione maiori
non ſua ſententia ſed iuris & abſolui de-
bere a ſuó ſuperiori per decre. infra eo. nu
per quod mihi non placet. Nam primo
caſu is qui in crimine non contrahit ex-
communicationem a iure ſed a iudice. ui
detur enim in eum delinquere qui dãna-
uit. & ideo ab eo uel a ſuo ſuperiore de-
bet abſolui ut dicit illa decre. nuper. quod
in caſu præmiſſo dici non poſſet ut epi-
ſcopi ſua ſententia ligarentur & idem di
co in caſu ſecundo. nam cum quis excom
municatur cũ communicatoribus ſuis pa-
ri anathematis uinculo conſtat principa-
lẽ excommunicatũ & fautores ſeu com-
municatores illius fore aſtricos. ut 11. q.
3. excellentiſſimus. unde & ĩ hoc caſu cũ
epiſcopus ſua ſnia ligari non poſſit ut ſu-
perius dictũ eſt contrahet minorẽ excõ-
municationem a iure. ¶ Quæritur pone
35 † quòd epiſcopus excommunicet ſubdi-
tũ ſuum ratione criminis nunquid ſubdi-
tus cõmunicans ei in crimine ligatur ea
ſententia uidetur ꝙ non ut infra e. a no-
bis in prima a nobis. immo nec remiſsio
alicui us epiſcopi extenditur ad ſubditos
alienos ut ſupra de pe. & remiſ. quod aũt.
puto tñ contrariũ eo quod ille qui cõicat
in crĩe uidetᷣ in eũ delinquere quæ dãna-
uit. ut in decr. nuper unde contrahitᷣ forũ
rõne delicti & quo ad hoc efficitᷣ ſubditus
36 excõicantis. ¶ † Quæritur de excõicato.
An poſſit intrare eccleſiã. Reſpon. excõi-
catus minori excõicatione põt audire di
uina prætermiſſam eo quòd a ſacramẽtis
eſt tantũmodo excluſus. ut dixi. ſupra eo.
ti. circa prin. Securius tamen puto ſi ex
deuotione abſtinuerit. ar. 5. di. ad eius ue-
37 ro. ¶ † Sed nũquid clericus minori excom
municatione ligatus poteſt in choro cum
alijs officium ſuum proſequi. Reſpondeo
non ſi ſcienter & in contemptu eccleſiaſti
cæ diſciplinæ communicauit excommu-
nicato & ſic contrahit minorẽ. quia tunc
eſt in mortali peccato & anathemate fe
riendus. ut ſupra de cle. ex. mi. ſi celebrat.
in fin. Et ut not. ſupra eo. ti. §. quæritur an
peccet. Cæterum ſi quis communicetur
excommunicato caſualiter uel negligen-
ter uel ex uerecũdia potius quã ex contẽ
ptu poterit proſequi officiũ nõ tamen ce
lebrare nec ſacramenta recipere uel con
ferre. ut in illa decre. ſi celebrat. laudo ta
mẽ ut prius faciat ſe abſolui quã ſuũ offi-
38 ciũ in choro cũ alijs proſequatᷣ. ¶ † Si ue-
ro quis ſit excõicatus excõicatione maio
ri eccleſiam intrare non debet ut 33. q. 4.
uir cum propria 21. di. cleros in fi. & ſi in-
trauerit clerici exire debẽt officio dimiſ-
ſo. ut 11. q. 3 ſicut apoſtoli. & c. excõmu-
nicatos. & c. qui excommunicauerit 24.
q. 1. omnis qui reſedit. quod intelligo fa-
ciendum cum notorium eſt de excom-
municatione illius & alioquin publicẽ
non euitabunt ne prodere uideantur.

ut 6.q.2.ſi tantum &c. placuit & 2.q.1.ſi
peccauerit monere debent tamen eundẽ
in ſecreto ut exeat, nam ingerendo ſe
communicationi aliorum peccat morta-
liter ut in.c.tantum.& ſupra de cle.90.c.
illud circa fi. Sed ſi monitus nolit exire.
tunc ſi clerici poſſunt infra ab officiò de-
ſiſtere ut per hoc occultus excommunica
tus non publicetur ſi deſiſtant uel exeant
ſcientes uel remaneant ignorantes. ſi qui
dam ſciunt & quidam ignorant cautè ta-
men hoc fiat ut ille nõ prodatur. ſi enim
occultum eſt ut dixi in priuato uitandus
eſt ut ſaltem uerecundiæ rubore ſuffuſus
pro latenti exceſſu ſatisfacere compella-
tur. ut infra eodem titul. cum non ab ho
39 mine. ¶ † Sed quid ſi publicè aliquis ex-
communicatus intret ecclesiam Reſpon-
deo publice exire moneatur. ſi non e-
xeat dimittatur officium niſi ſacerdos ca
nonem inceperit. quia tunc perficere de-
bet. non enim interrupta uel non com-
pleta dimitti debent ſacra miſteria. ut.7.
q.1.nihil perfecto autem canone & ſum-
ptis corpore & ſanguine Ieſu Chriſti
amplius in miſſa non procedatur excom
municato præſente. ſed ſi eccleſia habe-
ret iuriſdictionem temporalem poſſet ip
ſam excludere uiolẽter.ſed ubi nõ habet
iuriſdictionem & excõmunicatus ammo
nitus non exiret ſed ſi ingereret procaci-
ter & proteruè inuocari poſſet brachium
40 ſeculare. ¶ † Sed nunquid clericus excom
municatus tenetur dicere horas Reſpon
deo ſic. cum enim ad penſum ſeruitutis
clericus tenetur. ut ſupra de cele. miſ.
c.1.ab hac ſeruitute per excommunica-
tionem non liberabitur quia pœna non
habet immunitatẽ. ff.de interdi.& releg.
l.relegatorũ.§.ult.ff. de nego. geſt.l. ſiue
hæreditaria.&.ff.ex quib.cau.ma.l.Papi.
Dicet ergo horas ſuas non officiando ec
cleſiam ſicut prius uel iuſta conſuetudinẽ
præcedentem.ut 11.q.3.ſi quis epiſcopus
damnatur &.c.ſi quis epiſcopus in conci-
41 lio. † Idem dico in ſupſpenſis poterunt
bini uel trini excommunicati ſuſpenſi di
cere horas ſuas. ſed excõmunicati extra
eccleſias ſuſpenſi uel interdicti in eccle-
ſijs etiam interdictis ianuis clauſis. In-
terdictis & excommunicatis excluſis uo-
ce dimiſſa ita quod audiri non poſſint. ut
42 ſupra de pe.& re.quòd in re. ¶ † Itẽ no.
quòd ſi clerici ſcienter & ſponte partici-
pent excommunicatis & ipſos in officijs
recipiant eadem excommunicationis ſen
tentia inuoluuntur nec abſolui poſſunt ni
ſi a papa.ut infra eo.c.ſignificauit. & hũc
rigorem inducit magnitudo excommuni
cationis ſcilicet propter excellentiam eo
rum in quibus communicatur. & cum ſit
pœnalis hæc conſtitutio non extendo.eo
quòd pœnæ moliendæ ſunt non extendẽ
dæ ut de pœ.diſt.1.§.pene.ff.de pœ.l. in-
terpretatione. quòd autem dicitur & in
officijs receperunt.intelligo omnibus of
ficijs quæ in eccleſia uel extra eccleſiam
celebrantur ut de horis diurnis. & quòd
dicitur ſponte intelligo excludi coactio-
nem abſolutam non conditionalem quæ
non defendit ab excommunicatione. &
ſi ſatisfaciendo in parte defendat ut ſu-
43 pra quod metus cauſa ſacris. ¶ † Quæri-
tur an hæc uerba ſufficiant ad excommu
nicandum ſcias te excommunicatum eſſe
uel te excommunicatum cognoſcas. uel
habeas te pro excommunicato.uel repu-
tes te excõicatũ. & uidetur quòd ſic. ut
ſupra de teſt.co.c.2.ſupra de ap. præterea.
nam in ſententia non refert an interue-
niant uerba directa uel æquipollentia. ut
infra eo.ti.proxi.in hoc.unde ſi iudex di-
cat. uidetur titium nihil deberet ſeio. ui
detur titiũ abſoluere ſupra de ar.l.qui ta-
men.§.1.Item ſola uoluntate aliquando
excõicatur ut 11.q.3.ſi inimicus. ſicut &
uoluntate abſoluitur.ut infra eo.tit.ſi ali-
quando itẽ ſi teſtator dicat. ſciant hære-
des mei me donaſſe liberto meo tales res
inter uiuos.ex his uerbis dominii ſi trãſit
ad libertũ quamuis donatio non præceſ-
ſit.ut.ff de dona.ex hac ſcriptura. item ſi
teſtator ſic dicat, filiam meam ideo ex-
hæredant.quia dote contentam eſſe uo-
lui. ex his uerbis cum uoluntate exhære
dare uidetur.ut ff.de hæredi.inſti.qui uo-
lebant.Sed contra.uerba illa de quibus in
princ. dixi uim denunciandi habent ma-
gis

gis quam ligandi ſed Dei nunciatio non ligat. ut ſupra de app. paſtoralis in fin. Item ſi teſtator dicat uolo & hæres meus manumittat ſeruum meũ multorum ſeruorum capita ſibi relinquerim. ſi non ſit uerum ſeruos fuiſſe relictos. nec hæredi dabitur actio. nec compellitur manumittere ſeruum ſuum. ut.ff.de le 2.l. titia. §. uerum.1.Reſpon. ¶Item nulla eſt ſubſtitutio.ſi non inueniatur inſtitutus.ff.de hæredi.inſti.l.ex facto.etiam agitatum puto uerba illa non ſufficere ad excommunicandum unde in decre. illa præterea ſubaudi te excommunico & excommunicatum te ſcias.& eodem modo ſuban-

44 di in decre.de teſti.co † nam excommunicatio odioſa eſt. & ideo reſtringenda non amplianda.ff.de liber. & poſthu.l.cũ quidam ſupra de conſangui. & affi. quod dilecto.& ad ſuperiores rationes pro prima parte inductas. Reſpondeo prima nõ ob.quia æquipollentia intelligo hæc excommunico uel a communione eccleſiæ excludo. Non ob lex illa ex hac ſcriptura.quia illud benigna interpretatione concludi ut in litera continetur. Item non ob. lex illa quæ uolebat quod illud ex uoluntate teſtatoris procedit & in ultimis uoluntatibus uolũas teſtatoris lex eſt ut in autem. de nup.§. diſponat coll. 3.Item dicit cõſueuit quòd ſi aliquid prohibetur ſub interminatione excommunicationis non incurritur excommunicatio quãuis fuerit prohibitum.ut ſupra de iure pa.relatum.& quia excõmunicationes uim ſententiæ non habẽt ſecus ſub diffinitione excõmunicationis tũc.enim ſtatim incurritur excõmunicatio cũ ſit prohibitũ ut ſupra de immuni.ec.nõ.eo minus in ſi. Et eodem modo cum mãdatur aliquid ſub pœna excommunicationis ut.63. di. ſalonitane. niſi à iure mandetur ut.30.di. per totũ & eſt ratio quia ius magis iraſcitur in contẽptu miniſtri iure quã in contẽptu ſui ipſius. ut.ff. de arbi.l. ſi cum dies

45 §.dies.&.l.celſus. ¶ † Quæritur pone ſuper caput clerici uibrem baculum uolens ipſum percutere non tamen percutio nunquid incido in canonem uidetur quòd ſic, quia quæ manũ eleuat uerſus aliquẽ tenetur iniuriarum ut de pœ.di.1.ſi quis pulſatus & ſine uiolentia manus inciditur in excõmunicationẽ.ut eo.ti.nuper, in prin. 17.q.4.ſicut|& eadẽ cõmonetur de eo qui clericum ſequitur ut uerberet licet nõ uixerit quia non capit. ad utranq; qõnẽ ſic dico quòd neuter incidit in canonẽ quia canon ille ſi quis ſuadente. factũ exigit.ſ. manus iniectionẽ dũ dicit item iniuriã dũ dicit ſuadente diabolo. Itẽ uiolentiã dũ dicit uiolentas manus quæ uerba cũ effectu intelligo. ut de pœni.di.1.hoc autem. Item cum illa conſtitutio ſit pœnalis ip-

46 ſam non extendo. † Pone quòd quis mandet manus uiolentas inijci in clericum & tandem pœnitet ante manus in iectionem nunquid ſecuta manus iniectione incidit mandator in canonem. ut infra eo. titu.mulieres. Reſpondeo ſic. niſi mandatum reuocetur ita quod mandati reuocatio peruenit ad mandatarium.ut.ff.manda.l.ſi mandaſſe.ff.de procura.l. ſi procuratorem.C. de ſatiſdando.l. una ſupra de

47 procura. auditis &.c.mandato. ¶ † Sed pone ſi mandator moriatur ante manus iniectionem. dicunt quidam eum non incidere in excommunicationem. iã mortuum. tum quia morte finitur mandatum ff.manda.l. inter cauſas.§.1.inſtitu. manda.§.recte ſupra de offic deleg.gratum. & c. licet nondum. tum quia eccleſia ſub terra non ligat. ut infra eodem titulo à nobis in ſecunda à nobis. & 24. qu.3. ligantur. Sed uerius dicitur eum fore excommunicatum poſt mortem niſi mandatum reuocet ante mortem cum intelligatur decedere in eadem uoluntate.ut ſupra de bap. & eius effectu.maiores. ff. de mand.uind.l.ſi pater bene autem quis excommunicatur poſt mortem. ut 24. q.2.

48 ſane. ¶ † Item quid ſi non mandet ſed ratam habet iniectionem manus in clericum dicunt quidam quod incidit in canonem. nam ratihabitio & in maleficijs locum habet. ut ſupra de ſimo. ſicut. C. de inceſt. nupt.l.3.ff de ui & ui arg.l. 1.§. quòd argum. contra.ff. de his qui not.infam.l.quis ergo.ff. manda.l.ſi uero.§.ſi po

teſt

teſt ff.de ui & ui.ar.l.1.§. qui igitur quod meo nomine geſtum non eſt ratum habere non poſſum.ff.de nego.geſti.l. ſi pupilli.§ ſed ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ff. de preca.
49 l.ſi ſeruus.¶ † In ſumma notandum quod qui manus inijcit in clericum uiolentas duos offendit & illum quem lædit & eccleſiam. Læſo ſatisfieri debet per humiliationem & dilectionem uel pecuniæ præſtationem ſi damnum interuenit ut infra eo.c.ea noſcitur. Eccleſiæ autem ſatisfit cum iuratur de parendo mandatis ipſius & mandatum illud ſuſcipitur de quo habes infra eod.titulo ex tenore. ſed ſi ſine mandato & ſatisfaciendo huiuſmodi abſolutio fiat uidelicet & tenet ut infra eo.c cum deſideres. Sicut enim excommunicatio facta non ſeruata forma uidelicet & tenet 11.q.3.ſi epiſcopus. ſic & abſolutio & enim dominus ius eſſe uoluit utriuſq;
50 ligandi & ſoluendi. ut de pe. diſt.1. † Et nota quòd licet canon ad præſidium editus clericorum ille 17.q.4 ſi quis ſuadente, tria requirit quantum ad hoc ut incidatur in ipſum.ſ. iniectionem dum dicit iniecerit. uiolentiam dum dicit uiolentas. & iniuriam dum dicit ſuadente diabolo. Fallit hoc caſualiter. nam aliquando inciditur in illum canonem ſine iniectione manus propter uiolentiam. ut j.eo nuper in prin. aliquando ſiue uiolentia propter iniuriam. ut infra eo. contingit. Aliquando ſine uiolentia & iniuria propter ſolam iniectionem. ut infra eo. t t uniuerſitas. Item no. quòd olim ſecundum antiquos canones quilibet audiebatur uolens de iniuſta excommunicatione docere. ut 11.q.3.ſi epiſcopus. Hodie .n. non auditur niſi in duobus caſibus. ſi dicat ſententiam excommunicationis latā poſt appellationem legitimè interiectam uel intolerabilem errorem in ſententia fuiſſe expreſſum. ut infra eod ti.per tuas.
51 † Intolerabilis error pōt dici quodlibet mortale peccatū ut ſi quis excommunicat aliquem quia non furatur uel quia nō fornicatur. Vel intolerabilis error dici poteſt cum expreſſè contra ius pronūciatur ut 2 q 6 §. Diffinitiuā. ff quæ ſententiæ ſine ap.te.l.1.§.1.& talis error facit exhæredationem nullam.ff.de liber.& poſthu. l.poſthumus §.ult.& l.ſequenti.ſic nec uidelicet tutoris datio ſi error facti ſit in datione expreſſus.ff.de tuto.& cura.l.Seyæ. ſic & obligatio per errorem facta non tenet.ff.ſi quis cau.l.ſed & ſi.§.ul.ff.de fidei. l.ſi poſtquam.uel error in ſententia excommunicationis exprimitur.cum excōmunicator dicit excommunico te quia credis in Deū uel quia caſte uiuis.uel pone exemplum. ut ſi dicat excommunicator.excōmunico niſi miſſam dixeris pro anima talis hæretici. ut 11.q 3.ſi quis epiſcopus. Hug.tamen dixit tūc demum ſententiam excommunicantis continere intolerabilem errorem cum fertur pro contrario eius pro quo ferri ſolet.n.ferri pro contumacia. ut 11.q.3.nemo c. certum.ſi ergo feratur pro obedientia ut ſi excōmunicetur quis quia obedit ſententia continet intolerabilē. uerius tamen puto quod
52 prius dixi. † Et licet duo caſus aſſignantur in quibus ſentētia excōmmuicationis non teneat ipſo iure ut dictum eſt.ego aſſigno & alios tres ut ſi epiſcopus excedat in exactione procurationis & quia ſibi non paretur excommunicet. ut ſupra de exceſſ præb.cum ad quorundam. Item cū quis ſupponit ſe protectioni Romanæ eccleſiæ,& ex ſimplicitate nō appellet. ſententia excōmunicationis in eum lata non tenet.ut de ap.ad audientiam. Item ſi ſententia excommunicationis feratur à prælato hæretico uel excommunicato.ut 24.q 1.audiuimus. Et nota quòd ubi iudex uel prælatus dicit excommunico intelligendum eſt de maiori excommunicatione non de minori.ut infra eod.ti. ſi quem non obſtante.ff.de pœnis.l ſi præſes.

Summarium

1 *Verbum quid ſit.*
Verba ad quid ſint inſtituta.
2 *Verbum quare dicatur filius* Dei.
Verbum unde dictum. & qualiter uerba debeant interpretari.
3 *Nomina quare ſunt inuenta.*
4 *Reſcriptorum uerba quis interpretetur.*

Inter-

5 *Interpretatio iuris an & quando neceſſaria & inſcriptis redigenda ſit.*
6 *Interpretationes à iure quibus per omnia ſtandum eſt.*
7 *Interpretatio iuris quando prorogetur.*
8 *Interpretatio iuris quando arctetur.*

¶DE VERBORVM SIGNIficatione. Rubrica.

DIctum eſt de perſonis in primo li
bro.in ſecundo de iudiciis.in ter-
rio de uita & rebus elericorum.
in quarto de ſponſalibus & matrimonio
laicorum. in quinto de eriminibus. Sed
quia circa uerbo. interpretationes & in-
tellectus oriuntur quæſtiones frequẽtius
ita ut plerunq; nexam ſoluimus modum
ligemus.ut infra eod.tit. cum olim. ideo
ponitur hic rubrica de uerbor. ſignifica.
¶ Videamus quid ſit uerbum. unde dica-
tur. qualiter hic ſumatur. qualiter ſit in-
terpetandum quis poſſit uerba dubia in-
terpretari.ultimo uidendum eſt quando
poſſit artari uel prorogari interpretatio.
1 ¶ †. Verbum eſt pars orationis cum tem-
poribus & modis ſine caſu ſignificatiuum
actionis & paſſionis. his autem ponitur
uerbum in larga ſignificatione ut ſuppo-
nat pro qualiber parte orationis per quã
is qui loquitur de animo gerit in notitiã
aliorum deducat uerba enim non propre
rea inſtituta ſunt ut per ea ſe inuicem ho
mines fallant ſed ut eis quiſque in alte-
rius notitiam proferat. uerbis igitur uti.
ad fallaciam non ad quod ſunt inſtitura
peccatum eſt.Intereſt. enim quemadmo-
dum uerbum procedat ex animo ream
linguam non facit niſi rea mens ut pro-
bantur hæc 23.quæſtione 2. is autem. &
capitulo. homines in fi. Vnde uerſus.Nõ
niſi mente rea ſit mea lingua rea. unde
qui contra mentem loquitur nihil dicit.
quia non dicit quod cogitat quia uox il-
lud non ſignat nec dicit quod uox ſignat
quia illud non intendit. igitur nihil di-
2 cit.ut.ff.de rebus dub.l.in ambiguo.† Ver
bum autem dicitur filius Dei quia & ſicut
per uerbum exprimitur uoluntas homi-
nis ſic per filium Dei uoluntas patris. ut
de pœn.diſt. 1.uerbum Dei dimittit pec-
cata dicitur autem uerbum ab aeris uer-
beratu quod commune accidens eſt omni
bus partibus orationis ſiue ſumatur in pri
ma ſignificatione ſiue in ſecunda. In pri-
uilegijs ſiue in ſcriptis interpretabuntur
uerba ad id ad quod ſunt inſtituta. ut 22.
q. 2.quod autem.non.n.ſenſum extrinſe-
cum alienum & extraneum debitis quæ-
rere ut.37.diſtin. relatum & ad commu-
munem intelligentiam uerba ſunt refe-
renda. ut ſupra de ſpon. ex litteris.ff. de
leg. 3.l.non aliter. Sed contra plerunque
dum proprietas uerborum attenditur ſen
ſus ueritatis amittitur. ut infra eod. titul.
præterea, nam potius mens attenditur
quam uerba ſint conſideranda.ut.22.q. 5.
humanæ. aliquando contra communem
intellectum ſit interpretatio. ut ſupra de
poſtulando ad hæc. & potius conſideran
dum eſt quod teſtator ſenſerit quam ipſa
uocis ſignificatio.ut.ff.de fundo inſtructo
l.cum de lanionis.§. aſinam. & hæc uera
ſunt ubi interpretatio uerbi haberetur à
iure ſicut canon interpretatur ſtatim. i-
deſt uſque ad annum & diem.ut.20.quæ-
ſtio.2.puella, puto quod in reſcriptis &
priuilegijs magis mens & intentio ſupe-
rioris attendenda, ſunt quam uerba con-
ſideranda. ut ſupra de officio dele. ſuper
eo. ſupra de decimis ex multiplici ſupra
de priuilegijs quanto.&.c. in hijs. nã quã
uis uerba priuilegiorum inſpicienda ſunt
ut ſupra de priui. porro.plus tamen con
ſideranda eſt mens. ut.ff.de le. & ſe. con.
l.ſeq.1.q.1.marchion,12.q 5. humane in
fra eo.ti.intelligentiam.& idẽ dico in te-
ſtamento quia mens prior & potẽtior eſt
quã uox.ut.ff.de ſupel.l.Labeo, in fi.Vn-
de ſi teſtator mihi legauit ſeruum ſub ap
pellatione ſtichi cum uocaretur pãphilus
non ſtichus qui ex uerbis ſignificatur ſed
3 pamphilius debetur † nomina enim ſi ſi-
gnificandorum hominum gratia reperta
ſunt quod ſi quolibet alio modo intelligã
tur nihil intereſt ut inſti.de lega.§.ſi quis
in nomine & idẽ eſt ſi in fundi nomine
ſit erratum. ut.ff. de lega.1.l.3. Secus in
nominibus

nonnnibus rerum. rerum enim uocabula
immutabilia ſunt hominum mutabilia. ut
4 in ea.l. in.fi.1.℞. ¶ † Verba reſcriptorum
domini papæ. interpretatur papa ſupra
de ſequeſtr. c.t. Aliquando & legatus in-
terpretatur. ut ſupra de poſtulando.c.1.
5 ¶ † Quis autem poſſit interpretari priuile
gia dixi. ſupra de priuil.§. ſed pone.de in
terpretatione uero iuris diſtinctio eſt an-
tiqua interpretatio generalis eſt neceſſa-
ria & in ſcriptis redigenda interpretatio
principalis. ut.C. de le.& ſe.con.l.non du
bium ſupra de ſenten. excom. inter alia.
Generalis neceſſaria ſed non in ſcriptis
redigenda interpretatio cõſuetudinis ut.
ff.de leg.& ſe.con.l. ſi de interpretatione
ſupra de conſue.cum dilectus. Non gene
ralis ſed neceſſaria in ſcriptis redigenda
interpretatio iudicis.ff. de le.& ſe. com.l.
non poſſum &.l. nam ut ait. generaliter
nec neceſſaria nec in ſcriptis redigenda
interpretatio magiſtri.ut.C.de profeſ.l.t.
lib.12.quia nullius additus in uerba magi
6 ſtri. ¶ † Sunt interpretationes a iure qui-
bus per omnia ſtandum eſt ut in decre.
hic poſitis &.C.&.ff eo.ti.per totum. Sed
præter has iuris interpretationes inueni-
mus & alias nam nomine beneficij non
continetur rectoria uel perſonatus.ut ſu-
pra de præbendis cum olim. & hoc ne iu-
ri eorum ad quos ſpectat electo detraha-
tur & ſimile alias ſupra de offi. deleg. ſu-
per eo. uer. uerba illa ordinetur eccleſia
talem interpretationem recipiunt ordi-
net per alium inſtituentem ad quem inſti
tutio ſpectat ſed nomine beneficij conti-
netur præbenda. ut ſupra de præben. pro
illorum.non obſtat his infra eodem titu.
tua.ubi præbende & maiora officia nomi
ne beneficij continentur. illud enim obti
net fauore eccleſiæ a debitis releuandis.&
ideo dicit litera in hoc caſu. ideo ius in-
terpretatur conſtitutionem illam ſupra
de conceſ.præben. uel ecc. non ua.c.nul-
la. quod ad archiepiſcopatus uel epiſcopa
tus non ſolet extendi ſed ad perſonatus
alios & minora beneficia coartari. ut ſu-
pra de conceſ.præ.uel ec.c.dilectus quam
uis hodie illi dilectus uideatur derogatũ
per conſtitutionem illam ſupra de elect. 7
ne pro defectu.ſic interpretatur eadem de
creta. nulla locum non habere niſi præ-
bendæ fuerint diſtinctæ. ut ſupra de con-
ceſ.præben.c.ex parte. Hoſt. ſic interpre-
tatur eandem conſtitutionem nulla.ut in. 8
6.menſibus de quibus loquitur tempus ſu
ſpenſionis nullatenus computetur cum il
la Lateran. & concilij conſtitutio contra
negligentes tantum fuerit promulgata.ut
ſupra de con.præben. quia diuerſitatem.
Interpretatur electio ideſt confirmatio.
ut ſupra de conſue. cum dilectus. Item ius
interpretatur clauſulam illam quæ inter-
ponitur in reſcriptis. quod ſi duo uel om-
nes intereſſe nequiueritis &c.ut intelliga
tur de impoſſibilitate iuris uel facti. ut ſu-
pra de reſcrip. ſciſcitatus & illa decre. in-
terpretatur illam ſciſcitatus. & illam ſu-
pra de offi. delega. prudentiam dicens
quod ſi clauſula quod ſi omnes uel ambo
ponitur in reſcripto & unus intereſſe non
poteſt nec committere poteſt ſupra de of-
fi.delega.coram. Item decre. illa per tuas
interpretatur aliam eiuſdem titu licet He
ly.de ſimo. Item decreta. illa ſupra de of 9
fi delega. ſuper quæſtionum interpreta-
tur illam cum te conſulente. Item decre.
illa. de conſan. uir qui a ſtipite interpre-
tatur aliam eiuſdem ti. nõ debet. ſic quod
aliqui diſtantes inter ſe quarto gradu poſ
ſint contrahere niſi quamuis alter diſtat a
communi ſtipite.4. gradu. alter.5. Item
decre illa ſupra qui fil. ſunt legi. per tuas.
in fi.interpretatur aliam. eiuſdem.t.tranſ-
miſſæ. dum dicit qui in caſu diſſimili lo-
quitur. Item quod dicit decre. illa qui fil.
ſunt leg.cum inter io. ueterem quod filij
nati ex illis parentibus qui ignorantes
impedimentum in facie eccleſiæ contra-
xerunt legittimi ſunt interpretatur aliam
in eodem titul. dicens idem eſſe ſi alter
coniugum ignoret impedimentum. Item
quod dicit decre. ſupra de ui. & ho.cler.
quoniam. & alia ſupra de ſen. excom.mo
nachi ſcilicet quod ſi aliquis de commu-
niter uiuentibus manus in confratrẽ inij-
ciat uiolẽtas a ſuo abbate uel ſuperiore po
terit abſolui interpretatur decre. ſupra de
ſen.ex-

ſen.excom.cum illorum. dum dicit niſi exceſſus extiterit difficilis & enormis. ut ſi ad mutilationem membri uel effuſioné ſanguinis eſt proceſſum aut in epiſcopú uel abbatem uiolenta manus iniectá. Icé decre. illa ſupra de cogna.ſpic. 1. interpretatur illos canones. 30.q.3. ſuper quibus, & poſt ſuſceptum. hæc exempla & alia his ſimilia de iuris interpretatione notare per ſe poterit quilibet ſtudioſus. ¶ † Icé

7 prorogatur iuris interpretatio ratione fauoris ut ſi cui indultum ſit retinere beneficia uacantia in ſua eccleſia & fructus eorum percipere. ac in ſolutionem debitorum eiuſdem eccleſiæ conuertere per interpretationem extenditur nomen beneficij ad præbendas uel beneficia maiora ut infra eodem. tua nobis. Icem uerbum illud labores extenditur ad omnia quæ quidem religioſi proprijs manibus & ſumptibus excolunt ut ſupra de decimis ex parte. Item priuilegium indultum de decimis non ſoluendis extenditur ad decimas per interpretationem poſſeſſionum quæ poſt modum acquiruntur. ut ſupra de priuile. quia circa. Item quod quibuſdam religioſis indultum eſt ſcilicet ut cum Romæ terre fuerit interdictum excommunicatis & interdictis excluſis poſſunt quandoque ianuis clauſis ſuppreſſa uoce non pulſatis campanis diuina officia celebrare ad epiſcopos prorogatur. ut ſupra de priuil. quod nonnulli. ſic per interpretationes extendimus donationes. ut ſupra de dona. cum dilecti. unde ſi Imperator donet demum interpræstatur cum omnibus iuribus & pertinentijs ſuis eſſe donatum. ut. C. de bo. uac. l. ſi quando lib. 10. Idem facimus in teſtamentis ſimiliter ratione fauoris. Vnde ſi aliquis leget uina interpretamur & uaſa uinaria legaſſe. ff. de ui. & tri. leg. l. ſi cui. §. ſi uinum. & ff. de penu. le. l. qui penum. §. ulti. & l. namque. & auibus legatis & auiaria debentur. ut. ff. de leg. 3. l. aui bus. Non enim in cauſa teſtamentorum ad diffinitionem utique deſcendendum eſt cum plerunque abuſiue loquatur homines nec proprijs nominibus uel uocabulis utantur. ut. ff. de leg. 3. l. non aliter. §. titius. Ideoque cartarum appellatione libros intelligimus eſſe legatos cum uox teſtatoris uoluntas urgeat ut cum quis dixerit cartas meas uniuerſas, qui nihil aliud quam libros habeat ſtudioſus ſtudio ſo relinquens. ut. ff. de lega. 3. l. librorum §. quod tamen. Item prorogatur iuris interpretatio ratione generalitatis ut cum quis obligat bona ſua & futura bona intelligatur obligare. ut. C. quæ res pigno, oblig. poſ. l. ultima. Item cum quis fundum obligat nihil excipiens ius patronatus quod in eccleſia in fundo ſitá obtinet obligare uidetur. ut ſupra de iure patrona. ex literis. ¶ † Aliquando interpretatio iuris artatur ut in procuratione exigenda ne ſubiecti grauentur. ut ſupra de cé. quá to. Item artatur ut exactionis & auaritiæ nota uitetur ut ſupra de cen. ex parte. Icé interpretatio artatur odij ratione ut cum decimæ laico conceduntur in feudú quod male fit ut ſupra de his quæ fi. a præla. ſine con ca. c. cum apoſtolica. Item in hoc caſu occaſione decimationis antiquæ nó ſunt decimæ noualium uſurpandæ in talibus non ſit extendenda licentia ſed potius reſtringenda. ut ſupra de decimis. tua odia enim per interpretationem reſtringenda ſunt. ut. ff. de liberis & poſthu. l. cú quidam ſupra de conſangu. & affini. quod delicto. Item artatur uenditio per interpretationem ut non uideatur epiſcopatú uel uenditum uel in uenditione exceptú quod uenditionis tempore nó extabat ut. ff. de contrahen. emp. & uen. l. Rutilia. & hoc ideo quia in uenditione inſpicitur té pus contractus. Item in fauorem rei fit reſtitutio per interpretationem, nam ſi quis legauerit nummos & neſcimus de quibus ſenſit tunc ſumitur coniectura ex pluribus. ſpectatur enim conſuetudo patriſfamilias in primis deinde regionis in qua teſtator uerſatus eſt. ſed & mens patriſfamilias & legatarij dignitas uel charitas & neceſſitudo. In ſumma, quæ præcedút uel ſequuntur ſcripta ſcrutanda ſunt. ut.

ff.de lega.1.l.filiusfamilias. quia ſi nec ex illis coniectura capi poſſit, tunc locum habet quod dicitur nummis in diſtinctè legatis exiguiores debentur ſi neque ex conſuetudine patrisfamil. neque ex regione unde fuit neque ex contextu teſtamenti poſſit apparere.ut.ff.de legatis tertio.l.nummis. quod ideo contingit quia cum hæres damnatus ſit nummos dare in poteſtate eius eſt quos uelit dare & liberare. ut.ff. de legat.3.l. qui concubina.§. primo.

Summarium

1 *Regula quid ſit. & unde dicatur.*

2 *Regulæ unde ſumimantur.*

3 *Regula omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur quomodò intelligatur.*

4 *Regula quod dubia in meliorem partem ſunt interpretanda, qualiter ſit intelligenda.*

5 *Regulæ quod utilius ſcandalum naſci permittitur quam ueritas relinquatur, ſenſus.*

6 *Regula quod eſt illicitum neceſsitas facit licitum, explanatio.*

7 *Regula quod latenter, aut per uim, uel alias illicite introductum eſt, nulla debet ſtabilitate ſubſiſtere, declaratio.*

8 *Regula quod iudex à tormentis incipere non debet intellecti.*

9 *Regula quid quid in ſacratis Deo rebus & epiſcopis agitur pro ſacrilegio reputatur quomodo ſit intelligenda.*

10 *Regula qui ex timore facit præceptum aliter quam debeat facit. qualiter intelligatur.*

11 *Regulæ offendens in uno factis eſt omnium reus intellectus.*

12 *Regula non poteſt eſſe paſtoralis excuſatio ſi lupus oues comedat, & ipſe neſcit declaratur.*

13 *Regula indignum eſt, & tam Romanæ eccleſiæ conſuetudine alienum ut pro ſpiritualibus facere quis homagium compellatur declaratio.*

¶DE REGVLIS IVRIS. Rub.

AD eximij operis conſumationem & miniſtrorum iuris canonici inſtructionem perfectiſſimam doctrinam diffinitiones iuris ſiue regulæ ſupponuntur unde intitulatur rubrica de regulis iuris. ¶ Videndum eſt quid ſit regula unde dicatur qualiter finiatur.ex qui

1 bus regula ſurgit.¶ Regula † quidem eſt quæ rem breuiter enarrat non ut ex regula ius ſumatur. ſed ex iure quod eſt regula fiat. ut.ff.eod.titul.l.1. Sed in grammatica regula eſt multorum cõſimilium collectio. ¶ Regula dicta eſt ex eo quod recte ducit nec aliquando aborſum trahit. Alij dixerunt regulam dictam uel quòd regat uel quòd normam recte uiuendi præbeat uel quod diſtortum prauũque corrigat.ut.3.diſt.regula.¶ Sed obijcies ſi hoc facit regula. ergo regula eſt ius ſed contrarium dixi non ut ex eã ius fiat. Reſpondeo in decre. ſumitur regula ſecundum quòd canon græcè latine regula nuncupatur. ut.3. diſtin. canon. ſumitur autem regula uel ex ſigno uniuerſali. ut infra eodem titulo. omnes res.ff.eodem titulo.l.omnia. uel ex ſigno indiffinitiõ.ut.ff.eodem titulo.l. quicquid calore iracundiæ. uel ex alio generaliter dicto. ut infra eodem titulo quod non eſt

2 licitum.¶ † Sumuntur regulæ ex iure conſtituto.ut.ff.eodem titulo.l.1. & ut ſuperius dixi. quædam tamen ſunt in quibus regulæ uel diffinitiones proditæ nõ ſunt. quia nec tradi poſſunt. difficilis eſt enim aliquarum rerum diffinitio ut moræ.ff.de uſu.l.mora, in prin. ſic & alibi lex dicit in impenſis factis in rebus dotalibus.quæ autem impendia ex rebus dotalibus deduci debeant non tam facile in uniuerſum diffiniri quam ſingula ex genere & magnitudine impendiorum extimari poſſunt. ut.ff.de impen. in rebus dota. fac.l. quod dicitur, in fi. Item non potuit diffiniri quanta fides ſit teſtibus adhibenda. & ideo hoc arbitrio iudicis reſeruatur

patur dum dicitur. cum magis ſcire potes
quãta fides ſit teſtibus adhibenda.ut.ff.de
teſti.l.teſtium fides. in uerſi.uerba epiſto-
læ.ſic quanti temporis pœnitentia ſit pec
catoribus imponenda canone non potuit
diffiniri. & ideo dictum eſt tempora pæ-
nitudinis habita moderatione conſtituen
da ſunt. tuo iudicia prout conuerſorum
animos proſpexeris eſſe deuotos habito
reſpectu ad ætatis pericula & egritudi-
num neceſſitates. ut.26.quæſt.7.tempora.
&.capi.hæc ſic. ¶ Item quatenus & cuius
interſit non potuit diffiniri. eo quod non
in iure. ſed in facto conſiſtit. ut.ff. eodem
titulo.l. quatenus. ¶ His igitur præmiſſis
ad aliquam præſentis tractatus doctri-
nam. regulas ſub hac rubrica poſitas ex-
3 ponamus. ¶ † Prima igitur regula.omnis
res per quaſcunque cauſas naſcitur per
eaſdem diſſoluitur ſub audi in contra-
ctum agentes. ut eſt uidere in emptione
& uenditione quæ conſenſu contrahun-
tur. & contrario conſenſu diſſoluuntur re
bus integris exiſtentibus. ſecus ſi ad ſolu-
tionem pretij uel rei traditionem peruen
tum ſit. ut. C. quando licet ab emp. re.lui.
Idem in alijs bonæ fidei contractibus. ut.
ff.de pact.l.ſi unus.§.idem. Idem in ſpon-
ſalibus de futuro. ut ſupra de ſponſali.
præterea. ſecus in matrimonio. ut ſupra
de iurand. tua.&.ff.de eo qui cog.conſan.
uxo. ſuæ ſuper e. hoc ideo.quia matrimo
nium non ſoluitur niſi morte.ut.32. quæ-
ſtio.7. licite. & in auten. de nup.§. dein-
ceps. colum.3.& ſimile ad.l. iſtam.ff. eo-
4 dem titulo.l.nihil.¶.† Secunda regula di-
cit. quod ea facta quæ dubium eſt quo ani
mo fiant in meliorem partem interprete-
mur. ut enim uir præditus ſcientia litera-
rum & maxime prælatus cum propria
conſanguinea conuerſatur credi debet
quod hoc faciat affectionis & non forni-
cationis cauſa. ut ſupra de prſæum. cum
iniuuente. Item cum legatus eccleſiæ
Romanæ & maximè cardinalis equum
uel aliud modicum recipiat ab eius co-
gnato cui confert aliquid ſpirituale. cre-
dendum eſt quod non ſimoniæ. ſed ne-
ceſſitatis cauſa recipiat. ut ſupra de ſi-
moni.& ſi quæſtiones. & hoc ideo contin
git. quia quilibet præſumitur bonus do-
nec contrarium probetur. ut ſupra de ſeru
ti. capitulo uno. ſupra de præſumptio.
dudum. & nullum. ſuæ ſalutis imme-
morem. ut.1. quæſtione. ultima ſanci-
mus. Alia iura dicunt in humaniorem
partem in dubijs declinandum. ut de tran
ſactio. capitulo ultimo.l. diſtinct. eos.
Alia in dubijs quod tutius eſt tenere de-
bemus. ut ſupra de præsby. non bapt.
mi. ueniens. ſupra de bapt. & eius effec.
de quibuſdam. de conſtit. diſtinctione.
4. ſi nulla & diſtinctione prima præsby-
teri. Alia in dubijs ſuis conſcientijs ho-
mines relinquuntur ſupra de iureiurand.
mulieri. 33. diſtinctione. habuiſſe.
5 ¶ Tertia regula eſt. † utilius ſcandalum
naſci permittitur quam ueritas relin-
quatur. ſcilicet fidei. uel ueritas bonæ
uitæ. Triplex eſt. enim ueritas bonæ
uitæ. & hæc nunquam dimittatur pro-
pter aliquod ſcandalum. quia pro nullo
ſcandalo debet committi mortale pec-
catum. ut ſupra de noui ope. nunc. cum
ex iniuncto circa fin. Item iuſticiæ re-
ſpectu iudicis. diſplinæ reſpectu præla-
ti. Et in his aliquando ueritas dimitti-
tur propter ſcandalum. ut.23. quæſtio-
ne quarta non poteſt. Vnde uerſus.
Eſt uerum uitæ. doctrinæ iuſticiæque.
Vnum ſemper habe. duo propter ſcan-
6 dala linqui. ¶ † Quarta regula eſt quod
non eſt licium neceſſitas facit licitum.
ſimile ad hanc regulam de conſe. diſtin-
ctione prima ſicut. & diſtinctione ter-
tia peruenit. & diſtinctione.5. diſpulo.
ſupra de fur. qui per neceſſitatem. Et
eſt ratio. quia neceſſitas eſt contraria
uoluntati.ff. quod met. cauſa.l.1. & nul-
lum peccatum niſi uoluntarium. ut.15.
quæſtione. prima.§.1. & capitulo illa.
7 ¶ † Quinta quod latenter aut per uim
uel alias illicitè introductum eſt nul-
la debet ſtabilitate ſubſiſtere. in hac
poteſt poni exemplum in exactis la-
tenter aut per impreſſionem aut per
dolum à prælatis introductum quæ ſub-
ſiſtere de iure non debent. ut.10. quæ-

ſtio.tertia quia cognouimus . ſupra de ex
ceſſ prælа. ſane. uel poteſt poni exem-
plum in cõſuetudine irrationabili introdu
cta latenter uel per uim quæ ſubſiſtere
non debet.ff. de legatis . & ſe. conſu.l.
quod non ratione . ſupra de conſuetudi.
8 capitulo ultimo . ¶ † Sexta in ipſo cauſæ
initio non eſt à quæſtionibus inchoan-
dum contingit hoc ideo quia ad quæſtio-
nes non peruenitur niſi per præſumptio-
nes.& iudicia & propterea non eſt à quæ
ſtionibus inchoandum . ut dicit hic & ff.
eod. titulo.l. prima Reſpon.1. & C. eo-
9 dem titulo.l.miles. ¶ † Septima quicquid
in ſacratis Deo rebus & epiſcopis agitur
pro ſacrilegio reputatur quia ſacra ſunt
& à quocunque uiolari non debent. ſacri
legium enim committitur ſi res eccleſiæ
diripiantur ut. 1. quæſt.3.peruenit.16.quę
ſtio.7.c.2.17.quæſt.4. ſi quis domum ſu-
pra de ſo.compe.conqueſtus ſupra de ſen
ten.excom.conqueſti.& quod dicit ſacra-
tis ſupple maxime nam & non ſacratæ pri
uilegium habent & ſerui eccleſiarum . ut.
12.quæſt.3.eccleſiarum ſeruos . ſic & cum in
iuria infertur perſonis eccleſiaſticis. ut.
17.quæſt.4. ſi quis ſuadente . & quod hic
dicit de epiſcopis ſubaudi maxime.17. q.
10 4.ſi quis deinceps . ¶ Octaua † qui ex ti-
more facit præceptum aliter quam de-
beat facit.& ideo iam facit intelligendum
eſt de præcepto diuino & de eo qui illud
facit timore ſeruili. qui non poteſt eſſe ſi-
mul cum charitate , unde talem timorem
habens non poteſt mandata domini ad-
implere . cum non ſit in charitate quæ eſt
ſumma omnium bonorum operum . ut de
pœni. diſtin.2.charitas ſecus eſt de timo-
re filiali qui ſimul habetur cum charitate
unde qui timet Deum faciet bonum.Item
timor ſeruilis introduxit filialem ſicut ſe-
ta filium uel lignum ut de pœni. diſtin.2.
ſicut ſeta . unde dicitur creſſit charitas &
minuitur timor ut de pœni. diſtin.2. for-
te nata . perfecta uero charitas foras emit
tit timorem . ut.23. quæſtio.6 ſchiſma-
tici . qui igitur timore ſeruili facit præce-
ptum Dei nec facere intelligitur ut di-
11 ctum eſt.¶ † Nona offendens in uno factus
eſt omnium reus . quod ſic intelligo ut
offendens in uno peccato mortali ſiat
reus omnium . quo ad ſufficientiam dam-
nationis id eſt. ita ſufficiat unum ad æter-
nam damnationem ſicut omnia uel offen
dens in uno . id eſt in una uirtute . nam
ſtatim ſubintrat uitium uirtutis oppoſi-
tum cum excluditur uirtus . ut.32. quæſt.
1.cum denunciatur improbitati.& ſic cum
habeat unum uitium mortalis peccati om
nium uirtutum factus eſt reus , quia nul-
lam habet uirtutem uel uno id eſt in cha-
ritate ſine qua nemo poteſt ſaluari ac ſi
omnium peccatorum reus eſſet & ſimile
12 ad iſtud de pœni. diſtin.6. ca.1. ¶ † De-
cima non poteſt eſſe paſtoralis excuſatio
ſi lupus oues comedat & ipſe neſcit . hoc
ideo contingit quia de cuſtodia tenetur .
ff. loca. & condu. qui mercedem . paſtor
enim uigilare debet & animam ſuam po-
nere pro ouibus . ut.23. quæſtio.4. tres
perſone . & ideo tenetur de culpa ſicut
cuſtos carceris . ut. ff. de cuſto. & ex. re.l.
ulti.non igitur excuſatur paſtor ignoran-
tia quia de negligentia tenetur ut prælа-
tus.81. diſtin. dictum . ſicut nec excuſa-
tur cuſtos fornacis ſi obdormit uel ne-
gligenter cuſtodit & ignis euagatus uil-
lam incendit. ut. ff. ad.l. aquil.l. ſi ſer-
13 uus. ¶ † Vltima regula eſt indignum eſt
& à Romanæ eccleſiæ conſuetudine alie-
num ut pro ſpiritualibus facere quis ho-
magium compellatur . hoc ideo quia ſi-
monia committitur . ut ſupra de ſimo . ſi
diligenti . Sed ſacramentum de fidelita-
te & ſi clericus priuatus non debeat ſuo
prælato præſtare.ut ſupra de maio.& obe.
legebatur . ſi tamen hæc conſuetudo de-
poſcat præſtabitur . ut ſupra de uerb. ſig.
cum clerici ſupra de elec. qualiter ſed à
prælato de iure præſtatur ſuo ſuperiori .
ut ſupra de iureiur. nullus.23. diſtin. quan
quam.Sed quamuis pro ſpiritualibus tem
poralia non præſtantur affectio tamen &
charitas indebite non cenſentur.¶ Solent
enim homines quadam prærogatiua amo
ris diligere illos à quibus ſe percepiſſe
beneficia recognoſcunt . ut ſupra de te-
ſta. cum in officijs . Cum igitur doctri-
na iu

na iuris canonici ſpirituale ſit obſequium potes olector mihi retribuere ſpiritualiter in effectu. ſed ſufficit ſi non detrahas ſi hoc opus laudibus attollendum lingua non carpa uenenata. Sunt enim quidam qui in primo ſe eſtimant ut bona quæ uiderint diſcere contemnant. & quod grauius eſt aliorum opuſcula quanquam ultima dente lineam ultro ſuffundunt. ſicubi uero reperiris quod aliorum dicta corripiant. non turberis nec enim conſcientiæ quædam exegit temeritas: quæ in offenſam incidere timuit omittendo hæc cui utilitas ſuaſit & indixerit. ſi fortaſſe legeris quod in apparatu meo memineris te uidiſſe conſidera quod non omnes qui ſummam habituri ſunt habeant apparatum. & propterea malui repere quam deeſſe.

FINIS.

INDEX IN SVMMAM D. GOFFREDI TRANENSIS

Iureconſulti Clariſsimi.

OMNIA SPARSIM DICTA COMPLECTENS VTRIVSQVE IVRIS profeſſoribus vtilis.

PER D. IO. BAPT. ZILET. VENETVM

Nouiter editus feliciter exorditur.

ABBAS ius epiſcopale præſcribere poteſt. de offic.archipresbyt.nume.6 car.87
Abbas an poſsit præiudicari monaſterio.de religio.domi.nu.4. c.311
Abbates quando dicantur excedere. de exceſsi. prælato. numero. 3 car.459
¶Abigei qui dicantur.de furt.nu.4. c.435
¶Aborſum procurantes an reputentur homicidæ.de homici.nu.17 car.426
¶ Abſens per ſcripturam matrimonium accuſare non poteſt. qui matrimo. accuſa.poſſ.nu.7 car.381
Abſentes qui vocari debent, ad electionem vocati non venientes, an per aliquod tempus ſint expectandi. de electio.nu.19 car. 28
¶Abſentia aliquãdo plus operatur quàm contradictio.de ſimoni.nu.33 car.406
¶Abſolutio ab excommunicatione propter iniectionem manuum in clericos, competens ordinario, quando poſsit alteri delegari. de offic. ordina. numero. 18 car.112
¶Abſolutio excommunicatorum in quibus caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruetur de ſenten.excom.nu.14 car.485
Abſolutiones plures quando ſint neceſſariæ.ibi.nu.23 car.487
Cætera vide infra in ver. Doctrina.
¶Accuſare vnum an plures poſsint.de ordi.cogni.nu.2 car.180
Accuſare matrimonium in quibus cauſis quis repellatur qui matrimo. accuſa.poſſ.nu.8 car.382
Accuſare qui poſsint. de accuſatio. numero. 2 car.392
Accuſari qui non poſsint.ibi.nu.4.c.393
¶ Accuſatio quid ſit.ibi.nu.1 car.392
Accuſatio in quibus caſibus ſit permiſſa. ibid. nu.2 car.ea.
Accuſatio quando refricari poſsit. ibid. nume.13 car. 395
Accuſatio non habet locum in contrahendo matrimonio. qui matri. accuſa. poſſ.nu.9 car.382
Accuſationis forma. de accuſatio. numero. 5 car.393
Accuſationis quis ſit effectus. ibid. numero. 11 car.394
¶ Accuſator an debeat ſe inſcribere, & ad pœnam talionis obligare. de accuſa.nume.6 car.393
Accuſator in notoriis non requiritur.nec ordo iudiciarius obſeruatur. ibidem nume. 8 car.394
Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis ſubiicitur. de calumniato.nu.1 car.398
¶Accuſatus de crimine & abſolutus non poteſt ſuper eodem iterum accuſari.de accuſatio.nu.12 car.394
Accuſatus de ſimonia, pendente accuſatione

tione, officium ſuum exequi prohibetur. de ſimo.nu. 21 car.404
¶Actio an ſit exprimenda in libello. de libelli obla.nu.4 car.162
Actio ſi peritura eſt, in temporibus quibus agi non poteſt, an poſsit procedi. de feriis.nu.4 car.179
Actio de violentia prius expediri debet quam de proprietate. de reſtitu. ſpoliato.nu.10 car.192
Actio de dolo qualiter & cõtra quos detur. de dolo & contu.nu.6. car.193
Actio de dolo eſt biennalis ſecus eſt in exceptione doli.ibi.nu.7 car.194
Actio depoſiti qualis ſit,de depoſito.numero 7 car.269
Actio depoſiti cui detur.ibi.nu.8. c. 269. & nume.9 car.270
Actio depoſiti an detur furi & prædoni deponenti.ibi.nu.9 car.270
Actio depoſiti contra quem detur. ibid. nume.10. car.ea.
Actio, ex ſola conuentione permutationis,re nulla hincinde ſecuta,neutri aliqua competit de ver. permutatio. numero 5. car.276
Actio de euictione locum nõ habet in donatione.de donatio.nu.2 car.283
Actio de ſubiectione capellæ, an contra ipſam vel poſsidentem competat.de capellis monacho.nu.4.& 5 car.313
Actio furti datur contra hæredes pro portione.de furtis nu.17 car.437
Actio furti eſt famoſa.ibi.nu.21 c. ea.
Actio iniuriarum datur contra maledicũ. de cleri.maledi.nu.2 car.454
Actio iniuriarum cui detur. de iniuriis nume.4 car.469
Actio iniuriarum eſt famoſa. ibid. numero 5 car.470
Actio de damno dato cui competat, & quando locum habeat.ibi.nu.7. c.470
Actio legis Aquiliæ cui & quando detur. ibi.nu.8 car.ea.
Actio ex edicto de aliena. iudi. mutan. ca. &c.cui & contra quem, & in quem detur.de aliena. iudi.vin. cau. fa. numero 3 car.144
Actione qua agi poſsit contra vſurarium vel eius hæredes, ſi fœnebris pecunia conuerſa eſt in prædiorum eruptionem de vſuris nu.16 car.441
Actiones mixtæ quæ dicantur, & quæ in eis ſeruari debeant, vt lite non conteſta. nume.6 car.171
Actiones quæ ex contractu commodati oriantur, & quæ veniant in actione directa commodati, & quæ in contraria, & quibus & in quos dentur.de commo.nume.7. car. 267. & nume. 8. 9. & 10 car.268
Actiones quæ infament, de depoſito. nume. 14 car.270
Actiones quæ naſcantur ex contractu locationis & conductionis. de loca. nume.8 car.274
Actiones quæ dentur ex permutationibus, & quando competant.de rerum permutatio.nu.6 car.276
¶Actus contrarius cùm intercedit, vitiatur id quod in contextu fieri debet. de electio.nu.12 car.26
Actus qui interponitur,vel mora quæ interuenit,an vitiet id, quod in contextu vel continuè fieri debet, de baptiſmo nu.9 car.318
¶Adiutore inquiſitionis repulſo, an alius ſit admittendus, vel iudex ex officio procedat. de accuſationib. numero.25 car.397
¶Adoptari quis poſsit. de cognatio. lega. nume.3 car.365
Adoptionis quot ſpecies ſint.ibidem numero 2 car.ea.
¶Adulter an poſsit intrare religionem innocente inuito. de conuerſio.coniugato.nu.8 car.304
Adulter vel adultera dignè de adulterio pœnitens,an poſsit accuſantem repellere.de diuortiis nu.16 car.386
¶Adulterium quid ſit, & qualiter committatur, de adulter. & ſtupro. numero 1 car.430
Adulterium accuſare quibus ſit permiſſum.ibi.nu.3 car.ea.
Cætera vide infra in ver.Fornicatio.
¶Aduocatus non cogitur exercere officium ſuum alibi quam in foro ſuo. de offi.delega.nu.40 car.104
Aduocatus quãdo teneatur ſi cauſam an ſerit.

ſerit. de poſtulan.nu.7.& 8 car.127
Aduocatus quæ in ſuis aduocationibus obſeruare teneatur.ibi.nu.8 car.ea.
Aduocatus & procurator an teneatur de falſo.de cri.fal.nu.4 car.446
Aduocati licet vendere iuſtum patrociniũ,& aſſeſſori iuſtum conſiliũ. de offi. ordina.nu.9 car.110
Aduocati nõ debent aſſumere cauſas deſperatas.de poſtulando nu.6 c.126
¶Aequitas rigori præfertur, de cohabita. clerico.& mu.nu.3 car.249
Aequitas iuri ſcripto & ſtricto quod præ ferenda.de hereti.nu.8 car.415
¶Aeſtimatio facit venditionem, de dona. inter vir.& vxor.nu.13 car.388
¶Aetas legitima in contrahendo matrimonio quæ ſit, & quæ in ſponſalibus, de deſponſa.impub.nu.3 car.347
Aetas quanto tempore præuenitur. ibid. nume.5 car.345
Aetas ordinandorum & qualitas. de ætate & quali.nu.1 car.58
Aetatis defectus repellit ab ordinationi. ibi.nu.2 car.59
¶Affinitas ex nuptiis conſumatis oritur. de ſponſali.nu.7 car.343
Affinitas non contrahitur ex nuptiis interdictis.ibi.nu.12.car.344. & de conſangui.& affi.nu.21 car.373
Affinitas an per coitum inceſtuoſum, vel fornicarium contrahatur, de eo qui cogno. conſangui. vxor.nu.2 c.366
Affinitas,conſanguinitas, & publicæ honeſtatis iuſtitia prohibitionem ſuam producunt vſque ad quartum gradum. ibi.nu.3 car.367
Affinitas quid ſit.de conſangui. & affi. nu.10. c.370.& nu.20 c.373
Affinitatis arbor qualiter componatur. ibi.nu.12 car.371
Affinitatis genera qualiter cõtrahantur. ibi.nu.18.& 19 car.373
Affinitatis in arbore regulę aſsignatę per quas affinitatis gradus & genera digno ſcuntur.ibi.nu.12 car.370
Cętera vide infra in ver.Cõſanguinea.
¶Agens contra aliquem de violenta ſpoliatione, nunquid teneatur aliis reſpõdere.de ordin.cogni nu.6 car.182
Agere & replicare an quis poſsit ex eodem actu.ibi.nu.8 car.183
Agere contra furẽ quot modis quis poſſit.de furtis.nu.6 car.436
¶Agrorum nocturni depopulatores an poſsint impunè occidi.de immu. eccleſia.nu.10 car.338
¶Alienantes malè rem eccleſiæ qualiter puniantur. de reb. eccle. alienan. numero 9 car.264
Alienari quæ res prohibeantur & quæ non. ibi.nu.2 car.ea.
Alienatio propriè quid ſit. ibidem numero 1 car.263
Alienatio rerum eccleſiarum quam ſolennitatem requirat. ibidem numero 3.& 4 car.264
Alienatio contra debitam formam nulla eſt ipſo iure,licet facta fuerit in caſu conceſſo.ibid.nu.5 car.ea.
Alienatio in fraudem facta eſt reuocabilis. de his quæ fiunt à præla. ſine conſen.capi.nu.5 car.261
Alienationis prohibitio facta à teſtatore, non extenditur ad eam quæ fit in familiam.ibi.nu.4 car.ea.
Alienationes rerum eccleſiaſticarum factę per prẹlatos ſchiſmaticos nõ valẽt. de ſchiſmati.nu.4 car.417
¶Altaria quæ & quomodo conſecrentur. de conſecra.eccle.nu.11 c.323
Altaria à quo cõſecranda.ibi.nu.1.c.322
¶Amiſsio pignoris an liberet debitorem. de pignori.nu.12 car.279
¶Anima pretioſior eſt cunctis rebus. de voto.nu.8 car.307
¶Animalia quæ veniam pecudum nomine. de iniuriis & damno dato numero. 9 car.471
¶Animo repentino quæ accidunt de facili veniam merentur. de iudiciis.numero 7 car.154
¶Annus probationis a quo tempore currat. de regularibus.nu.10 car.300
Anni diſcretionis qui dicantur. ibidem nume.8 car. ea.
¶Anulus, vide infra in ver.Mitram.
¶Antapocha quid ſit de fide inſtru. numero 5 car.218
¶Apocha quid ſit.ibi.nu.6 car.219

¶ Apoſtaſia quid ſit, & vnde dicatur. de apoſtatis.nu.1 car.418
Apoſtaſia quotuplex ſit & qualiter committatur.ibi.nu.2 car. ea.
Apoſtatis quæ pœna imponatur. ibid. nume. 3 car.ea.
¶Appellans ab ordinario in vna cauſa, an in aliis coram eo reſpondere teneatur. vt lite penden. nu.3 car.199
Appellans an eximatur à iuriſdictione eius à quo appellat, de appellationi. nume.29 car.245
¶ Appellare quis poſsit. de appellatio. nume. 3 car.248
Appellare à quibus non liceat. ibidem nume.16 car. 240
Appellari ad quem debeat ab officiali epiſcopi. de offi.vicarii.nu.3 car.90
Appellari an poſsit à qualibet interlocutoria, de ſenten.& re iu.nu.4. c.234
Appellari an debeat à delegato ad delegantem.de appella.nu.5 car.239
Appellari an poſsit à momentanea poſſeſsione.ibi.nu.10 car. ea.
Appellatur à diffinitiua non ab interlocutoria, & quando ab interlocutoria appelletur. ibi.nu.6 car.239
Appellatur infra decendium à recitatione ſententiæ.ibi.nu. 14 car.240
Appellatur bis à diffinitiua, non tertio, petitur tamen reſtitutio in integrum contra res bis iudicatas. ibidem numero. 15 car. ea.
Appellatur ad epiſcopum à delegato officialis, de offi. vicarii.nu.5 car.91
¶ Appellatio quid ſit. de appella. numero. 1 car.238
Appellatio quare ſit inducta. ibidem numero 2 car.ea.
Appellatio à quo, & ad quem debeat fieri. ibi.nu.4 car.ea.
Appellatio locum non habet in diſciplinis, & correctionibus, & quando. ibid.nume.9 car.239
Appellatio non habet locũ in cauſa decimarum.ibi.nu.11 car.240
Appellatio vt proſequatur indulgetur annus à iure, & ex cauſa biennium.ibi. nume.17 car. 241
Appellationis libellus qu aliter concipiatur.ibi.nu.12 car.240
Appellationem non proſequentis quæ pœna ſit.ibi.nu.18 car.241
Appellatione interpoſita ab executore ſententiæ, quid de fructibus fieri debeat, de offi.delega.nu.2 car.93
¶Aquiliæ legis quot capita & qualiter ex eis agatur. de iniuriis & dam. da. numero. 9 car. 470
¶Arbiter eſſe quis poſsit, & qui prohibeatur.de arbit.nu.2 car.145
Arbiter an diebus feriatis pronunciare poſsit.ibidem nume.8. car.147.& numero.11 car.148
Arbiter hodie eligitur qui cognoſcit de cauſa ſuſpicionis iudicis de appellatio.nu.28 car.244
Arbiter an cauſas reſtitutionis audire poſsit.de reſtitu.in integ.nu.11.c.142
¶Arbitrium quid ſit. de arbit.nu.1.c.145
Arbitriorum effectus qui ſint. ibidem numero 9 car.147
¶Arbor cuius ſoli eſſe cenſeatur. de decimis nu.3 car.294
Arbor affinitatis ſupra in ver. Affinitas.
¶Archidiaconus an primus præſit in eccleſia poſt epiſcopum de offi.archidiaco. nu.1 car.85
Archidiaconus an præeſſe debeat archipresbytero.ibi.nu.2 car.ea.
Archidiaconus an iuriſdictionẽ ordinariã vel delegatam habeat.ibi.nu.8. c.86
Archidiaconus an habeat ius uiſitandi. ibi.nu.9 car.ea.
Archidiaconus an in diœceſibus ſuorum ſuffraganeorum viſitationem faciat.ibi.nu. 10 car.ea.
Archidiaconus an poſsit viſitare. ibidem nume.12 car.87
Archidiaconus an habeat concedere ordinandis literas commendatitias. ibi. nume.14 car.ea.
Archidiaconus, archipresbyter, & cuſtos, & meliores & ſanctiores ſunt aſſumendi.de offi. ſacriſtæ. nu.5 car.89
Archidiaconi officium quod ſit.de offic. archidiaco. nu.4. car.86
Archidiaconi ad iuriſdictionem pertinẽtia quæ ſint.ibid.nu.5 car.ea.
¶Archiepiſcoporum confirmatio ad quẽ ſpectet

ſpectet.de electio.nu.14 car.29
¶Archipresbyter an de cauſis matrimonialibus cognoſcere poſsit. de offi. archipresby. nu.5 car.88
Archipresbyteri officiū, & in quibus ſpiritualibus ſit vicarius epiſcopi.ibi.nu. 1.2.& 4 car.87.& car.88
Cætera vide ſupra in ver. Archidiaconus.verſi.viii.
¶Argumentum à contrario ſenſu eſt fortiſsimum de decimis.nu.5 c.294
¶Arrharum datio quid operetur. de emptio.& venditio.nu.2 car.271
¶Articuli noui ex veteribus articulis dependētes qui ſint de teſtib.n.25. c.214
¶Aſſertiones nouæ ex veteribus dependētes quæ ſint. ibidem.
¶Aſſeſſor.habes ſupra in ver.Aduocato.
¶Attinentia inter quos oriatur ex matrimonio,de ſponſali.nu.24 car.346
¶Auditores curiæ qui dicantur.de offi.de lega.nu.35 car.102
¶Auth.de his qui ingredi. ad appellan.§. quia igitur. col.v. an ſit derogatum.de teſtibus.nu.18 c.212
Authoritas quæ interuenire debeat in cōſtruenda eccleſia. de eccle. ædifican. nume.5 car.336

B

BAPTISMVS quid ſit, de baptiſmo.nu.1 car.327
Baptiſmus quando inſtitutus, ibid. nume. 2 car.ea.
Baptiſmus an in omni tempore poſsit cōferri,ibi.nu.13 car.329
Baptiſmus an valeat furioſo perpetuo. ibi.nu.16 car.ea.
Baptiſmus an valeat ei qui incidit in furorem.ibi.nu.17 car.ea.
Baptiſmus dicitur ſacramētum fidei. ibi. nume.24 car.230
Bapriſmus an valeat ſi latinus proferat verba in lingua græca, vel alia. ibid. numero 25 car.ea.
Baptiſmi genera quot ſint,ibi.n.3. c.327
Baptiſmi effectus qui ſint.ibi.nu.4 c.ea.
Baptiſmi ſubſtantialia,ibi.nu.6 car.ea.
Baptiſmi in forma quæ verba requirantur.ibi.nu.7 car.328
Baptiſmi de ſubſtantia an ſit ordo verborum.ibi.nume.8 car.ea.
Baptiſmi & ordinum reiteratio an fieri debeat, quando de baptiſmo & ordine dubitatur. de presbyte. non baptiza. nume.4 car.331
Baptiſmum reiterās qua pœna puniri debeat.de ſacramēt.non iteran.n.6. c.67
¶Baptizare an poſsit non ordinatus. de cleri.non ordi.nu.2 car.457
Baptizare ſeipſum nemo pōt. de baptiſmo.nu.21 car.321
Baptizari an poſsit in nomine Trinitatis implicitè.ibi.nu.14 car.329
Baptizari non poteſt in nomine paternitatis,& ſpiritalis ſanctitatis. ibid.numero 27 car.330
¶Baptizatus an intelligatur ille, in cuius parte corporis ſacerdos aquam profundit.de baptiſmo.nu.12 car.328
Baptizatus in nomine Chriſti, an ſit bene baptizatus ibi.nu.15 car.329
Baptizatus coactus an ſit baptizatus.ibi. nume.18 car.ea.
Baptizatus fictè an recipiat ſacramentū. ibi.nume.19 car.ea.
Baptizatus an ſit is qui baptizatur,& baptizari intendit, & baptizans non intēdit baptizare.ibi.nu.20 car.ea.
Baptizatus an quis ſit ſi aquæ alius ſit liquor admixtus.ibi.nu.22 car.ea.
Baptizatus in nomine genitoris & nati,& ſancti flaminis,an ſit baptizatus, ibid. nume. 26 car.330
Baptizatus an quis ſit, ſtatur vnius teſtimonio.ibi.nu.28 car.ea.
Baptizatum ſe credens, qui non eſt baptizatus,an ſaluetur,de presbyte.non bapti.nume.2 car.330
¶Bellum dicitur iniuſtum quinque modis.de homici.nu.8 car.425
¶Beneficium non vacans an poſsit conferri vel promitti,de conceſsio.præbē. nu.3.4.5.& 6 car.258
Beneficiū ſimoniace adeptus tenetur ad omnes fructus perceptos & percipiendos,de ſimo.nu.22 car.404
Beneficium an poſsit in perpetuum locari, vel vltra tempus vitæ locantis, ne prela. vices ſuas,&c.nu.5 car.408
Beneficia quæ dicuntur habere curam.de fili.

filî. preſbyte. numero 12 car.73
Beneficia duo curam habentia ſi quis habeat, an poſsit retinere quod malit. de præben.nu.9 car.154
Beneficia eccleſiaſtica debent purè, palam, liberè, & ſine diminutione conferri. vt eccle.benefi. &c. nu.1. c.162. Quod intellige vt ibi. numero 2. cum ſequen. car.ea.
¶Bigamia quid ſit, & qualiter contrahatur, & quot ſunt ſpecies bigamiæ. de bigamia.nu.1 car.80
Bigamia an ſit peccatum & pœna. de ſecun.nupt.nu.6 car.391
¶ Bigamus an promoueri poſsit, de reſcrip.nu.8 car.9
Bigami quare non poſſent. promoueri. de biga.nu.2 car.81
¶Bonum eſſe rectè factum præſumitur. de præſumptio.nu.4 car.221
¶Boues intelliguntur de eo fundo in quo laborant, non in quo morantur. de deci.nume.3 car.294

C

CALVMNIA, De calumnia qualiter quis conuincatur. de Calũniatori.nu.3 car.398
Calumniari quid ſit, & quid præuaricari, & quid tergiuerſari. ibi.nu.2 car.ea.
¶ Canon poſterior ordine corrigitur per priorem. de conſtitutio.nu.17 car.7
¶Canonia quid ſit. de præben.nu.1.c.153
Canoniæ ius an acquiratur recepto in canonicum & in fratrem ad primam vacantem. de conceſsio. præbend. numero 4 car.258
Canonem ſi quis ſuadente, vt quis incidat, quæ requirautur, de ſenten.excom.nu.50 car.494
¶ Canonica portio cui eccleſiæ ſpectet, de ſepultur.nu.7 car.291
¶Canonicus an poſsit ſine mandato pro eccleſia ſua impetrare reſcriptum. de conſtitu.nu.45 car.14
Canonici regulares qualiter debeant viuere. de ſtatu monacho.nu.1 c.308
Cætera vide infra in ver. Monachus.
¶Canonizatio ſanctorum quomodo debeat fieri. de reliqui. & veneratio. ſancto.nu.2 car.332
¶Capitulum cõmune quando debeat fieri ad obſeruantiam regularem. de ſtatu monacho.nu.6 car.310
¶Character an recipiatur per reiteratione baptiſmi. de apoſtatis.nu.4 c.418
¶Carnes licitè comeduntur ſexta feria in die Natalis Domini, de obſerua.ieiunio. car.335
¶Caſtitas quare maior exigatur in fœmina quàm in maſculo, de biga.n.3. c.81
¶Caſtrati matrimonium an ſit nullum. de frigi.& malefi.nu.1 car.375
¶ Caſus in quibus tranſactio locum non habet. de tranſactio.nu.9 car.124
Caſus in quibus munus à manu in ſpiritualibus licitè intercedit, de ſimo. numero 5 car.401
¶Catholici an poſsint propria authoritate hæreticos ſpoliare. de hæreti. numero 4 car.415
¶Cauſa ſi committatur alicui expreſſo dignitatis nomine, & is qui præeſt deponatur, transferatur ſuſpendatur, ab adminiſtratione amoueatur, vel excõmunicatur, an finita ſit iuriſdictio. de offi. delega.nu.33 car.102
Cauſa excommunicationis cùm ad metropolitanum transfertur, an debeat remitti excommunicatus abſoluẽdus ad epiſcopum qui excõmunicauit. de ſenten.excommunica.nu.16 c.486
Cauſa poſſeſsionis prius & poſtea proprietatis terminari debet. de reſtit.ſpoliato,nu.11 car.192
Cauſa deciſa de proprietate, an poſsit agi. de poſſeſsione. de cau.poſſeſsio. & proprieta.nu.8 car.186
Cauſæ transferendi quæ ſint. de tranſlatio.prælato.nu.5 car.32
Cauſæ criminales terminari debent biennio, cæterę verò triennio, de iudici.nu.14.car.155.& nu.15 car.156
Cauſæ in quibus iuriſdictio pertinet ad iudicem eccleſiaſticum, etiam ſi inter ſeculares vertantur, vel quãuis ſeculares conueniantur. de foro competen. numero 7 car.158
Cauſæ quæ agi poſſunt tempore feriatũ. de feriis.nu.3 car.179
Cauſę matrimoniales à quibus iudicibus ſint

ſint iudicandæ.de ſenten.& re iudi.numero 9 car.236
Cauſæ recuſationis iudicis coram quo allegari & ꝓbari debeant & qui iudices recuſari poſsint.de appell.n.23. c.243
Cauſæ propter quas egreſsi pueri excuſantur,de regulari.nu.6 car.300
Cauſas abſentiæ procurator & quilibet alius inhabilis poteſt allegare in criminalibus,de procuratori.nu.22.c.134
¶Cautio quæ & qũ à procuratore exigatur.de procurato.nu.14. & 16 c.131
Cautio an ante promotionem alicuius exigi poſsit ſine vitio ſimoniæ.de ſimo. numero 12 car.403
¶Cenſualis Romanæ eccleſiæ an ſit exemptus.de priuileg.nu.16 car.466
Cenſus qualiter probetur. de probationi.nu.15 car.207
Cenſus quid ſit,& an per cenſum fiat probatio ſubiectionis,de cẽſib.nu.1.c.319
Cenſus à quo imponatur & quando. ibi. numero 2.& 3 car.ea.
Cenſus nouus imponi non debet,nec antiquus augeri.ibi.nu.4 car.ea.
Cenſus nouus quis dicatur.ibi.nu.5.c.ea.
Cenſus an poſsit remitti.ibi.nu.6. c.320
Cenſus ſi fuit tanto tẽpore ſolutus quòd non extat memoria quando fuerit impoſitus, vel quando primo ſolutus, an pro iure conſtituto habeatur.ibid.numero 7 car.320
Quid ſi per quadraginta annos cenſus ſoluatur, & cauſa ſolutionis vel impoſitionis ignoretur.ibi.nu.8 car.ea.
¶Chriſtianus quilibet bis vngitur ante baptiſmum.de ſacra vnctio.nu.3.c.65
Chriſtianus non poteſt in teſtamento aliquid relinquere pagano,de iudæis.numero 11 car.412
Chriſtianus an paganum mancipium vel iudæum emere poſsit.ibi.nu.19.c.413
Chriſtiani qualiter ſe debeant habere cũ iudæis vel ſaracenis.ibi.nu.5 c.411
Chriſtiani iudæos vocare non debent in neceſsitatibus, nec medicinam ab eis recipere, nec cum eis in balneis ſe balneare.ibi.nu.7 car.412
Chriſtiani an pro mercede in ſeruitio iudæorum eſſe debeant.ibi.n.13 car.ea.
Chriſtianis contra Chriſtianos non permittitur ars ſagitariorum. de ſagita. numero 1 car.429
¶Circunſtantiæ peccatorũ ſunt in cõfeſsione exprimendæ.de pœni.n.20.c.479
¶Cirurgici an poſsint promoueri,de homici.nu.18 car.426
¶Ciſterienſes,vide infra in ver. Tẽplarii.
¶ Citatus ad cuius notitiam citatio non peruenit,non comparens, an pro contumace habeatur,& poſsit contra eum ſententia ferri. vt lite non conteſta. numero 8 car.171
¶Clam facere quis dicatur,de clande.deſponſa.nu.2 car.351
Clam qui matrimonium contraxerunt, ſi poſtea palam in facie eccleſiæ confitentur ſe contraxiſſe, an eorum confeſſioni ſit ſtandum.ibi.nu.7 car.352
¶Clandeſtina matrimonia dicuntur duobus modis.ibi.nu.1 car.351
¶ Clauis poteſtas Apoſtolis tradita fuit. de ætate & qualita.nu.9 car.61
Clauium aſsignatio ſignũ eſt traditionis rei,de inſtitutio.nu.2 car.256
¶Clauſula quæ apponi debet per Romanam curiam, in literis impetratis per eccleſiam volentem acquirere à laico, rẽ eccleſiaſticã malè detẽtam. de his q̃ fiunt à præla.ſine cõſen.cap. n.6.c.261
¶Clericalis triplex dignitas & excellentia,q̃ turpibus & infamibus cõmitti nõ debet.de filiis presbytero.nu.1 c.68
¶Clericus an fori priuilegio renũtiare valeat.de renunciatio.nu.3.& 5 c.36
Clericus à quo ordinem recipit, & iudicium recipere debet.ibi.nu.4 car.ea.
Clericus hoſpitalis eſſe debet.de tempori.ordina.nu.33 car.48
Clericus ſecularis quare poſsit eſſe epiſcopus regularium, non tamen eorum ꝓpoſitus,prior vel abbas.ibi.n.55.c.53
Clericus an plures eccleſias habere poſſit.de ęta.& qualita.ordinan.n.15.c.64
Clericus peregrinus aſſerens literas teſtimoniales ſuæ ordinationis amiſſas, & probans per teſtes ipſam ordinationem, an ſit admiſsibilis,de cleri.peregrin.nu.6 car.85
Clericus an foro eccleſiaſtico nũciare valeat

leat,& adire ſecularem, de foro compe ten.nu.11.car.160.& nu.15 c.161
Clericus vt iuriſdictionem non ſui iudicis prorogare poſsit,quæ requirantur. ibid.nu.16 car.161
Clericus ob crimen falſi degradatus, ſtatim ſeculari foro applicatur. de teſti. cogen.nu.2 car.216
Clericus vxoratus an retineat priuilegiũ clericale,de cleri.coniugat.nu.3.c.251
Clericus recipiens diuerſa beneficia an peccet,de præben.nu.11 car.255
Clericus qui in terra eccleſiæ vineam fecit, vel agellum, illud prætium in ſuo peculio vſq; ad ſuum obitum retinet, de peculio clerico.nu.6 car.286
Clericus plus peccare dicitur quàm laicus in eodem genere delicti,de iure pa trona.nume.5 car.315
Clericus habens ius patronatus nũquid poſsit ſeipſum pſentare.ibi.n.17.c.318
Clericus interdictus durante interdicto, perdit ea quę ad ſuum beneficium ſpectant,& idem eſt in ſuſpenſo.de immu ni.eccle.nume.15 car.338
Clericus ſuſpenſus non exequitur ea quę ſunt officii.ibi.nu.16 car.ea.
Clericus in minoribus ordinibus conſtitutus,& poſtea depoſitus an poſsit con trahere.qui cleri.vel vouēt.n.2. c.357
Clericus depoſitus exuitur priuilegio cle ricali.ibi.nu.3 car.ea.
Clericus qui primam tonſuram dimiſit, an ad eam deferendam poſsit compelli de apoſta.nume.5 car.418
Clericus vxoratus,vel ad militiam conuerſus, an compelli poſsit ad deferendam tonſuram.ibi.nu.6 car.419
Clericus vxoratus retinet priuilegiũ canonis xvii.q.iiii.ibi.nu.7 car.ea.
Clericus an in cauſa ſanguinis poſsit da re conſilium iudici ſeculari, de homici.nume.10 car.425
Clericus an de ſuis maleſactoribus conqueri valeat iudicio ſeculari. ibidem numero 11 car.426
Clericus poteſt maleſactorem ſuum carcerari peten. ibi.nu.12 car.ea.
Item fuſtigari.ibi.nu.13 car.ea.
Item vt quis in ſeruitutem redigatur. ibid. numero 14 car.ea.
Item vt quis ſuſpendatur.ibi.n.15. c.ea.
Item vt decapitetur ſpiritualiter. ibid. numero 16 car.ea.
Clericus ab vſuris non deſiſtens, ab officio & beneficio ſuſpenditur, de vſuris numero 12 car.441
Clericus an & quando licitè percutiatur de cleri. percuſſo.nu.4 car.454
Clericus maledicus quomodo puniatur. de cleri.maledi.nu.4 car.455
Clericus excommunicatus qualiter puniatur.de cleri.excom.nu.1 c.456
Clericus excõmunicatus an teneatur dicere horas canonicas.ibi.nu.2. car.ea. & de ſenten.excommu.nu.40 c.492
Clericus minori excommunicatione ligatus,an poſsit in choro cum aliis officium ſuum proſequi,de ſenten.excõmuni.nume.37 car.491
Clerico beneficiato poteſt aliud beneficium vel ſtipendium ſine titulo conferri.de præben.nu.13 car.255
Clerico relictum an præſumatur intuitu eccleſiæ vel perſonæ. de pecu. clerico. numero 5 car.286
Clerico inteſtato morienti qui ſuccedãt, de ſucceſsioni.ab inteſta.numero 3.4. 5.& 6 car.289
Clericum depoſitum clericaliter viuere oportet.qui cleri.vel vouē.ma.contra. poſſ. nu. 4 car.357
Clerici in veſtibus debent ſe conformare conſuetudini regionis,& illis cum qui bus viuunt,& quare,de tempo.ordina. numero 31 car.48
Clerici in quibus caſibus, & per quos ver berandi.ibi.nu.46 car.51
Clerici peregrini permittuntur ſuos ordines exequi in diœceſi aliena,ſi habẽt literas teſtimoniales, de cleri.peregri. numero 4 car.84
Clerici an poſsint poſtulare coram iudice ſeculari,de poſtulan. nũ.2.car.126. & numero 9 car.127
Clerici an propter morbum amouendi ſint à beneficiis perſonalibus & prælaturis, & alii in locũ eorum ſubrogandi.de clerico ægrotante.nu.1 car.256
Clerici an poſsint habere peculium. de

. pecu.clerico.nume.3 car.285
Clerici an de peculio teſtari poſsint. ibi. nume. 4 car. 286
Clerici an teneantur ad decimas,de deci. nume.5 car.294
Clerici habentes ſufficiens patrimonium an poſsint habere decimas. ibidem nume. 15 car.297
Clerici diuinis officiis intereſſe debent. de celebra.miſſa.nu. 18 car.326
Clerici qui ſunt in ſcholis an teneantur dicere diuinum officium. ibidem numero.19. car.ea.
Clerici vel monachi non ſuo nomine ſed eccleſiæ vel monaſterii, prædia laicorum ad firmas conducere poſſunt, ne cleri. vel mona. ſecula. nego. nume. 7 car.340
Clerici an poſsint eſſe notarii. ibidem nume.9 car.ea.
Clerici audire leges & phiſicam qui prohibeantur.ibi.nu.10 car.ea.
Clerici qui poſsint contrahere matrimonium, & qui non. qui cleri.vel vouent. nume.1 car.386
Clerici ſuſpenſi an horas dicere teneantur. de ſenten.excom.nu.41 car.492
Clerici participantes excommunicatis, an eadem excommunicationis ſentẽtia inuoluantur.ibi.nu.42 car. ea.
Clerici in inceſſu & ſocietatibus qualiter debeant ſe habere.de vi. & honeſta. clerico.nu.3 car.248
Clericorum inceſſus debet eſſe grauis. de tempori.ordi.nu.32 car.48
Clericorum vita qualis eſſe debeat, de vita & honeſta.cleri.nu.1 car.248
Clericorum honeſtas in quibus conſiſtat. ibi.nu.2 car.ea.
Clericis quibus permittatur habere coniuges,de cleri.coniu.nu.1 car.250
Clericis & monachis quæ negotia interdicantur,ne cleri.vel mona.ſecula.nego. nu.1 car.339
¶ Cognatio ſpiritualis quid ſit, & ex cognatione ſpirituali quæ contrahitur in baptiſmo nouem propinquitates naſcuntur de cognatio. ſpiritua. numero 1. & 2 car.363
Cognatio ſpiritualis & legalis quas perſonas non excedat.ibi.nu.6 car. 365
Cognatio legalis quid ſit.de cogna.lega. nume.1 car.ea.
Cognatio legalis quotuplex. ibidem nume. 4 car.366
Cognatio legalis an impediat matrimoniũ contrahendum, vel dirimat iam cõtractum.ibi.nu.5 car.ea.
¶Collatio quid ſit, & quid ſit inſtitutio, & quid inueſtitura, de inſtitutio. numero 1 car.256
¶Colligentes expoſitos quas expenſas repetant à recolligentibus, de infanti, & langui.expoſi.nu.5 car.422
¶Colludens cum inquiſitore abſolutus an poſsit iterum inquiri, de colluſio. detegen.nu.3 car.451
Colludentis quæ pœna ſit. ibidem numero 5 car.451
¶Colluſio quid ſit,& quando dicatur fieri in criminalibus.ibi.nu.1 car.450
¶Comminatio excõmunicationis an excuſationem inducat, de his quæ vi, metusve cau.ſi.nu.4 car.136
¶Commodare quis & cui poſsit. de commoda.nu.4 car.267
Commodari quæ res poſſunt. ibidem numero 5 car.ea.
¶Commodatarius tenetur de leui & leuiſsima culpa.de preca.nu.10 c.266
¶Commodatum quid ſit.de commoda. numero 1 car.267
Commodatũ vnde dicitur. ibi.nu.2. c.ea.
Commodatum in quibus rebus conſiſtat. ibi. nu.3 car.ea.
Commodati quę ſit natura.ibi.nu.6.c.ea.
Commodati & precarii differentia.de precario.nu.8 car. 266
¶Communicans in caſu non conceſſo cũ excommunicato an peccet. de ſenten. excommunica.nu.32 car.491
Communicare & mortuo an debeamus, cui communicamus uiuo. de ſepultu. nume.10 car.291
¶Compaternitas in baptiſmo cõtrahitur. & an contrahatur in his quæ baptiſmum præcedunt. de cognatio.ſpiritua. nume.4 car. 364
Compaternitas quando impediat matrimonium contrahere,ibi.& nu.5.c.365

¶ Compenſatio carnalis & ſpiritualis an fiet, ſi vnus coniugum fornicatur carnaliter alter ſpiritualiter, de diuor. nume. 14 car. 385
¶ Compromiſſum Ad cõpromiſſum nullus inuitus co npellitur. de electio. nu mero. 8 car. 25
Compromiſſum factum in duos an valeat de arbitris. nu. 5 car. 146
Compromiſſum an valeat ſi duobus arbitris poteſtas aſſumendi tertium incertum tribuatur. ibi. nu. 6 car. ea.
Compromiſſum & iudicium in quibus cõ ueniant & in quibus differant. ibid. nu. 11. & 12 car. 148
Compromiſſum qualiter finiatur. ibidem nume. 13 car. 149
Compromitti an poſsit in cauſa matrimoniali. ibi. nu. 3 car. 145
Compromitti debet in parem numerum & quare. ibi. nu. 4 car. 146
Compromitti ſuper quibus cauſis poſsit. ibi. nu. 7 car. 147
¶ Conditio tribus modis dicitur. de condi tio. appoſi. nu. 1 car. 354
Conditio quæ dicatur impoſsibilis, & an vitiet contractum. ibi. nu. 3 car. 355
Conditio in aliis contractibus à matrimonio quandoque apponi poteſt contractum conſtitutus, quandoque perimẽs. ibid. nu. 4 car. ea.
Conditio appoſita in donatione facta eccleſiæ ne res donata alienetur in caſibus à iure permiſsis, non tenet, ibid. nume. 7 car. 356
Conditionum plures ſpecies. ibidem nume. 2 car. 355
¶ Conductore mortuo infra tempus conductionis, eius hæres in iure conductionis ſuccedit. de loca. nu. 6 car. 273
¶ Confeſsio quæ & cui præiudicet, de cõ feſsio nu. 1. c. 201. & nu. 3 car. 202
Confeſsio quæ dicatur fieri in iure. ibid. nume. 1 car. 201
Confeſsio vt valida ſit quæ requirantur. ibi. nu. 2 car. ea.
Confeſsio procuratoris quando noceat domino. ibi. nu. 4 car. 202
Confeſsio aduocati præiudicat parti. ibi. nume. 5 car. 202
Item cõfeſsio ſyndici & œconomi. ibi.
Confeſsio an reuocari poſsit. ibidem. numero. 6 car. 203
Confeſsio reuocata non nocet. ibid. numero 7 car. ea.
¶ Confeſſus pro iudicato habetur. de con feſsis nu. 8 car. 203
Confeſſo de omnibus peccatis dicenti cõ feſſori, de quibuſdam abſtinere non poſſe, an valeat pœnitentia. de pœniten. nu. 12 car. 478
Quid ſi pœniteat de aliis, an eius pœnitẽ tia valeat. ibi. nu. 13 car. ea.
¶ Confitens confiteri debet ſacerdoti per ſemetipſum, non per nũtium vel relatum. ibi. nu. 19 car. 479
Confiteri peccatum veniale an quis teneatur. ibi. nu. 15 car. 478
Confiteri debet proprio ſacerdoti. ibid. nume. 16 car. ea.
¶ Confirmari quæ poſsint, de confirma. vtili. vel inuti. nu. 2 car. 247
¶ Confirmatio. Is ad quem ſpectat confirmatio, ſpectat & electionis, ſpectat & electionis & electi examinatio. de electio. nu. 27 car. 29
Confirmatio prælati infra epiſcopatum ad epiſcopũ ſpectat. ibi. nu. 22 c. 28
Cõfirmatio patriarcharum ſpectat ad Papam. ibi. nu. 25 car. 29
Cõfirmatio quid ſit, & quot modis fiat. de confirma. vti. vel inutili. nu. 1. car. 246
Confirmationis effectus quis ſit. ibid. numero 3 car. 247
¶ Confratres religioſorum quibus priuilegiis vti debeant, de priui. & exceſsi. priuilegiato. nu. 15 car. 466
¶ Coniugatus qui conſentiente vxore ingreſſus eſt monaſteriũ, & poſtea ad vxorẽ reductus, an mortua vxore, reintrare teneatur, de conuerſio. coniugato. nume. 5 car. 303
¶ Coniugem vnum ſimpliciter conſentire an ſufficiat, vt alter ad religionem tranſeat, vel neceſſe ſit remanere in ſeculo & vitam mutare. ibi. nu. 9 car. 304
Coniuges ſi fornicantur vnus ſpiritualiter & alter carnaliter nunquid hinc inde compenſatio fiat. de diuortiis numero 14 car. 385

Coniugum

Coniugum alter,an ante cõſumatum matrimonium altero inuito,poſsit ad religionem tranſire,de conuerſio.coniugato.nu. 1 car.302

Coniugũ alter,qui altero abſente & ignorante religionem intrauit,& in ea profeſſus fuit reuocatus,an mortuo reuocante, teneatur reſumere religionem dimiſſam,ibi.nu.4 car.303

Coniugum alter infidelium ſi cõuertitur ad fidem, vel vnus ex coniugatis fidelium,in hæreſim labitur,an eorum matrimonium diſſoluatur, de cõuerſio. in fideli.nu.1 car.305

Coniugatorum fidelium ſi alter labatur in hæreſim,& demum ad fidem reuertitur,is qui ad fidem remanſit compellitur ei volenti cohabitare. ibidem numero 4 car.306

¶ Coniugium manifeſtum præiudicat clãdeſtino de clandeſti. deſponſatio. numero 9 car.353

¶ Conſanguineorum ſponſæ ſi quis cognoſcit,an contrahatur affinitas, de eo qui cogno.conſangui.vxor. ſuæ nu.1.c.366

¶ Conſanguinitas quid ſit. Item quinque regulæ aſsignantur, quarum breui inſtructione genealogia totius arboris conſanguinitatis explanatur. de conſangui. & affinita. nume. 1. cum ſequen. car.367

Conſanguinitas an ſit in quinto.ſexto ac ſeptimo gradu.ibi.nu.6 car.369

Conſanguinitas quælibet teſtem non repellit.de appella.nu.21 car.243

Reliqua habes ſupra in ver. Affinitas.

¶ Conſcientia.Omne quod fit contra conſcientiam ædificat ad gehenam, & quo modo intelligatur.de tempo.ordi. numero 13 car.44

¶ Conſecrari à quo,qualiter & cuius authoritate poſsint eccleſiæ & altaria,de conſecra. eccle. vel alta. nume. 1. cum ſequen. car.322

¶ Conſecratio epiſcopi cum ſit maior & dignior quam conſecratio virginum, quare poteſt conſecrari in epiſcopum, qui non ſolum vxorem habuit,ſed etiã poſt vxorem habuit concubinam,de bigamis.nu.4 car.82.

Conſecratio virginum qñ fieri poſsit. de tempori.ordinatio.nu.2 car.41

Conſecratio eccleſiæ per vnius teſtimonium probatur.de baptiſ.nu.29.c.330

Conſecrationes quando fieri poſsint. de conſecra.eccle.vel alta.nu.3. c.322

¶ Conſenſus qui requiratur in alienatione rerum ciuitatis, de his quæ fiunt à præla..ſine conſen. capi. nu. 2 car.260

¶ Conſeruatores qui dicantur,& quid habeant facere, & an iudices ſint. de offi. delega.nu.34 car.102

¶ Conſideranda circa actum prædicationis. de tempori. ordi.nu.42. c.50

Conſiderand in pœnis infligendis.de pœnis.nu.11 car.474

Conſiderari quæ in teſtibus debeant, de teſti.nu.2.& 8 car.209

¶ Conſtitutio verbum,quid propriè dicatur.de conſtitu.nu.5 car.5

Conſtitutio qualis eſſe debeat . ibidem nume.6 car.ea.

Conſtitutio quid ſit, & quid conſuetudo.ibi.nu.7 car.ea.

Cõſtitutio à quibus fieri poſsit.ibi.nu. 8. car.ea.& nu.9.cum ſeq. car.6

Conſtitutio quando liget. ibidem numero 19 car.7

Conſtitutiones futuris dant formam negotiis, non ad præterita reuocantem. de conſanguini. & affini. numero. 4 car.369

Conſtitutionum cauſa quæ ſit.de conſtitutioni.nu. 12 car.6

Conſtitutionum quatuor ſunt virtutes. ibi.nu.13 car. ea.

Conſtitutionibus qualiter derogetur. & quando conſtitutio incipiat artare.ibi. nume.14 car.ea.

Conſtitutiones canonicas interpretantur qui eas faciunt.ibi.nu.21 car.7

¶ Conſuetudo quid ſit. de conſuetu. numero 1 car.17

Conſuetudo ibi.nu.2 car.ea.

Conſuetudo qualiter,& quot actibus inducatur.ibi.nu.3.& 4 car.18

Conſuetudo tollit ius in loco in quo ea viget, dummodo ſit rationabilis. ibid. nume.7 car.ea.

Conſuetudo in contradictorio iudicio

non Inducitur, ſed firmatur. ibidem nu ne.8 car. ea.
Conſuetudo quando vincat legem. ibid. nume.9 car.ea.
Conſuetudo ſpecialis quæ ſit. ibidem.nu mero.11 car.ea.
Conſuetudo quæ generalis dicatur. ibi. nume.12 car. ea.
Conſuetudo quando aliam tollat. ibid. nume.13 car.ea.
Conſuetudo contra ius naturale nullo tẽpore conualeſcit.ibi.nu.14 car.ea.
Conſuetudo iuri & priuilegio contraria ad cõcordiam reducitur.ibi.nu.17.c. 19
Conſuetudo inducit iuriſdictionem, de offi.archidia.nu.7.& 11 car.86
Conſuetudo lõga an excuſet decimas nõ ſoluentes,de deci.nu.17 car. 297
Conſuetudo eccleſiæ in quibus locũ obtineat,de celebra.miſſa.nu.16 c.326
Conſuetudines malè adinuentæ nullo tempore confirmantur, de conſuetu. nume.15 car.19
Conſuetudines in grauamen eccleſiarũ inductæ, non ſunt ſeruandæ, ſed reuocandæ.ibi.nu.17 car.ea.
Reliqua vide ſupra in ver. Conſtitutio. verſicu.iii.
¶Contractus & crimen in quo parificentur.de foro compe.nu.3 car.157
Contractus de nocte.celebratus an valeat.vt eccleſia.benefi.nu.5 car.263
Contractus ex conuentione legem accipiunt,de commoda.nu.9. car.268
Contractus emptionis & venditionis in quo quis decipitur an teneat, de emptio.& vendi.nu.10 car.272
¶Contrahens matrimonium cum vidua, nudatur omni priuilegio eccleſiaſticæ dignitatis.de bigamis.nu.10 car.83
Cõtrahere ſecundas nuptias an ſit licitũ, de ſecun.nupti.nu.1 car. 390
¶Contritio cordis quid ſit de pœniten. & remiſſio. nu.9 car.477
¶Contumacia quot modis committatur, vt lit.non conteſta.nu.3 car.170
Contumacia vera quæ ſit, & quæ præſumpta.ibi.nu.4 car.ea.
Contumacia quid ſit, de dolo & cõtuma. numero 5 car.193
Contumacio multiplex eſt,de ſenten.excommunica.nu.13 car.485
¶Contumax an & quando puniatur in expenſis.de iudici.nu.5 car.152
Contumax in iudicio ſed in executione ſi quis fuerit quid iuris. vt lit. non conteſta.nu.11 car.172
Contumax à diffinitiua nõ auditur appellans, de dolo & contuma. nu.9.c.195
Contumax qualiter quis conſtituatur. ibi.nu.11 car. 196
¶Cõueniens aliquem vna actione,an poſſit reconueniri pluribus,de mutuis petitio.nu.6 car. 166
¶Conuitiator fratris qua pœna feriatur. de clerico maledico.nu.5 car.455
¶Cordis ſola contritio an deleat peccatũ de. pœniten.& remiſſio.nu. 10 c.477
¶Corporis Chriſti tres ſunt opiniones. de celebratio.miſſa.nu. 14 car.325
Reliqua vide infra in ver. Frumento.
Corpore vitiati qui dicantur. de corpore vitiat.nu. 1 car.79
¶Creditor integrè ſoluto debito, pignus reddere tenetur.de pignori.n.15.c.280
Creditor tenetur reddere pignus,non alii obligatũ nec deterioratũ.ibi.n.16.c.280
Creditor inuitum debitorem liberare poteſt.de ſolutioni.nu.4 car.283
Creditor ſi de pecunia fænebri emit poſſeſſiones & vendidit, & ex illa pecunia alias emit,an idem iuris erit in iſtis ſecundis rebus,quod in primis. de vſur. nume.17 car. 442
¶Crimen. Agitur quatuor modis de crimine. de accuſa.nu.10. car.394
Crimen & contractus in quo parificentur,de foro compe.nu.3 car.157
Crimen læſæ maieſtatis vocatur crimen perduellionis,de cleri.pugnan.in duello.nume.3 car.429
Crimina quæ ſint eccleſiaſtica, de quibus iudex eccleſiaſticus tam clericos quàm laicos punire poteſt, de foro compe. nume.8 car.158
Crimina ſemel audita indiſcuſſa præteriri non debent, de accuſa.& inquiſitio. nume.26 car.397
Crimina ex quibus excuſentur. de pœnis nume.10 car.474

¶Cupiditas

¶Cupiditas eſt omnium malorum radix. de tempori.ordina.nu.49 car.51
¶Cuſtodis officio quæ pertineant. de offi.ſacri.nu.4 car.89
Reliqua vide ſupra in ver. Archidiaco.

D

DAMNATVS ex actione depoſiti an ſit infamis. de depoſi.numero 14 car.270
¶Damnum graue quod dicatur. de his q̃ ui.&c.nu.3 car.136
Damni nihil ſentire qui prohibuit. de ſimo.nu.30 car.406
Damna modica tolerantur.de reſcrip. numero 21 car.10
¶Dare intelligitur, qui quod ſibi debetur remittit.de ſimo.nu.14 car.403
¶Dator pignoris an teneatur ad impenſas in pignore per creditorem factas. de pignori.nu.13 car.280
¶Debens decimam ſi aceruum frumenti indecimatum alienat, an eccleſia vendicare poſsit partem ſibi debitam ab emptore.de deci.nu.21 car.298
¶Debilitatus quis dicatur, & quis mutilatus. de corpo.vitia.nu.1.& 2 c.79
¶Deceptio modica eſt tolerabilis.de reſcript.nu.21 car.10
¶Decima quid ſit.de deci.nu.1 c.294
Decima an ſit ſoluenda de illicitè acquiſitis.ibi.nu.11.c.295.& nu.12 c.296
Decimæ an poſsint infeudari laicis. de feudis.nu.6 car.277
Decimæ animaliũ an inter prædiales vel perſonales numerari debeant. de deci. nume.3 car.294
Decimæ pſonales cui dãdæ.ibi.nu.4. c.ea.
Decimæ à q̃bus debeãt dari.ibi.n.5.c.ea.
Decimæ an debeant dari à clericis vel religioſis,& quid de templariis. ibi.numero 5.& 6 car.ea.
Decimæ de quibus rebus dari debeant. ibi.nu.8 car.295
Decimæ an dari debeant deductis expenſis.ibi.nu.9 car.ea.
Decimæ qualiter ſint dandæ.ibidem.
Decimæ in ſint diuidendæ.ibi.n.10.c.ea.
Decimæ cum rebus temporalibus permutari non poſſunt.ibi.nu.16 car.297
Decimæ omnes an debeantur de mandato Domini,& quę mala proueniant ex ſubtractione decimarum. ibi.nume.19. cum ſeq. car.298
Decimæ an de omnibus fructibus dari debeant, ſi in eadem terra eodem anno diuerſa ſemine ſparguntur. ibidem numero 20 car.ea.
Decimarum quot ſpecies ſint.ibidem numero 2 car.294
Decimas dare an teneantur leproſi. ibid. numero 7 car.295
Decimas percipere an poſsint laici ſine peccato. ibid. numero 13. car. 296. & numero 14 car.297
Decimas ſi detinet laicus nec eccleſia poteſt ab eo reuocare,nunquid redimere poſsit ſiue periculo ſimoniæ. ibid. numero 16 car.297
Decimas non ſoluentes an longa conſuetudo excuſet.ibi.nu.17 car.ea.
Decimas dantes quadrupliciter remunerantur.ibi.numero 24 car.298
¶Decretalium noua conſtitutio quare,& à quo facta fuerit.de ſum. Trini. numero 1 car.4
¶Decretum primum in quibus differat à ſecundo, de eo qui mitti. in poſſeſsio. cau.rei ſeruan.nu.1.& 2.cũ ſeq. c.196
Decreta & conſtitutiones quis ediderit. de conſtitutio.nu.3 car.5
¶Deditiorũ differentia an hodie ſit ſublata,& latinorum,de ſeruis non ordinan. numero 11 car.76
¶Defendere alium à morte quando quilĩbet teneatur,de homici.nu.20 c.427
¶Defunctus ſi reliquit in teſtamento parum eccleſiæ parochiali,& multum eccleſiæ in qua ſepulturam elegit,an parochialis eccleſia illo modico contenta eſſe debeat. de ſepultur.nu.9. c.291
¶Degradatus.vide infra in ver.depoſitus.
¶Delegatus ab alio quàm à principe,qualiter poteſt alteri delegare. de offi. vica.nu.4 car.91
Delegatus an poſsit delegatum cõſtituere.ibid.nume.11 car.92
Delegatus quis ſit. de offic. delega. numero 1 car.93
Delegatus quam poteſtatem habeat. ibi. numero 6 car.94

Delegatus

Delegatus committens ſimpliciter an totum committere videatur, ibidem numero 8 car.95

Delegatus an vices ſuas committere poſſit.ibid.nume. 10.& 12 car.96

Delegatus quando poſsit abeſſe. ibidem numero 11 car.ea.

Delegatus vel ordinarius ſi commiſerit cū illa clauſula,quòd ſi non ambo &c. vel alia,quòd ſi non omnes, &c.an valeat commiſsio. ibi.nume.16 car.97

Delegatus à Papa poteſt id committere, quod iuriſdictionis eſt.& qđ eſt mixti imperii.ibi.nu.18 car.97

Delegatus Papæ poteſt ſententiam ſuam exequi.ibi.nu.20 car.98

Delegatus non debet iuriſdictionem arctare, & quomodo hoc intelligatur. ibi.nu.30 car.101

Delegatus an debeat habere expenſas.de offi.ordinarii. nume.10 car.110

Delegatus an cauſas reſtitutionis audire poſsit,& quid de arbitro.de reſtitutio in integrum.nu.11 car.142

Delegati officium quid ſit.de offi.delega. nume.5 car.94

Delegati iuriſdictio quæ ſit,ex forma cō miſsionis apparet,ibi.nu.19 car.97

Delegatis pluribus ſi cauſa committatur cum illa clauſula quòd ſi nō ambo &c. vel quòd ſi non omnes &c. vno ſe excuſante, an alius vel alii procedere poſſint.ibid.nu.13 car.97

Et an omnes iudicare debeant.ibid.numero 14 car.ea.

Et quid ſi duo pronuntient tertio abſente ratum habente.ibi.nu.15 car.ea.

Et quid ſi duo pronuntient tertio præſente, & non contradicente, an valeat ſententia.ibi.nu.17 car.ea.

Cætera vide infra in ver.Iuriſdictio.

¶Delicta quæ non ſinunt aliquem promoueri q̄ ſint.de tempori.ordi. n.19. c.45.

¶Denunciare an admittatur ille, qui repellitur ab accuſando matrimonium, qui matrimo.accuſa.poſſ.nu.4. c.381

Denunciare quis debeat, de accuſatio. numero 30 car.397

Denunciare qui admittantur.ibi. nu.31. car.ea.& nume. 33 car.398

¶Depoſitarius an teneatur de caſu fortuito.de depoſito nume. 13 car.270

¶Depoſitū quid ſit.de depoſi.nu.1. c.268

Depoſitum vnde dicitur.ibi.nu.2. c.69

Depoſitum in quibus rebus conſiſtat.ibi. numero 3 car.ea.

Depoſitum qualiter fiat,ibi.nu.4 c.ea.

Depoſitū quando repetatur.ibi.n.6. c.ea.

Depoſiti quæ ſit natura,ibi.nu.5 car.ea.

¶Depoſitus vel degradatus celebrans an conficiat. de cleri. excom. miniſtran. numero 7 car.457

¶ Detractor qualiter puniatur, de cleri. maledi. nu.3 car.455

¶Deus quos coniunxit homo nō ſeparet, quō intelligatur.de reſcrip.nu.7.car.9

Dei pietas quanta ſit erga peccatores.de pœniten.& remiſsio.nu.22 car.480

Deo dicata ad profanos vſus conuerti nō debent.de cuſto.euchari.nu. 6.car.332

¶Dictio cōſtitutio,quid propriè dicatur, de conſtitutio.numero 5 car.5

¶Dies quando incipiat & finiatur, de feriis,numero 5 car.179

Et quando in contractibus. vt eccle.benefi.nume.6 car.263

¶Differentia quæ ſit inter procuratorem ad iudicia, & procuratorem ad negotia.de procuratori.nu.2 car.128

Differentia inter precarium & donationem.de preca.nu.7 car.266

Differentia inter fornicationem carnalem & ſpiritualem.de conuer. infideli. numero 3 car.305

Differentia vtrum ius patronatus ſpectat ad clericum iure eccleſiæ, vel patrimonii ratione. de iure patrona. numero 14 car.316

Differentia fornicationis carnalis à ſpirituali. de diuorti.nu.7 car.384

Differentia an iudex ex officio deſcendat ad inquirendum,an aliquo procurante inquiſitionem, de accuſatio. numero 16 car.395

Differentia inter vſuram & pœnam promiſſam.de vſur.nume.3 car.439

Differentia inter compromiſſum & iudicium.de arbit.nume.11.& 12. car.148

¶Digitos ſex habens in manu non impedit ordinari.de corpore vitiat.n.5.c.79

¶Digni-

¶Dignitates eccleſiaſticæ an ſpurios admittant, de filiis præsbytero. nume. 2. car.68.& nume.4.& 5 car.70
Dignitates melioribus dandæ ſunt. de of fi.ſacri. nu.6 car.89
¶Dignus quilibet præſumitur niſi contrarium probetur. de ſeruti. in ordi. facien.nu.4 car.56
¶Dilatio in ciuilibus, de dilatio. numero 10 car.177
Dilatio in criminalibus. ibi.nu.11.car.ea.
Dilationes in ciuilibus quæ dentur, & quæ in criminalibus. ibid.numero 12. car.177.& numero 13 car.178
Dilationes quare dantur. ibi.nu.1.c.176
Dilationes quæ dantur ad probandum. ibi.nume.2 car.ea.
Dilationes quæ dantur ante litis conteſtationem. ibid.nu.3 car.ea.
Dilationes quæ dantur poſt litis conteſtationem. ibi.nu.6 car.177
Dilationes reſtitutoriæ. ibi.nu.8. car.ea.
Dilationes præparatoriæ. ibi.nu.9. c.ea.
Dilationes dantur à iudice ſedente pro tribunali,& qualiter, ibi.nu.14. c.178
¶Diœceſani annuis vicibus ſuas diœceſes viſitare debent, & pluries ſi neceſsitas vel vtilitas exigit. de offi. ordina. nume.17 car.112
¶Diſcedere à communi quę faciant, de reſcript.nu.61 car.17
Diſcedere à lite quot modis quis poſsit. de coluſio. detegen.nu.2 car.450
¶Diſpenſare quis poſsit in pluralitate beneficiorum, de præben.nu.10 car.254
Diſpenſare quis poſsit ſuper voto. de voto.nu.10 car.308
Diſpenſari cum ſimoniaco an poſsit. de ſimo.nu.27 car.405
Diſpenſari an poſsit cum bigamo, de bigamis.nu.11 car.83
Diſpenſari an valeat cum reuerſis ab hæreſi ad fidem catholicam, vt promoueri poſsint. & per quos diſpenſentur. de hæreti.nu.16 car.416
Diſpenſari an poſsit cum clerico per ſaltum promoto, & conferatur & ordo prætermiſſus. de cleri. per ſalt. promo. nume.1 car.458
¶Diſpenſatio quando petatur per nominationem. de poſtula. pręla. nu.12.c.21
Diſpenſatio fit circa filios ſacerdotum, & circa illegitimè natos, aliquando ipſo iure, aliquando per hominem . de fili. presbyte. ordi.nu.3 car.69
Diſpenſatio de filiis presbyterorum an & quando ſit admiſsibilis. ibi.nu.5. c.70
Diſpenſatio cum illegitimè nato facta, vt ad clericatum promoueri valeat, an in ſolis minoribus ordinibus facta videatur. ibi.nu.8 car.72
Diſpenſatio facta cum aliquo vt promoueatur ad omnes ordines, an extendatur ad dignitates & prælaturas. ibidē numero 9 car.73
Diſpenſatio facta cum illegitimè nato quo ad ordines & beneficium, an extendatur ad perſonatum, vel regimen eccleſiæ parochialis. ibi.nu.10 car.73
Diſpenſatio quæ adhibeatur circa clericos fornicarios, de cohabita. clerico.& mulier.nu.5 car.249
Diſpenſatio quando dicatur fieri ſemiplenè, quando plenè, & quando pleniſsimè, de ſimo.nu.34 car.406
Diſpenſatio quæ adhibeatur circa homicidas. de homici.nu.21 car.427
¶Diſpoſitio auc. habita. C.ne fili. pro pat. in quibus ſcholaribus locũ habeat . de foro competen.nu.12 car.160
Diſpoſitio l. vxores, ff. de diuorti. non habet locum de iure Canonico, de ſecundis nupt.nu.9 car.391
¶Diſputare publicè non licet de fide catholica, cum hominibus alienæ cõmunionis, de ſum. Trini.nu.6 car.4
Diſputare de apicibus iuris non conuenit, vbi de bona fide agitur. de accuſationi.& inquiſitioni.nu.31 car.398
¶Diuinatio propriè quid ſit, & quæ ſint ſpecies diuinationis, de ſortilegi. numero 1.& 3 car.449
Diuinatio quocunque modo fiat, & qualitercunque vocetur prohibita eſt, & damnata, ibid.nu.3 car.ea.
¶Diuortium quid ſit, & vnde dicatur, de diuorti.nu.1 car.382
Diuortium ex quibus cauſis fiat. ibidem numero 2 car.383
Diuortium quibus in caſibus non eſt permiſſum

miſſum.ibi.nu.4 car.383
Diuortiū ſit propter contumeliā creatoris.ibi.nu.8.car.384.& nu.11 c.385
Diuortii ſententiam quis ferre poſsit. ibi. nu.17 car.86
Diuortio facto apud quem filii remanere debeant. de conuerſio. infideli. numero 5 car.306
¶Docentes Pariſius & aliis in locis an licitè collectas exigant à ſcholaribus. de magiſt.nu.4 car.410
¶Doctrina quæ ſeruanda ſit in abſolutione ab excommunicatione de ſenten. excommunica.nu.20 car.488
¶Dolus malus quid ſit, & quare ſubaudiatur de dolo malo, in rub. de dolo. & contuma.nu.1.& 4 car.193
Dolus bonus quid ſit. ibi.nu.4 car.ea.
Dolus venit in actione depoſiti, & lata culpa.de depoſito.nu.11 car.270
¶Domeſtici probant ea quæ domi fiunt. de accuſa.nu.15 car.395
¶Domicilium quid ſit, & quot modis haberi poſsit, de foro cōp.n.4.& 5.c.157
Domicilium clerici in quo loco exiſtat. ibi.nu.17 car.161.
Domicilium ibi eſt, vbi quis habitat. de parochi.nu.4 car.193
¶Dominus an in ſeruum quem manumittit, poſsit ſpirituales operas retinere, & ſi ipſe manumiſſus non facit degradari poſsit. de ſeruis non ordinan.numero 5 car.75
Dominus quando ſeruum ſuum ordinatum vendicat, vbi cauſa ſit tractanda. ibi.numero 6 car.ea.
Domini temporales non ſolum propter ſuā hæreſim, ſed propter hæreſim aliorum, quos negligunt exterminare, qualiter puniātur, de hæreticis.n.12.c.416
Domini ſeruorum an & quando cogantur eos vendere, ne eorum matrimonium ſit ſeparatum, de coniugio ſeruo.nume.3 car.361
Dominorum neuter ſi vult emere ſeruū qui matrimonium contraxit, quid ſit agendum.ibi.nu.4 car.ea.
Cætera vide infra in ver.Parentes.
¶Domus religioſæ quæ dicantur.de religio.nume.1 car.311
Domus religioſæ qua auctoritate cōſtrui debeant, & cui ſubſint.ibi.nu.2.car.ea.
Domus religioſæ ad vſus ſeculares reduci non poſſunt.ibi.nu.3 car.312
Domus eccleſiæ, vel naues quando dicantur refici, & eædem ſint. de eccle. ædifican.nu.9 car.336
Cætera vide ſupra in ver.Domeſticus.
¶Donare qui prohibeantur. de donatio. nume.5 car.283
Donari quæ res poſsint.ibi.nu.6. c.284
Donari an aliquid poſsit eccleſiæ vacanti, ne ſede vacan. aliquid inno. numero 6 car.259
¶Donatio quid ſit, de donatio. n.1.c.283
Donatio vnde dicatur.ibi.nu.3 car.ea.
Donatio an ſcripturam requirat, ſeu inſinuationem.ibi.nu.7 car.284
Donatio qualiter perficiatur. ibid. numero 8 car.ea.
Donatio quibus ex cauſis reuocetur, & quæ donationes reuocari poſſunt. ibi. nu.10.car.284.& nu.11.& 12 c.285
Donatio propter nuptias quid ſit, de donatio.inter vir. & vxor.nu.1 c.387
Donatio propter nuptias quæ ſit vxori à marito, non indiget inſinuatione. ibi.nu.2 car.ea.
Donatio propter nuptias à quo, & cui fiat.ibi.nu.3 car.387
Donatio propter nuptias quare inducta. ibi.nu.4 car.ea.
Donatio ante nuptias in quo differat à donatione propter nuptias. ibid. numero 5. car.ea.
Donatio inter virum & vxorem conſtante matrimonio an ſit prohibita. ibid. numero 7 car.ea.
Donatio inter virum & vxorem quot modis reuocetur.ibi.nu.8 car.388
Donationum quot ſpecies ſint. de donationi.nu.4 car.283
Reliqua require infra in verſi.Dos.verſi.vltimo.
¶Donator ad qd teneatur.ibi.n.9. c.284
¶Dos quid ſit. de donatio. inter vir. & vxor.nu.9 car.388
Dos profectitia reddit. ad patrem mortua in matrimonio filia, liberis nō exiſtentibus.ibi.nu.11 car.ea.

Dos alia eſtimata, alia ineſtimata. ibidem nume. 13 car. ea.
Dos an exigi poſsit conſtante matrimonio. ibi. nu. 17 car. 389
Dos cui reſtituenda. ibi. nu. 19 car. ea.
Dos qñ reſtituenda ſit. ibi. nu. 20. c. ea.
Dotis ſpecies quot ſunt. ibi. nu. 10. c. 338
Dotis lucrum vel damnum ad quem pertineat. ibi. nu. 13 car. ea.
Dotem lucratur maritus, & vxor donationem propter nuptias ex pacto conuento. ibi. nu. 14 car. ea.
In dote reddenda qualiter condemnetur maritus. ibi. nu. 22 car. 389
Inter dotem & donationem propter nuptias in quibus æqualitas ſeruetur. ibi. nume. 23 car. ea.
¶Duellũ quid ſit, & vnde dicatur: de cleri. pugnan. in duello nu. 1 car. 428
Duellum an ſit prohibitum. ibidem numero 2 car. 429

E

EA QVAE domi fiunt per domeſticos probari oportet. de accuſa. nume. 15 car. 395
¶Ebrietas vitanda eſt. de tempori. ordinatio. nu. 21 car. 46
Ebrietas quid faciat. ibid.
Ebrietas tribus modis dicitur. ibid. nume. 23 car. ea.
Ebrietas quando ſit peccatum mortale. ibidem.
¶Eccleſia læſa an poſsit reſtitui ſicut minor. de reſtitutio. in integ. nu. 3. c. 138. & nume. 4 car. 139
Eccleſia vel minor an reſtitutionem à ſententia petere poſsit. ibi. nu. 5 car. 140
Eccleſia vel præbenda quãdo dicatur nõ vacare, de conceſsio. præben. vel eccle. non vacant. nu. 1 car. 257
Eccleſia vacãte an aliquid innouari poſſit, ne ſede vacan. nu. 3 car. 259
Eccleſia vacans non agit nec conuenitur. ibi. nume. 5 car. ea.
Eccleſia vacans habens œconomum, ſyndicum vel actorem, an per eũ agere poſſit, & conueniri. ibid nu. 7 car. ea.
Eccleſia quando in venditione decipitur quid agendũ, de reb. eccle. nõ alienan. nume. 6. & 7 car. 264
Eccleſia qualiter poſsit agere alienata ſua poſſeſsione præter formam iuris. ibi. nume. 11 car. 265
Eccleſia nunquid teneatur cedere actionem ſoluenti contra aliũ, ſcilicet alienanti contra poſſeſſorem, vel è conuerſo. ibid. nu. 12 car. ea.
Eccleſia an poſsit cum eccleſia permutare, & an poſsit permutari cum priuato, de rer. permuta. nu. 4 car. 276
Eccleſia an teneatur cedere actionẽ ſuã venditori contra emptorem. de deci. nume. 22 car. 298
Eccleſia cathedralis an habere debeat portionem de oblationibus quotidianis, & de his quæ conferuntur inuita conferentium, de ſtatu monacho. numero. 8. car. 310
Eccleſia vna tribus modis vnitur alteri. de religio. domi. nu. 7 car. 312
Eccleſia vel altaria à quo conſecranda. de conſecra. eccle. nu. 1 car. 322
Eccleſia qualiter cõſecrãda. ibi. n. 2. c. ea.
Eccleſia à quo debeat dotari. ibidem numero 4 car. ea.
Eccleſia quando conſecrari non debeat. ibi. nume. 7 car. 323
Eccleſia quibus viuentibus non communicat, & mortuis communicare nõ debet. ibi. nu. 9 car. ea.
Eccleſia à quibus debeat reparari, de eccle. ædifi. nume. 1 car. 335
Eccleſia qua auctoritate cõſecrari debeat. ibi. nu. 5 car. 336
Eccleſia an teneatur ad munera, de immunita. eccle. nu. 1. 3. & 4 car. 337
Eccleſia interdicta an ſuis priuilegiis & immunitatibus gaudeat, ibi. nume. 14. car. 338. & nu. 15. 16. & 17 car. 338
Eccleſia libertates tueri debet, de natis ex libero ven. nu. 4 car. 363
Eccleſia vel præbenda poteſt conduci & locari fructuum cauſa. ne præla. vices ſuas &c. nume. 4 car. 408
Eccleſia, præbenda vel beneficiũ an poſſit in perpetuum locari, vel vltra tẽpus vitæ locantis. ibi. nume. 5 car. ea.
Eccleſia an peccet permittendo iudæos ritus iudaicos obſeruare. de iudæis & ſarracen. nume. 16 car. 412

Eccleſia contra ſuos rebelles brachiũ ſeculare inuocat, de hæreti.nu.3 c.415
Eccleſia punit temporaliter filiũ pro delicto patris.ibi.nu.10 car.ea.
Eccleſia Romana nõ habet maculam nec rugam, de ſenten.excom.nu.18. c.487
Eccleſiæ parochialis cura vel regimẽ cui committi debeat, de æta. & qualita. ordinando.nu.14 car. 64
Eccleſiæ rem recipiens vltra debitam formam qualiter puniatur. de reb. eccle. alienan.vel non.nu.10 car. 265
Eccleſiæ cõſecratio vnius teſtimonio probatur.de baptiſmo.nu.29 car.330
Eccleſiæ auxilium fruſtra inuocat, qui in eam committit. de immunita. eccleſia. nume. 12 car.338
Eccleſiam ædificare ſi quis inceperit, an & quando teneatur perficere.de conſecra.eccle.vel altar.nume.5.c.322.& de eccle.ædifican.nu.6 car.336
Eccleſiæ in quibus caſibus recõſecrari valeant.de conſecra.eccle.nu.6 c. 322
Eccleſiæ quomodo conſtruendæ vel reparandæ.de eccle.ædifi.nu.3 car.336
Eccleſiæ nouæ ex quibus cauſis ſint faciendæ.ibi.nu.4 car.ea.
Eccleſiæ quando dicantur refici & eædem ſint.ibi.nu.9 car.ea.
Eccleſiarum rectores qualiter debeant ſe habere.de tempori.ordina.nu.47. c.51
Eccleſiarum vnio ex quibus cauſis fieri poſsit.de religio.domi.nu.12. c.312
Cætera vide ſupra in ver.donari. & infra in ver.Immunitas.in ver.Matrimonium.& in ver.Res.
¶Eccleſiaſtica ſepultura quibus interdicatur. de ſepultur.nu.5 car.290
Eccleſiaſtica ſepultura ex quibus cauſis denegetur.de torneamen.nu.5 c.428
¶Edictum de alienatione iudicii mutandi cauſa facta quando locum habeat. de aliena.iudi.mutã.cau.facta nu.1.c.143
Edictum de litigioſis contractibus, & edictum prædictum non concurrunt, ſed diuerſis reſpectibus locum habet.ibid. nu.2 car. ea.
Edictum nunciationis noui operis quid contineat, de noui operis nunciatio. nume.3 car. 461
Edicta qualiter olim fiebant, & nunc fiãt, de offi. & poteſta. iudi. delega. nu. 36. 37.& 38 car.103
¶Egreſſus à religione à qua egredi de iure competit, qui aliam laxiorem compellitur ingredi, an poſsit poſt egreſſum aſſumptæ, & ante ingreſſum aſſumendæ cõtrahere matrimonium. de regulari. nu.12 car. 301
Eleæmoſina etiam excommunicatis danda eſt.de tempori.ordi.nu.34. c.48
Eleemoſina cordis etiam ſine terrena ſubſtantia ſufficit.ibi.nu.36 car.49
Eleemoſina quòd à morte liberet, qualiter intelligatur.de pœni.nu.7. c.476
In eleemoſina corporali quæ ſint conſideranda.de tempori.ordi.nu.37 c. 49
¶Electio quid ſit,& quid hæc dictio ſignificet,de electio.nu.1 car.22
Electio per ſcrutinium qualiter fiat. ibi. nume.9 car.25
Electio per quotam degentium partẽ fieri debeat.ibi.nu.14 car.27
Electio prima an & quando præſtet impedimentum ſecundæ ibi.nu.16 car.ea.
Electio Papæ qualiter debeat fieri. ibid. nume.13 car.ea.
Electionis duæ ſunt formæ. ibidem numero 6 car.24
Electioni qui ſint vocandi & quomodo, ibi.nu.10 car.26
Electione facta quid fieri debeat. ibidem nume. 20 car.28
Electiones epiſcoporum vbi fieri debeãt. ibid.nu.25 car.27
Electiones clandeſtinæ non valent, vt eccleſiaſti.benefi.nu.4 car.263
¶Electores quando ab electione reſilire poſsint.electio.nu.17.car.27.& nu. 31. & 32.car.29.& nu.33.& 34 car.30
¶Electus quid acquirat per confirmationem.ibi.nu.29 car.29
Electo confirmato & conſecrato exigitur ſacramentum fidelitatis.& quæ ſit forma.ibi.nu.37 car. 31
¶Eligẽtes indignum qualiter puniantur. ibid.nu.36 car.30
¶Eligendi dignitas vel indignitas quãdo inſpicienda.ibi.nu.18 car.28
¶Eligere qui poſsint.de electio.n.2. c.22

¶Eligi

¶ Eligi qui poſſint.ibi.nu.4 car.23
Eligi infra quod tempus debeat. ibidem nume.5 car.ea.
¶ Emens bona fide abiiciente aliquem violenter,an præſcribat.de reſtitutio.ſpoliato.nu.8 car.192
¶ Emi & vendi quæ res poſſint.de emptio. & vendi.nu. 3 car.271
Emptio qualiter & quando contrahatur. ibi.nu.1 car.ea.
Emptionis quæ ſit natura.ibi.nu.4. c.ea.
¶ Emptor cogitur facere nummos venditoris.ibi.nu.9 car.272
Emptor an & quādo re euicta agat de euictione.ibi.nu.11.c.ea.& nu.12. c.273
¶ Epiſcopus ſacram ſcripturam ſcire debet ad ſubditorum animas informandas,de tempori.ordina.nu.26 c.46
Epiſcopus neminem debet ſuis manibus verberare.ibi.nu.45.car.51.& de cleri. percuſſo.nu.3 car.454
Epiſcopus à quo conſecrari debeat, de tēpo.ordi.nu.61 car.56
Epiſcopus renuntians epiſcopatui an & quando poſſit conferre ordines,de ordina.ab epiſco. qui epiſcopa. reſignauit.nu.1 car.57
Epiſcopus quare diſpenſat cum committentibus crimina ab adulterio & c.non autem cum patiētibus defectum. de fili.presbytero.ordi.nu.11 car. 73
Epiſcopus omni anno ſuam diœceſim viſitare tenetur.de offi.archid.n.11. c. 86
Epiſcopus an inter ſubditos ſuorum prælatorum in ſua diœceſi ſit ordinarius iudex.de offi.ordina.nu.7 car. 109
Epiſcopus propriam iniuriam non vindicat.de treuga & pa.nu.6 car.119
Epiſcopus an poſſit iniuriam eccleſiæ remittere.ibi.nu.7 car.ea.
Epiſcopus an diſpenſare poſſit in officio cum ſacerdote,qui matrimonium de facto cōtraxit.de cleri.cōiuga.n.2.c.251
Epiſcopus an peccet conferendo beneficium ſcienter ei,qui alias beneficiatus exiſtit.de præben.nu.12 car. 255
Epiſcopus ordinans clericum ſine titulo vel præbenda, an ei prouidere teneatur.ibi.nu.14 car.ea.
Epiſcopus malus non eſt epiſcopus,ne ſede vacante &c.nu. 2 car.259
Epiſcopus an poſſit repetere rem, quam iniuſte alienauit, de rebus eccle. alienan.vel non al.de reb. eccle. non alienan.nu.13 car.265
Epiſcopus ſi vult ad religionem tranſire non ſufficit licentia petita, ſed requiſita & obtēpta.de regulari.nu.16. c.303
Epiſcopus de eo quod monachis offertur, nihil poteſt vendicare.de ſtatu. monachō.nu.8 car.310
Epiſcopus quid agere debeat,quando inter præſentatores eſt contētio quis eorum ſit patronus. de iure patro. numero 10 car. 317
Epiſcopus in alienā diœceſi eccleſiā ędificans, poteſt quemcunque clericū præſentare.ibi.nu.13 car. 317
Epiſcopus quid exigere debeat ab eccleſiis.de cenſib.nu.9 car.320
Epiſcopus ne primarium lapidem eccleſiæ ponere poteſt,niſi prius dote conſtituta & deſignata à fundatore. de conſecra.eccle.nu.4 car.322
Epiſcopus an poſſit cum ſimoniaco diſpēſare.de ſimo.nume.28. car. 405. & nume.35 car. 406
Epiſcopus an diſpenſare poſſit cum clerico vxorato ad clericatum redeunte. de apoſtatis.nu.8 car.419
Epiſcopus non dominum ſe ſe collegam. presbyterorum cognoſcere debet. de exceſſi.prælato.nu.2 car.459
Epiſcopus ſine ſacerdotio quis quis eſſe non poteſt.de cleri. per ſaltum promo. nume.3 car.458
Epiſcopus an poſſit relaxare ſententiam excommunicationis latam à ſuo archidiacono,decano,ſeu plebano, vel alio iuriſdictionem habente.de ſenten. excommunica. nu.15 car.486
Epiſcopus communicans cum excommunicato ab ipſo, an minorem incurrat. ibi.nu.33.& 34 car.491
Epiſcopus ſi aliquem excommunicauit cum fautoribus & communicatoribus ſuis,& illi poſtea ille communicat. an ligetur.ibi.nu.34 car.ea.
Epiſcopus ſi excōicat ſubditum ſuū rōne criminis,an ſubditus cōicans ei in cri-

mine ligetur ea ſentẽtia.ibi.nu.35.c.e.

Epiſcopi diœceſani auctoritas quando ſufficiat ſine conſenſu ſi capituli. de his quæ fi.à præla.ſine conſen.capi. nu mero 3 car.260

Epiſcopo negligẽte ſi ad eum ſpectat collatio,deuoluitur ad capitulum ius cõferendi.de præben.nu.6 car.254

Epiſcopi vbi debeant conſecrari. de æta. & quali.ordi.nu.3 car.59

Epiſcopi an ſint ordinarii iudices monachorum,de offi.ordi.nu 5 car.109

Epiſcopi an poſsint aduocare,de poſtulā. nume.4 car. 126

Epiſcopi ſub qua forma ordinandi ſint, de æta.& qualita.nu.4 car. 60

Epiſcoporum confirmatio ſpectat ad metropolitanum.de electio.nu.23. car.28

Epiſcoporum translatio ad ſolum Papam ſpectat.de transla.prælato.nu.3. c.32

Reliqua vide infra in ver. Prælati.

¶Errantis conſenſus nullus eſt. de coniugio ſeruo.nu.5 car.361

¶Error intolerabilis quis dicatur, de ſenten. excom.nu.51 car.494

¶Euchariſtia qualiter cuſtodiatur, de cuſtodia Euchariſtiæ.nu.1 car.331

Euchariſtiæ in ſacramento tria intelligũtur eſſe diſcreta. de celebratio. miſſa. nume.15 car.325

Euchariſtiam defert ſacerdos infirmis cũ ſolennitate & reuerentia.de cuſto. euchariſtiæ.nu.2 car.332

¶Exceptio quid ſit de exceptio.n.1.c.226

Exceptio peremptoria quæ dicatur,quando,& qualiter opponatur.ibi.nu.2. c.e.

Exceptio eſt potentior quam actio.de ordinum cogni.nu.8 car.183

Exceptio contra procuratorẽ quòd nõ habeat mandatum pòt quandocũque proponi.de procuratori.nu.17 car.132

Exceptio recuſationis iudicis an ſit dilatoria,& ante lit.conteſtatio. proponenda.de dilationi.nu.4 car.176

Exceptio recuſatoria prima eẽ debet inter dilatorias,& ea omiſſa ꝓponens alias, ad eam redire nõ poteſt.ibi.nu.5.c.177

Exceptio excommunicationis non tollitur per replicationem excommunicationis ſi de maiori excipiatur & replicetur. de exceptioni.nu.8 car. 228

Exceptio ſicut ſe habet ad accuſationem, ſic ſe habet replicatio ad exceptionẽ & quõ intelligatur. de proba.nu.14.c.207

Exceptionis effectus quis ſit.de exceptio. nume.5 car.227

Exceptiones quæcunque rei cohærentes competentes principali, competunt & fideiuſſori. de fideiuſſori.nu. 6 c.281

Exceptiones tam dilatoriæ quam peremptoriæ,ſeu anormalę in qua parte iudicii proponãtur.de exceptio.n.3. c.226

Exceptiones alię ſunt perpetuę, alię tẽporales, alię perſonales,& alię reales,ibi. nume.5 car.227

Exceptiones ꝓdictę q̃liter opponũtur.ibi.

Exceptionũ dilatoriarum diuiſio, & multiplicis differentia.ibi.nu.3 c.226

¶Excluditur ab officio procuratoris qui ſe ingerit.de iure patrona.n.18. c.318

¶Excõicare qui poſsint, & traduntur duæ regulę in excommunicando,& tertia in abſoluendo.de ſenten.excom. nume.8. car.484.& nu.9 car.485

¶Excõicatio quid. ſit de clerico. excom. miniſtran.nu.1. car.456. & de ſenten. excom.nu.1 car.481

Excõicatio maior à iure contrahitur in 18.caſibus de ſentẽ.excõ.ibi.n.3.c.482

Excommunicatio fieri debet duabus de cauſis.ibi.nu.12 car.485

Excõicatio tollitur ꝑ abſolutionẽ.ibi.nu. 19.c.488.& q̃ doctrina ſit ſeruãda in abſolutione ab excõicatione.ibi.n.20.c.e.

Excommunicatio cum ſit odioſa reſtringi & nõ ampliari debet.ibi.n.44.c.493

Excõmunicationis quot ſpecies ſunt. de cleri.excommu.miniſtran.nu.1.c.456. & de ſenten.excõica.nu.2 car.482

Excommunicationis duplex effectus. de ſenten.excom.nu.24 car.489

Excommunicationis ſententia quando liget.ibi.nu.17 car.487

Excõicationis ſententia quibus caſibus non teneat ipſo iure.ibi.nu.52. c.494

Excõicationis ſententiã latam à ſuo archidiacono, decano, ſeu plebano, vel alio iuriſdictionẽ habente,an poſsit relaxare epiſcopus.ibi.nu.15 c.486

Excõmunicationis ſententia ſi lata eſt ab ordinario

ordinatio vel delegato & à ſummo Pōtifice confirmata, an ille qui tulit poſſit ab ea abſoluere, de confirma. vtili vel inuti.nu.4 car.247
Excommunicationis vel interdicti tempore, alicuius eccleſiæ, an aliqui religioſi poſsint celebrare & quomodo, de priuili. & exceſsi.priuile.nu.13 car.366
¶Excommunicatus quis in dubio præſumitur. de ſcrutinio in ordi. facien. numero 5 car.57
Excommunicatus an repellatur ab agendo.de exceptio.nu.7 car.228
Excommunicatus excommunicatione durante, fructus beneficii non percipit. de cleri.excommunica.nu.3 car.456
Excommunicatus excōmunicationi minori, exercere poteſt ea, quæ ſunt iuriſdictionis, ſed non quæ ſunt officii. ibid.nume.5 car.457
Excommunicatus excōmunicatione minori, an celebrando grauiter peccet. ibi.nu.6 car.ea.
Excommunicatus propter iniectionem manuum violentarum in clericum, an & quando ſit ad curiam Romanam mittendus, de ſenten.excommu.numero 5 car.483.& numero 6.& 7 car.484
Excommunicatus in vna eccleſia in omnibus eſt vitandus.ibi.nu.26 car.489
Excommunicatus an poſsit intrare eccleſiam.ibi.nume.36.& 38.car.491.& numero 39 car.492
Excommunicato participans in cauſa nō conceſſo an peccet nam incurrat. ibid. numero 32 car.491
Excommunicati excluduntur à participatione ſacramentorum. de ſimo. numero 19 car.403
Excommunicatorū abſolutio in quibus caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruetur. de ſenten.excommunica.nu.14. car.486
Excommunicatis participantes qua pœna puniantur.ibi. nu.25. cū ſeq. c.489
Excommunicatis qui licite poſsint cōicare,ibi.nu.29.cum ſeq. car. 490
¶Executio in leuioribus maleficiis retardatur propter appellationem ob grauiora facinora.de appella.nu.8. c.239
¶Executor falſi exceptionē admittere debet,de offi.delega.nu.4 car.94
Executor inueniens ſententiam latā contra ius litigatoris, an eam exequi debeat,de crimi.falſi.nu.15 car.448
¶Exennia an inducant ſimoniam.de ſimo. nume.7 car.402
¶Exigens alieno nomine vſuras an illas reſtituere teneatur,de vſur.n.28.c.443
¶Exponentes infantes & languidos qbus pœnis puniatur, de infanti. & langui. nu.2.& 3 car.421
Exponere quid ſit, & qui exponi dicuntur.ibi.nu.1 car. ea.
Expoſitos qui colligunt, an aliquid iuris in eorum perſonas habeant. ibid. nume. 4 car.422.
Reliqua vide ſupra in ver. Colligentes.
¶Extranei an admittātur ad accuſandum matrimonium.qui matrimonio. accuſa.poſſ.nu.3 car.381

F

FACERE aliud eſt quàm reficere, de eccle.ædifi.nu.7 car.336
Facto minoris eo tempore quo non habet curatorem, iudex auctoritatem præſtat.ne ſede vacan.nu.4 car.259
Factorum omnium habere memoriam, & in nullo peccare, diuinitatis eſt potius quam humanitatis. de conſtitutio.nu.16. c.7.& de reſcrip.nu.39 c.13
¶Fallacia .vide infra in ver. Mendacium.
¶Falſarii literarum Papæ & aliorum prælatorum, vel publicorum inſtrumentorum, qualiter puniātur de cri. fal.numero 7 car.446
¶Falſitas quid ſit.ibi.nu.1 car.445
Falſum quibus modis committatur. ibi. nu.2.car.ea.& nu.5.& 6. c.446
Falſum non committitur ſine dolo. ibid. nume.5 car.446
Falſi pœna quæ ſit.ibi.nu.3.& 6. c.ea.
Falſi pœna qualiter euitetur. ibidem numero 8 car.447
Falſi an teneantur aduocatus & procurator.ibi.nu.4 car. 446
Falſi ſuſpicio quando pro falſitate habeatur.ibi.nu.12 car.448
Falſis ponderibus & menſuris qui vtitur, qualiter puniendus. de emptio. & venditio.nu.8 car.172

¶Familia-

¶Familiares qui dicantur, remiſsiuè, de appella.nume.20 car.242
¶Famis neceſsitas excuſat à furto. de ſimo.nu.41 car.407
¶Famuli an tempore infirmitatis ſint Paſcendi.de clerico ægrotan.nu.2. c.256
¶Femina quãdo à teſtimonio repellatur. de teſti.numero 3 car.209
¶Feriæ quare ſic dicantur, & quæ feriarũ tempore ceſſare debeant, de feriis.numero 1 car.178
Feriæ qualiter diſtinguantur.ibidem numero 2 car.ea.
Feriarũ tempore quæ cauſæ agi poſſunt. ibi.nu.3 car.179
¶Feudalis quæſtio coram quo agitari debeat,de fo.competen.nu.13 car.160
Feudum quid ſit.de feu.nume.1 car.277
Feudum vnde dictum.ibid.nu.2 car.ea.
Feudum iterato collatum non dicitur nouum.ibi.nu.4 car.ea.
Feudũ qualiter amittatur.ibid.n.8. c.ea.
In feudum quæ res cõcedi poſſunt. ibi. numero 3 car.ea.
¶Fideiubere qui poſsint. de fideiuſſori. numero 3 car.280
Fideiuſſor quis ſit.ibi.nu.1 car.ea.
Fideiuſſor differt à conſtitutore, & mandatore.ibid.nume. 2 car.ea.
Fideiuſſor accedit omni obligationi ciuili & naturali.ibi.nu.4. car.281
Fideiuſſor ad qđ teneatur. ibi.nu.5, c.ea.
Fideiuſſor quibus modis agat contra principalem debitorem.ibi.nu.7 car.ea.
¶Fides catholica quæ ſit, & quandò de ea diſputandum non ſit.de ſum.Trini.numero 5.& 6 car.4
Fides an ſit ſeruanda eo tempore, quo treuga conuentionalis finitur,de treuga & pa.nume.2 car.118
¶Filia an cogatur inuita illum in virum ducere, cum quo pater ipſius nomine ſponſalia contraxit,ſeu promiſsionem fecit,de ſpõſalib.impuber. n.13.c.350
Filiæ pater ſponſum quærere debet.ibid. nume.12 car.349
Cætera vide infra in ver. Pater.
¶Filiatio qualiter ꝓbetur ſi quis neget ſe filium ſacerdotis.de fili.presbytero.numero 6 car.71
Filiatio qualiter probetur. de natis ex libe. vent.nu.5. car.363. & qui filii ſint legi.nu.10 car.379
¶Filius an potius ſubuenire debeat patri infideli in extrema neceſsitate, quàm extraneo fideli. de tempori. ordi. numero 35 car.48
Filius an poſsit habere eccleſiam quam pater habuit. de filiis presbitero ordinan.numero 4 car.70
Filius an ex delicto patris perdat feudũ. de feud.nu.9 car.277
Filius oblatus à parentibus religioni an exire poſsit.de regulari.nu.7 car.300
Filius pro patre puniri non debet.de hæreti. nume.9 car.415
Filium infra annum diſcretionis per ſe ingredientem religionem reuocat pater,reuocat tutor, de regulari. numero 9 car.300
Filii ſi in lectis parentum reperiuntur oppreſsi, an ipſi parentes puniantur. de his qui filios occide. nume.3. car.420. & nume.4 car.421
Filii an furtum committunt in rebus parentum de fur.nume.20 car.437
Filii apud quem remanere debeant facto diuortio.de conuerſio. infideli.numero 5 car.306
Filii duarum commatrum vel compatrũ an poſsint inter ſe contrahere matrimonium. de cognatio. ſpiritua. numero 5 car.365
Filii legitimi qui ſunt,qui filii ſint legiti.nu.2 car.377
Filii legitimati qui dicantur.ibidem numero 3 car.378
Filii naturales qui cenſeantur. ibid. numero 4 car.ea.
Filii naturales quibus modis legitimentur.ibi.nu.5 car.ea.
Filii vt legitimi cenſeantur, ſufficit bona fides vtriuſque coniugum, vel ſaltem alterius.ibi.nu.11 car.379
Filiorum genera quot ſunt.ibi.nu.1.& 2. car.377.& nu.3.& 4 car.378
Reliqua vide infra in ver.Hæreticus.
¶Fines parochiarum an poſsint pręſcribi. de parochi.nume.5 car.293
¶Fœnus exercens an infamia notetur. de vſuris.

vſuris, nu.7 car.441
¶Forma ordinandi epiſcopos. de ætate & quali.ordi.nu.4 car.59
Forma dimiſſoriarum ſeu apoſtolorum, de appellatio.nume.13 car.240
Forma recuſationis iudicis. ibidem numero 21. car.243
Forma iuramenti teſtium in cauſa inquiſitionis.de accuſa.nume.10 car.396
¶Fornicatio potius præſumitur quàm matrimonium.de ſcruti. nu.6 car.57
Fornicatio aliud à ſtupro, aliud eſt adulterium, aliud inceſtus, & aliud raptus. de raptori.& incendiari.nu.3 car.433
Fornicatio ſpiritualis differt in quatuor à fornicatione carnali. de diuorti. numero 7 car.384
Fornicator occultus ſuſpenſus eſt quo ad ſe, ita & occultus ſimoniacus.de cohabitatio.clerico.& mulier.nu.6.car.250
Fornicator carnalis quid differat à ſpirituali.de conuer.infideli.nu.3 car.305
¶Forum quid ſit, & quid forus, & vnde dicatur, ac ex quibus conſtet.de foro cõpe.nu.1 car.157
Forum quot modis quis ſortiatur, & de iuriſdictione alterius quis efficiatur. ibi.nu.2.3.4.& 5.car.157.& nume.6. car.158.& nu.9 car.159
Fratribus prædicatoribus & minoribus eſt indultum vbicunq; fuerint ſine parochialis eccleſiæ præiudicio cum altari viatico valeant celebrare, quod eis licet ſine licentia prælatorum.de priuilegi.& exceſsi.priuilegia. n.14.c.466
¶Fructuarius tenetur ad ſarcta tecta reparanda.de eccle.ædifi.nu.2 car.336
¶Fructus donationis propter nuptias an ſpectent marito vel vxori. de donatio. inter vir. & vxor.nu.6 car.387
Reliqua vide ſupra in ver. Appellatione.
¶Frumento ſi admiſceatur piper, vel eximium, & fiat inde panis, nunquid torũ conuerteretur in corpus Chriſti virtute verborum, & quid ſi admiſceatur aliquid de fermento. de celebratio. miſſa.nu.13 car.325
¶Fundamẽtum vbi non eſt poſitum nihil ſuperædificari poteſt. de cleri.per ſal.
promo. nu.3 car.458
¶Fur furti vitium non purgat, licet rem reſtituat.de tempo.ordi.nu.18. c.45
Fur ſemper eſt in mora & ad damna tenetur.de ſimo.nu.22 car.404
Fur ſemper eſt in mora, & interitu rei nõ liberatur.de fur.nu.13 car.437
Fur rem cum fructibus perceptis & qui percipi poſſunt reſtituere tenetur. ibi. nume.14 car.ea.
Fur an repetat expenſas in melioratione rei furtiuæ factas.ibi.nu.15 c.ea.
Fur reſtituens rem deteriorem non liberatur etiam ſi res perit, æſtimatio debetur.ibid.nu.16 car.ea.
¶Furtiuè ordinari qualiter quis dicatur, de eo qui furti.ordi.ſuſce.nu.1. c.458
Furtiue promotus an poſsit in ordine miniſtrari, & an cum tali valeat diſpenſari, & per quem.ibi.nu.2 car.ea.
¶Furtum quid ſit, & in quibus rebus committatur, & qualiter à furto quis excuſetur, de furt.nu.1 car.435
Furtum vnde dicitur.ibi. nu.2 car.436
Furtum vel ſacrilegium committens in eccleſia, an ab eccleſia defendatur. de immunita.eccleſia nu.11 car.338
Furti pœna.de furt.nu.5 car.436
Furti quis teneatur.ibi.nu.8 car.ea
Furti actio datur contra hæredes pro portione.ibi.nu.17 car.437
Furti actio eſt famoſa.ibi.nu.21 c.438
Furtorum ſpecies.ibi.nu.3 car.434
Cætera vide infra in ver. Neceſsitas, Orandum, Pœna, Præſes, Præſtans, Serui, & in ver. Vxor.
¶Furioſus & mentecaptus teſtimonio repellitur.de teſtibus.nu.5 car.209
Furioſo perpetuo an valeat baptiſmus.de baptiſ.nu.16 car.329

G

GENERALI in remiſsione, quæ non veniant, & quæ veniant.de tranſactio.nu.5 car.123
Gradus. In gradu quæ perſonæ eſſe dicantur, & gradum faciant. de conſangui.& affinita.nu.8 car.370
Gradus quid ſit.ibid.nu.9 car.ea.
¶Grammatica in prædicatione exponi nõ debet, de tempori.ordi.nu.43 c.50

¶Gulæ

¶Gulæ vitium quibus modis temptat, de obſerua.ieiunio.nu.3 car.333

H

Habens duos iudices quorũ vnus præcipit vnum, & alter contrarium, cui magis obedire teneatur.de maiorita.& obedi.nu.5 c.116
Habens conſcientiam rei alienæ, poſt cõpletam præſcriptionem an illam reſtituere teneat, de exceptio. n.10. c.233
¶Habitus probationis qualis eſſe debeat, de regulari.nu.13 car.301
Habitus non facit monachum.ibidem.
¶Hæres de iure ciuili, & bonorum poſſeſſor de iure prætorio, quomodo intelligatur.de cau. poſſeſsio. & proprie. numero 2 car.184
¶Hæreticus quis dicatur, de hæreti. numero 1 car.414
Hæreticus quibus modis puniatur. ibid. numero 2 car.ea.
Hæreticorum filii orthodoxi an iure hæreditario bona paterna capiant, ibid. numero 7 car.415
Hæreticis ad fidem conuerſis an eis ablata reſtituantur.ibi.nu.6 car.ea.
Hæreticis ſecreta fidei reuelari non debent, de tempori.ordina.nu.43. c.50
Hæreticos exterminãtes priuilegium habent, quòd euntibus in terræ ſanctæ ſubſidium eſt conceſſum.de hęreti.numero 5 car.415
¶Hebræi vnde dicantur. de iudæis . numero 2 car.410
¶Homicida ad ſui defenſionem an ſit excuſabilis, de furt.nu.12 car.437
Homicidæ vel irregulares, ſi plures rixati fuerint, & vnus occiſus fuerit, neſcitur tamen à quo, vel cuius vulnere nunquid omnes iudicabuntur homicidæ, vel irregulares, vel nullus. de homici. numero 19 car 426
¶Homicidium quid ſit, & vnde dicatur, de homici. nu.1 car.423
Homicidium linqua committitur tribus modis.ibi.nu.3 car.ea.
Homicidii ſpecies, & quot modis cõmittatur.ibi.nu. 2 car.ea.
Homicidii ſpiritualis pœna eſt pœnitentia.ibi.nu.4 car.ea.
Homicidii corporalis pœna quæ ſit.ibid.
¶Hoſpitalarii.vide infra in ver.Tẽplarii.

I

Ieiunium quid ſit, & quotuplex, de obſerua.ieiunii.nu.1 car.333
Ieiunans à quibus abſtinere debeat. ibi.nu.2 car.ea.
Ieiunandum qñ ſit. ibi.nu.4.5.& 6.c.ea.
¶Immunitas quid ſit, & vnde dicatur. de immunita.eccleſia.nu.1.& 2 c.337
Immunitas eccleſiæ vel cęmiterii ꝑ quot paſſus extendatur.ibi.nu.9 c.338
Immunitatem eccleſiæ violantes qua pœna plectantur.ibi.nu.18 car.339
Immunitate eccleſię qui gaudeant, & qui non gaudeant.ibi.nu.1.& 9 c.338
Immunitate eccleſiarũ an gaudeant oratoria, quæ in domibus habentur. ibid. numero 13 car.ea.
¶Impediens ne ad eum citatio veniat, pro citato haberi debet, vt lite non conteſta. nume.4 car.170
¶Impedimenta perpetua coeundi, & quæ matrimonium dirimunt quæ ſint. de frigi.& maleficia.nu.2. car.174.& numero 5.6.& 7 car.175
¶Imperator eſt ſupra ius, & legibus eſt ſolutus.de accuſatio. nu.4 car.397
¶Impetrantes reſcripta per ſuggeſtionẽ falſitatis, & veritatis ſuppreſsionẽ, quibus pœnis ſint puniendi . de reſcript. numero 62 car.17
¶Impoſsibilitatis coeundi quot ſint ſpecies.de frigi.& maleficia.nu.1 c.374
Impotentia coeundi qualiter probetur. ibi.nume.8 car.375
¶Impubes ad pubertatem veniens liberũ habet conſentire in matrimonium vel diſentire. de deſponſatio. impuber. numero 7 car.348
Impuberes qui dicantur.ibi.nu.1. c.347
Impuberes quæ poſsint ſponſalia contrahere.ibi.nu.4 car.348
¶Incendiarius quis appelletur, & qua pœna plectatur.de raptori.nu.11. c.434
Cætera vide ſupra in ver.Fornicatio.
¶Inceſtus an in quinto gradu committatur.de conſanguini.& affini.n.7.c.370
Inceſtus cum q̃bus cõmittatur. de adult. nu.12.c.432. & de rapto.nu.4. c.433

Reliqua habes ſupra in ver. Fornicatio.
¶Induciæ iudicatoriæ quæ ſint, & quibus dentur, de dilationi. nu. 7 car. 177
¶Indulgentiæ an inducant quod promittunt. de pœnitentiis nu. 24 car. 480
¶Infamia ortum habens ab inquiſitione, an inducat inquiſitionē de accuſatio. nume. 27 car. 397
¶Inferior ab epiſcopo ius habens inſtituendi in aliqua eccleſia, peregrinum & ignotum inſtituere non debet. de cleri. peregrin. nu. 7 car. 85
¶Infidelis contra fidelem teſtificari non permittitur, de teſti. nu. 7 car. 209
Infideles viuentes ab eccleſia repellendi ſunt, de conſecra. eccle. nu. 8 car. 323
¶ Infinitas eſt euitanda. de teſtib. numero. 19 car. 219
¶ Iniuria quid dicatur, de iniuriis numero 1 car. 469
Iniuria quot modis fiat. ibi. nu. 3 car. ea.
Iniuriam qui facere poſsint. ibidem numero 4 car. ea.
¶Inquilinus in quibus caſibus poſsit expelli, de locato. nu. 10 car. 274
Inquilinus quando poſsit domum deſerere. ibi. nu. 11 car. 275
¶Inquirendus an ſit citandus informanda inquiſitione, de accuſa. nu. 18. c. 395
Inquirere ſi velit ſuperior, reus autem dicit volo vt inquirat, ſed præfigas terminum accuſare volentibus, & accuſatore deficiente paratus ſum me purgare, an ſit audiendus reus, an verò iudex. de accuſatio. nu. 23 car. 396
¶Inquiſitio quid ſit, & quæ ſit eius natura, & qualiter in ea procedatur. de accuſatio. nu. 15. & 17. cū ſeq. c. 395
Inquiſitio vbi fieri debeat. ibi. nu. 17. c. ea.
¶Inquiſitus conuictus qualiter puniēdus. ibi. nume. 71 car. 396
Inquiſitus qualiter poſsit probare innocentiam ſuam. ibi. nu. 24. car. 397
¶Inſtituere quis poſsit, & qui ſint inſtituēdi. de inſtit. nu. 3 car. 256
¶Inſtitui non debent ſine præſentatione in ea eccleſia quæ patronum habet, de iure patrona. nu. 3 car. 315
Inſtitutio quid ſit, & quid ſit collatio & inueſtitura. de inſtitutio. nu. 2. c. 256
Inſtitutò quod ius acquiratur. ibid. numero 5 car. 257
¶Inſtrumentum quid ſit, & qualiter concipiatur, de fide inſtrumen. numero. 1. & 2 car. 218
Inſtrumento principis creditur in prouincia aliena, ſi hoc habet conſuetudo, de probationi. nu. 17 car. 208
Inſtrumēta an & quando improbari poſſunt per teſtes. ibi. nu. 9. 10. & 11. c. 206
Inſtrumenta & teſtes an parem vim habeant. ibi. nu. 11 car. ea.
Inſtrumenta an cum die & conſule edi debeant. de fide inſtrumen. numero. 9. car. 221
Inſtrumēta nuptialia ſiue nuptiis, nō probant matrimonium. de clandeſti. deſpōſa. nume. 5 car. 352
Inſtrumenta quando dicantur ſuſpecta de falſitate, de crimi. fal. nu. 10 c. 447
Inſtrumenta quibus modis probentur falſa. ibi. nu. 11 car. 448
Inſtrumentorum duæ ſpecies, de fide inſtru. nu. 2 car. 218
Inſtrumentis quando fides non adhibeatur. ibi. nu. 7 car. 219
¶Intellectus l. ſi prætor. ff. de iudici. de reſcrip. nu. 58 car. 16
Intellectus l. iii. §. Diuus. ff. de ſepulch. vio. nu. 10 car. 18
Intellectus l. ſi vt proponis. C. de executio. rei iudica. de reſcrip. nu. 58. c. 16
Intellectus l. ſi fœminæ. C. ad S.C. Turpillia. de accuſa. nu. 3 car. 392
Intellectus c. nocte. 1. diſt. de celebra. miſſa. nume. 3 car. 324
Intellectus c. ſicut. xi. diſt. de cleri. per ſal. promo. nu. 2 car. 458
Intellectus c. erga. i. queſt. i. de ſimo. nume. 36 car. 406
Intellectus c. reintegranda. iii. q. i. de reſtitutio. ſpoliato. nu. 6 car. 191
Intellectus c. ad menſam. xi. q. iii. de iudæis & ſarra. nu. 6 car. 411
Intellectus c. epiſcopus. xvi. q. vi. de celebra. miſſa. nu. 21 car. 326
Intellectus c. & decreuimus. xvi. q. vii. de iure patrona. nu. 6 car. 315
Intellectus c. tributum. xxviii. q. viii. de capell. monacho. nu. 2 car. 323

Intellectus c.omnes de conſecra.diſt.iiii. de baptis.nu.11 car.318
Intellectus c.quos à paganis, de cõſecra. diſtin.iiii.de baptiſmo.nu.11 c.328
Intellectus c. cæterum. de reſcrip. de reſcrip.nu.26 car.11
Intellectus c.ex parte, de reſcrip. ibi.
Intellectus c.per veſtras,de donacio.inter vir.& vxor.ibi.nu.42 car.13
Intellectus c.de terra, de priuilegi.de reſcrip.nu.51 car.15
Intellectus c. accedentibus, de priuilegi. ibidem.
Intellectus c. literis, de ſupplen. negli. prælato.eo.tit.nu.4 car.39
Intellectus c. coram, de offi. delega. eod. tit.nu.12 car. 96
Intellectus c.cum ſpecialis,de appellatio. ibid.nu.28 car. 100
Intellectus c.bonæ memoriæ, de appellatio.de reſti.ſpolia.nu.7 car.191
Intellectus c. cum ſuper, de confeſſ. eod. tit.nume.1 car.201
Intellectus c. de quarta, de præſcrip. de appella.nu.27 car.244
Intellectus c.cura,de iure patro. ibid.
Intellectus c.cum eccleſiaſticæ, de exceptio.de cõceſsio.præben.nu.7. car.258
Intellectus cap.ex tenore, de conceſsio. præben.ibid.
Intellectus c. cum iam dudum, de præben.ibidem
Intellectus c.cũ nõ ignores.de præbẽ. ibi.
Intellectus c.ſignificaſti, de diuorti. ibid. nume.9 car.ea.
Intellectus c.intelleximus,de adult.ibi.
Intellectus c.cum Bertholdus,de re iudica.de iure patro.nu.6 car.315
Intellectus c.de illis, de deſponſa. impuber.eo.ti.nu.8 car. 348
Intellectus c.à nobis. de deſponſa. impuber.ibidem.
Intellectus c.cum nõ ab homine, de iudi. de hæreti.nu. 2 car. 414
Intellectus c.ad falſariorũ.de cri.fal.ibid.
Intellectus cap. nouimus.de verbo. ſignificatio.ibid.
Intellectus c.tutæ. in prin.de procura.de adulter.nu.4 car. 431
Intellectus c. veniens. de cleri. baptiza. miniſtran.de clerico per ſalt. promot. nume. 2 car. 458
¶Interdictum quid ſit, & vnde dicitur. de cau.poſſeſsio.& proprieta.nu.4.c.185. & de matrimo.contract.contra interdi. nume.1 car.376
Interdictum & actio an differant, de cau. poſſeſsio.& proprie.nu.5 car.185
Interdictum à quo fieri poſsit, & an matrimonium impediat,de matrimo.contra.contra interdict.nu.1 car.376
Interdicti tempore vel excommunicationis alicuius terræ, an aliqui religioſi poſsint celebrare, & quomodo de priuilegi. & exceſsi. priuilegiato. numero.13 car. 466
Interdicta poſſeſſoria quæ ſint, & quibus & contra quos dentur,de cauſa poſſeſſio & ꝓprieta.nu.1.c.184.& n.3.c.185
Interdictorum quædam ſunt ſimplicia, quædam duplicia.ibi.nu.6 car.ea.
In interdictis quid ſit ſeruandum, vt lite non conteſta.non proce.nu.7. car.171
¶Interlocutoria an reuocari poſsit infra decem dies poſtquã lata eſt, vel quandocunque, de ſenten.& re iudica. numero.3 car.234
¶Interpretatio iuris an & quando neceſſaria,& inſcripti redigenda ſit. de verbo.ſignifica.nu.5 car.496
Interpretatio iuris quando prorogetur. ibi.nume.7 car.497
Interpretatio iuris quando arctetur. ibi. nume.8 car.ea.
Interpretationes à iure quibus per omnia ſtandum eſt.ibi.nu.6 car.496
¶Interrogationes iudiciales quando fieri debeant.de iudici.nu. 11 car.154
¶Inteſtatus quando quis decedat.de teſtamen.nu.14 car.288
Inteſtatus decedere quot modis ꝗs dicatur,de ſucceſsioni.abinteſta.n.1.c.288
Inteſtatus nõ videtur decedere, qui monaſterium reliquit hæredẽm. ibid. numero 7 car.289
¶ Inueſtiri poteſt præſens vel abſens per alium, ſiue alius pro eo, de inſtitutio. nume. 4 car.257
Inueſtitura quid ſit.ibi.nu.1 car. 256
¶Iudæus vel paganus baptizatus an remaneat

neat ſeruus.de iudæis.nu.20. c.413
Iudæũ emere vel paganũ an poſsit Chriſtianus.ibi.nu.19. car.413
Iudæi qui, & vnde dicantur.ibi.n.1.c.411
Iudæi & ſarraceni auctoritatibus & rationibus ac blandimẽtis potius quã aſperitatibus debent ad fidem de nouo ſuſcipiendam prouocari, non compelli. ibid.nu.4 car.411
Iudæi Christiana mancipia habere non debent.ibi.nu.10 car.412
Iudæi & ſaraceni debent in terris Chriſtianorum vti habitu per quem à Chriſtianis diſcernantur.ibi.nu.12. c.ea.
Iudæi tenẽtur ad decimas prædiales. ibi. nume.14 car.ea.
Iudæi qualiter pro exceſsibus puniantur. ibi.nu.15 car. ea.
Iudæis non permittitur nouas ſinagogas erigere.de iudæis.nu.8 car. 412
Iudæis nõ licet in die veneris ſancta oſtia vel feneſtras tenere apertas.ibi.n.9.c.e.
¶Iudex exceptionem peremptoriam aptã ad litem conteſtandam cõuerſam ad dilatoriam contra reſcriptum admittere non debet in vim dilatoriæ.de reſcrip. nume.41 car.13
Iudex à ſuperiore delegatus, niſi fuerit petitus recuſari poteſt.ibi.nu.55. c.16
Iudex recuſatus licet iuriſdictionem retineat, vt cogere poſsit arbitros eligere ſecus tamen in iudice à quo fuerit appellatum & quomodo intelligatur. de appella.nu.23 car.243
Iudex quibus modis recuſari poſsit. ibid. nu.19. cum ſeq. car. 242
Iudex impetratus an ab impetrante recuſari poſsit.de offi.delega.nu.31. c.101
Iudex recuſari poteſt in cauſa cõſimili cũ litigatore.de teſtibus.nu. 11 c.209
Iudex recuſatus an poſsit præuenire recuſationem, & cauſam alteri delegari, de appellationi.nu.26 car.244
Iudex ordinarius non poteſt cogere hominem non ſuæ iuriſdictionis recipere ſuam commiſsionem. de offic. delega. nume.30 car.101
Iudex ordinarius quis ſit. de offi. ordin. nume.1 car.108
Iudex expenſas habere debet, ibid. nume.10.& 11 car.110
Iudex eccleſiaſticus ſupplet defectum iudicis laici, ſed non econtra de iudici. nume.16 car.156
Iudex cõtra contumacem qui ex eius mãdato certo die adeſſe debet, nullo emiſſo edicto procedere poteſt, vt lite non conteſta.nu.9 car.172
Iudex qui ſententiam pronunciando errauit, an poſsit ſententiam ſuam corrigere, & iterum iudicare. de ſenten. & re iudi.nu.6 car. 235
Iudex in ſentẽtia omnia ipſum mouentia exprimere non debet.ibi.nu.13.c.237
Iudex litigatori conuitiari non debet.de appellatio.nu.7 car.239
Iudex auctoritatem præſtare debet facto minoris eo tẽpore quo non habet curatorẽ. ne ſede vacan.nu.4 car. 259
Iudex ante noctis tenebras iudicare tenetur, vt eccleſiaſti.benefi.ſine dimi.confe.nu.7 car.263
Iudex an ex officio deſcendat ad inquirẽdum, an aliquo procurante inquiſitionem, an ſit differentia. de accuſa. numero 16 car.395
Iudex inquirens qualiter procedere debeat ſi nihil probatum ſit aduerſus eũ contra quem inquiritur niſi de ſola fama.ibi.nu.22 car.396
Iudex contra vſurarium manifeſtũ, quãuis non accuſetur, procedere debet. de vſuris.nu.11 car.441
Iudicis ordinarii iuriſdictio circa quæ verſetur, de offi.ordi.nu.2 car.108
Iudicis officiũ quid ſit. & in quibus locũ habeat, de officio iudici .nu.1. c.112
Iudicis officium quãdo actioni deſeruiat & loco actionis intentetur. ibidem numero 1.2.& 3 car. ea.
Iudicis officium latiſsimum eſt, ibidem nume.4 car.115
Iudicis officium quale eſſe debeat, de iudici.nu.12 car.154
Iudici ordinario ſi ſuperior mandet id faciat, quod alias ex officio ſuo facere poſſet, quando illud exequitur vt delegatus.de offi.ordi.nu.15 car.111
Iudices plures cognoſcentes an ſimul in vnam conſonam ſententiam conueni-

re debeant.de ſenten.&' re iudica. numero 8 car.236
¶Iudicium vnde dicitur, & quæ ſint iudicii partes, de iudici.nu.2 car. 150
Iudicium quibus requiſitis conſtituatur. ibi.nume.3 car.ea.
Iudicium qualiter finiatur. ibidem. numero 24 car.155
Iudiciũ vniuerſale quid ſit, & quid generale de libelli.obla.nu.6 car. 163
Iudicium de ſimilibus ad ſimilia idem eſt de ſponſali.nu.13 car.344
Iudiciorum ſpecies quot ſunt. de iudici. nume.1 car.149
¶Iuramentum calumniæ quid ſit.de iura. cal.nume.1 car.173
Iuramentum calumniæ quid continere debeat.ibi.nu.2 car.ea.
Iuramentum calumniæ quando ſit præſtãdum.ibi.nu.3 car. ea.
Iuramentum de calumnia & iuramentum de malicia, quot modis inter ſe differunt.ibi.nu.4 car.ea.
Iuramentum calumniæ in quibus cauſis præſtetur.de iudici.nu.8. car.174
Iuramẽtum calumniæ an præſtari debeat in cauſis ciuilibus & criminalibus de iuramen calumniæ nu.9 car.175
Iuramentum calumniæ ad quid fuit introductum.ibi.nu.10 car.175
Iuramentum calumniæ quare in ſpiritualibus non præſtetur. ibidem. numero.12 car.ea.
Iuramentum calumniæ an exigatur in nũciatione noui operis.de noui oper.nũciatio.nu.7 car.461
Iuramentum de veritate dicenda in quo differat à iuramento de calumnia.de iura.calum.nu.5 car.173
Iuramentum deciſorium quando deferatur.ibi.nu.6 car.174
Iuramentum præſtare qui debeant. ibid. nume.7 car.ea.
Iuramentum non validat qui in melius illud mutat, de obligatis ad ratiocinia. nume.4 car.78
Iuramentum quid ſit, & quod iuramentũ ſit prohibitũ de iureiur.nu.1 c.221
Iuramentum in quibus caſibus non deferatur.ibi.nu.4 car.ea.
Iuramentũ aſſertoriũ cui & qñ deferri debeat.ibi.nu.6 car.223
Iuramentum tres comites habet. ibidem nume.9 car.224
Iuramentum quando dicatur illicitum. ibi.nu.11 car.ea.
Iuramentum de quo in eodem titulo, eſt de veritate.ibi.nu.15 car.225
Iuramenti teſtium forma in cauſa inquiſitionis.de accuſa.nu.20 car.396
Iuramenti aſſertorii ſpecies quot ſunt.de iuramen.nu.3 car.222
Iuramenta illicita & temeraria ſeruari nõ debent.ibi.nu.10 car.224
Cætera vide infra in ver. Iuſiurandũ.
¶Iurans ſoluere ad certum tempus, ſcribere, vel aliud honeſtum opus facere, poſsit antequam faciat quod iurauit, poſsit aſſumere ordinem ſacrum, vel religionem intrare. de obligatis ad ratiocinia nu.3 car. 78
Iurans dare vnam ex filiabus ſuis in vxorem alicui, ſi omnes moriantur præter vnam, an illam ſolam date teneatur. de deſponſatio.impube.nu.15 car.350
Iurans aliquam ducere in vxorem, ſi poſtea voueat ſimpliciter ſe perpetuum continentiam ſeruaturum, quo aſtringetur iuramento an voto. qui cleri. vel vouent.nu.9 car.357
Iurãs ſe ſoluturũ vſuras põt ſoluere & ſolutum repetere de vſuris.nu.26.c.443
Iurans non repetere vſuras, nec denunciare, an teneatur iuramentum obſeruare.ibi.nu.27 car.ea.
¶Iurare debent teſtes dicere veritatẽ quã nouerunt.de teſtib.nu.15 car.211
¶Iuriſdictio delegata an extendatur ad alias perſonas. de offic.delega. numero.7. car.94
Iuriſdictio an poſsit reuocari ante, quam eam ſubdelegatus admittat. ibidem nume.9 car.95
Iuriſdictio delegati vſque ad quod tempus duret. ibid.nu.22 car.98
Iuriſdictio delegati quot modis proregetur.ibi.nu.23.c.99.& nu.32 car.101
Iuriſdictio delegati quando finiatur. ibi. nu.24.car.99.& nu.27 car.100
Iuriſdictio prorogata an ſit ordinaria vel delegata

delegata.ibidem numero 32 car.101
Iuriſdictio delegati quot modis finiatur, de offi.lega.nu.8 car.107
Iuriſdictio ordinaria quibus conferatur. de reſtitutio.in integrũ.nu.10 car.142
Iuriſdictio iudicis ordinarii qualiter impediatur.de offi.ordi.nu.13 car.111
Iuriſdictio prędicta qualiter finiatur.ibi. numero 14 car.ea.
Iuriſdictioni ordinariæ quæ pertineant. ibid.nu.16 car.ea.
Iuriſdictionem ordinariam confert conſuetudo.ibi.nu.2 car.108
Iuriſdictionem ordinariam confert Papa vel Princeps. ibi.nu.3 car.ea.
Iuriſdictionem quæ literæ conferant. de reſcrip.nu.54 car.16
¶Iuſiurandum deferre quis poſsit, de iure iuran.nu.5.6.& 7 car.223
Iuſiurandi aliud aſſertorium, aliud promiſſorium.ibi.nu.2 car.222
Iuriſiurandi effectus quis ſit. ibidem numero 8 c.223
Cætera vide ſupra in ver. Iuramentum.
¶Ius patronatus quid ſit,& ex quibus ꝓueniat.de iure patro.nu.1 car.314
Ius patronatus qualiter in alium transferatur. ibi.nu.7 car.316
Ius patronatus an transferatur in alium ſine auctoritate.ibi.nu.8 car.ea.
Ius patronatus an ſit apud quemlibet hęredẽ in ſolidum quoad omnes effectus, & quõo intelligatur.ibi.n.11.& 12. c.ea.
Ius patronatus ex gratia cadit in laico. ibi.nu.12 c.ea.
Ius patronatus vtrum ſpectet ad clericũ iure eccleſiæ, vel patrimonii ratione, differentia.ibi.nu.14 car.317
Ius naturale quando proditum,de conſtitutio.numero 1 car.5
Ius quod per poſtulationem acquiratur. de poſtula.prælato.numero 7. car. 20. & numero10 car.21
Ius cõferendi deuoluitur ad capitulum, epiſcopo negligẽte,ſi ad eũ ſpectat collatio.de præben.nu.6 car.254
Ius quod inſtituto acquiratur. de inſtitutio.numero 5 car.257
Ius funerandi quotuplex. de ſepultur. numero 2 car.289
Ius parochiale in quibus conſiſtat. de parochi.nu.2 car.292
Ius publicum auctoritate & vtilitate pactis priuatorũ tolli nõ pôt. de priuile. & exceſsi.priuilegiato.nu.6 car.464
Ius ſuccedendi extenditur vſq; ad decimum gradum legalem. de conſangui. & affi.nu.6 car.368
Iuris præcepta quæ ſint. de conſtitutio. numero 4 car.5
Iuri introducta in fauorem alicuius an poſsit renunciari, de foro competen. numero 10 car.159
Iura omnia ſunt in pectore Papę vel principis,de conſtitutio.nume.15 car.6
Iura canonica quare ſimoniam & fornicationem proſequantur. de ſimo. numero 18 car.403
¶Iuſtitia publicæ honeſtatis an ex ſponſalibus oriatur,& qd operetur,& quare ſic vocetur.de ſponſali.nu. 11. c.343
Iuſtitia publicæ honeſtatis, quæ olim ex ſecũdis nuptiis naſcebatur an ſit ſublata.de conſangui.& affini.nu.16. c.372
Iuſtitia ſola publicæ honeſtatis, quæ oritur de ſponſalibus de futuro, an hodie locum habeat,ibi.nu.17 car.373
Cætera vide ſupra in ver.Affinitas.

L

LAICVS qui omnino ignorat literas, an recipiat caracterem, ſi eum contingerit ordinari. de tẽpori.ordina.nume.28 car.47
Laicus decimas poſsidere non poteſt. de feudis.nu.7 car.277
Laicus an poſsit ſine peccato decimas ꝑcipere.de deci.nu.13 car.296
Laicus an per priuilegiũ Romanæ ſedis poſsit percipere decimas, vel eximi à ſolutione ipſarum.ibi.nu.14 car.297
Laicus ſi detinet decimas nec eccleſia pôt ab eo reuocare, nunquid redimere poſſit ſine periculo ſimoniæ.ibi.n.16.c.ea.
Laicus non debet in domibus eccleſiarũ hoſpicia ꝑ iure & debito vendicare de immunita.eccle.nu.7 car.338
Laico decedenti ab inteſtato qs ſuccedat de ſucceſsioni.ab inteſt.nu.2 car.289
Laici peccãt ſacerdotes à diuinis officiis auocando. ne cleri. vel mona. ſecula. nego.

nego.numero 8 car.340
Laici an compelli poſsint ad præſtandũ oblationes,de ſinio.nume.38. car.406
¶Lapſus anni an per ſe tantũ efficiat poſſeſſorem verum, aut neceſſarium eſt ſecundum decretum.de eo qui mittit. in poſſeſsio.cau.rei ſeruan.nu.4. c.197
¶Lata culpa qualiter præſumatur. de depoſi.nu.12 car.270
¶Latinorum & deditiorum differẽtia an hodie ſit ſublata.de ſeruis non ordinã. nume.11 car.76
¶Latrones publici, & nocturni depopulatores agrorum an poſsint impunè occidi de immu.eccleſia.nu.10 car.338
¶Legalis cognatio quotuplex, de cognatio.lega.numero 4 car.366
¶Legari an aliquid poſsit eccleſia vacanti,ne ſede vacan.nume.6 car.259
¶Legatus quis ſit,de offi.lega.n.1. c.104
Legatus an poſsit facere concilium.ibid. nume.5 car.106
Legatus qualiter ſe habere debeat in legatione.ibid.nume.9 car.107
Legatus tranſmiſſus ex latere Papæ in q̃bus excedat legatum,qui priuilegio eccleſiæ ſuæ fungitur legatione. ibid.numero 10 car.ea.
Legatus de latere Papæ tranſmiſſus quã prærogatiuã habeat reſpectu alterius legati tranſmiſsi,ſed nõ de latere trãſmittentis.ibi.nu.11 car.ea.
Legati officium quid ſit.ibi.nu.4. c.105
Legati iuriſdictio quandiu duret. ibid. nume.7 car.107
Legati iuriſdictio quot modis finiatur. ibi.nu.8 car.ea.
Legati qui de latere Papæ mittuntur,vbi & quando poſſunt abſoluere, & quid de legatis qui de ipſius latere non mittuntur.ibi.nu.3 car.103
Legati quæ beneficia conferre poſſunt. ibid.nu.6 car.106
Legatorũ triplex genus.ibi.nu.2. c.104
Reliqua inuenies infra in ver.Procõſul.
¶Legitimare non eſt contentioſæ iuriſdictionis ſed voluntariæ,ſicut manumittere,adoptari, & emancipare. qui filii ſint legi.nu.7 car.379
¶Legitimatus à Papa an admittatur ad omnia,ad quæ admittuntur alii legitimati.ibid.nu.6 car.378
Legitimatus ſimpliciter à Papa & in forma communi,an videatur legitimatus ad dignitates.ibi.nu.8 car.379
Legitimatus à Papa ad dignitates, an de epiſcopali intelligatur.ibi.nu.9 c.ea.
¶Leno quis dicatur.de adulter.n.8.c.432
¶Leproſi an teneantur dare decimas. de decimis.nu.7 car.295
¶ Legis Aquiliæ in primo capite quare maior ſit æſtimatio quàm in ſecundo. de iniuriis nume.10 car.471
Leges & conſtitutiones futuris dant formam negotiis, non ad præterita reuocantur.de conſangui.& affi.nu.4.c.369
¶Libellus quid ſit,& quotuplex,de libelli obla.nume.1 car.162
Libellus an in omnibus cauſis requiratur.ibi.nu.2 c.ea.
Libellus conuentionalis quid continere debeat.ibid.nu.3 car.ea.
Libellus diem dati libelli continere debet,ibi.nu.9 car.ea.
Libellus accuſatoris reuocari poteſt.ibi. numero 8 car.164
Libellus accuſationis qualiter debeat cõcipi. ibi.nu.10 car.ea.
Libellus an ſemper ſit neceſſarius in accuſationibus.de accuſatio.nu.7. c.394
Libellus appellationis qualiter concipiatur.de appella.nu.12 car.240
Libelli effectus.libelli oblatio.n.7.c.165
Libellũ qs porrigere dẽt.ibi.nu.7. c.162
Cætera vide infra in ver.Plura.
¶Liberi vnde dicantur. de natis & libero Vent. nume.1 car.364
Liberi qui ſint.ibi.nu.2 car.ea.
Liberorum eſt prima ſucceſsio. de dona. inter vir.& vxor.nu.12 car.388
Liberorum nomine omnes deſcendentes & parentes nomine omnes aſcendentes in infinitum intelliguntur. de his qui filios occi.nu.1 car.420
¶Libertas qd ſit, de natis & libero Vent. nume.1 car.364
¶Liberti eccleſiæ propter operas non pr̨ſtitas in ſeruitutem reuocantur. de ſeruis non ordinan.nu.3, car.74
¶Ligatus ꝑ pluribus exceſsibus vna ſententia

tentia, ſi in abſolutione omnes exceſſus non exprimit, nunquid ſit abſolutus.de ſenten.excom.nu.22 car.489
¶Limites & cenſus qualiter probentur. de proba.nu.15 car.207
¶Linea quid ſit,& quid ſit gradus.de conſangui. & affi.nu.9 car.370
¶Lis quando pendere dicatur.vt lite pen. nihil innoue.nu.1 car.198
Lite pendente nihil eſt innouandum in præiudiciũ alicuius.ibi. nu.2 car.199
Litis conteſtatio quid ſit,& qualiter fiat, de lit.conteſt. nume.i. car.166. & numero 2.& 3 car.167
Litis conteſtatio quid operetur.ibid.numero 4 car.168
Litis conteſtatio an fiat per exceptionẽ peremptoriã.de exceptio.nu.6. c.227
Lite non conteſtata regulariter non proceditur ad teſtium receptionẽ, vel ad ſententiam diffinitiuam, & quando.vt lite non conteſta. non procedat, &c. nume.1.& 2 car.169
Reliqua vide infra in ver.Plura.
¶Literæ impetratæ ſeriem facti non continentes an valeant, & quid ſi non contineant litem eſſe motam, & ſi non fiat mentio de diſpenſatione. de reſcript. nume.35.& 36 car.13
Literæ de beneficio an debeant pleniſſimè interpretari.ibi.nu.47 car.14
Literæ quando dicantur continere ius cõmune.ibi.nu.59 car.16
Literæ quæ continent gratiam quæ ſint. ibi.nu.60 car.ea.
Literæ executoriæ quæ dicantur.ibidem numero 56 car.16
Literæ ſi obtentæ ſunt contra vſurarium, & is re integra moritur, an poſsit eius hæres per eas literas conueniri, de vſuris.nu.25 car.443
Literæ quæ dicantur falſæ & quæ falſatę. de cri.falſi.nu.13 car.448
Literis epiſcopi an ſit credendum,& an literis abbatis, conuentus & capituli,de probatio.nu.16 car.208
Literas diuerſas ſi diuerſi impetrant, ſuper diuerſis & contra diuerſos,an talis diuerſitas noceat,de reſcrip.n.30.c.12
Literas impetrans per ſurreptionem qualiter puniatur.ibi.nu.61 car.17
¶Litigioſus ex quibus cauſis prohibetur ordinari.de tempori.ordi.nu. 48. c.51
¶Locari militibus prædia non poſſunt, & quando monachis.de loca.nu.4. c.273
Locari q̃ poſſunt,& q̃ non.ibi.nu.7.c.276
Locari an poſsit eccleſia, præbenda vel beneficium aliquod in perpetuum, vel vltra tempus vitæ locantis. ne prælati vices ſuas. nu.4.& 5 car.408
¶Locatio quid ſit, & quid conductio. de loca.nu. 1 car.273
Locatio & conductio qualiter contrahitur. ibi.nu.3 c.ea.
Locatio poteſt fieri in perpetuum & ad tempus.ibi.nu.5 car.274
Locationis merces & penſio quo tempore ſit ſoluenda.ibi.nu.9 car.ea.
Locator quis dicatur.ibi.nu.2. car.273
¶Ludouicus Rex Francorum prędeceſſor Pipini patris Caroli quare fuerit depoſitus,de hæreti.nu.13 car.416

M

MACEDONIANI & Velleiani priuilegium an per pactũ tollatur,de priuilegi. & exceſsi. priuilegiato. nu.7 car.464
¶Machinatio qualiter committatur, de dolo.nu.3 car.193
¶Maior pars quæ dicatur,& quando præualeat quod à maiori parte capituli ſit de his quæ fiunt à maio. par. cap. numero 1.& 2 car.262
¶Maioritas quotuplex ſit in eccleſia. de offi.archidia.nu.3 car.85
Maioritas quibus ex cauſis inter clericos conſideratur, de maiorita. & obedien. numero 1 car.115
¶Maledicens quis dicatur, de cleri. maledi.nu.1 car.454
¶Malitia ſupplet ætatem,de deſponſa.impube.nu.4 car.348
¶Mala de prælato audiens non facile credere debet de tempori. ordinatio. & qualita.ordinan.nu.14 car.44
Mala quæ proueniant ex ſubtractione decimarum,de decim.nu.23 car.298
¶Mandans manus violentas iniici in clericum,ſi pœnitet ante manus iniectionem,an ſecuta manus iniectione,incidat

dat mandator in Canonan. Et quid ſi mandator moriatur ante manus iniectionem.de ſenten.excommunica. nu. 46. & 47 car.493
¶Mandator.vide ſupra in ver.Mandans.
¶Mandatum quibus modis expiret, de offi.delega.nu.25 car.99
Mandatum quare dicatur reale, & quando in ſucceſſorem transferatur.ibidem numero 29 car.101
Mandatum procuratoriũ vt legaliter fiat q̃ requiratur, de ꝓcuratori. n.4. c.129
Mandatum procuratorium quando finiatur.ibi.nume.20 car.133
Mandatum ſpeciale in quibus negotiis requiritur.ibi.nu.10 car.130
Mandati fines quando dicantur excedi, de reſcrip.nu.57 car.16
Mandato onerofo ſuperioris an ſit parendum,de maio.& obedien. nu. 7. c.117
¶Manifeſtum coniugium prꝗiudicat clandeſtino. de clandeſti. de ſponſatio. numero 9 car.353
¶Manumiſsio quid ſit, & vnde originem habuit,de ſer.non ordi.nu.8 car.76
Manumiſsio quot modis fiat.ibidem numero 10 car.ea.
Manumittere quis poſsit.ibi.nu.9. c.ea.
¶Manus violentas qui ſibi intulit, promoueri non poteſt,& promotus deiicitur, de corpore vitiat.nu.7 car.79
Manus violẽtas iniiciens in clericum an ſemper incidat in excommunicationẽ, de ſenten.excommunica. nume.4.& 5. car.483.& nu.6 car.484
Manus violẽtas iniiciens in clericũ quot offendat,& quomodo læſo ſatisfieri debeat,ibi.nu.49 car.494
Manuum iniectionem in clericum ratam habens an incidat in Canonem. ibid. numero 48 car.493
¶Maria virgo Beatiſsima licet dignior & excellentior fuerit omnibus apoſtolis, non tamen illi dominus claues regni cœlorum commiſit.de æta.& quali.ordinan.nu.9 car.61
¶Maritus dotem lucratur, & vxor donationem propter nuptias ex pacto conuento. de donatio. inter vir. & vxor. nume.14 car.388
Maritus an impenſas in rebus dotalibus factas repetat.ibi.nu.21 car.389
Maritus in dote reddenda non condemnatur niſi in quantum facere poteſt. ibi. nume.22 car.ea.
Maritus qui vxorem de adulterio accuſauit,& pendente accuſatione,illi petẽti reddit debitum,an promoueri prohibeatur.de biga.nu.9 car.82
Maritus an teneatur reddere debitũ vxori pendente accuſatione de adulterio. de diuorti.nu.5 car.383
Maritus an poſt ſententiam diuortii poſſit adulteram ſibi reconciliare in uitã. ibi.nu.6 car.ea.
Maritus in accuſatione adulterii vxoris deficiens in probaudo,tenetur ad talionem.de adulter.nu.10 car.432
Mariti ius de accuſando de adulterio in quibus conſiſtat,qui matrimo.accuſa. poſſ.nu.6 car.381
Mater an & quando ſit idonea teſtis pro filio,vel è contra.de teſti.nu.12. c.209
¶Matrimonium ſpirituale fortior eſt carnali.de electio.nu.3 car.23
Matrimonium ſpirituale eſt inchoatum ante confirmationem, non tamen eſt ratum.ibi.nu.21 car.28
Matrimonium quòd in eo attendatur duplex ſacramentum, & quomodo intelligatur.de bigamis.nu.2 car.81
Matrimonium contrahens cum vidua,nudatur omni priuilegio eccleſiaſticæ dignitatis,de bigamis.nu.10 car.83
Matrimonium contractum per reuocatũ à religione poſt mortẽ reuocãtis an valeat.de cõuerſio.coniugato.n.3. c.303
Matrimonium an in dubio præſumatur, & ſtetur ſacramento viri.de presbytero non baptiza.nu.5 car.331
Matrimonium inter abſentes cõtrahi poteſt.de ſponſali.nu.3 car.342
Matrimonium quando contrahi poſsit. ibi.nu.8 car.343
Matrimoniũ quid ſit.ibi.nu.14. car.344
Matrimonium non poteſt ad tempus cõtrahi.ibi.nu.15 car.345
Matrimonium dicitur matris officium,& quare magis à matre quàm à patre denominetur.ibi.nu.16 car.ea.

Matrimonium ex inhoneſta cauſa cōtractum an teneat.ibi.nu.19 car.ea.
Matrimonium qualiter contrahatur, & per quos.ibi.nu.22.& 23 car.346
Matrimonium non conſumatum quando poſsit ſeparari.ibi.nu. 25 .car.ea.
Matrimonium aliud verū aliud præſumptum.ibi.nu.26 car.ea.
Matrimonium an ſine dote valeat.de clādeſti.deſponſa.nu.4 car. 351
Matrimonium an ſit validum, ſi quis dicat mulieri,iuro tibi, vel promitto, ꝙ habebo te pro legitima vxore. ibidem nume. 6 car. 352
Matrimonium an teneat cum ea,quā quis cognouit viuente legitima vxore, & è conuerſo,& quando, de eo qui duxit in matri. quam polluit per adult. numero. 1 car.358
Matrimonium non diſſoluitur per ſuperuenientem lepram, vel infirmitatem, vel affinitatem. de coniu. lepro. numero. 1 car. 360
Matrimoniū an per ſeruum cōtrahi poſſit, & cum qua. de coniugio ſeruo. numero. 1 car.360
Matrimoniū à ſeparetur ſi liber ignoranter cū ancilla cōtraxerit.ibi.n.5.c.361
Matrimoniū contractū per ſeruū cū libera,qui putabat tam eſſe ſeruatur, an teneat. ibi.nu.6 car.ea.
Matrimonium an ſit ſeparādum ſi ſeruus intendens contrahere cum libera,cum ancilla contrahit.ibi.nu.7 car.ea.
Matrimoniū an ſeparetur,ſi ſeruus cōtraxit cū ancilla ignoranter, & ex quo ſciuit,conſenſit.ibi.nu.8 car. 362
Matrimonium contractū cū ancilla ignoranter, quæ tandē manumittitur viro ignorante mutationem ſtatus mulieris an teneat.ibi.nu.9 car.ea.
Matrimoniū olim in ſeptimo gradu contractū,an legitimetur hodie ꝑ iura cōſilii generalis ſecundū quę licet cōtrahere in quarto gradu de conſangui.& affinita.nu.3 car.369
Matrimonium inter ſupraſcriptos ſeparatim an poſsit denuo contrahi. ibidem nume.5 car.ea.
Matrimonium poteſt cōtrahi vltra quartum gradum,vltra quem nō eſt gradus quo ad ius matrimonii, ſecus quo ad ius ſucceſsionis.ibi.nu.6 car.369
Matrimonium contractum in ſecundo genere affinitatis, nunquid ſtare vel ſeparari debeat, & an iſti ſeparati poſsint iterum matrimonialiter copulari. ibi. nume.13 car. 372
Matrimonium quod ſemel tenuit, nulla infirmitate vel maleficio vel impedimento ſuperueniente reſcinditur. de frigi.& malefi.nu.4 car.375
Matrimoniū propter artationē ſeparatū, an ſit reintegrandum, ſi alter ſeras reſerat.ibid.nu.11 car.376
Matrimoniū quando interdicat eccleſia, & quare. de matri. contra. cōnt.interdi.eccle.nu.2.c.376.& nu.3 c. 377
Matrimonium accuſare qui poſſunt. qui matrimo.accu.po.nu.2 car.380
Matrimonium quod ſemel tenuit, conſumatum non dirimitur niſi morte,de diuorti.nu.3 car.383
Matrimonium quando dicatur claudicare.ibid.nume.9 car.384
Matrimonium aliud initiatum, aliud ratum, aliud conſumatum. ibidem numero.12 car.385
Matrimonium contrahere non debet aliquis vel aliqua, niſi certum ſit de morte primi mariti. de ſecun. nupti. numero 7 car.391
Matrimonium vel ſpōſal ia an inducātur per ſubarrationem. de deſponſa. impuber.nu.6.cum ſeq. car.348
Matrimonii cauſæ principales quæ ſint. de ſponſali.nu.18 car.345
Matrimonii tria ſunt bona.quæ alibi appellantur ſubſtantialia.ibi.nu.20.c.ea. & de frigi.& maleficia.nu.6 car.375
Matrimonii quæ ſunt impedimenta. de deſponſatio. impuber. numero. 21. car. 345.& de frigi.& malefi. numero.1 car.374
Matrimonia reguntur iure poli, non iure fori. de ſecund. nuptiis. numero.5 car.390
Matrimonia contrahi quę crimina impediant,de eo qui dux in matri.quā polluit per adulter.nu.3 car.359

Matrimonium clandeſtinum interdicitur ſed contractum tenet, de matrimo. contra interdi. eccle. nu. 4 car. 377
Matrimonia clandeſtina dicuntur duobus modis, de clandeſti. deſpon. numero. 1 car. 351
Matrimonia clandeſtina an teneant. ibi.
Matrimonia clandeſtina quare prohibeã tur, & quæ ſolennitates requirantur. ibi. nume. 3 car. ea.
Cætera vide infra in ver. Sponſalia. & in ver. ſponſus.
¶Mediatores ſimoniæ, ſimoniaci ſunt & infames, nec ad teſtimonium admittuntur. de ſimo. nu. 42 car. 407
¶Membrum magnũ quod dicatur, de corpo. vitiat. nu. 3 car. 79
¶Mendacium quid ſit, & quomodo committatur fallacia, de dolo & contu. numero. 2 car. 193
¶Mentecaptus à teſtimonio repellitur. de teſtib. nu. 5 car. 209
¶Merces & penſio locationis quo tempore ſit ſoluenda. de loca. nu. 9 car. 274
Merces quæ prohibitæ ſunt, quæ ad ſarracenos nullo tẽpore deferri poſſunt, de iudæis & ſarracen. nu. 21 car. 413
¶Metropolitanus quilibet defert mitram & anulũ paſtoralẽ de vſu palii. n. 6. c. 35
Metropolitanus an ſit iudex ordinarius in tota ſua prouincia. de offi. ordi. numero 6 car. 109
Metropolitani vbi conſecrari debeãt. de æta. & quali. ordi. nu. 3 car. 59
¶Metus quid ſit, & qualiter diſtinguatur, de his quę vi metuſve cauſa. n. 2. c. 135
Metus an & quando excuſet. ibidem. numero 3 car. 136
Mentum paſſo quæ actio detur pro rebus traditis ibi. nu. 6 car. 137
Metu geſta quæ ſint, quæ ipſo iure nõ valent. ibi. nu. 5 car. ea.
¶Miles delinquens an ad magiſtrũ ſuũ remitti debeat. de foro cõpe. nu. 18. c. 161
Milites euntes ad torneamenta animo pugnandi, qui non occidunt nec percutiũt, an promoueri poſsint, de torneament. nu. 6 car. 428
Quid his qui aliis bellis interſunt, nec tamen occidunt vel mutilant. ibid.
¶Minor vel eccleſia an poſsit petere reſtitutionem à ſententia, de reſtitutio. in integ. nume. 5 car. 140
Minor an ad teſtimonium admittatur. de teſtib. nu. 4 car. 209
¶Minores an poſsint vbique celebrare. de priuilegi. &. exceſsi. priuilegiato. numero 14 car. 466
¶Miraculum ad hoc vt dicatur, quæ requirantur, de reliq. & venera. ſancto. numero 3 car. 332
¶Miſſa an ſit de ſubſtantia ordinum, de æta. & qualita. ordinan. nu. 6 car. 60
Miſſa quando celebrari poſsit, de celebra. miſſa. nu. 2 car. 324
Miſſam ſolus ſacerdos cantare poteſt, & quæ ſeruari debeant in miſſæ celebratione. ibi. nu. 1 car. ea.
Miſſam vnam tantum cantare debet ſacerdos. ibi. nu. 4 car. ea.
Miſſam cantare poteſt quilibet peccator pręter ſimoniacum. de ſimo. n. 17. c. 403
Miſſam celebrans debet habere ſocium qui ei reſpondeat. de celebra. miſſa. nume. 5 car. 324
Miſſam celebrans non ieiuno ſtomacho conficit. ibi. nu. 9 car. 325
In miſſa decem ſunt præfationes. ibid. nume. 10 car. ea.
¶Miſsio in poſſeſsionem non fit cum agitur inter duos de prælatura, licet contra electum contumacem procedatur, & quare. de iudi. nu. 4 car 151
¶Miſſus in poſſeſſionem quid iuris conſequatur tam in perſonali quã in reali. de iudi. nu. 5. & 6. c. 152. & de eo qui mittit. in poſſeſsio. cau. rei ſeruan. numero 1 car. 196
Miſſo in poſſeſsionem qualiter ſuccuratur ſi non poſsit naciſci poſſeſsionem propter dolum vel potentiam partis aduerſæ. de dolo & contu. nu. 10. c. 195
¶Mitram & anulum paſtoralem vbique defert quilibet metropolitanus. de vſu pallii. nu. 6 car. 35
¶Modica quantitas pro re ſpirituali ex parte data, an inducat ſimoniam, de ſimonia. nu. 8 car. 402
¶Modus in exequendo quomodo excedatur. de offi. delega. nu. 3 car. 94

¶Monacha

¶Monacha. Vide infra in verſi. Monachus ver.vi.

¶Monachalem habitū per annum geſtās, compellitur monaſterio profiteri. de regulari.nu.11 car.300

Monachus an potius abbati quàm epiſcopo obedire debeat.de maiorita.& obedien.nu.6.car.116.& nu.9 car.117

Monachus cui commiſſa eſt cura eccleſię ſecularis an abſoluatur ab obedientia abbatis.de ſtatu monacho.nu.4. c.309

Monachus in fuga conſtitutus cui acquirat,de apoſtatis nu.9 car.419

Monachus fugitiuus ſi ſecundo ingrediatur monaſterium quæſita vacationis tēpore cui acquirat.ibi.nu.10. car.ea.

Monachus fugitiuus in monaſterio deductus, habitum abiectum reaſſumere volens, qualiter puniatur.ibi.n.12.c.420

Monachus vel monacha licet pluries delinquat,eius ablat compellitur ipſum recipere.ibi.nu.13 car.ea.

Monachū fugitiuum quando monaſteriū teneatur recipere.ibi.nu.11 car.419

Monachi & regulares magis ſunt aſtricti obedire ſuo abbati vel priori,quàm clerici ſeculares ſuo epiſcopo.de maio. & obedi.nu.10 car.117

Monachi quando poſsint aduocare, & canonici regulares,de poſtulā.n.3 c.126

Monachi & canonici regulares qualiter debeant viuere. de ſtatu monacho. numero 1 car.309

Monachi an poſsint habere peculiū. ibi.

Monachi an poſsint præfici eccleſiis parochialibus.ibi.nu.2 car.ea.

Monachi tranſeuntes ad prælaturas ſeculares à quibus abſoluantur. ibidem numero 3.& 4 car.ea.

Monachi in quo conueniant cum canonicis regularibus,& in quo differant.ibi. nume.5 car.310

Monachi & alii religioſi quid iuris habeant in capellis monachorum. de capell.monacho.nu.1 car.313

Monachi non ſuo nomine ſed eccleſiæ vel monaſterii, prædia laicorum ad firmam conducere poſſunt, ne cleri. vel mona. ſecula. nego. & immiſcē. numero. 7 car.340

Monachorum viſitatio qualiter fieri debeat.de ſta. monacho.nu.6 car.308

Monachis quæ negotia interdicantur. ne cleri. vel mona. ſeculari. nego. ſe immiſce.nu.1 car.339

Monachis quæ negotia non ſint interdicta.ibi.nu.3 car.ea.

Cætera vide infra in ver.Templarii.

¶Monaſterium intrare an poſsit alter coniugum poſt copulam carnalem altero inuito. de conuerſio. coniugato. numero 2 car.302

Monaſterium ſi alteri monaſterio vnitur epiſcopo ignoranter,an valeat vnio. de religio.domi.nu.5 car.312

¶Mora in iudiciis & compromiſsis purgatur,vt lite non conteſta.nu.5 car.171

¶Mortuo in tormentis an ſit denegāda pœnitentia, vel eccleſiaſtica ſepultura. de torneamen.nu.4 car.428

¶Mox fieri qnādo quis dicatur.de electio. nume.11 car.26

¶Mulier ordinata caracterem non recipit. de æta.& quali.ordi.nu. 8 car.61

Mulier prægnans ſi eſt ſepulta in eccleſia, nunquid poſsit conſecrari ea nōn abiecta.de conſecra.eccle.nu.10 car.323

Mulier quæ cum alio nupſit putans virum ſuum mortuum eſſe, illo redeunte, ad priorem redire tenetur.de ſecun. nupti. nume. 8 car.391

Mulier an poſsit marito obiicere lenocinium de adulter.nu.7 car.432

Mulier ab alio quàm à viro ſuo cognita, in quibus caſibus non committat adulterium.ibi.nu.11 car.ea.

Mulier an excuſetur à fornicatione neceſsitate famis commiſſa de furt. numero. 10 car.437

Muliere ad iudicium reclamante,& dicente virum frigidum & maleficiatum, & viro hoc confitente, an ſit diſſoluēdum matrimonium de frigi.& maleficia.numero. 10 car.276

Mulieres q̄ permittātur cū clericis cohabitare,& quæ prohibeātur, de cohabita. clerico.& mulie.nu.1 car.249

Mulieres poſt partum an hodie debeant ceſſare ab ingreſſu eccleſiarum uſque ad tempus purificationis. de purifica

poſt par.nume.1 car. 335
Mulieribus quæ ſint prohibita.de æta. & qualita.ordinan.nu.8 car.61
¶Munus aliud ab oſequio, aliud à manu, aliud à lingua,de ſimonia.nu.3. c.400
Cætera vide ſupra in ver.Caſus.
¶Mutilatus quis dicatur, & quis debilitatus,de corpo.vitia.nu.2 car.79
Mutilatus in membris an valeat ad clerū admitti,ibi.nu.4 car. ea.
¶Mutuum quid ſit.de vſuris.nu.2. c.439
Mutuum in quibus contrahatur. ibidem nume.5 car. ea.

N

NAVES quomodo dicantur reſici & eædem ſint,de eccle.ędifi. nume.9 car.336
¶ Neceſsitas an excuſet à furto. de furt. nume.9 car.437
¶Negatiua an & quãdo, & à quo probari poſsit.de proba.nu.3.& 4 car.204
¶Negligentia quid ſit, & qualiter puniatur, de ſupplen. negli. prælato. numero 1 car. 38
Negligentia per quē ſuppleri poſsit. ibi. nume.2 car.39
Negligentia ſiue mora an purgetur. ibid. nume.3 car.ea.
¶Negotia ſecularia quæ dicantur,& vnde dicatur negocium, ne clerici vel mona.ſeculari. negoci.nume.1. & 2. cum ſequen. car.339
Negotiorum merita partium aſſertione panduntur, de reſtitutio. in integ. numero. 7 car.141
¶Neophiti qui dicãtur,& quare prohibeãtur ordinari. de tempo. ordina. numero.53 car.52
Neophiti poſſunt & debēt recipere minores ordines. Sed non ſacros. ibidem numero. 54 car.ea.
¶Nocturni depopulatores agrorum & publici latrones an poſsint impunè occidi. de immu. eccleſia.nu.10. c.338
¶Nomina quare ſunt inuenta. de verbo. ſignifica.np.3 car.495
¶Nominatio in ſcrutinio nullum ius acquiritur ante publicationem de poſtulatio. prælato.nu.11 car.21
¶Non ordinatus celebrans an conficiat. de cleri.non ordi.nu. 1 car.457
Non ordinatus an poſsit baptizare. ibid. nume.2 car.ea.
¶Notorium iuris quotuplex ſit. de cohabita.clerico.& mulie.nu.7 car.249
Cætera inuenies infra in ver.Ordo.
¶Nouum opus quãdo fieri dicatur. de eccle.ædifi.nu.8 car. 336
Nouũ opus facere quid ſit de noui oper. nuncia.nu.1 car.461
¶Nuncians quid demonſtrare habeat.ibi. nume.8 car.461
Nuncians nomine alieno ad quid teneatur.ibi.nu.9 car.ea.
Nunciare nouum opus quid ſit. ibidem nume. 2 car.ea.
Nunciatio noui operis an fieri debeat. ibi.nume.4 car.461
Nunciatio facta ad locum nomine in ædificio exiſtente, an teneat. ibidem numero. 5 car.ea.
Nunciatio noui operis facta domino non tamen in opere an valeat, ibidem numero 6 car.ea.
Nunciatio quot modis fiat. ibidem numero 10 car.462
Nunciationis effectus quis ſit. ibidem. nume. 11 car.ea.
¶Nuptiæ quæ dicantur. de ſponſalib.numero 14 car.344
Nuptiæ ſecundæ an licitè contrahantur, de ſecun.nupti.nu.1 car.390
Nuptiæ ſecundæ contrahi nõ debent, niſi certum ſit de morte primi mariti, vel prime vxoris.ibi.nu.7 car.391

O

OBEDIENTIA in quibus conſiſtat.de maiorita.& obedi. numero 2 car.115
Obedire ſuperiori quando liceat. ibidem nume. 3 car.ea.
Et quid ſi ſubditus dubitet an ſit licitum vel non,quod à ſuperiore mandatur.ibi.nu.4 car.ea.
Et quid ſi vnus habeat duos iudices, & vnus præcipiat vnum, & alter contrarium cui magis obedire teneatur,ibid. nume. 5 car.ea.
¶Oblationes an neceſſario ſint ſoluendæ parochiali ſacerdoti.de parochi.& alie. parochi.

parochi.numero 2 car.292
Oblationes quæ dicantur, & qualiter diuidendæ ſint.de deci.nu.26 car. 299
¶Obſequium ſpirituale an poſsit ſine vitio ꝓſtari.& pacto. de ſimonia. numero 6 car.401
¶Occultus fornicator ſuſpenſus eſt quo ad ſe,ita & occultus ſimoniacus.de cohabita .clerico. & mulie.nu.6 c.250
¶Oculum vnum alio habẽs groſsiorem , vel vtrunq; eminentem, promoueri poteſt.de corpore vitiat.nu.6 car.79
¶Oecenomi confeſsio an præiudicet. de confeſsis.nu.5 car.201
¶Cætera vide infra in ver.Procurator.
¶Offerens ſe probaturum per teſtes vel inſtrumẽta, an ad poſitiones redire poſſit.de iudici.nu.10 car.154
¶Officiales epiſcoporum an ſint ordinarii vel delegati.de offi.vica.n.2. c.90
¶Officium archidiaconi quod ſit de offi. archidia.nu.4 car.86
Officium prælati vel ordinarii iudicis quale ſit. de offi.ordi.nu.8 car.110
Officium iudicis in contumacem ante litis conteſtationem,& poſt litis conteſtationem, vt lite nõ conte.n.3.c.170
Cætera vide ſupra in ver. Iudicis officium.
Officio ſacriſtæ quæ competant. de offi. ſacri.nu.3 car.89
Officia & dignitates melioribus dandæ ſunt.ibi.nu.6 car.ea.
Officia diuina qualiter dici debeant, & quis modus in eis ſit ſeruandus, de celebra.miſſa.nu.17 car.326
¶Onera quæ impoſita ſunt rebus ante, quã res ad eccleſiã perueniant,ſubit eccleſia.de immuni.eccle.nu.3 car.337
¶Orandum non eſt pro occiſis. in furto. de furt.nu.7 car.436
¶Oratorium quid ſit, & an oratoria dicãtur loca religioſa, de religio.domi.numero 1 car.311
¶Ordinandus ſine crimine eſſe debet. de reſcript. nu.9 car.10
Ordinandus qualis eſſe debeat, de tempori.ordina. nu.16.car.44.& nu.20.c. 45. nu. 21. & 26. car. 46.nu.27. 29.& 30.c.47.n.33. car. 48.nu. 38.c.49.nu. 44. c.50.& nu. 48.49.& 50.car.51. & nnmero 51 car.52
Ordinãdus ſi tempore ſuæ ordinationis ſuũ prodat impedimentũ, & nihilominus ordinator non intendens diſpenſare ipſum ordinet,an detecto poſtea impedimẽto, ipſe ordinandus ſit deponẽdus. ibi.nu.60 car.55
Ordinandorum examinatio per quos fiẽda.ſit.ibi.nu.56 car.53
Ordinandorum ætas & qualitas. de æta. & qualita.ordinan. nu.1 car.58
¶Ordinari an poſsit ſeruus,de ſer.non ordinan.nu.1 car.74
Ordinari an poſsit quilibet manumiſſus.ibi.nu.3 car.ea.
Ordinari an poſsint filii præsbyterorũ, & cauſa prohibitionis eſt triplex,de filiis præsbyte.ordi.nu.1.cũ ſeq. c.68
Ordinari quis non debet ſine examinatione.de confeſsis.nu.3 car.202
Ordinari furtiuè qualiter qs dicatur. de eo qui furtiuè ordi.ſuſce.nu.1. c.458
Cætera habes infra in ver.Subditus.
Ordinarius an poſsit cogere hominẽ nõ ſuæ iuriſdictionis recipere ſuã cõmiſſionẽ,de offi.deleg.nu.39 car.104
Ordinarii adminiſtrationẽ nõ habẽtes q dicantur,de reſti.in integ.n.8. c.141
¶Ordinatus ſine examinatione an ſit deponendus.de tẽpo.ordi.nu.59. car.54
Ordinatus cõperiẽs ſe nõ baptizatur,an debeat baptizari, & iterũ ordinari. de presby.non baptiza.nu.3 car.331
Ordinatus ꝑ ſimoniã an poſsit contrahere qui cleri.vel vo.nu.5 car.357
Ordinati ab epiſcopo alieno ſine licẽtia ꝓprii epiſcopi,an recipiãt ordinis executionẽ.de ęta.& quali.ordi.n.13.c.63
Reliqua vide ſupra in ver. Nõ ordinatus
¶Ordo verborum an ſit de ſubſtantia baptiſmi.de baptiſ.nu.8 car.328
Ordo eſt ordinẽ non ſeruare in notoriis de accuſa.nu.9 car.394
Ordo iudiciarius nõ ſeruatur nec accuſator requiritur ĩ notoriis.ibi.n.8. c.ea.
¶Ordinẽ an recipiat qui coactus ordinatur.de æta.& quali.nu.11 car.62
Quid ſi clericus vult ꝓmoueri,& petit ſe ordinari,ꝓlato ãt renuẽte.ibi.n.12.c.63

Ordinem

Ordinem ſi quis furtiuè ſuſceperit,an in tali ordine miniſtrare poſsit,& quid ſi quis promoueatur eodem die, ad minores & ad ſacrum,de eo qui furti. or di.ſuſce.nu.1. & 2 car.458
Ordines omnes an quis poſsit eodem tẽ pore ſuſcipere.ibi.nu.3 car.459
Ordines ſacri quando conferri poſsint. & debenr. de tempo.ord.nu.1 c.41
Ordines ſacros conferre qui poſsint.ibi. nume.7 car.42
Ordines minores omnes an & quando poſſunt ſimul conferri eidem.ibid.numero 57 car.54
Ordines ſacri quare die Sabati tantum conferantur.ibi.nu.58 car.ea.
Ordines minores à quibus conferantur. de ordi. ab epiſco. qui epiſco.reſigna. nume.2 car.57
Ordines quot ſunt.ibi.nu.3 car.ea.
Ordines qui recipiunt ignoranter ab ex communicatis cum talibus poteſt diſpẽſari ꝑ ſuos epiſcopos.ibi.n.4. c.54
Ordinum collatio facta non baptizato an valeat. de præsbyt. non bapti. numero 1 car.330
Et quid iuris cùm quid credit ſe baptizatum, cum in veritate non ſit. ibid. nume.2 car.ea.
Ordinum & baptiſmi reiteratio an fieri debeat,quando de ordine & baptiſmo dubitatur.ibi.nu.4 car.331
Cætera vide infra in ver. Sciens, & in ver.Subditus.

P

PACTVM quid ſit de pactis. nume ro 1. car.120
Pactum vnde dicitur. ibi.nu.2.c.ea.
Pactum nudum quid ſit.& quot modis veſtiatur.ibi.nu.7 car.121
Pactũ non ſeruantis pœna.ibi.nu.8.c.122
Pactũ omne an ſit ſeruãdũ.ibi.nu.9.c.ea.
Pactum de lucrando dotem quando locũ habeat,de dona.inter vir. & vxor. numero 15 car. 388
Pactũ in traditione rei propriȩ apponere licet,de ſimo.numero 25 car.405
Pactorum quot ſpecies ſunt. de pact.numero 3 car.120
Pactorũ diuiſiones duæ ſunt.ibi.n.4.c.e.
Pactorum vires an porrigantur ad alias perſonas.ibi.nume.5 car.121
Pactorum effectus quis ſit.ibi.nu.6. c.ea.
¶Paganus baptizatus an remaneat ſeruus,de iudæis.nu.20 car.413
¶Pallæ altarium & veſtimenta clericorũ ſordida qualiter lauari debeant, de cuſto.Euchari.numero 4 car.332
¶Pallium quid ſit.de vſu pallii.nu.1.c.34
Pallium cui, & ſub qua forma verborum concedatur. ibid. numero 2. car. ea.& nume.4 car.35
Pallio quibus in locis & temporibus vtẽdum ſit.ibi.nu.4 car.35
¶Papa an ſit maior Paulo in adminiſtratione,de reſcrip.nu.10 car.10
Papa eſt loco Petri & Chriſti vicarius. ibi.nu.11 car.ea.
Papa an poſsit diſpenſare de dandis tẽpo ralibus pro ſpiritualibus.ibi.n.12.c.10
Papa qñ ſit conſulendus.ibi.nu.16.car.10
Papa qualiter eligatur. de electio.numero 13. car.17
Papa ab epiſcopo Hoſtiẽſe conſecratur. ibi.nu.16.car.29.& de æta. & quali.or dinan.nu.3 car.59
Papa ſi alicui mandat conferri præbenda ſi qua vacat,& epiſcopus vel canonici ad quos ſpectat collatio, de mandato ſcientes alteri conferunt, an illa pro quo ſcriptum eſt, ius in illa præbenda habeat,de præbend.nu.15 car.255
Papa ſolus poteſt concedere non vacantes eccleſias.de conceſsio.præben.numero 2 car.257
Papa accuſari non poteſt. de accuſa.numero 4 car.393
Papa & Imperator ſunt ſupra ius & legibus ſunt ſoluti.de accuſa.nu.4 car.ea.
Papa ſuperiorem non habet niſi ſolum Deum.ibidem.
Papa ſi mandet alicui vt excommunicet, an & abſoluere poſsit. de ſenten.excõ munica.nu.10 car.485
¶Parapherna quid ſit, & vnde dicatur,de dona.inter virum & vxor.nu.16.c.388
Paraphernalia priuilegium habet ſicut dos. ibidem.
¶Parentes an admittantur ad teſtificandum in quæſtione matrimoniali. qui matrimo.

matrimo.accuſa.poſſ.nu.5 car.381
Parentes ad quorũm latus filii reperiuntur oppreſsi, qualiter & quando puniãtur.de his qui fili.occi.nu.3. car.420. & nume.4 car.421
Parentes an poſsint licite participare filiis excõmunicatis,& domini familiaribus ſuis.de ſenten.excõ.n.31. c.490
Parentum nomine omnes deſcendentes, liberorum verò omnes deſcẽdentes in infinitum intelliguntur.de his qui fili. occi.nu.1 car.420
¶Parochia quid ſit,& in quibus ius parochiale cõſiſtat,de parochi.nu.1.c.292
¶Parochianus trãsferens domicilium ad aliam parochiam cui ſubiici debeat. ibi.nu.3 car.ea.
¶Pars maior, vide ſupra in ver. maior pars.
¶Partus ſequitur vẽtrem quo ad ſtatũ & libertatem ac ſeruitutem non quo ad honores & familiam. de ſeruis non ordi.nu.12.car.77.& de natis & libe.vẽt. numero 3 car.362
¶Parum eſt iura eſſe,niſi ſint qui iura regant de poſtu.ptæla.nu.1 car.19
¶Paruulus baptizatur licet ab infideli offeratur,de baptiſ.nu.10 car.328
Paruuli an obligentur in baptiſmo.ibid. nume.23 car.329
¶Pater iniuriam illatã filio remittere poteſt,de treu.& pa.nu.8 car.119
Pater & mater an & quando ſint idonei teſtes pro filiis vel e contra. de teſtib. nume.12 car.209
Pater ob neceſsitatem famis poteſt vendere filium & obligare,de pignori.numero 11 car.279
Pater occidens filium pro defenſione patriæ an excuſetur, de immu. eccleſia. numero 5 car.338
Pater an poſsit cogere filium vel filiam in poteſtate conſtitutum vel conſtitutam ad ſponſalia vel matrimonium cõtrahendum de deſponſatio. impube. numero 12 car.349
Pater ſi promittit alicui dare in vxorem vnam ex filiabus ſuis. an electio ſit ſponſi,vel ipſius patris.ibi.n.14.c.350
Pater qui iurauit vnam ex filiabus ſuis dare in vxorem,& vnam obtulis ſponſo, qui eam non acceptauit, ſed aliam præoptauit,an liberetur, & quid ſi ſpõſus vnam ex illis cognouit. ibid.numero 16.& 17 car.350
Patri infideli in extrema neceſsitate an potius debeat ſubuenire filius quàm extraneo fideli.de tempori. ordina.numero 35 car.48
¶Patriarchæ vbi debeant conſecrari. de æta.& quali.ordi.nu.3 car.59
¶Patronus qui pręſentauit vnum,an poſſit variare, & alterum præſentare. de iure pa.nu.4 car.315
Patronus poteſt eligere filium. ibidem numero 19 car.318
Patronus donando,tradendo, & concedẽdo eccleſiam,vel inſtituendo in ea.quo ad eccleſiam nihil agit.ibi.nu.5 c.ea.
Patrono quæ competant.ibi.nu.2. c.314
Cætera vide infra in ver. Plures, & in ver. Vnus.
¶Paupertas deliuquenti non ignoſcit.de ſimo.nu.40 car.407
¶Pax quid ſit, & quibus temporibus pax & treuga debeãt potiſsime obſeruari. de treuga & pa.nu.1.2.& 3 car.118
¶Peccans legis auctoritate non peccat.de ſecun.nupti.nu.4 car.390
¶Peccatum veniale an debear confiteri, de pœniten.& remiſsio.nu.15. c.478
Peccata in pœnitentia dimiſſa an redeãt ꝑ peccatorũ recidiuam,ibi.n.6. c.475
Peccata quæ membris genitalibus committuntur,in pueris locum non habẽt. de delict.puero.nu.3 car.452
¶Pecudum nomine quæ animalia veniãt, de iniuriis.nu.9 car.470
¶Peculium quid ſit & vnde dicatur.de peculio.nu.1 car.285
Peculii duæ ſunt ſpecies.ibi.nu.2.car.ea.
¶Pecunia data teſti vt verum teſtimoniũ ferat,an repeti poſsit, de teſti.cogen. numero 7 car.217
Pecunia ſimoniacè data cui ſit reſtituenda,de ſimo.nu.23 car.404
Pecunia traiectitia quæ dicatur, de vſur. nume.37 car.444
Pecuniæ nomine totum continetur quod homines habent.ibi.nu.4 car.439

Pecuniæ

Pecuniæ vſuratiæ cum non inuenitur is à quo exacta eſt, vel eius hæres quid ſit agendum.ibi.nu.24 car.442
¶Pecuniaria ſatisfactio pro iniuria illata clerico, cui applicetur.de ſenten.excõ munica.nu.21 car. 489
¶Penſio locationis quo tempore ſit ſoluẽda.de loca.nu.9 car.274
¶Percuſsio quãdo ſit peccatum. de cleri. percuſſo.nu.2 car.453
¶Percuſſor an ſit ordinandus. de tempo. ordina.nu.44 car.50
Percuſſor quos modis quis dicatur, de cleri.percuſſo.nu.1.& 2 car.453
Percuſſoris pœna quæ ſit.ibi.nu.5.c.454
¶Percuſſo an liceat in continenti inſequi percutientem fugientem, de homici. numero 6 car.425
¶Peregrinantes qui dicantur, & quod ſubſidii eis indulgeatur à iure, de cleri.peregrinan.nu.1.& 2 car.245
¶Peregrinus viator decedens in qua eccleſia habeat ſepulturã. de ſepulturis. nume.8 car.291
Peregrini qui dicantur.de cleri. peregri. nume.1 car.84
Peregrini an repellantur à ſacramentis. ibi.nu.2 car.ea.
Peregrini quare & quando repellantur à promotione.ibi.nu.3 car.ea.
Peregrini clerici. vide ſupra in ver. Clericus.
¶Periurium quotuplex ſit, & quod dicatur periurium,de iureiur.n.14. c.225
Periurii pœna quæ ſit ibi.nu.12. c.224
Periurus an ſit infamis. ibi.n.13 car.ea.
¶Permutari an poſsit eccleſia & an poſsit permutare cum priuato.de rerum permuta.nu.3.& 4 car.276
Permutatio quid ſit,& qualiter contrahatur.ibi.nume.1 car.175
Permutationis natura,& quæ res poſſunt permutari.ibi.nu.2.& 3 car.176
¶Perpetua ad excipiendum temporalia ſunt ad agendum.de dolo.& contu.numero 7 car.194
¶Perpetuatio iuriſdictionis ſit per citationem,de offi.delega.nu.38 car.103
¶Pertinentia ad iuriſdictionem archidiaconi q̃ ſint.de offi. archidia.nu.6.c.86
¶Phiſici & cirurgici an poſsint promoueri,de homici. nu.18 car.426
¶Pignus quid ſit,de pigno.nu.1. car.278
Pignus vnde dicitur.ibi.nu.2 car.ea.
Pignus an differat ab hypotheca. ibi.numero 3 car.ea.
Pignus quot modis contrahatur. ibidem numero 4 car.ea.
Pignus generaliter & ſpecialiter cõtrahitur.ibi.nu.5 car.ea.
Pignoris triplex diuiſio.ibi.nu.6 c.ea.
Pignoris datur tenetur nihilominus ſoluere debitum ſi pignus periit abſque culpa creditoris,& ad quæ teneatur dator pignoris.ibid.nume.12.car.279.& numero 13 car.280
Pignori quæ res obligari poſſunt, & quæ non.ibi.nu.7.& 10 car.279
Cætera vide ſupra in ver.Creditor.
¶Placita ſecularia in eccleſia audiri non debẽt.de immuni.eccleſia.nu.6. c.338
¶Plebanus an excommunicare poſsit, de offi.archbi.nu.13 car.87
¶Plura ſi in libello ponuntur, ad omnia reſpondendum eſt,vt ſit plena litis conteſtatio.de lit.conteſta.nu.3 car.167
Plures quando ſunt patroni,& in præſentatione epiſcopi diſcordant, quid ſit agendum,de iure patro.nu.9 car.316
Plures ſi eccleſiam conſtruant vel dotent an omnes habeant vnum ius,an pro beneficii portione.ibi.nu.16 car.318
Plures an & quando teneantur de vulnere vel occiſo.de homici.nu.19 c.426
¶Plus petitur quatuor modis.de plus peti.nume.1 car.183
¶Pœna non ſeruantium cõſtitutiones canonicas quæ ſit.de conſtitu.nu.20.c.7
Pœna non canonicè eligentium quæ ſit. de electio.nu.36 car.30
Pœna deſeruientis ebrietati quæ ſit de tẽpori.ordi.nu.24 car.46
Pœna nõ ſeruantis pactum quæ ſit, de pactis.nu.8 car.122
Pœna in compromiſſo appoſita,an poſsit contra partem non ſtantem arbitrio peti,de arbit. nu.10 car.148
Pœna ſoluta ab eo qui non paret an peti poſsit & iudicatum. de arbitris. numero 14. car.149

Pœna iurare nolentis quæ ſit, de iura.calumniæ nu.11 car.175
Pœna clericorum fornicatorum, de cohabita.clerico.& mulie.nu.2.car. 149. & nume.6 car. 150
Pœna mulierum cum clericis fornicantium.ibi.nu.4 car.149
Pœna non reſidentis quæ ſit, de cleri.non reſi.nu.2 car.251
Pœna adiecta in contractu pignoris an faciat illum præſumi vſurarium, de pignori.nu.17 car.280
Pœna prælatorum negligentium punire hæreticos.de hæreti.nu.15 car.416
Pœna legis Pompeiæ de parricidiis, in quibus locum habeat, & quæ ſit eius pœna. de his qui filios occi. nume. 1. & 2 car.420
Pœna homicidii ſpiritualis eſt pœnitentia. de homici.nu.4 car.424
Pœna homicidii corporalis quæ ſit.ibi.
Pœna concertantium in tormentis quæ ſit de torneamen.nu.3 car.428
Pœna exercentium officium ſagitariorũ contra Chriſtianos. de ſagitariis. numero 2 car.430
Pœna clam contrahentium matrimonia. de clãdeſtiua deſpõſatio.nu.10.c.353
Pœna quæ ſit pro adulterio imponenda. de adulter.nu.9 car.432
Pœna raptorũ. de raptori.nu.5.car.433. & nu.6.7.8.& 9 car.434
Pœna furti, de furt.nu.5 car.436
Pœna promiſſa & vſura differũt, de vſur. nume.3 car.439
Pœna adiecta in contractu mutui quãdo præſumatur in fraudem vſurarum de vſur.nu.22 car.442
Pœna falſi quæ ſit. de crimi. fal. nume. 3.& 6. car.446
Pœna falſi qualiter euitetur, de cri. fal. nume.8 car.447
Pœna caducitatis quæ ſit, de colluſio. detegen.nu.5 car.451
Pœna percuſſoris quæ ſit. de cleri. percuſſo.nu.5 car.454
Pœna blaſphemantium quare potius imponitur pecuniaria quàm corporalis, & cui applicetur.de clerico male. nume.6 car.455
Pœna quę ſit imponẽda deficienti in purgatione.de purga.cano.nu.5 car.468
Pœna quid ſit, & quot ſtat genera pœnarum.de pœnis.nu.1 car. 471
Pœna an commutari poſsit. ibid. numero. 2 car. ea.
Pœna quid differat à multa. ibidem. nume. 7 car.472
Pœna non ſeruantis excommunicationẽ. de ſenten. excom.nu.25 car.489
Pœna participantium excommunicatis. ibi.nu.28 car.490
Pœnę plus petentium quæ ſint, de plus petit.nu.2 car.183
Pœnę legales quę inferuntur nubentibus infra annum luctus, non tenent de iure canonico, de ſecun.nupti.nu.3. c.390
Pœnæ pecuniarię nõ ſunt pro criminibus imponendæ, de pœnis.nu.2 car.471
Pœnę quę inferuntur perſonis de iure canonico quæ ſint. ibi.nu.3 car.472
Pœnæ quę in rebus inferuntur ſed perſonarum odio quę ſint.ibi.nu.4 car. ea.
Pœnę ſpirituales à quibus imponi poſſint.ibi.nu.6 car. ea.
Pœnę ſuos tenent auctores. ibidem. nume.8 car. 473
Pœnas pecuniarias quis poſsit imponere.ibid.nu.5 car. 472
Pœnas an perſonæ eccleſiaſticæ exigere poſsint.ibi.nu.9 car.ea.
¶Pœnitentia quę imponenda ſit non ſoluenti decimas ad pœnitentiam reuerſi. de deci.nu.18 car. 297
Pœnitentia an ſit deneganda mortuo in tormentis, & an eccleſiaſtica ſepultura.de torneament.nu.4 car. 428
Pœnitentia quid ſit. de pœniten. numero 1 car.474
Pœnitẽtia vnde dicta.ibi.nu.2 car.475
Pœnitentia publica quæ dicatur. ibid. nume.5 car.475
Pœnitentia priuata quę appelletur.ibid. nume.6 car.ea.
Pœnitentia vera tria habet neceſſaria. ibi.nu.8 car.476
Pœnitentiæ actiones quot ſint. ibidem nume.3 car.475
Pœnitentię quot ſint ſpecies. ibid. nume.4.5.& 6 car.ea.

Pœnitentiæ qui ſint effectus.ibidem numero 21 car.480
Ad pœnitentiam an quis ſit compellendus.ibi.nu.14 car.478
¶Pontificis ſummi auctoritas in conciliis excepta intelligitur de conſtitutioni.nume.11 car.6
Pontificem vna epiſtola multa tollere iura non eſt veriſimile. de reſcript..nume.16 car.10
Pontificibus infirmantibus, & ſimplices ſacerdotes quę licita ſunt explere poſſunt.de offi.archipresbyte.nu.4 c.88
¶Populus Romanus an poſſit hodie legem condere,de conſti.nu.9 car.6
¶Portio legitima quæ ſit. de ſepulturis nume.4 car.290
Portio canonica in quibus non habeat locum.ibi.nu.6 car. 291
Portio canonica cui eccleſiæ ſpectet.ibi. nume.7 car.ea.
Portionē an eccleſia cathedralis debeat habere de oblationibus quotidianis,& de his quæ conferuntur in vita conferentium.de ſta.monacho.nu.8 c.310
Cætera vide ſupra in ver.Defunctus.
¶Poſitiones quando & à quo fieri debēt. de iudici.nu.9 car.154
¶Poſſeſsio vel quaſi per binum actum inducitur,de conſuetu.nu.5.car.18.& de cau.poſſeſsio.& proprie.nu.10. c.188
Poſſeſsio vel quaſi vnico actu acquiritur vel perditur de conſuetu. nume.6. car.18.& de cau. poſſeſsio.& proprie. nume.8 car.187
Prius de poſſeſsione quàm de violentia cognoſcendum eſt. de reſtitu.ſpoliato. nume.9 car.192
Poſſeſsio de iure naturali eſt inducta, ſed de iure ciuili approbata, & habes etiā aliqua de natura poſſeſsionis.de reſtit. ſpoliato.nu.12 car.192
Poſſeſsio empta de fœnebri pecunia, ſi tranſeat in alium, nunquid is qui pecuniam ſoluit habeat idem beneficiū contra alium extraneum poſſeſſorē, quod habet contra vſurarium vel eius hæredem.de vſuris nu.18 car.442
¶Poſſeſſorium & petitorium an & quādo poſsit ſimul intentari. de cau. poſſeſſio. & proprieta. nume.7. car. 185. & nume.9 car.188
¶Poſsidens ſine titulo tenetur ad damna & lucra percepta & percipienda. de ſimo.nu.22 car.404
¶Poſtulantes indignum quando priuentur poteſtate poſtulandi.de poſtulatio. prælato.nu.13 car.21
Poſtulare quid ſit, & qui poſtulare poſſint.de poſtulan.nu.1.car.125.& qui à poſtulando repellantur. ibidem numero 5 car.126
Poſtulare an poſsint clerici coram iudice ſeculari. ibidem nume. 2. car. 126 & nume.9 car.127
Poſtulare an poſsint monachi. ibidem numero 3 car.126
Poſtulare non poſſunt epiſcopi. ibid. numero 4 car.ea.
Poſtulari quis debeat,& qualiter, & per quos poſtulatio fiat, de poſtulatio. prælato.nu.3.& 4.car.19.& nu.5 car. 20
Poſtulatio quid ſit. de poſtula. prælato. nume.2 car.19
Poſtulatio ſi de aliquo fuerit facta & non admiſſa, iterum in eccleſia eadem & eadem ordinatione poſtulari non debet.de electio.nu.34 car.30
Poſtulationis effectus quis ſit.de poſtula. prælato.nu.6 car.19
Poſtulationē debet admittere ſuperior,& ſi non admiſerit iniuria ſit poſtulato. de poſtula.prælato.nu.9 car.21
Poſtulatione quod ius acquiratur. ibid. nu.7.car.20.& nu.10 car.21
¶Practica procedendi in accuſatione adulteri.de adulter.nu.5 car.431
¶Præbenda quid ſit, & quid ſit canonia. de præben.nu.1 car.253
Præbenda cui ſit conferenda. ibidem.numero 2 car.ea.
Præbenda à quo conferri debeat.ibidem nume.3 car.ea.
Præbenda quomodo ſit conferenda. ibid. nume.4 car.ea.
Præbenda infra quod tempus conferenda.ibid.nu.5 car.ea.
Præbenda quando nomine beneficii contineatur.ibi.nu.7 car.254
Præbenda ſecunda recepta an prima vacet

cet ipſo iure.ibi.nu.8 car.ea.
Præbenda quæ dicitur non vacare.de con ceſſio.præben.nu.1 car.257
Præbenda an poſsit in perpetuum locari, vel vltra tempus vitæ locantis.ne prælati vices ſuas.nu.5 car.408
¶Prędicationis ſermo in quibus conſiſtat. de tempori.ordina.nu.41 car.50
¶Prædicatores & minores an poſsint vbique celebrare,de priuilegi. & exceſsi. priuilegiato.nu.14 car.466
¶Prædo quis,& quot modis dicatur. de raptori.nu.10 car.434
¶Prælatus an inuitus cogi poſsit tranſire ad dignitatem maiorem.de transla.prę lato.nu.4 car.32
Prælatus in eccleſia ſublimior aliis ſedeat, intra domum verò collegã preſbyterorum ſe aliis agnoſcat.de tempo. ordi.nu.52 car.52
Prælatus an poſsit cogere clericos inuitos ad ordines recipiendos. de ætа. & qualita.ordinan.nu.10 car.61
Prælatus an poſsit ſeruum eccleſiæ ſuæ manumittere. de ſeruis non ordinan. nume.4 car.75
Prælatus an trãſigere valeat in cauſa eccleſiæ ſine conſenſu capituli, de tranſactio.nu.6.& 7 car.124
Prælatus cum capitulo poteſt ex cauſa ſupprimere perſonatum. vt eccle.beneſi.ſiue dimi.conferan.nu.9 c.263
Prælatus aliquid ab eccleſia per ſimoniã extorquẽs duplicatum reſtituit.de ſimo.nu.24 car.404
Prælatus an poſsit vices ſuas concedere ſub pretio,& ad locationem & conductionem deducere.ne prælati vices ſuas ſub annuo cauſa conce.nu.1 car.407
Prælatus in prædicãdo qualis eſſe debeat de cleri.percuſſo.nu.1 car.453
Prælatus an & quando excõicare poſsit ſubditos ſuos. de ſenten. excommunica.nu.11 car.485
Pręlatus notatus de aliquo crimine, & ſi audiantur mala de eo, non facile credendum eſt.de tempori. ordi. numero 14 car.44
Prælati vel ordinarii iudicis officiũ quale ſit,& qualiter ſe habere debeat prælatus erga ſubditos.de offic. ordin.numero 8 car.110
Prælati & eccleſiarũ rectores qualiter debeant ſe habere. de tempori. ordina. nume.47.car.51.& nu.51 car.52
Prælati & maximè epiſcopi tenentur diſcordantes ad concordiam.de treuga & pace nu.5 car.119
Prælati & eccleſiarum an & quãdo in earum negotiis requirere debeant conſilia & conſenſus quorum collegiorum. de his quę ſi.à pręla. ſine conſen. capi. nu.1.car.260.& nu.7.& 8 car.261
Prælati quando poſsint ſine conſilio clericorum donare.ibi.nu.7 car.261
Prælati quando dicantur excedere. de exceſsi.prælato.nu.1 car.459
Prælati ſubſcribentes ſe contractibus vſurariorum an peccent. & intelligantur illos approbare.de vſur.nu.35. c.444
Prælatorum ſigilla faciunt inſtrumenta authentica.ibi.nu.36 car.ea.
¶Pręſcribi quę poſsint, de pręſcriptio. nume.4 car.230
Pręſcribi an poſsit cum mala fide, etiam longiſsimo tempore.ibi.nu.9 c.232
Pręſcriptio quid ſit, & in quibus locum habeat.ibi.nu.1 car.229
Pręſcriptio canonica quę requirat. ibid. nume.2 car.ea.
Pręſcriptio; quibus modis interrumpatur.ibi.nu.3 car.230
Pręſcriptio quę contra eccleſiam Romanam currat.ibi.nu.6 car.232
Pręſcriptionis qui ſint effectus. ibid. nume. 8 car.232
Pręſcriptionum ſpecies quę ſint. ibidem nume.5 car.231
¶Pręſentia teſtiũ facit vt inſtrumento credatur.de proba.nu.10 car.206
¶Pręſes prouincię non poteſt efficere vt furti damnatum non ſequatur infamia.de furt.nu.22 car.438
¶Pręſumitur contra occultè dantes, faciẽtes,& iudicantes,vt eccle. beneficia ſine dimi.confe.nu.3 car.263
¶Pręſumptio quid ſit de pręſumptio. numero 1 car.221
Pręſumptionum ſpecies quot ſunt. ibid. nume.2 car.ea.

Præſumptionum alia eſt iuris tantum, alia eſt iuris & de iure.ibi.nu.3. c.ea.
¶Pręſtans pro tempore obſequium,debet conſequi beneficium,de magiſtris.nume.5 car.410
Præſtans miniſterium iudicio ſeu vindictę ſanguinis irregularis efficitur. de homici.nu.9 car.425
Præſtans vxori opem ad furandum marito furti tenetur.de furt.nu.19. c.437
Pręuaricari quid ſit.de calumniatori.nume.2 car.398
Præuaricator quis dicatur. ibi.n.4.c.399
¶Pręuenire in actu occidere volentem an liceat.de homici.nu.5 car.425
¶Precaria quid ſit.de precario.n.1.c.266
Precarium quid ſit. de precario numero.1 car.266
Precarium in quo conſiſtat. ibidem numero.3 car.ea.
Precarium vnde dicitur.ibi.nu.4. car.ea.
Precarium & donatio quid differunt. inter ſe.ibi.nu.5 car.ea.
Precarium recipiens non tenetur niſi de lata culpa.ibi.nu.9 car.ea.
Precarium pluribus modis ſoluitur.ibid. nume.11 car.ea.
Precarium per quam actionem reuocari poſſit.ibi.nu.11 car.267
Precarii contractus gratuitus, & ſimilis commodato.ibi.nu.2 car.266
Precarii & commodati differentia. ibid. nume.8 car.ea.
¶Primates vbi debeant conſecrari.de ęta. & quali.ordi.nu.3 car.59
¶Primicerius quibus pręſit.de offi.primice.nu.1 car.88
Primicerio abſente,ea, quę officio ipſius incumbunt is exequitur,qui ei aut ordine aut eruditione proximus eſt. ibi. nume.2 car.89
¶Primitiæ debentur ex præcepto domini.Item ex conſtitutione canonica. de deci.nu.25 car.298
¶Princeps omnia iura in pectore habet. de reſcrip.nu.38 car.13
Principis auctoritas teſtamentum non ſolenne validat.ibi.nu.13 car.10
Et facit ex nudo pacto dari actionem. ibi.nu.14. car.ea.
Princeps ſeculi & domini temporales nõ ſolũ propter ſuã hæreſim, ſed propter hæreſim aliorũ,quos negligũt extermi nare,qualiter puniantur.de hæreti. nu me.12 car.416
¶Priores per electionem canonicam inſti tuti,an poſſint remoueri,de ſtatu monacho.nu.7 car.310
¶Priuilegiatus quando extimatur à foro, & qñ non obſtãte ſuo priuilegio poſſit cõueniri.de foro cõpeten.nu.14.c.160
¶Priuilegiũ quid ſit.nu.1.& 2 car.463
Priuilegium non eſt niſi indulgẽt ſpeciale. ibidem.
Priuilegiũ cõcedereq́ poſſint.ibi.n.4.c.e.
Priuilegium datũ ad eligendum tãto tempore durat,quãto tempore durat actio ſuper qua priuilegium indulgetur.ibi.
Priuilegium quibus modis tollatur.ibid. nume.5 car.ea.
Priuilegium an tollatur per pactum. ibi. nu.6.& 7 car.464
Priuilegium conceſſum aliquibus ꝙ non poſſint ſuſpendi interdici vel excommunicari ab alio archiepiſcopo vel epiſcopo,qũo intelligat. ibi .nu.12.c.466
Priuilegii verba obſcura à quo ſint interpretanda.ibi.nu.8 car.465
Priuilegia an ſint perpetua. de reſcript. nume.50 car.15
Priuilegia ſingulorum non faciunt communem legem.de ſortilegi.nu.4.c.449
Priuilegiorum ſpecies quot ſint de priuilegiis.nu.3 car.463
¶Probari quid debeat. de probatio. numero 7 car.207
Probant vterq; actor & reus in duplicibus iudiciis.ibi.nu.14 car.207
Probatio quid ſit,de probatio.n.1.c.204
Probatio vnde dicatur, & cui incumbat. ibi.nu.2 car.ea.
Probatio negatiuę an & quando,& à quo fieri poſſit.ibi.nu.3.& 4 car.ea.
Probatio an & quando reo incumbat.ibi. nume.5 car.205
Probatio iudici fieri debet.ibi.nu.6.c.ea.
Probatio qñ facienda.ibi.nu.13 c.207
Probatio an admittatur contra præſumptionem iuris & de iure, de præſumptioni.nu.3 car.221

Probatio per inſpectionem oculorum.qñ fieri debeat. de conſangui. & affinita. numero 1 car.367
Probatio quomodo fienda qnòd infidelis non vult cohabitare fideli, vel cohabitans blaſphemat, vel trahit fidelem ad mortale peccatum. de diuortiis. numero 10 car.385
Probationum quot ſpecies ſunt. de probatio.nu.8 car.205
Probationũ tẽpora.de regula.n.5. c.300
¶Proconſul vbiq; procõſulariis inſigniis vtitur, & voluntariam iuriſdictionem exercet. Item & legatus de latere Papæ.de vſu pallii.nu.5 car.35
¶Procurans vel impediens ne ad eum citatio veniat, ꝓ citato haberi debet. vt lite non conteſt.nõ proceda.n.4.c.170
¶Procuratio quare debeatur, & qualiter in procurationibus ſe habere debeant & conſiderare habeant ſuperiores, de cenſib.nu.10 car.321
Procuratio an à pauperibus eccleſiis exigatur.ibi.num.11 car.ea.
Procuratio non venit in generalẽ remiſſionem iuris epiſcopalis,quia nec viſitatio nec correctio remitti poteſt. ibi. nume.13 car.ea.
Procurationis effectus quis ſit.de procurato.nu.21 car.133
¶Procurator quis dicatur,de procuratori.nu. 1 car.128
Procurator ad iudicia, & procurator ad negotia qualiter differãt.ibi.n.2.c.ea.
Procurator qualiter conſtituatur. ibid. nume. 3 car.ea.
Procurator quando non admittatur. ibi. nume.9 car.130
Procurator an in cã denunciationis, vel in cauſſa inquiſitionis interuenire poſſit.ibi.nu.12 car.ea.
Procurator appellans an teneatur proſequi appellationem.nu.19 car.133
Procurator & minor. & fœmina, & quilibet alius inhabilis poteſt cauſas abſentiæ allegare in criminalbus. ibid. numero 22 car.134
Procurator ſyndicus, œconomus, actor. defenſor, & vice dominus in quo inter ſe differant.de ſyndico. nu.5 car.134
Procurator quando admittatur in criminalibus.de accuſa.nu.14 car.395
Procurator ad negotia, ante litis conteſtationem poteſt alium procuratorẽ ſubſtituere,procurator verò ad lites nõ,niſi poſt litis conteſtationem,de offi. archipresbyte.nu.3 car.88
Procuratoris officium quale ſit.de procuratori.nu.18 car.133
Procuratoris ab officio excluditur,qui ſe ingerit.de iure patrona.nu.18.car.318
Procuratoris contumacia an & qñ domino noceat,vt lite non conte.non ꝓceda.ad teſti.exceptio.nu.10. car.172
Procuratoris confeſsio quãdo noceat domino.de confeſsis.nu.4 car.202
Procuratorẽ quis cõſtituere poſsit, & q non.de procuratori.nu.5.& 6.car.129. & nu.7. & 8 car.130
Procuratorem conſtituere an quis cõpellatur in cauſis grauibus, & quæ cauſæ graues ſint, in quibus quis ſi vult poteſt conſtituere procuratorem.ibidem nume.13. car.131
Procuratores dantur in cauſis ciuilibus, & quando in criminalibus. ibid.nu.11. car.130.& num.22 car.134
Procuratores an & qñ poſsint conſtitui præſente vel abſente aduerſario,& qui conſtitui poſsint.ibi.nu.14. car.131
¶Procuratorium mandatũ quando finiatur.ibi.nu.20 car.133
¶Profeſsio quid ſit. de regulari. numero 4. car.299
Profeſsionis præſumptio quando oriatur ibi.nu.14 car.301
¶Prohibitio in caſibus nihil operatur. de ſimo.num.31 car.406
¶Promiſsiones vel conceſsiones de non vacantibus quare reprobentur. de conceſsio.præben. nume.5 car.258
¶Promotus aliquo ordine prætermiſſo ordinans alios, an ordines conferat, de ætа. & qualita. ordinan.nu.7. car.60
Promotus furtiuè an poſsit in ordine miniſtrare, & an cum tali valeat diſpenſari,& per quem.de eo qui furti.ordi. ſuſce.nume.2 car.458
Promouendus an ſit, credens contrahere cum virgine,qui eam corruptam inuenit.

nit.de bigamis.nu.6 car.82
Promoueri an poſsit mutilatus in magnis & apparentibus membris, de corpo. vitiat.nu.3 car.79
Promoueri poteſt, oculũ vnum alio habens groſsiorem, vel vtrunque eminẽ tem.ibi.nu.6 car.ea.
Promoueri non poteſt, & promotus deii citur, qui ſibi manus violentas intulit. ibi.nu.7 car.ea.
Et quid de eo qui ſibi virilia amputat vt ſit caſtratus.ibi.num.8 car.80
Promoueri an poſsit ille, qui aliquã fornicarie deflorauit, & illam poſtea in vxorem duxit.de biga.nu.5 car.82
Promoueri an poſsit habens vnam vxorẽ quam non cognouit, & illa mortua duxit aliam virginem, & cognoſcit, vel è cõuerſo, primam cognoſcit ſecundam non. ibi.nu.7 car.ea.
Promoueri an poſsit ille qui contraxit cum virgine, & cognouit eam, illa poſt modum cognoſcitur ab alio, deinde maritus ignorans hoc, cognoſcit illã, & an efficiatur irregularis.ibi.n.8.c.e.
Promoueri an poſsit qui matrimonium cum vidua contrahit.ibi.nu.10 c.83
Cætera vide ſupra in ver. Maritus.
¶Pronomen ego an ſit de ſubſtantia formę baptiſmi.de baptis.nu.5 car.327
¶Propinquitates ortæ ex cognatione ſpirituali, q̃ cõtrahitur in baptiſmo quot ſint.de cognatio.ſpiritua.nu.2. c.363
¶Prouentus beneficii vacantis an poſsint per prælatum vel capitulum in certos vſus conuerti.vt eccle. benefi.ſine dimi.conferan.nu.8 car.263
¶Pubertas qualiter probetur. de deſponſa.impube.nu.2 car.347
Pubes ſi contrahit cum impubere non poteſt ſeparari donec perueniat ad annos legitimos.ibi.nu.16 car.348
Pubes factus liberum habet conſentit in matrimonium, vel diſſentire. ibid. numero 7 car.347
Pubes ſi contrahit cũ impubere nec expectat, ſed cũ alia contrahit ꝑ verba de p̃ſenti, an matrimonium teneat. ibid.nu mero 10 car.349
¶Publici latrones & nocturni depopulatores agrorũ an poſsint impune occidi.de immunita.eccle.nu.10 c.338
¶Pueri egreſsi ex quibus cauſis excuſentur.de regulari.nu.6 car.300
Pueri ſeptennes doli capaces an ex delicto obligẽtur.de delict.pue.n.1.c.452
Pueri an deierent.ibi.nu.4 car.ea.
Pueris delinquẽtibus qualiter ſubueniatur.ibi.nu.2 car.ea.
¶Pugnanrium in duello pœna quæ ſit. de cleri.pugnan.in duello.nu.4 c.419
¶Purgatio q̃d ſit, & quot ſint ſpecies purgationis.de purga.cano.nu.1.c. 467
Purgatio cui & quando ſit indicenda.ibi. nume.2 car.ea.
Purgatio vulgaris quid ſit, & quare ſit prohibita. de purgatio. vulga. num.1. & 2. car.468
Purgationis forma.de purga.cano.numero 3 car.467
Purgatus an poſsit ſuper eo de quo purgatus eſt accuſari.ibi.nu.4 car.ea.
¶Purificatio qualiter olim fiebat, & an hodie ſit ſeruanda, de purificatione poſt partum.nu.1 car.335

Q

QVADRAGESIMAE tẽpore in criminalibus cauſis ſunt ferię de feriis.nu.2 car.178
¶Quæſtionis reſtitutoriæ priuilegia. de ordine cognitio.nu.7 car.182
Quæſtiones diuerſæ in idem iudicium deductæ, qualiter debeant ordinari.de ordine cognitionum.nu.1 car.180
Quæſtiones incidentes quæ dicantur, & quæ emergentes.ibi.nu.3.& 4. c.181
Quæſtiones præiudiciales quæ dicantur. ibi.nu.5 car.ea.
Quæſtiones poſſeſſoriæ tot ſunt, quot ſunt interdicta poſſeſſoria.de cau.poſſeſsio.& proprietat.nu.1 car.184
¶Qualitates in iudice ordinario conſiderandę, de offi.ordina.nu.4. c.108
¶Querela inofficioſi teſtamenti dicitur mixta inter ciuilem & criminalem. q matrimo.accuſa.poſſ.nu.1 c.380
Querelam proponens petitionem hæreditatis exercet.ibidem.
Quos Deus coniunxit homo non ſeparet, & quõ intelligatur, de reſcrip.n.7.c.9

Rapi-

R

RApina qualiter fiat. de raptoribus. nu. 2 car. 433
Rapina quid proprie ſit. ibid. numero 2 car. ea.
Rapta an poſsit nubere raptori. ibid. numero 8 car. 434
Raptor vitium rapinæ non purgat licet rem reſtituat. de tempori. ordinatio. &c. nu. 18. car. 45
Raptor duobus modis dicitur. de raptori. nu. 1 car. 433
Raptori contricto quare ſepultum negatur. ibi. nu. 6 car. 434
Raptores qualiter puniantur. ibi. nu. 5. c. 433. & nu. 6. 7. 8. & 9 car. 434
Raptus, vide ſupra in ver. Fornicatio.
¶Raſura an & quando inducat falſitatē. de cri. falſi. nu. 9 car. 447
¶Ratam habens manus iniectionem in clericum, an incidat in canonem. de ſenten. excommunica. nu. 48 c. 493
¶Ratio quare in reſcriptis requiritur mētio in ſecundo vt primum tollatur, nō autem requiritur in legibus vel teſtamentis, de reſcrip. nu. 37. & 40 c. 13
Ratio quæ ſit, quare ſi vir & vxor confiteātur ſe adulterium commiſiſſe ſtatur ipſius confeſsioni, non autem ſtatur ſi confiteantur conſanguinitatem vel affinitatem. de clandeſti. deſponſal. numero 8 car. 352
¶Ratiocinia quæ dicantur de obligat. ad ratioci. nu. 1 car. 77
Ratiocinia quæ impediant promoueri. ibi. nu. 2 car. ea.
¶Recepto in canonicum & in fratrem ad primam vacantem acquiritur ius canoniæ. de conceſsio. præben. nu. 4. c. 258
¶Recipiendi an ſint ab hæreſi redire volētes, de hæreticis. nu. 14 car. 416
Recipiens aliquid pro teſtimonio ferendo qualiter puniatur. de teſti. cogen. numero 6 car. 217
Recipientes an poſsint obiicere recepto, quòd contra concilium ſit receptus. de conceſsio. præben. nu. 6. & 7 c. 258
¶Reconuenienti nolens reſpōdere quādo puniatur. de mutuis petitio. n. 5. c. 166
Reconuentio apud quem, & quando fieri debeat. de mutuis ꝑeti. nū. 1. car. 164. & nu. 2. & 3 car. 165
Reconuentio quando ceſſet, & quotam quo iudice fiat. ibi. nu. 4. & 5 c. 166
¶Rectores eccleſiarum qualiter debeant ſe habere, de tempori. ordina. num. 47. car. 51. & nu. 51 car. 52
¶Recuſatio quando habeat locum in criminalibus. vt lite pen. nihil innouet. nume. 3 car. 199
Recuſatio iudicis quibus ex cauſis fiat. de appellatio. num. 19. car. 242. & numero 23. car. 243
Recuſatio iudicis infra quot dies fieri debeat. ibi. nu. 24 car. 243
Recuſationis effectus. ibi. nu. 45. c. ea.
¶Regreſſo iure poſtliminii non reſtituuntur ſtipendia eius temporis quo fuit apud hoſtes. de clerico excō. miniſtrā. nume. 4 car. 456
¶Regula quid ſit, & vnde dicatur. de reg. iur. nu. 1 car. 498
Regula omnis res per quaſcunq; cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur, quomodo intelligatur. ibi. nu. 3 c. 499
Regula quòd dubia in meliorem partem ſunt interpretanda, qualiter ſit intelligenda. ibi. nu. 4 car. ea.
Regula quicquid in ſacratis Deo rebus & epiſcopis agitur, pro ſacrilegio reputatur, quomodo ſit intelligenda. ibid. nume. 9 car. 500
Regula qui ex timore facit præceptum aliter quàm debeat facit, qualiter intelligatur. ibi. nu. 10 car. ea.
Regula non poteſt eſſe paſtoralis excuſatio, ſi lupus oues comedat, & ipſe neſcit. declaratur. ibi. nu. 12 car. ea.
Regulæ quod vtilius ſcandalū naſci permittitur quàm veritas relinquatur, ſenſus. ibi. nu. 5 car. 499
Regulæ quod eſt illicitum neceſsitas facit licitum, explanatio. ibi. nu. 6. c. ea.
Regulæ quod latenter, aut per vim, vel aliâs illicite introductum eſt, nulla debet ſtabilitate ſubſiſtere, declaratio. ibi. nu. 7 car. ea.
Regulæ quòd iudex à tormentis incipere non debet intellectus. ibi. nu. 8 c. 500
Regulę offendens in vno factus eſt oīum reus.

reus intellectus. ibi.nu.11. car.ea.
Regulæ indignum eſt, & à Romanæ eccleſiæ conſuetudine alienum, vt pro ſpiritualibus facere quis homagiũ cõpellatur,declaratio. ibi.nu. 13 c.ea.
Regulæ vndæ ſummãtur.ibi.nu.2. c.498
Regulæ aſsignantur quarum inſtructione geneologia arboris conſanguinitatis explanatur.de conſangui. & affini. nume.2 car.368
Regulæ aſsignatæ in arbore affinitatis ꝑ quas affinitatis gradus & genera digno ſcuntur.ibi.nu.11 car.371
¶Regulares qui dicantur. de regulari. nume. 1 car.299
Regulares tria profiteri debent.ibid.numero 3 car.ea.
Regulares magis ſunt aſtricti obedite ſuo priori, quàm clerici ſeculares ſuo epiſcopo. de maiorita. & obedien. numero 10 car.117
¶Relatio fit tribus de cauſis. de appella. nume.30 car.245
¶Religionem ingredi quando poſsit alter coniugum altero inuito.de conuerſio.coniugato.nu.1.& 2 car.302
Et quid ſi altero abſente & ignorante. ibi.nu.3 car.303
Religionem intrare nunquid adulter poſſit innocente inuito.ibi.nu.8. car.304
Et an ſufficiat vnum ex coniugibus ſimpliciter conſentire,vt alter ad religionem tranſeat,vel neceſſe ſit ipſum qui remanet in ſeculo vitam mutare. ibid. nume.9 car.ea.
Religionem intrare,vel ordinem ſacrum aſſumere an poſsit ille qui iurat ſolue re ad certum tẽpus, ſcribere, vel aliud honeſtum opus facere, ante quàm faciat quod iurauit. de obligatis ad ratiocin.nu.3 car.78
¶Religioſæ domus quæ dicantur.de religio.domi.nu.1 car.311
Cætera vide ſupra in ver. Domus religioſæ.
¶Religioſi an ad decimas teneantur. de deci.nu.6 car.294
Religioſi qui ſint.de regulari.nu.2.c.299
Religioſi ſi acquiruntur capellas ex donatione epiſcopi,quid in illis habeãt. de capell.monacho.nu.3 c.313
Religioſis licitũ eſt ad artiorem ſe trãſferre religionem petita licentia,quanuis non obtenta. de religioſis domibus numero 6 car.312
¶Reliquiæ quæ, & qualiter venerari debeant.de reliqui. & veneratio. ſancto. numere 1 car.332
Reliquiæ approbatæ non debent venales exponi.ibidem.
¶Remedia quæ prodita ſint contra contumaces.de dolo.nu.8 car.195
¶Remiſsio quando fiat in contractu locationis.de loca.nu.12,& 14 c. 275
Remiſsio ſi ſit generalis non venit iuriſdictio,nec viſitatio,nec ꝓcuratio , nec cathedraticũ.de tranſactio.nu.5.c.123
Remiſsione in generali, ſeu conceſsione ſiue exemptione,quæ veniant. ibidem.
Remiſsiones priuatas quis poſsit facere, & quis generales. de pœniten. & remiſsio.nu.23 car.480
¶Remittens dare intelligitur. de renunciatio.nu.8 car.37
¶Renũtiando beneficio in quo caſu quis efficiatur ſimoniacus. de renũtia.numero 9 car.37
Renuntiare priuilegio fori an poſsit clericus.ibi.nu.3.& 5 car.ea.
Renuntiare non compellitur quis inuitus.ibi. nu.7 car.37
Renuntiare quis poſsit.ibi.nu.1 c.35
Renuntiari quibus poſsit.ibi.nu.2. c.ea.
Renuncians an poſsit pœnitere poſt renũtiationem.ibi.nu.6 car.37
Renuntiatio quid ſit.ibi.nu.1 car.35
Renũtiationis effectus q ſit.ibi.n.6. c.37
¶Repetens vſuras an ſit audiendus niſi reſtituat per ſe extortas, & quid in hoc caſu iudex facere debeat, ſi dicat ſe paratum eſſe reſtituere, ſi quis petat. de vſur.nu.23 car.442
¶Repulſus ab accuſando matrimonio an admittatur ad denuntiandum.qui matrimo.accuſa.poſſ.nu.4 car.381
¶Requiſita ad hoc vt quis incurrat canonem,ſi quis ſuadente, de ſenten.excõmu.nu.50 car.494
¶Res inter quoſdã iudicata aliis non ꝑiudicat. de conſtitutio.nu.22 c.7

Res eccleſiæ an in iudiciũ deduci poſsint per prelatũ electũ ſed non confirmatũ de electio. nu.30 car.29
Res quæ commodari poſſunt.de commoda.nu.5. car.267
Res vendita an poſsit manu militari ab inuito venditore extorqueri.de emptio.nu.6 car.272
Res iuſto pondere & menſura vendi debet.ibi.nu.7 car.ea.
Res quæ permutari poſſunt.de rer. permuta.nu.3 car.276
Res quæ in feudum concedi poſſunt. de feu.nu.3 car.277
Res vni pignorata alteri pignorari non poteſt.de pignori.nu.14 car.280
Res ſacratę & diuinis dicatę qualiter ſeruentur, de cuſto. Euchariſtitiæ. numero 3 car.331
Res donata eccleſiæ ſub conditione ſi nõ alienetur, an eccleſia alienãte reuocetur donatio. de condi. appoſitis &c. nume.5 car.356
Res donata eccleſię ex quibus cauſis alienari valeat, & donatio reuocari non poſsit.ibi.nu.6 car.ea.
Res empta ex fœnebri pecunia ſi perueniat ex titulo lucratiuo ad eum qui ſoluit vſuras, an is ad quem prius ex ſimili cauſa peruenerit res eadem.liberetur,vt contra eum agi non poſsit. de vſur. nu.20 car.442
Rem alienam an quis vendere poſsit, & an ſit in bonis.de pignori.nu.8. c.279
¶Reſcriptum qd ſit. de reſcrip.nu.2. c.9
Reſcriptum quis poſsit concedere. ibid. nume.4 car.ea.
Reſcriptum à quo poſsit impetrari. ibi. nume. 5 car.ea.
Reſcriptum contra conſuetudinem non valet.ibi.nu.18 car.10
Reſcriptum modicam vel leuem læſionẽ continens valet.ibi. nu.20 car.ea.
Reſcriptum enormen læſionem inducẽs, & in totum alterius ius abſorbens,non valet.ibi.nu.23 car.10
Reſcriptum denegandum eſt vbicunque denegatur petitio.ibi.nu.24 c.11
Reſcriptum qualiter tollatur. ibid. numero.25 car.ea.
Reſcriptum primum generale quãdo eliditur per poſterius ſpeciale. & quid ſi vtrunque eſt ſpeciale. ibidem nume.28.& 29 car.11
Reſcriptum ab appellato impetratũ infra tempus appellationi præfixum nõ tenet.ibi.nu.31 car.ea.
Reſcriptum ab excommunicato impetratum eliditur.ibi. nu.32 car.13
Reſcriptum lite pendente obtentum nõ valet.ibi.nu.33 car.ea.
Reſcriptum tollitur ex vitio viſibili & inuiſibili.ibi.nu.34 car.ea.
Reſcriptum an & quãdo elidat ſuggeſtio falſitatis,vel ſuppreſsio veritatis. ibi. nume.43 car.ea.
Reſcriptum impetratum per alium ſine mandato domini, an elidatur. ibidem nume.44 car.14
Reſcriptum à quo interpretetur de dubio ſuper eo cõtingente.ibi.nu. 47.c.e.
Reſcriptũ ſpeciale quid ſit. ibi.n.53.c.15
Reſcriptum ſecundũ impetratum,non faciens mentionem de primo non valet, de offic. & poteſta. iudi. delega. nume. 26 car.100
Reſcriptum incitatoriis literis inſertum quo ad inducias denegãdas pro libello habetur.de libelli obla.nu.11. c.164
Reſcripta quando vim conſtitutionis habeant.de reſcript.nu.1 car.9
Reſcripta an faciant ius ibi.nu.3. c.ea.
Reſcripta iuri contraria ſunt abiiciẽda. ibi.nu.15 car.10
Reſcripta damnoſa fiſco, vel vtilitati publicæ ſunt abiicienda.ibi.nu.19. c.ea.
Reſcripta an ſint ſtricti iuris, vt ad alias res vel perſonas non extendantur. de reſcript.nu.46 car.14
Reſcripta generalia quæ ſint.ibidem nume. 52 car.15
Reſcripta quæ conferant meram executionem.ibid.nu.56 car.16
Reſcripta quare contineant ius commune.ibi.nu.59 car.ea.
Reſcripta quæ gratiam ſpecialem contineant.ibi.nu.60 car.ea.
Reſcripta quare ſtricti iuris dicantur.de offi. delega.nu.6 car.94
Reſcriptorium verba quis interpretetur. de verbo.

de verbo.ſigni.nu.4 car.496
Reſcriptorum vis atq; poteſtas quæ ſit. de reſcrip.nu.6 car.9
Reſcriptorum vitia quædam viſibilia & quædam inuiſibilia.ibi.nu.34. c.13
Reſcriptorum auctoritas per quantū tēpus duret.ibi. nume.48. car.14.& nume. 49 car.15
Reſcriptis duobus impetratis, cùm dubitatur de prioritate & poſterioritate, quid ſit agendum.ibi.nu.27 car.12
Cætera vide ſupra in ver.Ratio.
¶Reſidere quid ſit,& qualiter clericus debeat reſidere,de cleri.non reſidenti. in eccle.nu.1.& 2 car.251
¶Reſtituenda quæ ſint,de reſtitutio.ſpoliato.nu.4 car.190
Reſtituendus regulariter eſt quilibet ab alio quàm à ſuo iudice ſpoliatus.ibid. nume.2 car.189
Reſtituere qui poſsint. de reſtitu. in integ.nu.8 car.141
¶Reſtitutio in integrum quibus& quando cōpetat, de reſtitutio.in integ.nu.1. 2.& 3.c.138.& nu.4 car.139
Reſtitutio à ſentētia an alia ſit, quàm reſtitutio ad appellandum.ibi.nu.6.c.141.
Reſtitutio qualiter fieri debeat. ibidem nume.7 car.141
Reſtitutio in integrum quid ſit. ibidem nume.12 car.142.
Reſtitutio quando fieri debeat. de reſtitutio.ſpoliato.nu.3 car.190
Reſtitutio vt peti poſsit quatuor ſunt prædita remedia.ibi.nu.5 car.191
¶Reus ab inſtantia iudicii abſoluitur, ſi actio inepta proponitur,de libelli oblatio.nu.5 car.163
Reus non reconueniens congruo tempore an ſaluam habeat quæſtionē in alio iudicio,de mutuis petitio.nu.3.c.165.
Reus an poſsit probare innocentiam & excuſationem per familiares & cubicularios. de accuſatio.nu.24 c.397
Reo quando incumbat probatio. de probatio.nu.5 car.205
¶Rex Francorum Ludouicus prædeceſſor Pipini patris Caroli quare fuerit depoſitus à Zacaria Papa. de hæreti. nume.13 car.416
¶Rigor iuſtitiæ quando temperandus,de tempori.ordina.nu.39 car. 49
¶Rubrica prima in hoc opere ponitur de ſum.Trinita.& fide Catholica,& quare.de ſumma Trini.nu.2 car.4

S

SACERDOS non fit cuius vxorem conſtat adulterium commiſiſſe, de bigamis nu.8 car.82
Sacerdos ieiunus miſſam celebrare debet de celebra miſſa.nu.6 car.324
Sacerdos nūquid poſt medicinam ſumptā poſsit celebrare.ibi.nu.7 car.325
Sacerdos an celebrare poſsit poſt potum aquæ calide vel frigidæ.ibi.nu.8. c.ea.
Sacerdos pranſus an conficiat ſacramentum.ibid. nu.9 car.ea.
Sacerdos an peccet vel ſimoniā committat miſſam pro denariis celebrādo, vel alia officia exequendo. de ſimo. nume. 37. car. 406
Sacerdos ſi generat filiū de vxore legitima,cū qua matrimoniū cōtraxit in laicatu,vel cōſtitutus in minoribus ordinibus, an ſit ille filius legitimus, de filiis presbyte.ordi.nu.7 car.72
Sacerdoti eſt confitendum de pœnitenti. & remiſsio.nu.16 car.478
Sacerdoti proprio confiteri quando quis non teneatur.ibi.nu.17.& 18. c.479
Sacerdotē an faciat clericatus & ſacerdotium de cleri.per ſal. pro.nu.2. c.458
Sacerdotes an poſtulare poſsint.de poſtulan.nu 4 car. 126
Sacerdotes ſacri Deo vacare tenentur.ne cleri.vel mo.ſecu.nego.nu.6. car.340
¶Sacerdotio tranſlato,neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat.de conſtitu.nu.2 c. 5
¶Sacramentum fidelitatis exigitur ab electo confirmato & conſecrato & quæ ſit forma.de electio.nu.37 car.31
Sacramentum quid ſit,quid ſignum, ſacrificium & miſterium, de ſacrament. non iteran.nu.1 car.66
Sacramentum fidei & baptiſmi primum eſt,& fundamentum ac ianua omnium ſacramentorum.de conuerſio. infideli. nume.2 car.305
Sacramētū cōficiēdū eſt de azimis, nō de fermētato,de celebra.miſſa.n.11.c.325

Sacramentum an conficiatur ex pane de lolio facto.ibi.nu.12 car. ea.
Sacramēta vera cōferūt.& verum corpus Chriſti conficiunt hæretici,excōicati, ſimoniaci in ordine,ſchiſmatici, depoſiti,ſuſpenſi.vel interdicti. & quando. de tempo.ordina.nu.8 car. 43
Sacramenta eccleſiaſtica vnitatis ſunt, & diuidi non debent.de æta. & qualita. ordinan.nu.4 car. 59
Sacramenta quare inſtituta fuere. de ſacramen.non iteran.nu.5 car. 67
Sacramentorum quot ſpecies ſint. ibid. nume. 2 car. 66
Sacramētorū effectus qs ſit.ibi.n.3. c. ea
Sacramentorum quæ ſint reiterabilia. & quæ non.ibi.nu.4 car. 67
¶Sacrę res an obligari poſsint.de pignori.nu.10 car. 279
¶Sacrificium vide,ſupra in ver.Sacramentum, verſ. ii.
¶Sacrilegium committens in eccleſia, an ab eccleſia defendatur, de immu. eccleſia.nu.11. car. 338
¶Sacriſtæ idem eſt quod theſaurarius, & ad ipſum qñ pertineat theſauri cuſtodia. & quæ alia cōpetāt officio ſacriſtæ.de offi.ſacriſtæ.n.1.cū ſeq. c.88
¶Sarraceni q dicātur de iudęis.n.3. c.411
Sarraceni debent in terris Chriſtianorū vti habitu per quē à Chriſtianis diſcernantur.ibi.nu.12 car. 412
Cætera vide ſupra in ver.Iudæi.
¶Satisfactio pecuniaria pro iniuria illata clerico,cui applicetur.de ſenten.ex communica.nu.21 car. 489
Satisfieri qualiter debeat pro peccato de pœnitē.& remiſsio.nu.11 c.478
¶Schiſma qd ſit,de ſchiſmati.n.1. c.417
Schiſma in quo ab hæreſi differat.ibi.numero 2 car. ea.
Schiſmaticus volēs redire ad vnitatē eccleſiæ qd peragere debeat. ibi.n.5.c.e.
Schiſmatici à quo puniātur. ibi.n.3.c. e.
¶Scholares clerici & ciues an habeāt priuilegiū autenc. habita, C.ne filius pro pat.de foro competen.nu.12. c.160
¶Sciēs epiſcopū.ſuū notoriū fornicatorē, vel occultū ſimoniacū, nunqd à tali ordinē recipiat.de tēpo.ord.n.10 c.43
¶Scriptum authenticum quod dicatur.de fide inſtru.nu.3 car. 218
Scriptura priuata an fidem faciat. ibi.numero 4 car.ea.
¶Scrutiniū in electione per quot fieri debeat.de electio.nu.7 car. 24
Scrutiniū quotuplex ſit.ibi.nu.28 c.29
Scrutiniū qd ſit.de ſcruti.nu.1 car. 56
Scrutinium quando, & per quos fieri debeat.ibi.nu.2 car. 56
Scrutinii forma quæ ſit.ibi.nu.3 c. 56
¶Secundæ nuptiæ contrahi non debent niſi certū ſit de morte primi mariti, vel primæ vxoris, de ſecun. nupti. numero 7 car. 391
Secundas nuptias contrahere an ſit licitum.ibi.nu.1 car. 390
Secundo nubentes an ſint benedicendi. ibi.nu.2 car. ea.
¶Secularis clericus quare poſsit eſſe epiſcopus regularium, non tamen eorum præpoſitus, prior, vel abbas.de tempori.ordina.nu.5 car. 42
¶Sedes quando dicatur vocare.ne ſede vacan.nu.1 car. 259
¶Semen an ſit deducendum in ſolutione decimæ.de deci.nu.12 car. 296
¶Senatus an legem condere poſsit.de cōſtitutio.nu.10 car. 6
¶Senes an poſsit contrahere matrimoniū de frigi. & malefi.nu.3 car. 374
¶Sententia quid ſit, & ſententiæ ſpecies duæ aſsignātur, de ſenten.& re iudica. n.1.c.233.& nu.2.& 5 car. 234
Sententia diffinitiua an per eundem iudicem reuocari poſsit.ibi.nu.5 car. ea.
Sententia diffinitiua qualiter proferri debeat.ibi.nu.7 car. 235
Sententia an reſcindatur prætextu nouorum inſtrumentorū.ibi.nu.11 c.237
Sententia quo remedio ſubleuetur. ibi. nume.12 car. ea.
Sētētia qñ nō ſit ſtatim executioni mittēda.de iudi.nu.13 car. 155
Sētentia excōmunicationis ſi lata eſt ab ordinario,vel delegato,& à ſummo Pōtifice cōfirmata,an ille qui tulit poſsit ab ea abſoluere do cōfirma.vti.vel inuti.nume.4 car. 247
Sentētia excommunicationis qñ liget.de: ſenten

ſenten.excom.nu.17 car.487
Sētentia lata per falſas literas non debet executioni mandari. de cri. fal. nume.14. car.448
Sentētia ex falſis literis lata ſine tpis præfinitione eſt retractanda.ibi.n.16.c.e.
Sententia per collusionem lata eſt nulla. de collusio.detegen.nu.4 car.451
Sentētia inſurgens ex purgatione vulgari an valeat retractari, de purgatio. vulga.nu.3 car. 468
Sententiæ executio in quibus caſibus ſit differenda.de offi.delega.nu.21. c.98
Sentētiæ diffinitiuæ qui ſint effectus. de ſenten.& re iu.nu.10 car.236
Sententiam interlocutoriam iudex pōt reuocare.ibi.nu.2.& 3 car.234
¶Sepeliri apud quam eccleſiam quis debeat,de ſepultu.nu.3 car.290
Sepultura quid ſit.ibi.nu.1 car.ea.
Sepultura eccleſiaſtica quibus interdicatur.ibi.nu.5 car.ea.
Sepultura eccleſiaſtica an ſit deneganda mortuo ī tormētis.de tornea.n.4.c.428
Sepultura eccleſiaſtica ex quibus cauſis denegetur.ibi.nu.5 car.ea.
¶Sequeſtratio quid ſit.& quid ſit ſequeſter.de ſeque.poſſeſsio.nu.1 car. 200
Sequeſtratio quot modis fiat.ibi.n.2.c.e.
Sequeſtratio regulariter eſt prohibita. ibi.nu.3 car.ea.
Sequeſtratio quibus modis permittatur. ibi.nu.4.& 5 car.ea.
¶Seruitutes an poſsint pignori obligari. de pignori.nu.8.& 9 car.279
¶Seruus fugitiuus quis dicatur. de tempo. ordinatio.nu.17 car.45
Seruus an poſsit ordinari. de ſer.non ordinan.nu.1 car.74
Quid ſi fuerit ordinatus ſine manumiſsione,an in ſeruitutē reuocet.ibi.n.2.c.e.
Seruus eccleſiæ an poſsit à prælato manumitti.ibi.nu.4 car.75
Seruus manumiſſus & ordinatus in eccleſia à qua exiterit manumiſſus,an poſſit eccleſiā illā deſerere,ibi.remiſsiuè.
Seruus alienus conſecratus quare redditur domino, & non res aliena & conſecrata.ibi.nu.7 car.76
Seruum ſuum ordinandum in clericum ſi quis manumittat an poſsit ei imponere vt ſibi dicat horas.ibi.nu.5. c.75
Et quid ſi dominus ſeruum vendicet, quem dicit ſe inuito & ignoranter ordinatum fuiſſe, vbi hæc cauſa ſtatus agetur.ibi.nu.6 car.ea.
Seruus an teſtificari poſsit.de teſtib.numero.2 car.209
Seruus an poſsit cōtrahere matrimoniū & cum qua,de cōiu.ſeruo.nu.1. c.360
Seruus cui obedire teneatur,ſi eo tempore quo dominus ſeruitiū exigit, vxor petit debitum.ibi.nu.2 car.361
Seruus iudæórum a Chriſtiano redēptus an fiat ſeruus redimentis de iudæis. nume. 18 car.413
Serui iudæorum qualiter liberentur & redimantur.ibi.nu.17 car.412
Serui & filii. an furtum committant in rebus dominorum & parētum.de furt. nume.20 car.437
¶Sigillum capituli vel conuentus fidem facit.de cleri.peregrin.nu.5 c.84
Sigillum authenticum qui habere dicantur.de fide.inſtru.nu.3 car.218
Sigillo epiſcopi creditur. de proba. numero 16 car.208
Sigilla prælatorum faciunt inſtrumenta authētica.de vſur.nū.36. car. 444
¶Signum, vide ſupra in verſi. Sacramentum. ver.ii.
¶Simonia quid ſit. de ſimo.nu.1. c. 400
Simonia vnde dicta. ibidem. numero. 2. car.ea.
Simonia cōmittitur tribus ſpeciebus numeris.ibi.nu.3 car.ea.
Simonia voluntate ſola committitur.ibi. nu.4.car.401.& nu.9 car.402
Simonia an committatur ſi aliquid detur pro calice ſeu veſtibus benedicendis. ibi.nu.10 car.402
Simonia in quolibet eccleſiaſtico miniſterio exercēdo cōmitti poteſt. ibid. nume.11 car.ea.
Simonia eſt crimen enorme. ibid. nume.15 car.403
Simonia in beneficiis inter enormia cōputatur de tempori.ordi. nu.15. c.44
Simoniā an īducāt enxenia.ib.n.7.c.402
Simoniā an īducat omnis pactio ī re ſpirituali

tuali interueniente. de ſimo. numero 25 car.405
Simoniam au cõmittat exigens aliquid in exequiis mortuorum, vel in benedictionibus nubentium, & in conſecrationibus epiſcoporũ.ibi.nu.26. c.405
Simoniã an committat ſacerdos, vel pec cet celebrando, vel alia officia exequẽ do pto denariis.ibid.nu.37 c.406
Simoniam an committant illi qui habẽt examinare doctores, & licentiam dare docendi, ſi obtentu pecuniæ licentiam præſtant, aliàs non datur .de ma giſt.nu. 1 car.409
In ſimonia qñ poſsit diſpenſari. de ſimo. nu.27.car.405.& an per epiſcopũ. ibi. nu.28.car.ea.& nu.35 car.406
¶Simoniacè ordinatus quis dicatur.de ſimo.nu.29 car.406
Simoniacè adeptus beneficiũ an teneatur ad omnes fructus perceptos & percipiendos.ibi.nu.22 car.404
¶Simoniacus in quo caſu quis efficiatur renunciando beneficio. de renuncia. nume.9 car.37
Simoniacus occultus ſuſpenſus eſt quo ad ſe, ita & occultus fornicator. de co habita.clerico.& mulie.nu.6. c.250
Simoniacus furi comparatur de ſimo. nu me. 9 car.402
Simoniacus à quolibet accuſari poteſt. ibi.nu.16 car.403
Simoniacus qualiter debeat puniri. ibi. nume.20 car.ea.
Simoniacus an efficiatur qui ſe cũ bonis ſuis eccleſiæ confert.ibi.nu.39. c.407
Simoniaci ſunt mediatores ſimoniæ, & infames, nec admittuntur ad teſtificã dum.ibi.nu.42 car.407
¶ Socrates vt liberius philoſopharetur abiecit magnum auri pondus, de magiſtris.nu.4 car.410
¶Solennitas quæ requiſita ſit, in alienatione rerum monaſteriorum. de reb. eccle.non alienan.nu.4 car.264
¶Solutio quid ſit.de ſolutio.nu.1.c.282
Solutio cui fieri debeat, ibi.nu.3. c.ea.
Solutionis quot ſpecies ſint.ibi.n.2.c.ea.
Solutionis quis ſit effectus.ibi.n.5.c.283
¶Sors quid ſit. Diuinatio propriæ quid ſit.& quæ ſint ſpecies diuinationis de ſortilegi.nu.1 car.449
Ad ſortes an licitè recurratur.ibi.n.6.c.450
¶Sortilegi qui dicantur.ibi.nu.2. c.449
Sortilegorum pœna.ibi.nu.5 c.450
¶ Spoliatio quid ſit. de reſtitu. ſpoliato. nume.1 car.189
Spoliatus ſi de violentia criminaliter, de poſſeſsione ciuiliter poteſt in terdictũ agat, an prius de poſſeſsione quam de violẽtia cognoſcẽdũ ſit. ibi.n.9.c.192
Cętera vide ſupra in ver.Reſtituẽdus.
¶Sponſa.vide infra in ver.ſponſus.
¶Sponſalia quid ſint,& nude dicantur. de ſponſali.nu.1 car.342
Sponſalia de futuro quot modis contrahantur.ibi.nu.4 car.ea.
Sponſalia de præſenti quæ ſint,& qualiter contrahantur.ibi.nu.5.& 6. c.ea.
Sponſalia de præſenti an differant à matrimonio non conſumato.ibi.n.6.c.ea.
Sponſalia quãdo contrahi poſſunt, & qñ matrimonium.ibi.nu 8 car.343
Spõſalia quãdo diſſoluantur.ibi.n.9. c.e.
Sponſalia de futuro in quibus caſibus ſol uantur.de deſpõſa.impuber.n.9.c.349
Sponſalia an cõtracta dicantur, ſi quis iu rat vel promittit ducere in vxorẽ vnã de filiabus ſuis. ibi.nu.11 car.349
Spõſalia de præſenti nõ ſoluũtur per ſpõ ſalia de futuro prius cõtracta ẽt ſi ſint iuramẽto valata.de ſpõſa duo.n.1.c.353
Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſequens matrimonium etiam carnali copula conſumatum. ibi.nu. 2. c.ea.
Sponſalia ſecunda contracta viuente pri ma vxore per verba de præſenti non tenent.ibi.nu.3 car.354
Sponſalia cũ duabus per verba de futuro non cõtracta an teneãt.ibi.nu.4. c.ea.
Spõſalia ſi qs contrahat ſimul cũ duabus dicẽs, iuro vel promitto quod cõtrahã vtraq;, nihil agitur.ibi.nu.5. c.ea.
Quid ſi vna illarum apta ſit ad matrimonium, & alia illegitima & inepta. ibi. nume.6 car.ea.
Sponſalia de futuro ſequentia non tollũt præcedẽtia eiuſdẽ naturæ. ibi.n.7. c.e.
Sponſaliorum ſpecies quo ſint.de ſponſa li.nu.4 car.342

Ex ſponſalibus oritur publice honeſtatis iuſtitia.ibi.nu.11 car.343
¶Sponſus vel ſponſa de futuro cõpellitur contrahere matrimoniũ & conſumare contractũ per cenſuram eccleſiaſticã. ibid.nu.10. car.ea.
¶Spurii an poſsint admitti ad dignitates eccleſiaſticas.de filiis presbytero. numero 2 car.68
Sterilitas qñ eẽ dicat.de loca.n.13.c.275
¶Stipulatio an in contractu ſponſaliũ requiratur.de ſponſali.nu.2 car.342
¶Stuprum quid.de adulteri.nu.2. c.430
Cætera vide ſupra in ver. Fornicatio.
¶Subarratio an inducat matrimoniũ vel ſponſalia.de deſpõſa.impu.n.18.c.350
¶Subditus ſciens epiſcopũ ſuũ hæreticũ, vel ſchiſmaticũ occultũ,nõ præſciſſum non debet permittere ſe ab eo ordinari.de tempo.ordina.nu.9 car.43
Subditus ignorãs epiſcopũ ſuum eſſe ſimoniacũ,ſi ab eo ordinetur,an ordinũ executionem recipiat.ibi.nu.11. c.ea.
Quid ſi ſciat vel credat epiſcopũ ſuũ ſimoniacum non ſuo ordine,ſed in collatione ordinum ſeu beneficiorũ. ibi. nu.12 car.44
Subditus an in dubio teneatur obedire ſuperiori mandato.de maiori.& obedien.nu.4 car.116
¶Subſtantialia ordinu m quæ ſint.de ætа. & qualita.ordinan.nu.5 car. 60
¶Sumpto an ſit præſtanda fides. de fi. inſtru.nu.8 car.220
¶Superior ad concedendum an diſpenſationem tenetur ex cauſa, de poſtula. prælato.nu.8 car. 20
Superior admittere debet poſtulationẽ, & ſi non admiſerit iniuria ſit poſtulato.ibi.nu.9 car.21
Superior excedens modum in corrigendo,& ſi peccet,tamẽ non cogitur à ſubditis veniam poſtulare.de tempori. ordina.nu. 40 car.50
Superior deſcendere debet ad inquirendum cum canonicis eccleſiæ ſuæ.de accuſa.nu.28 car.396
Superioris authoritas vitiũ tollit. de ſimo.nu.13 car. 403
Superiori quando & à quibus ſit obediendum.de maio.& obe.nu.3 car.116
¶Suſpenſo an prouentus eccleſiaſtici ſubtrahantur.de ſenten.excõ.n.27. c.489
Suſpẽſi & excõicati excluduntur à participatione ſacramentorum.de ſimo.numero 19 car.403
¶Syndicus quis ſit.de ſydi.nu.1. c.134
Syndicus vnde dicitur.ibi.nu.2. c.ea.
Syndicus quis poſsit cõſtitui.ibi.n.3.c.e.
Syndici officiũ quid ſit.ibi.nu. 4 c.ea.
Syndici confeſsio an præiudicet. de confeſsis.nu.5 car. 202
Reliqua vide ſupra in ver.Procurator.

T

TACENS plerũq; præſumitur conſentire. de ſimo.nu.32 c.406
¶Templarii & hoſpitalarii ac Ciſterienſes, necnon alii monachi, an aliquod priuilegium habeãt, de priuilegi.& exceſsi.priuile.n.9.10.&11.c.465
¶Temporale quando pro ſpirituale dari poſsit.de reſcrip.nu.12 car. 10
Tempus an ſit de ſubſtantia ordinum, de tempori.ordi.nu.6 car.42
Tempora in quibus a nuptiis abſtinetur. de feriis nu.4.in fi. car.179
Tẽpora ꝓbationũ.de regulari.n.5. c.300
Temporũ ſucceſſus nõ ordo ſcripturę in legibus & decretalibus attenditur. de conſtitu.nu.18 car.7
¶Tergiuerſari quid ſit. de calumniatoribus.nu.2 car.398
Tergiuerſator quis ſit,& qualiter puniatur.ibi.nu.5 car.399
¶Teſtamẽtum quid ſit de teſta.n.1.c.286
Teſtamentum vnde dicitur. ibidem. numero 2 car.287
Teſtamentum quas ſolẽnitates requirat. ibi.nu.5.&6 car.ea.
Teſtamentum minus ſolenne quando valeat.ibi.nu.7 car.ea.
Teſtamentum quis facere poſsit. ibid.nume.8.& 9 car.ea.
Teſtamentum qualiter infirmetur. ibid. nu.10.& 11 car.288
Teſtamentum non legitimè factum an ſit ipſo iure irritum.ibi.nu.11 c. ea.
Teſtamentum non ſolenne principis authoritate validatur de reſcript. nume. 13 car.10

Teſtamentorum quot ſpecies ſunt. de teſta. nu. 4 car. 287
Teſtamentorum defenſio ad eccleſiã pertinet. ibi. nu. 13 car. 288
Teſtatoris voluntas eſt deãbulatoria vſq; ad mortem. de teſta. nu. 3 car. 287
¶Teſtimonium an & qñ quis ferre poſsit in cauſa ſua principaliter vel ſecundario. de teſti. nu. 9. & 10 car. 209
Teſtimonium dicere aduerſus coniũctos ſuos q̃ pſonę nõ cogunt. ibi. n. 13. c. 210
Teſtimonium ſuum ſubtrahentes an peccent mortaliter, de teſti. cogen. nu. 4. car. 215. & nu. 5 car. 216
Teſtimonio vnius ſtandum eſt, de conſecratione eccleſię. de baptiſ. n. 29. c. 330
¶Teſtis qui non eſt bonæ vitæ & famę nõ admittitur. de teſti. nu. 6 c. 209
Teſtis eſſe non pòt, q̃ ſemel inter accuſatores apparuit. de accuſa. nu. 19. c. 396
Teſtis an peccet recipiẽdo aliquid ꝑ teſtimonio inferẽdo. de teſt. cogẽ. n. 6. c. 217
Teſtis ſuꝑ eo tm̃ quo iurat, & ſuꝑ quo inducit deponere dẽt. de teſt. n. 27. c. 215
Teſtis ſi prius deponat & poſtea iurat an valeat teſtimoniũ. ibi. nu. 28 c. ead.
Teſtes qñ lite non conteſtata recipiãtur, & ad ſententiam diffinitiuam procedarur, vt lite non cõteſt. nu. 1. & 2. c. 169
Teſtes & inſtrumenta an parem vim habeant. de proba. nu. 11 car. 206
Teſtes quot requirantur ad improbandũ inſtrumentum. ibi. nu. 12 car. ea.
Teſtes qui eſſe poſſunt, & qui non. & quæ in teſtibus conſideranda ſunt. de teſti. nu. 1. cum ſequenti. car. 208
Teſtes quando duo ſufficiant, & quando non. nu. 14. car. 210
Teſtes iurare debent dicere veritatẽ quã nouerunt. ibi. nu. 15 car. 211
Teſtes quando ſint regulariter producendi. ibi. nu. 16 car. ea.
Teſtes produci poſſunt vſque ad tertiam productionem. ibi. nu. 17 car. ea.
Teſtes in quibus concordari dicantur. ibi. nu. 20 car. 212
Teſtes ſingulares an & qñ probent. ibid.
Teſtes quando dicantur ſingulares. ibid. nume. 21 car. 213
Teſtes an publicatis atteſtationibus produci poſsint. ibi. nu. 22. & 23 car. ea.
Teſtes noui an & quãdo admittantur. ibi. nume. 24 car. 214
Teſtes ꝑducti corã arbitris an poſsint ꝑduci corã iudicibus, & ad id quod primo fuerant producti. ibi. nu. 29. c. 215
Teſtes poſſunt ẽt apud eundẽ iudicẽ iterato produci, & ad idẽ variato tñ modo agendi, & quando. ibi. nu. 30 car. ea.
Teſtes generaliter coguntur prohibere teſtimonium, & qñ & qualiter cõpellẽdi ſunt. de teſti. cogẽ. nu. 1 car. 216
Teſtium pręſentia facit vt inſtrumẽto credatur. de proba. nu. 10 car. 206
Quatuor ſunt quæ tollunt copiã probãdi ꝑ teſtes. de teſtib. nu. 26 car. 215
¶Theſauri cuſtodia qñ ad ſacriſtã pertineat. de offi. ſacriſtæ. nu. 2 car. 88
¶Titulum quis nõ deſinit habere in priori eccleſia, quouſq; poſſeſsionem adeptus ſit in ſcdã. de inſtitu. nu. 6. c. 257
¶Torneamẽta q̃ ſint. de tornea. n. 1. c. 427
Torneamenta quare fieri prohibeantur. ibi. nu. 2 car. ea.
Cætera vide ſupra in ver. Militem. & in ver. Mortuo. & in ver. Pœna.
¶Trãſactio qd ſit, de trãſlationi. n. i. c. 122
Tranſactio vnde dicatur. ibi. nu. 2. c. 123
Tranſactio an in criminalibus locum habeat. ibi. nu. 3 car. ea.
Tranſactio an ceſſet in actionibus famoſis. ibi. nu. 4 car. ea.
Tranſactio in quibus caſibus locum non habet. ibi. nu. 9 car. 124
Tranſactionis effectus q ſint. ibi. n. 10. c. e.
¶Transferri q poſsint, & qui transferrẽdi poteſtatem habeant, de tranſlatio. prælato. nu. 2. 3. & 4 car. 32
Transferrendi cauſæ q̃ ſint. ibi. n. 5. c. 32
¶Tranſigere qui poſsint, de tranſactio. numero 2 car. 123
Tranſigere in cauſa eccleſiæ an põſsit platus. ibi. nu. 6. & 7 carr. 124
Tranſigi an poſsit ſi agatur ſuper eccleſia. ibi. nu. 8 car. ea.
¶Tranſlatio qd ſit. de tranſla. pla. n. 1. c. 32
Tranſlatum an ſequantur honores reales. ibid. nu. 6 car. ea.
¶Treuga quid ſit, & quid ſit pax. de treuga & pa. nu. 1 car. 118

Treuga

Treuga canonica qñ ſit ſeruanda, & qñ bellum ceſſare debent.ibi.nu.3. c.ea.
Treugæ canonicæ quibus perſonis perpetuo debeantur.ibi.nu.4 car.ea.
Treugarũ quot ſpecies ſint.ibi.n.1.c.118
¶Trinitas ſancta cur ſumma vocetur. de ſum.Trini.nu.3 car.4
Trinitas quare ſic dicatur.ibi.nu.4. c.ea.

V

VASA ſacra an alteri eccleſiæ vel priuatæ pſonę vendi poſſunt.de rebus eccle.alienan.nu.8.c.264
¶Vaſalli hæreticorum ipſo iure a fidelitate ſunt liberati.de hæreti.n.11.c.416
¶Velleiani priuilegium an per pactũ tollatur.de priui.& exceſsi. priuilegiato. nume.7 car.463
¶Velum conſecrationis à quo debeat imponi.de tempo.ordina.nu.4 c.41
Velum quotuplex ſit.ibi.nu.5 c.42
Velum prælationis etiam olim dabatur abbatiſſæ.ibi.nu.6 car.ea.
¶Venari quare clerico prohibeatur, & nõ piſcari.de clerico venato.nu.2. c.453
Venatio quotuplex ſit, & quibus, ac qñ permiſſa.ibi.nu.1 car.452
Venditor tenetur ita quod venditor habeat vacuam poſſeſsionem.de emptio. & vendi.nu.5 car.272
Venditor an teneatur ſolum de euictione.ibi.nu.9 car.ea.
Venditores colũbarũ ſunt, qui gradũ vel gratiã ſpiritualẽ gratia humanæ cõtributionis exercẽt.de magiſt.n.3.c.409
¶Verbũ productio,quõ intelligatur.de teſtib. nume.17 car.211
Verbum reddendi,quid importet. de feudis.nu.5 car.277
Verbum qd ſit,de verb.ſigni.nu.1. c.495
Verbũ quare dicat̃ filius Dei.ibi.n.2.c.e.
Verbum Dei dimittit peccata. ibid.
Verbum vnde dictũ, & qualiter verba debeant interpretari. ibidem.
Verba ad qd ſint inſtituta.ibi.nu.1.c.495
Verba reſcriptorum dñi Papæ interpretantur à Papa.ibi.nu.4 car.496
Verba cũ effectu ſunt accipienda. de offi. deleg.nu.8 car.95
Verba quę requirãtur in forma baptiſmi. de baptiſ.nu.7 car.328
Verba ſufficientia ad excommunicandũ. de ſenten.excom.nu.43 car.492
¶Veſtimenta clericorũ ſordida, & pallæ altarium qualiter lauari debeãt. de cuſto. Euchari.nu.4 car.332
Veſtimenta ſacra vetuſtate conſumpta incendi debent.ibi.nu.5 car.ea.
¶Vibrans baculũ ſuper caput clerici volens illum percutere & non percutiẽs, an incurrat pęnã canonis ſi quis ſuadẽte,xvii.q.iiii.de ſent.excõ.n.45.c.493
¶Vicaria perpetua ordinariã iuriſdictionẽ non inducit.de offi.archi.n.6. c.86
¶Vicarius quid ſit,& quod ſit vicarii officiũ.de offi.vica.nu.1.c.90.& nu.6.c.91
Per vicarium in quibus caſibus deſeruiri poſsit.ibi.nu.7 car.91
Vicarius quod ius in eccleſia habeat. ibi.nu.8 car.ea.
Vicarius habens vnam vicariam an aliam habere poſsit.ibi.nu.9 car.ea.
Vicarius vicarium conſtituere non põt. Fallit in archipresbytero.ibi.num.10. & 12. car.92
Vicarius põt gratis conſtitui, & conſtituto prouidendum eſt vnde viuat,ne prę lati vices ſuas.nu.3 car.408
¶Vicedñs.vide ſupra in ver.Procurator.
¶Viduæ qualiter velari debeãt de tempori.ordi.nu.3 car.41
Viduas nullus pontificũ velare põt. ibid.
¶Vigilia occurrens in dominica ieiunari debet in ſabbato.de obſeruatio. ieiun. nume.7 car.334
¶Vir tenetur miniſtrare neceſſaria vxori, quæ debitum reddere non valet.de celebra.miſſa.nu.10 car.316
Vir & vxor an ſibi communicent actionẽ & paſsionem in materia de qua de cognatio.ſpiritua.nu.3 car.364
Vir ſi proclamat ad iudicium dicendo ſe frigidum & maleficiatum,& mulier dicit eum eſſe potẽtem,an iuramẽto viri credatur.de frigi.& malefic.n.9.c.376
Vir q occultè adulteratur,an poſsit vxorẽ manifeſtè adulterantem accuſare,& dimittere ſine peccato. de diuor. numero 15 car.385
Vir cõmunicãs cũ vxore excõmunicata, an & ipſe excõmunicetur.de ſenten.ex commu-

communica.nu.30 car.490
Viri vel vxores nunquid peccẽt exigẽdo debitũ,vel reddẽdo in diebus ſolennibus,vel in locis ſacris. de matri.cõtra. cont.interdi.eccle.nu.5 car.377
Cętera vide ſupra in ver.Ratio.
¶Virginum conſecratio quando fieri poſſit. de tẽpo.ordina.nu.2 car.41
¶Virilia ſibi abſcindẽs an ſit ordinãdus.de corpo.vitia.ordi.nu.8 car.80
¶Vis quinq; ſunt genera.de his quę vi me tusve ca.ſi.nu.1 car.135
Vim vi quòd repellere liceat,quõ intelligatur.de homici.nu.7 car.425
¶Viſitare debẽt ſuas diœceſes diœceſani, & qñ,de offi.ordina.nu.17 car.112
¶Viſitatio eccleſiarum qñ fieri debeat, & quoties.de cenſi.nu.14. car.321
¶Viſitator eccleſiæ nunquid quod domi ſolet expẽdere, expẽdere debeat in via dũ viſitat,vt ſaltẽ in eo eccleſiæ releuẽtur.de cenſi.nu.12 car.321
¶Vltimæ voluntatis quis ſit effectus. de teſta.nu.12 car.288
¶Vnctio quid ſit, q & à quò inungãtur,de ſacra vnctio. nu.1.c.64.& nu.2. c.65
Vnctiones de quibus.ibi.nu. 2.&3. quid ſignificent.ibi.nu.4 car.65
Vngitur quilibet Chriſtianus bis ante baptiſmum.ibi. nu.3 car.ea.
Vnguntur manus ſacerdotis chriſmate, cũ ordinatur.ibi.nu.2 car.ea.
¶Vnus ſi conſtruit eccleſiam, & ei plures ſuccedũt hæredes,oẽs ſunt patroni.de iure patrona.nu.15. car.317
¶Voluntas imperfecta per ſe nõ tollit ſolẽne teſtamentũ præcedens.ſed cũ decẽnio tollit.de reſcri.nu.49 car.15
Reliqua habes ſupra in ver.Vltima.
¶Voracitas quare vitanda de tempo.ordina.nu.25 car.46
¶Votum quid ſit,de voto.nu.1 c.306
Votum volũtarium ſubdiſtinguitur. ibi. nume.3 car.307
Votum ſimples impedit matrimoniũ contrahendum, & dirimit iam contractã. ibid.nu.4 car.ea.
Votũ frãgẽs an peccet.ibi.nu.3.& 4.c.ea.
Votum quod qs ante monachatũ emiſit, an poſſit per abbatem reuocari.de voto.num.6 car.307
Votum à quo diſpenſari poſſit.ibid. numero 10 car.308
Votum quot modis ſolennizetur.de regulari.nume.15 car.301
Votũ ſolẽne dirimit matrimoniũ iã cõtractũ,q cleri.vel vouent.nu.7 car.357
Votũ ſeruandũ eſt ibi.nu.8 car.ea.
Voti violatio an inducat peccatum mortale ibidem.
A voto quot modis diſcedi poſſit. de voto.nume.11 car.308
Vota omnia an poſſint redimi & cõmutari.ibi.nu.7.car.307.& nu.9 car.308
Votorũ ſpecies quot ſunt.ibi. n.2. c.306
¶Vouẽs an poſſit differrè votum exequi. de voto.nu.12 car.308
Vouẽs ſimpliciter cõtinẽtiã, q poſtea iurauit de cõtrahẽdo,ad qd teneatur.qui cleri.vel vouen.nu.10 car.357
Vouẽtes an impediãtur cõtrahere matrimonium.ibi.nu.6 car.ea.
¶Vouere quis poſſit, de voto nu.5.c.307
¶Vſucapio in quibus rebus obtineat. de præſcriptio.nu.1 car.229
Vſucapio triennii an in rebus eccleſiaſticis mobilibus & profanis locũ habeat. ibi.nume.7 car.232
¶Vſura quid ſit.de vſur.nu.1 car.439
Vſura & pœna promiſſa in quo differat. ibi.nume.3 car.ea.
Vſura vnde dicitur.ibi.nu.4 car.ea.
Vſura in quibus rebus committatur.ibid. nume.5 car.ea.
Vſura in quibus caſibus petatur de iure canonico.ibi.nu.10 car.440
Vſura centeſima & vſura ſextupla. ibid. nume.13 car.441
Vſura an cõmittatur ſi qs mutuat cum pacto quod ſibi alia vice mutuo detur. ibid.nume.20 car.442
Vſuram quæ inducant,de ſimo.n.9.c.402
Vſurã an dicantur committere illi qui tẽpore vindemiarũ & meſſiũ emũt vilius frumenta & vina,vt vendant carius.& quid de nautico fœnore.De vſuris numero 29 car.443
Vſuræ veniũt ex mora.ibi.nu.8 c.440
Vſuræ omni iure ſunt prohibitæ.ibi.numero 14 car.441

Vſurarũ ſpecies quot ſint.ibi.n.6. c.440
Vſuras alieno nomine exigẽs an illas reſtituere teneatur. de vſur.nu.28.c.443
Vſuras ſi quis repetat, & excipiatur contra eum quòd ipſe repetere non pôt, niſi reſtituat quas extorſit ipſe vel is cui ſucceſsit,ipſe autem replicet paratus ſum reſtituere ſi ſit qui petat, quid faciet iudex eccleſiaſticus ſuper hoc. ibi.nu.23 car.442
Vſuras committere qñ quis dicatur. de vſur.nu.29.car.443.& nu. 30. 31. 32. 33.& 34 car.444
¶ Vſurarius quilibet vel eius hæres in iudicio animæ tenetur totum reſtituere quod exactũ eſt.de vſur.nu.15 c.441
Vſurarius reſtituens partẽ fœnebris pecuniæ an liberetur ſi debitor à quo exegit aliã partẽ ſibi remittat.ibi.n.21. c.442
Vſurarii à quibus compellantur vſuras reſtituere.ibi.nu.10 car.440
¶ Vtilitas per dignitatem augeri debet.de vſu pallii nu.3 car.35
Vtilitas communicantis cum excommunicato.de ſen.excom.nu.29 car.490
¶ Vxor an peccet mortaliter frangẽdo votum abſtinentiæ,ad mandatum mariti. de maiorita.& obedien.nu.8 car.117
Vxor illius qui ea inuita & ignorante religionem iurauit,an ſimiliter eo inuito monaſterium intrare poſsit.de conuerſio.coniu.nu. 6 car.303
Vxor adulteri an eo inuito poſsit intrare religionem.ibi.nu.7 car.ea.
Vxor an teneatur ſequi maritum leproſum.de coniu.lepro.nu.2 car.360
Vxor ſeparata p ſententiã à viro pp fornicationem,an ſi vir fornicatur poſsit illum repetere.de diuorti.n.13. c.385
Vxor donationem pp nuptias,& maritus dotem lucratur ex pacto conuento.de dona.inter vir.& vxor.nu.14. c.388
Vxor tenetur alere virum egentem.ibid. nume.18 car.389
Vxor an poſsit obiicere fornicationẽ ſpiritualem marito accuſanti de carnali, de adulter.nu.6 car.431
Vxor an in rebus mariti furtum cõmittat & qualiter maritus cõtra eam agat.de furt.nu.18 car.437
Vxori præſtans opem ad furandũ marito furti tenetur. ibi.nu.19 car.ea.
Vxorem ſuã cognoſcere qñ qs abſtinere debeat.de matrimo.contract.contra interdict.nu.3.& 4 car.377
Cętera require ſupra in ver.Ratio.& in ver. vir.

LAVS DEO.

TABVLA RVBRICARVM EX SVMMA D. GOFFREDI TRANENSIS IVRECONSVLTI CELEBERRIMI.

ACcuſationibus, inquiſitionibus, & denunciationibus. car.392
Adulteriis & ſtupro.c.430
Aetate & qualitate ordinandorum car.58
Alienatiõe iudicii mutãdi cã facta.c.143
Appellationibus car.238
Apoſtatis car.418
Arbitris. car.145

B

BAptiſmo & eius effectu car.327
Bigamis non ordinandis car.80

CAlumniatoribus car.398
Capellis monachorum & aliorum religioſorum. car.313
Cauſa poſſeſsionis & proprietatis. c.184
Celebratione miſſarum, ſacramento Euchariſtiæ &c. car.324
Cenſibus car.318
Clandeſtina deſponſatione car.351
Clericis peregrinis car. 84
Clericis peregrinantibus car.245
Clericis coniugatis car.250
Clericis nõ reſidentibus in eccleſia.c.251
Clericis pugnantibus in duello c.428

Clerico

Clerico ægrotante car.256
Clerico venatore car.452
Clerico percuſſore car.453
Clerico maledico car.454
Clerico excõmunicato miniſtrãte.c.456
Clerico nõ ordinato miniſtrante. c.457
Clerico per ſaltum promoto. car.458
Cognatione ſpirituali car.363
Cognatione legali car.365
Cohabitatione clericorum & mulierum. car. 249
Colluſione detegenda car.450
Commodato car.267
Conceſsione præbendæ vel eccleſiæ non vocantis car.257
Conditionibus appoſitis in deſponſatione vel alii contra. car.354
Confeſsis car.201
Confirmatione vtili vel inutili. car.246
Coniugio leproſorum car.360
Coniugio ſeruorum. car.360
Conſanguinitate & affinitate car.367
Conſecratione eccleſiæ vel altaris. c.322
Conſtitutionibus car.5
Conſuetudine car.17
Conuerſione coniugatorum car.302
Conuerſione infidelium car.305
Corpore vitiatis ordinandis car.79
Crimine falſi car.445
Cuſtodia Euchariſtiæ car.331

D

Decimis, primitiis & oblationibus. car. 293
Delictis puerorum car.451
Depoſito car.268
Deſponſatione impuberum car.347
Dilationibus car.176
Diuortiis car.382
De dolo & contumacia car.193
Donationibus car.283
Donationibus inter virũ & vxorẽ. c.386

E

Eccleſiis ædificandis car.335
Electione & electi poteſtate. car.22
Emptione & venditione car.271
Eo qui mittitur in poſſeſsio. cauſa rei ſeruandæ car.196
Eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium car.358
Eo qui cognouit conſangui. vxoris ſuæ vel ſponſæ car.366
Eo qui ordinem furtiuè ſuſcepit.car.458
Exceptionibus car.226
Exceſsibus p̃latorum & ſubditorũ. c.459

F

Feriis car.178
Feudis car.277
Fide inſtrumentorum car.218
Fidei uſſoribus car.280
Filiis p̃sbyterorũ ordinandis vel nõ. c.68
Foro compretenti car.157
Frigidis & maleficiatis car.374
Furtis car.435

H

Aereticis car.414
His quæ vi metus'ue cã fiunt.car.135
His quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu capituli car.260
His q̃ fiũt à maiori parte capituli.c.262
His qui filios occiderunt car.420
Homicidio car.423

I

Immunitate eccleſiarum car.337
Infantibus & lãguidis expoſitis.c.421
In integrum reſtitutione car.138
Iniuriis & damno dato. car.469
Inſtitutionibus car.256
Iudæis & ſarracenis. car.411
Iudiciis car.149
Iuramento calumniæ car.172
Iureiurando car.222
Iure patronatus. car.314

L

Libelli oblatione. car.161
Litis conteſtatione car.166
Locato & conducto. car.273

M

Magiſtris car.409
Maioritate & obedientia. car.115
Matrimonio contracto contra interdictũ eccleſiæ car.376
Mutuis petitionibus. car.164

N

Natis ex libero ventre car.362
Ne clerici vel monachi ſecularibus negotiis ſe immiſce. car.339
Ne prælati vices ſuas ſub annuo cenſu concedant car.407
Ne ſede uacãte aliquid innouetur. c.259
Noui operis nunciatione car.460

Obligatis

O

Obligatis ad ratiocinia car.77
Obſeruatione ieiuniorum car.333
Officio archidiaconi car.85
Officio archipresbyteri car.87
Officio primicerii car.88
Officio ſacriſtæ car.ea.
Officio vicarii. car.90
Officio & poteſtate iudicis delegati.c.91
Officio legati car.104
Officio iudicis ordinarii car.108
Officio iudicis car.112
Ordinatis ab epiſcopo qui epiſcopatui reſignauit car.57
Ordine cognitionum. car.180

P

Pactis car.119
Parochiis & alienis parochianis.c.292
Peculio clericorum car.285
Pœnis car.471
Pœnitentiis & remiſsionibus car.474
Pignoribus car.178
Plus petitionibus car.183
Poſtulando car.125
Poſtulatione prælatorum car.19
Præbendis car.253
Præſcriptionibus car.229
Præſumptionibus car.221
Precario car.266
Presbytero non baptizato car.330
Priuilegiis & exceſsibus priuilegiatorum car.462
Probationibus car.204
Procuratoribus car.128
Purgatione canonica car.467
Purgatione vulgari car.468
Purificatione poſt partum. car.335

Q

Qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere poſſunt. car.356
Qui filii ſint legitimi car.377
Qui matrimo. accuſare poſſunt. car.380

R

Raptoribus, incendiariis &c. car.453
Rebus eccleſię alienandis vel nō alienandis car.263
Regularibus car.299
Regulis iuris car.498
Religioſis domibus car.311
Reliquiis & veneratione ſanctorū.c.332
Renuntiatione car.36
Rerum permutatione car.275
Reſcriptis car.9
Reſtitutione in integrum car.138
Reſtitutione ſpoliatorum. car.189

S

Sacramentis non reiterandis car.66
Sacra vnctione car.64
Sagitariis car.429
Schiſmaticis car.416
Scrutinio in ordine faciendo car.56
Secundis nuptiis car.390
Sententia & re iudicata car.233
Sententia excommunicationis. car.481
Sepulturis car.289
Sequeſtra.poſſeſsio.& fructuum. car.200
Seruis non ordinandis car.74
Simonia car.400
Solutionibus car.282
Sortilegiis car.449
Sponſalibus car.341
Sponſalibus duorum car.353
Statu monachorum & canonicorum regularium car.308
Succeſsionibus ab inteſtato car.288
Summa Trinitate & fide catholica. car.4
Supplenda negligentia prælatorū. c.38
Syndico. car.134

T

Temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum car.41
Teſtamentis car.286
Teſtibus car.208
Teſtibus cogendis car.215
Torneamentis car.427
Tranſactionibus car.120
Tranſlatione prælatorum car.31
Treuga & pace. car.118

V

Verborum ſignificatione car.495
Vita & honeſtate clericorum c.248
Voto & voti redemptione car.306
Vſu palli car.35
Vſuris car.438
Vt eccleſiaſtica beneficia ſiue dimi. conferantur. car.162
Vt lite non conteſta. non procedatur ad teſtium receptionem vel &c. car.169
Vt lite pendente nihil innouetur. c.198

F I N I S.

BIBLIOTECA N... ROMA ... VITTORIO EMAN...